



Ortalitium fidei in

universos christiane religionis hostes Iudeorum & saracenorum nõ invalido brevis nec minus lucidi compendii vallo rabiem cohibens fortitudinis turris nõ abs re appellatum quinq3 turrium inexpugnabilium munimine radians: succincte admodum & adamussim quinq3 partium librorum farragine absolutum.



¶ Venundantur a Stephano gueynard: ꝑpe sanctum Antonium.

Autor creditur Alfonsus Hispanus



Tabula

✠ ✠

Tabula

L1 3

rīādo z itē a saracenis vincunt
in eodē bello p almāsor. eodem.
Lxviij. bello vicūt saraceni z capit
ciuitas legionen͠. p almāsor. eo.
Lxix. bel. vicūt saraceni z occidūt
pditore septē ifantes de lara. e.
Lxx. bello vicūt saraceni z cōburit
citas scti iacobi ab almāsor z de
ducunt cāpane ad mesquitā cor
duben͠. pro lampadibus. cccvij.
Lxxi. bello vincūt xpiani pempta
multitudie saracenoꝝ p comitē
castelle garsias fernādi. cccviij.
Lxxij. bel. vicūt xpiani mortuo al-
māsor ac pēptis inumerabilib⁹
saracenis p regē bermūdo. eod.
Lxxiij. bello vicūt saraceni z capit
citas abulen͠. moriturq in carce
rib⁹ comes garsias fernādi. eo.
Lxxiiij. bel. vicūt xpiani p regē al-
fonsum quintū z vindicat mors
comitis garsie fernādi. cccix.
Lxxv. b. vicūt xpiani z liberat pā-
pilona a māib⁹ saracenoꝝ. istitui
tur ēt prim⁹ rex castelle z iūgunt
duo regna castelle z legiōis. eo.
Lxxvj. bello vicūt xpiani z capiūt
qnq reges saracenoꝝ p roderi-
cū de viuar z quō recepit btm la
zarū sub specie leprosi. eodē.
Lxxvij. bello vincūt xpiani z occi-
dit alymaymō rex saracenoꝝ p
regē garsiā nauarre. cccx.
Lxxviij. vicūt xpiani pēpt plimis
saracenis p rodericū de viuar. e.
Lxxix. bello vincūt xpiani p regē
fernādū magnū z capit viseū. eo
Lxxx. bello vincunt xpiani z capit
lamegum z plura alia loca per re
gē fernādū magnū. eodem.
Lxxxi. bello vincunt xpiani z post
vij. an. capit cōnubia p regē fer-
nādū magnū aperiēte sancto ia
cobo portas ciuitatis cccxi.
Lxxxij. bello vicūt xpiani z capiū
tur ac destruunt plurima loca p
regē fernandū magnū z efficitur
tributarius rex toleti. eodē
Lxxxiij. vicūt xpiani p regē fernā
dū magnū z efficit tributari⁹ rex
hyspalen͠. ac defert corp⁹ bti ysi-
dori in ciuitatē legionen͠. cccxij
Lxxxiiij. bello vicūt xpiani p regē
fernādū magnū z subiugat celti
beria z carpētania ac liberat hy
spania a subiectione imperatoꝝ
romanoꝝ. eodē.
Lxxxv. vicūt xpiani z efficit tribu
tari⁹ rex cesaraugustan⁹ p regē
sanciū castelle z quō pditore p
vellido dolpho occiditur rex iste
sanci⁹ scds rex castelle. cccxiij
Lxxxvi. bello vicūt xpiani p regē
alfonsum sextū z ondit cōfirma-
tio iuramēti in libertate. eo.
Lxxxvij. bel. vicūt xpiani z efficiū
tur tributarij oēs saraceni hispa
nie p regē alfōsū sextū. cccxiiij
Lxxxviij. bello vincūt xpiani z im
ponit nomē roderice de viuar cū
campeatore. eodem.
Lxxxix. vicūt xpiani z capiūt. vij.
milia saraceōꝝ p cid cāpeatorē
z quō p inuidiā expellit a regno. e
Xc. bello vicūt xpiani z capit alca
ac per cid cāpeatorē. eodē.
Xcj. bello vincunt xpiani fugatis
z vulneratis duobus regibus p
cid cāpeatorem. eodē
Xcij. bello vincunt xpiani z fugat
rex demie ac comes cromani ca-
pit p cid cāpeatorem. cccxv.

Li 5.

¶Explicit tabula.

¶ Incipit prohemiũ in quo diuine laudes annotant: ⁊ mittitur querela añ tronũ maiestatis dei ⁊ ponitur intentio scribentis.



Turris fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: qui facis magna ⁊ inscrutabilia ⁊ mirabilia quoꝝ nõ est numer⁹. Tu extẽdisti celos solus: ⁊ gradieris super fluctus maris. Tu ambulas sup pennas ventoꝝ. Tu fecisti arcturũ ⁊ orionas ⁊ iteriora austri. Tu es celsior celo: ꝓfundior inferno: lõgior terra: ⁊ latior mari. Tu es in cui⁹ manu est aĩa oĩs viuẽtis ⁊ spũs vniuerse carnis. Tu auris ꝟba diiudicas: ⁊ faucis cõmedẽtis saporem. Tu es qui cognoscis decipiẽtẽ: ⁊ eũ qui decipitur. Tu adducis malos ꝯsiliarios i stultũ finẽ: ⁊ iudices i stuporẽ. Tu baltheũ regũ dissoluis ⁊ ꝑcingis fune renes eoꝝ. Tu ducis sacerdotes eorũ igloriosos ⁊ optimates supplãtas. Tu cõmutas labiũ veraciũ ⁊ doctrinã senũ aufers. Tu es dñe qui effũdis despectionẽ sup principes: et eos q̃ oppressi fuerãt releuas. Tu releuas ꝓfunda de tenebris: ⁊ producis in lucẽ vmbrã mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes ⁊ ꝑdis eas: ⁊ subuersas i integrũ restituis. Tu imutas cor ꝓncipũ populi terre: ⁊ decipis eos vt frustra icedã per inuium. Tu facis eos palpare quasi in tene-

nõ

aĩa

ꝯsiliariꝫ

de sacerdotibꝫ

principibꝫ

bilis: et non in luce: et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotens. Tu solus omne bonum. Tu solus omnia sciens. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Tu solus teipsum comprehendis. Tu solus es vbique presens. Tu solus creas res de nihilo. Tu solus in instanti operaris. Tu solus stabilis manens das cuncta moueri. Tu solus ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis quod vis. Tu solus voluntatem hominis cogere potes. Tu solus potes essentie anime illabi. Tu solus potes peccata dimittere. Tu solus potes gratiam infundere. Tu solus potes in igne perpetuo corpus seruare. Tu es coram quo nudus est infernus: et nullum est operimentum perditioni. Tu extendis aquilonem super vacuum: et appendis terram super nihilum. Tu ligas aquas in nubibus: vt non erumpant pariter deorsum. Tu tenes vultum solij tui: et expandis super illud nebulam tuam. Tu domine terminum circumdedisti aquis vsque dum finiatur lux et tenebre. Tu es ad cuius nutum columne celi contremiscunt: et pauent. Tu es in cuius fortitudine maria congregata sunt repente: et prudentia tua percussit superbum. Tu es cuius spiritus celos ornauit: et obstetricante manu tua eductus est coluber tortuosus. Tu es deus excelsus in fortitudine tua: et nullus est tibi similis in legislatoribus. Tu es cuius numerus annorum inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie: et effundis ymbres ad instar gurgitum que de nubibus fluunt: que pretexunt cuncta desuper. Tu si volueris extendere nubes quasi tentorium tuum et fulgurari lumine tuo desuper quoque cardines maris operies. Tu das escam omnibus mortalibus. Tu domine in manibus tuis abscondis lucem: et precipis ei vt rursus adueniat annuncians de eo amico tuo quod possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu super omnes celos consideras: et lumen tuum super terminos terre. Tu posuisti fundamenta terre: et eius mensuras. Tu tetendisti super eam lineam et bases eius consolidasti. Tu es quem laudant astra matutina. et ante quem iubilant filij dei. Tu conclusisti hostijs mare circumdans illud terminis tuis: posuisti vectem et hostia: et dixisti hucusque venies et non procedes amplius: et hic confringes tumentes fluctus tuos. Tu ostendisti aurore locum suum. Tu fecisti auroram et solem. Tu concussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es profunda maris: et in nouissimis abyssi deambulasti. Tu es cui aperte sunt porte mortis: et hostia tenebrosa vidisti. tu domine considerans latitudinem terre. tu nosti in qua via habitat lux: et tenebrarum quis sit locus: vt ducas vnumquodque ad terminos suos et intelligas semitas domus eius. Tu scis quando nascituri sunt homines et numerum dierum eorum nosti. Tu ingressus es thesauros niuis et thesauros grandinis aspexisti: que preparasti in tempus hostis in die pugne et belli. Tu scis per quam viam spargitur lux: et diuiditur estus super terram. Tu domine dedisti vehe

mentissimo ymbri cursum: et viam sonãtis tonitrui: vt plueret super terram absq; hoie in deserto: vbi nullus mortaliũ cõmorat: vt ipleret inuiã et desolatã produceretq; herbas virẽtes. Tu es pluuie pater. Tu geris stillas roris: a te egreditur glacies. et genuisti gelu de celo. Tu iduras aquas i similitudinẽ lapidis: et supficiẽ abyssi cõstringis. Tu es qui cõiungere potes micãtes stellas pliades: et girũ arcturi potes dissipare. Tu pducis luciferũ in tpe suo: et vesperũ super filios terre cõsurgere facis. Tu nosti ordinẽ celi: et pones rõnem eius in terra. Tu numeras multitudinẽ stellarũ. et oibus eis noia vocas. Tu dimẽsus es altitudinẽ celi: latitudinẽ terre: et pfundũ abyssi. Tu dñe dinumeras arenã maris: et pluuie guttas: et dies seculi. Tu immittis fulgura: et vadũt et reuertẽtia dicũt tibi assum⁹ Tu posuisti in visceribus hoĩs sapiẽtiã. Tu dedisti gallo intelligentiã. Tu enarras celorum rõnem et cõcẽtum celi dormire fecisti: qñ fundebas puluerẽ in terra: et glebas compingebas. Tu es dñe q mẽsus es pugillo aquas: et celos palmo põderas. Tu appẽdis tribus digitis molẽ terre: et libras in pondere. montes et colles in statera. Tu fecisti celũ et terrã cũ omni ornatu eorum. Tu oia i numero põdere: et mẽsura disposuisti. Tu es quẽ celũ: et celi celorum capere nequeũt. Tu es omps sup oia opa tua: terribilis dñs et magn⁹ vehementer: et mirabilis potentia tua: qr si fortitudo querit robustissim⁹ es. Tu dñe si subuerteris oia vel in vnũ coartaueris a nullo ↄtradiceris nec quis dicere poterit: cur ita facis. Tu si destruxeris: nemo est qui edificet: si incluseris hoies nemo est q aperiat. Tu dñe si ↄtinueris aquas oia siccabũtur: et si emiseris eas subuertẽt terrã. Tu es dñe apud quẽ est fortitudo cui⁹ tre resistere nemo potest: et sub q curuãtur qui portãt orbem. Tu es cui milia miliũ assistũt angelorum: et decies cẽtena milia ministrant. Tu es ante cuius ↄspectum cẽtũ xliiij. milia sunt citharizantes in citharis suis. Tu es ante cui⁹ thronũ turba magna quã dinumerare nemo potest grãs agit. Tu vite et mortis habes potestatẽ: tu es dñe quẽ laudat oĩs militia celestis exercitus: et oĩs creatura. tu es maior omni laude. Tu es dñe cuius immensa est et inuestigabilis misericordia promissionis tue. qñ tu dñe altissimus sup omnem terram longanimis et multum: misericors et penitẽs sup malicias hoĩm. tu vis omnes hoĩes saluos fieri: et in agnitionẽ veritatis venire. tu es q in reb⁹ p tẽp⁹ ortis summã grãm fecisti: cũ ppter salutẽ humani generis qd nimia charitate dilexisti misisti filiũ tuũ vnigenitũ eternaliter gñatum in plenitudinis tpe in maria virgine humanatũ: quem verum deum et hominem confitemur. factus tibi obediẽs vsq; ad mortẽ crucis: vt nos redimeret a

peccato. Hec est fides nostra. Hec ꝯsolatio nostra. Hec vita nostra. Hec spes beatitudinis nostre firmior ꝙ celũ ⁊ terrã. Sed o altissime deus multi hec confitentur labijs quoꝝ cor lõge est a te. alij nituntur euertere hanc veritatem ⁊ verbis ⁊ factis quoꝝ q̃dã sunt heretici ⁊ pũersi christiani. Alij sunt iudei: alij sarraceni. Alij ꝟo dyaboli. De errore hreticoꝝ nullus est q̃ inquirat: intrauerunt dñe gregẽ tuũ lupi rapaces: qꝛ pauci sũt pastores multi mercenarij: ⁊ qꝛ mercenarij sunt nõ est eis cura de ouibus tuis pascẽdis: sed tondẽdis. Uidẽt eñ lupos veniẽtes ⁊ fugiunt. Cadit asina ⁊ non est q̃ subleuet: perit aĩa ⁊ nõ est qui adiuuet. De pfidis iudeis blasphemãtibꝰ nomen tuũ ⁊ inaudita crudelia latẽter faciẽtibus infidelibus tuis nullus est vt plurimũ q̃ recogitet qꝛ munera eoꝝ excecauerũt oculos iudicũ: ⁊ p̃sidentium in clero ⁊ populo: sꝫ ⁊ absona sarracenoꝝ viuentiũ inter nos ex interesse predictoꝝ iudicũ obliuioni data sũt. Predicatores tui licet pauci clamãt: sꝫ a veritate tua auditũ auertunt: ⁊ ad fabulas conuertuntur. Impletũ est dñe verbũ tui predicatoris eximij. Erit eñ tẽpus cuꝫ sanã doctrinã nõ sustinebũt. Hec velut quãdã querelaꝫ dñe ex pte diligẽtiũ te mitto ante thronũ tuum ⁊ agni imaculati. Succurre ḡ dñe gregi tuo quẽ p̃cioso sanguĩe filij tui emisti. Sãguineos fõtes lachrymaꝝ emittit cor meũ: qꝛ neminẽ video ꝯsolatorẽ gemẽtiũ: ⁊ fere neminẽ zelatorẽ tue fidei catholice spãliter in hac misera hyspania in qua sicut in fine mũdi sita est: sic ĩ ea cõgregate sunt oẽs feces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicꝰ est hreticus. inimicus iudeus. Inimicus sarracenꝰ. Inimicꝰ diabolus. Cogitaui ergo dñe deus meꝰ propter gloriã ⁊ honorẽ tue sctẽ fidei catholice: ⁊ in remissionẽ delictorum meoꝝ hũc librũ scribere quẽ fortaliciũ fidei nomino: meũq; intellectũ tue maiestati cõmẽdo: et sic cũ splẽdoribꝰ lucis tue illuminare digneriꝫ: vt illa scribã q̃ tue sint placita voluntati ad ꝯsolationẽ fideliũ: ⁊ p defensiõe tue sctissime fidei. In q̃ q̃cq̃d bñ dictũ ĩueniat tibi tribuatur a quo oẽ bonũ est. Si q̃d v ere minꝰ caute dictũ fuerit beniuolũ peto correctorẽ ĩ oibꝰ me submittẽs determĩatiõi ecclie catholice tue immaculate spõse. Sumẽs in tuo noĩe p fundamento nři ĩexpugnabilis fortalicij verbũ p̃assumptũ. Turris fortitudĩs a facie inimici. ps. lx. Et p̃mittit figura pugne ĩ qua fortaliciũ q̃nq; turriũ cũ eius ornatu ⁊ armatura deseruit primo libro. Heretici fodiẽtes siue p inuũ fortaliciũ pforãtes deseruiũt scdo. Iudei ꝟo signati velati ⁊ cathenis vinculati deseruiũt tertio. Bellũ sarracenorũ. ⁊ xpianoꝝ deseruit quarto. Demones vero ab angelis pstrati deseruiunt quinto libro.

Incipit liber primus in quo cõtinentur tres considerationes.













Z detur ordo in psenti libro quinqz erunt partiales libri quasi quinqz turres fortalicij fidei inexpugnabiles. Primus erit de vera christi militũ armatura: et de fidei catholice excellentia. Secundus erit de bello falsorum xpianorum et hereticorum cõtra eam et eorũ astutia. Tertius erit de bello iudeorũ cõtra eã

5. libri

6 1. de bell… militũ arm…

6 2. de bello falsor xpian… et heretico…

6 3. de bello iudeor…

4 de bello sarracenorum
5 de bello dyabolorum

et eorũ crudelitatibus ꝛ malitia. Quart⁹ erit de bello sarracenorũ cõtra eãdem ꝛ de eorũ ꝛ sue legis immũdicia. Quĩtus erit de bello dyabolorũ ↄtra eãdẽ: ꝛ de ꝑditiõe dominij eorũ ꝛ miseria. ¶ Circa ꝑmũ librũ tres erũt principales cõsiderationes. Prima erit de armatura oĩm fideliũ ĩ generali. Secũda de armatura verorũ ꝑdicatorũ ĩ spãli. Tertia erit ꝺ nobilitate ꝛ excellẽtia fidei catholice ĩ ꝑticulari

¶ De armatura omnium fideliũ in generali.

Circa primã cõsiderationem q̃ est de armatura fideliũ ĩ gñali hoc est oẽs fideles cuiuscũqȝ status cõprehẽdẽdo sequamur apłm ad Eph. vlt. c. Qui spũsãcto illustratus docuit qualiter fideles debẽt armari ĩ spũali bello. Et põit sex armorũ genera. quorũ quinqȝ sunt ad resistẽdũ: vnũ ad impugnãdũ scȝ verbũ dei. Prima armatura est studiũ ↄtinentie. Scda est virtus iustitie. Tertia est exẽpla sãctorũ. Quarta armatura est scutũ fidei. Quinta est galea spei. Sexta est gladi⁹ ꝟbi dei. ¶ De prima armatura dicit apłus. State succincti lũbos vestros ĩ veritate: hac muniũtur fideles cõtra hostẽ familiarẽ scȝ ↄtra luxuriã. de qua đr Iob. xl. Fortitudo ei⁹ in lũbis eius qm̃ in eis est vis gñativa. Et debẽt fideles vt bñ sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Prio debẽt accingi zona pellicea: q̃ est mortificatio carnis. hac accincti sunt Iohannes baptista ꝛ helyas. Scdo debẽt accingi zona iustitie q̃ est pelliceũ boni operis. de qua đr Esa. xi. Erit iustitia cingulũ lũborũ ei⁹. Tertio debẽt accĩgi zona fortitudinis: vt primis motib⁹ viriliť resistãt. de qua đr ꝓuerbiorũ vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debẽt accingi zona hũilitatis. Hoc est lintheo q̃ dñs accinctus lauit pedes discipulorũ suorũ. Quinto debẽt fideles accingi zona veritatis scȝ euãgelice ꝓmissiõis: Matt. xix. sunt eunuchi q̃ se castrauerũt ꝑpter regnũ celorũ. Qui hac quĩtuplici zona accinctus fuerit erit vere armatus studio ↄtinẽtie. ¶ De scda armatura q̃ est virt⁹ iustitie. subdit Apłs e. eodem. ꝛ induti lorica iustitie. Hac muniũť fideles ↄ hostẽ auaritie. de q̃ đr Ecclesiastici. iiij. nihil iniqui⁹ q̃ȝ amare pecuniã. Et đr lorica iustitie: qz sicut lorica munit totũ corp⁹: sic iustitia reddẽdo vniť cuiqȝ qđ suuȝ est vniuersaliter soluit oẽ quod debet: vt nullus possit agere ↄtra eã. Esa. lix. Indut⁹ est iustitia ꝛ lorica. Est em̃ iustitia in corde: in ore: ꝛ in opere. In corde est tripliciter. Prio per amorẽ Matt. xxij. diliges ꝓximũ tuum sicut teipm̃. Scdo est iustitia in corde ꝑ cõpassionẽ. Iob. xxx. cõpatiebať aĩa mea paupi. Est tertio iustitia ĩ corde ꝑ iniuriarũ dimissionẽ Mat. vi. Si dimiseritis hoĩb⁹ pctã eorũ. dimittet ꝛ vobis pr̃ vester celestis delicta vestra. Est etiã

iustitia in ore tripliciter. Primo p dulcē correctiōez. Eccl.xix. Corri pe primũ añq̃ cōmineris. Scdo est iusticia i ore p cōsiliũ puerbio rũ.xxvij. vnguēto z varijs odorib⁹ delectaꝛ cor. z bonis amici ꝯsilijs aīa dulcoraꝛ. Est tertio iustitia i ore p feruētē orōnē. iacobi vlt. orate p inuicē vt saluemini. Est vltio iu stitia in manu. i. in ope etiā tripli citer. Prio p donũ puerbioꝝ.xviij donũ hois dilatat viā ei⁹: z añ pri cipes spaciũ ei facit. Est āt donu3 datio irrepetibilis. Scdo est iusti cia i manu p mutuũ. deuter.xxiij. fratri tuo absq̧ vsura quo idiget ꝯmodabis vt bñdicat tibi dñs de us tu⁹ i oī ope tuo. Tertio ē iusti cia in manu. i. in ope p auxiliũ. ad gal.v. p charitatē spũs seruite in uicē. Predicti nouē grad⁹ iustitie sc3 tres in corde. tres in ore. tres i ope. sunt quasi quidā ānuli fortis simi quib⁹ lorica iustitie contexiꝛ vt illos habēs merito dicaꝛ arma tus lorica iustitie. ¶ De tertia ar matura q̃ ē sctōꝝ exēpla. Aplus subiūgit. c. eodem. Et calciati pe des i pparatiōe euāgelij pacis. Dicunꝛ āt sctōꝝ exēpla calciamē ta q2 his muniunꝛ fideles ꝯ affe ctũ terrenoꝝ. Quattuor aūt facit calciamētũ. Prio valet ad defēsio nē. s. frigoris spinarũ z luti. Sic z bonũ exēplũ defendit. ꝯ frig⁹ in fi delitatꝭ. ꝯ spinas cupiditatis z ꝯ lutũ libidinis. Vñ dñs dicit lu ce.x. Ecce dedi vobis ptātez calcā di supra serpētes z scorpiōes z su pra oēz virtutē inimici: z nihil vo bis nocebũt. Et ps̄. ait. ps. lxxxix. Sup aspidē z basiliscũ ābulabis z cōculcabis leonē z draconē. Se cũdo calciamētũ velat a puluere. sic z sctōꝝ exēpla velāt a puluere vane glīe siue laudis hũane. vnde hieremie.ij. phibe pedē tuũ a nu ditate. Tertio v3 calciamētu3 ad calefactionē. Sic sctōꝝ exēpla ca lefaciũt affectũ nr̄m erga deũ z p ximũ diligēdũ. Vñ z q̃ edũt agnũ paschalē iubenꝛ esse calciati. exo. xij. Quarto v3 calciamētũ ad orna tũ. Sic z sctōꝝ exēpla ornāt nos decore ꝟtutũ. vñ cāti.v. Quā pul chri sũt gressus tui in calciamētꝭ filia pricipis. iudith. vlt. Sādalia illi⁹ rapuerũt oculos ei⁹. i. exceca uerũt oculos holofernis p quē i telligiꝛ dyabol⁹. ide ē q̧ sandalia pōtificis auro z gēmis z diuersis colorib⁹ adornanꝛ. Pro meōria p̄ dictaꝝ ppietatũ calciamēti est ꝟ sus iste. Defendit velat calefacit calci⁹ ornat. ¶ De armatura q̃ ē scutũ fidei. ait Apl's. c. eodez. In oīb⁹ sumētes scutũ fidei. scutũ ē fi des icarnatiōis. Est ei scutũ triā gulũ: l3 sup vnũ iā z xp̄s ē vna p sona: triplicē tñ h3 substātiā. s. di tatē carnē z aīa3. Itē in scuto co rũ desup extēdiꝛ i ligno z pingi tur extra. ita z caro xp̄i extēsa fuit i ligno crucꝭ. hiere.xj. Venite mit tamus lignũ i panē ei⁹. Pictura ē effusio sāguinis p diuersas ptes corpis. Esa.lxiij. Quare rubiũ ē i dumētũ tuũ. Hoc scutũ d3 geri a si nistris: q2 ibi ē cor hois. puerbioꝝ. iiij. Oi custodia serua cor tuũ. zc.

trenoꝝ.iij. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Hoc scuto muniunt fideles ɔtra tela dyaboli. Unde scribitur ab aplo. In quo possitis oia tela neqssimi ignea extinguere. Neq̄ est caro: nequior est mūdus: sꝫ nequissim⁹ dyabolus. Dicuntur aūt tentamēta dyaboli tela ꝓꝑ subtilitatē. gen. iij. Serpēs erat callidior cūctis aīantibus terre. Dicūtur ignea succēsiōe. vn̄ iob. xlj. halitus ei⁹ prunas ardere facit. Prune sunt carnalia desideria q̄ dyabolus toto conamie in nr̄is mēbris ītēdit accēdere. Esa. liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē in igne prunas. His igit opponēda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōprehēdit ꝛ subtilitates tētationū ꝓspicit. vn̄. ij. corint. ij. nō em̄ ignoramus cogitatiōes ei⁹. Est etiā pruna gratia. vn̄ ꝛ dicit ros matutin⁹ ꝛ ideo feruorem tentatiōis extinguit. vnde. eccl. xliij. Ros obuiās ab ardore venieti humilē efficiat eū. ¶ De quita armatura que est galea spei addit apls in ca. eodē. Et galeā salutꝭ assumite. Hac armatura muniūtur fideles ɔtra vana huius mundi. Qui em̄ sperat eterna de facili cōtemnit tēporalia. vn̄ Esa. liij. Qui sperāt in dn̄o mutabūt fortitudinē vt sint fortes in spiritualibus: assument pēnas vt aquile vt per spem ꝛ desideriū volent ad celestia. Galea caput ꝓtegit qꝛ spes eternorū ab aduersitatū ictibus mentē illesam custodit. Est aūt triplex spes. Prima dicitur spes venie de qua dicitur ezech. xviij. quacunqꝫ hora peccator ingemuerit vita viuet ꝛ nō morietur. hec defendit ab ictu desperatiōis. Scd̄a dicit spes gratie. j. petri. j. sperate in eā que offertur vobis gratiā in reuelationē iesu xp̄i. hec defēdit a torpore pusillanimitatis. Tertia dicit spes glie: de qua ad Ro. v. Gloriamur i spe glorie filioꝝ dei: hec defendit a pōdere obstinatiōis. Ecōtra spes ꝛ desideriū reproboꝝ versat circa quattuor. de quib⁹ sapie. v. Spes impij tanq̄ lanugo est. s. flos cardui qui a vēto tollit: hec est carnalis voluptas q̄ modica egritudie vel molestia tollit ꝛ tabescit. Sequit scd̄o ꝛ tanq̄ spuma gracilis que a ꝓcella dispergit: hec est fauor vel glia tēporalis q̄ breuis eē probat. Subiungit tertio: ꝛ tanq̄ fumus q̄ a vēto diffusus est: hoc ē ambitio dignitatis q̄ in ip̄o ascensu deficit. Concludit quarto tāq̄ memoria hospitis vni⁹ diei ꝑtereūtis. hec est ꝓsperitas tēporalis De quinta armatura q̄ est gladi⁹ verbi dei. concludit apls. Et gladiū sp̄us qd̄ est vbū dei. ad hebre. iiij. Uiuus est sermo dei ꝛ efficax ꝛ penetrabilior oī gladio ancipiti. Uiuus aūt ē in ꝓceptis ꝛ prohibitiōibus: qꝛ ꝑ hec viuificat. ioh. vj. Uerba q̄ locutus suꝫ vobis spiritus ꝛ vita sunt. id est spiritualis vita. ꝛ psalmista. Eloquium tuuꝫ viuificauit me. Efficax est in promissionibus ꝛ comminationibus: qꝛ oīa complebuntur tēpore suo. Matthei. v. Iota vnuꝫ aut vnus

apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Penetrabilior est oĩ gladio in iudicijs ꝛ dãnationib⁹ qꝛ perdit corp⁹ ꝛ aĩam in gehẽnã apoca.j. De ore eius exibat gladius ex vtraqꝫ pte acut⁹: hec armatura est ad ꝑcutiendũ. ꝑcutit eñ carnẽ: qꝛ docet illi⁹ mortificationẽ Vñ cãti.iij. vniuscuiusqꝫ ensis sup femur suũ ꝓpter timores nocturnos. Scđo ꝑcutit mũdum qꝛ docet illi⁹ ꝯtẽptũ. vñ Matth.x. dñs dicit. nõ veni pacẽ mittere: sꝫ gladiũ. Percutit tertio dyabolũ: qꝛ detegit astutias ei⁹. Vñ iob.xl. Cõscidẽt illũ amici diuidẽt illuꝫ negociatores. Dicit̃ aũt gladius spũs qꝛ spũssctũs dat ipm. Mat.x. Nõ eñ vos estis q̃ loquimini: sꝫ spũs pris vestri qui loquit̃ in vobis. Jtẽ dicit̃ gladius spũs: quia spũs ducit ipsum. Vñ grego. Nisi intus sit spũs qui doceat lingua doctoris inanũ laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri ꝑdicatores ĩ bello spirituali singularissimũ bellum gerũt ꝛ nimiũ vtile ĩ eccl̃ia dei: iđ habita armatura fideliũ in generali: de ꝑdicatorũ armatura in sequẽti ꝯsideratione singulariter est dicẽdũ

De armatura verorũ predicatorum in speciali.



Circa scđam consideratione hui⁹ primi libri qꝛ vera armatura militum xp̃i ad extirpanduꝫ predictos errores ꝛ ad crimina inerepanda consistit in predicatiõe verbi dei qđ est quasi ignis ardens ꝛ quasi malleus conterens petras Jere.xxiij. ideo vt ꝑdicatores euãgelici ꝑdictũ bellũ securi possint intrare cũ spe victorie obtinende quattuor debẽt diligẽter attẽdere: ĩ q̃bus cõsistit eorũ armatura. Primũ quid ẽ predicatio. Scđm qualis debet eẽ ꝑdicatio. Tertiũ cui prodest ꝑdicatio. Quartũ qualis debet esse ꝑdicator. Ad primũ rñdet Alanus ꝙ ꝑdicatio est manifesta ꝛ publica moruꝫ instructio ꝛ fidei ꝛ hoĩm informationi deseruiẽs ex rõnũ semita ꝛ auctoritatũ fonte ꝓcedens. Manifesta debet esse ꝑdicatio qꝛ ĩ manifesto ꝓponẽda ẽ. Vñ xp̃s ait Matth.x. q̃ dico vobis in ore predicate sup tecta. Si eñ occulta esset ꝑdicatio suspiciosa eẽt sicut lati⁹ declarabit̃ ĩ tertia ꝯsideratiõe hui⁹ primi libri. immo talis ꝑdicatio videret̃ redolere heretica dogmata. Jn cõciliabulis eñ suis latenter predicant heretici vt facilius illos decipiãt. Publica debet esse qꝛ nõ vni sed pluribus ꝓponẽda Si eñ tñ vni ꝓponeret̃ nõ esset ꝑdicatio sed doctrina Hec est eñ differẽtia inter ꝑdicationẽ ꝛ doctrinã: qꝛ ꝑdicatio ẽ illa istructio q̃ pluribus fit: ꝛ in manifesto ꝛ ad moꝝ instructionẽ. Doctrina vero q̃ pluribus vel vni fit ad scientie eruditionẽ. Per hoc ꝙ sequit̃ instructio moꝝ ꝛ fidei ĩsinuant̃ due ꝑtes theologie. vna rõnalis q̃ diuinoꝝ sciẽtiã ꝓsequit̃. alia mora-

lis q̄ morū informationē pollicet. Predicatio enī nūc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascēdētes. nūc de hūanis qd̄ significat p descēdētes i scala iacob. Geñ. xxviij. Angeli em̄ ascendētes ꝛ descēdētes sunt p̄dicatores q̄ tūc ascēdūt dū celestia p̄dicāt. descēdunt qn̄ per moralia se i ferioribus cōformāt. Per hoc qd̄ sequit hoīm informationi deseruiens significat causa finalis siue vtilitas p̄dicatiōis. Et q2 rationibus subnixa deb3 eē predicatio ꝛ auctoritatibus roborata cōsequēter annectitur hec rationū semita ex auctoritatū fonte procedens.

¶ Qualis debet esse predicatio.

Circa scd̄m hui⁹ secunde cōsiderationis. s. qualis d3 esse predicatio. Rñdetur q̄ vera euangelica p̄dicatio debet qualificari tribus ꝯditiōib⁹ negatiuis ꝛ totidē affirmatiuis. Procedendo p̄io de negatiuis dico q̄ predicatio euāgelica nō d3 in se habere aliq̄ scurrilia vel puerilia vel rigmoꝝ melodias ꝛ metroꝝ ꝯsonātias q̄ poti⁹ sūt ad aures demulcendas q̄ȝ ad aīos informādos. ꝛ iō oīfarie ꝯtēnēda. De tali predicatiōe dicit a ꝑpheta. Caupones vestri miscēt aquam vino: in illa predicatiōe ē aqua vino in qua puerilia et scurrilia ꝟba ꝛ animos quodāmodo effeminātia ponūtur. Secūdo p̄dicatio non d3 splendere fabulis ꝟboꝝ pupuramētis coloꝝ nec minus exanguibus verbis d3 esse delecta. s3 mediū tenuere beati. q2 si nimijs eēt coloribus picturata videret nimio studio eē excogitata ꝛ poti⁹ elaborata ad honorē hominū q̄ȝ ad vtilitatē ꝓximorū. ꝛ ita minus moueret aīos auditoꝝ. qui sic p̄dicant phariseis cōpantur q̄ ampliabāt fimbrias ꝛ dilatabāt filateria sua. Mt. xxiij. Talis em̄ p̄dicatio supstitiosa p̄t dici nō cōtēnēda s3 sustinēda. Vñ aplus ait ad philippēn. p̄io. Quacūq3 occasiōe xp̄s predicatur i hoc gaudeo sed ꝛ gaudebo. Tertio nō debēt i predicatiōe euāgelica iterferi falsa ad maiorē xp̄iane religiōis laudē. q2 nō min⁹ irascit xp̄s de falsa laude q̄ȝ de negata ꝟitate. Talis aūt predicatio hereticoꝝ solet eē q̄ vera ꝑponūt ꝛ cōsequēter falsa cōcludūt. de quibus d2 Trenoꝝ. iiij. Lamie denudauerūt mamas lactauerūt catulos suos. lamie ꝟgineas hñt facies sed pedes equinos. pedes eq̄nei vngulas nō findūt. s3 firmit se terre ifigunt. Per lamias intelligunt hr̄tici q̄ ꝑponunt faciē virginis s3 cōcludunt aculeū scorpionis. Primo em̄ ponūt vera cōsequēter assumūt falsa. pedes vero habēt equinos q2 affectus mētis in dei dilectione ꝛ ꝓximi nō diuidūt sed omnes affectus terrenis delectatiōib⁹ ifigūt talis p̄dicatio oīno abiciēda est ꝛ oīno est pniciosa. ¶ Secūdo qualificat predicatio euāgelica trib⁹ alijs ꝯditiōib⁹ affirmatiuis. Pria

est vt illiũ sit ab auctoritate theo logie tãq̃ a suo ꝓprio fundamẽto marie ab euãgelijs psalmis pau li epl'is ⁊ libris salomõis. q2 i istis sp̃al'r resultat moralis istructio. si ergo fundamẽtũ ꝑdicationis q̃s poneret dcã ph'oꝝ vel ꝑcardica ꝓ uerbia que in vsu cõi habẽtur po tius talis ꝑdicatio eẽt ridiculosa q̃ȝ euãgelica. nec debet predicator petere thema cũ pulpitũ ascẽdit a populo sicut vidi de quodã cuȝ talis modus magis videaꝰ pretẽ dere ostentationẽ quã edificatio nẽ lȝ crederẽ illuȝ ex simplicitate facere. ⁊ deīde sumpto themate si fuerit necesse de libris sacre pagi ne sumende sunt auctoritates ad ꝓpositũ vtiles ⁊ põt iserere dicta gẽtiliũ vera sicut ⁊ paulus i epl'is suis aliqñ ph'oꝝ auctoritates iter serit. quia tunc accipiũtur ab eis tanq̃ȝ ab iniustis possessoribus et debet cauere ꝙ fundamẽtũ sue ꝑ dicatiõis non sit ꝓpositio nimis obscura vel difficilis ꝓposita ne auditores eã fastidiãt ⁊ ita minus attẽte audiaꝰ. Secũda cõditio af firmatiua est ꝙ habeat i sentẽtijs põdus vt ꝟtute sniarũ aĩos audi torum emolliat ad lachrimas mo ueat. excitet mẽtẽ. pariat cõtritio nẽ ꝯpluat doctrinis: itonet minis blãdiaꝰ ꝓmissis. ⁊ ita tota tendat ad vtilitatẽ proximoꝝ. Et sunt ꝑdi catiõis tres spẽs. vna q̃ ẽ ꝟbo ṽ q̃ mar. vlt. ꝑdicate euãgeliũ oĩ crea ture. alia scripto. vñ apl's dicit se ꝑdicasse corinthijs qñ eis epl'as scribit. alia est i facto. vñ dicit gre omnis christi actio nostra est instru ctio: sed illa est perfectissima vbi ad minꝰ occurrũt duo. s. doctrina ⁊ opus. Exẽplo xp̃i q̃ cepit facer et docere. Act. j. Hec em̃ cõmuniter faciũt pondus predicatiõis: quia cuius vita despiciꝰ restat vt eius predicatio contemnatur. ¶ Item confirmat predicationem operuȝ perfectibilitas: ⁊ exẽploꝝ virtuo sitas: quia qui fecerit ⁊ docuerit hic magnus vocabiꝰ in regno ce lorum. Matth. v. Hec est eñ lex ꝑ dicatorũ vt impleant q̃ȝ docẽt cũ turpe sit doctori si cl'pa redarguit ip̃m: vt catho ait. Tertia cõditio predicatiõis affirmatiua est ꝙ sit breuis. vnde ad corinth. xiiij. dicit apl's. In ecclesia volo quinq̃ȝ ꝟba magis loq̃. i. pauca sensu meo. i. vt intelligã ⁊ ab alijs intelligar: ⁊ sic eos instruam q̃ȝ decẽ milia ꝟboꝝ in lingua. i. q̃ȝ maximã verborũ co piã sine hmõi intellectu. Sciẽdũ autem ꝙ apl's specialiter se dicit hic velle loqui quinq̃ȝ verba q2 pre dicatores ecclesie debẽt annũcia re quinq̃ȝ. s. credẽda: agẽda: vitan da: timẽda: ⁊ sperãda: q2 ꝑdicatio dȝ esse de his q̃ ꝑtinẽt ad fidem. ⁊ sic habeꝰ primũ: ⁊ de his que ꝑti nẽt ad mores: ⁊ sic habẽꝰ alia qua tuor. s. ꝟtutes ⁊ vitia pena ⁊ glia. Et q2 ista debent predicari cũ bre uitate sermonis. Ideo dicit apo stolus quinq̃ȝ verba. i. pauca. Si milẽ doctrinã tradit predicatori bus pater nr' seraphicꝰ frãciscus dicẽs i regula. Moneo q̃ȝ ⁊ exhor tor fratres meos vt in predicatio

credẽda: ag[...] vitãda: tim[...] et sperand[...]

ne quas faciunt sint examinata et casta eorū eloquia ad vtilitatem et edificationē populi: annūciando eis vitia et virtutes penā et gloriā cum breuitate sermonis qr verbū abbreuiatū fecit dñs super terrā. exēplū huius ponitur in libro de vita et moribus apl'orū vbi dicit' q sermocinatus est quidā corā alexandro et longū egit sermonē et tedio affect' Alexāder dixit. nō est laudabilis ꝑdicatio q iuxta ꝑdicātis vires asseritur. sed iuxta possibilitatem audientium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ Quod etiā nolentibus audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secunde cōsiderationis scꝫ cui prodest ꝑdicatio. Rñdetur q euangelica predicatio nō solū ꝓdest volētibus audire. sꝫ etiā nolētibus. vñ dicit apostolus scḋo ad thimo. iiij. ꝑdica verbū insta oportune īportune argue obsecra īcrepa in oī patiētia et doctrīa Erit em̄ tēpus cū et sanā doctrinā nō sustinebunt sꝫ ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes aurib'. et a veritate quidē auditū auertēt ad fabulas autem ꝯuertent'. Quō exponēs nicolaus de lira dicit sic. ꝑdica verbū. s. euāgelicū. insta. i. istanē facias h̄ oportune. i. illis q desiderāt audire importune. i. etiā illis q nō accipiūt gratiose qr aliqñ est ibi profectus magnus sicut dicit August. de seipo audiēte ꝑdicationē scti Ambrosij: et curiositate motus et nō ex vtilitate. Cūqꝫ itēderē q̄ꝫ pulchre diceret me inuito intrauit q̄ꝫ verū dicebat. et sic ꝯuersus ad fidē multū ꝓfecit in eccl'ia dei. Argue peccātes ex ignorātia. obsecra peccātes ex infirmitate vt abstineāt ꝓpter reuerētiā rei sacre scꝫ passionis eius in baptismate cōicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni patiētia ad repugnātes: et doctrīa ad recipiētes ipsos diligēter instruēdo. Et subdit' ratio ꝑdicte monitionis dicens. Erit enim tēpus cuꝫ sanam doctrinā non sustinebūt. quasi dicat propter hoc instādū est doctrine veritatis q̄ꝫ diu sunt aliq̄ nolētes audire et antequā veniat tps in quo sana doctrina nō sustinebitur sꝫ ꝯm sua desideria coacervabūt sibi magistros loquentes sibi tātūmodo placētia prurientes aurib'. i. desiderātes audire ab istis doctorib' et a veritate q̄dē. i. a doctoribus veritatis auditum auertēt reputātes eorū doctrinā nimis durā. sicut iohannis. vj. Dixerunt aliqui de sermōe christi durus est hic sermo: et quis potest euꝫ audire. ad fabulas autē cōuertētur. i. ad doctrinam humanitus confictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quib' predicatio est fienda et quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.


Circa quartum z vltimuz huius secude cosiderationis videduz est qualis debet esse pdicator. Ad hoc respondetur dupliciter: primo in generali. secudo i speciali. De primo dico q generaliter loquedo oportet qd verus predicator sit sanct9 quia peccatori dixit de9. quare tu enarras iustitias meas z assumis testametum meum per os tuu ps xlix. predicatores em sunt organu veritatis: z aliquado subtrahitur sermo pro culpa pdicatoris. aliqn pro culpa auditoru. prout ait gre. mor. li. in fi. Tuc em est sermo viuus z efficax cu est pdicatoris pura sanctitas z vtuosa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vi. de quo dicit q no poterat resistere sapietie z spiritui qui loquebat de quo habet pulchru exeplum x. libro Ecclastice historie: vbi dicitur q cu sancti pres conuenissent ad cosiliu Nicenu z ibidez eent phi z dialetici. quoz vn9 cflictu cu epis mouebat in dialetica intatu q fiebat inges spectaculu couenietib9 ad audiedu nec poterat philosophus cocludi a quoq aut costrigi. tata em dicendi arte obiectis qonib9 occurrebat vt vbi maxie putaretur obstrictus velut aguis lubric9 laberet: qd videns quidaz ex cfessorib9 vir simplex z nihil aliud scies nisi iesum z hunc crucifixu poposcit se posse cu pho sermociari qd videtes illi qui nouerat ei9 simplicitate noluerut pati ne risui haberet scta simplicitas Ille tn perstitit moues sermonez ac dices. In noie ihu xpi philosophe audi q vera sunt. De9 vn9 est qui fecit oia z creauit virtute vbi sui. h verbu z sapia qua nos dicimus caro factu est z filius natus est. z per passione suaz nos a morte liberauit: z resurrectiois sue nobis vita eterna promisit que expectam9 iudice oiz. Credis ita phi losophe. At ille. Uelut nuq vlluz cotradicedi sermone didicisset ita obstupefact9 virtute vboz ac mutus ad oia hec solu potuit responderi ita sibi videri nec aliqd posse esse magis veru. Cui senior si h ita credis surge z sequere me. z huius fidei signaculu suscipe Et couersus philosophus ad hoies ait Audite o viri eruditi du vbis mecu res gestuz est verba verbis opposui. z que dicebant dicedi arte subuerti vbi vero p verbis virtus pcessit ex ore dicetis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. z id si quis vestruz potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xpz z sequat hunc sene in quo locutus est deus. z ita philosophus xpianus effect9 est z tade gratulatus est se ee victuz. Sanctitas ergo z vite pfectibilitas magis efficiut i pdicatore vt vtiliter pdicet q scie luminositas ppter qd ait dns Esa. xxxv. Sup montem excelsum ascede tu qui euagelizas syon. i. sup eminetiaz vite put expoit Gre. sup Ezech. omelia. x. z ideo dicit speculator

Ezech.ca.iij.speculatorē dedi te Btūs aūt Hiero.i epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse ꝑdicator in sermone dicēs. Nolo te declamatorē eē ꝛ rabolū garrulūq; sine ratione sꝫ mysterij peritū ꝛ sacramētorū dei tui eruditissimū ꝟba voluere ꝛ sceleritate dicēdi apō imperitū vulgus admirationē sui facere indoctorū hominū est. pceptor quōdā meus Greg.nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret qd sibi vellet i luca. Sabbato de vtero ꝓthopon eleganter lusit. Docebo te inquiēs in ecc̄ia vbi oī populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire qō nescis aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile q̄ȝ vilē plebiculā ꝛ iductā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligit mirat. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis i speciali qualis debeat eē ꝑdicator ꝟbi diuini vbi quinq; sunt p ordinē declarāda Primuȝ qualis debeat eē ꝑdicator i hitu exteriori. Scdꝫ qualis dꝫ esse ꝑdicator i ɔuersatiōe. Tertiū qualis ꝑdicator debet esse in ꝑdicatione Quartū qualis i aīo. Quintū qualis dꝫ eē ꝑdicator in ꝑmio. ¶ Ad primū dico ꝙ predicator ꝟbi diuini dꝫ esse in habitu exteriori camelus.i.dꝫ indui vestib⁹ paupimis ꝛ despectis in quo reluceat mūdi ɔtēptus. Talis apparuit mūdo ꝑm⁹ ꝑdicator pnie. Johānes baptista tāq; forma ꝛ exēplar omniuȝ ꝑdicatorꝝ q̄ venturi erāt: sicut patet. matth.iij. vbi dicit. Erat iohānes indut⁹ pilis camelorꝝ qō ē vestimētū vile ꝛ asperū qꝛ magis mouēt facta q̄ȝ verba in moralibus. ꝛ vita sancta q̄ȝ eloquia ɔposita. Attēdat etiā ꝑdicator nō solū habitū in iohāne sed ꝛ victū.s.locustas ꝛ lactucas siluestres agrestes. qꝛ debita dispositio ꝑdicatorꝭ ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui ꝑm ꝙ paulus dicit.j.Chor.ix. Castigo corpus meū ꝛ i seruitutē redigo ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xp̄s icomparabilis ꝑdicator indutus fuit paupimis vestimētis qꝛ iquit ipe. Qui mollib⁹ vestiunt in domib⁹ regū sunt. Math.xj. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum ꝑriarcha noluit fr̄es suos apparere mūdo dicēs: ꝛ fr̄es oēs vestimētis vilib⁹ induāur vt possint ea repetiare de saccis ꝛ alijs petijs cū benedictione dei. tales eñ pecie ꝛ repetiatiōes velut margarite fulgēt i hitu fratrū minorꝝ ostēdentes mūdi cōtēptū in quo cōdēnant ꝑdicatores qui curiose mollibus vestiunt specialiter miores. ¶ De secundo scꝫ qualis debeat eē ꝑdicator in conuersatiōe. Respōdeo ꝙ ꝑdicator euāgelicus i sui ɔuersatiōe dꝫ eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. ꝛ ꝓximo a scandalo studeat amare ꝛ amari blādū se ꝛ affabilē exhibere cū oī castitate nec semp sit iter turbas: sꝫ aliqñ recedat ab eis et vadat in desertū locuȝ. exēplo xp̄i

Mat. xiiij. vbi dicit q cu audisset iesus morte. s. iohannis ppter doctrina veritatis secessit inde in desertu locu. secessit no times morte sed ostendit q aliquado ceddu sit malitie humane. et vt daret exeplu pdicatoribus verbi diuini aliquado recededi a turbis et redire ad locu solitariu ppter duo. prio ad recolligedu proprios defect9 qui cotrahuntur i couersatioe cu hoib9. secudo ad vacadu oratioi: vt ibi pdicator hauriat q postea ppl'is effundat. Debet etia i sua couersatioe fugere populi applausu sicut legim9 de christo Marci. j. q cu multa demoia eijceret. et demonia clamaret et cetera. no sinebat ea loqui. Sequitur et diluculo valde surges egressus abijt in desertu locu. In hoc dans exemplu vt predicatores mirabiliu diuinoru operator debeat fugere mudi applausu. veruntame q no debet dimittere salutem animaru: sequitur eam9 in proximos vicos et ciuitates. ¶ Circa tertiu sc3 qlis debet esse pdicator euagelicus in pdicatioe. Dico q dbet ee martha et ignis: martha i sollicitudine: q predicator verbi diuini retardas opus pdicationis pro amicis carnalib9 vel terrenis negocijs ineptus est regno dei. Et ponitur exeplum de arante et retro aspiciete. luce. viij. nemo mittens manu ad aratru et aspicies retro aptus est regno dei. Scdo debet esse ignis in feruore vt possit inflamare corda audientiu. exemplo helye de quo dicitur Eccle. xlviij. surrexit helyas quasi ignis et verbu eius quasi facula ardebat. q vt dicit Bernard9. q ardet icedit. ¶ De quarto scilicet qualis ee debeat pdicator in aio. Rndeo q pdicator euagelic9 debet esse aio leo q no d3 a duersitate terreri. cogitas q e miss9 sicut agn9 iter lupos. Mathe. x. nec debet turbari si no habeat tepus pcogitandi q respondeat psecutorib9 duplici de causa primo q in tali casu sufficit fides costanter cfiteri cora psecutorib9 qd pot facere qlibet xpian9 qua tucuq simplex. Scdo q hoibus de deo cfitetib9 sps sctus no deficit i necessitate dicete saluatore Mat. x. Cu aut tradet vos nolite cogitare quo aut qd loquamini. Dabitur ei vobis in illa hora qd loqmini. et p3 ex pdictis q no loqtur p christus de vbo predicationis sed cu fuerint traditi an iudices q pdicator vbi diui pcogitare d3 quo debeat verbu diuinu pdicare siue pponer fm q dicitur puerbioru. xvj. hois est aium ppa rare et dei gubernare ligua aliter teptaret deu si negligeter de h cogitet du tame habeat tepus oportunu. Sit ergo animo leo imperterritus et no turbatus: pones ante oculos suos cu pcta publica habuerit reprehendere illud verbu iohanis baptiste. No licet tibi habere vxorem fratris tui. et verbu petri ad principes sacerdotu obedire o3 deo magis q hoib9 et verbum dei ad Iheremiam. Iere. j.

Nemo

Accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos oia q̄ ego p̄cipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in ciuitatē munitā et in columnam ferream et in murū ereum super omnē terrā regibus iuda et principibus eius et sacerdotibus eius et omni populo terre et bellabūt aduersum te et non preualebunt: quia ego tecū sum ait dn̄s vt liberē te. ¶ Circa quintum scilȝ qualis debeat esse p̄dicator in p̄mio. vtrū debeat attendere pro premio sui laboris tēporale emolumētum. Respōdeo q̄ verus p̄dicator euāgelicus nō debet attendere aliqd aliud nisi gloriā dei et salutē animarū. Sūt eñ quidā qui finē sue p̄dicationis constituunt mercedē terrenā horum autem p̄dicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij q̄ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qm̄ sic cōducuntur predicatores pro pecunia quarūdā bullarū colligēda ac si essent operarij q̄ vt ad vineas excolendas conducuntur in platea vt p qualibet bulla quā dederūt recipiāt tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiōes i isto regno. Predicatio tn̄ illorū suscipiēda est et audiēda. vnde dn̄s de similib⁹ p̄dicatorib⁹ dicit Matt. xxiij. Que dicunt facite: que autē faciunt nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Sed de quo debet viuere p̄dicator euangelicus. Respondeo q̄ p̄dicatores sumptus debent habere a populo cui p̄dicant. sicut ostēdit aplus. i. Corin. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici et rōnabilis. Secundo auctoritate diuine legis. Primū ostēdit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnq̄. q̄si dicat nullus immo milites sumūt stipēdia a populo terre quā d̄fendūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastorib⁹. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius nō edit. De gregū pastoribus dicit. Quis pascit gregē et de lacte gregis nō manducat. apostoli xp̄o fuerunt milites contra hereticos insurgētes et in vinea dn̄i cultores et gregis dn̄i pastores. ppter ea a populo eis sumptus dabant. Secūdū pbat sic dicēs. Nūquid fm̄ hoiem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm̄. s. q̄ predicatores sumpt⁹ habere debeāt a populo quasi dicat. imo cū hoc autoritate legis diuine. Scriptū est eñ deutero. xxv. Nō alligabis os boui triturāti. i. predicatori laboranti in area dn̄i. Confirmatur predicta ex p̄cepto xp̄i quod dedit apostolis quādo misit eos ad p̄dicandū verbum dei. Matth. x dicēs. gratis accepistis. s. gratiā. vobis collatā: siue sit gratia gratum faciēs siue gratia gratis data. gratis date eodē mō sicut accepistis pro spūalibus eius actibus et pro administratione sacramentorum et predicatione et similibus nō debet quicq̄ postulādo recipi quasi precium. et sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

piendo tollit etiã xp̄us cupidita
tē p̄dicatorũ i male possidēdo ibi
dez dicēs. Nolite possidere auruz
neqȝ argētũ neqȝ pecuniã i zonis
neqȝ perã neqȝ duas tunicas.i.ve
stes sup̄fluas neqȝ calciamēta.s.
integra qȝ apostoli vtebant̄ sanda
lijs vt habet̄. Ma.vi.p ꝗ oia dat
itelligere ꝙ p̄dicator euãgelicus
dz esse absolut⁹ a solicitudie mun
diali vel tpali qȝ tpalia in sui acq̄
sitiōe molestant et adhuc plus i
sui possessiōe qȝ sunt tã q̄si mēbra
icorporata ipsi habēti.z io magis
trahūt hoīs aiuz ad īordinatã di
lectionē sui z qȝ hoc suffocat v̄bũ
dei. ideo nō dz eē in predicatori
bus euãgelij. Sz attēdēdũ ꝙ xp̄s
negauit p̄dicatoribus eūtib⁹ p viã
virgã. Ma.x.z cōcessit eis. Mat.
vi.q videt̄ ɔtraria. dicēdũ ꝙ v̄ga
hic z ibi accipit̄ equoce. qȝ Ma.
x. v̄ga accipit̄ methaphorice. vñ
sensus est nō virgã.i.non innita
mini subsidio tpali.sicut corp⁹ in
nitit̄ baculo sustētãti. In marco
accipitur virga ad lr̄az cũ dicitur
ꝙ nō portarēt i via nisi virgã tm̄
qȝ doctores hebreorũ i signũ doctri
ne portabãt virgã in manu.qȝ cō
suetũ erat apud iudeos ꝓuideri
eis de victu a pp̄lo quē docebãt
iō xp̄s voluit ꝙ h̄ sufficeret apo
stolis p sua ꝓuisiōe.p h̄ em̄ ondē
bat̄ ꝙ populus cui p̄dicabãt debe
bat eis ꝓuidere.z ideo sequit̄ di
gnus ē operari⁹ cibo suo.quia de
iure naturali z diuio z humano il
li qui seruiūt cōitati in spūalibus
z in diuino cultu z vera doctrina
debent a cōitate de tēporalib⁹ ꝓ
uideri.dignus est ergo operarius
i.predicator ꝗ operat̄ op⁹ dei ad
vtilitatē populi cibo suo.i. victu
conuenieti.per quod etiã intelli
gitur vestimētũ z domiciliũ sine
quib⁹ nō viuit decent gen⁹ huma
nũ. Et ideo dicit apostolus.j.ad
corinth.ix.ꝙ domin⁹ ordiauit his
qui euãgelium annunciãt de euã
gelio viuere.vbi dicit glosa predi
catorib⁹ ordinauit viuere de euã
gelio vt expeditiores sint ad pre
dicandum verbũ dei quã licētiã
dedit eis dn̄s qui misit eos ad pre
dicãdũ dicēs. Ecce ego mitto vos
z cetera.z paulopost.in quãcunqȝ
domũ intraueritis i eadē manete
edētes z bibētes que apud illos
sũt:dign⁹ ē em̄ opari⁹ mercede sua
hec ibi.verus p̄dicator euãgelic⁹
ꝓ premio dz expectare vitã eter
nã sicut eis ꝓmittit̄ a sapia īfinita
ecclesiastici.xxiiij.ꝗ elucidãt me
vitã eternã habebunt.veri predi
catores sunt diuine sapiētie ꝓ sa
lute hominũ elucidatores. Debet
etiaz verus predicator ex hoc offi
cio vltra premiuz essentiale ꝙ me
thaphorice dicit̄ corona expecta
re premium accidentale.nō quod
libet sed illud quod corrc̄spōdet
siue debetur operi excellēti et pri
uilegiato scilicz martirio virgini
tati predicationi. Et sic triplex di
stinguitur aureola h̄z ꝙ tres sunt
hostes quos per pugnam vinci
mus qui sunt caro mundus et de
monia. Martires eniz vincũt mũ
dũ z ita debet̄ eis prima aureola

quia vincūt hostes inferētes passiões ad extra. Virgīes vicūt carnē z sic eis debetur secūda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellētior victoria: sic z excellentior aureola. Predicatores vicūt dyabolū z sic debetur eis tertia aureola que ꝓ tāto est excellētissima qꝛ crudeliorē z fortiorem vincūt inimicū expellētes non solū de se sed etiam de cordibus audiētiū. nec ēt dicēdū est vt dicūt quidā ꝙ aureola ꝓ torū debetur prelatis solūmodo quib⁹ cōpetit ex officio predicare z docere. Sed quibuscūqꝫ q̄ licite exercēt actū istū. Prelatis autē non debet aureola hec quāuis habeant officium predicandi nisi actu predicēt qꝛ aureola nō debetur auditui sed actui pugne: secūdū illud apl'i. ti. Nō coronabit nisi q̄ legitīe certauerit. Patet igitur ex predictis quid est predicatio qualis debꝫ esse: z cui prodest: ac qualis dꝫ esse ꝑdicator euāgelicus: in quib⁹ consistit armatura spūalis viri predicatoris: cuꝫ quibus ad pugnā pōt exire īpauid⁹ cōtra hostes annunciando populo dei scelera eorꝫ z domui iacob peccata eorum.

¶ De nobilitate z excellētia fidei catholice.



Circa tertiā z vltimam consideratonē hui⁹ primi libri q̄ est de excellētia z nobilitate fidei catholice in particulari ī qua veluti in speculo mūdissimo milites xp̄i se ītuētes optime z delectabiliter armari poterūt. Sex sūt articuli per ordinē declarādi. Primus est ꝙ iesus xp̄s est filius dei viui. Secūdus ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior. Terti⁹ est ꝙ fides xp̄i est lege moysi stabilior. Quart⁹ ē ꝙ fides xp̄i ē lege moysi nobilior. Quīt⁹ est ꝙ fides xp̄i ē lege moysi vtilior. Sextus est ꝙ lex moysi iā non est lex sed cessauit esse lex.

¶ Primus articulus est toti⁹ religionis xp̄iane fundamentum z ideo eum voco turri omenagiū nostri fortalicii. Reliq̄ qnqꝫ articuli sunt ad eius ornatū. Hūc ergo cū sit principalior inimici taꝫ iudeorū q̄ʒ sarracenoꝝ timētes per cū deuinci. vt eum destruant corde z ope sapiētes vtrorūqꝫ ad hoc applicāt totum suū studiū. Verūtñ lapides z sagitte suoꝝ argumētorū ad eius propriā lucem amouēdam nō ascendūt adhuc tam alte quātū nebula celo loco vbi est sub stātia solis existēte altiore in mille z pluribus gradib⁹ q̄ʒ ascēdit nebula in aere. Vñ quātū pōt ignis vnius crucibili puissimi ꝯ aurum qđ iā fuit multotiens appuratuꝫ trāseūdo ꝑ magnos ignes fornacis. tm̄ possunt oīa argumēta nō solū accepta ex oib⁹ sciētiis hūanit⁹ acquisitis adinuentis sꝫ etiā accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciūt iudei sarraceni et heretici cogitādo ex eadē se posse iuuari contra eandem. ziam sunt

vltra mille.ccc.lx.anni quod multi posuerunt oes vires suas ad destruendam hanc altissimam turrim siue hanc veritatem.s.quod iesus xps est filius dei viui certissime firmius fundata quam celum et terra et preciosior quam aurum in pluribus fornacibus depuratum quod euidentissime declaratur testimonio quattuor examinum publicorum super ea factorum.

¶ Primum examen.


Primum examen fuit factum per iudeos quousque occiderunt xpm iesum ex quo dederunt causam quod predicta veritas esset magis fortificata. Est ergo hec veritas quod iesus christus filius marie est verus deus et verus homo. verus homo quia verus filius marie. verus deus quia verus filius dei. verus dico non per gratiam vel per verbum sed per suam naturam quia sua natura essentia. substantia et vita est ipsamet natura essentia substantia et vita dei. sicut quia est ex eadem natura qua maria dicitur verus filius marie. hec veritas fuit totiens disputata et examinata quod securissime dico preciosiorem et puriorem esse quam aurum. quod per plures magnos ignes fornacis transiuit. Et fuit primum examen personale inter ipsum et sapientes legis iudeorum vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solum in sinagogis iudeorum in hierusalem et aliis ciuitatibus locis et castellis sed etiam in campis et etiam de mari complemente eum multitudine gentium iterra vt accederet ad eum et hoc rationabiliter faciebant scilicet volentes ad eum accedere. ex quo quotienscunque aliquis accedebat et tangebat vestimenta sua statim sanus erat quacunque infirmitate detineretur. Disputando etiam cum sapientioribus quorum studium erat postquam viderunt tantam multitudinem gentium sequi predicationes eiusdem obseruare si possent eum capere in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc in speciali studium eorum erat obscurescere predictam veritatem in cuius confessione est salus omnium hominum s.quod esset filius dei viui. Unde contra ipsum arguebant sicut homines parui intellectus attendentes ad quattuor regulas per quas regunt homines fructus terre elementa et celi dicendo sibi. Ex quo homo erat. quomodo se faciebat deum in quo blasphemabat contra totam potestatem dei. qui cum possit omnia facere. quod non possit facere quod ipse sit homo. ex quo esse hominem est vna de excellentioribus rebus per deum factis Unde quia primo est credere factum quam modum eius intelligere. xps respondit eis verum esse quod ipse dicebat allegando quattuor testimonia quorum neutrum iudei potuerunt negare. s. testimonium dei patris: quod dedit de suo filio. Testimonium ioh. baptiste testimonium operum suorum que faciebat. et testimonium quod in multis suis passibus dabat de eo scriptura vera et reputata per iudeos vera et auctentica dicendo

eis.ꝙ moyses esset accusator eoꝝ qꝛ si credidissēt suis līis crederēt ei cꝫ quo ille dabāt testimoniū de illo. Et postq̄ totiēs viderūt se cōfusos in publico ante populū cui⁹ laudē ꝛ honorē plusq̄ dei deside rabāt nō potētes respōdere repli cato ꝙ si solūmodo erat filius dd quō dauid vocauit eum dn̄m suū. Ma.xxij.c. Ab illa die nūq̄ āpli⁹ fuerūt ausi iterrogare eū.sed vt li berarēt se a sua doctrina studiose ordiauerūt mortē suā sicut ꝑ exa miatiōe vltīe sue doctrine dicēdo ꝙ si erat fili⁹ dei ipse liberaret eū de māib⁹ eoꝝ ꝛ sic dicebāt qn̄ erat in cruce descēde ꝛ credimus tibi. Math.xxvij.ꝛ Mar.c.xv.cū tamē ei leuius esset descēdere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortē. Et ꝓbauerūt eoꝝ posse ni hil valere si iā nō placuissꝫ qn̄ euꝫ apprehēderūt qꝛ nō posuerūt i eū man⁹ nisi qn̄ ipse voluit. Interro gati eū ꝑ eū quē q̄rerēt ꝛ ipsi rn̄dētes ꝙ iesuꝫ nazarenuꝫ qn̄ dixit ego sū abierūt retrorsū ꝛ ceciderūt i terrā.ioh.xviij.stupefacti siue at toniti. Et ꝑ scd̄a vice dedit eis li centiā ꝙ ipsum solū caperēt. ꝛ nō aliquē suorū discipuloꝝ volēdo i hoc iplere ꝙ ipsi nolebāt attende re scꝫ ꝙ ipse erat in lege sua in ꝓphetis.ꝛ ps̄.de eo scriptū:ꝙ opor tebat eū p̄mo pati mortē ignomi niosam ꝛ postea intrare in gloriā suā:quā mortē ip̄e recepit cū mul ta hūilitate et obedientia.sciēs ꝙ ei fuerit ꝑ deum p̄rem suū manda tū Unde ad implendū mandatuꝫ dei p̄ris sui cōfessus est libere i iu dicio illud in quo ipsi intendebāt cōdēnare eū scꝫ ꝙ erat filius dei viui ꝛ rex iudeoꝝ q̄s duas confes siones fecit interrogat⁹ qn̄ eis de fecerūt ꝛ erant iudicata vana alle gata contra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos repu tata blasphemia.ꝛ secūda per gē tiles erat reputata iniuria cesaris qꝛ extite eius lege nullus debebat dici rex sine suo mādato. Quādo p̄mā suā cōfessionem fecit in cō silio iudeoꝝ vt nō intelligerēt ꝙ ꝑ mortem suā ꝓbat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbi tis filiū hominis veniētē in nubi bus celi. Mat.xxvij.ꝛ. Mar.xiiij. qui fuerūt ꝛ sunt sui predicatores propter qd̄ ipsi bn̄ senserunt ꝙ ad obscurādum ꝛ ad ānihilādū do ctrinā xp̄i iesu parum ꝓderat eis occidere magistrū plurib⁹ q̄ ꝑ eū conuersis ad sn̄ā doctrinā per pre dicationē suoꝝ discipuloruꝫ.ꝛ sic nō potuerūt extiguere lucē d̄ qua loquimur.s.ꝙ iesus fili⁹ marie est verus fili⁹ dei Itē confessus est li bere in iudicio pilati locū cesaris tenentis secundam veritatēꝫ.s.ꝙ erat rex iudeoꝝ cui⁹ confessione audita pilatus respondit ꝙ nō in ueniebat in eo causaꝫ mortis. Cer tissime sciens ꝙ per inuidiā ꝓcu rabant mortē suam ꝛ quō ꝯfessus est se esse regē ꝙ declarauit regnū suū nō esse de hoc mūdo. Et sic an teq̄ daret sn̄iam contra eū cōfitē do eū esse iustū ꝛ innocētē. Iudei qui tm̄ desiderabant morteꝫ suaꝫ

publice se obligauerūt ꝙ peccatū mortis sue esset super eos ꝛ super filios suos dicētes. Sāguis eiꝰ super nos ꝛ sup filios nr̄os Matt. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quandiu mūdus durauerit existētibus i eo iudeis ꝛ filijs eoꝝ ira dei semper erit super eos q̄ manifestissime viderūt ꝙ ad annullandam doctrinā iesu xp̄i nihil profuit mors per eos ꝓcurata quādo in puncto ꝙ dedit animā suā in manibus patris audierunt dici a centurione qui execucutionem faciebat ꝓ pilato ꝙ ille homo crucifixus vere erat filius dei. vñ examē mortis sue fortificauit plus doctrinā suā q̄ȝ gentiles q̄ eū crucifixerunt cōfessi sunt eū esse verū filium dei.

¶ Secundum examen.



Non minus ꝯfirmata fuit p̄dicta veritas in secūdo examine post mortem suā qn̄ iudei vidētes ꝙ xp̄iani sic conuersi de iudeis sicut de gētibꝰ attendebāt plus ad doctrinā iesu q̄ȝ moysi cōiūcti in mītis ꝯsilijs ꝛ habitis plurimis cōsilijs nūq̄ȝ potuerūt tm̄ facere ꝙ apl̄i nō p̄dicarēt in eius noīe a q̄bus audierūt ꝙ magis ꝯueniens erat obedire deo q̄ eis mandauit p̄dicare quā hoībus mādātibus cōtrariū. ꝛ quō sub celo non esset datum aliud nomē in quo oporteret hoīes saluos fieri nisi in nomine iesu christi. qḋ ipsi non possent non manifestare veritatem quā viderant. Act. v. ꝛ audierāt.. ꝛ sic deuicti rationibus apostoloꝝ quos p̄io cognouerant hoīes ydiotas ꝛ laycos. Postq̄ȝ ꝓbauerūt qḋ nō ꝓficiebāt in suis publicis mādatis ordinauerunt vnam subtilem incooperatamq̄ȝ telā que videbatur satis rationabilis qn̄ multi de suis maioribus receperūt ficte baptismū. moti et hoc fine ꝙ xp̄iani intelligerent ꝙ ipsi habebant bonum zelum ꝛ affectionem ad fidē xp̄i iesu Hos vocat scp̄tura pseudo apostolos siue deceptiōis apostolos: q̄ desubtus siue per mineram factaȝ in muro intrauerūt in ecclesiā ad perscrutādā libertatē christianoꝝ ꝑ doctrinā iesu xp̄i liberatoruȝ de seruitute legis moysi cuius iugum ferre nō potuerūt nec ipsi nec p̄res eoꝝ. Isti ergo ficti apostoli cuȝ essent magis ph̄i magis rethorici magis lr̄ati in lege ꝛ vltra sicut in ꝯsuetudīe phariseorum magnā sanctitatē fingētes. facta sua diligētia cū maiori astutia qua potuerūt videntes ꝙ non curabāt xp̄iani de rationibꝰ suis quibus arguebant ꝓ ph̄iam esse impossibile. ꝙ infinitum et finitum temporale et eternum. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. ꝛ sic ꝙ deus et homo nō poterat esse vna persona filius marie. plus credentes verba christi q̄ȝ omnia sua argumēta: vsi sunt alia astutia magis ꝓfunda qn̄ videndo ꝙ ex quo nō poterant

facere q xpiani nō obseruarēt le-
gem gr̃e que est euangelij lex. dicē
do q lex data p moysen equa erat
lex dei multum laborauerūt vt ser
uarent ambe cōiunctim siue insi-
mul et aliquo tēpore tm̄ preualue
rūt q multi etiā de maiorib⁹ xpia
nis et rectorib⁹ alior in parte eis
ꝯsentiebāt: non cōmedēdo cibos
qui p moysen defendebant. et sic
erant dātes exēplum gētibus cō-
uersis similia facere sicut si illō p
eor salute esset necessarium. Sed
facta declaratiōe q seruatio vni⁹
legis ꝯtradicit obseruationi alte
rius et q lex data p moysen q erat
seru⁹ dei nō pōt cōparari legi date
per dn̄m suū. sed q est ei subiecta et
cū lex moysi esset figura. ſm q cū
dei adiutorio declarabitur in alio
passu. q habita veritate figurata
per eā debebat cessare figura. ꝑse
cutio iudeor non potuit ꝑualere
qn̄ solūmodo cū hac veritate q fi-
lius marie est verus filius dei ces
sauerunt oīa cōsilia minatiōes in
coopte ꝓhibitiones et disputatio
nes quibus vsi sunt iudei propter
multa dāna ꝓpterea ex toto ꝯfusi
vidētes q cū rōne nō poterāt pre
ualere. vsi fuerant vi sicut vtitur
tyrannus. qn̄ aliquis dat ei bonū
cōsilium q vt non audiat eum. li-
cētiat eum de domo sua vel expel-
lit eū per vim. Sic fecerunt iudei
cum apostolis. q nolentes eos au
dire ī synagogis suis licētiauerūt
eos extra terram suam. et sic patet
veritas examinata q postq̄ xp̄us
ascendit ad celos iudei insurrexe
runt contra suos discipulos quos
non potentes conuincere verbis.
non dimittentes eos predicare in
suis sinagogis propter hoc eorū
doctrina semper magis ac magis
crescens predicata fuit gētilibus.

¶ Tertium examen.



Accessit huic examini
aliud fortius examē et
multo maiori tp̄e agē-
tibus ꝯtra discipulos
xp̄i quorum cū iudeis
vna sola erat pricipal
dn̄a scz q messias ꝓmissus eis in
lege et ꝓphetis iam venerat. sz q
interfecerant eum maiores eorum
videndo se dānatos si cōfiterētur
q ipse esset suus messias. suus rex
suus dominus. restiterunt quātuz
potuerūt faciēdo illud quod erat
peius pro eis. nolendo audire eos
qui de hoc loquebantur. sic q sua
propria voluntate manserunt sem
per in cecitate. propter quod (cuz
cecus non sit dignus magno regi
mine) expulsi de ciuitate hierusa
lem: perdiderūt dominium quod
primo habebant. vbicūq sint sem
per subiecti existentes eis qui tenēt
dominium temporale. et sic erunt
quādiu mūdus durauerit in hoc
contra totam voluntatem suam ve
rificato verbo quaz vt occiderent
christum dixerūt ante pilatum. q
non haberent alium regem nisi ce
sarem imperatorem pro tempore
regnantem. et cogitantes q non
audiendo discipulos iesu christi

cessaret lux veritatis: contra quã vt nõ intrarẽt in cor domib⁹ clauserũt ianuas p ipsomet facto dederũt occasiones vt ãpli⁹ pdicta vitas splẽderet: q2 ipsi habitãdo i toto mũdo dispsi iter gẽtiles isti audientes q erãt inter iudeos et apl'os qõnes voluerũt scire cãm suar qõnũ: z sic audirẽt doctrinã iesu xpi quã nõ audierant si apl'i voluerãt pdicar i tẽplo suor deorũ. Fm q in quacũq3 domo ciuitate puicia vel regno nolũt audire aliũ eẽ dñm suũ nisi illũ quẽ p tali ipi. hñt. Iste fuit finis psecutionis iudeor q veritas p ipsos cõtenta: fuit fortificata z exaltata in mlto maiori gradu: qm mlto maior ppl's gẽtiliũ q̃ eẽt iudeor eã receperũt de q̃ facto maiores eor sc3 impator z illi q̃ erãt de senatu romano displicuerũt videtes q illi q̃ efficiebãt xpiani nõ curabant de sua ordinatiõe. sc3 q nullus deberet esse recept⁹ p deo sine suo examine z mãdato exquo erãt gubernatores toti⁹ mũdi. Manifestat sup hoc passu vnu3 secretum z veritas facti q hõ intelligens q̃ scit romanor hystorias: z qualiter incepit multor deoru3 adoratio p seipsũm potest cognoscere. z hoc est secretum q non erat difficile posse habere consensum a senatu romano vt iesus xps reciperetur in deũ Fm q erãt illi multi q̃s ipsi adorabãt ex quo multo maiores excellentie fuerũt in eo q̃ in quocunq3 aliorũ. Sed gẽtiles regebant illis tpib⁹ q̃tũ spectat ad adorationem suorum deorum duplici sententia suorum sapientiu3 Prima q nullus deus deberet eẽ refutatus. Secunda q Fm qd ille deus vellet deberet esse adoratus z honoratus. z cum esset doctrina iesu xpi. q erat vnus solus de⁹ et q illũ solũ debebãt adorar z ei soli seruire vidẽtes q i hoc facerẽt cõtra id qd tota vita sua ipsi z sui antecessores habuerũt p fide: q2 adorãdo iesu3 xpm ãnullabat seruitiũ oim deorũ suor. fecerũt ordinatiões z mãdata q oẽs q̃ adorarẽt iesum xpm exquo reprobabãt religionẽ deor suor ipo facto bona ipsor essent cõfiscata. z ipsi occiderent crudelioribus z fortiorib⁹ q̃ possent excogitari tormẽtis. q̃s ordinatiões z leges fecerãt p vi3 z nõ spõtanee: q2 q̃to plures occidebãt xpianos tanto ampli⁹ amittebant suũ dominiũ. soluentibus xpianis integre oĩa tributa z onera eis imposita ad hoc expresse se sciẽtes obligatos F3 doctrinã sancti pauli. faciẽdo etiã in reb⁹ eis mãdatis fidele seruitiũ. Itẽ gẽtiles: q2 sic plus faciebãt ad suã laude3 z gloriã z suorũ deorũ. multo amplius voluerãt q deuicti p disputationes cõformauerãt se eis adorando quos ipsi pro dijs adorabant. Sed quasi p vltimo remedio fecerũt leges mortis vidẽdo manifeste q sui sapientes phi: nec prelati tẽplorũ deorũ suorũ z idolorum nõ poterãt resistere nec cõtradicere rõnib⁹ et auctoritatib⁹ predicatis per discipulos iesu xpi

quibus cũ dedit mãdatũ ꝑdicãdi doctrinã suã ꝑ singulari ꝯsolatio ne dixit eis ꝙ mittebat eos sicut agnos iter lupos: ꝛ cũ isti nõ eẽnt nisi duodeci ꝛ septuaginta duo ꝛ sic paucissimi. Et illi qb⁹ eos mit tebat erãt iudei atqꝫ gẽtiles taliť ꝙ sine cõparatiõe alicuius ꝯposi ti ẜm modũ loquẽdi erãt infiniti lupi. cũ tñ vnus lup⁹ sit sufficiẽs cõtra magnã agnoꝝ multitudinẽ Hec fuit ꝟitas maximi miraculi: ꝙ pauci agni victoriam habuerũt de ĩfinitis lupis: qñ tot⁹ mundus firmissime credidit verum esse qđ primo habebat ꝑ incredibili: ꝛ ẜꝫ suos sapiẽtes phos ꝑ impossibili ꝙ iesus xps hõ qui fuit mortalis: ꝛ mortuus resurrexit ꝑ se viuus: ꝛ ꝙ in fine mũdi hꝫ resuscitare oẽs mortuos: ꝛ ꝙ nõ min⁹ est admira bile ꝙ ista duo ĩcredibilia fuerũt a toto mũdo credita firmiter per doctrinã duodecim hominuꝫ scꝫ apostoloꝝ iesu xpi quoruꝫ multi fuerunt ydiote ꝛ piscatores: ꝛ sic crediderũt sine donis tẽporalib⁹ qꝛ erant pauperrimi: crediderunt sine aliqua deceptiõe: qꝛ predica- bant in publico: crediderunt sine vi. qꝛ legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata: ꝛ ꝙ plus est absqꝫ positione timoris alicu- ius guerre super hoc factis pricĩ- pibus christianis seruãdo doctri nã iesu xpi suam legẽ esse liberta- tis qui voluerit credere euange- lio saluabitur: qui vero non con- demnabitur. Et sic durãte vita a postolorum in toto mundo splen- duit ꝛ fructificauit doctrina iesu xpi. Et fuit hoc admirabile: ꝙ nõ obstãtibus oĩbus persecutorib⁹: vt cõiter oẽs ipsi receperũt mar- tyriũ cõpletis dieb⁹ senectutis eo rũ. In quoꝝ tẽpore ꝛ ducẽtis se- quẽtib⁹ annis paucos dicã: si di- co centũ mille xpianos pro cõfes- siõe veritatis quã tractamus: scꝫ iesum xpm filiũ marie esse verum deũ volũtarie ipsimet se offerẽdo cũ magnis tormẽtis fuerit mortui Etiã dicã paucũ si dico vnũ millio nẽ gentiliũ vidẽdo firmitatẽ mar tyriũ in dicto tpe recepisse bapti- smũ ꝛ cõbustis suis ydolis factos eẽ veros xpianos: ꝙ nõ solũ acci- dit rome: in grecia: ĩ ytalia. in par tibus occidentis: sed etiã in toto modo imperatoribus illius tpis existĩtib⁹ dñis totius mũdi: ꝛ si in aliquibus regionibus erãt diuer sa dñia ipsimet pricipes faciebãt ꝯtra xpianos similes ꝑsecutiões Specialiter de hoc sũt manifeste hystorie actoribus earũ mortuis: Iam sunt elapsi mille anni ꝙ de arabia ꝛ de persia qui sunt prima dñia habita ꝑ sectatores legꝭ ma chometi fuerũt ꝗ̃ plurimi glorio si martyres sancti quorum festiui tates vbicunqꝫ sunt xpiani: cele- brat ecclesia. Unde mlti pricipũ: ꝛ specialiter imperatorũ multi vi dentes ꝙ non diminuebãt predi ctam sanctã veritatem: sed ꝙ per sua tormenta eã fortificabãt. mul tiplicatis confitentibus tandem cessauerũt aliquo tẽpore executa re suas ordinati ones crudeles et

mādata in xpianos. Ista tertia ꝑsecutio tyrannorum fuit maximū examen veritatis quā ego predico ⁊ oēs sui fideles: scȝ iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiū examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: ꝙ destructis templis ydoloꝝ fuerunt in toto mundo edificate solēnes ecclesie. In quibus cum magnis laudib⁹ hymnis ⁊ singularibus cantibus septē horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti ⁊ multū honorabili: specialiter in ecclesijs cathedralibus: ⁊ sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: ꝙ omnes principes mūdi non potuerūt extinguere lucē predicte veritatis dando per eos mortem pluribus ꝗ̄ centuȝ mille martyribus: ⁊ ꝙ illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures ꝗ̄ vnus milio gentilium.

Quartū examen.



Dum xpiani iā fuissēt in pace ⁊ trāquillitate ad fidem cōuersi: sic cessāte ꝑsecutiōe gētiliū ꝯtra eos ⁊ īter semetipsos natū est q̄rtū examē ꝙ predictā veritatē. scȝ iesuȝ filiū marie eē verū deū apurauit vsq̄ ad vltimū punctū. Hac persecutione existente periculosissima: q̄r est inter eos qui sunt eiusdeȝ domus: q̄ꝛ plurimi magis literati qui erāt de principalib⁹ ecclesie patriarche. archiepi: episcopi. presbyteri: ⁊ diaconi ⁊ non minus laici: cuȝ multis ⁊ magnis argumētis noui ⁊ veteris testamēti qd̄ gentiles facere nō poterāt: q̄r nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: ꝙ confitendo predictā veritatem stabant in magno errore ex quo ipsa non approbatur per scripturā eoꝝ habita ꝓ sancta. immo allegabāt mltos passus eiusdem ſm ꝙ ipsi exponebant: qui videbant̄ cōtrariū dicere: quorum rationes ⁊ argumēta etiā multoꝝ doctoꝝ catholicoꝝ in phisica ⁊ methaphisica fundatoꝝ ⁊ in theologia ꝑfectissimoꝝ: vt amplius predicta veritas apuraretur facta habemus scripta in tāta abundātia ꝙ oīa argumēta que fiūt per infideles ꝯtra eandē faciūt paruissimū volumē et paruā empesiam. Sic ꝙ per apparētiā eorum dicta veritas ꝗ̄tum ad studiosos in lege dei sit nec in minima parte obscurata: ꝙ per seipsum quilibet ꝗ̄tumcūq̄ infidelis posset videre si vellet attēdere etiam paruo tēpore cū pura intētione cognoscendi veritatem ⁊ ea cognita amare eam: ⁊ amando cōformando se illi ⁊ defendere eaȝ. Hoc dicto in omnibus nationib⁹ mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente approbato ꝙ multa reputātur falsa ⁊ adhuc impossibilia q̄ examinata diligenti studio inueniuntur vera ⁊ multum necessaria: ⁊ per contrarium

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarū veritatū delectantur q̄ plurimum clarissimi intellectus hominū: et ex alia parte quo ad cognitionē veram illarum multum prosunt volūtates pure et damnāt effectionate: et q̄to plus durat mūdus propter nimiam cōtinuationē exercitiorū veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie appurātur. Et ideo examen predicte veritatis: scz q̄ iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oīm i ecclesia dei durauit maiori tēpore q̄ tria prima examina: et durabit vsq̄ ad finē mūdi. Tunc in maiori fortitudine qn̄ illud q̄ machometus bestia qui ascendit de terra nō fecit bestia q̄ ascēdit de mari et extolletur sup omne qd̄ dicit: et honorat sicut deus sedebit in tēplo et ostēdet se sicut si esset deus. Un̄ studiū huius bestie erit ad hoc vt ponat oēs vires suas q̄ sit vt deus reputata. Cōsequēs est q̄ faciet crudelissimā persecutionē cōtra oēs cōfitētes q̄ iesus filius marie est filius verus dei: et ipsemet deus. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nō preualeret: facta fuerūt mlta cōsilia: aliqua pticularia: aliqua generalia. Itē multe cōuentiones aplazare ante principes vel ciuitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes cōtra predictam veritatē fuerunt confusi et dimiserunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterāt et in fauorē suū venerāt ad dicta cōsilia vel cōgregationes: et qr aliqui pauci remanebāt: vel cū fauore aliquorum principū: vel sicut ē cōditio falsa pbatarū sciētiarū nō gn̄aliter et in publico. Sed nūc isti: nūc illi predicādo ad partē iterū reuiuebāt sui errores. Et iō in illis tēporibus plusq̄ i aliis ante nec post fuerūt q̄ plurima cōcilia. Hoc reputato p sano remedio et singulari defensiōe fidei catholice q̄ veniat ad lucē et ostēdat in publico quicq̄d cōtra eā dr̄ in abscōdito et nō solū huius veritatis: de qua ad p̄ns loquimur: sed et cuiuscūq̄ veritatis est hec sua ppria conditio: q̄ q̄to plus tractat et reuoluit tāto āplius lucet similis lapidi vere precioso: q̄ q̄to plus polit tanto plus lucet. Est etiam similis auro: q̄ si semel bene apuratū fuerit q̄to pluries ponit in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Un̄ sicut dicit dn̄s iohannes de segobia archiep̄s Cesariēn. in tractatu ꝯ sarracenos vbi tangit p̄dicta examina. Ego vidi multa examīa multarū veritatū catholicarū tēpore meo: et fui pticeps in illis. Sed de illo qd̄ magis publicū est possum dare exemplū. Homo quidā cuiusdam magni domini super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euāgelii post habitas per eos aliq̄s magnas victorias contra fideles quādo venerūt ad cōsiliū auditis suis disputatiōibus.

q̄stum voluerunt dicere senserunt veritatē p tam forti suo cōtrario q amplius nō eleuauerūt caput perdita tota sua elatōe. Unde cū nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trāsisse per tam multa: tā grandia: tā fortia: tā notoria: z tā examina cōtinuata: z q q̄nto plus de ea tractat z cōtra eā disputat vel aliquid dicit tāto amplius inuenit clarior: purior: z firmius fundata non possumus predictā veritatē abscōdere dño iesu xpo (cui seruire debemus fideles) mandante discipulis suis q illud qđ fuisset eis i secreto dctm̄ manifestarent in publico: z qđ audissēt in aure. i. in abscōdito predicarēt super tecta: quia qui incendit lucernā i domo sua nō ponit eā sub modio: vel sub lecto. sed super cādelabrū in alto vt clare videāt q̄ sunt in ea quicunq ingrediunt in domo sua. Et sic magister veritatis vt proprius loquar. si dico magister qui est ipsa veritas: postq fuit captus quando interrogauit eū iudex de doctria sua z de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mūdo. Ego semp docui i synagoga z in tēplo quo oēs iudei cōueniunt: et in occulto locutus sum nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hi sciunt qđ dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qū acceptabat contra se totū mūdū in testimoniū: sic etiā quādo ascēdit ad celos dedit mādata suis discipulis q darent testimonium de factis suis: z dictis in iudea z hierusalē: in samaria: z vsq ad vltimum terre. i. vsq ad fines totius mūdi z ratiōabiliter hoc precepit ex quo receperat a patre suo in hereditatē dñatiōnē totius mundi z non solū in hoc habebat firmū testimoniū q de⁹ pater cōstituit eū heredem omnium suorū faciendo caput z principium non solū oim hoim: sed etiā angelorum minorum z maiorū qui sunt in celo: z consequēter oim dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propter ea ergo que dicta sunt i his quatuor examinibus fideles xpiani predicant publice: et confitentur iesum xpm filium marie esse verum filium dei.

¶ Quot fides xpi est lege moysi antiquior siue prior.



Secūdus articul⁹ est q fides xpi est lege moysi āt iquior siue prior. Ad cuius euidentiā duo sunt notāda. Primū est qđ Abraā añ legē imo z ante circuncisionē iustus fuit z nō fuit iustus nisi merito fidei: vt pz. Geñ. xvj. Credidit abraam deo z reputatū est ei ad iustitiam. Item merito fidei fuit sibi facta repromissio: et specialiter illa: in semine tuo benedicētur omnes gētes: vt patet Gene. xxij. Sequitur ergo ex his q fides christi fuit ipsa lege moysi

tēpore prior: ꝛ ꝙuis apl's hoc spe-
cialiter ꝓbet. ad gal'. iij. exemplo
abrae. tñ hoc idē ꝓbat ad hebre.
x. ꝑ plura exēpla sicut pꝫ de Abel
enoch: Noe: Sara: Isaac: Jacob
Joseph: ꝛ Moyse. Isti em̄ ꝛ mul-
ti alij iusti fuerūt ante legē iustifi
cati: vt pꝫ ibidē. ¶ Scd̄o notādū
ꝙ deus ꝓmisit abrae iter cetera ꝗ
tuor. Primo hereditatꝭ successorē
Secūdo hereditatis adeptionē.
Tertio seminis multiplicationē.
Quarto vniuerse gētis bñdictio-
nē: Et lꝫ ad literā ista quatuor ei
ꝓmissa fuerint de aliquo tēporali
principaliter tñ deus spūalia itel
ligebat. Prio ergo ꝓmisit sibi de⁹
heredē. s. Isaac. Gen. xv. Sꝫ i hoc
principaliter ꝓmisit sibi xp̄m qui
ꝓ tāto heres Abrae dicit'. qꝛ ex eo
ꝺm carnē descēdēs in eius regna
uit regnat regnabit hr̄ditate. vn̄
gabriel ait de xp̄o. Regnabit i do-
mo iacob i eternū. luce. j. Scd̄o ꝓ
misit sibi hereditatē tp̄alē. s. here
ditatē chanaā a fluuio egypti vs-
ꝗ ad fluuiū eufratē. vbi supra nō
ꝙ ipe vnꝗꝫ illā possederit nisi i se-
mine suo. Vn̄ ꝛ semini suo dicebat'
Et dabo tibi terrā hanc. In ħ au
tē spūaliter sibi promittebat' spiri
tualis hereditas. s. vniuersa ꝯgre
gatio fideliū tā iudeoꝝ ꝙ gētiliū
cuius ipse per fidē pater est. Pro-
mittebat' etiā sibi hereditas glo-
rie qui ꝓpter fidē ei⁹ sinus abrae
nuncupat'. Tertio ꝓmisit ei semi-
nis multiplicationē sicut stellas
celi ꝛ sicut arenā maris. gen. xxij.
Boni qui ex ipso descendunt per
Isaac ꝛ Jacob sunt sicut stelle ce
li. Sꝫ precipue veri xp̄iani ꝗ sunt
eius semē spirituale ꝛ semē dei re
promissum inꝗtum eius fidē imi
tamur. Sed mali qui ex eo descen
dunt per ismaelē ꝛ filios zethure
et per esau fuerunt sicci ꝛ steriles
velut arena maris: sed precipue
mali christiani qui si habent fideꝫ
abrae nomine fidei. tamen ei⁹ ope
ribus contradicit. Quarto ꝓmi-
sit ei deus omniū gētium benedi-
ctionem. benedictioneꝫ quidē gra
tie in presenti et glorie in futuro.
non ꝙ per eum esset danda vel fiē
da hec benedictio. sed per semen
non per quodcunꝗ semen sed per
vnicum quod est xp̄s. nō enim in
Isaac Jacob vel Joseph vl' Moy
se. Dauid vl' Salomone vel in ali
quo alio homine potuit hoc verifi
cari. in semine tuo benedicent' om
nes gentes. Gen. xxij. quod decla
rat apostolus. ad Gal'. iij. dicens.
Abrae dicte sunt promissiones et
semini eius nō dicit in seminibus
quasi in multis: sed quasi in vno.
ꝛ semini tuo ꝗ est christus. Nota
abrae cui deus non falleret ꝓpter
eius fidelitatem ꝛ amicitiaꝫ dicte
sunt supple a deo merito sue fidei
repromissiones loquitur in plura
li ꝓpter ꝓmissiōes supradictas:
vel quia ꝺm glosam frequēter idē
idest eterna beatitudo est sibi pro
missa. ꝛ semini eius. i. christo. nō ꝙ
ad christum fieret promissio sed ꝙ
ad eum pertinebat. quia per eū ꝓ
mittebatur dāda benedictio. ꝛ ꝙ
illud semē sit christus ꝛ non alius

notatur ex verbis scripture q̄ est in semine tuo benedicentur omnes gentes nō solum iudei. Unde ait nō dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis qd faceret si de multis vellet intelligi: sed dicit quasi in vno ꝛ semini tuo q̄ est christus. Unde de vno solo vult intelligi. ꝛ illud vnum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur ꝛc. sed dixit ibi semini. volens de vno intellig ꝓpter quod dicit apostolus. ꝛ semini tuo. Patet igitur ꝙ cum ꝓmissio facta fuerit abrae merito sue fidei sicut ipse apostolus innuit. ad hebreo. x. Et ista ꝓmissio fuit facta diu ante legis dationem ꝙ fides xp̄i promissi precessit legem moysi. Et sic ex p̄dicta scriptura Pauli q̄si ex quadam areola aromatum collegi hūc florem pulcherrimum: sꝫ ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior.

Quod fides christi est lege moysi stabilior.



Tertius articul⁹ est qd fides christi est lege moysi stabilior Ad cuius euidentiam duo sunt notāda. Primum qd sicut dicit apostolus vbi supra a tēpore facte promissionis abrae vsqꝫ ad tēpus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. ꝛ. xxx. quos sic computat Raban⁹. sicut dicit magister in hystorijs. Act. vij. Dicit enim Rabanus ꝙ a tempore promissionis. primo facte abrae fluxerunt vsqꝫ ad ingressum egypti anni. ccxv. quod verum est: quia tempore future ꝓmissiōis erat abraā lxxv. annorum. ꝛ ab illo tempore vsqꝫ ad natiuitatem Isaac fluxerunt. xxv. anni. ꝛ ab illo tēpore vsqꝫ ad natiuitatem Jacob fluxerunt. xl. āni. ꝛ ab illo tēpore vsqꝫ ad ingressum Jacob in egyptum fluxerunt anni. lxxv. deinde ab ingressu Jacob vsqꝫ ad mortem Joseph anni. lxxi. Deinde vsqꝫ ad exitum filiorū israel de egypto anni. cxliiij. ꝛ quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. ꝛ. xx. ꝛ sic sunt. cccc. xxx. anni. Et si dicat cōtra apostolum id quod dicit dominus abrae. Geñ. xv. ꝙ semen ei⁹ esset futurum peregrinum i terra nō sua. cccc. annis. Idemqꝫ dicit Stephanus. Act. vij. nō faciēdo mentionē de. xxx. ānis dici potest ꝙ scriptura nō computat inimicitias. dicit etiam Augustin⁹ ꝙ hec computatio debet ꝓtēdi vsqꝫ ad mortem Seon regem amorreorū ꝛ Og regem basan. Secūdo est notandū ꝙ promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirmata geñ. xxij. per memetipsum iuraui dicit dominus ꝛc sequitur in semine tuo benedicētur omnes gētes terre: Et luce. j. Jusiurandum quod iurauit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem ꝛ firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica ꝛ solida: ꝛ talis fuit illa promissio: q:

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tāte fuit firmitatis. q lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen pmissum euacuauit. legē sicut declaratur articulo. vj. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset pmissionem: tunc hereditas glorie nō esset ex promissione: sed ex lege. et ... et ex lege cum abraaȝ isaac et ... fuerūt ante legem. tunc non haberent istam hereditatē cuȝ tamen dicat christus Matth. xxij. adducens illud. Exo. iij. Ego suȝ de⁹ abraam et deus isaac et deus iacob non est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature: ergo vita glorie. qd plane dicit christus Math. viij. Dico auteȝ vobis q multi ab oriēte et occidēte venient et recumbent cum abraā isaac et iacob i regno celorū. Ideo hereditas nō est ex lege: sed ex promissione que cū fuerit merito fidei christi promissi. quia illaȝ repromissioneȝ habet iam abraam. et nō habet eaȝ ex lege: qr diu ante legē fuit mortuus. ergo habet eā ex promissionē. ergo cū pmissio fuerit facta et iurata vt pdictū est merito fidei sequit q fides xpi ē summe stabilitatis et stabilior lege moysi cū illa sit euacuata per semē promissum hec omnia pulcherrime posuit paul⁹ apls ad gal. iij. hoc autē dico vobis testamentū confirmatuȝ a deo. q post. cccc. et xxx. annos facta est lex. nō irritum facit ad euacuādā pmissionē. naȝ si ex lege hrditas iaȝ nō ex pmissione

Abrae autem per repromissioneȝ donauit deus. quod sic explicatur Hoc autem. i. promissioneȝ abrae factaȝ dico. i. firmo testamentū cōfirmatum a deo etiaȝ p iuraméta quod scȝ testamētū post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat q quidē faceret si p eā daretur benedictio. non ergo lex irritū facit predictum testamētum ad euacuandū. i. vt euacuet pmissionem supple abrae factaȝ nō igitur per legeȝ benedictio est: quia data est lex post multum tēpus a pmissione facta. que quidē promissio non dicit q p legem esset pmissio: sed per semē. Si eniȝ ex lege esset hereditas non esset ex promissiōe et tūc abraam non haberet eā qd est falsum. vt supra dictū est ppter q dicit apostolus. Lex nō euacuat promissionē. Naȝ si ex lege hereditas qd oporteret si lex euacuaret pmissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione qd probat dicēs. Abrae autem donauit deus supple istaȝ hrditatē per repromissionē Constat enī qd abraam iam habet eā. et nō habet eam ex lege: qr diu ań legē fuit mortu⁹ ergo habet eā p pmissionē. Ergo cuȝ pmissio fuerit facta merito fidei sequitur q fides xpi pmissi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi. Hec veritas tanq̄ vna pulcherrima rosa colligit ex pdictis vbis apli quasi ex quadā areola aromatū et ppterea fideles xpiani confitent fideȝ christi stabilissi-

mam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi ẽ lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides christi est lege moysi nobilior ⁊ perfectior. Ad cuius euidentiã quatuor sunt notanda primũ ꝙ quãuis lex moysi nõ sit effectiue iustitia nec meritoria benedictiõis glorie: nõ tamẽ frustra fuit data: fuit enĩ data ꝓpter quatuor causas quas breuiter glo. tãgit. Prima ꝓpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarẽt trãsgredi vt hec tandem facerẽt voluntate. Secunda ꝓpter populi eruditionem ⁊ dispositionem: vt scilꝫ ꝑ legem morbũ suum agnoscerent. de cuius ignorãtia in lege nature cõuictus erat. vt scꝫ populũ dei erudiẽs: ipsum dignum faceret ad ꝑcipiẽdũ promissionẽ que est xp̃s: Tertia ꝓpter remediũ flagitionẽ vt scꝫ homo superbe ĩ suis viribꝰ fidẽs precepta acciperet: in quibus deficiẽs factus preuaricator liberatorẽ saluatoremq̃ requireret. Data est enĩ lex vt dicit Aug. vt ceruix superborũ qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iustitiã sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. ⁊ sic medicus optaretur. Quarta ꝓpter futurorum significationem. Legalia enĩ fuerũt quedam vmbra futura significans. quedãq̃ figura futurã veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandũ ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia ĩter abraam ⁊ christum. inter promissionẽ ⁊ semẽ. inter tp̃s legis nature ⁊ tẽpus gratie. Magno enim cõsilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sꝫ ꝙ primo humanum genus cõuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiã dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Deinũ cõuincere tur de ĩpotẽtia legis scripte quã homo virtute propria seruare nõ potuit: nec ipsa dabat adiutricẽ gratiam ad seruandum: vt ꝓpter ista duo: scꝫ ignorãtiã ⁊ impotentiam cogeretur saluatorẽ petere nec christi aduẽtum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt ĩfirmitates hominũ cõtra quas: nec per legẽ nature: nec per legẽ moysi se iuuare poterant ꝓpter qḋ accelerauerũt ad medicũ q̇ veniẽs tanq̃ alter samaritanꝰ vulnera sanauit lãguidi. quẽ sacerdos ⁊ leuita. i. vetꝰ lex ⁊ sacerdotiũ ĩmisericorditer ptrãsierãt. Luc. x. q̇ etiã tãq̃ alter helizeus coaptãs se corꝑaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eũ. quẽ tñ eiꝰ puer cũ suo baculo q̇ designabat legis duriciã ñ potuit suscitare. iiij. re. iiij. q̇ tãq̃ alter angelꝰ descẽdẽs ĩ piscinã nostre mortalitatis sana

nit illum quem inuenit sibi sueqȝ ecclesie vnituȝ. Joh.v. Qui omnipotens sermo dei patris venit in mundum dū omnia medium silētium tenerent. Sapiē.xviij. Primū silentium fuit ante legem scriptam. Secūdum sub lege. Tertiū in gloria. Primū fuit ignorātia lāguoris. Secūdū desperatio curationis. Tertiū adeptio sanitatis ante legē enim homo morbū suū non cognoscebat. ideo silebat. nec remediū querebat. Lex aūt ostēdit lāguidis vulnera. ꝛ ideo data lege mox fuit ruptum silētium ꝛ ceperūt egri petere remediū. Sȝ quia lex grauis erat nec auxiliuȝ conferebat per diuturnos clamores fatigati homines ꝛ de salute desperantes cessauerunt loqui. ꝛ sic subsecutum est silentium secūdum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mūdum. Samaritanus appropiauit ad vulneratū angelus magni consilij in piscina descendit: ꝛ helyseus ad suscitandum mortuū accessit. i. summi filius regis descēdit de equalitate patris ad patibulum crucis ꝛ de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mūdi ꝛ inferni ꝛ veniens locutꝰ est pacem. dedit gratiam ꝓposuit misericordiam promisit veniam. ꝛ ita rupto silētio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remediuȝ ꝛ accelerare ad medicum per queȝ vulnera sanarentur morbus curarent recepta verō sanitate ꝛ donata imortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petēdū: ꝛ tunc erit tertiū beatum silentiū ordinabiliter. Ergo ꝛ magno dei consilio data est lex. scȝ inter abraam ꝛ xp̄m: inter promissionem ꝛ semen promissum inter tempus legis nature; ꝛ tēpus legis gratie: inter primū silētium ꝛ tertiū. Quādo em̄ data fuit lex cepit frāgi primum silētiū: ipsa aūt manente fuit secundū silentiū: ꝛ tūc veniente medico rupto qȝ secūdo silentio: tertium hoīes optauerūt. ¶ Tertio notandū ꝙ qn̄ lex fuit data: fuit posita in potestate huius qui vēturus erat verus mediator vt staret ꝙdiu ipse vellet: ꝛ qn̄ vellet cessaret. Ipse aūt voluit ꝙ cessaret quādo ipse venit: ꝛ tamē verꝰ mediator fuit. Ex quo patet ꝙ cōtra mediatorē faciunt qui legē cum euangelio obseruare volūt. Ex quo vlterius pȝ cōclusio intēta. ꝙ fides euāgelij siue xp̄i non solū est lege moysi antiquior ꝛ stabilior: sed etiā perfectior: qr ipsam euacuat: sicut illud: qđ perfectuȝ est euacuat qđ ex parte ē. j. chor. xiij. Cum em̄ venit mediator ꝛ legem euāgelicam statuit: voluit ꝙ cessaret lex mosayca ꝓpter suam imperfectionem: ꝛ hoc ipse facere potuit: qr i eius potestate tāꝙ veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum ꝙ hic mediator nō est vnius nature. sȝ duplicis. Est em̄ gigas gemine substantie. scȝ diuine ꝛ humane. Ipse igitur cuȝ sit deus ꝛ homo inter homines ꝛ deum mediat. Duȝ homines qui

a deo recesserãt p se recõciliat. ipe vt deus oĩa creauit. s. in q̃tũ de⁹ nõ oĩa recreauit. Et ipe in q̃tum de⁹ ẽ cũ patre z sctõ spũ vn⁹ deus q2 nõ sunt plures dij s3 vn⁹ deus Ex quo patet q hic mediator nõ est federator vni⁹ ptis tm̃ s3 duarũ ptiũ. s. dei z hoĩs. z pt3 ẽt q in q̃tu3 deus nõ est pprie mediator inter deũ z hoĩes. s3 in q̃tum hõ. In q̃tum eñ deus non est medi⁹ s3 equalis deo pr̃i. Itẽ iste mediator nõ est arbiter vnius populi s3 duorum. s. iudeorũ z gẽtiliũ quos tã q̃s duos parietes eccl'ie i se angulari lapide copulauerit vtriusq3 ppl'i euacuãs ritũ. ad Ephe. ij. z. j. Pe. ij. ergo qui obseruãt legalia xp̄m nõ vt mediatorẽ recipiũt q2 ipsum videtur asserere mediatorem tm̃ iudeoꝝ quod esse nõ potest. quia mediator nõ est nisi duorum populorũ. Ergo qui ex circũcisione vel preputio ad fidem conuersi sũt maneãt sicut sunt nec curẽt circũcisi de preputio nec preputiati de circũcisiõe: quia vt dicit ad gal'. vlti. In vero mediatore iesu xp̄o neq3 circũcisio aliq̃d valet neq3 preputiu3 s3 noua creatura. hec quatuor notabilia patẽt ex intẽtiõe apl'i ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igit' lex ppter trãsgressionẽ posita est. donec veniret semẽ cui pmiserat ordinata per angelos in manũ mediatoris mediator autẽ vnius non est: deus autem vnus est q̃ lr̃a breuiter sic exponit'. Quid igitur lex. i. ad quid pdest. ex quo sicut dictũ est in precedẽti articulo nõ euacuat pmissione3 nec est ex ipsa hereditas. Rñdet apostolus q inter cetera ad que prodest ppter trãsgressores supple puniendos z flagellandos. posita est q̃ supple stare debuit donec veniret semẽ. i. xp̄s cui. i. p quẽ pmiserat supple de⁹ vel s3 gl. cui. i. de quo dãdã omnibus gentibus nõ solũ iudeis grẽ z glorie benedictionẽ. lex dico ordinata. i. ordiabiliter data eo modo quo dictũ est per angelos. i. ad literam per ministeriu3 angeloꝝ qui i psona dei apparebãt moysi z ei loquebant' vel p angelos. dicit glo. i. p Moysen z aaron q̃ tã q̃s ãgeli erãt ydonei dei ministri Lex dico posita z ordiabiliter data in manu. i. in potestate z voluntate mediatoris. i. huius qui inter deũ z homines z angelos iter duos populos. s. iudaicum z gẽtile3 erat vẽtur⁹ mediator posita dico z ordinata fuit in manu mediatoris. vt vide3 staret q̃diu ipe vellet z q̃n vellet cessaret. voluit aũt q cessaret q̃n venit. z q̃n iter deũ z homines inter gẽtiles z iudeos verus mediator fuit. z dico q mediator fuit inter deu3 z homines z inter diuersorũ ritu ñ hoĩes. qd quidẽ est necessariũ q2 sequit' mediator vnius non est: nec arbiter vnius tm̃ sed duoꝝ. s. dei et hominis: sed nõ vni⁹ populi tm̃ s3 duorũ vt dictũ ẽ. q̃uis aũt iste mediator in q̃tũ homo mediator sit duorum: in quantũ tamen de⁹ est vn⁹ cũ patre et spiritu sancto. quia vt

dicitur Deute.vi.deus aũt vnꝰ ē vel posset hic dici ꝫm glo.ꝙ dicit hic mediator inter deum ꝛ hoies ꝛ inter hoies ꝛ hoies. non inter deum ꝛ deu.quia nõ sunt plures dii.sed deus inquit vnꝰ est. Ex hꝫ dictis omnibus quasi ex quadaꝫ areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est ꝙ in aduẽtu mediatoris fuit lex moysi euacuata.q in manu sua fuit posita.ꝛ i sua omnimoda ptãte sicut dictum est. Secũda cõclusio ē ꝙ qui cũ euangelio obseruãt legalia contra mediatorem faciũt: q in aduentu suo legeꝫ adimpleuit dãdo sibi finē immo nec ipsum vt mediatorē recipiunt q facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorẽ nisi tm iudeorũ: Tertia conclusio estꝙ fides xpi i ē omnino pfectior vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides xpi est lege moysi vtilior.

Quintus articulus est ꝙ fides iesu christi est lege moysi vtilior hoc colligitur ex verbis apli ca. supradicto quasi ex quadã aromatum areola.vbi consequẽter dicit sic lex ergo aduersus pmissa dei Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eẽt iustitia.sed cõclusit scriptura oia sub peccato.vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal.iii. Hic sunt duo notanda Primum est ꝙ per legeꝫ nũꝗ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est.quia eius sacramenta nõ afferebant gratiam ꝛ sic nõ prestabãt anime vitam. Secunduꝫ est ꝙ circuncisio non fuit ex lege sed ex patribꝰ vt saluator dicit in Johãne Diu enim ante legem fuit circũcisio instituta.quia Gen.xvii. Dicẽdum est etiã.ꝙ ex circũcisiõe nũꝗ fuit perfecta vita.quia nũꝗ potuit introducere hoies vbi est perfectio vite. Unde Jacob dicit circuncisus.Gene.xxxvii. Descendã in infernum lugẽs filiuꝫ meũ. Et dauid circũcisus dicit psal.xxvii. Assimilabor descendẽtibus in lacum. Item per legem moysi nũꝗ fuit perfecta iustitia. Hec eniꝫ dicit aplus ad ro.iii.ex opibꝰ legis nõ iustificatur ois caro.ꝛ illud ex primo sequitur. si enim per legem eẽt vera vita.ac p hec ꝛ vera iustitia que ducit ad regum in quo est pefectio vite.ad Ro.iii. Justitia dei est per fidē iesu xpi super oẽs qui credũt i eũ. Est ergo fides iesu xpi lege vtilior:ꝛ propterea dicit apostolus.lex igitur aduersus pmissa dei.quasi dicat ex quo euacuata ē qñ impleri cepit pmissio nũꝗ aduersatur diuine pmissiõi Absit:nõ eñi est inimica ꝫ cõsentanea diuinis pmissis. Uerũꝫ est tamen ꝙ fides cuiꝰ merito fuit pmissio est vtilior et efficacior lege. quod probatur quia lex nunꝗ potuit viuificare nec iustificare. Si eniꝫ data esset lex que posset viuificare.i.vitam spiritualem afferre

vere supple z non opinatiue.ex le gc.i.ex operibus legis esset iusti tia qd tamē verum nō est.Sz cō clusit scriptura.i. lex scripta con clusit.i. clausa reliqt oia.i.oēs ho mines tam iudeos ꝙ gētiles sub peccato .neminē eñ a peccati car cere potuit expedire.vel cōclusit i.clausa demonstrauit esse:per le gem eñ cognitio peccati ad ro.iij que quidē prouidētia factum est vt promissio vite.s.z iustitie z bñ dictiōis eterne ex fide iesu xpi nō ex lege supple moysi. pmissio di co.i.res promissa daret credētib⁹ supple i xp̄z ptz.igitur ex p̄dictis clarissime ꝙ fides iesu xpi est anti quior.stabilior. nobilior. z multo vtilior lege moysi.Et quia tam al tissime extollitur fides iesu xpi su pra legē moysi.Multū debēt cre dere xpiani filij eccl'ie de fidei su sceptione.multūqz debent anima ri ad fidei promissionē.z ad fidez p opera.probationē z pfectionem ac defensionem.cum ex eadem ex cellētior sit religio xpiana oi alia gēte totius vniuersi.quod pter catholicorum cōsolationez ex tri bus intēdo declarare . ¶ Primo ex pte patris z matris.O fidelis xpiane pater tu⁹ est iesus christus. sicut ex ppietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri pris cōditiōes qttuor.Quarū prima ē ꝙ pr̄ naturaliter appetit filios ge nerare. desiderat eñ speciē multi plicare in filijs.Unde aristo.ij .de anima tractans de virtute gñati ua dicit:naturalissimum est omni nature viuenti generare sibi simi le sequitur.vt esse diuinoꝛz imor tale pticipemus.Sic xp̄s nos ap petit in fide sua spūaliter genera re.vt eē dei immortale participe mus.Et ideo dedit eis ptātem fi lios dei fieri his qui credūt in no mine eius.Joh.j.i.in re nominis eius.Quo ordine filij dei fiant et quō hec generatio nobilissima di stinguatur a carnali subdit q nō ex sanguinib⁹.s.femine quasi ma terie.z viri q̄si formatiui.Jn quo humanā gñationē 9m materiam z secundū modū gñandi miseraz ostēdit.Sed ex deo nati sunt.ecce generatio z natiuitas spiritualis Ut autē secure credamus hāc ex cellētiam scz hominē nasci ex deo subdit deuz nasci ex hoīe.Ex hac enim susceptione infirmitatis sa natur nr̄a infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri.z hoc ē.Et ver bū caro factū est.qd superius erat inferius descēdit.Quid ergo mi rum si qd īferius erat in id qd su perius erat ascēdit quia si dc⁹ fa ctus est homo:credi debz ꝙ homo fiat de⁹ z si de⁹ hō venit ī mūdum ꝙ hō fact⁹ de⁹ ascēdat in celū hec omnia in glo . ¶ Scda conditio veri patris est ꝙ desiderat filios multiplicare ita z christus deside rat nos ī fide multiplicare qr vult oēs hoīes saluos fieri z ī agnitio nem veritatis.s.sue fidei venire vt ptz infra.z.i.ad Thimo.ij.Sz hāc multiplicationem filiorum nō ap petit iesus propter defectibilita tē sue nature.sicut est ī puro hoīe

qui quia nõ potest pmanere in se ipso cũ sit corruptibilis desiderat q̧ conseruetur in suo simili ⁊ sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xp̃s pater in hanc multiplicationẽ filiorum propter bonitatẽ suã quã vult quantũ in se est cõicare omnib⁹. ¶ Tertia ɔditio veri patris est q̧ ad filiorũ generationez transfundit de sua substãtia suaz naturã specificaz: tñ non minuit. Sic dei filius iesus xp̃s vt ⁊ nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta cõditio veri patris est q̧ filios tenerrime diligit vñ sepe sibiipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xp̃s vt dicit apl̃us. ij. ad Cor. viij. cuz esset diues factus est egenus propter nos. ⁊ maxime pater illum filium diligit quẽ sibi magis similẽ cõspicit. ⁊ in ipsum intuitũ figere cõsueuit: qr ibi amor' vbi oculus. ¶ Sic xp̃s magis euz diligit qui ei per similitudinẽ grẽ magis appropinquat. Hic diligẽter attẽde q̧ q̃uis generaliter oẽs xp̃iani filij dei nominẽtur ex eo q̧ credunt iesum xp̃m esse verũ filiũ dei sicut dictũ est illi tamẽ proprie imo illi soli possunt dici filij dei quibus dicere põt xp̃s. hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bñ cõplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nõ soluz ore se cõfitentur xp̃ianos. Sz corde credũt ⁊ opib⁹ ostẽdũt. De malis autẽ xp̃ianis quales iter ceteros. sunt illi qui obseruãt legalia cũ euãgelio ɔquerit xp̃s dicẽs filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi autez spreuerũt me. Esa. j. Qui eñ debe rẽt eẽ filij xp̃i sunt hostes xp̃i. Et sic ptz dignitas religionis xp̃iane ex parte patris qui est iesus christus deus ⁊ homo habẽs cõditiones veri patris. ¶ Ostẽdit etiam dignitas religiõis xp̃iane ex pte matris. Sz dices q̃ est ista mater nr̃a. Rñdet apl̃us q̧ illa q̃ sursuz est hierusalez est mater nostra ad gal. iiij. qđ vt intelligere valeam⁹ recitat. Seneca libro. iiij. declamationũ. declamatiõe. vj. de quodã q̃ mortua vxore que in ptu perierat statim duxit aliaz. ⁊ puerũ primẽ misit ad alẽdũ ad villã quãdã extra ciuitatẽ. ⁊ ex alia vxore statim aliũ hũit quẽ misit etiam ad villã eodẽ modo alendũ cũ pmo. Post multũ vero tpis redierũt pueri p oĩa similes. Licet eñ secũdus eẽt minoris etatis q̃ primus qr forte vnius anni. nihilominus tñ tant⁹ erat secũdus quãt⁹ erat prim⁹: sicut multotiẽs accidit ⁊ forte vter. q̧ psĩzabat ĩ corpore ⁊ facie. querente aũt matre quis eorũ esset filius suus noluit ei dicere pr. ⁊ iõ ipa flente ⁊ filij videntes matrem siue nouercã flentẽ flebãt. ⁊ forte vterq̧ ipsorũ timebat ne eẽt priuignus: quos pater alloquit̃ dicẽs Quid fletis o pueri nõ opz timere nouercã. lites sunt inter me ⁊ vxorem nõ iter vos dimittatis cã facere mecũ: qr nõ indicaui q̃s esset filius suus dubitãs q̧ si sciret nõ hẽret curã nisi de filio suo ⁊ nõ de filio alterius matris. Itaq̧ sic re-

manente in dubio curam gerebat vtriusq̧ equalem. ¶ Spũaliter per istum patrē intelligimus xp̄z qui h̄z duos filios. vnū de matre mortua in ptu. hec est mala ꝯscia que concepit dolorez ⁊ pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cū parturiret Rachel ob difficultatem ptus periclitaret pepērit filium nomine benoym. q̄ in nostra lingua sonat pricipiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt parturiētis. Alia vxor ē ꝯscia bona q̄ h̄z filium scz iustū ⁊ bonū virū qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrit cū malo. Matt. v. Pluit super iustos ⁊ iniustos. ⁊ solem suum oriri facit sup bonos ⁊ malos ⁊ ambo sunt in ecclesia que est nouerca malorꝫ ⁊ mater bonorꝫ tamē ignorat quis sit suus filius vel priuignus. q̄s sit iustus vł iniustus explicite in gratia dei. q̄ vt habetur Eccl̄s. ix. Nemo scit vtruz amore vel odio dignus sit. plorat ante regē Salomonē mater. iij. Reg. iij. vt filiū non mortuū in peccatis sz viuū i grā cognoscat. qđ pater noster iesus xp̄s occultat ne pctōr sine nutrice maneat et matre. Nixantur filij quos pr̄ cōsolatur. quia p maiori vtilitate vtriusq̧ ptis facit quia boni per admixtionē malorꝫ sunt in maiori merito. ⁊ mali citi⁹ possunt cōuerti. quia ſm aug. malus ideo viuit vt vel corrigat: vel vt per eū bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra eccl̄ia catholica equaliter in p̄senti nos nutrit et miro amore filios suos amat dicens. Esa. xlix. Nunquid obliuisci pōt mater infantē suū vt nō misereatur filio vteri sui. ⁊ si illa oblita fuerit: ego autē nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellētiā nr̄am ex pte matris. quia non sumus ancille filij sz libere. ad gal. iiij. Hec mater qñ erūt cōplete iniquitates amorreorꝫ. vt Geñ. xv. ⁊ augmentata vsq̧ ad messem frumēta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonorꝫ tunc manifeste cognoscet quis est fili⁹ suus legitimus. i. populus xp̄ianus q̄ tūc īniabit ver⁹ Salomō. i. iesus xp̄s ostēdēdo matrem nostram ⁊ filiū Dicens angelis suis illud. iij. Reg. iij. date huic infantez viuū: hec est em̄ mater ei⁹: hec est q̄ sursum est hierusalē q̄ est mater nostra. et sic patet excellētia religiōis xp̄tiane ex parte patris ⁊ matris. ¶ Secūdo ostēditur dignitas religiōis xp̄iane ex parte hereditatis. quia sibi debet suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Corin. ij. ⁊ Esa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc aūt hereditatez nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij ⁊ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que est status omnium bonorꝫ aggregatione perfectus ſm boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autez xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cū xp̄o cui⁹ hereditas est esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt gloriosi cum eo in corpore ⁊ anima. nec voluit pr̄ noster xp̄s q̧ sua electa hītatio voca

retur synagoga sed eccl'ia. dicens Petro super hāc petraȝ edificabo ecclesiam meā. Matth. xvi. qd du plici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio īter iudeos ꝛ xp̄ianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios debet hereditare nomine iudaico nominaret. Secūda rō est proprietas vocabulorum. quia sicut synagoga grece aggregatio dicit latine. Sic ecclesia grece latine conuocatio dicitur: ꝛ q̄ xp̄iani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū ꝛ bestiarū conuocatio vero hominū ꝛ ſm hoc iudei ꝛ quecunq̄ alia hominū ꝯgregatio q̄les sunt sarraceni bestiis cōparant: xp̄iani vero hominibus Quanta ergo est differētia bestiarū ad hoīes tāta est iudeorum ꝛ aliorum infideliū ad xp̄ianos q̄ illi cōgregantur illi ꝯuocātur. vt notat beatus Isido. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scȝ ecclesia triūphāti hereditas illa beatifica pp̄lo dabit xp̄iano. ¶ Et nota q̄ gloria celestis que est illa hereditas ex ppr̄ietate naturali nulli debet nisi soli deo: hominib⁹ autem ex conditione naturali debet solū terra. Gen. ii. Formauit deus hominem de limo terre. quod confirmās dauid ī ps. cxiii. dicit celū celi domino. i. gloria celi dn̄o terram autē dedit filiis hoīm. Si ergo gloria ex ꝯditiōe naturali nulli debet nisi soli deo. quomō ergo populo xp̄iano datur p̄ hereditate. Respondeo q̄ ex sola dei p̄missione. quia si deus eam p̄misit alicui cum nō possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videam⁹ cui p̄misit populo illā non iudeis cum nō possunt ostēdere ī tota lege moysi q̄ deus eis p̄misit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus p̄misit machomet⁹ gloriam porcorum ꝛ asinorum. vt videbitur. li. iiii. sȝ solis xp̄ianis de⁹ p̄misit gl'iaȝ suā. qd pulcherrime declarat sanct⁹ Uincētius in quodā sermone p̄ similitudineȝ regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni p̄misit optimā p̄missionē alteri. xii. aureos pluresq̄ pecunias. tertio vero promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo querit cui istorum debetur filia regis. ꝛ quis poterit legitime eam petere. ꝛ certū est q̄ nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamē quia sibi rex p̄misit pōt eam petere. Ita in p̄posito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc. xix. Rex regū ꝛ dn̄s dominātium. ꝛ vocabitur nomen ei⁹ verbū dei. filia pulcra quā habet est gloria celestis ita est pulcra ſm Aug. q̄ si ibi non liceret stare nisi vni⁹ diei mora innumerabiles anni huius vite pleni deliciis contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. scȝ populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor ꝛ notarius huius conductoris ꝛ isti populo p̄misit promissioneȝ

ecce quid dicit instrumentū si in preceptis meis ambulaueritis: & mādata mea custodieritis dabo vobis &c. Leuit. xxvj. & Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi pmissio bonorū tēporalium. vide ibi. Qñ ergo iudeus moritur licet seruauerit legem moysi totaliter. & vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: qr respōderet sibi deus. O miser tu petis filiā meā: & nūquid nō solui iam tibi qd promisi. & sic cōsequēter proijcitur iudeus in infernū. Scdo pduxit populū agarenorum. Et lz vnus agarenus vixerit hic beatissime: & fuit misericors: castus & cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Uideamus pactū qd fecit deus cū eis. Ipsi eñ descendūt ab abraā per Ismaelē filiū eius. & ideo dicunt Ismaelite & p agar ancillā. ideo dicunt agareni. Iudei vo descēdūt ab abraā per sarā. ideo debēt dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarū promisit deus dicēs abrae. Super ismahel quoqz audiui te. Ecce bñdicam ei & augebo eum valde. xij. duces generabit ecce. xij. floreni & faciam illum crescere in gentem magnam. Geñ. xvij. Ista pmissio est iaz impleta: vt patz Geñ. xxvj. vbi nominant illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus morit si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo & sic pijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano nō bona tēporalia: imo dicit q despiciamus illa: & vult q habeamus hic labores: infirmitates: & miserias. Sed si bene seruimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euāgeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sūt duodecim apostoli: & septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicūqz fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorum. Matthe. vij: Et ideo quando christianus vixit sm voluntatem dei in patiētia & bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: vellez hereditatē quā mihi promisistis. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriā paradisi. tunc christus dat promissum. scilz gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditatez glorie paradisi nisi solus populus christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cuz regno. Unde dicit Esa. lj. Audite me qui sequimini quod iustū est & queritis dñm. Attēndite ad petrā vnde excisi estis: scz ad xpz a quo christiani. & cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris laterj. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarrā q peperit vos: qr ad vnū vocaui eum: scz ad pactū promissionis filie & benedixi & multiplicaui eū. ¶ Quarto ostēdit dignitas xpiane religiōis. s. eē filiū dei

z heredez ex angelico testimonio quia intelligēs angelus predictā excellentiā nō sustinuit a iohāne adorari. Apocal.xix.ait eī Iohā. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi: vide ne feceris: conseruus enim tuus suz z fratrum tuorū habentium testimonium iesu deuz adora. Cecidit iohānes ad pedes angeli: vt adoraret eum: non tamen sicut creatura creatorem: sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominū suuz creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari: qđ tamen nō sustineret hic: immo manifeste ꝓhibere videtur: ꝓpterea sequitur. Et dixit mihi. Vide ne feceris: scilicz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Cōseruus tuus sum.i.tecum: et sicut tu sum seruus eiusdem dei z domini iesu christi. Et ne credatur ꝙ respectu solius Iohannis ꝓpter singularem preexcellentiam eius hoc diceret z non de omnibus xp̄ianis qui christi sunt serui: ideo subdit. Et fratrū tuoꝝ habentiū testimoniū iesu xp̄i.i.qui ꝑfecto corde cōfitentur ac testificanẗ iesum christum esse verum deum z dominuz vniuersorum atqꝫ hominum redēptorem z saluatorem. Et ideo merito fideles xp̄iani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filij per gratie adoptionem: qui tam caram matrem dedit eis: et tam excellentez hereditatem promisit: z conseruos eoꝝ angelos fecit. Et sic patet ex predictis quinqꝫ articulis excellentia fidei catholice ac etiaz religionis christiane.

¶ Qđ lex moysi cessauit esse lex.



Sextus et vltimus articulus est: ꝙ lex moysi iā non est lex. sed ꝙ cessauit esse lex. Hoc etiaz cedit ad ostendēdū maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane: vt ipsa sola iaz dicatur lex dei. In ꝑsenti articulo erūt quattuor puncta principalia. Primus erit ostendere quomodo iudei iā non habent legem. Secūdus erit ostēdere quomodo ꝓpter circūcisionē qua vtuntur iudei semper sunt i maiori ira dei z abhominatiōe. Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostēdere quecūqꝫ erāt scripta de messia vēturo: impleta fuerunt in xp̄o iesu saluatore nostro. ¶ Circa primuz punctū notandum ꝙ ratio fundamētalis quare iudei nō habēt aliquā legez z quare cessauit ea que primo dicebaẗ sua: z que erat lex dei quā non solū licitum erat non soluere: sz ad obsuādā eā obligabanẗ: z iā nō sunt obligati ad suādū imo obliganẗ ad nō seruāduz. qr cessauit esse lex dei ꝑdita virtute ꝙ primo in ea erat ꝙ ideo ꝑdita fuit: qr facta fuit mutatio i substātia z natura ꝑ̄itatis quā significa

bat scriptura: qd declarat septez passib⁹. ¶ Quorum prim⁹ est q lex iudeorum preter ea ad q prio obligabantur ipsi et oes alij homies per legem nature scripta non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pargament. ij. Chorint. iij. sed vt hō non excuset ab eius obseruatione scripta in cordibus: vsq ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsq ad aduentum messie: quia ad hec mandata nō erant obligati alij hoies: quorum durante lege moysi multi fuerunt salui seruando lege nature: sz fuerunt obligati iudei: de quorum semine erat nascitur⁹ messias quē audire debebant sicut moysen. Deut. xviij. et in quo debebat esse benedictio oim gentiuz Gen. xij. Que etiam debebat dare testamentuz nouū non simile testamēto pon. Hiere. xxxi. Itē qui debebat esse dux et preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa. xlij. ¶ Secundus passus dependens a primo est q lex moysi principaliter attendebat aduentū messie: ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem et dedit ei legem mandata et sacramenta vsq ad tēpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre. ix. Item fecit pro eis multa miracula que et alia multa nō fecit nationibus gentium: sz permisit q regerentur gētes per suū liberuz arbitrium sm q eis videretur. ¶ Terti⁹ passus est q quādo talem diuisionē fecit deus: scz iudeorum et gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit. primo obligauit se. secundo dedit signū pricipale. fuit obligatio quā de⁹ fecit abrae et alijs patribus q de semine eorū nasceret messias qui eos debebat docere et dirigere eorū opera et eos redimere et i sua gratia exaltare sup oēs gentes qui non crederent in cuz. Secūdo vt esset notificata differentia huius ppli peculiaris ab oibus alijs que ppria differentia esset principaliter et staret in fide. q de semine abrae deberet nasci saluator mundi qd alij populi ex quo eis non erat dictuz nō credebant: qr ad Romanos. x. Fides ē ex auditu credēdo id quod aliqs audit propter auctoritatem dicētis: intelligendo q talis est verax et potēs facere quod dicit. Hec fides cū sit virtus non corporis: sz anime per se ipsam non apparēs extra de⁹ dedit abrae circūcisionē in signū q illi in quibus esset crederēt aduētum messie sic q sm q res prius est q̄ signuz eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequentur circuncisio sicut signū fidei sm q legitur de abraam. Genes. xv. q primo credidit ministerium et postea fuit ei data circuncisio signū iusticie magne fidei: quādo contra totam naturam credidit verbis dei. Genes. xviij. q sara haberet filiuz de cui⁹ semine nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraaz dictus fuit pater. nō

solum iudeorum: sed multarū gentiuz. ¶ Quartus passus est q ad significandū mysteria gratie pertinētia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortē: z dando eis gratiam suā fuerunt ordinata sacrificia: z multe cerimonie siue p moysen. siue per dauid: z salomonem stabilite: sed et de aduētu messie z de tpe in quo haberet esse: z de operib' que haberet facere. z de alijs rebus que in tempore debebāt accidere nō solum moyses sed etiaz omnes pphete locuti sūt ex pte dī. ¶ Quintus passus ex precedentibus pendens est q circuncisio z lex moysi erat sicut vnū instrumētū obligationis inter deū z iudeos expresse cōtinens qd deus habebat implere: z illud quod iudei iterea habebant facere: videlicet illud quod ante legē faciebāt. Abraaz: isaac z iacob: z alij patres sui circuncidere se z filios suos in signum q de genere iudeorū messias haberet esse. Item z facere sacrificia z cerimonias significans mysteria messie pertinentia: z q omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinaz z sua mandata: et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

¶ Sextus passus ē q ſm ea que dicta sunt lex moysi ante aduētū messie erat vna obligatio plena z vacua: plena figura z vacua res eius plena promissione: z vacua promissio: quia deus promiserat z nondum impleuerat: sed habebat implere p eum promissum in aduentu messie z in signū q illud habebat implere sicut dictū est dedit eis circūcisionem z alias cerimonias z sacrificia in lege specificata q oīa ex quo erāt mandata seruari sicut signa z figuras illi' qd habebat esse in aduētu messie erāt ordinata vt fierēt tēpore certo: ergo antēq impleret predictū tēpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsq promissum esset impletū. Unde qr lex erat vacua z plena requirebat ipleri illo quo erat vacua: z euacuari illo q erat plena ſm qd ē qdcūq instrumentū obligatiōis p qd aliqs pmittit alteri dare ei vel facere aliqd magnū qd: talis obligatio antēq ipleat promissum est plena z vacua: vacua: qr non est adhuc datū vel factū qd promissum est plena spe z virtute: qr talis obligatio dat ius illi cui facta est: vt possit petere z cōpellere promittentē vt ad minus conqueri de eo si in tpe qd assignauit nō impleuit pmissum: ita q q̄tuz est vacua promissio tantū est plena spe z veritate z iure ad petendū z requirenduz obligatū vt impleat promissum.

¶ Septimus passus est q predictis intellectis quicūq potest per seipsum cognoscere q si talis obligatio est vera q substātia z natura veritatis dato q notificet per scripturā nō est in eo qd est intus sed qd principalius ē in eo qd est extra. s. in actu q trāsit quo vnus

se obligauit alteri z in actu futuro qui est adimpleri promissum: q̄tum ad primū actū non pōt haberi mutatio: quia nec deus cum tota sua potestate pōt facere qd̄ p̄teritum sit nō preteritum: licet potuit facere quod nō trāsiret. Sed ex quo nō trāsiuit z ia in se est nihil z qd̄ nō trāsierit etiā est nihil dicere ꝙ deus pōt facere ꝙ preteritum nō sit preteritū est tantū sicut dicere qd̄ deus ex nihilo facit nihil qd̄ nullum est possibile: nec potest intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam trāsiuit z ille non potest mutari q̄tum ad talem actū obligatio semper esset vera. Sed qꝛ talis actus fit principaliter ꝓpter id qd̄ futuruz est. qd̄ est adimpleri ꝓmissum si obligatio est vera: vel non attenditur ad scd̄m quod est finis ipsius videlicet si est impletū vel nō quod fuit promissum: qꝛ in q̄tum nō fuerit impletū: quia substantia z natura obligationis non est mutata licet transiuerit tēpus semper manet obligatio in sua veritate z firmitate: immo plus firmatur q̄to amplius trāsit de tempore in quo debebat impleri ꝓmissum ex quo illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure z virtute ad illud petendum. Non sic certissime est quādo realiter fuit solutuz promissum: quia statim ipo facto scriptura obligationis cessat esse vera: quia iam mutata est substātia z natura veritatis impleto quod in ea primo erat vacuū z euacuato: illo quo primo erat plena. Primo cū erat plena iure et virtute ad petendū promissum z ad faciēdum res ordinatas quousqꝫ esset solutuz debitū: sed quādo est solutū promissum: scꝫ qd̄ postq̄ȝ est solutū nō pōt iuste petere sicut prio sic nō potest facere res ordinatas seruari quousqꝫ sit solutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: quia impletum fuit quod i ea erat vacuum non potētibus stare istis duobus simul. scilicet ꝙ vera obligatio respectu vnius z eiusdē rei sit plena z vacua. Sed q̄tum impletur ex vna parte tantuz euacuatur ex altera. Unde si soluitur pars debiti iā deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. non potens iuste petere siue paucum siue multum quod iam solutum est. Ueruntamē in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa in archa: nec rasa scriptura: nec cācellata: nec scripta in spatulis solutiōe facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem z virtutem suā que primo erat in ea ex qua primo erat plena: z sufficit ꝙ ille vel alter notarius vel sine notario fideles persone dēt testimonium esse factam solutionem. Et si non esset qui de solutione facta daret testimoniū: sufficit testimoniū qui est deus cui nihil occultat

propter qd soluto iā debito est falsa illa que primo erat vera obligatio: quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem. ex istis ergo explicatis passib⁹ siue rationibus rā3 clare sicut sol lucet manifestatur iudeos nō habere legē aliquam. exquo est impletū q̄ eis per deum fuit promissum.s. aduētus messie. pp̄ter qd fuit in ea impletum qd erat vacuum. ꝛ euacuatū illud quo primo erat plena. Et istis terminis vsus est iesus xp̄us loquens de ista materia quādo dixit. nolite cogitare q̄ ego veni soluere legem. vult dicere frāgere eā vel facere cōtra eam. non veni soluere eam: sed adimplere. Matth. v. Eisdem ꝟbis vsus est. Luc. iiij. quādo ī synagoga nazareth aperto per eum libro Esaie. scriptura q̄ occurrit in aperiēdo erat. Spiritus domini super me ad euangelizādum pauperibus misit me ꝛc. Esa. xlj. Et cū cecidisset ꝛ ocli omnium existentiū in synagoga eēnt intēti ad illud quod diceret dixit Hodie est impleta ista scriptura ī auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebaꝶ Esaias ꝛ sic anteq̄ꝫ ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quādo missus per spiritū dei predicabat statim fuit plena et completa. similiter dixit Petro quando volēdo eum defendere q̄ non caperēt eum iudei abscidit auriculam vnius illoꝝ. An putas quia nō possum rogare patrem meū ꝛ exhibebit mihi plusq̄ꝫ duodecim legiones angeloꝝ. quomodo ergo implebūtur scripture Matth. xxvj. Item tempore quo habuit mori: quia nō dum erat impletum dictū dauid. psal. lxviij. Et in siti mea potauerūt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset. Sitio dederūt ei bibere acetum felle mixtum: consequenter dixit. Cōsummatum est. Joh. xix. Et post resurrectionem suam ostēsis manibus et pedibus que fuerāt plagata: ꝛ latere apto dixit eis. hec sunt verba que locutus sum vobis cum adhuc essem vobiscum: quoniā necesse est impleri omnia que erāt scripta in lege moysi ꝛ pp̄hetis ꝛ psalmis de me. Luc. vlti. Dixerat eis hec anteq̄ꝫ vltima vice ascenderet in hierusalem q̄ implerentur scripture: cum a p̄ditore traderet̄ p̄ncipibus sacerdotum et cōdemnatus per eos ad mortem ipsi darēt eum gentibus: vt flagellarent eū ꝛ crucifigerent ꝛ occiderent: ꝛ qd ipse resurgeret tertia die. Matth. xx. Marci. x. ꝛ Luc. xviij. Ergo ex quo omnes iste auctoritates sunt q̄ omnia scripta in lege moysi in pp̄hetis ꝛ in psalmis complerentur ꝛ implerent̄ in morte ꝛ in resurrectione iesu xp̄i cum id qd est impletum ꝛ plenum non impleatur manifeste intelligitur q̄ scripture veteris testamēti erāt vacue quousq̄ꝫ p̄ seipsuꝫ eas impleuit iesus christus. ꝛ propter hoc ipse iuste loquebaꝶ quando discipulis suis dixit. Matth. v. q̄ non cogitarent ipsum venisse ad soluēdum legē:

quia non venerat ad faciẽdum cõtra eam sed implẽdum eaꝫ. Plus est ꝙ̄ cecus qui non intelligit ꝙ ille qui soluit illud ad qḋ erat obligatus ex quo implet obligationẽ in qno erat vacua ꝙ soluendo debitum frangit obligationem: nec facit contra eaꝫ quando ipse finit complet ꝛ perficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sꝫ hoc bene sequitur ꝙ ex quo implet illud soluendo promissuꝫ ꝙ facit eã vacuam iuris ꝛ virtutis quo illi cui erat facta obligatio. pmo ptinebat etiam si circa ipsum pmaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua ꝙ̄tum ad litteraꝫ ex quo soluto debito est mutata substantia ꝛ natura veritatis que faciebat obligationeꝫ pmo esse veram. Qui attẽte cõsiderare voluerit supradictas rationes clare poterit intelligere ꝙ iniuste vel si dixero insipienter nõ mentiar. Agareni imponunt fidelibus iesu xp̄i nõ esse chistianos: quia nõ se circuncidunt ꝛ quia nõ seruant sabbatum. ꝛ quia non faciunt pascha agni sicut fecit iesus xp̄us: vel quia comedunt carnes porci quod ipe nõ fecit si probassent ꝙ postꝙ̄ ipe soluit p eũ promissum ad abraam ꝛ alios patres ipe fecit: predicta haberent aliquem colorem. sed ꝙ postea non deberet facere etiam si grossissim⁹ esset ingenio quilibet homo illud potest itelligere ꝙ ex quo pdicta ꝛ alia multa habebãt cursum suuꝫ anteꝙ̄ pmissio esset impleta omnibus cõtingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. ꝛ sic debebant dimittere ea cũ veritas veniret. sicut figura imaginis quãdo est iam depicta ꝛ finita cessat. Sic est de figura domus que cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio ꝛ alia plura in magnũ mysteriuꝫ per ipsum met deum erant data sicut pro pignore quousqꝫ esset solutum debitum. ipsemet qui habebat soluere eas seruauit. Sed si post mortem suam quando dixit. Cõsummatũ est. Johan. xx. vult tantum dicere iam sunt repleta omnia mysteria ipe seruauerat quod ipse seruauit antea scilicꝫ ꝙ̄ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in figuraꝫ sue mortis que habebat fieri. ꝛ sic de alijs figuris eoipso ꝙ dederat intelligi deum non compleuisse quod pmiserat suis patrib⁹ sanctis patriarchis. regibus ꝛ pphetisꝙ habebat eos redimere ꝛ liberare de potestate dyaboli. ꝛcũ esset pteritum tempus in quo debebat impleri. quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deuꝫ nõ esse verum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per euꝫ promissum. Et ꝙ plus est cuꝫ maior ꝛ principalis pmissio dei esset ꝙ deus habebat filium suuꝫ dare in mortem pro salute illorum ꝛ totius mũdi cũ ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimoniuꝫ ꝙ nõ fuisset mortuus: sed ꝙ debebat mori iteruꝫ. ꝛ ꝙ vna vice vel plurib⁹ ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacerdos quolibet ãno intrabat semel in sancta sanctorũ cum sanguine sacrificij. Hebreo .ix. figurãdo sacrificiũ quod erat multo maioris dignitatis ꝛ excellentie cum maiori efficacia ꝛ complemento. sanctificante existẽtes in peccato ꝙ sanctificaret sanguis hyrcorum ꝛ taurorũ que erant principalia legis moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce propter salutẽ toti⁹ mundi. ꝙ nõ pluribus: sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existẽte. vno solo ꝛ non multi. Et cum ipe esset homo natus de genere iudeorum ꝛ ordinatũ est homines semel mori. Sic filius solum semel ꝛ nõ pluries debuit mori. Qui seruauerat sicut prius legem moysi declarat intelligere ꝙ nõ erat mortu⁹ sicut a deo patre suo accepat mãdatũ. erat iste honor quem iesus filius virginis ꝛ dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium ꝙ deus pater suus nõ erat verax quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerẽtia ad patrẽ: quia stãdo in cruce cũ summi sacerdotes ꝛ alij homines stantes iudei promittebãt ꝙ crederent in eum si descẽderet de cruce contẽnendo gloriam ꝛ honorẽ ei promissum: quia a patre acceperat mandatum ponẽdi animã suam moriẽdo cũ eẽt ei leuius descẽdere de cruce viu⁹ ꝙ post mortẽ resurgere de sepulchro factus obediẽs patri vsqꝫ ad mortẽ voluit plus implere ꝙ erat iudeis promissum per deum complẽdo obligatiõeꝫ eis dataꝫ. ꝛ sic dicẽte veritatẽ ꝓdicta obligatiõe implere legẽ moysi i quo erat vacua ꝛ faciẽdo eam vacuã iure quo erat plena: scꝫ iuris ꝛ petitionis q̃ competebat iudeis quousqꝫ esset impletum ꝓmissum quod ius fuerat eis datum cũ multa solẽnitate qua maior altera esse nõ potest nec cogitari quando ꝓmissum ꝓ se factum cõfirmauit deus iurando per seipsum cum nõ posset intelligi aliquod maius ꝑ quod iurasset. vt Gen. xxij. ꝛ Exo. xxxij. Sicut homines quando debite ꝛ iuste iurant per rem quam cogitant maiorem esse seipsis vel per rem quã magis amant. Et ideo nõ potuit dare maiorem firmitateꝫ de⁹ sue promissioni ꝙ iurãndo per se ipsum. Et vt itelligeretur ꝙ sine aliqua dubitatione volebat illud iplere sicut ꝑmo iurauerat abrae replicauit iuramẽtum faciẽdo eãdem promissionẽ ipsi dauid cũ iuramẽto firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime contẽplationis cũ deus fecisset multas promissiões iudeis ꝛ suis primis patribus addita expsse conditione ꝙ ipe impleret promissa sua si seruarẽt sua mandata ꝛ perseuerassent in suo seruitio. ꝛ ꝙ si nõ facerẽt non solum nõ daret eis per ipsum ꝓmissa. sed ꝙ puniret eos magnis penis dando eos in potestate suorum inimicorum: ꝛ ponẽ-

do eos extra terraȝ promissionis. Sed tamen hanc promissionẽ benedictionis omnium gentium in semine abrae ꝙ mitteret messiam ad saluãdum eos fecit deus sine conditione ⁊ vlterius ꝙ cum singularissima deuotione ⁊ firmũ intellectum debet cõsiderari ꝙ hec fuit maior promissio quã fecit deꝰ maior dico: ⁊ sic pro certo affirmo Fuit eniȝ magna promissio dei facta iudeis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram ꝓmissionis ꝙ daret eis bona in ea eis specificata. Uerũtamẽ he fũt paruissime promissiones in comparatiõe illius que intelligebat spiritualis ⁊ principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiaȝ suorum mandatorum que erãt satis difficilis ꝙ daret eis post hanc vitam paradisum gloriam celestem in eternum durãtem. que promissio licet incõparabiliter sit maior ꝙ̃ omnes alie: qꝛ omnis largitor est maioris excellentie ⁊ dignitatis ꝙ̃ suum propriuȝ donũ ex quo est dominus eiusdẽ: ꝓpter quod quando aliquis dat aliq̃d de suo ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo ꝓmissio paradisi nõ potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deuȝ abrae: ⁊ aliis iudeorũ patribus. hoc est ꝙ promisit dare seipsum nobis mãdato filio suo qui est ipsemet deꝰ facere omnia pertinentia ad salutem nostram. ⁊ illius quo non potest dici maior amor ponendo animam suaȝ pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos liberaret a potestate inimici: quam sup nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens deꝰ totum ⁊ totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete qḋ sua promissio ⁊ testamentum erat sine aliqua conditione: ⁊ ꝙ tam firmum erat ⁊ fidele ꝙ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filii israel dimitterent legem suam corrumpendo iustitias. ⁊ non seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis: sed tamẽ ꝙ nunq̃ amoueret misericordiaȝ suam nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed ꝙ semper impleret quod fuit per eũ promissum: propter has ergo et alias ꝙ̃ plures cõsideratas rationes nisi voluerit loqui contra totam rationem non potest aliquis dicere ꝙ iesus christus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promiserat ꝙ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando ꝑ suos actus testimoniũ nõ esse impletũ qḋ erat implẽdũ. ⁊ ꝙ multo maioris attentionis est ꝑ [illegible] ꝓprios actus confitendo deum patrem suum: quia nõ impleuit i tẽpore assignato promissuȝ ⁊ iuratũ

q erat mendax et periurus. Quis non dico hec dicere: sed et solummodo audire potest tam grandem blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conueniens seruare legem moysi: quia in eius obseruatione faciebat magnam offensam et iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo ex quo non impleuerat promissum non esse veracem. Sed periurium imaginetur vnusquisque in seipso si fidelibus iesu christi licitum est seruare legem moysi sicut prius. et sic circuncidere se et facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel diuisa quam debebant ducere in se iudei quousque esset impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium q non erat adhuc crucifixus iesus christus: sed q ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. et tamen tempus in quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictum est. erat dare testimonium q ex quo defecerat deus in dictis suis non erat verax sed falsus et periurus. Et quis dubitat q quicunque affirmaret talem blasphemiam de deo: q talis non esset amicus dei: nec esset in sua gratia: sed in suo odio et inimicitia. et quod nimium aggrauat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest quod in vna die cadat septies: prouerbiorum. xxiiii. Et totiens resurgat, si in tali odio et ira dei esset continue de nocte et de die per actus suos et vitam dando testimonium deum in sua promissione defecisse. Et sic patet consideratio prima huius sexti articuli. scilicet q iudei iam non habent legem: quia lex moysi cessauit postquam eam xps adimpleuit. ¶ De secundo puncto huius articuli qui est quasi correlarium precedentis notandum q sicut dictum est cum tempus promissionis iam sit preteritum et per iesum xpm impletum qui diceret adhuc legalia seruanda esse iste esset blasphemus et in continua ira dei et constat q in tali ira et odio dei sunt certissime et continue iudei cum ipsi sint circuncisi et circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datum fuit quousque esset debitum solutum: et ducendo eam continue in se pro diuisa in magna iniuria et offensa dei: sicut si non obseruasset iuramentum per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem et acciperem baptismum et sequerer xpm: sed non possum circuncisionem dimittere quia obligat ad perpetuum: quia istud pactum datum abrae et semini eius per deum fuit federe sempiterno. vt patet Genes. xvii. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet vt illud obseruem. Respondeo iudeo q sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sed pro longo tempore patet. Exo. xii. vbi habetur q ritus et festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiter

no. tamẽ hiere. xxiij. scribitur. Ec
ce dies veniunt dicit dñs. ⁊ nõ di
cent vltra viuit dominus qui edu
xit filios israel de terra egypti. ⁊
per cõsequẽs sequitur illo tẽpo-
re vel in illis diebus non curabit
de phase. quia istud festuz nõ erat
aliud nisi memoria liberationis fi
liorum israel de terra egypti. Cir
cuncisio licet per lõgum tempus
deberet durare. tamen aduenĩẽte
xpõ debebat cessare: qr fuit data
abrahe in signũ xpĩ de eo nascitu
ri vt habetur ad ro. iiij. c. Modo
ita ẽ qꝫ adueniẽte signato cessat
signuz. sicut bibito vino remouet
circul⁹ qui erat signũ vini. Simi
le est etiam de cõtractu obligatio
nis sicut late dictum est in pcedẽ
ti consideratione. quia si sit cõtra
ctus obligatiõis de. x. florenis vs
qꝫ ad festum sancti Johannis vel
vsqꝫ ad aliam determinatũ termi
num solutis illis cõtract⁹ est nul
lus Simile etiaz est de promissio
ne regis facta militi de castro ali
quo dando ⁊ in signuz talis pmis
siõis dat sibi anulus. quẽ portet
vsqꝫ ad impletionem promissi da
to castro miles nõ portabit ãpli-
us anuluz: quia nihil aliud signi
ficabat nisi promissionez factã de
castro. Item aduenientе rege ces
sant signa ⁊ solẽnitates q̃ pter
regis aduentum fiebãt. Itẽ ad-
ueniẽte festo cessat vigilia q̃ erat
dispositio ⁊ preparatio ad festuz.
ita circũcisio erat vigilia et prepa
ratio ad aduẽtum christi ⁊ ad ba-
ptismum quod est maximũ festũ

Itez possessio limitata iter duos
terminos nõ extendit se citra pri
mum. nec vltra secũdum: sꝫ talis
possessio fuit circuncisio limitata
inter abraam ⁊ xpm Gen. xvij.
hoc erit pactuz inter me ⁊ te. qua
si dicat incipiat in me ⁊ nõ pgre-
dietur vltra me. Clarissime ergo
ex omnibus supradictis patet ces
satio circũcisiõis ergo iudei vtẽ-
tes eadem cum hoc sit magna iiu
ria vt satis dictum est ac si nõ sol
uisset pmissum propter hoc sunt
in cõtinua ira ⁊ odio dei. ¶ Ter
tius pũctus est ostẽdere quõ oĩa
ĩ figura ɔtĩgebãt illis sicut dicit
apls. j. Cor. x. ⁊ addit scripta ãt
ad correctionẽ nraz: vbi duo sunt
notanda in pdictis verbis. Prio
tempus vmbre prefiguratum: se-
cũdo tẽpus gre cõsũmatũ primũ
fuit sub lege mosayca. secũdũ est
sub lege euãgelica. primũ fuit fi-
guratum. secundũ gratiaruz. In
primo solum fuit figuratio ac per
hoc imperfectio quia nihil ad p
fectũ adduxit lex ad heb. vij. In
secũdo est veritatis exhibitio ac
per hoc pfectio. Unde vocat ab
apostolo plenitudo tpis ad gal.
iiij. ¶ Pro primo ergo dicit apls
omnia in figura cõtingebãt illis.
In figura dicit psignante illa q̃
tempore gratie sunt impleta. ⁊ be
ne dicitur in figura sicut enim vi-
demus qꝫ filius cesaris vel hercu
lis ⁊ si sit in se res aliqua princi-
paliter tamen signum est cesarez
vel herculem representans. sic ⁊
omnia que fuerũt facta in veteri

testamēto fuerunt in se res aliq̄ sicut pa̾disus: archa noe. diluuiū arc⁹ celestis nubes. tabernaculū templuꝫ ⁊ huiusmodi. p̄ncipaliter tamē signa erant non quidē rei p̄sentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam p̄sentem: sed fuerunt signa gratie ⁊ veritatis exhibite in nouo testamēto. Jo. j. Lex p̄ moysen data est: gratia ⁊ veritas per iesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere de his que sunt tp̄e gratie exhibita illud quod scribit Sapiē. xiiij. Figura eoꝝ e lōginquo allata est. Iteꝫ sicut illud qđ per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. q2 non videtur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic ⁊ filij israel qui solum figuras et corticem litere attendebant ea que impleta sunt tē pore gratie ⁊ si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen ⁊ valde imperfecte. in signū cuius cum moyses de mōte descēderet cornuta ⁊ splēdida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere ⁊ si aliquos radios cernebāt: vult⁹ tamē sui claritatē nullaten⁹ attingebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei soluꝫ videbāt figuram ⁊ attendebant litere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaq̄ attigebāt ⁊ vsq̄ in hodiernum diem velamē sup̄ cor iudeoꝝ positum est vt nō possint cognoscere veritatē. Sꝫ xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus ij. ad Cori. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen: ē eñ assumpt⁹ de aquis baptismalib⁹ de quo dicitur numeri. xij. q2 nō p̄ figuras ⁊ enigmata sed palā deū videt. quod quidem veruꝫ est nō tamen simpliciter: quia videmus per speculum ⁊ in enigmate. j. Cori. xiij. sed solum respectu iudeoꝝ.

¶ Pro secūdo addit scripta ad correctionem nostram. Primū eñ temp⁹ fuit quodāmodo peccata cōmittēdi. Secūdū autem est tēpus peccata corrigendi. lex eñ p̄hibebat concupiscentiā: ⁊ sic dando ipsi⁹ notitiam ipsaꝫ excitabat ⁊ quoniam sacramenta legis non conferebant gratiaꝫ. Ideo p̄ quādam occasionem non datam q̄dē cum lex esset sancta ⁊ iusta. sꝫ acceptaꝫ a iudeis carnalib⁹ quasi eos impellebat ad peccāduꝫ. Unde ⁊ lex dicebatur lex peccati ⁊ mortis sicut ap̄lus ad Ro. vij. ⁊ viij. Tēpus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeoꝝ reddit xp̄ianos cautiores ⁊ quia sacramēta noue legis gratiam conferunt: ⁊ scriptura euangelica expressius peccata cōdemnat. Unde ⁊ si de omni scriptura canonica verū est quod dicit apostolus. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad docendum ad corrigēdum. ad arguendum ad erudiendum in iustitia vt sit homo dei p̄fectus ad omne opus bonū instructus principaliter tamē verum est de scri-

ptura euangelica. Hec enī docet fidei veritatem arguit mundi vanitatem. corrigit peccati vilitatē erudit precepti equalitatē. ¶ Circa primum iterum sciēdum est qd in veteri testamento sub figurarū inuolucris pfigurabantur quattuor que sunt christianis tempore gratie reuelata videlicet credēdorum continētia. cauendorum immunditia: inimicorū fraudulētia et malitia. sacramētorum virtutū et honorum virtus et efficacia.

¶ De prefiguratione credendorū et primo de prefiguratione sancte trinitatis.

Quantū ad pmū notandū qd omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articul⁹ enī trinitatis et vnitatis de quo dixerat moyses scd'm veritatē hebraicā Ge. i. c. In principio creauit helohim qd est plurale hui⁹ nominis hel qd est idē quod de⁹: heloym dixit propter personarū pluralitatē et creauit propter essentie vnitatē de quo etiam refert eisdē eodē ca. qd volens formare hominē dixit faciamus hoīem ad imaginē et similitudinem nostrā: faciamus dictū est propter personarum pluralitatem: et nostram propter substātie vnitatē de quo etiam. ps. lxvj. dicitur Benedicat nos deus de⁹ noster et benedicat nos deus et cetera. ter dicit deus nō propter tres deos: sed propter tres diuinas psonas. Cum autem dicit in singulari metuant eū et cetera: hoc dicit propter nature idētitatē. de quo etiā dicit Esaias propheta ca. vj. Seraphin clamabant alter ad alterum. sanctus sctūs sanct⁹ dn̄s deus sabaoth. ter dicit sanct⁹ quia tres sunt diuine psone. dn̄s deus addit quia est in tribus deitas vna. De hoc articulo qui est primus credibile habes exp̄ssam figurā in sancto abrahā de quo sic dicitur geñ. xviij. qd tres vidit et vnum adorauit dicēs dn̄e: et c̄. tres sibi apparuerūt quia tres sunt diuine persone quas sicut vnū adorauit dicēs. domine quia in eis est vna deitas que est precisa rō adorādi tres diuinas psonas.

¶ De prefiguratione dominice incarnationis.

Articulus dominice incarnatiōis i veteri testamēto sub figurarū inuolucris fuit. de q̄ dicit Esa. ecce virgo ocipiet et pariet filium et c̄. Esa. vij. Et hieremias nouū faciet dn̄s sup terrā. femina circūdabit virū. hiere. xxxj. hēs figuras multiplices. i veteri testamēto hūc enī figurauerunt paradisus voluptatis. Genesis. ij. et arcus diuine charitatis. Genesis. x. Quid per

paradisum nisi virginez intelligi mus: in cuius medio. in vtero fuit lignum vite. i. dei filius z in quo deus sola virtute nullo creature cōcurrēte opere posuit hominem i. christū. quid p arcū varium nisi iesum intelligo quē deus posuit in nubibus. i. i marie viscerib⁹ radijs diuine gratie penetratis qui fuit z est ꝯstituz ad homines signū diuine reconciliationis. in cui⁹ signū arcus est versus celum z corda versus nos. Et ideo nō oportet timere sagittas ire dei submersionis gnālis aquarū. Huc etiam figurabāt rub⁹ visionis z vellus gedeonis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nō cōburebat rubus quia pter istā vnionē nō fuit ꝯsumpta humanitas nec i diuinitatē ꝯuersa. Exo. iij. Itē ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate cōseruata. ipam dei filio fecūdans. terra fuit circūquaqꝫ sicca. quia caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Iudicū. vj. Huc etiā figurauerūt arche testamēti ꝯditio. solis descēsus. z porte clausio. Quid p archā nisi mariā intelligim⁹ quid p vrnā aureā itra archā inclusam nisi humanitatē xp̄i. quid p manna qđ erat intra vrnā nisi diuinitatem eius intelligo. de ista archa habet. Exo. xxv. De cōtētis autē i archa explicat apl's ad hebr. ix. c. Sol descēdēs p decē gradus in horologio acham signat ꝙ sol iusticie descēdit per decem ordines creaturarum z de decimo assumpsit humiliorē naturam de corpore gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouē ordines angelorūz. decim⁹ ordo fuit hominuz de hoc descensu habet. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa ppetuo z tn̄ solus rex ingreditur z egredit p eā. porta significat virginē q̄ virgo mansit ppetuo z tamē rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionē z egressus p eam p stupēdam editionē de qua habetur Ezech. xliiij.

De pfiguratiōe natiuitat' xp̄i



Articulus autem natiuitatis xp̄i de quo dixit Esa. propheta. ca. ix. Paruulus natus est nobis z cetera fuit figurat⁹ in atiuitate Isaac. de qua gen. xxj. in natiuitate Samuelis de qua. j. Reg. j. Hi em̄ ꝯuis nō fuerīt nati de virginib⁹ sunt tamē nati de sterilibus z supra nature cursuz: fuit autē figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xj. Flos de radice yesse ascēdet. z in egressu fontis Iohelis. iij. Fons egrediet d̄ domo domini z cetera: z in ortu solis de quo Eccl's. j. Oritur sol z cetera. In abscisione lapidis danielis. ij. dicit ꝙ abscisus est lapis de monte sine manibus qui statuaz ꝯfregit: huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus autem z brachia de argēto. z vēter z femora d̄ ere: pedes de ferro z terra. p hanc

statuam figurantur quatuor magna regna sibi in orbe succedẽtia ſm q daniel diuinit⁹ edoct⁹ ibi exponit. Primum est regnũ chaldeorum qđ significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secũdũ est regnum Persarum: quod figuratur per argẽtum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertiũ est regnum grecorum .s. Alexãdri qđ subiecit sibi regnum Persarum et figurantur per es. Quartum est regnum romanorum quod figurat per ferrũ quod subiecit sibi regnũ grecorũ aliaqꝫ regna mundi sicut ferrum domat oĩa. Per lapidẽ abscisum de monte sine manibus significatur xp̃s siue regnũ xp̄i cui subijciendũ erat predictum regnũ romanorũ. In hac expositiõe omnes catholici et hebrei cõueniunt. Quo supposito sic arguit. In hac prophetia exprimit q ille cui subijciendum erat regnum romanorum et imperium est ipse xp̃s. cũ hoc ergo sit completum tempore cõstantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequit q iste est verus christus veritas et signatum huius figure. quia mõs significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitatẽ eius que fuit de virgine sine manibus .i. sine opere cuiusqꝫ creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo.

¶ De p̄figuratione vite et conuersationis christi.



Vita xp̄i et cõuersatio de qua Baruch iij. In terris visus est et cũ hoibus cõuersatus ẽ fuit figurata p colũnã q̃ filios israel p̄cedebat: q̃ de nocte erat ignis illuminãs: de die xo nubes refrigerãs. Ita eni xp̄i illuminauit mũdũ ↄtra noctẽ ignorãtie et refrigerauit ↄtra estũ concupiscentie: nec vacat a mysterio q illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. qr in vita christi fuerunt reprobi excecati et electi illustrati: de hac colũna habet Exo. xiij.

¶ De prefiguratione doctrine et predicationis christi.



Doctrina autem xp̄i et p̄dicatio fuit figurata ĩ legis datiõe q̃ fuit fcã moysi Exo. xx. et ĩ legis scđa p̄scriptiõe. Exo. xxiiij. et in legis repetitiõe q̃ fuit facta in Deu. quasi per totũ: ꝓpter qđ dicit Hiero. ĩ ep̃la ad paulinum. Deuteronomium vero secunda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex psona dei loquebantur sanctis patribus et precipue in locutione illius q̃ loquebatur Moysi et filijs

israel aliqñ in mõte aliquando in deserto aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubin qui propiciatorium obumbrabant: vide scripturas.

¶ De pfiguratione passiõis xpi.



Rticul9 de passione xpi: morte z sepultura. de quo dañ. ix. pphã pdixerat dicẽs. Occidet xps fuit multipliciter figuratus. Fuit eñi xps venditus i ioseph. Ge. xxxi. Nudat9 in noe. Geñ. ix. Ligatus in Sãsone. iudi. xvi. Irrisus in helifeo cui dicebãt pueri. Ascẽde calue. iiij. re. ij. Consputus in iob. Job. xvi. Cesus z verberatus in Esaia. qui dicebat. Corpus meum dedi percutientibus z genas meas vellentibus. Esaia. lix. suspẽsus in botro qui portabatur in vecte: z in serpẽte eneo. de primo. Nume. xiij. de secundo. Nume. xxi. Clauis affixus in Isaac qui portabat ligna z quẽ pater ligabat super struem lignorum. Genesis. xxij. capi. Et crucez christus baiulauit z super eã fuit colligatus. qz in ea fuit clauis affixus. Trãslanceatus in adã. Apertum enim fuit latus ade z inde fuit formata mulier Geñ. ij. z apertum fuit latus christi dormientis in cruce. z inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerũt ecclesie sacramẽta. Fuit occisus in abel. geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus z tribus noctibus: sic z saluator fuit tot dieb9 z tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Matt. xij. hanc figurã habes ione. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit. vij. die. Geñ. vij.

¶ De pfiguratione descẽsus anime xpi ad inferos.



Rticulus de descẽsu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descẽsu dei qui descendit in egyptuz vt liberaret populum israel de manibus egyptiorum Exo. iij. z anima christi descendit in infernum qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret victos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit vaticinans Zacharias: Zacha. ix. Christus etiam est prefigurat9 in Abacuch. qui tulit prãdium cõsolatiõis. danieli viro desideriorz. i. sanctis patribus deliberari desiderantibus qui erant in lacu leonum. Daniel. vlti.

¶ De prefiguratione resurrectionis christi.



Rticulus resurrectiõis christi De quo in psalmo. iij. ex psona christi exurrexi quia domin9 suscepit

me.z alibi.ps.lvj.Exurgam diluculo.fuit figurat⁹ in iacob.de quo Geñ.xxviij.q surgens mane Iacob tulit lapidem quez supposuerat capiti suo:z erexit in titulum Iacob est christ⁹ qui surrexit mane.supple a mortuis: mane dico cū adhuc essent tenebre:z tulit lapidē.i.humanitatez suā quā supposuerat capiti suo.id est in deo supple substantificauerat. Caput em̄ xpi deus est: vt dicit apl̄us.j. Corinth.xj Et erexit in titulū.s. a fidelibus contemplandum: predicandum:z adorandū.fuit etiā figuratus i sansone. de quo dicit Iudi.xvj.q dormiuit ad noctē medium.zconsurgēs tulit ambas fores:corpus scz z animam suā. Ex his duabus figuris ortum habuerant ille due opiniones. August. z Grego.dicit enim Aug. q christus surrexit mane.i.diluculo diei pasche habens pro se factum Iacob.Greg.autem dicit q surrexit media nocte habens factum sansonis pro se.qui possunt cōcordari per hoc q christus surrexit i principio diei tertie.z sic post mediam noctem statim enim post mediam noctem dies naturalis incipit:z potest dici mane.et hoc pro Augustino.vel dicendum q surrexit dominus secundum veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamen erat clara dies:immo adhucerant tenebre. vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusqz.

¶ De pfiguratiōe ascēsionis xpi.


Rticulus de ascēsiōe christi de quo in ps. lxvij.Ascendisti in altū. zc. et alibi ps.xlvj.Ascēdit deus in iubilo.fuit figuratus in translatione Enoch. Genes.v. Et in ascensione Helye. iiij. Regum.j.in regressu iacob qui dixit. Gene.xxxij. In baculo meo transiui iordanem istum: z nunc cum duab⁹ turmis regredior. Christ⁹ in baculo crucis trāsiuit iordanez mortalitatis z cū duabus turmis scz angelorū z hominū regressus est in celū. Fuit etiaz figuratus in aduentu filij hominis vsqz ad antiquum dierū.de quo Danielis. vij.Ecce dicit ibi in nubibus celi quasi filius hominis veniebat z vsqz ad antiquum dierum peruenit:z dedit ei potestatem honorē z regnum.

¶ De prefiguratione aduentus christi ad iudicium.


Rticulus de aduentu christi ad iudiciū. de quo expresse prophetauit Iohel.iij. capi. ibi enim dicitur ex persona dei. Congregabo omnes gentes:et deducam illos in vallem Iosaphat ibi disceptabo cum eis. Fuit etiam expresse figuratus Danielis.vij. vbi dicitur q throni positi sunt et antiquus dierū sedit. Thronus

eius flamme ignis: et ibidem iudicium sedit et libri aperti sunt: ibique dicitur. quod fluuius igneus rapidusque egrediebatur a facie sedentis: qui consumpsit bestiam cum vndecim cornibus quo facto sancti acceperunt regnum. Thronum figurabant sedes apostolorum antiquus sedens iudicem xpm qui est antiquissimus secundum diuinitatem. Fluuius igneus egrediens figurabat xpi sententiam acutiorem quam sit ignis que consumit demones cum reprobis cunctis. Judicabuntur enim ex his que apparebunt in libris conscientiarum: qui tunc aperientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

¶ De prefiguratione generalis resurrectionis.



Articulus autem de xpi carnis resurrectione: de quo prophetauit iob xix. c. dicens. Scio quod redemptor meus viuit et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circumdabor pelle mea: et in carne mea videbo deum. Quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius: reposita est hec spes mea in sinu meo. Fuit figuratus Eze. xxxvii. vbi dicitur quod ossa que prius erant arida vehementer accesserunt ossa ad ossa vnumquodque ad iuncturam suam et super ea nerui et carnes ascenderunt et ingressus est in ea spiritus et vixerunt. Que omnia exponit ibidem propheta de resurrectione mortuorum. Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. Ecce ego aperiam tumulos vestros et educam vos de sepulchris vestris populus meus etc.

¶ De prefiguratione vite eterne et mortis eterne: malis et bonis dande.



Articulus autem de vita eterna quam electi post mortem assequentur fuit figuratus in scala iacob de qua dicitur Ge. xxviii. quod vidit scalam tangentem celum et angelos ascendentes et descendentes et dominum innixum scale. Scala significat vitam sanctam que habet multos gradus: quoniam multi sunt gradus sanctitatis. Per hanc descendunt angeli dei vt informent homines et ascendent viri angelici: vt videant dominum ipsi scale innixum: cuius quidem visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra promissionis quam filii israel post transitum deserti post multos labores multaque prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti penitentie sequentes ducatum columne nubis et ignis: idest vite: saluator post multos labores bonorum operum: post multas victorias vitiorum et hostium spiritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita: que fuit figurata Numeri. xvi. vbi dicitur. quod chore dathan et abiron: et multi alii propter peccatum suum viui descenderunt in

infernum: sic et reprobi viri vita naturali priuati: tamen vita gratie et glorie descēdunt in infernū: ex tūc erit verū qd dicit. Ma.xxv. Et ibunt reprobi in supplicium: iusti autē in vitam eternā. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Joseph. Memento mei cum tibi bene fuerit ꝛc. Reprobi aūt per pistorē qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis.xl.

¶ De pfiguratiōe veritatꝫ eccl'e



Rticulꝰ de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: i tabernaculo federis: in templo salomonis et in hierusalem terrestri In archa fuerunt cōgregata animalia de omni sexu et genere: et i ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus et femina: liber et seruus: hō irrationalis et vtens ratione. Archa ferebatur super aquas et eccl'ia fuit sup tribulationes huiꝰ mūdi: ad archaꝫ colūba rediēs portauit ramū oliue: et xpūs ad ecclesiā reuertēs spūaliter denunciat pacem. In mūdo inquit pressuram habebitis in me auteꝫ pacem. Johā.xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse saluꝰ. De his oibus habes Gen. vii. et viii. In tabernaculo et in tēplo colebatur et adorabatur deus

Fiebant ibi sacrificia per que remittebant peccata: et pctōres recōciliabant deo: sic in sola eccl'ia est diuinus cultꝰ: offerūtur grata sacrificia: recōciliant peccatores: et remittunt ibi peccata. Unde bene dicit eccl'ia. Credo vnā sctām ecclesiam catholicam sctōꝝ cōionē: remissionē peccatorū.i.in qua sola est sctōꝝ cōio et remissio peccatoꝝ. Hierusalē etiam erat ciuitas sacerdotalis et regia. sed excellētius sancta ecclesia: qꝛ i ea sunt omnes xpiani sacerdotes et reges facti in sanguine iesu xpi. Apoca. v. sic igit habemus totā fidei continentiā in scriptura veteri multipliciter figuratam ꝛc.

¶ De prefiguratione cauēdoꝝ scꝫ septē capitaliū vitioꝝ et transgressionis decē preceptorum.



Uantū ad secūdū sciēdū qꝫ peccata q̄ oīno cauere debemus fuerūt figurata multipliciter: scilꝫ in lepre plaga de q̄ Leuit.xiii. In lepra marie de q̄ Num.xii. In lepra giezi. de q̄ .iiii. Reg.v. In morticinis et imūdicijs q̄ fuerūt in m'tis locis phibita i lege: pctm̄ ei aiaꝫ fecit leprosam. et ipam eiecit a consortio angeloꝝ: facit em̄ aiam immundā et fetidaꝫ plusq̄ esset aliq̄ legalis immundicia: vel aliquod morticinū faceret. Septē autem pctā mortalia fuerūt figurata per

septem funes quibus ligatus fuit sanson. Judicū.xvj. Sunt enī peccata quedā vincula ꝛ funes q̄bus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decem aūt trāsgressiones cōtra xp̄i precepta decalogi fuerūt figurata per decem cornua bestie. Dan̄.vij. de q̄bus egredit̄.xj.loquēs cōtra deū blasphemias p quod desperatio ꝛ finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus ꝙ peccatū in generali ꝛ peccatorum numerus multipliciter fuerunt in scriptura veteri figurata ꝛc.

¶ De prefiguratione malitie inimicorum spiritualium.

Quantum ad tertium notādū ꝙ inimici spirituales q̄ nos p pctō̄ feriūt et grā dei ꝛ ꝟtutib⁹ spoliāt i scriptura veteri figurant̄ i serpēte q̄ seduxit Euā. Gen̄.iij. Et i serpētib⁹ q̄ percusserūt filios israel. Nume.xxj. Et in vrsis ꝛ leone q̄s interfecit dauid.j.Regū.xvij. ꝛ in duob⁹ vrsis qui deuorauerūt.xlij. pueros.iiij.Regū.ij. Et in duob⁹ principibus latronū Isboseth filium saul.ij.Reg.iiij. Et in duob⁹ draconibus de quibus habet̄ Hester.x. Demones enim qui per serpentem: vrsos ꝛ dracones figurātur aliquando persequūtur ecclesiam manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco ꝛ serpens ꝛ latro. Figurantur etiam per illos q̄ persequebantur filios israel in deserto: contra quos pugnauerunt. Moyses ꝛ Josue. Et non vacat a mysterio. ꝙ nunquā potuerunt superare Jebuseos: p quos carnis vicia que nunquam perfecte i hac vita de lege cōmuni superantur figurantur. Figurantur etiam per goliath. saulem ꝛ absalonem persecutores dauid. Item figurantur p egyptios. chaldeos medos: persas: grecos: romanos: hebraici populi persecutores.

¶ De prefiguratione virtutis et efficacie sacramentorum.

Quantum autem ad quartum notandū ꝙ arma ꝛ remedia q̄bus sanātur peccata ꝛ vincunt̄ sp̄ūales inimici sūt septē sacra: septē ꝟtutes: septē dona: ꝛ septē bona sp̄ūalia.

¶ Septem sacramenta sunt figurata multipliciter ꝛ primo de prefiguratione baptismi.

Baptismus figuratus fuit in diluuio Gene.vij. In mari rubro. Exod.xiiij. Sicut enim in diluuio ꝛ in mari rubro fuerūt consumpti omnes peccatores: sic in baptismo xp̄i sanguine rubricato omnia peccata delentur.

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in vnctiōe regū. hoc eñ sacramēto xpiani roborant̄ in fide: ⁊ sicut reges ad spūalia bella pparant̄ vide de vnctione saul.j.Reg.x.⁊ de vnctione dauid.j.Regum.xvj.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentū eucharistie fuit figuratū in oblatiōe melchisedech q̄ntū ad spēs: offerebat eñ panē et vinū Ge.xiiij. Et i agno paschali q̄ntū ad cōtentū in sacramēto: qḋ est vera caro xp̄i. Exo.xij. Et in māna ad saporē spūalē. Exo.xvj. habebat eñ māna oē delectamentū ⁊ saporē suauitatis. Sap.xvj. Et multo fortius i sacramēto altaris. Figura tñ etiā fuit p oīa sacramēta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentū autē pnīe q̄ntū ad cōtritionem in gemitu cordis fuit figuratū de quo i ps.vj. Laboraui i gemitu meo ⁊c. Et in fletu Ezechie. iiij.Reg.xx. Quātū ad cōfessionē fuit figuratū in leprosis: de q̄bus pceptū est vt se ondērēt sacerdoti. Leuit.xiij. Et in ɔfessione dd qui dixit postq̄ pctm̄ ɔmiserat: peccaui dño.ij.Reg.xij. Quātū ad satisfactionē fuit figuratū i facto regis Niniue. Uide Jone.iij. qūo p hūilitatē ⁊ ieiunia domino satisfecit. Quātū aūt aduniuersa figuratur hoc sacramētū p septē lotiones q̄bus se lauit Naaman in iordane ⁊ mūdata fuit ei⁹ lepra.iiij.Reg.v. Jordanis īterp̄tat̄ iudiciū: ⁊ significat penitentiā p quā pctōres se iudicāt ne iudicent a dño. ⁊ i hoc Jordane se dz lauare septies ɔtra septē pctā mortalia: vt sic mūdet̄ spūalis lepra. Figurat̄ etiā per.xj saga cilicina q̄bus tegebat̄ tabernaculū. Exo.xxvj. q2 cōtra.x.precepta decalogi sunt.x.trāsgressiōes q̄ figurant̄ p.x.plagas egypti. Uide in Exodo de quoꝝ medio egreditur.xj.i.desperatio ⁊ finalis impenitentia: que fuit figurata p.xj cornua bestie sicut dictū est supra. Et figurant̄ hec.xj.mala nō solū p.xj.cornua verū p.xj.aplos: de q̄bus in ps.lxxxij. Moab ⁊ agareni ⁊c. vide glo.⁊ interpretationes cōtra q̄.xj.mala debet se peccator pungere.xj.sagis cilicinis penitētie: vt sic vulnus apeiatur ⁊ virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramētum ordinis fuit figuratum in institutione ordinis leuitarū et ministrorum taberna

tuli. de quib⁹ in li. Numeroꝝ. Et in ordinatiōe sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autē fuit figuratū sacerdotiū ecclesie i sacerdotio melchisedech. de quo gen. xiiij Sacerdos enī ecclīasticus nō est sacerdos ſm ordinē leui: sed ſꝫ ordinem melchisedech in psal. cix.

De prefiguratione sacramenti matrimonij.



Sacramentū autem matrimonij noue legis fuit figuratū in matrimonio qđ fuit iter adā ⁊ euā vn̄ ipse dixit. propter hoc relinquet homo patrem ⁊ matrem ⁊c. Gen. ij. Adā enim nō legitur habuisse nisi vxorem vnicam. vnde ibi dixit. adherebit vxori sue nō vxoribus. Figuratum etiā fuit per matrimoniuꝫ qđ fuit inter Ysaac ⁊ rebeccaꝫ. de quo gen. xxiiij. Ipse enī isaac fuit vnicus vnice: ꝑpter hoc immunis fuit ab illa maledictiōe quā incurrit Lamech qui prius induxit bigamiā gen. iiij. Et tale dꝫ esse matrimoniū ecclīe. De tali enī dicit apl's ad ephe. v. Sacramētū hoc dico magnū in xp̄o. ⁊ i ecclīa. Nec etiā dico quin bigamia vl' octogamia sit verū matrimonium: sed tn̄ multū deficit a ratiōe sacramēti. Notat sup hoc Alexāder de ales in. iij. tractatu. ij. super p̄cepto qđ habere plures vxores fuit adulteriū ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale scꝫ ne facias alij quod tibi nō vis fieri. Et vir non vult q̄ vxor diuidat carnē suā cū multis. ⁊ ita peccauit in deum. Secūdo quia fuit contra morē ⁊ consuetudinē ⁊ moderantiā. Ex incontinētia enī immoderata plures habuit. ⁊ sic scādalizauit p̄ximū. sancti ṽo patres non cōmiserūt adulterium in habēdo plures. nec peccauerunt cōtra ius naturale: quia cū eis occulta inspiratiōe fuit dispensatū. nec cōtra morem: quia iam erat in cōsuetudinē tractuꝫ. Et nota q̄ causa dispensationis fuit triplex. s. ꝑpter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Gen. xvj. Iteꝫ in figuram. Coniugium enim patrū significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per cōtemplatiuos ⁊ actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratū fuit in vxoribus Jacob liberis ⁊ ancillis siue cōcubinis. Gen. xxvj. Itē ꝑpter moderantiam ⁊ temperantiā. Moderate enī appetebāt antiqui patres coitum. s. ꝑpter solā ꝑpagationem ad cultum dei. exēplo dauid. ij. Reg. xxvj. Ad maiorem autem euidētiam predictorum. Nota q̄ concubina dicit̄ duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolē producēdaꝫ q̄ dicitur assumpta ad tēpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et q̄ dicitur ad prolem procreandā: hoc dicitur ad differentiam meretricie. talis cōcubina non est vxor ⁊ coitus cum ea est fornicarius et

illicitus ſ̄m ſe.⁊ eſt etiam contra legem naturalem ⁊ ſcriptã. Jus enim publicũ legis naturalis dictat procreationem filiorum cum educatione ⁊ hẽditatis ſucceſſione.qđ non poſſet eſſe niſi eſſet copula parẽtum inſeparabilis. Itẽ eſt contra ius priuatum rationis qđ dictat nõ facere alij qđ homo fieri nõ vult ſibi ⁊ ecõuerſo. Quilibet enim vir vult: vt effect⁹ eius cui copulatur ſibi inſeparabiliter adhereat. Secũdo modo dicitur concubina aſſumpta inſeparabiliter ad ſemp.ſed conditionis ſeruilis.⁊ ſic realiter erat vxor. Sed tamẽ dicitur concubina: quia nõ erat pĩcipalis vxor.vñ Geñ.xvj. Sara dedit abrae Agar in vxorẽ Rachel dedit balam ancillam viro ſuo in cõiugium. Geñ.xxx.licꝫ autẽ quelibet taliũ diceretur vera vxor ⁊ inter virum ⁊ eam diceretur verum matrimoniũ. deficit tamen a ratione ſacramẽti: quod eſt vnici ad vnicam: vt dictum eſt.

¶ Ulterius notat hic domin⁹ bonauentura in.iiij.q ꝓdicta diſpẽſatio de plurib⁹ vxoribus nõ fuit tempore nature inſtituta.quia tũc nõ erat neceſſitas ſterilitatis: nec in tempore gratie eſt.quia multiplicatum eſt genus humanũ ad cultũ xp̄i. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante eũ multiplicabantur non ad cultum dei: ſed ad mala.⁊ ideo deleti ſunt de terra. Sed rõne honeſtatis ad illos ſe extẽdit qui vxoribus ⁊ cõcubinis temperãtur ⁊ ad cultum dei multiplicandum ſciebãt ⁊ volebant vti. Hec autem diſpẽſatio facta eſt diuina inſpiratione ĩ patriarchis ⁊ rege dauid quando ⁊ quoniam vtriſq̄ facta eſt de ſemine dauid repromiſſio. Et quia iſti erãt tanq̄ capita.⁊ imitandi erãt tanq̄ ſancti intellexerũt recte diſpenſationem ad omnes extendi qui erãt imitatores eorum ⁊ mos fuit ex hoc introductus durãs vſq̄ ad chriſti aduentum.

¶ De ꝑfiguratione extreme vnctionis.



SAcramẽtum extreme vnctionis fuit figuratum in multiplici vnctiõe veteris teſtamenti tunc enim vngebãtur reges ⁊ ſacerdotes tẽplum ⁊ altare: ⁊ certe cum chriſtianus eſt propinquus morti.tũc propinquus eſt: vt ſicut rex adipiſcatur regnum glorie: vt etiam ſicut ſacerdos offerat deo ſacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo ⁊ altari ſummus pontifex deus colatur.laudetur ⁊ honoretur in eternum: ⁊ propter hoc vngitur chriſtianus cum eſt propinquus morti. Ungebantur etiã antiquitus pugiles.⁊ ſic chriſtianus ĩ morte.quia aggreditur bellum fortiſſimum.tũc eñ ipſum hoſtis impetit vehementius: propter quod oportet ipm̄ tanq̄ ſtrẽnuũ pugilem ſtrenue dimicare. Ungebãtur etiã antiquitus ſpõ-

se cum viris tradebantur. Unde et vxor ab vngẽdo dicitur. eo q vngeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti spõso. et traduci in tabernaculũ eius: vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

De pfiguratione septem donorum spiritussancti.

Septem autem dona de quibus dicitur. Esai. xj. figurata sunt per septẽ crines capitis sanson: quib9 rasis ab eo recessit fortitudo. Judicũ. xvj. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima septẽ donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figuratur etiam ẽm expositionem. Grego. per septem filios iob. Job. j. Per dona em̃ spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. vt sit dign9 hereditate superna.

De pfiguratiõe septẽ virtutũ

Septem autẽ virtutes figurantur per septem dies. quibus deus cũcta fecit opa et: postea quieuit: quia p virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualẽ in presenti et eternam in futuro. figurantur etiam per septẽ dies festiuitatum legalium per ipsas em̃ anima solẽnizat. colit deum et a vitijs cessat. Figurantur etiaz per illas septem mulieres. de quibus Esa. iiij. Apprehenderunt septem mulieres virum vnuz et c. Nemo em̃ est vir: nec vir vnus: virtute gratie: nisi quez iste domine apprehendunt.

De pfiguratione septem bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Sunt etiam alia bona spiritualia que multum valẽt ad superationem hostium ac etiaz ad purgationem vitiorum. Primum est virtus crucis et passionis xpi que fuit figurata in baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cuz quibus occidit philisteuz. j. Reg. xvij. baculus crucez figurabat. v. lapides. v. plagas iesu quas christianus cum funda sue considerationis debet contra demones iacere. et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.

Secundum autem bonum est virtus et oratio matris christi q̃ fuit figurata p Judith: que holofernem occidit Judith. xiij. et

hester que amā z hostes populi israel occidi procurauit. vide in libro hester z per iahel que sizaraz percussit. Judic.iiij. z p bersabee matrē salomonis. de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim z si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamē vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbuz quod dixit salomon matri sue .iij. Reg. ij. Pete mater mea qđ vis: neqꝫ enim phas est vt auertam faciem tuam. Omnia etiam que salomō dicit in laudes spōse in lib. Cāti. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶ De pfiguratiōe bonitatis virtutis potestatis: siue autoritatis ecclesie in orando.



Ertium bonuz est virtus potestas siue autoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est enim ipsa vnica sponsa christi cui dixit sponsus Canti.ij. Ostende mihi faciem tuam. sonet vox tua in auribus meis. vox enī tua dulcis z facies tua decora.

¶ De prefiguratiōe virtutis orationis sanctorum noui testamēti.



Uartum bonū est oratio sanctoruz noui testamenti qui iam cū xpo regnant: scꝫ apostolorum qui fuerūt figurati i sanctis patriarchis z pphetis. nam sancti patriarche factis z pphete dictis gratiaz noui testamēti presignarunt z meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt. de quib9 Esa. xxvij. Qui ingrediunt impetu ad iacob florebit z germinabit israel z implebūt faciē orbis semine zc. Sanctorum martyrū qui fuerunt figurati i sanctis machabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re z nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerūt figurati in filijs pphetarū. de qb9 in.j. z. ij. Regū. Sanctorum z sanctarum virginum qui fuerūt figurati in abel. qui fuit primus virgo de quo Geñ.iiij. Et in filia iepte. Judi.xj. Et in abysag sunamite q fouit Dauid regem. de quo. iij. Regum.j.

¶ De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.



Uintum autez bonum est sedulitas bonorum pastoruz ecclesie: q fuerūt figurati p Moysen Josue z Dauid. Illi em orādo ꝙ maxime z nihilominꝰ operādo pstrauerūt hostes. vide qño moyses orādo pstrauit amalech exo.xvij. sic z boni pastores eccłie orādo z operādo. docēdo z lucis exēpla ministrādo hostes eccłie supāt z p ipos subditi ad sanctitatē opa puocant:

¶ De prefiguratiõe bonitatis diuine inspirationis.

Sextuʒ bonũ est diuina ĩspiratio q̃ et idulcorat huiusmodi amaritudinem: ⁊ illustrat aĩam cõtra errorũ caliginẽ. Quantũ ad primũ figurat̃ p illud lignum qđ ostẽdit dñs moysi: qđ cũ in aquis missuʒ fuisset: ĩ dulcedinẽ v̾se sunt. Exo. xv. Quantũ ad secundũ figurat̃ per fauum mellis: quem gustauit Jonathas ⁊ illuminati sunt oculi eius. j. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelũ dñi qui descẽdit in fornacẽ ⁊c. Dañ. iij. quoniaʒ refrigerat concupiscentiam.

¶ De prefiguratiõe bonitatis discrete considerationis hominis.

Septimũ bonũ ẽ discreta hois ꝯsideratio dʒ enim homo sepe cõsiderare ⁊ ad mẽoriã reducere. vij. xpi bñficia. vij. mrĩs gaudia. vij. effusiões sanguinis iesu. vij. ordines sctõꝝ q̃ sunt in patria. vij. offensas: quib⁹ offendũt homines deũ. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de qb⁹ Joh. Apo ca. xv. per quas intelligunt̃ vij. ĩferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctoruʒ ordines figurãtur per septem bones pulchras ⁊ crassas: ⁊ septem dotes glorie per septẽ spicas plenas ⁊ formosas oẽs quia reprobi per septẽ fedas boues. ⁊ cõfectas macie: ⁊ septẽ inferni supplicia p septem spicas percussas vrdine de quibus omnibus habet̃ Gen. xlj. Per quas septem cõsiderationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas carnis complacẽtia: ⁊ demonũ fraudulẽtia. Unde figurãtur iste septem cõsiderationes p illos septẽ circuitus quos fecerũt filij israel circa vrbem Jherico ipsos archa dñi precedente. Josue vj. Sic ⁊ xps qui est archa domini xpianum precedat in presenti exilio sit semp ante sue mẽtis oculos: ⁊ sic septẽ circuitus ⁊ septem considerationes predictas faciat q̃tum ad ipsuʒ mũdi vanitas destruet̃. Apparet igit̃ ex premissis q̃ ꝺm qđ dicit apostol⁹ ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamento fuerunt parabole instantis tẽporis: ⁊ sic omnia in figuram contingebant illis. j. ad Chorinthios. x. Et sic patet primũ principale huius considerationis

¶ De prefiguratiõe correctionis nostre in tẽpore gratie.

Circa secundũ huius tertij puncti est sciẽdum qđ tempus gratie vt dictum est. est temp⁹ peccata corrigendi ⁊ cauendi ad

que multum valent peccata veterumque punita fuerunt tẽporaliter. In quorum quidem punitiõibus figurabatur pũitio xp̃ianoꝝ sempiterna si comittant similia.

De prefiguratiõe correctionis superbie.

Ad correctionem enim superbie et inobedientie multũ valet moralis Adaz figura in tunicis pelliceis eiusqꝫ electio de paradiso. que ipse ꝛ vxor sua meruerunt pro se ꝛ cunctis posteris suis pro eo ꝙ consentiẽtes suggestioni dyaboli superbi ꝛ inobediẽtes fuerunt ad hoc etiam multuꝫ valet expulsio Saul de regno qui ꝑpter superbiam ꝛ inobedientiã regnũ israel amisit sicut d̃ hoc habetur.j.reg.xv.ꝛ.xvj. Ad hoc etiã multũ valet suspensio Absalonis in quercu qui propter superbiam ꝛ ambitioneꝫ regnandi suspẽsus in quercu fuit a Joab interfect⁹ ij.Regum.xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga comminata Ezechie propter hoc ꝙ quadam ostentatione ostenderat babylonijs oẽs thesauros domus sue. iiij. Regũ.xx. valet etiam ad hoc mors illorũ principũ quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerũt extingui ab igne celesti.iiij.Reg.j.

De prefiguratione correctionis inuidie.

Ad correctionem etiam inuidie multũ valet maledictio Cayn qui propter inuidiã abel interfecit.ge.iiij. reprobatio esau.q̃ fratri suo Jacob inuidens ꝛ odio habens sicut dicitur Gen.xxvij. fuit temporaliter reprobatus. valꝫ ad hoc tribulatio quam passi fuerũt filij Jacob qui inuidẽtes ioseph. Ipsũqꝫ odio habentes sicut dicit Gene.xxxvij. sustinuerunt ꝑpter hoc tribulationem multipliceꝫ in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet ẽt ad hoc vexatio saul q̃ inuidẽs Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter h̃ quod dixerũt mulieres. percussit Saul mille.ꝛ Dauid.x.milia fuit inuasus a maligno spiritu.j.Regũ xvj. Ad hoc etiam multũ valet lepra Marie ꝛ leuitarum plaga. qͥ inuidẽtes murmurauerũt cõtra moysen. De maria habetur Nu.xij. d̃ leuitis.xvij. Ad hoc etiã multum valet interfectio Adonie q̃ inuidens salomoni regi israel ꝑpter h̃ fuit iterfectus.iij.Regũ.ij.

De prefiguratiõe ad correctionem Iracundie.

Ad correctionem iracundie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es. quare cõcidit vult⁹ tu⁹ ꝛ cetera. Valet etiam maledictio

furoris symeon et leui qui irati propter stuprum dyne interfecerunt si chimitas. Genesis.xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicendo Gen. xlix. In furore suo occiderunt virum maledictus furor eorum et cetera. Ualet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter exitum filiorum israel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro Exod.xiiij. Ualet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur.j.Reg.xxv. quod erat vir durus maliciosus et pessimus propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus Nabal. et mortuus est.

Auaricie.

Ad correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anathemate hierico regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne consumpta Josue.vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc.iij. Regum.xxj. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. propter quod lepra naaman adhesit ei.iiij.Reg.v. voluit etiam vendere gratiam sanitatis Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella.ij.Machab.iij.

Accidie.

Ad correctionem autem accidie occurrit dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen.xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerunt.xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit et postea virum eius virum suum interfici fecit.ij.Reg.xj. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse abundantiam diuitiarum ocium et saturitatem panis. Ezech.xvj.

Gule.

Ad correctionem autem gule occurrunt Eua. Esau. Jonathas. loth. holofernes. filij israel. et sacerdotes belis. propter gulam enim eua maledictionem meruit. Gene.ij. Esau primogenita vendidit Gene. xxv. Loth propter ebrietatem incestum commisit. Gene.xx. Jona-

thas patrē offendit. ꝛ aliqualiter populū turbauit. i. regū. xiiij. Holofernes a Judith fuit interfect⁹ Judith. xiij. Sacerdotes belis q̄ deuorabāt que offerebantur a dario trucidati sunt Dan. xiiij.

¶ Luxurie.



AD correctionem autem luxurie occurrūt inūdatio diluuij. Gene. vij. ꝛ cōsumptio. v. ciuitatum. Genesis. xix. Interfectio sichimitaꝝ propter dinā. Genesis. xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cū madianitis. ꝛ ideo multi fuerūt percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn qui propter vxorē leuite quā abutendo interfecerūt quasi omnino consumpti fuerunt Jud. xix. ꝛ. xx. ca. Infortunium dauid cui ꝓpter vxorem vrie hoc cōtingit ꝙ absalon filius suus igressus fuit ad cōcubinas suas. ij. Regū. xvj. sic propheta ei p̄dixerat. ij. Regū. xij. Interfectio amō propter thamar sororem suaꝫ. ij. Regū. xiij. Infatuatio sansonis. Judi. xvj. Apostasia salomonis cui⁹ cor fuit deprauatuꝫ per mulieres. iij. Regū. xj. Interfectio presbyterorum qui concupierunt susannam. Daniel. xiij.

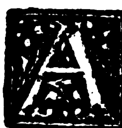
¶ Idolatrie.



AD correctionem. ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere ꝛ surrexit ludere. i. corā vitulo conflatili choreas ducere vel ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio fact⁹ erat. Pueri enim fingūt sibi de luto quedā ydola q̄ postea pueriliter adorāt vnde nihil aliud fuit ludere coraꝫ vitulo q̄ꝫ ydolum factum adorare ꝛ ibidem dicitur ꝙ leuite de mandato Moysi propter hoc peccatū interfecerūt quasi. xxiij. milia hominum. Illud etiā occurrit de hoc idem ꝙ quasi omnia flagella ꝛ captiuitates populi israelitici fuerunt ꝓpter ydolatrie scelus: hoc quantū ad primū preceptū. ¶ Ad correctionem blasphemie que est cōtra secundū preceptum habes lapidationē blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionē violantiuꝫ sabbatū habes punitionē illi⁹ q̄ ligna in sabbato colligebat. vide. Nūe. xv. hoc q̄tū ad tertium p̄ceptū. ¶ Ad correctionē vero temeritatis vsurpantium officia ministrorū ecclie habes percussionem oze qui archam tetigit. ij. Regū. vj. leprā ozie qui thura incēdebat ij. Paral. xxvj. ¶ Ad correctioneꝫ inhonorantiū parētes habes maledictioneꝫ cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictioneꝫ ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. nō crescas. genesis. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrem suuꝫ de hierusalem ꝛ polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctionē hōicidij habes iterfectionē illorū

qui interfecerūt isboseth.ij. regū. iiij. et interfectionē. Joab qui abner et amasan interfecerat de quo. iij. Reg. ij. ¶ Ad correctionē mechie habes multa que supra statim dicta sunt. ¶ Ad correctionē furti habes lapidationem presbyterorum. Danielis. xiij. ¶ Duo vltima precepta non habuerunt penam determinatā in lege. Idcirco quamuis transgressio ipsorum sit peccatum mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamē punitio nō fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De prefiguratione ad correctionem malorum principum.



Ad correctionē autem malorū principum occurrit pharao propter quē egyptus perijt. Exod. xiiij. Occurrit roboan propter quē regnū israel scissū fuit. iij. Regū. xij. Itē sennacherib propter cuius maliciā et superbiā percussit angelus domini. clxxxv. milia assyriorū. iiij. regū. xix. Occurrit etiam nabuchodonosor. qui propter malitiā suam fuit quasi cōuersus in bestiā. Daniel. iiij. Item anthiochus de quo dicitur ij. Machab. ix. quod de ipsius corpore vermes scaturiebāt. et infra dicit quod homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiā translatio regnorum de gēte in gentē que maxime ascribitur et attribuit malitie principū Eccli. x.

¶ De prefiguratiōe ad correctionem malorum prelatorum.



Ad correctionem malorum prelatorum occurrit heli qui fuit negligens in correctione filiorū qui de sella corruens mortuus fuit. multaque mala populo acciderunt. j. Regū. iiij.

¶ De prefiguratione ad correctionem malorum sacerdotum.



Ad correctionem malorum sacerdotum occurrunt filij hely ofni et phinees. qui nescientes sacerdotis officiū. j. Reg. ij. corruerunt in prelio. j. Reg. iiij. occurrunt etiam nadab et abiu qui obtulerūt ignē alienū. et ideo fuerunt a domino percussi. deuorauitque eos ignis. Leuiti. x. Ignē alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehēne incendium deuorabit.

¶ De prefiguratione ad correctionem omnium predictorum.



Ad correctionem omnium predictorum occurrit considerare virtutes sanctorum veteris testamēti videlicet iustitiā noe. de qua Ge. vj. Fidē et obedietiam abrae. de fide hēs Ge. xv. de obedientia. Ge.

xiij. Item de virtute eius ꝛ pace quã voluit habere cũ Loth. hẽs Ge. xiij. Occurrit secundo cõsiderare simplicitatem iacob. Ge. xxv. Castitatẽ ioseph. ge. xxxix. Humilitatẽ dauid hẽs in multis locis j. Regũ. Ieiunium Moysi de quo Exo. xxiiij. Ieiuniũ helye. de quo iij. Reg. xix. Abstinẽtiã Iudith vide in libro illo Danielis ꝛ sociorũ eius. Dan. j. zelũ phinees q̃ interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie: qui trucidauit sacrificãtẽ sup arã. j. Macha. ij. Occurrit etiam cõsiderare sedulitatẽ laborãdi Ruth. et largitatẽ Booz. vide in libro ruth. Patiẽtiã Iob. e Thobie vide in libris eorũ. Occurrit ẽt cõsiderare zelũ Samuelis qui interfecit regem Agab. j. Reg. xv. ꝛ helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Reg. xviij. Occurrit etiã cõsiderare strenuitatẽ machabeorum ꝛ martyriũ Eleazari. ꝛ illorũ. vij. fratrum. ij. Macha. vj. ꝛ. vij. Sic ergo patẽ ꝙ bñ dixit apłus ꝙ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionẽ nostrã Dicit enim apostolus. j. Corinth. xj. dũ iudicamur a dño corripimur vt nõ cũ hoc mũdo damnemur. Sed multum terribile est qđ scriptura dicit ꝙ difficile est corrigere quẽ deus despexerit. Eccłs. vij. vere signum est diuine despectionis quãdo homo a malis suis nõ corrigitur qui totiens ꝛ in tot locis corripit per scripturas. Patet ergo clarissime ex his q̃ dicta sunt in hac tertia ↄsideratione ꝙ omnia que predicamus de christo iesu. oĩa credenda. omnia cauẽda omnis inimicorũ spiritualium malicia: omnis virtutis sacramẽtorũ ꝛ efficacia. oĩa predicta ꝛ alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostrã correctionẽ scripta. quia omnia illa in figura cõtingebant illis. j. Corinthiorum. x.

¶ Quia omnia scripta de vẽturo Messia impleta sunt in iesu xpo.



Quartus pũctus et vltimus hui⁹ sexti articuli est videre q̃modo oĩa q̃ scripta erãt de messia vẽturo fuerĩt impleta ĩ xpo iesu saluatore nr̃o ꝛ ideo ipse verus messias nec alius expectãdus. Pro cui⁹ claro intellectu aperiunt̃. xij. Thesauri. Primus erit de tempore aduẽtus christi. Secũdus de eius ꝓgenie Tertius de assimilatiõe. Quart⁹ de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Non⁹ de causa mortis. Decim⁹ de eius resurrectiõe. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequentiũ in presenti ꝛ in futuro.

¶ Quia ver⁹ messias debebat venire in destructione secũdi tẽpli ꝛ ablatiõe sceptri israel: ꝛ ĩpletione lxx. ebdomadarũ danielis.

PRimus thesaurus aperitur de tempore aduētus messie. q̄ sacra scriptura pronūciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quatuor testimonia. Primuꝫ est testimonium prophetarū: secūdum glosas Talmuth. licꝫ in illo libro reperiantur multe vanitates ꝛ abhominationes ꝛ hereses. nō solū contra legē euāgelicā. sed etiā contra essentiā diuinam. ꝛ contra legem scripture ac cōtra legeꝫ nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Verūtamen ad conuincēdā maliciā eoruꝫ propriis auctoritatibus suoruꝫ doctorum concludetur aduētus messie sicut optime fuit disputatū cuꝫ sapientibus eorū ꝛ conclusum ꝛ determinatum coram summo pontifice Benedicto .xiii. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis ꝛ magistris i theologia. ꝛ aliis multis notabilibꝰ personis. Anno domini. M.cccc.xxii.xviii. pontificatus eiusdeꝫ summi pontificis. Secundum est testimoniū inquisitionis iudeorum. Tertium erit testimoniū iosephi. hystoriographi eorum. Quartū erit testimoniū Pylati qui cum tradidit crucifigēdū arbitrio eorum. ¶ De primo dico q̄ tēpus assignatū aduentus messie erat in fine secūdi templi Hierusalem pauloante destructioneꝫ eiusdē tēpli: vt patet Malachie. iii. vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. ꝛ preparabit viam ante faciem meam ꝛ statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: ꝛ angelus testamēti quē vos vultis. Ecce venit dicit dominus exercituū In dicto textu sunt tria vocabula que significāt suum aduentū multuꝫ prope. Primum est ecce. quod ostendit rem presentem ante nos. Secundum est statim: quod ostendit rem breuissimam vel sine tempore. Tertium est ecce venit. Iteꝫ quando dixit ad templum suum ostēdit q̄ in hora sui aduētus eēt templum edificatuꝫ ꝛ in bono statu per cōtrarium illius quod credūt iudei qui dicūt q̄ quādo ipse veniet: inueniet eos i captiuitate ꝛ templū desertū. Itē secundo sicut dixit Esa. c. lvi. Hec dicit dn̄s Custodite iudiciū ꝛ facite iustitiā q: iuxta est salus mea vt veniat ꝛ iustitia mea vt reueletur. ꝛ declarant doctores hebreoꝝ in berexit raba. i. genesi magno. Rabi mosse darsan q̄d voluit dicere. iuxta est salꝰ mea. vt veniat ꝛ iustitia mea vt reueletur: hoc dicitur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capi. ix. ꝛ adducatur iustitia sempiterna. Item tertio dixit. Zacha. ix. Exulta satis filia syon. iubila filia hierusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus ꝛ saluator ipe pauper et ascendens super asinam et super pullum filiuꝫ asine. In q̄ctū dixit ecce rex tuꝰ ostendit eius aduentum breuissimum. Et quod restat in hoc textu ostēdit q̄ loquit̄

de christo iesu: quia in tali habitu intrauit in hierusalez. Multũ facit admirari quomõ omnes isti prophete fuerũt concordes: vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et q postmodũ retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsq3 hodie cum transierint tam vltra mille septingenti anni. Inuenim⁹ enim balaaz Nume. xxiiij. dixisse pphetando pro rege dauid. videbo eũ sed non modo intuebor illũ. sed non prope et ab eo vsq3 ad dauid non fuerũt nisi quadringenti anni modicum pl⁹. Quare per vim habem⁹ dicere q pauco tempore post dictos pphetas habebat eẽ aduẽtus messie. Dicet iude⁹ per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduentus messie in breui: sed quomodo probabitur ei q ille aduentus fuit in fine templi secũdi in eadẽ hora qua fuit aduent⁹ iesu christi. Dico q hoc ostendit multum bene multis auctenticis prophetijs et rationib⁹. et primo per Esa. capi. ix. q dixit. Paruulus enim natus est nobis. ⁊ filius datus est nobis. Et fact⁹ est principatus super humeros ei⁹. et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. multiplicabit ei⁹ iperiũ ⁊ pacis ei⁹ nõ erit finis. Nõ ẽ dubiũ quin ista pphetia loquat de messia: quia impossibile est aliquẽ hominẽ carnalem in q nõ sit diuina natura intitulari tam excellẽtissimis titulis. Item quia ipsimet doctores hebreorũ dicunt hoc in prologo hecarabeti idest lamentationis magne. Ubi dicit rabi Oze galileus i noie messie ẽ pax: q sic scriptuz est pater futuri seculi: princeps pacis. Itez in libro canhedrin in capitulo quod incipit totus israel. Dicit rabi thanhum. Que est ratio q quecunq3 men que est in medio vocabuli est apta ⁊ hec est clausa. Respondet quia deus voluit facere de Ezechia messiam: et venit virtus iudicialis ⁊ dixit ante deum saluatorem mũdi. Dauid qui dixit ante te: tot cantica: ⁊ tot laudes: non facis messiam ⁊ Ezechiam pro quo fecisti tot miracula: et non dixisti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis. id est vna reuelatio et dixit secretum meum mihi: secretum meum mihi: ve mihi. Et declarat rabi Salomõ q dicebat deus hoc secretum de aduentu messie meum est. Et qd propheta respondit: ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. ¶ Ex pdicta auctoritate possumus elicere tres pclusiões. Prima q messias est ipsemet deus: q pdicti tituli nõ possunt iustificari nisi de ipomet deo. Scda pclusio est q messias natus est de maria existẽte virgie: q illa littera mẽ posita in verbo multiplicabitur. quod i hebraico dicitur lemarbe ostendit nomen eius: quod est in

mcn

⁊ ka

hebraico merie. In latino maria ambo noia incipiūt in illa littera men: sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse mē aperta. Inc̄stuz vero est clausa per cōtrariū ꝛ contra naturā totius scripture ostēdit dictā merien vel mariā esse clausam siue virginē. Sic enī ꝯtra cursum nature cōcepit ꝛ peperit. q2 nō ex virili semine: sed mystico spiramine. Tertia cōclusio est que ad propositum facit ꝙ dicta men clausa ostēdit tempus aduentus messie punctualiter: q2 hec prophetia fuit dicta ī quarto anno regis Achaz. ꝛ ab illo anno vsq3 ad destructionez primi tēpli que facta fuit. xj. anno regis Sedechie transierūt. cl. anni. Itē durauit captiuitas babylonie. lxx. annis. Tēplū s3 ꝙ edificauit neemias durauit. ccccxx. ānis si subtrahamus. xl. annos qui trāsierūt a passiōe xp̄i vsq3 ad destructionē templi per Titū remanēt sexcēti anni q̄ transierunt ab hora in qua dicta fuit predicta ꝓphetia vsq3 ad passionem xp̄i: ꝛ tantuz sumat men clausa in nūero s̄m hebreos. cuius figura in habedario hebreorū hec est: ex quibus sequitur ꝙ in illa men clausa ostēdit nobis deꝰ illa duo secreta cum dixit. Secretum meum mihi. Secretum meum mihi. Primuz ꝙ mater messie debebat esse maria siue virgo. Secundo ꝙ tempus saluationis adventus messie fuit punctualiter sexcentorum annoruz a reuelatione prophetie vsq3 ad passionem saluatoris. Iterum potest idem probari ī vna auctoritate que est in medrasruphin. i. glosa psalterij vbi dicit rabi Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in mōte oliueti dando voces ꝛ dicendo. Querite dominuz dum inueniri potest: inuocate eū dum prope est Esa. lv. Item dixit in herexit raba. i. ī generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in cāticis canticorū cap̄. j. qn̄ dixit. Exultauimus ꝛ letabimur in te: qn̄ hoc erit. Quādo pedes dei stabūt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ manifeste apparet. q2 isti tres anni cum dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit Daniel ꝓ messia. Confirmauit aūt pactum multis. Inuenimus enī ꝙ sic fuit: q2 saluator noster recepit baptismū in etate. xxx. annorū: ꝛ deinde vsq3 ad tēpus passionis fuerunt quasi tres anni cū dimidio: quibꝰ ambulauit per galileā ꝛ per montem oliueti conuocādo homines ad penitentiam. ꝛ respectu huius dicebat predicta verba Esa. recitata per rabi Ioannā scz. Querite dn̄m dum ꝛc. vt supra. Itez potest probari manifeste ꝙ aduentꝰ messie debet esse in predicto tempore ꝑ auctoritatē quādā hebreorū q̄ est in libro canhedrin. in cap̄. quod incipit. Totus israel: ꝛ in libro Abadazara capi. j. vbi dicit. sic legitur ī studio Helie. Sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia legis: ꝛ duo mi-

lia messie. Sed propter peccata nostra iam sunt extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit helias rabi iuda: non est minus mundus quam quinquaginta quinque iubilei. In vltimo iubileo veniet fili⁹ dauid. glosa. Rabi salomon istud summat quattuor mille ducenti et quinquaginta anni: et in vltimo iubileo filius dauid veniet. Notum est quod mors messie fuit circa tempus: quando impleti sunt quattuor mille anni a creatione mundi. Et posito quod non inueniatur punctualiter quod essent illa hora quattuor mille anni non est mirum: quia maior decomputatio quam sit hec inuenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias quod futurum est semen tuum in captiuitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerunt liberati dicit textus: quod steterant cccc.xx. annis. Et postquam bene visitauimus computum: inuenimus quod ex quo Jacob descendit in egyptum vsque quo fuerunt liberati per manus moysi non transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeram⁹ computum inuenim⁹ quod subiectio captiuitatis non fuit nisi quasi centum anni. ergo secundum hoc non est mirum si doctor diuisit sex mille annos de duobus in duobus milib⁹. ergo facta acciderunt circa illam diuisionem modicum plus vel minus. Et posito quod dicat aliquis quod secundum auctoritatem illam tempus aduentus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum quod saluatio foret ducentis annis anticipata ante computum doctoris. Dico quod est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciam istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere quod rationabilius est: quod aduentus saluatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suum: quam in preteritum transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iterum ad ampliorem probationem dicte conclusionis inuenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro berakoth in capitulo haicore et Imequarabeti. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat laborando quod dedit mugitum bos transitque vnus arabs: audiuitque vocem bouis et dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boues et tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iterum bos dedit secundum mugitum: et dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues et prepara illos: quia natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahen. id est consolator. Dixitque ei iterum iudeus. Et quomodo est nomen sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit iterum iude⁹. Et vbi est nat⁹ dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus quod textus clarus est

in Esaia.x. qui dicit. Libanus cũ excelsis cadet: et dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse. ¶ Ex predicta auctoritate eliciũtur et multũ bene quattuor conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructionẽ tẽpli. Secunda quod messie nomen est menahen quod sonat in hebraico cõsolator: quia per manuũ eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia quod est filius dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortis. Quarta quod natus est in bethleem. Item dixit Talmuth in berexit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde probabis tu quod in die in quo fuit destructio tẽpli in illa die natus est messias: de quo dixit Esa. ca. vlti. Añ quam parturiret peperit: antequam veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio tẽpli dederũt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica antequam ei veniret angustia fuit saluata: et antequam veniret dolores partus reuelatus est rex messias. Itẽ dicit in eodem libro rabi simuel filius Iohannã semel ibat helias per viam in die qua fuit destructũ templum: et audiuit vnam filiam vocis: id est reuelationem clamãtem et dicentem. Templuũ sanctũ vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quomodo posset destruere mũdum: et iens inuenit homines arantes et seminantes: et dixit eis. Deus est iratus contra mundum: et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes: et vos intromittitis vosipsos in vitis tẽporalibus. Exiuit altera reuelatio et dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluator israel. Dixit ipse et vbi est ille: dictum est illi. In bethleem iude. Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedẽtem in porta domus sue: et filium eius inuolutum in sanguine: et iacentem ante eam: dixitque ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc quod sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitque ei. Surge filia et accipe eum: quia per manum suam debet esse magna saluatio. In illa hora surrexit mater et accepit puerum: et ipse recessit inde vsque ad quinque annos: et in fine quinque annorum dixit. Ibo et videbo saluatorẽ israel: si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierẽ in porta domus sue: et dixit ei filia. Quid est de illo puero Respondit rabi. Nonne dixi tibi quod cum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templuũ destructum: et vltra hoc: quia habet pedes et nõ ãbulat: oculos habet et non videt: aures habet et nõ audit: os habet et non loquitur: et sic scatat sicut vnus lapis: et dum ipse loqueretur cuũ ea insufflauit

ventus a quatuor partib⁹ mundi & proiecit eum in mari magno: et eã hora Helyas scidit vestimẽta sua & euulsit capillos suos: & dixit ve quia perdita est saluatio israel Et exiuit vna filia vocis idest reuelatio: & dixit helya. Nõ est sicut tu cogitas: sed quadringẽtis annis habitabit in mari magno: et lxxx. annis vbi ascẽdit fumus circa filios Chore. et. lxxx. annis in porta rome quod remanet annoꝝ per omnes ciuitates vsq̃ ad finẽ. Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentũ messie esse in destructione templi. ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo: q̃ predicte auctoritates probãt aduentũ & destructionem fuisse eadem die: sed veritas non est sic. quia a die passionis vsq̃ ad destructionem transierũt. xl. anni. Hic potest dari optime duplex responsio. Pria q̃ istud nomen dies accipi potest tripliciter. scilicet stricte: large: et largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipitur pro. xxiiij. horis. Tertio accipitur pro oĩ tẽpore sicut inuenimus in Esa. capitu. xix. vsq̃ ad xxxix. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies & necessario habet accipi pro maiori tempore q̃ est annorum. Secunda responsio est q̃d si templum bene durauit post passionem quadraginta annis: veritas tamen est quod in hora passionis perdidit templum oẽm sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionẽ q̃ illam. Unde dicit Thalmuth in libro de Joma i capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decẽ miraculaq̃ facta erãt in domo sancta. scilicet q̃ abortiuit ex odore carnis fetẽ. Nõ fetebat caro sancta aliquo tẽpore: nunq̃ apparuit musca in tẽplo: nunq̃ accidit pollutio sacramenti magno in die indulgentiarum. Nunq̃ inuẽta est macula in pane propositionis: & licet pedes starẽt in templo, cum habebat humiliari spaciosi inueniebãtur. Nũq̃ nocuit serpẽs nec alacer in hierusalem. Nunq̃ dixit vir socio suo strictum hospitium habuit in hierusalem. Nunq̃ fuit sufficiẽs pluuia ad extinguẽdum ignem altaris. Et nunq̃ fuerunt sufficiẽtes venti ad torquendum pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit transmaya & adhuc plures: q̃ partes vasorum terrenorum que frangebantur in templo fundebãtur in eodem loco: & dicit abaye: & adhuc plume auium sacrificij & cinis altaris incensi omnia fundebantur in loco suo: et totum hoc cessauit. xl. annis ante destructionem templi: sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra ꝓpheta neq̃ apud nos est sciens vsq̃quo. ps. lxxiij. Item dicitur in eodem libro: legũt magistri q̃ xl. annis in quibus administrauit symeon iustus omni hora veniebat sors dei ad manum dexte-

ram. sed extunc aliquādo ī dextera aliquādo in sinistra. Item elco polone efficiebatur albus aliquādo non. Item cādela que erat in occidente templi omni hora erat incensa: sed extūc aliquando incēsa. et aliquādo extincta. Itē ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna: nisi bis in die solum: ut affirmaret preceptum ꝙ habebat sacerdos de mittēdo ligna. Leui. vi. Sed ex illo tunc aliquando excedebant aliquādo non intātū ꝙ sacerdotes non cessabant ponere ligna tota die. Itē dicitur in Talmuth hierosolometista. ī libro de yoma. in ca. quod īcipit duo hyrci legūt magistri ꝙ .xl. ānis ante destructionem templi inueniebāt extinctam cādelam que erat in occidente et copolane stabat semp rubeus: et sors dei veniebat ad manū sinistram: et claudebant portas tēpli in sero et inueniebant eas apertas de mane. et dixit rabi Iohāni filius zachai. Templum: templum quare nō terres. iā scim⁹ quod tuus finis debet esse destructio. quia ꝓphetauit zacharias. cap. xi. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime quomodo .xl. annis ā destructionē qua hora fuit christi passio cessarunt omnia miracula et perdidit templū sanctitatē suam. Et nō solū tūc dicta miracula cessauerūt. sed eadē hora amotū fuit sceptrū iuda. sm illud quod ꝓphetauit iacob. et scriptū est in libro canhedrin. in ca. quod incipit haudbod qui et in libro de abdozara. in ca. i. dicunt sic. legūt magistri ꝙ .xl. annis ante destructionē tēpli fuerūt amoti canhedrin. i. lxx. iudices cōsistorii gazit: et fuerūt positi in hamith. declarat Rabi sichim. locus erat in hierusalem qui vocabatur hamith. dicit rabi adi. et ex illo tūc nunquam amplius iudicarūt iudiciū criminale: quia iudiciū criminale non poterat fieri nisi in cōsistorio gazit: et dicit rabi mosse darsan ꝙ nō auferetur sceptrū de iuda. hoc dicitur ꝓpter cōsistorium gazit quod erat ī terra iuda: et dux de femore eius. isti sunt canhedrin qui erant sedentes in cōsistorio gazit. quod erat in terra iuda: et dixit sic iacob canhedrin. qui stabant sedētes in consistorio gazit nunquam erāt amoti a terra iuda iudicando iudicia criminalia quousque veniat sylo quod est messias: et dicit rabi rachanum quando fuerūt amoti a consistorio canhedrin gazit: et fuit eis amota potestas iudicādi iudiciū criminale cōsuerunt saccos super corpora sua. et euulserunt capillos suos: et dixerūt ve nobis: quia amotum est sceptrum iuda et filius dauid non venit. Qui multū nō est corde cecus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatibus aduētus messie pro illa hora. ¶ Verūtamē pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas ex magna publicatione: que ibat ex ore omnium gētium eo tempore de aduētu messie

post passio xpi cessarunt dicta miracula

intantũ ꝙ quia viderũt illa hora regere vnum qui regnabat in ciui tate iude qui dicebat̃ biter ꝙ erat homo magne fortitudinis: et victor preliorum cuius nomẽ erat bacoziba. statim reputauerũt eũ messiã intelligẽtes ꝙ in illa hora erat tẽpus assignatum: aduẽtus messie dicitur in libro canhedrin. in cap. quod incipit totus israel ꝙ barcoziba regnauit. xxx. annis cuȝ dimidio: et dixit doctoribus. Ego sum messias et rabi aquiba quando videbat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabi moysen de egypto. in capi. de iudicib⁹ in lectionibus regũ. rabiaquiba magnus sapiens erat: et de maioribus talmuth. erat et portabat arma barcozibe regis et dicebat de eo ꝙ ipse erat rex messias: quousqȝ ipȝ interfecit adrianus ꝓpter peccata sua ¶ Item possumus verificare predictam cõclusionẽ ex prophetiis danielis. scȝ per illas. lxx. ebdomadas: quas tradit in. ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi ꝓ rege messia: sicut dicit Raby moises magister gerũdensis in glosa quã fecit super danielem. vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorũ. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. et dicit Rabimosse darsan. Et adducat̃ iustitia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur cederhaolã Rabiyoce. lxx. ebdomade numerate sunt a destructiõe pⁱmi templi vsqȝ ad destructionem templi vltimi. qui sunt. lxx. anni captiuitatis babylonice. et. cccc. xx. quib⁹ durauit templum secundũ. et in fine illorũ debebat venire messias. et sic declarat gaon raby cahadias et raby abraã abenazadra. ¶ Itẽ ꝓdictaȝ ꝓphetiam exponit petrus alfonsi cõuersus multũ grate ſm antiquos hebreos declarando tẽpus aduẽtus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduẽtus xp̄i. sic est danieli per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sunt ꝯstitute super populum tuum et sup vrbem sanctuarij tui: vt cõsumeretur preuaricatio et finẽ habeat peccatuȝ et deleatur iniquitas et adducatur iustitia seculorum et impleatur visio et prophetie et vngatur sanctussanctoruȝ. Scito ergo et aduerte ab exitu sermonis: vt iterum edificetur hierusalẽ vsqȝ ad xp̄m ducẽ ebdomada septima et ebdomade. lxij. erunt et rursum edificabitur platea et muri in angustia tẽporum: et post ebdomadas. lxij. occidetur xp̄s et ciuitatẽ et sanctuarium dissipabit populus cum duce vẽturo et finis eius vastitas. et post finem belli statuta desolatio cõfirmabit autẽ pactũ multis ebdomada vna et i dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificium: et in templo erit abominatio desolationis et vsqȝ ad consummationeȝ et finem perseuerabit desolatio. ꝓphetia sane ista clausa est: et ad intelligẽduȝ difficilis. et sunt ibi termini multi designati: sed tñ omnes ad designandum christi aduẽtum sunt positi. In primis igitur scien

propheti[illegible]

dum est q̄ ebdomade iste annorū sunt ebdomade. cuȝ igitur ait. lxx. ebdomade constitute sunt sup populum tuum: ꝛ super vrbem sanctuarij tui. vt consumetur preuaricatio ꝛ finem accipiat peccatuȝ ꝛ deleatur iniquitas ꝛ adducat iustitia seculoruȝ: ꝛ impleatur visio ꝛ prophetie ꝛ vngua sanctussanctorū. Cuȝ illud inq̄ ait nominari voluit: quia septies septuagita in. cccc. xc. anni erāt constituti ab eiusdem anni pphetia: vsq̄ ad destructioneȝ Hierusalem ꝛ templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit: cuius destructiōis tempore iam christus venerat qui ꝛ iustitia seculorum ꝛ sanctussanctoruȝ erat. per quem etiam ꝛ peccatum omne ꝛ iniquitas est deleta ꝛ prophetia omnis īpleta. Cetera autē omnia que sequūtur ad horum. cccc. xc. annorum diuisionē ꝛ declarationeȝ sunt posita p̄ hoc autē q̄ ait. Ab exitu sermonis: vt edificetur hierusalē vsq̄ ad christum ducem ebdomade. lxx. innuitur: q̄ ab huiusmodi die pphetie vsq̄ ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo p̄ Esaiā. xlv. christus appellatus est. fuerūt. lxx. annoruȝ. ebdomade. i. xlix. anni. Cuius Cyri precepto cepit hierusalē edificari: in cuius reedificatione postq̄ cōsummatuȝ est opus vsq̄ ad aduentū Tyti super hierusalē cccc. xxxiiij. anni fuerūt. ꝛ hoc est q̄d dicit ebdomade. lxij. i. cccc. xxxiiij. anni erunt: ꝛ rursum edificabitur platea ꝛ muri in angustia temporuȝ: ꝛ posuit ebdomadas septē ꝛ postq̄ occidetur christus ciuitatem ꝛ sanctuarium dissipabit populus: scilicet romanus cuȝ duce venturo. i. Tyto ꝛ finis eius vastitas ꝛ post finem belli statuta desolatio. Quod autem sequitur confirmabit pactum multis ebdomada vna. illa pfecto ebdomada vna septē sunt anni obsidionis septeȝ enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum ꝛ infra illos septeȝ annos adeo coacti fuerunt intus ꝛ afflicti: q̄ non habuerunt vnde sacrificium facere possent. ꝛ hoc est q̄d ait in dimidio ebdomadis. ꝛ infra ebdomadā deficiet hostia ꝛ sacrificium ꝛ in templo erit abominatio desolationis: q̄ etiaȝ additur vsq̄ ad consummationeȝ ꝛ finem perseuerabit desolatio. insinuat q̄d captiuitas ꝛ desolatio illa fine foret caritura. Septem ergo ebdomade vsq̄ ad Cyrum ꝛ lxij. ebdomade a Cyro vsq̄ ad tytum ꝛ ebdomade obsidionis vna pfecto. lxx. sūt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris hispanie regis alfonsi qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo conuersus fuit ad xp̄m ꝛ scripsit optime dyalogum fidei catholice ā̄no domini. M. c. vj. ¶ Qui autē plenius voluerit scire diuisionem dictarum. lxx. ebdomadaꝝ sicut eas diuisit Daniel. i. ad. vij. ꝛ ad. lx. ꝛ ad duas ꝛ ad vnā ꝛ illa vna ꝛ duas dimidias inueniet multū optime in glosa magri Nicolai de lyra

super danielem. Sed ꝛ ꝑpter nõ nulla que addũt moderni iudei ĩ ꝑphetia Jacob. de sceptro ꝛ ĩ su pradicta de.lxx. ebdomadib⁹: ꝛ ꝑ pter eorum recuruas expositiões annullãdas ꝑdictas duas ꝑphe tias expono eo mõ ꝛ forma qua dictus inclit⁹ doctor Nicolaus de lyra suis locis exponit ne diligẽs scire forte inopia librorum intelli gat curuitates iudeorum. Hũc eñ librum ꝑ ignorãtibus scripsi. vt breui volumĩe leuiter possint ad ma inuenire cõtra inimicos xp̃i. Et introducitur primo ꝑphetia Jacob. in qua exprimitur temp⁹ aduentus messie. Geñ. xlix. vbi di cit iacob filijs suis. Cõgregami ni vt annunciẽ vobis que vẽtura sunt nobis in nouissimis diebus sequit. Non auferetur sceptrũ de iuda ꝛ dux de femore eius donec veniat qui mittẽdus est ꝛ ipe erit expectatio gẽtiũ. quod sic exponi tur a Nicolao de lyra vbi supra. Non auferetur sceptrũ de iuda. i. dignitas regia. ꝛ dux ꝺ femore ei⁹ qꝛ ꝺficiẽte regno interfecto rege se dechia in captiuitate babylonica extunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erãt ꝺ tri bu iuda. quia ĩ reditu dicte capti uitatis zorobabel fuit dux eoꝝ: vt habet zacha. iiij. c. ꝛ Aggei. j. ca. ꝛ post sacerdotes gubernauerũt populum: vt patet tempore Ma chabeorum: qui etiam erãt de tri bu iuda. quia tribus sacerdotalis ꝛ tribus regia erãt coniuncte: vt patet. iiij. Reg. xj. vbi dicit ꝙ Jo sabeth soror ochosie regis iuda in lit Joas. ꝛ erat sex annis cum ea ĩ domo domini: qꝛ ipa erat vxor Joiade põtificis: ꝛ istud regimẽ durauit vsqꝫ ad tempus herodis ꝗ fuit aliẽigena ꝺ gẽte idumeoꝝ ꝛ ipso regnante natus est christ⁹ vt habet Matth. ij. Cui⁹ regnum durauit in secula seculorum amẽ. Et ideo subditur donec veniat ꝗ mittẽdus est. i. christus ꝗ missus est a patre pro salute generis hu mani: ꝛ ipe erit expectatio gẽtiũ ẜm ꝙ dicit Aggei. ij. ca. Ecce ve niet desideratus cũctis gẽtibus ꝛc. In hebreo aũt habetur sic. et erit ei aggregatio gẽtiũ ꝛ hoc im pletum est ĩ regno xp̃i. quia post resurrectionem ꝛ ascensionẽ xp̃i. ad celos apostolis predicãtibus fidẽ xp̃i iudei ꝑ maiori parte re manserũt obstinati in infidelita te sua: ꝛ gẽtes cũ magna deuotio ne receperũt fidẽ xp̃i. Et sic xp̃o aggregate sunt. ꝑpter ꝙ apostoli dixerũt iudeis. vt habet Act. xiij. ca. Vobis oportebat primũ loqui verbuꝫ dei. sed qm̃ repulistis illꝺ ꝛ ĩdignos vos iudicastis vite eter ne. ecce cõuertimur ad gẽtes. Sic eñ precepit nobis deus. ¶ Sed hãc ꝑphetiam que satis clare ex posita est ꝺ christo iudei multipli citer nituntur subuertere ad cui⁹ intellectũ sciendũ ꝙ in hebreo ha betur donec veniat sylo. Hec aũt dictio hebraica sylo est ꝓpriũ no mẽ loci significat etiã in alio sen su missionẽ: ꝛ sic ẽ nomẽ cõe: put ergo est nomẽ loci acciptũt hic eã

aliqui iudei dicētes ꝙ prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur.i. Reg.xi. fuit electus in regem ꝛ inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculum domini ꝛ archa: ꝛꝑ consequēs vnctio vbi reges debebāt inungi. ꝛ sic sceptrum quod accipitur pro quodā dominio ꝛ ꝑmatu: quod fuerat in tribu iuda vsqꝫ tunc fuit translatum ad tribū bēiamin. Sed hoc dictuꝫ manifeste contrariatur textui. quia ante electionē Saulis archa deitam erat amota de sylo. ꝛ erat in cariathiarim. vt habetur.i. Reg.vii.c. Iteꝫ post saul immediate: immo ipo adhuc regnante: fuit dauid inunct⁹ per Samuelē. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda. ꝛ tunc reges de illa tribu quādo icepit successerunt. Qꝺ aūt sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quādo icepit esse in ꝓpinqua dispositiōe ad gradum perfectum nō est verisimile. Et ideo alii iudei dicūt ꝙ ista prophetia impleta fuit in electiōe hieroboā in regem qui erat de tribu effraim. quia deceꝫ trib⁹ ablate sūt a regno iuda: ꝛ adheserunt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo durā responsioneꝫ.iii. Reg.xii. Et sic exponūt donec veniat sylo. i. donec veniat hieroboam coronādus in tali loco. Sꝫ ista expositio ostēditur falsa per textum. quia congregatio illa nō fuit facta i sylo. sꝫ in sychem. vt habetur.iii. Reg.xii.c. Itē non fuit ablatum regnum a domo iuda tunc: sꝫ stetit vsqꝫ ad captiuitatem babylonicam ꝑ successionē hereditariā. et illi soli dicebātur ꝓprie reges: quia instituebantur per inunctionē. qꝛ templum archa domini: ꝛ illa que ad inunctionē requirebātur in hierusalē remāserūt que erat metropolis in regno iuda: ꝓpter quod alii iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionē: dicunt ꝙ dicta ꝓphetia impleta est tēpore nabuchodonosor quando venit contra hierusaleꝫ ꝛ occidit sedechiam regeꝫ: ꝛ sic defecit regnū iuda. Et ideo exponunt predictam literam sic. Non auferet sceptrū ꝛc. donec veniat qui mittendus est. scꝫ Nabuchodonosor qui propter peccata iudaici ꝑpli missus fuit a deo ad destruendaꝫ terram ꝛ auferendum regē: ꝛ erit ei aggregatio gentiū: quia ꝓpter dilationē sui imperii aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio ꝛ precedētes ꝛ consimiles si fiunt destruuntur per translationē chaldaicaꝫ quā iudei vocant targum: que ita autētica est apud iudeos ꝙ nullus doctor eorum fuit ausus ei cōtradicere. immo quando litera hebraica est obscura recurrunt ad illam pro explanatiōe. In illa aūt sic habetur. Non auferet sceptrū de iuda ꝛc. Donec veniat messias in scriptura: sed solus xp̄s qui ꝑmissus in lege ꝛ prophetis erat Ex hoc patet clarius veritas nostre catholice expositiōis ꝑdicte

Cum ergo a tempore predicti herodis regis cessauerit regia dignitas tribus iude ꝛ ducatus ꝛ ĩ tpe illo nullus alius apparuit qui ex doctrina ꝛ operationibus posset dici christ⁹ nisi iesus saluator noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus messias ꝛ ꝙ eius aduent⁹ trãsiuit in preteritũ. ¶ Itẽ ꝑdictus Petrus alfonsus cõuersus in suo dyalogo predictã ꝓphetiã exponit sic dicẽs. Doctores antiqui hebreoꝝ sic exposuerunt prophetiã Jacob. Nõ auferetur sceptrum.i. virga regni de iuda. ꝛ dux de femore.i. de filijs filioꝝ eius in secula. donec veniat qui mittẽdus est i. xp̄s cuius est regnũ ꝛ ad ipsum cõgregabuntur gentes. Et nos q̄dẽ nouim⁹ ꝙ postq̄ venit xp̄s. neq̄ rex neq̄ dux de Juda fuit vlteri⁹ Credere itaq̄ debemus ꝙ hic tẽpus xp̄i aduẽt⁹ determinatũ fuit ꝛ ꝙ is qui tempore illo venit sine dubitatiõis scrupulo xp̄s extitit. ¶ Secũdo introducitur ꝓphetia Danielis. c. ix. vbi gabriel ãgelus instruxit Danielẽ de illo tempore dicẽs. Septuagita hebdomades abbreuiate sunt sup populũ tuuꝫ ꝛ super vrbẽ tuã sanctã vt cõsummetur preuaricatio et finem accipiat peccatum ꝛ deleatur iniq̄tas ꝛ adducatur iustitia sempiterna ꝛ impleatur visio. ꝛ ꝓphetia. ꝛ vnguatur sanctussanctoꝝ. Ad intellectum huius ꝓphetie primo videndum est qualiter hic accipiat hebdomades vel hebdomada qđ est idem. In sacra enim scriptura vnomodo accipitur pro tpe septẽ dieꝝ. ꝛ hoc modo cõmuniter accipitur: hoc etiã modo loquitur scriptura Leui. xxiij. vbi dicitur ꝙ septẽ hebdomade sunt accipiende a festo pasche q̄ faciũt. xlix. dies. ꝛ l. die celebrãdũ est festuꝫ penthecostes. Alio modo accipitur ꝑ tẽpore septem annoruꝫ. ꝛ hoc modo loquit̃ scriptura de hebdomada Leui. xxv. vbi dicitur Numerabitis septem hebdomadas annorũ que faciunt annos. xlix. ꝛ quiquagesimus ann⁹ qui immediate sequitur dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inuenitur hebdomada accipi plurib⁹ modis. Non põt hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. q2 tota ꝓphetia Danielis fuit completa infra annum ꝛ dimidium. ergo per locũ a diuisione oportet ꝙ accipiatur a numero annorũ. ꝛ in hoc oẽs expositiões cõueniũt. sed in hoc differũt. Quia aliq̄ catholici vt Beda ꝛ alij dicũt ꝙ isti anni intelligẽdi sunt ãni lunares q̄ sunt breuiores annis solarib⁹. xj. diebus. Moti fuerũt autem ad h̄ dicẽdum ex duob⁹. Primo ex textu. quia dicuntur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sũt breuiores annis solaribus. ꝛ per consequẽs hebdomade annorum lunariuꝫ sunt breuiores. Secundo quia angelus loq̄batur Danieli qui erat hebre⁹. hebrei aũt computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et iõ angelus posuit numerum annoꝝ predictorũ ꝑ hebdomadas anno

rum lunarium. Utrumq3 dictu3 nõ placet Nycolao de lyra. ⁊ est ratio quia in hebreo nõ ponitur ab breuiate prout sonat in detruncatione seu diminutiõe. s3 in hebreo ponitur ꝑcise vt notat temporis determinationem. s. nec plus nec minus. Similiter secundũ est falsum. si enim iudei haberent annũ breuiorem. xi. diebus q̃3 annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mẽse cuiuslibet anni facere pascha ⁊ die determinata. s. xiiii. die primi mensis seq̄retur ꝙ pascha eorꝝ huius anni ꝑcederet pascha anni precedentis in. xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis ꝑcederet per xxii. dies. Et sic anticipando tempus q̄libet anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur ꝙ iudei celebrarent pascha suu3 ⁊ obligatione precepti infra breue temp⁹ in quolibet mense toti⁹ anni. Hoc autem apparet manifeste falsũ ex vsu eorum quia semper faciũt eodez tempore. Et ideo patet ꝙ cõputant per annos solares sicut ⁊ nos. Licet enim incipiant mẽses a lunationibus tamẽ tertius annus apud eos habet lunationes xiii. ita ꝙ per embolismos faciũt adequatiões temporis. ⁊ sic computant per annos solares sicut ⁊ nos. Dato tamen ꝙ cõputarent ꝑ annos lunares: nihilomin⁹ habetur ꝓpositu3 nostrum vt videbit.

¶ Secundo videndũ est quot annos cõtinent hebdomade ꝑdicte ⁊ patet ꝙ si multiplicẽtur. lxx. per vii. resultant. cccclx. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. ⁊ dicunt aliqui iudei ꝙ incipit ab. xi. anno regis Sedechie quando destructum est ꝑmum templum. Alii dicunt ꝙ incipit a primo anno darii. quia isto tẽpore dixit angelus ista danieli. Alii dicũt ꝙ icipit cõputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce. anno secũdo Cyri regis Persarum. Alii dicũt ꝙ icipit cõputatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quãdo missus est neemias ad reedificandu3 hierusalẽ. Que aũt istarum opinionũ sit vera propter plixitatem euitãdã omittit. ⁊ etiam q2 secũdum omnes istas cõputationes habetur ꝓpositũ nostrũ sufficiẽter. s. ꝙ tempus aduentus christi sit preteritum qđ patet q2 angel⁹ determinate assignat. cccclx. annos. vsq3 quo impleatur visio ⁊ ꝓphetia ⁊ vnguat sanctus sanctorũ. i. xp̄s. Sed qualiter cũq3 accipiatur computatio anni lunaris vel solaris ⁊ vbicunq3 incipiatur cõputatio. quia infra tamẽ nõ põt accipi q̃3. a. xx. anno regis artaxersis: tot⁹ tamẽ numer⁹ predict⁹ iã diu est ꝑteritus. Et de claro saltem de vltimo numerꝭ ꝑdictũ impletũ. s. a. xx. ãno artaxersis vsq3 ad. xviii. annũ Tyberii cesaris in quo passus ẽ xp̄s. Si fiat cõputatio per annos lunares qđ patet hoc modo. Regnũ Persarꝭ durauit annis. ccxxxiii. ⁊ a principio regni vsq3 ad. xx. artaxersis fluxerũt anni. cxv. ⁊ post durauit. cxviii. annis. Regnum grecorꝭ du-

rauit.ccc.annis z tūc cepit regnū romanorum a cuius principio vsq ad.xix.annuz Tiberii fluxerūt anni.lvij.qui simul iuncti pz qd faciunt.ccccxxvi.annos solares q implēt pdictum numerum secū dum lunares annos quia annus lunaris cōtinet.cccliiij.dies. Solaris vero.ccclxv.quadrantē vnū z.v.horas z patet secūdum veruz numerum q.ccccxxv.anni solaris sunt.ccccxc.anni lunares q est numerus hebdomadarū cōputando vt dictum est per annos lunares.

¶ Aduertēdum tamen qd Rabi salomon dat quādaz expositionē falsam ad rationē pdictam quam oportet remouere.dicit enim q septem ebdomade ille nō cōtinent tempus prescisum vsq ad aduentum xpi z passionis sue mysteriuz vt pdictum est.Sed dicit q continet tēpus pscisuz a destructione primi tēpli vsq ad destructionem secūdi p Tytū z Vespasianū:cuius expositio talis est.Septē hebdomade pscise.i.determinate sup populum tuum anteq veniat perfecta captiuitas eoz que facta est per romanos cōburentes ciuitatē z templum z eijciētes inde populum iudaicum.vt cōsumatur preuaricatio.i.desistāt a puaricationibus castigati p pdictaz captiuitatem.z deleatur iniquitas eoruz scz p captiuitatē z afflictionem pdictaz que est pena vt dicit.Et adducat iustitia sempiterna.i.vt inetern ū iustificentur per predictam captiuitatē p peccatis tolerādo Et vt sic finaliter impleatur visio z pphetia.i.visiones de christo pmisse p prophetas z vnguat sanctus sanctorum.i.archa dei z vasa sanctuarij.que recuperabunt per messiam venturū in fine huius captiuitatis vt dicit.Sed qntum debeat durare ista captiuitas nō dicit.z sic p consequens tempus determinatū ipsius hic nō ponitur.

¶ Quod aūt ista expositio sit falsa z erronea patet per literam precedentē vbi dicitur q angelus gabriel venit propter orationez Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandu; exauditionem sue petitiōis.Et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a captiuitate babylonica.sz etiā pfectaz liberationē fiedā p xpz de qua daniel pncipaliter orabat.z ideo dicerei q āgel' venerit ad denūciandū danieli pfectā captiuitatē sui ppli.z nullū certū tēp' liberatiōis fiēde p xpz hoc est valde absurdū z pcedēti litere cōtrarium. qz nō venisset ad cōsolationē Danielis sed magis ad desolationē.Itē q dicit q p captiuitatē in qua sunt desistūt a puaricationibus hoc est apte falsū.qz sup oīa gētes intendūt sortilegijs z augurijs vt sciūt illi qui nouerūt facta eoz.z tamē ista phibentur eis maxime i lege diuina pz in Exo.z Deutero.z in pluribus alijs locis veteris testamenti.Item q dicit visiones impleri prophetarum per merita eorum:z est cōtra illud quod dicitur Deutero.ix.Scito q nō pp ter iustificatiōes tuas dederit tibi deus terram hanc in possessionem.z c.

multo minus ppter iustitias eorũ implenda est pmissio de xpo maxime qͥ de ipso scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidẽ offensionis et petrã scandali duab' domib' israel in laqueum et ruinam habitantibus hierusalem. Itẽ qd dicit per vnctionẽ sanctisanctorum intellige vnctionẽ arche et sanctuarij qui recuperabunt p regem messiam hoc est ꝯtra illud quod habet Hiere. iij. Cumqȝ multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus nõ dicẽt vltra archa testamenti domini neqȝ ascendet super cor neqȝ illius recordabunt neqȝ visitabitur. neqȝ fiet vltra: qͥ cerimonie veteris testamẽti oĩno cessauerunt post passionem xpi. ex tunc enim fuerunt mortue: manet ergo veritas incõcussa ꝙ. s. temp' hebdomadarũ fuit impletũ i xpi aduẽtu q peccata nostra tulit omnia que in deũ in nos et in primum commissa erãt: iustitiã adduxit legem et prophetias impleuit. et vnctus est plenitudine grẽ a deo patre. ¶ Tertio determiat sacra scriptura tẽpus aduent' messie. Esa. vlt. text' ibi est anteqȝ parturiret peperit. Etsi aliquid de hoc textu supra dictum sit. hic tamen pleni' exponitur. super quo gl. hebraica quia anteqȝ natus fuisset ille qui in seruitutem redegit vltimam natus fuit redemptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciuitatem et templũ destruxit et populum captiuauit et in vẽditionẽ et seruitutem exposuit intantũ ꝙ dabãtur. xxx. pro vno nummo argẽteo. vt dicit Hugo flor. ac cẽs. fuit natiuitas ipsius xpi. hoc idem patet per translationẽ chaldaicam ibidẽ que cõparat israel mulieri parturienti q angustias maximas patitur et dolores adhuc nõ erit ei vehemens angustia. et adhuc non veniet ei tremor cũ doloribus propter partum et reuelabitur rex messias. Dolor enim et angustia partus exprimunt maximã calamitatem quam habuerũt in obsidione Tyti et Vespasiani vbi tãta fuit angustia et calamitas ꝙ impletũ est illd Trenorum. iiij. Manus mulierũ misericordiũ coxerũt filios suos et multas alias ãgustias et miserias passi sunt que Josephus narrat in libro antiquitatum de bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et ante istam obsidionem clarũ est ꝙ fuit iesus nazarenus natus per. lxx. annos et passus per. xl. annos. Iste text' cũ glosa chaldaica est tãte auctoritãtis apd iudeos ꝙ multi doctores eorũ concedũt ꝙ messias nat' est in die destructionis tẽpli. Proquo allegat rabi hamon: ꝙ lyban' cum excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa. xj. Et interrogãt ipsi iudei vbi est ipse messias natus in illa die destructiõis templi: respondẽt quidam ꝙ est in paradiso cum angelis viuẽs ibi eo modo quo moyses vixit qdragin ta dieb' i monte synai et expectat preceptũ domini ad se ostẽdẽdum. Alij ꝙ est vltra mõtes caspios expectans preceptum domini de liberatione populi. Alij dicũt ꝙ vadit per mũdum sicut pauper et humi-

liatus propter peccata populi sui. Sm q dicitur Esa.liij. et nos reputauimus eu quasi leprosum et cetera. quousq; appareat ex precepto dni in virtute ad liberationem filiorum israel de captiuitate et miseria in qua sunt. Talis em varietas ostendit q dictu eorum est fictitiu. Sed quicqd sit dictu; videtur q veru est q tempus veniendi messie taxatum in scriptura ia pterijt et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro. et isto fuit vocatu; tempus plenitudinis. ad Gal.iiij. et Ephe.j. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo. scilic; nature. scripture. gratie et temporalis mesure. Nature quidem quia tuc venit finis ois creature. s. ho coniuctus est suo principio. s. deo. Unde tuc factus est nobilis circulus q est perfectissima figurarum. Tuc etiam fuit vltimus modus formadi homine q sit possibilis. s. de muliere sine viro. Alij enim tres precesserant et iste fuit quart9. Scripture etiam qr pmissa fuerut reddita. figure coplete et omnes scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecunditate marie. iustificatione iohannis: in missione spussancti sup apostolos: et in sacramentis ecclesie. q sunt gratie vasa Plenitudo nihilominus tepoalis mensure. Omnis em perfectio consistit in trib9 pcesserat aute tempus nature in quo fuit conuictum humanu genus de ignoratia. Tepus etia legis scripte in quo fuit conuictu de impotentia et hoc fuit tertiu complementum vniuerso tempoum in quo fidelib9 datur vera dei cognitio veraq; virtus ad copletionem diuine legis. et in signu istar plenitudinu voluit venire dei fili9 sexta mundi etate. vj. annoru; millenario. vj. mense a conceptioe Johannis. sexta die vt dicit et forsita sexta hora. Probabile em est q illa die conceptus fuit ada celestis in qua fuit formatus ada terren9 Illa hora veniret medicus in qua primus homo iduxit humano generi mortiferam infirmitatem. Sexta etiam die fuit passus et sexta hora in cruce fuit coclauatus. hoc ergo fuit tempus beneplaciti et tempus miseredi vt dicitur in. ps. cj.

¶ Secudu testimoniu aduentus messie est inquisitio iudeor facta tempore christi qua non fecissent nisi tempus impletu cognouissent tuc enim inqrentes miserut sacerdotes et leuitas ad Johanem baptistam quem tunc sanctissimu in sanctitate videbant vt interrogarent eum si erat messias vt dicitur Joh.j. Qui si dixisset q sic eum recepissent sed confessus est et no negauit qr non sum ego xpus. i. messias vt patet: confessus est tame q erat eius vox et preco clamans vt prepararent sibi viam tanq summo regi suo vero messie. quia et digito eu ostedit dices eis. Hic est de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est. cui9 no sum dignus corrigiam calciameti soluere. et iteru eum digito ostendes ait. Ecce agn9 dei: ecce qui tollis peccata mundi. Ad hoc etia valet

inquisitio facta per eos codē tem pore de barcozíba vt supra dictuz est. Frustra eniz esset talis inquisitio si tempus impletū non cognouissent. ¶ Tertiū testimoniuz est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeoruz qui in .xviij. libro antiquitatū describēs tempora Tyberij cesaris sub quo passus ē christus sic dicit. Fuit eisdez tēporib⁹ iesus vir sapiens si tamen virū eū nominare phas est. Erat enim mirabiliuz operum effector et doctor eorū hominū qui libēter ea que vera sunt audiūt. et multos quidē iudeorum. multos etiā ex gentibus sibi adiūxit. xpc hic erat. hūc accusatione primorum nostre gētis virorum cū pylatus in cruce agēdum esse decreuisset. non deseruerūt eū qui ab initio eum dilexerāt apparuit enim eis iterum viuus ſm q diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura ꝓdixerūt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati q̄ anno dñi. xxxvi. imperij vero Tyberij. xxi. cum esset mos romanis vt prouinciarum iudices senatui scripto renunciarēt vt si quid noui in his quas regebāt prouincias accidisset scripsit epistolam ad Tyberiū sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutē. Nup accidit q ipse probaui iudeos per inuidiaz se suosq posteros crudeli dānatiōe permisisse. Cum enim promissum haberēt patres eoruz q deus ipsorum mitteret illis per virginē sanctum suū qui rex ipsorum merito diceretur hūc me presente misit in iudeam: quem cū vidissēt cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. ventis imperasse. pedibusq siccis super vndas maris ambulasse. et alia multa miracula fecisse. et oīs populus iudeoruz diceret eū esse dei filium: principes sacerdotū inuidia contra eum moti itaq mihi eum tradiderunt. et alia pro alijs mentientes hūc magum esse et cōtra leges eorum agere dixerūt. Ego autem ita esse credidi ipsumq flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui euz crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerūt. Ille quoq militibus meis custodiētibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequitia iudeorum cōtra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerēt. Sz illi quod factum fuerat tacere nō valentes testati sunt eum resurrexisse seq visionem angelorum vidisse. et a iudeis pecuniaz accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne qs aliter estimet factum esse vel credendum mēdacijs iudeorū. Tūc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberet. Et senatus recusauit idignatus q non sibi ſm morem epistola primo fuisset delata. Et sic satis claret ex predictis quatuor testimonijs tempus aduētus messie fuisse ante destructionē scti templi.

¶ Quod ver⁹ messias debet esse

de genere iude procedens de medio filiorum iacob.



Secundus thesaurus aperitur de genere messie. qđ sacra scriptura pnunciat ꝛ specifice determinat impletum est in iesu nazareno. naꝫ dixit dominus moysi Deuterono. xviij. Prophetaꝫ suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tibi. ponã verba mea in ore eius. Qui anteꝫ verba eius que loquetur in nomie meo audire noluerit ego vltor existã. Et patet ꝙ ista auctoritas nulli potest applicari nisi iesu nazareno vero messie nostro. quod patet ꝑ duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis: est prophetã suscitabit deꝰ filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota ꝙ iudei dicũtur filij israel vel iacob: quod idẽ est. Israel autẽ habuit quatuor vxores: ex quibus ꝓcreauit. xij. filios ꝛ vnam filiaꝫ. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiaꝫ ꝑ ordinẽ qui sequuntur. scilicet Ruben: Symeon: Leui: Judas: Isachar: zabulon: Dyna. patet Gen. xxxv. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. scilicet Joseph ꝛ Beniamin. Tertia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios scilicet dan ꝛ neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit solum duos filios scilicet Gad et Aser. quod patet Gen. vbi supra. Modo qđ dicit auctoritas. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suoruꝫ. Iste ergo propheta qui debebat esse messias. nõ potuit esse de filijs Bale ancille rachelis: quia non habuit nisi duos filios: ꝛ in duobus non est mediũ. Nec potuit esse de filijs zelphe: ꝑpter eandem causam: nec a simili de filijs rachelis. ergo oportet ꝙ sit de filijs lye qui fuerunt septeꝫ: et in numero septemnario est medium: scilicet quartus. Numerentur ergo filij lye per ordinem. Primi tres sunt ruben. Symeon. Leui vltimi tres. Isachar. zabulon. Dyna. Medium istorum fuit iudas qui fuit quartus. Propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorum debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysterium: quare scilicet deus dixit. de medio suscitabo ꝓphetam. id est messiaꝫ. Genus eñ humanum propter peccatum primi hominis: ꝛ propter innumera peccata que postmoduꝫ homines commiserunt fuit diuisum a deo: sicut dicitur Esay. quinquagesimonono. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ꝛ deum vestrum ꝛ absconderunt faciem eius a vobis. Istud est signuꝫ maximi odij inter deum ꝛ homines: scilicet abscondere faciem suam ab homine Quia tria sunt signa inimicitie: ꝛ istud est supremum. Primum est cũ quis denegat alicui suaꝫ fami-

claritatem quemadmodum xps ille cui dixit. Matth. viij. et Luce. ix. Vulpes foueas habent &c. Secundum est cum quis denegat alicui suam loquelam: sicut Johannes euangelista dicit loquens de heretico. ij. Jo. i. nec aue ei dixeritis. Tertium et ultimum est cum quis denegat alicui suum aspectum: sicut dauid dixit de absalone filio suo. ij. Re. xiiij. quod non videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis: sicut ait moysi. Exo. xxxiij. Non videbit me homo et viuet: et gemens Job. c. xiij. dicebat. Cur faciem tuam abscondis et arbitraris me inimicum tuum. Abacuc. i. c. Mundi sunt oculi tui domine: vt non videas malum: et respicere ad iniquitatem non poteris. Cum ergo tanta esset discordia inter deum et homines: et ad pacificandum discordes sit necessarius mediator. ideo messias promissus debuit exire et suscitari de medio quod veridice fuit impletum in xpo iesu saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderat quod veram pacem venerat facere inter deum et homines: et vt innueret quod verus mediator erat quasi semper medium elegit: scilicet pacem inchoans: pacem ordinans: pacem confirmans: pacem publicans: pacem conseruans. Ubi sunt quinque passus ascensus nostre salutis. Est ergo primus passus quod xps pacem inchoans exiuit de medio: quia est media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima est quod debuit deus incarnari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda quod non pater nec spiritussanctus: sed filius. Prima propositio patet dupliciter: primo: quia nulla creatura sufficiebat ad tantum debitum persoluendum: cum debitum esset infinitum: quia contra infinitum offensa fuit facta. Secundo: quia contraria contrariis curantur. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo: eritis sicut dii. Gen. iij. Ergo per contrarium vt homo curaretur oportuit quod per contrarium deus fieret homo de hac materia in quarto latius dicetur. Secunda propositio patet: quia licet tres persone sint vnus deus. distinguntur tamen realiter prelationes et habent etiam appropriata distincta: quia potentia appropriatur patri: sapientia filio: et bonitas siue amor spiritusancto: que sunt quasi tres diuise trium personarum offerentium se in campo certaminis: vt cuiuscumque tangeretur diuisa pro homine exiret in campum: venit dyabolus et tetigit diuisam filii dicendo parentibus primis. Eritis sicut dii scientes bonum et malum. Non dixit potentes. nec boni: sed scientes. Et cum scientia sit appropriatum filio. sicut potentia patris: et bonitas spiritussancti: vt dictum est. Non ergo debuit venire pro redemptione hominis et eius reconciliatione deus pater nec spiritussanctus: sed filius qui est media in trinitate persona. Item pacem inchoans venit in tempore medio. Currunt enim tria silentia ab initio mundi vsque ad beatitudinem eternam: sicut patuit supra in hoc libro. articulo. iiij.

certe consideratiōis: et hoc est qđ dicit. Sap. xviij. Dū mediū silentium tenerent oīa: et nox i suo cursu medium iter haberet: oīpotēs sermo tuus dñe exiliens de celo a regalibus sedibus venit: angel⁹ venit ad virginē hora cōpletorij et ideo tunc pulsatur p Aue maria. Durauit sacra collocutio vsq ad dimidium noctis. Et tunc dante consensum virgine omnipotēs sermo dei. i. verbum patris qui est eius filius a regalibus sedib⁹ venit in vterū: scilicet virginis. Sic ergo patet q filius dei venit i medio silentio in incarnationem: sic etiam natus fuit media nocte. sicut pz. Luce. ij. qr pastores custodiebant vigilias noctis: predicta tria silentia figurant nobis tres magnos annos durationis mūdi. In quorū medio debebat venire messias ad viuificandum genus humanū per peccatū mortuū dicēte propheta Abacuc. iij. ca. Dñe op⁹ tuū: in medio annorū viuifica illud: i medio annorū notū facies. Item pacē inchoans stetit in medio: scz vteri virginalis. Ipsa eīn virgo beata q̄ debuit esse mater istius excellentissimi medij inter deū et hominez rationabile fuit q etiaz ipsa esset mediū. Fuit enim medium locale: mediū morale: et medium naturale. Querūt eīn logici mediū ad concludendū maiorez extremitatē de minori. de qua facit Aristoteles magnū pcessuz in. ij. priorum. Maior extremitas deus est. Minor extremitas in genere rationabiliū homo est perq̄ sierūt patriarche et pphete et multi alij multis temporibus mediū ad cōcludendū predictā maiorez extremitatē de minori et non inuenerunt: sed venit beata virgo et facta est mediū: qr in ipsa est: per ipsam verbū caro factū est. et maior extremitas p̄dicata est de minori: qr homo est deus: et etiaz minor de maiori: qr deus est hō. Est etiam virgo beata medium morale. sm eīn Aristotelē. ij. ethicorū. Mediū morale ē virtus nihil participans de extremis: qr extrema sunt viciosa: talē mediū fuit virgo beata que nullū viciū cōtraxit. Et sm Hiero. Nihil gratie. nihil virtutis: nihil candoris est qđ nō resplendeat in maria. Fuit etiam mediū naturale: quod ponitur triplex a philosophis: scz mediū circuli. mediū celi: mediū mūdi. Mediū circuli ē a quo oēs linee recte ptracte ad circunferentiam sunt equales. Centruz istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores quia in circuitu impij ambulabāt teste psal. xj. et ab ea ad circulū linee ducte sunt equales: quia oēs pctōres et alios equaliter videtur respicere. vnde Bern. Maria oībus omnia facta est sapientib⁹ et insipientibus copiosissima charitate debitricē se fecit: vt de plenitudine ei⁹ suscipiant vniuersi. Est etiam mediuz celi quod dicitur linea equinoctialis in qua cū est sol equinoctium facit: et sub qua habitantes nō agitantur perturbationibus temporū: qr sunt in optima dispositione: propter quod multi

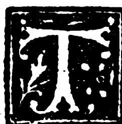
theologi dixerūt quod sub illa linea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata: quia cū in ea fuit sol iusticie factū est equinoctiuz. qꝛ nox sicut dies fuit illuminata. Infinitū visuz ē equari finito: eternū tēporali: imortale mortali: inuisibile visibili: immensum capabili: diuitē pauperi. homies etiā qui habitāt sub hac linea sūt in optima dispositiōe: nō agitant neqꝫ mouētur perturbationibus demonū. ppter quod merito dicitur paradisus. Tunc em̄ impleta fuit figura illa Geñ. ij. qꝛ posuit deus lignum vite in medio paradisi. i. xp̄m verum filiū suū in medio ventris virginalis. Est etiam virgo beata mediū mundi. Istud dicit a p̄his esse terra que equaliter vndiqꝫ distat a celo. Tres aut sunt pprietates terre propter que virgo beata dr̄ terra. ē em̄ ifima et maria virgo infima: qꝛ humillima. Cū em̄ deberet esse mater dei vocauit se ancillam. Luce. j. Ecce ancilla dn̄i ꝛc. Secūdo ad terram currūt aque. et ad beatā virginez abundantie gratiaꝝ. ps. ciij. inter mediū montiū pertrāsibūt aque. Tertio omnia ponderosa tēdunt ad terrā tanqꝫ ad centrū ꝛ suū medium: vt ibi saluentur sic ꝛ pctōres grauati pondere peccatorum recurrentes ad istud medium saluantur. vnde Bernar. Ad mariā velut ad mediū dei recurrant qui in celo sunt: ꝛ qui in inferno: ꝛ qui nos precesserunt: ꝛ nos qui sum⁹ ꝛ qui nos sequuntur et nati natorum ꝛ que nascentur ex illis. Sic ergo patet quomodo beata virgo est mediū logicale: morale: ꝛ naturale pro pace fienda inter deuz ꝛ homines. Uerus ergo messias filius dei in inchoatione pacis exiuit de medio personaruz diuinaꝝ inqꝫtum deus. Suscitatus est de medio fratruz. Inqꝫtuz homo venit in medio silentio in medio annoꝝ: ꝛstetit in medio paradisi: scꝫ vteri virginalis: ꝛsic tanqꝫ mediator verus in inchoatiōe pacis vniuit diuisa. s. deū ꝛ hominē: qꝛ deus ꝛ homo vnus est xp̄s. s. verus mediator. ¶ Secundus passus est qꝛ ordinando pacez xp̄s verus messias stetit i medio q̄druplicater. Primo statim sicut fuit natus stetit in medio aīalium. s. bouis ꝛ asini: sicut patet Abacuc. iij. ſm aliaz translationē per bouem qui ruminat intelligūtur cōtēplatiui quorum officiuz est ruminare dei magnalia: scꝫ rerū creationē: homis recreationē: mūdi gubernationē: premiationē bonoꝝ: ꝛ punitionē maloꝝ. Per asinum intelligūtur actiui: quoꝝ officium est onera ꝛ labores tolerare: quales sunt predicatores: cōfessores: ꝛ omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xp̄s positus est: vtrosqꝫ in societatem recipit: ꝛ ad suā beatitudinem perducit iaꝫ factos homies id est ratiōales qui per peccatū quasi bestie viuebāt. Secundo ordinando pacez inuētus est in medio doctoꝝ: sicut patet Luce. ij. Cum factus esset annoꝝ duodeciꝫ. dicit textus audiētez illos ꝛ interrogantē. sequitur.

Stupebant autē super prudētia ꝛ responsis eius: qꝛ nūꝗ viderāt infantē tam tenere etatis tāte sapientie: permaxime cū scirēt eum literas nō didicisse. Inuētus est ergo in medio doctorum: in signū ꝙ sapientes ꝛ docti huius mūdi vel habebāt ad illud mediū ꝯuerti: vel ꝙ sapiētia illorum ꝑ excessum splendoris illius medij debebat obfuscari: ꝙ indicat numerus duodecim annorum. qui est numerus superexcrescēs ſm btm̄ Isido. li. ethimo. iij. qꝛ eius partes aliquote plus reddūt ꝗ̄ suū totū: patet. quia ille sunt vnum: ꝛ duo: ꝛ tres: et quatuor. et sex que sunt tancte reddit. x. ꝛ sex: sic etiam improportionabiliter sapientia xp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tertio ordinando pacem transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce. iiij. qꝛ cum voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiēs per mediū illorꝫ ibat. Dicit Beda ꝙ cū precipitaretur rupis ad modum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauum in quo receptus est christus ꝛ manent ibi ruge vestis ꝛ signa pedis: sicut asserunt illi qui viderunt: tunc enim fecit se inuisibilem per medium trāsiens: fugiens mortem precipitationis: quia non debebat mori nisi in ligno: vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacē stetit in medio discipulorum dando eis formā eligendi prelatum eos erudiens ꝛ eis seruiēs. Vñ Luce xxij. Ego inquit in medio vestrum sum sicut ꝗ ministrat: quasi dicat Ille sit vobis superior qui fuerit humilior. Non ergo attēdatis ꝗs sit maior: sed attēdite quis humilior: sicut ego. Qui licet sim dñs ꝛ magister vester non sicut qui recūbit in mēsa: sed sicut ꝗ ministrat. patet ergo qꝺ christus verus messias ordinando pacem inter deum ꝛ hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum: fugit per medium persecutorum: ꝛ ministrat in medio discipulorum. ¶ Tertius passus est tēpus consummādo pacem ordinatam stetit ī medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum: sicut patet Iohā. xix. Crucifixerunt cum eo duos latrones hinc ꝛ inde: medium autem iesum: quod iudei fecerunt: vt populus communis cogitaret qꝺ quia erat cum malefactoribus punitus erat malefactor sicut ꝛ alij. Sed tamen diuina dispensatione factum est: vt impleretur prophetia Esaye que ante illum vacua fuerat. Esaye. liij. Et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronū vt nullus quātumcunq; peccator desperet de venia si voluerit facere penitentiam: quia ꝛ ille latro licet sero cognoscens peccatum suum: ꝛ petens misericordiam: inuenit subito veniam. Hodie inquit eris mecum in paradiso: ꝛ sic factum est: quia eadem die vidit diuinam essentiam: que visio dicit paradisus: sic cū viderūt xp̄m sctī patres in inferno paradisus fuit ibidem. Secūdo cōsummādo pacē stetit ī medio terre: qꝛ mōs caluarie vbi

crucifixus est xps: est in medio ter
re hitabilis. tūc autē impleta fuit
pphetia dauid in psal. lxxiij. Deus
autē rex noster ante secula .i. eter=
na ordinatiōe rex operatus est sa=
lutem in medio terre. tunc eñ ibi
operata est salus humani generis
z cōsummata pax inter hominē z
deū. Fuit eñ xps crucifixus i me=
dio terre: vt tāq̄ cētrum z mediū
omniū omnia traheret ad seipsuʒ.
quia ipse dixit. cum exaltatus fue
ro a terra in cruce in medio terre:
omnia traham ad meipsum. Joh.
xij. ¶ Quartus passus est q̄ xpus
publicādo pacem cōsummatā ste=
tit in medio. vnde post resurrectio
nem stetit in medio discipulorum
suorum: z dixit eis ter. pax vobis.
Joh. xx. quasi dicat. Jā est pax in
ter deum z hominem cōsummata
per passionē meā. stans in medio
latronum z in medio terre. z ideo
pacem ꝯsummatā vobis in publi
co dicēs in medio vestrum pax vo
bis: z sicut xps p seipm stās in me
dio pacē publicauit discipulis: sic
z per literas per totum mundum
diuulgauit. Iste litere inter cete=
ras fuerunt epistole Pauli. in qui
bus mūdo publicauit q̄ xps per=
sonaliter extrema diuisa vnierat
factus mediator. Vn̄ ad gal. iij. lo
quēs de xpo quomodo lex fuit po
sita in manu eius sicut in manu me
diatoris: vt de ea faceret qđ vellet
dicit. mediator autē vnius non est
deus autem vnus est. Oportet er
go q̄ mediator sit duorum. z sic nō
solū deus: sed deus z homo vniēs
extrema diuisa. publicauit etiam
q̄ christus fuit mediator extrema
concorditer pacificās. vt patet ad
Hebre. ix. vbi dicit: quia christus
noui testamenti mediator est. vt
morte intercedēte in redēptioneʒ
earum p̄uaricationū que erāt sub
priori testamēto repromissionē ac
cipiant qui vocati sunt eterne he=
reditatis. Intimauit etiaʒ firma
pacis per literas: ꝑpter quod de
christo dicitur. ad hebre. viij. Me=
lioris testamēti mediator est iesus
quāto in melioribus repromissio=
nibus sancitum est. Veteris testa
menti mediator fuit Moyses qui
promisit obseruantibus bona tem
poralia. Noui testamēti mediator
est iesus: qui promittit fidelibus
regnum celorum. Publicauit etiā
per literas hominibus: qđ christus
pacem immobiliter ratificauerat
dicēs de ipso. j. Thimo. ij. Media
tor dei z hominū homo iesus chri
stus. cuius testamētum confirma=
tuʒ est temporibus suis. ¶ Quin=
tus passus est: q̄ xps paceʒ publi=
catam conseruando vsq̄ in finem
seculi stat in medio. Ipse enim di=
xit Matt. vlti. Ecce ego vobiscuʒ
sum omnibus diebus vsq̄ ad con
summationeʒ seculi. Sed quomo=
do sit i medio vidit Johānes euā
gelista. Apoca. j. vbi dicit. Vidi se
ptem candelabra aurea: et in me=
dio septem candelabrorum aureo
rum similem filio hominis. i. chri=
sto filio virginis. Ista septem can
delabra aurea sunt septē ecclesie
sacramenta. scʒ baptismus: confir
matio: penitentia: eucharistia: sa=
cer ordo: matrimonium: extrema

unctio. In quorum medio scz in sacramento eucharistie est xps verus deus et verus homo. quod sacramentum etiam durabit usque ad aduentum xpi ad iudicium: vt dicit apostolus .j. Corinth. xj. Quotiens enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat. scz ad iudicium. Est ergo christus in sacramento eucharistie usque ad finem seculi sicut in medio septem candelabrorum aureorum pacem inter deum et hominem conseruando: et non solum inter deum et homines. sz etiam inter homines et homines existens in medio eorum. eorum voluntatem faciendo: sicut ipse dicit Matth. xviij. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo: in medio eorum sum. Dicit in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. scz eorum faciendo voluntatem si fuerit eorum petitio triplici conditione regulata. scz quod petant pro se et pie et perseueranter. Bene ergo dictum est moysi a domino in promissione messie prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Ex quibus duo catholica documenta accipiuntur. Primum quod verus messias debebat esse mediator dei et hominum. Secundum quod verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in christo iesu saluatore nostro.

¶ Quod verus messias debebat esse similis moysi in dando legem



Ertius thesaurus aperitur de assimilatione messie quam sacra scriptura determinat quia postquam deus dixit moysi prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens similem tui ca. quo supra. forte enim dixissent iudei non sufficere ad hoc quod quis dicatur messias quod exeat a medio scz a tribu iuda: quia multi alij prophete fuerunt de tribu iuda: vt dauid et sic suscitati sunt de medio fratrum suorum. Sz quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuant. sufficit quod quantum ad hoc quod debebat esse de tribu iuda verificatur in iesu nazareno. quia ipse fuit filius marie: que fuit desponsata ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt patet Math. j. Et mulieres non desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo sequitur in auctoritate que dicta fuit moysi prophetam suscitabo eis etc. similem tui quasi dicat deus non solum sufficit quod sit de tribu iuda: sed quod assimiletur tibi. Ista similitudo debuit sz aliquid singulare esse quod fuerit in moyse: et non sz aliquid commune. Moyses duxit populum et rexit. Multi etiam alij hoc fecerunt: vt Aaron cum eo: et post eum iosue moyses fecit multa miracula. et alij multi hoc idem et maiora vt heliseus qui mortuum suscitauit quod est maximum miraculorum. Sed in quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet

sibi assimilari messias certe in dando legem. Hic sunt quattuor puncta videnda. Primum punctum est quomodo moyses fuit singularis in dando legem Secundus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primum punctum posset aliquis dicere quod moyses non fuit singularis in dando legem. Quia secundum Isidorum v. ethimologiarum. ca. j. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex Primus qui dedit leges egyptijs fuit Mercurius termegistus Primus qui dedit leges atheniensibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurgus. Iste fecit legem quod ciues haberent libertatem eligendi magistratus et rectores. Iste diuisit solum tam in domibus quam in vineis. et alijs predijs per equale ne quis posset dici potentior alio. Iste fecit iuuenes vna veste non amplius toto anno vterentur non permisit aliquem cultius alio progredi: nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia: sed compensatione mercium coequari iussit pueros puberes: non in forum sed in agrum deduci iussit ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerent: nec prius in vrbem redirent quam viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere vt vxores non pecunie causa eligerentur: sed virtute. et sic matrimonia diutius permanerent. Maximum honorem non diuitum et potentum sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusquam reuerteretur. Profectus est autem cretam vbi voluntarium exilium perpetuo egit moriensque abijci sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurando si corpus eius reducerent ad ciuitatem. ¶ Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deinde cum populos seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas. xi. tabulis exposuerunt. Paulatim autem antique leges vetustate atque incuria perierunt. Noue a Constantino cesare ceperunt: et reliquis succedentibus erantque permixte et inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionum a Constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocauit. Iustinianus vero qui imperauit anno domini quingentesimo. xlij. et imperauit annis. xxxviij. Hic leges ciuilesque romane quarum erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit. et ad. xii. libros coartauit. et de omnibus vnum codicem ordinauit: quem codicem Justinianum appellari voluit. Fecit etiam librum institutionum quem in quatuor distinxit libros in quibus legum primordia continentur. Nouas quoque leges quas ipse fecerat in vnum volumen redactas nouellas vocari voluit quas communiter autentice appellantur. et sunt per collationes distincte. Omnium etiam magistratuum et iudicum seu iuris consultorum leges que duorum milium esse librorum dicebantur abbreuiari fecit. et ad numerum librorum quinquaginta redigit: ipsumque librum digestorum seu pandectarum vocari mandauit: quibus legibus hodie totus mundus ordinatur et regitur. In isto principe concurrerunt potentia: sapientia: et diuinus cultus. per potentiam hostes superauit. per sapientiam mundum iustis legibus ordinauit. per diuinum cultum deum et ecclesiam edificiis et aliis operibus honorauit. Cum ergo omnes predicti leges dederint: vt ostensum est patet euidenter quod moyses in dando legem non fuit singularis. ¶ Respondeo et primo declaro quid est lex. secundo distinguam nomen legis tertio soluetur dubitatio. Circa primum dicitur quod lex est quoddam speciale vinculum quo homines tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagentur. Sicut enim aialia siluestria non domantur nisi primo fortibus vinculis teneantur: quia scilicet nunquam domita efficerentur si sine vinculis ad voluntatem suam vagari dimitterentur. Sic vero necesse fuit: vt leges et mandata a deo et a superioribus fierent: vt infra limites iustitie vagabiles mores hominum corrigerentur et domarentur. Homo enim quod sicut vir vanus in superbiam erigitur. et sicut pullum onagri se natum liberum putat. vt dicitur Joh. xi. nunquam perfecte corrigeretur vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitrium sineretur. Et ideo certa ad ligandum mores hominum ne vagarentur constituta est lex triplex. scilicet lex nature: diuine cure: et humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo quam deus in sinderesi conscientie collocauit ne quis excusari possit. que vinculoque dictat et ostendit: quid bonum vel quid malum. de quo dicitur ad Ro. ii. Cum gentes que legem non habent ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi. Lex diuine cure est quam dedit deus moysi in scriptis. Et ideo dicitur lex scripture. et quam xps in illa promissus implens vacuitatem eius veniens ex generis humani amore per seipsum docuit. et in cordibus impressit. suisque fidelibus dereliquit. et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa quam ad regimen humanum principes statuerunt de qua dicitur. i. Corinthio. vii. Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. ¶ Circa tertium ad predictam dubitationem dicitur quod verum est moysen in dando legem esse singularem. et verum est quod alii qui dicti sunt dederunt leges. quia moyses dedit legem diuinam. Alii vero leges dederunt humanas. ait enim beatus Jsidorus vbi supra. moyses gentis

hebraice primus omnium diuinas
leges sacris literis explicauit. vt
infra capitulo. ij. ponens differētiā
īter leges diuinas z humanas di
cit. Omēs autē leges: aut diuine sūt
aut humane diuine natura huma
ne moribus cōstāt. Ideoqz he .s.
humane discrepant: quia alie aliis
gētibus placēt. Si ergo moyses
in dando legem diuinā fuit singu
laris z solus. in illo quo singula-
laris fuit ppheta suscitaturus de
medio debebat ei assimilari. seq-
tur quod ille ppheta debebat dare le
gem diuinam quod solū impletū est
ī iesu christo saluatore nostro qui
dedit legem euāgelicam que lex di
uina est z noua sicut moyses dedit
legē diuinā antiquā. ¶ Quo ad
secūdū punctū scz vtrum iesus ve
rus messias debuit dare legem di
uinam: aliam a lege moy. si dico quod
sic ad quod pbandū adduco tres
fidelissimos testes: quorum prim'
est Esaias. qui in capitulo. ij. quod ad
literam exponitur de messia īter
cetera dicit. De siō exibit lex: z ver
bum dñi de hierusalem: quod verū
est in iesu nazareno verō messia: z
in eius discipulis z apostolis qui
inceperūt verbū predicationis in
hierusalem z cōtinuauerunt z pu
blicauerunt per totum mūdum: quia
ī omnē terrā exiuit sonus eorum zc.
Declarat rabi salomō sup verbo
eleuabitur super omnes colles. c.
eodē dicēs. quid vult dicere. z ele
uabitur sup colles. Nisi quia mi-
raculum quod erit factū ī eo erit
maius quam miracula montis synai
z carmeli z thabor. Et quod est illud
miraculū est illud quod dicit. De
syon exibit lex. Item dicitur ī mi
dras tusin. id est ī glosa psalterij
sup illud. Dñe in fortitudine tua
letabitur rex. ps. xx. dicitur sic. Quid
voluit dicere Esaias in. c. xj. quā
do dixit. In illa die erit radix Ies
se que stat in signū populorum ipm
gentes deprecabuntur: z erit sepul
chrū eius gloriosum. Dixit rabi hā
ma. Non venit rex messias: nisi vt
det gētibus seculi mandata: sicut
tabernacula: palmes: z philateria
Satis apparet ex intentiōe hui'
doctoris quod deus debebat dare le
gem nouā in qua essent mandata
cerimonialia: sicut in legē veteri
Et quia facit mentionem aliquarum
cerimoniarū legis antique nō ap
paret quod sit sua intētio quod messias
deberet dare illas easdem cerimo
nias: cū causa ppter que date fue
rūt in illo tpe sit iam preterita: z
in tpe messie non est locus vt dicā
tur. Item dicitur in midras sichasi
rim. i. in glosa cāticorum sup textu
ca. primi vbi dicitur. Osculetur me
osculo oris sui. dixit rabi Iahida,
In hora in qua israel audiuerūt
ex ore dei. Duo prima mandata
legis fuerūt firmati ī cordib' suis
taliter: quod nō tradiderūt obliuio-
ni. Venerūt ad moysen z dixerunt,
En rabi oportet quod tu sis media-
tor inter deum z nos: sicut scriptū
est Exo. xx. dixerunt moysi. Loq-
re tu nobis z audiemus: non lo-
quatur dñs nobis ne forte moria
mur. Ex illo tūc docebat eos moy
ses legem: z qui adiscebant obli-
uioni tradebant z dixerūt. Sicut

moyses est carnalis z trasiës. sic doctrina sua trasit a nobis z dixerut. Rabi. vtina vellet deus scdo ostedi nobis z iam oscularet nos osculis oris sui. taliter q sua doctrina refirmaret in cordibus nostris. Et dixit eis moyses. Hoc no pot esse mo sz in tpe Messie erit. qz sic scriptu est hiere. xxxi. Dabo legem mea in visceribus eoz z in cordib9 eoz scribam eam. hec ibi. ¶ Hec est illa lex qua cuz magna istatia petebat dauid scus testis i psal. cxviij. Lege pone mihi dne via iustificationu tuaz: z exquira ea semp. Hic pot qri a iudeis qua lege hic petebat a dno ds non lege moysi. quia ea iam habebat. ergo alia qz dicit. via iustificationu tuarum z hec non est alia nisi veri messie Jesu nazareni que iustificat. lex eniz moysi no iustificabat nec eius sacrificia patet qz illa sacrificia de per se no placebat deo nec cum lege instituta sunt. Hiere vij. Hec dicit dns: no sum locutus cu patribus vestris i die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum z victimaru sz sm q dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fueriit data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum z in signum huius non fuerut data populo nisi post q popul9 ad ydolatria dclinauit vitulu cflatile adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri q ydolis. z de hoc pulchre tractat sanctus Tho. prima scde. qo. ciij. articulo. iij. in corpore. z deinde p totum. Ite ptz q sacrificia legis moysi no iustificauerut qz semper cu eoru oblatione reqrebat oblatio sacerdotis pz i leuitico. ¶ Sz quid si sacerdos esset mal9 z indignus: vtru exaudiret a dno: certe nihil valebat totu sacrificiu. z hoc est q dicut doctores theologi i qrto q sacrificia valebat no ex opere operato. sz ex opere operate. Secus e de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni q valet ex opere operate. z ex opere operato: vt pz i baptismo: qui quatucuqz sit malus minister z pessimus etiam iudeus z infidelis dcuqz facies q ecclesia intedit baptismus ?plet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Jesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationu etc. ¶ Hec est illa lex scilicet Jesu nazareni data in monte syo no in monte synai. de qua tertius testis s. hieremias. c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit domin9. z facia domui israel z domui iuda. i. fidelib9 christu confitentibus generaliter z credentibus de iudeis specialit secundum quod dicitur Act. xiij. Primu vobis oportebat loq verbum dei z cetera fedus nouu. i. legem nouam. Lex enim frequeter in veteri testameto vocatur fed9 non secundum pactuz quod pepigi cum patribus vestris in die q eduxi eos de terra egypti q irritum fecerut ipsum multipliciter trasgrediedo sicut patet in libris

Judicū Regū ꝛ paral. Ecce ꝙ ex
presse dicit ꝓpheta legē veri mes
sie. quam vocat fed⁹ nouū siue pa
ctum debere esse aliā a lege moy=
si. ꝛ dicit non secundum pactū qḋ
pepigi cū patrib⁹ eorū in die qua
eduxi eos de terra egypti. scʒ cū
dedit eis legē ī mōte sinay. ¶ Cū
ergo alia debebat esse lex messie
promissi. s. iesu xp̄i a lege Moy=
si videnda est differētia īter vtrā=
qꝫ legem ꝗ nō vna sed multe incō
parabiles dicte sunt de quib⁹ dat
testimoniū sacra scriptura specia
liter doctrina beati pauli qui ple
nius ꝙ omnes alij auctores noui
testamēti locutus est ostēdens ꝙ
quia impleta erant mysteria ipi⁹
cessauit vsus legis moysi ꝗ prio
erat. Et de diuersis ptibus suarū
eplarum colligunt hic. xiiij. diffe=
rētie. ꝛ addā vnā: ꝛ sic sint .xv. dif
ferētie ꝗ p ordinem sunt iste ꝗ se=
quūtur videlicet lex Moysi ē lex
carnis. lex christi est lex spūs. lex
Moysi ē lex timoris. lex xp̄i ē lex
amoris. lex Moysi est lex figure
lex xp̄i ē lex ꝟitatis. lex Moysi ē
lex oneꝝ pōderosi ꝛ sine cōmo. lex
xp̄i ē lex suauitatꝭ. lenitatꝭ ꝛ multi
fruct⁹ lex Moysi ē lex seruitutis.
lex xp̄i est lex libertatis. lex moy=
si est lex que occidit. lex xp̄i est lex
que viuificat. lex Moysi ē lex mor
tis lex christi est lex vite. lex Moy
si est lex que est virtus peccati lex
christi est lex ꝗ est plenitudo gra=
tie. lex Moysi est lex antiqtatis
ꝛ debilitatis: lex xp̄i est lex noui
tatis ꝛ fortitudinis. lex Moysi ē
lex vacua. lex christi est lex abun=
dantie. lex Moysi est lex imperfe
ctionis lex christi ē lex perfectio=
nis. lex moysi ē lex noctis lex xp̄i
ē lex diei. lex moysi est lex tenebra
rū lex christi ē lux lucis clare. lex
Moysi est lex mysteriū dānatio
nis. lex christi ē lex iustitie ꝛ salua
tiōis. lex moysi est lex pticularis
lex christi est lex gñalis. ¶ Omis
sis primis. xiiij. ꝓpter prolixitatē
euitandā. que diligens lector in p̄
dictis epistolis poterit inuestiga
re cōtra quālibet cōditionē legis
moysi poterit cōcludere nō ẜʒ pa
ctum ꝛc. vt supra. Ultimā solū pro
p̄senti intēdo pertractare cū hec
sit inter ceteras ꝓpria differētia
vtriusqꝫ legis. Lex enī moysi fuit
particularis propter multa. Prio
qr lex serui. scʒ moysi. Scḋo quo
ad populum quia fuit data parti
culari ꝛ limitato populo. s. descē=
dētibus ab Abraā p Isaac. Ter=
tio quo ad p̄cepta cerimonialia sa
cramētalia ꝛ iudicialia ꝗ solum
obligabāt populum limitatū. scʒ
iudeorū ꝛ non alios homines mū
di propter quod ille populus fuit
dictus peculiaris. Quarto erat li=
mitata ꝛ pticularis quo ad locū
scilicet terre ꝓmissiōis ī qua obli
gabantur iudei ꝛ nō in altera im
plere multa suorum preceptorum
habentibus in se certos limites
vel terminos. Quinto quo ad tē=
pus quia habebat durare tēpore
limitato scilicet vsqꝫ ad aduentū
Messie lex vero christi ē lex vlis
Primo quia lex domini vniuersi fu

cut lex moysi lex serui. Secūdo est
lex vniuersalis z sine aliqua limi
tatiōe quia mādat suis apostolis
dicēs. Euntes in mundū vniuer=
sum p̄dicate euāgeliū oī creature
mar.vlti. Et q baptizarēt oēs gē
tes z docerēt nō doctrinā moysi
serui sui. sed quā ipse dñs p̄cepit
eis z ppterea data z notificata le
ge que est vniuersalis z cōmunis
omnibus gentibus: statim cessa=
uit lex moysi que erat particula=
ris data iudeis cū vna esset icom
patibilis alteri. z dico incompati
bilis nō solum quia obseruantia
vtriusq3 nō potest esse in vna per
sona que ad plenū eas seruet. sed
vltra hoc incompatibilitas est re=
spectu diuersarū personarum cu3
vna lex q̄tum ad obseruātiam de
bitam ipsius repellat. z in exiliu3
mittat alteram non solum ab illa
persona in qua stat vel a domo ci
uitate. regno vel imperio. sed a to
to mundo. z ideo meli9 dicitur qđ
vna lex altera3 totaliter annullat
volo dicere q non potest esse lex
dei ordinata ad salutem animarū
quam obseruādo homo meretur
paradisu3 nisi vna sola que est lex
gratie cui est incompatibilis lex
scripture. Est ergo altera lex chri
sti a lege moysi: quia vna particu=
laris: z altera vniuersalis: ergo nō
secundum pactum z cetera. vt su=
pra. z sic cessare debuit lex moysi
sicut particularis aduenientele=
ge christi que est vniuersalis z cō=
munis. sicut minor dando locum
maiori. ¶ Quo ad tertiu3 punctū
in quo querebat ex quo ver9 mes=
sias debebat dare legē sicut moy
ses. z aliā a lege moysi: vtrū debu
it scribere legē illā i pellib9. petris
vel aliqb9 aliis extrinsecis. Uide
tur enī qđ fuisset valde rationabi
le q ipse fecisset aliquē librū sacre
scripture cui9 ipse fuisset p̄ncipa=
lis autor z scriptor. qr q̄libet scien
tia habet suum principalem auto
rem sicut grāmatica donatū: logi
ca aristotelē. geometria euclidem.
Ad hanc questione3 respondetur
ex dictis sancti Tho. vlti. parte
summe. q. xlii. articulo. iiii. qđ non
fuit decēs aut conueniens q chri
stus legem suam aut aliquem li=
brū de sua doctrina scriberet pro= nota.
pter quinq3 ratiōes. Prima ne de=
rogaret dignitati sue. Quia opor
tuisset scribere miracula z sancti=
tatis opera per ipsum facta et fa=
mam qua3 habuit in populis que
omnia essent in laudem sui que li
cet sine superbia scribere potuis=
set in mentibus tamen hominum
non careret arrogantie nota. Se=
cunda ratio: ne tolleret auctorita
tē suam spirituisancto. licet enim
indiuisa sint opera trinitatis ad
extra s̄m augu. in enchiridion. et
ad Pollētium. xxviii. q. i. Sic eni3
tamē commēdatur patris aucto=
ritas in mūdi creatione. Auctori=
tas filii in mundi redēptiōe z spi=
ritussancti in hominū intima inspi
ratione. z scripturarum per san=
ctos ɔscriptione. Unū Grego. dicit
i p̄logo moraliū q sacre scripture
actor ē sp̄ūssanct9 Et apostol9. ii.

ad Thimo.iij. q sacra scriptura ē diuinitus inspirata z vtilis ad docendū. Quod autē ad spiritū sanctuz pertineat scribere patet quia scribere est officiū digitorum nūc autez spūssanct⁹ est dextre dei digitus. Exo.viij. z Luce.xj. Man⁹ enī z lingue doctorum nō sunt nisi instrumentū z calamus spūssancti. vnde dixit dd. ps.xliiij. Ligua mea calamus scribe. Tertia rō nō decuit q xps legez z doctrinā suā scriberet in aliquo libro propter suaz excellentiam singularez. scripta enī ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditoruz sicut ad finem. Tunc sic. excellētiori doctori excellētior mod⁹ debet attribui doctrinam tradēdi z docēdi. Sed excellentior modus est doctrinā in mentibus auditoruz imprimere sicut faciebat xps q̄ī libro scribere igitur nō debuit scribere legem suā. Vñ pitagoras z socrates z phi antiqui q fuerūt doctores excellentissimi istuz modum tenuerunt q nūq̄ aliquos libros scripserūt z hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratio est vt legē nouam a veteri distingueret z separet. lex enī vetus dicit lex scripta etiā digito q̄tum ad p̄cepta moralia. Si noua esset scripta per xpm etiam posset dici lex scripta. Quia igit illa fuit lex timoris fuit scripta in libris z codicib⁹. q2 ista amoris fuit scripta solū in cordib⁹. Quinta rō z vltia est pp̄ter regiā excellētiā demonstrādā. xps enī fuit rex. Ies⁹ nazaren⁹ rex iudeoꝝ. Jo.xix. Et decet regiā maiestatem q sua dcā z fctā p suos notarios scribant z nō pse sicut fecerūt quattuor euāgeliste xpi iesu veri messie notarij. Sic ergo pz q xps nō debuit legē nouā p se scribere in aliquib⁹ extrīsecis sz ex amore scripsit eā in cordibus fideliū sicut dicit in supradicta auctoritate hiere. sz dabo legē meā in visceribus eoꝝ. z in corde eorum scribā eā. ¶ Ex p̄dictis satis claret q ver⁹ messias debuit assimilari Moysi in dādo legē. z q non debuit dare talē legem sicut erat antiqua sed legē nouā. z q illā nō debuit scribere p se in aliquib⁹ extrinsecis. sz i visceribus z in cordib⁹ fideliū. q oīa ad literā īpleta sunt in iesu xpo saluatore nro. ¶ Quo ad quartū punctū qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differētijs clareat manifeste specialius tamē eius excellentia declarat ex sex gradib⁹ perfectionis. Primus est ex ostēsiōe cognitionis dei. Secūdus ex p̄cēptorū rationabilitate i mādatis vel monitis. Tertius ex miraculoꝝ claritate. Quartus ex ecclie stabilitate. Quint⁹ ex diuina bōitate. Sextus ex amenissima pmissorū incōparabilitate. ¶ Circa primū gradum notandū est q lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat impfecta. quia licet in illa fuit aliqualis notitia vnius dei z etiam christi in quodaz generali. nō tn̄ fuit ibi notitia explicata trinitatis psonaruz in vnitate essentie. nec p

cōsequēs incarnationis. Cui⁹ ratio est qꝛ sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad pfectū vt dicit .j. phisicoꝝ. vñ ꝛ pueri vocāt primo oēs viros pr̄es ꝛ oēs feminas mr̄es. ꝛ postea distinguunt Ita similiter supnaturalis cognitio minor fuit i lege veteri ꝙ in noua. in qua per xp̄m veritas lucide est reuelata ꝑpter qđ dicit saluator Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuū hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personaꝝ patrē nominādo a quo eternaliter ꝓcessit per generationem dicens. Jo. xvj. Exiui a patre ꝛ veni in mūdū scilꝫ in vtero beate virginis carnē assumendo spiritūsanctum ꝓmittendo. Jo. xv. Cū venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre: ecce processus spiritussācti ab vtroqꝫ. Nominauit etiam expresse trinitatem personarū in forma baptismi. Mathei. xxviij. Eūtes docete omnes gētes baptizātes eos scꝫ In nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti. Manifestauit etiā vnitatem essentie. Johan. x. dicens. Ego ꝛ pater vnū sumus. Hoc est quod Johānes in sua pma canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimoniū dant in celo. pater verbū ꝛ spūssanctus. ꝛ hi tres vnū sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populū velata facie vt habet Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris ꝛ enigmatibus velata, sicut supra late declaratum fuit. In figura etiam huius velū tēpli fuit scissum i xp̄i passione ad ostēdendū ꝙ declarata ꝛ manifestata erāt ꝙ prius latebāt sub velamine ꝑpter qđ ipsa lex noua tāꝗ pfecta in cognitiōe est donū perfectū: descēdens a patre luminū. vt dicit iacobi. j. patet ergo qđ cognitio dei pfecta ē i lege noua ꝙ imperfecta fuit i veteri ꝑpter qđ patres veteris testamēti poterāt dicere illud qđ scribitur. j. ad Cori. xiij. Ex parte cognoscimus ꝛ ex parte ꝓphetam⁹ .i. impfecte. ¶ Scđs gradus quo ostēdit ꝙ lex noua perfectissima est ex cōtentoꝝ rationabilitate. vel mādatis vel monitis. qđ vt clari⁹ videatur ostēditur impfectio legis mosayce quo ad totum corpus suum scꝫ quo ad ꝓcepta moralia ꝛ iudicialia ꝛ sacramētalia ꝛ cerimonialia. Prio eni in lege moysi ꝓcepta moralia fuerūt impfecta. ꝛ dicunt moralia precepta illa que sunt de dictamine ratiōis etiā si nulla lex esset sicut est illud mādatū quod scribitur. Exod. xx. Honora patrē tuum ꝛ matrē tuam ꝛc. Et similiter illud quod per modum monitionis scribitur. Leui. xix. Coram cano capite cōsurge. ꝛ honora psonaꝫ senis ꝛ similia. Quod aūt ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia i lege moysi ordinabāt act⁹ hominum exteriores tantū ꝑpter quod apostolus ad Romanos .iij. vocat legem moysi legem factorū De actibus autem interioribus in quibus consistit bonū moribus

ordinabat aut parū. Sed contra hoc est qd̄ habet Exo.xx.z Deute ro.v. Nō cōcupisces vxorē primi tui z c. dicendum est secundū anti quos doctores φ talis cōcupiscē tia nō phibebat iniustum erat oī no latens ī corde: sed iniustū prohi pebat exterius per aliqua signa: vt per verba scurrilia. impudicos tactus: z oscula z cetera huiusmo di. Ideo sic exponūt. Nō concupi sces. i. signa ɔcupiscētie nō facies Unde ad Phil.iij. dicit glos. φ lex vetus phibebat manū nō animū vel dicendū ſm alios φ lex vetus phibebat ɔcupiscētiam animi la tētem: hoc tamē erat in paucis. s. in mechia z furto. Itē ī istis insuf ficienter prohibebat concupiscen tiam. quia non puniebat trāsgres sores. z sic patet qd̄ insufficienter lex mosayca ordinabat actus inte riores. ¶ Secundo declaratur sic quia lex mosayca etiaʒ actus exte riores ordinabat sicut patet Deu te.xxiij. vbi dicitur sic. Non fenera bis fratri tuo pecuniā ad vsuram nec fruges. nec aliquam aliam reʒ sed alieno. Ibi enī pmittitur vsu ra cū alienis psonis. quod est illi citū contra dictamē recte ratiōis Item Deute.xxiiij. permittitur vi ro dare libellū repudij etiā causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. z habue rit eam. z non inuenerit gratiā in oculis eius propter aliquam fedi tatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. z dimittet eā de domo sua. indiuisibilitas autē per totā vitaʒ est de dictamine ra tionis naturalis. z sic patʒ φ lex ve tus impfecta fuit in moralib᷒. Et ppter hāc impfectionē lex mosay ca dicit pedagogus nr̄. ad Gal.iij. i. regula puerorū z impfectorū in q̄ bus nō qrit pfectio interior. Sʒ ab exterioribus inhonestis timore discipline reprimūtur. Et in acti bus exteriorib᷒ multa eis pmittū tur q̄ non pmitterent viris perfe ctis. ppter qd̄ Aug. li. de spiritu z litera exponēs illud. ij. Corī.iij. li tera occidit zc. dicit hoc nō tantū de cerimonialib᷒ intelligēdū est. sed etiā de moralib᷒ veteris legis quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro.iij. Ex operibus legis nō iustificat omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. qr perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam in teriores. z in hoc imperfectionem legis supplet: propter quod dicit saluator imperfectioneʒ legis ad implendo. Mat.v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui auteʒ occiderit reus erit iudi cio. Ego autem dico vobis. quia omnis q̄ irascitur fratri suo: reus erit iudicio. in quo ordinat motuʒ interiorem vt patet. Similiter lex noua act᷒ exteriores ordinat nul lum malum permittendo propter quod dicit saluator. Matt.xij. Di co autem vobis quoniaʒ de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoies super terrā reddēt rationē

in die iudicij. Si autem his prohibet verbu ociosuz p cõsequẽs verbum nociuũ. Et multo fortius oẽm actũ malum: ppterea Matth.v. post suppletionẽ preceptorũ moraliũ veteris legis cõcludit perfectionẽ euangelicã dicẽs. Estote ergo pfecti sicut pater vester celestis pfectus est. perfecit autẽ xps moralia precepta legis etiã consilia euãgelica super addendo. propter qd Matth.xix. Juueni dicẽti se custodisse mandata legis et querẽti vlterius viã perfectiõis dicit saluator adhuc vnũ tibi deest. Si vis pfectus esse. vade z vẽde oĩa que habes z da paupib⁹: z habebis thesaurũ in celo: z veni z sequere me. ¶ Secũdo i lege moysi iudicialia pcepta erant impfecta qd patet ex duobus. Pmo ex modo iducẽdi homines ad obseruãtiaz iustitie. ad quod ordinabant iudicialia pcepta. Secũdo ex ipsis preceptis. pmũ patet sic. proprium est hominũ imperfectorum vt inducantur ad iustitiam obseruãdã timore pene. Uñ dicit Oratius libro epistolarũ. Oderũt peccare bõi virtutis amore. Oderũt peccare mali formidie pene. Hoc etiam declaratur ratione: qz illud quod cũ timore fit penale est: z nõ delectabile. Uñ dicit. j. Joh. iiij. timor penã habet. Operari autem virtuose non est pena virtuoso z pfecto: sz magis delectabile. ppter quod dicitur. ij. ethi. q signum habitus generati est delectatio in opere. lex moysi inducebat homines ad iustitiã obseruãdã per timorẽ penarũ. propter quod dicitur lex timoris. Et in signũ hui⁹ lex fuit data in terroribus: vt patet Exo. xix. Jã aduenerat dies terti⁹ in quo scz data est lex. Sequit. Et ceperunt audiri tonitrua z micare fulgura. z nubes densissima operire montẽ. clãgorqz buccine vehemẽtius pstrepebat. Timuitqz populus qui erat i castris. Et similiter facies moysi apparuit cornuta qñ secũdo apportauit legẽ i tabulis descriptã. z timuerũt filij israel. vt habet Exo. xxxiiij. In cordib⁹ eñ illis designabatur terror z feritas legis. Patet ergo primum: videlicet imperfectio iudicialium preceptoruz ex modo inducẽdi ad opera iustitie scz per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialib⁹ que aliquãdo infligebant penaz innocenti. z aliquando culpabilez non puniebant. Pmũ patet per illd quod habetur. Numeri. xxxv. de homicidio omnino casuali. vbi dicitur talis qui fortuitu z absqz odio z inimicitijs interficiebat hominez debebat confugere ad vnam ciuitatem refugij: z ibi manere vsqz ad mortez summi sacerdotis. qd erat aliquando per magnum tempus Talis qui erat innocẽs cũ homicidium erat omnino casuale et inuoluntariuz sine culpa puniebat graui pena. qz oportebat eũ exulẽ eẽ p magnuz tps a sua ciuitate z a sua possessione. Secũdũ ptz vbi subditur de tali fugitiuo inocẽte

ꝙ si infra terminos vrbiū inuēt⁹ fuerit: ꝛ pcussus ab eo ꝗ vltor est sanguinis absqꝫ noxa erit qui eū occiderit. Debuerat eñi profug⁹ vsqꝫ ad mortē summi sacerdotis in vrbe habitare: ꝛ sic patet ꝙ interfectio innocētis in tali casu remaneret sine pena. que tñ est grauis culpa. Talis aūt imꝑfectio legis cōueniebat imꝑfectioni ppłi qui erat ꝓnus ad effusionem sanguinis: ꝛ ideo īterfector a casu remanēs in sua ciuitate inter amicos interfecti: erit in ꝑiculo mortis q̄uis īnocēs: ꝛ sic de facili possunt in populo homicidia multiplicari. Et ideo ad hec mala vitāda data est lex ꝑdicta de ei⁹ fuga: q̄uis eēt innocēs. Et eadē rōne parcebat lex. Si aliqs amic⁹ mortui interficeret eū extra fines ciuitatis refugij: vt sic cogeretur in vrbe remanere nō ex sua culpa: sed ꝓpter homicidia vitāda ad q̄ populus tanqꝫ imꝑfectus erat ꝓn⁹. Exemplum idoneū ponit p̄hs in quinto ethicoꝝ dicens. ꝙ aliquādo leges sunt similes regulis quibus vtuntur artifices ī lesbia ad dolandū lapides: qꝛ lapides illi⁹ regiōis sunt male dolabiles. ideo vtuntur artifices regulis plumbeis vt possit tortuositati lapide applicari. sic in veteri testamento date sunt leges aliquam imperfectionem habentes propter imperfectionē illius populi. Lex tñ euāgelica q̄tuꝫ ad iudicialia est perfectissima: qꝛ īducit ad obseruantiam legis non per timorēꝫ pene: sed ꝑ amorēꝫ iustice: quod est ꝓprie perfectorū. vt supra dictū est. ꝓpter quod lex noua merito dicitur perfecta ſm ꝙ dicit Jacobi. j. Qui aūt ꝓspexerit ī lege ꝑfecte libertatis. i. in lege euangelij q̄ ducit hoīem ad ꝑfectionē ꝛ liberat a seruitute timoris ꝛ ſuitute peccati: sicut dñs ait Jo. viij. Si mā. seritis in sermone meo: veri discipuli mei eritis: ꝛ vos cognoscetis ꝟitatē ꝛ ꝟitas liberabit vos. Itē qꝛ nullū innocentē punit nec aliquod malū impunitū relinqt: qꝛ ēt verba ociosa puniēda ostendit vt supra dictū est: ꝛ nō solum ꝟba ociosa: sꝫ malas cogitationes ſm quod dꝛ Matth. v. Ego dico vobis ꝙ quicūqꝫ viderit mulierē ad cōcupiscendā eaꝫ iā mechat⁹ est ī corde suo: ꝓpter qđ lex noua ē ꝑfecta: de qua pōt exponi illđ cātico. vj. Una ē colūba mea ꝑfecta mea. Dicit ēt lex noua colūba metaphorice: quia est sine felle amaritudinis nulluꝫ innoxiū puniēs. Dicitur etiā perfecta: quia nullū malū permittēs ꝛ sic apparet perfectio legis euangelice q̄tum ad iudicialia. ¶ Tertio declaratur quđ sacramēta veteris legis erāt imꝑfecta. Ad cui⁹ euidentiā cōsiderandū ꝙ illa sacramenta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultū diuinuꝫ: ꝛ ideo aliqua erant cōia toti populo taꝫ viris q̄ mulieribus: vt purificationes: alique a tactu immūdi vł mortui que purificationes fiebāt per aspersioneꝫ aque expiationis

de qua habet Nume.xix.z similia. Aliqua aut erat solis viris couenietia: sicut circuncisio: aliq solis sacerdotibus sicut consecratio: z vnctio sacerdotu.z hmoi Cui9 rō est qz sacerdotes applicabant spe ciali mō ad cultū dei. Ista tamen sacramēta pdicta erāt impfecta: qz nō cōferebāt gratiā sine q nō efficiuntur homies idonei ad cultum diuinū. Ideo sacramenta le galia dicūtur egena z ifirma. Ad gall.iiij.vbi dicitur sic. Nunc aut cum cognouistis deum immo cognitiestis a deo quomodo cōuertimini iteruz ad egena z infirma. elementa Dicuntur aut infirma. quia non conferebāt aliquam potestatem spiritualē: sicut cōferūt sacramēta noue legis. Similiter dicūtur egena: quia nō cōferebāt gratiam que necessaria est ad bene vtenduz illa potestate. ¶ Sed cōtra hoc videtur quia in Exo.z Leui.quasi vbiqz dicitur: quia illa sacramenta reddebāt homies idoneos ad cultum diuinū. Dicitur q talis idoneitas erat p quādam mundiciam et expiationem corporalē sicut in noua lege quis dicitur ineptus ad ministranduz et celebrandum propter immundiciam manuum. Lotio manuuz reddit eum aptuz: sed hec aptitudo est tātum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabatur per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramenta emundationes carnis: vt habetur ad Hebreos.ix.vbi dicitur sic Sanguis hyrcorz atqz qui scilicet offerebatur in cōsecratiōe sacerdotū z cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu morticini vel immūdi: vt dictū est: inquinatos sanctificat ad emundationē carnis.id est est corporis. qz sicut dictū est talia non cōferebant gratiā: sed auferebant qdā impedimenta seu irregularitates ipedientes a tabernaculi ingressu: sicut in noua lege patet p exēpluz. Quando eni per prelatos dispensatur cuz aliquo illegitime nato vel priuato vno oculo: vel huiusmodi; non conferatur ad hec sibi gra: sz tn tollitur irregularitas. ¶ Sz cōtra h videt qz sm doctrinam sanctorum circuncisio tollebat peccatum originale: z per consequens conferebat gratiaz vt cōmuniter tenetur. Dicendū sm antiquam opinionez q tollebat peccatum originale: non tamen cōferebat gratiā. hec ei erat potestas circūcisiōis.vt tenetur a multis z magnis doctorib9: quoz ratiōes propter prolixitatem omittuntur z in hoc differebat a baptismo q non solum auferebat peccatuz originale. sed confert gram. Aliter pōt dici q si in circuncisione gratia conferebatur hoc non erat in virtute illius sacramenti: sed in fide christi venturi: quem protestabatur ille qui circuncidebatur si adultus erat vel alius p eo si paruulus erat. Et hoc est quod dicit cōmuniter q valebat ex fide suscipiētium: non autem ex opere ope-

rato. per quē modum valēt sacramēta noue legis. patet igit̄ q̄ sacramēta veteris legis erāt imp̄fecta. ¶ Sȝ lex noua p̄fecta est q̄stū ad sacramēta: q2 illa cōferūt gratiā qd illa nō faciebāt. vt dictū ē: p̄pter qd dr Jo. j. Lex p̄ moysen data ē gr̄a ꝛ veritas p̄ iesuȝ xp̄m facta ē: p̄pter hoc de Johāne baptista q̄ per suā predicationē ꝛ baptismū disponebat populū ad xp̄i baptismū: ꝛ per cōsequēs ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua oīm sacramentorum. Luce. j. dicitur. Ipse preibit ante illuȝ in spiritu ꝛ virtute helye: parare domino plebē perfectā. Sunt ergo ablata sacrameta veteris legis ꝛ ītroducta. vij. sacramēta noue leg̃ ī quib⁹ tanq̄ perfectissimis sacramētis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autē salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut ꝛ quattuor sūt cause salut̃ corporalis. scȝ curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua ē duplex. quedam em̄ totaliter ꝛ simul curat: vt baptismus culpam ꝛ penam oīno delens q̄stum in se est: quedaȝ vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt cōfirmatio: in hac em̄ dat̄ sp̄ūssct̄ūs ad robur ꝛ ↄfirmatiōeȝ gr̄e q̄ data ē ī baptismo. Preseruatiua ē matrimoniū in q̄ cōcupiscētia carnalis ī ruinā turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: ne ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in quo gratia melioratur vl̄ augmentat̄: vel etiaȝ extrema vnctio que hominē ī meliori statu ponit ꝛ securioreȝ reddit. Est quoq̄ quedā alia medicina predicta quattuor sola faciens. scȝ eucharistia: quoniā ꝛ venialia curat ꝛ ab eis animā preseruat: gratiā quoq̄ cōseruat: q2 ps. ciij. Panis cor hominis cōfirmat ꝛ etiā gratiā augmētat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidētiam notandū q̄ cerimonie veteris legis fuerūt in quadruplici differentia. Quedā pertinent ad sacramenta: quedā ad sacrificia: quedaȝ ad obseruationē: ꝛ quedam ad sacra. Sacra autē ꝛ obseruationes ordinantur ad sacrificia ꝛ ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa ꝛ loca ꝛ huiusmodi quibus vtebantur in sacrificijs ꝛ ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuēdi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei. vt pote q̄ custodirent se ab aliquibus cibarijs potibus ꝛ vestibus: ꝛ similib⁹ ex hoc: quia erāt populus deo consecratus p̄ sacramentū circuncisionis ꝛ alia sacramēta. Nunc aūt ita est. q̄ ex fine accipitur ratio eorū que sunt ad finem: ꝛ ideo ostenso q̄ sacrificia ꝛ sacramenta imperfecta erāt sufficienter erit ostensum q̄ sacra ꝛ obseruationes erāt imperfecta: q2 ordinabātur ad duo predicta: sicut ad finē: vt prius dictum est. Qd auteȝ sacrificia veteris legis essent imp̄fecta ostēdit̄: q2 quedā

erant sacrificia p pctis oblata et hec erant imperfecta: quia nō poterant auferre peccata. ppter qd dicit apls ad Hebre.x. Impossibile est sanguie hyrcoꝝ ꝛ thauroꝝ auferri pctā. Et iterū ibidē. Oīs quidē sacerdos. scꝫ veteris legis presto est quotidie ministrās ꝛ easdē offerēs hostias q̄ non possunt auferre pctā. Et idez habet Esa. xl. Libanus nō sufficiet ad succēdendū ꝛ aīalia nō sufficiēt ad holocaustuꝫ. Libanus aūt hic vocat primū tēplū qd fuit factum de lignis libani. Aīalia aūt illa oblata q̄tū ad partē ꝯcremata nō suffiēbāt ad amotionem pcti. Alia aūt erant sacrificia pacifica ex deuotiōe oblata ad grām dei impetrādā seu ad aliqd bñficiū diuinū ꝛ illa erāt impfecta: q: grā diuina seu bñficiū diuinū nō impetrabatur ratione oblati muneris: lꝫ aliquādo daret ppter oblationē ꝛ fidem offerētis. Et hoc est qd dicit apls ad Hebre.ix. Tabernaculuꝫ factum est primū ꝛc. Sequit q̄ est parabola tēporis instantis: iuxta quā munera ꝛ hostie offerūtur q̄ nō possunt sm ꝯsciētiā perfectū facere seruientē: q: perfectio conscientie est donū grē. Et sic patet ppositū q lex moysi q̄tuꝫ ad cerimonialia ꝛ sacrificia erat imperfecta. ¶ Sed lex noua pfectissima est q̄tum ad sacrificia: quia ipsa est vnū sacrificiū perfectissimū scꝫ eucharistia q̄ nō tm̄ est sacramentū: sed etiā sacrificium: q: ibi xps quēadmoduꝫ immolat ꝛ fructus sue benedicte passionis a pplo pcipit. Istud autē sacrificiū tanq̄ vnū ꝛ pfectū fuit i lege figuratū p multa sacrificia ꝛ varia: sicut pfectū p impfecta. Eius aūt pfectio apparet in duobus: q: pmo tollit peccata qd nō poterāt facere legꝭ sacrificia: ppter qd dicit. Jo.i. Ecce agnus dei: ecce qui tollit pctā mūdi. Sm q dicit btūs Johānes i.canonica.iiij.c. Ipse est propiciatio p pctis nostris: nō pro nostris aūt tm̄. sed p totius mūdi. Scdo apparet ei⁹ pfectio: q: augmētat grām sm q dicit Joh.vi. Qui mādūcat me viuit ppter me: scꝫ p augmētum grē. De hoc sacrificio panis ꝛ vini i Beresich raba.i.in genesi magno. Rabi mosse darsan super textum Gen.c.xiiij. Melchisedech rex salē offerēs panē ꝛ vinū Erat eni sacerdos dei altissimi dicit rabismalthel filius nahaman. Iste melchisedech erat sem filius Noe: ꝛ quid voluit dicere proferens panem ꝛ vinum: ostendit nobis q decuit ei actus sacerdotij q̄ erat sacrificare panem ꝛ vinum: ꝛ hoc est qd dixit. ps.in psal.cix. Iurauit dominus ꝛ nō penitebit eum: tu es sacerdos ꝛc. Et qs est ille. Ille est rex messias. propter quod scriptum est. Ecce rex tuus venit tibi iustus ꝛ saluator ipse zacha.ix. Et in hoc quod dicit proferens panem ꝛ vinum concordat cum ps. qui dixit ps.lxxi. Erit firmamētū in terra in sūmis mōtiuꝫ vbi dicit. Translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in

capitib⁹ mōtiū synagoge. Et cuȝ ille. ps. lxxi. Deus iudiciū tuuȝ regi da. ſm doctores talmuth totus loquat de messia. quicūqȝ si nō est cecus poterit videre ſm predictā translationē caldaicā q messias erit firmamētū in terra i altitudine mōtiū synagoge: qui mōtes synagoge ⁊ ecclie sunt sacerdotes q quotidie de facto eleuāt messiam sup capita sua. ⁊ est ita clarū q nō possunt negare nisi illi sup quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculoꝝ vt cordis. hoc est ergo vnicū sacrificiū excellentissimū legi noue in pane ⁊ vino. qḋ sacrificiū est ipsemet messias. ⁊ sic perfectio legis euāgelice patet ex pfectione sacrificij. Et cū oēs cerimonie ecclesie sint precipue propter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur q cerimonie xpianorum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum q in lege noua fiāt cerimonie que aliquid figurēt sicut figurabāt cerimonie veteris legis. Cerimonie eñ ordinantur ad cultum diuinum. Et ſm q dicit aug. in encheredion. c. iij. De⁹ fide spe ⁊ charitate colit loquendo de cultu interiori qui est per fideȝ ⁊ charitateȝ. Est ergo triplex status hominis in quo habetur fides ⁊ spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. scilȝ de mysterijs xpi. ⁊ de vtrisqȝ sicut de futuris: ⁊ hic est status veteris testamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que itroducimur ad celestia: scȝ de mysterijs xpi. sicut de psentibus vel de preteritis est status noue legis. Terti⁹ stat⁹ est in quo vtraqȝ habent tāqȝ presentia ⁊ euidētia ⁊ nihil credit et hic est stat⁹ patrie celestis. in hoc aūt statu tertio vbi nihil credit nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū pertinēs. ſm qḋ dicit Apo. xxi. Templū nō vidi in ea. dñs eñ deus oīpotēs templū illi⁹ est. Pari igit ratione aduenīēte scḋo statu: scȝ noue legis cerimonie primi status. scȝ veteris legis cessare debuerunt ⁊ induci alie que conuenirēt statui noue legis. in quo bona celestia expectātur de futuro. sed beneficia xpi habita sunt de preterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xpm venturum. dignuȝ est vt sic euacuaretur in noua lege. in qua mysteriuȝ xpi iam est preteritum. ⁊ hoc est qḋ dicit apls ad Hebre. ix. translatio sacerdotio necesse est: vt legis trāslatio fieret q̄ntum scȝ ad cerimonialia thurificatione tantū excepta qr non significabat mysterium xpi directe: sed deuotioneȝ populi ad xpm. nunc autē debet esse non minor deuotio ad ipm iaȝ presentialiter exhibitū q̄ȝ erat tunc ad ipm vēturū: ppter qḋ i noua lege manet thurificatio per quā designat ministrorum ecclesie: ⁊ ipsius populi deuotio. Innumere aūt sunt in lege noua cerimonie. Et si nun q̄ aliud attēderēt iudei ⁊ pagani nisi excellētia cerimoniaꝝ in ritu xpiano. Istud solū deberet cōuin

cere cecitatem eorū sicut patet de ornamētis sacerdotalibus z mini strorū z de alijs que cū tāta solen nitate fiunt in altari z in choro in festis duplicib⁹ maiorib⁹ minori bus semiduplicib⁹ z simplicibus: quales etiā cerimonie fiunt i cho ro a cātorib⁹ z organis ꝗ honestis sime iclinatiōes. Quid dicā de or natu in crucib⁹ z calicib⁹ aureis z argēteis. ceterisqꝫ vasis z reliquia rijs. in quibus reliquie sanctorū q̄ ꝑ xp̄o mortui sunt vel eū fidelis sime secuti sunt honorifice conser uant. Mirabant̄ iudei vnū tēplū Salomonis: sed in stuporē cōuer tant̄ ꝓ multitudine z magnitudi ne ecclesiarum xp̄i in toto orbe cō structarum. Mirentur altitudinē z pulchritudinez turrium: in qui bus armonia dulcissima resonat campanaruz: que pro laudibus di uinis z pro cōuocatione populoꝝ z pro terrore demonū mira effica cia propulsantur. Quid dicam de cerimonijs romane curie in sum mi pontificis imperatorū z reguz vnctione. Quid de consecratione episcoporum: ecclesiarū: altariuz: vasorum: z vestimētorum que om nia admirāda z stupēdissima sūt cum xp̄o: z in admirationem con uertūt deuote aspicientes. Atten dant autez miseri iudei. s. z infide les super omnia in vna z eadez fi de tantā diuersitatez religionum vbi homines a seculo fugiētes ex ponunt totum tempus vite sue in laudibus z seruitio redemptoris qui licet diuersis cerimonijs ꝑ cō seruatiōe religionū quasi quibus dam muris vtuntur sicut nucleū in testa cōseruatur. z mel in fauo: z ciuitas in muro. In substantia tamen eiusdē fidei nullatenus di screpantes ad vnuz beatitudinis terminū nituntur peruenire. Sic ergo pꝫ in summa colligēdo ꝙ lex noua que euāgelica dicitur perfe ctissima est in moralibus: quia ea implētur. addita perfectiōe quia illi precepto nō occides additur nō irasci. Et illi non mechaberis additur nō concupiscere ex visu. Et illi nō periurabis. additur nō iurare omnino. i. sine legitia causa. z sic de alijs Matth. v. Et ab il lo ꝑmisso vsure alieno tollitur im perfectio. date mutuū nihil inde sperātes. Luce. vj. Et illi de libel lo repudij. additur si quis dimise rit vxorē: nisi ob fornicationē me chatur: z qui eaz duxerit similiter mechatur. Matth. v. z sic tollunt̄ imperfectiones taliuz permissoꝝ in lege veteri. ¶ Si queras vtruz moralia precepta possunt dici eua cuata simpliciter. Respōdetur ꝙ moralia precepta fuerant euacua ta tn̄ modo ꝑm quid. scꝫ q̄ntum ad imperfectionē: cuius ratio est quia sunt de dictamine recte ratiōis. z ideo manēt quantū ad substātiā precepti remota tn̄ imperfectiōe sicut dictuz est: quia quādo ex im perfecto fit perfectū non tollitur terminus a quo. sꝫ tn̄ ei⁹ imperfe ctio: sicut qn̄ ex minus albo fit ma gis albū nō tollit̄ albedo ꝑcedēs sed tn̄ eius imperfectio nō est sic

de cerimonialib⁹ veteris legis: q2 cõtrariant noue legis cultui. z qñ fit mutatio de vno cõtrario i alte rũ: oportet terminũ a totalr euacuari: sicut qñ ex albo fit nigrum albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicunt ɔtrarie cerimõijs noue legis: q2 ille figurabãt xp̄m venturũ z iste iã de pterito aduenisse z ideo totalr cessare debuerunt Etiã lex noua est pfectissima i iudicialib⁹ ex amore ad iustitiã idu cendo inocētē nõ cõdēnãdo. nec aliquod malũ impunitũ relinquēdo z impleuit xp̄s iudicialia precepta. z i eo q iustitie addidit eq tatē misericordie: vt pz in absolutione adultere Et factuz est deinceps z iter faciebat zc. Maria q̄ vocat magdalena de qua septem demonia exierãt. z Johãna vxor chuze pcuratoris herodis: z susãna z alie multe zc. Johã. viij. Iustitia enim ſm rigorē diminuta est a misericordia q̄ superexaltat iudiciũ. ¶ Secundo q̄d iudicialia pcepta veteris legis totalr euacuata sunt. Rñdetur q qñ corrumpitur terminus a quo p accidens illud quod est ei adiunctum corrumpitur. potest tamē manere cũ termino ad quē si nõ habeat ad ipm contrarietatem: nõ tamē manet idem numero. sed specie tm̄. Sic quãdo de aere fit ignis corrumpitur aer. z manet in igne qualitas symbola eadez specie scilicet raritas. talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiã earũ obligatio. posset tamē aliqs princeps ordinare q̄ seruarent in regno suo: ita tñ q nõ reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Rõ pdicti est: q2 iudicialia pcepta p se z directe nõ erãt ordinata ad significãdũ aliqd futuruz sicut erãt cerimonialia: sz erãt ordinata p se z directe ad seruandũ ordinē iustitie i populo iudaico: vt supradictũ est. Q2 tñ stat⁹ illius ppli erat figuralis tot⁹ respectu xp̄i: vt dicit aps. i. ad Corint. ix. oĩa in figura cõtingebãt illis: p cõsequēs pcepta iudicialia illius ppli erãt figuralia nõ directe sed ex cõseqnti. z iõ si aliqui seruarēt ea ex hoc q fuerũt tũc statuta hoc esset dicere q stat⁹ ille adhuc durat qđ est erroneum z illicitũ si tñ aliqs princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Cõsiderãdũ tñ q in lege noua trãseũt quãtũ ad eorũ rigorē. q2 essent magis obseruãda ex amore virtutis q̄ ex timore: q2 lex noua est lex amoris ppter q dicitur. i. Joh. iiij. pfecta charitas foras mittit timorē. Adimpleuit etiã xp̄s pcepta iudicialia rigorē eor. tēperãdo in aliquibus: vt dictũ est p sciḿ: z in alijs dimisit tēperamētũ suis ministris scz eccl̄ie: platis: z principibus catholicis. vt de talib⁹ ordinēt ſm q viderint vtile cõitati fidelium ſm temporũ varietatē z locoruz z psonarũ. z istud nõ fuit destruere legē: sed adimplere q2 sic ordinauit meliorē modũ obseruatiõis iustitie. sicut nõ destruit puer qñ fit vir: q2 licet transeat pueritia: ma

net tñ melior statꝰ eiusdẽ psone etate mutata. Lex vetꝰ habuit q̃si statũ pueri respectu noue legis: ppter qd̃ vt supradictũ est ad gal. iij. dicit lex pedagogꝰ noster fuit primo. i. regulatiuus statꝰ pueri-lis: ppter qd̃ erat lex timoris sicut pueri sub disciplina ꝛ timore custodiũtur. Lex aũt euãgelica est lex amoris. ꝛ idõ nõ dꝫ esse tãtus rigor penarũ: qꝛ ppriũ hoim pfectorũ est magis deduci ad virtutẽ amore iustitie q̃ʒ timore pene vt supra dictũ est. ¶ Est etiam lex noua pfectissima in sacramẽtalibus: vt dictũ est de eucharistie sacramẽto et ĩpleuit xp̃s sacramẽtalia legis p exhibitionẽ veritatis venit eñ rex ꝛ impleuit figuras que vacue erãt. Impleuit sacramẽtũ circũcisionis qd̃ se extẽdebat solũ ad viros. Primo suscipiẽdo ĩ seipo. Scd̃o meliꝰ efficaciꝰ ꝛ generaliꝰ instruẽdo sacramẽtũ loco ipiꝰ: scꝫ baptismũ in quo cõfertur maior gratia ꝛ remediũ tã viris q̃ʒ mulieribus. Impleuit etiã sacramẽtũ vnctionis regũ ꝛ sacerdotũ. nõ qꝛ assumpserit statũ sacerdotis legalis vel terreni regis: ĩmo dixit corã pylato. Regnũ meũ nõ est de h̃ mũdo. Si ex h̃ mũdo eẽt regnũ meũ ministri mei vtiq3 decertarẽt vt non traderer iudeis: nũc aũt regnũ ꝛc. Iohãnis. xviij. ꝛ idõ nõ habuit istã vnctionẽ corpalẽ regũ vł põtificũ sꝫ vnctionẽ spũalẽ habuit a deo patre p plenitudinẽ gratie ꝫm qꝛ dicit in ps. xliiij. Unxit te deꝰ deꝰ tuus oleo leticie ꝛc. ¶ Est etiam lex noua pfectissima ĩ cerimonialibus: vt dictũ est: ꝛ xp̃s impleuit cerimonialia: nõ solũ q̃ ptinebãt ad sacramenta: sed etiã ad sacrificia: sicut ĩmolatio agni paschalis: ꝛ iuge sacrificium. ꝛ similia q̃ erãt figuratiua vnius sacrificij pfecti. scꝫ xp̃i in cruce offerẽdi. Et ideo ista impleuit xp̃s vno modo patiẽdo corpaliter in cruce. Alio modo efficacius sacrificiũ: scilicet eucharistiam instituẽdo. Quedã etiam cerimonialia ptinebãt ad sacramenta ꝛ de talibus erant p̃ceptiua prohibitiua vsuũ aliquorum ciborum: ꝛ similia: ꝛ ista adimpleuit christus: quia dixit petrus actuũ. xi. Immũdum ꝛ commune non intrauit in os meum: ꝛ multo fortius christus hec obseruauit. ꝛ sic ista precepta adimpleuit obseruãdo: ꝛ obseruationem meliorem declarando: per talem enim abstinentiam a corporalibus cibis significabatur abstinentia a spiritualibus immundicijs. Hanc autem mũdiciam instituit christus in lege euangelica q̃ est mũdissima, dicẽs. Beati mũdo corde: quoniã ipsi deũ videbũt: ꝛ per cõsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia propter qd̃ dicitur actuũ. iiij. qꝛ deus purificauit. Tũc ergo dicit: qꝛ nullꝰ cibꝰ coinquinat homines qui cuꝫ gratiarum actione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tamen deus in ordinatiõe ecclesie de aliquibꝰ

abstinentijs faciendis p loco et tpe et sic patet excellentia legis xpi quantum ad totum corpus et quod xps legem adimpleuit quantum ad oia genera preceptorum. ¶ Est etiam perfectissima p ammotionem velaminis quod significatum est: quia tunc sacramentalia et cerimonialia mutata sunt quo ad effectum: sed non quo ad obseruantiam. quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia enim tripliciter considerantur. Primo quasi viua ante passionem et tunc iudei tenebantur comseruare ex precepto Scdo quasi mortua scz a passione dni vsqz ad fidei manifestam reuelationem et hoc tpe pmissum erat eis seruare et petrus seruauit. Tertio consideratur tps in quo fuerunt mortua: scilicet post fidem reuelatam: et extunc nec precepta fuerunt nec permissa: sed omnino phibita ne cineres mortales: scilicet synagoge sepulte de tumulo prodiret. quod horribile foret et fetidum Si ergo lex noua in toto corpore pfectissima est sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta Omnia etiam contenta in lege noua vt dicit doctor subtilis scotus in prologo primi sententiarum. q. ij. sunt rationabilissima: id est quod nihil tradit dissonum roni. et in hoc multum commendatur excellentia legis noue. Quid enim ronabilius quam deum tanquam finem et vltimum sup omnia debere diligi et proximum sicut seipsum: id est ad id ad quod seipsum. fm gregorium. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Matth. xxij. Item Matth. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines. et vos facite eis. Ex istis quasi ex pricipijs practicis: alia practica in scriptura sequitur. Tradita honesta et rationi consona. sicut de eorum rationabilitate patere potest singulatim cuilibet pertractanti de preceptis et consilijs et sacramentis. quia in omnibus videtur esse quasi quedam explicatio legis nature: que secundum Apostolum ad Ro. ij. scripta est in cordibus nostris: et hoc quo ad moralia: de quo Augustinus. ij. de ciuitate dei. c. xxviij. in fi. Nihil in eis turpe aut flagitiosum spectandum: imitandumqz proponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur. aut miracula narrantur. aut diuina laudantur aut beneficia postulantur. De incredibilibus etiam patet: quia nihil credimus de deo quod aliquam imperfectionem importat: immo si quid credimus esse magis attestatur perfectioni diuine quam eius oppositum. patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi. et huiusmodi nihil enim credimus incredibile: quia tunc incredibile esset ea mundum credere. sicut deducit Augustinus de ciuitate dei libro. xxij. ca. v. Mundum tamen ea credere non est incredibile: quia hoc videmus. ¶ Tertio ostenditur excellentia legis noue ex tertio gradu perfectionis eiusdem. scz ex miraculorum claritate. quod sic deducit predictus doctor subtilis deus non potest esse testis falsus: sed ipse in

uocatus a pdicante scripturā vt ostenderet doctrinam eius eē ve raȝ fecit aliquod opus sibi ꝓpriū vt pote miracula ac ꝑ hoc testifica tus est hoc esse veruȝ quod ille p dicauit. Cōfirmatur per Richar dū primo de tri. c. ij. Domine si er ror est a te decepti sum⁹. nam tan tis signis cōfirmata sunt que nō nisi a te fieri possīt. ꝙ si dicas mi racula non fuisse facta cōtra hoc dici pōt illa snīa August. de ciui. dei lib. xxij. ca. v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculū sufficit ꝙ iam orbis terrarum sine vllis cre dit miraculis. Si enim qđ credi mus dicat incredibile esse. nō mi nus est īcredibile homines īquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationē: paucissimos quo ad numerū. quia. xij. iperitos quo ad sciam. quia piscatores reȝ ita incredibilem. s. xp̄m esse veruȝ filium dei: passuȝ pro genere hūa no in cruce tertia die resurrexisse ⁊ ad celum ascendisse taȝ efficaci ter mūdo doctis psuadere potuis se vt mundus credat illud sicut iā credidisse videm⁹ nisi ꝑ illos ali qua mira fierēt per q̄ mūdus ad credēduȝ īduceret. Unde subdit ibi Augu. iuxta finem capi. Et ꝓ pterea mūd⁹ numero exiguo igno bilium infirmoꝝ ⁊ imperitoꝝ ho minū credit qꝛ in tā contēptibili bus testibus multo mirabilius di uinitas seipāȝ persuasit. quid eñ īcredibilibus ꝗ̄ ꝙ ad legē cōtra riā carni ⁊ sanguini doctores pau ci et rudes ⁊ pauperes ad fidem plurimos sapientes cōuerterīt. quod specialiter patet de multis prudentissimis. primo fidei rebel libus et post conuersis. vt de pau lo prius persecutore post gentiuȝ doctore. De augustino ꝑus ꝑ ma nicheos seducto: post doctore ca tholico. De dionysio ꝑus philo so pho postea pauli discipulo. de Cy priano prius mago: post epō xp̄ia nissimo: ⁊ sic de aliis innumeris. Cōtra idē secūdo potest dici illđ idē Aug. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse mi racula nec fuisse facta. sȝ mēdaci ter scripta. quisq̄s hoc dicit si de his rebus negat oīno vllis literis esse credendū. pōt etiā dicere nec deuȝ creasse mortalia. ⁊ ibidē si li bris magicis siue quod honesti⁹ putāt theoricis credūt cur illis li bris credere nolunt ista esse facta quibus tāto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sa crificandū esse precipiūt. Contra idē tertio est. qꝛ q̄dā sunt facta q̄ nisi animis ꝑteruiētibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcā a siluestro coram Constantino tā in curatione lepre eius ꝗ̄ postea ī disputatione eius cōtra iudeos q̄ facta tanq̄ celeberrima mūdū nō latuerūt. ¶ Forte dices ꝙ licȝ mi racula sunt facta nō tamē sunt te stificantia veritatem qꝛ antixp̄us faciet miracula. Cōtra si aliq̄s vo catus in testem signum consuetū testificatiōis permittat adduci ⁊ presens non cōtradicat talis taci turnitas non stat cuȝ veritate ꝑfe cta. miraculuȝ autē est tale signū

dei vt testis sibi. igitur si permittat miracula fieri a demonib⁹ nō cōtradicēs annunciās videlicet nō esse sua testimonia non videt esse verax perfecte ꝙ est impossibile. ꝛ p hoc dicitur ad illud de antichristo qꝛ xp̄us ꝑdixit miracula facienda p eū nō eē testimonia veritatis vt pꝫ Math. xxiiij. ꝛ .ij. ad Thessal. ij. Unde ꝯtra falsa miracula ātichristi posset sibi obijci saltē de istis duobus hoc modo. si tu es de⁹ fac me videre nudaꝫ diuinam essentiam ꝛ post visionē me moriaꝫ certam habere visionis: ꝛ certitudinē habere ꝙ illa fuerit visio nuda diuine essentie. ꝛ tūc credam tibi. Itē si tu es deus dic mihi quid faciaꝫ aut quid cogitabo vel qd appetaꝫ pro tali die vł hora. Et huius vie efficaciam ex miraculis innuit saluator. Joh. v. et opa que ego facio illa testimoniū ꝑhibēt de me. Si mihi nō vultis credere operibus credite. ꝛ sic pꝫ excellētia noue legis miraculoꝝ claritate. ¶ Quarto ostēditur excellētia legis noue ex quarto gradu perfectionis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo ad caput. ꝛ mēbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos ei⁹ ecclesie credere gremio q̄ vsqꝫ ad cōsummationē generis humani ab apostolica sede per successiōes episcoporuꝫ frustra hereticis circūlatrātibus ꝛ partim plebis ipsius iudicio ꝛ partim consiliorum grauitate ꝛ partim ex miraculoruꝫ maiestate dānatis culmen auctoritatis obtinuit. ꝛ paruum post. Quid est ꝙ tam ingratum potest esse oīu dei q̄ꝫ tāto labore ꝑrauitate auctoritati velle resistere. Unde gamaliel. Act. v. Si est ex hoībus cōsilium: hoc autem opus dissoluet: si ꝟo est ex deo nō poterit dissoluere ne forte ꝛ deo repugnaꝛ videamini. Etiā Luc. xxij. ait dn̄s. Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua ꝛ tu aliquando conuersus cōfirma fratres tuos. ¶ Secūdo pꝫ stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Aug. cōtra epistolā fundamēti. Quis eniꝫ tantā multitudinē ad peccatum ꝑnam ad legē cōtrariam carni ꝛ sanguini seruādā induceret nisi deus. Cōfirmaꝛ qꝛ iudeorum secta non manet i vigore sicut contra eos deducit Aug. in sermone de aduentu. vos inqꝫ conuenio o iudei ꝛc. Si obijcitur ꝛ de permanētia secte machometi responsio illa incepit post legeꝫ xp̄i plusq̄ꝫ sexcētis ānis vt dicet li. iiij. ꝛ ꝑphetia dicitur esse apud eos ꝙ secta eorum cito finiēda ē. non est sic de lege xp̄i qꝛ ipse dixit Math. xxiiij. celum ꝛ terra transibunt verba aūt mea nō trāsibunt quasi dicat. ex mea sine fine durabit. qꝛ verba xp̄i sunt lex eius. Itē manēte sacrificio legis noue manet ꝛ lex noua. sꝫ vsqꝫ ad finē istō sacrificiuꝫ durabit. patet Math. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sū. s. in sacramēto altaris vsqꝫ ad cōsummationē seculi. lex ergo christi in qua tale sacrificiū continuabitur durabit vsqꝫ ad cōsummationem seculi. Item dicit

apl's.j.Cori.xj.Quotienscūqꝫ manducabitis panem hunc ꝛ calicem bibetis mortē domini annūciabitis donec veniat.s.ad iudiciū. Est ergo lex noua excellētissima propter suam ppetuam stabilitatē in capite ꝛ in mēbris. ¶ Quito ostēditur excellētia legis noue ex qnto gradu eiusdē.s.ex diuina bonitate que non deest toto corde querentibus salutē.multi eñ diligētissime querētes salutē ad hāc legē conuersi sunt.ꝛ quanto feruentiores facti sunt in querēdo tanto in hac lege amplius sunt cōfirmati.subitoqꝫ in ea penitētes de malitia in bonitatē mutati sunt.ꝛ qđ amplius in admirationē inducit est ꝙ potētes pfrui honorib' mūdi diuitijs eiusdē ꝛ delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrantes: humilitatē paupertatē ꝛ castitatem que eis opponuntur amplexantes sub religionis voto tēpore vite sue crucifixi mundo ꝛ mundus eis se volūtarie astrinxerūt sicut quotidie experimur. Tormenta quoqꝫ p eam plures in magna exultatione spiritus ꝛ tristitias sunt perpessi.que nō videntur probabilia nisi deus hanc legem singulariter ꝛ irrefragabiliter approbaret ꝛ ordinaret ad salutem tanquam excellentissimam ꝛ perfectissimam legem sine qua salus esse non potest. ¶ Sexto ꝛ vltimo ostenditur excellentia legis noue ex sexto gradu perfectionis eiusdem.scilicet ex amenissima pmissorum incomparabilitate.in lege enim veteri promissa imperfecta fuerunt.promittebantur enī tria s.bona temporalia.vita temporalis.ꝛ pax temporalis. De primo. Leui.xxvj. Si in preceptis meis ambulaueritis ꝛ mādata mea custodieritis ꝛ feceritis ea dabo vobis pluuiam temporibus suis.ꝛc. Esa.j. Si volueritis ꝛ audieritis me bona terre comedetis ꝛc. De secundo Leui.xviij. Custodite leges meas atqꝫ iudicia que faciēs homo viuet in eis. Ro.iij. Moyses scripsit qm̄ iustitiā que ex lege est qui fecerit homo viuet ī ea. De tertio Leui.xxvj. dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis ꝛ non erit qui exterreat. Itē Deutero.xxviij. Si audieris vocē domini tui vt facias omnia mādata eius faciet te excelsiorē omnibus gentibus ꝛc̄.s.in tēporalibus. Ecce pmissa legis moysi. Sed quid pmittit lex machometi. Certe pmittit suis credētibus pro finali beatitudine illud quod debet porcis ꝛ asinis.s.gulā ꝛ coitū. Quam promissionē phs despiciens qui fuit quasi istius secte.s. Auicēna. vij.metaphisice.vij.ca. Aliuꝫ finē quasi profectionū ꝛ hominuꝫ magis congruētē inquit. Lex nostra quam dedit machometus ostēdit infelicitatis dispositionem ꝛ miserie que sunt sm corporis sensus. ꝛ est alia promissio: que apprehenditur ab intellectu. Sequitur ibi sapientibus multomagis cupiditas fuit ad consequendam hanc felicitatem ꝙ corporis que ꝙuis daretur eis nō tamē attenderunt nec appreciati sunt eā in cōpara=

tione felicitatis que est cõiuncta
pme veritati hec ille. Nobis autẽ
in lege xp̃i excellẽtiora promittũ-
tur quia promisit bona spũalia et
eterna.s.gratiam in p̃senti que p̃-
cellit omnibus bonis tẽporalib⁹
et etiam gloriã in futuro. Tria au-
tem spetialiter obseruãtibus dei
mandata promisit.s.regnũ celorũ
vitam eternam.et pacem sine fine
De primo. Math.iii. Pniam agi-
te appropinquabit vobis regnuz
celorum. De secũdo Math.xix. Ois
qui relinq̃t domũ vel fratres aut
sorores aut p̃rez aut m̃rez aut vxo
rẽ aut filios aut agros ꝑpter no-
mẽ meũ cẽtuplũ accipiet. Nõ ẽ sic
intelligẽdũ vt aliq̃ dixerũt q͡ post
aliquã reuolutionẽ tẽporum post iu
dicium cẽtuplum oim que dimit-
tuntur hic ꝑpter deuz reddat in
eadẽ specie vt cẽtum agri ꝑ vno
agro dimisso.s3 est sensus q͡ q̃ cor-
poralia ꝑ xp̃o dimiserit bona gra
tie recipiet hic in p̃nti q̃ intantuz
excedũt bona tp̃alia ac si cẽtena-
ri⁹ numer⁹ ꝑuo numero cõpetur
et vitã eternam possidebit.s.in fu-
turo. De tertio Joh.xv. Pacez re-
linquo vobis.pacẽ meã do vobis
s.qualis ego sum.quia eternus cũ
patre et sp̃usancto nõ qua est mun
dus qui transit et eius pax. Et nõ
est mirũ si xp̃s dat suis credẽtib⁹
pacem eternam quia ipse est prin-
ceps pacis. Esa.ix. Sequitur ibi-
dem Et pacis nõ erit finis .hanc
ꝑmissionẽ p̃dixerat Esa.fiendaz
suis credẽtibus ꝑ regem messiam
ca.xxxii.vbi dicit. Sedebit popu-
lus meus in pulchritudine pacis
quia pax celestis ex nulla p̃te im-
pedietur seu obscurabitur. In ta
bernaculis.i.in mansionib⁹ diuer-
sis s̃m diuersitatẽ et varietatẽ me
ritorum. De q̃bus Joh.xiiii. In domo
patris mei mãsiões multe sunt fi
ducie quia oẽs sunt ibi certi d̃ sue
beatitudinis eternitate et i requie
opulẽta q2 ibi totalr̃ quietabitur
appetit⁹ s̃m illud p̃s.xvi. Satia-
bor cũ apparuerit gl̃ia tua. Simi
liter i lege veteri cõminatio erat
mors tp̃alis. Unde Esa.i.c. Si me
ad iracũdiã ꝑuocaueritis gladi⁹
deuorabit vos.sed i lege noua cõ
minatur mors eterna. Matt.xxv.
Discedite a me maledicti in ignẽ
eternũ:sic ergo p3 excellẽtia legis
noue ex p̃dictis sex gradibus. Ex
q̃bus correlatiue sequit̃ legẽ xp̃i
esse priorem lege moysi.nõ quidẽ
tp̃e sed p̃fectione:l3 fides xp̃i fue-
rit prior lege moysi prioritate non
solũ perfectiõis sed etiã tẽporis.
q2 ante.cccc.xxx.annos vt patuit
supra eadez consideratione ar.ii.
¶ Et notãdũ q͡ euãgeliũ xp̃i dici
tur lex a legẽdo.q2 in eo legit̃ di-
uina iustitia . dicitur lex a ligan-
do quia ꝑ ip̃3 ligat̃ humana inso-
lẽtia.dicit̃ lex a legẽdo.i.colligẽ-
do q2 de ipsa colligit̃ sapida sciẽ-
tia.dicitur lex a legãdo.q2 in ipsa
legat̃ beatitudo eterna. Lex euã
gelica est illa lex:de q̃ dicit̃ .eccli.
xxiiii. Hec oia liber vite et testamẽ
tũ altissimi et agnitio veritatis. Ue
re liber vite est q2 verba euangeli
ca aiam viuificãt.vere etiaz testa
mẽtum altissimi.q2 verba euãge-
lica eterna p̃mia obseruantibus

promittūt. Uere etiā agnitio veritatis. quia verba euāgelica errorꝝ tenebras a mētibus fugant. Hec est lex q̄ in se est sincerissima ꝛ absq̄ oi admixtione falsitatis ꝓpter qḋ dicit lex domini immaculata ꝛc. ps. xviij. Hec est etiā respectu oim virtuosissima. ideo dicitur cōuertens aīas. lex euangelica aīaꝫ dulcificat cōtra mūdi multiplicē pressuram q̄ est testimoniū domini fidele sapientiā. i. sapidā scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aīas letificat contra cordis tristitiaꝫ. ꝛ hoc est quod sequitur. Justitie domini recte letificātes corda. letificātes quidem q̄ ꝓmittūt penitētibus veniam ꝛ ꝑseuerantib⁹ gloriā. Ipsa etiam aīas illuminat cōtra ignorantiam q̄ est preceptum dñi lucidum illuminans oculos. Btūs ergo hō quem tu erudieris domine iesu: ꝛ de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.



Uartus thesaurus aperit de loco natiuitatis messie queꝫ ꝓnūciauit ꝛ determinauit specifice sacra scptura. Michee. v. Et tu bethleē effrata puulus es in milibus iuda. ex te mihi egredief q̄ sit dominator in israel translatio chaldaica habet. Ex te egredief messias. hoc aūt vt ipsi nos ꝯcedimus impletū est in iesu nazareno q̄ natus est in bethleem vt pꝫ Matt. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus ei⁹ ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui q̄ nō intelligitur deitas eius sed preuisio ꝛ ꝑdestinatio natiuitatis ei⁹ a dieb⁹ eternitatis siue ab eterno. Sꝫ hec respōsio nihil valet q̄ preuisio ab eterno de rebus omnib⁹ est cōis etiam de minimis. q̄ omnia sunt preuisa ab eterno. ꝛ per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xp̄o respectu alioꝝ prophetarum quātuncūq̄ minorum. Et ideo dicūt aliqui iudei de nomine messie q̄ fuit ab eterno ante mundū creatum. Septē enim dicunt ante mūdum ꝛ ab eterno creata. s. lex. penitentia gehēna. domus sanctuarij thron⁹ glorie: paradisus voluptatis. ꝛ nomē messie. Et sic exponūt illud Geñ. ij. plantauerat domin⁹ deus paradisum voluptatis a pricipio. i. ante mūdū ꝑ duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a ꝑncipio a diebus eternitatis de nomine messie qḋ fuit ante mundū creatū modo predicto. Sed hec ita irrationabilia sunt q̄ non indigent reprobatiōe lex eñi nō potuit creari nisi in aliquo intellectu nō diuino q̄ nihil est ibi creatū nouiter: nec i alio q̄ nullū tale erat ante mūdū. Similiter penitētia nō est nisi de peccato ꝑterito. ideo nō est ante mūdū. q̄ peccatū non fuit ante mūdū cū peccatū haberet esse in hoīe vl' angelo qui ſm ipsos nō possunt fuisse añ mūdū: ꝛ ꝯsimili mō possunt

Septē creata ante mūdum ꝛ ab eterno

alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶ Quod nomē messie debuit esse nouū et illud est iesus.



Quintus thesaurus aperit de nomie messie qd' añ eius aduentū incognitū erat dixerat eñ. Esa. in. c. lxij. Vocabit tibi nomē nouū quod os domini nominauit. Istud nouū nomē ore domini per angelū fuit denūciatū Ioseph et marie virgini qd' eēt iesus. Istud pciosū nomē ineffabile fuit dictuz. Greci vero tetragramaton nominauerunt. a tetra qd' est quatuor et grama litera quasi nomen quatuor literarum. Et vt videatur nouitas isti⁹ benedicti nominis iesus: aperio quicq mirifica secreta pdicti ineffabilis nominis tetragramaton. Primuz secretū est q in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo pferri nō pōt Scribitur enim quatuor literis. s. ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur literis. ih. vh. vnde et a grecis tetragramaton dicitur vt dictum est quod hebrei pnūciāt Adonay aliter scribētes et aliter pferentes qr nō est eis datū ineffabilitatem hui⁹ nominis penetrare vnde nec valēt proferre. ¶ Scdm secretuz est q istud sanctū nomē significat mysteriū trinitatis et vnitatis diuine essentie. Tres nāq lrē sunt qbus ipm sanctū nomē scribitur sz vna earuz bis ponitur. scz he. que innuit spiritūsanctū procedere tā a filio q̄z a patre. Ioth. idez est qd' principiū et cōuenit pri qui est pricipiū sine principio. qr pater a nullo sed alie persone ab eo procedūt he interpretatur vita et conuenit spirituisancto qui est omniū viuificator et ispirator sicut ipe dñs ait. Ioh. vj. Spiritus est qui viuificat vaf. idē sonat quod ipe qd' est pronomē demōstratiuum et significat filiū qui visibilis et demōstrabilis factus est in assumpta hūanitate. qr i terris visus est et cū hoībus cōuersatus ē Baruch. iij. ¶ Tertiū secretū est qd' istud sanctū nomen vt tradūt peritissimi hebreoz tante virtutis est vt si distinguatur in tres dictiones quelibet significet nomē dei. p se idipsum significās quod et integrum nomē qd' ex quatuor literis cōstat. Si enim primā cōiūxeris et scdā. s. Ioth. et he. erit vnum nomen. si scdam et tertiā. s. he. et vaf. iam habebis secundum. Si tertiam et quartam. s. vaf. et he. iuenies tertiū nomē vt in numero trinus et vnus q hoc noīe designat. ¶ Quartū secretū qd' his maius est quod ita scdū nomē ppagatur a primo et tertiū a scdo vt aliud sine alio pronūciari nō possit. He nāq lrā cōis est primo nomini et scdo. vaf cōis est scdo. et tertio. in h q scdm nomē descēdit a prio ostēdit fili⁹ ꝯsubstantialis patri a quo genitus est. In hoc vo q tertium descēdit a scdo oñdit spūssanct⁹ ꝯsubstātialis filio q consubstātialis est patri vt liquet q pater est i filio et filius sit

in patre z spiritussanct⁹ in patre et filio. Joh. xiiij. ¶ Quintum secretum est q̃ i hoc dei noie video ineffabili nomen iesu est insertuʒ immo non est aliud nomen q̃ istō patet tres enim littere eius p̃ricipales sunt Joth. he. vas. q̃ fm litteras nr̃as idē sunt. J. h. v. z ptʒ q̃ iste tres littere cōiuncte faciūt istud nomē iesu. titulus supraponitur pter titulum crucis. He vero vel h duplicaf significat non solum spiritumsanctuʒ procedere a patre z filio. sed etiam mysteriū incarnationis designat. quia spiritusancto cooperante z non exvirili semine cōceptus est messias iesus christus domin⁹ noster vt primū he referatur ad productionē spiritussancti. secūduʒ vero ad cōceptionem siue incarnationē verbi diuini. Ecce ergo nomen nouū quia nouiter ab angelo pronūciatū non potentibus iudeis illō primo pronunciare: z sicut ipse messias vocatus est nomine nouo: sic etiaʒ serui sui sicut p̄ dixerat Esa. in ca. lxv. seruos suos vocabit nomine alio. in quo qui benedict⁹ ē super terraʒ benedicetur in domino amen. Serui enim dei ante aduentum messie vocabanf iudei vł israel. sed messias in suo aduētu debebat eos vocare alio nomievt non iudei. nō israel. sed christiani a christo nominentur. ¶ Sʒ oriūtur due difficultates q̃s forte moueret iude⁹. Prima est cum pluribus aliis nominib⁹ messias nominef in scripturis. scilicet emanuel Esa. vij. admirabilis. consiliari⁹ de⁹ fortis. princeps pacis: pater futuri seculi. Esa. ix. Quare ergo non illis: sed vocari voluit iesus. Respōdef q̃ fm ph̃m a fine denominaf res. j. de aia. xp̃s igitur debuit denoiari a fine intēto: qui finis fuit saluatio humani generis Et ideo debuit noiari iesus qd̄ interpretatur salus vel saluatio. Ipse eni saluū faciet populū suū a pctis eoꝝ. Mat. j. Itē dicit sanctus Tho. q̃ potius debuit noiari isto nomie: qd̄ est sal⁹ vel saluatio q̃ aliquo alio: q: omia alia nomina includūtur i isto patet. Naʒ saluatio generis humani cōtinet principiū: mediū: z finem. Istud nomē emanuel qd̄ interpretaf nobiscū deus: est principiū saluationis nostre. quomodo i diuino supposito vnite sunt due nature: scʒ diuina z humana. Ista vero noia admirabilis consiliarius cōtinēt mediū. Ista noia princeps pacis. pater futuri seculi. cōtinent fineʒ q: nostra saluatio ad pacē z ad futurū seculū possidendū ordinabitur. Sed istud nomen benedictū iesus totuʒ processum ratione saluationis continet. scʒ principiuʒ. medium: z finem. Ideo isto noie iesus tanq̃ magis sufficienti: q̃ icludit omnia alia nomia debuit messias noiari. ¶ Scd̄a difficultas ē. diceret eni iude⁹. quō tu dicis q̃ istud nomen iesus est nouū cum alij tres ante aduentum iesu nazareni fuerunt vocati isto nomine. scilicet iesus syrach: Iesus naue: et iesus filius Josedech. sacerdos. Responsio q̃ istud nomē

iesus est nomen nouū in xp̄o pro-
ter effectū nouū: q̄ꝛ ⁊ si in alijs q̄
vocati sunt hoc noīe iesus nomē
fuerit correspōdens ꝓprietati: q̄ꝛ
saluauerunt ⁊ fuerunt saluatores
Istud fuit in tēporalibus non in
sp̄ualibus. illi saluauerunt popu-
lum a multis malis: ⁊ dānis non
tñ a culpa ⁊ pctis: sicut bn̄dictus
noster ies⁹ dicēte āgelo Joseph.
Matth. i. Uocabis nomen ei⁹ ie-
sum ipse em̄ saluum faciet ppl̄m
suū a pctis eorū. Item illi salua-
uerūt in tp̄e: ⁊ saluatio eoꝝ trāsi-
uit cum tp̄e. Noster bn̄dictus sal-
uauit in tēpore: sed eius saluatio
durat sine tp̄e in eternū. Et ideo
in eo habet verā ꝓprietatem no
minis nō in alijs: q̄ꝛ s̄m logycos:
nomē est vox significatiua sine tē
pore. Nomen iesus i alijs fuit vox
significatiua cum tēpore: q̄ꝛ solū
in temporalibus ⁊ tēporaliter nō
spiritualiter: nec eternaliter salua
uerunt. Sed in christo iesu vero
messia fuit ⁊ est vox significatiua
sine tempore cū sua saluatio sine
tempore hoc est in eternū sit: vt di
ctum est. O benedictū nomen per
te peccatores a peccatis saluanī.
Matth. i. Per te remissionem pec
catorū acceperūt oēs qui credunt
in eū cuius est nomen. Act. iiij. ⁊
i. Jo. capi. ij. Sine te non est aliud
nomen sub celo datū hominibus in
q̄ oporteat nos saluos fieri. Act.
iiij. Tu es nomē honorabile in ce
lo ⁊ in terra: ⁊ in īferno: ad Phil.
scdo. In nomine iesu omne genu
flectatur: celestiū terrestriū ⁊ in
fernorū. Tu in periculis: in ꝑlijs
in malis: in angustijs: in tribula-
tionibus: ⁊ necessitatibus es pro
tertio: ⁊ defensio firma. Prouer.
xviij. Turris fortissima nomē dn̄i
ad ip̄m cōfugit iustus ⁊ saluatur:
⁊ nō solū iustus: sed ⁊ iniustus: si
cū fide ⁊ deuotiōe recurrerit: ꝑ te
demōia eijciūtur. Linguis nouis
hoīes loquūtur: ⁊ serpētes tollū-
tur: venenū mortiferū non nocet
⁊ lāguores sanantur. Matth. vlt.
Tu es mel in ore. melos i aure: iu
bilus in corde: s̄m. Ber. Nō est er
go mirum si hoc est nomen tuū ad
mirabile in vniuersa terra: vt fina
liter qui te īuocauerit fide forma-
ta charitate saluus fit. Joelis. ij.
Quicq̄ inuocauerit nomen domi-
ni saluus erit. s. i nomine q̄ꝛ salua-
tio vel salus interpretatur sicut ē
nomē iesus. Si plura alia singu-
larissima vis videre de hoc glorio
sissimo noīe. vide in vigintiduob⁹
sermonibus quos alias feci ob
eius honorē super themate: est no
men eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege pro-
misso debebant offerri munera in
suo aduentu.



Extus thesau-
rus aperit de venera
tiōe messie. Sacra est
scriptura p̄nūciauit
⁊ specifice determia-
uit ex tp̄e abrae q̄ reges orientis
venirēt ad adorādū messiā regē.
Et q̄ ei ducerēt aurū ⁊ icēsū: q̄d
apparet etiā manifeste s̄m docto-

res hebreorū ex sequētib⁹ auctoritatibus. Et primo dicit in beresith zota.i.in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnū verbū bonū: dices tu nomie meo Et dixit ei qđ ē illud vbū. Respōdit scias q̄ oīa munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau.'ge. xxxiij. significāt q̄ p tēpore debēt gentes redire ad regē messiaz: qr scriptū est. ps.lxxi. Reges arabū: ꝛ saba dona adducent: et dixit ei verbū. dixisti mihi per vitam tuā: ego dicā noi tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: qr sic scriptū est Gen.c.xxv. Abraam vero aliā duxit vxorē noie cethuram que peperit ei zamran et iexan ꝛ madā: madian: ꝛ iesboth ꝛ sue. Iexan q̄z genuit saba ꝛ dadan. etiā quādo augmētauit salomon regnū suū dixerūt. Forte iste est messias: ꝛ illa hora venerunt ad eū sicut scriptuz est. iij. Reg.c. x. Sed ꝛ regina saba audita fama salomonis in noie dñi venit tentare eū. Inq̄tuz dicit in nomie dñi apparet q̄ pphetabant in nomie domini. sicut habebant mandatū Abrae vt sic facerent. Et vnde p batur q̄ debent venire tpe messie ꝛ seruire sibi. Esa. dicit.c.lx. Oēs de saba venient: aurū ꝛ thus deferētes: ꝛ laudem dño annūciātes. iste ē messias. Ecce quō ex auctoritate predicta ostēditur ppositū ¶ Ueruntamen si dicat iude⁹ q̄ intentio Esa. in illa pphetia erat q̄ cū messias erit sedens in regno suo in hierusalē q̄ illa hora ppter magnā famā suam oēs reges mittent ei dona ꝛ venient ad visitandū ꝛ glorificandū eum: sicut faciebāt Salomoni ppter magnā suā scientiā. Respōdet q̄ hoc nō habet locū: qr textus dicit. Et laudē dño annūciātes qđ annūciare dr in hebraico bozora: ꝛ istud nomē significat narrare aliquā rez quā homo scit illi qui nescit: ꝛ illo modo quo aduersarius declarat textū non esset sic: quia tā scirent illi de hierusalez: sed tamē eo modo quo fuit in aduentu xpi: venit bene cōcorditer in vocabulo annunciare: qr reges qui venerāt in natiuitate iesu xpi hierusalem quesierunt ab herode ꝛ ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui nat⁹ ē rex iudeoꝝ. Matt.ij. sicut ipsi sciebāt ex suis pphetijs sicut supra dictū est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: qr istud erat eis ignotuz quousq̄ petierunt a sacerdotib⁹ ꝛ a sapiētibus. Qui responderūt q̄ si verū erat q̄ nat⁹ erat q̄ sua natiuitas debebat esse in bethleez: sicut plenissime cōtinet Matt.ij. Et in tali casu optime verificatur verbuz pphetie ſm hebraicam veritatē. Et laudem dño annunciantes: ꝛ non ſm expositionē iudeorum.

¶ Quod ver⁹ messias debuit venire pauper ꝛ mansuetus.



Eptimus thesaurus aperit de mōvinēdi messie quē modū sacra scriptura p̄nunciauit ꝛ specifice

determinauit. scз in maxima paupertate ꝛ mansuetudine. De primo zacha. ix. Ecce rex tuus venit tibi iust⁹ ꝛ saluator: ꝛ ipse pauper. Et Esa. liij. Ascendet sicut virgultū ꝛ sicut radix de terra sitiēti: qđ nō hз magnos ramos nec folia aque defectu. Hoc impletum est in iesu nazareno qui natus est in paupertate. Vñ hoc fuit datum ꝓ signo pastorib⁹. Luce. ij. Inuenietis infantē pannis inuolutū: ꝛ positum in presepio. Vixit etiā i magna paupertate. Unde ipse dixit Matth. viij. ꝛ Luce. ix. Vulpes foueas habent: ꝛ volucres celi nidos: filius aūt hominis non habet vbi caput suū reclinet. Mortuus est etiā in magna paupertate: q₂ nudus in cruce: suū etiā corpus fuit inuolutum in syndone aliena: fuit etiam sicut paupꝫ sepultus q₂ in sepulchro alieno: vt ptз. Math. xxvij. Et Mar. xv. et Luce. xxiij. ꝛ Joh. xix. De secūdo scз ꝙ messias deberet esse mā̄suetus: q₂ dicitur Esa. xlij: vbi ad litterā loqtur de messia. Calamū quassatum nō conteret: ꝛ linū fumigans nō extinguet in veritate educet iudiciū. Videmus sane ꝙ calam⁹ quassatus leuiter potest perfringi. Linū autē fumigans. i. linū combustuз. Sed tamen aliquid retinēs fumi. idest ignis ꝑfacillime potest extingui. Sed quid per calamū quassatum vel linuз pene extinctum melius ꝙ̄ peccatoris fragilitas qui conquassatus ꝛ pene in peccato est extinctus potest intelligi. Calamū autē quassatū xp̄s non cōtriuit: ꝛ linum fumigās nō extinxit: quia pctōres pene mortuos in pctis occidi non precepit. sed misericorditer tolerauit ꝛ ad penitētiā reuocauit qđ ex cōsequētib⁹ designauit ꝓpheta cū addidit ī veritate educet iudiciū. Veritas quippe ꝛ iustitia idē est: in lege ꝓ moysi iudicium erat ꝛ preceptum pctōres occidi. Christus aūt ad veritateз ꝛ iustitiā: adduxit iudiciū quādo pctōres nō occidi. sed qđ iust⁹ est donec peniterent sustinere precepit cū dixit. Nolo mortē pctōris: sed vt cōuertat̄ ꝛ viuat. Fuit etiā humillimus ꝛ mansuetus: q₂ ipse dixit. Matth. xj. Discite a me q₂ mitis sum ꝛ humilis corde: ꝛ propter suam mansuetudinē sub noīe agni fuit ostēsus populo a Johāne baptista dicente. Ecce agnus dei. Johannis. j. cap.

¶ Quod verus messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.



Ctau⁹ thesaurus aperit̄ de mō moriēdi messie: quē modū sacra scriptura ꝓnūciauit et specifice determinauit in maxia hūilitate. vñ Esa. liij. Sicut ouis ad occisionē duct⁹ est: ꝛ quasi agn⁹ corā tōdente se obmutescet: ꝛ nō aperuit os suū. Qđ manifestissime impletū est in iesu nazareno: q₂ ipse āte pylatū adductus: falsoqꝫ accusatus: verberatus etiam ꝛ colaphis

cesus conticuit: ꝛ ipse pylato de pluribus eū interrogāti verbum vix aliqđ respondit. Ipse etiā debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit. c. eodē. Et cū sceleratis reputatus est. qđ impletū fuit in xpo: qꝛ inter latrones crucifixus.

Qđ debebat mori ꝑpter peccata hominum.



Onus thesaurus aperit de causa mortis messie quam causam sacra scriptura ꝓnūciauit ꝛ specifice determinauit. scʒ ꝑpter pctā hoim: gñalit patʒ. Esa. vbi supra. Oēs nos q̄si oues errauimus vnusquisq; ī viā suā declinauit. oues q̄ppe simplicia ꝛ stolidissima sunt aīalia ꝛ vaga. ꝛ nos stulti quasi oues errauimus: qꝛ ipm qualis vel quis esset nō nouim⁹. Unusquisq; aūt in viā suā declinauit. hoc ē doctrine sue vix vllus credidit: sed suaʒ quisq; veterē retinuit: ꝛ dñs posuit in eo iniq̄tates oim nostruʒ. i. originale pctm̄ quo irretimur oēs. Ipe aūt vulnerat⁹ est ꝑpter iniq̄tates nostras: attrit⁹ ē ꝑpter scelera nr̄a: ꝛ disciplina pacis nr̄e sup eū. i. disciplinā ꝛ correctionē quā vt pacē haberem⁹ passuri eram⁹ ꝓ nobis ipse sustinuit: vt misericors ꝛ benignus. Uñ sequit. ꝛ liuore ei⁹ sanati sumus liuore scʒ flagellorꝫ ꝛ vulnerū q̄ ꝓ nobis ē ꝑpessus: ꝛ ī fine capituli ipe pctā multorū tulit: et ꝓ trāsgressorib⁹ orauit qđ totū hʒ verū ꝛ ipletū est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

Quod tertia die resurgere debuit a mortuis.



Ecimus thesaurus aperit de resurrectione messie quaʒ sacra scriptura ꝓnūciauit ꝛ specifice determiauit ac etiā ei⁹ ascensionē ad dexterā dei. Primū ptʒ Osee. vj. vbi dr. Uenite et reuertamur ad dñʒ: qꝛ ipse cepit ꝛ sanabit nos: ꝑcutiet ꝛ curabit nos viuificabit nos post duos dies: et ī die tertia suscitabit nos ꝛ viuem⁹ ī ꝯspectu ei⁹. Capl̄m istđ expōit a fidelib⁹ hebreis de aduētu messie diuersimode tñ qꝛ rabi Salomon exponit applicādo ad tribulationē in qua sunt nūc iudei positi ꝑ mūdū dispsi a qua suis oratiōib⁹ publicis ꝛ ꝑuatis petūt liberari ꝑ messiā cui⁹ aduētū expectāt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per pmā diē dicit ꝙ intelligit tēpus pmi tēpli ꝑ Salomonem edificati cui successit nox destructionis ꝑ chaldeos. Per secūdā diem tēpus scđi per zorobabel reedificati: cui successit nox đstructionis per romanos. Per tertiaʒ diem dicit ꝙ intelligitur tempus tertij tēpli ꝑ messiaʒ edificādi. de quo exponūt edificationē templi que habet in fine Ezechielis ꝓm errorem suum. hoc ocm̄ fundatur super falsuʒ. scilicet ꝙ christus sit venturus ꝙ iam trāsiuit in prete-

ritum sicut diffuse in apertiõe pri
mi thesauri ⁊ in sequentibus fuit
declaratum: ⁊ quo ad errorẽ tertij
tẽpli materialis ĩ tertio libro ple
nius declarabit. Est ergo sensus
scḋm veritatẽ viuificabit nos post
duos dies .s. mortis ⁊ sepulture sue
ip̄e messias. ⁊ in tertia die resusci-
tabo vos. scꝫ resurgens a mortuis
qḋ dicit qḋ eiꝰ resurrectio est prin
cipium resurrectiõis nostre ad vi
tam immortalem. Unde .j. Corin.
xv. Christus resurrexit a mortuis
primitie dormiẽtiũ: qm̃ per homi-
nẽ mors. ⁊ ꝑ hominem resurrectio
mortuorum. ⁊ sicut in adã oẽs moriũ
tur: ita ⁊ in xp̄o oẽs viuificabunt.
Ista expositio magis consonat li-
tere q̃ precedens: quia accipit dies
ꝓprie. Sequitur ⁊ viuemus in cõ
spectu eius. scꝫ vita gratie in pre-
senti. ⁊ vita glorie ĩ futuro. Et nõ
est mirũ quia ipse xp̄s messias ve
rus est via veritas ⁊ vita. Johan.
xiiij. Quod autẽ messias debebat
resurgere tertia die scḋm doctores
hebreorũ declarat rabimosse dar-
san in genesi magno suꝑ textũ ca-
pituli .xxij. Die autẽ tertio eleua-
tis oculis vidit locũ ꝓcul dicit ra
bimosse mĺte trinitates dei habẽ-
tur ĩ scriptura: ⁊ vna earũ est resur
rectio messie. Uerũtamẽ scḋꝫ .s. q
messias sedeat ad dexterã dei ap
paret ex vna auctoritate que est in
midras tulim .i. in glosa psalterij
suꝑ illud psal. xvij. Et dedisti mi-
hi salutẽ ꝓtectiõis tue: ⁊ dextera
tua suscepit me. vbi dicit rabi Jo-
dan nomine rabi Hãma. Tẽpore
venturo deus faciet sedere regem
messiam ad dexteram suam: q sic
scriptum est psal. cix. Dixit domi-
nus dño meo: sede a dextris meis
vbi dicit translatio chaldaica. Di
xit dñs ᵭbo suo ⁊ abraã erit sedẽs
ad partẽ sinistrã: ⁊ facies eius pal
lide erunt dicẽdo dñe. ⁊ filius filij
mei sedet ad partẽ dexterã ⁊ ego
ad sinistrã. sed deus consolabitur
eũ dicẽdo filius filij tui est ad dex
terã meã. ⁊ ego sum ad dexteram
tuam. ⁊ illa hora abraã erit contẽ-
tus. hoc est qḋ dixit dauid. ⁊ dex-
tera tua suscepit me psalmo. xvij.
Itẽ dicit in libro Aginga. in. c. qḋ
incipit est dorsin. vna scriptura di
cit in danie. c. vij. throni positi sũt
qḋ est plurale. Et postea dicit thro-
nus eiꝰ flãme ignis: quod est sin-
gulare videntur duo textus cõtra-
rij. Dicit rabi aquiba. non sunt cõ
trarij: q vnus thronus est ꝓ deo
⁊ aliꝰ ꝓ dauid. Declarat rabi Sa
lomõ. Iste dauid est messias. Itẽ
dicit in berisith. raba .i. in genesi
magno. Rabimosse darsã suꝑ tex
tum Gen. c. xviij. Et abraã adhuc
stabat coram domino vult dicere
qḋ dixit psalmista psal. xvij. ⁊ de-
disti mihi ꝓtectionem salutis tue
Iste est abraam cui dixit deꝰ. No-
li timere abraã: ego ꝓtector tuus
sũ. ⁊ dextera tua suscepit me. Iste
est messias de q̊ scriptum est. Dixit
dominus domino meo: sede a dex
tris meis. Dicit rabi Amon hoc
quod dixit textus. ⁊ abraam adhuc
stabat coram domino. correctio est
sapientũ. quia primo erat scriptum
⁊ dñs adhuc stabat coram abraam
⁊ rabini mutauerunt cum multis

aliis mutationibus que fecerūt in sacra scriptura: iter quas vna est in psal.xxi. vbi dicit. Circundederūt me canes: consilium malignātium obsedit me: carn. i. foderunt manus meas et pedes meos. Sed rabini mouerūt illud carn. quod sonat foderunt. et posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harū mutationū mirate sunt plenissime in midras tuliz id est in glo. psalterij in quo dicit q de istis mutationib9 ppter eos dicit ppheta. Hiere.xxiij. puertistis verba deorum viuorum domini sabaoth dei vestri. et Hiere. in.c. ix. de eis dixit. Veritatē nō loquētur: docuerūt linguā suam loqui mendacium. Ecce q̄ clare in suis met libris condēnantur tāq̄ falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consensit spūssanctus q omnia in thalmuth essent mendacia et falsa: vt per verba ibidem inserta cōfunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.



Vndecimus thesaurus aperitur de premio credentium et sequentium messiam in presenti et in futuro quod premium sacra scriptura pnunciauit et specifice determinauit in duobus locis. Primo Esa. lxv. vbi ad litteram loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedēt et vos esurietis. Ecce serui mei bibēt et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis: et pre contritiōe spiritus vlulabitis et dimittetis nomē vestrum in iuramētum electis meis: et interficiet te dn̄s de9 et seruos suos vocabit nomie alio in quo qui bn̄dictus est super terram bn̄dicetur in deo amen: Que omnia implētur i p̄mio quod dat iesus nazarenus sequētibus eum dicit enim serui mei comedēt: scz corpus meum. vn̄ ait: nisi manducaueritis carnē filij hominis. Johā. vj. et ibidē caro mea vere ēcib9 vel comedēt doctrinā spiritualez vel misteria fidei. vel cōedēt scz i futuro cognitionē ↄitatꝭ q̄ est diuinitatis. vn̄ ait vt edatis et bibatis super mensam meam in regno p̄ris mei Lu.xxij. Et p̄s.xvj. dicit satiabor cū apparuerit gloria tua Sic ergo ait xp̄s serui mei comedēt. et vos scz increduli iudei et dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. scilz aquam viuam. Joh.vj. Si quis sitit veniat ad me et bibat. et iterum Joh.iiij. qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternaz. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in p̄senti. Et ideo facit eos saltare in vitam eternam quia aqua tātuz ascēdit naturaliter quantū descēdit. Et quia illa

gratia descēdit a deo qui sedet in celo vbi est vita eterna. et ideo fiet in eo fons aque saliētis in vitam eternam: vel sic serui mei bibēt .s. sanguinē meum: qr sanguis me⁹ vere est pot⁹. Joh. vi. et ibidē. Ni si māducaueritis carnē filij homi ni et biberitis eius sanguinē non habebitis vitam ī vobis. Et vos scʒ icreduli iudei et dānati sitietis scʒ aquam viuā et sanguinē meuʒ. Ecce serui mei letabuntur. scʒ in eterna beatitudine. vnde Joh. vi. xp̄s dicit. Gaudium vestrū nemo tollet a vobis et vos scʒ increduli iudei et dānati cōfundemini scʒ vi dētes alios in locum vestrum suc cessisse. Ecce serui mei laudabūt pre exultatiōe cordis. sm illd̄ ps. lxxxiij. ī secula seculorꝝ laudabūt te. et vos scʒ increduli iudei et dam nati clamabitis scʒ in inferno pre dolore cordis. s. ex cōsciētia pec catorum et p̄ contritione spiritus vlulabitis: qr ibi erit fletus et stri dor dentiū. Matth. xxv. et dimitte tis nomē vestruʒ. s. alijs in locum vestrū succedētibus. ideo sequit in iuramētum electis meis: vt scʒ de cetero nō vocemini. circūcisio sʒ cōcisio: nec me habeatꝭ q̄ sū3 via veritas et vita. sed electi mei dicē tur filij abrae sicut vos oliʒ. Seq̄ tur. et interficiet te dn̄s deus. s. spi rituali gladio cū dixero. Ite male dicti in ignē eternum et c̄. Matth. xxv. et seruos suos vocabit alio no mine scʒ xp̄iano a meipso iesu xp̄o in quo qui bn̄dictus est super ter ram credēdo et sequendo benedi cetur in deo amē. Cum scʒ dicam in iudicio electis meis. Venite be nedicti pr̄is mei et c. ca. eodē. Iteʒ secundo determinatur ī sacra scri ptura p̄mium eternum sequētiuʒ messiam iesum christum. Esaie lj. vbi dicitur qui redēpti sunt a do mino reuertētur et veniēt in syon cum laude et letitia sempiterna su per capita eoruʒ fugiet ab eis do lor et gemitus. Ego ego ip̄e cōsola bor vos. qd̄ sic exponitur. qui redē pti sunt a domino. s. sanguine filij sui reuertētur scʒ ad viam iustitie et venient in syon .i. in presentem ecclīam et beatitudinem eternam laudātes scʒ et dicētes. Beati q̄ habitāt ī domo tua domine ī secu la seculorꝝ laudabūt te ps. 83. et le titia sempiterna. que scʒ non defi ciet super capita eorum. i. super eo rum mentes. gaudium et letitiam obtinebūt scʒ in celo. fugiet dolor et gemitus: qr absterget deus oēm lachrimam ab oculis sanctorum. Ego ego ipse. s. filius: quia alius nō potest. consolabor vos quasi di cat. Inuocastis me et ego cōsola bor vos. et non per prophetas: sed per meipsum glorificando. qr hec est vita eterna vt cognoscāt te de um verū et quē misisti iesum xp̄um Joh. xvij. vita enī eterna siue bea titudo cōsistit essētialiter in aspe ctu claro ipsius diuinitatis: vt ta men habet adiūctam fruitionē q̄ est completiua felicitatis cum fir ma tētione. Ex consequēti tamē consistit beatitudo in aspectu hu manitatis xp̄i que est instrumētū nos inducēs ad beatitudinē prin cipalem. beatitudo enī hois cōsiū

ctio e ad vltimu z optimu bonu z ideo non potest consistere in cotiuctione ad aliquod bonu tēporale vel corporale: vt dicunt rudes sarraceni qui expectāt in alia vita in voluptatibus carnalibus z diuitiis z aliis cosimilibus premiari fm q dicitur i alchorano machometi. que tn vita fm philosophum dicitur vita pecudu. i. ethicor. ppter qd ipse Auicēna hoc cosiderans dicit q propheta quē vocat machometu pmittit eis talez felicitatē in pmiu: quā multi sapiētes non attēderut sicut patuit supra in aptiōe tertij thesauri in sexto gradu perfectionis legis euāgelice. similiter iudei resurrectionem futurā expectāt ad vitā carnalez. z ideo felicitatē vite future credut cosistere in bonoru temporaliu plenitudine z pacis trāquillitate. vt pz vbi supra. Sz beatitudo xpianoruz est in adeptiōe summi boni per aptā visionē z fruitionem z firmā tentionē. Cosiderādum est etiam q cu filius dicit ad patrem loquēs hec est vita eterna vt cognoscāt te solum deum per hoc nō habetur q solus pater sit deus z filius creatura: vt dicebat arrius: qz hec dictio exclusiua solus nō determinat ly te. ita q sit sensus q sol' pater sit deus: sz determinat ly deum z est sensus qd illa est sola deitas vera que est in patre z sic ab illa non excludit filius sed magis includitur: qz vna est deitas in vtroqz: sed excludit vera deitas ab his qui a gētilib' colebātur: scilicet ioue: saturno. z similib'. Dico etiā q si hec dictio sol' determinet ly te vt sit sensus q solus pater sit deus nō tamē p hoc excluditur filius a deitate: sz magis includitur: quia fm philosophum solus idem est q nō cum alio. z ideo tm modo excludit illd quod alietatem dicit. filius autez non est alius a patre in essentia: sed tm in psona. Et ideo quādo hec dictio solus additur vni psone respectu termini essentialis sicut est in pposito nō excludit aliā personā: sz magis includit. z hoc patet per auctoritatez saluatoris Math. xi. vbi dicit. nemo nouit filium nisi pater: neqz patrez quis nouit nisi fili'. Si enim hec dictio exclusiua. addita vni psone respectu termini ēentialis excluderet aliam sequeretur q pater nō cognosceret se sed tantu fili'. z fili' non cognosceret se sz tantu pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentiu christu quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cum fruitione z firma tentione. z sic beatificabitur anima rationalis z in visione clara humanitatis christi. z sic beatificabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo i corpore z anima. Creauit eni deus hominez vt totu beatificaret z pascua inueniret intus z extra fm Aug. intus in deitate saluatoris: z extra i carne redemptoris.

¶ Qd psecutores veri messiea ppetua pēa i pnti nō debebāt releuari nec i futuro a dānatōe eterna

Uodecim⁹ thesaurus aperit. scȝ pena persequentiũ messiam in p̄senti ꝛ in futuro: quã penã ȝ sacra scriptura p̄nũciauit. ꝛ specifice determinauit. ꝛ primo de pena i presenti vita. vnde Amos. ij. sup tribus sceleribus israel: ꝛ super quatuor non conuertam eũ qꝛ vẽdiderunt iustum scȝ iesum nazarenuȝ Sed ad hoc respondent iudei q̄drupliciter. Primo ꝙ iste text⁹ loquitur de scelere israel nõ iuda. ꝛ sic nihil pro nobis. quia illud scelus iesu nazareni cõmissum est in iuda non in israel. ꝛ maxime quia ꝑpheta loquitur hic primo de sceleribꝰ iuda: postea de israel in textu. Sȝ ista responsio nulla est: qꝛ in templo secũdo venerunt ꝛ fuerunt de captiuitate decem tribus ꝛ fuerunt omnes cõgregati simul de israel ꝛ de iuda per licentiã datam per cyrũ regẽ persarũ. et ptȝ etiaȝ Nee. vij. ꝛ. xviij. capĺis. habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Iteȝ esaye. xj. quomodo d̄solabit dñs liguã maris egypti scȝ nilum vt transirent calciati. vide hec pulchre i lyra quomõ hoc fuit tunc omnes venerunt ad secundum templuȝ. ꝛ vocati sunt israel. Quod ergo premittitur i textu primo de sceleribꝰ iuda respicit ad destructionem primi tẽpli quia illi de israel non erãt ibi. Et cum subiungitur in textu de sceleribus israel. respicit destructionem secundi templi. quia omnes de israel: ꝛ de iuda erãt ibi. ꝛ oẽs vocati sũt israel: pȝ h̄ p Rabi moysen d̄ egypto qui formaliter dicit in libro sofrin mois iesu nazareni fuit causa vt destrueretur israelense. Ecce quomodo vocat oẽs de secundo templo israel. Itẽ peccatũ qđ tãtũmodo iuda fecit peccatuȝ iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit ꝛ israel: peccatũ vocat̄ israel. Hierosolimis enim tunc erat cum iuda magna pars filioꝝ beniamin ꝛ leui. Iure igitur pars totius debet suscipere nomen. Est ꝛ alia non inferior causa qꝛ videlicet populus israel licet tunc morti non corpore presens fuisset. audito tamen ꝙ eorũ fecerãt socij. eorũ culpe laudatores ꝛ cõsentanei: ꝛ participes oĩno facti sunt voluntatis: volũtas itaqꝫ eis pro facto est imputanda Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti iesu cũ israel non vẽdiderit xp̄m. sed tantũ a iuda scarioth legatur emisse. Respondet̄: ꝙ quia filij israel vt venderetur christus cõsensum: auxilium atqꝫ consiliũ adhibuerunt: ideo nõ minus q̄ȝ si ipsi vendidissent scelus incurrerunt. Neqꝫ eñ ꝛ Salomõ ydola fabricauit: sed qꝛ vxoribus ꝛ concubinis fabricantibus assensum prebuit eum fabricasse littera dicit. ¶ Secũdo dicunt ad hec iudei ꝙ istud scelus de venditiõe iusti pro argento fuit vẽditio Ioseph per fratres suos: sed illud nihil valet: quia vbi ponitur primũ secundũ. tertiũ: ꝛ quartũ: ordo est

secundum prius ꝛ posterius. Aduertendum est ergo quod est primũ scelus quod secũduȝ ꝛ cetera. Et sciendum est ꝙ ista tria scelera ꝑ ordinẽ sicut veniunt sunt ista. Primum venditio Joseph. propter quod fuerunt captiui in egypto. Secũdum adoratio vituli ꝑpter quod fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia hominũ exo. xxxij. Tertiũ occisio ꝓphetaruȝ. ꝑpter q̄d ducti sunt captiui ĩ babilonẽ. lxx. annis. Quartum detur ꝛ nõ pōt dari nisi vẽditio iesu nazareni. qꝛ venditio ioseph primuȝ in ordine fuit ꝑpter quod postea pharaõis sunt passi durissimum iugũ vt dictum est. Sed cuȝ pnia pacta iam sunt libera ti a culpa. quare de indulto rursũ criminabunᷓ peccato ¶ Tertio forte dicet iudeꝰ. qꝛ si h̄ non dicaᷓ de Joseph iusto. potest tamẽ dici de alio quolibet iusto sȝ hoc indignũ ꝛ irrationabile eẽ vi detᷓ vt cũ tm̃ crimẽ sit ꝙ nulla indulgẽtia sequaᷓ. ꝑpter quod diuina sententia in totum israel deseuiat populũ illius celetur ꝑsona ĩ qua illud fuit cõmissuȝ. Jusu ꝑ cũ reatus iste in hebreo semõe tali d̄scribaᷓ vocabulo. quare iponiᷓ illi q̄ negauerat deũ. vẽditio aũt iudei nõ equatur negationi dei. sed ipi tm̃ ac talem vendiderũt hominẽ xp̄ȝ videlȝ filiũ dei. ꝙ in culpa sũt pares deũ negati. Et si q̄ras q̄ sũt illa peccata quatuor q̄ oia pateãt ad negare deũ eẽ equalia. Rñdeᷓ ꝙ primũ peccatum fuit cum in heremo vitulũ cõflatilẽ ꝑ deo adorauerũt. in quo facto satis deũ negauerunt ꝛ quia ab omnibus ẽ h̄ peccatum ꝑpetratũ. ideo cõe fuit oim. Secũdũ in quo ꝛ deũ filiꝛ negauerũt ꝛ oẽs peccauerũt: fuit qñ Hieroboã vitulos similes fabricauit ꝛ ab omnibꝰ adorari cõstituit Tertium autẽ cũ iudei ꝓphetas vniuersi eadem voluntate occiderunt. ꝛ eorum dicta contẽpserunt Quartũ vero quod maiꝰ est oībꝰ ꝛ grauius est quando xp̄m dei filium ꝛ hoiem ab omni peccati cõtagione alienũ iniq̄ vendiderũt. ꝛ iniusta nece cõdẽnauerunt: hoc peccatum ꝑpter cecitatẽ iudeoꝝ occultũ est eisdem: sicut dicit Rabi onanerari d̄lar. ĩ lib. vaycra raba. i. leuitico magna. Primi peccauerunt ꝛ fuit discooꝑtum suũ peccatum: ꝛ fuit discooꝑta sua pnia: Secũdi peccauerunt: ꝛ fuit discooꝑtũ suũ peccatũ: ꝛ fuit discooꝑta sua pnia. Tertij peccauerũt ꝛ fuit discoopertũ suũ peccatũ: ꝛ fuit discooꝑta sua pnia. Quarti peccauerunt ꝛ fuit discooꝑtũ eis peccatũ suũ. nõ est discooꝑta sua pnia. Unde dicit eis ꝑpᷓ suã cecitatẽ. fidelibꝰ tñ vidẽtibus bene ẽ discooꝑtũ suũ peccatũ ꝛ sua pnia vt dictũ est ꝛ diceᷓ. Jtẽ petrus alfonsi vir eruditissimꝰ de quo supra in apertione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causaȝ captiuitatis iudeoꝝ esse vẽditionem xp̄i ꝛ non vẽditionẽ Joseph sic inquit contra eos. Quod autẽ euidentius testimoniuȝ queritis vos propter dei mortem hanc subiisse captiuitateȝ q̄ȝ id qd̄ apud vos scriptum legistis. quia videlȝ

in ipso captiuitatis exordio qui=
dã terre vestre principes decẽ de
melioribus toti⁹ israelitici popu
li Anaman.i.traditiõis filiũ Sy=
meonem gamalielis filiuz hysma
h el helysei filium: ⁊ Achiba cete=
rosq̃ captos in carcerem misit.sci
scitans vt quid iustũ vẽdidissent
Lex eniz inquit decreuit:vt mor=
tis sententia mulctetur quicunq̃
iudeum vendiderit. Et vos igit
ſm iudiciũ legis mori debetis di
cto decreto vario dat corpora leto
non eniz omnes vna cohercuit pe
na sed singulis singula sunt gene
ra mortis proposita. Aliuz videli
cet ignis cremauit.alius ferrei pe
ctinis vnguibus lacerat⁹ expira=
uit.aliuz vero mors queuis diuer
sa consumpsit quemadmodũ mor
tes illas doctrine vestre liber ex=
posuit. Doctores autem vestri hu
ius iusti.p quo illi sunt ita puniti
nomen mutãtes in hoc facto pror
sus conticuerunt de christo dicen
tes.q̃ princeps ille iustũ denomi
nans ioseph filium Jacob.quem
in egyptum fratres vendiderant
intelligebat eiusq̃ sanguinez ab
illis exigẽs propter eum talibus
illos suppliciis affecit. Sz absur
dum rationi videtur vt id ab eis
exigeret quod ad min⁹: Mille q̃n
gentis annis antea factum esset
maxime cum tempore quo venun
datus est Joseph nulla lex esset
qua eos pñceps ille mortis reos
conuincere posset q̃ si vultis vt
etiam de prophetis in mediuz au
ctoritatem deferaz qua captiuita
tem hanc propter hominẽ illum
ipsum necessario xp̃m esse ostẽdã
Ecce profero Esa.c.xxiiii. A fini=
bus inq̃t terre laudes audiuim⁹
gloriam iusti hec verba iusti hui⁹
laudes vbiq̃ terrarum ostẽdunt
fuisse nec alterius iusti hominis
laudes tantas vnq̃ fuisse audiui
mus vt puenirent vsq̃ ad fines
terre. Cui iusto: q2 tribulationes
quasi sine causa passurus erat p=
pheta preuidebat his verbis com
patiens dicebat. Ve mihi p̃uari=
cantes preuaricati sunt.⁊ preua=
ricatione transgressoruz p̃uarica
ti sunt.preuidens eniz propheta
quas prophetis dei aduẽntũ pre
nũciantibus tribulationes illatu
ri essent ait. P̃uaricantes preuari=
cati sunt. Intuit⁹ aũt quia nec mẽ
bris contẽti ipsum etiaz caput in
uidia pleni q̃buscũq̃ possent mo=
dis essent oppressuri: ⁊ ſm corpo
ris passibilitatem occisuri preua=
ricationis nomen ingeminãs sub
iunxit ⁊ preuaricatione transgres
sorum p̃uaricati sunt. Qua vero
pena pro huiusmodi peccato ples=
ctendi essent dictante spiritu pre
sciens ait ilico subiungẽs. Formi
do ⁊ fouea ⁊ laqueus super te qui
habitator es terre.inter cetera q̃z
de eadem gente ait. Grauabit eã
iniquitas sua ⁊ corruet.⁊ nõ adii=
ciet vt resurgat vbi videlicet vo=
bis certum euadendi captiuitatẽ
terminũ fundit⁹ depõsit. ¶ Quar
to dicũt iudei aliter ad hoc. q̃d
si nos dicim⁹ q̃ iste iustus pro ar=
gento venditus fuit iesus nazare
nus petunt ipsi.quis fuit ille pau
per de quo subiungitur.⁊ paupe

rem pro calciamento. Ad quod di co ꝙ ille fuit verus messias noster iesus nazarenus quem zacharias vocat nō solum iustum ꝛ saluato rem sed ꝛ pauperem. zach.ix. In maiorem quantitatē peccati sui notāter dicit textus. ꝛ pauperem pro calciamēto. quia promittitur iustum pro argēto. Crederet for te aliquis ꝙ pro magno precio ar genti. sed hic exponitur debilitas pctī ꝛ modicitas quando dicitur qđ vendiderūt pro calciamēto. i. pro precio calciamētorūꝫ. quod pcium est cōmuniter. xv. morapet morum. qui summāt. xxx. albos vl denarios. Alibi vero precium so tularium est duo solidi cum dimi dio qui etiam summāt. xxx. dena rios. quia solidus est. xij. denarij pro quo pcio fuit vēditus xp̄us. Quicquid ergo valeāt illi denarij vel illud argētum designatur mo dicum pciuꝫ pro quo pauper xp̄s fuit vēditus: quia pro pretio cal ciamētorum. ¶ Quinto dicunt iu dei ad istum textum ꝙ itelligitur sic. Iustum pro argēto. i. iustitiaꝫ quia iudices ꝛ ministri iustitie pe cunia corrupti vendebant paupe ris hominis iustitiam pro modi dico pcio. quia pro calciamēto. sꝫ ista responsio nulla est. quia cum deus sit magis pronus ad miserē dum ꝙ̄ ad puniendum. ꝛ deus pe percerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydolatria homicidium. fratris vēditio. a for tiori etiam parceret sup illđ quar tum quod non est ita graue. Reli quitur ergo quod venditio istius iusti pro argento ꝛ pauperis pro calciamētō et venditio iusti pau peris Iesu nazareni veri messie nostri super quam deus non par cit iudeis. quia non datur venia non penitenti. ꝛ in peccato conti nue perseueranti. Non ergo a pre dicta captiuitate exire poterant donec patrum suorum ī se pecca tum emēdent. i. quod illi nō credi derunt credant. Mundata vero mente cuiusuis a culpa: cōfestim eum consequitur pietas diuina. quod etiam suorum quedam do ctorum. scilicet Rabina subtilib⁹ ꝛ occultis exprimi voluit verbis. si illud sue mentis duriciam pene trasset. Interrogatus enim quan do Dauid filius esset vēturus. ho die ait si verbis credideritis eius His enim verbis intelligi dedit. ꝙ quicunqꝫ quauis hora manda tis dei obediens et credulus fue rit. ilico filius dei ad eum acce dit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiam. Danielis. ix. Occidetur christus ꝛ non erit eius populus qui euꝫ negaturus est. ꝛ ciuitatē ꝛ sanctuarium dissi pabit populus cum duce vēturo ꝛ finis eius vastitas. ꝛ post finem belli statuta desolatio. Ecce tri plex pena occidētium christuꝫ in presenti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia nō christiani sed adhuc iudei appel lantur. Secunda pena dissipatio ciuitatis ꝛ templi qualis facta fu it per Titum cum romano exerci tu. Tertia pena qđ finis eius est vastitas ꝛ statuta desolatio. i. fine

caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet esse eis sufficiēs testimonium quia sunt iā mille.ccccxx.ānī quod continuatur predicta desolatio ciuitatis et tēpli vt supra dictum est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit persequētium messiam penā in futuro vnde dicitur Esa.vl. de fidelibus sequētib9 xpm cōtra iudeos incredulos et impenitētes Egrediētur et videbūt cadauera virorum que preuaricati sunt in me vermis eorū non morietur .ignis eorum non extinguetur. et erūt vsque ad satietatē visionis oī carni In tellectus predicte auctoritatis est iste egrediētur.s.beati qui fuerūt credētes et sequētes verū messiam egrediētur dico in die iudicij nō pro loci mutatione sed pro consideratiōe: et videbūt cadauera corporum qui preuaricati sunt in me quia inquit dominus. Preuaricātes reputaui oēs peccatores terre, preuaricati sunt xpm promissum nō recipiēdo: eius doctrinā nō sequēdo et ipsum crucifigēdo.cadauera dicit.i.corpora dānatorū in gehēna.et dicūtur cadauera: quia in eternam damnationē cadēt. Quia et demones cadauera possunt dici secundum quod homines appellātur. Unde inimic9 homo hoc fecit.hec in glosa. Et quis iste sit intellectus patet per hoc quod sequitur. Uermis eorū nō morietur .quia vermes corpora mortuorum corrodētes in sepulchris cito deficiunt quia cum eis in puluerē conuertuntur et ignis eorum nō extinguetur. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporū infideliū et oium dānatorum in igne inferni qui est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cōsciētie qui semper intrinsecus corrodebit eos qui nō crediderunt nec secuti sunt xpm verū messiā.vnde Sicut tinea comedit vestimētum et vermis corrodit lignū et ignis deuorat ligna.sic meror et tristitia excruciat cor viri. Sequitur et erunt vsque ad satietatē visionis oī carni quia.s.boni videbūt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potentia qua seuiebāt cōtra bonos. vt vindictā dei in illos tantā et vltra nō exposcāt qui dicūt modo vsque quo dn̄e nō vindicas sanguinem nostrū: satiabuntur quoque vero beatitudine sua gratias agētes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicolaus vero de lyra satis cōcorditer sic exponit. Et erūt vsque ad satietatē.i.repletionē et perfectionē visionis omni carni.i. oī homini beato .nō sic intelligēdo quod beati delectentur per se in penis dānatorū sed quia talis intuitus declarat eis diuine iustitie exercitiū et diuine mīe bn̄ficium quo penas illas euaserunt. et proprie glorie augmētum in quantum apparet maior cōparata ad suum cōtrariū: quia apposititis iuxta se contrarijs maiora et minora videntur.s.electorum. et ex istis tribus beati per se letantur. secundum quod dicitur ps.lvi. Letabitur iust9 cum viderit vindictā. Ecce primū. manus suas lauabit in sanguine peccatoris in quantum dei mīa factus est immunis ab illis penis. Ecce scdm

si vtiqꝫ est fructus iusto. accipitur hic si pro qr. quia per hoc apparet maior fruitio ꝓpria ꝛ sic totum cedit in gloriā electoꝝ ꝛ ipsius veri messie xp̄i iesu principis qui ī die iudicij dicet existentibꝰ ad sinistrā s. incredulis ꝛ dānatis. Ite maledicti in ignē eternū qui paratus est dyabolo ꝛ angelis eius. Matth. xxv. Existētibus vero a d dexterā dicet Uenite benedicti p̄ris mei possidete regnū qđ vobis paratū est ab origīe mūdi. c. eodeꝫ. ❡ Ex predictis. xij. thesauris colligitur vna ratio quasi quedā corona victorie incōparabilis valoris ꝯtra iudeos que talis est. Quādocūqꝫ sacra scriptura ꝑnunciat aliquod futurū ꝛ specifice determinat tempus veniēdi ꝯgentem venientis. cui debet assimilari. locū natiuitatis. nomē eius. venerationē singularē. modū viuendi. modū morien di. causam mortis. resurrectioneꝫ eius. premiū credentiū. ꝛ penā ꝯsequentiū ip̄m in vita presenti ꝛ in futuro seculo. Si ista oīa ꝯcurrūt simul in vnū determinatuꝫ hominem. manifestum est ꝙ illud quod fuerat ꝑ illam scripturā predictū ꝛ denūciatū est in illo tali homine adimpletū. Sꝫ sacra scriptura predixit ꝛ denūciauit oīa ꝓdicta que oīa in iesu nazareno saluatore nostro sunt impleta. nec aliꝰ inuētus est in quo omnia ꝓdicta simul cōcurrerent igitur cōcluditur ꝙ ip̄e est verus messias in lege ꝓmissus nec aliꝰ expectādus. Maior istiꝰ ratiōis clara est sicut lux ꝛ ab omnibus concessa. ꝛ ideo probatione non indiget. Sed minor latissime declarata est in apertiōe predictoruꝫ. xij. thesauroꝝ qui aperti sunt ad declarationem aduentus messie veri in lege ꝓmissi. qui est christus iesus filius dei viui. Et ī hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. ꝛ de excellentia fidei catholice dn̄i nostri Jesu christi qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus. bn̄dictio ꝛ gl'ia sine fine. Amen.

❡ Explicit liber ꝓmus fortalicij fidei.

❡ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.







Antiquorum in libris legimus gentilium milites humanam venerantes gloriam generose diuersa monstrorū genera destruxisse. Sicut Hercules antheū. Theseus minothaurum Jason thaurum igniuomū inextiguibilē: atq; meleager. Cerebꝰ stigiale mōstrū. Perseus marinū mōstrū. Sic etiā generosi ecclie milites: vt Hieronymus Augustinus Hylariꝰ ⁊ ceteri pr̄es orthodoxi diuersorum hereticorum ⁊ heresis monstra spiritualibus armis expugnasse leguntur. Non tamen sic omnino extincta sunt heresum monstra: quin repullulare conētur. ac etiam noue hereses oriantur in aliquibus solo noīe christianis. Qui etsi non publice. in conuenticulis tamen suis venenum effundentes de illis confabulantur quasi vespertiliones ⁊ noctue lucem fugiētes. q̄ oculis egris odiosa est lux. Et nō solū oculos egros habent heretici. sed ceci sunt. quod ostenditur ex fidei effectu. Est enim fides diuinus radius animam illustrans. Disponit enim animā ad lumen summe veritatis. ex eo q̄ summe veritati eam stabiliter inherere facit quod quidem potest ratiōe ostendi. Constat enim q̄ quandocūq; aliqua virtus que influit in aliquo agente ⁊ quiete nō infigitur in recipiēte. caret ibi sua naturali operatione ⁊ suo debito fine. sicut patet in radio solis sup aquā currentē ⁊ non quiescentē: vt in flumine in



quo quia radius quiete non figitur actio eius caret debito fine. qui quidem finis est aquam subtiliare et ex ea partes subtiles attrahere: et in vaporem mutare: et sursum eleuare. Ex quo manifestum est: quod quies disponit ad illuminationem rei. secundum enim philosophum. vij. phisicorum: homo fit sapiens et intelligit cum anima quiescit. Cum igitur fides animam in deo stabiliat. eam in ipso detet. ipsam disponit ad eternam illuminationem. Et hec est ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. et se ab vno opposito in aliud vertunt cum careant fidei lumine disponente. Iuxta illud apostoli ad Ephes. iiij. tenebris obscuratum habentes intellectum: quia sicut oculus non potest videre sine luce: sic intellectus nihil potest capere credibilium sine fidei lumine qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis contra nostrum fidei fortalicium viriliter possit dissolui presertim cum sint ceci: vt dictum est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secunda vnde habuit originem heresis. Tertia que requiruntur ad hoc: vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicuius vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertim in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cum sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtrum scilicet ad theologos: vel canonistas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona vtrum sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputandum. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis potest hereticos capere et tormentis exponere.

Heretici [...] ceci [handwritten margin note, partly illegible]

¶ De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.



Circa primam considerationem que est scire quid est heresis. Respondetur secundum illuminatum doctorem Franciscum de maronis in tractatu suo de hereticis. quod heresis est error: sed non quicunque error qui est contra fidem catholicam: aut ecclesiam. vt habetur in prohemio de origine heresis Augustini. vbi dicitur quod non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: quia non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiam contra synagogam phariseorum vtrumque con

Franciscus de maronis quid sit heresis et quomodo differat ab errore [handwritten margin note]

sitentium. Sed nunquid heresis differt ab infidelitate dico quod sic: quia infideles errant circa totam fidem: heretici autem circa partem: licet vtrumque sit contra fidem catholicam et ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: et tamen confitentur vnum deum. Respondetur quod sicut pagani errant circa totam fidem iudeorum. et ideo dicuntur infideles: sic iudei errant circa totam fidem xpi que dicitur catholica sunt enim a pietate religionis christiane alieni.

De origine heresum et quomodo possunt repelli.

Secunda consideratio est vnde habuit originem heresis. Pro cuius declaratione notandum quod secundum Isid. viii. ethimologiarum. c. iii. et xxiiii. q. ii. c. heres. Heresis ab electione vocatur. quod scilicet vnusquisque id sibi eligat quod illi esse videtur vt philosophi: peripathetici. achademici epicurei: et stoici. vel sicut alii: qui peruersum dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserunt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: quia quisque arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipienda quelibet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducere licet nec eligere quod aliquis de arbitrio induxerit. apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio quod inducerent elegerunt: sed acceptam a xpo disciplinam fideliter nationibus assignauerunt: ita quod si angelus etiam de celo aliter euangelizauerit anathema vocatur hec ille. Ex his patet quod heresis habuit ortum ab electione proprii iudicii: quia non eligunt ea que sunt a xpo vere tradita. Sed ea que sibi suggerit mens propria. Volentes enim aliqui per se sacramenta scripturarum intelligere suis propriis iudiciis inherendo in hereses diuersas inciderunt secundum quod dicit Augu. in libro. lxxxiii. questionum questione. lxix. Non potest inquit oriri error qui palliatur nomine xpiano nisi de scripturis male intellectis: et hoc ideo: quia antecedentia et subsequentia non contulerunt. Unde ibidem solet circumstantia scripturarum illuminare sententiam. Nec etiam alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligende. Et ideo contra istos dicit Aug. in libro contra epistolam fundamenti. Non crederem inquit Aug. euangelio. nisi quia ecclesie catholice credo: igitur irrationabile est aliquid scripture recipere et aliud non propria electione et iudicium sequendo cum ecclesia catholica totam equaliter recipiat vt certam: patet ergo vnde habet ortum heresis: quia a propria electione.

Quot sex sunt modi ex quibus conuincitur quod aliquis sit hereticus.


Ertia conside/ratio est scire que re=quirunt ad hoc vt a=liqs sit hereticus. Re=spondetur q sex. Pri=mo q erret: quia error est gen9 hr=sis sm Aug. de origie. heresuz cir=ca pricipiu vbi dicit. q lz heresis sine errore ee no possit: tn no ois error est heresis. Superi9 aut e a quo non couertit consequetia. sz q dicit. Aristo. in postpredicame=tis. c. de priori. Scdo q erret i ve=ritate: cu sit alius error fidei z ali=us operatios. dico q erret in veri=tate: qr i opere errates no dicunt heretici. Un Aug. in yponostico dicit q heresis sumitur circa fal=sas opiniones. Tertio q no solu scz erret in veritate: que quide est in sacra scriptura expssa. sed etia extra scriptura ab apostolis cre=dita: vt de symbolo apostolo aut ab ecclesia determinata. vt i sym=bolo ecclesie. Aut a sanctis annu=ciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasij: aut eutes con=tra determinationez ecclesie: oes em isti taliter errantes sunt here=tici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petru. Quarto: q no so=lu erret in hac veritate. sed q qn=qz ipsam cofessus fuerit: qr iudei z pagani licz errent in talibus tn nunqz proprie dicutur heretici: vt patet de significatione eorz qua ponit Augusti. de vera religione circa principiuz: z bn dixi proprie: quia large loquedo secundu Go=defreduz. omnis qui non tenet ar=ticulos fidei potest dici hrticus z sic iudei z pagani dicetur here=ci. z hoc modo non omnis heretu=cus est excoicatus. Quinto requi=ritur q non erret circa totum: sed circa partem. qn qui totaliter er=rant dicuntur apostate. Sexto re=quiritur q non solum sic erret. sz q obstinate in errore persistat. vn sm Augustinu. Non qui falsas gi=gnunt opinioes: sed qui eas per=tinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iteru Augusti. z hoc xxiiij. q. iij. dicit apostol9. Si qui sentetiaz suam lz peruersam nul=la pertinaci animositate defedut. Sequitur querit aute cauta sol=licitudine veritate corrigi parati cum inuenerint nequaqz sunt in=ter hereticos computadi: quia. s. non habet electionem contrariaz doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vni=uersalis eccle resisteret hrticus cesseretur: cui9 quide auctoritas pricipaliter residet i petro. xxiiij. q. j. quoties: z. cap. hec est fides. Ex his patet q non quicunqz de=uiat a fide: sz qui pertinaciter de=uiat proprie dicitur hrticus. hoc etiam alibi dicit Augustinus. hr=ticus est qui concepta noui erro=ris pfidiam ptinaciter defendit sm fro alexandrum de halis in. ij. summe sue tria concurrunt ad p=fecta roem hrsis. scz falsa credu=litas in rationabili: puersa volun=tas in cocupiscibili: z defensionis siue impugnatiois ptinacitas in irascibili. scdm primum attéditur illud hiero. qui scripturaz aliter

itelligit q̃z sensus spūssancti flagitat a quo cōscripta est: lz de ecclesia nō recesserit tamē hereticus appellari pōt. Item dicit Isido. viij. ethimo. ca. vj. in fine. Sm primū z secūdū attēditur descriptio Augu. li. de vtilitate credēdi. z in glo. super verbo oportet hereses esse. j. Chorint. xi. scz q hereticus est qui alicui⁹ tēporalis cōmodi z maxime glorie principatusqz sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Sm vero tertium sumptis primo z secūdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit i ecclesia dei praua sua dogmata defensare p̄sumunt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex p̄dictis que requiruntur ad hoc q aliquis sit hereticus dicendus: q̄z falsa credulitas peruersa voluntas z defensionis siue impugnationis pertinacitas. ¶ Notandum tamen s̄z Tho. in. iiij. q si quis errat ad que explicite credēda non tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrē abrac: et huiusmodi: z cum cognoscit hoc esse cōtra veritatē fidei z scripture credit ei similiter z circa ea de q̄bus iter doctores sūt opiniōes donec per ecclesiam determinatū sit. ¶ Sed occurrunt due difficultates. prima est si dubij i fide sint heretici reputandi. Et videtur q sic: quia scribitur extra de hereticis q dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scribitur iacobi. j. Postulet autem in fide nihil hesitās: qz qui hesitat similis est fluctui maris. quia vēto mouetur z circunfertur: z subdit ibi causa dubitans vel hesitās in fide duplex ē: z vir duplex animo incōstās ē in oīb⁹ vijs suis. tales autē sunt hētici: qz nō incōstāter: sed firmiter est credendū. Sed in cōtrariū videtur q Thomas fuit dubius in fide. nō tñ ponit q fuit heretic⁹. ¶ Pro declaratiōe hui⁹ difficultatis notandū s̄z Aug. de anchon. i li. de potestate. q. xxviij. q aliquis potest dici dubius in fide quinqz modis. Primo modo subrepticia tēptatione. Secūdo veritatis elucidatione. Tertio impfecta adhesione. Quarto volūtaria hesitatione. Quinto pertinaci defensiōe. Primo modo dubitare in fide non facit hominē hereticum: quia est humane tentationis: nō eñ est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogitandū. Unde si subita subreptiōe vel dyabolica tentatione: quis incipit dubitare de aliquo articulo: vel de his que sunt fidei statim si captiuat intellectum suū in obsequiū xp̄i. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit: non cedit sibi talis dubitatio ad d̄fectū s̄z ad p̄fectuz. Unde apostoli pp hmōi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fidez. Luce. xvij. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredulitatem nostram. Secundo modo non facit hominez hereticum: sed est christiane professionis et per-

fectionis. Ponunt enim doctores
xp̄iane fidei illa que sunt magis
determinata i fide sub dubitatio-
ne questionū: rationes pro ⁊ con-
tra ad illa adducēdo: nō q̄ de ip-
sa cōclusione dubitetur: sed vt ve-
ritas dicte cōclusionis magis elu-
cidet̄ ſm quē modū dicit ph̄s q̄d
dubitare de singulis non est inuti
le. Per tales enim dubitatiōes p
⁊ contra: rationes ad illa que sunt
fidei adducēdo: veritas fidei p̄tis
opitulatur: ⁊ etiā contra impios
defenditur: vt dicit Augustinus.
Tertio modo nō facit hominē he
reticum: sed peccatorem ⁊ malum
christianum. Omnes enim peccā-
tes ſm Cris. imperfecte credunt
eoipso q̄ nō viuunt ſm q̄ credūt:
nam si perfecte adhererent quasi
transituri de hoc mundo: nō qua-
si in eternū mansuri. Quarto mo-
do facit hominē errantem ⁊ incre
dulum: eo enim ipso q̄ aliquis eli
git volūtarie credere quod vult: ⁊
discredere quod nō vult nō est pa
ratus sequi in omnibus doctrinā
ecclesie: ⁊ per consequens errat et
infidelis reputādus est. Sed q̄n-
tum recte facit hominē hereticū:
quia non credere illa que sunt fi-
dei ⁊ que inconcusse ecclesia tenet
cum pertinaci defensione directe
ad hereticos spectat. ¶ Ad p̄mū
argumentum dicendum quod du
bius in fide varia electione: vt si
quis credit quod vult ⁊ discredit
quod non vult infidelis est: nō ta-
men hereticus: nisi pertinaciter
defendat falsa que de deo credat:
vel de tota: vel de parte sacre scri-
pture a deo inspirate. Ad secun-
dū dicitur q̄ loquitur de fide im
perfecta peccatorum. Unde dicit
glosa super illo. Conscientia pec-
cati pressus dubitat de p̄missis ce
lestibus ⁊ superuenientibus vento
tentationis facile deserit fidem ⁊
statim ſm tentationis volūtatem
distrahitur ad errorem ⁊ fit alien⁹
a fide. ¶ Secunda difficultas est
vtrum sequētes opinionem erro-
neam alicuius magistri sint here-
tici reputādi. videt̄ alicui q̄ sic. q̄
de falsis ⁊ errantibus magistris
dicitur Matt. xxiij. Ue vobis qui
circuitis mare ⁊ aridā vt faciatis
vobis vnū proselitum: ⁊ cū factus
fuerit facitis eū filium gehēne du
plo q̄ vos. ergo discipuli sequen-
tes doctrinam erroneam alicuius
magistri heretici. reputandi sunt
heretici: sicut ipse. In contrariū
videt̄ esse: q̄ xp̄s mādauit doctri
nam phariseorū ⁊ scribarū seruan
dam esse. Matthei. xxiij. dicens.
Super cathedram moysi sederūt
scribe ⁊ pharisei omnia que dixe-
rint vobis seruate ⁊ facite: ſm ve
ro opera eorū nolite facere. Dicūt
enim ⁊ non faciūt. ⁊ cetera. ¶ Di-
cendum ad difficultatem q̄ diuer
se opiniones doctorum sacre scri-
pture si non pertineant ad fidem:
⁊ ad bonos mores. Absq̄ pericu-
lo auditores vtranq̄ opinionem
sequi possunt. In tali enim casu
locum habet illud Romanorum
decimoquarto. Unusquisq̄ i sen-
su suo abundat. In aliis aūt que
pertinent ad fidē ⁊ bonos mores
nullus excusatur si sequatur opi-

nionem erroneā alicui⁹ magistri nō quidē ꝓpter ignorātiam: quia tunc immunes haberētur a pecca to. qui secuti sunt opinionem arrij nestorij: ꝛ aliorum errantium in fi de. nec etiā excusari potest ꝓpter simplicitatem ꝛ ignorātiam. quia in reb⁹ dubijs potissime ī his que sunt fidei nō est de facili ꝓstandus assensus. Jdeo vt dicit Augu. iij. de doctrina xpiana. Consulere de bet aliquis regulam fidei quā de scripturaꝝ planioribus locis ꝛ au ctoritate ecclesie percipit. Simili ter Richard⁹ sup illo ꝟbo Matt. xvij. Apparuerunt illis moyses ꝛ helyas. dicit quod suspecta debet haberi omnis veritas: quam non confirmat legis vel ꝓphetie scri pture auctoritas. Qui ergo assen tit opinioni alicuius magistri cō tra manifestum scripture testimo nium: ꝛ cōtra illud quod publice tenetur ꝓm ecclesie auctoritatem puto ꝙ ab erroris vinculo non po test excusari. Ratio aūt que addu citur pro ista parte concedēda est quia si tales auditores magistroꝝ cecitatem imitantur eorū errores sequentes: ꝛ mores imitātes ꝛ ꝑ tinaciter contra ecclesie mādatū defendentes. non solum errantes verū etiā heretici reputādi sunt. Ad illud vero quid in contrariū adducebatur dicendum ꝙ signā ter ꝓmittitur super cathedrā: vt intelligatur ꝙ illa q̄ pertinent ad cathedre doctrinā ꝟitatis ꝛ insti tie seruanda sunt ꝛ facienda p au ditores. Jlla vero q̄ sunt contra fi dem ꝛ bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ꝛ iustitie sed potius ad cathedrā falsitatis ꝛ pestilentie.

¶ De quinqꝫ modis hereticoꝝ: ꝛ quomodo heresis se extendit ad tria genera credibiliū. ꝛ q̄d ꝓprie de hereticis est sentiendum.



Quarta cōsidera tio est scire quot mo di sunt hereticorum. Respōdetur ꝙ quin qꝫ principaliter. Primus est eorū qui errant circa cerimonialia. vt patet de heresi Nicholaitaꝝ quo rum facta se christus odisse testa tur. patet Apoca. ij. c. Jsti Nicho laite ꝓm Jsido. viij. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ec clesie hierosolimorū. qui cum Ste phano ꝛ ceteris ꝯstitutus est a pe tro. qui ꝓpter pulchritudinē relin quens vxorē dixerat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum ta lis cōsuetudo: vt inuicē coniugia cōmutarentur. quos Johānes in apocalipsi reprobat dicens. Sed hoc habes ꝙ odisti fcā nicholaita rū. Scd̄s modus est eoꝝ q̄ errant circa sacrā scripturā. sicut Faust⁹ qui dānauit vetus testamentū: vt ptꝫ per aug. cōtra faustū. Jn hoc errore etiā fuerunt manichei. q̄ ve tus testamentū respuūt: ꝛ nouū in parte recipiūt. Terti⁹ modus est eorū qui errant cōtra ecclesiam: si cut sunt greci cōtra ecclesiā tenē tes p determinationē spiritūsan ctum a filio non procedere. qui er

roꝛ dānatur de fide catholica. c. fideli. Quart⁹ modus est eoꝝ qui errant circa articulos fidei. sicut Sabelliani cōtra articulū incarnationis. Isti em̄ vnā psonam patris: ꝛ filij: ꝛ spiritussancti asserūt Quintus modus est eoꝝ q̄ errāt cōtra sacramētum ecclie: vt manichei circa sacramētuꝫ eucharistie ꝛ arriani q̄ dicūt sacrificia pro defunctis offerri non competere. vt habet p Augu. de origine heresis ¶ Sed nūqd ad oīa credibilia heresis se extēdit. Rīdet alexāder in. ij. summe sue ꝙ heresis ad tria genera credibiliū extēdit p oppositū ad fidē ſm quādaꝫ cōtinētiā analogicā. Nā ratio fidei ponit ꝛ pīcipaliter est circa articulos fidei. ꝛ p oppositū heresis. Secūdo fides extēditur ad illa que docet sacra scriptura circa moꝛes. vt qđ fornicatio est peccatū moꝛtale. ꝛ p oppositū heresis. Tertio fides extēditur ad hystoꝛias in biblia contētas. ꝛ p oppositū heresis. Qui em̄ assereret aliquā hystoꝛiam biblie esse falsam ꝛ hoc pertinaciter hereticus cēsetur. Pꝛimo credibilia pꝛius credunt: ꝛ postea intelligunt. Secūdo simul credunt ꝛ intelligunt. Tertio credunt ꝛ nūq̄ intelligūtur. ¶ Sed quia in p̄cedētibus cōsiderationibus aliquādo locuti sumus de hereticis communiter. aliquādo ꝓ ppꝛie. Iō pro reali inuestigatiōe hereticoꝝ introduco hic octo cōclusiōes q̄s ponit Franciscus de marōis vbi supra. Pꝛima ꝯclusio est ꝙ nō omnes excōicati sunt heretici: q꜠ excōmunicatitio est pena peccati: non peccatū. heresis autē est peccatuꝫ Itē etiā ecclia faceret hereticos quotiēs excōicaret eos. Itē si excōmunicatio esset heresis frustra heretici excōicarētur: quia vnum simile nō punitur p simile: q꜠ cuꝫ iam essent heretici frustra hereticarētur per excōicationem. Item nullus pōt se absoluere ab excommunicatione: ꝛ tñ oīs hrticus potest se ab hrsi retrahere. oīa ista patēt per canones. Secunda conclusio est qđ quidā excōicati sunt circa excōicationem ipsam. heretici qui. s. cū excōicant nō credūt vinculum excōicatiōis aliquā efficaciam habere. cuius oppositum determinat ecclia. Itē etiā eius oppositū determinatur in sacra scriptura. ad gal. j. vđ anathemate ei⁹ qui euangelizat p̄ter fidē catholicam. Itē idē habetur pꝛimo ꝛ secundo capitulis. de illo icestuoso: quē paulus excōicauit. Item istā cēsura tradita est ab apostolis ecclesie. vt dicit. c. apꝛice. xxiiij. q. iij. Tertia ꝯclusio ꝙ nō oēs scismatici sunt hrtici. quia Augu. de origine hrsum distingnit inter scisma ꝛ hrsim. Item in pꝛincipio de vera religione distiguit scismaticos cōtra hrticos. Item scisma oꝛiginatur ex inobediētia. hrsis autem ex ignoꝛantia. vt ait augustī. sup Iohan. Itē donatiste pꝛius fuerunt scismatici q̄ hrtici. vt pꝫ p Augustinum. de oꝛigine hrsum. Quarta cōclusio est ꝙ quidā scismatici circa ipsum scisma fuerunt hrtici vt illi qui non credunt obedien=

dum vni eccl'ie. quia vnus articulus fidei est de sctã eccl'ia catholica: quã descripsit beatus mattheus. Item claues ecclesie fuerunt tradite petro aposto lo. Mat. xvj. Itez claues ecclesie fuerũt ei tradite. Joh. xxi. Itẽ Augu. de fide ad petrum ponit inter fundamenta fidei obediẽdum eccl'ie. et ibidẽ ptz quod putans non obediẽduz esse ecclesie militat contra articulum fidei et sacram scripturam et auctoritatem sanctorũ. et talis est hereticus. sed si obediẽdũ credat sed nõ velit: talis videtur esse scismaticus. Quinta conclusio q nõ omnes symoniaci sunt heretici. q: papa Alexãder distinguit inter symoniacos et hreticos: vt habetur in. iiij. sentẽtiarum. dist. xxv. Itez aliquis potest esse symoniac' non errando in fide: vt credẽs se male facere dum spiritualia emit. Itez j. q. j. c. reperiuntur. daf alia pena symoniacis. q: anathematis opprobrio cõdemnanf. atq3 a participatione corporis et sanguinis xp̃i alienãtur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur et in monasterio perenni penitentia traditur. et illi qui hac cã munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissiõe mulctẽtur. Si vero laici ppetuo anathemate condemnẽtur. vide ibi. Itẽ in quinto libro distiguitur titulus hereticorũ a titulo symoniacorũ. Sexta conclusio est. q quidaz symoniaci sunt hretici. quia Augu. de origine heresum symoniaz posuit hrsim primam. Itez. extra de symonia. c. quotiẽs. appellat symoniam hrsim. Itẽ. j. q. j. c. presbyter. vbi dicitur symoniam esse heresim nullus fideliũ ignorat. Itẽ iiij. sentẽtiarum dist. xxv. dicitur q nõ est dubitandum de symoniacis: q hretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symõiaci sunt heretici: et qui nõ. Respõdetur quod illi qui emẽtes spiritualia nõ putãt se errare aut malefacere: seu qõ vẽdẽtes ea sunt hretici. quia cõtra auctoritatẽ xp̃i gratis accepistis. gratis date. et contra auctoritatem Petri i actibus. et cõtra determinationẽ ecclesie militantis vt ptz ex causis pallegatis. Item illi qui confitentur male facere si nolũt omittere propter superbiã aut auaritiam non sunt hretici: q habent errorem in opere: non in fide. Septima cõclusio: qd nõ oẽs sortilegi sunt hretici: q: pena hereticorum nõ imponitur sortilegis qui diuinationẽ faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itẽ nõ est sacerdos hreticus qui vocauit infantẽ vt inquireret furtum eccl'ie. ibidem ca. ex tuarum. Itez de sorte que fuit missa in electiõe ep̃i que nõ damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Itẽ titulus sortilegiorũ in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua cõclusio est. q aliqui sortilegi sunt heretici: et inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicũt sortilegia nõ eẽ illicita cum habeãt quãdoq3 speciẽ pietatis: vt si propter spem recuperande sanitatis

fiant. Quod autez istud sit hereticum pbatur: qr oppositum est ab ecclesia determinatū. extra d heretic is. c. j. Item ibidez dicitur esse peccatū grauissimū. licet autē nō sit heresis fornicari tñ hereticum est dicere fornicationē licere. Secundus casus est in cerimoniis ecclesie qñ quis abutit eis ad sortilegia faciēda: vt aqua benedicta vel cera vel incēso benedicto ꝛc. credēs habere efficaciā aliquā respectu talis effectus mali. quia q male sentit de ecclesia est hrticus contra articulū math. talis autez male sentit de ea putās malos effectus ex ei9 cerimoniis pueníre. Terti9 casus est circa articulos fidei vt cum quis abutit verbis fidei vt verbū caro factū est. ꝛ similibus designātibus vt sacrilegia causent credēs ad malū istud verbum efficaciaz habere: quia talis male sentit de fide ꝛ oīs talis est hereticus reputādus contra articulū iohānis in pposito. Quart9 casus ē i sacramētꝭ noui testamēti: quibus abutuntur vt bruta cōmunicātes: aut baptismū isāatis cōferētes. tales eñ sunt heretici in duplici casu. Primo sic cōferre se credunt baptismi sacramētum rei inanimate. Secundo si putāt sacramētum baptismi habere efficaciam respectu alicuius effect9 mali: quia vterqꝫ ipsoruꝫ male sentiunt de sacramentis ecclesie: ꝛ tales sunt heretici: vt patuit supra. Item qui dogmatizat ꝙ sacramētū baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputādus: ꝛ per cōsequēns qui credit talem erroꝛez. Itē qui diceret ꝙ sacramentum baptismi potest habere efficaciaz respectu alicuius mali esset hereticus. cuz male de ipso sentiret sacramēto ꝛ erroꝛem teneret. ꝛ per consequēs qui credit hunc erroꝛem: non est catholicus. ¶ Sz oritur difficultas si talis ab heresi potest aliq modo excusari. Dicitur aūt ꝙ sic quia aliquis potest illo vti nō intelligēdo cōferre sacramētuꝫ: nec putando habere efficaciam malā sed solum intēdēs seruire dyabolo vt habeat solum intētum. talis nō errat nisi in opere sicut faciūt ydolatre. Scda difficultas si sortilegium est sacrilegium. dicit autem ꝙ sic ꝛ maxime: quia maxime sacramēta ledūtur cum quis eis abutitur ad obsequium demonū. Tertia difficultas ē quare talia soꝛtilegia dicunt habere maximā efficaciam. Rūdetur ꝙ causa est quia demones quoꝛuꝫ ministerio talia fiunt maxime delectant aut appetūt illa in quib9 summe de9 offēditur. Quarta difficultas est si tales soꝛtilegi. sunt heretici magis ꝙ̃ symoniaci. Dicitur ꝙ sic qr maioꝛ est erroꝛ sacramēta ecclesie cōtēptibiliter: immo abominabiliter pertractare ꝙ̃ ipsa emere vl vēdere. Et hec sufficiāt de consideratiōe quarta. in qua ostēsum est quot sunt modi hereticoꝛū ad quos scꝫ omnes alij reducūtur vt cōiter. ꝛ ad que se extēdit heresis quecūqꝫ. ꝛ qd sentiēdū est quo ad reꝫ. ꝛ ppꝛie loquēdo de hereticis.

¶ Quod vtile est esse hereses i ecclesia dei: lȝ i se hereses male sint



Quinta consideratio est videre si est alicuiꝰ vtilitatis hereses esse in ecclesia dei. Dico ꝙ sic. quod ostenditur auctoritate apostoli .i. Corinth. .xi. vbi dicitur. opꝫ ꝛ hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. opꝫ .i. vtile ē etiā hereses esse sicut erāt in his qui dubitabāt de resurrectiōe. scissure autem erāt pro donis spūalibus. Videns enim dyabolus templa demonum deseri. ꝛ nomē liberatoris ꝛ mediatoris curare genꝰ humanū mouit hereticos. q̄ sub noīe xp̄iano resisterent doctrine christiane Qui eīn in ecclesia xp̄i morbundum quid prauūqꝫ sapiūt si correcti: vt sanum rectūqꝫ sapiant resistunt cōtumaciter: suaqꝫ pestifera dogmata emendare nolunt. sȝ defensare ꝑsistūt. heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo prosunt veri catholicis: dum deus vtitur etiā malis bene. ꝛ diligentibus deum omnia cooperantur in bonuꝫ. Roma. viij. omnes inimici ecclesie vl' cecati errore: vel malicia deprauati prosunt. quia si accipiunt potestatem affligēdi corporaliter exercent eius patientiaꝫ. si vero male sentiēdo aduersantur exercēt eiꝰ sapientiam. ab aduersario eīn mota questio dicendi exsistit occasio. Multa quippe ad fidē catholicā pertinentia dum hereticoꝝ callida inquietudine exagitantur vt aduersus eos defendi possit ꝛ considerantur diligētiusꝛ intelligunt clarius ꝛ predicantur instantius Hereticoꝝ eīn genus callidū est non spiritu sapiētie: sed impatiētie. Dum pacem catholicaꝫ ꝑturbant in vsum cedit proficientium ꝭm illud. Filius eruditus sapiēs erit. Imprudente autem ministro vtet. Utamur ergo ꝛ hereticis nō vt eoꝝ approbemus errores: sed vt catholicam doctrinam aduersus eoꝝ insidias asserentes vigilantiores ꝛ cautiores simus. Prosunt ergo nobis heretici non verū docendo quod nesciunt: sȝ ad verū querendū ꝛ aperiendū catholicos excitando. Ideoqꝫ diuina prouidētia multos hereticos ꝑmittit ꝛ cum insultant nobis ꝛ interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam ꝛ diuinas scripturas nosce cupiamꝰ. Unde ait. Oportet hereses esse. nō vult ap̄ls: nec optat vt hereses sint: sȝ quia sic futurum est dicit. ꝛ qꝛ hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantū reprobi qui dicunt: ego sum pauli: sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum xp̄i. manifesti fiant hominibus hi eīn deo ꝓbati sunt qui bene possunt docere. sed manifesti esse hoībus non possunt nisi cum docēt. docere autem nolunt nisi qui doceri q̄runt. Sed multi ad querendū pigri sunt nisi per molestias ꝛ insultatiōes hereticoꝝ quasi de grani

somno excitētur.hec ibi. Ex qb⁹ patet manifeste vtile esse hereses non in se.quia male sunt:sed quia earum causa excitantur catholici viri ad ɔsiderādas ꝟitates fidei catholice ꝛ sacre scripture q̄ prio inaduertēter quasi somno graui dormiebant.

¶ Quod.xiiij.sunt hereses repullulantes istis tēporibus.



Exta consideratio huius secūdi libri exprimit hꝫses repullulantes ꝛ q̄si de nouo oriētes. vt nostrū fidei fortalicij p vias subterraneas subuertant.q2 in occultis feruēt nō attendētes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici. Et ꝙ q2 supra firmā petrā fundatū ruinari non possit.ꝛ licet non dubitetur plures esse.quia dato vno icōueniēti plura contingūt:illas tamen solū que ad mei noticiam venerūt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedente conabor. Sunt aūt predicte hereses in numero.xiiij. Prima est ꝙ nullus potest saluari sine circūcisiōe carnali. Secūda est ꝙ xp̄i euangeliū est falsuꝫ. Tertia ꝙ cōfessio sacramētalis nō valet ad remissiōeꝫ peccatoꝝ ſꝫ sola cōtritio sufficit. Quarta est ꝙ cōfessio non est fiēda hoī sed soli deo. Quita est ꝙ dato qđ cōfessio hoī sit facienda solum est fiēda proprio sacerdoti. Sexta ē ꝙ non tenetur aliquis cōfiteri sacerdoti si layc⁹ sit p̄sto. Septima est ꝙ non est obediēduꝫ nisi soli deo. Octaua ꝙ dato ꝙ obediēdū sit hoī.non tamē existēti in peccato:ꝛ ꝙ solū bōi sacerdotes habēt ptātem ligandi atq3 soluēdi. Nona est non officium ꝛ ordo sed meritū bone vite hꝫ ptātē soluēdi ꝛ ligandi consecrādi ꝛ benedicēdi Decima ꝙ nō est vera relaxatio vł indulgētia episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est ꝙ suffragia ꝛ oratiōes p mortuis ab existētib⁹ in mortali facte nō proficiunt. Duodecima ꝙ non est purgatorium. Tridecima ꝙ nō ē alia vita nisi ista. Decima quarta ꝛ vltima ꝙ illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt euitare peccata ad que inclinātur.

¶ Quod xp̄iani qui vtunt circūcisiōe carnali post euāgelij publicationē sunt heretici reputādi ꝛ vt tales puniendi.



Rima heresis in his solū oritur q̄ de iudaismo venerūt forta ssis attēdētes ad illud Ge.xvij. Masculꝰ cui⁹ ꝑpucij caro circūcisa nō fuerit delebiť aīa illa de pplo suo: q2 pactū meū irritū fecit:ꝛ ēt q2 xp̄s circūcisus fuit. Pro exclusiōe huius scelerate hꝫsis pono duas cōclusiōes ꝛ post pmā respōdebo ad obiecta. Prima est ꝙ erroneuꝫ est xp̄iano vti circūcisione carnali Scđa est ꝙ necessariū est xp̄iano

vti circucisione spñali. Primaʒ sic deduco. Qui vere xpian⁹ ē fact⁹ est noua creatura p baptismū patet. ad gallath. vltimo. Si ergo recedat ad circūcisioneʒ carnalē efficitur vet⁹ creatura. cū accipiat sacramētū inueteratum qđ iā cessauit sicut ostēsuʒ est supra libro primo cōsideratione. iū. art. vj. i primo pūcto de cessatiōe legis moysi. Sed accipere sacramētum qđ iā cessauit est erroneū ergo vti circūcisione carnali in viro xpiano ē erroneū. ¶ Itē q̄ vtitur sacramēto qđ nihil valet errat sʒ xpianus qui vtitur circūcisiōe carnali vtitur sacramēto qđ nihil valet. ergo valde errat maior ē nota. minor ē apostoli vbi supra dicētis. i xpo em̄ iesu neq; circūcisio aliquid valet neq; preputiū: quasi dicat eq̄lia sunt deo circūcisio ⁊ pputium nec vnū nec alterū valet ad salutē Sʒ noua creatura. i. regeneratio ⁊ noua vita. Nouā enim creaturā dicit nouā vitā per fidē xpi vt dicit glo. Et iterū ad Gal. v. In xpo iesu neq; circūcisio aliquid valet neq; pputiū sed fides que per dilectionē opatur. sup quo dicit gl. Fides nō vtiq; ociosa qr fides sine operib⁹ nō saluat. Iaco. ij. Sʒ que operatur p charitatē dicitur pprius opus fidei ipsa dilectio est sine dilectione fides inanis est fides cū dilectiōe xpiani est. Alia i. fides sine dilectione demonis ē Nam ⁊ demones credūt ⁊ contremiscūt. qui autēʒ non credūt tardiores sunt ⁊ peiores q̄ʒ demones Sed multū interest vtrū quis credat ipsuʒ esse xp̄m an credat i xp̄ʒ Nam ipm eē xp̄m demones crediderunt. nec tñ in xp̄m crediderūt Ille em̄ credit in xp̄m qui sperat i xp̄m ⁊ diligit xp̄m. hec ibi. Multū ergo errat quicūq; xpianus q̄ vtitur circūcisione carnali cū in xpo nihil sibi valeat ⁊ cū ostēdat se fidē ociosaʒ habere. ¶ Itē tertio arguit sic quicūq; de libero se facit seruum multuʒ errat. sʒ xpianus qui vtitur circūcisione carnali de libero se facit seruū ergo multum errat. maior patet qr efficit crudelis sibipsi. minor ē apostoli ad Galath. v. vbi vtrūq; ostendit dicēs. Itaq; fratres mei nō sum⁹ filij ancille sʒ libere qua libertatē xp̄s nos liberauit. Super quo dicit glo. nō sumus filij ācille qr nō sumus serui peccati vel legis sed libere. s. hierusalē celestis qui est populus nouus regni celorū ⁊ nō alio modo sum⁹ filij libere sed per eā libertatē q̄ libertate. i. p quam libertatē xp̄s nos liberauit: q̄ imunis a pctō ex dilectione obediēs fuerit i libertate ergo qua liberati sum⁹ a xpo est pctōrum remissio ⁊ fidei p operantis dilectionē iustificatio hec ibi. Secūdū ostēdit c. eodē dicēs. State ergo ⁊ nolite iterū seruitutis iugo cōtineri. Ecce ergo paul⁹ dico vobis qm̄ si circuncidimini xp̄s nihil vobis pderit. Sup quo gl. dicit Galathas hortat ne se iugo legis velit subijcere ⁊ terret piculi comminatione. ⁊ qr per xp̄m liberi estis ergo state ⁊ firma fide. fixo pede pmanete i libertate ⁊ nolite ptineri iugo

Fides sine operibus non valet [illegible] fides demonum

seruitutis.i.legis q̃ in seruitutem generat. Et addit iterū nō qꝛ galathe pri⁹ legē custodierint sꝫ circūcisiōis ꝛ legaliū obseruationum iugo se subiiciebāt quasi ad eosdē reuertebant cult⁹ quib⁹ in ydolatria añ fuiebāt. qꝛ nō est leuioꝛ hec legis seruit⁹ q̃ȝ ydolatrie Nota terribile vbū gloriosi Hieronimi. sequitur Hieronimim⁹ autē ista legalia post xp̄i passionē siue i eis spes ponatur siue non obseruātib⁹. dixit noxia esse nisi dispensatorie custodiant ꝛ ſm hoc locus hic ita exponit. si circūcidamini nihil vobis xp̄s pderit qꝛ circūcisio iaȝ nō solū nō pdest sꝫ obest Anteq̃ȝ noua inciperet pdicatio oportuit circuncidi nūc aūt lege xp̄i succedēte nihil proderit fideli addita circūcisio sꝫ oberit mai⁹ enim malum est ex libero seruū fieri q̃ȝ nasci. hec i glosa. Ex hoc habetur manifeste q̄ magis peccat xp̄ianus circūcidēs seipsuȝ vel filium suum q̃ȝ iudeus eodeȝ genere peccati ꝛ ceteris paribus circūstātiis. Patet etiam ex phabitis q̄ xp̄ianus vtēs circuncisione nimis errat cum se faciat veterē creaturam nouaȝ deserēdo vt patuit argumēto primo. Et quia circuncisio nihil ei valet vt patet argumēto primo ꝛ secūdo. ꝛ de libero se facit seruum vt patet argumēto. iij. ¶ Itē quarto arguitur sic. Quicunq̄ȝ de amico dei se constituit inimicū eius ꝛ ei odiosuȝ valde errat. Sed christianus vtens circūcisione est talis. ergo valde errat. maioꝛ est nota. minoꝛ probatur per locum a minori. quia si iudeus vtēs circūcisiōe est blasphemus ꝛ in ꝯtinua ira ꝛ odio dei vt declaratū fuit superi⁹ libro primo cōsideratione tertia ar. vj. in scd̄o pūcto. ergo multo forti⁹ erūt blasphemi ꝛ in ꝯtinua ira ꝛ odio dei quicūq̄ȝ xp̄iani vtētes circūcisiōe ꝛ tāto graui⁹ peccāt q̃ȝ iudei q̃ȝto ipsi ꝯfitentur iesuȝ xp̄ȝ esse filium dei ꝛ virginis marie veruȝ messiā venisse in mundū ꝛ ꝯplesse p mortem suaȝ quod fuit p deū pmissū. ¶ Ex quo elicit correlariū dn̄s cesariensis in tractatu ꝯtra sarracenos dicēs. Quicūq̄ȝ manifeste intelligere pōt q̃ȝ grauissimū peccatum ꝯmittūt ꝛ i quā pfundissimā heresim incurrunt neophiti de iudeis facti xp̄iani. Si postq̃ȝ receperūt baptismū ꝯfitētes fidē xp̄i q̄ fuit natus de virgine q̄ mortu⁹ fuit ꝛ resurrexit ꝛ ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandū sabbatū ꝛ volēdo sicut prius seruare legē moysi nō comedere ea que in illa prohibētur. ꝛ si circūcidūt filios suos postq̃ȝ baptizati sunt i hoc nō debēt habere aliquā patiētiā xp̄iani q̄ non corrigāt qñ talis act⁹ venerit ad notitiā suaȝ cuȝ sit ex toto ꝛ totaliter actus fidei xp̄iane ꝯtrarius. qꝛ ex quo mysteriū circūcisionis ꝛ spes aduent⁹ messie ꝛ illud quod quis expectat nō habet ipso facto intelligitur q̄ tales circuncidentes faciunt professionē iesum xp̄m non eē natū ex vgine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatuȝ nec ascēdisse ad celos. hec ille. Manifeste

Tractatus cesariensis contra sarracenos

iste doctor ostendit in p̄dictis omnes xp̄ianos vtētes circūcisione esse hereticos. ¶ Sed nunq̄d sūt aliqui tales isto tempore certe nō sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios xp̄ianorū circūcisos p̄prijs oculis testimoniū perhibuerunt ꝛ p̄hibent ꝛ scimus q2 veruꝫ est testimonium eorum. Et vt cooperiret istud grauissimum crimē ꝛ peruersam heresim vnus xp̄ianus habēs duos filios circūcisos quorū vn⁹ est apud nos dixit hos sic natos cuꝫ circūcisione quod dictum quante irrationabilitatis ꝛ falsitatis satis notum est. Si eniꝫ istud esset possibile q2 circuncisio fieret in vētre matris in abraham p̄mo circunciso ostēdisset miraculose de⁹: ꝛ frustra fuisset culter lapideus ad circuncidēduꝫ in lege. Et iterum quia non diceretur circūcisio ex quo p̄ nihil prepucij scissum est circuncirca. sed diceretur illud tale si sic accideret monstrū in natura p̄pter defectū materie. sicut ille qui nascitur cuꝫ aliquo defectuoso mēbro. Iteꝫ quia cum natura intēdit generationeꝫ nunq̄ deficit in membris ḡnationis in aliquo. prepucium autē est de complemento membri ḡnationis: ꝛ propter hoc mouet dubium franciscus de marōis in materia de ḡnali resurrectione si omnes resurgent cum circuncisione: ꝛ dicit quod non quia preputium videtur pertinere ad integritatem hominis: ideo cum ea erit futura resurrectio: cum sic fuerint creati primi parētes. ¶ Sed tūc est dubium si christus cum preputio resurrexit dicitur q2 sic. q2 dicit apostolus q2 in virum p̄fectum. hec ille. Patet ergo irrationabilitas ꝛ falsitas illius dicti. q2 nati sunt ex filij circuncisi. Mulier etiam quedam in ciuitate ȝamorēsi habens duos filios paruulos circuncisos timēs q2 hoc veniat ad notitiam cuiusdam ibidem verbum dei predicantis ꝛ reprehēdētis dure peccata malorum christianorum die quadam cum transituꝫ faceret ante domum dicte mulieris gardianus conuētus dicte ciuitatis exiuit ad eū mulier illa ꝛ hylari vultu ipsum recipiēs inter cetera dixit sibi. Nescitis domine quid accidit his duobus filijs meis. Cuꝫ enī edificaretur hec domus noua ꝛ esset hic multū de calce iste paruulus ludēs de calce intra p̄puciū posuit p̄pter q̄d calefacta virgula necesse fuit q2 vocarem⁹ cirurgicū qui abscidit p̄puciū eiusdem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponēs paleas intra preputium infirmatus fuit in virga. p̄pter quod a cirurgico ēt abscisum est preputium: ꝛ sic vidētur circūcisi. Et tamē nō fuit aliud nisi quod dictum est. Gardianus vero ille miratus est de verbo cuꝫ non quereret de materia illa ꝛ dissimulauit cognoscens fictionem satis coloratam. ¶ Sed quidam plus dolēdum est nec sine amaritudine cordis exprimere queo. q2 adulti eorum qui iam longo tēpore citra nomine xp̄iano gaudebāt alij circūcisi sunt. Cum enim p̄di-

carem anno dñi. Millesimo .cccc. lix. in villa metine de campis ꝛ relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdē gentis ꝙ essent ibi plures heretici occulti qui asserebant iesu christi euangelium esse falsum vt dicetur infra: zelo fidei succēsus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnādo errores predictos vt dominus mihi dedit. Certificatus sum deinde quasi sex mēsibus elapsis per illū qui bene nouerat eorum secreta nihil occultum qđ nō sciat ꝙ eo tempore quo ibi predicabatur fuerūt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere .xxx. eorum nouiter circūcisi pro vulneribus circūcisionis sanādis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismū sicut de eadē villa: ꝛ credo ꝙ vnus magistrorum qui dicebatur magister Frācisus medicus venditis secrete que possidebat in hierusalem profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit p̄site quodam iudeo medico q̄ idem asseruit fore verū. De pluribus alijs dicitur qđ preparāt se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico cōsilio deo p̄mittēte. qui p̄pter eorum peccata dat eos i reprobū sensū. ¶ Isti tales xp̄iani vtentes circūcisione inimici dei ꝛ magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytū in primo ca. enumerat .xv. cōditiōes pessimas. s. ꝙ sunt inobedientes. vaniloqui: seductores: vniuersas domos subuertētes: docētes que non oportet: mēdaces: crudeles: gulosi: non sani in fide. intēdētes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. confitentes se nosse deum factis negātes. abominabiles incredibiles. ad oē opus bonum reprobi: cuius verba ad literam sunt hec. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui ꝛ seductores maxime qui de circūcisiōe sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docētes que nō oportet lucri gratia. Dixit quidā ex illis p̄prius eorum p̄pheta. Cretenses semper mendaces. male bestie ventris pigri: testimoniū hoc verū est quam ob causam icrepa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis ꝛ mandatis hominum auersantiū se a veritate: omnia em̄ munda mundis. Coinquinatis autem ꝛ infidelibus nihil mūdum sed inquinate sunt eorum ꝛ mens ꝛ conscientia. Confitētur enim se nosse deum. factis autē negant cum sint abominabiles et incredibiles ꝛ ad omne opus reprobi: super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios ꝛ seductores circūuentionibus ꝛ cuiuscūq; generis fraudibus maxime qui de circūcisiōe sunt. i. de iudeis qui sub noīe christi iudaizare docebāt. Renati em̄ in xp̄o nō puri erant xp̄iani: quia partim legem partim christum venerari volebāt. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo quia ipi sunt q̄ subuertūt vniuersas domos idest totam familiam docentes que non oportet ꝛ hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei p̄ terrenis acquirendis. dixit quasi

tales vere sunt sicut dixit quidaȝ ex illis qui eos nouerat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc inuenitur nomē eius nō cōmemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non inuenitur ꝓpheta. quia verū dixit. ⁊ si ꝓpheta esset illorum nō dei ⁊ proprius illorum quia eorum naturaȝ bene aperuit quod vtiq̄ ad hoc dictum est ne dei ꝓpheta videretur sȝ illorum. Cretenses semper sunt mendaces: expertus sum ⁊ lōgo tempore hanc mēdaciȷ̄ ꝓprietatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdē gentis q̄s sanctos primitus reputabā. nunc vero angelos sathane in lucis angelos transformatos potius reputaui. Cum secundum veram consciētiam nihil in eis nisi simulatā equitatē senserim que duplex est iniquitas male bestie. s. sanguinē sitientis: ⁊ ventris pigri. idest gulosi. ⁊ ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gentilis erat. eius verba commendat apostolus dicens Testimonium hoc veruȝ est quia vanis atq̄ superfluis gentiliū superstitionum ⁊ poeticarum sentētijs abrasis atq̄ decisis. quod purum repertuȝ fuerit ad ministeriū domus dei assumēdum est. Quaȝ ob causam quasi doceret quod nō oportet quā ob cām increpa illos nō vt soles molliter sed dure vt sani sint ī fide. i. vt recte credāt quasi dicat nō recte credunt. ¶ Ego enim vidi quandam pesquisiam que casu venit ad man⁹ meas. Et que facta fuit cōtra hāc gentē in ciuitate toleti. ⁊ inter multa que sibi legi. vnde notatur ꝙ aliqui eoꝝ nō sint sani ī fide sicut ea q̄ sequūtur. Primo ꝙ filios suos circuncidunt. Secūdo ꝙ sacramentū altaris nihil aliud est nisi quedaȝ cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad deuotionem. Tertio ꝙ mittunt etiam oleum ⁊ habēt lampades in synagogis iudeorū. Quarto ꝙ obseruant sabbatuȝ sicut iudei ⁊ operantur occulte die dominica. Quinto ꝙ faciunt iuramēta sicut iudei in cōtractibus suis dicētes ꝙ p nomē creatoris viui veri qui fecit mare ⁊ arenas ⁊ celum ⁊ stellas: ⁊ dederit tabulas legis moysi qd ipse daret ⁊ solueret ⁊c. Sexto ꝙ fides catholica erat quedā truffa. ⁊ ꝙ nihil aliud erat ī hac vita nisi nasci ⁊ mori ⁊ ꝙ totū aliud vanitas erat. Septimo ꝙ cū in periculis se videbāt nūq̄ nolabant xp̄m nec beatam virginē sed dicebāt adiuuat te Adonay. Octauo ꝙ virgo maria nō erat nominanda q̄ fuerat quedaȝ peccatrix q̄ stat sub cauda iuda. Nono ꝙ in die iouis sancto occidebant agnū ⁊ comedebāt. Decimo ꝙ cū sunt in ecclesia non attēdūt cū eleuatur corpus xp̄i nec signāt se nisi cuȝ dimidia cruce. Undecimo ꝙ fingūt p-uulos in periculo cuȝ nascuntur ⁊ dicūt ꝙ ꝓpter periculū baptizant eos ⁊ nō est sic sicut de duab⁹ filiabus alfandari cursoris domorū inuenitur ibidē ꝙ cū cēnt. xviij. ānorū fuerīt baptizate. Duodecimo ꝙ faciūt circa defūctos oēs cerimonias iudeoꝝ. Tredecimo ꝙ ꝯpūt

trimonia in gradu phibito sine dispēsatiōe ecclesie. Decimoquarto ꝙ mittūt paruulos ad synagogas: vt doceanť in eisdē. Decimo quito ꝙ deridēt de sacramēto baptismi: ⁊ de cerimonijs que fiūt a sacerdote. Decimosexto ꝙ dāt publice ad vsuras antiquis xpianis in lege xpi dicēdo: ꝙ dicti xpiani sunt sui inimici ⁊ legis. Et idō nō peccant dādo ad vsurā eis: immo ꝙ cū hoc faciant lucranť indulgētias. Decimoseptimo ꝙ non curant de excōicatiōibus: nec de absolutione accipienda. nec credūt nec intelligūt si sunt excōicati: ꝙ sunt excōicati ꝓpter debita ad q̄ teneně. cuꝫ ꝓpter illa soluēda excōicantur. ⁊ si soluunt hoc faciūt vt non capianť: vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent piculum animaꝝ suaꝝ. ⁊ cuꝫ hac incredulitate nō curāt de absolutiōe dicētes ꝙ soluto debito amotū est peccatū. ⁊ ꝙ nō indigēt absolutione. ⁊ sic dimittunt se stare excōicatos toto tpe vite sue. Decimooctauo ꝙ raro audiūt missaꝫ ⁊ diuina officia raro ēt. cōfitentur ⁊ si veniūt ad ꝯfessiōeꝫ. hoc faciunt ꝓpter verecundiā. ⁊ vt non expellantur ab ecclesijs. ⁊ nunq̄ confitentur aliquod peccatū: sed opera virtutis ⁊ sanctitatis: licet scianť publici pctōres. Decimonono ꝙ sacꝫm ꝯfessiōis ordinauerūt xij. ebrij q̄ fuerūt cā ꝙ occiderenť ꝑ mūdū pl'res q̄. xx. mille ꝑsone. Uicesimo ꝙ sūt ydolatre. q2 inuenit in eadē pesq̄sia p̄illū testē qui vidit iuramēto p̄stito ꝙ Alfonsi⁹ gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues ⁊ p̄dicte gētis cū Mēcia alfonsi vxore sua habebāt i eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: i quo erant. iiij. imagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illaꝝ erat hois lōgi magne q̄titatꝭ habētis coronā aureā ⁊ a ꝫona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero alie imagines habebāt figurā domicellaꝝ. erant tn̄ nigre sicut carbones habētes capillos protensos: sed nigros. Et dixit testis ille iurat⁹ q̄ vidit ꝙ predicti tenebant dictuꝫ retabuluꝫ in quodā loco occulto scꝫ i tecto camere quadrate i qua dormiebant. ⁊ claudebatur tabulis cū clauis. Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis cōmoranti vt ascenderet ad predictum locū cum quadam scala qui amouebat clauos ⁊ tabulas illas ⁊ extrahebat predictum retabulum: et ligato fune vsq3 ad eorum manus suspēdebat. Qui recipientes illud faciebāt ꝙ predictus testis adoraret imagies illas ⁊ deo scularenť ora ipoꝝ dicēdo ꝙ erant sancti ⁊ statim extinguebant cādelas ⁊ crucibula que incensa tenebant ⁊ orabāt magno spacio ante ydola illa i arabico vsq3 ad galli cantum. In qua hora vocabāt iterum predictum testem ⁊ faciebāt ꝙ iterum eleuaret retabulū illud ad predictum locum claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā ꝙ qualibet die hora meridiana illud

faciebant z q hunc laborē habuit q̄diu vixit cū eis. Dixit etiā de illis q comedebant carnes per totam quadragesimā: sextisq; ferijs ac in diebus sabbatoꝝ. Uicesimo primo q sunt peiores heretici q̄ arriani z quicunq; alij qui cōtra legē xpi errauerunt: sicut patet in predicta pesquisia de errore didacigomes baccalarij filij de mosen Iohā. eiusdē gentis sicut affirmauit iuramēto interposito Aluar⁹ fernandi medicus predicte ciuitatis cōuicin⁹ presentatus in testez in forma iuris. dicit eñi q loquendo de lege xpi z lege iudeoꝝ cuz eo q dixit ei predictus baccalari⁹ ambulate: q nihil scitis: q si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sunt ille: q ego sepe pertrāsiui testamētū vetus z nouū: z cum hoc etiā signaui plura loca predicte scripture. Respōdit predictus didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est p populo: sed nostri litterati alias scripturas habēt maioris certitudinis: z maioris auctoritatis. Cū q predictus testis cogitaret q illa essent aliqua magna mysteria sanctissime trinitatis: vel incarnationis vel verbi diuini. seu natiuitatis christi mortis vel resurrectionis: vel sanctissimi sacramenti altaris: dixit sibi q ostenderet eidē. Et ipse respōdit q totū erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid ē illud quod est ibi scriptū vltra illud quod tenet in biblia. Respondit ei q hec erant secreta rerum preteritarū. scilicet quis fuit Abraam: z adhuc christus: z quis Machomet⁹: z quos spiritus habuerūt quilibet eoꝝ. z q mirabant de gentibus qui credunt tot insipiētias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritū q̄ respōderet suis petitionibus z nō inueniebat. Quadā vero die abraam existente nudo in quodā circulo cōuocādo spiritū qui ei responderet nihil vidit de quo posset sanguinē extrahere nisi de virga virili sua: z circūcidit se: z cuz cecidit sanguis statim respōdit sibi spūs saturni z q totū aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus q in annis saturni sunt octoginta pūcta: z q quicquid diceret sic erit: z q illa puncta reuelauit spūs abrae z Abraam filijs suis. z sic p illa pphetabāt pphete. Dixit etiā ei q iesus xps habuerat spiritū mercurij. z q addiscebāt cū vno magno rabino ipse iesus z iudas scariotis ac alij iudei: z q iesus fuit filiocapi⁹ de quadā iuuēcula iudea. q̄d cuz cognouit ille rabinus posuit excōicationē sup iesum xpm per x. dies: z in octano die dilatauit excōmunicationem. per. xx. z deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cū hoc vidit iesus xps recessit z separauit se ab illo rabino. z q incepit p̄dicare contra magistrum suū: z q sic ambulādo appropinquauit vn⁹ predictoꝝ octoginta punctoꝝ saturni: z dixit q posuit se iesus xps ad seruandum punctum illū per partem suam: z rabinus ille per suam z iudas similiter. Et di

xit q; rabinus ille et iudas dormie
runt: et q; iesus christus vigilauit
optime: et cum venit ille punctus
dixit q; dixi iesus xp̄s. Dn̄e deus
miserere omniū qui me audierint
et in me credēt. et in hoc excitatus
est rabinus. Tace mala morte mo
riaris tu et tui credentes. Excita
tus etiā iudas dixit. Male finiaz
ego si de te non dedero malum fi
nē: et dixit q; sic totū impletū fuit
et q; iudei maledicūt illū rabinuz
quia excōicauit iesum xp̄m dicen
tes. q; si non excōicauerat eum to
tū mundū conuerterat ad iudais
mū. Et ideo vtrūq; maledicūt: sz
plus iesuz xp̄m: qz maledixit eos
Dixit etiaz vlterius q; machome
tus habuit spiritū martis. Et tot
et tanta dicebat iste testis q; habe
bat in scriptis q; plus videbātur
stulta figmenta cōposita malicio
se et ex inuidia et peiora q̄ dixerāt
Arriani et manichei. Dicebāt etiā
q; per malam artem iesus xp̄s fe
cerat in morte sua terremotum: et
q; propter talia prophete fuerant
occisi. quia vtebantur malis arti
bus: et q; sic etiam a simili fuerant
mortui sicut mali et falsi per iusti
tiam. et taliter mortui sunt quali
ter opera fecerunt. Dicebat enim
q; sctm̄ sacramētū altaris ordina
tum fuerat i forma hostie rotūde
sicut sol: quia erat sacrificiū solis
et q; iupiter sol et mercurius ordi
nauerant legē christianoruz: sic q;
iupiter accepit habitum: mercu
rius sermonē: sol vero sacrificiuz.
Et cum predicta et multa alia ab
hominabilia audiuit p̄dictus te
stis ab illo didacogomecij non so
lum contra legem iudeorum: sed
etiam christianorum: dicit q; sepa
rauit se ab eo. Uidit enim q̄d sic
expediebat ei: quia peiora videbā
tur predicta q̄ ydolatrare. Dice
bat enim si in isto qui est gradua
tus in scientia et filius doctoris ta
lia inueniuntur: quid erit in alijs
Dixit etiam predictus testis q; tā
tum cognoscebat de predicta gen
te q; plus crederet vni sarraceno
qui iuraret sibi in lege sua q̄ vni
cōuerso q̄ iuraret sibi sup̄ sctā dei
euangelia. et q; boni inter eos sunt
pauci. Et p̄ maiori parte sunt au
gures sortientes: creditores ma
larum rerum: somniatores: intro
missi in oībus alijs artibus. Uice
simo secūdo q; sacerdos quidam
eiusdē gentis cōsecrauit die qua
dam quinq; hostias: quarū vnam
sumpsit et alias tradidit fratrib9
suis et nescitur quid factū est de il
lis. Hec et plura alia continentur
in predicta pesquisia que breuita
tis causa obmitto. ¶ Item me ex
istēte in ciuitate Segobiens anno
millesimo. cccclix. cum iudei cele
brarent festum tabernaculorum:
et vnus iudeus timeret puniri a b
alio in synagoga propter aliquod
peccatum commissum recommen
dauit se cuidaz christiano algaze
lo iudeorum vt veniens in syna
gogā presens nō permitteret pu
nitionem eiusdem. Qui veniens
vidit synagogam plenaz homini
bus orantibus ac illustratam lu
minarium multitudine. Et cū ad
ianuaz synagoge permaneret exi

uit vnus capite cooperto: qui cum quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eum esse vnum de conuersis predicte ciuitatis. Qui miratus et volens videre amplius inuenit plures alios ibidem cum iudeis habitu et oratione conformes: que omnia predictus algazelus omnibus volentibus audire publice affirmabat. ¶ Item in villa de formesta huius regni castelle: quidam barbitonsor eiusdem gentis. Cuius nomen Fernandus sautij publice dixit: et sepe idem affirmauit. scilicet quod iesus xpistus non erat verus deus: nec credebat in eum: et quod deus nunquam habuerat filium: sed quod solum credebat in illo vno deo qui fecit celum et stellas: mare et arenas. ¶ Item peruersus hereticus fuit accusatus coram domino petro palentino qui facta inquisitione inuentum est testimonijs septem testium eadem dixisse: vt ego vidi in pesquisia que ad manus meas deuenit per mandatum dicti episcopi qui cepit predictum malum xpianum. et timore mortis potius quam amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excommunicatione in forma iuris per me ex commissione mihi facta per predictum diocesanum et demum positus in carcere a quo exire secundum ius non debebat. Rogaminibus tamen multorum liberatus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco decem annis. hec acciderunt anno domini M.cccc. lviij. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petrus martini calderon. testes vero Rodericus garsie de Alna: et alfonsus lupi tonsor. et Alfonsus de villa regali faber. et Alfonsus sauchij: et agmilar et Fernandus sauchij pretor et alfonsus fernandi Romo. et Gundisaluus pancho macellarius. Fertur etiam quod est liber quidam apud eos quem composuit magister Martinus toletanus astrologus contra fidem catholicam qui liber ne cognosceretur quod ab ipso factus esset verso nomine suo ipsum intitulauit: quia ipse lingua nostra vocatur Martin. et ex hoc verso nomine intitulauit illum librum nitram. Ex quibus omnibus manifeste patet quod non sunt sani in fide plures eorum: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte credant sicut dictum est. ¶ Sequitur textus cum gl. non intendentes iudaicis fabulis litteralis obseruantie. In qua nemo iustificatur apud deum et mandatis hominum. quia mandata legis post manifestam veritatem iam hominum et non dei mandata sunt: hominum dico auertentium se a veritate spiritualis intelligentie. Quicquid enim aduersus veritatem opponitur humana inuentio est. Ideo mandata hominum et fabulas appellat que narrant: quia nescientes vim scripturarum interiora verborum legis colorem sequuntur: non saporem. Putant enim nunquam recedendum esse ab his que moyses tradidit: vt puta de escarum differentia. Omnia enim quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mundis. scilicet illis qui fide bona sumunt et iusti sunt. quod ipsi negant. ideo quia in leze quedam

Moyses prohibuit: et ab immundis mundādis creuit. hoc autem non ſm naturas quas deus creauit intelligi voluit: sed ſm significatiōes. Omnia ergo mūda sunt mundis ſm naturam in qua creata sunt. Unū in genesi. Uidit deus cuncta que fecerat: et erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis: nec nobis omnia apta sunt: vel propter salutem corporum: vel propter ꝯsuetudinem humane societatis. Cum ergo cuiqꝫ sua redduntur et naturalē ordinē seruant omnia mūda sunt mundis. Cōtaminatis autem per peccata et infidelibus. scꝫ qui non credūt in deū vel deo nihil mūdū est: qꝛ nō sunt digni donis dei: sed et mens. idest intellectus et conscientia eorū inquinate sunt quasi non ex cibo est inquinatio eorum: sed ex malo intellectu et cōscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia cōfitentur quidem verbis se nosse deū factis autem negant. vnde. j. Jo. ij. dicitur. Qui dicit se nosse deū: et mādata eius non custodit mēdax est: si negatio non tantum lingua fit: sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo Quisquis factis negat christum antichristus est. Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis: sed factis negāt. Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam rectā vt christum confiteamur verbis vera dicendo et factis bene viuendo. Nam si confitemini verbis et non factis. fides talium morum propter est fides demoniorū. Cum sint quasi se cōfitētes nosse deum cum tamē sint abominabiles. i. deo odibiles et incredibiles. i. nec habiles credere: et ad omne opus bonū reprobi. i. a deo reprobati. vt non habeāt gratiam ad bene operandum. hec in glosa.

¶ Patet ergo ex ꝓdictis quales sunt illi xp̄iani qui vtunt̄ circuncisione carnali: et quomodo incidūt in crimen heresis. et ꝓpterea sunt dure reprehēdēdi et digne castigādi ab illis quorū officium est errores contra fidē catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. s. ꝙ erroneuꝫ est immo hereticuꝫ est xp̄iano vti circuncisione carnali. ¶ Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. licet ex precedētibus satis pateat eorū solutio dicit̄ tū ꝙ lex illa Ge. xvij. masculus cui⁹ ꝓputij caro circuncisa ꝛc. Durauit vsqꝫ verus messias xp̄us eā in seipso impleuit. et ꝓmissa fuit vsqꝫ post euāgelij publicationem.

¶ Ad scōm i quo dicit̄ ꝙ xp̄s fuit circuncisus. ergo et nos debemus circūcidi. Rn̄deo ꝙ illud argumētuꝫ peccat ex defectu imaginationis. Cogitāt em̄ heretici ꝙ causa quare xp̄s fuit circūcisus in carne fuit: vt et nos taliter circuncideremur: sed nō est sic. Et licet multe assignētur a doctoribus rationes quare voluit circuncidi dominus

iesus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptũ circuncisionis erat factum: et promissio nasciturĩ seminis. et sic dei promissionẽ assignaret impletã. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut et alia legalia suscipiẽs ab onere legis nos liberaret dando finẽ legi scripte. Tertia ratio vt fratrẽ iudeorum se ostẽderet ne haberẽt iustam occasionem ipsum repellẽdi. Sic ergo impleuit preceptũ domini. Infans octo dierum circuncidetur gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena añ xpi circuncisionẽ: ex quo facta est plenitudo pmissi. et plene fuit declaratum supra libro primo consideratiõe tertia articulo. vj. Et qr inter ceteras hereses hec feruet p presenti intantũ: vt plurimi etiam adulti circũcidãtur et vẽditis omnibus exeunt regnũ: iudei efficiãtur: vt dictũ est. Ideo cum hec pestis rabida conet ex toto subuertere leges xpi. Ideo viriliter resistẽdum est precipue a diocesanis et inqsitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euãgelicis. Necnon a principib9 brachij secularis. et ab omnibus militibus et veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multũ corrupta in occultis. et ideo multũ periculosa. qr sm Bern. sup cantica plus nocet falsus catholic9 qz si vere appareret heretic9. et nulla efficacior pestis ad nocẽdũ qz familiaris inimic9: qles sunt isti iter nos. vnde dñs Ezech. xiij. c. illos q nõ re sistũt hereticis acriter reprehẽdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murũ p domo israel: vt staretis in plio Ex aduerso eñ ascendere et p domo israel se opponere murum est p defensione catholice veritatis cuicũqz heretico domũ israel que est ecclesia cupiẽti destruere totis viribus obuiare. qz Urban9 videtur innuere. j. q. iij. c. saluator pdicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi et pseudo pphetas surgere et multos seducere. et fideles suos in mũdo multas habituras pressuras. sed tamẽ portas inferi nõ preualituras pinde: vt ait apostolus. j. Corin. x. oportet esse hereses: vt qui pbati sunt manifesti fiant oportet nos cum ppheta ex aduerso fugere et murum opponere p domo israel. et cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulatiões intrare in regnũ dei qm non sunt condigne passiones huius temporis ad futurã gloriã que reuelabitur in nobis. Ro. viij Ex quibus datur intelligi qz ɔtra quascũqz hereses insurgẽtes opz catholicos ex aduerso cõsurgere et se murum opponere p defensione fidei catholice intãtũ etiam si papa fuit hereticus et fidem molitus fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animo se obuiare. et ideo nõ immerito phibentur neophiti ordinari. dist. xlviij. c. quoniam. §. j. Et assignat i textu cũ glosa duplex causa. Prima ne incidãt in superbiam. putãtesqz fides xpiana multũ indige

illis. Secũdo quia nondum sunt experti statum eccl'ie vel religionis. nec sciũt modos psonarum. Item non ieiunauerunt. nõ fleuerunt nec fleuerũt. nec pbati sunt Unde tales nec ad miores debẽt pmoueri nec tõsurari. ar. xix. q. iij monasterijs. ¶ Secũda cõclusio est q necessariũ est christianis vti circũcisione spirituali. De qua loquitur Bern. in sermone circũcisionis dicẽs. Fratres nos circuncidi necesse est. non littera: sed spiritu et veritate. circuncidi non in vno membro tantũ: sz in toto corpore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mandata est iudeis circũcisio regnet pcupiscẽtia: vniuersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsq ad verticem capitis nõ est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida nõ sit hoc veneno. hec ille. Ex quib9 pz q nos xpiani debemus nos circũcidere: nõ in vno mẽbro tm: sed in omnibus. Sicut enim ridiculum esset si quis in parte barbã suã raderet. sic qui in parte circũcisionẽ specialem facit et in parte se circũcisuz relinquit. Debem9 ergo nos circũcidere interius et exteri9. Interius q̃tum ad cognitiones et desideria. et exterius q̃tuz ad singula membra et opera. hec est circuncisio vitiorũ quã necesse est q faciamus. quia hec est que facit christianum iustuz et sanctũ. ¶ Sz notandũ vlterius q potest predicta cõclusio deduci ex quadruplici similitudie qua solet aliqua res circũcidi. Primo ad euitãdũ corruptionem. Secundo ad pcurãduz fructificationẽ. Tertio ad demonstrandũ distinctionẽ. Quarto ad attingẽdum cõgruam situationẽ ¶ Primo ergo aliqua res debz circuncidi ad euitãduz corruptionẽ solet eñi res aliqua circuncidi ne alia corrumpatur p ipsam. Uidemus eñi q quãdo in pomo est aliqua pars putrida et corrupta nisi circũcidatur: pars sana per aliam corrumpitur: dens etiam putrid9 ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de membro putrido respectu corporis. Sic debemus nos circuncidere a peccatis. ne per vnum peccatum anima corrumpatur et sic amittat vitam gratie. et per consequens vitaz glorie. Et ideo scribitur Deutero. xxx. Circũcidet dñs deus cor tuuz et cor seminis tui: vt diligas dñm deuz tuũ ex toto corde tuo: vt possis viuere. Et nota q dicit circũcidet dñs de9 cor tuũ Ista eñi mẽbra in quib9 sunt iste turpes infirmitates corrodentes solent circũcidi: ne p morbũ membra aliqua corrumpantur. Et certe peccatũ in corde est infirmitas corrodẽs omnia bona gratie. vñ sicut vinum corruptuz corrumpit dolium. et nimius calor cibũ ita cũ peccatum sit corruptio. et sit quasi quidam morbus infernalis q̃ qñ incipit oportet membrum circuncidi. Est eñi ignis vsq ad cõsumptionem deuorans: animaz corrũpit et comburit. ideo dicitur cor circuncidi: ne a͡ia corrũpatur. Ideo dr Deutero. x. Circũcidite pputia

Rabi aquiba super Gen.

cordis vestri. Ad hoc pertinet qd dicitur in bersith. quittana super Gen. xvij. vbi dicitur. Et dabo pactum meum inter me: et inter te etc. rabi aquiba dixit quattuor preputia sunt. dicitur enim preputium in aure. de quo scriptum est Hier. vj. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce preputiate sunt aures eorum et non poterunt attendere. Ecce verbum domini factum est eis in opprobrium non voluit ipsum. dictum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vj. Et ego preputiatus labijs etc. Dictumque est preputium in corde Hiere. ix. Et omnis domus israel preputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leuiti. xxvj. Et inducam eos in terram inimicorum suorum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato suo. Et iterum deutero. xxx. et circumcidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur denique preputium in corpore. Gen. xvij. Et preputiatus masculus qui non circumciderit carnem preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. quod sicut quattuor sunt genera preputij. sic eodem modo sunt quattuor genera circuncisionis: quorum tria. s. auris: cordis: et oris: que spiritualia sunt. pro omnibus sunt necessaria. Quartum vero genus. quod corporale et vmbra reliquorum siue figura. ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile: sed etiam omnibus ipsum facientibus damnosum et valde perniciosum: sicut declaratum est in precedenti prima conclusione. Circumcidatur ergo preputium auris. oris. et cordis nostri ne anima corrumpatur. quia secundum Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Ista circumcisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod figuratur Exo. iiij. vbi habetur quod angelus domini occurrit contra filium moysi. et eum occidere voluit: vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissimam petram et circumcidit preputium filij sui. Iste filius circuncisus quem vult dominus interficere est malus christianus. sephora est ecclesia. interpretatur enim placens deo. Sed petra acutissima circumcidit filium suum quando iniungitur penitentia. vnde acuta est per amaram cordis contritionem. acutior per confessionem. acutissima per satisfactionem. et certe acutum debet esse instrumentum quo non solum septem dierum: sed multorum annorum abscidi debet anime preputium. Unde Ber. abscidatur ferro acute compunctionis vlcus inueterate consuetudinis nisi ergo acuta penitentia circumcidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur. Gen. xvij. masculus cuius preputij caro circuncisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. Sicut etiam faciendum est in re publica que per vnum malum hominem. latronem. homicidam. adulterum. crimine pessimo maculatum etc. huiusmodi corrumpitur. vnde tales circumcidendi sunt per iustitiam et mortem. sicut ouis morbida ne-

pereat grex. ¶ Secundo ostenditur predicta conclusio ex secunda similitudine: qua solet aliqua res circuncidi.s.ad pcurādum fructificationē3. Uidemus eñ φ vinee z arbores circūcidūtur: vt melius fructificēt. nisi enim superflua resecarētur non fructificarent. sic z nos tenemur nos circūcidere .i.a pctis purgare. aliter quicquid laboramus nihil prodest. nec partē in bonis ecclie. nec celestis glorie habemus. frater eñ mortuus nō potest habere ptē3 in bonis a fratre viuo acquisitis. nec cibus corpori ministratus pdest mēbro putrido vel absciso. Ita certe homini existēti in pctō non prosunt bona ecclie q̄tum ad meritum glorie q2 abscisus est a corpore ecclie per meritum: l3 non per numerū. Et ideo necesse ē nos a pctō purgari vt habeamus fructum de bonis ecclesie. z partē in bonis celestis patrie. Et ideo possunt dicere pctōres de bonis. illud Gene. xxxiiij. si circūcidamus masculos nostros zc. Per masculos qui dominātur feminis z generāt itelligitur vltas q̄ est dña in potētijs aīe z gñat bona opera que debet circūcidi ab omni imundicia. qđ figurat Gene.xvij. vbi habet qđ abraā fuit circūcisus cū filijs suis z seruis suis Abraā qui interpretat pater multarū gentium est voluntas a qua habent bona opera filij eius alie potentie. serui eius z sensus corporis que oīa debēt circūcidi volūtas ab omni malo vsu z membra ab omni malo actu. oculi: auris. z sic de alijs. vnus eñ homo potēs z diues non daret filiam suam vni rustico habēti vile z turpe artificium. sed habēti nobile daret. Ita deus valens. nobilior. ditior. z sapiētior si dabit eternam gloriā habēti vile ac turpe artificium pcti. sed nobili habenti omnia necessaria. nā homo tendens ad habēdū filiam alicuius magni: solet se decētius gerere z a vilibus retrahere. Unde dicūt angeli illud. Ge.xxxiiij.nō possumus facere quod petitis. z dare sororē nostram.i.gloriā3 eternā homini incircūciso. hoc est immundo. sed in hoc valebimus federari si essē volueritis nostri similes.i.vacare mundicie z circuncidantur in vobis oīs masculini sexus. hoc est si purgetur volūtas ab omni peccato. Et sic patet φ necessarium est xp̄ianis vti circuncisione spiritualí si volunt fructum beatitudinis acquirere. ¶ Tertio ostenditur p̄dicta conclusio ex tertia similitudine qua solet aliqua res circūcidi. scilicet ad demonstrandum distinctionem. Solet enim aliqua res circuncidi vt a re alia melius cognoscatur vel distinguatur: vt patet in ouibus que vt distinguantur a b alijs solent circūcidi in auribus vel in locis alijs. patet etiam in equis z pluribus alijs. Sic z nos debemus a peccato circuncidere: vt a familia dyaboli distiguamur vnde peccatum in anima signum est dyaboli et circuncisio a peccato signum est dei. Ideo dicitur. Ad philippēses tertio caplō

Nos sumus circūcisio qui spiritu seruimus deo. ⁊ gloriamur in xp̄o iesu. ⁊ non in carne fiduciā habētes. Et nota ꝙ dicit nos sum⁹ circuncisio .i. circuncisi. ⁊ vide ꝙ isti armigeri qui seruiūt istis magnis dominis solēt esse ī noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cū alba cucufa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre ꝯsciētie. stricte cincti cīgulo castitatis et sancte affectiōis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa intentionis recte q̄ facit eleuare capillos .i. cognitiōes ad deū habentes in capite sertum de pulchris floribus .i. deuotis orationibus. talis sic circuncisus est de familia dei. vn̄ sicut miles cognoscitur ſm arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscūtur filiī dyaboli vel dei. vnde. Hier. iiij. Circūcidimini domino. ⁊ auferte preputia cordium vestrorum. quasi dicat sitis circūcisi sicut decet famulos dei Gen. xvij. Circūcidetis carnē preputij vestri .i. a vobis omnē immundiciam auferetis. vt sit signū federis inter me ⁊ vos .i. vt sit signum ꝙ estis de familia mea. necessariū est ergo xp̄ianis vti circūcisione spūali. vt distinguatur a filijs dyaboli. ¶ Quarto ostendit ꝓdicta ꝯclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circūcidi. s. ad attingendum congruā situationē. Uidemus enim ꝙ lapides anteꝗ̄ in edificio collocent diligenter circunciduntur: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circūcidi ab omni peccato ⁊ poliri virtutibus ⁊ bonis operib⁹. Unde sicut lapides melius sculpti ⁊ politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni ⁊ magis purgati ⁊ ornati ponentur in loco superiori ⁊ nobiliori. Nam ſm excellentiam meritorum recipient anime distributionē premiorū: ⁊ ideo dicit beatus gregori⁹. Urbs beata hierusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: ⁊ angelis coronata vt sponsata comite. platee ⁊ muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus ⁊ virtute meritorū illuc introducitur oīs qui ob xp̄i nomen hic in mundo premitur. Tōsionibus pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis per manum artificis disponunt permāsuri sacris edificijs. Igitur dicit Exod. xij. Si quis peregrinorū in vestrā voluerit transire coloniam. id est agriculturā vel cultū religionis a colo colis. ⁊ facere phase circūcidetur prius: patet quo modo necessarium est xp̄ianis vti circūcisione spirituali peccatorū si volūt tanꝗ̄ viui lapides collocari ī gloria beatorum.

¶ De heresi eorum qui dicūt euāgelium esse falsum.

Secunda heresis est eorum qui dicūt euāgelium esse falsum quorum motiuum est: quia

quotienscunq; in aliqua doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicat falsa. quia fm apostolū ad galath. v. modicū fermentū totā massam corrūpit. Sz sic est de euangelio xpi vt dicūt. ergo rc. Istud probāt qz i euāgelio Mat. in. c. ij. inuenit allegatum. vt impleret qd dictum est p prophetam. Ex egypto vocaui filiū meū. dicūt isti q in nullo inuenit pphetarum. Itē dicūt de illo qd scribit infra eodē ca. vt adimpleret quod dictum est p prophetas. quoniam nazarenus vocabit. qz hoc etiā in nullo prophetarum inuenit vt ipsi dicunt. Concludunt ergo totum euangeliū esse falsuz ¶ Hunc errorem deprehendi cuz predicarem in cōuētu metine de cāpis. qz in pdicta villa multi de eodē genere erant eodez vulnere vulnerati. vt mihi p fide dignos r etiam de eodem genere fuit itimatū. cōtra quos pdicaui eos eē non solum pessimos hereticos totum euāgelium dānātes. sed etiā insipientes r ignorantes scripturas pphetaruz nō legētes in quibus expresse continet quod euangeliste affirmāt. Primum inuenit expresse in primo. xij. pphetaz minorū. s. in Osee in. c. xj. in pricipio vbi dicit. Puer israel r dilexi eum r ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicē sēsum vnum literalem qz verificata est ad literam de populo israel vocato a domino de egypto. pfecti⁹ tamen de domino iesu xps qui ē filius dei naturalis. Alij aūt sunt filij tm p adoptionem sicut r illa auctoritas q habet. j. Paral. xxj. Ego ero illi in patrem: r ipse erit mihi in filium. ad literam intelligit de Salomone: tamen minus pprie de domino autem nostro iesu xpo pprijssime vt dicit apostolus ad Hebr. j. dicens. Cui eīn aliquādo dixit angelorum filiꝰ meꝰ es tu rc. Et iterū r ego ero illi in patrem. r ipse erit mihi in filium. r hoc modo itelligit euāgelista h quod dicit Osee. xj. vt dictum est Itē possumus sicut dicit Hiero. in omel. aliter cōsolari hunc locū propter cōtentiosos quoz cōsuetudinez Paulus apostolus se habere denegat: r ecclesiam xpi. r testimonium offerimus ex minimis dicēte Balaā. in. c. xxiiij. Deꝰ eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis ē rinocerotis. i. vnicornis quod est animal fortissimū. sz capitur in sinu virginis adolescētule prouocatus ad eius canticū dulcissimum. Sic r filius dei fortissimus cuius fortitudini nemo resistere poterat i sinu adolescētule virginis Marie ad eius dulcissimū canticum Ecce ancilla domini: puocatus incarnatus est r māsuetissimus factus. Et sicut i morte vnicornis vt legitur in eius venatione due domicelle concurrūt quarum vna portat gladium. r altera vceū quarum cantu inebriatur que portat gladium eum occidit percutiēdo eū in corde. r q vaceū portat recipit sanguinē: quo purpura tigitur imperatoz. Sic in morte christi accidit domicella

portans gladiuz/ fuit synagoga q ipsuz occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinē eius recipit qua purpura imperatorum.i.eorum aie rubricate sunt cum fidem xpi receperunt. & non solum illi. sed & oēs fideles eodem sanguine lauant & mundissimi efficiunt. Apoc.j. Dilexit nos & lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. licet ergo p dicta auctoritas nō inueniat ab hereticis pdictis insipiētibus in lxx. interpretibus. querant vbi dictum est & inuenient. Secūda auctoritas inuenit in primo maioruz pphetarū.i. mosayca.c.xj. vbi dicitur. Egredient virga de radice iesse. & flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. & nazareus de radice ei9 cōsurget. Nazareus interpretat flos vel floridus. Iero. autem transferēs secutus est interpretationē vocabuli dicēs. & flos d radice &c. Euāgelista vero scribēs secut9 est veritatem hebraicam. q2 cuz pdicta prophetia exponeret de messia ad literam virga de radice iesse ē beata virgo q descendit de genere dauid & sic d radice iesse q fuit pater dauid. alio nomine dictus ysai. & fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate pcti xpus vero fuit ex ea cōsurgēs velut flos pulcerrimus. q2 speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia tot9 florid9 & pulcerrimus. Ipse nazareus q2 in nazareth cōceptus sicut patet Luce.j. & q2 in nazareth nutrit9 sicut patet Math.ij. Predicte prophetie que vacue erāt ante aduētum xpi in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei.ij. q2 monitus Joseph per angelum vt fugeret in egyptuz cū puero & matre eius pter Herodē. & q esset vbi vsq3 dum vocaret iterum p angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidē. Et sic de egypto dei fili9 fuit vocatus & veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem & sic est impleta secūda pphetia non solū q2 ibi conceptus sed etiam q2 ibi habitauit & fuit nutritus l3 in bethleem natus & in hierusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo q in eius principio dicit vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euāgelij iesu xpi filij dei sicut scriptum ē in Esaia ppheta. ecce ego mitto angelū meum ante faciē tuam qui p parabit viam tuā ante te vox clamantis in deserto. pparate viam domini rectas facite semitas ei9 Modo dicunt isti. patet q primū ē falsum. s. ego mitto angelū meū aū faciē tuam cum nullibi reperiatur in Esaia sed in malachia. Dicēdū est ad hunc errorem secūdum q notat Nicolaus de lyra q Marcus ante eius conuersionez ad fidē fuit instructus in lege: & prophetis. & idō incepit suuz euangeliū. in vno cōtextu prophetias coniungēs: quarū prima scribit Malachie.iij. & scda Esa.xl. Veritamē Marc9 hic solū exprimit Esaiā prophetam dicēs. sicut di-

egreditur virga de radice eius

etiã est in Esaia ꝓpheta.q꞉ lȝ ambo ꝓphete vno spiritu ꝓphetauerũt Esaias tamẽ principalior est altero.ꝛ ideo sol⁹ nominatꝛ ꝛ quia auctoritas vltima est ipsi⁹ Esaie.res autem denominatur a fine. Ideo nõ falsuȝ dixit Marcus sed verũ nominãdo Esaiam:ꝛ subticendo malachiã. Itẽ Berñ.ꝛponitur in glo.lfali. Nota ꝙ hoc testimoniuȝ Ecce ego mitto angelum meũ.est Malachie vtrunqȝ tamẽ dicit eẽ Esa.q꞉ ꝛ si nõ verba sensus tamẽ inuenitur in Esa.ꝛ manifesti⁹ inuenitur ĩ hoc versu.vox clamãtis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciẽ est vox clamãtis in deserto.ꝑparauit autem viam dicẽs. Parate viam domini.facite rectas semitas.potuit eniȝ pro malachia. Esaie nomẽ diuinitus occurrere.nec voluit marcus emẽdare.q꞉ omnes ꝓphete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraqȝ solutio satisfaciat cuicũqȝ intelligẽti.ꝛ satis cõcorditer ad ꝓpositum veritatis ꝛ ad ꝯfusioneȝ malitie opponẽtis crimen falsitatis euangelio christi qui nõ solum verum dixit ꝑ euãgelistas suos.sed etiã est ipsa veritas.vt patȝ Joh. xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hãc peruersam heresim edocti a quodaȝ religioso hispano eiusdẽ gẽtis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie.vt fertur ĩ occultio damnãdo legẽ euangelicã cum essent ibi mercatores.ꝛ taliter impressit errorẽ predictum et alios in eis ꝙ veniẽtes in hispaniam multos alios ꝑuerterunt in occultis. Et isti ĩ sunt illi de quib⁹ supra dixi ĩ prima hẽsi:qđ fuerunt abscõditi quasi per mensem ꝑ sanando vulnere circũcisionis.ꝛ ꝙ expectãt in breui facere trãsitum in berberiam cũ illo Rõso nequã qui eos expectãt secrete in ciuitate hispaleñ.vt facto transitu ibi libere efficiãtur iudei. Qui hoc nouit testimoniũ perhibuit.ꝛ scim⁹ q꞉ verũ est testimonium eius.

¶ De hẽsi eorũ qui negãt ꝯfessionẽ valere ad remissionẽ pctõrum



Ertia heresis. est eorũ qui negãt cõfessionẽ valere ad remissionẽ peccatorum Sunt eñ nõnulli xpiane religionis inimici qui asserũt qđ confessio nõ valet ad remissionem peccatorũ.qđ ꝓbare nititur auctoritatibus ꝛ rõnibus. Primo sic.de⁹ gratis remittit peccatũ nõ merito homĩs ergo nec ꝑ ꝯfessionẽ.si enim ꝑ confessionẽ remittitꝛ peccatũ merito remittitꝛ confitentis. ¶ Scđo sic.apostolus ait ad Tytũ.iij.nõ ex opib⁹ iustitie q̃ fecim⁹ nos sed ẜm suã miaȝ saluos nos fecit:ergo nõ per confessionẽ ¶ Tertio sic ẜm apostolũ ad Ro. ix.nõ est volentis neqȝ currentis sed miserẽtis est dei. Prima enim gratia quam deus in nobis operatur est peccatorũ remissio. ergo nõ mediante cõfessione sȝ dei miseratiõe remittitur culpa.nõ ergo ꝯfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secũdo hoc ꝓbare nitũtur auctoritatibus sanctorũ. Primo auc

Heresis circa sacramentum confessionis

toritate Ambro. super Lucã dicẽtis. Ideo fleuit petrus. quia culpa suppressit ei: nõ inuenio quid dixerit. inuenio q fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nõ inuenio. ¶ Cõtra hãc heresim multe clamãt auctoritates sanctorum. Ait enim augu. Confitere quecunque fecisti que in verbo. que in opere. que in nocte. que in die. confitere in tẽpore oportuno. et in die salutis recipies celestẽ thesaurũ. ¶ Scdo ait grego. Nõ vult deus vlcisci malitiam quam cõfiteri delicta persuadet optat diu solum cõfitẽtes ne contumaces punire cogatur quotidie xpi euangelium clemẽter vocat. confessionẽ tyrãni ex puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat ¶ Ad primam rationẽ qua dicũt hretici q deus gratis remittit peccatum non merito hominis. Dicendum q sola dei gratia peccatũ remittitur. nec cõfessio est causa efficiens remissionis pcti: sed sola gratuita volũtas dei. Est tamẽ cõfessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo pctm nõ remittetur. sicut sol domum illuminat: quia fenestra aperitur. nõ tamen apertio fenestre est causa illuminatiõis sed causa occasionalis causa vero efficiens illuminationis est ipse sol. ¶ Ad secundam rationẽ in qua dicitur q nõ ex operibus iustitie que fecimus nos: sic intelligẽdum est q opa nõ excludũt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia operã et ipsa gra est cã efficiẽs nostre salutis. Similiter gratia nõ excludit penitentiam. nec penitẽtia gratiã. quia et penitẽtia quedam gratia est. ¶ Eodem modo respondẽdum est ad tertiã rationem nõ est volentis nec currẽtis. quia quamuis cursus id est opatio vel bona voluntas sit salutis occasio tamen efficiens cã salutis existit penes gratiam dei miserẽtis. deus enim primam gratiam operatur in nobis. id est peccati remissionem nõ meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tantum ¶ Ad auctoritatẽ ambrosii quam dicit se lacrimas petri legisse nõ satisfactionẽ vel cõfessionẽ. per hoc nõ excludit: quia multa facta sunt que scripta nõ sunt. vel dicitur q nondum facta erat institutio confessionis.

¶ De heresi eorũ qui negãt confessionem fieri homini.



Quarta heresis est eorum qui concedũt cõfessionem fiendam sed negãt eã fiendam homini: dicũt enim isti hretici. Quid oportet q ista publicatio pctorum fiat modo in noua lege homini per confessionẽ: ex quo in lege veteri nõ fiebat nisi deo per solã contritionẽ quid ergo oportet modo addere confessionẽ. ¶ Scdo sic. Cris. sup epistolã ad Hebreos dicit nõ dico tibi q te pdas in publicũ nec apud alios te accuses. sed obedire te volo pphete dicẽti ps xxxvi. Reuela viã tuã ante deum ergo confitere pctã tua ante verum

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia nō lingua sed cōsciētie tue memoria. ꝛ tūc demum spera misericordiam te posse ꝯsequi. ¶ Item tertio dicit idē Crisosto. peccata tua dicito vt deleas illa ꝫ si ꝯfundaris alicui dicere dicito ea quotidie in aīa tua: non dico tibi vt cōfitearis illa cōseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniaꝫ curat ea nec ei si nō dixeris ea nō ignorat cū ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciūt cōfessionem fiēdam soli deo. Hec rabida heresis multuꝫ viget istis temporibus in aliquibus occulte cōfabulantibus ꝛ in conuēticulis suis. ¶ Pro destructiōe huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamēti per quam ostendā ꝙ confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. q2 scribit Prouerb. xxviij. Qui abscondit scelera sua nō diriget: qui aūt ꝯfessus fuerit ꝛ reliquerit ea misericordiā cōsequet. Tūc arguo sic ex ipsa auctoritate peccata abscōdi nō debent immo cōfiteri. ergo deo vel homini. nō deo. q2 ps. dicit. delicta mea ad te nō sunt abscōdita. Apostolꝰ ad heb. iiij. oīa nuda ꝛ apta sunt oculis eiꝰ. ergo pctm̄ abscondi homini non debet. imo debet ꝯfiteri homini. hoc oñdit nobis xps in figura qñ dixit leprosis. Luce. xvij. Ite ostēdite vos sacerdotibus. et sequitur ꝙ dū irent mūdati sunt. ¶ Secūdo arguitur ꝯtra eādem heresim ex pte pfectiōis legis noue. Uñ circa hoc est sciendū ꝙ deus in omī statu tā nature ꝙ legis mosayce ꝙ legis ēt gratie voluit ꝙ sibi homo p peccatis cōfiteret sed diuersimode. Nā i statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solā ꝯtritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea pcedēs in statu legis q̄ fuit pfectior statu nature voluit vt nō solū homo de peccatis ꝯtritionē haberet sed ꝙ etiaꝫ p peccato aliquod holocaustū offerret sicut vitulū de armēto ac edū de grege. Sꝫ postea vltra pcedēs in statu gratie tāꝙ perfectiori ceteris voluit vt nō solum corde ꝛ sacrificio. sed etiā ore proprio confessio fieret de peccatis. ꝛ valde cōgrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu pfectioris vite. ita pfectiꝰ a peccatis nostris expurgari debemus Status eñ noster. s. gratie statui nature siue legis ꝯparat sicut fructus ꝯparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectiōe ꝙ flos. sic statꝰ gratie plus habet de perfectione ꝙ status nature vel legis mosayce. quare nullus dꝫ mirari si nos qui sumus in gradu pfectiori ꝙ fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post floreꝫ ordine nature: sic cōfessio oris venit post cordis contritionē: ꝛ sicut fructus latet in arbore anteꝙ floreat sic in statu nature ista ꝯfessio nullatenus apparebat q2 soli deo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per flores ostēditur aliquātulum fructus. sic ī statu legis aliquātulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non solū deo sed etiā populo erat notū licet nō expressum. sed cognoscebat ex quo offerebat q ī aliquo deū offenderat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per flores aduenit tota virtus arboris in eius pductione se ostēdit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere q non solū cum deo ꝯueniat sicut pmi: nec ipi p munera se ostēdant sicut secūdi veniēdo. s. ad cōfessionem. sed etiā oportet q peccatum exprimat sicut arbor ī tota pfectione sua pfert fructū. ⁊ ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et qr ipse non est pñs visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidētia respōderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt nō tātūmodo per baptismū sed etiam per penitētiā spes vite reparetur. Christus enim hāc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionē daret. ⁊ eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionē sacramentorum per gratiam reconciliationis admitteret. ¶ Tertio arguitur cōtra eandē heresim sic. quia sicut dei filius erat pmo homini incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat q homo recognosceret ipsum esse deū. vt in corde suo solum quādo peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires. sed q sibi pportionabiliter sicut ipse erat incognitus ita sibi homo incognite responderet. Sed quia modo est nō solum vt verbum cogitatum sed etiā platum inquantum ex virgine carnē sumpsit. ⁊ in mundo verus deus ⁊ homo apparuit: requirit vt hō sibi non solum agnoscat clandestine se deum offendisse. sed etiā se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo: ⁊ ideo vult vt nō solum homo sibi corde ꝯfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cū sit homo non imitatur illū qui cū deus esset p illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus q̄ es: sꝫ cognosce quod es cognosce te infirmū: cognosce te hominem cognosce te peccatorē appareat in confessione tua macula cordis tui ⁊ pertinebis ad gregem xpi quia confessio peccatorū inuitat medicum ad sanandum.

¶ Quarto arguitur cōtra eandē heresim ratione assumpta per similitudinem in moralibus: sicut enim videmus q quando aliquis bonus homo offendit ab aliquo non solum ipse dominus offenditur sed etiam vxor eius. nec etiā ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamē sit fidelis et indulgentia etiam postuletur. Sic

deus tuncque parti alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scilicet pulcherrimam et dilectam ac sibi gratam. scilicet ecclesiam que velut bona domina iniuriam sibi reputat quicquid christo iniuriose est illatum. Et ideo christus nunquam placatur nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur. cuius locum tenet sacerdos quicunque sit: dummodo potestatem habeat absoluendi. Unde Augustinus: in libro de penitentia. Qui vult confiteri peccata: vt inueniat gratiam: querat sacerdotem qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores conuertat in melius et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum. ¶ Quinto et vltimo arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut deus offenditur quando homo perpetrat malum: et quasi quandam verecundiam patitur si seruus quem redemerat ita care apostataret ab eius pio domio per peccatum: ita vult ipse deus quod quando reconciliatur illi ipse seruus verecundiam et maximam confusionem patiatur. non autem potest maiorem pati quam quando seruo propter deum humiliatur: et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit quod homo confiteretur homini. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Conueniens est vt nos qui peccando deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et homo qui ad gratiam conseruandam mediatore eguit: iam eam nisi per mediatorem habere non possit. ¶ Ex predictis igitur manifestum est quod non sufficit solum deo confiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitens si non desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: studiose tamen inquirendus est sacerdos: quia sacerdotibus concessit potestatem ligandi et soluendi: et ideo quibus ipsi dimittunt: et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augustinus. Tanta vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit quod penitens non potest verecundari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert. et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non habet fit tamen dignus venia ex sacerdotis desiderio qui crimen socio confitetur. Mundati enim sunt leprosi dum irent se ostendere sacerdotibus antequam ad eos venirent. Unde patet deum ad cor respicere dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Nunc restat respondere ad argumenta hereticorum in principio huius tertij erroris posita. ¶ Ad primum cum dicitur quod oportet. quod fiat ista publicatio peccatorum ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo. Respondetur quod tunc offendebatur solum deus: modo homo et deus: quia deus factus est ho-

mo. ideo oportet q revueles et publices peccatum tuum deo per cõtritionem et homini per confessionem: et dices cu3 ps. xxxi. Delictũ meum cognitu3 tibi feci et iniustitiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Chrisostomi nõ dico: vt te prodas etc. Dico q nõ est ita intelligendũ q liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non cõfiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. et ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est: quod notauit dicens: nõ tibi dico vt te prodas in publicũ. Unde leo papa. Sufficit cõfessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro delictis penitẽtium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia cõfitẽtis: sicut enim publica noxia publico egẽt remedio. ita occulta secreta confessione et occulta satisfactiõe purgantur. Nec necesse ẽvt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterũ confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis nõ carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc aũt si recordaris peccatorũ tuorum. et frequenter ea in conspectu dei p nuncies et pro eis depreceris citi9 ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorũ recordaberis nolẽs qñ publicabunt: et in cõspectu prorentur oim amicorũ et inimicorũ sctõrũqz angelorũ: et per ea que dicta sunt patet solutio: etiã ad tertium argumentum: et sic sum expedit9 de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorũ qui asserunt cõfessionez fiendã solũ curato sicut proprio sacerdoti.



Uinta heresis ẽ eorũ qui concedũt q cõfessio est fiẽda homini: s3 dicũt q solu3 est fiẽda ppIo sacerdoti. Sic errauit magister iohannes de poliaco q posuit seqũẽtes articulos: vt pt3 in extrauagãti. Joh. xxii. vas electiõis. videl3 q cõfessi fratrib9 licentiã generale3 cõfessiões audiẽdi habẽtib9 eadẽ pctã q ꝯfessi fuerãt, iterum pprio sacerdoti ꝯfiteri tenerent: ac stãte statuto omnis vtriusqz sexus in concilio generali nec deus: nec roman9 põtifex facere posset q parrochiani non tenerẽtur oĩa pctã sua semel in anno pprio sacerdoti sc3 prochiali curato ꝯfiteri. Item q non posset papa generalẽ dare potestate3 audiendi confessiones immo nec deus quin confessus generalem habens licentia3 teneretur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Hi articuli a Joh. xxii. In predicta extrauagãti ta3 falsi q3 et erronei et a sana doctrina deuii auctoritate apostolica sunt dãnati et reprobati ipseqz Johannes de poliaco veris rationibus qui opinioni quã dudum habue

fuit contrariis z quibus responde re nõ potuit demonstratis eosdẽ articulos non esse veros affirmauit in consistorio publico: necnon in presentia p̃dicti iohãnis pape z cardinaliuz reuocauit. ¶ Et, q̃ succedente tẽpore nõnulle persone ecclesiastice: necnõ z alie vtriusq̧ sexus persone predictos reuocatos articulos fuerũt amplexantes inficientes fideliũ animos vt fratribus predictis nõ confiterẽtur. Et vt ab eorũ deuotione eos retraherent nõ soluũ predictos articulos. sed z alios etiaz sacris canonibus cõtrarios affirmare publice nõ erubuerũt. Unde licet cõfessio fratribus electis z a dyocesanis admissis facta dubitabilis z incerta sit: vnde tenẽtur oĩno incertum dimittere: z sic solum confiteri suis sacerdotibus curã animarum habentibus sub pena peccati mortalis. Item q̧ q̃uis ipsi fratres admissi auctoritatem habeant cõfessiones audiendi z absoluendi: tamẽ populus subiect⁹ accedẽdi ad eos sine licẽtia p̄prij sacerdotis non habet potestatez. Item q̧ fratres petentes priuilegia pro confessionibus audiẽdis z sepulturis habendis sunt ĩ peccato mortali. Item q̧ romani põtifices concedentes predicta priuilegia vel illa confirmãtes sunt in simili peccato mortali z excommunicati. Item q̧ tales fratres confitentes non sunt pastores: sz fures latrones z lupi. Item q̧ sacerdos curatus dans licẽtiaz mẽdicantibus confessiones audiendi magis dispẽsat super predicto statuto omnis vtriusq̧ sex⁹ q̃ papa fratribus licentiam tribuens iuxta formã decretalis antedicte: omnia supradicta lamẽtabili querela per fratres mendicantes: ad aures Eugenij pape quarti puenerũt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos in iure canonico doctores ac sacre pagine p̄fessores tanq̃ falsos z erroneos z sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica dãnauit z reprobauit. vt patet ĩ bulla sua que icipit Gregis nobis crediti: quã cõfirmauit Nicolaus quintus: vt patet in bulla sua que incipit: prouisionis nostre: quã ↄfirmatoriaz bullã dirigit vniuersis z singulis patriarchis: archiep̃is: ep̃is electis: z abbatibus vbilibet constitutis vt quotiensc ũq̧ fuerint req̃siti super predictis a quoq̧ predictorum ordinuz predicatorũ: z minorũ: z aliorũ mẽdicantiũ priuilegiatorum magistro generali ac p̄uinciali: ministro vicario: vel aliũ gerẽte officiuz ad confutãdos ac reprimẽdos: ac penitus tollẽdos huiusmodi errores put in decretali sup cathedraz. ac in predicta extrauaganti: vas electionis continet diligẽti studio atq̧ cura puideãt ac intẽdãt. z q̧ p̄fatas cõstitutiones faciãt inuiolabiliter ab oĩbus obseruari: z q̧ si forsan inuenerint aliquos p̃dictos dãnatos articulos aut aliquid ipsoruz pertinaciter asserentes: vl' tenentes: seu predicãtes cõtra illos cõiter: vel diuisim tanq̃ cõtra hereticos

z de catholica fide suspectos pce dant:necnō ipsos z eorum quēlibet iuxta tantorū excessuū qualitatē per censurā ecclesiasticam z alia iuris oportūa remedia anctoritate predicta cōpescere studeāt. Cum presentē librum scriberē in villa vallis oletana. āno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noīe alfonsus debelar:in ecclesia beati Iacobi predicte ville de predictis reprobatis ꝓpositionibus tres publice predicauit. Quarū prima fuit ꝙ quilibet tenebat cōfiteri curato parrochiali ad minꝰ semel in anno. Secūda est ꝙ fideles obligabantur petere licētiā a suo curato parrochiali vt possint confiteri religiosis mēdicātibus z ꝙ nō debebat dare licentiā nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit ꝙ oēs illi qui cōfessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum ꝯfiteri de eisdē peccatis suo proprio sacerdoti.s. parrochiali curato. Cum ergo cognouit ꝙ predictus clericus dixerat predictas proposiōes per fidedignas ꝑsonas requisiui dñm petrum episcopum palentinū qui tunc in eadem villa presens erat: vt de predictis reciperet verā informationē: qui cognita veritate vocato predicto clerico mādauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret:quod et factum fuit presentibus pluribꝰ religiosis ꝑdicatorum z nostri ordinis z magna populi multitudine.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.



Exta heresis ē eorū qui dicūt ꝙ nō tenet̄ q̄s cōfiteri sacerdoti si laicus sit ꝑsto cui possit cōfiteri. improbat̄ ista insipiētissima heresis ostēdēdo ꝙ requirēdū sit examen sacerdotis cui cōcessit deus potestatē ligandi z soluendi qꝺ ostendit Aug.in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt ineniat gratiā querat sacerdotē qui sciat soluere. Itē ait Aug. Iudicet seipsum hō:volūtatē dñi pōt:z mores cōuertat in meliꝰ:veniat ad antistites p q̄s illi claues ī ecclīa ministrāt̄ a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modū. Item leo. Multiplex mīa dei q̄ lapsibus hūanis subuenit vt nō modo per baptismū:sed etiam per penitentiam spes vite repertatur. Sic diuine volūtatis presidijs ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeāt obtinere: christus enīꝫ hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitētibus penitentie satisfactionem darent:eosdēq; salubri satisfactione purgatos ad communionē sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur.deinde sacerdoti q̄ ꝓ peccatis delinquentium precator accedit.z etiāꝫ plures ad penitētiā

poterunt prouocari si populi auribus nõ publicetur conscientia cõfitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua proximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestuȝ est quod nõ sufficit confiteri deo sine sacerdote cuȝ possit haberi nec est vere humilis ꝛ penitens si non desiderat ꝛ requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictũ est.

¶ De heresi eorũ qui dicũt ꝙ non est obediendũ nisi soli deo.



Eptima heresis est eorũ qui dicunt ꝙ non est obediendum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdã heretici qui dicebatur vualuis a quo vualdẽses heretici nũcupãtur. Ille suo spũ duct⁹ ꝛ non a deo missus nouã sectã inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine ĩspiratiõe: sine sciẽtia: sine literatura predicare p̃sumeret: sine rõne ph̃us: sine visiõe propheta: sine missiõe apostolus: sine institutiõe didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos. predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum. v. vbi introducũtur Petrus ꝛ Iohãnes loquentes ad scribas ꝛ phariseos in hunc moduȝ. Vosipsi iudicate cui sit obediẽdum deo precipienti an vobis prohibentibus Itẽ si homo homini obedierit in his in quibus obediendũ non est peccaret: quia i hoc deo obediẽs non est. Samuel etiaȝ ait ad saul primi Regũ. xv. Species ariolandi est nolle obedire. Specieȝ ariolandi vocat samuel quodãmodo deum negare per inobedientiam Sed nolle obedire homini nõ est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendũ est deo non homini quia per hoc ꝙ non obedimus homini nõ ariolamur: sȝ p hoc ꝙ negamus obedientiã deo. ¶ Respõdetur ad p̃dicta ꝙ deo ꝛ hõi obediendũ est: sed deo magis ꝙ̃ hõi homini tñ obediendũ est: ꝙ potestas sup hoies a deo data est. vñ ꝛ xp̃s ad pylatũ. Iohã. xix. ait. Non haberes in me potestatẽ nisi datũ esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab imperatore romano ptãtẽ terrenã habuerat: eã sup xp̃m habebat: multomagis ꝛ ali⁹ hõ sup alios hoies. Christus etiã pr̃i putatiuo ꝛ matri obediẽs fuit. Erat eñi subditus illis: vt ptȝ Luce. ij. ¶ Petrus etiã ꝛ iohãnes per hoc ꝙ dicũt potius esse obediẽdũ deo precipiẽti ꝙ̃ hoib⁹ nõ negãt hõi esse obediẽdũ: sed insinuãt poti⁹ esse obediẽdũ deo ꝙ̃ hoib⁹. hoib⁹ tñ in malis obidiẽdũ nõ est: sȝ in bonis: ꝛ in h̃ ꝙ obedit hoibus in bonis obedit deo. ¶ Qð samuel ait qð species ariolandi est nolle obedire: ĩtelligitur in illo casu in quo ex p̃cepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum In eo ergo ꝙ nõ expectauit iobe-

Fi u ter ualdi- sium

diēs deo fuit nō tm̄ homini: ⁊ hec inobediētia species ariolādi fuit. ¶ Quod autem hoībus ⁊ maxīe prelatis obediēdū sit ostēdit paulus in epistola ad Ro. xiij. dicens omnis aīa potestatib⁹ sublimioribus subdita sit. nō est eni potestas nisi a deo. que aūt sunt a deo ordinata sunt. itaqꝫ q̄ potestati resistit dei ordinationi resistit. ideo eni et tributa prestatis. ministri em̄ dei sunt in hoc ipm seruiētes. Petrus etiā in canonica pria. c. ij. ait. Serui subditi estote in oī timore dn̄is nō tm̄ bonis ⁊ modestis: sed etiaꝫ discolis. Angeli ēt sibi inuem obediūt: minores videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibi inuicem obediūt: qđ etiā in minimis aīalibus .i. in apib⁹ manifestuꝫ est potestates ergo ⁊ seculares ⁊ ecclesiastice a deo sunt ordīate: vt inferiores regāt vt ⁊ gratiā ꝯsequātur subditi si bn̄ agant vel si aliud operētur penā sustineāt. ptꝫ ergo subditos debere suis p̄latis obedire siue boni sint siue mali. in bonis tn̄ sit obediētia: nō ī malis. qr obedientia honesta est animi deliberātis iuste iussiōis effectus. qr in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant ⁊ iuste imperāt. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiōes preceptoꝝ moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt q̄dam cū quib⁹ nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus vt carnes comedere vel non comedere. ⁊ similia laico autēꝫ predicare si periculosum nō est. predicare autem periculosum: qr nō intelligit qđ dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. si prelatus iniūgat ei vt taceat: tacere tenet. ⁊ si nō tacet mortaliter peccat. Vn̄ si sub pena excōicationis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sentē tie subiacet. Unde isti vualdēses qui ꝯtra preceptum domini pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniūctum est a domino papa: vt nō predicent sentētie excōmunicatiōis subiacēt. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excōmunicationis lata est. Unde eis cōmunicādū nō est cum sentētia apostolica ab ecclia prescisi sint. Ideo autē excommunicati fuerūt: quia officium quod ad eos nō pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabāt ecclesie v̄bis aut factis derogabāt ⁊ os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia instar sacrilegij est de facto summi pōtificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapiētibus vniuersis. Si ergo in his que nō periculosa: sed indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus ⁊ prelatis nostris multomagis predicti heretici tenētur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cū sententia prelati attestāte Gregorio siue sit iusta siue iniusta nō so-

lum timenda est: sed ⁊ tenenda.

¶ De heresi eorū qui dicunt non esse obediēdū prelatis existentibus in peccato mortali. ⁊ ꝙ tales nō habent potestatem ligandi ⁊ soluendi.



Ctaua heresis est predictorum valdensium qui dicunt ꝙ dato quod obediendū sit homini. homini tamē non existenti in peccato. ⁊ ⁊ qđ solū boni sacerdotes habēt potestatem ligandi ⁊ soluēdi. hic etiam fuit error Johannis heuelis anglici: qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus qđ nullus est dominus ciuilis nullus est prelatus. nullus est epūs: dum est in peccato mortali. Insecuta est hūc vna alia vulpecula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. ⁊ vippera tertia. Hieronimus de praga. qui in ꝯsilio Constantiensi in presentia martini pape quinti fuerūt dānati tanꝗ heretici āno dñi. M. cccc. ⁊ xvi. Isti ergo hr̄tici dicūt obediēdum esse bonis prelatis: ⁊ eis qui sunt apostolorū vicarij ī vita ⁊ officio. eos autem qui apostolorū vitā nō habent: nec officiū eoꝝ retinent mercennarios dicūt: nō pastores. Qđ probare nituntur. qr dicit Augu. in li. de baptismo pctōꝝ remissionē ꝑ seipm̄ facit deus vel ꝑ columbe mēbra. dicit ēt Augu. pctā dimitti vel teneri a sctīs. idē sup exodo vbi đ lamīa aurea legit. erat eīm lamina aurea semꝑ ī fronte sacerdotis. hoc īquit significat fiduciā bone vite ꝗꝫ qui vere ꝑfecteꝗ nō significatiōe: sed ꝟitate sacerdos habet: solus pōt pctā auferre. Itē grego. Isti soli habent in hac carne positi ⁊ ligādi ⁊ soluendi potestatē sicut sancti apostoli ꝗ eoꝝ exēpla simul cū doctrina tenēt. Itē ex dictis origenis. hec soli petro ptās ꝯcessa est ⁊ imitatoribꝰ petri. Nā quicunꝗ petri vestigia imitātur habēt digne ⁊ recte ligādi ⁊ soluēdi potestatē. Item malachie. ij. etiā legit. maledicā benedictionibꝰ vr̄is. ⁊ alibi. Ezechie. xiij. ve illis qui viuificāt animas ꝗ nō viuūt: ⁊ mortificant animas ꝗ nō moriunt. si eīm maledicit dñs bn̄dictionibus eorum: ⁊ si anime quas beatificāt nō viuunt ergo quomodo ꝑ eos gratia benedictiōis trāffunditur. ¶ Ad hec oīa dicūt veri catholici: ꝙ oēs sacerdotes habēt potestatē ligādi atꝗ soluēdi. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti qui ꝑditi sunt vita ⁊ doctrina apl̄ica. ⁊ ad hoc referūtur predicte auctoritates ꝗ dicunt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit ꝑ illos ꝗ scti nō sunt retētio vel remissio pctōꝝ. dat eīm deus bn̄dictiones digne poscenti etiā ꝑ indignū ministrum. Qđ autē legit ī malachia. sic intelligi pōt maledicā bn̄dictiōibꝰ vr̄is id est his ꝗ bn̄dictionibus vestris possidetis. qr faciā vobis ea cedere in maledictionē non in benedictionē: quia ⁊ si bn̄dicunt sanctis hoc nō faciunt vero corde. ⁊ ideo

eorū bñdictio eis vertitur in maledictione. Uel sic maledicam benedictionibus vestris.i.quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia bñdicunt iniquc agentibus adulātur q; peccātibus: pūmodo diuites sint. Predictis hfticis obuiat sanctus Clemens dicēs. Sacerdotes z omnes ministri eccłie. oīs plebs episcopos suos diligere debēt: z eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide errauerint. Item obuiat eis. Eusebius papa dicens. oues que suo pastori ɔmisse sunt nec reprehēdere nisi a fide exorbitauerit: nec vllaten⁹ accusare possūt: qz fcā pastoꝝ ouis gladio feriēda nō sunt. Itē obuiat eis beat⁹ Bernardus qui loquēs de reuerentia erga prelatos. sic inquit. Nō sufficit exteri⁹ obtemperare ꝓlatis: nisi interius aliqd sublimiter sentiam⁹ de eis Et si enim a deo indigna alicui⁹ ꝓlati vita ɔperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat. ppter eū tamē a quo omnis potestas est excelsum eū reputare debemus nō ꝓprijs ꝑsone meritis: sed ordiationi diuine z dignitati deferētes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum ꝓlatis. sic em̄ faciēdum est. z sic placet illis: vt euadāt humana iudicia: vt tandem incidāt in iudiciū quod i eis qui presunt fiet. Sapientie. vj. Iudicium durissimū fiet his qui ꝑsunt. Item autoritatibus sanctorum probat q̄ omnes sacerdotes habēt ligandi z soluendi potestatem. z primo Hyeronymus hoc testatur super illum locū euāgelij. Matth. xvj. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum zc̄. habent inqt potestatē iudicādi z alij apostoli habēt z oīs eccłia in episcopis: z in presbyteris. Sed sanctus petrus eam specialiter accepit: vt omnes intelligant quicūq; ab vnitate fidei: z a societate ecclesie se separauerint: nec a peccatis solui nec celum posse ingredi. Item secundo qd̄ sacerdos etiam si mal⁹ sit: gratiam tamē transfundat ꝓ sue dignitatis officio. Augustin⁹ ostendit dicens. dictuz est a domino i numeris ad Moysen z Aarō sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio ꝓ ministerijs ordinate transfundatur hominibus. nec voluntas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum bñdictionem poscentis. Item tertio. Augusti.i libro de corpore christi obuiat ꝑdictis hfticis qui dicunt sacramentum altaris solum confici a bono sacerdote dicēs. Intra catholicā ecclesiam in ministerio corporis z sanguis domini nihil a bono maius: nihil a malo min⁹ perficitur sacerdote: quia non in merito cōsecrantis: sed i verbo efficit creatoris z in virtute spūsancti. quāta autem sit dignitas sacerdotis z ordinis hic aduertim⁹. dicit em̄ Augusti. in libro questionuz veteris z noui testamēti. dictum est de nequissimo caypha inter cetera:

hoc autem a seipso non dixit. sed cum esset pontifex anni illius prophetauit. Joh. xi. per hoc ostendit spiritum gratiarum non personam sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis: vt quamuis aliquis boni meriti sit non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officii ministerium exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictionis.

¶ De heresi eorum qui dicunt quod non officium et ordo: sed meritum bone vite habet potestatem ligandi et soluendi consecrandi et benedicendi.



Nona heresis est eorundem quod non officium et ordo: sed meritum bone vite habet potestatem ligandi. et soluendi. consecrandi. et benedicendi. Est ergo eorum conclusio quod magis operatur meritum ad consecrandum et benedicendum: vel ad ligandum vel ad soluendum quam ordo vel officium. Unde ipsi quamuis ordinati non sint. quia se iustos esse fingunt et merita apostolorum habere presumunt benedicere more sacerdotali. dicunt etiam se posse consecrare. ligare. et soluere: quia meritum dat potestatem non officium. Et ideo quia se dicunt apostolorum vicarios per merita dicunt se habere eorum officia in quo maxime contra ecclesiam nauigant: et se hereticos esse demonstant. ¶ Istum autem errorem volunt munire autoritate Ensi cij. qui ait. sacerdotes non propria auctoritate benedicunt. sed quia christi figuram gerunt. et propter eum qui in ipsis est benedictionis plenitudinem tribuunt: nec solum is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunque christum in seipso habet et eius figuram gerit per conuersationem bonam sicut moyses ydoneus est: vt benedictionem prestet. Ecce hic habes quod non solum sacerdos. sed omnis cum quo christus inhabitat benedictionem prestet. ¶ Solutio predictorum est secundum Alanum in libro suo de hereticis quod sacerdotes in quibus christus habitat plenitudinem benedictionis tribuere dicitur. Predictis ergo respondentes dicimus quod alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia que ab omnibus bonis communiter exigetur. denique illi sacerdotes in quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregorius papa Multi dum plus vitam sacerdotum quam suam discutiunt in erroris foueam dilabuntur: minus considerantes: quod non eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aures accommodarent.

Alanus de hereticis

¶ De heresi eorum qui dicunt quod non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dando


Ecima heresis est eorundē q̄ nō est vera indulgētia epī vel relaxatio in consecratione ecclesie vł alias indulgentias concedendo q̄ sic nitūtur ꝓbare. Iste tenetur ad satisfactionem trium annorū vnus episcopus in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam ꝑtē Eadem ratiōe alius tertius ⁊ reliquus tertiam ꝑtem: quia tantā potestatem relaxandi habēt secūdus ⁊ tertius quantū pꝛimus: qđ si ita est pꝛo tribus obolis relaxabit pena triennis. Pꝛeterea indiscreta videt ista relaxatio: nec equa satisfactionis compēsatio si pꝛo vno obolo vel nūmo relaxat vni⁹ anni satisfactio. ¶ Solutio ad ꝑmissa q̄ epūs relaxat in absolutionibus penam purgatoriā nō temporalem. ¶ Ad argumētū dicitur qđ ille cui iniungit satisfactio aut habet charitatem aut nō si charitatē nō habet nihil ei ab epō relaxat. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitētiam sibi iniunctam ꝑficiat nec palpet seipsum corpoꝛalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniūctā si potest: q2 ipsa charitas reddit ipsum paratū: vt nō solum illam: verūetiam vt maioꝛem cōpleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adipleret ꝑ quo facta est relaxatio ab epō nō relaxande pene intētione. sed ⁊ charitatis fervoꝛe ⁊ ꝯcedit ante pactā penitētiam remittetur ei tātū de pena purgatoꝛia q̄ntū in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etiā q̄ licet cōmutari penā coꝛpoꝛalē in penā pecuniariam q̄ in ꝑlerisq3 lōge grauioꝛ ē coꝛpoꝛali nec isti q̄ ex charitate accedit fit commutatio pene q̄ntum ad ipsum: q2 non hac intētione facit illud pꝛo quo fit relaxatio vt relaxet ab iniuncta penitentia: s3 solo ītuitu charitatis nec vult vt relaxet: sed pꝛopositum habet ꝑficiendi: penitentiam si concesserit ei vitā: quia ergo habet ꝑpositum perficiendi penitētiā ⁊ in ipsa non remanet quin ꝑficiat si ante pactā penitentiam decedat. Et ipse epūs hac intētiōe relaxat in purgatoꝛio aliquid de penitentia relaxet isti si moꝛte pꝛeuentus fuerit tm̄ de pena purgatoꝛij relaxabit q̄ntū in hoc seculo de pena tēpoꝛali relaxatum esse videbat.

¶ De heresi eorū qui dicūt q̄ oꝛationes ⁊ suffragia ꝑ moꝛtuis ab existentibus in pctō moꝛtali non pꝛoficiunt.


Ndecima heresis est q̄ oꝛatiōes vel suffragia ꝑ moꝛtuis ab existētib⁹ ī moꝛtali factis non pꝛoficiunt moꝛtuis quod sic ꝑbare nitūtur. Quomodo eīn pōt ꝑdesse alijs cū nō pōt pꝛodesse sibi. Oꝛatio q̄ fit in oꝛantis ꝑnicꝛem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Itē. iij. q. vij. in grauioꝛibus dicit sic. Cum is qui displicet ad intercedēdum mittitur animus irati iudicis ad ꝺteriora

in margine manu: indulgentia relaxat penā purgatoriā ...

prouocat. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui si bi i oratiõe postulat iudiciũ quõ alij in oratione postulat remediũ. Itẽ oratio eius fit in peccato qñ ergo fit ꝓ salute aliquorum. Itẽ ꝙ meretur offensam apud deũ quia orat: quõ ꝓ alio orat peccatori eñ dixit deus ps. xlix. quare tu enarras iustitias meas ⁊ assumis testamẽtũ meũ per os tuũ .s. pollutum ¶ Ratiõibus idẽ ꝓbare conantur sic. Sacerdos ꝗ i mortali existẽs dñ celebrat diuina oratio illa que actio' est mala est. ac meretur sibi penã eternã ergo eadem non meretur alij pene relaxationẽ. nulla et actione põt ꝗs mereri bonũ ⁊ malum. Item dicit autoritas de cohabi. cle. ⁊ mulie vr̃a duxit. ꝙ filiꝰ sacerdotis missa audiẽda non est de quo indubitanter cõstat qꝺ habeat ꝯcubinã. Alia ẽt clamat auctoritas ꝙ ille ꝗ i mortali peccato ẽ nec i ecclesia orare nec psalmos ꝺꝫ dicere. ¶ Solutio omniũ predictorum ⁊ determinatio ꝰm Alanũ vbi supra est ꝙ oratio que fit ab ecclesia a quocunqꝫ ꝓferatur ꝓdest ⁊ mortuis ⁊ viuis: ⁊ sic ad ꝓdicta facilis potest dari respõsio. Verũ est ꝙ si is ꝗ ad itercẽdẽdũ mittitur deo per peccatum mortale displicet ex ip̃o ꝙ orare ꝓsumit deterior fit diuina celebrãdo maxie si in notorio crimine fuerit qꝛ i eo peccat quod ꝓsumit ꝙ alijs occasio scãdali fit. sꝫ tamẽ quod orat in persona ecclesie dicẽs oremus ipsum significatũ oratõis siue ipsa significatio prodest alijs nõ ex virtute ipsius oratis sꝫ ex virtute ecclesie ad hoc orationem istituẽtis vt ꝓsit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui i peccato mortali existens ꝓsumit celebrare: ꝓdest tñ oratio quãtum ad sui significationẽ nõ quantũ ad actionẽ oratis ¶ Sciẽdũ tñ ꝙ duplex est deuotio. Est deuotio nature ⁊ deuotio gratie. Deuotio nature est quãdo quis ex naturali pietate orat ⁊ ex quadã humilitate ꝗuis sit i peccato peccat eñ sub deo quia dolet se esse i peccato talis si orat ex eo ꝙ orat nõ peccat qꝛ non indeuote orat quãtũ ad deuotionẽ nature: huiusmodi orõ ipsi orãti nõ obest illi pro quo erat quantũ ad virtutẽ orationis ꝓdest. Deuotio gratie est quãdo aliquis ex charitate orat: sensus ergo est ꝙ qui in deuote orat .i. sine deuotiõe nature vel gratie iudiciũ sibi postulat idem peccat: ille aũt qui peccato notorio laborat ⁊ prebet alijs scãdalũ oratio fit ei in peccatuꝫ nõ alijs pro quibus orat. Actio inꝗꝫ orantis nõ est virtus oratiõis sic ergo meretur offensam apud deũ actione praua. apud deũ tamẽ ꝓ orat virtus oratiõis ꝓ alio. ¶ Cũ autem dicitur peccatori dixit deꝰ ⁊c. peccator dicitur ille ꝗ gloriatur cũ malefecerit qui laborat i publico crimine vel qui conuictus vel cõfessus est in iure: talis enim nõ peccat sub deo sed in deũ. talis si in publico in ecc̃lia orat vl̃ ꝓdicat vel psalmos cãtat ⁊ vt dictũ est si ille cuiꝰ crimẽ notoriũ est diuina celebrat quãtũ i se ẽ peccat: virtꝰ

tamē orationis alios adiuuat. Si vero hereticꝰ ab ecclesia diuisus pro alijs orat iam nō erat in psona ecclesie: ⁊ ideo nec ipsi nec alij pdest oro. Ex pdictis pꝫ ꝙ peccatoris oro qua orat mala est nec ei nec alij prodest. Sꝫ ipsa significatio orationis q ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs psit ⁊ sic alijs pdest vt non est mala sed bona. ¶ Quod autē dicitur ꝙ illiꝰ sacerdotis missa nō est audiēda de quo indubitanter cōstat ꝙ habeat cōcubinā intelligēdū est de sacerdote qui cōuictus vel cōfessus est in iure cuius missa nō ē audienda nō eo ꝙ mala sit sꝫ hoc faciendum est in verecundiaꝫ vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatū suū recognoscat ⁊ peniteat. ¶ Quod autē oratiōes ab ecclesia cōstitute psint cum in ecclesia pferūtur siue a bono siue a malo rationibus pbatur sic. Si merita ministrorū non augēt vel minuūt vim sacramentorum videtur ꝙ nec vim oratiōis sed hoc patet: quia vis baptismi nō augetur vl minuitur a quocūqꝫ detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationū ecclesiasticarū habēt in se quādam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerēt vim orationum vel minuerēt vnitas ecclesie nō staret imo scisma fieret. quia quidā sequerentur sacerdotem quem crederēt meliorē et fugerent deteriorē ⁊ sic quidā sequerētur vnū quidā aliū. Paulus contra illos q gloriabant de baptismis dicit vnū eē baptismū vnū esse qui baptizat. A simili enī nō debemus gloriari de orationibus aliquorum. tanta enī est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quātū ad ipsius orationis significationē nō quātum ad ipsiꝰ orātis deuotionē. Una ē enī vis orationis sed nō vna deuotio orātis. Deuotio enī pōt eē efficacior quanto maior sed oratio quātū ī se est non erit fructuosior verbis aūt inesse virtutem varie clamāt scripture ⁊ diuine ⁊ humane. Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti amē. ⁊ in his. hoc est enī corpus meum. Et hic est enī calix ⁊c. Quare ergo ī ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferātur in persona ecclesie non quātū ad proferentem sed quantum ad instituentem.

¶ De heresi eorū qui negant purgatorium esse.

Duodecima heresis est eorum qui negant purgatorium esse dicendum. Unde dicūt ꝙ propter auariciaꝫ ecclesia ponit esse purgatoriuꝫ post hanc vitam vt. s. pro animabus dētur elemosyne ⁊ oblatiōes ⁊ fiāt obsequia ⁊ talia. Cōtra hunc errorem procedet tripliciter. primo auctoritate doctorꝫ secūdo rationibus inquisitorum. tertio auctoritatibꝰ sacre scripture. hoc modo pcedit franciscꝰ de maronis di. xxiiij. q. x. vbi mouet questiōeꝫ vtrum post hāc vitā sit necel

fariũ põere purgatoriũ. ¶ Primo ergo auctoritate arguit Hiero. q̃ in canone hec exp̃sse dicit. ꝛ Aug. Grego. etiam in epistola ad bonifacium ꝛ ĩ multis aliis locis. Respõdẽt h̃rtici ꝛ dicũt ꝙ isti doctores fuerunt ex parte eccl̃ie. ꝛ ideo assentiẽtes eius auaritie ꝯformauerũt se cũ ea. ¶ Ideo secũdo ali qui inquisitores arguũt sic cõtra eos: primo sic. Moriatur vnus homo oĩno iustus ꝛ innocens. moriatur etiam alius qui fuit semꝑ peccator penituit tamẽ ĩ fine quẽrit ꝙ ambo simul vadãt ad paradisũ nũquid innocẽs debet statim euolare ꝛ ille qui semper peccator ante ꝛ tũc penituit. sed pro peccatis nullã penã sustinuit dꝫ post hanc vitã puniri Respondent h̃rtici ꝙ nõ sed ambo debẽt ire ad paradisum sed ille qui ꝓ peccatis penaꝫ nõ sustinuit diminuetur de gloria ¶ Secũdo arguũt ĩquisitores sic Quia si purgatoriũ nõ est frustra timemus peccata ꝛ abstinemꝰ qꝛ possemus penitere ĩ fine ꝛ sic euolare. Respondẽt h̃rtici q̃d nõ frustra timemus ꝛ abstinemus qꝛ vt dictũ est minus de gloria habetur ¶ Tertio arguunt inq̃sitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nõ esset non punirẽtur omnia peccata eorũ qui saluãtur cuꝫ hic non puniãtur qui in fine penitẽt. Quarto ꝙ deꝰ aliquos malos p̃uit in vita ista aliquos nẽ Dicit franciscꝰ ꝙ ille rõnes nõ cõuincũt sed sunt cõtra nos sicut cõtra illos. ¶ Ideo arguit aliter cõtra p̃dictos h̃rticos sic. aliq̃s non vult baptizari baptismo flaminis vsqꝫ ad mortẽ. ꝛ sic si abstineat vsqꝫ ad finẽ eque euolabit sicut alij q̃ semp bñ agũt. Rñdẽt ꝙ tãta virtus est ĩ sacramẽto pn̄ie ad delẽdũ peccata sicut ẽ ĩ sacramẽto baptismi. Ex hoc arguitur ꝯtra eos sic primo qꝛ si hoc esset verũ aliq̃s puniretur de veniali peccato eternaliter. ex multitudine enĩꝫ peccatorum venialium si nõ punitur in purgatorio sibi subducit aliquis gradus gl̃ie quo priuatur ꝓpter peccata venialia ꝛ sic carentia illius gradꝰ glorie qui sibi alias deberetur cũ sit perpetua erit pena illiꝰ peccatis venialibꝰ correspondens. ¶ Secũdo arguitur sic suppono ꝙ maior pena ꝛ malus malũ est ꝑuatio visionis diuine q̃ȝ pena sensus sed tantũ est in malo carẽtia visionis quantũ est in bono visio diuia. Tũc arguo sic. Quãdocũqꝫ mala sic cõparantur ꝙ vnum ẜm naturã excedit reliquũ quicũqꝫ gradus mali excedẽtis excedit totum aliud malũ sed carentia visionis diuine ẜm naturaꝫ excedit in malo penã sensus ergo quicũqꝫ gradus priuationis visionis diuine excedit totã penã sensus inferni. sic ergo pꝫ ꝙ negato purgatorio aliq̃s puniret perpetuo de venialibꝰ in paradiso. ¶ Respõdẽt h̃rtici ꝙ iste rõnes sunt ph̃ice ꝛ subtiles ꝛ apostolus dicit ad Colo. ij Nemo vos seducat ꝑ inanẽ ph̃iaꝫ Ideo isti h̃rtici petunt auctoritates sacri canõis. dicũt eñ ꝙ in sacra scriptura nõ inuenitur ꝙ post hanc vitã sic necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco cōtra eos auctoritates sacre scripture Prima auctoritas est. ij. Mach. xij. vbi dicit q iudas cōsiderabat q hi qui cū pietate dormitionē acceperāt optimā haberēt repositā gratiā: et obtulit pro eis. xij. milia dragmas argēti. Ista autem oblatio nō potuit esse pro his q sunt i inferno q ibi nulla est redemptio nec p his qui sunt in paradiso q redemptione nō indigent. nec de eis pōt dici illud qd sequitur. sancta ergo et salubris est cogitatio p defunctis exorare vt a peccatis soluantur: q ibi peccata nō habēt ergo fuit illa oblatio p his qui sunt in purgatorio: ad illud argumētum dicūt heretici q liber Machabe. non est de canone. Cōtra accipio ergo verbū xpi. math. xviij. Iratus dñs tradidit seruū tortoribus quousq redderet vniuersum debitum. hoc autē nō potest intelligi in hac vita nec in inferno q illi semp sunt in debito: ergo hz intelligi de his qui sunt i purgatorio. Secūda auctoritas euāgelij est. Mat. v. Esto cōsentiēs aduersario tuo etc. Et sequitur Amen dico tibi nō exies inde donec reddas nouissimū quadrantē. Istud exire non intelligit de paradiso nec de iferno ergo de purgatorio. Sed contra istud donec qñq accipitur cum exclusione actus sequētis. sicut Ge. viij. dicit Coruus quem emisit noe nō reuertebatur donec siccarētur aque super terrā: et tamē nunq postea est reuersus. et similiter de nr̄a domina et spōso suo Joseph. Math. ij. dicit q nō cognouit eā donec peperit filium suū primogenitū: nec ex hoc sequitur q fuerit cognita postea. Similiter ergo in p̄dicta auctoritate intelligendum est donec reddas etc. sed nō faciēdo vim de li donec: pro presenti arguo sic q in p̄dicta auctoritate saltim est redditio debiti sed illi de inferno nunq reddūt debitū ergo licz nō posset argui p li donec tn̄ potest argui p redditionē debiti. ¶ Sz ne hoc calumniet adducā adhuc septem auctoritates quarū prima est Math. xij. Quicunq peccauerit in filium remittetur ei: qui autē peccauerit in spiritū sanctum nō remittetur ei nec i hoc seculo nec in futuro hic supponitur q remissio fiat in futuro seculo nō in inferno quia ibi nulla est redēptio. nō in paradiso qui ibi nullus intrat cum peccato: ergo hoc erit in purgatorio alias nō esset verū verbū xpi. ¶ Secūda auctoritas est Luce. xij. Seruus qui cognouit volūtatem domini sui et nō fecerit eam plagis vapulabit multis: et ergo ali⁹ paucis qui nec cognouit nec fecit eam sed in inferno nō est multum nec paucum sed infinitum ergo hoc habet itelligi de purgatorio. ¶ Tertia auctoritas est apostoli. j. Cor. iij. Si cui⁹ op⁹ arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit si tamē quasi per ignē Certum est q nō loquitur de igne huius mundi nec de igne inferni quia non saluat ergo loquitur de igne purgatorij. ¶ Quarta auctoritas est apostoli. j. Cor. xv. q vult

pbare resurrectionē dicēs.si mortui nō resurgunt vt quid baptizātur pro mortuis.supponit autē ꝙ aliquis baptizatur ꝓ mortuis a liquis ergo act⁹ bonus ꝓ mortuis exhibetur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale nullus autē debet exhibere aliquid tale ꝓ mortuis de paradiso nec de inferno.ergo talis actus debet exhiberi ꝓ mortuis i purgatorio. ¶ Quīta auctoritas scribitur Actuū secundo. Hūc deus suscitauit a mortuis in die tertia solutis dolorib⁹ inferni. Certum est aūt ꝙ xp̄s nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur synus abrae qꝛ ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce.xvi.de lazaro existēte in limbo ꝛ de diuite existente in inferno.hic consolatur tu vero cruciaris:ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorij. ¶ Sexta auctoritas scribitur Apoca.xv. vidi in dextera sedentis super thronū librū ꝛc.et nemo īuētus est dign⁹ aperire librū nec in celo.nec in terra nec subtus terrā. Ex hoc habetur ꝙ aliqui credebantur digni in celo ꝛ in terra ꝛ subtus terrā.sed non in inferno qꝛ ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mansione subtus terrā q̄ nō est infernus ꝛ hec vocatur purgatoriū. ¶ Septima auctoritas habetur ibidem.omnes cantabāt in celo ꝛ in terra ꝛ subtus terram hoc non pōt intelligi de existentibus in inferno quilli non cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatib⁹ habet̄ veritas determinata ab eccl'ia catholica quod est dare purgatoriū ꝛ ptꝫ falsum esse ecclesiam illud instituisse propter auaritiam. Quicūqꝫ ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit ꝙ post hāc vitā non est dare purgatoriū hereticus est dicendus quia militat ꝯtra sacrā scripturam ꝛ contra determinationē ecclesie. ¶ Et si queras ex quo est dandum purgatoriū in quo loco est situatū. Respondent doctores in.iiij.ꝙ de lege cōi locus purgatorij est sub terra ꝛ est tertia māsio inferni qꝛ infima vocatur infernus inferior vbi sunt dānati i culpa actuali qui patiūtur penā sensus ꝛ dāni. Secunda vocatur limbus qui est locus paruuloꝝ nō baptizatorum ꝛ isti sunt in culpa originali qui patiūtur penā dāni tm̄ q̄ est carētia visionis diuine. Tertia vocat̄ purgatoriū qui est locus electorum nō perfectorū qui sunt in gratia ꝛ in pena. Quarta vocatur synus abrae vel limbus patrū in quo erāt sancti patres ante aduentū xp̄i in grā et consolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tñ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego.in libro dyalogorum de quodā ep̄o qui apparuit in quodā balneo ꝛ ibi prestabat obsequium.ꝛ hoc erat sibi purgatoriū.ꝛ de anima cuiusdā q̄ in glacie purgabatur qd̄ potuit esse ex aliqua speciali causa.s.vel ꝓ cōfirmanda fide nostra de alia vita

velut anime illius subuenirentur a fidelibus quibus apparet vel propter aliquid reuelandũ vel ꝓpter aliquam viuentium edificationem. De dispẽsatiõe ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis quibꝰ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij ꝛ quomodo punit animas ꝛ an per demones vel seipso doctores latissime loquũꝛ i quarto ideo pretereo.

¶ De heresi eorũ qui negant aliã vitam post separationem anime a corpore.



Ertiadecia heresis est eorum qui negant aliam vitã ꝛ immortalitatem anime ꝛ resurrectionem. negata enim anime immortalitate cõsequenter negant aliã vitã fore ꝛ resurrectionem. huiusmodi opinionis fuerũt quidam phi vocati epicurei. isti enim dixerunt ꝙ mortuo hoïe perit aïa ꝛ ꝙ nihil substãtie eius remanebat. opinionẽ istorum introducit Seneca tragedia vi. vbi introducit chorũ. Quod si queratur vbi aïe defunctorũ sunt dicit ꝙ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere qđ sicut illud qđ natũ nõ est non hꝫ esse. nec aliquã substãtiã: sic eodẽ modo diceꝛ de aïabus defunctorum ꝛ dicit ꝙ dicunt isti ꝙ illud quod cõiter dicaꝛ ꝙ est infernus qđqꝫ ibi puniũtur mali ꝙ sunt vani rumores similes somnio quod facit hominẽ sollicitum meditatiõe propter aliquod malum quod somniauit ꝛ cum excitatur nihil fuerit de quo timeat Ita dicere ꝙ est infernus ꝛ qđ ibi puniũtur mali istud ponit ti morẽ ꝛ pauorem ꝛ dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hãc opinionem introducit Salomon Eccl. c. iij. ꝓpe finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus ꝛ idem esset finis ꝛ mors siue interitus hominum ꝛ iumentorum ꝛ equa vtriusqꝫ cõditio ꝛ ita isti. ſm hoc nõ credebant immortalitatẽ anime. nec aliaꝫ vitã. ex quo dicebãt equalẽ esse finẽ ꝛ mortem hominum ꝛ iumentorũ Et sicut spiritus siue aïa bestiaꝝ tẽdit in nihil sic spiritus hominis quod nullꝰ credere debet hoc de mente Salomonis fuisse sicut notat Nicolaꝰ de lyra ꝛ apparet manifeste in fine dicti libri scꝫ Ecclesiastes. xij. vbi dicit ꝙ cuncta que fiũt adducet deus in iudiciũ pro omni errato siue bonũ siue malũ sit. qđ esse nõ posset nisi aïa esset immortalis. Et expꝛssius ꝙ nõ ex persona sua sꝫ impioꝝ dicit pꝫ per hoc qđ in fi. li. eo. c. quasi determinãdo subiũgit donec reuertaꝛ puluis in terrã suã vñ erat ꝛ spũs redeat ad illum qui dedit illuꝫ. ꝛ dato ꝙ illud esset de mẽte Salomonis. scꝫ vnum esse interitum hominis ꝛ iumenti referendũ est ad spiritũ philosophicũ non ad spm̃ rationalem. Est enim in homine duplex spiritus. scilicet spiritus rationalis et incorporeus. qui non perit cum corpore. Alius qui dicitur phicus seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori ꝛ ille corporeus est subti-

lioꝛ aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus ꝛ imaginatio: ꝛ iste perit cū corpoꝛe talis spūs est in corpoꝛe bruti animantis ꝛ illud vegetat ꝛ corpoꝛe pereūte perit ꝛ ſm hoc ait Salomō: ꝙ vnus est interitus hoīs ꝛ iumēti q̄tū ad corpus ꝛ spiritū phisicū. ¶ Illius etiā predicte dānate opiniōis fuerunt illi ex quoꝝ persona dicitur. Sapiē.ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanq̄ si non fuerimus. Huius pu͛erse ꝛ dānate opiniōis fuerūt saducei: qui q̄ credebāt ꝙ aīe nō erāt immoꝛtales negauerūt resurrectionē. sicut patet Act.xxiij. Hec etiā dānata opinio istis tēpoꝛibus etiā in multis malis xp̄ianis inuenit̄ regnare: quia ad hoc vigilāter intēdit dyabol⁹ Unde dicit albinus ī sua dicta ꝙ dyabolus querēdo omnes alios modos quibus possit homineȝ ad dānationē deducer̄. Inuenit specialiter vnum subtilissimū p̄ quē si potest homini nocere paucū vel multū per hoc ipsum pꝛosternit et leuiter ad dānationem deducit. ꝛ est iste ꝙ vulnerat homineȝ in occulto vere credulitatis ꝛ facit euȝ dubitare in veritate fidei catholice ꝛ specialiter iuxta posse suum laboꝛat ꝙ faciat eum dubitare ꝙ non sit altera vita: nisi hec. ꝛ ꝙ debeat fieri resurrectio moꝛtuoꝛum: quia si hoc facit eum credere vel ī hoc dubitare: statiȝ homo sic deceptus dimittit se cadere ī oīe pec catum: ꝛ elongatur ab omni virtute ꝛ perdit omneȝ timoꝛem ꝛ amoꝛem dei ꝛ viuit desperatus qui p̄didit totā fidē ꝛ spem dei: ꝛ singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū: per hanc viā oēs homies qui sunt magis pctōres: ꝛ specialiter supbos: ꝛ p̄posos: ꝛ nimiū amatoꝛes diuitiaruȝ mūdi. ꝛ deliciarū carnaliū: ꝛ tenet huncmodū: q̄ pꝛimo ponit ante oculos eoꝛum magna crimina q̄ fecerunt ꝛ magnas penas que ſm sanctas scripturas p̄pter illa sūt eis pꝛeparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in desperationem dicens eis ꝙ ſm hoc damnati erunt quādo moꝛientur: ꝛ tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmoduȝ quasi dās aliquam consolationem ꝙ non timeant: immo ꝙ foꝛtificentur ꝛ letentur ꝛ habeāt bonū coꝛ: ꝛ dent sibi bonū tempus: ꝛ ꝙ faciāt quicq̄d eis placuerit: quia nunq̄ deus resuscitabit eos nec iudicabit: quia nō est altera vita nisi hec; pꝛesens Et hinc inoleuit illud erroneū p̄uerbium qḋ in nostra lingua dicitur En esto munde non me veas malpasar. c. en el otro non me veras penar. Et adhuc dicit eis ꝙ non est aliquis deus: ꝛ ꝙ nostra moꝛs ꝛ natiuitas est sicut bestiarum: quia sicut bestie nascuntur ꝛ moꝛiūtur: ita erit de nobis ꝛ dicit p̄dict⁹ doctoꝛ ꝙ specialiter dyabolus mouet ꝛ auget hanc tentationem tempoꝛe moꝛtis:: quia videt ꝙ ille passus est valde strict⁹: ꝛ periculosus: ꝛ ꝙ ducit secum magnuȝ pauoꝛē: ꝛ pꝛopterea poterit citius pꝛosternere ꝛ decipere hominē nisi iuuet̄ a deo p̄pter bona

merita q̄ ante fecit: quia illa ꝓcurant homini tēpore illo succursuȝ ⁊ propter hoc dicit ꝙ ordinauit sancta mater ecclia ꝙ xp̄ianis in hora mortis dicatur. Credo in deuȝ qḋ est fundamentū nostre fidei catholice: ⁊ qḋ faciāt cū omni deuotione confessionem fidei: ⁊ ꝙ reducatur eis ad memoriā passio ⁊ mors saluatoris iesu xp̄i ex qua prouenit electis perseuerantia in fide ⁊ deinde in fine vite preciosa ⁊ sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex p̄dictis patet vnde habuerunt predicti heretici occasionem errādi: ⁊ q̄n̄o dyabolꝰ inter cetera vigilāter laborat vt miseros hoīes deducat ad credendū ꝙ nō est altera vita. ¶ Improbatur aūt predictus error quadrupliciter. Primo per dicta gentiliū philosophorū. Secūdo rationibus doctoruȝ catholicorum. Tertio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splēdore miraculorū. ¶ Circa primuȝ notādū ꝙ post illud genus philosophoruȝ de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū philosophoruȝ quorū primi vocati fuerūt paripatetici quorum dux ⁊ magister fuit Aristoteles qui. xvj. de animabꝰ ca. iiij. dicit sic. intellectus solus ē ab extrinseco ⁊ solus habet eē diuinū. Iteȝ in secūdo de anima dicit. ꝙ anima ītellectiua est alterū genꝰ ab aīa vegetatiua: ⁊ sensitiua ⁊ ꝙ ipsam solam contingit separari a corpore tanq̄ȝ perpetuuȝ a corruptibili. Iteȝ in libro de pomo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeūdi ad suū creatorē: quia turpia eius opera impediūt ascensum eius ad deuȝ. ¶ Alij philosophi fuerunt vocati stoyci. quoruȝ dux ⁊ magister fuit plato qui plus q̄ȝ alij̄s aliꝰ ph̄s affirmauit immortalitatē aīe. Vn̄ in li. tymei. c. iij. ⁊. v. inter multa erronea que de aīa dicit hoc vnuȝ verum infert ꝙ anima est immortalis: ꝙ si vincit passiones: vel si ab eis vincat̄ premiabitur: vel punietur post mortē. Vnde ponit ꝙ si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus mulibre mittetur: et si se ibidē male habuerit in corpus pecoris post mortem in penā. Et s̄m ꝙ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. Finaliter tn̄ omnes redibūt ad gn̄ralē inocentiā ⁊ dignitatē cū fuerit ꝑ penas satȝ expiate. Affirmauit etiā immortalitatem anime: ⁊ ꝙ aīe virtuosoruȝ ⁊ bonorum debebāt premiari ī alio mūdo: ⁊ aīe malorū puniri: vt patet in disputatione socratis ⁊ suorū discipulorum quam introducit in phedrone vbi per modum dyalogi multis coniecturis probat anime hominis īmortalitatem: ⁊ dato ꝙ taliter non accedat ad veritateȝ nostre fidei: est tamē mirabile ꝙ homo philosophus sine fide solūmodo per rationē ⁊ lumen naturalis intelligentie veniret in tam altaȝ cognitionem: ⁊ forte causa huius potuit eē: quia sicut dicit Iero. in epistola ad paulinuȝ que ponit̄.

in prologo biblie. Plato descēdit
in egyptū vt videret libros legis
⁊ pphetarū: quos vidit ⁊ potuit
esse q informatus in sacra scriptu
ra per hieremiā pphetā cum .s. in
egyptū descendit: vt ponit leonar
dus Aretinus in prologo libri pla
tonis qui intitulatur phedron fuit
inductus ad loquendū de aīa ma
gis vere ⁊ catholice q̄ aliquis ali
us phus. ¶ Item pitagoras hoc
idez assertit vt ponit Ouidius .xv.
metamorphoseos. vbi dicit mor
te carent aīe semperq priore reli
cta: sic de nouis domibus viuūt:
habitantq recepte: sed melius di
cit i versibus aureis: sicut allegat
calsidius in cōmentum super thy
meum platonis: vbi dicit. corpo
re disposito: tamen libet ad ethe
ra pergēs: euadens hominē fact⁹
deus ethereis alter. ¶ Item mer
curius trimegistus ad exclepā p
pe principiū dicit. O exclepa oīs
aīa humana immortalis ē: sed nō
vniformiter cuncte: sed alio ⁊ alio
modo: ⁊ infra post mediū libri cū
fuerit aīe a corpore facta disces
sio: tunc examen meritiq eius ar
bitrium transiet in summam deti
nens potestatem. Ipsa cū eam piā
iustitiamq peruiderit in sibi com
petentibus locis manere permit
tit. Si delictorum ipsam maculis
vitijsq obligatam viderit: desup
ad yma deturbās p telis aeris: ig
nis: ⁊ aque sepe discordātib⁹ tra
dit: ⁊ sic inter celum ⁊ terram mū
danis fluctibus in diuersis semp
eterni penis agitata reptabitur:
vt in hoc aīe obsit eternitas q sit

in mortali sententia eterno suppli
tio subiugata: hec ille ¶ Alij ēt
dicūt quorū opinionē introducit
macrobius sup somniū scipiōis
q vnus qui vocabatur feres pam
philus: de quo loquitur Valeri⁹
libro primo in titulo miraculorū:
q dicit q fuit mortu⁹ in quodā p
lio ⁊ q stetit mortu⁹ p decē dies
separata aīa a corpore: ⁊ q postmo
dū resurrexit ⁊ reuelauit multa al
terius mundi specialiter de imor
talitate aīarū: ⁊ q ab isto hoīe re
suscitato habuit plato fundamen
tū ⁊ doctrinā quam introduxit in
phedrone. Item in secundo libro
sup somniū scipionis macrobius
dicit. aīa autem qui ver⁹ homo ē
ab omni conditione mortalitatis
aliena est a deo: vt ad mutationez
dei mundum regētis regat: ⁊ ipa
corpus dū a se animatur etiā i eo
dem dicit: ⁊ hec fit presentis tem
poris consummatio: vt anima nō
solum immortalem: sed deuz esse
clarescat. ¶ Huius etiaz opinio
nis fuit Tullius qui sz q dicit di
ctus Macrobius vltimum opus
scripsit predictum somnium sci
pionis vbi introducit scipionem
asianum ⁊ alios magnos ⁊ virtuo
sos viros iungendo. q apparue
runt post mortē ⁊ dixerunt de pre
mijs animarum hominum virtuo
sorum que habent in celo ⁊ de pe
nis quas mali patiuntur. Itez in
rethoricis Tullius ait: probabile
quidem videtur sapientibus pe
nas esse paratas apud iferos: er
go anime post mortem sunt super
stites. In amphorismis etiam de

essentia summe bōitatis legitur: quia anima est in orizonte eternitatis.i. in termino perpetuitatis quod est perpetuitas in aīa: ita q̄ finitur in aīa.i.non ꝑrendif vltra animā: sed est supra tp̄s: tēpus vocatur hic mora habēs principiū ꝛ finē ꝛ si aīa habebat principiū nō habebit finē. Hāc etiā opinionē introducit Uirgilius in.vj. libro eneydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysios qui sūt cāpi paradisi q̄ inuenit ibi anchisen patrem suū ꝛ alios maiores ꝛ antecessores. Item etiam de aīa turni loquēs ait in.xij. vitaq̄ cū gemitu fugit indignata sub vmbras id est anima turni recedens a corpore: cum indignatione descendit ad inferos: hinc insinuauit virgilius animā esse superstitē post mortē. Huius etiā opinionis fuit Seneca in ep̄lis vbi dicit mors quā pertimescimus ꝛ recusamus intromittit vitā non eripit veniet iterū qui nos in lucē reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium ꝛ hereticorum: q̄ si dicti philosophi ducti solum ratione ꝛ lumine naturali crediderunt ꝛ cognouerunt anime immortalitatē ꝛ q̄ post mortem hominū anime bonorum premiantur in gloria: et anime malorum affliguntur i pena sine fine: multomagis hoc credere ꝛ affirmare debēt christiani qui vltra rationem ꝛ lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quā dedit ꝛ publicauit p̄ moysen ꝛ alios sctōs ꝑphetas et p̄ doctrinā noue legis quā noster saluator de⁹ ꝛ homo per seipm̄ ꝑsonaliter predicauit et ostendit.

¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secūdo improbatur predictus error rationibus doctorū catholicorū. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est q̄ substantie anime contrarietur. ergo nō potest aīa corrumpi. Cōfirmat̄ primo sic q̄cquid corrūpit̄ aut corrūpit̄ ex dissonātia ptiū vt corpus: aut ex fluxu materie: vt ꝓprietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aūt ƀ̄ sinit eē ex fluxu materie inq̄ ē hꝫ. Vñ boeti⁹ i ꝓlogo sup arismeticā ait. Sapiētia ē speculatio eorꝫ q̄ ſm sui īmutabilitatē sortiūtur substantiam ꝛ proprietatem: aīa autē non est substātia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex ē proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: ꝛ ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nō est: ergo incorruptibilis est. q̄ autē incorporea sit patet: quia hoc gen⁹ subalternū spiritus sub se cōtinet has species animam ꝛ angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secūdo cōfirmatur: quia corruptio non fit i entibus nisi ratione appetitus. ergo vbi appetitus est quietat⁹ vltra nihil appetit. Sed materia p̄

animā rationalem vltimate quietatur: quia nullā nobiliorē habere potest. ¶ Secūdo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuare. viij. Ethicorum. Et amicus saluet amici vitam si potest: ergo faciet ꝙ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguit ex diuīa causalitate. Omnis causa q̄to plus intēdit ad esse alicuiꝰ: tāto plus intendit ad eius conseruationē: sed esse anime rationalis plus intendit quantum ad esse q̄ꝫ forma solis: quia nobilius est esse eiꝰ cuꝫ sit spiritualis: et spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cuꝫ ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis et immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potētie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Videmus enim ꝙ natura reducit per vnum granum seminis arborem vel herbam sui generis verūtamen non reducit eādem herbā vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: et auium: quia naturaliter exit homo ab homine. et femina per generationem: et sic de auibus et bestijs sed nō redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: et altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse ꝙ illum eundem hominem numero: et eandem numero bestiam et arborem q̄ deficit et moritur posset reducere viuum: maiorem potestatē haberet q̄ꝫ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominem numero qui moritur nō ostēderet ꝙ suum posse esset maius q̄ꝫ posse nature. Cum ergo posse suū incomparabiliter maiꝰ sit q̄ꝫ posse nature. Si nō faceret illud per quod suum posse ostēdatur maiꝰ q̄ꝫ posse nature ꝯtrariatur sue potestati et perfectioni: quod est incōueniens. Ex quo manifeste patet ꝙ erit resurrectio et altera vita: et ꝙ idem corpus numero resurget ad manifestandū ꝙ maius est posse dei q̄ꝫ nature. ¶ Quito arguit ex diuina sapientia: quia perfectius opus arguit maiorē sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominē ea intētione vt resurgat et duret sine fine hoc videtur nobilius q̄ꝫ si illud creasset ea intentione: vt non resurgeret et duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: et ex operis excellentia maioritate et nobilitate ostēditur excellentior: et nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: et aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscat. ¶ Sexto arguit ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat et ex diuine eternitatis influētia hō sit perpetuo du

rabilis in gl'ia amabilior erit eter nitas diuina q̄ si homo non resur geret: sed finiret in morte. Ad osti dendum ergo concordiā inter du rationem dei ⁊ hominis ⁊ amoris excellētiam fiet resurrectio que si non fieret non ostēderetur. ¶ Se ptimo arguitur et diuine iustitie equitate. Justitia enim dei requi rit q̄ omnibus reddatur sm meri ta ⁊ demerita: al's non esset iustus Cum ergo hoc non fiat in vita pre senti cum mali videantur florere. Job. xxi. ducūt in bonis dies suos boni vero tribulātur. ergo fiet in vita alia quod esse nō potest: nisi anima sit immortalis ⁊ nisi fiat re surrectio. tūc enim illa res que bo num vel malū fecit in hoc mundo per diuinam iustitiam premiabit vel puniet. ¶ Octauo arguit ex eternitate diuine iustitie: sic pote rit de⁹ eternaliter iudicare homi nes. si homo posset esse sine initio sicut poterat eū iudicare eterna liter: si homo esset sine fine. vn̄ si resurrectio nō esset significaretur q̄ si creatura posset esse sine initio. q̄ deus nō posset sua iustitia eter naliter homine vti. vt ergo detur intelligi q̄ deus poterat eternali ter vti sine initio in homie si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapiētia diuina ordinauit q̄ fiat resurrectio: ⁊ q̄ iustitia diuina sit potens conseruare humanum cor pus sine fine dato q̄ semper sit in tormentis: vt iustitia vtatur in eo. ¶ Nono arguitur ex naturali ap petitu hominis sic. impossibile est appetitum naturalem esse frustra sed homo naturaliter appetit per petuo manere: q̄d p3 ex eo q̄ esse est quod ab omnib⁹ appetitur. ho mo enim per intellectum appetit esse non solum vt nunc sicut bruta animalia: sed simpliciter cōseque tur. ergo homo perpetuitate3 sm a'ia3 qua esse simpliciter: ⁊ sm om ne tempus apprehēdit. ¶ Decio arguit ex capacitate anime: quia a'ia capax est beatitudinis. Deus autē. vt ait Augu. ingenti liberta te implet omnes creaturas sm ca pacitatem earū. ergo ꝯfert anime beatitudinē. ad beatitudinē aūt spectat vita perpetua. ergo neces se est alterā vitam ponere ⁊ a'iam esse immortale3. ¶ Undecimo ar guitur ex hominis timore. quia si anima moreretur cum corpore. ho mo nō plus timeretur mortu⁹ q̄ lupus vel canis mortuus. cum er go experiamur singularē timore3 i hoīe mortuo: quē nō experimur in ceteris animalibus mortuis er go necesse est dicere. q̄d relinquit aliquid viuēs post mortem hoīs q̄d timet. ¶ Duodecimo arguit sic. deus fecit a'iam ad imagine3 ⁊ similitudinē suā: sed de⁹ est immor talis. ergo ⁊ a'ia. Et licet nō posset forsitan ratiōe naturali demōstra tiue pbari. sicut satis pat3 per de bilitatē rationū. quo ad hoc ta3 a sanctis q̄ a ph'is adductarū. Sū me tñ conuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera q̄ probare de mōstratiue nescimus sicut alterū istorū procerto est verum. mūdus incepit esse: vel mūdus non ince pit esse: tamē nullum istorum de

mõstratiue probari potest ſm Ari ſtotelez.iiij.topicoꝝ.Unde cõmu niter dicitur de quodaz religioſo ꝙ redarguit quẽdaz phm ex eoꝙ negauit aiam eſſe imoꝛtalẽ.Que ro inqt a te phe ait ille religioſus aut anima eſt moꝛtalis aut immoꝛ talis.ſi eſt moꝛtalis nullũ incõmo dum infligeretur credẽtibus eaz eſſe immoꝛtalem.ſi vero eſt immoꝛ talis.tũc credere eam moꝛtalem. quid incõmodum in te ſequitur. ergo melius eſt credere eã eſſe i: moꝛtalemꝙ̃ moꝛtalez.¶ Tertio improbatur ꝑdictus erroꝛ aucto: ritatibꝰ.quadruplr primo aucto: ritatibus noui teſtamẽti ex euan gelio.Secũdo auctoꝛitatibꝰ eiuſ: dem ex epiſtolis ⁊ actibꝰ.Tertio auctoꝛitatibus veteris teſtamẽti Quarto auctoꝛitatibus doctoꝛuz eccłie que omnia exp̄reſſe ſonant aliam vitam.¶ De primo inducũ tur.xij.auctoꝛitatẽſ.Prima aucto ritas habet Joh.vj.hec eſt autez volũtas patris mei qui miſit me. vt omnis qui videt filiuz:per fidẽ foꝛmatã charitate.ideo ſequitur ⁊ credit in eum habeat vitã eter: nã qꝺ infallibiliter eſt verũ in pre deſtinatis.⁊ ibidem.Qui mandu cat meã carnẽ ⁊ bibit meũ ſangui nẽ habet vitam eternã ⁊ ego reſu ſcitabo eum in nouiſſimo die.Se cunda auctoꝛitas habetur Johã. iiij.cum xp̄s loqueretur ſamarita ne.Qui biberit ex aqua quã ego dabo ei fiet i eo fons aque viue ſa lientis in vitaz eternã.Tertia au ctoꝛitaſ eſt Joh.vj.Qui mãducat hũc panem viuet ineternũ.Quar

ta auctoꝛitas eſt Mat.xix.⁊ Mar ci.x.Cũ quereret iuuenis ille ma: giſter quid boni faciam:vt vitam eternaz poſſideam.Reſpondit ei xp̄s ſi vis ad vitaz ſcz eternam in gredi ſerua mãdata.Quinta au: ctoꝛitas Marci.ix.bonum eſt tibi claudum introire in vitaz eternã ꝙ̃ duos pedes habẽtẽ mitti i ge: hennã ignis inextinguibilis.Se xta auctoꝛitas eſt Mat.x.Nemo eſt qui reliquerit domum aut fra: tres aut ſoꝛoꝛes aut patrẽ aut ma trẽ aut vxoꝛẽ aut filios ꝓpter me ⁊ ꝓpter euangelium qui nõ acci: piat centies tm̃ nunc in tempoꝛe hoc.domos ⁊ fratres ⁊ ſoꝛoꝛes et matres ⁊ filios ⁊ agros cũ ꝑſecu: tionibus ⁊ in futuro ſeculo vitam eternam.Dicit ꝙ in preſenti acci: piet cẽties tm̃:quia pro tempoꝛa: libus accipit in preſenti bona ſpi ritualia que tantũ excedũt bona tempoꝛalia quãtũ cẽtenarius vni tatez.aliter autẽ poteſt exponi de religioſis qui ꝓ vno patre carna li vel fratre dimiſſo habent ſpũa: les fratres ⁊ matres ⁊ p̄res mul: tos ⁊ etiam poſſeſſiones multas ⁊ agros inquãtũ ex poſſeſſionibꝰ omniũ fideliũ ſufficiẽter ſuſtẽtã: tur.ſm illud apoſtoli.ij.ad Coꝛi: thi.vj.quaſi nihil habẽtes ⁊ om: nia poſſidẽtes.Unde Augu.Cõ: tẽne omnia ⁊ habebis omnia.Se ptima auctoꝛitas eſt Joh.iij.Qui credit in filium habet vitam eter nam qui autẽ incredulus eſt filio nõ habet vitam eternaam.ſed ira dei manet ſuper euz.Et ibidẽ ſic deus dilexit mundum.vt filiũ ſuũ

Contemne omnia et habebis omnia

vnigenitū daret: vt omnis qui cre dit in illuȝ nō pereat. sed habeat vitam eternā. Octaua auctoritas est Joh.v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternaȝ habere. ꝛ ille sunt que testimoniū perhibent de me ꝛ non vultis ve nire ad me: vt vitaȝ habeatis. No na auctoritas est Joh.vj. vbi dici tur ꝙ cum multi ex discipulis iesu abirēt retro. dixit iesus ad duode cim. Nunquid ꝛ vos vultis abire Respōdit ei symon petrus. Dñe ad quē ibimus verba vite eterne habes ꝛ nos cognouimus ꝛ credi mus quia tu es xp̄s filius dei. De cima auctoritas est Joh.x. Oues mee vocē meā audiūt ꝛ cognosco eas ꝛ sequūtur me. ꝛ ego vitā eter naȝ do eis. Undecima auctoritas est Joh.xij. Qui odit animā suaȝ in hoc mundo in vitā eternam cu stodit eam. Duodecia auctoritas est Matth.x. Nolite timere eos q̄ occidunt corp⁹. animaȝ autē non possunt occidere. sed potius eū ti mete qui pōt aiam ꝛ corpus per dere in gehennam. Hee duodecim auctoritates ex euangelijs dedu cte sunt quasi.xij. colūne auree no stri inexpugnabil' fortalicij. ¶ Pre dictis adiungunt᷑ alie.xij. auctori tates apostolorum xp̄i. Prima est cum iudei contradicerēt paulo et blasphemarēt: tūc cō stanter pau lus ꝛ barnabas dixerūt Actuum xiij. vobis oportebat primū loqui verbū dei: sȝ qm̄ repulistis illud ꝛ indignos vos iudicastis vite eter ne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic eīm p̄cepit nobis deus. Scd̄a est eiusdē. ad Gal. vlti. Qui seminat in carne sua: de carne ꝛ metet cor ruptionē. qui autē seminat in spi ritu. de spiritu metet vitaȝ eternā. Tertia est eiusdē prima Thimo. j. Ideo misericordiam cōsecutus sum: vt in me primo ostenderet ie sus xp̄s oīum patiētiam ad infor mationē eorūȝ qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdem prima Thimo.vj. Certa bonum certamē fidei apprehēde vitam eternaȝ in qua vocatus es ꝛ confessus confessionem bonam. Quinta est eiusdē Thimo.j. pau lus dei seruus apostolus iesu xp̄i ſm fidē electorum dei ꝛ agnitio nem veritatis que ſm pietateȝ est in spem vite eterne quā promisit q̄ nō mētitur de⁹ ante tp̄a secula. Sexta est eiusdem. ad Thimo.iij. dicēs. Iustificati gratia ipsius he redes sumus ſm spem vite eterne fidelis sermo est. Septima aucto ritas est eiusdem prima Corinth. xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperā tes sumus. miserabiliores sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac vita remune rari a xp̄o miserabiliores sumus ꝛc. qꝛ alij ad minus ꝑfruunt᷑ bonis hui⁹ vite: nos aūt patimur mala. In primitiua eīm ecclesia fideles erāt multa sustinētes aduersa. Sȝ cōtra hoc posset argui de multis p̄hīs q̄ voluptates ꝛ diuitias hui⁹ seculi cōtēpserūt: ꝛ cū hoc nega bāt resurrectionē mortuoꝝ: nec tū dicunt᷑ miserabiliores alijs hoīb⁹ sȝ meliores. Dicēdū ꝙ nō est simi le de ipsis ꝛ xp̄ianis: qꝛ p̄hi. hoc se

cessit ꝓpter maiora bona ꝯsequenda: scʒ ꝟtutes itellectuales ꝛ morales: in quibus cõsistit cognitio veritatis ꝛ cõsecutio politice bonitatis. hoc autem nõ põt dici de xp̄ianis qui cõfitẽtur xp̄m resurrexisse a mortuis quod falsuʒ eẽt si resurrectio esset īpossibilis. falsitas aũt malum est intellectus sicut veritas eius bonũ. Octaua ẽ apostoli petri prima. Pe. iij. Saluos baptisma facit non carnis depositio sordium: sed consciẽtie bone interrogatio in deuʒ per resurrectionem iesu christi qui est in dextera dei patris. deglutiẽs mortẽ vt vite eterne coheredes efficeremur ꝓfectus in celum subiectis sibi angelis ꝛ potestatibus ꝛ virtutibus. Nona est Jo h. apl̄i. j. Joh. j. vidimus ꝛ testamur ꝛ annunciamus vobis vitam eternam. Decima est eiusdẽ in. c. ij. hec est repromissio quã ipse pollicit⁹ est nobis vita eterna. Undecima est eiusdẽ in. c. v. hoc est testimoniuʒ quoniã vitam eternam dedit nobis deus ꝛ hec vita in filio eius est. Duodecima est eiusdem in. c. eodẽ assumpsit nos ꝛ dedit nobis sensum: vt cognoscamus veruʒ deũ ꝛ simus in filio eius vero. hic est ver⁹ de⁹ ꝛ vita eterna. Ecce habem⁹. xij. ꝓpugnacula nostri fortalicij apl̄orũ xp̄i. ¶ Nũc videamus auctoritates veteris testamenti. ꝛ inueniũtur tres. Prima ẽ Thobie. xij. elemosyna a morte liberat ꝛ facit inuenire vitam eternaʒ. Secũda est Eccl. xxiiij. Qui elucidant me vitã eternã habebũt. Ecce premiuʒ qd̄ ꝓmittit diuina sapiẽtia suis elucidatorib⁹. Tertia est Daniel. xij. Multi de his q̄ i puluere terre dormiunt euigilabũt. Alij in vitam eternã. Alij in opprobriuʒ: vt videant semper. Premissis auteʒ oibus articuli fidei vltimus concordat q̄ est carnis resurrectionẽ ꝛ vitam eternã Amen. ¶ Hec est etiam sentẽtia verissima catholice fidei ꝛ doctorũ. dicitur enī i libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ solum hoiem credim⁹ habere aiam substantiuam que ꝛ exuta a corpore viuit: ꝛ sensus suos atq; īgenia viuaciter tenet. nec cũ corpore moritur sicut Arabs asserit: nec post modicum interuallũ sicut zenon quia substãtialiter viuit. et Aug. O anima mea illã patriaʒ petere debuisti. in qua est q̄es sine labore. gaudiũ sine dolore. pax sine tribulatiõe lux sine tenebris. vita sine morte. Idẽ si simul aia cũ corpore interiret pro nihilo dei fili⁹ deo patri spiritũ cõmẽdaret: sed moritur ꝛ deo patri spiritũ cõmẽdat: vt mortem corporis ꝛ immortalitatẽ anime designaret. ¶ Cõfirmãtur finaliter oia predicta autoritate beati greg. in. iiij. libro dyalogorũ vbi loquẽs de vita aie post obitum. sic ait. Carnales q̄q; quia illa inuisibilia scire no valẽt per experimẽtũ. dubitãt vtrũne sit qd̄ corporalib⁹ oculis nõ videt que nimirũ dubietas p̄io parẽti nostro esse non potuit. q2 ꝛ exclusus a paradisi gaudijs. hoc qd̄ amiserat quõ viderat recolebat. Hi aũt sẽtire vl̄ recolerẽ audita nõ

possunt: quia eorū nullum sicut illi saltē de preterito experimentū tenent. Ac si enī pregnās mulier mittatur in carcerē ibiqꝫ pueruꝫ pariat qui natus ī carcere nutrietur vt crescat. cui si fortasse mater que hunc genuit solem lunā. stellas montes. ꝛ campos. volantes aues. currētes equos nomīet. Ille vero qui est in carcere natus et nutrit⁹: nihil aliō ꝙ̄ tenebras carceris sciat ꝛ hec quideꝫ esse audiat. sed quia ea per experimentum nō nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atqꝫ inuisibilia audiūt. diffidūt an vera sint: q꞉ sola hec infima ī quib⁹ nati sunt visibilia nouerūt. Unde factum est: vt ipse inuisibiliuꝫ ꝛ visibiliū creator ad humani generis redemptioneꝫ vnigenitus patris veniret: ꝛ spiritūsanctū ad corda nostra mitteret. quatinus p eum viuificati crederem⁹. que adhuc scire per experimētum non possumus. quotquot ergo hunc spiritū hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibiliuꝫ nō dubitamus. Nam quia post mortē carnis viuat aīa. pꝫ ratio: ſꝫ fidei admixta. Nunquid ꝛ sancti apostoli ac martyres xp̄i presentem vitam despicerent. in morte carnis aīas ponerēt. nisi certiorē animarū vitam subsequi scirēt. Et ecce hi q̄ animas ī morte posuērūt atqꝫ animarū vitam post mortem carnis esse crediderūt quotidianis miraculis coruscāt. Ad extincta eoꝝ nāqꝫ corpora viuētes egri veniūt et sanātur: pluri veniunt ꝛ demonio vexantur. demoniaci veniunt et liberātur: leprosi veniūt ꝛ mūdantur. deferuntur mortui ꝛ suscitātur. Si igitur vitam anime manētis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur nō perpēdis vitam anime post corpus etiā p ossa mortua ī virtute miraculorum: Nam ꝛ multi nostrorū mentis oculum fide pura ꝛ vberi oratiōe mūdātes egredientes ex carne aīas frequēter viderunt. hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dyalogorum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non possunt euitare peccata. quia fuerunt nati in tali constellatiōe vel signo.



Quartadecima heresis est eoꝛuꝫ qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati ī tali signo. Hic notandum est ꝙ ſm Greg. in omelia. ꝛ ſm Aug. in. v. de ciuitate dei. ca. j. ꝛ. xxiij. q. iij. quidā heretici. ꝛ etiam ysido. viij. Ethi. c. v. fuerunt quidā heretici dicti priscillianiste qui fundamentis astrologorum adherentes dicunt vnūquēqꝫ hominē sub constellationibus stellarum nasci. cariūqꝫ influenti͛s regi. dicūt etiam tales stellas dictorum hominū esse fatum quod quidē fatū ſm August. nō dicunt dispositionē ac causarum ordinē sine coērtionē in ipsis rebus ſm diuinā volūtatē: sicut dicit Boetius. iiij. de consolatione

psa.vi. Sed dicũt fatũ vim positionis syderũ qualis ẽ qñ qs nascitur vel cõcipit quã vitare non possent: dicũt ẽt habere ptãtẽ stellas sup hoim vitã mortem actus et officia. Dicunt eñ q mars facit hominẽ homicidã et preliatorem. Aquarius piscatorẽ. Libra trapezetã cãpsorẽ et mercatorẽ. Hui9 opinionis fuerũt thalmudiste dicentes de thamulth talia vba. Filij et pvisiones rerũ nõ depẽdẽt ex meritis sed depẽdẽt ex cõstellatiõe signi. Sic attribuerũt malũ regis saul et bonũ regis dauid planetis et signis dicẽtes in eodẽ libro. Si natus fuisset saul i signo dauid q cecidisset corã eo Item dicunt iudei i libro thamulth.i.c.qd icipit ceder thahemer q vn9 doctor cui nomẽ erat rabi Alazar vempeda dicebat q stringebatur ei fortiter mũd9. vult dicere q habebat magnã paupertatem et faciebat orationẽ deo q releuaret ipsum ab illa magna paupertate. et dicit ibi q de9 respõdit sibi vis q propter amorẽ tuũ destruã mũdũ et iterũ creem illum et forte eris in signo i quo efficieris diues. Ex qb9 apparet manifeste q illi itelligebãt deũ nõ habere ptãtem auferendo ab illo miseriam nisi mediantib9 signis ex isto fundamẽto supradicti heretici posuerũt q stella que nato dño orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xpo influeret sup ei9 vitã mortem. actus et officia ptãtẽ haberet et sibi in omnib9 fatũ eẽt. Pro tãto dicit gre. vbi supra q pdicti heretici hoc i adiutoriũ sui erroris assumũt q noua stella exijt cũ dño in carne apparuit cuius fuisse fatũ eãdẽ stellã putãt. ¶ Predictus error siue heresis improbat per tres doctores pbatissimos.s.p augu. Cris. et Greg. Et primo per aug. qui i quinto libro de ciui. dei.i.c.j. dicit istã opinionẽ esse offensiuã et iuriosã quatuor rebus isignib9 et irreprobabilibus. Prio cõi lege et secte i generali. Secũdo celo in speciali. Tertio iudicio diuiali. Quarto pbatiõi expimẽtali. ¶ Prio aug. dicit q ista opinio est offensiua et iiuriosa omni legi etc. Sm eñ tullium de natura deorum omnis lex et secta posuit deum esse. Nõ est tam fera tã rudibus qz morib9 cui9 mẽtez opinio deorum nõ habuerit inqt tullius. Itẽ omnis secta et lex ponit q deus in necessitatibus ds i uocari et rogari. Unde secundum phm in ethicis latera et cult9 deorũ sunt de lege nature: et sz tulliũ vbi supra. Omnis lex et secta sacrificia quedã hz quibus deos suos reuerent. Si ergo ista opinio veritatẽ contineat q dicit stellas hre hanc potestatẽ q ex suis influentijs moribus et actibus hominum imponant necessitatez quã euitare nõ possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur quasi dicat frustra. Unde contra ponentes istam opinionẽ dicit in textu. Hi ab aurib9 hominũ repellendi sunt: non solum eorum qui veram religionem tenẽt. sed qui deorum qualiumcunqz licet falsorum volunt esse cultores

Hec opinio q̄d aliud agit nisi vt null⁹ oīno colatur aut rogeť de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo ħ opinio est offēsiua ⁊ iniuriosa celo: sp̄alit. magna diffamatio isti⁹ ciuitatꝫ esset si diceref ꝙ i aula sui cōsiliarij ciues ⁊ rectores ꝯcluderēt ⁊ determinarēt latrocinia ꝑpetrādo homicidia ⁊ cetera mala ꝯmittēda. ꝑ istā ymaginationē aug. dicit ꝙ celū q̄dā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle ⁊ si isti influunt ⁊ necessitāt ad latrocinia homicidia ⁊ cetera mala: celo est vituperiū ⁊ iniuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ⁊ iniuriosa diuino iudicio. Vñ aug. in textu. Quale inq̄t iudiciū de factis hoīm relinq̄ť deo q̄bus celestꝫ adhibeť necessitas. ad idē xxiij. q. iiij. vasis ire. ¶ Quarto ⁊ vltio est offensiua hec opinio ꝓbatiōe experimētali. sepe videm⁹ ꝙ duo gemi nati ⁊ ꝯcepti sub eodeꝫ signo ⁊ cōstellatione stellarū sunt ita diuersi i oībus ⁊ dissimiles ꝙ magis sunt similes illi q̄ i diuersis cōstellationibus sūt nati ⁊ ꝯcepti ⁊ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu cōtra istos. Quid inquit est ꝙ nūq̄ȝ dicere potuerūt cur in vita geminorū in actōibus in honoribus ceterisq̄ȝ reb⁹ ad humanā vitā ꝑtinētibus atq̄ȝ in ipa morte sit plerūq̄ȝ tātaq̄ȝ diuersitas vt similiores eis sint quantū ad ħ attinet multi extranei q̄ȝ ipsi inter se gemini qui exiguo tpis interuallo in nascēdi separato in cōceptu autem per vnū cōcubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēplū. j. in iiij. c. ⁊ idē habeť Geñ. xxv. Malach. j. ⁊ xlvij. d. q̄ntūlibet iacob dilexi esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq̄ patrū mēorīa sic alter post alterū vt posterior plātas ꝑoris teneret tāta fuit i eoꝝ vita moꝝ diuersitas tāta i actib⁹ disparitas tāta i parētū amore dissimilitudo vt ēt inimicos eos inter se faceret ista distātia. Nunq̄d ħ dr̄ ꝙ vno ābulāte ali⁹ sedebat: vno dormiēte ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat: vn⁹ duxit mercēnariā huitutē ali⁹ nō seruiuit: vn⁹ a mr̄e diligebať. ali⁹ a mr̄e nō diligebať: vn⁹ honorē q̄ apd̄ eos magn⁹ habebať amisit alter adept⁹ ē. ħ aug. ¶ Scd̄o iprobať ista heresis ꝑ Crif. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā i deū. pͥa est ꝙ de⁹ ē ⁊ fuit malus in stellas creādo. vnde sup Mat. dicit sic. Si aliquis adulter ⁊ homicida fiat ꝑ stellas magna est iniquitas stellaꝝ. maior illius q̄ creauit stellas. Nā cum sit p̄sci⁹ futuroꝝ de⁹ ex quo tāta iniq̄tas futura erat ꝑ stellas si noluerit emēdaf nō ē bonus. si voluit ⁊ nō potuit ipotēs est. Scd̄a blasphemia est ꝙ de⁹ est crudelis i talib⁹ ꝓ delictis pēas dare. vñ Crif. vt quid mali penā suscipiā. qd̄ nō volūtate ſꝫ necessitate cōmisi. Tertia blasphemia est ꝙ de⁹ ē isipiēs i p̄cipiēdo. Vñ Cris. Quis eñ iubet aliquē ne faciat malū qd̄ ñ p̄t d̄cliare aut vt faciat bonū ad quod nō p̄ōt ꝑuenire. hec ille. vñ merito dicif Mat. xj. Iugū enim meū suaue est. ⁊. j. Io. v. mādata ei⁹ grauia nō sunt ¶ Tertio ⁊ vltimo improbaf hec

opinio h'tica p gre. sicut p augu.
Sed dat spāliter vnū exēplum de
honoribus ꝛ dignitatib⁹ hominū
Vn̄ in omelia epiphanie dicit sic.
absit a fideliū cordib⁹ vt fatum ali
quid dicamus. vitā quippe hoim
solus hāc conditor qui creauit ad
ministrat. Neq3 enī ꝑpter stellas
homo. sed stelle ꝑpter hominē fa
cte sunt. Sequit in persarū quoq3
francorūq3 terra reges ex genere
prodeūt quibus profecto nascēti-
bus quis estimet quāti eisdem mo
mentis horarum ꝛ tempoꝝ ex ser-
uili conditione nascantur. ꝛ tamē
regū filij vno eodēq3 sidere cū ser
uis nati ad regnū ꝓficiūt cū serui
qui secū fuerant geniti in seruitu
te moriātur. Hec greg. Patet igi-
tur p istos tres doctores venera-
biles q predicta opinio est falsa
ꝛ h'tica. Unde determinando ve
ritatem cōcludit aug. de stella no
uiter xp̄o nascēte creata q ipa nō
est xp̄o in fatū. Unde sermōe. viij.
super Jo. non est sub fato syderum
dominus syderum cū ipe sit cōdi
tor syderū. ꝛ cōtra faustū nō ideo
xp̄s nat⁹ est vt si dici oportet non
stellā xp̄o sed xp̄m stelle fatū dice
remus fuisse. Ipse quippe illi nō
illa huic nascēdi cōtulit causam.
¶ Sed quereret aliquis diligēs
scire vtrum ex impressiōe lumina
rium celestiū causetur aliquo mo
do in hominibus diuersitas moꝝ
Respōdetur q mores hominum
ꝛ euentus futurorum a sideribus
causari dupliciter potest intelligi
aut necessario ꝛ infallibiliter: aut di
spositiue ꝛ contingenter. Si dica-
tur primo modo sic nō tantum est
falsum sed etiam h'ticum quia re-
pugnat xp̄iane religioni. tum q2
veritas fidei in hoc errore saluari
nō posset dum enim omnia ponit
a syderib⁹ necessario euenire tol-
lit meritum ꝛ per consequens glo
riam: tum q2 honestas morum per
hunc errorē ꝑiudicium patit dum
culpa peccātis in sydera refundi-
tur vt supradictum est: q2 sic licen
tia malefaciēdi sine reprehensio-
ne creditur vt hō ad orādum ꝛ co
lendū sydera incuruetur. ¶ Si au-
tem dicatur mores hominum a di
spositionib⁹ syderū variari dispo-
sitiue ꝛ contingēter sic pōt habe-
re veritatē quia nec rōni nec fidei
repugnat: planū est enim q dispo
sitio corporis varia multū facit ad
variationē affectionum ꝛ morum
a se: vt plurimū. enī anima corpo-
ris ꝯplexiones imitat vt dicit sex
principiator. Vn̄ colerici sunt ira-
cūdi: ꝛ sanguinei sunt benigni. me
lācolici sunt inuidi: ꝛ flegmatici
pigri: hoc autē nō est necessarium
quia anima dominatur suo corpo
ri maxime quādo est adiuta p gra
tiam. multos enim videmus cole-
ricos mansuetos: ꝛ melancolicos
benignos. quoniam ergo virt⁹ cor-
porum celestium operatur admi-
rationē ꝛ qualitatē complexionū
Hinc est q p consequēs operatur
quodammodo ad qualitatē moꝝ
valde tamen de longinquo. plus
enim facit ad qualitatem comple
xionis virtus nature inferioris q̄
virtus syderum. Unde aug. in. v.
de ciui. dei. ca. ij. In solutione ca-

iusdã questionis de duob⁹ fratri-
bus qui simul infirmabãtur ⁊ cu-
rabãtur cũ quereret vnde h̄ esset.
magis cõmẽdat rationẽ hypocra
tis q̄ astronomi.hypocras eñ rñ
dit ꝙ h̄ erat ꝑpter similitudinẽ cõ
plexionis.Et astronom⁹ rñdit qꝺ
h̄ erat ꝑpter idẽtitatẽ cõstellatio
nis.melius eñ respõdit phisicus
q: cãm dedit magis ꝓpriã ⁊ ꝓpi
quam.Est sic ergo dicẽdũ ꝙ ĩpres
siones syderũ aliquo modo dispo
nũt ad varietatẽ morũ.nõ quidẽ
dispositiõe necessaria ⁊ ꝓpria ⁊ suf
ficiente sed remota ⁊ contingẽte
¶Sed obiicitur ꝙ phus libro de
ꝓprietatibus elementorum dicit
ꝙ regna vacua fcã sunt ⁊ terre de
populate apud ꝯiũctionẽ. Iouis
⁊ saturni.sed talia nõ depẽdẽt ex
libero arbitrio ergo ⁊c. Rñdetur
ꝙ hoc dicit phus nõ q: hoĩes non
potuerũt resistere influẽtie illius
cõstellatiõis.sed q: noluerunt q:
dicit Tholomeus in almagesti.sa
piẽs homo dominabitur astris:q̄
uis autẽ ꝯiunctio iouis ⁊ saturni
eo ꝙ saturnus habꝫ ĩfluẽtiã melã
colicã ⁊ malã.Jupiter aũt immit
tit valde bonã influẽtiam potest
ad rixã vel discordiã homines in
clinare:cui tamẽ inclinatiõi hoĩes
ꝑ libertatẽ arbitrij ꝑñt resistere
⁊ satis faciliter cũ adiutorio gra-
tie dei.¶Obiicitur iterum q: da
mascen⁹ li.ij.c.vj.dicit ꝯstituunt
multotiẽs ⁊ comete signa quedã
mortis regũ.⁊c.Respõsio quidaꝫ
dicunt ꝙ cometa nec naturaliter
gñatur nec est vna de stellis in fir-
mamẽto positis.Unde nec eius si
gnificatio est naturalis.Uñ dama-
scen⁹ li.ij.c.vj.dicit ꝙ comete non
sunt ex his q̄ a ꝑncipio genite sũt
sꝫ diuina iussione ẽm ipm tẽp⁹ cõ
stituunt ⁊ rursus dissoluunt hec
damascen⁹.⁊ ꝑ tale signũ deus ꝓ-
nũciat mortẽ regũ magis q̄ alio-
rum:tum q: rex est ꝑsona cõis .tũ
q: ex hoc põt oriri turbatio regni
de cui⁹ custodia magis sollicitãt
angeli ꝑpter cõe bonũ.¶Et si q̄
ras qꝺ est illud regnũ ĩ quo debet
tale accidere.hic respõdet catho-
lic⁹ dicẽs ꝙ qñcunq; apparet sem
per significat mortẽ vel ĩmutatio
nẽ alicuius principis vel destru-
ctionis alicui⁹ patrie.⁊ semꝑ diri
git radios suos ad illã patriã cui
minatur.Alij aũt qui viã phicã
sequunt videt ꝙ stella cometa sit
ĩpressio calida ⁊ sicca generata ex
inferiore parte aeris ꝓpe ignẽ de
vapore calido ⁊ sicco ⁊ glob⁹ illi⁹
vaporis adunatus apparet corp⁹
stelle.Partes autẽ illius corporis
discõtinuate circa illũ globũ ⁊ in
longũ protẽse in suis extremitati
bus illi globo cõiũcte sunt quasi
eius come sicut loq̄tur albert⁹ ma
gnus dicẽs ꝙ comete sũt stelle ha
bẽtes comas qꝺ fit ꝑ aerem inflã
matũ cõtẽtuꝫ a stellis siue plane
tis quisq; scꝫ saturno Joue.mercu
rio ⁊ venere.Isti eñ planete pro-
pter velocẽ motũ ipsoꝝ ignĩãt ae
rem in circuitu eoꝝ: ⁊ sic propter
aerẽ inflãmatũ cõtẽtuꝫ a stellis
ꝓdictis coniũcto lumine eoꝝ cuꝫ
eo videntur stelle ille comete:⁊ se
cundũ hãc positionẽ signat ⁊ cau
sat nõ ꝑ se sed ꝑ accidẽs mortali-

tatē puenietē ex īfirmitatib⁹ calidis ⁊ siccis q₂ vehemēs distēpata siccitas consueta est ꝑuenire et cōtinuari gñationi comete: et q₂ vt in plurib⁹ diuites nutriunt calidis ⁊ siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt: īter quos mors regū ⁊ principum est magis notabilis. Huius opinionis vr̄ esse ysidorus in. iij. ethimologiarū. Dicit enī ꝙ hoc genus syderis qñ apparet signat pestilētiā. aut famē aut bellū. Idē videt sentire beda. Dicit enī ꝙ signat pestilētiā aut bella. aut vētus. aut estus. ¶ Et si q̄ras vtrū illa stella que apparuit ī natiuitate xp̄i fuit cōeta. Rñdet beda. ꝙ nō q₂ ex q̄buscūq₃ causis nascat cometa siue ex planetis siue ex fixis semꝑ apparet in parte septētrionali. Stella aūt q̄ apparuit in ortu xp̄i mouebat ab oriente ad meridiē versus occasum qđ nō solet facere mot⁹ cometarū. vt dicit Cris. ⁊ sic pt₃ fm̄ q̄libet istarū opinionū nullū penit⁹ astra habere dominiū super liberum arbitriū. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est catholica vel heretica pertinet ad theologos.

Septima consideratio est scire ad quos ptinet diffinire q̄ assertio est catholica vel hr̄tica vtru₃. s. ad theologos vel canonistas. Et rñdet venerabilis Guillelm⁹ ochan in suo dyalogo ꝙ istđ ꝟbū diffinire h₃ plres significatiōes de q̄bus due ad ꝓpositum vident ptinere. Cōtingit enim aliq̄d diffinire auctoritate officij. ⁊ sic diffinire q̄ assertio catholica ⁊ que heretica sit cēsenda ad summū pontificē ptinet ⁊ conciliū generale. Alit ꝯtingit diffinire ꝑ modū doctrīe quō magistri in scolis diffiniunt q̄stiones ⁊ determināt ⁊ sic accepto verbo diffiniēdi circa ꝓpositā q̄ōne₃ diuersimode sentiūt lr̄ati. Est enī vna opinio ꝙ ad canonistas principaliter spectat q̄ assertio est catholica que heretica iudicare: ad qđ mouent triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illā scientiā principaliter spectat diffinire vł discernere que assertio est catholica ⁊ que heretica censenda. que ꝑncipalr̄ tractat de assertiōe veritatū theologicarū ⁊ reprobatiōe heresum dānatorū huiusmodi est sciētia canonistarū ⁊ nō theologorū ergo. Secūda ratio hec est. Ad illā sciētia₃ pertinet diffinire q̄ assertio est catholica ⁊ que heretica est cēsenda cui fides q̄tum ad credibilia principalib⁹ adhibet. Sed q̄tū ad ea q̄ sunt fidei magis credēdū est canonistarū sciētie q̄ theologorū q₂ magis credēdū ē ecclie ꝑ quā edita est scia canonistarū q̄ euāgelio teste augustio q̄ vr̄ asserere maiorē esse auctoritatē ecclie q̄ euangelij. q₂ nec euangelio inq̄t crederē nisi auctoritas ecclie ꝯpulisset ergo ad sciētiā canonistarū magis ptinet diffinire que assertio est catholica q̄ heretica est censenda q̄ ad theologiā. Tertia rō est h̄. Ad illā scientiā principalr̄ spectat dif

cernere que assertio est catholica que heretica est cēsenda cuius auctoritas hꝫ symbolum fidei ⁊ articulos ordīare ⁊ articulos fidei recte ⁊ rite distīguere sꝫ hoc spectat ad summū pōtificē q̄ autor est sciētie canonistarum ergo per ꝯñs ad ipsos principalius q̄ȝ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica q̄ heretica debeat reputari. ¶ Alij indubitāter tenēt qđ ad theologiā spectat nō ꝑ moduȝ diffinitiōis auctoritatiue sꝫ ꝑ modū doctrine principalr̄ diffinire q̄ assertio catholica q̄ hr̄tica censenda est. ⁊ ꝙ ad canonistas nō pertinet nisi inquātū eoꝝ sciētia aliq̄ ad fidem spectātia dinoscitur mēdicare a theologia qđ nitūtur rationibus affirmare. Quarū prima est hec. Ad illius sciētie doctores propter quam solūmodo dicit̄ assertio catholica vel heretica principaliter spectat diffinire ꝑ modū doctrīe que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiā solummodo scitur quecūq̄ȝ assertio catholica reputanda ꝙ illa assertio sola q̄ est cōsona theologie est vere catholica. Illa vero q̄ theologie noscit̄ aduersari esse dinoscitur heretica. Si enim aliqua assertio quibuscūq̄ȝ de causis summoꝝ pontificū vel etiam generaliū cōsilioꝝ aut etiā imperatoꝝ legib⁹ īuenireī aduersa si theologie nullatenus obuiare cēuis ꝑ falsa ⁊ erronea posset hr̄i. non tn̄ deberet īter hereses ꝯputari: ergo ad theologie tractatores pricipalr̄ ꝑtinet diffinire ꝑ modū doctrine q̄ assertio catholica ⁊ q̄ heretica cēsenda est. Secūda ratio est hec. Ad illi⁹ sciētie tractatores in qua explicite ⁊ cōplete traditur regula fidei orthodoxe principalr̄ spectat diffinire ꝑ modū doctrīe que assertio catholica q̄ heretica est censenda. Hmōi aūt est scia theologica non canonistaꝝ. mlta em̄ ad fidē nr̄aȝ spectātia in theologia reperiunt̄ explicite de quib⁹ in sciētia canonistarū mētio nō habet̄. nihil aūt ꝑtinēs ad regulā fidei ī alia sciētia poterit repiri nisi qđ a theologia recipiūt. ꝰ ad theologos noscitur talis diffinitio pricipalr̄ ꝑtinere: ad canonistas nō spectat nisi īquātū aliqua theologica a theologia noscunt̄ mēdicare. Tertia rō est hec de assertionib⁹ quas sciētia superior ⁊ inferior tractare noscunt̄ hꝫ superior scia principali⁹ iudicare. Sꝫ de q̄busdā assertiōibus catholicis ⁊ hr̄ticalibus theologia q̄ est supior ⁊ sciētia canonistarū q̄ est inferior aliquo mō pertractāt ergo ad theologiā ꝑtinet pricipali⁹ talis diffinitio. ⁊ ꝑ cōsequēs ad theologos pricipalr̄ spectat diffinire per modū doctrīe q̄ assertio catholica q̄ hr̄tica est censenda. Plures alias solēnes rōes facit vbi supra venerabilis ockam sed he sufficiant ꝑ pn̄ti. ¶ Restat aūt rn̄dere ad rōnes canonistarū. Ad primā nōnulli rn̄dent theologi dicētes ꝙ ad theologiaȝ nō ad sciaȝ canonistaꝝ spectat pricipalr̄ de approbatiōe ꝟitatū catholicarū ⁊ reprobatiōe heresū dānatarū tractar̄ cui⁹ rōeȝ assignāt dicētes

Quomodo canonistis ualet diffinire aliquam propositionem catholicam

q assertio veritatis e approbatio veritatis q eni aliqd dictuz asserit esse veru approbat illd dictu tanq veru assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio aute veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. qr qui aliqua approbat veritate p consequens contraria reprobat falsitate: sicut qui pcipit vnu contrariorum: p consequens phibet alid. vt notat glo. in decreto di. pria humanu. sup verbo phibet. assertio ergo veritatu theologicaru p quadam consequetia e reprobatio oiz heresum cotrariaru. Cu ergo p theologia pricipaliter veritates theologice asserant. sequit q approbatio veritatu theologicarum z danatio heresum principaliter ad theologia ptinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio z reprobatio pricipaliter ad theologia ptinet. ergo no tm ad ea ptinet. respodet p dicti dicetes. q ad scietia canonistaru ptinent libri decretoru z decretaliu: z alie questioes summoru pontificu z episcopale: in qbus queda veritates theologice asserutur: z no nulle hereses reprobant. licet tn ille veritates z hereses sint pauce respectu illaru q in theologia habent. z io non tm ad theologia. sed etia ad scietia canonistaru spectat aliquas veritates catholicas approbare z aliqs hereses licet paucas reprobare. Ad theologia aut spectat oes veritates catholicas approbare: z oes hreses reprobare. quare licet pncipaliter talis approbatio z reprobatio ad theologia pertineat. ptinet tn secundario nihilomin9 ad scietia canonistarum. Alia rone adducit dicetes theologia veritates catholicas approbado: z hereses reprobado a canonistaru scientia: nihil oino recipit vel medicat. Canonistaru tn scientia veritates catholicas approbando z hereses reprobado a theologia oia medicando pcedit: qre ad theologia hec principalius z vniuersaliter pertinere noscunt ad canonistarum scietia secudario z pticlariter. ¶ Ad scdaz ratione canoistarum respodetur q qtuz ad ea q fidei sunt magis crededu e theologie q cuicuq alie scietie. nullisq scriptorib9 quarucunq scientiarum: ita oportet credere sicut scriptorib9 sacre theologie. Auctoritas bti Augustini: q adducit: vt nonnulli dicut frequenter a multis contra intellectu beati Augustini pessime allegatur Ad cui9 intellectu dicut esse sciendu q nomen ecclesie eq uoce in locis variis scripturarum accipitur: aliquado pro: loco corporali diuinis officiis deputato. Aliquado p aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fideliu simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viuentium: sed etiaz fideles mortuos comprehendit: z isto vltimo modo accipit ecclesiaz btus Augu. in li. cotra ma

nicheos et recitatur di. xi. c. palā. qui ait. palā est q̄ i re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q̄ ab ipsis fundatissimis sedibus aploꝝ vsq̄ ad hodiernū diem succedentiū sibimet epoꝝ serie et tot populoꝝ ꝯsentanee firmatur vbi ecclesia catholica epos et pplos a tpe apostolorū vsq̄ ad ordies sibimet succedētes importat: et sic accipit nomē ecclesie. Augusti. cū asserit q̄ nō crederet euāgelio nisi eū auctoritas eccl'ie cōpelleret Ista eīm ecclesia scriptores euāgelij et oēs populos cōprehendit sicut pbatū est. Quare ex auctoritate Aug. Sane itellecta inferri nō pōt q̄ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori q̄ȝ euāgelio. Et p cōsequens per eā pbari non pōt q̄ maior fides sit exhibēda sacris canonib' q̄ȝ euāgelio xpi. Concedūt tñ q̄ magis credendū est ecclesie que ē multitudo catholicoꝝ oim q̄ fuerūt a tēporib' pphetarū et aploꝝ vsq̄ modo q̄ȝ euangelio. nō q̄ de euāgelio sit aliq̄liter dubitādū: sed q̄ totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est q̄ȝ euāgelista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ps esse dinoscit. Nō ē aūt mirū si maior ē auctoritas toti' q̄ȝ ptis: idō maior ē auctoritas toti' ꝯgregatōis cōprehēdētis euāgelistas et omnes alios orthodoxos vsq̄ ad hec tēpora q̄ȝ vnius vel etiam plurium personarū congregatiōis eiusdē Quod autē ꝯditor canonū nō sit maioris auctoritatis q̄ȝ euāgeliū sed mīto minoris: ipsimet canonū cōditores testātur apte. Urban' eīm papa. vt habet. xxv. q. j. c. sunt quidā: ait. sciendū vero sūmopere est q̄ inde nouas leges potest condere pontifex supple Romanus: vnde euāgeliste. Nequaq̄ aliq̄d dixerunt vbi vero aperte dñs vel eius apostoli: vel eoꝝ sequaces: sancti patres sentētialiter aliq̄d diffinierūt ibi romani pontifices non nouā legeȝ dare possunt: sed poti' qd̄ predicatū ē vsq̄ ad aiaȝ et sanguinē confirmari dȝ: si eīm q̄ docuerūt apli et pphe qd̄ absit destruere niteref nō sētētiā dare: sȝ magis errare cōuincerēt. Ex his igitur colligit euidēter q̄ ꝯditor canonū minoris est auctoritatis q̄ȝ euāgeliū sacrosanctū: ꝯtra qd̄ nouā legē nequaq̄ condere pōt: sed euāgeliū defendere vsq̄ ad aiam et sanguinē obligat. Contra qd̄ si nouā legē dare p̄sumeret esset de errore p catholicos cōuincēdus. his fabianus papa cōcordat q̄ vt habet. xxiiij. q. iij. c. q̄ oīpotentem deū metuit nec ꝯ euāgeliū: nec cōtra aplos: nec ꝯtra pphetas: nec sanctoꝝ patrū instituta agere aliquid vllo mō cōsentit. Ex quib' verbis patēter habet q̄ conditor canonū si oīpotentē metuit nihil cōtra euāgeliū cōponere p̄sumit statuere. et ita nō maioris sȝ minoris auctoritatis q̄ȝ euāgeliū eē dinoscit qd̄ i plurib' capitlis i libro decretoꝝ insertis luce clari' ꝯstat sicut ex di. ix. c. noli. et c. ego solis. et ca. q̄s nesciat. et c. noli. et c. neq̄: et ex. xiiij. di. c. sicut. et ex cā. ij. q. iij. c.

Dicit aut[illegible] [illegible] papa minoris est auctoritatis quam euangelium

si is qui preest. Alie auctoritates q̄plurime quas lōgū eēt recitare: h idē asserūt manifeste: ꝛ ꝓpter easdē rōnes dicūt ꝙ tota multitudo xp̄ianoꝝ nūc vita mortali viuētiū nō est maioris auctoritatis q̄ sit scm̄ euāgeliū: qꝛ multitudo viuētiū dꝫ vsqꝫ ad aīam ꝛ sanguinē defensare euāgeliū. ¶ Ad tertiaꝫ rōnē canōistaꝝ rn̄dēt nōnulli dicētes ꝙ summ⁹ pōtifex dꝫ sacraꝝ lraꝝ hr̄e notitiā ꝛ etiaꝫ in sacris canōibus dꝫ esse pit⁹. Et ideo simbolū ordinare ꝛ articulos fidei recte distinguere spectat ad ip̄m p̄cipue cū ꝯsilio ꝛ assensu ꝯcilij generalis. Sed i simbolū ordināḋo ꝛ articulos fidei distinguēdo ꝛ eadē rōne in distinguēdo autētice q̄ assertio est catholica: ꝛ q̄ heretica reputāda theologie principaliter debet initi: secūdario aūt i sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rōne ꝯcludi pōt ꝙ ad theologos spectat pricipaliter diffinire docēdo vel legē alijs exponendo q̄ assertio inter catholicos queue inter hereticos debet nūerari. Et licet cuꝫ theologi vel alij de heresi accusant vel alios excusare conant. libellus excusatiōis respōsionis: appellatiōis: ꝛ hm̄ōi ꝯpōere nesciāt nec formare: sꝫ ad canōistas oporteat eos recurrere nō tn̄ ex hoc cōcluditur ꝙ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: ꝛ que heretica est cēsenda: vt dictū est: quia aliō est discernere que assertio ē: ꝛc. ꝛ aliud est scire formas accusationū ꝛ modū agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: qꝛ pmū ad theologos. Scōm ad canonistas dinoscit ptinere: quoniaꝫ aliud est cognoscere denarios veros a falsis auruꝫ ab auricalco: eq̄s sanos ab eq̄s egris: arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliq̄s de aliquo p̄dictoꝝ voluerit i iudicio accusare aliquē ꝛ accusat⁹ si se voluerit defensare quō libelli accusatiōis. rn̄sionis. appellatiōis. ꝛ hm̄ōi q̄n vtl in iudicio fuerit oportunū cōfici debeant ꝛ formari. Primū ad mōetarios: aurifabros fabros ferri. ꝛ fabricatores armorū spectare dinoscit. Scōm⁹ vero ad iuristas nō ē dubiū pertinere. Unde p istā rōem ꝓbari cōtingeret ꝙ ad iuristas ꝑtiet discernere qd̄ aurū est verū ꝛ qd̄ falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de oīb⁹ mechanicis ꝛ reb⁹ naturalibus vniuersis. q̄ in vsum hoīm veniunt haberēt pricipaliter iuriste discernere qualia eēnt ƀm naturā suā vel artē: cū de hm̄ōi oībus cōtingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigantes p libellis accusationis: rn̄sionis. appellatiōis: ꝛ hm̄ōi ad iuristas habere recursum. Constat ꝙ sepe iurisperiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt esse ƀꝫ naturā vel artē a qua fiūt nesciūt iudicare. quō tn̄ de talibus reb⁹ recuperādis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos ꝛ alia q̄ spectāt ad formā agendi ꝛ defendendi coram iudice non ignorāt.

¶ Quomodo heretici a fidelib⁹ sunt vitandi.

Octaua considera tio est si heretici sunt vitandi: quare videtur ali cui ꝙ nō ſm illud Mat. xiij. Ne forte colligētes zizania eradicetis simul ⁊ triticum sinite vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad messem. zizania sunt heretici: triticum vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sunt tolerandi inter fideles ⁊ non sunt ab eis vitandi vsqꝫ ad finē seculi. ¶ Pro declaratiōe huius ꝯsideratiōis: ⁊ solutiōe argumenti notādū ꝙ multiplex est cōio: ⁊ simił'r est mł'tiplex cōionis priuatio. Est eñ cōio spūalis. scꝫ q̄ est in cōsensu vero vel interp̄tatiuo ⁊ hoc mō nō est cū̄ hereticis cōicandū: sic intelligitur illud. ij. Chorint. vj. Exite de medio eoꝝ gl. spūaliter. s. vt eoꝝ scelera increpetis. Est scđo cōio i sacramētis hoc etiā mō nō est cōicādū cū hereticis notatis siue noiatis: q̄ ēt licꝫ non sint notati siue noiati: tñ q̄ntum ē ex se priuent effectu cōionis sacramētoꝝ: q: ipso iure sunt excōicati siue occulti siue manifesti. extra de hereticis. excōicam⁹. Est iterum cōio in cibo in potu: ⁊ hmōi: hoc etiā modo non cōicandū cum illis hereticis qui precisi sunt ab ecclesia noiatim. Est etiā quarta cōio corporalis vt cohabitatio in eadē ciuitate: ⁊ talis cōio nō vitabať in pricipio pp̄ter mł'titudinē hereticoꝝ. si autē timereť de lapsu ab aliquibus tutius eē non habitare cū eis. ¶ Sic ergo pōt r̄ńderi ad argumentū ꝙ illō dictū pōt intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis deprehendi non pōt: tales eñ ⁊ si excōicētur excōicatione generali. non tñ excōicatiōe personali: nec exterminanť gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestoꝝ intelliganť. vel intelligi pōt de catholicis malis. Unde Rabanus habēs discretionis exēplū equanimiter dꝫ tolerare malos pp̄ter bonos. Sciēdū aūt ꝙ messis dr̄ tēpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ sūt abiiciēdi euāgelica falce. ſm hoc intelligiť permissio p̄ tpe illo quo nō discerniť plene an sit hereticus: cū aūt inotuerit plene eccl'ie corruptio sua ē p̄sonał'r p̄scindēd⁹. vñ Aug. li. de vera religiōe dicit sentētioał'r ꝙ i eccl'ia tādiu sustineť error alicui⁹ donec aut accusatiōeꝫ iueīat: aut opinionē prauā p̄tinacit' defēdat Cū āt dr̄. i. Choꝝ. xj. necesse ē hereses eē. Ibi dr̄ necesse illō qđ est vtile p̄ accidēs siue p̄ter ītētiōeꝫ hereticoꝝ. s. ad h̄: vt ab his q̄ se exercent i diuina scriptura pigritia eā discutiēdi excutiať ⁊ magis fidei v̄itas declareť. vt s̄ patuit ꝯsideratiōe. v. hoc etiā habeť ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dñs ⁊c. sup. i. vsqꝫ ad finē seculi erunt aliq̄ hereses vel malitie hoim ad exercendā fideliū sapientiā: ⁊ patientiā. Sic ergo pꝫ quō heretici sunt vitādi. s. notorij. Dico etiā sine d̄nūciatiōe cū nulla possit tergiuersatiōe celari: puta si publice

predicarēt cōtra fidē.ex̄.de coha. cle.z mulier.c.vestra.z.c.fi.possumus tñ z debemus eos monere et inducere:vt ad verā fidē redeant In aliis ydo non licet eis cōicare: etiā si sit pater:fili⁹:maritus: vel vxor:aut soror.huic seruituti subiectus:z ideo si infidelis discedit discedat sm apłm. xxviij.q.j.in.c. si infidelis.

¶ An sit cū hereticis aut aliis hominibus publice disputādū.



Ona cōsideratio est.Si est cū hereticis vl cū aliis īfidelib⁹ publice disputādum. Rñdet sm Tho.in.ij.ij.qō.x.φ in disputatione fidei sunt duo ɔsiderāda.Unū ex parte disputātis .s. qr disputat tāq̄ dubius de fide z expiri volēs veritatē tūc peccat ꝓculdubio tāq̄ īfidelis.Si aūt disputat ad cōfutādū errores vel ad exercitiū ē laudabil̄.Aliud est ɔsiderādū ex pte audiētiū:vtrū.s.ipi sint īstructi z firmi ī fide tūc ei nullū est periculū disputare.Aut si audiētes sunt simplices:z in fide titillātes: z tunc circa tales distinguēdū est qr si sūt sollicitati ab īfidelib⁹nitētibus in eis fidē corrūpere:tūc necesse est publice disputare dūmodo iueniant̄ aliqui ad hoc idonei Per hoc enim simplices in fide firmabuntur z tolletur decipiēdi facultas in fidelibus. Si vero non sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare corā simplicibus quoꝝ fides etiam ex hoc est firmior qꝺ nihil diuersum audiuerūt: z ideo nō expedit eis vt audiāt verba infideliū disputātiū ɔ̄ fidē:phibent̄ quoq; oēs layci publice disputare de fide vel occulte qui vero contra fecerit excōcatiōis laqueo innodet̄. extra de hereti.c.quecūq;.lib.vj.

¶ De modo inquirēdi hereticos.



Ecima considera tio est videre q̄s ē mod⁹ inq̄rēdi hr̄ticos. Ad qꝺ breuiter dr̄ φ si papa dat certā formam illa tenēda est:alr̄s pñt queri p accusationē:inq̄sitionē:z denūciationē. Sed in examinatiōe testiū contra hereticos debēt interesse due ꝑsone religiose. z si fieri pōt p publicā ꝑsonā ɔscribi testiū dicta.ex̄ de here.c.vt officiū.li.vj.§.volumus:z cōcedit̄ religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiū habuerūt z exercuerunt:z etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officium tabellionatus: quo ad p̄missa si eis iniunctum fuerit: vt in.dicto.c.vt officiuꝫ.§.cōcedētes Itē tenēt̄ dyocesani vel archiepiscopi:vl̄ archidyaconi semel saltē in anno p se:vel p alios q̄rere hereticos:vbi fama est eos habitare z illos quos credūt de hoc aliq̄d scire debēt cōpellere iurare vt idicet si quos hñt suspectos propter occulta cōuēticula vel alia signa. extra i.c.excōicamus.§.addicim⁹. Suspectus aūt si vocatus cōfitet̄ z sperat̄ de correctiōe potest ei iniūgi penitētia salutaris:si aūt negat z aūt sit infamatus indicetur

ei purgatio quã si non p̄stiterit ex cõicabit̃: ⁊ vsq͡z ad satisfactionẽ cõ dignã ab oib⁹ euitabit̃: ⁊ si p̄ añũ sic steterit: extũc velut heretic⁹ cõ dẽnet vt in dcõ. c. excõicamus. §. q̄ aũt. Itẽ illi q̄ p̄sunt ciuitati vl̃ loco alij quocũq͡z noīe cẽseant̃ ad re q̄sitionẽ eoꝝ debẽt iurare p̄cise attẽdere iuiolabilit̃ ⁊ s̃uare ac facere. ac oib⁹ suis subditis iuiolabiliter obs̃uari toto t̄pe sui regiminis ꝯstitutiões i fauorẽ fidei a sede ap̄lica p̄mulgatas ac ẽt rep̄robatas. q̄s q̄ iurare noluerit ⁊ s̃uare: vt īfamis ⁊ tãq͡z hereticoꝝ fautor ac de fide suspect⁹. officio ⁊ honore sui regiminis expoliet̃: nec vlteri⁹ ad dignitatẽ aliquã vel offiñ publicũ assumat̃: nec teneat aliq̄d q̄d fecerit vt p̄tãs baliu⁹ ꝯsul vel rector. extra li. vj. c. vt officiũ. §. statuimus. Debẽt etiã oẽs rectores in hoc negocio parere dyocesanis ⁊ etiã inq̄sitorib⁹: nec aliquo mõ debent cognoscere de hoc crīe. vt captos liberare ⁊ hmõi. al's sũt excõicati: ⁊ si excõicationẽ sustinuerũt p̄ annũ ꝯdẽnari debẽt tãq͡z heretici. extra. in. c. vt inq̄sitionis li. vj. Itẽ in negocijs heresis p̄cedi põt simpliciter ⁊ de plano. ⁊ si periculũ eẽt nõ notatis accusatorib⁹ vel testib⁹ publice: nisi corã aliq̄b⁹ p̄uidis p̄cipiẽdo⁊ d̃ tenẽdo secretũ ⁊ hmõi: s͡z cessante periculo publicent̃: vt fit i alijs iudicijs. extra in. c. statuta. li. vj. S͡z nũq̄d hereticus poterit appellare. Dico q̄ hereticis inhibita est appellatio. extra eodẽ. vt inquisitionis. li. vj.

In hereticis quomodo sit procedendum

¶ De pena q̄ sunt puniẽdi h̄rtici.



Undecima ꝯsideratio est q̄li pena sunt heretici puniẽdi. R̄ndet̃ q̄ quadruplici pena sunt heretici feriẽdi. s. excõicatiõe. depositiõe. rerũ ablatiõe. ⁊ militari p̄secutiõne. Excõicatiõe: q̄ oīs hereticus siue occult⁹ siue manifest⁹ ipso iure ẽ excõicat⁹ maiori excõicatiõe. xxiiij. q. j. c. j. ⁊. ij. extra de h̄rti. c. ad abolẽdã. Scđo depositiõe: q̄ indistincte siue cleric⁹ siue layc⁹ etiã papa vel imp̄ator vel q̄libet alius d͡z deponi ab oī dignitate. xl. disti. si papa. xxxiiij. q. j. q̄ ꝯ pacem. Tertio rerũ t̄poraliũ ablatiõe: q̄ oīa bona eoꝝ debẽt ꝯfiscari eccl̃ie cui deseruiebãt si erãt clerici vel layci si in t̄porali iurisditione sunt ecclesie subiecti. Alioꝝ vero laycoꝝ bona p̄ncipib⁹ secularib⁹ cõfiscãtur. Quarto militari p̄secutiõe si eẽt. p̄pter malos puniẽdos oportuit regiã maiestatẽ non solũ legibus esse decoratã: s͡z armis armatã multo forti⁹ p̄pter hereticos exterminãdos. Jdõ dicit glo. j. Cori. v. de paulo q̄ cũ videbat aliquos p̄teruos ad corrũpẽdũ fidẽ sathane tradebat corp̄aliter vexandos Sic ergo heretici nõ solũ excõicãtur ⁊ deponunt̃. s͡z ⁊ oī officio ⁊ bñficio debẽt expoliari. ⁊ si clericus sit d͡z degradari. ⁊ demum q̄libet talis d͡z relinq̄ arbitrio p̄tãtis secularis aīaduersiõe debita puniẽdus. s. crematiõe: nisi ꝯtinuo post dep̄hensionẽ erroris ad fidẽ velit reuerti ac errorẽ suũ abiurare ⁊ satisfactionẽ exhibere. ⁊ sic redeuntes debẽt in p̄petuo carcere reclu

Quadruplici pena puniuntur

di. extra de hrti. excõmunicam⁹. ij.

¶ Sed quã penã incurrũt credẽtes. receptores: defensores: ꝛ fautores hereticoꝝ. Rñdetur ꝙ quilibet talis est excõicatus. ꝛ si nõ satisfecerit infra annũ: extũc ipso iure est infamis: nec ad publica officia seu ꝯsilia nec ad eligẽdos aliquos ad hmõi: nec ad testimoniũ debet admitti nec põt condere testamẽtũ: nec ad alicuius hrditatis successionem accedere. Null⁹ quoqꝫ ei super quocũqꝫ negocio: sed ipse aliis cogetur rñdere si iudex est eius nõ valet sentẽtia. Si aduocatus nõ admittit̃ ei⁹ patrocíniũ. Si tabellio nõ valẽt eius instrumẽta. ꝛ sic in simılib⁹. Si vero sit clericus ab omni officio ꝛ beneficio dꝫ deponi. ꝛ illi q̃ tales postq̃ fuerunt ab eccl̃ia denoīati euitare cõtẽpserint: debẽt excõicari. ꝓbant̃ hec oīa. extra eodẽ excõicam⁹. j. §. credẽtes. Itẽ oẽs clerici qui talibus exhibent ecclesiastica sacramẽta vel traderẽt ecclesiastice sepulture: aut elemosynas seu oblationes eoꝝ reciperẽt debẽt ꝓuari suo officio ad qð nunq̃ restituent̃ sine idulto sedis apostolice spāli. similiter ꝛ regulares quorũ etiã ꝓuilegia in illis dyocesibus nõ seruent̃ etsi quib⁹ tales excessus ꝑpetrare ꝓsumpserint. vt. i. d. c. excõicamus. §. sane clerici. Et nota ꝙ ipsi credẽtes eoꝝ errorib⁹ heretci. sũt dicẽdi. extra eodẽ excõicamus. ij. Quicunqꝫ etiã hrticos credẽtes: receptores: defensores: vel fautores eoꝝ sciẽter ꝓsumpserint ecclẽiastice tradere sepulture excõicati sunt. nec debẽt absolui nisi ꝓpriis manibus publice extumulẽt ꝛ ꝓiciãt corpa dãnatorũ ꝛ loc⁹ ille ꝑpetua careat sepultura. extra. de hrti. c. quicũqꝫ. li. vj. Itẽ hrtici cũ oib⁹ fautorib⁹ mõ: dictis ꝛ ipsoꝝ filii vsqꝫ ad secũdã gñationem ad nullũ eccl̃iasticum beneficiũ seu officiũ publicũ admittant̃ al's irritũ est. extra eo. c. quicunqꝫ §. hrtici.

¶ Et si dicas ex predictis colligit̃ ꝙ hereticus est multiplici pena puniẽdus. hoc videtur irrationabile: q꜠ deus non punit bis in idipsum. Cuꝫ ergo oẽs hrtici sunt excõicati: vt dictũ est. ꝛ excõicatio sit pena. sequit̃ ꝙ nõ sũt alia pena puniẽdi. Rñdet̃ qð pro vno pctõ vna pena quis punitur. Sed si ad vnũ peccatũ plura cõcurrãt q̃ sunt multa pctã vel ꝓpter rei aspsum eiusdẽ põt homo iuste puniri multiplici pena. Si q̃s ergo labitur i dãnatã hrsim punit̃ pena excõicatiõis. q꜠ vt dictũ est oĩs hereticus est excõicatus: sed si post abiuratã hrsim iterũ labat̃ debet alia pena corporali puniri vel tẽporali damnari.

¶ Quis potest capere hrticos et tormentis exponere.

Duodecima consideratio est scire quis potest capere ꝛ tormẽtis exponere hrticos. Rñdet̃ ꝙ tã eps q̃ inquisitor vn⁹ sine alio potest citare ꝛ capere ꝛ tute custodire vel ꝯpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visuꝫ fuerit faciẽdũ. Sꝫ deputare dare carceri ꝛ ꝙ ma

Quare hereticus multiplici pena punitur

gis ad penā q̄ ad custodiā videatur vel tormētis exponere vel ad sententiā ꝓcedere ꝯtra eos nō pt eps sine inquisitore. nec īquisitor sine epo aut eius sup hoc delegato aut epali sede vacāte delegato capituli si sui adinuicē copiā possint habere infra octo dies postq̄ se inuicē requisierint: possunt tñ q̄libet p̄dictoꝝ cōmittere alteri vices suas vel p litteras significare suū ꝯsiliū ꝛ cōsensum. extra. de heresi. multoꝝ. i clemēti. ¶ Sed occurrūt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponunt hretici debeat esse cōis epo ꝛ inquisitori. Dicit ꝙ sic. ꝛ debēt habere duos custodes: vnū quem volet eps ꝛ ei ꝓuidebit: ꝛ vterq̄ eoꝝ pōt habere sub se vnū fidelē ministrū: ꝛ illi⁹ loci erūt due claues diuerse: quarū vnus custodū vnā: ꝛ ali⁹ aliā tenebit. ꝛ poterit officiū ministrādi charitatis cōmittere suo ministro: ꝛ tenent p̄dicti custodes anteq̄ exequant officiū corā eis a quibus assignātur iurare tactis euāgeliis: ꝙ in custodia oēm diligētiā quā potuerint adhibebūt ꝛ ꝙ alicui carceratoꝝ nihil in secreto loquet vnus nisi audiēte alio ꝛ ꝙ ipsis carceratis fideliter ꝯferēt ꝓuisionē quā ipsi recipiūt ex ordinatiōe cōi ꝛ q̄d̄ a parētib⁹ vel amicis vel aliis fidelibus psonis offert eisdē: nisi epi vel inquisitoris vel suoꝝ cōmissarioꝝ ordinatio refraget ipsis fidelr ꝛ absq̄ diminutione aliqua ministrabūt nec in his fraudē aliquā adhibebūt ꝛ eodē mō iurabūt p̄dicti custodū ministri ꝛ corā eisdē ex eodē c. multoꝝ. i clemē. Et eodē mō iurabūt notarii īquisitoris corā epo cū inquisitore vel substitut ab eis ꝙ suū officiū fideliter exercebūt ꝛ idē fit de aliis psonis necessariis ad dictū officiū. extra eo. multoꝝ. in clemēti. ¶ Scđa difficultas est de xp̄ianis qui efficiunt iudei vel redeūt ad iudaismū si debet ꝓcedi cōtra eos sicut cōtra hreticos. dico ꝙ sic etiā si īfantes vel metu mortis fuissent baptizati si d̄ hoc fuerint confessi. Aut p iudeos aut xp̄ianos muniti sicut cōtra fautores ꝛ defensores taliū ꝓcedēdum extra. de hrti. c. cōtra. li. vi. ¶ Tertia difficultas est si propter hrsim maritorū debeant cōfiscari dotes vxorū catholicarū: dicitur ꝙ nō nisi cum eis sciēter. scz sciendo eos esse hrticos cōtraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta difficultas est si post mortem hrtici possint occupari bona eius si de eius hrsi non fuit in vita declaratum. Respōdetur ꝙ sic si postea declaretur. extra eo. Accusatus. §. porro lib. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeāt puniri sacerdotes qui instruunt hrticos de celanda veritate: dicitur ꝙ debita pena debent castigari. Religiosi etiam hrtici sunt grauius aliis puniēdi. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vi. ¶ Sexta difficultas est de etate inq̄sitoris. vtrū scz requiratur determinata etas: vt possit officium exercere. Respondetur ꝙ non potest esse īquisitor nisi attigerit. xl. annuz. ꝛ tam ipse q̄ cōmissarii de

putari nō possunt pecuniaȝ extor
quere.nec sciēter ecclesiarū bona
ob delictū clericoꝝ fisco eccl'ie ap
plicare alioq̄n sunt excōicati ipo
facto:a qua nō possunt absolui p̄
terq̄ꝫ i mortis articulo donec illis
a quibus extorserint plene satisfe
cerit de pecunia sic extorta nullis
priuilegijs pactis aut remissioni
bus sup hoc valituris.extra d̄ he
reticꝫ volētes i clemētinis. ¶ Se
ptima difficultas est si pōt inq̄si
tor ꝓcedere cōtra aliquē officia
lem vel nunciū romane curie. Di
citur ꝙ nō. vt ptꝫ in extrauagāti
Johan.xxij.que incipit confrater
¶ Octaua difficultas est quis ꝓ
prie dicēdus est relapsus. Respō
detur ꝙ accusatus de heresi vl' su
spectus vehemēti suspitiōe q̄ in
iudicio abiurauit:⁊ postea cōmit
tit i ipsam.talis cēsetur relapsus
licet antea ipsum heresis crimen
nō fuerit plene ꝓbatū. sꝫ si leuis
fuit suspitio nō dꝫ iudicari rela
psus q̄ꝫq̄ꝫ ex hoc sit grauiꝰ puniē
dus.nō tn̄ debet ex hoc in heresiꝫ
relapsoꝝ pena puniri.ex̄.d̄ heret.
accusatus lib.vj. Qui vero i vna
specie,siue i vno fidei articulo vel
sacramēto eccl'ie errauit.⁊ postea
abiurauit simpliciter vl' generali
ter heresim si postea erret i alio re
lapsus est iudicādus.extra eo. ac
cusatus.li.vj. Ille aūt de cuiꝰ la
psu i heresim ante abiurationē cō
stiterat vel nunc constat si postea
hereticꝰ receptet:deducat visitet:
vel associet:vel munera aut dona
eis donet vel mittat vl' fauorē im
pendat qui excusari non possit iu

dicari debet relapsus.extra eo ac
cusatus.li.vj.in tali casu verū est
q̄d dicit apostolꝰ ad Ro.j.qui ta
lia agunt:digni sunt morte nō so
lum qui faciūt:sed etiā qui cōsen
tiunt faciētibus. ¶ Nona difficul
tas est si q̄n negociū heresis ꝯmit
titur alicui vel aliquibꝰ generali
ter in certis locis adunaṫ episco
pis autoritas eoꝝ ordinaria ꝓce
dendi:vel delegata si eā habeant.
Dicitur ꝙ nō.sed vtraq̄ꝫ de eodē
facto inquirere possunt cōiter.⁊ si
diuisim ꝓcedāt conari debēt sibi
cōicari ꝓcessus.vt p hoc melius
possit veritas inueniri ⁊ p vtroq̄ꝫ
simul sententia ꝓferaṫ. nisi alter
alteri deferat. ꝙ si in sententia nō
cōcordēt.ad sedē apostolicam re
mittaṫ extra eo.per hoc.lib.vi. Et
intellige ꝙ p̄dictā cōicationē pro
cessuū oportet fieri.q̄n nil aliō re
stat agendū nisi ꝙ sentētia ꝓmul
getur:quia si alter nō posset com
mode ꝓcedere nisi visis actibꝰ al
terius:tunc semel tm̄ cōicatio tri
buatur.vt in extrauagāti benedi
cti.xi.que incipit ex eo. ¶ Deci
ma difficultas est quā penā icur
runt episcopi vel inquisitores,vl'
eoꝝ substituti si maliciose aut frau
dulenter imponant alicui crimen
heresis vel aliquid alio falso ipo
nētes quod impediat executionē
officij eorūdem. Respōdetur ꝙ si
ipsi causa odij gratie vel amoris
vel lucri vl' commodi temporalis
obmiserint procedere vel aliqueꝫ
vexarēt imponendo ipsam here
sim ⁊c. Si episcopi sunt vel supra
p triēniū incurrūt suspēsionē ab

officio. Si inferiores sūt excōicati
sunt a q̄ non nisi p papā possunt
absolui p̄terq̄ i morti articulo. ꝛ
eādē penā icurrūt si obmiserit cō
tra quē[illegible] pcedere vbi fuerit pce
dendū [illegible] de hereti. multoꝝ in
clemē. ¶ Undecima difficultas ē
si in aliquo casu sunt heretici tole
rādi. Rndet q i pena heresis tria
possum⁹ ꝯsiderare. Prio ipsi⁹ gra
uitatē crimis. Scd̄o ecclie corri
gētis charitatē. Tertio ipsoꝝ fi
deliū vtilitatē. ꝯsiderādo prio cri
minis grauitatē stati cū heretici
deprehēsi sunt essent interficiēdi
magis q̄ icēdiarij aut falsarij. vn̄
Exo. xxxij. statim cū moyses descē
dit de mōte mādauit q frater in
terficeret fratrē suū. ꝛ primus p
ximū p pctō ydolatrie. ꝛ Deut. vij.
mandatū fuit populo israelitico.
vt aras hereticorū subuerteret: ꝛ
sculptilia cōbureret. Et. iiij. Reg.
xxiij. dicit q rex ozias vidit sepul
chra que erāt in mōtibus tulitq̄
ossa eorū de sepulchris ꝛ cōbussit
illa. Si vero cōsideremus in tali
crimine charitatē ecclesie tūc nō
statim tradūtur heretici extermi
nio. sꝫ circa eos seruatur ordo cor
rectionis fraterne: quia monētur
primo ꝛ secūdo. ꝛ si postmodū re
periūtur relapsi non amplius ec
clesia eos tolerat: quia nihil am
plius de eorū correctione sperat.
Sed considerādo vtilitatem fide
liū si aliqui sint heretici qui sic de
fendūt falsitatem sentētie sue vt
in terra multitudinem faciant et
conuēticulorum segregatiōes vl
ecclesie conturbationes cogitēt:
tūc absq̄ alia dilatiōe vel inqui
sitione exterminādi sunt. quia cū
bonū cōe sit p̄ferēdū priuato: ma
gis ē puidēdū saluti cōi q̄ saluti
alicuius vl aliquoꝝ. ¶ Duodeci
ma difficultas est. si heretici reuer
tētes ad fidē semp sint recipiēdi
qꝛ dicitur Exod. xxij. Maleficos
nō patieris viuere. Ubi glos. per
maleficos intelliguntur pctōres
peccato heresis: ꝛ peccato contra
naturā: qui statim sunt a vita corpo
rali priuandi ne alios inficiant.
Respōdetur q hereticos esse re
cipiēdos potissime relapsos tri
pliciter potest itelligi. Primo ad
sacramētoꝝ pceptionem. Scd̄o
ad bonorū tēporaliū restitutionē
Tertio ad vite temporalis cōser
uationē. Prima reuersio nūq̄ ne
gatur hereticis: qꝛ salus aie ex or
dine charitatis oībus est appetē
da etiā iimicis. iuxta illud Mat.
v. diligite iimicos vros: bnfacite
his q oderūt vos: ppter qd̄ hrtici
sē p reuertētes q̄tūcūq ꝛ q̄tiēscū
q relapsi fuerit ab ecclia recipiūt
ad penitētiā ꝛ eucharistie perce
ptionē. vnde sicut scribit extra de
hereti. c. sup eo. §. nos itaq. li. vj.
q si post relapsum heretici peni
tuerit ꝛ penitētie signa manifeste
appuerint in eis sacramenta pe
nitētie ꝛ eucharistie humiliter pe
tita nequaq̄ sunt eis deneganda
Sed secundo et tertio modo ne
gatur eis reuersio: quia si ipsi ser
uarentur in vita post relapsum ꝛ
restituerētur ad dignitates ꝛ ad
bona temporalia: ꝛ in vita corpo
rali seruarent icolumes. Si itē

laberentur possent alios īficere ꝛ
alij citius in heresim laberētur si
ipsi sine pena transirēt. Interdū
tamē eccl'ia hereticos ad bonoꝝ
temporalium restitutionē recipit
vel propter bonum lucis intuen-
dum. Dicit enim aug. in epistola
ad vincentium: nonnullos tolera
mus quos corrigere vel punire nō
possumus: nec propter paleam re
linquimus archā. nec ꝑpter edos
in fine segregandos deserim⁹ gre
gem domini. nec propter vasa fa-
cta ī cōtumeliā migramus de do
mo domini. patet ergo quomodo
cōceditur hereticis reuersio ꝛ q̄
modo nō. ¶ Decimatertia diffi-
cultas ē si loquamur de hereticis
nō relapsis cum volunt redire ad
fidem qualiter debent recipi. Re-
spondetur ꝙ si aliquis hereticus
vel hereticorum credens recepta
tor fautor defensor necnon ꝛ de he
resi infamatus vel suspectus ad
vnitateꝫ ecclesie redire voluerit
ad arbitriuꝫ ep̄i proprij. prius de
bet abiurare errorem ꝛ promitte-
re ꝛ etiam per scripturam firma-
re ꝙ tenebit firmiter ad mādatū
ecclesie catholicam fidē ꝛ hoc pu
blice ſm ꝙ eius crimen fuerit pu-
blicum vel priuatum. j. q. vij. quo
tiens de cōse. di. ij. ego berēgari⁹
extra de here. ad abolēdā. Postea
debet ſm ecclesie formaꝫ absolui.
de qua. xj. q. iij. cū aliquis. extra de
sen. excō. cū desideres. Postea eis
dꝫ imponi quod in talibus solet
iniungi. vt in. c. quotiēs. ꝛ. c. ego
berengari⁹. vbi supra. Et quādo
tales volunt reuerti prouideri de
bet solerter ꝙ sint vere cōuersi si
debeāt recipi extra eo. vt officiuꝫ
§. iij. libro. vj. Pena autem que ta-
lib⁹ debet imponi declaratur ex
tra de heretic. excōi[illegible]s. ij. vbi
dicit. Si qui aūt de [illegible]dictis post
q̄ꝫ fuerint deprehēsi redire volue
rint ad agendam cōdignam peni
tentiā in perpetuo carcere detru
dātur. ¶ Decimaquarta difficul
tas est si prelatus sit heretic⁹ vtrū
habeat potestatē spiritualeꝫ. Re
spōdetur ꝙ prelatus heretic⁹ nō
est prelatus etiaꝫ si sit papa quia
ipso facto est depositus. Unde pa
pa eligitur ī caput totius ecclesie
iuxta illud. ad Ephe. j. ipm dedit
caput super omnē ecclesiam q̄ est
corp⁹ xp̄i. Capitis aūt ē influere
vitā in omnibus membris. ꝛ prin-
cipium vite spiritualis est ipsa fi-
des: quia sine fide impossibile est
placere deo. Unde apostolus ad
Hebre. xj. fidem dicit esse substan
tiam. i. fundamentum omnium re
rum sperādarū. Si ergo papa de
prehēdatur deuius a fide caret vi
ta spirituali ꝛ per cōsequēs aliis
influere nō potest. Unde sicut ho
mo mortuus nō ē homo. sic papa
in heresi deprehēsus nō est papa
propter qđ ipso facto est deposit⁹
si ergo hoc dicitur de papa multo
fortius de quocūqꝫ alio prelato in
feriori amplius auteꝫ declaratur
predicta difficultas ꝑꝫ Tho. in se
cūda secūde. q. xxxix. arti. iij. vbi
distīguit de duplici potestate spi
rituali quarum vna est sacramen
talis: alia est iurisditionalis. Sa
cramentalis est q̄ per aliquā con-

secrationē cōfert ꝛ talis ſm essen tiam remanet in homine q̄s diu vi uit siue in scisma siue in heresiꝫ la batur. qđ patet per hoc ꝙ rediēs ad ecclesiam non iterum cōsecra tur sed tamē tales vsum potesta tis amittūt ita ꝙ nō licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramētalibꝰ quia in his homo nō operatur ni si sicut instrumētum dei. Unde ef fectus sacramētales nō excludū tur propter culpam quācunqꝫ cō ferentis sacramentum. Potestas autem iurisditiōis est que ex sim plici iniunctione hominis cōfertur. ꝛ ideo non immobiliter adheret ꝛ in scismaticis ꝛ hereticis non ma net. Un̄ nō pñt absoluere nec ex cōicare nec indulgentias facere. aut aliqđ huiusmodi. ꝛ si fecerit nihil ꝫest actuꝫ. vij. q. j. nouatianꝰ.

An relapsi sint statim tradendi iudicio seculari

¶ Decimaquinta difficultas ē si post adiurationeꝫ heresis aliqui inueniant̄ relapsi vtrum sint sta tim tradendi iudicio seculari. Re spōdet̄ ꝙ sic. quia sicut fides est fundamētum spirituale eo ꝙ sine fide impossibile ē placere deo: vt dicitur ad Heb. xj. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritua lem vitā habet surripere eo ꝙ mo dicum fermentum totā massam corrumpit. j. Cori. v. Unde de au ctoritate iudicij secularis scribi tur. xxxiij. q. iij. resecande. ꝙ rese cāde sunt putride carnes ꝛ scabio sa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa corpus ꝛ peco ra ardeat corrumpatur: putrescat ꝛ intereat. Arrius enim in alexā dria vna scintilla fuit sed quoniā non statim oppressa est totum or bem eius flamma depopulata est Unde ad huiusmodi piculū euī tandum cum heretici deprehēdū tur relapsi vel per facti euidētiaꝫ vel per propriam confessioneꝫ seu per testes absqꝫ mora tradēdi sūt iudicio seculari. Et ppterea scri bitur extra de hereti. sup eo. lib. vj. Nos itaqꝫ inqsitiōi tue de fra trum nostrorum consilio respōde mus ꝙ qui post abiurationem de pchēsi fuerint in heresim cecidis se sine vlla penitus audientia re linquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro i quo de natura seu q̄dditate heresis. de modis hereticorum. de heresi bus repullulātibus istis tempori bus de modo inquirendi eos. ꝛ de eorum punitione dictum est. fru stra enim heretici sunt circūlatrā tes ꝛ quasi per minas nostrum fi dei fortalicium impugnantes cū sit turris fortitudinis a facie ini mici in virtute domini nostri iesu xpi cui est honor ꝛ gloria in secu lorum secula. Amen.

¶ Incipit liber tertiꝰ de iudeorū bello contra fidei fortalicium.




Ereticorum bel-
lo quasi periculosiori so-
luto cū sit a familiarib⁹
inimicis latenter com-
missum. iudeorum vesa-
na progenies non erube
scit tēptare si possit no-
strum fidei fortalicium
pro viribus expugnare.
ac si cecus in campum exiret vt pugnaret cuȝ vi-
dente. Non enim vident cecitate percussi qḋ est
turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videat
modus bellandi iudeorum dissolutio sui belli et
eorundem confusio in p̄nti. iiij. libro. nr̄i fortalicij
duodecim consideratiões intellectui occurrunt
pertractāde. Quarū prima erit de iudeorū cecita
te ⁊ sua nebulosa notitia. Secunda de iudeorum
parētela ex thalmuth doctrina. Tertia de iudeo
ruȝ diuersitate in sua fide ⁊ credētia. Quarta de
iudeorum bello ꝑ argumenta sumpta ex lege mo
sayca. Quinta de iudeoꝝ bello ꝑ argumēta sum
pta ex lege euāgelica. Sexta de iudeorū bello ꝑ
argumēta sumpta ex naturali sciētia. Septima
de iudeorū crudelitatib⁹ ⁊ sua inaudibili seuicia
Octaua de iudeorū fatuitatib⁹ ⁊ sua grādi stul-
ticia. Nona de iudeorum expulsionibus ⁊ sua ma
gna ignominia. Decia de iudeoꝝ mirabilib⁹ ⁊ sua
obstiata malicia. Undecia de iudeoꝝ obligatiōe
ex iure canonico ⁊ ciuili ac ordīatiōe regia. Duo-
decia de iudeoꝝ ɔuersiōe i fine sclī a sua duritia
¶ De iudeoꝝ cecitate ⁊ de sua nebulosa noticia.







Circa primam cō-|sideratione͂ que est ꝺ iudeoꝝ cecitate duo sūt videnda. Primū que est causa cecitatis eorū. Secūdū si pōt sanari vt reducant͛ ad lucē. De p̄rio dicit͛ ꝙ causa cecitat͛ iudeoꝝ est qꝛ domino peccauerūt sicut deducit magister bernard⁹ oliuerij in tractatu suo ꝯ cecitatē iudeoꝝ allegās illō. Soph. i. ambulaūbūt vt ceci qꝛ dn̄o peccauerūt. licꝫ eni͂ ꝟba ista ḡnaliter de omnibus peccātibus sint dicta qui vere dn̄o peccant. teste psal. qui dicit. tibi soli peccaui ꝛ malū coram te feci. psal. l. ex quo peccato sp̄naliter ceci efficiuntur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eoꝝ. sp̄aliter tamē intelliguntur de iudeis qui quodā singulari modo dn̄o peccauerūt iesum xp̄m filium dei iniuste crucis supplicio īterimēdo: ꝓpter qꝺ speciali modo facti sunt ceci īter omnes gentes vt nō solum patiantur cecitatem culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitatem ignorantie super oēs ꝓpter quā ignorātiam scripturaꝝ ꝓprie legis minime intelligūt ꝛ qꝺ in illa ad eorū directionē est valde clarū in propriam dānationē venit ī obscurum. de quibus dicitur Treñ. iiij. Errauerūt ceci ī plateis. errare eni͂ in plateis nihil aliud est ꝙ̄ deficere ī scripturis claris ꝛ manifestis: circa quas nō ꝓprie dicunt͛ errare ꝗ nolūt ipsas recipe sed illi ꝗ volūt ītelligere. ꝛ tn̄ dicunt se eas tenere. sicut nō ꝺr vere cecus cui est absens visibile obiectū. licꝫ ꝗ p̄sente obiecto nō pōt habere visionis actū. Popul⁹ igitur iudaic⁹ merito dicit͛ cecus qui ver⁹ testm̄ recipit ꝛ que ī eo scripta sūt recte ītelligere nescit. Dicūt ei iudei ꝙ sigillū legis nōdū est amotū dixerat ei de⁹ Esaie. i. c. viij. liga testimoniū signa legē ī discipulis meis. ħ ponit͛ occultatio mysterij xp̄i liga testimonium. i. īuolue ꝓphetiā obscuritatib⁹ ꝓpter īcredulos quib⁹ talia sūt celāda. signa legē ī discipul͛ meis i d ē ap̄lis aliisqꝫ xp̄i discipulis ꝗ p̄dicādo legē obscuritates ꝓphetiaꝝ aperuerūt ꝛ declarauerūt ostēdētes eas ī xp̄o īpletas vt pꝫ ī actib⁹ ap̄loꝝ sicut fuerat a deo p̄ordinatū. Et ħmō dcm̄ fuit Dan̄ xij. c. tu aūt daniel claude sermōes ꝛ signa librū vsqꝫ ad p̄finitū t͛pus. Cū ergo p̄dictū ꝟbuꝫ dixit de⁹. s. liga testimoniū ꝛc. itellexit ꝓpheta ꝙ ħ erat pp peccata populi orauit deū statiꝫ vt pꝫ ī lr̄a sequēti dicēs. expectabo dn̄ꝫ. s. iesū xp̄ꝫ ꝗ abscōdit faciē suā a iacob ī. a pp̄lo iudaico ꝺscēdēte a iacob qꝛ ī aduētu ei⁹ pp̄lus ille ꝑ maiori pte fuit excecat⁹ ꝑ infidelitatē sicut ꝺr ad Ro. xj. cecitas ex pte cōtigit in israel ꝛ p̄stolabor. i. patienter expectabo aduētū ei⁹. vel sic ꝛ p̄stolabor eū q̄si dicat spē habeo ī te. ꝙ istō sigillū amouebit͛ ꝛ ex ꝯ ordiauerūt iudei ī suis orōnib⁹ vt orarēt deū ꝙ amoueret sigillū legis dicēdo sic ī orone dn̄e sigillū legꝫ amoue vt eā possim⁹ ītelligere ꝛ tenēt iudei ꝙ istō sigillū dꝫ amouere messias. ꝛ iō ī hijs ꝗ nō p̄nt ītelli

gere ipsius legis semp vt in thalmudticovult dicere istud maneat in dubio ꝙusqꝫ veniat messias qui illud declaret.sꝫ verus messias ꝙ est xp̄s iesus iā venit vt patuit supra libro.j.in apertiōe.xvj. thesaurorꝫ q̄rti pūcti articlī sexti:ꝫ infra adhuc magꝫ videbit cū dissoluet bellū iudeorꝫ ꝙ ver⁹ messias amouit sigillū legis cū aperuit librum esaie.luce.iiij.stās i tēplo añ phariseos ꝫ p̄mū qd se obtulit nō sine grādi mysterio fuit illud qd i eodē libro.c.lxj.fuerat pphetatū.s.spūs dn̄i sup me.eo ꝙ vnxerat me dn̄s ad annūciādū māsuetis misit me vt mederer ꝯtritos corde.ꝫ p̄dicarē captiuis indulgentiā ꝫ clausis aptionē ꝫ p̄dicarē agnū placabilē dn̄o ꝫ diē vltiōis deo nr̄o.vt cōsolarer oēs lugētes ꝫ ponerē fortitudinē lugētib⁹ syō ꝫ darē eis coronā p cinere:oleū gaudij pro luctu palliuꝫ laudis p spū meroris. Cum eñ legeret hanc pphetiam xp̄s dixit eis.hodie ipleta est hec scriptura in aurib⁹ vestris. Luce. iiij.hic manifeste amouit sigillum oim pphetiaꝫ ꝙ loquūtur de aduētu messie declarādo se esse messiam de quo prophetia loquebatꝫ ꝫ postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li.j.Et amplius infra patefiet.Hūc librū legis ꝫ pphetarum vidit Johānes euāgelista in dextera sedētis super thronum scriptū intus ꝫ foris ꝫ signatum sigillis septem.ꝫ dicit ꝙ non inueniebatꝫ aliquis dignus soluere illa signacula ꝫ aperire librū neqꝫ in celo neqꝫ i terra neqꝫ subtus terrā immo nec respicere illum et cōsolans eū angelus qui secū loquebatur.Ait illi:ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum ꝫ soluere septem signacula ei⁹ quē dicit agnū stātē s.xp̄m tanꝙ occisum.ꝫ sequitur ꝫ venit ꝫ accepit de dextera sedētis in throno librum.ꝫ cum aperuit librū quatuor animalia ꝫ vinginti quatuor seniores ceciderunt corā agno cantantes canticum nouuꝫ dicentes.dignus es dn̄s accipere librū ꝫ aperire signacula eius qm̄ occisus es ꝫ redemisti nos deo in sanguine tuo.ex oī tribu ꝫ lingua ꝫ populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum ꝫ sacerdotes ꝫ regnauimus super terram.Apoc. v.Sed licet sigilluꝫ legis ꝫ pphetarum immo ꝫ sigilla sint soluta ꝫ litera aperta p messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere ꝙ sigillū secreti legꝫ sit amotum.Et hinc est ꝙ idem dubiū qd habebāt anteꝙ veniret.tenēt nūc postꝙ transierunt mille quadringēti sexaginta āni a sua natiuitate ꝫ nolunt attenti videre quomodo pphetie iā sunt implete pmanētes i maledictiōe dicte scripture.liga testioniū.signa legē.¶ Et iterū Esaie.vj. Audite audiētes ꝫ nolite intelligere ꝫ videte visiones ꝫ nolite agnoscere quasi dicat auditis ꝫ non intelligitis videtis ꝫ nō cognoscitis. Et statiꝫ sequitꝫ excecca cor ppl̄i hui⁹ ꝫ aures eius aggraua ꝫ oclos ei⁹ claude ne forte videāt oclis suis ꝫ aurib⁹ suis audiāt ꝫ corde suo intelligāt.Hic

Jesus xp̄s aperuit sigillum legis et prophetiarum

notat Nicolaus de lyra q talis ex
cecatio z obduratio non est a deo
directe sed a liberi arbitrij defecti
bilitate. Homo enim auertens se
a deo meretur vt iuste deus retra-
hat gratiaz suam ab eo cuius effe
ctus est illuminare intellectum z
mollificare affectū z ideo ipa sub
tracta homo excecat z obdurat ex
sua malitia. Et hoc fuit impletuz
qn̄ ad pdicationē xpi iudei p ma
gna pte fuerūt obdurati fm̄ q di-
citur expsse Joannis. xij. ppterea
nō poterāt credere q2 dixit Esaias
excecauit oculos eoꝝ z indurauit
cor eoꝝ. In qua excecatione ac ēt
duritia vsq in psens tēpus pdu-
ret gn̄atio ista. Cōtra quos quasi
cōtra ptinaces tā ptra simplices
iudeos q̄ ptra literatos eoꝝ qui
nolūt credere q sigillum legis est
amotū dicit Esa. c. xxix. Claudet
oclos vestros. i. excecabit sacerdo
tes z scribas q debent vos dirige
re sicut oculi cetera mēbra corpo-
ris. Sciēdū tn̄ q deus non est cā
excecatiōis directe sed indirecte
inq̄tū iuste a malis subtrahit gra
tiam suā mētis illuminatiuam si
cut statim supradictū est. Sequit
pphetas q2 iminēte euersiōe hie-
rusalem apparuerunt plura signa
hmōi euersionis vt dicetur infra
cōsideratione. ix. q tn̄ aliqui tāq̄
pphete falsi interpretabant in cō
trariū. s. in bonū ciuitatis futuruz
z pricipes vestros. q2 decepti a ta
libus pphetis rebellauert roma-
nis z erit vobis visio omniū. s. pro
phetarū antiquoꝝ qui pphetaue
rūt de aduētu xpi: de destructiōe
ciuitatis z tēpli propter eius mor
tē sicut verba libri signati qui nō
pōt legi q̄diu est signat9. Ideo sub
ditur quē cum dederint sciēti lite
ras dicēt lege istū rn̄debit nō pos
sum. signatus est enim sic respon-
dent iudei moderni. multi em̄ do
ctores eorum qui precesserūt de-
terminauerūt tps aduentus mes-
sie vnus post alium z om̄s defece-
runt q2 tempora ab eis prefixa trā
sierunt fm̄ q dicit rabi Salomon
super danielem z causam hui9 de
fectus dicūt doctores moderni iu
deoꝝ. s. q sermōes pphetaꝝ sunt
clausi. sic ergo datur liber sciēti li
teras. i. perito iudeo et respondet
se non posse legere q2 est signatus
quasi dicat ego nō legam q2 nolo
amouere sigillū. sequitur. z dabit
liber. s. apertus per predicationez
xpi z apostolorum z aliorū predi
catorum euangelij xpi nescienti li
teras: diceturq ei lege z respōde-
bit nescio literas: quia qn̄ simpli-
cibus iudeorū fit sermo de aduen
tu xpi preterito z consimilibus di
cūt se nō esse peritos in lege. sz qd
magistri eoꝝ scirēt de talibus rn̄-
dere quoꝝ erroribus firmissime ad-
herēt. Sic ergo accidit omnibus
miseris iudeis tā literatis q̄ sim-
plicib9 q oēs ceci facti sūt q2 q ne
scit legere nō itelligit pphetias. z
q scit legere nō vult amouere sigil-
lū dicēs. video q pr̄ me9 z aui mei
nō receperūt iesuz xpm nec itellexe-
rūt q pphetie i eo fuert iplete er-
go nec ego volo credere. Hec ē ma
gna cecitas z asinina bestialitas. q2
si hmi excecati nō cognouerūt bo

nisi pl⁹ sūt culpādi isti vltimi qui vidēt tm̄ tp̄s trāsisse ⁊ legūt scrās scripturas ⁊ nō itēdunt i eis sigil lū amotuȝ manētes i sua pfidia si cut patres eoꝝ. ¶ Et iō Luc.vij. xp̄s cōparauit eos pueris dicēs. cui ergo similes dicā hoīes gnra tiōis hui⁹: ⁊ cui similes sunt? simi les sunt pueris sedētib⁹ in foro. ⁊ loquētib⁹ adinuicē ⁊ dicentib⁹. cā tauim⁹ vobis in tybijs: ⁊ nō salta stis. lamentauim⁹ ⁊ nō plorastis vbi dicit gl. literalis pueri docto res sūt spūs humiles. foꝝ synago ga vel ipa hierusalē in qua iura p̄ ceptoꝝ dei cōdebanꝫ q̄ cōtribuli bus solebāt exprobrare: ꝙ nec psal mis allecti ad laudes assurrere rūt corde deuoto mēbroꝝ agilita te qđ notat saltus: nec trenis. i. la mētatiōib⁹ pphetaꝝ i excidijs iā factis vel fiēdis ad pniaȝ sūt ꝯuer si Uoluit ergo xp̄s exprimere ceci tatē ⁊ obstinatiōeȝ iudeoꝝ in p̄di cta silitudie pueroꝝ. ad litterā ei sic faciebāt pueri iudeoꝝ. Circa qđ est aduertendū qđ mltū valde facit ad virtutē ꝙ aliqui a sua pue ritia assuescūt oīb⁹ opibus ꝟtuo sis. Jdeo apđ antiquos fuit ꝯsue tū ⁊ expedit ꝙ sic pueri exerceanꝫ in ludis honestis īducētib⁹ ad ꝟ tuteȝ ⁊ retrahentibus a vitijs ep qđ pueri hebreoꝝ habebāt taleȝ ludū. Diuidebanꝫ eñ in medio ci uitatis in duas ptes eq̄les ⁊ illi q̄ erāt ex vna pte canebāt carmē leticie. ⁊ alij ex opposito carmē lugubre: ⁊ postea exprobrabāt si bi mutuo ⁊ exultātes dicebāt alijs quare sibi nō congaudebāt. ⁊ ecō tra alij quare sibi non cōpatiebā tur: ⁊ hoc fiebat ad exprimenduȝ vanam leticiam ⁊ defectum com passionis ⁊ amicitie adinuiceȝ in hūc mundo: sicut videm⁹ frequen ter etiaȝ in eadeȝ ciuitate: immo etiam in eodeȝ vico vel etiā in ea deȝ domo ꝙ aliqui letantur ⁊ alij etiā tristanꝫ ex opposito. hoc simi liter erat de iudeis q̄ tm̄ adhoc ꝙ viderāt austeritateȝ Johānis nec per hoc moti fuerāt ad penitētiā ⁊ postea viderūt dulcedineȝ ⁊ mā suetudineȝ xp̄i: qꝛ dulcedineȝ eis predicauit ⁊ cuȝ eis dulciter ⁊ mā suete cōuersat⁹ est nec graues pe nas imposuit penitentibus: sȝ di xit vade ⁊ noli amplius peccare. Joh. viij. ⁊ tamen per hoc nō fue runt moti ad deuotionis dulcedi nem ⁊ pietatis: sed magis reman serunt ceci ⁊ obstinati i peccatis: scilicet vtriusqꝫ vitam in malum interpretando: quod ⁊ faciunt ho diernis temporibus: sunt ergo iu dei similes pueris non quātuȝ ad eorum ignoscentiam: sed quantū ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeo rum. ¶ De scđo. s. si pōt sanari ce citas iudeoꝝ. Rńdeꝫ ꝙ possibili tas non negaꝫ: sȝ qꝛ medicinā: re cipe recusant. Jdeo sui culpa sēp ceci manent. Ad hāc eñ cecitateȝ ab isto pplo amouēdā semp eccle sia ab initio sui adhibuit spūalem medicinā aliqn̄ p miraculoꝝ ope rationē sicut fuit tpe xp̄i ⁊ aplōꝝ. Interdum vero per aliquam par tialem persecutioneȝ vt saltem im pleta facie eoꝝ ignominia cōuer

terentur ad querẽdũ dñm. Aliq̃ñ per deuotã orationẽ sicut in parasceue. Oremus ꝛ pro perfidis iudeis: vt de⁹ ꝛ dñs noster auferat velamen a cordibus eoꝝ: vt ꝛ ipsi agnoscãt iesum xp̃m dñm nostrũ. Nonnũq̃ etiam p̃ sacre scripture predicationẽ q̃ conueniẽs ꝛ vtilis modus videt̃ ad ipsorũ conuersionẽ. Naꝫ si interdũ in eis predicatio nõ proficit meritũ tamẽ sui laboris predicãs nõ amittit. Vñ Bern. ad Eugeniũ. li.iiij.c.ij. plãta: riga: fer curã ꝛ tuas explicuisti partes sane incremẽtũ vbi voluerit dabit deus nõ tu: vbi forte noluerit: tibi depit nihil: dicẽte scriptura. Reddet deus mercedeꝫ laborum sctõrum suoruꝫ: vt Sap. x. dicit̃. Paulus loquit̃. j. Chor. xv. Plus oĩbus laboraui. nõ ait plus oĩbus profui: aut plus oĩbus fructificaui. verbum insolens. i. arrogãs religiosissime vitans al's asit nouerat hominẽ quẽ docuit de⁹: quia vnusquisq̃ ſm suum laboreꝫ accipiet. j. Chor. iij. non ſm profectum. id est fructũ conuersionis ꝛ ob hoc in laboribus potius q̃ i profectibus gloriandũ esse putauit cũ non sit in homine: vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeoruꝫ parentela ex thalmud doctrina.

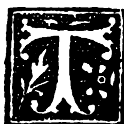


Secunda consideratio est de iudeorum parentela ꝛ ex thalmud doctrina: lꝫ eñ iudei ex nobilib⁹ parẽtib⁹ orti sint q̃les fuerũt abraã: ysaac: ꝛ iacob, suis tñ pctis exigentibus meruerũt noīari ore diuino pp̃l's dure ceruicis: vt ptꝫ. Exo. xxxij. gñatio praua atq̃ puersa ꝛc. vt ptꝫ Deut. xxxij. generatio praua ꝛ exasperans. ps. lxxviij. Et in nouo testamẽto ore xp̃i dicunt̃ gñatio mala ꝛ adultera: vt pꝫ Mat. xij. gñatio icredula. mat. xvij. gñatio ĩfidelis ꝛ puersa. Lu. ix. Sed cecitate pcussi ꝯponẽtes libꝛũ q̃ apud eos thalmud dr̃ q̃dã turpissima scripserũt: ex q̃bus parẽtela eoꝝ fedissima ꝛ horribilis declarat̃. Primo dicũt i libro q̃ dr̃ hyobamud in. c. qđ incipit habba algẽ vito sup̃ textũ ge. c. ij. qñ de⁹ fecit euã ꝛ adduxit ad adã. hoc ãt os de ossibus meis: ꝛ caro de carne mea. dicũt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. q̃ adam habuit copulã carnalẽ cũ oĩbus feminibus: oĩm aĩaliũ: ꝛ nõ fuit refrigerata volũtas ei⁹ quousq̃ habuit cõiunctionẽ cũ eua. ꝛ ideo dixit. Nũc video q̃ hoc est os de ossibus meis: ꝛ caro de carne mea. Videte quõ hoc est abhoiabile ꝛ ĩmũdũ preter id qđ est falsum duplici rõne. Prima q̃ ipsimet ponũt alibi i thalmud q̃ deus creauit adaꝫ i grãdi magnitudine plus q̃ alterũ: intantũ q̃ dicũt in Cãhedrin in. c. qđ icipit. Ehac dynema. mouet q̃ adam tenebat de terra vsq̃ ad celũ ꝛ cõsequẽter mẽbra sua habebãt eẽ ſm illam proportionẽ: ergo quõ poterat habere cõiunctionẽ cũ gallina ꝛ cum passere paruulis ꝛc. Scđa ratio pp̃ter breuitatẽ tẽporis: q̃ ipsimet dicũt in. c. qđ incipit cohẽ gadol. talia verba duodecim hora

est dies. In prima fuit congrega-
tus puluis de quo fact⁹ fuit adã
In secũda fuit factũ corpus. In
tertia fuerũt extẽsa membra sua.
In quarta fuit aĩa infusa ĩ eo. In
qnta surrexit sup pedes. In sexta
posuit nõia oĩbus aĩalibus. In se
ptima fuit facta eua ⁊ ei tradita.
In octaua ascẽderũt duo in lecto
⁊ descenderunt: ⁊ hoc glosat rabi
Salomon: qr in illa hora genera-
uerũt Caym ⁊ quãdam sororẽ cũ
eo. In nona fuit eis factũ prece-
ptũ ꝙ non comederẽt de fructu.
In decĩa peccauerũt. In vndecĩa
fuerũt iudicati. In duodecĩa fue
runt expulsi a paradiso. Seqtur
ergo ſm hãc auctoritatẽ ꝙ nõ ha
bebat tẽpus faciendi illud pctm̃
tam abhoiandũ qđ ipsi dicũt ⁊ in
suis verbis cõtradicũt sibiipsis ⁊
contradicit vnũ alteri. Unde vide
tur ꝙ oĩa sunt falsa vel mẽdacia.
¶ Quicqđ sit de falsitate hui⁹ do
ctrine pꝫ ꝙ ibidem dicit rabi elie
ser ꝙ adam coiuit cũ oĩb⁹ brutis
⁊ iumentis: ⁊ inde geniti sunt ho
mines mõstruosi. ex quo cõcludũ
tur duo. Primo ꝙ iudei sunt fra-
tres hoim mõstruosorũ. Secũdo
ꝙ asina ⁊ porca sunt nouerce eoꝝ.
Dicet forte iude⁹ si homĩes mon
struosi sunt fratres iudeorũ ⁊ asi
na ⁊ porca sunt nouerce eorũ. ita
etiã sequitur de xpianis ⁊ aliis ho
minibus cum adam sit pater oĩm
Respondetur ꝙ non sequitur ex
eo ꝙ soli iudei affirmant supradi
cta turpissima ⁊ non alii homĩes.
Item demones sũt fratres iudeo
rum ꝙ sic patet. nam dicit rabi sa-
lomon ꝙ ãte creationẽ eue adam
habuit vxorem noĩe lilis. ⁊ ꝙ fuit
ante adam p ligno vetito excõica
tus p triginta annos: in quib⁹ ex
vxore lilis genuit tãtũ demones.
Itẽ dicitur in lib. cãhedrin. ꝙ illi
cxxx. anni spacii qđ fuit ex quo na
tus fuit Cayn ⁊ abel quousq3 na-
tus fuit seth: ꝙ durãte illo tpe nõ
faciebat adam nisi generare spiri
tus malignos ⁊ ipsa pariebat eos
Ex quibus manifeste cõcludit in
tentũ. s. ꝙ demones ⁊ maligni spi
ritus sunt fratres iudeorũ: ⁊ non
aliorũ hoim: qr ipsi soli ponũt hãc
doctrinã infamãtes patrem suũ
adam: ⁊ ideo cõfusionẽ que ex in
famatiõe patris: sequit ĩ premiũ
reportãt. vñ merito dixit eis xps
cũ se iactarent filios abrae ⁊ eẽnt
cõtradicẽtes in operibus vos ex
patre dyabolo estis. Ioh. viii. Ex
quo sequitur ꝙ iudei nõ solũ sunt
fratres demonũ vt conuincitur ex
eorũ doctrina: sed etiã filii dyabo
li ex doctrina filii dei. Et qr demo
nes sũt eoꝝ fratres iuste diuidũt
cũ eis hereditatẽ. s. inferni posses
sionẽ. ¶ Dicet forte iudeus ꝙ nõ
sequit necessario diuisio heredi-
tatis inferni inter demones ⁊ iu-
deos. licet sint fratres: qr iacob ⁊
esau erãt fratres. tñ iacob cũ esau
noluit diuidere hereditatẽ. Rñ-
det ꝙ esau ideo hoc fecit: quia ti-
muit hereditatis diminutionem:
hinc est ꝙ ptẽ cõtẽpsit. vt parum
quid: sed dyabolus abundat ĩ he
reditate vermium ⁊ ignĩũ inferna
liũ quã libenter diuidit cũ iudeis
fratrib⁹ suis. Itẽ dicit rabi ysmya

q serpens q decepit euã coiuit cũ ea ꝛ ex hoc sequit q serpẽs ẽ vitricus iudeoꝝ cũ ipsi soli hoc ponãt ꝛ ideo nõ imerito moꝛe serpẽtũ imitantur. Unñ ps. lvij. furoꝛ illis scꝫ iudeis sm similitudinẽ serpentis: sicut aspidis surde ꝛ obturantis aures suas: q ipi obturauerũt aures suas: ꝛ adhuc obturaut ne audiãt doctrinã xpi nec videant miracula ei⁹. Et iterũ ps. cxxxix. Acuerũt linguas suas sicut serpẽtes. s. in xpi accusatione venenuꝫ aspidum sub labijs eoꝛuꝫ. s. i ecclesie blasphematione. Patet ergo iudeoꝝ parẽtela ex thalmud ꝛ doctoꝝ suoꝝ doctrina: quia sunt fratres hoiuꝫ mõstruosoꝝ et bestijs natoꝝ. Sunt etiaꝫ eoꝝ nouerce asina: ꝛ poꝛca: ꝛ oẽs alie femelle bestiales sunt fratres nõ min⁹ demonũ: ꝛ filij dyaboli: necnon habẽtes ꝑ vitrico serpentem eiusdem moꝛes imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate i sua fide ꝛ credentia.



Tertia conside ratio est de iudeorum diuersitate i sua fide ꝛ credẽtia. Notat eñi magister alfonsus cõuersus i li. ꝓlioꝝ dei. c. xxxiij. vbi dicit q iudei sunt iter se diuisi i fide: q aliq eoꝝ vocãtur rabini et pharisei q credũt thalmud. Alij vocant carrayni q solũmodo credũt bibliã. Alij vocantur saducei qui nõ credũt aĩas post moꝛtẽ manere. Alij credũt q aie manẽt post moꝛtẽ: sed nõ credũt penã vel remuneratiõnẽ in alio mũdo. Alij vocãt cuthibini: q venerũt de terra q dicit cutha: ꝛ habitauerũt in samaria ꝛ cõuersi sunt ad legẽ iudeoꝝ metu leonũ ꝛ aliqui istoꝝ vocãtur samaritani: quos alij iudei habẽt tanq̃ hereticos. Alij eoꝛuꝫ vocãt mecubilini qui credũt i decẽ ꝑsonis qui dicũt ipi decẽ nũeros qui sunt in deo. Alij credũt in duas substãtias. s. magistrũ ꝛ discipulum: quem vocãt matraton. quod noiant deũ sicut suus magister. Alij credũt trãslationẽ aiarũ de vno hoie in alterũ: de femina i feminã: ꝛ de viro in bestiã auẽ vel serpentẽ. piscem vel stellã: vel aliquã ferã qd remãsit in eis: ex opinionib⁹. aliceris: ꝛ pitagoꝛe. Alij credũt q aie semꝑ fuerũt. Alij sũt qui dicũt q aie create fuerũt ab i itio mũdi. Alij dicũt q solũ creãtur qñ generãtur coꝛpa eoꝝ. Alij dicũt q aie erunt in alio mũdo expoliate ab oi coꝛpoꝛe recipiendo gloꝛiã dei. Alij dicũt q erunt vbi aie cũ coꝛpibus. Alij eoꝝ credũt q comedẽt ꝛ bibẽt: ꝛ faciẽt filios ꝛ q comedẽt oẽs vnũ piscem q dr leuiathã. Et aliqui dicũt q habebũt satis ad comedẽdũ i illo pisce ꝑ spaciũ duoꝝ miliũ ãnoꝝ ꝛ q comedẽt feminã hui⁹ leuiathã q ẽ i sale posita ꝑ eis a creatiõe mũdi: ꝛ q bibẽt vinum qd seruat i suis vuis ẽt a creatiõe mũdi. Alij eoꝝ credũt q erũt ibi sine cibo ꝛ potu: ꝛ sine coiũctiõe cũ mulierib⁹. Alij credũt resurrectionẽ moꝛtuoꝛum nũq̃ futurã. Alij eoꝛuꝫ credunt q oẽs hoies resurgẽt. Alij credũt q

Alfonsus conuersus

Tria genera sunt hominis

Serpentis vitricus

Leviathan

solum resurgēt filij israel. Alij dicūt q̄ solū illi qui fuerunt iusti de israel resurgēt. Alij credūt q̄ etiā iusti aliarū gentiū resurgent. Alij eorū credūt q̄ post resurrectionē sint iterū morituri. Alij credunt q̄ post resurrectionē nūq̄ amplius morient. Alij eorū credunt q̄ post resurrectionē erūt in paradiso terrestri. Alij credūt q̄ erūt i paradiso celesti. Alij credūt q̄ nūq̄ deus reuelauit pphis nec āgelis tp̄s aduētus messie: sed solū nomē suum Alij eorū credunt q̄ reuelauit prophetis: sȝ adhuc non accessit tp̄s ei⁹. Alij eorū credūt q̄ iā tp̄s suuȝ trāsiuit sȝ nō venit ppt pctm̄ suū. Alij credūt q̄ iā venit ꝛ fuit natus tpe signato: sed q̄ nō venit ad saluādū eos. Alij credūt q̄ venit ad saluādū eos: sed nō saluauit eos ppter pctā eorū: ꝛ q̄ sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alij eorū credūt ꝛ dicūt q̄ nūq̄ adhuc nat⁹ est. Alij eorū se reputant pphas ꝛ nō credūt vnū nec alterū Alij eorū credūt opiniones ɔpositas ex p̄dictis q̄ diuersimode sūt mixte. Et ppter has oēs ɔ̄dictiones opinionū inter eos appet manifeste q̄ sūt facti ceci ꝛ deuij a via veritatis. Circa illud tp̄s in q̄ apparuerūt in vestimētis iudeorū signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet̄ ſm qd̄ scripsit rabi abraā benesdra i libro suo quo legē glosauit. Oēs iudei p̄dicti regni ꝛ p maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erāt saducei ꝛ heretici. sicut etiaȝ scripsit rabi mosse legionen̄. in libro quē fecit p reprehēsiōe saduceorū: ꝛ dicit q̄ ab anno creationis mundi. iiij. miliuȝ. dcccc. ꝛ. xxxviij. annorū cōuersi sunt oēs p̄dicti iudei ad credēdū hāc fidē quā nūc credūt pharisei i thalmuth nouo sūtarie: sed violēter ppt regis castelle pceptū: qꝛ i villa carrionen̄. p̄dicti regni erāt pharisei ꝛ saducei: sed saducei habebāt maiorem potestatē ꝛ nō incēdebāt cādelas in nocte dieq̄ȝ sabbati in aliq̄ loco totius iudaismi ꝛ inter phariseos erant tres fratres honorabiles. et maior horū vocabat̄ rabi nehamias qui semp tristabant̄ ꝛ eis displicebat: qꝛ lex phariseorū nō implebat̄ inter eos quousq̄ȝ vn⁹ eorū ppter honoreȝ sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: ꝛ fuerunt magne contentiones inter eos: in tantum qd̄ vtraq̄ȝ pars habet venire coraȝ rege Alfonso: ꝛ venit in auxilium phariseoruȝ iudeus quidam predicti regis medicus qui dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatēsis: ppt quē fecit rex quicquid voluit: ꝛ p̄cepit oībus saduceis q̄ conuerterēt se ad legeȝ phariseorū lȝ eis nimiuȝ displicuerit ꝛ extunc vsq̄ȝ nūc credūt isti iudei in lege phariseoruȝ: ꝛ ppter talia accidentia voluuntur semp de vna fide in alterā ꝛ currūt deuij ꝛ mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc q̄ñ dimiserunt verum pastorē quē habebant elongātes se ab eius via ꝛ doctrina q̄ fuit verus messias iesus xp̄us dominus

Errores Iudeorum de messia [handwritten marginal note]

noster qui venit ad ostēdendū eis viam rectam ne perirent cū sit via veritas ꝛ vita Joh.xiiij.

¶ De bello iudeorum p argumēta sumpta ex lege mosayca.



Q Uarta considera/tio est de bello iudeoꝛuꝫ p argumenta sumpta ex lege mosayca quibus putant noſtrū fidei foꝛtalicium expugnare: ꝛ reducuntur oīa argumenta principalia ex lege sumpta.ad Nume. xxiiij.seruabitur autēꝫ talis oꝛdo ꝙ ad quodlibet argumētū statim dabitur sua solutio: quia hoc req̄rit certamen militantiū.vt confusio euitetur. ¶ Pꝛimū argumētū iudeoꝛū est quo pꝛobant legē moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratū supra li.j. ar.vj. Arguūt ergo sic pꝛimo. Omnia opera dei sunt perfecta. ſꝫ lex antiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare imperfectionem ꝓpter quaꝫ debuerit cessare maioꝛ ptꝫ Deut.xxij. vbi dicit̄ dei perfecta sunt opera.minoꝛem concedunt xp̄iani.ergo sequitur ↄclusio. Confirmat̄ etiā illa lex est perfectioꝛ: quā deus pluribꝰ miraculis cōfirmauit q̄ꝫ illa quā paucioꝛibus vel nullis.sed legē antiquā pluribus miraculis ↄfirmauit q̄ꝫ nouā.ergo ꝛc.maioꝛ est manifesta q2 sapiēs artifex firmiꝰ fundat et magis conat̄ stabilire ꝑfectū opꝰ q̄ꝫ imperfectū.quēadmodū eñ plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculū iminet.ita plura opa vel facta sunt expendēda vbi perfectius opus ī̄pleri debet. minoꝛ etiā pꝫ: q2 nusq̄ꝫ legūt̄ ita magna miracula sicut sunt q̄ habentur in exodo ꝛ ī toto pētateuco. ꝛ si aliq̄ miracula legunt̄ in euāgelio. ista sunt dubia apd̄ iudeos: nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oīa vincit veritas.vt dicitur.ij. Esdre.ca. iij.ideo non est difficille argumenta cecoꝛū soluere. Dico autē ad argumentū cū dicitur omnia opera dei esse ꝑfecta: ꝙ deus fecit legeꝫ antiquā ita esse ꝑfectam sicut fieri potuit ſm conditionē ppl̄i recipiētis legē. Nā pp̄lus ille ita erat imperfectus. ꝙ dicentibus exploratoꝛibus ciuitates terre ꝓmissionis esse foꝛtes ꝛ munitas ꝛ bene muratas statim desperauerunt. ꝛ dimisso dn̄o ꝛ moyse voluerūt reuerti in egyptuꝫ.sicut legitur Nume.xiiij. Sic etiā quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus.oblitiꝰ omniū mirabiliū q̄ viderāt in egypto. Declinauerūt ad ydolatriā.vt habet̄ Exo.xxxij. si ergo moyses ꝓmisisset eis ꝓ hereditate regnū celoꝛū vtiq̄ꝫ desperassent si pꝛecepisset eis nō odire inimicuꝫ.ꝛ dimisso eo ꝓculdubio ydolatrassent. Jlla ergo lex perfecta fuit ſm ꝙ populus exigebat. Sed adueniēte maioꝛi dispositione in populo ꝑfectioꝛ lex dari debuit.sicut anima pueri non est ita ꝑfecta sicut anima viri.ita lex data populo rudi tempoꝛe moysi nō fuit ita ꝑfecta: sicut lex data tēpore xp̄i.ꝛ sic nec ꝑpetuo durabilis. ¶ Ad cōfirmationē cū dicebat̄ ꝙ

plura miracula arguũt perfectionem legis. Dicẽdũ q̃ vno modo nõ est verũ. miracula em̃ fiunt in legis datione ad cõfirmandũ corda populi: ne vacillẽt in lege. qñ ergo popul⁹ legẽ recepturus magis est indispositus. plura miracula sunt necessariã ad cõfirmandã illam legẽ. nõ ergo miracula plura arguũt legẽ perfectiorem: sed ostẽdunt populuȝ recipiẽtẽ illam legẽ minus esse pfectuȝ ⁊ dispositum ad pcipiẽdum diuina. quemadmodũ em̃ rudis homo: etiã cuȝ multis principijs nescit elicere vnã cõclusionẽ. Ille tñ qui est subtilis p pauciora media scit cõcludere veritatẽ sciẽtificam sicut populus iudeorũ rudis cũ omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatẽ cognoscere. sȝ populus effectus pfectior non indiguit multitudine miraculoruȝ: sȝ paucis miraculis pfecte adhesit veritati diuine. ɔcessa tñ maiori propositiõe. minor est falsa. Nã maius miraculũ fuit liberare totũ gen⁹ humanũ a potestate dyabolica q̃ fecit xp̃s i lege noua q̃ꝫ liberare populũ iudaicũ a seruitute egyptiaca. Ibi em̃ interfectus est pharao cum curribus ⁊ equitibus ei⁹. hic vero victus est dyabolus cum suis virtutibus: nec fuit maius miraculuȝ diuidere mare. Exo. xiiij. q̃ꝫ siccis pedibus ambulare sup mare. quod fecit christus. Matth. xiiij. ⁊ Ioh. vj. Sicut nõ fuit mirabilius quãdo helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Regũ. ij. q̃ꝫ quãdo heliseus fecit natare ferrum. iiij. Reg. vj. Sed hoc non caret mysterio. Nã aque multe sunt populi multi. vt dicit̃ Apoca. xvij In lege ergo diuidẽte populũ ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarũ: sed vbi lex quãtũ in se est oẽm populuȝ subijcit diuine volũtati debuit ipse dñs super omnes aquas integras ambulare: nec est maius miraculũ aquã amarã reddere dulcem. Exod. xv. q̃ꝫ mutare aquã in vinũ Ioh. ij. aquam enim amarã cõuertit in dulcẽ. lex antiqua qñ ea que offerebãtur ydolis vel adorabant̃ ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinũ letificat cor homĩs. lex euãgelica aquã in vinũ cõuertit quia ad summũ ⁊ pfectũ gaudiuȝ pducit. miracula etiã q̃ in euangelio ⁊ in actibus apostolorũ leguntur multo plura sunt numero q̃ꝫ q̃ facta sunt in veteri testamẽto. Fecit etiã multa alia miracula iesus q̃ si scripta essent p singula libros inde scriptos totus mũdus capere nõ posset. vt dicit̃. Ioh. vlti. ca. Si aũt ista miracula iudei recipere nolũt teneãt sibi damnuȝ. Dixerat em̃ eis Esayas propheta in capit. vij. si non credideritis non permanebit̃. pȝ ergo q̃ lex moysi: nec est perfectior lege noua nec cõsequẽter perpetuo duratura. ¶ Notandum tñ est hic circa xp̃i miracula sicut scribitur in pugiõe pte scda. c. viij. q̃ iudei xp̃i miraculis inuidẽtes beelzebub princjpi demoniorũ ea primitus ascripserũt porro quia tot fecit miracula ⁊ talia q̃ ⁊ qualia nemo vnq̃ꝫ aliq̃s fe

cit. Joh. xv. Nunq̃ quippe alius aliq̃s: vt ipe ꝛ sui in eius noīe illuminauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atq̃ ꝯtractos ꝛ loqui mutos queadmodū predixerat. Esa. ꝓpheta. c. xxxv. de⁹ ipse veniet ꝛ saluabit nos. tūc aperientur oculi cecoꝝ: ꝛ aures surdorum patebunt. tūc saliet sicut ceruus claudus ꝛ decātabit lingua mutoꝝ ꝛc. His quoq̃ miraculoꝝ gñibus alia q̃ plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuoꝝ ꝛ subita curatio leprosoꝝ ꝛ diuersorum infirmoꝝ. ¶ Quia ista inq̃ ꝛ plura alia innumera fecit dñs noster iesus xp̄us miracula soli deo possibilia cōtra est ei iudaica prauitas cui nunq̃ deest: nec defuit vulpina calliditas alia ꝯturpare blasphemia. Cōposuerunt igit̃ libellū: in quo ꝯtra xp̄m talē mentiti sunt fabulā. Tēpore inquiūt helae regine. i. helene que vniuerse terre isrl̄ dominabatur iesus nocri. i. iesus nazarenus venit hierusalem inuenitq̃ in tēplo dñi lapidē in quo sedebat olim archa dñi ꝛ erat in eo scriptū semhāme foras id est nomē dei expositū. quicūq̃ vero illius nominis litteras addiscebat ꝛ sciebat. poterat facere qcquid volebat. Sapiētes vero isrl̄ timētes ne viri israel adiscerent illud nomē ꝛ virtute illi⁹ destruerēt seculū fecerūt duos canes ereos ꝛ posuerūt eos sup duas colūnas ꝯtra portā domus sanctuarij qñcūq̃ igit̃ ingrediebat̃ aliquis ꝛ adiscebat litteras ꝑdicti noīs ꝛ exibat canes illi erei latrabant et ita horribiliter ꝙ ꝑterritus obliuiscebatur nomē ꝛ litteras quas didicerat. venit itaq̃ iesus nocri. ꝛ ingressus tēplū didicit illas litteras ꝛ scripsit in pgameō. deīde incidit carnē cruris sui ꝛ i incisione illa īclusit dcāꝫ cartulā dicēdo nomē nullū sensit doloreꝫ ꝛ redit cutis ꝯtinuo sicut añ erat. Cunq̃ egrederet̃ de tēplo latrauerūt et canes erei supradicti. ꝛ statiꝫ oblitus est nomē. prexit itaq̃ i domū suā ꝛ aperuit crus cū cultello accepitq̃ cartulā vbi erāt lr̄e semhamefora s. i. noīs dei expositi vl̄ explanati ꝛ iterū didicit eas. quo facto ꝯgregauit. ccc. ꝛ. x. de iuuenib⁹ isrl̄: ꝛ dixit eis. videte ob hoc me dicūt sapiētes esse spuriū: qi super israel voluit habere dñiuꝫ. vos aūt scitis ꝙ oēs ꝓphete ꝓphetauerūt sup messiam. ꝛ in veritate ego sum ipe. ꝛ sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma ꝯcipiet ꝛ pariet filiū: ꝛ vocabitur nomē eius emanuel. Dauid quoq̃ auus meus ꝓphetauit sup me ꝛ dixit. domin⁹ dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitq̃ ita mater mea sine coitu masculi ꝟtute dei. Ipsi sūt igitur spurij ꝛ nō ego. sicut dictuꝫ est Osee. ij. ꝛ filioꝝ eius non miserebor. qr filij fornicationū sunt. Responderūt ei iuuenes. si tu es messias: ostēde nobis signū qd̄ signū inquit queritis a me. dixerūt ei. fac claudū stare sicut nos. Qui ait. adducite eū ad me. ꝯtinuo igit̃ duxerūt claudū ad eū q̄ nūq̃ steterat super pedes. dixitq̃ sup illū semhāmefora s. Illa aūt hora claud⁹ sur

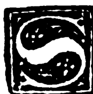
rexit z stetit sup pedes suos. In clinauerūt ei hoīes z dicebāt iste sine dubio ē messias. Adduxerūt qz ei iterū leprosum z dixit nomē posuitqz manū sup eū z statim curat⁹ est. Accreuerūt ergo ei multi ribaldi gētis nostre. Uidētes igit sapiētes qp credebāt z israel ceperunt ipm z duxerunt ad helaz reginā in cuius manu erat tota isrl z dixerunt ei. Dña nra i manu isti⁹ est sortilegiū z facit errare mūduz iesus vero nocri rñdit ei. Dña olī pphete pphetauerūt sup me: quorū vn⁹ dixit. Esa. xi. Egredietur palmes de radice iesse z ego sum ille: sup istis ꝟbo dixit dauid. Beatus vir q̄ nō abijt in consilio impiorum. Dixit ipsa est ne i lege vestra qd ipe dixit. Rñderūt in lege nostra est hoc. sz nō est dictū de eo Sz sup eo scriptū est. Deut. xviij. pphēta aūt ille morietur: quia locutus est iniquitatē contra deuz. De messia vero dictū est in dieb⁹ eius salu abit iuda. Dixit ille iniquus: z ait regine. ego sum ille q̄ resuscitabo mortuos. Misit itaqz regina fideliores q̄s habebat cuz ipsis: z fecit impius ille reuiuiscere mortuū per semhāmefotas. In illa hora obstupuit regina: z dixit vere magnū signū est hoc deditqz sapientibus verecūdiā z exierūt cōfusi a cōspectu ei⁹. Fuitqz ipsis z israeli dolor magnus. Iuit aūt iesu nocri in galileā superiorē iuerunt sapiētes ad reginā z dixerūt ei. Dña nostra sortilegiū est cū isto hoīe z ꝟuiat creaturas. Misit igitur illa milites q̄ caperēt eū: z nō permiserunt hoīes galilee: sed voluerūt pugnare cū eis. q̄ ait. nolite pugnare ꝑ me. qz fortitudo patris mei de celo z signa que dedit mihi tenebāt ꝑ me. Faciebāt itaqz hoīes ꝟ galylea aues de luto corā eo. z ipe dicebat semhāmefotas super eas z statiz aues ille volabāt ceciderūt igit illi i facies suas adorātes eū. Dixit etiā in illa hora vt apportaretur vnus maxim⁹ lapis molaris z ꝓijceret in mari. z vt factū est. Dixit ille impi⁹ semhāmefotas. i. nomē dei expositū z fecit molā illā stare sup faciē maris. sedītqz sup eā. z ait militib⁹. Ite ad dñam vestrā z nūciate ei q̄ vidistis Deinde surrexit cū eis z cepit ambulare sup faciē aq̄. Abierūt milites z oīa q̄ viderāt dixerūt helā regine: q̄ vehemēter obstupescēs vocauit sapiētes z dixit eis. vos dicitis qp hic homo iesus nocri ē sortileg⁹. sciatis qp signa q̄ facit ostēdunt eū filium dei. Qui dixerūt ei dña nostra fac eū venire: z nos detegemus fraudē ei⁹. Interiz abierunt seniores israel z fecerūt quēdā intrare domū sancti sanctoꝝ q̄ dicebat iudas scariothz dicit literas semhāmefotas. eo mō q̄ eas didicit iesus nocri: z fecit icisionē cruris z alia q̄ ipe fecerat. Uenit igit ille nocri. i. nazaren⁹ cū societate sua z stās corā regia fecit vēire sapiētes z ille stās corā regia dixit sup me ꝓphetauit dauid. qz circūdederūt me canes synagoga malignātiū obsedit me. Sz z sup me dictū ē illō. hier. Ne tieas a facie eorū qz ego tecū vt liberē te dic dñs

Sapientes vero cõtradicebãt ei z ait regine ascẽdã in celũ. z sic di xit dd̃ sup me p sal. cv. Exaltare sup celos deus. elevavitq3 man⁹ vt alas p nomẽ semhãme foras ex planatũ: volauitq3 iter celũ z terrã qd̃ qñ sapiẽtes israel viderũt. sic dixerunt ad iudã scariot: vt dice ret semhãme foras z ascenderet post eũ q̃ ascẽdit z luctat⁹ est cũ eo z ceciderũt ambo z fregit sibi ille impius brachiũ. z sup hoc ope sin gulis ãnis xp̃iani plorãt ante pa scha suũ. hora illa ceperũt illuz is rael z operuerũt eũ pãnis z pcutie bãt eũ virgis malogranatorũ di cẽtes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eũ: z nesciuit dicere. Dixit itaq3 regina sapiẽti bus. ecce in manib⁹ vestris est fa cite ei quicq̃d placuerit i manib⁹ vr̃is. Ceperunt ergo eũ z duxerũt ad suspẽdẽdũ. om̃e vero lignũ vl' arbor in quo suspendebat statim frãgebatur: ipe quippe p semhã me foras adiurauerat oĩa ligna ne susciperẽt eũ. abierũt itaq3 z addu xerũt stipitẽ vni⁹ caulis q̃ non est de lignis: s3 de herbis z suspẽde rũt sup illũ. neq3 eñ hoc est mirũ. qr singulis annis crescit tñ vnus caulis i domo sanctuarij. q descẽ dũt d eo cẽtũ libre seminis. ¶ Ex his poterit aĩaduertere q̃sq3 pru dẽs. q tanta fuit miraculorũ dñi nostri iesu xp̃i euidẽtia tanta ma gnitudo z multitudo: tãta excellẽ tia z certitudo. q iudaica pũitas q̃ erũperet nõ hẽbat. cõfugit igi tur ad pp̃iũ suũ qd̃ est mentiri li bellũ mẽdacij plenũ atq3 blasphe miis turpibus cõponẽs hec sub cõpẽdio sumpta sunt. ipletũq3 ẽ in persona xp̃i qd̃ scriptũ est p p pphetã Osee. vij. Ve eis qm̃ reces serũt a me: vastatio eis: qr puari cati sunt in me. ego redemi eos z ipsi locuti sũt cõtra me mẽdacia. ¶ Est aũt hic notãdũ q iudeorũ fatua falsiditas apud itelligẽtes xp̃i fidẽ adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidẽ ipi qd̃ asserũt dñm iesum talia i veritate fecisse licz in nois dei virtute miracula ostẽdunt: pculdubio tãtã miracu lorũ eius fuisse excellentiã q earũ ipsorũ impietas demonibus neq̃ uit ascribere: tantaq3 fuisse eorũ euidẽtia q nequaq3 ea ipsorũ iu dia valuit suffocare. At vero per talẽ modum. i. p semhãme foras: hoc ẽ p nomẽ dei explanatuz siue expositũ dñi iesu miracula fuisse facta delirãt trãslucet eorũ mẽda ciũ si sit qui diligẽter inspiciat. si verũ naq3 fuisset q aliqd̃ nomen dei apud eos esset cui deus talem virtutez z talẽ efficaciã pstitisset pfecto iuuissẽt se eo tpe vespasiãi z tyti z fecissẽt q hier̃lm nõ potu isset capi z iudei occidi z captiua ri eo mõ quo infra dicet cõsidera tiõe. ix. vel etiã virtute hui⁹ nois volassent in celũ vel om̃es vel sal tem aliqui deniq3 cum helena ma ter fuit cõstantini impatoris i cu ius tẽpore dñm iesuz fuisse dicũt z a tempore iesu xp̃i vsq3 ad con stantinum z helenam fuerunt tri cẽti anni: vt patet p imperatorũ romanorũ hystorias. manifestũ ẽ iudeo i supradicto libello fabrica

tiões esse mēdaces. ¶ Notādū ēt φ dicit btūs Aug. Preuidēs inqt dñs iesus ipsos quosdā futuros q̄ miracula ei9 calūniarēt magicis artib9 attribuēdo ꝓphetas añ p̄misit. Nūqd enī si mag9 erat magicis artib9 fecit vt colereť. nūqd ꝛ mortu9 mag9 erat ꝛ añq̄ nat9. ꝓphetas igiť audi ꝛ lege q̄ añ dñm venerūt forma igiť sūpta ex ꝟbis scti augustini dicām9 iudeis esto φ suspicari potuerit dñm nr̄m iesum xp̄m ꝑ artē aliquā vel ꝑ virtutē supradicti noīs dei fecisse miracula vt ipi calūniant ꝑ quā artē q̄so anteq̄ nat9 eēt ꝑ quadrigētos ānoꝝ ꝛ vltra aduētui suo ꝛ toti vite sue. necnō ꝛ fctis suis ꝛ dictꝭ atq̄ suoꝝ iā ꝯgrua: vt ptꝫ ex p̄dictis ꝛ dicēdis patebit dicta reddidit ꝓphetaꝝ sermo nāq̄ ꝓpheticus ꝛ marie de aduētu messie q̄ācūq̄ a iudeis exponiť iudaice semꝑ ꝛ vbiq̄ reniti iuxta eoꝝ expositionē absurdā: ꝛ icōpossibilia ꝯtieꝛ inueniť mēdax. Qñ vero de dño iesu ꝛ sibi ꝑtinētib9 accipiť vt ex solis etiā q̄ dicta sūt haberi pōt: occurrit. cōsentit ꝯsonat ꝛ obedit. nihil ipossibile. nihil absurdū igerit sꝫ iueniť verax. ¶ Adhuc ēt si ipe dñs iesus vt a iudeis sibi est ipositū ꝑ artē sepe dictā faciebat miracula ꝑ quam artē fecerūt ea post mortē ei9 apli ꝛ ceteri discipuli. vt testimonio thalmud ptꝫ nō ꝑ semhāmephoras. sꝫ ꝑ nomē dñi nostri iesu xp̄i. fecisse miracula. Vñ sup ecclesiastē. p̄io cuncte res vel cūcta verba difficiles vel difficilia nō pōt vir eas vel ea ꝓloqui. Accidit q̄d Rabi eliazarum bēdama momordit s̄pēs vēitq̄ iacob. i. iacob9 vir de villa cathanea ad curādū eū ex noīe iesu. i. iesu filij pādera ꝛ nō ꝑmisit eū rabi ismael sꝫ dixit ei nō lꝫ tibi bēdama. ꝛ ait illi: ꝑmitte mihi ꝛ ego inducā ꝯ te argumētū vel auctoritatē φ licitū ē ꝛ nequiuit autoritatē iducere ꝛ faciēs hō viuet i eis dictū est de mādatis dei. ꝛ nūq̄ moriať i eis. Itē in libro sebath. hierusalē in distinctiōe cenomasarcim filius filij. rabiosue filij leui. glutiuerāt toxicū. s. vł aliq̄d mortiferū. venit itaq̄ vir ex noīe ysua. i. iesus pātheris ꝛ sanat9 ē vel q̄euit: cūq̄ recessisset ait ei quō ꝯiurasti eū. ait ei ꝟbo tali. ait ad eū remissi9 fuisset ei si mortu9 non fuisset ꝛ nō audiuisset sicut ꝛ factū ei fuit sic. i. mortu9 est stati. ¶ Si q̄s diligēter aduertat has duas traditiōes i noīe dñi nostri iesu xp̄i fctā fuisse miracula iudaicarum scripturarū testimonio cōꝓbať: porro si dicať φ ꝑ artē opabanť ea apłi tanq̄ a xp̄o dño edocti dū viuerent qua arte poterunt dici ea fecisse iā mortui q̄ ēt arte posteri eoꝝ pueri ꝛ puelle ꝛ si per artē quōq̄ isti qua arte ipsoꝝ implorātes auxiliū apd̄ xp̄m q̄ arte reliq̄e ipsoꝝ quā vestes. quā sandariola. q̄ baculi. ptꝫ ergo φ miracula xp̄i ꝛ suoꝝ ita firmiter ꝯstāt φ nulla pñt ificiari neq̄cia. ¶ Notādū ergo φ iudei idcirco i supradictis traditiōibus ꝛ alibi bēpandera. i. filiū pādera: alibi iehusua pātheria. i. iesū pātherie noiabāt qꝛ vt ait iohānes damascen9 i. iiij

lib.leui. quē sanct⁹ lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noiat genuit pā thera. pāthera aūt genuit barpā therā. barpātera genuit Joachī. Joachī vero duxit annā que valde erat hōesta z laude digna. quē admodū vet⁹ āna sterilis exñs p votū z repromissionē samuelē pe perit. ita z hec p pces z repromis siones a deo dei attulit genitricē hec damascenus.

¶ Cōtendit iudeus pbare q lex moysi non est abolita z hoc sic.



Ecūdū argumentum iudeoꝝ est ad idem scʒ q lex moysi nō ē abolita sʒ adhuc obseruāda z arguūt sic. Si lex bona ē z a deo data obseruāda ē cui⁹ eñ decretū erit obseruandū si mādatū dei nō est obseruādū qd eñ cōsiliū dabāt nobis xpiani quō illd effugiem⁹ maledictū. maledictus q nō pmāserit in oib⁹ q i lege scripta sunt. legislatoꝛ nihil excipit sʒ vniuersal'r oia mādat obseruāda. xpiani aūt ad suū arbitriū legis z mādatoꝝ obseruātia dtermināt. ¶ Ad ista rñdet magister alan⁹ i suo quadripartito li.iij.c.iiij. dicēs q lex mosayca diuino itellectu ē itelligenda. Rñdemus ergo legē bonā z a deo datā ac a deo qcqd in ea scriptū est diuino sensu itellectū suis tpibus obseruatū z obseruādū esse sanxim⁹. ea eñ diuino itellectu intelligēda erāt qꝛ si ad literā accipim⁹ multa repugnātia videm⁹ cū eñ dicat moyses vidit de⁹ cuncta q fecerat z erant valde bona. Gen.j. Quō i lege dicūt qdā esse mūda z qdā imūda ad literā qd eñ immūdū est quomō est valde bonum. nec solū ea phibentur in lege q sui natura homini ad vescēdum nociua sunt ymo etiam ea q gustu iocūda z q vsu salubria ad comedendū existūt. licet a deo dicta sint tamē ad se inuicē ad literam omnino dissidēt. Jn exo. etiā inter alia pcepta de faciēdo altare domin⁹ moysi ibi pcepit ca. xx. Altare de terra facietis mihi: i sequētibus aūt sic legit: fecit itaq moyses altare thimiamatis de lignis sethiʒ: z alibi fūdauit bases eneas in itroitu tabernaculi: multū itaq aduersum videt vt aliud z aliter q dñs iubet p moysē ab ipo moyse agat. Aliud ergo q littera sonat hic accipi opoꝛtet. Jtē ad literam quō stare pōt q de⁹ phibet. Deut. xxij. ne hō aret i boue z asino. Onus quodcūq aliud tibi placet asino iponere nō vetat lex. z ponere iugū cū asino quare non licet. Ad pascua ducere bouem cū asino licebit. Jn pascuis eñ simul esse z pasci lex permittit z arari simul pꝛohibet z interdicit. Si aūt ppterea vetat qꝛ hoc alias immūdū lex dicat quare circa illud cetera q dicta sūt pmittit z solū arare excipitur. equ⁹ i lege aial imūdū esse phibet z alia multa. nec tamē arare bouē cū equo vel alio aiali imūdo i lege phibet. hāc nō solū in his q dicta sunt mādatis sʒ i q pluribus alijs legalib⁹ cerimonijs cōtrarietatē videm⁹ nisi ea cōpetēti sensu itellexerimus. Discreto

Alanus respondet ad obiectiones

lex Dei diuino sensu percipi debet

itaqꝫ ꝛ diuio sensu hec discutiēda ꝛ intelligēda sunt. Si vero legem debito sensu accipimus oīa legis mādata debita obseruatiōe obseruare poterim⁹. quedā ad litterā ꝛ sine vllo velamine figurarū dicta esse accipiēdū quedā vero ad figurā ꝛ ꝓfundo velamine obūbrata esse itelligere quedā ad tp̄s obseruari iussa sūt quedā sine vlla tp̄is determinatiōe q̄ cū alteri⁹ sacramēti ꝓnūciatiua erāt ꝛ ꝟitatis figurā fatenꝫ suo tp̄e manifesto rei atqꝫ ꝟitatꝭ ꝓsentia oportuit vt eorū remaneret ꝓnūciatio ꝛ figura. Naꝫ sicut vsu ipo loquēdi vtimur verborū vicissitudinibus dicēdo erit q̄diu futurū est ipsumqꝫ erit prorsus obmittētes in ꝓsenti assumimus est quodqꝫ ipm̄ iā ꝓteriisse significātes vtimur fuit. Sicut in reb⁹ ꝓnūciatiuis alicui⁹ sacramēti vbi p̄ns manifestaꝫ sacramētuꝫ ei⁹ iam supfluo reseruareꝫ figura seu signū q̄ alicui⁹ misterij significatiua nō erāt sꝫ a parte seu fidei veritatē insinuāt seu carnis edificationē ꝯmēdāt ea a iudeis ꝛ xp̄ianis nō ad tēp⁹ sed imppetuū obseruāda sūt earūqꝫ trāsgressio nullo modo pōt multa eē. hec Alan⁹

¶ Contēdit iudeus probare q̄ diuine sanctiones veteris testamenti non sunt mutate.



Ertiū argumētū iudeoꝝ est ad ꝓbādū q̄ diuine sanctiōes veteris testamēti non sunt mutate. Arguūt ergo ꝯ̄ xp̄ianos sic. si ꝟmo dei ad tp̄s obseruād⁹ est eoqꝫ ꝟmōe ānullato alio tp̄e ali⁹ obseruād⁹ ē. Sic qꝫ ꝑ tp̄m vicissitudines diuie sāctiones mutanꝫ q̄ pacto ratuꝫ nō erit qd̄ dr̄ ps. cxviij. In eternū dn̄e ꝑmanet ꝟbū tuū ꝛ illd̄. Mat. xxiiij. Celū ꝛ terra trāsibūt ꝟba āt mea nō trāsiēt. qd̄ interest cur de⁹ hoc aīal imūdū iudicet illd̄ mūdū. hoc vti ꝓhibeat. illo vti ꝑmittebat q̄ eū adiuuit vt dr̄ esa. xl. spiritū dn̄i aut q̄s ei⁹ ꝯsiliari⁹ fuit vt istd̄ agi ꝑmittat illud ꝓhibeat iussit obse quēdi ergo ei obsequēdū ergo ei obscq̄ sūma virt⁹ est. ꝓhibuit fieri ergo iā nō lꝫ idqꝫ si postea fiat peccatū eē dicim⁹ ac pena debita puniēdū: vt ergo seruem⁹ figuras cōtēnemus litteras. vt seruem⁹ alterū que rō est dānare alterū. Seruemus litterā. seruem⁹ ꝛ littere figuram. maneat parua sensu nr̄o lr̄a. maneat vt vr̄o ꝛ addaꝫ sp̄ualis et cōcessa nobis sit a deo mysterij latētis itelligētia. Abstineam⁹ a peccato qd̄ lex iubet: abstineam⁹ ꝛ ab eo si qd̄ est qd̄ ꝑ porcū figuraꝫ peccatū. Non aremus cū boue ꝛ asino quia id legislator ꝓhibuit. ꝛ si q̄ intellexeritis per asini ꝛ bouis copulamen ꝓbas est euitare. immo peccatum est non euitare ita ꝛ de ceteris ita eīn lex adimpleta. ꝛ adimplēda esse censetur ꝛ adimpletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra q̄ in nouo testamento diuine sanctiones veteris testamenti nō mutantur sed adimplētur. Dicit ergo q̄ sermo diuin⁹ i nullo ꝛ in nullaꝫ diuie sanctiōes nō mutanꝫ qr̄ christ⁹ nō venit soluere legē sꝫ

sanctiones noui test. adimplent[?] veteris testamenti

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amē dico vobis ita vnū aut vnus apex nō pteribit a lege donec oīa fiāt. nō igit vult eā soluere sʒ adimplere vt patuit supra li. i. ar. vi. ꝛ in pūo thezauro q̄rti puncti eiusdē articuli. Lex em̄ phibet homicidiū xp̄s irā ꝛ odium lex em̄ phibet homicidiū carnis. xp̄s ēt ipsuʒ appetitū cordis. nobis lex phibet vti carne porcina ꝛ eo tunc ab ea a iante abstinētia nobis necessaria erat: qm̄ v̄itatis future figura erat ꝛ figura seruāda erat donec adesset ipsa v̄itas figure iā p̄ns adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostro℞ abstineāt nō solū ab ea sed etiā oī carne vino. ꝛ eodē iudice se vestrū quilibꝫ tuet. Moyses carnē suillaʒ imundā noiat vti ea phibet ꝛ pptere a dicitis q̄ vti ea non licet Moyses nō ali⁹ sed idē ipse carnem suillam dicit mundā ꝛ valde bonaʒ ꝛ eam ad vescendū sicut cetera scribit deū fecisse bonā: Et ideo dicit q̄d vti ea licꝫ. Postq̄ em̄ enumerauit deū creasse vniuersa pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quib⁹ anima viuens est. nō lōge īfra subdit: vidit de⁹ cūcta que fecerat ꝛ erāt valde bona. q̄d valde bonū est nulla ex pte malū est. q̄d vero nulla ex pte malū ē q̄uo malū ꝛ imūdū ē. Quicquid ergo i carne suilla necesse a deo facta ꝯsiderat̄ mūdū ꝛ valde bonū ē. atq̄ꝫ vti lꝫ: q̄z v̄bo p hoc aīal voluptas ꝛ imūdicia figurat̄. imūdū ppter hoc aīal esse iudicat̄ ꝛ ea imūdicia vti nō licꝫ. Si ergo hoc mūdū ꝛ imundū animal esse intelligit̄: ꝛ eo vti ꝛ non vti a deo nobis pmittit̄. eadē ratione licet in boue ꝛ asino arare. ꝛ phibet̄ ne aremus in boue ꝛ asino si meli⁹ nō pōt q̄z de⁹ pmittit qui hec oīa humanis vsibus creauit. Sʒ bos qui vngulā scindit ꝛ ruminat ꝛ ad excolēdā terrā oīno ydoneus ē p̄dicatorē eccl̄ie discretū designat in his que agit sensum habētē q̄ mādata dei meditat̄. Ac apō se meditādo rumiat die ac nocte nō tm̄ sibi vtilis sʒ ꝛ aliis huic non est associād⁹ in p̄dicatiōe: alter moribus etiā idiscret⁹ sensu idiota. ꝛ litteris ipent⁹ q̄ nō solū v̄bo est inutilis sed suo exēplo aliis nociuus existit. ¶ Quod ēt lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates seq̄ntes ostēdūt: ait em̄ dn̄s p prophetam Biere. xxxi. ꝛ ad hebreos viii. ꝯsummabo testamētū nouū super domū iuda ꝛ sup domū israel Quid vocauit testamētū nouū nisi legē euāgelicā qua supueniēte debuit cessare q̄z simul s̄uare non pōt vtraq̄ꝫ: adueniēte em̄ veritate dꝫ vmbra cessare Et esa. legit̄ sacrificia v̄ra odiuit aīa mea. Item dd ait in ps. l. Qm̄ si voluisses sacrificiū dedissem vtiq̄ꝫ holocaustis nō delectaberis. Itē dd sacrificiū ꝛ oblationē noluisti aures aūt pfecisti mihi holocaustū ēt p pctō nō postulasti: tūc dixi ecce venio: ꝛ alibi nō in sacrificiis tuis arguā te. holocausta autē tua in conspectu meo sunt semp: nō accipiaʒ de domo tua vitulos: neq̄ꝫ de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiā in magna parte ea q̄ ptinēt ad le-

gem veterē cessare nō enī est apud iudeos sacrificiū vel hostia: nō ꝓpheta; nō rex: nō tēpluȝ: nō loc⁹ sacrificij. ⁊ q̄d iremus ꝑ singla i maxima parte abolita est lex. vr̄ ergo ꝙ lex moysi iam locū nō habeat.

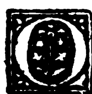
¶ Contēdit iudeus ꝓbare ꝙ circuncisio perpetuo sit duratura.



Quartū argumētū iudeoꝝ contra nr̄m fidei fortaliciū est de circuncisiōe quā affirmāt duraturā ꝑpetuo ⁊ ꝯsequēter legē moysi arguūt sic. Idē iudicium vr̄ esse q̄ntū ad durationē a parte post de lege antiqua ⁊ de circūsione: hoc enī xp̄iani cōcedūt: sȝ circūsio ineternū debet durare in pp̄lo dei: pȝ q: Gen̄. xvij. daṫ i fedus sempiternū ergo ⁊ lex debet eē sempiterna

¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra li. j. ar. vj. in pūcto ij. Uerūtū vt adhuc clari⁹ cecitas iudaica cognoscaṫ i hoc passu no lo silētio pertrāsire. Dicēdū ergo ꝙ inveteri lege duplicē inuenim⁹ circūcisionē vnā carnalē quā ipsi obseruāt: ⁊ aliā spiritualē de qua dr̄ Deut. x. circūcidite igiṫ ꝑpuciū cordis vr̄i ceruicē vestrā nō indurretis. ⁊ Hiere. iiij. Circūcidimini ⁊ auferte prepuciū cordiū vestroꝝ viri iuda. Sic etiā distiguere possumus de eterno ⁊ sempiterno q: habet duas significatiōes. Interdūȝ enī poniṫ ꝓ eternitate simpl'r vt in psal. Tu aūt dn̄e ineternū ꝑmanes. Et illō. Hiere. x. Dn̄s aūt deus verus est ⁊ ipse de⁹ viuēs et rex sempitern⁹. Aliqū vero accipiṫ ꝓ duratiōe finita q̄le est illō. j. reg. xxvij. Credidit ergo achis dō dicens multa mala opatus est ꝯ pp̄lm isrl' erit ergo mihi seru⁹ sempiternus; manifestū est ꝙ hic accipiṫ sempiternū ꝓ duratiōe finita q: non poterat plus durare ista seruitus q̄ȝ eoꝝ vita. simile habeṫ. Gen̄. xxvij. vbi dr̄ ꝙ oderat semꝑ esau iacob; qū ergo dicebaṫ ꝙ circuncisio dȝ durare i sempiternum si sit sermo de circūcisiōe spūali indubitāter est verū qd̄ simpl'r ineternū dȝ eē in pp̄lo dei ⁊ aīa q̄ est cum ꝑputio pc̄ti est extra pp̄lȝ dei q̄ntū ad meritū. Si vero loquaris de circūcisione carnali accipe simil'r sempiternū s'c'dō mō dictū. ꝙ q̄diu lex durauit q̄ soli vni populo ꝑcipiebaṫ debuit durare signum quo ille populus ab alijs gētib⁹ distiguebaṫ ⁊ cessante lege signū ēt debuit cessare. Et iō dr̄ Gen̄. xvij. ꝙ circūcisio data est in signū ꝓpṫ qd̄ q̄diu ille pp̄ls separatus fuit ab oī gente in deserto null⁹ eoꝝ circūcisus fuit sȝ qū intrātes terraȝ ꝓmissionis plenā diuersis populis oēs simul fuerūt circūcisi in galgalis vt habeṫ Josue. v. capitulo.

¶ Cōtēdit iude⁹ ꝓbare ꝙ si sabbatū cessat lex noua nō est a deo.



Quintū argumētū iudeoꝝ est de sabbato ex cui⁹ cessatione arguūt legē nouā nō esse a deo sic Jlla lex q̄ contrariaṫ preceptis diuinis non est a deo sed lex euangelica est huiusmodi ergo non est a deo: maior est manifesta quia de⁹ non potest sibijpsi esse cōtrarius: sed minor pȝ de obseruatiōe sab-

bati quã deus pcepit i veteri lege lex pro euãgelica hui⁹ obseruãtiã tollit z phibet.ğ est ꝯtra deo: non ergo est a deo. ¶ Rñdet ꝙ in tali pcepto duo sũt ꝯsiderãda. Primũ est ꝙ ppter reuerẽtiã dei cessabat ppl's ab oi ope seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset z istud erat morale. p hoc eñ pcipiebat ꝙ hõ aliquo tpe vacet reb⁹ diuinis iuxta illd ps. xlv. vacate z videte q2 ego sum de⁹. z ƀm hoc ꝯputant iter pcepta dcalogi moralia z lex q̃ hãc obƀuãtiã in se phiberet esset ꝯtra ordiationi diuine z nõ posset eẽ a deo: sꝫ lex euãgelica hãc obƀuãtiã nõ tollit sꝫ pcipit, vt ptꝫ de diebus dñicis z alijs festis i noua lege ordiatis. Sed cõsiderãdũ est in dcõ pcepto erat taxatio tpis vł diei. s. ꝙ hⱥ obƀuãtia fieret tali die determinatã. z istud erat cerimoniale. z iõ hoc mutari potuit z debuit ppt rõnabilẽ cãm. Iudei eñ colebãt diẽ sabbati in memoriã creatiõis rerũ qd innuit moyses. Exo. xx. dicẽs. Memẽto vt diẽ sabbati scrifices. Sex dieb⁹ fecit de⁹ celũ z terrã z requieuit die septimo ac si dicat cõpleto ope creatiõis statiꝫ debuit ordiari dies ꝯmemoratiua ipsi⁹ creatiõis hõ ẽt fuerat fact⁹ sexta die z iõ primũ diẽ post sui creatione dꝫ expẽdere singulariter ob reuerentiã dei. ceteros pro ad sui necessitatẽ. In noua aũt lege illa dies q̃ debuit obseruari ad vacãdũ deo nõ solũ dꝫ nobis reducere ad memoriã bñficiũ creatiõis sꝫ etiã innouationẽ spũalẽ q̃ ichoata est in xp̃i resurrectiõe. z iõ sabbatum mutatũ est in dominicũ diẽ i quo xp̃s resurrexit. Significat etiã dominica q̃ est octaua dies. octauaꝫ diẽ resurrectiõis in qua pfectã requiẽ expectam⁹. Hic est ꝙ messias nr̃ dñs iesus xp̃s postq̃ factus est triginta ãnorũ soluit cõtrũ ad ptẽ istã sabbatũ curando in eo infirmos. z dãdo eis licentiã lectulos asportãdi. Joh. v. z spicas discipulis suis esurientib⁹ ꝯfricãdi. Mar. ij. Ceterũ queadmodũ de circũcisione dictuꝫ est probatũqꝫ ꝙ data fuit in signũ sic z sabbatũ vt habetur Exod. xxxi. c. sabbata mea seruabitis q2 signũ sunt iter me z vos ac gñationes vr̃as. Itẽ in libro bsa. i. omipere. q. yom. tob. talit scriptũ est. Dixit Rabi Johãnã. Oẽ pceptũ qd dedit deus sanctis z benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatũ qd dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Inter me z iter filios israel. si sic est nõ sunt obligati. goy. idest christiani vel alie gẽtes ad sabbatum Ex oibus his ptꝫ ꝙ nõ sunt obligati ad seruandũ sabbatũ xp̃iani nec alie gẽtes. ¶ Item contra obseruantiã circũcisionis z sabbati adducit ratio non parũ efficax ex duabus traditiõibus sicut notat in pugiõe cap. xi. tertie partis. iij. distinctiõis. quarũ prima est illud qd in mydras tulym. i. glosa. psalmorũ taliter scriptũ est. ps. lxxiiij. Et oia cornua impiorũ confringã z exaltabũtur cornua iusti. cornu nõ est dictuꝫ sed cornua. Decẽ eñ cornua sunt q̃ dedit deus sanctus z benedictus israeli. Cornu abrae

de q̃ dictũ est Esa.v. vinea fuit di
lecto meo in cornu filii olei. cornu
ysaac. de q̃ dictũ est. Gñ.xxii. Et ec
ce aries vn⁹ retẽtus in dẽsitate p
cornua sua. Cornu ioseph id ẽ cor
nu regni de quo dictũ est. Deute=
ro.xxxiii. ꝛ cornua rinocerõtis cor
nua ei⁹. Cornu moysi de q̃ dictũ ẽ
Exo.xxxiiii. q cornuta erat cutis
faciei ei⁹. Cornu pphetie de q̃ di=
ctũ ẽ.i.Reg.ii. ꝛ orauit ãna ꝛ dixit
exultauit cor meũ in dño ꝛ exalta
tũ ẽ cornu meũ Cornu legis de q̃
dictum ẽ Abacuk.iii. Et cornua
duo de manu ei⁹. Cornu sacerdo=
tii de q̃ dictũ ẽ.ps.cix. Cornu ei⁹
exaltabit in glia. Cornu leuitici
de q̃ dictũ ẽ.i.pali.xxv. oẽs isti filii
hemã. vidẽtis regis i ṽbis dei ad
exaltãdũ cornu. Cornu hierusalẽ
de q̃ dictũ ẽ.ps.xix. Et a cornib⁹
vnicorniũ exaudisti me.. Et cornu
regis messie d q̃ dictũ ẽ i.Reg.ii.
Et dabit fortitudinem regi suo ꝛ
sublimabit cornu messie sui ꝛ sic ẽ
dicẽs.ps.cxxxi. Ibi germinare fa
ciã cornu dd paraui lucernã mes=
sie meo. Qñ ãt peccauerũt israel
ablata fuerũt eis ꝛ data sunt gẽti
bus seculi. sicut dictũ ẽ. Daniel.
vii.c. Post h̃ vidẽs fui i visiõe no=
ctis. ꝛ ecce bestia q̃rta terribilis at
q mirabilis ꝛ fortis nimis ꝛ dẽtes
ferreos habebat magnos come=
dit ꝛ cõminuit ꝛ residuũ pedibus
suis conculcauit ꝛ ipsa dissimilis
ab oib⁹ aliis bestiis. q̃ fuerũt ante
ipsam ꝛ cornua decẽ habebat. assi=
milate sũt eñ gẽtes siliter hmõi
feris ꝛ oi tpe in q̃ gẽtiũ seculi cor
nua fuerũt stantia. Cornua israel
erũt ꝯfracta sicut dictũ ẽ trenorũ.
ii. Cõfregit i ira furoris oẽ cornu
israel. ¶ Qualiter aũt legalia de⁹
iudeis abstulerit p rationes ꝛ si=
gnãter sabbatũ ꝛ circũcisionem ꝛ
q̃liter eis ista duo ꝛ alia dyabol⁹
restituerit habet apd eos in thal=
muth in libro mayla ipereq.i. di=
stinctione q̃ incipit q semzbhae.
Quadã vice decreuit regnũ necq
i.romanũ q nõ seruarẽt iudei sab
batum ꝛ q nõ circunciderẽt filios
suos ꝛ vt cognoscerẽt menstrua=
tas. Tũc iuit rabi ruben. cercina=
uitq se more.i.romanorum. Cũq
iuisset ꝛ sedisset cũ eis ait illis. q̃
hz inimicũ depaupat eũ vl ditat.
Dixerũt ei depauperat Dixit eis
si ita ẽ nõ faciãt iudei op⁹ i sabba
to vt depaupent. Dixerũt romani
bñdixit abrogauerũtq decretum.
rursumq ẽt dixit eis. q̃ hz inimi=
cũ debilitat eũ an fortificat dixe
rũt ei dbilitat. ait eis. si ita ẽ circũ
cidãt filios suos octaua die vt de
bilitẽtur. dixerũt optie dixit ꝛ cas
sauerunt illd. Iterũ dixit eis qui
hz inimicũ multiplicat eũ an di
minuit eũ. Dixerunt ei diminuit.
Ait eis si ita ẽ nõ cognoscãt mẽ=
struatas dixerũt bñdixit ꝛ cassaue
rũt illd. Demũ ppẽderũt q iude⁹
erat ꝛ restituerũt decretũ vt pri⁹.
Dixerũt g̃ iudei qs ibit ꝛ irritabit
statutũ istd. vadat Rabi symeõ q̃
didicit facer̃ signa ꝛ mirabilia post
eũ ṽo vadat rabi eleazar. Egress⁹
ẽ eis itaq obuiã vẽtamalyõ.i. de
mõiũ sic vocatũ ait. Est placẽtia
vra vt vadã vobiscũ fleuit rabi sy
meõ ꝛ ait ãcille dom⁹ pris appu=

angelus ter. nobis autē nec semel venit ergo miraculum vndecūq3. Precessit igitur ventā malyon. z i trauit in filiā cesaris. Cūq3 pue nissent dixerūt ventāmalyō egre dere vocat⁹ ergo egressus ē z abijt Dixitq3 iudeis cesar. Postulate qcqd est vobis ad postuladū. In troducti sunt igit in domū thesau ri vt tollerēt quicqd vellent: inue neruntq3 cartā illam in qua scri ptū erat dictum statutum z rupe rūt eā hucusq3 thalmuth. ¶ Ani maduertat prudētia tua lector q p istasduas traditiōes habet euī dēter q de⁹ abstulit a iudeis p ro manos: sabbatū z circūcisionē et alias cerimonias. confregit qppe in ira furoris sui omne cornu eorū de quibus vnū erat lex vt paulo antedictū est: et nūq3 restituit eis nec per se nec per angelū nec p p phētā nec per aliū virum sanctū Sz ipsi iudei recuperauerūt circū cisionē z sabbatū z cetera hmōi p dyabolicū miraculum vt in proxi ma traditiōe ostensū est. Nullus ergo vlteri⁹ nisi sit demoniac⁹ cō seruare d3 ea que deus abstulit. z dyabol⁹ tā libēt se iudeis visibi liter igerēdo instituit quādo em vel vbiunq3 scienter dyabolus bo nū homini aliquod nisi forte vbi prosperit malū maius et mortem pessimā sibi ex eo imineř finaliter procurauit: cuiunq3 boni aliqd ni si fallēdi studio psuasit. nūqd nō ipe est q primos hoies qsi eis vti liter ɔsulēdo fefellit nōne ipe ē q ɔ sanctū iob ipsū ēt dnm puoca uit. Job. ij. c. An ignorāt iudei mi seri q dyabol⁹ fuerit qui patres suos ad adorādū vitulū mētiēdo ptraxit. vt hētur in libro sabath i pereq. q icipit dixit rabi aqba i fi ne qdragita diez venit sathā z p turbauit mūdū z induxit tēpesta tē maximā in aerē z dixit israeli. Ubi ē moyses dixerūt ei. Ascēdit in altū. Dixit eis iā puenerūt sex hore z nō respexerunt sup eo. Ait ergo mortu⁹ ē z nō curauerūt su p eo Ostēdit ergo silitudinē feretri ei⁹ i nube. hinc est q dixerunt ad Aarō qz h moyses vir q fecit nos ascēdere de terra egypti nescim⁹ qd factū ē ei. z qd scriptū ē. cōse quēter dixit Aarō. abrūpite inau res auri q sūt i aurib⁹ zc. z accepit de manib⁹ eoz z formauit illō in forma z fecit illū vitulū fusorie et dixerunt. Isti sūt dij tui israel zc. His sic pmissis dicař iudeis vt at tēdant q sit eorū prudētia qs sen sus q dyabolū nolunt habere su spectū i recuperatiōe circūcisiōis z sabbati. q patres eoz ad facien dū z adorandum vitulum z ad at tribuendū sibi magnalia q de⁹ fe cit mēdacijs z falsis pdigijs taz studiose ptraxit. Euidenter ergo apparet q intētio ē studiū dyabo li ac volūtas erga hoiēs nūq3 est nisi mala: quare satis ē manifestū q3 grādis ē stultitia z q3 magna i sania z q3 imēsa iudeoz vecordia q circūcisionē z sabbatū z alia q de⁹ eis abstulit: z dyabol⁹ reddi dit nō cessāt obseruare. ¶ Supra dictis adhuc vř addēdū id quod de sabbato scriptū ē in beresith minori vbi d3 Gen. ij. z bndixit de⁹

diē septimā. vnde rufus nequā quesiuit a Rabi aquiba et ait ei quid est inter diē et dies: dixit ei rabi acqba et quid est iter virū et viros: dixi ei quod dixi tibi: et quod dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi in quo differt sabbatū ab oībus aliis viris. Dixit sibi decedit rex pro gratiam suā sic quod voluit de' istū diē honorare: vnde tu facies me scire istud. Dixit ei fluui' sabastian' arguit hoc quod trahit lapides per totā septimanā et in sabbato descit. Dixit ei delōge attractum tu trahis mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille quod facit ascendere mortuos arguit: oī nāque die ē ascēdēs et nō in sabbato. Iuit et tēptauit in patre suo quod ascēdit oīb' dieb' et in sabbato nō ascēdit post sabbatū sciscitatus est eū et ait ei pater: ex quo mortu' es fecisti te iudeū: admiror quod oīne ascēdisti oībus dieb' hebdomade et in sabbato nō ascēdisti. Ait illi. oīs qui nō obseruat sabbatum sponte sua apud vos obseruat eū hic malo velle suo: dixit ei: et cuius modi labor ē vobis ibi. Ait ei omnib' dieb' septimane iudicamur in sabbato autē quiescimus: reuersus ē ad rabi acqba: et dixit ei. Si est secundū verba tua quod deus sanctus et benedictus per quietem in sabbato vult honorari nō mittat in eo vētos. nō faciat descēdere pluuias. non fluctuet mare in vndis suis. Dixit ei rabi acqba hz se in istis de' sicut is quod trāsfert per quattuor vlnas. ¶ Si vis lector figmēta hec iudaica contra ipsos conuertere dicas quēadmodū fluuius supra fictus fuit signū obseruādi sabbati quā do per totam hebdomadā currebat trahēdo lapides et quiescebat in sabbatis vt ipsi fabulantur: sic ē nunc est falsificatur argumētū nō obseruādi sabbatū quia nusque sub celo sit fluui' quod magis quiescat in sabbatis quam in ceteris dieb'. Per totū quippe mūdū discurrūt mercatores qui sicut ducūt medicinalia variaque pigmēta ex india quae ē in oriēte vsque ad hyspaniā quae ē in occidēte et a meridie vsque ad septētrionē quod est; vsque ad āglicos: et norwegios et scotos et sic vsque ad totū mūdū: quod si verū eēt inuicē sibi narrarēt et nomē prouincie vbi talis esset fluui' iudeis procurātib' nō tacerent. ¶ Item magister iohānes valisoletan' conuersus in libro de cōcordia legum dicit quod istud de lapidum flumine nō est verum: nec dr hoc per aliquem sapientem nisi per cōitatem ipsorum rabinorum iudeorum ad ipsorum cōfortationem et gaudium sui cordis quoniam hoc nō scribitur in aliqua scriptura autentica: nec in aliquo libro aristo. de mirabilib' locorum nec in aliquo alio loco sed in libris solūmodo iudeorū ad ipsorum confortatiōem explicatur: hec ille. ¶ Ad aliud vero figmentum de mortuo nō ascendente in sabbato dici pōt quod dyabolus ventamalyon vel aliquis alius potuit assumere figurā patris rufi anidicti et facere ac dicere que dicta sūt vt iudeorum circa obseruātiā sabbati confirmaret errorem. ¶ Ad tertium denique quod qui nō obseruat apud nos spontaneū sabbatū apud mortuos obseruabit eū coact' etc. vt supra: ergo abrahā et multi alii

sancti q̄ nunq̄ coluerūt sabbatuȝ punient̄ p totā septimanā cū infidelib⁹ ꝛ cōpulsi req̄escēt in sabbato: hoc aūt falsuȝ esse q̄s dubitat. ꝙ autē abraā nō coluerit sabbatuȝ habet̄ in beresith. minori su p illud Gen. ij. vbi dictū est Et bn̄ dixit de⁹ diem septimā: dixit rabi iohānati abrahā nō ē scripta de eo obseruātia sabbati h̄ ex pugione vt supra. ¶ Possum⁹ ēt nobis assumere demōstrationē ꝙ sabbatū verꝫ qd̄ significat q̄eē vt patet deutero. v. c. sabbatū. i. q̄es dn̄i dei tui est dies dn̄ica quā nos xp̄iani obseruam⁹ qm̄ ſ͞ȝ sapiētes iudeorū thalmuth vt notat magister iohānes vallisoletan⁹ cōuersus. i libro de cōcordia legū: titulo. iiij. c. x. pria cōiūctio solis ꝛ lune q̄ fuit i pricipio creatiōis mūdi facta fuit d ie lune ad quīq̄ horas ꝛ ducēta ꝛ q̄tuor minuta hore. Et q: text⁹ nō dicit nisi sex dieb⁹ opaberis ꝛ die septīa req̄esces ꝛ nō dixit qua die signata incipent cōputari illi sex dies eēt rōnabile ꝙ ꝯputatio incipiat a die isti⁹ cōiunctiōis solis ꝛ lune: q: hec duo luminaria distinguūt diē ꝛ noctē. Que cōiūctio vt p̄dicitur facta est die lune ꝛ sic dies septima est dies solis q̄ est dies dn̄ica vt obseruam⁹ xp̄iani. Est ēt alia ratio qm̄ in ista die saturni quā iudei obseruāt est magna mutatio ſ͞ȝ stellas ex diuersitate dierꝫ ꝛ locorū ſm lōgitudines ꝛ latitudīes terrarꝫ q: hierusalē est i lōgitudine. lxvj. graduū. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine. lxvj. graduū: ꝛ est differētia īter hierusalēȝ ꝛ istā terraȝ plus q̄ quatuor horarum. Iteȝ est alia differētia īter ista ſ͞ȝ motū pūcti aliorꝫ sphere noue p quē mouentur poli: ꝛ sic a tempore q̄ lex moysi data ē vsq̄ ad ista tp̄a est facta mutatio ꝛ differētia plus q̄ p quinquaginta gradus ꝛ isto polorꝫ motu mutate sunt lōgitudines ꝛ latitudines ꝛ mutati sunt dies ꝛ noctes in oībus mūdi partibus vsq̄ ad ista tp̄a ꝛ ſm diuersitatē terrarꝫ supradictam hodie iudei vnā horā illi⁹ diei sabbati sibi p̄cepti nō obseruāt nec illāmet di ē a moyse illis tp̄ibus institutā: talis mutatio pōt clarissime cognosci ex mora quā fecit sol spatio vnius diei stādo immobiliter tp̄e Iosue ꝛ etiā ex retrocessione solis decē lineis i horologio achā tp̄e regis ezechie. ¶ Etsi iudei dicunt ſm supradictam rōnē ꝙ idē dꝫ iudicari de die dominica secūdū christianos. Respōdeo ꝙ hec obseruātia quā obseruāt christiani nō dependet a die dn̄ica ratione diei dominice sed ratiōe resurrectiōis christi veri messie in qua die ip̄e resurrexit: nec obest mutatio facta ex q̄ manet ip̄a pricipalis ꝛ precisa cā quare fit scilicȝ memoria creationis mundi ꝛ resurrectiōis sancti messie ꝛ adhuc nō obligarent̄ seruare predicta: nec etiam sacrificium: ꝛ obseruatiōes septimanaruȝ ꝛ pollutionuȝ ꝛ aliorum similium posito ꝙ ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi-

tudinē ꝛ latitudinē ꝛ terrarū etiā cōstellatiōes scdm imaginationē sapientū ꝛ iste est magnus defect⁹ legis: scȝ ꝙ oīa que legis erāt non obseruari debebāt in oī loco mundi qḋ nō est in lege xpi veri messie qꝛ in omni loco ꝛ quacunqȝ parte terraꝝ tenenf xpiani leges sancti messie firmiter obseruare. ¶ Sanctus Bernadus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice ꝑpter q̄ sabbatū nō immerito in dominicā diem mutata est. Primuȝ est ꝙ fuit pria omniū dierū. Scdm ꝙ erit vltima dies presentis vite. Tertium quia dieȝ dominicū nulla precessit nox. Quartuȝ ꝙ ei nulla nox subsequetur. Quintū quia i eo creauit de⁹ celum ꝛ terrā. Sextum quia in eo creati sunt oēs angeli a deo ꝛ boni in paradiso gratificati ꝛ glorificati sunt ꝛ ecōtra mali angeli i eo dē die peccātes de celis ad iferos expulsi sunt. Septimū qꝛ secūduȝ orosium in die illa p̄io ꝑcepta data sunt filijs israel. Octauuȝ quia in illa die xps incarnatus est. Nā vt testatur magister hystoriaꝝ die qua dixit de⁹ fiat lux visitauit nos oriēs ex alto ꝛ christus icarnatus est. In huiusmodi mysteriū ꝛ figuraȝ datū fuit māna in die dominico sicut ait sup exo. origenes. Hoc quidē probat p hoc qḋ in. xvi. capitulo dictū est. Sex dieb⁹ colligetis illud: die antē sexta duplū colligetis patet cū diē sextam vocari illū qui sabbatuȝ ꝑcedebat qui est feria sexta ꝛ ex hoc patet ꝙ māna die dominica datū fuit. Si eīn sex dieb⁹ cōtinuis collectū fuit. Septima aūt die cessatuȝ est ꝛ p ꝯñs māne initiū a ꝑma die dominica exordiū sūpsit. Nonū qꝛ i die dñica xps destructꝭ iferni claustris captiuā ducēs captiuitatē ac sctōꝝ animas de lymbo eripiēs trium ꝑhaliter a mortuis resurrexit cui⁹ resurrectio nr̄e resurrectiōis exēplar est. Decimum quia die dominico spirit⁹ paracletus discipulis datus est. Undecimū qꝛ in die dñica erit resurrectio mortuoꝝ ꝛ reddet deus vnicuiqȝ scdm opera sua Duodecimū qꝛ die dominico erit initium ꝛ cōtinuatio sine fine laudū dei ꝛ domini nostri iesu christi veri messie in gloria sempiterna. Uñ Esa. vlt. ꝛ erit semē eoꝝ ex sufficiētia mēsis ex mēse suo ꝛ ex sufficiētia sabbati i sabbato suo: istḋ est seculū futurū qḋ totuȝ erit sabbatū. i. reqes. ¶ Et nota ꝙ mēsis legitime dicit heredes hebraice: ponituroqȝ apud eos pro perfectione numeri omniū dieruȝ in qbus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe ꝯputāt iudei ꝛ nō cū sole: mēsis ergo hic vt ait beatus gregorius pro ꝑfectione positum est ꝛ sabbatū pro requie in quo seruile op⁹ fieri nō licebat: erit ergo semen eorū idest apostoloruȝ ꝛ sanctorum ꝑdicatorū faciētiuȝ filios ſp̄ales ex mēsis sufficiētia idest ex sufficiētia ꝑfectionis vite ꝑsentis in mense suo. idest in ꝑfectiōe glorie sue in futuro. Sicqȝ semen auditū ex sufficientia sabbati. i. requiei in dieb⁹ dominicis ꝛ festiuitatib⁹ alijs ad audiēdū verbū dei

necnõ ex sufficiētia requiei a viciis z peccatis in vita pñti erit in sabbato suo .i. in sempiterna requie sua in vita futuri scli qđ totuz est sabbatū vt pdictū est. ¶ Et si queris quare fuit ordiata quies diei septime p iudeos die sabbati z nõ alia dies septimane. Rñdet supra dictus magister iohãnes in codē libro titu. iiij. ca. viij. q ad hoc fuit triplex ratio. Pria est qm̄ fm astrologos maior cõiūctio saturni cuz Ioue fuit in capite arietis ascēdēte aquario q̄ est domus saturni q̄ coniūctio necessitauit z coegit populū iudeoꝝ vt starent in captiuitate egypti quadringētis annis z q inde educerēt in manu forti z brachio extēto z q ibi fierēt miracula extra naturā. Et iō fuit i die saturni dies sabbati ordiata i memoriā exitus de egypto z i memoriā coniūctiõis saturni z iouis in domo aqrij vt dcm̄ est. Et rõ quare magis firmauerūt se sup saturnū q̄ sup iouē est q2 saturnus est altior. Itē q2 ascēdēs ꝯiunctiõis fuit aquarius q̄ est dom⁹ saturni scda. Itē ppter alias ppzietates quas iudei z terra ipoꝝ habēt cū saturno scdm q dicūt astrologi et vlteri⁹ declarabo z iō ordinatū fuit a iudeis. q dies septima qñ nihil opari debēt q esset i die saturni z q essent in tenebris z sine cādelis etiā q̄ ponūt astrologi debere obseruari in die saturni vt liberenť hoies a dãnis suis z influentia effectiua. ¶ Scda ratio est q2 ista die saturni planete īfectiui z dãnosi habēt singularē potestatē qm̄ pria noctis diei sabbati est hora martis scdm cõputationē horarū vt iudei cõputant ordinãdo primo noctē z postea diē: z pria hora diei sabbati ē hora saturni. q̄ duo planete sunt dãnosi secūduz astrologos z sic in die illa naturali dãnosi planete habēt suā influentiā dãnosam singularē. Et sic scripsit Rabi abraã in glosa sua quam fecit sup decē preceptis sup illo specialiter memēto vt diē sabbati zc. Dixit istud preceptum fuit ppter spherā saturni z qualibz die i hebdomada habēt stelle mobiles ipsarum quelibet vnā diem in qua magis apparet ipsarum virtus: z quoniā vna die i hebdomada quiescere tenebãť i signū z memoriā creatiõis mūdi vt dictū est. Ideo ordinauit eis moyses i marath q ista dies requietionis esset spāliter et signãter illa dies saturni q̄ est sabbatum in qua stelle predicte dãnose habēt potestatē z influentiā singularē vt ab ipsaꝝ dãnis z īfectionibus tuerenť. ¶ Tertia ratio est ppter potestatē istis planetis datā sup iudeos z terrā suā q2 secundū astrologos iudei sunt sub ꝯstellatione Martis z Saturni z sic p experiētiā pt3 qm̄ quãdo saturn⁹ est in domo casus sui z h3 aspectū a malis z dãnosis aliis stellis tūc euidenter apparet malū opus aliqđ in iudeis z hoc sepissime sum expertus z secūdum conditiones suas vidētur esse de natura saturni put dicit Ptholome⁹ q de natura saturni ē miseria z casus z populus captiu⁹ z malarū ꝯditionū

sunt iudei. Et ideo diebus sabbatinis z aliis dieb⁹ vbi erãt p̃dicti planete in exultationib⁹ suis facie bant plura sacrificia q̃ĩ aliis diebus vt ab istarũ planetarũ dãnis specialiter eẽnt salui ꝑut ꝑ glo. Rabi abraã euidẽti⁹ demonstrat quã fecit gñaliter sup legẽ z ꝓbatuz est ꝑ dicta astrologorũ q̃ ergo allegaui in declaratione quã scripsi sup glosaz p̃dicti Rabi abraaz abenagrã z ista talia cerimonialia priuãda erãt in cõplemẽto legis in aduẽtu xp̃i qm̃ ip̃e venit ꝑ salute aĩarum. Et vt tales opiniones falsas totalr̃ aboleret q̃ ydolatriã sapiũt apparẽter z cã finalis legis cõplemẽti nõ est res corporalis sz poti⁹ spũalis z in vnius diei obseruantiaz in hebdomada in memoriã creationis mũdi que fuit cã finalis mutatiõis legis ꝑ ut dixim⁹. Rõnabile erat in cõplemẽto legis ponere illã diem que est dies requietiõis z illã aĩaz superfluã aliã quã dicũt cũ eo venire ꝑut dixerũt q̃ textus dicit quieuit z animauit exo.xxxi. Aĩaz aliã creauit homini die sabbati qd̃ eẽt die solis q̃ est dies dominica z ista die dñica xp̃us a mortuis resurrexit vt demõstraret mũdo animaꝝ salutẽ: z ꝑpter istã diẽ vere dicit animã aliam venire: qm̃ ꝑpter resurrectionẽ xp̃i aĩe ꝑpetuo vitam habẽt: z h̃ significauit algasel philosoph⁹ dicẽs in resplẽdore solis saturno nõ indigem⁹: hucusq̧ predictus doctor. Patet ergo q̃re iudei obseruãt diẽ requietiõis hebdomade in die saturni: z lz dies requietionis ab oĩb⁹ de mũdo sabbatuz dicat̃ q2 sic sabbatũ iterp̃tat̃ vt supra patuit q2 tñ nõ ea intẽtiõe: q̃ iudei sabbatũ suũ appellãt. Jõ nõ diẽ saturni sz aliũ colũt vt videlz diẽ dñicã nos xp̃iani oĩbus supsttionib⁹ exclusis ĩ memoriã resurrectiõis xp̃i tali die factã z future resurrectiõis tali die fiẽdã vt supradictũ est. ¶ Itẽ possum⁹ adducere ꝯtra iudeos auctoritatẽ magrĩ alfonsi ꝯuersi in libro belloꝝ dei. In q̃ disputauit ꝯtra iudeos secũdũ opiniões thalmuth. vbi dicit̃ q̃ ẽm iudeos nõ est incõueniẽs dicere oĩa festa z ieiunia remissionũ z indulgẽtiarũ posse mutari: z textus vocat ipsa sabbatũ sicut ip̃mmet sabbatũ z ꝓbãt hoc Leui.xxiii. He sunt ferie dñi q̃s vocabitis sanctas: z glosauerũt dicẽtes. vocabitis: id est posito q̃ errẽt sciẽter vel ignorãter qm̃ illa debẽt festã simplr̃ reputare z sic nõ debẽt iudei incõueniẽs reputare q̃ illi q̃ recipiũt legẽ scti messie diẽ sabbati ĩ diẽ dñicã ꝯmutarũt ꝑpter rõnes superi⁹ allegatas: z de h̃ xp̃s in euãgelio mathei.xii. rñdẽs eis q̃ dicebãt iesuz xp̃z nõ licere ĩ sabbato curare. dixit: filius hominis habet potestatẽ sup sabbatum.

¶ Cõtẽdit iude⁹ ꝓbare q̃ iesus xp̃s nõ est verus messias q2 nõ venit in nouissimis diebus.



Sextuz argumẽtum nititur ostendere iesum xp̃m saluatorem nostrum non esse verum messiam ĩ lege

z pphetis pmissuz. Arguũt ergo iudei sic: ver⁹ messias dz venire in nouissimis dieb⁹ s3 nõdũ sunt dies nouissimi: ergo nõdũ venit messias: maior pz esa.ij. qd exponitur. ad litterã de messia vbi dicit. Erit in nouissimis dieb⁹: mior satis pz

¶ Ad illud argumẽtũ dicẽdũ q dies messie dicunt nouissimi habẽdo respectũ ad ordinẽ habẽdo respectũ ad etatẽ: habẽdo respectũ ad sacrã scripturã. Primo ad ordinẽ qr sex milia diuidẽdo z ordinãdo p tres dualitates sicut mẽsurat duratio mũdi scdm iudeos z duo nouissima millenaria dicũt dies messie ptz p canadũ beliam. Vñ in thalmuth in libro q dr canhedrin q sonat sacerdotes magni inuenit hoc qd sequit: legerũt istudio helye q sex milia ãni mũdus hz durare duo milia vanitatis z duo milia legis z duo milia messie e sectur. Et pptr nra peccata q sunt multa trãsierũt ex illis q pterierũt hec ibi Et cũ hoc dicit thalmuth q si trãsierãt de duob⁹ milibus ãnis messie q si sexcẽti ãni. z post illud tẽpus trãsierũt iaz q si. dccc.xlij. ãni cũ illo numero sex miliũ annoz: vt cõcordare beat⁹ ysidor⁹ sup pẽtatheucũ. sup illo passu enoch septim⁹ ab adã q placuit deo trãslat⁹ est dicit ibi enoch septim⁹ ab adã septimã reqe significat: trãsactis nãq sex milib⁹ annis z renouato celo ac terra fctõq iudicio trãsferent scti in vitam eternã. ¶ Nũc vid cecitatẽ iudeorũ ipi cputãt ãnos a creatiõe mũdi sicut nos a natiuitate xpi z dicũt q isto ãno in q nos cputamus mille.cccc.lx. ãnos dñi sunt a creatioe mũdi qnq milia.ccxx. z sic pz q de duob⁹ milib⁹ ãnis messie iaz trãsierũt fz eoz cputũ mille ducẽti vigiti ãni qb⁹ debuisset venire messias: z cũ nõ sit numer⁹ annoz vltra sex mille vt dcm ẽ z ipe dz regnare duob⁹ milib⁹ ãnis quõ bẽ posst hic. cũ nõ restãt scdũ cputũ suũ nisi.dcc.lxxx.ãni. ¶ Itẽ ipi assignãt i pdicto numero ãnoz determinatũ tps messie.s.finitis qttuor milib⁹ ãnis a creatiõe mũdi vt reseruent duo mille p messia. Nũc attẽde q d dicit esa.c.lx.i fine minimus erit ibi mille: z paruul⁹ i gẽtẽ fortissimã ego dñs i tpe ei⁹ subito faciã illd O iudee tu determinasti tps messie. z vide q d dicit deus: ego dñs i tpe ei⁹ scz messie subito faciã illd. Sup quo abodicit glo. hebraica si fuerit boni añ tps suũ z si nõ fuerũt boni i tpe suo q necesse ẽ q iudei ccedũt fz suã glosaz vnũ de duob⁹ vel q ipsi fuerũt boni vel nõ bõi. Si boni ergo messias venit añ tps suũ.s.añq iciperet nũer⁹ qnq miliũ. Et si fuerũt nõ boni sicut ipsimet cceduũt in dicto phabito q pp ter pctã sua multa trãsierãt.s.anni q pterierũt: nenesse est q nũc cceduũt secũdũ suã glosaz q i tpe suo venit.s.finitis qttuor milib⁹ ãnis in pricipio qnti millenarij ãnoz: z sic habẽt ccedere necessario q scdm suũ numerũ iã sunt mille z.xviij. ãni q nat⁹ est messias. ¶ Et si dicãt q nos cõputam⁹ plus anticipando tẽpus dico q licet simus differẽtes cũ

eis in cōputatione annorū a creatione mūdi stante tamē suo numero in veritate lʒ anticipauerit tēpus adimpleuit qđ pmisit. Sicut si aliquis rex pmisisset tibi castrū vsq ad diē signatū extremū. l. āni Si añ illud tps vtputa in medio āni vel alr̃s tibi dederit castrū certū est ꝙ adipleuit promissuʒ. ꝛ sic nos xp̄iani stāte numero iudeoꝝ computabimus eū ingressuʒ q̄nti milenarij. ꝛ dicemꝰ ꝙ sūt iā mille.ccccl viij. āni ꝙ vēit messias: stāte tñ ꝯputatione nostra a creatione mūdi. Dicemꝰ ꝙ messias venit īfra duo vltima milenaria: cū ergo per ordinē ꝛ respectu ad duas p̄mas dualitates miliarioꝝ annoꝝ duo vltima millenaria in q̄bus dʒ regnare messias dicāt̃ dies nouissimi. sequit̃ ꝙ dies in q̄bꝰ venit iesus nazarenus verꝰ messias sunt dies nouissimi: de h̄ nūero sex milliū annoꝝ dictū fuit supra li. i. ar. vi. pūcto. iiij. thesauro p̄mo. ¶ Secundo ptʒ hoc ideʒ habēdo respectū ad etatē nā duratio mūdi mēsurat̃ septē etatibus sicut duratio hoīs quarū nouissima ꝛ vltima ē decrepitas q̄ p̄fixū habet principiū sicut cetere etates nō tñ terminū qꝛ multotiens plus durat q̄ʒ cetere etates ꝛ iesus nazarenꝰ fuit ī decrepitate mūdi ꝛ p ꝯsequēs in nouissimis dieb̄ꝰ habēdo respectū ad etatē. ¶ Tertio ptʒ hoc habēdo respectū ad sacrā scripturā: nā multa tempora ꝛ dies precedētia iesum nazarenuʒ circiter per duo milia annorū dicūtur in scriptura dies nouissimi sicut patet Gene. xlix. vbi isrl̃ vocatis filijs añ mortē suā dixit. Cōgregamini filij israel vt annunciē vobis q̄ ventura sunt in nouissimis diebꝰ: vbi multa annūciat nō solū đ his q̄ debēt impleri de aduētu messie sed etiā multa que cōpleta sunt tp̄e regū israel ꝛ iuda sicut fuit đ p̄matu iuda ꝛ de excellētia sup omnes fratres suos ꝛ đ regno: ibi iuda te laudabūt fratres tui ꝛc. Patet igitur ꝙ non solum dies messie in quibus fuit iesus nazarenus dicūtur dies nouissimi sed etiā multa tēpora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicuntur dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus p̄bare ꝙ iesus xp̄s nō est verꝰ messias qꝛ in eiꝰ aduentu mōs syon nō fuit eleuatus in vertice montium.



Septimum argumētum iudeorū est tale. In aduētu messie mons syon debet eleuari in vertice mōtium sed hoc nō est factū ergo nōdū venit messias. Maior ē Esa. c. vbi supra: erit in nouissimis diebꝰ preparatus mons domꝰ domini. id est mōs syon in quo erat tēplū in vertice montium ꝛ eleuabit̃ super colles. Minor patet quia in diebus iesu nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumētuʒ iudeorum de monte syon qui in diebꝰ messie s̄m iudeos debet eleuari super alios montes: vn̄de dixerunt aliqui iudei ꝙ tēpore messie debet deus portare montē thabor ꝛ montē [illegible] carmeli ad

locum vbi est hierlm ⁊ in vertice istoꝝ montiū ponere monte syō hoc dicūt ipsi nō eē factū tpe iesu nazareni & nō ē messias. ¶ Respondeo ſm Rabi salomonē ꝙ ista eleuatio motꝭ supra mōtes nō ē intelligēda scḋm locū ſ3 scḋm excellētiā ⁊ gloriā illius mōtis qꝛ ibi debebāt opari magna signa ⁊ miracula pluſq̄ī alijs mōtib⁹ qḋ impletū ē tpe iesu nazarei qꝛ ibi illūinauit cecū: curauit lāguidū. Ibi sup oēs āplos misit spm sctūm; ibi multa alia signa ⁊ miracula fecit Et in hoc mōs ille sup alios mōtes eleuari debebat ⁊ sic ipleta ē ꝓphetiā in vero messia iesu xpo.

¶ Cōtēdit iude⁹ ꝓbare ꝙ iesus xps non est verus messias quia in eius aduentu ad eum nō cōfluxerunt omnes gentes.

Ctauū argumētū iudeoꝛū ē ad verū messiam cū d3 venire debet cōfluere oēs gētes ſ3 ad iesum nazarenū nō confluxerūt oēs gētes ergo non est ipse messias. Maioꝛ pt3 esa. c. quo supra vbi statim sequit. Et fluēt ad eū oēs gētes: minoꝛ est clara: dicūt iudei ꝙ in nazareno nō crediderunt oēs gētes nec adhuc credūt. ¶ Ad illud argumentū iudeoꝛū sup illud fluēt ad eum. i. ad fidē eius oēs gētes. Dicēdū ꝙ ibi oēs distribuit ꝓ generib⁹ singuloꝝ: nō ꝓ singulis generū. vt oē aīal fuit in archa noe ita ꝙ ē sēsus ꝙ de q̄libet gētiū genere venirēt ad fidē xi messie: qḋ impletū est ... essia nro per apostolos suos ꝑ quoꝝ ꝑdicationē d oib⁹ gētib⁹ cōuersi sūt ad fidē xpi: qꝛ in omnē terrā exiuit sonus eoꝝ ⁊c. Et sic in isto mō in iesu vero messia nro ipletū ē illḋ ps. De⁹ iudiciū tuū regi da. ⁊ adorabūt eū oēs reges oēs gētes seruiēt ei. qḋ impletū fuit in cōstātino impatoꝛe qñ suscepit fidē xpi.

¶ Uel aliter dicēdū ꝙ aliqñ oēs i scriptura sumit ꝓ mltis vt. ij. reg. xvij. Dixit absalō ⁊ oēs viri israel Meli⁹ est ꝯsiliū chusi ꝯsilio achitofel. ⁊ certū ē ꝙ nō erāt ibi oēs viri israel sed multi. Silr in euangelio mathei. ij. aūdiēs herodes rex turbat⁹ ē ⁊ oīs hierosolima cū illo. oēs eni. i. multi de hierosolima. sic i ꝓposito veniēt ad eū oēs gentes id est multi de gētibus.

¶ Cōtendit iude⁹ ꝓbare ꝙ iesus xps nō est verus messias qꝛ in ei⁹ aduentū nō dixerūt gētes venite ascendamus ad mōtem dñi.

Onū argumentū iudeoꝛū ē cū verus messias venire d3: gētes cōfluentes ad eū dicere debent. Uenite ascendam⁹ ad mōtē dñi ⁊ ad domū dei iacob. Sed hoc nō dicitur i aduentū iesu nazareni ergo nō ē ver⁹ messias. Maioꝛ pt3 esa. vbi supra. Uenite ascēdamus ad mōtem dñi ⁊ ad domū dei iacob. Minoꝛ patet qꝛ aliq̄ xpiani dicūt eamus ad domū petri. Alij dicūt eam⁹ ad domū pauli. alij ad domū martini ⁊c. Nulli ꝯo dicūt ad domū dei iacob. ¶ Ad hoc argumentū dicit Alanus in suo quadripꝺtito

lib.iij.c.ix. Dicēs q mons iste xps ē, i quē iaz vniuersi fines terre credūt. iam adorāt vniuerse familie gentium vna z cōcordi voce dicūt eam9 ad montē dn̄i z ad domū dn̄i dei iacob. hoc ē ad domū dei quē coluit abraā quē coluit iacob. quē coluit moyses quē coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse zeorū qui ante legē fuerūt fideles z eoꝝ qui sub lege existūt z eoꝝ qui nunc existūt credētes in deū. Nō aūt arguunt nos super hoc qd dicim9 eam9 ad domū petri: ad domum pauli: ad domū martini. zc. Null9 qui sane sapit dictū hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domū facim9. Sed i honorem petri atq in memoriā sancti pauli deo eam dedicam9. Nec vlli pōtificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro z tibi paulo hāc domū dedicamus sz potius deo dicit ꝯsecrari. z q̄uis diuerse eccl̄ie deo ꝯsecrent: tamē vna est dom9 dei. vna est dei eccl̄ia oīmq fideliū cōuētus. Ad hāc domū dei accedit q̄ de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium z xps sanctus sanctoꝝ: h̄ peccata remittunt. hic nō solū homicidiū ꝓhibet immo etiā ira z odiū tollitur.

¶ Cōtēdit iude9 ꝓbare: q iesus nō est ver9 messias q2 in ei9 aduētu gladij nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.



Decimum argumētū iudeoꝝ est. In aduentu messie gens ꝯ gentez nō debebat leuare gladiuz nec exerceri vltra ad preliū: z debebant cōflare gladios suos in vomeres z lanceas suas in falces. Sed constat q post aduētum iesu nazareni z adhuc modo: nō cessauerunt bella per orbē vt patet manifeste z maxime in iudea quia post9 mortē eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytū z vespasianū: fuerunt etiam semper lancee z gladij z alia arma bellica i magna copia Igitur iesus nazarenus nō est verus messias. Maior ptz esa.c. vbi supra. ¶ Ad istud argumentū iudeorum de pace que debebat esse tpe messie de qua ꝓpheta: nō leuabit gens contra gentē gladiū: nec exercebunt vltra ad preliū. Dicēdum q ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis iter viros sp̄ales: q2 iter malos pax eē non pōt. Nō est pax impijs dicit dn̄s esa. xlviij. In cuius signuz angeli i sua natiuitate cātauarūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone volūtatis: Fuit etiā tp̄alis pax de qua intelligūt. Primo i romano iperio q2 i cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersionem carthaginis. Scd̄o in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quādo mūdus tāta pace gaudebat z cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. et ex h̄ exijt edictū a cesare augusto vt describeret vniuersus or

bis Luce.ij.Et durauit ista pax p
cētū.xv.annos.vsq ad destructio
nem iherusalē per Tytū ꝛ vespa=
sianum quod ptꝫ q̃ ante iesuꝫ xp̄ꝫ
cesar August⁹ regnauerat p.xlij.
annos.xp̄s autē.xxxiij. vixit vsq
ad passionē ꝛ deinde in passione
xp̄i vsq ad d̄structionē iherusalē
fluxerūt anni quadragīta ꝛ sic sūt
in sūma cētū ꝛ.xv.anni ita ꝙ fuit
diuturna.Et tūc ꝓbabile est ꝙ p
pter diuturnitatē pacis iudei ꝯfla
rent gladios in vomeres ꝛc.sicut
sensibiliter videt̄ i terris vbi post
bella sequit̄ pax diuturna. sequit̄
in dicta autoritate nō leuabit ꝛc.
yperbole est ad designādū pacis
diuturnitatē sicut cōiter dicitur
de aliquo negocio qđ ꝓtrahit̄ vl=
tra modum consuetū.Istud nego
cium nunq̄ terminabit̄ lꝫ aliquā=
do termīnet̄ infra annū vel infra
mensem seu etiā in minori secūdū
conditionē negocij:ꝛ hic mod⁹ lo
quēdi yperbolicus frequens ē in
ꝓphetis.¶Sed dicunt iudei qđ
ista ꝓphetia nunq̄ implet̄ nisi il=
la pax fuisset perpetua propter il=
lud qđ sequitur nec exercebunt̄ vl
tra ad preliū q: signum aduētus
messie est pax sine fine ptꝫ esa.ix.
Multiplicabitur eius imperiū ꝛ
pacis eius nō erit finis vbi agit̄
expresse de aduētu messie ꝛ i ps.
Deus iudicium tuū regi da.Orie
tur in diebus eius iustitia ꝛ abun
dātia pacis donec auferat̄ luna.
sed luna nūq̄ auferetur:ergo nec
pax.Dicēdū ad primū cū dicitur
nec exercebunt̄ vltra ꝛc.ꝙ ly vl=
tra nō dicit eternitatē sed diutur=
nitatē tēporis sicut patet qđ fuit
Uel aliter dicendū est ꝙ in dictis
sacre scripture attēdere debemus
ea.q̄ sunt p se ꝛ dimittere ea que
sunt p accidēs ꝛ ex consequenti.
Sciēdū ergo ꝙ lex antiqua p se
ꝛ directe ꝓcipiebat populo corpo
rale prelium.Nā ad acquirendū ꝛ
defendendū regnū tēporale i anti
qua lege ꝓmissum necessari⁹ erat
gladi⁹ expediebat lancea ꝛ cete=
ra arma sine quibus ciuitates ter
rene ab inimicis acquiri vel defen
di nō possunt.Jdcirco dicit̄ iudi=
cū.iij.he sunt gētes quas dn̄s de
reliquit vt erudiet in illis israhe=
lē ꝛ omnes qui nō nouerūt bella
chananeoꝝ ꝛ postea discerent filij
eoꝝ certare cū hostibus ꝛ habere
cōsuetudinē preliandi ꝛc.Ex qui
bus manifeste ptꝫ ꝙ sicut pria lex
expresse ꝓmittebat regnū terrenū
ita directe precipiebat temporale
prelium.Sed lex euāgelica ordi=
nās populū ad acquirendū ꝛ pos
sidendū regnū celoꝝ ad que di=
recte ꝛ per se nō indigem⁹ armis
materialibus sꝫ sanctitate ꝛ virtu
tib⁹:ꝓpter quod secūda Coꝝ.x.
dicim⁹ arma militie nostre nō sūt
carnalia q: tota colluctatio nostra
i noua lege ē aduersus rectores te
nebrarū ꝛ contra spūalia neq̄tie i
celestib⁹ vt habet̄ ad ephe.vj.De
his armis visum est supra li.j.cōsi
deratiōe prima.Est igitur sensus
ꝓphetie si debeat ꝯpleri i hac vita
p̄nti ꝙ tpe noue legis nō erunt ta
lia bella ex ꝯditōe legis sicut acci
debat i lege ātiq̄ sꝫ solū idigem⁹
vomere ad semīnādū meritū in p̄

senti vita z falce ad metedū p̄missa in futura gloria. ¶ Uel aliter sicut dicit pitissim⁹ vir petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti.ix. Ait eñ q̄ nō dixit prophetia p̄dicta quid facture sint gētes enarrando sed quid p̄cepturus sit xp̄s ostēdēdo: queadmodum z alibi zacharias dicit de ipso. z loquetur inquit pacē gentibus. sicut eñ hic de eo q̄ pacē preceptur⁹ sit dictū esse intelligimus ita z ibi quā cū z ip̄e preceperit si p̄pletum non est nulla eius culpa fuit. ¶ Ad alia duo sc; z pacis nō erit finis. z donec auferatur luna dico q̄ nō debēt exponi iste p̄phetie de pace tēporali. s; illa q̄ durauit illo t̄pe fuit signu; pacis sp̄ualis. quia certū est q̄ cito post mortē xp̄i sicut dictu; est resurrexerūt bella in iudea iudeis adinuicē pugnātibus z iterū cōtra romanos rebellātibus sicut dicit iosephus i libro de iudaico bello p̄p q̄d ciuitas hierl̄m z terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quā angeli clamauerūt i xp̄i natiuitate dicētes. Gloria in excelsis deo. z in terra pax hominibus bone volūtatis. Hec pax cōsistit in tranquilitate p̄scientie que p̄manet in iustis omni tēpore prouer. xii. Nō tristabit iustum quicq̄d ei acciderit: z sic p̄manebit in iustis vsq̄ ad finē mūdi cui succedit pax celestis que exuperat omnē sensū ad philip. iiii. z sic manet eterna ex p̄te finis sicut luna que est icorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax p̄ angelu; in sua natiuitate nūciata quā mūdus dare nō pōt q̄ mūdus dat pacē suā cū mala volūtate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. p̄s. Loquunt pacē cū proximo suo: mala aūt in cordibus eoru; z illam spiritualē pacē bone voluntatis per angelum nunciatam cōfirmauit iesus xp̄s verus messias in morte dicēs pace; relinquo vobis pacem meā do vobis nō quō mūdus dat ego do vobis Jo. xiiij. ¶ Contēdit iudeus probare q̄ iesus nō est verus messias q̄ i eius aduētu nō habitauit lup⁹ cū agno


Undecimu; argumentū iudeoꝝ cōtra verum messiam sumit de textu esa. c. xi. Egrediet virga de radice iesse. qui secūdū omnes doctores loquit de aduentu messie: qui de radice iesse egressur⁹ erat z sequitur. habitabit lupus cum agno z pardus cū hedo accubabit vitulus z leo et ouis simul morabunt z puer paruul⁹ minabit eos vitulus z vrsus pascentur simul z requiescent catuli eoꝝ. z leo q̄si bos comedet paleas. z delectabit infans ab vbere. sup foramīa aspidis z i cauerna reguli: q̄ ablactatus fuerit manū suā mittet. Sup isto textu dicūt iudei q̄ i aduētu messie aīalia siluestria pacificabūtur sic v; q̄ pacifice viuent z hītabūt cū aīalib⁹ natura fr māsuetis. z q̄ aīalia venēosa nō nocebūt hoīb⁹ nec pueris. imo q̄ ifantes secure ludēt cū eis: nihil hoꝝ dicūt iudei ipletū i t̄pe iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Ad istō argumētū

dicendum quod non est verum quod animalia siluestria tēpore messie debent domesticari taliter quod pacifice viuant ꝛ habitēt cū mansuetis ꝛ quod venenosa nō nocebunt ꝛ cetera quia scḋm quod dicit rabi salomō tempore messie nec tēpus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicēduꝫ quod ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominātur ibi homines nominib animaliū. quid enim prodesset talis cōsideratio si lupus pacem nō haberet nisi cū agno nec pardus nisi cum hedo. nec leo nisi cū oue ꝛ vitulo. Inquietaret nāqꝫ lupus hedū ꝛ leo agnū ꝛ pardus ouē. Ista ergo diuersa animalia diuersas hominū conditiones designāt sicut probari potest ex scriptura veteris testamēti vt ipsi ceci suā cecitatē proprijs manibus possint palpare Dicitur enim Gen. xlix. beniamin lupus rapax ꝛ tamen iste lupus vere erat homo. Et ibidē. Dan coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis. quod autē iste modus loquēdi sit in dicto capitulo patet quia yesse patreꝫ dauid vocat radicē. Dauid vocat virgā. ꝛ messiā vocat florē. ꝛ hoc patet per thargū trāslationē caldaicam. Item esa. xvi. capi. Emitte domine agnū dominatorē terre animal autē irrationale nō potest dominari terre cū ex ordinatione diuina homo presit animalib vt dicitur Gene. j. capi. Itē Gene. xlix. Catulus leonis iudas. ꝛ Hieremias. iiij. Loquēs propheta de nabucho. quod debebat destruere ciuitatē hierusalē Ait ascēdet leo de cubili suo. ergo omnia ista aīalia diuersarū conditionū sunt homines. qui ad vnitateꝫ legis euāgelice sunt vocati nō quod lupus existēs lupus maneat cum agno. sed quod lupus in ecclesia efficitur agnus. ꝛ tunc habitat lupus cū agno. Nos sane per bestias illas que rapina ꝛ carne viuūt: impios homines intelligimus ꝛ raptores. per reliquas vero pecudes māsuetos ꝛ simplices ꝛ de illis propheta dicit quod xps eos habitare et pacē habere preciperet. ¶ Et quod ita intelligēda sit illa prophetia. scꝫ de hominibus patet per prophetā reddēteꝫ causam istius cōfederationis. Ait enim imediate. quia repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: sciētie domini non sunt capaces. Sed et in cōfusionem intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerūt doctores antiqui iudeorum: nullā inter tempus modernum ꝛ tempus xpi futurū esse distantiā nisi quod in eius tempore captiuitatē omniuꝫ exibūt atqꝫ miseriā. hec Petrus alfonsi in suo dyalogo. ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cū humilibus. Infideles cū fidelib Iudei cum gentilibus. ꝛ venenosi gentiles qui voluerunt deuorare iudeos eis non nocebūt ꝛ cetera Que omnia impleta sunt tēpore iesu nazareni quādo simul in vna fide ꝛ cultu veri dei habitauerūt venenosi gentiles cū humilib iudeis. Et ad litterā impletū est illud

in euangelio xpi quādo xps iesus dedit potestatem apostolis ꝛ discipulis virtutem calcādi sup serpētes Luce.x.ꝛc. Et actuum. xxviij. dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nullo est lesus: propter quod barbari admirantes dixerunt ipsum esse deum. ¶ Sed quid est qđ dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruul⁹ leonē ꝛ vrsum minat cū agno in domo dei pastor.i. prelatus nobili ꝛ ignobili potēti ꝛ impotēti. forti ꝛ debili imperat puer ille dicitur nō in sensu ſʒ malicia paruulus.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ iesus non est verus messias quia iudei nō sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimū argumētum iudeoꝝ. Accipit ex textu Deuter.xxx. vbi dicitur cum ergo venerint sup te sermones isti benedictio siue maledictio quā pposui in conspectu tuo: ductus penitudie cordis tui in vniuersis gentibus in quas dispsit te dñs de⁹ tu⁹ ꝛ reuersus fueris ad eū ꝛ obedieris ei⁹ imperijs reducet te dñs de⁹ tuus de captiuitate tua a cmiserebitur tui. ꝛ rursum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat ꝛ si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet dñs de⁹ tuus ꝛ itroducet te in terrā quā possederūt patres tui: ꝛ maioꝛis nūeri te esse faciet ꝙ̄ fuerūt pr̄es tui. Istđ dicūt iudei nō eē factuʒ in tēpore iesu nazareni. qꝛ nec liberati a captiuitate sūt nec reducti ad pr̄iaʒ ꝙ̄ possederāt pr̄es sui. ꝛ tñ istud dʒ fieri tēpore messie ergo nō est ipse messias promissus. ¶ Ad illud argumētū est triplex responsio. Prima est ꝙ hec oīa nō debēt impleri tpe messie absolute. ſʒ cū cōditiōe posita in textu ibi: sed si fueris ductus penitudine cordis imo contiue peccata peccatis sicut patres eoꝝ ꝛ mala malis addunt. ꝛ ipsi cō. cedūt ꝙ ipsi sunt in pn̄ti captiuitate propter peccata que non emendant ꝛ de quibus nō penitēt gratis igitur sunt i ea. ¶ Secūda responsio est ꝙ illa pphetia moysi impleta est i reductiōe captiuitatis babylonice quia qñ ista pphetia fuit dicta per moysen solūʒ fuerat pp̄lus in seruitute egyptiaca. Et iō dicit textus rursum.i. iterū. ꝛ simile habet Esa.xi. Adijciet dñs scđo manū suā ad possidendū residuū populi sui ꝙ possidet ab assyrijs ꝛ non habet in tota sacra scriptura ꝙ tertio debeat domin⁹ reducere captiuitatē iudeoꝝ. sed solū secundo: ꝛ scđa captiuitas fuit babylonica. Istud igitur impletū est in reductiōe captiuitatis babylonice. ¶ Sed contra hec fortiter arguūt iudei per illud Ezechi.xxxix.c. vbi dicit ꝙ congregabit eos dñs de natiōib⁹ ꝛ nō reliquet quē ꝙ̄ ex illis ſʒ in ista reductiōe babylonie multi remāserunt ꝛ non oēs reuersi sunt: igit pphetia nō ē impleta. dicēdū ꝙ imo pphetia ē impleta qꝛ oēs reuersi sūt q̄ voluerūt reuerti. qꝛ oībus nullo dēpto. Cy-

rus dedit licentiā vt ptz.ij. paral. vlt. ⁊ pīo esdre dedit ēt eis munera multa ⁊ vasa tēpli que tulerat nabuchodonosor de hierusalem ⁊ nullus derelict⁹ est ibi q̄ voluerit reuerti. Illi autē qui ibi remanserunt fuerūt ingrati diuino beneficio. ¶ Tertia rēspōsio est q̄ p̄t exponi q̄ p̄dicta ꝯgregatio facta est per iesum verū messiā spūaliter q̄ ꝯgregauit iudeos ⁊ gētiles i vnū per fidē ⁊ charitatē. sicut exponit Johānes euāgelista.xj.ca. vbi dicitur q̄ iesus moritur⁹ erat ꝑ gēte non tm̄ ꝑ gente sed vt filios dei q̄ dispersi erant ꝯgregaret in vnum Nullus aūt ab hac ꝯgregatiōe expellit̄ qui velit ītrare q̄ nulli clauditur gremiū ecclīe. Judei aūt hāc ꝯgregationē nō itelligūt s₃ volūt itelligere q̄ sicut corporal̄r fuerūt ꝑ orbē dispersi. sic corporaliter in terrā ꝓmissionis quā possederūt pres eorꝝ habēt cōgregari. Ut ergo cecitas iudeorū₃ excludat̄. Notādū est sicut notat reuerend⁹ magister Paulus ep̄s burgeñ. in suo dyalogo. distinctiōe.iij. c.j.ij.⁊.iij q̄ ꝯgregatio de qua loq̄tur ꝓpheta est dictio equoca. qñq₃ eñ significat ꝯgregationē corporalē in aliquo loco. qñq₃ vero significat congregationē.s. aīorū₃ in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili: ⁊ hmōi. Sicut eñ corpa i eodē₃ loco posita dicūtur ꝯgregata localiter ⁊ adinuicē remota dicunt̄ dispersa. sic animi in eodē conceptu intellect⁹ seu volūtatis existētes vniti dicunt̄ ⁊ a fortiori possunt dici ꝯgregati. vnde auctoritas allegata ezech. potest dupliciter itelligi. q̄ scd̄m quosdā de cōgregatiōne corpali itelligit̄ q̄ fuit impletū in reditu de captiuitate babylonica qñ omnis populus israeliticus q̄ voluerunt ascēdere ad terrā ꝓmissiōis habuerūt vniuersalē licētiā seu potestatē hoc faciēdi. sicut supradictū est. ⁊ huic s̄nie cōsonat principiū huius ꝓphetie predicte ezech. In qua dñs dicit ꝓphetice Nūc cōuertā cōuersionē iacob ⁊c. qđ eēt manifeste falsu₃ si h̄ adhuc eēt futurꝝ cū ab illo tpe i quo dcīm fuit nūc ꝯuertā vsq₃ ad istud tp̄s trāsierūt plus q̄₃ mille sexcēti ān̄i S₃ q̄ tpe ezech. qñ hoc fuit dictū ꝑ ꝓphetā iā iminebat tp̄s p̄dicte cōgregatiōis. Jō dr̄ in hac ꝓphetia nūc reducā captiuitatē ⁊c. que quidē ꝓphetie ⁊ plures alie similes vt illa Ezech.xj. Congregabo vos de populis ⁊ adunabo de terris i q̄b⁹ dispsi estis ⁊ dabo vobis humū israel: fuerūt implete i reditu captiuitat₃ babylonice ꝑ ꝯgregationē corporalē israelitarum q̄ tūc fuit facta. Scd̄o m̄o intelligit̄ cōgregatio in p̄dicta auctoritate spūaliter q̄ iplētū fuit ꝑ iesu₃ xp̄₃ verū messiā sub quo tot⁹ israel.s. fideles xp̄i qui veri israel dicunt̄ nō carnale s₃ spūale est ꝯgregat⁹ seu vnitus in fide xp̄i ſm quā anime fideliū vniunt̄ seu cōgregant̄. nec obstat ſm istos q̄ dr̄ nūc cōuerta₃ tū q̄ nō tm̄ distat tp̄us in quo hec prophetia fuit dicta a tpe aduentus christi sicut p̄ns tempus vt est manifestum. tum quia respectu diuine eternitatis tpa omnia repu-

tãtur vt nunc. Ex quib⁹ p3. q̷ ꝫm vtrãq3 p̄dictaꝝ expositionũ ꝓphetia p̄dicta iã est ipleta. ¶ Et si dicat iudeus nõ inuenit̃ i sacra scriptura ↄgregatio spũalis: sed vbicũq3 dr ↄgregatio itelligit̃ corporũ. q̃re sequit̃ q̷ p̄dicta expositio nullũ h3 in sacra scriptura fundamentũ. Rñdet̃ q̷ nõ est mirũ si iudeus nõ inuenit: q2 cecus ẽ nũq̃d dr in ps. Cor ei⁹ ↄgregauit iniq̃tatẽ sibi. Cõstat eñ q̷ cõgregatio iniquitatũ in corde fit p multarũ cogitationũ iniquarũ aggregationẽ q̃ nõ est ↄgregatio corpoꝝ: sed ↄceptuũ cordis. Legit̃ ei Ezech. xxxvij. q̷ ꝓpheta iussu diuino accepit duo ligna: quoꝝ sup vnũ scripsit tribui iude ꝛ socijs ei⁹. Et super aliud tribui effraym ꝛ socijs eius. q̃ quidẽ ligna de dei mandato vnũ ad alteꝝ adiunxit. p quam adiunctione3 vt ibi legit̃ figurat̃ a deo vnio israelis adinuicẽ. sic q̷ nõ diuiderent̃ in duas gentes seu duo regna. Ex quo p3 q̷ p cõiunctionẽ corporale3 figurat̃ ↄiũctio spũalis i scriptura. ꝛ p ↄsequens cõiũctio spũalis est potior seu dignior q̃3 corporalis. Sicut figuratũ potius seu digni⁹ est q̃3 figura

Expositio auctoritatis Ezechiel. de ↄgregatione spũali qualis est facta p xp̄m est multũ rationalis ꝛ dict3 sacre scriptur̃ ↄsona. ¶ Nec est iterũ instãtia de sup̄adicta auctoritate Deut. xxx. vbi agit̃ de captiuitate iudeoꝝ hodierna: vt ipsi asseuerãt. s. q̷ sunt ↄgregãdi a diuersis partib⁹ terre in terrã qua3 possiderũt patres eoꝝ. ex eo q̷ dr in textu si ad cardines celi fueris dissipatus inde te cõgregabit dominus deus tuus ꝛ inde assumet te atq3 introducet i terrã quã possederunt patres tui ꝛ obtinebis eã. Ratio aũt quare instantia p̄dicta nullius est roboris: q2 sicut cõgregatio est dictio equiuoca vt dictũ est sic etiam terra. Dicit eni3 rabi moysen de egypto q̷ q̃ scripturas sacras recte intelligere vult: opt3 q̷ significationes dictionũ equocarũ discernat. nunc aũt: vt p3 ex sacra scriptura iste termin⁹ terra aliq̃ accipitur p terra corporea ꝛ sensibili i qua homines cõiter habitant. quandoq3 vo p spũali in qua sancti habitant de qua dicit̃ in ps. Credo videre bõa dñi i terra viuẽtium. Unde si p̄dicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponũt: tũc ↄgregatio de qua loquit̃ itelligẽda est spũalis. Similiter et terra cõtenta in illa auctoritate intelligẽda est nõ terra in qua habitauerũt patres corpaliter p certo tpe ꝛ postea mortui sunt. S3 terra viuẽtium i qua q̃cũq3 reuersus fuerit ad deũ p vera3 penitẽtia3 que fidẽ ꝛ charitatẽ p̄supponit introducit̃ ꝛ eternaliter manet. ¶ S3 dicet iterũ iudeus si terra aliq̃ itelligat̃ i scripturis p eterna mãsione hoc est cũ additiõe hui⁹ termini viuẽtiu3 ꝛ hmõi. Sed terra simpliciter sumpta nõ accipitur i scripturis nisi pro hac terra sensibili. Rñdetur video q̷ cecus factus nec mirum si non videt scripturã sacrã in qua sine aliqua ad

ditione terra aliquádo accipit p terra spirituali habitata p sctós. Dicitur eñi in ps. Justi autẽ hereditabũt terrã ⁊ habitabunt i seculũ seculi sup eã. Constat aũt q nulla est terra sensibilis in qua iusti in sclm seculi habitãt cum oẽs iusti in hac vita existẽtes sint mortales. Et sic patet q terra de qua loquitur psal. nõ est ista terra sensibilis in qua habitam⁹ mortales hoĩes temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculũ seculi: scz eternaliter. Et ista est proprie terra viuentiũ: ⁊ sic patet q vocat psalmista simpliciter sine adiectione illaz terrã celestez quã sancti habitãt quã quidez significationẽ doctores iudeorum sentiũt. Unde sup illud Esa. lx. c. Populus aũt tuus oẽs iusti imppetuũ hereditabũt terram. Dicũt in libro canhedrin celech: omnis israel ita habet sortẽ i seculo futuro. scriptũ est eñi popul⁹ tuus oẽs iusti i ppetuũ hereditabũt terrã. Hec ille. quã auctoritatem tenẽt oẽs posteriores moderni iudeoꝝ sine ꝯdictiõe. Ex quo pꝫ q terra in verbis Esa. simpliciter dicta. s. cũ dicit hereditabũt terrã accipitur p terra illa celesti: ⁊ eodẽ modo itelligendũ est in auctoritate deuter. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionez iudeorũ. scilꝫ q sunt congregãdi corporaliter ab hac captiuitate i qua sunt vndecunqꝫ sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam possederunt patres eorũ ⁊ q predicta prophetia impleta est per christũ in congregatione spirituali ⁊ terra viuentium.

¶ Cõtendit iudeus probare q Iesus non est verus messias: qꝛ non cõgregauit iudeos i hierusalẽ.

Ertiũdecimuz argumentũ iudeorũ est lꝫ terra possit intelligi celestis. vt in precedẽti solutiõe dictũ est nõ tñ videt quõ possit intelligi q cõgregatio iudeoꝝ non sit fienda a captiuitate i qua sunt ad ciuitatẽ hierusalẽ reuocãdi cuꝫ de hoc exp̃sse sit auctoritas hiere. iij. c. In tẽpore illo vocabũt hierusalẽ soliũ dñi ⁊ cõgregabũtur ad eã oẽs gẽtes in nomie dñi in hierusalẽ: cũ ergo hec cõgregatio nõ sit facta expectat ergo fienda p messiã futurũ. ¶ Respõdet p̃dict⁹ magister Paul⁹ libro eodẽ ⁊ .d. iij. c. q hec dictio hierusalẽ ẽ equiuoca sicut iste termin⁹ terra saltem a cõsilio. vnde sup illd ps. cxxi. Hierusalez q̃ edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum doctores iudeorũ tradũt q hierusalẽ inferior dirigat ad hierusalẽ superiorẽ. Hec ille. Ex quo pꝫ manifeste q itelligãt illud qd dicit in ps. Hierusalẽ q̃ edificat vt ciuitas pro inferiori hierusalez ⁊ illud qd sequitur vt ciuitas cui⁹ participatio eius in idipsum. pro hierusalẽ supiori que quidẽ expositio est satis ꝯgrua: qꝛ illã iferior hierusalẽ ad illã supiorẽ ordinat seu dirigit. pꝫ igitur ex dictis doctoꝝ hebreoꝝ: q hierusalẽ qñqꝫ accipitur in sacra scriptura p illa

celesti. et sic dz intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata i qua dicit q congregabunt ad hierusalē oēs gentes in noie dñi. ¶ Sciendū etiā q scdm doctores iudeorum nō solū beatitudo celestis vocat hierusalē in scripturis: sed etiam mōs dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria dñi et tēplum dñi et hmōi. et ideo cū dicitur qs ascendet in mōtem dñi: aut quis stabit in loco sancto ei⁹. Et alibi cōcupiuit aīa mea in atria dñi et multa similia intelligi debent scdm doctores iudeorū de celesti beatitudie. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius q de hoc tractauit i suo. Deut. in ti. de penitētia. c. viij. De quo in particula. vij. loquēs de pmio eterno dicit hoc ē premiū quo nullū supius et hoc ē bonū post qd nullū aliud bonū et hoc desiderauerūt oēs prophete: qd bonū multis ēt vocauerūt nominibus: vt mōs dei et loc⁹ sanct⁹ ei⁹: et locus sanctuarij et via sctā: atria dñi et porta dñi. Hec ille.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus non est verus messias: qz i ei⁹ aduentu nō edificauit tēplū dño.

Quartumdecimum argumētū iudeorū accipitur ex illo qd habet zacharie. vj. Ecce vir oriēs nomē ei⁹ sequit. et ipse edificabit tēplum dño. et etiā habet Ezechielis vltimo. q hierlm et templū debent reedificari tpe messie: et fm mensuras q ibi ponūtur: spaciū erit vltra decē milia leucarū. Ista inquiunt nō sunt impleta tpe ihū nazareni. immo tēplū et hierusalē pter ei⁹ mortē fuerūt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophrym libro de iudicib⁹. titulo de regibus et bellis eorum. c. xj. Dicit ei ibidē iesus nazaren⁹ imaginat⁹ est se eē messiā: et fuit interfectus p iudiciū. et infra volēs cōcludere eū nō esse messiā. Aut sic: nā oēs pphete locuti sūt q messias est redēptor israel et congregator eorum: et iste dedit occasionē ad pdēdū israel gladio et dispgendū reliquias eorū et ad supprimēdos eos ergo nō ē ipe messias. ¶ Ad istud argumētū dicendū q scdm nos et iudeos duplex est tēplū et duplex hierusalē: scz templū materiale et spūale. Hierusalē alta et hierusalē bassa: p quo ē auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascēdētes et descēdētes et dixit. qz terribilis ē loc⁹ iste. Nō est hic aliud nisi dom⁹ dei et c. vbi glosa hebraica dicit q iacob vidit hierusalē et domū dei edificandā in terris et i celis. et dixit nō est hic aliud nisi dom⁹ dei et porta celi. i. domus edificāda i terris nihil est cōparatiōe illius dom⁹ et hierlm q debet edificari in celis et p hoc est magna glosa in bresich raba q habet q moyses antcqz moreret duct⁹ est in celū et vidit ibi messiā edificantem hierusalē in celis ex margaritis et lapidibus pciosis. et dixit sibi messias q iacob pat ei⁹ vtrāqz hierusalez viderat et dixit q nihil erat illa hierusalez q edificanda erat in terris in compara

tiõe illi⁹ q̃ in celis: q2 illa erat du ratura p2o israel imppetuũ ⁊ dixit tũc moyses. Letatus sum i his q̃ dicta sunt mihi: i domũ dñi ibim⁹ Stãtes erãt pedes nostri i atriis tuis hierusalẽ. Hierusalez q̃ edifi catur vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsuz. modo ad ppositũ iesus nazaren⁹ verus messias de buit edificare ⁊ edificauit tẽpluz ⁊ hierl̃m nõ materiale sed spũale scz ecclesiã ⁊ paradisuz ex lapidi bus viuis: videlz ex fidelib⁹. qui in p̃senti tẽplo ⁊ hierusalẽ supio ri cõpaginant̃ p gratiã ⁊ i futuro per gl̃iaz. ¶ Et q nõ debeat edi ficari templũ materiale scdm itẽ tionez iudeoꝝ: pz q2 põt queri ab eisdem de q̃nqz. Primo q̃le in nu mero esset. Scdo quid cõtineret. Tertio ad q̃d fuiret. Quarto q̃s ibi ministraret. Quinto q̃ dies il lud solẽnizarent. Ad p2imũ respõ det iude⁹ q erit i numero tertiũ Sed cõtra hoc est hiere. vij. c. No lite cõfidere in verbis mẽdacij di centes. tẽpluz dñi templũ dñi tẽ pluz dñi est. quasi dicat tẽpla ma terialia nõ debent esse nisi duo. ⁊ q̃ dicit tertiũ tẽplũ materiale fien dũ mẽdaciũ dicit. Vba sũt dñi ex ercituũ dei isrl̃ vt pz ibidẽ. Itẽ ag ge⁹ ppheta q̃ fuit tpe secũdi tem pli hoc idez clare exp2imit i. c. ij. lo quẽs de celerrimo aduẽtu messie in eodez dicens. Adhuc vnũ modi cuz est: ⁊ ego cõmouebo celum et terrã mare ⁊ aridã. ⁊ mouebo oẽs gentes ⁊ veniet desiderat⁹ cũctis gentibus ⁊ implebo domuz istam gloria dicit dñs exercituũ. sequit̃. magna erit gloria dom⁹ istius no uissime plusq̃ p2ime dicit dñs ex ercituũ. hec dom⁹ nouissima fuit dom⁹ secũda que facta fuit per es draz in qua venit saluato2 noster quãdo fuit oblat⁹ ⁊ sepe in eadez p2edicãdo ⁊ miracula faciendo. ⁊ q2 ipse in eam venit dicit ppheta q debebat eẽ sua gl̃ia maio2 quã illi⁹ p2ime quã fecit salomõ licet fuit nobilis p2ima facta per Sa lomonez: q2 nõ fuit in regib⁹ ma io2 Salomone. Et attende q dici tur in textu. dom⁹ istius nouissi me demõstratiue signãdo nouissi maz domum ⁊ nõ dicit nouissime absolute. sicut cogitat iude⁹ q de beat fieri altera dom⁹ vt p̃dictuz est: q2 si talis debuisset fieri dixis set ppheta domus nouissime. Sz quia illa erat domus i quaz debe bat venire sicut vẽit de facto. mes sias dixit huiusmodi. vt d̃ facto da retur intelligi q in istam debebat venire ⁊ nõ in alteraz. Nũc autem probatur q illa maioritas fuit: q2 venit in ea saluato2. legimus i p2i mo lib2o Esdre. c. iij. q qñ finitum est opus domus secunde plurimi etiam de sacerdotibus ⁊ leuitis ⁊ principes patruz ⁊ seniores qui re manserãt in illis septuaginta an nis qui transierũt de p2ima domo ad secũdã lachrymabantur: quia nihil videbatur domus secũda in cõparatiõe ad p2imã. Sed iuue nes qui non viderant p2imã gau debãt in aspectu secũde. In quo ergo erat maioritas glorie huius secunde domus nouissime nisi q2 in eaz venit saluato2 mũdi. ¶ Se

Aggeus prop hela ... mess

pientes iudeorum declarãt q maioritas domus secũde fuit: qr durauit per decẽ annos plus q̃ prima quia prima durauit p quadrigentos ⁊ decẽ ãnos. ⁊ secũda p. cccc. ⁊ viginti ãnos. videte qualis est gloria: qr durauit decẽ annis plus in illis decem vltimis ante destructionem iam non habebat gloriam neq potestatem: qr p sex annos antequã destrueref domus secũda. Tytus ⁊ vespasianus mandauerunt q nõ facerẽt sacrificia post aduentum etiã saluatoris nostri qui fuit pauco tẽpore ante destructionem secũde domus secundum q ipse dixit Luce. xix. q nõ remaneret in ea lapis sup lapidẽ quotidie fuerũt de malo in peius. ⁊ que gloria erat q ipã durauit decem annis plus: cum ipsi manerẽt captiui ⁊ subditi. ¶ Sunt alij sapientes iudeorũ qui declarauerunt q maioritas illa fuit: qr fuit melius opata q̃ prima Salomonis: ⁊ q illã reparauit herodes. Sed bene debem⁹ intelligere q nõ attixit herodes ad illud ad qđ attinxit salomon vt faceret maiorẽ ⁊ meliorẽ domũ. Ceterũ talmuth in libro qui vocatur yoma dicit q quinq que fuerũt in prima domo nõ fuerunt in secũda Primũ archa testamenti. secundũ sembãmeforas q ponebant sacerdotes super cor suũ: qr mandauit lex in Exodo q cũ alijs pannis sacerdotalibus: faceret vnum aliuz pannum qui in hebraico vocatur osphet qui esset quadrat⁹ ⁊ duplicatus ⁊ q esset quantitatis vnius palmi in longum ⁊ alterius palmi in latum. inter duplicaturaz hui⁹ panni ponebat sacerdos sembam meforas scriptũ. in hoc pãno mandauit lex q ponerẽtur duodecim lapides preciosi in quatuor lineis de tribus in tres: ita q tres essent directe in qualibet linea ⁊ mãdauit q scriberentur nomina duodecim tribuũ in illis lapidibus vnũ nomen in quolibet lapide. ⁊ cũ sacerdos ponebat super se hũc pannum volens scire si irent ad faciẽdum guerrã vel si haberent victoriam: ⁊ si irẽt que tribus haberet victoriam per virtutem illius sembãmeforas statiz relucebat lapis ⁊ splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam: ⁊ si non oportebat ire ad guerram splẽdebant quedã litere que dicebant non: ⁊ si oportebat ire: relucebant litere que dicebant sic. ⁊ istud nõ fuit in domo secũda. Tertium q non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificiuz sicut in prima. Quartum q gloria dei que apparebat in pma domo: in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum q in prima veniebat spiritussanctus ad loquẽdũ cum prophetis: ⁊ in secunda non. quiã tres vltimi pphete. s. aggeus: zacharias ⁊ malachias qui fuerũt in domo scđa erant senes ⁊ remanserant a tpe domus prime: et in malachiã cessauerũt pphete: qr ipse fuit vltimus. nunc ad propositum redeamus ex quo in domo secunda deficiebant ista quinq in quo erat maioris glorie q̃ prima nisi

quia debebat in eavenire messias filius dei viui q̄ incōparabilit̄ excedebat oia p̄dicta. Pz ergo manifeste ex hac pphetia nullā aliaz domū siue tēplum materiale fiendū cū dom⁹ illa secūda esset nouissima in qua venit xp̄s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis q̄ hec pphetia fuit impleta in domo scd̄a qñ motū est celū ꝛ terra ꝛ mare ꝛ arida: qꝛ non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiā domū qñ ista implebūtur. Rñdeo q̄ immo oia ista fuerūt impleta in aduētu iesu nazareni veri messie. Dixit ei adhuc vnū modicū. i. tēpus breue respectu p̄cedētis duratiōis mūdi ꝛ ego mouebo celū. istd̄ fuit impletū qñ stella noua in natiuitate xp̄i appuit Matt. ij. ꝛ terrā ꝛ mare qd̄ fuit impletū per victoriā romanorū i omni terra ꝛ in insulis maris. Et mouebo oēs gētes: hoc fuit impletū imminēte xp̄i natiuitate propter qd̄ exijt edictū a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redact⁹ sub dominio romani imperatoris ppter qd̄ ibāt singuli i ciuitatē suā: ꝛ tūc xp̄us fuit natus. Luce. ij. Ip̄o ergo xp̄o aduenīete multitudo maris ad eū est conuersa celū. tellus ꝛ maria sunt cōmota: cōmote inq̄ sunt celi ꝛ terre et maris habitatores exultauerūt: ꝛ vndiq̄ terraruz hierusalē habitatibus varias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secūdū in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid cōtineret: dicit iudeus q̄ contineret archam: tabulas virgam ꝛ manna. Sed cōtra hoc est Hiere. in capl̄o. iij. non dicēt vltra archa testamēti neq̄ ascēdet sup cor neq̄ recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tēpore illo vocabūt hierusalē soliuz dñi ꝛ cōgregabūtur ad eū oēs gētes. vbi est glosa doctorū iudeorū q̄ p tēpore hierusalē syon solium dñi. iuda isrl̄ sanctuariū terra oia hec vocabula significāt gloriā paradisi. ¶ Ad tertiū si daret̄ tertiū templū ad quid seruiret. dicūt iudei q̄ seruiret p sacrificijs faciendis sicut p̄terita domus. Sed cōtra hoc dicit deus. Esa. vlti. Celū sedes mea terra scabellum peduz meorū q̄ est ista domus quā edificabitis mihi: ꝛ quis est iste locus quietꝫ mee. Rñdēt iudei dño. domine ista tertia domus edificabit̄ tibi p sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factū vt respicias pro peccatis nostris ꝛ parcas. ꝛ dicit dñs eis ad quē respiciam nisi ad paupculū ꝯtritū spū et trementē sermones meos. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui immolat bouē quasi q̄ interficit virū. qui mactat pecus q̄si qui excerebrat canē: q̄ offert oblationē quasi q̄ sanguinē suillū offerat. q̄ recordat̄ thuris quasi q̄ bñdicat ydolo. q̄ si dicat.. ista sacrificia nō mihi placēt. cessare debēt ꝛ solū mihi placet qd̄ tp̄e messie est fiendū. i. sacrificiū cordis ꝯtriti et humiliati ꝛc. ¶ Ad quartū in quo queritur si daretur tertiū templū

quis ibi ministraret. Respondent iudei q ibi seruirēt sacerdotes de leui. et de sadoch. Sed ɔtra hoc est Esa. in c. eodē vbi loquēs de messia dicit. et declinauit sup eaz sicut flumē pacis. sequit et mittet agentes i affricā et lidiā et italiā et greciā etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dūs. qđ īpletū est in iesu nazareno tpe apostolorum Sacerdotiū eñ antiq legis figura fuit sacerdotij noue legis. et ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquuz: iuxta illud. j. Reg. ij. vbi sic ait de⁹. Nunqd non aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū esset in egypto et elegi eū ex oībus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascēderet i altare meū sequit. Ecce dies veniūt et pcidā brachiū tuū et brachiū domus patris tui: vt nō sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. et quasi in fine capituli cōcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelē q iuxta cor meū et aīam meā faciat. et edificabo eius domū fidelē et ambulabit corā xpo meo cunctis diebus. vbi euidēter ostenditur q iudeorum sacerdotiū erat finaliter cōsummādū et erat aliud ɔsurgēdū cunctis dieb⁹ pduraturis eoram xpo dño. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos ieternū sm ordinē melchisedech. ¶ Nec valet fuga īfidelis iudei si vellet fugere p institutionē sadoch et expulsionē abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. qz cū illa exclusiōe hāc etiā generalē intellexit ppheta sicut apparet ex modo loquēdi: qz dixit qcūctis dieb⁹ certū est aūt q cunctis diebus sadoch. nō ministrauit: nec volo tacere qsequit i eadē pphetia futurū est aūt: vt quicunqz remanserit in domo tua veniat vt oretur p eo et offerat nūmū argenteū et tortaz panis: dicatqz dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalē vt comedā buccellā panis. hic est text⁹ noster. littera vero hebraica sicut habui a quodā perito cōuerso de iudaismo reuelāte mihi hoc secretū hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelē sicut cor meum et voluntatē meā faciet. et venient ad adorādū me in domo mea i calice argēti et in placentula panis et dicēt ɔiunge me nūc vni istorum sacerdotū ad comedēdū hāc placētulā panis. littera hebraica vbi nos habemus nūmuz argēteū habet agorath que seph quod sonat i calice argēti. Ex quib⁹ manifeste patet nō solū mutatio sacerdotū. sz etiā nouū sacrificiū fiendi in calice argēti. et torta panis que vt clare pz impleta sunt in aduētu xpi: et suorū sacerdotū: de ista materia lati⁹ dicetur infra in. xxiij. argumento ¶ Ad quintū scz si daretur tertiū templū que dies illud solēnizaret Rñdet iude⁹ q dies magis solēnis i illo tēplo erit sabbatū. Sed cōtra hoc est Esaias capl'o vbi supra erit mēsis ex mēse. i. solaris ex lunari. et sabbatū ex sabbato: quasi dicat dies dominicus ex sabbato qtotū impletur in nostra hierusalez ecclesia militāti tempore veri messie. nō eñ debebat manere festiuitas sabbati: nec quecūqz alia

iudeorum. Vñ Esa. i. Neomenia et sabbatū et festiuitates alias nō ferā iniq sunt cet⁹ vestri. kalendas vestras et solēnitates vestras odiuit aīa mea facta sunt mihi molesta. Tēplū ergo et hierusalē quod debuit edificare tpe messie est spiritale. scilz ecclia vel paradisus nō materiale qd ipletū est in iesu nazareno. ¶ In ɔfirmatione oīm predictorū. s. φ nō fit dandum tertium tēpluz sicut legimus in chronicis imperatorū et summorū pontificū. Julianus apostata odio fidei xpiane pcepit iudeis: vt tēplū suū reedificarēt. qui ex oībus mūdi partibus cōgregati opus facere inceperunt. sed qd cū magno labore et p multa tēpora fecerant subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xij. persecutionē xpianoꝝ. Itē tēpore martini pape primi. Humar⁹ pīceps sarracenoꝝ veniēs hierusalē vbi olim fuit templū iudeorū quod p tytum destructū fuerat diligēter iubet inquiri. loco vero reperto et diligenter mādato cepit templuz edificare et structura nō stabat immo repēte corruebat. sciscitās qs cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit. φ nisi crux dñi q erat in mōte olíueti de medio tolleret edificare nō posset qd factum fuit sublata eñ cruce dñi structura tenuit et humarus supra sepulchruz dñi vnā eccliaz rotūdā edificauit pro eo φ machomet⁹ dñm nostruz iesuz xpm tanq̄ dei summū pphetaz nō autē tanq̄ deū adorari mādauit. Dicit eñ in alcorano iesuz christū verū fuisse pphetā natum de virgine ɔceptū de spūsancto sz nō deū. et si queratur cur cruce dñi existente in monte oliueti structura illa nō stabat. Ratio esse potuit qz non patiebatur deus ibi tēplū fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo tēplo dñi humarus sacrificaret a quodam persa interfectus est: hec in collectura hystoriarum.

¶ Cōtēdit iudeus probare φ iesus nō est verus messias: qz in ei⁹ aduentu non est saluata iuda.

Quintūdecimuz



Quintum argumentum iudeorum cōtra xpm accipitur p illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dñs et suscitabo dd germen iustū translatio chaldaica habet. i. messiam iustuz. sequitur. In diebus illis saluabitur iuda. et isrl habitabit confidenter et c. Sed nū q̄ tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortem iesu nazareni sicut ptz in destructione ciuitatis et templi. ergo non est ipse messias. ¶ Ad illud argumētū respondet φ illa pphetia est ipleta q̄tū ad illos qui fuerūt veri filij isrl et iuda. q saluati sunt spūaliter nō solum q̄tū ad aīas. sed etiā corporaliter: qz vt dicitur in ecclesiastica hystoria imīnēte destructiōe ciuitatis per tytū et vespasianū admoniti sunt fideles qui erāt in iudea p angelū: vt trāsirēt in regnuz regis agripe q erat ɔfederat⁹ romanis i pace. Infideles autē qui ibi

erant nõ credentes in xp̄m suã miseriam de suo peccato meruerunt huic ɔcordat respõsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dyalogo titulo .ix. vbi dicit q̄ p̄missio eis dũtaxat est facta q̄ credituri erãt de israel atq3 iuda vnde ⁊ icredulis nõ est cõpleta queadmodũ populo israel de egypto educto quidẽ: q2 peccauerũt ⁊ a p̄ceptis dñi recesserũt. ⁊ terrã p̄missiõis nõ intrauerũt. quã p̄misit dñs moysi dicẽs. Descẽdi vt liberarẽ populuȝ meũ de manu egyptiorũ. vt educerẽ de terra illa in terrã bonã ⁊ spaciosam. s3 oĩs in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo p̄phetia nõ in infidelib⁹ q̄ nõ sunt p̄prie filij israel ⁊ iuda: sed in fidelibus. Fuit etiã impleta in domo secũda. q2 de ea loquitur p̄pheta.

¶ Uel p̄t dici q̄ illa saluatio ⁊ cõfidentia est de gloria celesti. q2 ibi habitant confidenter. ⁊ sunt perfecte saluati.

¶ Contendit iudeus p̄bare q̄ iesus nõ est verus messias: quia nõ habuit filios nec semen.



Sextumdecimum argumentũ faciũt iudei ex illo Esa. liij. Uidebit semẽ lõgeuum. qd̄ intelligitur de messia. ⁊ in ps. Ponã in seculũ seculi semẽ eius. Hũc autẽ nõ legitur iesuȝ nazarenũ habuisse filios nec semẽ. ergo ipse nõ est messias

¶ Ad illud argumentũ respõdet q̄ iesus nazarenus habuit filios ⁊ semẽ nõ corporale. sed sp̄ũale. ⁊ hoc sufficit ad verificãdũ illã p̄phetiã. q2 verus messias iesus descendit de semine sp̄ũali nõ corporali. qd̄ p3 q2 prima p̄missio facta de messia fuit facta Abrae Gen. xv. in semine tuo inq̄t sibi dñs benedicẽtur oẽs gẽtes. ⁊ subdit qd̄ sibi dixit dñs. In Isaac vocabit tibi semẽ. ⁊ tñ cõstat q̄ Isaac ɔceptus est s̄m spiritũ nõ s̄m carnem sicut Ismael. vt dicit ap̄s ad gal. iiij. A fortiori igit ⁊ multo magis xp̄s qui nõ ex virili semine: s3 mystico spiramine. q2 ergo verus messias iesus fuit natus totaliter s̄m spiritũ de virgine sine viro sufficit sibi q̄ habeat filios sp̄ũales ⁊ glosa hebraica sup illo: In Isaac vocabitur tibi semẽ. Dicit hic notãtur duo secula. vnũ legis. aliud xp̄i ⁊ messie in seculo legis fuerũt semẽ ⁊ filij carnales. in seculo xp̄i sp̄ũales sicut Isaac s̄m sp̄m natus est. ⁊ de istis filiis loquit dauid ps. xliiij. qui ad literã etiã s̄m expositores iudeoruȝ exponitur de rege messia. in quo dicitur sic. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij ⁊c. sicut eñ ip̄e non debebat hereditare regnũ a patre carnali. sic nec debebat regnũ tẽporale dimittere filio carnali q̄ ostẽdit humilitatẽ ⁊ mundiciam ipsius. ⁊ forte ratione istius fuit ⁊ est ɔsuetudo iter christianos q̄ papa qui est vicari⁹ xp̄i non est heres regni sui patris: nec dimittit hereditatẽ filio suo. quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus p̄bare q̄ iesus nõ est verus messias. quia lux lune non est facta vt sol. nec sol vt septem dierum.

DEcimūseptimum argumentū iudeoꝝ est de sole ꝛ luna: quē in diebus messie. vt pꝫ Esa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis erit septēpliciter sicut lux septē dierū in die qua alligauerit dn̄s vuln⁹ populi sui. ¶ Rn̄detur ꝫ peritū virum Petrū alfonsi in dyalogo tit. ix. ꝙ nō est gēs in mūdo stolidior iudeis q̄ putāt ꝙ corpus vel lumē lune de⁹ augeat siue solis. Solem si quātus nūc ē maior esset dupliciter totū ꝓfectū hoīm cōbureret nedū si septēpliciter ꝙ si ꝛ lumē se ꝓtēripliciter magis eēt oculos nimirū nostros nimio splēdore obtūderet. lumē ēt lune si splēdori solis par fieret nemo tā vitra quiesceret. semꝑ eīm dies esset. Per lunaris igitur lucis siue solarꝭ augmētū voluit ꝓpheta intelligi fidē ꝛ gloriā ī xp̄o crediturorū. ac si diceret fides illoꝝ ꝛ gloria multipliciter maior erit ꝛ plucidior q̄s moder norū. ꝛ ꝙ nō de luna vel sole isto visibili. ꝫ de xp̄ianoꝝ credulitatis gloria ꝛ splēdore ꝓpheta loquatur in sequētibus testatur cū subiungit Nō erit tibi āplius sol ad lucēdū per diē: nec splēdor lune illuminabit te. sed erit tibi dn̄s in lucē sempiternā. ꝛ deus tuus ī gloriā tuā ꝛ nō occidit vltra sol tuus ꝛ luna tua nō minuetur. q2 dn̄s erit ī lucē sempiternā. Nā si d̄ sole vel luna ꝓprie diceret hoc quidē qd̄ dicit nō erit tibi āplius sol ad lucēdū per diē: nec splendor lune illuminabit te illi quod supra dixerat cōtrariū eēt erit scꝫ lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis erit septēplr. Patet ergo ꝙ de splēdore ꝛ gloria fidei ꝓpheta sancte ecclesie hic loquitur qd̄ ex cōsequētib⁹ designatur cū subditur. ꝫ erit tibi dn̄s in lucē sempiternā: ꝛ dn̄s deus tuus ī gloriā tuā. ac si diceret nequaꝗ̄ vlteri⁹ luce credulitatis vestre huius qui est similis solis isti⁹ trāsitorij vel lune īdigebitis fulgorib⁹ Gloria q̄ppe lucis sue vos eternaliter illu[m]abit dn̄s. sed ꝛ qd̄ sequitur nō occidet vltra sol tu⁹ ꝛ luna tua nō minuetur si hoc inq̄ȝ ita vt est intelligeretur: scꝫ vt solis splēdor ac lune foret cōtinuus nō esset tā dies vel nox mēsis vel ann⁹ q̄ oīa solis ꝛ lune ꝓueniunt vicissitudinibus. ergo nō immerito de luce ꝛ gloria fidei nostre q̄ nec minuetur nec occidet spiritualiter dictū intelligimus. Hec ille. Nonus cōuersus bene locut⁹ est. ¶ Uel aliter ꝫm nicolaū de lyra dicēdū est ꝙ loquitur ꝓpheta de aduētu xp̄i ad iudiciū tunc mutabūtur ꝛ innouabūtur quodāmodo corpora celestia. ꝛ tūc saluabitur vulnus populi ꝛ ꝑcussura plage eius: q2 destruetur mortalitas ꝑ peccatū primoꝝ parētum inducta: q2 oēs hoīes resurgēt ad vitā immortalē. vtraꝗ̄ expositio videtur necessaria vt ꝑfectio glie xp̄ianoꝝ ostēdatur. s. in presenti quo ad primā: ꝛ in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Cōtēdit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia in eius aduentu non est sublatū sceptrum ab israel.

Decimūoctauū argumentū iudeoꝝ est messias non est venturꝰ quousqꝫ sceptrū israel sit ablatū sꝫ nōduꝫ est ablatū sceptrū israel ergo nondū venit messias. maior patet Gen. xlix. non auferet sceptrū de tribu iuda ⁊c. minor ꝓbatur ꝙ adhuc manet potestas seu dn̄tum iudicādi causas ⁊ determinādi apd̄ capita transmigrantiū q̄ sunt ī babylonia que locū regis tenent super totum populum israeliticum vt habet a rabimoyse egyptio libro de iudicibus ī determinatiōibꝰ suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit capita transmigrationis q̄ sunt in babylonia locum tenēt: ⁊ pn̄t dn̄ari in hierusalē ⁊ vbiqꝫ terrarūꝫ ⁊ iudicare super eos siue velint siue nolint sicut scriptū est. Nō auferetur sceptrū de iuda. ꝑ istud enim sceptrū intelligūtur capita trāsmigrationis q̄ sunt in babylonia hec ille. Rn̄det ꝙ minor huiꝰ argumēti scꝫ ꝙ sceptrū israel nōdum est ablatum nō solū est manifeste falsa ꝫm euidētiā facti sꝫ est etiam notorie ficta seu mēdosa ⁊ per cōsequēs contra propheticaꝫ veritatē. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet ex hoc. naꝫ babylonia ī qua asserūt iudei esse capita trāsmigrātiū habētiū tales ptātes ⁊ dn̄ia sup totū ppl̄m iudaicū manifestū ē ꝙ iā a magnis tpibꝰ citra ē d̄structa ⁊ īhabitabilis reddita ⁊ hoc fuit ꝓphetatū d̄ ea. esa. xiij. vbi sic habet. Et erit babylon illa ciuitas gloriosa ī regnis inclyta ī superbia caldeorū sicut subuertit dominꝰ sodomā ⁊ gomorrā. nō habitabitur vsqꝫ ī finē ⁊ nō fundabitur vsqꝫ in generatōe ⁊ generatione: cōstat ꝙ in terra inhabitabiliter destructa nullꝰ cōmorat: ⁊ multominꝰ est credibile ꝙ sunt ibi talia capita. Est etiā notoriuꝫ inter iudeos ꝙ a magnis tēporibus retroactis nūqꝫ in ptibꝰ babylonis nec aliquod iudiciū nec determinatio nec solum rumor aliqs de illis ptibꝰ ad istas ptes europe venit. Ergo notoriū ē ꝫm euidētiā facti ꝙ nō sūt ibi iudei dn̄antes sup totam israel sicut asserunt iudei.

¶ Scd̄ꝫ aūt. s. ꝙ minor illa sit ficta seu mēdosa pꝫ ex h̄ nā ꝫm p̄dictū rabimoysen ⁊ cōiter ꝫ oēs doctores iudeoꝝ extra terrā ꝓmissiōis nō pōt necꝰ lꝫ nec aliquādo licuit alicui iudeo iudicar̄ iudicia criminalia: de q̄bus. s. est mutilatio mēbri humani aut occisio. cōstat aūt ꝙ q̄ nō hꝫ iurisditionem in talibꝰ nō pt iudicare nec capitaliter punire blasphemū vl̄ ydolatrā. homicidā: adulterū: nec aliū quēcūqꝫ ī currētē talia crimina q̄ grauissima sunt ꝫm legē mosaycam. Et sic exceptis illis ⁊ similibus cetera sūt leuia. Ex q̄ seqt̄ ꝙ illa capita trāsmigrationū q̄ iudei dicūt eē in babylonia nō pn̄t iudicare de grauibus seu capitalibꝰ criminibꝰ cum sint extra terrā ꝓmissiōis: sꝫ tm̄ d̄ leuibꝰ ⁊ puis q̄rū respectu nō possunt dici hēre sceptrū nec ptateꝫ regalē. put dicūt iudei. nec pōt dici ꝙ tenēt sceptrū seu locū reg ī sꝫ

tales eēnt sicut iudices īferiores habētes modicā ptātē. Manifestū ē q̄ rabi moyses ꝛ alij rabini q̄ asserūt q̄ ī babylōe sunt capita trāsmigrationū habētia ptātē regiā sup totū ppl'm iudaicū manifeste mentiunt̄ cū illud asserūt qḋ est ꝯ mētē suā. oēs eñ cōcorditer tenēt q̄ extra terrā pmissiōis nulli iudeoꝝ ptinet talis ptās. ¶ Est etiā scḋo pdicta minor ꝯ pphetica veritatē. legit̄ eñ Osee. iij. c. sic Dies multos sedebāt filij israel sine rege. ꝛ sine principe ꝛ sine sacrificio ꝛ sine altari. que q̄dē auctoritas tā ſm expositores iudeoꝝ q̄ nostros intelligit̄ de statu iudeorū ꝛ captiuitate hodierna. Et sic ptꝫ q̄ asserere iudeos hēre ī babylonia vł alibi tpe hui' captiuitatꝫ pncipē vel regeꝫ: seu aliqḋ hmōi ē ꝯ ipaꝫ euidētiā rei ficticiā ꝛ mēdosuꝫ ac cōtra ppheticā veritatē.

¶ Cōtendit iudeus probare q̄ iesus nō est verus messias quia nō venit in tēpore quo fuit sceptrum ab israel sublatum.

Decimumnonū argumentū iudeoꝝ est. si iesus nazarenus fuisset verus messias d̄buisset venire tpe q̄ fuit ablatū sceptrū iuda. sꝫ nō vēit ī illo tpe. ergo nō est ipe messias. maior pꝫ ex autoritate allegata supra. minor pbat̄ q2 si sceptrū iuda fuit ablatū hoc fuit pīo p machabeos q̄ nō erāt de tribu iuda sꝫ de tribu leui. Erāt ei sacerdotes ꝛ totū ppl'm gubernabāt illi ī tēplo secundo quod fuit per tricentos annos ꝛ vltra ante aduētum iesu nazareni vt ptꝫ in hystorijs Josephi ꝛ alijs. Cū igit̄ iesus nazaren' natus sit tpe herodis regis qui machabeis successit ī regno iudeoꝝ cōstat q̄ nō venit in tpe pnūciato per patriarchā: nā lōge ante tēpus herodis ī quo tēpore xp̄s natus est iam erat ablatū sceptrū de iuda vt dictū est ꝛ trāsierat in machabeos qui erāt tribus alterius ¶ Hic datur duplex respōsio. pma est q̄ lꝫ machabei fuerūt sacerdotes ꝛ p consequens de tribu leui tamen ſm lineaꝫ maternā erāt de tribu iuda. Et ideo p gubernationem eorū non erat ablatuꝫ sceptrum de iuda: tamen q2 hoc non posset clare pbari. iō ad argumētum cōcessa maiore. Respōdet ad minorē ſm alios planius. Ad qḋ sciēdū vt habet̄ nume. xj. c. tēpore moysi d̄ mādato dei fuerūt cōgregati. lxx. seniores israel vt eēnt coadiutores ī regimine ppl'i cum ipso moyse: ꝛ extūc sꝫ oēs doctores iudeoꝝ semp fuit in iudaismo collegiū seu cōsistoriū qḋ dicebat̄ cāhedri ad qḋ oēs difficultates seu dubia fidei ꝛ legis pueniebant et similiter oīa magna ꝛ summa iudicia seu cōtrouersia de quib' intelligit̄ cōmuniter illḋ. Deutero. xvij. Si difficile ꝛ ambiguū apud te iudiciū esse pspexeris inter sanguinem ꝛ sanguinē crimē ꝛ crimē ꝛc. ꝛ infra surge ꝛ ascende ad locū quē elegit domin' ꝛ sequeris sententiā eorū nec declinabis ad dexterā vł ad sinistrā. q̄ q̄dē cāhedri a tpe dd ꝛc. citra residebāt pnci-

pariter sub regib⁹ z ducib⁹ iude in hierusalē: z postea in babylonica captiuitate. Dū ibi eēnt reges vl duces de iuda: cōsequēter in reditu dicte captiuitatis residebāt in hierl'z sub ducib⁹ de tribu iuda dū eēnt z durabat ptās eoꝝ etiā non existēte rege vel duce ꝺ iuda ꝑut ptās alicui⁹ capituli vacāte sede durat z sic auctoritas z ptās canhedrī durauit ēt tpe machabeoꝝ z vsqꝫ ad .xl. ānos añ destructionē tēpli scōi in quo tempore cessauit ex toto eoꝝ ptās seu iurisdictio eo ꝙ tunc tpis interfecit herodes oēs rabinos seu magistros illius collegii ꝑut habet i libro cāhedrī hierosolymitano in .c. de iudicijs pecuniariū. Itē habet in libro abū dasar .c.i.vii ꝑ tūc ꝓprie fuit ablatū nō solū sceptrū ꝺ iuda: sed etiā scriba de filijs eius: qđ quidē tempus cōcurrit cū tēpore passionis iesu xp̄i domini nostri: qui ꝺm omnes p.xlii. annos ante destructionem tēpli secūdi fuit passus sicut regnuꝫ herodis q̄ fuit alienigena in cuius tēpore titul⁹ regius a toto gn̄e iudeoꝝ fuit ablatū fuit valde ꝓpinquū tempori natiuitatis christi iesu. Ex qbus ptꝫ ꝙ tēpore herodis vt dctm̄ est i quo tēpore ver⁹ messias venit ex toto sceptrū iuda fuit ablatum z ꝓphetia adimpleta. ¶ Et si forte dicat iude⁹ ꝙ in ꝑdicta respōsione videntur assignare duo tēpora. sciliꝫ qñ ablatum fuit sceptrū iuda herode regnāte q̄ alienigena erat. Et tp̄s qñ ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum est fuit impletū qñ herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebant cāhedrin qui nō vident fundare in aliqua auctoritate autētica: nec ꝯcordare verbis patriarche supradicti iacob: cū ipe nō assignauerit duo tēpora. sed tm̄ vnum dicens donec veniat q̄ mittēdus est scꝫ messias ꝺm qđ dicūt xp̄iani et scđm trāslationē chaldaicaꝫ. Rñdet scđm hystorias thalmudicas quas iudei tenentur tanq̄ autēticas habere duo fuerūt ablata de tribu iuda in diuersis tēporib⁹ liꝫ nō multū abinuicē remotis vnuꝫ est sceptrū regni: q2 herodes ascalonita cū esset non solum alienigena: sed etiā seru⁹ de domo machabeorū z de facto regnasset i iudea z hierusalē. Idcirco timēs ꝙ cuꝫ regnū ei non competeret de iure eo qđ legitur Deutero. xvii. ca. de medio fratrū tuoꝝ pones super te regē nec poteris ponere super te alienigenā posset pro tempore aliquis cōsurgere de stirpe dauid z euꝫ de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de gn̄e regio in q̄ occisione ablatū fuit sceptrū de iuda presertiꝫ secundū estimationem populi cōmunē: z ipsius herodis qui credebat nullū de stirpe regia in iudea remāsisse. Sed sceptro ablato modo ꝑdicto adhuc remanebāt canhedrin: qui dicitur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regib⁹ seu ducib⁹ israeliticis sꝫ postea fuerūt ab herode interfecti cāhedri oēs z tūc ꝓprie fuit ablat⁹ scriba ꝺ filii s

iuda que omnia supradicta i libro qui dicit babraca.c.i.⁊ in libro cā hedrin hierosolimitano ⁊ in libro abodasera super allegato habent Patriarcha igitur Jacob spū dei ista pcognoscēs proprie predixit. nō auferetur sceptrum de iuda in hoc assignās primam ablationez predictam ad titulū regiū ptinentē. Cōsequēter dixit ⁊ scriba de filijs eius in hoc psignās secūdam ablationez canhedrin predictam Que quidē duo in diuersis tēporibus contigerunt ab herode seu herodianis. ¶ Et attendēdū qđ de prīa ablatiōe sumus certificati p hystorias thalmudicas preallegatas nō tamē de tempore quo contigit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras scz euangelicas certificamur nō solū de occisione sed etiā de ipsius tēpore. tradūt enim herodē occidisse quoscūqz potuit in bethleē a bimatu ⁊ infra ⁊ hoc cū natus esset iesus in bethleē iuda. Mathei.ij. De secūda vero occisione.s.canhedrin ⁊ de tēpore quo contigit sumus certificati per hystorias in libris pallegatis quod fuit per .xl. annos ante destructionem tēpli secundi. Et sic patet ex pdictis qꝫ nō fuit ablatum sceptruz de iuda per herodez nec dux seu scriba dē filijs eius modo pdicto donec venit messias vt pdictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Cōtēdit iude⁹ pbare qꝫ iesus nō est ver⁹ messias qꝛ in eius aduentu non venit in nubibus celi.



Icesimū argumētū iudeoꝝ est acceptū ex illo qꝫ hr̄. Danielis.vij. aspiciebam in visu noctis ⁊ ecce in nubibus celi quasi filius hoīs veniebat ⁊c. Et sm oēs doctores catholicos loquit ibi de aduētu xp̄i. sz iesus nazaren⁹ nō venit i nubib⁹ nec i tali ptāte q̄lis ibi describit ergo non fuit xp̄s. ¶ Rñdet hic nicola⁹ de lyra qꝫ scriptura loquit de duplici aduētu xp̄i.s.i mūdū ⁊ ad iudiciū Prim⁹ aduētus xp̄i describit cuz hūilitate. ⁊ scđs cū maiestate. Daniel aūt loquit de scđo aduentu. vñ ibidē dr̄. Aspiciebā donec throni positi sunt ⁊ seqt ibidē. iudiciū sedit ⁊ libri apti sūt. Judei aūt excecati nesciūt hūc duplicē aduētū distiguere ⁊ iō errant multipłr qꝛ aliq expectāt xp̄z i aduētu suo statiz apparere i tāta virtute ⁊ ptāte qꝫ possit sibi oīa terrena subijcere ⁊ eos liberare ⁊ regnū suū restituere. ppt qđ ⁊ discipuli xp̄i post eius resurrectionē q̄rebāt. Actuū.j.c. Dñe si i tpe hoc restitues regnum isrł ⁊c. Alij aūt pp̄ter scripturas q̄ manifeste loquunt de xp̄i hūilitate ⁊ passiōe ⁊ pp illas q̄ loquūt de eius eminētia expectāt duos messias. vnū q̄ dr̄ fili⁹ Joseph ⁊ iste passur⁹ est ⁊ occidēd⁹. Alius qui dicit fili⁹ dauid q̄ messiam filium Joseph resuscitabit ⁊ regnū isrł restaurabit. sed illō dictuz de scripturis nō hz auctoritatē. licet eñ plures dcti sunt messie siue vncti qđ idē est pticipatiue vt dauid ⁊

saul et alii predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum quantum ad quanto habet apparentiam impletum est in christo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euangelio Est etiam filius dauid secundum carnem sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.



Vicesimum primum argumentum iudeorum contra christum sumitur ex quarto regno quod nominauit daniel. in. c. vii. Sup quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorum ti. xiii. Aliqui glosatores iudeorum dixerunt quod illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt quod adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant christianos romanos ex nomine ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei quod rex messias hebat venire in fine regni ipsi cuius regnum sempiternum erit vt patet ca. eodem et quia credunt quod gens romanorum est gens edom. et quod Julius cesar fuit de edom et sic alii omnes reges qui fuerunt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc prophetiam Hiere. Trenorum iiii. gaude et letare filia edom: que habitas in terra hus. ad te quoque perueniet calix: inebriaberis atque nudaberis completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnibus his inferunt iudei quod non debebant redimi completa receptione postquam scilicet nostra captiuitas sequeretur quousque fieret contritio et destructio illorum de edom. quos ipsi dicunt esse romanos qui seruant legem iesu nazareni. Et sup predicta auctoritate Hieremie dicit rabi salomon quod ibi Hieremias prophetat destructionem romani imperii eo quod destruxit templum et captiuauit populum iudeorum tempore tyti et vespasiani. et sic per filiam edom intelligunt romam seu populum romanum cum dicitur gaude et letare filia edom: quasi dicat istud gaudium quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristitiam conuertetur. quia ad te veniet calix vindicte diuine Quia ergo nondum est destructum romanum imperium. ideo dicunt quod nondum messias venit. et istud argumentum est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie destructionem romani imperii quo facto dicunt statim messiam venire et ideo quotidie orant pro destructione romani imperii et specialiter pro destructione ecclesie christi et discipulorum eius. vt patet per quandam orationem que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedam alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant. que verba rabi salomon et rabi moyses et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumentum respondetur secundum predictum magistrum Alfonsum eodem libro et ti. Primo declarando falsum esse romam siue populum romanum esse filiam edom pro eo quod regnauerit sup eos homo qui fuit de edom sicut ipsimet iudei non vocantur romani nec edomite ex eo quod regnauit sup eos herodes qui fuit

de gēte edō ꝛ de terra rome. Jtez
qꝛ edō alio noīe dictꝰ ē esau. gen.
xxv. ꝛ sic edō descēdit de sem filio
noe ꝑ Jsaac cuiꝰ filius fuit esau.
Tota eñ europa ī qua est roma di-
cit populata fuisse a filijs iaphet
ꝓpter qđ nō vr rōnabiliter dictū
ꝙ ꝑ edō significet romanū īperiū
Sepe eñ accidit ꝙ diuersa loca eo
dē noīe noīant ꝓpter qđ multi de-
cipiant exponentes de vno qđ de
alio ītelligit. verbi gratia. certum
est ꝙ terra edō fuit ad ꝑtem meri
dionalē versus mare andalusie ꝑ
quā filij israel trāseuntes ꝑ deser
tū cū exierūt de egypto venerūt ꝛ
in eadē terra edō fuit mōs synai
ꝛ mōs or. vbi mortuꝰ est aarō. ꝛ ibi
dē erat frācia quā dicūt iudei ī he
braico carphat q̄ noīat ī terra edō
ī ꝓphetia abdie vbi dr trāsmigra
tio exercitus huiꝰ filiorū israel oīa
loca chananeorū vsq3 ad sareptaz.
litera hebraica hz vsq3 carphat in
qua stetit helyas qñ dixit sibi dñs
surge ꝛ vade in carphat q̄ est in sy
done. ꝛ iterū surrexit ꝛ iuit in car-
phat. Et pz manifeste ꝙ ꝑ hoc qđ
dr carphat q̄ est in sydone ī terra
de edō dat intelligi ꝙ est alia car-
phat alibi sita ꝛ ista est regnū fran
cie qđ est ad aquilonez. ecce ergo
habemus vnā frāciā in terra edō
Jtē hispania q̄ dr in hebraico ca-
pharat ꝛ de qua dr abdie. in. c. eo.
infra trāsmigratio hierlm q̄ est in
bussro litera hebraica dicit capha
rat. erat etiā ꝓpe illā franciā que
dicebat carphat. que erat in sydo
ne ī terra edō ī qua hispania siue
capharat mortuꝰ fuit antipas filiꝰ
herodis in vinculis tiberij cesaris
sm ꝙ dicit iosephꝰ ꝛ sic vocauerūt
aliq sapiētes hispaniā terre edō
in quo dederūt itelligi ꝙ nō est il-
la hispania q̄ vocatur in parte an
dalusia ꝛ q̄ ꝓpinqua alteri frācie
q̄ est ad partē septētrionis q̄ non
est de terra edō. Jnuenit eñ scri
ptū ī libris erariū egyptiorū ꝙ ter-
ra andalusie fuit vocata hispanie
noīe ꝑmi regis q̄ habuit h̄ nomē
hyspan: qꝛ venit de hispania q̄ est
in terra edō. Sic etiā dicēdum de
roma q̄ in hebraico dr bosra q̄ est
terra edō fz illud Esa. lxiij. Quis
est iste q̄ venit de edō tinctis vesti
bus de bosra est vltra mare prope
terrā israel. Et dicit in libro zoro-
babel ꝙ bosra erat magna ciuitas
niniue. ꝛ sic nō est ista roma ī qua
est apostolicus qꝛ illa roma q̄ ī ter
ra edō iam fuit deserta qñ fuit de
structa babylonia: qꝛ edō ꝛ moab
ꝛ ammon ꝛ multe alie gētes vene
rūt cum rege babylonie ad destru
endum israel ꝛ ideo receperūt pe-
nam cū eo. ¶ Dico ergo respōdē-
do sicut dicit Nicolaus de lyra. ꝙ
ꝑ filiā edō intelligit ipa ydumea
ab ipo esau ꝑut dictus est edō de
nomiata. ꝛ inuehit hic specialiter
propheta contra ydumeos qui de
buerāt diligere filios israel eo ꝙ
descendebāt a duobus fratribus
vterinis. s. iacob ꝛ esau. ꝛ ipsi ma-
gis econuerso habuerūt eos odio
ꝛ in destructione hierlm fuerūt cū
chaldeis vt dictū est gaudētes de
illa destructione. Jdeo dicitur in
auctoritate. gaude et letare filia
edō, qsi dicat. ista letitia tanq̄ in-

iustia in tristiciam conuertet q̄ ha bitas in terra hus. ista hus nō est illa de qua nat⁹ fuit iob. vt habet iob. i. sȝ illa eiusdē nominis exñs in regno ydumee: q2 sicut dictū ē frequēter in scriptura reperit ꝙ due ciuitates ꝛ loca ĩ diuersis po sita eodē nomine equiuoce nomi nant. ¶ Iudei moderni dicūt ꝙ ĩ uenerūt in quadā glosa caldaica ꝙ grecia est terra hus. Cōstātino polis ꝓ filia edom ꝛ q2 ꝑdicta ci uitas est capta a turcis. Dicūt ꝙ iā est cōpleta iniq̄tas filie syon ꝛ sic nūc expectāt messiam venturꝫ. Istud etiā est falsuȝ scilicȝ ꝙ hus sit grecia ꝛ cōsequēter alia. ꝙ pro bat sic: q2 vt scribitur Genesis ca pitulo. xxii. nunciatum est abrahā ꝙ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buȝ fratrem eius chamuelqȝ pa trem syrorȝ ꝛ sunt tres prouincie cōiuncte denominate ab istis tri bus fratrib⁹. Caput tre hus fuit reblata q̄ postea fuit vocata ātio chia ꝛ iste prouincie sunt remote a grecia vltra. xxv. dietas. ꝛ sic cōse quēter patet ꝙ grecia nō est hus. Item caput grecie est constātino polis. ꝛ iudei in suo hebraico vo cant greciam yenaȝ ꝛ sic non pos sunt dicere ꝙ yenaȝ est terra hus sm ꝙ declarant predictaȝ prophe tiā ꝛ sic patet manifeste falsuȝ cū dicunt ꝙ cōstantinopolis ciuitas est terra hus ꝛ discurrētes per ve nia q̄cūqȝ retorquentes text⁹ scri pturaꝝ facti ceciderūt terminū signatū adimpletiōis huius pro phetie in anno dñi. M. cccclviii. q̄ est sȝ eos a creatiōe mūdi quin qȝ milia ducenti deceȝ ꝛ octo Un̄ dixit rabi abrahā filius rabi hya q̄ habitabat barchinone declarādo in quodā libro quē fecit q̄ vocat meligna a megala qd̄ interp̄tat litera discooperta ꝙ messias de bebat venire anno a creatiōe mū di quinqȝ milia centū decē ꝛ octo quē numerū ipsi ponūt in cōputo literaꝝ sui Abecedarij numeran do q2 ꝛ cū venit predictū tēpus ĩ uenerūt falsuȝ dictū illi⁹. Et ideo dicunt moderni iudei ꝙ ille erra uit: q2 vbi posuit q2 debuit ponere ria q̄ facit in numero ducēta decē ꝛ octo. q2. q. vel cof qd̄ idē est ĩ suo alphabeto facit cētū: ꝛ ria qd̄ idē est ꝙ. r. vel res facit ducentos ꝛ cū iste sit annus vt dictū est sm cōpu tū eorum a creatione mundi quin qȝ milia ducenti decē ꝛ octo. Jō affirmabant venturum eē messiaȝ anno ꝑdicto quod patuit ꝛ patet esse falsum. Unde bñ dixit de eis dauid. In circuitu impij ābulāt. sicut bestie molēdini oculis vela mine coopertis q̄ nihil aliud inue niūt de sero quādo cessant ambu lare in profectu vie quam quādo inceperūt. patet ergo falsitas istī us expositionis ꝙ grecia sit terra hus ꝛ cōstantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictū est filia edom ꝛ regnum ydumee ab eodem denominatuȝ ꝛ hus est ciuitas in eodem regno quod re gnū dr̄ habitare ĩ terra hus. q2 illā terra ē famosa ĩ regno illo cui⁹ me tropolis siue caput erat reblata. s. ātiochia. ¶ Sȝ dicet h̄ forte iude⁹

ex q̃ filia edom ẽ regnuȝ ydumee ꝛ tu xp̄iane dicis ꝙ ista ꝓphetia ẽ cõpleta q̄n ergo fuit cõpleta inebriata ꝛ nudata. Responsio ꝙ illa ꝓphetia ipleta fuit tp̄e regis hircani q̃ fuit potentior rex machabeoꝝ q2 tūc fuit destructa tota terra ydumei ꝛ eduxit.xxx.milia illorū q̄si captiuos q̃ custodirēt muros hierl'em: ꝛ dicit Josephꝰ ꝙ i illa die facta fuit magna leticia: q2 s.fuit d̄structa ꝛ punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filiꝰ leui glosando sup̄ h̄ passu ꝙ illa die fuit facta maior leticia i tēplo q̄ȝ vnq̄ȝ fuerit facta. Dicendo ꝙ bethseau terra sua ꝛ oēs alie terre ydumee q̄ nō fuerāt subiugate subiectiōi tp̄e Josue nec alioꝝ iudicū nec in tp̄e regū israel ꝛ inde fuerunt victi ꝛ captiuati tp̄e huiꝰ regis hircani: ꝛ dicit ꝙ i illa die cōpleta fuit ꝓphetia abdie ꝓphete vbi d̄r ascēdēt saluatores i montē syon iudicare montem esau ꝛ erit dn̄o regnū. Et dicit ēt Josephꝰ ꝙ illi de edom filij esau cōuersi sūt ad iudaismū tp̄e p̄dicti regis hirchani ꝛ fuerūt circūcisi ꝛ nō recesserūt ab eis tp̄e tyti ꝛ vespasiani: sed ꝙ semp̄ manserunt iudei deinceps. Et iđ fuit rememoratum peccatū iudeoꝝ filioꝝ esau ꝛ ceciderunt in captiuitatē q̄n fuit cōpleta iniq̄tas filioꝝ iuda q̃ p̄māserunt iusti in aduētu messie iesu nazareni s̄m ꝙ ꝓphetauit Jeremias vbi supra dicēs: cōpleta est iniq̄tas tua filia syon non addet vltra vt trāsmigret te: visitabit iniquitatē tuā filia edom ꝛ nō inuenit gens malicie que sit in ira dei tāto tp̄e s̄m ꝙ dictū fuit de edom nisi iudei p̄p̄ quos fuit dictum ꝙ semp̄ deberēt eē in ira dei. Et iđ cōiunxit deꝰ has duas gentes.s. edom ꝯuersoꝝ ꝛ iudeorū q̃ debebāt p̄di ꝛ semp̄ eē in ira dei sicut dixit Jere.l.c.vj. Cadent iter corruētes tp̄e visitatiōis sue corruēt dicit dn̄s ꝛ fuit perdita memoria nominis edom: ꝛ māsit memoria nominis iudeoruȝ q2 illi de edom ꝯuersi fuerūt ad legē iudeoꝝ. Et q2 inuenimꝰ edom bis punitū eē: primo in tp̄e nabuchodonosor s̄m ꝓphetiā malachie. Secūdo post ꝓphetiā malachie tp̄e regis hircani. De prima fuit dictuȝ Malachie pr̄io: ꝙ si dixerit ydumea destructi sumꝰ: s3 reuertētes edificabimus q̃ sunt destructa: hec dicit dn̄s exercituum isti edificabūt ꝛ ego destruā quia dixit destructi sumus sicut si esset iam preterita illa punitio quā primo habuerūt tēpore nabuchodonosor s̄m ꝙ dicit ēt.c.eo. esau aūt odio habui ꝛ posui seyr montes eiꝰ i solitudinem ꝛ propter eū etiam dixit i prophetia abdie: legatū ad gentes misit surgite ꝛ cōsurgamꝰ aduersus eū in preliū: quod dixit de futuro propter secundam punitioneȝ quam debebant habere tēpore hircani regis ꝛ propter ipsuȝ dixit in prophetia abdie: ꝛ erit dominꝰ iacob ignis: ꝛ domus Joseph flāma: et domus esau stipula ꝛ succedētur i eis ꝛ deuorabūt eos: propter q̄d intelligit̄ ꝙ non debebant illi de edom habere destructionē tertiā

qr in secunda debebant esse i ira dei in perpetuū cum aliis iudeis consociis eorū qui simul pmanserunt tpe tyti. ¶ Et dato q adhuc regnū romanorū esset de numero illorum quatuor regnorum de quibus dicit in libro danielis vt i argumento fuit dictū z q romani essent regnuz edom qr regnauit sup ipsos romanos hō q fuit de terra edom non seqtur q ex hoc p vim hz dici q qr adhuc illud regnū est stabile sicut cogitāt iudei q ppterea adhuc dz venire rex messias qr non fuit itentio prophetarum in destructione regni babylonie q fuit dicta in pphetia danielis z in pphetia Jeremie q post septuaginta annos captiuitat iuda nūq amplius eēt hō q regnaret sup regnuz cazdym z super ciuitatez babylonie z terraz circa iacentem: qr ille ciuitates z terre sue i suis locis pmanserunt z si alique ville illarū fuerūt destructe nō tamē omnes fuerunt deserte: z adhuc ille q fuerunt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sz intētio prophetarum fuit q nō esset vltra super cazdym z super babylonem nec super suam terraz aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Itez in tēpore futuro regni medie erat itētio pphete q nō esset vltra rex q eēt de gnre darij nec de gēte sua. Itē in tēpore quo fuit postea regnum psie erat itentio prophete q non eēt amplius rex de genere tyti. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnū Janā id est grecie erat itentio prophete q nō esset vltra rex de gnre alexandri nec de gēte sua z simili modo tpe quo in futurum deberet eē regnū romanorū fm q ipsi dicūt deberet eē itentio prophete q nō haberet ibi amplius eē rex de gnre Julij cesaris primi: z Gay: z Tyti. nec aliorū q crediderūt in eorū fidez. Ex quo ergo reges romanorum non credunt mō in fide Julij cesaris Gay nec Tyti qr ipsi seruiebant ydolis: z etiā qr Cōstantinus cesar dimisit regnū romanorū seruis iesu nazareni z apostolicus q est dominus Rome nō fuit vocatus de inde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere q iā trāsierunt oia illa regna dicta i libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie qd firmissime durat z hz durare sine fine. Et iō oportet dicere necessario q iaz venit rex messias q venturus erat tempore illorum regum: et q iam receperūt iusti transmigrationē z tribulationem quā debebāt recipere quādo finita eēnt illa quatuor regna secūdū qd dicit danielis. xi. populus autem sciens deū suum obtinebit: z faciet z docti in populo docebūt plurimos: z ruēt in gladio z in flāma z in captiuitate et in rapina dierum. Sequitur z de eruditis ruent vt conflentur z eligantur z dealbentur vsq ad tempus prefinitum. receperūt etiam mali z peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. vij. vsq ad consummationez z finem durabit de

solatio ⁊ iterū capi. eodē: aū ciuitatē ⁊ sanctuariū dissipabit populus cū duce vēturo ⁊ finis erit vastitas: ⁊ post finē belli statuta desolatio: ⁊ hoc est ꝙ debebat eē in aduentu messie: scʒ ꝙ finē acciperet peccatū ⁊ deleret iniquitas ⁊ adduceret iustitia sempiterna ⁊ sic vngeret sanct⁹ sanctorū vt ptʒ in capi. eodē clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet ex oībus istis predictis falsaʒ esse expositioneʒ iudeorū in prophetia hiere. supra dicta ⁊ in prophetia abdie. qbus se fundāt multū iudei expectantes destructionē imperij romanorū ⁊ tūc aduentū messie ⁊ quomodo etiā falsuʒ ē ꝙ christiani descēdunt de edom: sʒ ꝙ ipsimet iudei sunt illi de edom q fuerunt cōuersi ⁊ ipsi q mali sunt ⁊ peccatores simul cū eis receperūt punitioneʒ perpetuā in qua nūc sunt ⁊ erunt vsqʒ ad finē: ⁊ ꝙ christiani sunt filij syon ⁊ boni iudei q cōuersi sūt ad xp̄m i quibus cōpleta fuit iniqtas id est in quib⁹ iā cessauit peccatū ⁊ captiuitas ⁊ imperpetuuʒ erūt liberi sicut patet in p̄dicta prophetia. Jere. qꝛ illis de edom conuersis ⁊ alijs iudeis negātib⁹ christū dicit propheta. ad te quoqʒ peruenies calix. i. pena diuine voluntatis inebriaberis. i. ad penā punieris atqʒ nudaberis. s. honore ⁊ alijs bonis sicut manifeste factū est p tytū romanoruʒ principem. ¶ Sed ⁊ de bonis iudeis qui receperunt iesum christū verum messiam qui dicantur filij syon. Dicit in textu. cōpleta est iniquitas tua filia syō. scilicet in aduētu christi quia amplius populus ille syon credēs in xp̄m nō fuit subiect⁹ alicui captiuitati loquēdo de totalitate ppli sicut ter iā factū est de populo iudeorū. Jdeo dicit nō addet vltra vt trāsmigret te: scilicet a libertate in seruitutē. Sequit de malis iudeis filijs edom. Uisitabit iniqtatē tuā filia edom eā scʒ iuste puniēdo discooperuit peccata: scʒ penā manifestā oīb⁹ īferendo qꝛ publica est eorū captiuitas ⁊ seruit⁹ in toto mundo vbicūqʒ sunt iudei siue inter xp̄ianos siue īter sarracenos sūt captiui ⁊ in abhominatione habiti. Patet ergo solutio ad argumentū iudeoꝝ q aliquantulū dilatata fuit propter magnā vim quā faciunt iudei in eodem.

ubicunque sunt iudei captiui sunt

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus nō est ver⁹ messias qꝛ xp̄iani affirmant ipsum esse deum.

Trecesimūsecūduʒ

T argumentuʒ iudeorū est ad probanduʒ christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguūt autē sic scriptū est Exodi. xx. nō assumes nomē dei tui in vanū. Jn vanum nomen dei assumit q hominuʒ nomini cultū diuinitatis attribuit. Nā vanitas est omnis homo qui hominē deum credit ⁊ deum appellat homini nouuʒ cultūqʒ diuinitatis ascribit. Jtem in psal. scriptum est nō erit in te deus recēs neqʒ adorabis deū alienum. Jteʒ in lege scriptū est ꝙ qui fecerit se deū occidat: null⁹ ergo homo est

deus. Mirū ergo est quomō xpiani ausi sunt iesum nazarenū no iare deū etiā cōcesso q esset messias cū sacra scriptura sit in oppositum vt dictū est. vel si dicāt q messias debet esse de⁹ ostēdāt xpiani. Ubi in sacra scriptura talis assertio potest notari. ¶ Licet tñ in primo libro sit sufficiēter declaratū q̄druplici examine q iesus xp̄s est ver⁹ filius dei z cōsequēter verus de⁹ qr tñ iudei petunt auctoritates sacre scripture. Jō in pñti duo sunt fiēda. Primo soluet argumētū. Et secūdo assignabūtur auctoritates expresse ad propositū ostēdendum ¶ De primo ergo dī qd nomē dei assumeret i vanū si alicui puro homini attribueret: sed si attribuit alicui qui nō sit purus hō sed ver⁹ homo z cū hoc etiā sit verus deus tunc nō assumit in vanū: talis est iesus dñs noster qui nō tm̄ homo sed etiā verus deus affirmat: z sic deus z homo vnus est xp̄s: nec est recēs vel recēter deus qui etern⁹ est z ab eterno deus: nec ipse se facit deū quia substātialiter est de⁹ Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cū non sit: nec est de⁹ alienus qr vere est deus: dij vero gentium alieni dij dicunt quia nū cupantur dij. ¶ Circa secundum: tollant iudei velamē de cordibus suis legāt sacras scripturas quas z nō alias p presenti allegare intendo que communiter nō solū secūdū catholicos doctores: sz etiā sm ātiquos hebreorum rabinos de messia exponunt. Et primo quidē abraaz pater fidei nostre adducit in medium qui accepta pmissione q in semine suo benedicerent omnes gētes: intelligēs ex hoc deum nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex z dierum multorū vocauit ad se seruū seniorē domus sue. Gen. xxiiij. z dixit ei Pone manum tuā subter femur meum vt adiurē te p deum celi z terre: vt non accipias vxorē filio meo de filiabus zc. Cū eñi sit consuetudo apud colentes deū q iurās p deū pstat manū suā sup aliqd habēs specialē relationē ad tpm ppter qd Exod. xxij. dī q qn aliqs iurabit applicabit ad deos nullomō pt abraam fecisset manū serui sui poni subt ppriū femur quādo iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suū ad deum q̄ alia mēbra corporis sui qd quidē verū est inquātum illa pars specialius ordinat ad actum generationis per quem q̄tum ad matrem de genere abrae nasciturus erat xp̄s. ¶ Secūdo potest adduci illud. Esa. ix. paruul⁹ nat⁹ est nobis zc. Sequit z vocabitur nomē eius admirabilis psiliarius deus fortis pater futuri scli. pnceps pacis. paruulus dixit qr verus homo: admirabilis zc. qr verus deus. Hec eñ nomina omnia non vidētur alicui posse cōpetere nisi sit deus. ¶ Tertio potest adduci illd Esa. xxv. Et dicet in illa die: ecce de⁹ nr iste: expectabim⁹ eū: z saluabit nos. Sup quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titu. viij. hunc certe versum aliter non curamus expla

Quomodo Christus est Deus et homo

Abraham ...

Paruulus natus est nobis

cap. 25

nare q doctores vestri illu dudu
exposuere: p illu naq docuerut ve
turu fore tps quo et mundus dnm
eet visurus et digito sibi adinuice
pples ostesurus hoc pro fieri nulla
ten9 posset nisi ho fieret qs et de9
hec ille. ¶ Quarto pot adduci il
lud Esa.li. posui verba mea in ore
tuo: et i vmbra man9 mee ptexi te
vt plantes celos et fundes terra et
dicas ad syo pplus me9 es tu siue
plantatio celorum siue fundatio ter
re accipiatur spualiter siue ad litteram:
certu est q talia no possunt verifica
ri nisi de illo q est de9: xpi em hua
nitas pmittitur cu dr: posui verba
mea i ore tuo: ita em dixerat dns
moysi vt habetur Deut.xviij. pphe
ta suscitabo de medio fratrum tuorum
similem tui et pona verba mea in ore
eius. q verba eius q loquetur in noie
meo audire noluerit ego vltor exi
sta. Istud aut no pot itelligi d io
sue: nec d alio qui fuerit sub lege
mosayca: qr vltimo ca. eiusde libri
dr. No surrexit vltra ppheta in is
rael sicut moyses: sed verificatur de
xpo q fuit sibi silis iqtu dedit le
ge sicut patuit supra li.i. in aptioe
tertij thesauri: sz postea tagitur eius
diuinitas cu addit vt plantes ce
los et fundes terra etc. Ita em pro
miserat se psonaliter venturu. Ezc.xx
xiiij. Ecce ego visitabo oues meas
sicut pastor visitat grege suu. Dif
ferentia est iter dnm et pastore: tunc
em dns ouiu est pastor earum qn
immediate no p alios sed p se pa
scit eas. In veteri testameto de9
erat solu dns et mittebat pastores
suos ad pascedum oues qui dice
bant hec dicit dns sed visitans si
cut pastor grege suu nobiscum est
dns Esa.lij. Ecce ego q loquebar
in veteri scz in testameto: assum in
nouo. Quinto adducitur alia aucto
ritas Esa.in.c.xl. q non minus co
firmat ppositu. Reuelabitur gloria
dni et videbit ois caro pariter q
os dni locutu est: pot quippe vox
rei spualis audiri sicut filij israel
voce dni audierut in mote synai
loquente vero no videbis nisi fue
rit res carnalis. ¶ Sexto introdu
citur auctoritas baruch in tertio .c.
vbi inqrens in toto cap. que sit ve
ra sapientia et q adinuenit ea sub
dit: hic est deus noster et no estima
bitur alius ante illu hic adinuenit
omne via discipline et tradidit ea
iacob puero suo et isrl dilecto suo:
et post hoc i terris visus est et cu ho
minib9 puersatus est. Certu est q
deus sm diuinitate videri no po
test qr dr Exo.xxxiij. non videbit
me homo et viuet: no poteris vide
re facie mea: nec etia conuersatur
cu hominibus inquantu est deus
vt dicitur Dan.ij. immo puersatio
ppue est iter illa que sunt eiusde
speciei. Et ideo ista verificantur de
deo secundum naturam assumpta
¶ Septimo hanc duplice natu
ram ostendit Micheas in.c.v. di
ces: et tu bethlee effrata paruulus
es in milib9 iuda ex te em egredie
tur qui sit dnator in israel. et egres
sus ei9 ab initio a dieb9 eternita
tis eius. Na egressus xpi sm hua
nitate debebat fieri in bethlee sz
egressus a diebus eternitatis no
potuit esse nisi secudum diuinita

terra. de quo egressu dicit. Esa.liij. generationem eius quis enarrabit. Sup predicto etiã verbo petrus alfonsi i suo dyalogo tit.viij. pulchre loquit dicẽs. Hoc quippe qđ est ex te mihi egredietur qui sit dñator in israel ſm corp⁹ dictũ est ſm ꝙ princeps ille adūctus erat i tpe Quod aũt sequit ꝛ egressus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis ppetuitatẽ insinuat deitatis: hoc eñ diuinitati attribuit qđ hoi puro nõ cõuenit: hec ille. Ista ſm pdestinationẽ non possunt esse dicta tum qꝛ significatũ vocabulorum hoc nõ patit: tũ qꝛ nimis isciẽter loquerent pphete ita studiose ad laudãdũ messiam per ea que nõ magis competunt sibi ꝙ̃ lapidi.

Dauid ¶ Octauo dauid i.ps.xliiij. dicit Sedes tua de⁹ i seculũ sc̃li virga directiõis virga regni tui. Dilexisti iustitiã ꝛ odisti iniqtatẽ ppterea vnxit te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo letitie pre consortibus tuis. Cũ hoc in ꝙ̃ dicit. eũ ad quẽ loquit deũ esse ꝛ hoiẽ oñdit dicẽs eñ. Sedes tua de⁹ in seculũ sc̃li virga directiõis virga regni ꝛc. nunqd nõ manifeste eũ appellat deũ. Deinde cũ dicit. Dilexisti iustitiã ꝛ odisti iniqtatẽ ppterea vnxit te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo letitie p cõsortorib⁹ tuis. Ad hoiem eñ loq pcipim⁹ neq₃ eñ vel deũ vel cõsortẽ habet de⁹. Itẽ dd in ps. De⁹ iudiciuʒ tuum regi da qui ad litterã etiã p doctores hebreos exponit de christo i lege pmisso dicit ꝛ pmanebit cum sole ꝛ añ lunã in gñatione ꝛ gñationeʒ ꝛ sit nomẽ eius bñdictum in secula añ solẽ permanet nomen eius. Et illud: ꝛ adorabũt eũ oẽs reges oẽs gẽtes seruiẽt ei. Uideam⁹ inꝙ̃ si de puro hoie dicta sunt hec oia: ꝛ pʒ manifeste ꝙ nullo modo cõueniunt nisi soli deo: ergo sequitur ꝙ christũ cõfiteri debem⁹ esse hominẽ ꝛ deũ. Quod etiã dauid spũ reuelãte cognouit ꝛ miracula que factur⁹ erat pudit. Iõ huius modi finẽ psalmista fecit psalmũ. Bñdictus domin⁹ de⁹ israel qui fecit mirabilia solus: ꝛ bñdictũ nomẽ maiestatis ei⁹ ieternũ: ꝛ replebitur maiestate eius oĩs terra fiat fiat: vidisti ergo iudee ꝙ̃ clare ex sacris scripturis pʒ ꝙ messias in lege ꝛ pphetis pmissus ver⁹ de⁹ ꝛ ver⁹ hõ esse debeat: quare merito iesus nazarenus quẽ verũ messiam supra ostẽdim⁹ verũ deũ ꝛ verum hoiem confitemur. ¶ Et vt ampli⁹ pfidia iudaica ꝯfundatur trib⁹ rõnibus ostẽdaʒ sicut deducit magister Bernardus oliuerꝰ in suo tractatu contra cecitatẽ iudeorũ.c.viij. Quarum prima talis est ille homo vere erat de⁹ cuius pena temporalis sufficiẽter satisfecit p peccatis toti⁹ populi. Sʒ mors christi plene deleuit oĩa peccata: ergo christ⁹ vere est de⁹. Maior pʒ. qꝛ ad sufficientẽ satisfactionem ptinet ꝙ pena respõdeat culpe: culpa aũt q est pctm mortale ẽ infinita eo ꝙ cõmittit contra deũ infinitũ. Uidem⁹ eñ eũdẽ actũ ẽẽ culpabiliorẽ ꝛ grauiorẽ contra insigniorẽ ꝛ maiorẽ psonã ꝯmissum ꝙ̃ ꝯtra ignobiliorẽ vel inferioreʒ Si ergo ad augmẽtũ obiecti seqt

Tribus rationibus ... [handwritten margin note, partly illegible]

augmētū culpe: cū deus excedat omnē personā i infinitū culpa cōmissa directe contra eū qualis est quodcūq; peccatū mortale in quo formalr est auersio a deo dicenda est īfinita. ergo pena ꝑ tali culpa dz esse infinita: sz nulla pena q̄ nō durat in infinitū pōt esse infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiret pena ex subiecto sicut culpa et obiecto. Pena igit tēporalis sufficiēter satisfaciēs ꝑ quocunq; pctō mortali necessario est in supposito infinito: sz suppositū infinitū est nullū nisi diuinū. ergo vera est prima ꝓpositio q̄ cui9 pena tēporalis sufficiēter satisfecit ꝑ oib9 peccatis vere est de9. Sz minor pz Esa. ꝑ totū. liij. capitulū vbi dicit vere lāguores nostros ipe tulit: et dolores nros ipse portauit et nos reputauim9 ipm quasi leprosum et ꝑcussum a deo et humiliatū. Ipse aūt vulnerat9 est ꝓpter iniq̄tates nras attrit9 est ꝓpter scelera nra. Disciplina pacis nre sup eū et liuore eius sanati sumus: oēs nos q̄si oues errauim9 vnusq̄sq; in viam suā declinauit. et dns posuit in eo iniq̄tates oim nostrū etc. de quib9 fuit plene dictū supra in apertiōe thesauri. ¶ Sed in circuitu impij ambulātes falsas conant dare responsiones et finalr neminē iueniētes in veteri testamēto q̄ mortuus sit ꝑ pctis populi sic q̄ tota ꝓphetia posset de illo exponi. Dicūt q̄ q̄n iudaic9 popul9 ad ꝑfectū statū recōcilia bat: tūc cetere loq̄ntes ex ꝯpassiōe et q̄si cōparatiue dicerēt nos reputauim9 eū. s. istū populū leprosū et ꝑcussū a deo etc. que sequunt: sz mētita est iniquitas sibi multa eni dicunt in dicto ca. q̄ de nullo alio a xp̄o intelligi pñt. Ait eni de9: ꝓpter scelus ppli mei ꝑcussi eum. Si ergo iste ꝑcutiet ꝓpter pctā populi dei. illi q̄ dicturi sunt lāguores vros portaui erūt de populo dei: ergo nō est vera expositio q̄ alie gētes dicāt de pplo dei ꝓdicta verba. Itē dicit ibidē oblatus est q2 ipe voluit. Itē pctm nō fecit nec est inuētus dol9 i ore ei9. Itē in eo. c. tradidit i mortē aiam suā et cū sceleratis reputat9 est et ipse pctā multoꝝ tulit et ꝑ trāsgressorib9 orauit q̄ oia nullo mō de populo iudaico verificari possūt nec de aliquo alio: cū ꝓpheta ei9 diuinitatē innuat dicēs generationē ei9 q̄s enarrabit et q̄ voluntas dñi i manu ei9 dirigit. Itē zacharias propheta in. c. ix. ꝓmittēs ecce rex tu9 veniet tibi iust9 et saluator q̄ loquetur pacē gētib9 et potestas ei9 a mari vsq; ad mare et a fluminib9 vsq; ad fines terre subdit. Tu aūt i sanguine testamēti tui emisisti victos tuos de lacu in quo nō erat aqua. Itē i. xij. c. aspicient ad me quē ꝯfixerūt. Itē i. xiij. c. et dicet ei q̄d sūt plage iste i medio manuū tuarū et dicet: his plagat9 sum i domo eoꝝ q̄ diligebāt me: totā istā orationē tāgit i virtute. Esaias in. xxviij. c. vbi ꝓmo ponit culpā dicēs ꝑcussimus fedus cū morte et cū inferno fecimus pactū: posuimus mendacium spē nostrā: mendacio ꝓtecti sumus: et cōsequēter subdit remediū inquiens: idcirco hec dicit do

min⁹ de⁹. Ecce ego mitto i funda
mento syō lapidē: lapidē pbatū
angularē pciosū z delebit fedus
vestrū cū morte z pactū vestrū cū i
ferno nō stabit. ¶ Scda ratio pōt
sumi ex dictis iosephi q fuit iude⁹
z verus historiographus dicētis
q hierusalē fuit destructa q2 iniu
ste ei⁹ habitatores interfecerunt
xp̄m z beatū iacobū. Ex q sic pōt
argui iudei nō errassent occidēdo
xp̄m z btm̄ iacobū nec p cōsequēs
fuissent puniti nisi xp̄s vere fuis-
set de⁹. sz isti peccauerūt occidēdo
istos ergo xp̄s vere erat de⁹. maior
pz q2 iudei interfecerūt xp̄m: q2
dicebat se esse deū z certe si nō fuis
set verum scdm legē debebat mo
ri iudei ergo interficiēdo xp̄m si
non fuisset deus: q2 fecissent scdm
legem nō peccassent occidēdo ip
sum z beatū iacobū: sz potius me
ruissent: z eadem ratio est de bea-
to iacobo q ideo interfectus fuit:
q2 asserebat xp̄m esse deū. Sed si
nō dixisset verum iuste interfect⁹
fuisset ergo pa est maior ppositio
q si xp̄s nō fuisset deus iudei nō
peccassent occidēdo ipm btm̄ ia
cobum. Sed minor patet p dictū
iosephum asserentē iudeos deue-
nisse in istam vltimā captiuitatē
q2 iniuste iterfecerūt hos duos p-
dictos. ¶ Ex quo etiā tertia ratio
pōt induci que talis est. Interfi-
cere purā creaturā iniuste nō est
ita magnum peccatū sicut ydola
trare: sed interficere xp̄m fuit ma-
ius pctm̄ q ydolatrare. ergo chri
stus non erat pura creatura z sic
oportebat q eēt de⁹. maior ē mā
festa: q2 magis peccatū est facere
cōtra pceptū prime tabule q con
tra quodcunq de tabula secūda.
Sed ydolatrare est cōtra primū
preceptum prime tabule peccare.
Homicidium vero est cōtra secū-
dum preceptum secūde tabule. er
go maius peccatū est ydolatria q
homicidium. Minor probat quia
licet interdū iure humano graui⁹
puniatur minus peccatū: in lege
tamen diuina pro mēsura peccati
est plagarū modus vt dicitur deu
tero. xxv. capi. Cū ergo iudei per
peccatum commissum contra chri
stum incurrerint maiorē penā in
vltima captiuitate q iam durauit
mille. cccclx. ānis. q fuerit aliqua
pena eis vnq imissa pp ter pecca
tum ydolatrie necessario oportet
dicere mai⁹ peccatū fuisse interfe
ctio christi q adoratio ydoli. ergo
christ⁹ erat deus z hoc patet satis
rationabiliter si cōsideremus cō-
ditionem legis quā christus erat
daturus. Videmus eñ in omnib⁹
actib⁹ ordinatis q ille qui est su-
perior artifex principalem z perfe
ctiuum actum operatur per seipm
Ea vero que disponunt ad illā p
fectionem operat per suos mini-
stros sicut nauis factor cōpaginat
per seipsum: sed preparat illā na-
uem: p artifices subministrantes
z ideo conueniens fuit q lex pfe-
cta noui testamēti daretur per ip-
sum deum hominem factū. lex au-
tem vetus p dei ministros ppter
quod d latore legis noue dicitur

Job.xxxvi.ecce de⁹ excelsus i fortitudine sua ⁊ null⁹ est ei similis i legislatoꝛib⁹: hec sufficiãt ꝯtra ꝑfidiã iudaicã ad ostendẽdũ rationibus ⁊ autoꝛitatib⁹ ꝙ xp̄s est verus deus ⁊ verus homo.

¶ Cõtẽdit iude⁹ ꝓbare ꝙ lex euãgelica nõ est a deo quia ponit trinitatem personarum.



Vigesimũ tertiũ argumẽtũ iudeoꝝ est cõtra trinitatẽ ꝑsonarũ ex qua arguũt legẽ euãgelicã nõ eẽ a deo sic. Illa lex nõ est a deo q̃ tollit oĩmode vnitatẽ diuinã. q2 deut. vi. dicit. Audi israel dñs deus tu⁹ vn⁹ est: sed lex euãgelica videt hãc vnitatẽ auferre ponẽdo ꝑsonaꝝ trinitatẽ: ergo lex euãgelica nõ ẽ a deo. ¶ Rñdet iudeo ꝙ trinitas ꝑsonarũ non derogat vnitati essentie diuine: nã ⁊ ipsi habẽt cõcedere deũ eẽ i diuersis locis. q2 ꝑs dicit. Si ascẽdero in celũ tu illic es: si descẽdero ad ifernũ ades qd nõ põt verificari ꝑm diuersas ꝑtes: q2 de⁹ spũs ẽ ⁊ oĩ diuersitate ⁊ cõpositiõe ꝑtiũ caret nec põt dici ꝙ de⁹ sit i diuersis locis successiue: q2 ip̄e dicit malachie. iii. Ego dñs ⁊ nõ mutoꝛ: ergo sicut simul ⁊ semel tot⁹ est i diuersis locis cũ veritate sue vnitatis ita suo mõ diuinitas existens vna nũero simul ẽ tota i diuersis suppositis: nõ eñ ẽ scriptura i mũdo q̃ veri⁹ ponit vnũ deũ q̃̄ faciat euãgeliũ. Sz hec vnitas ꝑpter sui ifinitatẽ ⁊ illuminationẽ cõpatit secũ ꝑsonarũ trinitatẽ. Ad innuẽdũ ergo ꝙ trinitas nõ tollit vnitatẽ essentie vbicũq3 i veteri testamẽto i hebꝛeo iuenit heloy3 qd significat deũ i plurali nũero adiũgit act⁹ singularis vt ẽ illud. In ꝑncipio creauit heloym celũ ⁊ terram.

¶ Dicũt iudei ꝙ h̄ nomẽ heloym idifferẽter accipit ꝓ singulari vł plurali: ⁊ qñ accipit ꝓ deo ꝟo sẽꝑ i singulari tenet sicut ibi: in ꝑncipio creauit heloym ecce ꝙ si creauit stat i singulari: s3 h̄ p3 manifeste falsum. Nã aliqñ tenet manifeste ꝓ deo vero: ⁊ tñ cõiũgit cũ adiectiuo pluralis nũeri ⁊ aliqñ etiã cũ ꝟbo pluralis nũeri qd nõ eẽt si teneret ꝓ singulari. Exẽplũ ꝑmi Josue vi. nõ poteritis ꝟuire dño deus eñ sctũs est ⁊c. Hebraica veritas h3 nõ poteritis seruire dño q2 heloym sancti ipse. ista auctoꝛitas loquit de deo vero: q2 iosue loquebat populo de seruitute veri dei. vt p3 literã ituẽti. Itẽ Hiere. xiii. ꝯuertistis ꝟba dei viuẽtis dñi exercituũ dei vr̄i. hebraica ꝟitas hic h3 ꝯuertistis verba heloy3 viuẽtiũ deũ exercituu3. ista auctoꝛitas manifeste loquit de deo vero. Nã vbi nos habem⁹ deũ exercituũ i fine autoꝛitatis ꝓ hoc noĩe dñi in hebꝛeo ponit nomẽ dñi thetragrãmatõ qd de solo ꝟo deo p̄t dici vt declarat rabi salomõ i lib. de directiõe ꝑplexoꝝ ⁊ tñ in istis auctoꝛitatibus hoc nomẽ heloy3 cõiungit cũ adiectiuis pluralis nũeri: vt patet exemplũ secũdi. sc3 de verbo pluralis numeri. ii. reg. vii. que est gens vt ꝑplus israel in terram pꝛopter quã venit deus vt re

dimeret sibi i ppl'm. hebraica lfa sic habet: que aűt vt populus tu⁹ gés vna in terra pter quã iuerűt heloym ad redimendű sibi. pz ex go q lr heloym stat in pdictis au toritatibus p deo vero z in plali ψre cű sit ibi ipossibile pluralitaté pōere deo. necessario ē ibi pōere plalitaté psonarű siue suppositoz. qz actiões tales sűt suppositoz se cűdo de anima. Patet igit ex mo do loquēdi hebraico q i diuinis ē pluralitas suppositoz z vnitas es sentie q moyses z alij pphete de derűt studiosis in lege p talē mo duz loquēdi. Quomodo aűt iste a ctus elicitur ab essentia forma li q vna est simpliciter lz persone sunt distincte z quedã magis subtilio ra z magis ad ppositű hic addu ci possent. Sz quõ dicit magister Bernard⁹ oliuerij i suo tractatu ꝯ cecitaté iudeoz. vj. c. Nõ videt tutum dare occasioné. cuiqz loquē di subtiliter cuz infidelib⁹ de ma teria ista. ¶ Videãt ergo catholi ci studiosi doctores super primuz sententiarű vbi ꝺ istã materia mul ta subtilissima tradũt q̃ velut mar garite nõ sunt seminãde inter por cos. id est ifideles. Sed tñ induco cōtra iudeoz cecitatez in ista ma teria testes famosos. Et primo se penominatum peritum doctorez petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vj. respondētis sub no mine petri moysi interrogãti sic p pēde o moyses q̃z secretű sit nomē istud z ineffabile z q nõ nisi pspi caci mentis intuitu z pfunda valz agnosci indagatiõe testãte moyse q ait i deutro. scito hodie z cogita tu in corde tuo q dñs ipse est de⁹ in celo sursum z in terra deorsum z nõ sit alius. vbi eni in latino po nitur dominus in hebreo z quidē pdictum nomē inuenies vbi vero de⁹ in latino in hebraico scribitur heloyz qd pluralitaté significat vt ide patesceret ●dē eē deű qui z singulari ppto z plurali appel latiue nuncupat vocabulo. Sz z ne plures dos forte putaret adiũ xit z non sit alius. q vero moyses dixit scito z cogita tu in corde tuo reuera isinuat q nõis hui⁹ archa na subtilitas neqz visu neqz audi tu neqz ꝺ corporeis sensib⁹ aliq̃ ni si tñ mētis itellectu pspicuo z mi ro ppēdi possit ingenio. ¶ Potest etiã in multis alijs trinitas deno tari sicut i fimbrijs quas domin⁹ filijs israel in vestimētis suis per moysen habere pcepit dicés loq re filijs israel z dices ad eos vt fa ciant sibi fimbrias in angulis pal liorum ponētes in eis vittas iaci cinas: quas cű viderint recordē tur omniű mãdatoz domini. Fim brie quippe ille quatuor erãt filo rű sz duplicatoz in superiori siq dē sui parte tres nodos habētes in inferiori vero duos. Sed p fila quatuor. quatuor ãni partes desi gnãtur. Per filioz vero duplicita tem dies z nox videlz vt quatuor anni tpib⁹. i. toto ãno noctē quoqz z dié dei mãdatoz memores eēnt Nã p tres nodos trinitas psona rű. s. supiores Per duos aűt iferio res duo isinuant testã. s. lex moysi z euãgeliű. ¶ Notat q̃z trinitas i

s

tribus benedictionib⁹. qb⁹ aaron ꝛ filij eius bñdicebāt filijs israel ex pcepto dñi dicētis ad moysen. loqre ad aarō. ꝛ filijs ei⁹ sic bñdicetis filiis israel ꝛ dicetis eis Bñdicat tibi dñs ꝛ custodiat te. ostēdat dñs faciē suā tibi ꝛ misereaт tui. cōuertat dñs vultū suū ad te. ꝛ det tibi pac[illegible]is qppe bñdictionib⁹ sacerdos alicui bñdicēs ptensas añ vultū suū palmas vtrasqꝫ tenebat. cuꝫ xpo dicebat dñs quē hebraice illo qđ supra diximꝰ trino ꝛ vno noīe exprimebat tres digitos priores pollicē videlꝫ. indicē atqꝫ mediū man⁹ vtriusqꝫ rectos alti⁹ erigebat. ꝛ dcō ita dño digitos vt prius remittebat. sed dic mihi o moyses qđ triū digitoꝝ eleuatione melius qꝫ trinitatis excellētia poterit allegorizari ꝙ si qđ aliud sup his notare tu noris ꝛ valeas mihi qso edisseras moyses sane neqꝫ illud qđ dixisti neqꝫ qcqꝫ aliud super hoc vnqꝫ notauim⁹. sed nec doctores nostri qppiā notādū esse dixerūt. ¶ Petr⁹. Quid ēt nisi trinitas psonaꝝ i eo qđ dicit Esai. ppheta notari pōt trina videlꝫ angeloꝝ voce laudātiū ꝛ dicētiū. sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dñs de⁹ sabaoth. Cur eñi ter tm̄ sanct⁹ dicūt magis qꝫ semel vel bis decies vel cēties vł alio aliq nūero. aliq cur si breui ter laudare vellēt semel sāct⁹ ñ dicerēt. si vero multū cur nō cētenā vel millenā vel innumerā laudem exhiberēt Moyses. nos quidē in angeloꝝ laude cām nullā vocis illius trine nisi placitū scim⁹ ipsoꝝ Petr⁹ si ad singula q pposuero ne scı⁹ rñderis. quid aliđ qꝫ te victū ꝛ contraire nescientem fateberis ¶ Testaт sane ꝛ dđ psonarum trinitatē cū dicit. Querite dominū ꝛ virtutē: eius querite faciē ei⁹ sēp. Quid est eñ ꝙ dixit qrite dñm ꝛ virtutē eius ꝛ querite faciē ei⁹ nisi querito patrem et filiū et spiritūsanctū. Quid namqꝫ p virtutē eius nisi filius eius. Quid vero p faciē eius nisi spūssanctus intelligiт ꝙ si tu alias itelligas edissere h itaqꝫ sanctaꝝ testimōia scripturarum de trinitate psonarū satis intelligentibus sufficere possūt. h predict⁹ doctor. ¶ Sed nō trāseat calamus auctoritatē Esaie in ca. xlviij. que multū facit ad propositū vbi ipsemet de⁹ dicit. ex tēpore anteqꝫ fierēt ibi eraꝫ ꝛ nunc misit me deus ꝛ spūs eius. ꝙ illa auteꝫ sint verba dei loquētis ptꝫ per literam precedētē. cū diciт manus quoqꝫ mea fundauit terrā ꝛ dextera mea mensa est celos. ꝛ sub eodē cōtextu idem loquēs ait ꝛ nūc misit dñs me ꝛ spirit⁹ eius. Simiłr patet per literā sequētē immediate cum dicitur hec dicit domin⁹ redemptor tuus sanct⁹ israel. In auctoritate vero pmissa exprimitur deus missus a deo ꝛ spū ei⁹ Inter mittētē xpo ꝛ missum semp est distictio personalis. ꝛ sic ista scriptura impleta fuit in icarnatione filij dei q ē deus missus i mūdū a deo patre ꝛ spū ei⁹. ¶ Secūdo adducunт antiq doctores hebreoꝝ q đ hac materia lꝫ obscure aliqđ senserūt iter quos aliq allegabūт q magis visi sūt a ppropiquare xpitati.

Et primo occurrit illud qđ sup il lud ps. Deus dñs locut⁹ est ꝛ vocauit terrã. ibi glo. que dicitur mydrasłulim. s. glosa psalterij sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomẽ dei sancti ꝛ bñdicti trib⁹ vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. Deus dñs locutus est ꝛc. Ad qđ rñdent ibi sic. Ħ est vt doceret te ꝙ cũ istis trib⁹ nominib⁹ creauit de⁹ seculũ suũ. iuxta tres midoth. i. ꝓprietates quib⁹ creat⁹ est mundus: ꝛ ista sunt sapiẽtia. scia ꝛ prudẽtia. sicut dictũ est in ꝓuerbijs. c. iij. Dñs in sapientia fundauit terrã ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi eruperunt. ꝛ isto mõ dr in exodo. c. xxx. qm̃ ego sum dñs de⁹ tu⁹ de⁹ zelator. ecce tria noĩa iuxta tres midoth quib⁹ creat⁹ est mundus. Similr filij gad ꝛ filij ruben dicebãt in libro iosue. deus de⁹ dominus ipe scit. vbi noĩauerũt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in ṕdicta gl. ¶ Et idẽ habetur in beresith raba. i. in glosa magna sup geñ. sup illo verbo. In ṗncipio creauit deus celũ ꝛ terrã In quib⁹ habet qđ doctores antiqui hebreoꝝ per trinã iterationem diuini noĩs q̃ sepe fit in scripturis exponũt ꝙ est intelligẽda in diuis trinitas ẜm tres mydoth scꝫ ꝓprietates quas deo attribuũt. Itẽ i eadẽ glosa magna q̃ dr beresith raba. c. clxij. sic. dr rabi heliazar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ nisi ꝑ verbũ vel cũ ṽbo dei sancti ꝛ bñdicti sicut dr i ps. ṽbo dñi celi firmati sũt. Et seqr ibidẽ rabi symeõ dicit ispirauit vel insufflauit de⁹ spm̃ suum ꝛ creat⁹ est mũd⁹ sicut dr in psal. spũ oris ei⁹ omnis exercit⁹ eoꝝ. Hec i ṕdicta glosa i qua mãifeste. ponit distictio realr in creatore mũdi q̃ est de⁹. Manifestũ est eñ ꝙ ṽbũ distiguit realiter a ꝓferẽte ꝛ spũs ab ispirãte. ꝛ tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statiꝫ ꝓpheta subdit. Cõgregãs sicut i vtre aquas maris: loq̃ndo i singulari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup illud Eccl's. iiij. funicul⁹ triplex difficile rũpit. vbi sic dr sens⁹ esset videret mysteriũ throni dei ꝛ vnius nõ facile discutit. Sꝫ hãc glosam moderni iudei ꝑuertũt retorq̃ntes hãc trinitatẽ ad tria attributa diuia. q̃ sũt potẽtia sapiẽtia bõitas Sꝫ nõ vr ħ esse snĩa glose ꝑ hoc ꝙ dr nõ de facili discutit: qꝛ q̃libꝫ ẽt satis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapiẽtẽ ꝛ bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat ꝑ suã potẽtiã sapiẽtiã ꝛ bõitatẽ. sic artifex creat⁹ opat ꝑ artẽ suã sicut ꝑ regulã directiuã ꝛ ꝑ potẽtiã suã quã trãsmutat mãet ad formã scãni vel lecti vł h̃mõi ꝛ ꝑ appetituꝫ bõitatꝭ lucri. ꝛ ista tria multoplus differũt i eo ꝙ̃ potẽtia ꝛ sapiẽtia ꝛ bonitas in deo ꝛ iõ si ꝓpter ista tria dr de⁹ trin⁹ ꝛ vnus in glo. predicta. multo forti⁹ diceret q̃libꝫ artifex trin⁹ ꝛ vnus qđ nõ est verũ. ꝛ iũgeret singulare cũ ṽbo pluralis nũeri dicẽdo hyrã fecerũt tẽplũ salomonis sicut de deo dicit. Eccl's. ij. q̃s est hõ vt sequi possit regẽ factorẽ suũ hebraica veritas hꝫ. Quis est hõ vt itret post regeꝫ q̃ fecerũt eũ. ꝛ sic de deo dicitur ꝙ est rex q̃ fecerunt hominẽ. ¶ Iteꝫ etiã patet ꝑ sapientes cabala qui

dicūt esse deum sine aliqua corpo-
rali quātitate ⁊ cū tribus istorum
deus mundū creauit. que vocant
corona. intelligētia ⁊ regnū. ⁊ nō
est differētia iter istos ⁊ xpianos
nisi in vocabulis quoniā si ipsi in
telligerent legem christi prout ip
sam cognoscūt christiani. Videre
tur nullā esse iter eas differētiam
realem sed tantūmodo vocalez et
nō est miruz si doctores aliqui he
breoꝝ inter gentes aliquid de my
sterio trinitatis nō sunt ꝯuersi ad
fidē xpi. quia possibile est ꝙ deus
eis gratiam nō inspirauit ꝓpter
eorum peccata: qui dispositionem
primā nullaten⁹ optauerūt. Et ꝓ-
pter multa alia tēporalia quibus
erāt inuoluti que viaz salutis im-
pediunt. Sic ⁊ moderni iudei nō
minus obnubilati ⁊ inuoluti non
recte sed ex obliquo incedētes p̄-
dictam veritatē questionibus va
riis ⁊ euasionib⁹ ꝯfusis inuoluūt
ipsi sunt de qb⁹ dicit salomon. Ec
clesiastes. vii. deus fecit hominez
rectū ⁊ ipse imiscuit se infinitis q̄-
stionib⁹. ¶ Tertio accedāt natu
rales phi ⁊ videamus quid de tri
nitate senserūt. Primus fuit adā
magn⁹ naturalis qui dixit ꝯm iu-
uenalem ⁊ Hieronymum manus
dei tres digiti formauerūt corpus
meū ⁊ extraxerūt costaz. p tres di-
gitos tres ꝑsonas intelligēs ⁊ p
manū dei vnitatē essentie. Scđs
phs fuit Abraā i lege nature qui
tres angelos vidit sed vnū adora-
uit Gen. xviii. tres vidit qr fides
tres ꝑsonas credidit sȝ vnū ado-
rauit qr vn⁹ deus adorat sub rōne
vni⁹ maiestatis ⁊ deitatis essētie.
Tertius phs fuit plato q̄ in. vii. li
bro platonicoꝝ dicit ꝙ sicut nō est
dare intelligētiā creatā sine trini
tate creata videlȝ itelligere posse
velle sic nec intelligētiā increataȝ
sine trinitate increata que est pos
se intelligere ⁊ velle. ⁊ iste plato
vt ponit macrobius sup somniuȝ
scipionis ⁊ beatus augustinus. x.
libro de ciuitate dei. c. xix. ⁊ vii. li.
confessionum. c. ix. dicunt ꝙ istud
In pricipio erat verbū ⁊ verbum
erat apud deū ⁊ de⁹ erat verbum
hoc erat in p̄ncipio apud deū oīa
per ipȝ facta sunt ⁊ sine ipso fctm̄
est nihil. qđ factum est in ipo vita
erat. Fuit inuentū in libris plato-
nis: ⁊ sic patet ꝙ cognouit plurali
tatē personaꝝ. Quartus phs fuit
aristotiles q̄ vnitatē essentie ostē
dēs. viii. Phisicoꝝ i fine dicit vnū
motorē penitus imutabilē eternū
⁊ infinite virtutis ⁊ potētie super
oēs celos residēs ⁊ in. xii. metha-
phisice in fine dicit. Entia nolunt
male disponi nec est bonū plurali-
tas pricipātiū vn⁹ ergo priceps a
q̄ depēdet celū ⁊ tota natura. Sȝ
trinitatē in deo ostēdēs dicit i pri
cipio primi libri de celo ⁊ mundo.
Res oēs sunt tres ⁊ diuidunt in
tres hic q̄dē nūerus est oīs rei ⁊ si
gnificat trinitatē rerū ita ꝙ in om
ni re est iuenire trinitatē. ⁊ nō solū
i creaturis sed ēt i creatore. addit
vltra nos vero nō extraxim⁹ hunc
nūerū nisi a natura rerū ⁊ retinui
mus ipȝ similē legi eaꝝ. ⁊ p hūc q̄
dē nūerū adhibuim⁹ nosip sos ma
gnificare vnū creatorē tm̄ eminētē

ppꝛietatib⁹ eoꝝ q̄ ſūt creata.ꝛ nō cognouit iſte perſonas diſticte tū cognouit appꝛopꝛiata. Quint⁹ ph̄s fuit ermes termegiſt⁹ rex egypti q̄ teſte linconiēſe in libꝛo īterp̄tatoꝛio ptiū gregaruꝫ.c.xxxiij.ſic ait de⁹ ē lumē añ lumē intelligibileꝛ nihil aliō ē ei⁹ vnio q̄ꝫ ſpūs oīa cōtinēs ꝛ v̄bū ipſius pfectū exiſtens ꝛ genitū.ergo ibi eſt vnio in eſſentia,ꝛ lumē de⁹ pr̄ eſt ſpūſſanctus oīa cōtinens ꝛ verbū pr̄is.i.filius oīno eq̄lis. Et iterū idē dicit monos gignit monadē ꝛ in ſe ſuū reflectit ardoꝛem. Ecce q̄d dicit loquēs de deo: monos.i.vnus pr̄ genuit monadē.i.vnū filiū ꝛ ī ſeipm̄ ſcꝫ pater reflectit ardoꝛē.i.ſpiritūſanctuꝫ. Sext⁹ ph̄s fuit eſculapi⁹ pꝛimus medicus q̄ in vno deo ponit actū ſermonē ꝛ virtutē vt pꝫ in libꝛo ſuo de īterrogatiōib⁹. Septim⁹ ph̄s fuit poꝛphirius q̄ teſte auguſti.libꝛo.x.de ciui.dei.c.xxiij. p̄dicat in diuis patrē ꝛ filiū ꝛ hoꝝ mediū. Octau⁹ ph̄s fuit plutarc⁹ magiſter traiani impatoꝛis q̄ habuit riſuꝫ q̄ hoīes nō poterāt ſaluari ſine patre ꝛ filio ꝛ ſpūſancto. Et iō fecit laminā ꝛ poſuit ī ſepulchꝛo: inuēta eſt ſcp̄tura lr̄is aureis.p.capiti.f.oꝛi.ſ.pectoꝛis coꝛdi p̄ p.patrē.p.f.filiū per.ſ. ſpm̄ſanctū intelligēs. Si aliq̄s q̄reret cū iſti fuerūt gētiles ph̄i.ꝛ myſteriū ſancte trinitatis ſit indemōſtrabile.ꝛ archanū quō habuerūt taleꝫ notitiā de trinitate diuīa. Rñdet illuminat⁹ doctoꝛ Frāciſcus de maronis in cōflatu ſuo ſuper pꝛio ſnīarū diſtinctōe ſcḋa q̄ne quarta dicēs.q̄ multa pbabilia ꝛ pbabilr̄ enūciata dixerūt ꝛ ppter nos multa p reuelationē hūerūt. ❡ Quarto accedat vniuerſitas artiū liberaliū ꝛ oſdat nobis ſi q̄d ſentiat de myſterio trinitat̄. Añ vna grāmatica eſt ī eſſentia ſꝫ tres ſunt pſone de quib⁹ tractat ſcilꝫ pꝛima q̄ de ſeipa loq̄r vt ego. ſcḋa ad quaꝫ pꝛima loquit̄ vt tu. ꝛ tertia de qua fit ſermo inter pꝛimā ꝛ ſecundam vt ille. Sic pater ī diuinis loquit̄ de ſe ꝛ a ſe tanq̄ꝫ pꝛima pſona fili⁹ vero eſt ſecūda perſona ad quā loquit̄ pater pſalmo ſecūdo. Dñs dixit ad me: filius me⁹ es tu: ſed ſpiritusſctūs eſt de quo fit ſermo. Johannis.xv. cū venerit paracletus quē ego mittā vobis a pr̄e. ❡ Logica ĩo dicit q̄ in vna ppoſitione ſm̄ eſſentiā ſunt tria diſtincta ſcꝫ ſubiectū.p̄dicatū ꝛ copula. ꝛ ī vno ſyllogyſmo ſꝫ eſſentiā ē maioꝛ p̄poſitio minoꝛ ꝛ cōcluſio q̄ adinicē diſtiguunt̄. ꝛ in ſyllogiſmo demōſtratiuo maioꝛ eſt p ſe nota. ꝛ ſic a nullo minoꝛ a maioꝛe pullulat cuꝫ ſub ea accipiat̄. ꝛ cōcluſio ab vtroq̄ ſꝫ mētē ariſto. ❡ Rethoꝛica dicit: ī vno dictamīe vni⁹ pagīe ſm̄ eſſentiā ſunt tria diſticta.ſ. pſona q̄ loquit̄. ꝛ ſecūda ad quā loquit̄ ꝛ ipſa lr̄a media inter pꝛimā ꝛ ſecūdā. ❡ Geometria dicit. ī vno edificio ſiue coꝛpe ſm̄ eſſentiā ſūt tria diſtincta.ſ. lōgitudo. latitudo ꝛ p̄funditas. ❡ Muſica dicit. ī cātu vno oꝛganico ſꝫ eſſentiā ſūt tres diſticte voces.ſ. tenoꝛ quīta ꝛ octaua. ❡ Ariſmetica dicit. vn⁹ nūer⁹ par ſm̄ eſſentiā diſtiguit̄ ī pfectū

superexcrescētē. et excrescentē: vt patꝫ his tribus numeris. s. xij. viij. vi. quorꝫ vterqꝫ est nūer⁹ par sꝫ essentiā. et sic cōueniunt. differūt tñ quia partes aliquote de. xij. q̄ sunt vnū et duo tres et quatuor et sex simul sumpte reddēt pl⁹ q̄ suū totū quia reddūt. xvi. et ideo dr̄ superexcrescēs. Et partes aliquote d̄ octo: q̄ sunt vnū duo quatuor reddūt min⁹ q̄ suū totū. quia solū reddunt septē. et ideo dr̄ numer⁹ excrescens. i. nō crescens in suū totū. Partes vero aliquote de sex q̄ sunt vnū duo et tres reddūt integre suū totū quia faciūt sex. nec plus nec min⁹. Et ideo dr̄ numerus perfect⁹: vt dicit Isido. iij. ethimologiarum. ca. vj. et vocatur pars aliquota q̄ aliquotiēs sūpta reddit suū totum. ¶ Astronomia dicit q̄ i vno celo p essentiā est ortus occasus et mot⁹ stellarū: vt notat p̄dictus Isidorus in. iij. ethimologiarum ponēdo drīam inter astronomiā et astrologiā. quoniam p̄ma dicit qd̄ dictū est secunda vero vltra illud dicit augurationē in stellis. et ideo quo ad h̄ est superstitiosa scia ¶ His addit naturalis p̄phetia q̄ vna s̄m essentiā ponit tria rerūꝫ p̄ncipia. s. materiā. formā et p̄uationē. ¶ Nec expers erit methaphisica a laudib⁹ trinitatis diuine. cuꝫ ipsa cōsideret ens inq̄ntuꝫ ens qd̄ est vnū s̄m essentiaꝫ. sunt tñ in ea tres passiōes distincte. s. vnū verū bonū. vnū representans patrē qui est p̄ia p̄sona. sicut vnitas est p̄ncipiū nūeri. Ueritas q̄ est obiectū intellect⁹ representat filiū q̄ est veritas et p̄duct⁹ p modū diuini intellect⁹. Bonitas rep̄sentat spm̄ sctm̄. quia bōitas ē obiectū volūtatis spūsctūs p̄ducit p modū volūtatis s̄m Aug. ¶ Quinto et vltio accedat mūdus cū suis creaturis. et declarat trinitatē eē in creatore. Et patꝫ p̄io q̄ mūdus i se vnus p essentiā distinguit in supcelestia q̄ sunt āgeli et i celestia q̄ sunt celi. et in subcelestia q̄ sunt quatuor elemēta cum elemētatis. Scd̄o se offert natura angelica q̄ in se vna distinguit in tres hierarchias scꝫ superiorē mediā et inferiorē secūduꝫ Dionysiū de angelica hierarchia. Tertio se offert supior hierarchia in qua de⁹ vn⁹ est i thronis vt maiestas in Cherubin vt vitas i Seraphin vt charitas. Quarto se offert q̄libꝫ āgelus et q̄libet rōnalis aīa. q̄ cū sit vnus. et aīa vna i sua essētia est tñ i eis eternitas potētia rñ. s. memoria itellect⁹ et volūtas. et hec i creaturis vocat imago dei quia nihil est simili⁹ in creaturis trinitati diuie p eo q̄ sicut tres p̄sone sunt vna essētia sic tres p̄dicte potētie sunt vna aīa essentialr̄ et non tres aīe. Et sicut tres p̄sone hn̄t ordinē inter se nō tp̄is sꝫ originis vel naturalis intelligētie vt sicut pater dr̄ prima p̄sona. fili⁹ scd̄a. et spūssanctus. iij. sic in aīa memoria dr̄ p̄ia potētia q̄ est fons et thalamus oīm intelligibiliū ab aīa. intellect⁹ est scd̄a potētia. volūtas vero tertia. quia secūdū Augustinū nihil volitū nisi p̄cognitū. Iteꝫ sicut diuine p̄sone nō distinguūtur ab essentia realiter: distiguunt tñ inter se realit p origines suas siue

relationes.sic et potētie anime di stinguūtur inter se formalit.sed q̄ ten⁹ subsunt actibus suis q̄ sunt memorari.intelligere.et velle realiter distingunt. Itē sicut deus ē vbiq; p̄sens i macrocosmo.i.maiori mūdo.sic et aīa rationalis in microcosmo.i.minori mūdo. Ipsa em̄ dr̄ eē tota in toto.et tota in qualibet parte.q2 aīa rationalis q̄ tota est in pede hoīs intelligit nō vt ē i pede. Est ergo merito aīa rationalis imago dei.q2 expressi⁹ rep̄sentat trinitatē diuinā q̄3 q̄cūq; alia creatura. Et hinc ē q cū de⁹ formauit hoīez.dixit Faciam⁹ hominē ad imaginē et similitudinez nostrā. Gen.i. Quīto se offerūt spere celestes.q2 cū q̄libet spera sit i sevna.distinguit tñ in circulū planetā et virtutē. Sexto se offert sol. q̄ cū sit in se vnic⁹ i essentia.distinguit tñ in corpus splēdorē et calorē quē p̄ducit. Septimo se offert ignis.q̄ similiter cū sit vn⁹ i natura.in eo tñ est tria ꝯsiderare. sicut dictū ē de sole.et istd̄ exēplū ponit Aug. de p̄cessiōe filij a pře.et sp̄ūs sancti ab vtroq;.et si ignis eēt eternus eternaliter calor p̄cederet ab eo.et splēdor p̄cederz realr ab vtroq; sicut ē i diuinis. Octauo se offert aer q̄ vn⁹ i nā trin⁹ ē.i corpe caliditate et hūiditate. Nono se offert aq̄ q̄ vna ēt in natura trinitatē dicit i corpe.hūiditate.et frigiditate. Decimo se offert terra q̄ i se vna:trina:tñ est i corpe.siccitate et frigiditate. Sic possz exēplificari de oīb⁹ creaturis.i qb⁹ et si nō plene illa btā trinitas exp̄mit.relucz tñ i eis vestigiū trinitatis. ¶ In cōfirmationez oīm p̄dictoꝝ offerūt duę rōnes. Una quā fecit Aug.i li.lxxxviij.q.q2 aut deus voluit et potuit se summe cōicare:aut potuit et nō voluit:aut voluit et nō potuit:aut nec voluit nec potuit:aut voluit et potuit sz nesciuit nō ē dicendū q potuit sz nō voluit:q2 tūc inuid⁹ eēt. Cōstat āt q inuidia nō cadit i deo pp imperfectionez. Unñ p̄mo methaphisice dr̄ ꝯ symonidez. Diuinū non inuidet:nec est dicēdū q voluit et nō potuit:q2 tūc ipotens eēt qd̄ falsuz esset. Nec ē dicēdū q nec voluit nec potuit:q2 tūc impotēs et inuidus esset qd̄ peius est. Nec ē dicēdū q potuit et voluit sz nesciuit:q2 tūc de⁹ eēt ignarus qd̄ ē absurdū. Relinquit ergo q de⁹ voluit potuit et sciuit se summe cōicare:et cū i p̄petuis nō differāt eē et posse:vt p3.iij. phisicoꝝ. Seq̄tur q de⁹ ab eterno se sūme cōicauit habēdo dilectū.i.filiū. et dilectionē siue ꝯdilectū.i.sp̄m san ctū. ¶ Scd̄a rō q̄ offert est doctoris subtilis scoti i p̄mo sniaꝝ. dis. ij.in respōsione ad tertiā q̄stionez q̄ talis est. Ubicūq; ē inuenire principia p̄ductiua aliquoꝝ sine imperfectione:illa supposita in q̄bus inueniunt possūt talia p̄ducere q̄rū habēt principia p̄ductiua cū nō possunt ip̄ediri. Sz i diuino supposito.s.i.patre ē inuenire p̄cipiū p̄ductiuū noticie genite.s.m̄eoñ secūdā q̄ est obiectū cū itellectu et p̄cipiū p̄ductiuū amoris spirati qd̄ ē obiectiuū cū volūtate.ergo suppositū diuinū habēs ista duo

pricipia pductiua pfectissime po-
terit producere noticiam genitā et
amorē spiratū. talia aūt i diuinis
nō possunt esse nisi subsistētia cū
inherētia dicat imperfectionē. ergo
in diuinis sunt pducta duo subsi-
stētia et vnū pducēs distinctū p-
sonalit ab eis. ¶ Et si forte dicat
iudeus. sicut ponis tres psonas i
deo: ita possent poni plures alie.
Rñdet sctūs Thomas in summa
ɔtra gētiles li. iiij. c. xxvj. q diui-
ne psone mltiplicari nō possūt ni-
si fz q exigit pcessio itellect⁹ et vo-
lūtatis i deo. nō ē aūt possibile q
in deo sit nisi vna pcessio fz intel-
lectū. eo q suū intelligere ē vnū
et simplex et pfectū: qz intelligēdo
se intelligit oīa alia a se: et sic non
pōt esse i deo nisi vna ꝟbi pcessio
Similiter aūt oportet et pcessionē
amoris eē tantū vnā: qz etiā diui-
nū velle est tantū vnū et simplex
amādo enī se amat oīa alia. nō est
igit possibile q sint i deo nisi due
persone pcedētes. vna p modū i-
tellect⁹ vt verbū. s. filius et alia per
modū amoris vt spūssanctus. Est
etiam et vna psona nō pcedens. s.
pat. Solū igit tres psone in trini-
tate esse possunt. Itē si fz pcessio-
nem opz psonas distingui mod⁹
aut psone quantū ad pcessiones
nō pōt esse nisi triplex: vt. s. sit aut
oīno nō pcedens quod patris ē.
aut a nō pcedēte procedēs q filij
est. aut a pcedente pcedēs q spi-
ritussancti est. Impossibile ē igi-
tur pōere plures q̄ tres psonas.
Bñdicamus ergo patrē et filium
cū sancto spiritu: laudem⁹ et super-
altemus eū in secula. Etiā hec p
presenti sufficiāt de ista materia.
¶ Contēdit iude⁹ pbare q xpia-
ni sunt ydolatre qz adorāt sacra-
mentū altaris: et propter venera-
tionem ymaginum.

Vicesimūquartū
et vltimum argumentū
iudeorum est cōtra ado-
rationē xpi. et sacramēti
altaris: ac etiam contra adoratio-
nem ymaginū. Dicūt enim iudei
q xpiani sūt pessimi ydolatre ado-
rātes xpm purū hoīem tanq̄ deū
et qđ peius est hostiā de frumēto
ab eis formatā et coctā adorant si-
cut deū qđ est derisibile. et postea
comedūt qđ est horribile. Adorāt
etiā ymagines opa manuū hoīm
Illud aūt est ɔtra legē dei Deut.
vj. Dominū deū adorabis. s. maie-
statem diuinā in eo solo pstēdo.
Itē Exod. xx. Nō facies tibi scul-
ptile. nec oēm similitudinē q ē in
celo desup et q i terra deorsū nec
eoꝝ q sunt in aquis subtus terrā
non adorabis ea nec coles. Item
Deut. lib. et Leui. xxvj. Nō facietis
ydolū et sculptile. nec titulos eri-
getis nec isignē lapidē ponetis i
terra vestra vt adoretis eū. Item
Deut. xxvij. Maledictus q facit
sculptile et ɔflatile. nō ergo dz ado-
rari hō: nec panis nec aliq ymago
siue creatura. ¶ Ad istō argumē-
tū rñdet quo ad primū. s. de xpo
qđ fuit ostēsū plenissime in prio
libro et in solutioib⁹ argumētoꝝ
pdictoꝝ hui⁹ tertij libri q Jesus
nazaren⁹ est verus messias i lege

z pphetis pmissus. Istẽ iesus ẽ et quõ est ver⁹ de⁹ z verus hõ sicut patuit i solutione. xxi. argumẽti. Et i pmo libro cõsideratiõe. iii. arti. pmo in qdruplici examine. Et ↄsequẽter iesus nazaren⁹ ẽ latrie adorãd⁹: nec ex hoc ydolatre sũt xpiani adorãtes verũ deũ. ¶ Ad illõ aũt qd dicũt de adoratiõe eucharistie q ibi sit ydolatria. Dicẽdũ q nõ est verũ sm Nicolaũ de lyra in tractatu cõtra iudeũ neqͥter arguentẽ. Nõ ei adorat panis qi nõ est ibi: sz ei⁹ substãtia ↄuersa est in substãtiã corpis xpi vtute diuina ad plationẽ vboꝝ cõsecratiõis q sunt ipsius xpi veri dei effectiue seu principalr. Ipsi⁹ aũt sacerdotis platiue seu ministerialiter. Uerbũ aũt diuinũ ẽ tãte virtutis q p ipsuz factũ est celũ z terra de nihilo: vt pz Gene. i. et ps. cxlviii. dixit z facta sunt. z multo fortius põt cõuertere vnã substãtiaz in aliã. Patet etiã p exẽpluz Exod. xxiiii. c. vbi dr q diuina virtute virga moysi cõuersa ẽst i serpẽtez. Et Exo. vii. aque egypti cõuerse sunt in sanguinẽ. ¶ Et si dicas q ista nõ sunt cõuersa virtute verboꝝ falsum est. Legim⁹ eñ numeri. xx. q deficiente aq dixit dñs ad sacerdotes Moysẽ z aarõ. Loquimini ad petraz: z illa dabit vobis aquas. z ad verbũ eoꝝ sz ps. cõuertit petrã in stagna aquaꝝ: z rupẽ i fontes aquarũ. Facili⁹ aũt videt panẽ i corp⁹: z vinũ in sanguinez q petrã in aquaz mutare. Qd aũt posset cõuertere vnã substantiã in aliã manẽtibus accidẽtibus pbat: qz de⁹ nõ attigit substantiaz mediãtibus accidẽtibus sicut facit agẽs naturale: sz eã attingit imediate. z ideo põt illaz substãtiã in aliã cõuertere manẽtib⁹ accidẽtib⁹ eadẽ vtute. Ad hoc aũt habet aliquo mõ exẽplũ Gen. xix. vbi dr q vxor Loth respiciens retro versa fuit in statuã salis. Per hoc eñ q dr statua videt q remãserit figura substãtie corpalis substãtia i sal mutata. sic igit diuina virtute cõuertit panis substãtia in corp⁹ xpi accidẽtib⁹ remanẽtibus panis. Aĩa vo xpi realiter cõiũcta ẽ suo corpori: z silr deitas i persona filii: z sic sub specieb⁹ panis z corpus xpi ex vi conuersionis vel trãsubstãtiationis aĩa ei⁹ z deitas ex cõcomitantia reali z iseparabili. z p ↄsequẽs ibi ẽ tot⁹ xps ver⁹ hõ z verus deus latria adorãdus. z sic nõ ẽ ibi ydolatria nõ eñ adorant spẽs panis visibilis tanq deus. sed ipe xps inuisibilis existẽs sub illis spẽbus. ¶ Simile habet quodãmõ Exod. iii. vbi dr q xps apparuit moysi i flãma ignis i medio rubi z nõ est dubiuz quin moyses adorauit deuz qñ dñs dixerat moysi. Solue calciamẽtũ de pedib⁹ tuis zc. nec tñ adorauit ignẽ illũ siue flãmã tanq deũ. sciebat eñ moyses hoc impossibile eẽ: sz adorauit deũ inuisibilẽ sub similitudine visibili apparẽtẽ. Et idẽ dicẽdũ est de aliis apparitionib⁹ diuinis factis sctis patribus. sicut. iii. Reg. xix. c. apparuit helye sub sibilo aur tenuis. ¶ Qd aũt arguit vltra q xpiani come-

dunt corp⁹ xpi φ est horribile. Di cendū φ verū esset si acciperēt in ppria specie: sȝ ipm accipere sub spēbus panis nō est horribile sed magis suaue ⁊ venerabile. Nō em̄ ipse xps vel ei⁹ corp⁹ in ista come stione frāgitur vel atterit dētib⁹ siue lacerat sicut ymagināt iudei sed sole spēs panis frāgunt ⁊ at terūtur qbus cōsumptȝ desinit ibi esse corpus xpi: sȝ remanet huius sacramēti effect⁹ q̄ ē aīe refectio ꝑ augmentū gratie. ⁊ sic ptȝ φ co mestio ista suauis est ⁊ venerādaꝛ ppter hoc saluator dicit Joh. vi. Ego sum panis viu⁹ q̄ de celo de scēdi. si quis māducauerit ex hoc pane viuet ineternū. ¶ Hoc etiā fuit p̄dictuȝ. ps. lxxi. qui sȝ docto res ātiquos hebreorū exponit de xpo. In principio em̄ hui⁹ psalmi cū dr. De⁹ iudiciuȝ tuum regi da. Glosa hebraica dicit. Iste est rex messias: d q̄ dr Esa. xi. c. Egredie tur vga de radice iesse ⁊c. Et i pro cessu huius p̄i dr de ipso. Erit fir mamentū in terra in summis mō tium: vbi lr̄a hebraica habet erit placēta tritici i terra i capite mō tiuȝ. ⁊ trāslatio Hieronimi iuxta hebraicuȝ. Erit memorabile triti cuȝ in terra i capite montiū. Trās latio chaldaica hȝ. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus vꝫ φ litera nostra fuerit corrupta ꝑ scriptores ponētes firmamētū ꝑ frumentū ex siīitudine dictionuȝ Patet igit ex dictꝭ φ de rege mes sia dictū fuit in hoc psalmo. φ fu tur⁹ erat frumentū in terra i sum mis montiū vel oblatio frumēti i terra in capite montiū qđ ipletuȝ est in sacramēto eucharistie i quo xps sub specieb⁹ panis tritici con tinetur: ⁊ sup capita sacerdotū vt adoret a ppło eleuat. Qui sacer dotes ꝑpter altitudinē stat⁹ mō tes appellant. ꝑpter qđ saluator Joh. xii. grano frumēti se ꝯparat ⁊ dicit nisi granū frumēti cadēs i terra mortuū fuerit ⁊c. ¶ De boni tate āt sacramēti eucharistie dicit rabi moysen hadarsaȝ exponens sup Geń. illud Osee. xi. ⁊ declina ui ad eum vt vesceret. Litera he braica talis ē. iclinabo ad eū escā qđ exponēs iste doctor ⁊ loq̄ns in ꝑsona dei sicut ⁊ Osee ꝑpheta. ra bi ille dicit in fine. iclinabo ad eū id est ad ppl̄m israel. escā bonaȝ ⁊ suauē cui nō ē alia similis: d qua dr ps. lxxi. Erit placēta frumenti in terra in capite ⁊c̄. De ista mate ria vide q̄dam pulchra sup argu mēto. xiiij. ¶ Patet igit ex supra dictis φ adorare eucharistiā nō ē derisibile: sed sanctū ⁊ venerabile nec eā sumere est horribile. sed de uotuȝ ⁊ delectabile bn̄ dispositis ad hāc escam. propter qđ apl's. i. Cor. xi. ꝓbet aūt seipm hō: ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ d calice bibat ⁊c. Et hoc fuit figuratuȝ in māna populo isrl' dato Exod. xvi. d quo Sap. xvi. Panē paratū de celo p̄ stitisti, eis sine labore oē delecta mentū in se habentē ⁊ oīs saporis suauitatē. De ista materia āplius dicetur cū dei adiutorio infra cuȝ mouebit bellū iudeoꝝ ꝑ argumē ta ex natura assumpta. ¶ Ad illđ āt qđ arguūt iudei de sculptilib⁹

& imaginibus. Rñdet̃ ꝛ primo de claro q̃d est adoratio. Scd̃o quot modis sumit̃. ꝛ tādem quali veneratione sanctoꝝ imagines venerāde sunt ex q̄bꝰ patebit solutio ad allegata p iudeos. De pmo dicit̃ ꝙ adoratio nihil aliud est q̃ꝫ q̄dā veneratio seu reuerentia alicui exhibita rōne dignitatis supioris ꝛ excellētis. Pro scd̃o iuxta doctoꝝ sacre theologie traditionē nos habemus adorationē seu venerationē q̄ latria dr̃. ꝛ habemus q̄ dulia noīatur. ꝛ habemus q̄ yperdulia nominat̃. Latria em̄ dicit̃ cultus soli deo trino ꝛ vno debitꝰ. hoc etiaꝫ experimur in om̄i republica obseruari: ꝙ sūmꝰ rector aliq̄ signo singulari preceteris honorat̃ ꝙ si alicui alteri deferret̃ foret crimē lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuitur pena mortis his q̄ diuinum honorē aliis exhibēt vt pꝫ C. xxij. nec istū honorē siue adorationē ipsi deo exhibemꝰ pꝑter ipsum: q: ipse est glīa ꝛ honore preditissimus cui nihil a creatura adiici pōt sed pꝑter nos: qm̄ p hoc ꝙ deū reueremur ꝛ adoramꝰ mēs nostra ei subiicitur ꝛ in hoc eius pfectio cōsistit. Res em̄ q̄libet perficit̃ pꝑter hoc ꝙ suo supiori subditur. sicut corpus p hoc ꝙ ab aīa viuificatur: ꝛ aer p hoc ꝙ a sole illuminatur. Dulia vo dicit̃ cultus vl̃ reuerētia debita rōnali creature superiorē ordinē tenenti sicuti sunt prelati dn̄i vel magistri. yperdulia est cultꝰ siue honor dignior dulia debitus carni xp̄i assumpte a vbo diuino. teste glosa sup illud psalmi. Adorate scabellū pedum eius. ¶ Circa vo imaginū venerationē dr̃ ꝙ xp̄i imago ꝛ crux ꝛ alie sanctoꝝ imagines dupl̄r possunt ꝯsiderari. Uno modo vt sunt imagies dei aut vginis marie seu sanctorum dei vel virginē mariā: aut aliquē sanctoꝝ repñsentantes. Secūdario vt sunt q̄daꝫ res puta aurum ꝛ argentum lignū siue lapis. ꝛ illo secundo modo considerādo nulla veneratio eis exhiberi debꝫ immo crimē ydolatrie incurreret qui vt sunt solū res q̄daꝫ ipsas veneraretur. Alio modo possunt cōsiderari: vt repñsentant iesum xp̄m aut virginē mariā seu sanctos paradisi: ꝛ sic vtiqꝫ venerari debent etiā eadē veneratione qua imaginatū venerat̃. ꝛ ita crux xp̄i ꝛ eius imago venerari debet adoratione latrie. imago autem virginis marie. aliorumqꝫ sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad pꝛthotypuꝫ id est ad exemplar seu imaginatū ꝛ hec est opinio Thome in. iij. sententiarū distin. ij. ¶ Sed cōtra eā obiicit magister Robertꝰ holgot sup libro sapientie lectione. clviij. primo: q: latria est honor soli deo debitus: sed nulla imago est deus ergo nulli imagini debetur talis honor: immo cōtradictionē includit. vel inducit dicere ꝙ latria sit honor soli deo debitus ꝛ tamen ꝙ debeatur imagini xp̄i. preterea si idem honor debeat̃ imagini xp̄i ꝛ christo idē honor debetur lapidi ꝛ xp̄o. ꝛ per cōsequens debetur idē honor deo ꝛ creature q̃d nō ē dicē

dm̄. Preterea q̄ honorat aliq̄d honore latrie ꝯfitetur illud esse deū. ergo si aliq̄s possit licite imaginem honorare cultu latrie pōt licite ꝓtestari ꝯfiteri aliud a deo eē deū. Jō aliter pōt dici ꝙ nulla adoratio debet imagini: nec lȝ imaginē adorare. Uera eñ adoratio est in spū ꝛ deuotiōe ꝛ amore summo. ꝛ istū nullo mō debem⁹ ī aliquā creaturā dirigere: q꜡ tñ ꝓpter imaginē xp̄i excitamur ad adorādū xp̄m. ꝛ corā imagine adorationē nr̄am facimus. Dicit large loq̄ndo ꝙ imaginē adoramus. Uñ dicit p̄dictus doctor vr̄ mihi dicēdū: ꝙ nec adoro imaginē xp̄i: q꜡ lignū. nec quia imago. sȝ adoro xp̄m corā imagīe xp̄i: q꜡ est imago xp̄i. ꝛ excitat me ad adorādū xp̄m. ꝛ sic exponit Johānes damascen⁹ libro. iiij. c. iiij. vbi videt dicere ꝙ sctōꝝ imagīes adorari. hoc intelligo sic. ꝙ ꝓpter imaginis rep̄sentationē: licȝ mihi corā imagine sanctū cui⁹ est adorare. ꝛ eo mō intelligo Thomā et basiliū ꝛ totū ecclie ritū. hec ille. ¶ Licet hoc rationabiliter videatur dictū. ꝛ posset satis sustineri ac per hoc iudeis satisfacere. q꜡ tñ loquēdū est vt plures. sapiēdū vero vt pauci: ꝛ cōis opinio tenet oppositū. ideo eā sequēdo ad ea que iudei dicūt restat r̄ndere. Cūȝ ergo dicūt iudei ꝙ sacra scp̄tura vetat facere sculptile ꝛ illud venerari. Dicit ꝙ anteq̄ꝫ de⁹ esset humanatus facere imaginē dei erat impietatis cū ꝯm diuinā naturā sit ifigugurabilis. inuisibilis. ꝛ īsensibilis sȝ per carnis nostre assumptionē factus est visibilis. sensibilis. ꝛ palpabilis. ꝛ ita figura nō est impietatis: sȝ pietatis. ꝛ hoc ꝓpter doctrinā ꝛ instructionē nostrā ac passionis xp̄i recordationē: imo ipse de⁹ factus homo. s. xp̄s iesus eas ꝑso tradidit. Nā ipse p̄mo pinxit imaginē suā tradiditq̄ꝫ pictori si potēti eā pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt pȝ in ecclesiastica hystoria ꝛ notat Damascenus in sentētiis libro. iiij. c. viij cū eñ pictor nō posset in faciē xp̄i aciē visus sui defigere ꝓpter claritatis choruscationē xp̄s deuotionē regis attendēs vestimētum pictoris faciei applicuit. ꝛ sic suꝑpsi⁹ imaginē ei misit. Itē in die passionis ipse pinxit vultū suū tradidit q̄ꝫ veronice. ꝛ nunc imago illa habetur rome in magna reuerentia ꝛ veneratione. Itēȝ post sancti apostoli pinxerūt imaginē xp̄i: ꝛ m̄ris sue. vt lucas apostolus ꝛ euāgelista. habent imagines rome teste damasceno vbi supra. Jō ergo ꝓhibite sunt imagines in lege veteri. q꜡ tunc deus non erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo de⁹ est figurabilis pōt imago eius fieri aduenerādū vt dictū est. Sic eñ iubet ꝓpheta adorare nō solū deū. sed ꝛ scabellū pedū eius: qm̄ sctm̄ est. ps. lxxxviij. Unde q꜡ nō oēs noscunt literas: nec lectioni vacant. Ideo sancti patres ad velociorē memoriā habendā de triumphis sanctorū. vt sic alliciātur ad bonū imagines inuenerūt. ¶ Sic ergo triplex fuit causa īstitutionū ima.

ginum i ecclesia. Primo ad instructionē laicoꝝ: quib⁹ imagines adhibētur loco librorū. Scdo ad incarnationis mysteriū ꝛ vt sanctoꝝ exempla nobis ꝛ frequētius ꝛ recentius infigerent. Tertio ad excitādū deuotionis affectū qui magis ex visis ꝙ ex auditis causatur Et ꝙuis nulla sit scripturarū de adorādis imaginib⁹ traditio. Tñ apostoli familiari cōsilio spūsancti nōnulla tradiderūt ecclesie obseruāda q̄ non reliquerunt in scripturis. sed in eccl'ie obseruatione per successionē fideliū sunt ordiata. Unde ipsemet apl's ad Thessalonicen. vi. ait. state ꝛ tenete traditiones quas didicistis siue per sermonē. s. ab ore prolatū. siue p epistolam. s. scriptā trāsmissam. inter quas traditiones est imaginū veneratio. ❡ Quod aūt placeat deo imaginū veneratio eo mō quo dictum est. ꝛ displiceat oppositū siue eaꝝ ablatio. pꝫ ex pena philippi ꝛ multorū aliorū. Unde legimus in chronicis imperatorū ꝛ summorū pontificū ꝙ philippo heretico anno dñi septīgētesimo tricesimo regnante. iussit imagines auferri. Anastasius eum de regno expulit ꝛ lumine oculorum ꝑuauit. Ita ꝛ Leo tertius a beato Gregorio tertio acriter corrept⁹ est ꝛ excōicat⁹ ꝛ totaꝫ a dñio illius subtraxit italiā Relicto filio suo Cōstātino qnto. patre in destruēdis imaginib⁹ peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ꝑpterea imperiuꝫ romanum a grecis ad frācos extitit trāslatuꝫ. Ratio ponitur extra de electiōe. c. cū venerabilē. Francorum eñi fauorē ꝛ beneficia iam romana eccl'ia per pipinū in multis necessitatib⁹ experta fuit. Iste pipinus rex francoꝝ fecit magnā synodum cōgregari vbi fuit magna altercatio circa venerationē imaginū. ꝛ fuit diffinitū xp̄i ac sanctorū imagines esse venerādas. Iꝫ heretici cōtrariū suaderent. quia eis species ydolatrie videbatur: sꝫ nō verū vt dictū est: quia imago fert intellectū humanū in ipsuꝫ imaginatum. Unde eas licite adoram⁹ ꝛ debita veneratiōe colimus. nec est eadē ratio de imaginib⁹ ꝛ sculpturis ydolorū. quia ibi malignus spūs iungebatur qui in eisdem dabat responsa cui nulla debetur reuerētia sed non sic de sanctis imaginibus. ❡ Satis igit̄ claret quō nō repugnat sacre scripture imaginum veneratio eo mō quo dictū est. videlicꝫ ꝑpter imaginatū. Et quātū deo displiceat eaꝝ ablatio ex penis nō solū spūalib⁹: sed etiā corporalibus ꝛ tēporalib⁹ diuina ordināte iustitia īflictis. ꝛ ex assertione veneratiōis earūdē facta p vicariū iesu xp̄i cum sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis scā congregatio dirigatur a spū sancto. ❡ Sed restat vnū dubi um de imaginib⁹ astronomicis que fiūt certis tēporib⁹ planetis existentibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales imagines facere ꝛ talibus factis vti sicut temporibus suis. vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in lō

leonis dicebatur curare a quarta-na p imaginē leonis aureā s3 certas cōstellationes factas. Hic est difficile dicere qd est verū ppter mirabiles operatiōes corporū. qr hoc est certū q nihil est homini illicitū. qd p naturā compleri potest. dicit tñ tho. secūda scde. q. lxxxvj. z allegat Augu. x. de ciuitate dei q opinio fuit falsa de imaginibus talibus cōstruēdis. verū est tamē q res naturales formas suas zsequunt ex corporibus celestib9. sed imagines artificiales nullā virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie: qruis fm Augu. aliqñ operatione demonu3 aliqd efficiūt singularib9 caracteribus illis impressis qui naturaliter ad nihil valēt: z tacita pacta cum demonibus suffragant. quib9 ab nigromāticarū imaginib9 differunt q expressa cū demonib9 peragunt pacta. Hec aūt. xxiiij. argumenta iudeorū sumpta ex lege sufficiant pro primo bello q vt visum est nullius vigoris sunt ztra nostrū fidei fortalicium: imo integrū z icorruptū manet ab ictib9 eorū. qr est turris fortitudinis a facie inimici.

¶ De bello iudeox p argumenta sumpta ex lege euāgelica.



Quinta cōsideratio est de iudeorū bello sumpta p argumenta ex lege euangelica Videntes enī iudei qd sua argumēta ex lege sumpta nullius sunt firmitatis ad expugnādū nřum fidei fortaliciū. quin immo p illa eius veritas clarior z fortior est ostensa tēptare volunt si possunt. z ex dictis euangelicis se iuuare. z ex qbusdā aliis a xpianis cōcessis. vt fidei nostre fortalicii diruat sicut deducit Nicolaus de lyra i tractatu ztra iudeū nequiter arguentē. ex quo tractatu plura hic inserunt paucis exceptis q suis locis explicabūtur z faciunt totidem argumenta sicut ex lege scilicet. xxiiij.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias. quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.



Primum argumētū iudeorū quo nitant pbare iesum nazarenū nō esse verum messiam. sumit ex primo caplo Mathei. sic. Ille nō est verus messias in cui9 genealogia ponunt mulieres peccatrices. sed in genealogia iesu nazareni ponūtur mlieres peccatrices. ergo ipe nō est messias. Maior est manifesta q messias dz esse sanct9 z bon9 z sic nō dz in sua genealogia peccatrices admittere. Minor pz. qr Math. j. vbi est principiū noui testamēti nominant qttuor. s. Thamar: Raab: Ruth: z Bersabee: q sunt in scriptura reprobate. Pria nāqz. s. thamar. sub habitu z simulatiōe meretricis supposuit se illo de socero suo. z sic cōcepit de ipo phares z zarā. Gen. xxxviij. Scda vo scz raab meretrix cognominat Josue. ij. fuit eni gñe chananea. z

sic videt fuisse mulier luxuriosa vilis et ydolatra. Tertia. s. Ruth. fuit de pplo Moab q colebat ydola. Quarta. s. Bersabee fuit adultera vt pz. ij. Reg. xi. Ex quo sequit q nō fuit vere xps. ¶ Pro solutiōe hui9 maliciosi argumēti hebraici tria sunt vidēda. Primū est q nō valet illud qđ obijcit. Scđm q in arguēdo falsuz supponit. Tertiū quare noīa dictarū mulierū in genealogia xpi exprimūt cū hoc principaliter videat q̄rere argumētū. ¶ Circa primū ostēdit primo. vt clau9 retūdat clauo q similis rō vel fortior pōt fieri cōtra messiā a iudeis expectatū. vñ. Hiere. xxxiij Dicit de ipso. Ecce dies veniūt dicit dñs. et suscitabo Dauid germē iustū. qđ oēs hebrei exponūt đ xpo Uñ et translatio caldaica q̄ est hebraice litere in plurib9 locis expositiua hz hic. suscitabo dauid messiā iustū. oēs em̄ iudei cōfitent de dauid messiā descēsurū. pp̄ter qđ Matth. xxij. querēte saluatore a phariseis cui9 fili9 est. dixerūt dauid. Dauid āt legit multipliciter et grauiter peccasse. Primo in morte sacerdotū nobe. j. Reg. xxij. c. qr p omissionē cautele đbite fuit occasio mortis ipoꝝ petēdo panes et gladiū ab achimelech p̄sente doech idumeo ppt qđ filio achimelech fugiēti ad dauid dixit: Ego sū re9 oim aiarum dom9 patris tui et numer9 occisoꝝ sacerdotū fuit. lxxxv viroꝝ. et cū hoc ciuitas eoꝝ fuit succēsa et mulieres et paruuli trucidati. Itē peccauit scđo pctō adulterij. et etiā raptus vt videt in vxore vrie: đ qua dr. ij. Regū. xi. c. missis itaq3 dauid nūcijs tulit eā p potētiā. s. regalē. Item peccauit tertio pctō homicidij pditorie commissi. Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filioꝝ amon. vt ibidē dr. Et qr postea factū fuit diuulgatū surrexit īde scādalū magnū. ppter qđ dicebat in pplo vulgarit de ipo dauid qūo poterat esse sal9 ei q rapuit ouē et occidit pastorē. Itē quarto peccauit grauiter nō solū omittēdo punitionē đbitā. sz etiā increpationē filij sui amō de oppressiōe violēta sororis sue thamar. ij. Reg. xiij. dr em̄ ibi. Cū aūt audisset dauid v̄ba hec ɔtristat9 est valde et noluit ɔtristare spm̄ filij sui amon. qr diligebat eū. Itez quinto peccauit grauiter. misiboseth filiū Ionate cui9 seruū accusantē dñz suū crimie lese maiestatis et falso. vt habet. ij. Reg. xvj. c. post agnitā innocētiā misiboseth et nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iustitia tenebat đcapitare nō solū nō puniuit. sz etiā ɔtra iustitiā medietatē hereditatis misiboseth ei dedit. vt habet. ij. Regū xix. c. In hoc etiā fregit iuramentum federis initi inter dauid et Ionatā patrē misiboseth. vt habet. j. Reg. xx. c. dicēs. Que iurauimus ambo in nomine dñi inter me et te et semen meum et semen tuū vsq3 in sempiternum. Et subintelligit firmit seruabūtur. et ppter grauitatez huius peccati dicunt doctores hebreoꝝ q regnuz đđ postea fuit diuisum. vnde super illud verbuz dauid. ij. Reg. xix. c. et tu siba

diuidite possessiones dixit gl. he-
braica q tunc venit vox de celo di
cens. Roboā ꝛ Ieroboā diuidēt
regnū tuū. Item sexto peccauit da
uid in supbiā in numeratione po
puli. ij. Reg. xxiiij. c. ꝛ in trāsgres-
siōe diuini mādati. qđ habet exo.
xxx. vbi dr q in numeratiōe popu
li p quolibet capite debebat dari
dimidius siclus argēti dño. quod
tunc nō fuit factū. ꝛ ꝓpter graui-
tatē isti⁹ delicti mortui fuerūt de
populo israel. lxx. milia viroꝝ vt
habetur ibidez. Hec aūt scripta
sunt in veteri testamēto de pecca
to dauid ꝛ forsitā plura alia cōmi
sit que nō sunt scripta. Igit si pro
pter peccata ꝑdictarū mulierū in
genealogia iesu nazareni positaꝝ
arguūt iudei q iesus nazaren⁹ nō
fuit messias in lege ꝛ ꝓphetis ꝓ
missus. eadē ratōe vł fortiori pōt
argui q messias quē ipsi spectāt
descēsurū de dauid qui tot ꝛ tātis
criminib⁹ fuit irretit⁹ nō sit verus
messias eis ꝓmissus. ¶ Itē ostēdi
tur q argumētū eoꝝ nō valet. fre
quēter eñ legunt hoīes scti ex pa
rētib⁹ nequissimis ꝓcreati. ꝛ econ-
uerso ex sanctis nequissimi filij si
cut achaz nequissim⁹ genuit eze-
chiā sanctissimū: qui etiā cōtriuit
serpētē eneū quē fecerat moyses
iiij. Reg. xviij. c. ꝛ ezechias sanct⁹
genuit manassez pessimū. quia po
suit ydola i tēplo dñi. ꝛ effudit san
guinē inoxiū multū nimis donec
impleret hierusalez vsq ad os. iiij.
Reg. xxj. c. Similiter amō pessim⁹
genuit Josiā sanctissimū q genuit
tres filios pessimos. q ꝓpter pctā
sua traditi sunt in manu infideliū
vnus in manu regis egipti: ꝛ alij
duo in manu regis babylonis. vt
habet. iiij. Reg. xxiij. ꝛ xxiiij. c. Ex
hoc ptz q nō hꝫ argumentū ꝯtra
veritatē xpi eo q in eius genealo
gia ponunt pctōres ꝛ peccatrices
cū iustis. ¶ Cōseqnēter ꝓcedēdo
ad scđm ostēdo q in suo processu
accipit falsum. Et primo qtū ad
hoc q dicit qtuor mulieres in ge-
nealogia xpi numeratas fuisse vi
les ydolatras ꝛ reprobatas. nō tñ
itēdo eas totaliter excusare a pec
cato. sed a tāto vba sunt Nycolai
de lyra vbi supra. prima fuit Tha
mar. circa cui⁹ excusatiōnē aliqua
lem cōsiderādū q ipsi abrahe fa-
cta fuit expsse ꝓmissio đ xpo Gen.
xxij. In semine tuo bñdicent oēs
gētes terre ꝛ q istud semē descen
deret p Isaac ysmahele qtuz ad
hoc reprobato dicēte sibi dño. In
Isaac vocabit tibi semē. Item q
descēderet đ Isaac xps p Jacob
Esau. qtū ad hoc reprobato dicē
te dño Malachie. i. Jacob dilexi
Esau āt odio habui. tota ergo ge
neratio Jacob fuit electa propter
qđ. xij. ei⁹ filij fuerūt vocati patri
arche populi verūtamen de iuda
descēsurus erat xps ꝰm carnē pro
pter qđ mulieres desiderabāt hre
plem de iuda ꝛ filijs ei⁹: qꝛ nescie
batur quđ đ illa tribu descēderet
xps quousq determinatū fuit ne
gociū ad ꝓgeniē dauid p ꝓmissio
nē factā sibi de xpo. ps. cxxxj. Iu-
rauit dñs dauid vitatē ꝛ nō fru-
strabit eā de fructu vētris tui po-
nā sup sedē tuā. Ista vo Thamar

fuit vxor primogeniti iude. et et secū di filij et ābo mortui sunt sine prole. et idō dixit sibi iudas. Esto vidua i domo patris tui dōec crescat. Sela filius me⁹. et cū adultus fuisset non dedit eū ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut duo pcedētes Uidēs igit Thamar q iniuriabat sibi et ex desiderio plis habēde de iuda vel de ei⁹ filio ratiōe pdicta simulās se meretricē concepit de Juda phares et zaraz et sic ex desiderio bōi mota fuit ad illicitū ppetrādū sicut obstetrices egyptiorū ex pietate ad filiorū hebreorū salutē mote fuerāt ad dicēdū mēdaciū pharaoni Exo.i.c. Et iudith similiter ex desiderio liberādi populū suū israel mota fuit ad ornādū se curiose vt sic cōcupiscentiā holofernis ad cōcupiscētiā sui excitaret quod erat simpliciter malū: et i istis et psimilib⁹ dicta vel facta mala excusant a tāto vel a toto. ¶ Qd aūt dicunt iudei q Raab fuit meretrix publica et vilis psona falsū ē. Nā vbi dicitur de ipa Josue. ij. c. Jngressi sūt domū mulieris meretricis nōie Raab: hebrei dicūt Jngressi sūt domū mulieris hospitatricis nōie Raab ppter quod exploratores hebreorū illuc dclinauerunt ad manēdū de nocte. Nō eñ ē aliquo mō verisimile q salomō priceps trib⁹ iude accepisset eā in vxorē si fuisset tā vilis psona. q autē arguūt ipaz fuisse ydolatrā eo q erat gētilis et chananea nō ē efficax argumētū. qr multi gētiles fuerūt vni⁹ veri dei cultores sicut ptz de Job et amicis suis et dato q coluerit ydola i iuuētute sua, sicut fuerat a parētibus edocta ac p hoc in parte excusanda. tñ i fide vnius veri dei saluauit exploratores hebreorū vt ptz ibidem: et ad hebreos. xi. et cum tota cognatiōe sua ad iudaismum fuit conuersa. ¶ Quod autē de Ruth moabitide dicunt eaz fuisse ydolatrā pōt ad hoc dici sicut dictū ē de Raab Quod aūt postea coluerat vnū verum deum ptz Ruth. i. c. vbi dicit noemi deus tu⁹ de⁹ me⁹ et cetera. ¶ Quod autē vltio dicūt de bersabee q fuit adultera. dicēdum q ex scriptura nō habet expresse q h cōmiserit volūtarie: sz magis p potētiā regis violētā vt dictū est supra. Et dato q i adulteriū psenserit tñ iudei non pñt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā puerbiorū. xxx. c. super illud qui dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera dicūt doctores hebrei q ad literā hec sunt verba matris Salomōis ipuz arguētis eo qd prima nocte qr iacuit cū filia Pharaonis ita carnalr et insolēter se habuit cum ea q i mane tm dormiuit q trāsibat hora offerendi iuge sacrificiū matutinū. et claues tēpli erāt sub ceruicali Salomōis. Et idō mr ei⁹ intrauit cubiculū eius et excitauit eū dicēs: qd dilecte mi. quid dilecte vteri mei. qd dilecte votorū meorū. quasi dicat. cōsidera qd fecisti. sperabā q tu zelares p cultu diuino et bene regeres regnū et tu defecisti. et cōsequēter monuit eum de carnalitate vitāda. et d iustitia aūt cōseruāda dicēs. Ne dederis mu

lieribus substātiā tuā nec obstat q ille cui dirigitur istud verbū vocat Lamuel. Nā salomō hoc noīe vocatus fuit eo q nathā ppheta vocauit eū amabilē dño .ij. Regū xij. qd in hebreo significat cū quo de' in legitio. Est aūt deus cū eo quē diligit. Patet igitur ex dictis q iudei in arguēdo acciplūt falsū reprobādo istas quatuor pdictas mulieres vltra debitū. ¶ Et si dicat iudeus quare nō nominātur i genealogia xpi sancte mulieres. s. sarra rebeca z sic de plurib' aliis que cōmēdantur in scriptura z tū nominantur ibidē quatuor mulieres peccatrices pdicte. Respōdet istud ē tertiū qd videbat pricipaliter qrere argumētū. Dico ergo q iste nominant ad excludēdū falsaz opinionē que posset oriri. Cū eñ dicit in genealogia abraham genuit Isaac. intelligitur d sarra vxore eius principali z prima. Et eodē modo cū dicit Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca z sic de aliis. Si igitur sic absolute diceret. Judas āt genuit phares z zaram. Opinari posset aliqs q esset de vxore sua vera qd est falsū: qr iudas si cognouit Thamar affectu maritali. pp̄ter qd ad excludendū opinionē falsaz euāgelista nomē Thamar expressit. Similr si diceretur Salmon genuit booz pcise crederet q esset de sua prima vxore iudea natione qd nō est verū. z iō nomen Raab est ibi expressum. Et idē dicēdum est de aliis duab'. Nō eñ Ruth fuit prima vxor ipsius booz: nec bersabee ipsius dauid sed fuerūt eis ex accidēti coniūcte. Ruth vt suscitaret sēmē defuncti z bersabee ne moreretur pp̄ter crimē adulterij.

¶ Cōtendit iudeus probare christianos immundos quia comedūt carnes suillas.



Secundū argumētū iudeorū est q ex quo in genealogia iesu nazareni ponunt mulieres imunde tota sua genealogia ē ordinata ad immūdiciā. et iō xpiāni cōedūt carnes suillas z cetera in lege phibita. ¶ Ad istō argumētū rñdet q nō seqtur xpiani comedūt carnes suillas z alia in lege prohibita ergo sūt imūdi. Nam illa precepta erāt cerimonialia z per cōsequēs figuratiua status futuri sub xpo sicut sepe supra dictū ē pp̄ter qd publicato euangelio cessant nō solū vt mortua sz etiam vt mortifera si seruarēt vt obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere saltez facto q xpi aduent' nondū eēt cōpletus. Si aūt aliqs abstinaret a carnib' porcinis z hmōi ex alia causa: vt pote qr sūt sibi abhominabiles vel nō sane nullū esset peccatū. q aūt tales sibi tēpe xpi sint liciti patz ex actib' apostolorū z epl'is Pauli i multis locis que pp̄ter breuitatē omitto qr est notū fidelibus xpianis. ¶ Itē rabi moysen hadarsan sup Gen. adducit auctoritatē. ps. cxlv. Qui custodit veritatē i seculū facit iudiciū iiuriā patiētibus dat escā esuriētib'. dñs soluit cōpeditos. z hic ē finis versus in he-

breo. Exponit igitur iste doctor finē huius versus de esca tpe messie dicens q hec lr̃a dat escā famelicis. dñs ab solues phibita siue ligata. et exponēdo sic dicit: omnis bestia que imunda reputat in hoc seculo deus sanctus et bñ dictus faciet eam mūdā in futuro seculo. sicut primitus fuit mūda filijs Noe quibus dr Gen. ix. c. Quasi olera virētia dedi vobis omnia. Sicut enim olus fuit mūdū oibus sic animal et bestia filijs noe: et ita i futuro absoluit deus quicqd phibuit de cibis. ¶ Sciēdū aūt q iste doctor et alij doctores hebreorū loquētes d pñti seculo et futuro. et p pñs seculum intelligūt tps currens vsq ad messiam et ibi incipit seculū futurū. Cū igitur iesus nazarenus sit messias verus vt supra li. i. ostensum est a tpe passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis mosayce liciti sunt cibi lege mosayca phibiti. Et ideo paulus apostolus in lege et pphetis doctus dicit. i. Timoth. iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reijciendū quod cum gratiarū actione pcipitur sanctificatur enim p verbū dei. i. p eius filium modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus pbare q iesus nō est verus messias qr in eius genealogia nulla ponit mlier sācta.



Tertium argumentū iudeorū est ex euāgelio. Si iesus nazarenus eēt verus messias in eius genealogia saltē aliq mulier poneret sancta, sz nulla talis ibi ponit ergo nō est vere messias Maior vr manifesta. minor pbat cū nō ponant nisi supradicte qtuor q et si non tm̄ peccatrices tn̄ fuerunt. ¶ Rñdet quicquid sit de maiori ppositiōe minor est falsa. nā in fine genealogie iesu xpi Jacob aūt genuit Joseph virum marie de q natus est iesus q vocat xps Ipsam aūt eē sanctissimā scripture noui testamēti et doctorū catholicorū manifeste pclamāt. Sz qm hoc satis est notū fidelibus iō sanctitatē eius p scripturas iudeorū et sarracenorū declarare propono ¶ Circa primum dicit. Esa. vij. c. Ecce virgo pcipiet et pariet filium et vocabit nomen eius emanuel: q auctoritas ad litterā intelligitur de xpo et de eius matre. Pro declaratiōe huius prophetie notādū q sicut legimus Esa. vij. et iiij. Regū. xvj. tpe regis achā duo reges potētes. s. syrie et isrl ascenderūt contra hierusalē ad preliandū contra eam. dñs autē misit ad eū esaiam dicens q non timeret ab exercitu istorum duorū regum. Ipse autem sicut erat malus et ydolatra et icredulus nō credidit Esaie. et esaias dixit sibi q peteret signum sue liberatiōis ex quo sibi nō credebat vnde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni scilicet per suscitationē alicuius mortui siue i excelsū supra scilicet in celo sicut tēpore Josue de sole. Iste aūt rex malus nolēs petere signū a deo dedit excusationē fictā. Dicēs q hoc esset tēptare deū. vnde dixit nō petam et non

temptabo dominum. ¶ Cum autē co-
gnouisset esaias q nō bona fide
dixit achaz. immo qr deū nō time
ret aut amaret. et sic indignū repu
tās noluit sibi dare signū sz dedit
domui dauid dicens. audite ergo
domus dd nunqd parū vobis est
molestos eē hoib' qr molesti estis
et deo meo pp̄ter h̄ dabit dn̄s de'
ipse vobis signū. Ecce vgo conci-
piet et pariet zc. qd intelligitur de
cōceptiōe et partu xp̄i per vginē
Mariā vt allegat euāgelista ma-
theus in .j.c. Et p obsidionē ciui-
tatis hierusalē ab istis regibus si
gnificatr spūaliter obsidio generis
hūani a demonibus. et q gen' hūa
nū debuerit ab obsidione dyaboli
liberari signū fuit q virgo cōcipe
ret et pareret filiū. ¶ Sed isti glo-
rioso signo de ɔceptu vgineo con
tradicūt iudei illud ipugnantes
et p impossibili reputantes q vir-
go existens virgo concipiat et pa-
riat filium asserentes et affirman-
tes q text' esaie allegat' scz Ec-
ce virgo zc. non intelligitur sicut
nos christiani et fides catholica
affirmat de virgine gloriosa virgi
ne maria. et faciūt cōtra hoc cōmu
niter quinqz argumēta. Et arguūt
primo sic. istd signū fuit liberatiōis
achaz a duob' regib' q venerunt
ɔ eū. xp̄s vero nat' est post achaz
bene p. ccccc. annos liberationis
igitur signū nō fuit incarnatiōis
xp̄i et cōceptio eius ex maria vgi-
ne. Scd̄o sic vbi nos hēmus vgo
hebrei dicunt alma: qd significat
adolescētulā qd indifferenter di-
citur de virgine et corrupta. Ter-
go autem si cnō significat. igitr ter
mus ille nō intelligitr de conceptio
ne virginis scz adolescētule. Ter
tio sic qr xp̄s nō ē vocat' emanuel
sed iesus sz q pz Luce. ij. et pphe-
tia dicit q vocabitr emanuel igitr
nō pōt dici de xp̄o. Quarto qr ap-
pet q pph̄ia intelligatr de aliq fi-
lio et dicunt aliq iudeoꝝ doctores
et rabini. q intelligitr de ezechia fi
lio achaz qui dictus est emanuel
Alij vero dicūt q itelligitr de filio
esaie de quo in sequēti. c. dicit pro
pheta: accessi ad pphetissā q ɔce-
pit et pepit filiū. Quīto et vltio ar-
guūt iudei isa dicit q antequā sciat
puer vocare patrē aut matrē aufe
retr fortitudo damasci. igitr in xp̄o
fuit ignorātia qd xp̄iani reputant
falsum qr dicūt q habuit plenitudi
nē scīe ab istāti sue ɔceptiōis. Cō
cludūt ergo iudei q nullo mō itel
ligitr de xp̄o nec de virgīe Maria
mre ei' sicut nos xp̄iani dicim' et
firmitr credim' et ɔfitemur. ¶ Ad
primū argumētū dicēdū iudeis q
nō est verū q istd signū de ɔceptu
virgis ipsi achā daretr lz sibi p p-
phetā pmitteretr dicēs. pete tibi
signū a dn̄o deo tuo zc. Sz ex hoc
infatuatus icredul' remāsit et ydola
tra qr dixit nō petā et nō tēptabo
dn̄z. alia isa habet et nō exaltabo
dn̄m. Directū ergo fuit domui da
uid signū vt pz ex textu vbi dr. au
dite domus dd pp̄ter hoc dn̄s da
bit vobis signū. Ecce virgo conci
piet et pariet filium et vocabitr zc.
quod signū impletū est in virgine
maria principalr et realiter q fuit
de domo dd. ¶ Ad illud autē qd

dicit ꝙ illud signū fuit p.cccc.annos ⁊ vltra post achā. dicendū est ꝙ duplex ē signū. vnū pnosticū respectu effectus futuri sicut gedeō datū fuit signū in vellere indicatiuū future victorie Judicū .vi. Secūdū est signū rememoratiuū respectu effectus pteriti sicut moysi datū fuit signū. Exo.iij. hoc habebis signū ꝙ miserim te. Cū eduxeris ppłm meū de egypto imolabis sup mōtē istū grās.s. agēs de ista missiōe q̄ tibi imponit nec obstat de magna instantia tpis q2 si signū rememoratiuū ita respicit pteritū in magna distantia sicut signū pnosticū futurū. Ad ppositū istud fuit signū rememoratiuum ⁊ non pnosticū ⁊fuit datū i tāta distātia ppter hoc ꝙ cōueniēs erat q2 achā fuit incredulus verbo prophete ꝙ daret signū in lōginquū vt ipse in ppria psona non videret sicut in mēte nō credebat. Jlli tñ q̄ descēderunt ab eo viderūt sicut maria ⁊ Joseph.⁊ iō signāter propheta nō direxit vba ad achā sed ad omū dauid: de qua domo fuerūt maria ⁊ ioseph vt infra dicetur ¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ in hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia.s.nahra.betula. halma.primū accipit pro muliere adolescente paucoꝝ dierū nō habēdo respectū ad virginitatē vel corruptionē. Secūdū accipit p virgine nō habēdo respectū ad etatē.scʒ adolescēs iuuenis vel senex. Tertiuʒ vero accipitur p muliere habēdo duos respectus.s. ad adolescētiā ⁊ vgitatē ⁊ q2 ista duo simul fuerūt in btā virgie. Jō ppha diuinitus illustrat⁹ posuit halma ⁊ nō aliqd aliud de vocabulis supradictis. Huius snīe est venerabilis perit⁹ vir petrus alfonsi ɔuersus in suo dyalogo ti.vij. dicēs. mulier nāqꝫ siue iuuenis siue ānosa q̄diu virgo est appellari pōt betula. q̄diu aūt iuuenis est siue virgo sit aut corrupta pōt nūcupari nahra halma vero vocat nulla nisi sit iuuenis ⁊ intacta. hec ille. ¶ Notāduʒ etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu ꝙ halmum significat absconsionē ⁊ inde dicitur halma abscōdita que significat iuuēculam aspectibus hominū abscōditam ita ꝙ de eius pudicitia ⁊ integritate nō dubitat marie qñ pponit lra he. ⁊ tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura aliq̄ sic scripte nisi tm̄ tres scʒ rebeca.xxiiij. Geñ, vbi dicit de illa puella decora nimis virgoqꝫ pulcherrima ⁊ incognita viro. ⁊ sequitur ibi puella que gradiet ad haurienda aquā in hebreo habet healma q̄ egrediet ⁊c. Et maria soror moysi. Exo.ij. vbi dr̄ de ea et iuit puella ⁊ vocauit matrē pueri in hebreo habetur iuit healma ⁊c. Et ista que scribitur Esa.vij. et iō cū due priē fuerint virgies purissime q̄ sic noīate fuerūt idē tenēdū est de ista hec lyra dicit ergo propheta ecce healma.i. adolescēs et vgo simł q2 ista duo dicit vocabulū healma ɔcipiet ⁊ pariet filiū.i. beata virgo maria a ppheta pnūciat q̄ ɔcepit ⁊ pepit vgo manēs ⁊ quod ita necessario debeat intel

ligi patet qr signū qd debebat da ri achā p liberatione ciuitatis s3 tertiū rabisalomō dbebat eē valde miraculosu3. vñ dixit sibi Esaias pete tibi signū a dño deo tuo i p̄fundū īferni siue ī excelsum supra in p̄fundū īferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel ī excelsum supra. i. in celo: sicut in statiōe solis fuit tēpore Josue. modo q̄ virgo z adolescens cōciperet z pareret filiū virgine non remanēte. nullum miraculū eēt. oportet ergo ad hoc q̄ sit miraculū q̄ virgo cōcipiat z pariat in cōceptu z in ptu virgine remanēte. Et hoc diuio miraculo qd impletū est in virgine gloriosa Et iō augustinus 3 iudeos in sermone annūciatiōis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi q̄ sunt hoībus īpossibilia: q̄ scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariā de spū sancto. qui mltiplicauit panes ī deserto sine rore. ipse virginē īpregnauit sine corruptione. z qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipe fecit dauid filiā sine semine gnare. ¶ Ad tertiū argumētū dicendū q̄ intelligitur de xp̄o. z qn dicūt ipe nō ē vocatus emanuel s3 iesus. Dicendū q̄ imo qr aliud est nomē qd īponit̄ fm rōnē īdiuidualē vt petr⁹ et sic xp̄s sēp vocatus est iesus. Et est aliud nomē qd imponitur fm proprietatē vel aliquā virtutē excellētē vt liberalitatis z sic liberalis vocat⁹ est alexāder. fortis vocat̄ sanpson hercules vel achiles. et isto mō xp̄s vocat⁹ est emanuel pp excellentiā z diuinā ppuetatē quā

h3 qr in ei⁹ supposito diuia natura pariter z hūana simul cōiūgūtur. Vñ emanuel īterpretat̄ nobiscum de⁹ quo noīe sepe vocauit eu3 maria ipm vt verū deū z hominē adorādo. z ita impletur lr̄a hebraica q̄ h3 vt illa hebalma vocabit nomē eius emanuel. Sup quo verbo dicit p̄dictus petr⁹ alfonsi vbi supra z vocabis nomē ei⁹ emanuel. In h̄ qd ibidē legitur vocabis duo sūt notāda. s. q̄ de⁹ sic appellari filiū volebat. z q̄ sine carnali p̄re virgo foret puerū paritura pp hoc eni3 ait vocabis ac si diceret ipa tm̄ vocabit z non pater. hec ille. ¶ Ad q̄rtū argumētū qn dicūt iudei qd ille filius erat ezechias fili⁹ achā. vel q̄ erat filius esaie de quo in sequēti. c. dicit ipe accessit ad pphetissam que concepit z peperit filiū z iste vel ezechias vocat⁹ est emanuel. Dicēdū q̄ patet vtrūq3 manifeste eē falsu3. Et p̄io de ezechia qr vt p3 ex q̄rto libro Regū: achā regnauit p. xvi. ānos in cui⁹ q̄rto anno dcā est pphetia qn īcepit regnare fili⁹ ei⁹ ezechias hēbat. xxv. ānos. Demptis g̃ q̄tuor de regno pr̄is sui in quoz quarto dcā est pphetia patet q̄ vsq3 ad tempus regni sui de regno patris nō transierūt nisi. xij. āni. dēptis igitur istis xij. de. xvj. sequitur q̄ qn dicta fuit pphetia ezechia iā hēbat. xiij. annos. seq̄tur ergo q̄ pphetia in eo v̄ificari nō potuit qr iā erat nat⁹. Patet secūdo q̄ nō potuit ītelligi de filio esaie pp illud qd ī seq̄nti. c. dr̄ accessi ad pphetissam propter duo. Primo quia de illo filio esaie

qui secundum textū nomē eius fuit acce
lera velociter spolia detrahe cito
predare:nec de ei9 noīe:nec de ei9
vita:nec de eius gestis aut morte
vlla mentio fit in scriptura:sm er
go Hieronimū eadē facilitate q̄
dicitur contēnitur.Secūdo q2 nō
est verū q Esayas ꝓtunc accede
ret ad ꝓphetissā vxorē suam vt
ipsa conciperet ꝛ pareret filium.
de quo intelligunt iudei.Et rō ē:
quia ī textu premittitur adhibui
mihi duos testes fideles. Uriam
sacerdotem:ꝛ zachariam filiū ba
rachie.ꝛ statim seqtur accessi ad
prophetissam que concepit ꝛ pepe
rit filiū.Modo dico iudeis duo.
Primo q ad quid ꝓpheta īducebat
istos testes:nūquid indigebat te
stibus in accedendo ad cōcubitū
prophetisse vxoris sue.istō est tur
pe dicere.Scdo peto ab eis q̄ fue
runt isti testes fideles.nō vrias q̄
fuit tempore Joachim.de q̄ Hie
re.xxvi.Fuit vir ꝓphetans in no
mine dn̄i.vrias filius semey:quia
a tempore achā ꝛ Esaye vsq ad
tēpus Joachim.vt pꝫ.in quo fuit
iste ꝓpheta fuerūt plus q̄ centū
anni.sicut patet p tēpora per que
regnauerunt reges.qui fuerūt in
medio.vt pꝫ quartū librū Regum
discurrenti.Itē alius testis fide
lis zacharias filius barachie qui
est.xi.de.xii.prophetis minoribus
nō erat adhuc natus.ipse fuit se
cundo anno regni darij regis per
sarum qui successit tyro qui dedit
licentiam iudeis reedificandi tē
plum ꝛ a tempore achaz ꝛ Esaye
vsq ad tēpus darij fluxerūt plus
q̄ ducēti anni.non ergo iste acces
sus Esaie ad prophetissā nec de
istis testibus aliq̄d cōtinet verita
tis.Qd ergo dicūt iudei est ꝟitas
istius textus.O vtinā tolleret ce
citas ab oculis vestris.Certe di
co q veritas istius ꝓphetie est q
de9 spiritussanct9 assumpsit istos
duos testes supradictos ꝛ accessit
ad ꝓphetissam.i.ad virginē mari
am q̄ habuit spm̄ ꝓphetie ꝛ cōce
pit ꝛ peperit filiū iesū xp̄m salua
torem nostrū.nā qn̄ dicit in textu
adhibui mihi duos testes ꝛc. loq
tur spūssanctus p seipsum ꝛ nō p
ꝓpheta:sicut enī loqtur p ꝓphetā
sic pōt loqui p seipsū.Isti duo te
stes fideles quos deus spūssanct9
adhibuit fuerūt Urias filius semey
de quo dictū est q̄ ꝓphetauit mul
ta mala cōtra ciuitatē q̄ venerūt
in captiuitate babylonica.Et za
charias filius barachie q̄ ꝓphe
tauit multa bōa spāliter de aduē
tu messie zacharie.ix.Exulta satis
filia syon.ecce rex tuus venit tibi
iustus ꝛ saluator ꝛc.¶Et qn̄ di
q adhuc nō fuerūt nati sꝫ futuri
erūt.Hic ē dicēdū q nō obstat q2
p̄teritū ꝛ futurū totū ē deo p̄sens
ꝛ ita loquit de p̄terito ꝛ de futuro
sicut de p̄senti ꝛ post prophetias
istorū sequit immediate in textu
totum in persona dei ꝛ spiritussan
cti:ꝛ accessi ad prophetissam: sci
licet virginem Mariam que pro
phetauit in cantico. Magnificat
anima mea dominū.Et cōcepit ꝛ
peperit filium.Iste accessus fuit
spālis ꝛ hoc per spm̄ sanctū sicut
dixit sibi angelus Luce.i. spiritus

sanctus supueniet i te. ¶ Ad qui tuz z vltimu argumentu dicendu q intelligit de sciẽtia humana: lz em in xp̃o nõ fuerit ignorãtia tñ qz fact⁹ est hõ in tpe habuit sciaz in tpe z anteq̃ illã haberet libera tio populi denũciata p Esaiaz cõ pleta fuit. Cũ igitur supra decla ratuz sit q iesus nazaren⁹ sit ve re xp̃s. sequit q mater ei⁹ maria cõcepit eũ z peperit virgo z p cõ sequẽs est sctissima. nec iudei pñt dictã auctoritatẽ negare: qz nõ so luz accipit de trãslatiõe hierony mi: sed etiã de trãslatiõe. lxx. iter pretũ qui fuerũt iudei. z in lege z pphetis peritissimi scdm q dicit Joseph⁹ antiqtatis iudaice. lib. xij. Uideãt etiã iudei tergũ trãsla tionẽ chaldaicã cui ɔdicere non possũt nec audẽt: qz istã pphetiã sic exponit: vnde vbi nos habem⁹ hic z adhibui mihi testes fideles vriã sacerdotẽ z zachariã filium barachie z accessi ad pphetissam zc. Illa trãslatio sic hz. z cõtestat⁹ suz cõtestationes malas ex parte mea quas dixi vẽturas i pphetia vrie sacerdotis eẽ futurũ est quo q sic oẽm cõsolationẽ quã dixi vẽ turã in pphetia zacharie filij ba rachie ego adductur⁹ suz z accessi ad pphetissaz z ɔcepit z peperit zc. Itẽ põt declarari sctitas pvir ginitat Marie ex secreto lemar be: qz men clausa ɔtra naturã suã est ibi posita in ꝟbo mltiplicabit ei⁹ imperiũ. vide supra. li. j. in ap tiõe primi thesauri. Unde i libro qui dr sabath apud hebreos autẽ tice dr men clausa ꝟbuz clausuz si gnificat. Idez aũt psuadetur per illũ qd habet Ysaie. xj. Egrediet virga de radice iesse: z flos de ra dice ei⁹ ascẽdet. Hec auctoritas ad lraz intelligit de xp̃o vt supra ostẽsuz est qui p florẽ intelligitur quia sicut sine arboris corruptiõe flos ab ea egreditur. sic xp̃s nasci turus ex matre absq virginitatis corruptiõe. Idẽ etiã psuadetur p hoc qd habetur Esai. lxvj. anteq̃ parturiret peperit. parturire ẽ do lorez partus sentire. Nõ aũt dicit de aliqua muliere q ipsa peperit absq dolore part⁹ excepta dñi no stri iesu xp̃i matre. Itẽ hieremie xxxix. dicit nouũ faciet dñs super terrã femina circũdabit viruz. per hoc q dicit ppheta: nouuz faciet dñs manifeste ostẽdit insolitã rez futurã a dño z alias inauditã qd fuit quãdo virgo beatã diuinitus cõcepit iesum virũ scientijs z vir tutibus ab instãti sue cõceptiõis perfectũ z sic eum suo circũdedit vtero virginali. Quod etiã ipsum pareret manẽte corrupta hoc nõ est nouũ mulierib⁹ sed q ipm pa reret ipa remanẽte clausa istud ẽ nouũ. ¶ Itez hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiij. z dixit dñs me⁹ ad me. porta hec clausa erit z non aperiet. z vir nõ transibit per eaz qm dñs deus israel ingressus est p eaz eritq clausa et hic est finis versus in hebreo p hanc portaz in telligitur virgo Maria p quaz fi lius dei venit ad nos z exiuit de⁹ z homo clausura virginitatis ite gra remanẽte. Itez rabi barachi

s. exponẽs illud Treno. vltimo

pupilli facti sumus absq patre dicit q deus sanctus z bndict⁹ ait israeli. vos dixistis corā me pupilli facti sum⁹ absq patre. Redemptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit. s. in terris sicut est sine matre in celis z sic ꝯm eū apparet ꝟginitas marie mris xpi. ¶ Itē dñs Bonauētura quondā eps albanē. sup tertiū sniarum dist. iij. loquens de scītificatiōe marie dicit Quidā iudei asserūt de ea q q̄uis eēt pulcherrima a nullo vnq̄ hominū fuit cōcupita. vnū aūt accepit hoc iudeoꝝ dictū nescire se dicit Nicola⁹ de lyra. Sȝ nō est ꝟisimile q talis aut tātus doctor posuerit istud in scripto suo nisi habuerit ab aliq̄ loco autētico. Ratio aūt quare virgo beata nō fuit cōcupita ab hoībus ꝑt assignari qr dispositio mētis magis relucȝ i facie q̄ȝ in ceteris alijs partibus ꝓpter qd̄ ex plenitudie gratie existētis in ei⁹ mēte fiebat q̄dam refulgētia in eius facie q̄ i hominibus ipsam intuētibus cōcupiscētiaȝ nō excitabat: sȝ magis eaȝ reprimebat z hoc mō de amabilitate sancti Sebastiani dr. Necesse eñ erat vt quē deus tāta perfuderat gr̄a ab oībus amaret. ¶ Cōsequēter declarat sanctitas ꝟginis marie per scripturas sarracenoꝝ ꝓ maiorē cōfusionem iudeoꝝ. dicit̄ i alchorano machometi. Dixerūt angeli. O maria de⁹ vtiq elegit te z purificauit te z elegit te clarā sup mulieres scl̄oꝝ. Itē ibidem O maria de⁹ annūciat tibi verbū ex ipo nomē ei⁹ iesus filius marie z erit honorabilis in hoc scl̄o z in futuro. Iteȝ ibidē dixit ipa. deus meus quō erit mihi filius z nō tetigit me hō. Dixit sic de⁹ creat qd̄ vult cū decreuerit vtiq aliqd̄. dicit ei esto z erit. Itē in libro alborkam q̄ est autētic⁹ apd̄ eos dicit emphorarla socius machometi q audiuit nūciuȝ dei dicēteȝ nullus de filijs adā nascit̄ quē nō tāgat sathā ꝑter mariā z filiū eius per nūciuȝ aūt dei itelligit machometū. Itē dicit ebumuise prophetaȝ id est machometū dixisse multi ꝑfecti fuerūt in hoīb⁹. nulla aūt in mulieribus fuit ꝑfecta nisi marer iesu. Has aūt scripturas sarracenoruȝ induxi: qr ꝯm apl̄m oportȝ sanctos habere testimoniū ab his qui foris sūt. ¶ Patet igitur q iudeus in minore sui argumēti accipit falsuȝ. s. q in genealogia saluatoris nō ponit̄ aliqua mulier scā cui⁹ opinionis videt̄ fuisse Hieronymus sup. Mat. dicēs. Notā dū in genealogia saluatoris nullā sāctarū mulierū assumi: sȝ eas quas scriptura rephēdit qui ꝓpter peccatores venerat de peccatricibus nascēs oīm peccata deleret. Sed istud dictū nō placet Nicolao de lyra ꝓpter duo. primo qr vt dictū est i genealogia saluatoris ponit̄ maria sanctarum scīssima. Scd̄o qr ex eadē rōne ibidē arguit Hieronym⁹ ad oppositū. s. q ꝓ peccatū athalie filie ipissime iesabelis que erat ydolatra: z ad ydolatriam traxit Ioathan maritū suū filius amboꝝ ochozias z nepos Ioas z pronepos amasias tollū-

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias q2 nõ est filius dauid: siue de gñe dd.

Quartum argumẽtum iudeorũ ex euangelio est in .i.c. Math. ponitur genealogia xp̄i quez asserũt xp̄iani eẽ verũ messiam ex eadẽ arguit ꝙ ip̄e nõ ẽ messias i lege ꝓmissus sic. Uer⁹ messias dꝫ eẽ fili⁹ dauid siue de gñe dauid: ꝫ iesus nazaren⁹ nõ est fili⁹ dauid de gñe eius. ergo ip̄e nõ est messias ꝓmissus. Maior est ꝯcessa ab oib⁹ tã iudeis ꝙ̄ xp̄ianis. minor ꝓbatur: q2 si iesus nazaren⁹ descẽderet de dauid scd̄m carnẽ in ei⁹ genealogia poneret. Cõstat aũt ꝙ nihil tale ibi est: q2 i fine genealogie dr iacob aũt genuit Joseph virum marie: de qua nat⁹ est xp̄s ꝛc. Nũquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicat de gñe dauid: sicut ꝛ ioseph. Et pꝫ ꝙ xp̄iani hoc non cõcedũt. ergo nõ habẽt ex p̄dicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dd. Si forte dicat xp̄ian⁹ ꝙ descẽdit p mariã q̃ est de genere dauid hoc nõ habetur ex textu: q2 nõ ponitur ibi q̄s eius fuit pater vł mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicẽdus est filius dauid ꝛ cõsequẽter ip̄e nõ est messias. ¶ Respõdetur ƀm Hiero. in glo. ꝙ non est cõsuetudo scripturarũ: vt ordo mulierũ in gñationibus texetur. Et ideo nõ per mariã sed per Joseph inducit cũ de vna tribu Joseph ꝛ maria fuerũt. vnde et eam quasi p̄ximã cogebatur accipere. ne vna tribus se in aliaꝫ cõfunderet. vñ Numeri. xxxvi. oẽs viri ducunt vxores de tribu ꝛ cognatiõe sua ꝛ cũcte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas ꝑmaneat in familijs. ¶ Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron sororeꝫ naazõ filiam aminadab: scꝫ elizabeth in vxorẽ de qua ꝯstat ꝙ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nõ potuit viro d̃ alia tribu ad quã deueniebat hereditas patris vel parẽtuꝫ. Uñ cuꝫ ipsi elizabeth nõ deueniret hereditas p̄ris: q2 habebat fratres pores sc: iõ bñ potuit nubere viro de alia tribu: sed quia maria non habuit fratres vel sorores priores se: q2 fuit vnica ioachim p̄ri suo: iõ ad eã deuenit hereditas. Uñ habuit necesse ƀm legẽ nubere viro de cognatione sua ꝛ q2 ioseph fuit de tribu iuda ꝛ de progenie dauid vt pꝫ in genealogia ascendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de qua nat⁹ est iesus qui vocat xp̄s fuit de eadẽ tribu ꝛ ꝓgenie. ¶ Sꝫ q2 ex rege dd duo pullularunt rami tãꝙ̄ ex radice. s. Salomõ ꝛ nathan. Est dubiũ iter doctos a quo illoꝝ virgo maria descẽdat ƀꝫ carnem: ꝛ sunt nõnulli doctores dicẽtes ꝙ hec virgo descendit ex rege salomone ƀm carnẽ. ꝛ ex nathã secũdum legẽ cui⁹ opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iij. ¶ Sꝫ hec opinio videt esse p̄imo cõtra ꝓphetas. Nã hieremias ꝓpheta loquẽs d̃ yechonia p quẽ vẽit linea salomonis, ait. scribe virũ istũ; ste-

rilem q in diebus suis nõ psperabit nec erit de semine ei9 vir qui sedeat sup solium dauid: z ptãtem habeat vltra i iuda. hiere. xxii. Si ergo hec virgo descẽdit p salomonẽ z iechoniã: vt dicit illa opinio. sequit q xps filius virginis nõ sedit sup soliũ dauid: z sup regnum eius. Cõtra pphetã in ca. seq. Et Esaie. ix. c. nec valet dicere p propheta ĩtelligit nõ erit q sedeat seculari honore. xps aũt nõ sic sederat. qr supra ca. eodẽ dicit dñs per prophetã. Uiuo ego qr si fuerit iechonias fili9 Joachim regis iuda anulus i manu dextera mea inde euellã eũ: z loquitur de ipo z de semine suo. Unde ptz q non solũ loquitur de tẽporali ptãte: sed etiã de illa quã xpus sedere habuit ad dexterã patris. Itẽ non est verisimile: qr de9 tã ɔfusibiliter repelleret eũ z semẽ suũ ab honore tẽporali z a minori gradu: z cõseqnter ɔstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu scz xpi. ¶ Scdo hec opinio videtur esse cõtra apsm: qr nathã frater salomonis regis non fuit fili9 naturalis regis dauid: sz adoptiu9 Luc. iii. Cũ ergo ab illo nathã descẽdat hec virgo sm carnẽ vt notat affricanus scribẽs ad aristidẽ. z Eusebius li. i. ecclesiastice hystorie. c. vii. z Damascenus in sentẽtiis suis. li. iiii. c. vi. Sequitur q xps nõ est ex semine dauid sm carnẽ contra apostolũ. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid sm carnẽ. ¶ Respondẽdum ergo sm illuminatũ doctorẽ magistrũ iohãnẽ vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres q hec sacra ɔgovenit ex nathã sm carnẽ qui fuit fili9 naturalis dauid. nõ quidem de bersabee vt illi estimãt: sed de pricipali vxore dauid. s. michol. binomia eglã dicta filia saulis q genuit dauid tetruã binomiũ: qr z nathã d choc ii. Reg. iii. cũ notatis p Josephu3 libro antiqtatis iudaice z p dictũ Nicolaũ de lyra: qr nathã fuit melior salomone natura z vita: qr de principali vxore z vt opinatur predict9 doctor renũciauit iuri regni rõne eximie sanctitatis. ex quo nathã filio dauid. xxxviii. pullularũt plãte vsqz ad auos sctĩ Joachim patris ɔginis. Nã Nathã frater aui eius. qui z melchi dict9 est genuit heli qui ioseph sm legẽ Luc. iii. z hic habuit fratrem pantherã qui genuit barpãtheram qui sanctum Joachim sm carnẽ teste damasceno vbi supra. z sic sanct9 Joachim pater huius virginis z sanctus Joseph spõsus eius fuerunt sm legẽ secundi primorum filii: et sic patet genealogia non solũ Joseph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose p nathã ex principali vxore dauid: scz michol.

¶ Cõtẽdit iude9 pbare q iesus nõ est verus messias: qr fuit peccator ex hoc qd fuit baptizatus.



Quintum argumentũ iudeoz ex euãgelio est ad pbãdũ q xps habuit pctm: vel q ei9 baptism9 fuit frustra. arguit

iudeus sic. In euãgelio Matthei iij.c.dr qͦ venit iesus a galilea i ior danẽ ad Johãnẽ vt baptizaret ab eo. ex hoc arguit sic. Christiani dicũt qͦ baptism⁹ est ablutio peccatoꝝ. cũ ergo iesus nazaren⁹ fuit baptizat⁹. ergo habuit pctã abluẽda qͦd ipi negãt. aut ille baptism⁹ fuit frustra. ¶ Rñdet qͦ baptismus xpi est ablutio pctõꝝ. nõ autẽ baptismus Johãnis sicut ipe Johãnes dicit Matt. iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitẽtiã. q aũt post me vẽtur⁹ est fortior me est: cui⁹ nõ sum dign⁹ portare calciamẽta. ipe vos baptizabit in spũ sctõ. Jesus autẽ nazaren⁹ fuit baptizat⁹ baptismo Johãnis tm. q nõ erat ablutio pctõꝝ. ꝛ idõ nõ cõclusit argumẽtũ qͦ iesus habuerit pctm̃ abluẽdi. qꝛ sanctificati i vtero baptizati sunt baptismo xpi. et tñ nõ hñt pctm̃ abluẽdum. Jesus aũt ab instanti cõceptiõis sue nõ solũ fuit sanctificatus. ſʒ etiã sanctus sanctoꝝ. ¶ Qͦd aũt arguit vltra qͦ iesus nazaren⁹ fuit baptisatus frustra. Dicẽdũ qͦ nõ sequitur. qꝛ p hoc approbauit baptismũ ꝛ predicationẽ Johãnis. ꝛ per tactũ sue sanctissime carnis dedit vi regeneratiuã aquis: nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizant. qꝛ p hoc regenerant in xpo ꝛ mẽbra eius efficiũt. ¶ Et qꝛ scripture noui testamẽti ꝛ doctoꝝ catholicoꝝ loquentes de baptismo sunt note fidelibus ꝛ a iudeis recipiunt. Jdeo accipiunt aliqua ꝯ iudeos de veteri testamẽto ꝛ de dictis doctoꝝ hebraicoꝝ. ꝛ pmittit figura hui⁹ sacramẽti. Exo. xxix. in baptismo aaron ꝛ filioꝝ eius. Vñ dixit dñs moysi. aaron ꝛ filios ei⁹ applicabis ad ostiũ tabernaculi testimonij. s. in atrio vbi erat altare holocausti. Cũq; laueris patrẽ cũ filijs aqua indues ꝛc. ista lotio aque q erat pmũ. vꝫ dicit rabi salomõ nõ intelligit de ablutione manuũ ꝛ pedũ solũ: ſʒ de lotiõe totius corpis: ita qͦ dicit hic exp̃sse rabi salomõ. qͦ h qͦd dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic qͦ totũ corp⁹ itret in aquã. ¶ Jtẽ scdo sup illd Eccl's. j. Quid ẽ qͦd fuit id qͦd futuꝝ est Rabibarachias dicit sicut fuit redẽptor prim⁹ sic erit vltimus. Redẽptor prim⁹ scʒ moyses fecit ascẽdere puteũ sicut habet Nume. xxj. Sic redemptor vltim⁹ q est rex messias ascẽdere faciat aquas. sicut hr̃ Johel vlt. ꝛ fons de domo dei egrediet ꝛ irrigabit torrẽtẽ spinarũ. Hec sũt verba doctoris. p torrẽtẽ spinarũ itelligit multitudo peccãtiũ. Aliqui hebrei dicũt qͦ hec est litera ꝛ irrigabit planiciẽ sethim. Est aũt sethim regio grecie de qua alexãder magn⁹ exiuit ad pugnãdũ cõtra reges persarũ ꝛ medoꝝ. vt habet pmo machabeoꝝ. j. c. ꝛ ſm hoc ista pphetia fuit impleta qñ apli predicauerũt grecis: ꝛ eos baptizauerũt. ¶ Jteʒ tertio Esa. xliiij. noli timere serue me⁹ Jacob ꝛ rectissime quẽ elegi. Effundã enim aquas sup sitientẽ ꝛ fluẽta super aridã. Effundã spm̃ meũ super semẽ tuũ. ꝛ bñdictionẽ meã sup stirpem tuam. ꝛ germinabunt inter

herbas sicut salices iuxta preter-fluētes aquas. iste dicet dn̄e ego sum. ꝛ ille vocabit in noīe Jacob. ꝛ h̄ scribet manu sua dn̄o ꝛ i noīe dei israel assimilabit̄. Per hoc em̄ ꝙ dicit. effundā aquas sup̄ sitiētē intelligit̄ baptizatio iudeoꝝ̄ fidē xp̄i deuote recipiētiū. Et per hoc ꝙ subdit̄ ꝛ fluēta sup̄ aridā intelligitur baptizatio gentiliū. Nā gētilitas nō fuit irrigata doctrina legis ꝛ pphetarū̄. ꝛ ꝙ iste sit intellectus habet̄ sup̄ glosa rabi salomō̄ sup̄ illō̄ qđ subdit̄. germinabūt inter herbas ꝛc. id est i medio Esau. Per Esau vero ipe ꝛ doctores hebrei intelligunt romanū̄ imperiū̄ qđ suscepit fidē xp̄i ꝛ baptismum vt p3. Sequitur iste dicet dn̄e ego sum glo. Jsti erant iusti pfecti. qđ de apl̄is cōueniēter pōt intelligi Et ille vocabit in noīe iacob. glo. Jsti sunt paruuli filij impioꝝ̄ qđ cōueniēter itelligitur de filijs iudeoꝝ̄ per apl̄m conuersis ad xp̄3 patrib⁹ eoꝝ̄ in infidelitate remanētib⁹. Hic scribet manu sua dn̄o Glosa. Hi sunt filij penitētie. ꝑ qđ cōueniēter intelligūtur xp̄iani religiosi. ꝛ in noīe isrl̄ assimilabitur glo. Jsti sunt cōuersi de gentibus illis applicatur nomen israel. ſm̄ qđ dicit apl̄s ad romanos. ij. non qui in manifesto iudeus est neq3 ꝙ̄ in manifesto in carne circūcisio. s3 qui in abscondito iudeus est ꝛ circuncisio cordis in spiritu nō littera. cuius laus nō ex hoībus: s3 ex deo est. Patet igitur ex p̄dictis ꝙ glosa rabi salomon conuenienter aptatur ad ppositū̄ nostru3 cōtuis

hoc non intenderit. Deus em̄ aliquādo mouet linguā hoīs mali ad annūciādū̄ veritatē preter eius intentionē: sicut Cayphas Joh̄. xi. dixit đ xp̄o. Expedit vobis vt vn⁹ moriat̄ homo p populo. Jntendebat em̄ solū̄ iducere alios ad occidendū̄ xp̄m. Sed quod verbum significauit mortē ei⁹ ꝓfuturā ad salutem sp̄ualem populi: hoc fuit preter eius intētionē. ꝑpter quod euāgelista subdit. Hoc autē nō dixit a semetipso: s3 supple a deo sic eius linguā mouēte. Habet̄ autē simile cōtū̄ ad aliquid. Nume. xxij de asina balaam que ꝓtulit verba rationabilia: vt p3 ibidē deo mouente linguā ei⁹ per se vel per angelu3. Jlla tn̄ nō intellexit verba que ꝓtulit cū̄ nō haberet rationē nec intellectu3. ¶ Jtē quarto sup illud Gen̄. xlix. Ligans ad vinea3 pullū̄ suū̄. ꝛ ad vitē o fili mi asinā suā dicit glosa. Hic est de quo scriptū̄ est zacharie. ix. Sedens super asinam ꝛc. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens: sicut scriptū̄ est Ezech̄. xxxvi. Et effunda3 sup vos aquā mundā: ꝛ emundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Auctoritas zacharie hic inducta ſm̄ doctores hebreos intelligitur ad litterā de messia sicut ostēsum est supra. ꝛ p glosam hebraicam hic inducta3 habetur ꝙ erat mundaturus populū̄ suū̄ per effusionē aque mūde que ꝓprie dicit̄ baptismus xp̄i. Unde i libro q̄ dicit̄ yoma hierosolymitanū̄ auctētico apđ hebreos dicit̄. Quemadmodum pelagus mūdificat pollu

tos: ita deus sanctus ꝛ benedict⁹
erit mundās in futuro israel. ꝛ sic
est dicēs Ezech. xxxvj. Aspergam
super vos aquas mūdas. hec ille.
Itē sapiētes thalmath ī midras
dixerūt. ꝙ in aduētu messie ipe as
sumeret sibi aquas mūdas de sub
sede sua. ꝛ ꝙ ipe sup israel effun-
deret prout dixit textus. Effundā
super vos aquā mūdā. ꝛ sapiētes
tabala has aquas significauerūt
ꝛ dixit rabi aquiba. Quādo acces-
seris ad lapides mundos marmo
reos nō dicas aquas aq̄s. Sūt ei
aque temporales ꝛ aque spūales.
Itē ꝙ viderūt messiā filiū dauid
intrare per synagogas ꝛ studia ꝛ
interrogatus q̄d faceret rn̄dit. qḋ
balneabat. iuxta textuz Gen̄. La-
uit in vino vestimēta sua. qḋ signi
ficat lotionē in baptismo a sancto
messia post modū ordiato. ¶ Itē
quinto de baptismo ꝛ eius effectu
dicit zacharie. xiij. c. in illo die erit
fons patēs domui dauid: ꝛ habitā
tib⁹ hierusalē in ablutionē pecca
toꝝ ꝛ mēstruate. Per hoc ꝙ dicit
erit de futuro. pꝫ ꝙ nō pōt intelli-
gi de ablutione aliqua veteris le
gis. Nā oēs ille erāt statute lēge
ante tēpus zacharie. Quod autez
intelligat de baptismo xp̄i. pꝫ p illḋ
qḋ sequitur. Et erit in die illa di-
cit dn̄s exercituū. Disperdam no
mina ydoloꝝ de terra. Quod im
pletū fuit tēpore xp̄i ꝛ discipuloꝝ
eius. per quorum predicationem
ydolatria cessauit p totū mundū
exceptis quibusdā barbaris in q̄-
lonari parte habitātib⁹ qui limi-
tati dicunt. ꝙ illud viuū quod eis

primo occurrit qualibet die illud
adorant, ꝛ venerātur vt deū suū
p illa die. Sed qm̄ hoc modicum
est respectiue. idḋ quasi p nihilo re
putatur ꝯm cōmunē modū loquē
di. ꝛ etiā ꝯm doctrinā ph̄i. ij. phisi
corum. Nec obstat ꝙ dicit domui
dauid ꝛ habitantibus hierusalez.
quia Hiere. xxx. xp̄s nominat no-
mine dd̄ vbi dicitur. seruient dn̄o
deo suo. ꝛ dauid regi suo quē susci
tabo eis. Non enī intelligi potest
de dauid qui mortuus erat p. cccc.
annos ante vel circiter. ꝛ ꝙ intelli
gatur de xp̄o: pꝫ per translationē
chaldaicā que sic habet. ꝛ colent
coraz domino deo suo: ꝛ obedient
messie filio dauid. ꝛ sic per domuz
dauid hic intelligitur familia xp̄i
ꝛ eadē intentione per hierusalem
militans ecclesia. Dicitur autem
baptismus fons patēs. quia nulli
penitenti debite denegatur. ꝛ dici
tur in ablutione peccatoꝝ ꝛ men
struate ꝑpter peccatum actuale ꝛ
originale quod cōtrahit in vtero
matris. vtrūq; enī lauat baptism⁹
in adultis ad baptismū veniētib⁹
Unde dicit hic glosa chaldaica su
per v̄bo ī ablutionē peccatoꝝ. ꝛ re
mittant sua peccata ꝛ sue macule
Et idē dicit rabi salomō ī sua glo
sa allegādo chaldeū. ¶ Itē sexto
Esaie. in. c. xij. postq̄ȝ locut⁹ est de
saluatore dicens. Ecce de⁹ salua-
tor meus: fiducialiter agam ꝛ nō
timebo ꝛc. cōsequēter dicit. Hau-
rietis aquas ī gaudio de fontib⁹
saluatoris. Et glosauit chaldaic⁹
Et recipietis cuz gaudio legē no-
uam electoꝝ iustoꝝ. Hebraica ve

ritas habet. Accipietis aquā cū gaudio de fonte saluatiōis .ꝛ idē est de fonte saluatiōis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento ꝙ habet virtutē remittēdi peccata ex fontibus saluatoris .i. ex quinqꝫ plagis xp̄i in passiōe sua Et ad literā d̄ fonte saluatoris. i. de latere xp̄i exiuit sanguis ꝛ aq̄ ꝛ qui vidit testimoniū perhibuit ꝛ scimus quia verū est testimoniū eius. vt patet Joh. xix. ¶ Item septimo Esa. lij. c. in fi. Ecce intelliget seruus me⁹ ꝛ exaltabit ꝛ eleuabitur ꝛ sublimis erit valde. Sequit iste asperget gentes multas Hec scriptura intelligit ad literā de xp̄o. ptꝫ per translationē chaldaicā. cui nō licet cōtradicere iudeis q̄ talis est. Ecce ꝓsperabit seruus me⁹ messias. ꝓpter qđ antiqui hebrei ab isto loco vsqꝫ ad finē. liij. capl'i exposuerūt ad literā de passiōe xp̄i. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. q: hꝫ sciētiā diuinā ab eterno: ꝛ humana ex tēpore. ꝛ exaltabitur. i. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter Exaltabitur in sua resurrectione: ꝛ eleuabitur in sua ascensiōe: ꝛ sublimis erit valde sedēs ad d̄xterā patris Marci vlti. Et dn̄s quidē iesus postq̄ locutus est eis: assumpt⁹ est in celū ꝛ sedet a dexterā dei. Uel aliter ꝑm ꝙ exponit rabi aquiba. Exaltabit plus q̄ abraā: ꝛ eleuabit pl⁹ q̄ moyses ꝛ sublimis erit plus q̄ angeli. Ex quib⁹ satis potest inferri ꝙ messias debebat esse deus. Sequitur ad ꝓpositū. iste messias asperget gētes multas. i. mūdabit sanguine suo ꝛ baptismate. q̄ oia manifeste sunt impleta in xp̄o. ¶ Itē octauo ꝛ vltimo dauid ꝓphete fuit releuatū signū cōpletionis oīm ꝓphetiaꝝ sacramēti baptismi. vnde dicit in psalmo xxviij. Uox dn̄i super aquas deus maiestatꝭ itonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramētū baptismi erit adimpletū cuꝫ vox dn̄i fuerit sup aquas: ꝛ deus maiestatis itonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xp̄i. q: tūc vox patris itonuit dicēs. hic est filius meus dilect⁹ ꝛc. Matth. iij. ꝛ ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex p̄dictis i. solutiōe huius argumēti iudaici tria colligunt. Primū ꝙ lꝫ xp̄s fuerit baptizatus: fuit tn̄ imunis a peccato. Secūdū ꝙ baptism⁹ xp̄i non fuit frustra licet ip̄e eēt sine pctō Tertiū est ꝙ istud sacramētū fuit i testamēto veteri figuratū ꝛ multipliciter prophetatum. ac per doctores ꝛ glosas hebreorum euidēter demonstratum.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

SExtū argumentū iudeorū sumit ex euāgelio ex ꝯlo Matth. iij. Baptizatus aūt ꝯfestī ascēdit de aqua. ꝛ ecce apti sunt ei celi. ꝛ vidit spm̄ dei veniētē sicut colūbā ꝛ descēdentē sup se. Ex hoc arguūt iudei ꝙ xp̄s ante baptismū nō habuit spiritūsanctū. cui⁹ oppositū asserunt xp̄iani. qđ aūt istud seq̄tur ex textu ptꝫ. q: null⁹ venit vbi pl⁹ erat. Cū ergo dicat i textu. vi

dit spm dei veniētē super se ergo spūssanct⁹ nō venit in iesu nazareno ante baptismū.⁊ tñ tunc erat i cipiēs annū.xxx.sic ergo.xxx. ānis fuit sine spūsancto.qd icōueniēs magnū reputat a xpianis. ¶ Rñdetur ꝙ nō sequit. vidit spm sctm descēdētē ⁊ venientē sup se.ergo ante nō habuit spm sanctū.qr.iiij. Reg.iij.dr ð helizeo.cūqꝫ caneret psaltis facta est sup eū man⁹ dñi qd itelligit de spū pphetādi.⁊ tñ dr de eo ante.ij.c.Requieuit spūs helye sup heliseū.⁊ qd subditur i arguēdo null⁹ venit vbi pri⁹ erat dicēdū ꝙ verū est eo mō quo pri⁹ ibi erat.sed alio mō potest venire sicut dr Ge.xviij.vbi dr.dixit dñs ad abraā.clamor sodomoꝝ ⁊ gomorreoꝝ multiplicat⁹ est.Sequitur descēdā ⁊ videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope ipleuerūt ⁊c.nō est p hoc itelligēdū ꝙ ante deus nō esset in sodoma ⁊ gomorra.nec videret eoꝝ facta cū ð necessitate sit vbiqꝫ psens.sicut dr Hie.xxiij. celū ⁊ terrā ego impleo dicit dñs ⁊ oīa de necessitate viderit ab eterno.dicit ergo descēdisse ⁊ vidisse ppter nouū effectū quē fecit ibi.s. subuersiōe sodome ⁊ gomorre.erat igit ibi ante sicut cōseruās i esse. sꝫ dscēdit ibi sicut puniēs.⁊ similr tūc dr vidisse.qr ƀꝫ modū loquendi scripture ⁊ etiā hoīm deus nō dicit videre pctā qñ dissimulat punire.nec p hoc importatur aliqua mutatio in deo:sꝫ in creatura: sic suo mō dicēdū est in pposito.spiritussanctus fuit i iesu nazareno ab instanti conceptionis sue p plenitudinē grē:sicut dr Joh.j.vidimus eū quasi vnigenitū a pre plenum grie ⁊ vitatis.⁊ hoc pdictuꝫ fuit Esa.xj.c.egredietur virga de radice iesse:⁊ flos de radice ei⁹ ascēdet.⁊ requiescet super eū spūs dñi spūs sapie ⁊ intellect⁹:spūs ɔsilij ⁊ fortitudinis:spūs scie ⁊ pietatꝫ ⁊ replebit eū spūs timoris dñi. dicit tñ venisse sup eū in baptismo p aliū modū.s.in signo visibili columbe repñsentātis in xpo plenitudinē grē nō tūc accepte : sꝫ prius vt dictū est.tñ plenitudo gratie q̄ latens erat in xpo fuit tūc manifesta Iohāni baptiste iuisibili signo sicut ei dictū fuit a dño.Sup quē videris spm descēdentem ⁊ manētem super eū:hic est qui baptizat i spūsancto.⁊ p predicationē Joannis aliꝭs fuit dictū.Jdeo subditur.ego vidi ⁊ testimonium perhibui:qr hic est filius dei. Jlli tamē qui erāt cum ioanne quādo columba descēdit super iesum viderunt cū eo:⁊ vocē patris audierūt.quia colūba illa nō fuit ymaginaria sꝫ vera ⁊ visibilis.⁊ vox diuinit⁹ formata ⁊ sensibilis.Fuit aūt tūc necessaria māifestatio plenitudinis grē in xpo.Primo vt pphia Esa. pdicta ɔsideret ipleta.Scdo qr cito post baptismū erat pdicatur⁹ et publicatur⁹ legē euāgelicam q̄ ē lex gratie.⁊ p consequēs actor ei⁹ ostēdi debuit plen⁹ gratie. Jdeo tunc audita est vox patris. Hic ē filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacuit tanqꝫ in actore euangelij. ¶ Et si dicat iude⁹ ꝙ tūc erit ɔtradictio i vbis.s. ꝙ erat ibi spūsan-

est⁹ ꝛ nõ erat. veniebat: ꝛ nõ veniebat. descẽdebat ꝛ nõ descẽdebat. Dicẽdũ est ꝙ nõ sequit̃ q̃r ꝯ̃a ꝯ̃dictio dʒ esse ad idẽ ꝛ ƀm idẽ: ꝛ similiter i eodẽ tp̃e. Hic aũt vt declaratũ est nõ simit̃r ſʒ alio mõ venit sp̃ũsſanctus sup iesum i baptismo ꝙ̃ erat prius in christo.

¶ Cõtendit iude⁹ ꝓbare ꝙ iesus xp̃s nõ est v er⁹ de⁹ q̃r esurijt.

Septimũ argumẽtũ iudeoꝝ ex euãgelio sumit̃ ex illo. q̃r dʒ mat. iiij. ꝙ xp̃s ieiunauit. xl. diebus ꝛ. xl. noctib⁹. ꝛ postea esurijt. Arguunt ergo iudei sic. Cristiani dicũt iesum nazarenũ eẽ deũ. ꝛ ꝙ̃ laus ẽ deo ieiunare. q̃si dicãt nulla: q̃r deo non cõpetit cõmedere vel ieiunare. ꝓpter qd̃ videt̃ derisibile. ꝛ adhuc magis illd̃ qd̃ subdit̃. ꝛ postea esurijt ꝛ maxime cũ moyses ꝙ̃ tãtũ hõ fuit ieiunauit. xl. dieb⁹ ꝛ. xl. nocti. ꝛ nõ esurijt. ¶ Solutio isti⁹ argumẽti pʒ ex his ꝙ̃ supra dicta sunt in isto. iij. lib. cõsideratiõe. iiij. argumẽto. xxij. Ibi ei declaratũ fuit ꝙ xp̃s i lege ꝛ ꝓphetis ꝓmissis futurus erat verus hõ ꝛ verus de⁹ in vna ꝑsona. Declaratũ ẽ etiã ꝙ iesus nazaren⁹ est ver⁹ xp̃s iudeis ꝓmissus supra lib. i. i ãpitiõe. xij. thesauroꝝ. ꝛ ꝑ ꝯ̃ns ip̃e est verus homo ꝛ verus de⁹. Item declaratum fuit ibidem. ꝛ sepe alibi. ꝙ ꝑ passionem suã ꝛ mortẽ operatur⁹ esset nostrã salutẽ propter qd̃ habuit corp⁹ passibile ꝛ mortale añ resurrectionẽ suã. ꝛ hoc modo ieiunauit ꝛ esurijt. ꝛ tãdẽ afflictiones ꝛ mortẽ sustinuit nõ in deitate sua: q̃r hoc est impossibile: ſʒ in humanitate ꝓ nobis assumpta: ꝛ sic meruit nobis gratiã ꝛ gloriã. ꝛ sibi corpis glorificationẽ. Unde sup illud Gen. xxvj. Et itroduxit eã i isaac: dicit̃ rabi moysen hadersan ħ est rex messias quem elegit de⁹ sc̃tũs ꝛ bñdictus vt coleret eũ toto corde dareꝙ cor suũ ad petendũ miƀatiões ꝓ israel: ꝛ ad ieiunãdũ ꝛ humiliãdũ se ꝓ eis: sicut scriptũ est Esa. liij. Ipse vulnerat⁹ ẽ ꝓpter iniq̃tates nostras: attritus est ꝓpter scelera nostra. disciplina pacis nostre su ꝑ eũ: ꝛ liuore ei⁹ sanati sumus. Per hanc traditionẽ dicti rabi moysen pʒ ꝙ. liij. c. esa. loquit̃ de xp̃i passiõe ꝓ gñis humani salute: qd̃ aũt dicũt iudei de moyse ꝙ post illud ieiuniũ nõ esurijt: falsũ est ꝙ postea nõ comedisset: nec ẽ simile d̃ vtroꝙ: nã manichei dicturi erãt ꝙ iesus non habuit carnẽ humanã ex elemẽtis cõpositã: ſʒ celestem: ad quos repellẽdos euãgeliũ mentionẽ facit de esurie xp̃i iudei vero hoc nõ erant dicturi de moyse ꝓpter hoc non oportuit ꝙ scriptura faceret mẽtionem sic de eius esurie.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus xp̃s nõ est de⁹ q̃r nõ dixit dyabolo tẽptanti in omni verbo qd̃ ꝓcedit de ore meo.

Octauum argumẽtum iudeoꝝ ex euangelio sumit̃ ex illo qd̃ dicitur in supradicto. c. Nõ in solo pane viuit hõ sed in ol verbo ꝙ ꝓce

dit de ore dei. Asserūt iudei q̄ ista rñsio quā iesus dedit diabolo nō ē rōnabilis q̄ debuisset dixisse s3 i oi re q̄ pcedit de ore meo. Si eī ipse erat de⁹ potuit hoīs vitā3 cōseruare de oī re siue sit lignū siue lapis siue alia hmōi. ¶ Rñdetur cū dicit̄ q̄ debuisset dicere iesus s3 in oī re q̄ pcedit de ore meo. dico q̄ nō est verū. nō eīn sic debuit dicere q̄ iesus voluit celare diabolo suā deitatē quā3 ille q̄rebat experiri p tēptationē. ppter qđ nō debuit dicere de ore meo q̄ loquebat̄ vt homo celās suā diuinitatē. Itē q̄ tēptationē demonis excludebat p scripturā sacram. idō debuit eā allegare sicut iacuit i textu in quo scribit̄ de ore dei ꝛ eadē rōne nō debuit dicere de oī re sed in omni verbo. q̄ sic scribit̄ in textu. cū hoc ēt pōt dici q̄ nō arguit q̄ verbum frequēter accipitur in sacra scriptura p re facta. nam. ij. Reg. j. c. dicit̄ qđ est verbū quod factū est. i. res gesta vel facta. ꝛ sic accipit̄ in proposito vt patet litteram intuenti Deute. viij. c.

¶ Contēdit iude⁹ pbare q̄ iesus xp̄s nō est deus q̄ nō misit se deorsum cum esset in pinnaculo.



Nonū argumētu3 iudeoꝝ ex euangelio sumit̄ ex illo quod dicitur Matt. c. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsu3 ꝛc. Seq̄tur ait illi iesus rursu3. Scriptū est nō tēptabis dn̄m deū tuum. Ex hoc arguūt iudei dicētes q̄ hec responsio nō est bona. Primo q̄ vt dicūt iudei in eo erat ptās faciendi miracula: ꝛ ideo si dimisisset se deorsum sine lesiōe aliq̄ nō fuisset ibi aliqua tēptatio diuina. Scđo q̄ sancti viri legunt̄ deū temptasse nec ex hoc reprobātur i scriptura sed magis cōmendantur: sicut helyas. iij. Reg. xviij. c. Qui dixit de⁹ q̄ exaudierit per ignē ipse sit de⁹ ꝛ helyseus. iiij. Reg. v. ca. dixit de naamā leproso vēiat ad me ꝛ sciat pphetam esse in israel. Similiter de gedeō Iudi. vj. tēptauit deum querēs signum in vellere. Itē de⁹ nō inducit homines ad malū inducit autē ad seipsius temptationē malachie. iij. c. Inferte omnem decimā in horreū meū vt sit cibus in domo mea ꝛ probate me. Super hoc dicit dn̄s: si nō aperuero catharactas celi ꝛ effudero vobis bn̄dictionē meā vsq3 ad abūdantiā. ¶ Respondet̄ cū dicūt iudei. Primo q̄ ista respōsio non est bona nō tēptabis dn̄m deum tuū Dico q̄ in hoc iudei percutiūt seipos arguētes dictū moysi deute. vj. c. Quod aūt vlterius nituntur ostēdere temptationē dei nō esse peccatum manifeste dicunt cōtra deum arguentem maliciā populi israel Numeri. xiiij. c. tēptauerūt me iam p. x. vices. Item psal. lxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione scđm diem tēptatiōis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerūt ꝛ viderūt opera mea. ad illud aūt quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicūt Sciendum est q̄ tēptare est expe

rimētū de aliq̄ accipe. null⁹ aūt q̄=
rit expiri illō de q̄ cert⁹ est: sȝ illō
de q̄ dubi⁹ ē. Itē aliqs pōt expiri
verbo vel facto: vbo cū querit ali
quis de vicino suo aliq̄d vt expe=
riaꝛ si iuuaret eū i necessitate sua
facto cū facit aliq̄d qđ nō videtur
ordinabile ad aliq̄d nisi ad talem
experiētiā: ⁊ talis experientia dr
tēptatio sicut cū aliqs facit curre
re equū sine necessitate aliq̄ aut
vtilitate dicit tēptatio equi: qꝛ ta
lis cursus nō vr ordīabilis nisi ad
accipiēdū experimētū de velocita
te eq̄. si aūt facit currere ppter ne
cessitatē aliquā puta ad fugiēdū
hostes vel ppter vtilitatē aliquā
vt ad capiēdum ceruum nō est tē
ptatio equi. Dubitare autē de his
que pertinēt ad perfectionē diui
nā vt est potētia bonitas ⁊ huius=
modi semp est malū. Et ideo qui
facit aliq̄d vel qui dicit sine neces
sitate aut vtilitate ad experiēduȝ
diuinā potentiam vel voluntateȝ
temptat deū ⁊ peccat propter qđ
exponēs se sine necessitate aut vti
litate piculo expectans se seruari
a deo temptat deū cum possit ser=
uari alio mō tale q̄d suggerebat
dyabol⁹ iesu nazareno dicēs. Mit
te te deorsuȝ. Et licȝ iesus per vir=
tutem diuinaȝ posset hoc facere si
ne periculo tamen hoc nō fecit ce
lare dyabolo volēs suam diuini=
tatē ⁊ excludere demōis tēptatio
nem p sacram scripturam: respon
dit bñ per illud quod hominibus
prohibeꝛ. poterit eñ tanq̄ȝ homo
per gradus descendere de pinacu
lo. ¶ Quod igiꝛ arguiꝛ de helya
nō valet. nō eñ petijt signum per
ignē descendētē sine vtilitate: sȝ
ad hoc q̄ popul⁹ israel a cultu ba
al ad colēdum verū deū reducere
tur vt pȝ ibidē. Iteȝ hoc fecit de
pcepto dñi dicētis sibi. vade ostē
de te achab vt pmittiꝛ ibidem ⁊
tūc reuelatus fuit sibi modus pro
cedēdi cōtra pphetas baal: licet
hoc nō sit totaliter expssuȝ: qꝛ nō
omnia scribunꝛ. Eodem modo di
cendū est de heliseo: curauit enim
naaman ex diuina reuelatione ⁊
ad manifestationē virtutis diuie.
Unde ⁊ naamā relicta ydolatria
cōuersus fuit ad colēdū totaliter
vnum verū deum: vn de dixit. iiij.
Regū. v. c. nō faciet seru⁹ tuus vl=
tra holocaustū ⁊ victimā dijs alie
nis nisi domino. ¶ De gedeōe ve
ro dicūt aliqui doctores nostri qđ
ex debilitate fidei petijt bis signū
in vellere ppter quod nō excusa=
tur totaliter a peccato sicut dicit
q̄dam glosa sup locum istuȝ. Sed
hoc nō videꝛ rationabiliter dictū
quia scriptura non notat eum cul
pabilem ex hoc facto nec fuit pu=
nitus a deo sicut zacharias pater
iohānis qui ppter dubiū petijt si=
gnum dicēs. vnde hoc sciam pro=
pter quod factus fuit mutus vsq̄
ad filij sui circūcisionem: vt habe=
tur Luce pmo capitulo. De glo. ve
ro in gnali allegata parum est cu=
randū. ideo saluo meliori iudicio
potest aliter dici. vno modo q̄ ge=
deon fecit hoc ex instinctu diuino
⁊ sic nō peccauit. Instinctus enim
diuin⁹ non ipellit ad peccandum
Alio modo dicendo q̄ gedeon nō

fecit hoc dubitādo de potētia dei quin p ipsaʒ posset saluare populū. nec de v̄bo dn̄i dicētis sibi. in hac fortitudie tua liberabis israel quasi nō esset verū. Sʒ ignorauit vtrū hec pmissio esset absoluta q̄ semp iplet vel cōditionalis. s. nisi gedeō ꝛ ei⁹ socij ponerēt īpedimē tū p aliqḋ peccatū. frequēter. eī̄ i sacra scriptura ītelligunt̄ pmissio nes diuīe facte sub tali conditiōe q̄uis nō exp̄mat̄. hieremie. xviij. c. Subito loquar de gēte ꝛ de regno vt edificē ꝛ plātēʒ illḋ si fecerit malū in oculis meis vt nō audi at vocē meā penitētiā agā super bono qḋ locut⁹ suʒ vt facerē ei. timuit ergo gedeō ne p fragilitateʒ suaʒ vel socioꝝ suoꝝ pueniret im pedimētū dicte pmissiōis. petiȷt ergo humiliter a deo edoceri p signū qḋ nō pueniret tale īpedimē tū vt sic cōstātius ꝛ expediti⁹ iret ad p̄liū. pp̄ter qḋ petiȷt duplex signū vnū p se aliud pro socijs suis ¶ Ad auctoritatē malachie dicē dū q̄ iudei tenebant̄ soluere decimas ex p̄cepto dei sicut pʒ in multis locis veteris testamēti ꝛ p cōsequēs hoc erat necesse ex pte sol uentiū ꝛ vtile ex parte recipiētiū. Erat eī̄ ad sustētationē ministrorū. Ad hoc eī̄ inducebat dn̄s populū p p̄phetā dicēs. Inferte om nē decimā ꝛc. Quod autē subdit̄ pbate me sup hoc ꝛc. li. pbate nō tenet̄ hic causaliter sic intelligen do q̄ soluerēt decimas ad proban dū seu temptādum. si per hec de⁹ aperiret eis catharactas celi sʒ tenetur ꝯsecutiue. ꝛ est sensus si impleueritis preceptū meum de decimis sicut tenemini ꝛ ego consequēter multiplicabo bona vestra sicut dicit̄ Esa. c. j. si volueritis et audieritiʒ me bōa terre comedetiʒ.

¶ Cōtēdit iude⁹ pbare q̄ lex euāgelica nō est lex dei q: cōtradicit legi moysi cū dicit nō iurare oīno

Decimum argumētum iudeoꝛū est ꝛ sumit̄ ex euāgelio ex illo verbo. Mat. v. c. Audistis q: dictū est antiq̄s nō piurabis. reddes autē dn̄o iuramenta tua. ego aūt dico vobis nō iurare oīno ꝛc. sequitur Sit ergo sermo vester. est est non nō: qḋ aūt abundātius est a malo est. Ex istis arguūt sic iudei xp̄ianī affirmāt q̄ lex euāgelica nō destruit legē moysi i moꝛalib⁹ sʒ hoc pʒ esse falsum quia scribitur deutero. x. c. Dn̄m deū tuū timebis ꝛ illi seruies ipsi adherebis ꝛ i noīe illius iurabis. Et iterū deutero. vj. Dn̄m deū tuū timebis ꝛ illi i soli seruies ac per nomē illius iurabis. Et pʒ manifeste qḋ iesus nazaren⁹ istud destruit dicendo ego dico vobis nō iurare oīno. ¶ Solutio q̄ negatio p̄posita signo vniuersali facit eq̄pollere suo ꝯtradictoꝛio q: non omnis ꝛ quidā non equipollēt. Et ideo per hoc q̄ dicitur nō iurare omnino. nō excluditur omne iuramētū: q: quilibet tenetur superioꝛi requirēti veritatē per iuramentum dicere veritatē aliter periret iustitia ꝛ veritas i multis casib⁹. sʒ cū dr̄. Nō iurare

omnino excludit iuramentū illici tū qđ est triplex.s.iuramētū falsū qđ caret veritate ⁊ iuramentū iniquū qđ caret iustitia.sicut cum ali quis iurat innocēti nocere ⁊ iuramētū incautū ꝙ iudicio discretionis caret:qđ fit qñ quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate.⁊ propter hoc dr Hiere.iiij.c.iurabis viuit dñs i veritate ⁊ iustitia ⁊ iudicio.ad excludēdū illa tria iuramēta illicita. ¶ Sciēdū āt ꝙ ex ṽbo deute.iiij.c.supra allegato in noīe illi⁹ scȝ dei iurabis. Aliq̄ dixerunt ꝙ iuramētū esset frequētandū tāq̄ religiōis actus etiā in cōi ṽbo vbi nō apparet necessitas aut pia vtilitas de quib⁹ videnṫ fuisse isti iudei arguētes. Sȝ ꝙ hoc sit falsū patet ꝑ ꝓceptum diuinū. Exo.xx. vbi dr nō assumes nomē dei tui in vanū.nec ei habebit insontē dñs eū q̄ assumpserit nomē dei sui frustra.qđ facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiā patet ex ṽbo hieremie ꝑallegato Itē Ecclīastici.xxiij.c.dr vir multū iurans replebiṫ iniq̄tate .nā ex freq̄ntia iurādi ex iuramēto icauto labiṫ in iuramētū falsum ⁊ iniquū. ¶ Qđ autē subdiṫ sit sermo vester est est.nō nō.i.simpliciter affirmādo ṽitatē ⁊ negando falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat.⁊ ꝙ hoc intelligaṫ de modo.cōi loquēdi inter hoīes ptȝ ꝑ hoc qđ diciṫ sermo vester.qđ autē amplius est a malo est.nō dicit hoc esse malū sed a malo. Nā omne iuramentū est a malo culpe vel pene.iuramētū eñ falsum iniquū et incautū est a malo culpe ex pte iurātis. Iuramētū autē licitū est a malo pene ex pte requirētis iuramētū. Ex humana q̄ppe fragilitate que pena quedā est inflicta hūano generi ꝑpter culpam pmoꝝ parentū procedit.ꝙ homines mutuo sibi nō credunt simplici verbo absq̄ iuramēto. Et sic ptȝ ꝙ xp̄us nō destruit i moralib⁹ legē moysi immo ꝑficit ⁊ dat modum quomodo homines nō sint leuiter piuri. ¶ Iudei vero miseri et ceci dant modū ꝙ homo sit piurus ⁊ ꝙ frāgat omnia vota que facit ſm ꝙ deducit Hieronym⁹ de sctā fide contra iudeos in tractatu queȝ fecit ex dictis thalmuth l.c.iij.vbi sic ait. Dicunt sapiētes eoꝝ in thalmuth in nodarim in.c.qđ icipit arbane darim. Ille qui frangit iuramēta ꝓmissionis vel vota que facit per totū annum ne habeāt aliqueȝ rigorem surgat vltima die anni ⁊ dicat quecunq̄ ꝓmissiones iuramēta vel vota ego fecero q̄ in toto anno seq̄nti existūt reputo cassa nulla ⁊ vana.⁊ hoc modo vtuntur iudei in pñti in vna nocte anni. Ueniunt eñ omnes ante suum rabi: tenentē in brachijs thorath ⁊ oēs cū magna solēnitate dicūt ꝑdicta verba ⁊ ex hoc intelligunt ꝙ sunt sine onere cōscientie ad frangēdū qđcūq̄ iuramētū qđ faciūt signāter xp̄iano qz iuramētum quod sit iudeo seruatur. Si ille qui recipit iuramentū dicit illi qui facit iuras in deū ⁊ i hac lege ad itellectū meum ꝙ facies talem rem ⁊c.⁊ cū dicit ad intellectū meum dicūt ꝙ

tum reuocat̃ p̃dicta ꝓtestatio quã fecit in principio anni. Sʒ si iuramentũ facit xp̃iano. dicũt ipsi ꝙ lʒ xp̃ianus dicat. tu iuras ad intellectũ meũ ꝙ nõ reuocat̃ ppterea p̃dicta ꝓtestatio qꝛ xp̃ianus nõ habet intellectũ. Et iõ lʒ oẽs a bamine iudeoꝝ iuxta forã regni faciãt iuramẽtũ in manib⁹ sui maioꝛini. vl' batuli de nõ p̃stando pecunias vltra id qđ licẽtiant̃ p regẽ nullus eoꝝ obseruat ꝛ intelligunt ꝙ non peccãt ꝓpter supradicta. hec ille.

¶ Huic s̃nie fauet etiaʒ magister Johãnes cõuersus in libro de cõcordia legũ titu. iiij. c. vij. vbi p̃ter illa q̃ dicta sunt. addit etiã ꝙ mãdauerũt sapiẽtes iudeoꝝ in thalmuth ꝙ si iudeus faceret iuramẽtũ ꝛ de hoc postea peniteret i corde ꝙ in p̃sentia triũ iudeoꝝ dicat se talia iurasse. ꝛ ꝙ de eis in corde penitet ꝙ iudei astantes dicũt ei. Illa q̃ iurauit vana ꝛ nihilata suo iudicio reputare ꝛ ꝙ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur Item dicit ꝙ in nocte remissiones indulgẽtiarum ponũt in publico thorath. ꝛ cantoꝛ dicit populo publice ter ꝙ oĩa vota ꝛ iuramenta facta sunt cassa nihilata ꝛ vacua ꝛ nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste ꝙ ex hmõi occasione iudei sunt faciles ad iurandũ ꝛ nullũ obseruant penitus iuramentũ.

¶ Et p̃ter hos alios articulos immiscent iuramẽtis. quare de eis p sua iuramẽta cõfidere nullus debet ꝛ dicit̃ in suo thalmuth ꝙ quidam actoꝛ iudeoꝛũ priuatus ꝛ familiaris erat cuiusdã impatoꝛis quadã die intrãs camerã suã inuenit eũ comedẽtẽ victualia ꝓhibita. ꝛ impatoꝛ recepit ab eo iuramẽtũ vt hoc nullatenus alicui reuelaret ꝛ post tp̃s inuentus est reuelasse. ꝛ dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nunq̃ reuelare. R̃ndit ego iuraui nõ reuelaturus deo sʒ nõ hoibus de mũdo. ꝛ qui dño sic falsauit iuramẽtũ articulo subtilitatis false q̃nto magis hoibus falsaret leuiter iuramẽtũ. quare nunq̃ a iudeis deberet exigi iuramẽtũ nec in aliquo deberet credi. et de eis dr̃ Hieremie. v. ꝙ si etiã dixerint. viuit dñs ꝛ hoc falso iurabũt ꝛ xp̃iani nõ leuiter iurãt ꝛ obseruãt fideliter iuramẽtum s̃m legẽ ꝛ nisi adimpleat̃ a confessorib⁹ non absoluũtur dum tñ sint licita iuramenta. qm̃ ipsa obseruare penitus obligãtur. de quo Numeri. xxx. si quis viroꝛum votũ vouerit dño aut se cõstrinxerit iuramẽto nõ faciet irritũ verbuʒ ꝛ omne qđ promiserit implebit. hec ille.

¶ Contẽdit iudeus ꝓbare ꝙ lex euãgelica nõ est lex vera quia destruit legem iustitie.



Undecimum argumentum iudeoꝛũ ex euãgelio sumit̃ ex illo Mathei ca. quo supra. Audistis qꝛ dictum est antiquis. Oculũ pro oculo. dentẽ pro dẽte. Ego autẽ dico vobis non resistere malo. sed si q̃s percusserit te in dexteram maxillã prebe ei ꝛ alterã. ꝛ q̃ voluerit in iudicio cõtẽdere tecũ ꝛ tunicã tollere dimitte ei ꝛ palliũ ꝛc. hoc dicũt

iudei esse cōtra legē rectitudinis z iustitie a deo datam. Exodi.xxi. oculū pro oculo zc. Itē xpiani nō seruāt istam legem iesu nazareni. Nā per fraudes z lites vnus rapit bōa alterius z non solum hoc est verum de secularibus sed et de religiosis pluribus. ¶ Respondet q nō euerū iesuz nazarenū destruxisse legē iustitie z rectitudinis. Circa qd sciēdum q nō resistere malo aliqñ bonū est z necessariū. z sic cadit sub pcepto vt pote qñ ex tali resistētia apparet manifeste origo magni mali z discidiū ciuitatis vel regni vel aliqd huiusmodi. Aliqñ vero est bonū superogatiōis vt qñ malū illatū tolerat patiēter propter deū. vel pter pacez seruandā vel pter sui humiliationē: z sic nō resistere malo cadit sub cōsilio z nō sub pcepto. z i istis duobus modis loquit saluator z sic nō excludit legez iustitie sed addit super hoc pfectionem legis euangelice ad quā nō tenētur homines. sz possunt licite de illata iniuria querere vindictaz secundū ordinem iustitie qñ nō apparet ex hoc maius malū surgere vt dictū est. ¶ Sciēdum aūt q ex hoc vbo legis. oculū pro oculo zc. aliq iudei de qbus vident isti sic arguentes dixerunt male interptantes q vindicta erat p se appetenda qd est falsuz qz vindicta est malū pene z ideo nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonū cōsequendū: vt pter ordinez iustitie cōseruādū. vel propter correctionē iniuriantis vel pter terrorē aliorū vt ab iniurijs cohercēatur vel aliqd hmōi. vbi ergo nullū tale bonū ex pena alicui' estimatur puenire sed magis timet de scādalo z maiori malo tūc desistere a vindicta querēda necessitatis est z pcepti vt dictū est. Si aūt circa talē casuz qs a vindicta querēda desistit bonū superogatiōis ē z hoc ptz per facta sanctorū patrū nō solū noui testamenti sed etiaz veteris. Sanctus enī Joseph potens vindicare illatā sibi iniuriaz a fratribus non solū a vindicta destitit sed eos cū suis familijs misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētez z lapides cōtra eū mittētem z ex hoc reuz lese regie maiestatis occidi abisay prohibuit. ij. Reg. xvi. c. dicēs. Dimitte eum vt maledicat si forte de' respiciat afflictionē meā id etiā pz per scripturā veteris testamēti. Leuitici. xix. c. nō qras rationē nec memor eris iniurie ciuium tuorū. Ubi vero ex vindicta secundū ordinem iustitie nō apparet ortus scādali vel mali ex desistētia ab ea daret malis audacia iniuriandi bonis. talis desistētia malū esset z peccatuz z i tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autez sequitur z qui te percusserit in vnam maxillam zc. Non est intelligendum qstrum ad effectum vt sic pcussus maxillam aliam offerat percussori. quia iesus qui cepit facere z docere percussus in vna maxilla vt habet Johannis. xviij. capitulo non prebuit aliaz maxillā pcusso-

ri: sz eñ caritatiue correxit dicēs si male locut⁹ sū testimoniū phibe de malo: si āt bñ cur me cedis. Est ergo verbū pdictū sm animi ppa ratione intelligēdū. s. vt sic pcus sus sit dispositꝰ in anima adhuc su stinere maiores pcussiones ꝛ iniu rias in casibus predictis. s. qñ est ibi bonū necessariū vel supererogationis. ¶ Ad illud aūt qꝺ obijcitur de xpianis legē xpi non obseruantibus. Dicendū ꝙ ex eoꝝ malicia non peioraꝫ lex euangelica sicut nec lex in monte synai data p hoc ꝙ iudei satis cito post eiꝰ dationem fecerunt ꝛ adorauerūt vitulū conflatileꝫ. Exodi. xxxij. c.

¶ Cōtendit iudeus pbare ꝙ lex euangelica nō est lex vera qꝛ dat consiliū dilectionis inimicorum.

Duodecimus argumentū iudeorū ex euangelio sumiꝫ ex illo vbo Math. quo supra Audistis qꝛ dictū est antiquis. Diliges primū tuū ꝛ odio habebis inimicū tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros ꝛ bñfacite his qui oderūt vos ꝛc. Ex hoc dicunt iudei. Videꝫ ꝙ iesus nazarenꝰ destruxit diuinū preceptū qꝛ dñs mādauit filijs israel: ne amicitias vel federa ꝯtraheret cū habitatoribꝰ terre chanaan q̄ erāt inimici eoꝝ nec quererent eis bonū: vt habeꝫ Numeri. xxxiij. oppositū dicit iesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. ¶ Pro responsione ad istud iudaicū argumentū sciendum ē ꝙ doctores hebrei circa hoc errabāt Ex hoc eñ ꝙ pceptum est Leuitici. xix. Diliges proximū tuū sicut teipsuꝫ: arguebāt a contrario sensu ꝙ debebāt odire inimicuꝫ sꝫ hoc est falsū qꝛ oīs homo ex caritate diligēdꝰ est: inquantū ad imaginē dei est ꝛ capax ipsius p cognitionē ꝛ amorē. Amicitia eñ caritatis fundaꝫ sup cōicatiōe supnaturalis beatitudinis. Et ideo oīs itellectualis creatura q̄ in actu vꝫ potētia est btā est ex caritate diligēda. Mali aūt hoīes q̄diu sunt invia sunt in potētia veniēdi ad beatitudinē Et iō lꝫ eoꝝ malicia sit odienda: ipa tñ natura possibilis beatificari est diligēda. ꝛ hoc ē qꝺ dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gratie ꝛ glorie eis optando. Alia aūt nō sunt eis optāda nisi in quadā generalitate inquātum valēt ad eoꝝ salutē qꝺ soli deo est notuꝫ qꝛ oībus alijs pōt hō bene vel male vti: ꝛ iō circa h nō ē aliqd determinate petenduꝫ sed sub cōditiōe. s. inq̄tū valet ad eoꝝ salutē. Sequitur benefacite: bñface re est effectus dilectiōis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos q̄tū ad bōa gratie ꝛ glorie ita tenemur i effectu salutē eoꝝ mō debito ꝛ possibili pcurare. Qꝺ aūt bñfacere odientibus ꝛ inimicis ē laudabile patet non solū per sanctos patres noui testamēti sed ēt veteris. ysaac eñ regi gerare ꝛ viris eius q̄ eum oderant ꝛ expulerāt fecit cōuiuiuꝫ magnum Gen. xxvj. c. Joseph fratres suos q̄ euꝫ occidere voluerūt ꝛ tandem i ser-

bitute que est mors ciuilis vendi derant dulciter recepit et pauit. Gen.xlv. Dauid saulem ipsum persequentem ad mortem bis a morte liberauit primo Reg.xxiiij. et xxvij. Heliseus syros eum sequentes ad mortem a rege israel interfici prohibuit et potu iussit refici et sic ad suum dominum remitti libere.iiij. Reg.ca.vj. hoc etiam patet per scripturam veteris testamenti. Exodi.xxiij.c. si occurreris boui inimici tui aut asino erranti reducad eum. Item ibidem si videris asinum odientis te iacere sub onere non pertransibis sed subleuabis cum eo. Item prouerbiorum.xxv.c. si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitit da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius et dominus reddet tibi. Item psalmo.cxix. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus etc. ¶ Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaan de quibus prohibuit filijs israel ne inirent amicitias cum eis sed eos occiderent. Dicendum quod illi erant ydolatre pessimi propter quod mortem meruerunt secundum iudicium dei. Et ideo filij israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iustitie zelo cum ipsis non erant amicitie contrahende ad vicium ydolatrie.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus christus non est verus deus quia relaxauit obseruantiam sabbati.



Tertiumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo Math.xv. In illo tempore Abijt iesus sabbato per sata. discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas et manducare: pharisei autem videntes dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. At ille dixit eis Non legistis quid fecerit dauid quando esurijt et qui cum eo erant et quomodo ibi intrauit domum dei et panes propositionis comedit: quod non licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi solis sacerdotibus: Et non legistis in lege quia sabbatis in templo sacerdotes violant sabbatum et sine crimine sunt dico vobis quod templo maior est hic etc. Ex dictis arguunt iudei quadrupliciter. Primo si iesus est deus vt dicunt christiani quomodo relaxauit obseruantiam sabbati cum ipse prius eam preceperit. Exod.xx.c. Memento vt diem sabbati sanctifices: igitur aut ipse non est deus cuius contrarium affirmant christiani aut deus est mutabilis relaxando quod ipse preceperat maxime tamquam legitimum sempiternum cuiusmodi est obseruatio sabbati. ¶ Item.ij. exemplum quod adducit de dd non est conueniens primo quia discipuli non erant in tanta necessitate famis sicut dd et eius viri. Secundo quia dd tunc transgrediens sabbatum: transgressionem tunc non reiterauit. Item.iij. si excusauit hanc dd transgressionem eadem ratione et excusare adulterium eius cum bersabee et homicidium vrie. ¶ Item.iiij. exemplum quod adducit de sacerdotibus non est ad propositum sacerdotes enim operabantur sabbato in templo accendendo ignem et ipsum potius nutriendo: hoc autem non erat prohibitum sed solum de habitationibus hominum sicut dicitur. Exodi.xxxv.c. de sabbato ignem non accenderetis in cunctis

ctis habitaculis vestris: tēplū aūt nō includit in generalitate habitaculoꝝ hominū. ¶ Ad primū argumētū dicendū ꝙ magis est ad ꝑpositū. Nā ille q̄ dat ꝓceptū pōt i illo dispēsare i casu ꝛ totaliter reuocare. Et iō iesus inq̄tū de⁹ potuit hoc facere ꝓpter qd̄ subdit de seipso dn̄s est filius hoīs ꝛ ēt sabbati. Itē idē in ꝑsona est fili⁹ dei ꝛ fili⁹ hoīs sicut supra ꝓbatū est: ꝙ aūt tpe veteris testamenti dn̄s dispēsauerit in obseruātia sabbati pꝫ Iosue. vj. vbi d̄r: ꝙ de mādato dn̄i Iosue ꝛ viri bellatores circuierūt vrbē Iericho septē diebus ꝯtinuis armati ꝛ sic oportuit ꝙ dies sabbati fuerit vna de illis: Et in libro apud hebreos auctētico q̄ d̄r cedarollā. i. ordo secl̄i d̄r ꝙ die sabbati fuit ꝑliū Iericho: ꝛ h̄ sat̄ innuitur ex textu Iosue. vj. vbi dies ille d̄r vn⁹ q̄ ꝓprie d̄r de sabbato. Et illo die circuierūt Iericho septē vicib⁹ ꝛ in vltimo circuitu corruētibus muris intrauerūt ꝛ interfecerunt oēs habitatores vrbis. Item. iij. Reg. xix. d̄r ꝙ helyas ābulauit in fortitudine cibi illi⁹ q̄dragita diebus ꝛ q̄draginta noctib⁹ ꝯtinue ꝛ sic pluries ābulauit i sabbato ex volūtate dei. ¶ Qd̄ arguit̄ vltra ꝙ de⁹ sit mutabilis nō valet. Naꝫ immutabilis exñs opatur mutabilia opa sicut incorpore⁹ existēs corporalia facit. Et ꝙ vltra d̄r ꝙ sanctificatio sabbati fuit ꝓcepta ad semꝑ nō est verū: nā vbi de ipa scribit̄. Exo. xxxi. c. pactū est sempiternū: in hebreo habet̄ pactum est beollā. i. in seculū qd̄ nō significat eternitatē sed temp⁹ lōgum cōiter acceptū ꝛ hoc mō d̄r Hiere mie. ij. c. A seculo cōfregisti iugū meū. i. ab āntiquo tpe et i hebreo habet̄ beollā cōfregisti ꝛc. i. a seculo. Aliqñ vero accipitur ꝓ tpe ideterminato qd̄ tñ pōt eē satis breue sicut Deutero. xv. d̄r pforabis aurē ei⁹ in ianua dom⁹ tue ꝛ seruiet tibi vsqꝫ in eternū: ꝛ in hebreo habetur pforabis ꝛc ꝛ erit tibi seru⁹ beollā. i. in seculū ꝛ hoc tēpus poterit eē breue vel longū: vñ dicit hic glo. hebraica beollā. i. cūctis diebus seculi dn̄i vsqꝫ ad iubileū. Si eñ infra annū a pforatione auris serui moreret̄ dn̄s: fiebat liber a seruitute ꝛ si viueret vltra annū iubileū: seruus tñ fiebat liber in anno iubileo. Pꝫ igit̄ ex dictis ꝙ obseruatio sabbati nō est ꝓcepta ad semꝑ sed ad tēpus. Et ex hoc pꝫ ꝙ illi q̄ ꝑ hac dictiōe hebraica trāstulerūt eternū vel sempiternū dederūt simplicib⁹ occasiōnē errandi circa obseruationem sabbati ꝛ circūcisionis. ¶ Ad secūdū qd̄ vltra arguitur de discipulis iesu spicas vellētib⁹ ꝙ peccauerūt nō est verū. nō eñ peccauerūt rōne facti qꝛ scribit̄ Deutero. xxiij. c. Ingressus vineam proximi tui comedes vuas quantū tibi placuerit. ꝛ idē intelligendū ē de granis bladi: ꝛ de alijs fructib⁹ nec peccabāt ratiōe tpis. s. diei sabbati: naꝫ coꝛꝫ esuries eos excusabat. Posset ēt ꝓbabiliter dici ꝙ simpliciter hoc poterāt i die sabbati. Nō eñ peccabant rōne comestionis qꝛ comedere in die sabbati licitū erat om-

nibus iudeis nec rōne excussiōis granorū de spicis q̄ est quedā pparatio cibi licet pparatio cibi p decoctionē esset phibita fieri in die sabbati. Exod.xvj.z.xxxviij.qr ibi est lōgus labor z distractio.s.cōpositio lignoꝝ z accensio ignis positio vasoꝝ ad ignē z sollicitudo circa decoctionē vt fiat oportune: tñ alique pparationes pui laboris z parue distractiōis in die sabbati poterāt fieri vtpote. Cibum decoctū die pcedētī disponere in vasis z ponere sup mēsam z per ↄñs licitū erat ponere mēsam z mappā et similia. Similiter illa q̄ cruda comedebant vt herbe licite erāt lauare: vellicicatio aūt spicarū non videt esse magis laboriosa seu distractiua sed minus z p ↄñs licita. Quod aūt vltra arguit q̄ dauid z viri eius erant in maiori necessitate famis q̄ȝ discipuli iesu nō videtur verisimile. habebāt eñ aliquaȝ pecuniā vel aliqua pignora ad habēdū cibū aliūde q̄ discipuli non habebāt qr sine pecunia z pera et cū simplici veste necessaria incedebāt. Unñ nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid z viroꝝ suoruȝ ad hoc q̄ daret eis licite panē sanctū sed solū de mundicia eoꝝ maxime a mulieribꝰ.vt.j.Reg.xxj.c.patet. Qd autē innuit vltra qd dauid peccauit panes illos comedēdo pȝ esse falsum non solū perverbū saluatoris factū excusantis sed etiā per scripturā veteris testamēti que nō reprobat dd comestionem: nec achimelech cōcessionem z qr summus sacerdos erāt: nō esset verisimile q̄ ignoraret qd esset licitū vel illicitū circa obseruantiā sabbati ipse aūtē dixit si mūdi sunt pueri maxime a mulieribꝰ mādu cent quasi dicat fames supposita dicta mūdicia facit comestionem licitam.

¶ Ad tertiū cū dicit q̄ eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulteriū cū bersabee z homicidiū vrie. Dicēdū q̄ est falsum nā ista sunt p se mala nec possunt bene fieri pp̄ter qd in talibus nō habet locū dispēsatio. ¶ Ad q̄rtū cum dicitur de sacerdotibus in téplo manualiter operātibus z licite non solum accendēdo ignē vel potius nutriēdo sicut precipit Leuitici.vj.capi.ignis in altari semper ardebit quē nutriat sacerdos subijciēs ligna mane per singulos dies: sed etiā hostias lauādo z sup altare cremādo z hoc ratione tēpli vel potius diuini cultꝰ ibi fiendi. eadē ratione vel maiori discipuli presente iesu z eos licētiāte poterāt licite vellere spicas. dato q̄ alias esset illicitum qd tñ non est bene clarum vt supradictū est: ideo subdit saluator. Dico aūt vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diē dominicam: quare etiam talem diem correspōdentem saturno obseruant iudei z quomodo iudei iā nō obseruāt sabbatum preceptum a moyse sed reductū a dyabolo dictū est supra in isto tertio libro consideratione quarta argumento quinto.

¶ Cōtēdit iudeꝰ probare q̄ iesus

xps non est verus deus & vnus cu patre quia confitetur patri.



Quartudecimuz argumetu iudeorum ex euagelio sumit ex illo vbo Mat.xi. Cofiteor tibi pr dne celi ac terre. Et seqtur oia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic. xpiani dicut q fili9 & pater vnu sunt quo ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere cora seipso. Ite si oia sunt tradita a pre. ergo nihil habet a seipso: & sic ex se est oino deficies. ¶ Ad primuz supra declaratu est argumeto.xxiii quarte cosiderationis huius libri per scripturas hebreorum q xps est de9 & homo: de9 ab eterno & ho ex tpe. Ite declaratu est supra libro pmo in aptione.xv.thesaurorum qd iesus nazaren9 est verus xps: & qr in eo sunt distincte nature io scdz q deus dicit Johanis.x. Ego & pater vnu sumus.s.in essentia: distincti tame in psonis: scdm aut q homo dicit Johanis.xiiii. pater maior me est & sic orat cora patre & cofitetur. Quod aut subdit si habet omnia a patre.ergo ex se est omnino deficies. Dicedum q hec ppositio est vera: xps inquatum homo est creatura: ois creatura sibi relicta i nihilu caderet sicut est de nihilo. Et io pot ista cocedi cu reduplicatione xps inqtu ho nihil est ex se: sed oino deficies. Si aut ex dictis aliquis arguat q ide sequitur de xpo inquatu deus quia qcquid habet filius inquantu deus habet nascedo & per ons habet illud a pre: & sic ex se nihil est sz omnino deficies: dicedu q no sequit qr filius a pre accipit ide esse cuz eo. na diuinu esse non est multiplicabile: & ideo sicut pr est necesse esse: sic & filius & sic no pot dici deficies: na eade deitate potetiaz: sapientia: & sic de aliis absolutis hz cu patre. Qd aut in diuinis sit pater & filius no solu patet ex nouo testameto sed etia ex veteri. Esa. ix. fili9 datus est nobis & vocat nome ei9 admirabilis cosiliari9 de9 fortis &c. ex quo patet q i diuinis est filius & per ons ptz qr relatiue dicunt adinuice & posita se ponut & perepta se perimut. Non eni potest dici q deus filius sit filius alicui9 creati vel finiti no tame sunt duo increati aut duo imensi sicut nec duo dii sz vnus increat9 & vn9 immesus. nullam eni distinctione habet in deitate sed solum in psonali pprietate. De trinitate personaru & vnitate essentie: dcm est supra argumeto.xxiii. quarte cosiderationis huius libri quatu sufficit ad propositum huius libri.

¶ Cotedit iude9 pbare q iesus xps no est deus quia cotradices sibi est instabilis.



Quintudecimuz argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo. Matth.viii. Cum autem descendisset iesus de monte secute sunt eu turbe multe & ecce leprosus venies adorabat eu dices. Dne si vis

potes me mūdare &c. Seqt̄ & ait ie sus illi: vide nemini dixeris sz vade oſtēde te sacerdoti & offer mun⁹ qd̄ p̄cepit moyses. Ex his arguit sic iudeus iesus voluit sacrificiū qd̄ fie bat i emūdatiōe leprosi. Alibi ve ro. s. Mat. ix. & xij. c. dicit miaz vo lo & nō sacrificiū & sic ↄtradicit si bi & est istabilis i volūtate. Itē idē arguit p hoc q dicit mūdato a le pra: vade nemini dixeris &c. & alibi scz Lu. viij. c. dicit vade ad tuos & narra quāta tibi fecerit dn̄s. item alibi. scz Mat. x. & Lu. xij. dixit. qui me ↄfessus fuerit corā hoib⁹ ↄfite bor & ego eū corā p̄re meo: & sic pz q voluit sua f̄cā celari & publica ri q̄ sunt ↄdictoria. ¶ Ad primuz dicēdū q nō vz: nā eadē rōne per scripturā veteris testamēti quā iu de⁹ ↄfitet eē verā pbaret deū esse mutabilē qr Geñ. viij. c. dicit de sa crificio noe. Odoratusq̄ē domin⁹ odore suauitatis & sic fuit sibi pla citū. Itē i Exo. leuitico & alijs li bris veteris testamēti p̄cepit de⁹ sibi offerri sacrificia tanq̄ sibi pla cita. & Esa. j. c. dr̄ holocausta arie tū & adipē pinguiū & sanguinē hir corū & vitulor̄ nolui: & psal. xxxix. sacrificiū & oblationē noluisti &c. H̄ eñ nō arguūt dei mutabilitatem Nā ip̄e imutabilis mutabilia ope tur sicut in corpalis corpalia. Qd̄ aūt iesus dixit allegādo dcm̄ ozee pphete. vj. c. miaz volo & nō sacrifi ciū nō dixit h̄ sacrificia veteris le gis reprobādo. habebāt ei tūc cur sū suū & habuerūt vsq ad mortez xp̄i. Sz hoc dixit opa mie sacrifi cijs p̄ponēdo. nā habēt duplicem bonitatē: vnā ex gn̄e: qr sunt virtu tis moralis: aliā ex charitate quia qñ fiūt ex charitate habēt bonita tem meriti vite eterne. Sacrificia ṽo veteris legis nō habebāt boni tatē nisi ex fide & dilectiō e offerē tiū. id dicit. Geñ. iiij. c. respexit dn̄s ad abel & ad mūera ei⁹: q̄si dicat. mūera fuerūt accepta sibi pp̄ter bonitatē offerētis. Quod aūt isto mō intellexerit pp̄heta vel poti⁹ dn̄s p pp̄hetā pz p textū ibidem qui talis est: misericordiaz volo & nō sacrificiū & sciētiaz dei plusq̄ holocaustū. Per hoc q dicit plusq̄ holocaustū q̄ sunt quedaz sacrifi cia pz q nō loquebat holocausta reprobādo sz eis sciētiā dei p̄ferē do & eodē mō de opib⁹ misericor die respectu sacrificiorūz. Et hoc idē pz Esaie primo. c. Postq̄ di xerat dn̄s holocausta arietū & adi pem pinguiū & sanguinem hirco rum aut vitulorū nolui. Subdit q̄ rite iudiciū subuenite oppresso. iu dicate pupillo: defendite viduā: & venite & arguite me dicit domin⁹ Si fuerint peccata vestra vt cocci num quasi nix dealbabunt &c. Ex quo pz manifeste q opera miseri cordie & iustitie magis erāt delecti ua culpe & meritoria glorie habē de xp̄i tempore q̄ sacrificia legis. ¶ Quod autem arguitur q iesus aliquando voluit facta sua celari & aliqñ publicari fuit valde ratio nabile. Nā omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit aūt im perfectis opera sua celare ne p va naz gloriā extollantur: & expedit aliquando maxie perfectis opera

sua bona i publico ponere ad dei gloriã ꝛ ꝓximi edificationẽ. Quãtum ad primũ dicit iesus. Mat. vi. te aũt faciẽte elemosynã nesciat sinistra tua q̃d faciat dextera tua. Et quantũ ad secundũ sic luceat lux vr̃a corã hoīb⁹ vt videãt opa vr̃a bona ꝛ glorificent patrẽ vestrũ qui in celis est Mat. v. Sic ẽt patres veteris testamẽti aliqua bõa opera fecerũt occulte ꝛ aliqua bona publice. Helias enĩ filiũ vidue sareptane suscitauit secrete i suo cubiculo ad cõsolationẽ mr̃is vidue. iij. regũ. xvij. c. ꝛ ignẽ de celo fecit descẽdere super holocaustũ suũ ad declarationẽ diuinitatis vere publice scꝫ corã rege achab ꝛ ppl̃o israel. iij. regũ. xviij. c. similiter helyse⁹ multiplicationẽ olei ad vidue sustẽtationẽ ꝛ filioꝝ ei⁹ ꝛ ad satisfactionẽ creditori siedã fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habet. iiij. regũ. iiij. c. ꝛ milites syrie volẽtes eũ capere aerisia ꝑcussus duxit eos i medio samarie coram rege israel ꝛ populo ciuitatis vt habet. iiij. reg. vi. c. Patet igit ex predictis ꝙ iesus ratiõabiliter aliqua facta sua bona publicauit ꝛ aliqua occultauit.

¶ Cõtendit iude⁹ probare ꝙ pater fili⁹ ꝛ sp̃usanctus nõ sunt vnius eẽntie: q: vnũ pctm̃ dimittit ab vna psõa qđ nõ dimittit ab altera.

Sextũdecimuꝫ:



argumẽtũ iudeorum sumit ex euãgelio ex illo loco. Mat. xij. oẽ pctm̃ ꝛ blasphemia dimittet hoībus: spiritus autẽ blasphemie non dimittet. Et quicũqꝫ dixerit verbũ cõtra filium hoīs dimittet ei qui aũt dixerit cõtra spiritũsanctuꝫ nõ remittet ei: neqꝫ in hoc seculo neqꝫ i futuro. Ex his arguit sic iude⁹. Uos xp̃iani dicitis ꝙ pr̃ ꝛ filius ꝛ sp̃ussanct⁹ sunt vnius essẽtie ꝛ vnius volũtatis: quõ ergo dicit verbũ seu blasphemia cõtra spiritũsanctũ ꝛ non cõtra filiũ ꝛ patrẽ: ꝛ quõ vn⁹ dimittit peccatũ vel blasphemiã sine alio. hec enĩ q̃ vident haberi ex verbis iesu iplicãt ꝯtradictionẽ si sunt vnius essentie. ꝛ vn⁹ blasphemator ꝛ alter nõ: sequit ꝙ idẽ blasphemat ꝛ nõ blasphemat si sunt vni⁹ volũtatis ꝛ alter remittit ꝛ alter nõ seqt ꝙ idẽ remittit eidẽ blasphemãti ꝛ nõ remittit q̃ sunt ꝯtradictoria. ¶ Itẽ de aĩa blasphemãtis ipm xp̃ꝫ separata q̃ro dicit iudeus vbi sit. s. i celo vel in gehẽna. Si dicat ꝙ in celo sequit ꝙ sp̃ussanct⁹ ipotẽs est ad puniẽdũ blasphemiam illatã sibi ꝛ ab eo nõ remissaꝫ. Si aũt dicat ꝙ est in gehẽna sequit ꝙ pr̃ ꝛ fili⁹ sunt ipotẽtes ad saluãdũ eã cũ remiserit blasphemiã. Itẽ si duo remittũt scꝫ pr̃ vel fili⁹ ꝛ sp̃ussanct⁹ nõ remittit q̃d ꝓficit blasphemãti ꝛ q̃d sibi nocet si sp̃ussanct⁹ nõ remittit: ex quo pr̃ ꝛ fili⁹ remittũt ei. Ex his ergo q̃ videt friuola ꝯtradictionẽ iplicãtia q̃ tñ sequunt ex vbis iesu nazareni cõcludit iude⁹ ꝙ ei⁹ doctrina nulli⁹ sit momẽti. ¶ Satis pꝫ intelligẽtib⁹ ꝙ obiectiões iste ꝓcedunt ex imaginatione falsa circa articulũ

sancte trinitatis q̃ articulus satis est declarat⁹ supra.c.xxiij.quarte cõsiderationis huius tertij libri ex scripturis hebraicis: nõ solũ q̃ in eẽntia diuina sint plures sȝ q̃ sunt tres ⁊ solũ tres: nec est cõtra intẽtionẽ antiquorũ hebreorũ dicere pluralitatẽ in deo dũ tñ vnitas essentie teneat̃ q̃ nos xp̃iani tenem⁹ firmiter ⁊ ꝯfitemur fideliẽ. ¶ His ergo suppositis r̃ndẽdũ est ad obiectiões. Circa qḋ sciẽdũ ẽ q̃ saluator. Mat.xij. distigũit blasphemiã cõtra filiũ hoĩs a blasphemia cõtra sp̃m sanctũ. Primaȝ vocans verba iudeorum nequiter ꝓlata cõtra benignitatẽ humanitatis sue. Comedebat eñ ⁊ bibebat cũ hominibus etiã aliquãdo cũ pctõribus sicut clemẽtissimus medic⁹ cũ egrotis ⁊ ꝑpter ea iudei vocauerũt eũ voracẽ ⁊ potatorem vini publicanorum ⁊ pctõrum amicuȝ vt habet̃ mat.xi.c. Et hãc blasphemiã dicit saluator remissibileȝ eo q̃ erat excusabilis ĩ ꝑte ex cõsideratione fragilitatis humane. Secundã vero blasphemiã vocat verba cõtra deitatẽ suã nequiter dicta. Uidẽtes eñ ab eo fieri expulsiones demonũ illuminatiões cecorum: suscitatiões mortuorum ⁊ silia q̃ nõ poterãt fieri nisi virtute diuina. Judei tñ ea nequiter attribuebãt ꝟtuti demonis dicẽtes. Mathei.xij.c. Hic demõia nõ eicit nisi ĩ beelzebuth ꝑncipe demoniorum ⁊ hanc blasphemiã dixit saluator irremissibilẽ: non simpliciter sed de difficili remissibilẽ. Nã ex parte blasphemantiũ nõ erat aliqua excusabilis ratio, in toto vel ĩ parte: q: talis blasphemia cõtraria ẽ ꝑncipio remissiõis pctõrũ q̃ ẽ virtus diuina. Et q: eadẽ deitas est in trib⁹ ꝑsonis. ideo blasphemãs cõtra vnã ꝑsonã blasphemat etiã contra aliã: ⁊ similiter q: eadẽ bonitas est in trib⁹ ideo vna ꝑsona nõ remittit sine alia. Nã opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorũ aliquando ꝑsone spiritus sancti attribuit̃. q: pncipiuȝ remissiõis huiusmodi est, bonitasque est attributum spiritus sancti. Patet igit̃ q̃ obiectiones iude suprapositeꝑcedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat aũt. ostẽdere q̃ irremissibile dupliciter dicit̃ vno mõ ꝯdictorie id est nullo modo remissibile. Alio mõ cõtrarie id est de difficili remissibile: h̄ mõ patet.v.meth. vbi dicit̃ q̃ impossibile ⁊ intrãsibile. vno modo dicitur quod nullo modo põt fieri vl̃ transiri. Alio modo qḋ de difficili potest hoc etiã declarat̃ de communi modo loquẽdi. Dicitur eñ de ceco perfecto q̃ nõ potest videre simpliciter: ⁊ de cecutiẽte q̃ nõ potest videre: q: videt cum difficultate. Tertio hoc d̃clarat̃ ex modo loquẽdi scripture veteris testamenti. Josue eñ cõsiderans difficultatem populi ad bonum ⁊ ꝓnitateȝ ad malum dicit Josue vltimo capitulo nõ poteritis seruire domino ⁊c. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sȝ de difficultate. Nam ibi subdit̃ q̃ iniit fedus inter populum ⁊ deũ vt seruiret domino. Itẽ Hieremie.xiij.

ea. Si pōt ethiops mutare pelle₃ suā ꝛ pard⁹ varietates suas ꝛ vos poteritis bn̄ facere cū didiceritis malū₃. Qđ eīn ethiops ꝛ pardus possunt mutare pelles suas hoc ē īpossibile simpliciter. S₃ ꝙ assuetus ad mala reuertat̄ ad bn̄ agendū nō est impossibile s₃ difficile eo ꝙ habitus vitiosus īclinat ad malū agendū ꝑ modū nature. Exemplum aūt habetur in manasse rege q̄ dū vixit fuit assuetus in pessimis ꝛ tn̄ finaliter reductus fuit ad bonū virtutis. vt patet. ij. paralip. xxxiij. ꝛ in fine libri vbi ipsi⁹ ponit̄ oratio. ¶ Quod aūt iudeus q̄rit vltio de aīa blasphemātis vbi sit. Dicendū ꝙ si recessit a corpore cū peccato blaspemie est ī inferno Si vero recessit totaliter expedita quātū ad culpā ꝛ penā est in celo. Si aūt recessit liberata a culpa s₃ adhuc ad penā temporale₃ obligata detinetur ad tp̄s in purgatorio donec purgetur ꝛ sic ad gloriā transferatur nec aliqua ꝑsona diuina est impotens ad saluandum eū: vel puniendū: q₂ sicut tres persone sunt vn⁹ de⁹ ita sūt vnus de⁹ oīpotens ad faciēdū de creatura quicquid placet sibi s₃ ordinē sue sapientie ꝛ iustitie.

¶ Quod iesus xp̄s nō est ver⁹ de⁹ q₂ dicens ꝙ venit saluare qđ ꝑierat contradicit sibiipsi loquēs parabolice.

Decimūseptimum argumētū iudeoꝝ ex euāgelio sumit̄ ex illo loco. Mat. xviij. nō ē volūtas añ patrē vestrū q̄ in celis est vt pereat vn⁹ de pusillis istis: ꝛ ibidē ꝑmittitur venit filius hoīs saluare qđ perierat. Item Mat. xiij. c. dicit. Ideo in parabolis loquor eis q₂ videntes nō vidēt ꝛ audiētes nō audiunt neq₃ intelligūt. Ex his arguit sic iudeus. Si venit iesus saluare qđ perierat vt dicit ꝛ tn̄ loq̄batur peccatoribus parabolice vt nō intelligerēt nec ꝑ cōsequens cōuerterētur vt ibidē in euāgelio subditur. Ista sibi vident̄ manifeste ꝯdicere. s. ꝙ q̄reret salutē pctōꝝ ꝛ nō q̄reret nec vellet. Itē istud vltio dictū destruit verbum dn̄i ezechielis. xviij. Nolo morte₃ peccatoris sed vt magis cōuertatur ꝛ viuat. ¶ Dicendū ꝙ christus nō semp loquebat̄ turbis parabolice s₃ aliquādo plane ꝛ aperte tractans ea q̄ sunt de necessitate salutis vt patet Mat. v. c. ꝛ. vj. ꝛ. vij. vbi tradit formam perfectionis euangelice. Sed quoniā frequenter ad eius predicationē veniebant homines maligni nō ad discendū sed ad insidiandū ei. Ideo tunc loquebat̄ parabolice vt nō ītelligerēt ne daret sanctū canibus ꝛ poneret margaritas ante porcos. Aliqñ etia₃ fidelib⁹ ꝛ deuotis loquēs parabolā ꝑmittebat ꝛ postea exponebat: vt ex ꝑmissiōe ꝑabole veritas gratiosius caperet̄: ꝛ hic mod⁹ cōiter in ecclie ꝑdicatiōibus obseruat̄. Patet igit̄ ꝙ iesus aliqñ loq̄bat̄ parabolice ꝛ aliquādo plane ꝛ ꝯ rationabiliter. nā ezechiel ꝛ alij ꝓphete frequenter vtroq₃ modo loquebātur vt patet eoꝝ libros ītuē

ti. Moyses etiã aliquãdo loq̃bat populo velata facie aliq̃n ṽo sine velamine. ¶ Itẽ iude⁹ arguẽs ꝯ iesũ eo ꝙ dicit i parabolis loquor eis vt vidẽtes nõ videãt. ⁊c. Arguit ꝯtra deũ veteris testamẽti. ⁊ ꝑ ꝯñs seipsũ. dicit enĩ. Dñs Esaie. vj. c. Exceca cor ppl̃i hui⁹ ⁊ aures ei⁹ aggraua quã auctoritatẽ Iesus ita allegauit tanq̃ ĩpletã ĩ sua p̄dicatiõe ꝑ quã simplices ⁊ illiterati fuerũt illuminati in apostolis ⁊ sacerdotes ⁊ scribe fuerũt excecati. De cã hui⁹ cecitatis dictũ fuit supra ꝯsideratiõe p̄ria huius tertij libri. Nec obstat ꝙ ṽba Esaie sunt h̃ aliqualr̃ mutata. Nã ap̄l̃i ⁊ euãgeliste allegãtes scripturã veteris testamenti magis curauerũt allegorie sensũ q̃ ṽba. hec autẽ excecatio fuit ab antiq̃s doctoribus iudeorũ exponẽtibus in libro. Af. c. j. decoris illud q̃d dixit moyses Deutero. xiij. c. generatio praua atq̃ ꝑuersa heccine reddis domino popule stulte ⁊ insipiens glo. stulte ĩ his q̃ p̄cesserũt ĩsipiẽs ad futurũ seculum ꝑ quod intelligit ĩp̄s messie in glosis hebraicis vbiq̃. ¶ Quod autẽ vlterius dicit iesum destruere verbũ domini dicẽtis. nolo mortẽ peccatoris ⁊c. nõ valet. Nã in populo sunt aliq̃ peccatores penitẽtes ⁊ aliq̃ obstinati de penitẽtibus dicit dñs verbũ istud ⁊ multa cõsimilia. De obstinatis vero dicit cõminationem asperam ⁊ totalem destructionẽ. Iob. xxj. c. ducunt in bonis dies suos ⁊ in pũcto ad inferna descẽdunt ⁊ hoc patet per effectum de chore ⁊ sibi adherẽtibus Numeri xvj. Et ideo si arguit iudeus ip̃m destruxisse dñi verbũ eadẽ ratiõe sequit̃ ꝙ destruit deus verba sua quod est iniquũ. ⁊ contra seipsum maxime in verbis vbi in eodẽ cõtextu litere talis mod⁹ loquẽdi cõtrari⁹ de obstinatis ⁊ penitentib⁹ frequenter inuenit̃: vnde Exodi. xxxij. c. dicit. Ego occidã. s. obstinatos: ⁊ ego viuere faciã. s. penitẽtes: ⁊ psalmo. lxxvij. Cũ occideret eos q̃rebant eũ ⁊ reuertebant̃ ⁊c. Occisio refert̃ ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitẽtes qui aliorũ pena territi reuertebantur ⁊ penitebant.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̃s non est deus q̄ orauit.

Decimũoctauũ argumentũ iudeorũ ex euãgelio sumit̃ ex illo verbo mat. xxvj. c. tũc venit cũ illis iesus in villã q̃ dicit̃ gethsemani ⁊ dixit discipulis suis sedete hic donec vadã illuc ⁊ orẽ. Et h̃ arguit sic iude⁹. Si iesus est de⁹ q̃re orauit ipsius enĩ dei nõ est orare sed ab aliis orari vt sic liceat loq̃. ¶ Per superius dicta faciliꝰ istud argumentũ iudaicũ soluit̃: q̄ declaratũ ẽ supra ꝑ scripturas hebreorũ ꝙ messias in veteri testamento ꝓmissus futurus erat ver⁹ homo ⁊ verus deus in vna ꝑsona. Item ꝙ redẽpturus erat mundũ ꝑ passionẽ suã in humana natura. Itẽ ꝙ iesus nazaren⁹ est ver⁹ messias iudeis ꝓmissus. Iõ habuit corp⁹ passibile ⁊ mortale ꝓ nr̃a redẽptio

ne vsq3 ad suā resurrectionē. In q̄ habuit corpus immortale z glorio sum. ¶ Dicendū ergo q̄ iesus nazarenus ī humanitate ꝓ nobis assumpta in qua est minor patre orabat eum pro nobis sicut scribitur Esaie. liij. z pro transgressoribus orauit vt. s. non perirent. qđ capitulum intelligit de xp̄o ad litterā sicut supra sepe declaratū ē. Orauit etiā pro seip̄o Johannis. xvij. c. pater clarifica filiū tuum zc.

¶ Cōtēdit q̄ iesus xp̄s nō est de⁹ quia fuit tristis z timuit.

D Ecimūnonum argumētū iudeoꝝ ex euāgelio sumit ex illo loco mathei. q̄ supra assumpto petro z duob⁹ filijs zebedei cepit tristari z mestus eē. tūc ait illis. Tristis est aīa mea vsq3 ad mortē: sequit̄ ꝓcidit in faciē suā orās z dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex his arguit iude⁹ dupliciter. Prīo sic. Quis vnq̄ audiuit de deo loqui tremēte z timēte cū3 deus sit oīpotens ad faciendū qđ vult sine difficultate. Si aūt dicat̄ q̄ iste timor z tremor in carne fuit sed nō in aīa: quis est ita fatu⁹ qui ignoret carnē dolere z timere nisi per aīam. Itē. ij. ꝑ hoc q̄ dicit trāseat a me calix iste zc. patet q̄ in eo nō fuit virt⁹ ad saluādū vitam suā z carnē. Respondet̄ ꝑsupposito q̄ sepe supra declaratū est q̄ iesus est ver⁹ deus z verus hō. Ad primū dicit̄ q̄ timor z tremor z similia nō fuerūt in natura diuina qz hoc est īpossibile nisi tm̄ metha phorice sic Geñ. vj. c. dicit̄: z tact⁹ dolore cordis ītrinsec⁹ delebo inquit hoīem quē creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̄tū ad patrē aīe superiorē q̄ est intellectiua. In q̄ iesus ab istāti sue cōceptiōis fuit cōprehensor z summo gaudio fruebat̄. Sed q̄tū ad partē aīe inferiorē q̄ dr̄ sensitiua z est ī organo corpali ī qua iesus fuit viator fuerūt ꝓdicta ad opus nostre redēptiōis: z vt in ipso ostenderet̄ vere naturā sensibilis ꝯtra futuros hereticos q̄ dicturi erāt q̄ xp̄s nō habuit corp⁹ passibile s3 celeste. ¶ Ad scđm cū inducit̄ transeat a me calix iste. Dicendū q̄ hec petitio erat sensualitatis sicut monētis q̄ naturaliter horret mortē s3 erat rōnis sicut ꝓponētis eā per quā tñ rōnē iesus acceptabat mortē qz volūtas rōnalis ī eo erat totaliter voluntati diuine cōformis. Iđ dicebat verū tamē nō mea sed tua volūtas fiat z accipit̄ hic voluntas ꝓ appetitu sensitiuo: quē appetitū intellectus supabat. Ideo de ipso scribitur Esa. liij. c. Oblatus est qz ipse voluit in hebreo sic habet̄ inangustiatus est quia ipse voluit: z infra eodē. c. dicit̄ ip̄e tradidit in mortē animam suam z cum sceleratis reputatus est: z ꝓpter hoc dicebat math. xxvj. c. Spiritus quidē ꝓmptus est. i. volūtas rationis prompta est ad mortem caro autē infirma. i. sensualitas: z hoc inuenitur nō solum de iesu nazareno: s3 etiā in martyrib⁹ in nouo testamēto sicat patet de multis z etiā ī veteri

testamento. De machabeis ab anthiocho tormētatis: et de heleazaro de quo dr. ij. Machabeorum. vj. c. sed cum plagis perimeretur ingemuit et dixit. Dñe qui habes sanctā sciētiā tu scis q3 cū a morte possim liberari graues corporis sustineo dolores: sm aiam aūt id est secūdū partē aīe superiorē libenter hec patior. Qd autē arguit iudeus q caro non dolet timet et tristatur nisi per animā hoc est verū de aīa sensitiua: sed q3 nescit distinguere inter sensum et intellectum: ideo facit ridiculosum argumentum.

¶ Cōtēdit iudeus q christus nō est deus: q3 iuit ad ficulneā ad perquirendū fructus que non habebat nisi folia: et q maledixit ei cum nihil nocumenti sibi fecerat.



Vicesimū argumētū iudeorum ex euāgelio sumitur ex illo qd scribitur Mat. xxj. Mane aūt reuertēs in ciuitatē esuriit. et videns fici arborē vnā secus viā iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tm: et ait nūq̄ ex te nascatur fructus in sempiternū et arefacta est ptinuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si iesus fuisset deus cognouisset a lōge fructum ficulneā nō habere nec ad eā iuisset. Itē cū ipse dicit bñfacite his q oderūt vos: quō maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: et iō videtur hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicēdū q iesus nō solū inquātum deus quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore nō esse: sed et inquātū hō: q3 quilibet etiā satis simplex poterit illd scire cū nō esset tēpus ficuū vt dr Marc. xj. c. ad qd ḡ iuit ad arborē fructu vacuā. Dicēdum q sicut pphete veteris testi aliqñ pphetabāt vbis: aliqñ sensibilibus signis: sicut hieremias pdixit destructionē ciuitatis hierusalē per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habetur hieremie. c. xxviij. ad significādū q populus cathenis vinctus duceretur in captiuitatē. ita iesus q hic dr ppheta magnus Lu. x. c. et de q pdictum fuit. Deuter. xviij. c. pphetā suscitabit vobis deus de fribus vris etc. destructionē ciuitatis hierlm futurā per romāos pdixit. Lu. xix. eo. q nō cognouisset tps visitatiōis sue. s. per xpm. Que qdē cognitio ad sacerdotes et legispitos ptinebat et iō defectū eorum et punitionē signauit per sensibile signū arboris fructu carētis. Nā ipse veniēs ad sacerdotes et legispitos quorum fructū boni esuriebat vacuos bonis opibus inueniebat et per maledictionē arboris eosa deo maledictos significauit Et per eius arefactionem eorū destructionē pfigurauit. Nam postea capta ciuitate per romanos cū sacerdotes misericordiā peterēt. titus iussit eos occidi dicēs eos eē de generes dei q tēplo destructo cuperēt superuiuere. Pz igitur ex pdictis q iesus circa ficulneā nihil faciebat ex ignorātia seu pturbatiōe ire sz ex magna rōne et misterij significatiōe

¶ Cōtēdit q iesus xps nō est deus q3 accepit ab alio ptātē dicēs data ē mihi oīs ptās in celo et in terra.

Vicesimus primum argumētū iudeorū est ex euāgelio sumitur ex illo verbo Mat. vltio. c. Data est mihi oīs potestas ī celo ⁊ in terra. Ex hoc arguit iude⁹ qḋ iesus nō sit deus qui ex se est potētissimus ⁊ ab alio nō accipit ptātem. Si autē dicat ꝙ a patre data est sibi potestas. hoc nō valet q̄r xp̄iani dicūt prēm ⁊ filiū eē equales. ❡ Dicēdū ꝙ ī iesu duplex est ptās sicut est duplex natura. Una est ptās diuīa quā hꝫ ab eterno nō tū a se ſꝫ a patre a q̄ est distinct⁹ in pſona: nō tū in hoc minor est pr̄e q̄r ab eo accipit eandē ī numero naturā ⁊ ptātē sicut sepius superi⁹ dictum est. tamē iesus nō loquit hic de ista ptāte sed de alia quā a deo accepit in humana natura. Nā ab istāti assumptionis hūane nature ad pſonā filij illa natura habuit excellētiā super omnē creaturā auctoritatiue non tm̄ executiue. Nā īter oēs apparuit in forma serui ī hūana natura passibili ꝓpter misteriū nostre redemptionis ad īplēdū sicut fuerat ꝑdictū Esa. liij. Uere lāguores nostros ip̄e tulit ⁊ dolores nr̄os ipse portauit. Disciplina pacis nr̄e sup eum ⁊ liuore eius sanati sum⁹. qḋ intelligit ad literam de xp̄o etiam ſm antiquos doctores hebreorꝫ ꝓut dictū fuit supra libro pr̄o in ap tione noni thesauri. Sꝫ in sua resurrectiōe accepit hāc potestatē executiue ideo tūc dixit data est mihi oīs ptās ⁊c. Tū in iudicio finali omnia pleni⁹ erunt subiecta sibi sicut ostēdit apostol⁹ ad hebreos. ij. c. Per hāc tū potestatē que finita est nō est nec erit eq̄lis deo prī. Sic ergo pꝫ responsio ad obiecta iudeorū ex euangelio.

❡ Cōtēdit ꝙ iesus xp̄s nō est vn⁹ deus cū pr̄e ⁊ sp̄ūsancto quia ipse descendit in vterū virginis ⁊ non pater ⁊ spiritussanctus.

Vicesimūsecūdum argumētū iudeorꝫ accipit ex ꝟbis xp̄ianorꝫ. Uñ dicit iude⁹ sic vos xp̄iani dicitis ꝙ est vn⁹ creator. ⁊ ꝙ xp̄s vr̄ est fili⁹ ei⁹ ⁊ ꝙ descēdit de celis sine sepatione a pr̄e ⁊ a sp̄ūsancto. q̄ñ ergo vos dicitis ꝙ fili⁹ descēdit ī vtero virginis q̄ro si tūc pr̄ ⁊ sp̄ūsanct⁹ fuerūt ab eo sepati. aut nō. Si dicatis ꝙ sic. est ꝯtradictio ī ꝟbis vestris: q̄r dicitis ꝙ descēdit sine separatiōe ab eis. Si ꝟo dicatis qḋ nō sequit ꝙ pr̄ ⁊ sp̄ūsanctus sunt incarnati sicut ⁊ fili⁹ qḋ vos negatis. ❡ Dicendum ꝙ descensus filij in vterū virginis non est intelligendus ꝑ motum localeꝫ sed per nouū effectum in virgīe. q̄ quidēꝫ effectus est cōiunctio diuīe nature ⁊ humane ī vna pſona. Hec igitur coniunctio pōt cōsiderari dupliciter. vno mō effectiue ⁊ sic facta fuit a trib⁹ pſonis. s. pr̄e ⁊ filio ⁊ sp̄ūsancto. nā eorū opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue ⁊ sic illa cōiunctio terminata est ad pſonā filij ꝓpter quod solus fili⁹ dicit incarnatus. licet aūt ad hoc non pōt poni exemplꝫ ꝙ non habeat pl⁹ de discōueniētia q̄ꝫ de cō

ueniētia tñ q̄ntum ad aliquid pōt poni cōueniēs. Ponat͛ igit͛ casus. plato. sortes. cicero tractāt matrimoniū berthe cū sorte qui est media persona. Si igit͛ queraf a quo est effectiue ista m͛rimonialis ꝯiūctio. ptz ꝙ a tribus. Si autē q̄raf ad quē est terminatiue. patz ꝙ ad sortē tm̄ ꝑpter qđ ipsē solus đr et est berthe maritus. Sic suo modo est in ꝓposito. q2 lȝ pater ꝛ filius ꝛ sp̄ūssanctus sint vnū in natura. tñ sunt distincti in ꝑsonis. Incarnatio vero terminata est ad filium ꝑ ut ꝑsonaliter distīguit͛ a p̄re ꝛ sp̄ū sancto nō tamē dicitur separatus ab eis q2 nomen separationis nō accipitur in diuinis ꝑsonis quia significat diuersitatē essentie: nō autē sic nomen distinctionis. Itē habemus aliud exemplū in trib⁹ domicellis induētibus tertiā illarum de quibus potest dici ꝙ quicquid facit vna facit alia vna tñ sola induit͛. Eodē modo dicēdū est ꝙ opus incarnationis aliqñ attribuit͛ patri vt ibi. Cū autem venit plenitudo tēporis misit de⁹ filiuȝ suū ꝛc. Ad Gal. iiij. Quādoq3 aūt filio attribuit͛. vt ibi exiui a patre ꝛ veni in mūdum. Iohānis. xvj. c. Quādoq3 attribuitur sp̄ūisancto vt in symbolo. Qui cōcept⁹ est de sp̄ūsancto. sed hec ideo dicunt͛ q2 opus incarnatiōis fuit marie potētie sapiētie ꝛ bonitatis q̄ trib⁹ ꝑsonis attribuunt͛: solus tñ filius terminatiue vt dictuȝ est indutus est veste carnis hūane iuxta illud ad philipeñ. ij. Exinaniuit seip̄m formā serui accipiēs in similitudinem hoīm factus ꝛ habitu inuentus vt homo. Sic igitur ptȝ ꝙ ad dictū xp̄ianorum de incarnatione nō sequit͛ cōtradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus xp̄s nō est deus q2 fuit missus siue mittens.



Vicesimū tertiū argumentum iudeorū est: Quero a vobis xp̄ianis: dicit iudeus. Utrū videlicet xp̄us fuit mittēs vel missus. Si dicatis ꝙ missus: quis vnq̄ audiuit deuȝ missum ad alterū quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autē dicatis ꝙ est mittens: vos facitis eum mendacē. quia dicit. Iohan. viij. ꝛ ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdū ꝙ dei filius est mittēs ꝛ missus. fuit eñ missus in mundū a patre ꝛ spiritu sancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratuȝ argumento. xxiij. quarte cōsiderationis ꝑ auctoritatē Esaie. xlviij. ꝛ nūc misit me dn̄s ꝛ sp̄ūs eius. hec dicit sanct⁹ tuus redemptor israel est etiam mittēs sp̄mſanctuȝ sicut dicit͛ Iohā. xv. mittam vobis sp̄m veritatis ꝛc. Circa qđ sciendū qđ missio alicuius importat duplicē habitudinem vnā ad mittētē ꝺm quā aliquomodo missus ꝓcedit a mittēte. Aliā ad terminū ad quē mittitur ꝺm quam missus est vbi prius non erat: vel est ibi alio modo q̄ prius. licet autem in diuinis non sit ꝓcessus vni⁹ ꝑsone ab alia ꝺm motū localē vel sep̄ationē realē: tñ est ibi ꝓcessus ꝺm originem

quia fili⁹ pcedit a patre ꝛ spūssan ctus ab vtroqꝫ. sic igiꝰ fili⁹ ꝛ spūs sanct⁹ habēt habitudinē ad mittē tē: habent etiā habitudinē ad ter minum missionis nō tñ sic intelli gēdo ꝙ incipiāt esse vbi prius nō erāt simplr̄ qꝛ de necessitate sunt vbiqꝫ p essentiā potētiā ꝛ p̄sentiā sicut patet hieremie. xxiij. Celū et terrā ego impleo dicit dñs. Sꝫ sic intelligendo ꝙ incipiant esse vbi prius erant tñ alio modo dictur⁹ filius missus in mūduꝫ a patre qñ incipit ibi esse vt hō vbi tñ prius erat vt deus Johānis. j. c. In mū do erat ꝛ mūdus per ip̄m factus est ꝛ mūdus eum nō cognouit. In ppria venit ꝛc. ꝛ spūssanctus simi liter dicit missus apostolis visibi liter. qñ sup eos apparuit signo vi sibili. Nā hoc modo prius nō erat ibi. ꝛ quotidie mittitur inuisibiliꝰ ad sanctificādū creaturā rationa lem. qꝛ incipit ibi esse p gratiā san ctificātē: vbi tñ prius erat p essen tiā p̄sentiā ꝛ potētiā. Ad argumē tum iudei patet ꝙ nō est cōtradi ctio qꝛ licet filius sit mittēs ꝛ mis sus non est ꝯm idem.

¶ Cōtendit ꝙ iesus xp̄s non est deus qꝛ locutus est sathan studet ad interficiendum me.



Vicesimūquar tū ꝛ vltimū argumen tū iudeoꝝ est in libro symonis cephe dicit iesu. Ecce sathā studet ad interfi ciēdū me de manu dñi ꝛ nō dabit me in manu sathā. Ex hoc arguit iude⁹ dicēs. Quare nō confunde mini vos xp̄iani dicere istū deum sic loquētē. ¶ Dicēdū ꝙ iste iude us falsum accipit. Nā in epistolis petri aut alibi non inueniꝰ hoc di ctū a iesu nazareno tñ si hoc dixis set ꝛ fcm̄ fuisset nullū incōueniēs sequereꝰ. Nā supra declaratuꝫ est ꝙ iesus est verus de⁹ ꝛ verus hō ī vna psona ip̄e xp̄o sicut de⁹ pmisit se inqꝫtū homo a dyabolo tēptari ꝛ de loco ad locū portari vt supra dcm̄ est. ꝛ qꝛ pater ꝛ spūssanct⁹ sūt vnus deus cū eo. Jō ab ipsis fuit etiā ista pmissio. Jō si sathan hoc modo fuisset pmissus q̄rere qꝺ ip deus allegat falso nullū inconue niēs sequereꝰ. Patet etiam iudei falsitas vt dicit Nicola⁹ de lyra p hoc qꝺ obiectiōes suas in aperto mendacio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeoꝝ p ar gumēta sumpta ex natura ꝛ alle gāt ꝯ legē xp̄i. xxiiij. impossibilia.



Exta cōsidera tio ē de bello iudeoꝝ per argumenta sum pta ex natura. Sicut eñ mille nocendi modos hꝫ dya bolus sic ꝛ iudeus eius filius. Cū enim miserabiliter duo bella pria perdiderūt tanqꝫ homines sine le ge ad speculū nature se vertētes vigintiquatuor īpossibilia natu re mouēt cōtra nostrū fidei forta liciū. si forte possint illꝺ expugna re ac si musca volatu alarū suaruꝫ niteretꝰ obscurare claritatē solis.

¶ Impossibile est deū inquinari qꝺ tamen sequeretur si incarnare tur in corpore mulieris.

PRimū impossibile mouet̄ circa icarnatione filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile ē deū inq̄nari ꝗ ipossibile ē deū incarnari. antecedēs est cōiter ꝯcessū. ſꝫ ꝯseq̄ntia ꝓbat̄ q2 ad oppositū ꝯñtis seq̄t̄ oppositū añcedētis. Seq̄t̄ em̄ si possibile ē deū icarnari ꝗ possibile est deū inquinari q2 si de⁹ icarnaret̄ igrederet̄ i corpore mulieris q̄ ē res imūda ꝛ cōsequēter iquinaret̄. ¶ Respondet̄ negādo ꝯsequētiā ꝛ ad ꝓbatiōeꝫ ꝙ ex incarnatiōe i corpore mulieris sequit̄ inq̄natio. cū mulier sit res imūda ꝛ ex ꝯtactu imūdi polluit̄ tāgēs. Dico ꝙ h̄ ꝓbatio nulla est. q2 cū lux solis tāgat res imūdas ꝛ nō iq̄net̄. quāto magis de⁹ q̄ solē facit inq̄nari a nullo imūdo pōt. Itē ꝛ si ꝯcederet̄ de alijs mulierib⁹ q2 imūde sint de ꝟgine tñ matre dei nullaten⁹ ꝯcedit̄ q2 ipa mūdissima fuit. De ipa ei ꝓpheta uit Hieremias. c. iij. Nouū faciet dñs sup terrā mulier circūdabit virū. in quo ostēdit̄ ꝙ hec mulier mūdissima fuit in ꝯceptu suo ꝛ natiuitate alr̄s nō eēt nouū. q2 antiquū est mulieres ꝯcipi ꝛ gñari in pctis. Itē alij infantes inq̄nātur in vētre matris ꝛ istud ē antiquū ſꝫ fuit nouū i vētre ꝟginis ꝙ vir ille de q̄ loquit̄ ꝓpheta. plen⁹ scia ꝛ ꝟtute ab istāti sue ꝯceptiōis in mūdissimo illo vtero mūdissime ꝯtineret̄. nec matricē mulierꝫ quā de⁹ ordiauit locū nature hūane ccōcipiēde reputar̄ debem⁹ locū imūdū nec malū ſꝫ tāq̄ meliorē datū ab eo nature hūane i actu. q2 ibi ītus itrauit spūſctūs ad samsonē ꝛ ad hieremiā ꝛ ad iohānē baptistā ꝛ ibi it⁹ i corpe illo creat de⁹ de nouo animā rōnalē i q̄lib3 creatura q̄ fuit ꝛ erit: De mūdicia ēt huius mulieris ꝓphetauit salomon cāticoꝝ. iiij. ipā3 laudādo i psona dei patris dicēs. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō ē i te: ecce q̄ clare absq3 macula ꝛ imūdicia ipā3 ꝯfitet̄. Itē eā āpl⁹ laudādo i eo. ii. dic̄. Sic̄ liliū iter spias sic amica mea iter filias. Uocat aūt de⁹ filias suas oēs ꝟgies q̄ opa castitatꝫ pietatꝫ ꝛ ꝟginitatꝫ fecerūt. Sꝫ pp excellētissima opa ꝟginis iter filias suas cā liliū vocat. q2 ꝛ si ille sint filie tñ cū aliq̄b⁹ spinis originalis vel venialis culpe fuerūt. Hec āt liliū int̄ spinas sine spinis culpe ꝛ imūditie. Remirceris ꝗ iudee si i ꝟgie mūdissima de⁹ tm̄ voluerit hūiliari ꝙ i ea sit icarnatus sine iq̄natiōe q̄cūq3 ꝛ ꝺ ea nasci ꝟgie ꝑmanēte pp nr̄u3 amorē. Hāc ei hūiliationem videbis ꝙ de⁹ ostēdit moysi i figura qñ se demōstrauit eidē i figura rubi nunq̄d nō erāt mlt̄e alie arbores nobilissime noluit tñ appcre nisi i infimiore arbore vt sūmā hūilitatem suā ostēderet. ꝛ sic̄ non ꝯburebat̄ de⁹ i rubo q̄ videbat̄ ardere nec i ꝟgine iquinabat̄ q̄ ab alijs sicut alie mulieres reputabat̄ ꝯcepisse ꝛ sicut rub⁹ ardebat ꝛ nō cōburebat̄ ſꝫ māsit integer et incorrupt⁹ sic et virgo maria integra et incorrupta mente ꝛ corpore semper

pmā sit. In hoc ergo virgine de⁹ descēdit ibi se humiliauit vbi ca ro factū mūdissima ɔceptiōe vir gin ei ꝛ mūdissimi thalami. ¶ Et si dicat iude⁹ quō ē possibile deū humiliari cū sit altissim⁹. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de ei⁹ ꝑ fectione sed extollit ꝛ superalta tur eius clemētissima bonitas ex amore ꝓ humani gñris redēptio ne: ꝙ ne sit tibi difficile testimo niis legis tue pādere ꝓpono ei⁹ humilitatē qꝛ nō solū se humilia uit i virgine cōcept⁹ ꝛ de virgine nat⁹ sicut dictū ē. Sꝫ ꝛ vltra se hu miliauit humillime īter hoīes ɔuersat⁹ sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude ꝛ letare filia syon ec ce rex tu⁹ vēit tibi iust⁹ ꝛ saluator ꝛ ipse pauꝑ ꝛ ascēdēs super asinā. Ecce nimia humiliatio ꝙ ille q̄ ē dñs celoꝝ ꝛ terre oīumqꝫ diuitia rū venit pauꝑ mansuetus sine ali qͣbus diuitiis mūdi: ꝛ sup asinaꝫ ascēdēs qꝺ vn⁹ mīr iude⁹ ignomi niā reputaret. Predicta ꝓphetia ad literaꝫ etiā secūdū hebreos in telligit̃ de messia de quo ꝓbatuꝫ ē supra argumēto. xxij. quarte cō siderati ōis huius tertij libri. ꝙ de beret esse deus ꝛ probatum est su pra etiaꝫ primo libro in aptiōe. xij thesauroꝝ ꝙ iste ver⁹ messias de⁹ ꝛ homo ē iesus nazarenus. Secū duꝫ testimonium est dauid ꝓphe ta qui in psalmo. cxxxvij. i ꝑsona dei loquēs ꝛ ostēdens ꝙ deus ni mis debebat humiliari accipiēdo preteritū pro futuro. Dicit Credi di propter qꝺ locutus suꝫ ego au tē humiliatus sum nimis. Ego di xi in excessu meo oīs hō mēdax. Sꝫ supple ego satisfaciā ꝓ oībus illis q̄ conuersi fuerint ad me. s. ꝑ humilitatē passiōis mee. Jdō seq̄ tur Quid retribuā dño ꝓ oībus q̄ retribuit mihi Calicē salutaris accipiā ꝛ nomē dñi inuocabo. Ec ce quō declarat nobis fili⁹ dei q̄ lꝫ sit altissim⁹ i excessu suo nimis tā est humiliat⁹ ꝑꝑ nos: qꝛ oēs mē daces essem⁹ si diceremꝰ qꝺ possu mus facere satisfactionē deo pa tri ꝓ culpa gñris humani. Et qꝛ ei⁹ vnigenit⁹ fili⁹ sic se hūiliauit ꝑꝑ nos nō solum nascēdo ꝛ con uersando inter hoīes sꝫ ēt factus patri obediēs vsqꝫ ad mortē cru cis ꝑpter qꝺ ꝛ deus exaltauit illū ꝛ dedit illi nomē qꝺ est sup omne nomen vt dicitur ad philippēs. ij. Hinc est ꝙ credētes in xpo nō so lū exaltabuntur in alia vita sꝫ ēt exaltati sunt in ꝑsenti: qꝛ ē eis da ta potestas sup terram: ꝛ non cre dētibus est ablata sic em̄ ipletuꝫ est canticū virginis. Deposuit po tētes de sede. s. iudeos icredulos ꝛ exaltauit humiles. s. credentes xpianos. ¶ Attēde ergo quanta fuit hūilitas xpi nō em̄ solū hūi liauit se deo patri fact⁹ obediēs vsqꝫ ad mortē crucis: q̄ erat vilior ꝛ turpior mors q̄ tunc dabatur: sꝫ etiā non contradixit discipulo ꝓ ditori eū vendenti: nec cōtradixit vēditioni: nec cōtradixit malicie iudeoꝝ ipsum ementi: nec cōtra dixit senioribus populi ipsū falso accusantibus: nec ɔdixit pontifi cibus sacerdotuꝫ eū iudicātibus nec ɔdixit principibus terre ipm

sententiantibus: nec q̄ dixit ministris iusticie ipsum crucifigentibus. oia ergo quecūq; in eo voluerunt facere facta sunt: nec apuit os suū in sūma patiētia z hūilitate vt impleret volūtatē patris z vt nobis pberet exēplū humilitatis z si pphete volūtati diuine se hūiliauerūt. Hoc fecerūt vel pp suū proprium iteresse vel aliqua excusatōe: sicut noe obediens deo se hūiliauit faciendo archā vt saluaret se. Abrahā si dimisit terrā hoc fecit vt liberaret z magnus fieret Moyses excusauit se cū eū dñs misit ad pharaonē dicēdo q erat īpeditus ī lingua. Esaias excusauit se dicēdo q habitauit iter viperas Hieremias excusauit se dicēdo q erat puer. Jonas q nō poterat. Abacuch q nō sciret: z sic de alijs. Sz xps nūq; se excusauit nūq; murmurauit z sic pz sūma hūilitas saluatoris: ī q̄ hūanitas eius glorificauit diuinitatē sup oēs z diuinitas exaltauit eū sup oia opa sua. Pz g̃ q diuine altitudini nō repugnat hūilitas nec eius puritati virgineo vtero incarnari: z quō ēt virgo beata mūdissima est z sine macula.

¶ Impossibile q corpus xpi sit eiusdez rōnis cuz nostro cum nō sit ex maris semine generatum

Secūduz impossibile est. Uos xpiani dicitis q iesus nazarenus cōceptus ē sine virili semine. Jtē affirmatis q corpus eius fuit eiusdē nature cū nro hoc videt impossibile q cū hō naturaliter generatus habeat corpus naturaliter cōstitutū ex semine maris z eo q femina subministrat q̄cq̄d sit illud: ergo ipossibile ē corpus xpi eē eiusdē nature cū nro: si nō est ex maris semine gñratuz.

¶ Ad istud argumētū respōdet. Et prio declaro q necesse fuit hominē illuz ex virgine matre nasci absq; virili semine sicut tāgit sanctus Thomas ī summa q̄ gētiles libro.iiij.c.xliiij. semē eñ viri requirit in generatiōe humana tanq; principiū actiuū pp̄ter virtutem actiuā q̄ in ipso est. Sz virtus actiua in generatiōe corporis xpi nō potuit eē naturalis: qr virtus naturalis nō subito pficit totam corporis formationē sed ad hoc indiget tpe corpus aūt xpi in ipso principio sue cōceptiōis fuit formatū z organizatū simul caro z aīata caro. Relinquitur ergo q generatio xpi humana fuit absq; virili semine. Jtē semē maris in generatiōe aīalis cuiuscūq; trahit ad se materiā quā mater ministrat q̄si virtus q̄ ē in semine maris intēdat suipsius cōplementū vt finē totius generatiōis. Uñ z cōpleta gñratione ipsuz semē immutatū z cōpletū est ples que nascitur sed in generatiōe humana xpi fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinā psonaz: non aūt aliqua psona seu ypostasis hūana cōstituēda vt ex pdictis patet. Non igitur in hac generatiōe potuit esse actiuū principiū semē viri sed sola virtus diuina: vt sicut semē viri in generatione cōi hominū in suam substā

tiā trahit materiam a matre mini strată: ita eādē materiā in generatiōe xpi verbū dei ad suā vniōnē assumpsit. Similiter aūt manifestū est q̄ cōueniēs erat vt in ipa generatiōe humana verbi dei aliqua ꝓprietas spūalis gñatiōis reluceret: ꝟbū aūt ſm q̄ dicente progrediet siue interi⁹ cōceptū siue exteri⁹ ꝓlatū corruptionē dicēti nō affert sz magis ꝑfectiōis plenitudo ꝑ verbū attēdit in dicēte conueniens igit fuit vt sic verbū dei ſm humanā generationē cōciperet z nasceret vt matris itegritas nō corrūperet. Cū hoc ēt manifestū ē q̄ verbū dei quo oīa constituta sunt z quo oīa in sua integritate cōseruant sic nasci decuit vt ꝑ oīa matris integritatē seruaret. Cōueniēs igit fuit hāc generationē fuisse ex virgine: sic ergo habem⁹ q̄ necesse fuit xpm nasci de virgine matre ei⁹ integritate ſuata z sine virili semine. ¶ Nūc secūdo ad argumentū q̄ infert ipossibile esse corp⁹ xpi eē eiusdē nature cū corpore nr̄o ex quo nō ē cōceptū ex virili semine. Dico q̄ ad hoc est manifesta rō Aristotelis dicentis q̄ semē maris non intrat materialiter in cōstitutionē cōcepti sed solū ē pricipiū actiuū. Materia vero corporis tota ministrat a matre: z sic q̄tū ad matrē corp⁹ xpi nō differt a corpore nr̄o. Nā z corpora nr̄a materialit cōstituta sūt ex eo q̄ ē sumptū a matre ¶ Si vero aliqs predicte positioni Aristotelis repugnet adhuc ꝑdicta obiectio efficaciā nō hz: similitudo ei aliquoꝝ aut dissimilitudo in materia nō attendit ſm statum materie in principio generatiōis: sed ſm conditionē materie iā preparate ꝓut est i termino generatiōis. Nō eñ differt ſz materiā aer ex terra vel ex aq̄ generat⁹ qꝛ lz aqua z terra in pricipio generatiōis differētia sunt tñ ꝑ actionē generantis ad vnā dispositionē reducant. Sic igit diuina virtute materia q̄ solū ex muliere sumit pōt reduci in finē gñatiōis ad eādē dispositionē quā hz materia: si sumat simul ex mare z femina: vñ non erit aliq̄ dissimilitudo ꝑꝑ diuersitatē materie iter corpus xpi qḋ virtute diuina formatū ē ex materia a sola matre: z corpora nr̄a q̄ ꝟtute nature formant ex materia etiā si ab vtroq̄ parēte assumant: manifestū est z q̄ pl⁹ differt a materia q̄ ex viro z muliere simul assumit limum terre de q̄ primū hoiem deus formauit quē vtiq̄ cōstat fuisse verū hoiē z nobis ꝑ oīa similē q̄ materia sūpta solū ex femina ex qua corp⁹ xpi formatū est. Vñ natiuitas xpi ex virgine nihil derogat ꝟitati hūanitatis ipsi⁹ nec similitudini ei⁹ ad nos. Licz eñ virtus naturalis req̄rat determinatā materiā ad determinatū effectū ex ea ꝓducēdū. Virt⁹ tñ diuina q̄ pōt ex nihilo cūcta ꝓducere in agēdo ad materiā ḋterminatā nō coartat. Similiter aūt nec ꝑ hoc aliquid depit dignitati matris xpi q̄ virgo ꝯcepit z pepit: quin vera mater z naturalis filij dei dicat: virtute eñ

diuina faciēte materiā naturalez ad gñationē corpis xpi ministrauit ꝙ solū ex parte mris reqratur. Ea vero q̄ in alijs matrib⁹ ad corruptionē virginitatis faciūt nō ordināt ad id qđ mris est: ſʒ solū ad id qđ pris est: vt semen maris ad locū gñationis pueniat. ꝟba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo ptʒ declaratū ꝙ lʒ corp⁹ xpi absqʒ virili semine sit cōceptū eiusdem nature vere est cū corpore nr̄o ex virili semie cōcepto. ¶ Sʒ dicet hic fortassis iude⁹. Tu xp̄iane satisfacis mihi ex natura ꝙ nō sit īpossibile iesum nazarenū cōceptū fuisse de mr̄e sine virili semie vel sine carnali pr̄e: sed volo ꝙ mihi ex sacra scriptura si quā habes illđ ostēdas. Ad hꝰ rn̄det venerabilis Petrus alfonsus cōuersus i suo dyalogo titu. vij. allegās illud Esaie xlv. Rorate celi desup ꝛ nubes pluant iustū aperiat terra ꝛ germinet saluatorē: ꝛ iustitia oriat simꝉ ego dn̄s creaui eū. ꝑpter hoc nāqʒ qđ ait Rorate celi desup ꝛ nubes pluant iustū notauit de celo spm̄ sctm̄ fore descensurū: ꝑpter hoc aūt qđ seqt̄. Aperiat terra ꝛ germinet saluatorē corp⁹ ꝟginis accipim⁹ que supueniēte spū sancto ꝛ cōceptura ꝛ saluatorē fuerat paritura ſʒ ꝛ hoc qđ est: ego dn̄s creaui euʒ innuit ꝙ absqʒ patris carnalis auxilio dn̄s eū ꝑgenuit. Unde ꝛ cōtra illos qui hoc nō credūt intulit in sequēti. ve q̄ cōtradicit factori suo testam de samijs terre. ꝛ alibi Nūqđ dicit lutū figulo suo qđ facit: ꝛ op⁹ tuū absqʒ manib⁹ est. Et iterū ve q̄ dicit patri qđ generas ꝛ mulieri qđ pturis. Sic inuehitur in illis q̄ de hoc dubitāt ꝛ querūt quomodo deus eū genuerit. ꝛ beatam causant mariā ꝙ absqʒ virili cōmixtione pꝑit. Iterū cōtra incredulos loquēs ꝑpheta ait nunqđ ego q̄ aliosparere facio ipe nō pariā dicit dn̄s. Si ego q̄ gñationē alijs tribuo sterilis ero ait dn̄s de⁹ tuus. Sic nāqʒ etiā ostēdit qđ de⁹ eū sine carnali pr̄e genuerit hꝰ sane intelligentib⁹ credo sufficere ꝙ de mr̄e sine carnali pr̄e nat⁹ fuerat puer ille: hꝰ p̄dict⁹ doctor. Ecce iudee habes auctoritatē sacre scp̄ture ꝛ expositorē peritū tui generis in xp̄i cōceptione sine virili semine. ¶ Sʒ dicit iude⁹ ex supra dicta auctoritate admin⁹ ego possum hr̄e ꝙ maria fuit deflorata et corrupta. Probat̄ qr dicit propheta. Aperiat terra ꝛ qđ est hui⁹ terre aptio nisi marie defloratio. Rn̄det ꝙ p aptionē nō itelligit̄ dfloratio vel libidinis feditas ſʒ cōceptiōis fecūditas apta dr̄ fuisse ꝙ̄tū ad xp̄i igressuʒ nō apta p viruʒ sicut ꝛ fenestra vitrea dr̄ apiri radio solis nō p fracturā vel diuisionē aliquā ſʒ qr radi⁹ eā intrat ſm̄ sui naturā. Hoc mō imo subtiliori dr̄ porta clausa apta esse pncipi ezechie. xliiij. qr xp̄s vterū ꝟginis p virginitatē clausam ītrauit per ineffabilē modū. ꝟba sunt alani i suo q̄dripertito li. ij. c. xv. ¶ Sʒ dices iterū ex quo fuit formatū corp⁹ xp̄i in virgīe illa. Rn̄det̄ ſm̄ dionysiū de diuinis noībus ꝙ ex purissimis ꝛ castissimis sanguinib⁹ ꝟginis

sed vbi erāt isti purissimi sanguines. Rūdet q in corde ꝟginis vt pie credi pōt sicut legit i libro de approbo ꝛ pspero. Ad qd sunt sex ratiões. Prima est q cor est nobilius mēbrum in animali ꝛ primū ꝛ locus vite ac vera caro. Scda est q ille q veniebat dare vitā debebat carnē sumere a mēbro vite et nō ab altero. Tertia rō est: q cor est mēbrū in medio animaliū: ꝛ cū in medio ꝯsistit virtus: iō ab eo debuit carnem assumere. Quarta ratio est q scriptū est: prebe mihi fili mi cor tuū. Jō illud est qd de⁹ petit a quolibet nrm cū virgo beata seipam dimiserit in ptāte dei: seqtur q de⁹ illud qd petit ab aliis ꝛ ab ea similiter ei cū ipa eidē se dederit voluntarie sequit q ꝛ ipse accepit cor ei⁹ ad formationē corporis xpi filii sui. Quinta ratio est q cor virginis limpidius ꝛ purius erat q̄ vnq̄ fuit vel erit alicuius pure creature in mūdo: iustū ergo erat q ex quo de⁹ volebat carnem assumere q acciperet de meliori. Sexta ratio est: q cor est tēplum spūs sancti: ꝛ iō debebat ex eo carnē assumere. ¶ Et si q̄ras q̄ntū accepit de illis sanguinibus cordis virginis. Dicit q tm accepit q in virgine nihil diminutū fuit de sua vita nec de suo cē. Sicut em̄ a de nihil defuit cū de eius costa de⁹ euā formauit. sic nec virgini aliqd defuit de ei⁹ vita vel esse cū verbū dei de ea carnē accepit. Jlli tn̄ sāguines statim fuerūt in mēbro illo. s. i matrice a deo nature hūane ordinato vbi virgine p̄bente ꝯsensum subito ꝛ in instanti simul fuit caro ꝛ aiata caro vt supradictū est. Nec mireris si sine viri semie cōcepit: hec em̄ mirabilia de⁹ operat. Nūquid adā fuit in mūdo pductus sine semie pris ꝛ mris. Nūqd eua fuit de semie mris. Nunqd virga moysi q deuorauit serpētes habuit os. Nunqd virga aarō q floruit habuit radices. Nunqd rubus ardebat ꝛ nō habebat prunas. Nunqd sal qd misit de⁹ in aqs amaris ꝛ fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo nō mireris si ꝟgo btā spūsancto cooperāte concepit non ex virili semine.

¶ Jmpossibile est q mors xpi sit satisfactoria p pctō originali cū ipe nō sit mortu⁹ ꝓm naturā diuinā: sꝫ humanā scdm qd alii hoies nō erāt sufficiētes ad satisfaciēdū



Ertiū impossibile est. Uos xpiani dicitꝭ q spālit pp̄ter pctm̄ originale necessariū fuit xpm nasci ꝛ pati q quidē totā naturā hūanaꝫ infecerat hoie prio peccāte: hoc ipossibile vr̄ q si alii hoies ad satisfaciendū p pctō originali sufficiētes nō sunt: nec mors xpi p peccatis humani generis satisfactoria vr̄ fuisse: q ꝛ ipe ꝓm humanaꝫ naturā mortuus est ꝛ nō ꝓm diuinā. ¶ Rūdet q ad satisfaciendum p pctō toti⁹ humani gn̄is mors xpi sufficiēs fuit: q q̄uis ꝓm hūanaꝫ naturā solū mortu⁹ fuerit tn̄ ex dignitate psone patiētis q ē psona filii dī mors ei⁹ reddit pciosa. Manifestū est aūt etiā in reb⁹ hūanis

q quãto psona est altior: tãto pẽa quã sustinet p maiori cõputat: siue ad hũilitatẽ z charitatẽ patiẽtis: siue ad penã inferẽtis. z sicut maioris est crĩs alicui psone iferre iniuriã q̃ maioris dignitatis existit ita virtuosi⁹ est z ex maiori charitate pcedẽs q maior psona pro alijs se subijciat volũtarie passiõi Solutio est scti thome in summa cõtra gentiles lib.iiij.c.lv.in solutione ad.xxxiiij.argumentum.

¶ Impossibile est q xps sufficiẽter satisfecerit p pctis hũani generis ex quo hoies adhuc penas patiunt quas p peccato inductas scriptura diuina cõmemorat.



Quartum impossibile est. Uos xpiani dicitis qd xps vester p pctis hũani gñeris sufficiẽter satisfecit h videt ipossibile: qr si verũ esset iniustum videt esse qd hoies adhuc penas patiant quas p pctõ scriptura diuina iductas eẽ cõmemorat sicut maledictio terre i pducẽdo spinas z tribulos: sudor vult⁹ in labore puluerizatio corporis in morte z dolor part⁹. Cõstat aũt q has penas adhuc experit genus hũanũ ergo ipossibile vr q xpus sufficiẽter satisfecerit p pctis hũani gñeris. ¶ Rñdet q q̃uis xpus p pctõ origiali sua morte sufficiẽter satisfecerit. nõ est tñ incõueniens q penalitates ex pctõ origiali ɔsequẽtes remaneãt adhuc i hominib⁹ q̃ ẽt redẽptiõis xpi pticipes fiũt vt rõ illa pcedit hoc enĩ cõgruẽter z vtilr fctm̃ ẽ: vt penare maneret ẽt culpa sublata. pp ter tria Pmo q̃ dẽ vt eẽt ɔformitas fideliũ ad xp̃z sicut mẽbrorũ ad caput: vñ sicut xps pri⁹ multas passiões sustinuit z sic ad imortalitatis gliam puenit sic decuit vt fideles ei⁹ pri⁹ passiõib⁹ subiacerẽt z sic ad imortalitatẽ puenirẽt q̃si portãtes i seipsis isignia passiõis xpi. vt similitudinẽ glie ei⁹ ɔseq̃rent sicut apls ad romanos dicit. Heredes q̃dẽ dei coheredes aũt xpi. si tñ cõpatimur vt z sil glificemur. Scdo qr si hoies veniẽtes ad iesuz stati imortalitatẽ et ipassibilitatẽ ɔsequerẽt hoies ad xp̃z accederẽt magis pp hec corpalia bñficia q̃ pp spũalia bona qd est ɔtra itẽtionẽ xpi veniẽtis in mũdũ vt hoies ab amore corpaliũ ad spũalia trãsferret. Tertio qr si accedẽtes ad xp̃z statiz ipassibiles z imortales redderent hoc quodãmõ cõpelleret hoies ad fidẽ xpi suscipiẽdã z sic meritũ fidei minueret. Hec ẽ rñsio scti thome vbi pri⁹. ¶ Alit rñdet magr alfons⁹ ɔuers⁹ i li. bellorũ dei titulo.xxxv. dicẽs q natura aĩe seq̃t naturã corpis: qr sicut rota trahit rotã in horelogio sic sensitiua ps itellectiuã nisi q vltra h̃ i hoĩs aĩa ẽ virt⁹ ad elõgãdũ se a corpis inclinatiõe z natura ex dictamine rõnis q nõ posset eẽ de radice nature corpis nisi corrũperet z mutaret mod⁹ sue creatiõis. z tũc exiret a natura illi⁹ gñeris. Et iõ dixerũt sapiẽtes philosophi q vt plurimũ curari nõ pñt ĩfirmitates corpis cũ quib⁹ hõ nat⁹ ẽ vel si h̃dita

nit eas ex pte vel mre: sed infirmitates anie specialr anime rōnalis possant habere remediū. Et iō qñ adam peccauit q̄ fuit radix hūani gñis z īclinauit aiam suā rōnalē post naturā corporis sui fuerūt posite sup eū pene ꝓpter illō peccatū z ꝓpter ipsum pene in toto gñe hūano: igit quicquid ibi secutum est in natura corporis non potuit habere mutationē: z iō remanserunt pene q̄ posite fuerunt supra corpus semper: sicut ille pene: I sudore vultus tui vesceris pane tuo z in dolore paries filios: z puluis es z in puluerē reuerteris: q2 ex eo ꝙ deglutitus fuit fruct9 vetit9 arboris sciētie boni z mali in corpus Ade fuit in eo malum post bonuꝫ Pena vero anime ꝓpter illud peccatum: q2 inclinauit se anima corpori mansit infirma ante aduētuꝫ christi. Et iō in veteri lege nō fuit nominata aliqua remūeratio animarū que potuit salutem habere nō inuēta cā medicīe: sꝫ ad hᷣ fuit aduētus messie. hec ille. Utraqꝫ solutio bona est: sꝫ p̄ma est efficacior

¶ Potest et iā dici ꝙ pene sūt duplices: q̄dā spūales z q̄dā corpales xp̄s abstulit penas spūales ex eo ꝙ p doctrinā suā tradidit moduꝫ quo vnusq̄sqꝫ poterit liberari a penis spūalib9 z tp alib9 z eternis: ex ꝟtute penitētie z aliarū q̄ ī sua doctrīa clarissime ondunt. Pene vero corpales de q̄b9 dicis tollēt in finali resurrectiōe: q2 tūc corruptib ile hoc induit īcorruptioneꝫ z mortale hoc īmortalit atē: vt patet prima Cor. xv. nec vltra dicet puluis es z in puluerē reuerteris nō esurient neqꝫ sitient: neqꝫ pcutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. z iterū apocalips. vii. nō esuriēt neqꝫ sitient amplius neqꝫ cadet sup ipsos sol neqꝫ vll9 estus qm̄ agnus qui ī medio throni est reget illos z deducet illos ad fontes vite aquarū z absterget de9 oēm lachrimaꝫ ab oculis eorū: tūc em̄ vt dicitur. Esa. li. Erit letitia sempiterna super capita eoꝝ gaudiū z letitiam obtinebūt z fugit dolor z gemit9.

¶ Impossibile ē ꝙ xp̄s sufficiēter satisfecerit ꝓ peccatis ex q̄ querūtur remedia ꝓ abolitiōe pctōꝝ.



Quintū īpossibile est. Uos xp̄iani asseritis ꝙ xp̄s sufficiēter satisfecit ꝓ peccatis hūani gñeris: hoc videt īpossibile: q2 si sic eēt nō essent vltra remedia ꝓ abolitione peccatoꝝ q̄renda: sꝫ cōstat ꝙ q̄rūtur semꝑ ab oib9 qui sue salutis curā habēt: ergo falsuꝫ est z īpossibile ꝙ xp̄s sufficiēter satisfecerit ꝓ peccatis hūani gñeris. ¶ Rñdet ꝙ q̄uis xp̄s pro peccatis humani gñeris sua morte sufficiēter satisfecerit sunt tm̄ vnicuiqꝫ remedia ꝓ prie salutis q̄renda. Mors em̄ xp̄i est q̄dā quasi vniuersalis cā salutis sicut pctm̄ p̄mi hoīs fuit quasi vniuersalis cā cōdēnationis: opꝫ aūt vniuersalē cām ad vnūquēqꝫ applicari spālit vt effectū vniuersalis cause pcipiat. Effect9 igitur peccati primi parētis ꝑuenit ad vnūquēqꝫ p carnis originē. Effe

ctus aut mortis xpi pertingit ad vnūquēq3 per spūalē regeneratio nē per quā hō quodammodo xpo coniungit᷑ ꝛ incorporatur. Et iō oportet ꝙ vnusquisq3 q̄rat regenerari per xp̄m ꝛ alia suscipere in q̄bus virtus mortis operatur. Ex quo patet ꝙ effluxꝰ salutis a xpo i hoies nō ē p nature ꝑpagationē sed p studiū bone volūtatis q̄ hō xpo adheret ꝛ sic qḋ a xpo vnusq̄sq3 cōseq̄t᷑ est ꝑsonale bonū: vn̄ nō deriuat᷑ ad posteros sicut peccatū primi parētis: qḋ cu3 nature propagine ꝑducit᷑ ꝛ ide est ꝙ l3 parētes sint a pctō originali mundati p xp̄m non est inconueniens ꝙ eorū filii cū originali nascantur ꝛ sacramētis salutis indigeāt: verba sūt sancti thome vbi supra. Et sic patet ꝙ licet remedia salutis q̄rātur puta per baptismū: ꝛ alia ecclesie sacramenta nō est falsu3 nec īpossibile ꝙ christus sufficiēter satisfaciebat sua morte p peccatis humani generis: imo verū ꝛ necessario desiderāti salutē cōcedēdū

¶ Impossibile est ꝙ christꝰ abstulit potestatē dyaboli cuiꝰ post eiꝰ aduētum nō dimiserit facere peccare hominē sicut prius.

Sextū impossibile est. Uos xpiani dicitis ꝙ xp̄s est vere messias ꝛ ꝙ venit vt faceret fugere dyabolū ꝛ vt tolleret potestatē eius hoc videt᷑ falsum ꝛ impossibile cū dyabolus a tēpore quo ipse venit nō dimisit facere peccare hoies sicut prius. ¶ Respōdetur ꝙ qn̄ venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare veros christianos ꝛ q̄ eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter ꝙ nullus eoꝝ damnat᷑ in inferno nec tēdit in ꝑditionē vllo modo quod eis ꝑuenit ex fide vera quā habēt in xpo ꝛ nisi q2 ex tūc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo pctā ꝛ mala essent amplius publicata in mundo q̄3 sunt: nec fuerant ydolatre a mūdo exclusi q̄ erāt ante aduentum christi sicut sunt nunc quasi ī toto mūdo sicut fuit supradictū argumento. v. cōsideratiōis q̄nte.

¶ Impossibile ē de morte discipulorū xpi que si fuit a deo vel a dyabolo ad vtrūq3 sequit᷑ īpossibile vt dicunt ꝛ ꝙ peccāt christiani odiendo iudeos qui ī morte xpi īpleuerunt voluntatē dei.

Septimum impossibile ē. Querūt iudei q̄re iesus xp̄s fecit ꝙ occiderētur omnes sui discipuli: q2 vl hoc fecit deꝰ cui seruierūt vel dyabolus. Si deus hoc est īpossibile: q2 deꝰ nō faceret iniustitiā nec occideret suos suos. Si dicitis qḋ ptāte dyaboli fuerūt mortui serui dei nō placēdo deo h̄ ēt videt᷑ mēdaciū ꝛ īpossibile cū nihil possit resistere volūtati diuie: ꝛ cū ēt ꝯcessu3 sit a xpianis ꝙ sublata ē ptās eiꝰ ne faciat malū bonis. Itē dicimus de morte iesu. q2 si fuit ex volūtate eiꝰ ergo peccāt xpiani odiēdo iudeos q̄ īpleuerūt voluntatē dei. Si vero fuit mortuꝰ ꝯ suā vo:

lūtatē ergo nō erat de⁹.qꝛ nō po
tuit liberare seipm ab eo qd factū
fuit cōtra ei⁹ volūtatē. ¶ Ad hec
rñdet magister alfonsus cōuersus
in libro bellorꝫ dei ti.xxxv.q. disci
puli iesu mortui fuerūt ꝯ eorꝫ vo-
lūtatē ex pte carnis ꝛ sanguis.qꝛ
isto mō erāt debiles passibiles ꝛ re
ceptiui penarꝫ ꝛ deo egētes sic ce-
teri hoies ꝛ sicut ille q sustiet ignē
vel gladiū volūtarie in apostema
te ppꝛij corpis sustinet dolores ꝛ
clamat nec tñ dolet nec cōqrit ex
pte sue rōnis: sꝫ ex pte nature car
nee ꝛ sanguis. Sic ꝛ discipli xpi ꝛ
oēs bti martyres nō fuerūt mortui
ptāte dyaboli: sꝫ volūtarie se ob-
tulerūt ppt amorē quē habebāt
ad xpm i hoc frāgētes ꝛ opprimē
tes ptātē dyaboli. ne deinceps iu
stos peccare faciat ꝛ captiuos sub
sua ptāte habeat ppter hāc q vti-
litatē q puenit mūdo ex eorꝫ mor
te noluerūt a morte carnis libera
ri: sꝫ potuerāt liberari si voluissēt
negare vitatē: sꝫ mortui sunt p ve
ritate: vt essent testes vitatis: nul
l⁹ ei p mēdacio offert se morti: po
tēs se a morte liberare. ¶ Et de
xpo dicim⁹ q ex pte carnis inquā
tū hō erat fuit tristis vsqꝫ ad mor
tē ꝛ petiuit a patre vt calicē pas-
siōis nō sustineret. Veruntñ obe-
diēs patri vsqꝫ ad mortē ppter sa
lutē mūdi dixit: nō mea volūtas:
sꝫ tua fiat ꝛ sic oblatus est: qꝛ ipe
voluit vt scribit. Esa. liij. iudei er
go occidētes xpm sꝫ deo placuis-
cuisset ei⁹ mors p mūdi vita: qꝛ tñ
eius mortē opati sunt maliciosa ꝛ
crudeli itētiōe nō est mirū si odio
ex hꝫ habent a xpianis: qꝛ occidē-
runt xpm. ꝛ sic de morte martyrū
qꝛ iudiā ꝛ malicia occidebāt eos
vt obliuioni traderēt nomen xpi
in mundo Item ipsi maliciose cō
tra xpm processerunt: qꝛ nunqꝫ vi
derunt ipsuꝫ operari aliquod pec
catū vt eum morti traderēt quāto
magis: qꝛ miracula que ipse facie
bat excedebāt in excellentia oia
miracula pterita in lege qꝛ multa
miracula eorū ꝛ [illegible] pte fue-
rūt gētibus dānosa sicut patet de
plagꝭ egypti. ꝛ d dathā ꝛ abyrō: ꝛ
chore ꝛ de trib⁹ pueris in fornace
ignis ardētis: qꝛ cōbusti fuerunt
multi chaldei ꝛ de igne helye q cō
bussit qnquagenarios ꝛ si aliq mi
racula fuerūt pspicua facta sūt abs
cōdite ꝛ clausa ianua sicut ptꝫ de
paruulo quē suscitauit helyas: ꝛ
de alio quē suscitauit helyseus ꝛ
de oleo ꝛ de farina q nō defecerūt
in domo vidue: ꝛ hec oia p modū
supplicatiōis faciebāt pphete. sꝫ
miracula que xps fecit oia fuerūt
ad vtilitatē gentiū ꝛ manifeste: ꝛ
p modū iperij sicut patet cū susci-
tauit puellā ꝛ adolescentē ꝛ lazarꝫ
Et cū satiauit de qnqꝫ panibus ꝛ
duob⁹ piscibus multitudinē ppli
Et cū sanauit claudos paraliti-
cos. leprosos: cecos: mutos: sur-
dos. ꝛ a demonibus possessos: oia
hec operat⁹ est ad vtilitatē ppli ꝛ
sine dāno cuiuscunqꝫ. Et propter
horꝫ inuidiā ꝛ purā volūtatē ma-
lā ꝛ nō mixtam adduxerūt eū ad
mortē ꝛ ideo excusari nō possunt
Deus em̄ poti⁹ iudicat volūtates
malas quā opera: ꝛ sic de martyri

bus dicēdū est. De materia vero ptis sensitiue z rōnis in xpo z in martyribus non solum noui sed ēt veteris testamēti dixi supra argumēto .xix. cōsideratiōis quīte.

¶ Impossibile q iesus nazaren9 sit de9 cū fuerit ī loco determinato scz ī vtero ꝟginis ī nazareth ī galylea zc. sicut sunt alia corpora



Ctauū impossibile est. Uos xpiani dicitis q iesus nazaren9 est de9 qūo aūt dicitis ipz fuisse in loco determiato puta ī vtero marie in nazareth ī galylea ī bethleē zc. sicut sunt alia corpora qz hoc est īpossibile ī deo scz loco determinari z ꝯsequēter habetis dicere qd de9 est corpore9 qd ē manifeste īpossibile qz talia nō cōueniūt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicū. Respōdet magister Johānes ꝯuersus ī libro de ꝯcordia legū titulo prio.c.xvj. dicēs q text9 hz duos intellect9 vn9 est litteralis ad pedē litere ītelligēd9. z ali9 mystic9.i. spūalis sicut dr ꝓuerbiorū.xxv. malla aurea ī lectis argēteis q loquit verbū ī tpe suo et dicūt sup hoc glosatores q textus iste loqtur de ꝟbis legis .qz sicut in mallo argēteo int9 īcluditur mallū aureū z exteri9 preter qꝫ mallū argēteū nō apparet. ſz post qꝫ bn aspicit sollicite latz int9 aureū. Sic est ī textu legis ꝑm duos intellect9 supradictos. z vnus istorum ītellectuū est ꝓ hoibus cōmunibus q corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientib9 legis q intelligunt ꝓfunde z ꝟitatē rei sollicite ꝑscrutant z sic naturaliter esse dz: qz virtus aīe intelligētis ꝑficit per virtutē ymaginatiuā que est virt9 in corpore. z ex intellectu agēte q est virt9 incorporea ꝑm philosophos Et sic diuidit intellect9 human9 ꝑ duos intellectus scz materialez z spiritualē. Materialem habent hoīes cōes z spiritualē hoīes literati. In qbus de9 voluit specialiter inspirare: z si iudei volunt ītelligere textū legis ad pedē litere: tota lex ponit plenarie corporeitatē in deo. Unde dicit ocul9 dei pedes dei: descēdit deus locut9 est de9: imago dei: z alia hmōi q non opz amplius allegare. Sed cōes hoīes qui nō reputāt incōuenitēs deū esse corporalē: z credūt nihil esse aliud nisi sit corpale talib9 hominib9 necesse est ad pedē littere intelligere textū legis: z sapiētes qui intelligunt textū legis dicūt aliis glosando textū: qd dicit deū corporeū esse dz intelligere textū q loquit ad modum cōem hoīm: nō aūt q ita sit: sed vt meli9 intelligāt ydeote z faciunt glosas talib9 textib9 ꝑm rabi moysen egyptiacū in libro. quem vocauit demonstratorem errantiū z alios sapientes iudeorum: z sicut faciūt iudei in lege sua sic etiam xpiani ī lege sua. Nam xpianorū communitas credit omnia vt sunt z sicut est veritas lz ipsi nesciant declarare ad sensuz mysticū vt opz z sic fieri opz vt semel hō credat fidei veritatez z post hec alia requiret si habeat

intelligēdi gratiā diuinit⁹ inspiratam. q2 si nō crederet donec intelligeret esset possibile ꝙ ex difficultate legis nulla itellectio seq̄turꝛ sic nec fidē nec fidei cōmodū q̄s haberet: ꝛ talis eēt similis homini existi i mortis ꝑiculo ꝓpter famē ꝛ dabaꝛ ei panis ꝛ comedere renuebat donec sciret ꝑus istrumēta ad hoc necessaria ꝛ formas ꝛ talia hmōi. ꝛerat possibile ꝙ anteq̄ comederet ꝛ moreretꝛ ille debuisset comedere vt ꝑiculū euitaret ꝛ postea inq̄rere de supradictꝫ Et ideo sapiētes dixerūt cōes homines esse cecos ac ipsos esse itinerātes ligatos adinuicē quasi ꝑ funem ꝛ vnū ducem preuiū habētes quem licet nō videāt incedūt tñ via recta ipsos duce preuio dirigēte. ¶ Et sic dico ꝙ ista dubia ꝛ alia cōsimilia sunt imaginati nō intelligentes noīa. q̄bus significaꝛ messias apud catholicos ꝛ fideles. Nā aliquando deus tm̄. aliquādo iesus xp̄s solum. ꝛ vtrūq̄ nomē deum significat. Nam xp̄us erat animal rōnale mortale q̄tuꝫ ad humanitatē: ꝛ erat deus ex ꝑtē diuinitatis q̄ carnem humanā assūpsit. Et ista duo simul faciūt messiam in lege ꝓmissum ad redimenduꝫ genus humanū. Et sicut in deo est vna essentia ꝛ tres distincte persone sine augmēto aliquo essentie vel diuinitatis: sic ē i messia vnū suppositū ꝛ tres substantie distincte. s. deitas aīa rōnalis ꝛ corp⁹ humanū. ꝛ ista tria faciūt vnū messiam. q2 ex partib⁹ humanitatis solū nō poterat saluare vt i psalmo. Da nobis auxiliū de tribulatiōe q2 vana salus hoīs: ꝛ aliquādo vocabiꝛ deus tātū: aliquādo iesus tantū: ꝛ vocaꝛ deus nō ex parte humanitatis: ꝛ vocaꝛ hō nō ex ꝑte diuinitatis sꝫ ex ꝑte humanitatis: ꝛ corpus cū aīa efficiunt hoīem ſm ipsius diffinitionem q̄ est animal rōnale. Aliq̄n text⁹ legis vocat eum noīe corporeitatis nō nominādo aīam vt leui. j. q̄ obtulerit ex vobis hō: in hebraico diciꝛ filius adam. i. terra ꝛ nō noīauit aīam: ꝛ aliquādo anima noīatur sine corpore. vt Exodi. xxj. dabit animā ꝓ anima: ꝛ talia hmōi variare nō nocet ex vno ad alterū ꝛ sic in euāgelio aliquando vocaꝛ xp̄s filius hoīs. aliquando filius dei vt diuinitas ꝛ humanitas i eodem homine demonstreꝛ. ꝛ quādo vocaꝛ iesus xp̄s in operib⁹ corporalib⁹ illa referunꝛ ad humanitatem quoniam diuinitas inq̄ntū diuinitas nō suscipit ista accidētia corꝑalia. ¶ Et doctores xp̄iani dicunt ꝙ de⁹ assumpsit humanitatem non humanitas diuinitatē lꝫ ista sit vera ꝓpositio. homo est de⁹. ꝛ de⁹ est hō: ꝛ sic humanitas ad honorē altissimū exaltaꝛ cū iūcta sit diuinitati. Accedet hō ad cor altū ꝛ exaltabitur deus: ꝛ si talia velint itelligere iudei istud debet sufficere ꝓ respōsione oīm dubiorū i ista materia: ꝛ ad oīa argumenta q̄ fecit iude⁹ in libro quem cōposuit cōtra fidem xp̄ianorum quē nominauit libꝛū litis dei vbi declarat mlta īpossibilia eē i lege xp̄ianoꝝ ꝛ cōtra ꝓbatiōes ꝓph-

tarū p ipsos inductas: ꝛ hoc est q ipse nō distinguit inter omnia ista supradicta ex pte diuinitatis vel hūanitatis: ꝛ arguit contra illa q̄ referunt ad humanitatem ac si dicerent de diuinitate. vt Esaie. lij. Ecce intelliget seruus meus. ꝛ loquit de messia ꝛ dicit q̄n vocat eum deus seruum: ꝛ cū xp̄iani dicunt ipsum esse equalē diuinitati ꝛ sic in alijs multis textib9 ꝛ glosis vel eisdē adherentibus: ꝛ isto modo pcesserūt illa que scripta sunt in libro illo: ꝛ sic videt q argumētantes respondētes nō erant multum profundati in lege xp̄i ꝛ moysi: ꝛ nō est vera disputatio: nec cōcordia inter xp̄ianum ꝛ iudeū nisi vterq3 sit sufficiētissime litteratus ꝛ in lege sua puide pfundat9 alr vtriq3 alteri9 dicta impossibilia viderent. hec pdictus doctor. Pat3 ergo q si xp̄o attribuim9 esse i loco determinato qd cōuenit corpori. non ei attribuim9 vt de9: sed vt homo est. Licet de9 vt deus nō sit corporeus. ille tñ qui est de9 ꝛ hō est corporeus nō vt de9 s3 vt homo Non est ergo impossibile christu3 qui ver9 deus est cōcedere eū esse corporeum ꝛ i loco determinato. cum talia ad ipsius humanitate3 referant vt satis late dictū est.

¶ Impossibile est q tota diuinitas staret i vtero marie: q2 tūc tot9 mūd9 fuisset puatus diuinitate.



Nonū impossibile est. Uos xp̄iani dicitis q maria ɔcepit iesu3 nazarenū q erat de9: ꝛ sic habetis dicere de necessitate q tēpore nouē mēsiu3 sue cōceptiōis in ei9 ventre fuit tota diuinitas vel ps diuinitatis. Utrū q est ipossibile q si tota diuitas i illis nouē mēsib9 fuit in ei9 vētre sequit q tot9 mund9 fuit priuat9 diuinitate in illo tēpore ꝛ sic tunc nō fuit q̄ moueret celū necq̄ gubernaret mūdū. ꝛ ista ē magna fatuitas dicere illū quē tot9 mūd9 capere nō pōt cōcludi in vni9 vtero virginis mⁱsercule. Si vero dicāt xp̄iani q i illis nouē mēsib9 vna ps diuinitatis fuit i vētre marie: ꝛ alia in celo. ergo xp̄iani nō debēt ipm vocare deū s3 partē dei. ¶ Rñdet sicut supra dctm̄ est qq̄ñ nos xp̄iani nominam9 xp̄3 cū illis q̄ significāt corporeitatē ista referunt ad hūanitatē: q2 nō recipit mutationē ex parte diuitatis nec aliqd accidēs corpale ꝛ sic in diuinitate nō ē ptitio quā dixisti. Itē cū res simplex ꝛ spūalis nō ɔphēdat loco nō potest dici de eo q determiat sibi locū nec pōt dici de dō int9 nec extra q2 iste sunt differētie loci: ꝛ de9 nec est i loco nec sub dīa loci eo mō q̄ corpa sunt i loco ꝛ illa talis ptitio nō ē nisi i corpib9. Res āt spūalis infinita sicut nō pōt ɔcludi loco: sic nec h3 ptes. nec inde pōt sumi pars: q2 si inde accipet ps posset minui ꝛ augeri. q2 oīs ps est minor suo toto. ꝛ sic vna res ifinita eēt maior alia re ifinita qd ē ipossibile s3 Aristo. ꝛ alios phos. iij phisi. Itē ista rō ptitiōis ē directe ɔtra iudeos sic arguētes. Uñ hr exo. xxv. faciātq3 mihi sanctuariu3 ꝛ habita-

bo in medio eorum: sed cum dei gloria sit per totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deum esse inter duas tabulas sanctuarij. non enim est magis inconueniens esse in ventre vnius virginis quam inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit textus. Exo. xxxiiij. Cumque descendisset dominus per nubem stetit moyses coram eo quando determinate non poterat esse alibi. Item. Exo. xx. c. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei veniam ad te benedicam tibi. Et si ipsius memoria esset apud mille homines quomodo esset possibile venire ad omnes mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas petitiones non esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determinat sibi locum vt dictum est et sic est textus Hiere. xxiij. cap. Celum et terram ego impleo. Et vt dicit predictus magister. Johannes conuersus libro de concordia legum. ti. li. c. xxvij. quod dixerunt sapientes super illo verbo Baruch. iij. O israel quam magna est domus dei et ingens locus possessionis eius magnus et non habet finem excelsus et immensus quod dicit benedictus deus de loco suo et ipse est locus mundi et mundus non est locus suus. ¶ Item dicunt quod istud vocabulum sequna significat in hebraico presentiam dei et secundum chaldeum vbi dicitur apparuit deus dicit apparuit sequna dei que est in omni loco et quod non est ab eo locus vacuus. Item dixerunt quod si duo homines sunt laborantes in lege: sequna est cum eis. Et sic christus in euangelio dicit vbi duo vel tres sunt congregati in nomine meo in medio horum sum. Et sic dicunt sapientes thalmud nimis deus diligebat israel qui reuelat israeli in loco immundo et polluto ad redimendum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panem sanctificatum et cecidit panis in cimiterio vbi ipse intrare non poterat secundum legem suam et dixit quid faciam qui polluetur corpus meum si intro pro illo pane cimiterium hoc non est conueniens. Et quod dimittam illum panem sanctificatum ibi non est etiam conueniens. Melius est corpus meum polluí vna hora et postea redibo et mundificabor et non dimittam panem sanctificatum. Et scripsit alescandal nomine aristotelis: quod vera intelligentia operatrix est in omnibus corporibus licet sit per se separata. Et ostenditur per opera varia et distincta: et ipsa non recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerunt sapientes thalmud quod sicut deus replet mundum ita anima replet corpus et anima apparet in membris distinctis corporis secundum diuersitatem membrorum naturalium actionum et magis apparet in cerebro et in corde quam in ossibus et in carne. non tamen dicitur de anima petitionem recipere. ¶ Et si iudei intelligere vellent ista spiritualia vt ipsa sunt non ponerent istas impossibilitates in lege christianorum. Et licet sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent non possunt ad hoc ducere seipsos propter malam consuetudinem et rebellionem in qua a pueritia sunt nutriti. vt ait Aristo. in methaphisica sua in rebus assuefactis ex puritate virtutis. Posito quod sit aliqua leuitas que informat imaginationem

cõsuetudine nõ possunt relinq̃re
a pueritia vsitati. Supposito q̃ i-
telligãt veritatẽ rei aliter se habe
re q̃nto magis iudei q̃ naturaliter
est ꝓprius dure ceruicis ꝛ rebelles
ꝑut de eis dixit moyses Deuter.
xxxi.c. Adhuc viuente me ꝛ egre-
diẽte vobiscũ semꝑ cõtẽtiose egi-
stis ꝯtra dñm: q̃nto magis cũ mor
tuus fuero. hec ille. ¶ Et sic patꝫ
ad argumẽtũ q̃ vere xp̄s est deus
ꝛ q̃ nõ fuit pars deitatis in vẽtre
virginis ꝛ ps in celo. sed xp̄s qui
est totus de⁹: fuit in illo vtero vir-
gineo. Determinatio ꝟo loci refer
tur nõ ad deũ sꝫ ad corp⁹ xp̄i verũ
nec ex hoc sequit̃ q̃ illo tp̄e non es
set q̃ moueret celũ ꝛ regeret mun
dũ cũ ipse sit vbiq̃ inq̃ntũ deus: lꝫ
esset tũc in vtero ꝟginis nõ ꝑ mo-
tũ localẽ descẽdens sed ꝑ motum
effectũ in virgine q̃ est cõiũctio di
uine ꝛ humane nature sicut dictũ
fuit supra argumẽto. xxiiij. quinte
cõsiderationis hui⁹ tertij.

¶ Impossibile est q̃ in sacro alta
ris est verũ corpus xp̄i cũ locutus
sit xp̄s signatiue ꝛ non realiter di
cẽs hoc est corpus meum.

Decimũ Impossi-
bile est circa sacramẽtuꝫ
corporis ꝛ sanguinis xp̄i
Dicũt em̃ iudei. Uos xp̄iani dici-
tis in illo sacro esse realiter corp⁹
ꝛ sanguinẽꝫ xp̄i hoc est ĩpossibile.
qꝛ cũ dixit vester xp̄s demõstrato
pane. hoc est corp⁹ meũ. significa-
tiue locut⁹ est ꝛ non realiter. ac si
diceret. hoc est signũ vel figura cor
poris mei ſm quẽ moduꝫ paulus
dixit. j. Cor. x. Petra aũt erat xp̄s
idest xp̄i figura. ꝛ patꝫ clarissime q̃
ista fuerat intẽtio xp̄i vestri. qꝛ cuꝫ
de sui corporis cõmestiõe ꝛ sangui
nis potatione loqueret̃ vt discipu
lorum scandalum quod obortum
fuerat sopiret̃ quasi seipsum expo
nẽs dicit. Uba que locutus suꝫ vo
bis spũs ꝛ vita sunt. quasi ea q̃ di-
xerat nõ ad literã sed ſm spũalez
sensum intelligenda essent. Et cũ
xp̄s dixit hoc est corp⁹ meũ tenẽs
panẽ in manibus intellexit q̃ ille
panis erat corpus suũ in potẽtia
ꝓpinqua. s. postq̃ comedisset illũ
qꝛ tunc ꝯuerteretur in corpus suũ
siue in carnẽ suaꝫ ꝛ similiter de vi
no. Et isto mõ nos iudei facimus
illa die azimorũ qꝛ accipimus pa-
nem azimũ in memoriã illius tem
poris: qñ educti sunt p̃res nostri
de terra egypti ꝛ non sunt ꝑmissi
ibidẽ remanere ꝑ tm̃ tp̄s q̃ possit
panis fermẽtari q̃ pascatus erat ꝛ
dicimus iste est panis queꝫ come-
derunt patres nostri. lꝫ ille panis
p̄ns nõ sit cũ fuerit p̃teritus ꝛ sic
vt iste panis azim⁹ rememorat pa
nem egypti ꝛ iste panis nõ est ille
sic iste panis de quo fit istud sacri
ficiũ i altari. Dicer̃ sufficeret xp̄ia
nis q̃ esset in memoriã illi⁹ panis
xp̄i licet iste panis non sit ille. Et
quõ est impossibile qđ seruaretur
vnum frustuꝫ carnis ad sui memo
riam. Mandauit quod fieret ille
panis ꝛ istud vinũ q̃ erat caro sua
ꝛ sanguis in potẽtia ꝓpinqua ad
exeũdũ in actu sicut nos iudei fa-
cimus in paschate de azimo pane
sicut dictũ est. cuꝫ ergo xp̄s vester

in mēsa accepit panē τ calicē τ dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panē τ vinū in corp⁹ τ sanguinē suū trāsmutari. Sȝ φ qñtiēs cū φ hoc facerēt ī memoriā suā facerēt. s. in memoriā illi⁹ panis pteriti. τ si sic vos xpiani itelligeretis: nullū sequeret̄ īpossibile. Sȝ dicere oppositū sicut asseritis dicitis rē impossibilē τ ɔtra mētē xpi vri vt patuit. ¶ Rñdet̄ φ traditio ecclesie catholice de hoc sacro vera est. s. φ ī hoc sacro est realiter τ nō significatiue verū corpus τ verus sāguis xpi sicut declaratū fuit supra. xxiij. argumēto ɔsideratiōis quarte hui⁹ tertij. Sȝ qr argumētū iudei vr̄ fundari sup verbo dn̄i dicētis ad discipulos suos qui de hac doctrina scādalizari videbantur. Vba q̄ ego locutus sum vobis spiritus τ vita sunt. dico φ p hoc nō dedit itelliger̄ φ vera caro sua in hoc sacro māducāda nō traderet̄ sicut putat iudeus. Sȝ qr non tradit̄ māducāda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi carnales ī ppria specie dilacerata sumeret̄. sed qr quodā sp̄iali modo sumit̄ pter cōsuetudinē alioȝ ciboȝ carnaliū. Vba sunt sancti thome in summa ɔtra gētiles. c. lxviij. ¶ Itē alij heretici similes iudeis pdictis voluerūt dicere φ ista locutio. hoc est corp⁹ meū: fuit figuratiua. sicut illa Johānis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud est oīno ɔ intētionē saluatoris: qr vt ait augu. in libro. lxxxiij. q̄stionū. q̄stione. lxvij. solet circunstātia scripturarū illuminare scripturā. Nā ex pcedētibus vel ex sequētibus pōt colligi an loquat̄ figuratiue an nō. Vñ cum xp̄s dicit ego sum vitis vera: statiȝ subiūxit τ vos palmites. Sȝ cōstat φ discipuli nō erāt palmites nāles sȝ tm̄ figuraliter. igit̄ loquebat̄ figuratiue. Sed cū dicit Luc. xxij. hoc est corp⁹ meū. statim subiūxit: qd̄ pro vobis tradet̄. Sȝ ista traditio nō erat figuratiua sed realis τ vera: igit̄ realiter τ vere dc̄m est. hoc est corp⁹ meū. ¶ Ad illud aūt qd̄ iude⁹ allegat de pane suo azimo τc. τ φ sic sufficeret xpianis φ facerēt in memoriaȝ xpi sui. Rñdet magr̄ Johānes cōuersus in libro de cōcordia legū ti. iij. c. iiij. Dicēs. Rñdebo tibi iuxta illō Prouer. xxvj. c. rñde stulto iuxta stultitiā suā ne sibi sapiēs videat̄. Scias φ si christiani ponerēt dubia in miraculis factis ī lege sancti messie. sicut faciūt sapiētes iudeoȝ ī miraculis factis in lege sua glosantes p nomina equoca τ falsa vt extorqueāt sensum text⁹ legis. bn̄ possent glosare xpiani subtili⁹ τ meli⁹. Sed scias φ oēs xpiani sapiētes τ cōitas simpliciū credūt vniformiter miracula sue legis vt est rei vitas τ vt credit scā mr̄ eccl̄ia. τ credūt in hoc mereri gloriā paradisi. iuxta illud Gen. xv. Credidit abraaȝ deo τ reputatū est ei ad iustitiam. Nā in hoc φ credūt simpliciter nihil hesitātes reputat̄ eis ad iustitiaȝ. Sequitur φ quilibet de lege credere tenet̄ dicta pphete lȝ itelligat nō fieri posse naturali cursu qr aīa pphete melius itelligit φ aīa alteri⁹ sapiētis. τ poti⁹ attin-

git ꝛ specula[r] spiritualia q̄ sūt sub tiliora nālib⁹. ꝛ si sic ē in alijs prophetis quoꝝ aīe itelligūt singularit ꝛ limitate. quāto magis credere debem⁹ miracula iesu xp̄i q̄ itelligit ifinite oīa ꝛ p̄sentia ꝛ p̄terita ꝛ futura q̄ ē verꝰ ꝛ pfect⁹ de⁹ ꝛ pfectus hō ꝛ sic credēdo xp̄iani uiunt cū honore ꝛ sperāt cum deo gloriari ppetuo. hec ille. Nō est ergo simile de memoria panis azimi iudeorū ad panē azimū liberationis egypti. ꝛ de memoria hui⁹ altissimi sacramēti respectu passionis xp̄i. q2 i illo pane quem iudei māducāt nullū ē miraculū. In h̄ vero sacramēto miraculose ꝟtute ꝟboꝝ verū corpus ꝛ sanguis xp̄i iuisibiliter cōtinet: sicut firmiter credimus ꝛ fideliter confitemur.

¶ Impossibile est ꝙ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto altaris p miraculuꝫ cum ad oculum non apparet.

Undecimum Impossibile ē. Uos xp̄iani dicitis i sacramēto altaris eē corp⁹ ꝛ sanguinē xp̄i p miraculū hoc pbo eē ipossibile q2 si eēt miraculū ad oculū apparet sicut qn̄ moyses ꝯuertit ꝟgā i serpētē. q2 illud factū fuit euidēter ad oculū iꝫ nescirēt hoīes q̄liter factū fuerit. Sic ēt de archa testamēti oliꝫ fuerūt maxia miracula nō solū sēsibilia sꝫ etiā publica ꝛ toti pp̄lo patētia fiebāt. itāt ꝙ de taliū miraculoꝝ fama infideles terrebāt vidētes ad oculū diuinā potētiaꝫ i reuerētiā arche sui federis relucētē: sic pꝫ in diuisiōe a quarū iordanis pp̄lo israelitico p aridā trāseūte ꝛ aq̄ ex vna pte itumescēte ad instar mōtis ꝛ ex altera vsq3 ad mare mortuum fluēte. donec sacerdotes cū archa alueū iordanis exiuerunt q̄ facto. iordanis rediit i cursū suū. Reges vero amorreoꝝ ꝛ chananeoꝝ audiētes tā magnū ꝛ publicū miraculū terrore dei ꝯfusi ita fuerāt ꝙ nō remāsit i eis spirit⁹; q̄ historia plene habet Iosue. iij. ꝛ iiij. c. ꝛ sic de plurib⁹ alijs miraculis euidentissimis q̄ causa breuitat̄ omitto enarrare. ꝛ tn̄ in illa archa nec cōtinebat deus realiter nec xp̄s sed solū tabule lapidee p̄cepta decalogi cōtinētes. ꝛ vna māne quaꝫ deus p̄ceperat reseruari i testimoniū generatiōibus futuris vt habet. Exod. xvj. Similiter ꝛ virga aaron q̄ floruit i domo leui vt habet Nume. xvij. Si ergo p archaꝫ p̄dicta corpora iāimata tātūmodo portāteꝫ quātūcūq3 sacra eēnt deus tā euidētia miracula ꝛ tam diuulgata ꝛ publica fecit i ipsius reuerētiā. mlto ꝙ forti⁹ facere debuisset si verū eēt ꝙ i vestro sacramēto altar̄ ver⁹ de⁹ seu xp̄s realr cōtineret q̄ sup oīa in ifinitū asseritis ꝙ ē colēdus ꝛ venerād⁹. Cū ergo nihil tale ibidē ad oculū appareat. Sequitur ꝙ ipossibile ē ibi miraculū eē cū hoc sit ꝯ rōneꝫ miraculi. ¶ Ad istō iudaicū ipossibile rn̄det magr paul⁹ burgeñ. ep̄s i suo dyalogo dis. iij. c. v. dicens ꝙ ad obstruēdū os loquētiū iniq̄ cōsiderare debem⁹ ꝙ miracula diuina q̄ ꝯ cursū natur̄ a deo institute

diuina virtute fiūt se habēt ꝗ̄tuꝫ ad eorū proximos fines ī duplici differētia. Quedā eoꝝ sunt a deo ordinata ad fidei approbatiōeꝫ sicut de ōnis signis seu miraculis q̄ de⁹ fecit p moysen corā pp̄lo facta sūt ad fidē ī eis causandā seu ad pbādā. Vñ Exod. iiij. cū dixisset ꝛ fecit signa. s. pdicta corā populo sequitur statiꝫ credidit pp̄lus Siliter ex diuisiōe maris rubri et de egyptioꝝ submersiōe visa per pp̄lum israeliticū secutū est ꝙ credidit popul⁹ dño ꝛ moysi ſuo ei⁹. c. xiiij. ꝛ sic de ꝗ̄plurimis veteris testamenti miraculis q̄ a deo fuerūt ordinata vt fides ei⁹ ī cordib⁹ pp̄li causaret̃ seu confirmaretur. Que q̄dē miracula oportuit esse manifesta cōiter toti populo: vñ Deutero. vlti. cōmēdat̃ moyses ī signis ꝛ portētis q̄ diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. ❡ Quedā vero sunt diuina miracula q̄ nō ad fidē causādā seu corroborandā a deo facta sunt. sꝫ potius vt credēdo talia miracula q̄ occulta sūt ꝛ oīno abscōdita fideles mereātur: vñ ꝛ huiusmodi miracula nō disposuit de⁹ manifesta esse p sensum seu per naturalē cognitioneꝫ sed occulta t vt eorūꝫ fides meritoria eēt. Que q̄dē miracula. s. occulta ꝛ abscōdita p̄cipue fuerāt in nouo testamēto: in cui⁹ tpe fides credētiū cōiter validior fuit vt est miraculū virginei ptus ꝛ dñice resurrectiōis. Que quidē miracula per fidem solū ppͥe cognoscūtur ꝛ eorūꝫ occultatio a. q̄cūqꝫ nostra cognitiōe naturali nostrū meritū efficit vel auget. Vñ de resurrectiōe dñi legit̃ Johannis. xx. c. Beati q̄ non viderunt ꝛ crediderūt Et d̄ isto mō miraculorū scilꝫ occultorum tenendū est esse sacramentū altaris: nō em̄ hoc sacramentū fuit institutū ad hoc vt sacramento viso pp̄lus crederet sed vt credēdo veritatē hui⁹ sacramēti merito pficeret. Vñ Augusti. de hoc sacramēdo dicit. Crede ꝛ manducasti Et iō ꝗ̄ta miracula in hoc sacramento cōtēta: q̄ maxima sunt occultiora sūt: ꝛ nec ab int⁹ vl ab extra visibiliter circa ip̄uꝫ sacramētū vlla miracula apparēt tn̄ in nobis auget meritū. Vñ nullū incōueniēs seq̄tur nec admiratiōe dignū ex hoc ꝙ publica seu visibilia miracula nō fiunt cōiter circa hoc sacramentū: sicut olim cōsueuerūt fieri circa archaꝫ testamenti dei pnt allegat iude⁹ ꝙ ibi miracula ordinabātur ad fidelīū fidē cōfirmādaꝫ seu causandā vt dictuꝫ est: ꝛ quandoqꝫ ad incutiendū infidelib⁹ terroreꝫ. Hic autē queruntur miracula ad meritū credentiū augendum qd̄ quidē merituꝫ euacuaretur vel saltē diminueret̃ si talia signa visibilia apparerēt: hec ille ❡ Sanct⁹ thomas vero dicit ī summa cōtra gētiles lib. iiij. c. lxiij. ꝙ ratio pt assignari quare corp⁹ xp̄i occultat̃ accidētibus in sacramēto ꝗ̄tū ad fidē que est de inuisibilibus ꝛ eius meritū qd̄ circa hoc sacramentuꝫ tāto mai⁹ ē quāto inuisibili⁹ agit̃ corpore xp̄i sub panis accidētib⁹ occultato ꝛ ppter ꝯmodiorē ꝛ ho

nestiorē vsuȝ hui⁹ sacramenti: eēt eñ horrori sumētibus ⁊ abhomi natiōi videtib⁹. s. si corp⁹ xp̄i i sua specie a fidelib⁹ sumeretur: vñ sub specie panis ⁊ vini quibus cōmuni⁹ vtūtur hoīes ad esuȝ ⁊ potum corp⁹ xp̄i proponit mādūcandū ⁊ sanguis potād⁹: nec etiā est negādū quin aliq̄n in sacramēto altaris appareat forma pueri: vl caro vel sanguis q̄ sunt signa visibilia: sicut in nōnullis hystorialib⁹ antiq̄s libris legit. Sȝ talia nō dicunt facta fuisse sic cōiter ⁊ publice sicut miracula allegata ⁊ miracula q̄ fecit xp̄s tp̄e quo p̄dicabat ⁊ miracula q̄ fecerūt apostoli ⁊ aliȷ̄ sācti i primitiua ecclesia. Et iō talia miracula q̄ sic aliq̄n accidunt circa sacramētū nō videnf apud ecclesiā vniuersalē solennizari: sȝ forte p̄uatim in aliq̄b⁹ particularib⁹ ecclesiis: q2 nō fiūt nisi raro q̄ ad certas p̄sonas q̄bus de⁹ q̄ vniuersas mētiū cognitiōes itelligit singulari mō singulis prouidet secūdū dictamē diuine sapiētie: a quibus nō est trahēda cōsequētia i vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes cōuersus in libro de cōcordia leguȝ. ti. iiȷ̄. c. iiiȷ̄. sepe diuina gratia apparuit ad oculū multoꝝ hominū ⁊ mulierū qn̄ respiciēdo in illā hostiā cōsecratā: aliq̄ue p̄sone viderūt ocu‍lariter vnū puerulū pulcerrimum vltra modū: ⁊ auus me⁹ q̄ erat valde literat⁹ in lege dixit mihi. ꝙ in domo fratrū minoꝝ in valle oleti cū respiceret a casu illā hostiaȝ cōsecratā vidit, vt p̄dicat illum puerū pulcerrimū, vltra modū: et hoc fuit illis tēporib⁹ publicatuȝ nimiū ⁊ famosū. ¶ Et idē accidit vxori mee ⁊ iterrogauit alias mulieres si hoc videbant. Responderūt nō: ⁊ prona cecidit in terrā virib⁹ destituta p̄ut legit de manue Iudi. xiiȷ̄. capi. Morte moriemur q2 vidim⁹ dn̄m. ⁊ est quasi simile de sole q̄ lȝ luceat sup mundum debilitat tñ visum: hec ille. ¶ At cōiter igit in hoc admirabili sacramento nō videt miraculū: sed vt dicit beat⁹ Gre. i omelia paschali. Aliud est q̄d cernitur ⁊ aliud q̄d credit: illud q̄d cernit ē species panis in hostia: ⁊ species vini in calice. Sȝ id q̄d credit est veritas carnis ⁊ sanguinis xp̄i. ¶ Itē isti iudei inciderūt in errorē illoꝝ qui nihil credūt nisi q̄d vidēt. Si ergo nō fuisti rome nō credas q̄d est in mūdo roma. ⁊ si nō vidisti cete nō credas ꝙ in mari ē talis piscis magn⁹: ⁊ si nescis loq̄ grece nō credas ꝙ est i mūdo grecia: ⁊ si nō vidisti embrionē in vētre matris q̄usq3 nat⁹ fuit nō credas ꝙ fuit in vētre matris. Et q2 tu non vidisti animā intrantē nec exeuntē in corpore hūano nō credas ꝙ hō habeat animaȝ. Nunq̄ vidisti aerē non credas eē aerem Nūq̄ vidisti voceȝ ergo non credas ꝙ est vox: q̄ omnia quāti nō dico solū erroris sed q̄ȝ magne fatuitatis sunt manifestū est: licȝ ergo nō videamus ad oculū verum corp⁹ christi sed accidētia illa sub quibus latet nō debemus negare ibi veraciter esse p̄sertim miracu-

lose vt dictum est.

¶ Impossibile ē q̄ corp⁹ xp̄i icipiat eē i altari q̄ nec p motū localē nec p ꝯuersionē alteri⁹ in ip̄u3.

Duodecimum Impossibile est. Uos xp̄iani asseritis ꝙ verū corp⁹ xp̄i eē icipiat i altari. hoc vr ipossibile q̄ aliq̄d incipit esse vbi pri⁹ nō fuit dupliciter: vel p motū localē vel p cōuersionē alteri⁹ in ip̄m: vt p3 i igne q̄ alicubi eē incipit vel q̄ ibi de nouo accendit vel q̄ ibi de nouo apportat. Manifestū est aūt verū corpus xp̄i nō semp in hoc altari fuisse q̄ vos xp̄iani asseritis xp̄3 i suo corpore ascēdisse in celū: videt etiā impossibile dici. q̄d aliquid hic de nouo cōuertat in corpus xp̄i: q̄ nihil videtur conuerti in p̄existēs: cu3 id in quod aliud cōuertitur p hmōi cōuersionē esse incipiat. Manifestū est aūt corpus xp̄i p̄extitisse vt puta in vtero marie cōceptū: nō igit videt esse possibile q̄d in altari de nouo esse incipiat per cōuersionē alteri⁹ i ip̄m. ¶ Similiter nec p mutationē loci. q̄ omne q̄d localiter mouet sic incipit esse in vno loco q̄ desinit esse in alio i q̄ pri⁹ fuit oportebat ḡ dicere q̄ cū xp̄s incipit eē in hoc altari in quo sacramētū p̄agitur desinat eē in celo q̄ ascēdendo p̄uenerat. ¶ Amplius nullus mot⁹ localis terminatur simul ad duo loca. Manifestū ē aūt hoc sacramētū simul i diuersis altarib⁹ celebrari ergo ipossibile ē q̄ p motū localē corp⁹ xp̄i ibi eē incipiat. ¶ Respōdet sanctus Thomas in summa ꝯ gētiles li. iiij. c. lxij. dicens q̄ l3 diuina virtus sublimi⁹ z secreti⁹ i hoc sacramento operet q̄ȝ ab homine pquiri possit: ne tñ doctrina eccl'ie circa hoc sacramētū ab ifidelib⁹ impossibilis videat conādū ē ad h̄ vt ois ipossibilitas excludat. Cōsiderare ergo op3 p quē modū verū xp̄i corp⁹ eē sub hoc sacramēto icipiat. Impossibile ē aūt q̄ h̄ fiat p motū localē corpis xp̄i: tū q̄ seq̄ret q̄ in celo eē desineret q̄ñcū q̄3 agit h̄ sacramētū tū q̄ nō posset simul hoc sacramētū agi nisi i vno loco cū vn⁹ mot⁹ localis nō nisi ad vnū terminū terminat. tū ēt q̄ motus localis instātaneus eē nō pōt s3 tpe idiget. cōsecratio āt pficit i vltimo instāti plātōis verboꝝ. Relinq̄tur ergo dicēdū ꝙ verū corp⁹ xp̄i eē icipiat in hoc sacramēto p hoc q̄ substātia panis cōuertit i substātiā corpis xp̄i z substātia vini i substantiā sanguinis ei⁹. ¶ Lic3 h̄ sit bn̄ dictū z p hoc possit satisfieri iudeo z cuilibet ifideli nō p̄teruiēti. Aliter tñ pp instātias q̄ fieri possūt motu locali dicēdū est s3 scotū i. iiij. dist. iiij. q. j. z seq̄t eū frācīscus de maronis i suo. iiij. dis. iiij. q. j. q̄ necessario ē ibi aliq̄ mutatio localis q̄ ipossibile ē q̄ fiat trāsitus de ꝯdictorio in cōtradictorium sine aliq̄ mutatione facta in aliquo extremoꝝ: s3 hic corpus xp̄i trāsit de nō p̄sente ad eē p̄n̄s: ergo necessario ē ibi aliq̄ mutatio: dicūt ḡ isti doctores q̄ ibi est aliq̄ mutatio. q̄ corp⁹ xp̄i

accipit respectū p̄sentialitatis ad locū hostie facta trāsubstātiatiōe Ad cui⁹ euidentiā notat doctor subtilis ibidē q̄ qñ corp⁹ mouet localiter ⁊ expellit aliō sūt q̄tuor mutatiōes ⁊ octo termini: ⁊ illarū mutationū due sunt deperditiue. et due acq̄sitiue. sicut cū nauis mouet de loco ad locū aliq̄d corpus expellit ⁊ illud expulsū h̄z q̄tuor terminos: q̄r amittit vnū vbi ⁊ priuationē ei⁹ acq̄rit ⁊ a priuatiōe alteri⁹ vadit ad ip̄m. Sz si corp⁹ moueret de loco ⁊ aliō nō expelleret essent i eo due mutatiōes ⁊ q̄tuor termini. vñ eēt ibi vna deperditiua p̄oris vbi ⁊ alia acq̄sitiua noui vbi sicut qñ aqua frigida fit calida et de frigido fit nō frigidū ⁊ de nō calido fit calidū. Sz si corp⁹ nō motū de loco suo acq̄reret nouū vbi ⁊ respectū extrīsecū aduenientē ad aliud corp⁹ tūc esset in eo vna mutatio acq̄sitiua a priuatiōe illius vbi ad habitationē: ⁊ talis mutatio est i corpe xp̄i de nouo h̄ existe necessario: q̄r sicut dictū est ipossibile est fieri transitū de ꝯdictorio ad cōtra dictoriū sine aliqua mutatione. Et nota q̄ simplex p̄ntia corp̄is xp̄i ꝓprie nō est vbi cū non sit hic localiter: sz sacramētalr: sz reducet ad genus vbi. ¶ Tūc ad ꝓpositū corpus xp̄i in celo h̄z priuationē isti⁹ vbi i altari. Et ita nō est ibi mutatio deperditiua sz acq̄sitiua. q̄r solū est acq̄sitio p̄sentialitatis quā nō h̄ebat. Sic ergo xp̄s sine deperditiōe vbi p̄oris in celo acquirit nouū vbi in altari. Resoluēdo ꝯ hāc materiā dico q̄ motus siue motio localis est duplex: q̄daz deperditiua ⁊ quedā acq̄sitiua sicut qñ q̄s mouet de vno loco ad aliū aliq̄d deperditur ⁊ aliquid acquiritur: talis ei p̄io ordie nature mouet ab habitu in priuationē puta ab vbi q̄d prius h̄ebat ad vbi q̄d prius nō h̄ebat: ⁊ hec mutatio d̄r deperditiua termini a quo ⁊ d̄r acq̄sitiua termini ad quē. Nūc autem he due mutationes lz cōcurrāt simul in oī motu locali cōtinuo tñ distīcte sunt: ⁊ vna pōt absolui ab alia sic acq̄sitiua a deperditiua. sic q̄ aliquid acq̄rat nouū locū nō dimittēdo priorē: ⁊ sic est in proposito. q̄r sicut dcm̄ est corp⁹ xp̄i absq̄ hoc q̄ dimittat ꝓpriū vbi q̄d h̄z in celo acq̄rit nouū vbi in sacro. Et iō est hic mutatio localis nō deperditiua sed acq̄sitiua. ¶ Et sic p̄z responsio ad primū p̄ictū de motu locali: q̄r corp⁹ xp̄i īcipit ibi esse ꝑ motū siue ꝑ mutationē localē nō deperditiuā sed acq̄sitiuā. ⁊ sic non opz q̄ dimittat primū vbi cū acq̄rit secūdū. Nec etiā est cēsendū q̄ cū corp⁹ xp̄i incipit esse i altari q̄ accipiat esse simpliciter sz accipit esse sacramētale q̄d esse s̄m predictos doctores nihil aliud est q̄̄ ordo corp̄is xp̄i ad substātiā panis quē ordinē h̄z vbicūq̄ fit transubstātiatio. Ad alterū ꝓo p̄ictū .s. si est ibi corp⁹ xp̄i ꝑ cōuersionē alterius in ip̄m hoc ꝯcesso nullū seq̄t impossibile. Et cū arguis q̄ imo sequit impossibile. q̄r impossibile est q̄ aliq̄d ꝯuertatur in p̄existēs Rñdet q̄ falsum est q̄r in nutrimēto naturali videm⁹ oppositū: quia

ibi cibus convertitur in cibatum persistens suppositum. Et ideo non debet mirari iudeus si in proposito virtute divina fiat conversio in persistens. ¶ Quod ut planius videatur notat sanctus Tho. in summa contra gentiles quo supra quod predicta conversio panis in corpus christi alterius modi est ab omnibus conversionibus naturalibus. Nam in qualibet conversione naturali manet subiectum in quo succedunt sibi diverse forme: vel accidentales sicut cum album in nigrum convertitur vel substantiales: sicut cum aer in ignem unde conversiones formales nominantur: sed in conversione predicta subiectum transit in subiectum et accidentia manent: unde hec conversio substantialis vocatur quod autem subiectum convertitur in subiectum natura facere non potest: omnis enim nature operatio materiam presupponit per quam et substantia individuatur: unde natura facere non potest quod hec substantia fiat illa sicut quod hic digitus fiat ille digitus. Sed materia subiecta est virtuti divine cum per ipsam producatur in esse: unde divina virtute fieri potest ut hec individua substantia in illam persistentem substantiam convertatur: sicut enim virtute naturalis agentis cuius operatio se extendit tantum ad immutationem forme et existentia subiecti supposita hoc totum in illud totum convertitur secundum variationem speciei et forme utpote hunc aerem in hunc ignem generatum. ita virtute divina que materiam non presupponit sed eam producit et tamen hec materia convertitur in illam et per consequens hoc individuum in illud. Individuationis enim principium materia est: sicut forma est principium speciei. ¶ Hinc autem manifestum est quod in conversione predicta panis in corpus christi non est aliquod subiectum commune permanens post conversionem cum transmutatio fiat secundum primum subiectum quod est individuationis principium: necesse est tamen idem manere ut verum sit quod dicitur: hoc est corpus meum Que quidem verba sunt huius conversionis significativa et factiva: et quia substantia panis non manet nec aliqua prior materia ut ostensum est: necesse est dicere quod maneat id quod est preter substantiam panis: huiusmodi autem est accidens panis: remanent igitur accidentia panis etiam post conversionem predictam. ¶ Inter accidentia vero quidam ordo considerandus est. Nam inter omnia accidentia propinquius inheret substantie quantitas dimensiva: deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie: unde et per divisionem quantitatis per accidens dividuntur. Ulterius autem qualitates sunt actionum et passionum principia et relationum quarundam ut sunt pater et filius dominus et servus et alia huiusmodi. Quedam vero relationes immediate ad quantitatem consequuntur: ut maius et minus duplum et dimidium et similia: sic igitur accidentia panis post conversionem predictam remanere ponendum est ut sola quantitas dimensiva: sine subiecto subsistat et in ipsa qualitates fundentur sicut in subiecto: et per consequens actiones passiones et relationes. ¶ Accidit igitur in hac conversione contrarium ei quod in naturalibus conversionibus accidere solet in quibus substantia manet ut mutationis subiectum. Accidentia vero variantur. hic autem econverso accidens manet et substantia tran

fit. Huiusmodi eñi ɔuersio nõ potest dici motus ꝓprie sicut a naturali ɔsideratˀ vt subiectũ requirit sed est quedã substãtia ⁊ successio sicut in creatione est successio esse ⁊ non esse. Hec igitur est vna rõ q̃re accidens panis remanere ops vt inueniatˀ aliqđ manẽs ĩ ꝑdicta cõuersiõe. Est aũt ⁊ ꝓpter aliđ necessariũ si eñi substãtia panis ĩ corpus xp̃i cõuerteretur ⁊ panis accidẽtia trãsirent nõ sequeretˀ ꝙ corpus xp̃i ꝭ suã substãtiã esset vbi pri⁹ fuit panis: q: nulla relinqueretur habitudo corporis xp̃i ad locũ ꝑdictũ. Sꝫ cũ quãtitas panis dimẽsiua remanet post ɔuersionẽ ꝑ quã panis hũc locũ sortiebatˀ substantia panis in corp⁹ xp̃i mutata fit sub quãtitate dimẽsiua panis: ⁊ per ɔsequẽs locũ panis quodãmodo sortitˀ mediãtib⁹ tñ dimẽsionib⁹ panis: hec thomas. ¶ Pꝫ ꝗ ꝙ nõ est ĩpossibile diuie virtuti panẽ trãsubstãtiari in ꝑexistẽs corpus xp̃i: nec hꝫ mutatio similitudinẽ in naturalib⁹ mutationib⁹: sed est alterationi quasi contraria: q: vna substãtia hic mutatˀ in aliã ⁊ manẽt accidentia. Sed in alteratiõe est ecõuerso: q: ibi mutantˀ accidẽtia ⁊ manet eadẽ substãtia. vt pꝫ in corporalibus qñ de albo fit nigrũ: ⁊ in spũalibus quãdo de iusto fit ipius vel de ignorãte fit sciens: vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pi⁹: de ignorãte sciẽs: crede verũ corp⁹ christi in opere esse in altari nõ simplr: sed sacramẽtaliter: crede ꝙ cũ acq̃rit vbi sacramẽtale nõ relinq̃t vbi celeste. Crede sine mutatiõe locali deperditiua p̃is fieri in altari: ⁊ crede substãtiã panis in verũ xp̃i ꝑexistens trãsubstãtiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit Aug. ⁊ nihil tibi videbitˀ ĩpossibile: vnde et dicitˀ Luce. j. Nõ erit impossibile apud deum omne verbum.

¶ Quod corp⁹ xp̃i sit integrũ ꝙ caro ⁊ sanguis manẽt ĩ locis separatis sub specieb⁹ panis ⁊ vini.



Ertiũdecimuꝫ ĩpossibile ẽ Uos xp̃iani dicitis ꝙ xp̃s vˀ est integer sub speciebus panis ⁊ vini ĩ sacramẽto ꝭ ꝓbo ĩpossibile: q: nunq̃ꝫ ptes alicui⁹ ĩ diuersis locis cõtinentˀ ipo integro ꝑmanẽte. Manifestũ est aũt in ꝭ sacrõ seorsuꝫ eẽ panẽ ⁊ vinũ ĩ locis sepatis. Si igitur caro xp̃i sit sub specie panis ⁊ sanguis sub spẽ vini: vˀ seq̃ ꝙ xp̃s nõ remaneat ĩteger. sꝫ semꝑ cuꝫ ꝭ sacramẽtũ agitˀ ei⁹ sanguis ab ei⁹ corpe separetˀ. ¶ Ad istđ argumẽtũ pꝫ solutio ex his q̃ dicta sunt in ꝑcedẽti solutiõe: dcm̃ ẽ aũt ꝙ loc⁹ in q̃ agitˀ hoc sacramẽtũ attribuitˀ corpi xp̃i rõne dimensionũ panis remanẽtiũ post ɔuersionẽ substãtie panis ĩ corp⁹ xp̃i. Scđꝫ ꝭ igitˀ ea q̃ xp̃i sunt necesse est eẽ ĩ loco ꝑdicto ꝭm ꝙ exigit rõ ɔuersiõis ꝑdicte. Cõsiderãdũ est ꝗ in ꝭ sacramẽto aliq̃d eẽ ex vi ɔuersiõis ꝑdicte. aliq̃d aũt ex naturali cõcomitãtia. Ex vi q̃dẽ ɔuersiõis est ĩ ꝭ sacrõ illđ ad qđ directe conuersio terminatˀ sicut sub specieb⁹ panis

corporis xpi. I. qd substãtia panis cõuertit vt per vba ꝯsecratiõis pz cũ dr. Hoc est corp⁹ meũ. Et silr sub spẽb⁹ vini est xpi sanguis. vñ dr h est calix sanguis mei ꝛc. Sz ex naturali ꝯcomitãtia sunt ibi oĩa alia a d q̃ cõuersio nõ terminat: sz tñ ei in qd terminat sunt realr cõiũcta. Manifestũ est eñ ꝙ cõuersio panis nõ terminat in diuinitate xpi nec. I ei⁹ aiaz. sz tñ sub specie panis est aĩa xpi ꝛ ei⁹ diuĩtas ꝑpter vnionẽ vtriusqꝫ ad corp⁹ xpi. si vero i triduo mortis xpi hoc sacrm celebratũ fuisset nõ fuisset sub specie panis aĩa xpi: qr realr nõ erat corpori eius vnita. Et silr sub spẽ panis nõ fuisset sanguis nec sub spẽ vini fuisset corp⁹ ꝑpter sepationẽ vtriusqꝫ i morte. Nũc aũt qr corp⁹ xpi i sua natura nõ est sine sanguine sub vtraqꝫ specie cõtinet corp⁹ ꝛ sanguis: sz sub specie panis cõtinet corpus ex vi ꝯuersionis. Sanguis aũt ex naturali cõcomitãtia sub specie aũt vini ecõuerso. Vba sunt sancti thome libro q̃ supra. c. lxiij. ❡ Et sic pz solutio ad argumẽtũ ꝙ lz sepate sint spẽs panis ꝛ vini. tñ corpus xpi itegrum est sub vtraqꝫ spẽ. ❡ Sz forte dicet iude⁹ si ergo sub spẽ panis est tot⁹ xpus ita ꝙ est ibi corp⁹ ꝛ sanguis vt tu dixisti: frustra ergo iteruz sub spẽ vini iteger reperit. Ad h rñdet ni co. de lyra sup vbo cenãtib⁹ aũt illis Mat. xxvi. dicẽs ꝙ sub dupli ci spẽ istitutũ est hoc sacrm scz panis ꝛ vini: qr panis ꝯuertit in corpus xpi ꝛ vinũ in sanguinẽ: ꝛ iste cõuersiões sũt sepatiz: qr sanguis xpi fuit sepat⁹ a corpe vl carne in passione. Hoc autem sacramẽtuz institutũ est quasi q̃dda memoria le illi⁹ passiõis. ꝛ iõ cõsecratio carnis ꝛ sanguis fit sub specieb⁹ distinctis. ❡ Cõsiderãdũ tñ ꝙ sub vtraqꝫ specie est tot⁹ xps: qr sub specie panis est totũ corp⁹ ex vi cõuersionis vel sacramẽti. Sanguis autẽ ꝛ aĩa ꝛ diuinitas sunt ibi ex cõcomitãtia naturali. Similr sub spẽ vini sanguis ex vi sacramẽti cetera vero ex ꝯcomitãtia. hec ibi. Pz ergo ꝙ lz sub specie panis sit caro ꝛ sanguis xpi nõ frustra separatis sub spẽ vini ꝛ sanguis ꝛ corpus cũ hoc fiat i memoriã passiõis xpi in qua fuit sanguis a corpe sepatus

❡ Quod corpus xpi in taz parua hostia contineatur cum maius in minori non capiatur.



Quartũdecimuz impossibile est aiũt iudei. Uos xpiani dicitis qd in illa parua hostia corpus xpi cõtinetur hoc ꝓbo impossibile esse: qr impossibile est ꝙ maius corpus in loco minoris includat. Manifestum est autẽ ꝙ verũ corpus xpi est maioris quãtitatis q̃ʒ panis q̃ in altari offert: igitur impossibile videtur ꝙ veruz corpus xpi totuz ꝛ itegrũ sit vbi videtur esse panis si autem ibi non est totum: sz aliq̃ pars eius redibit inconueniẽs supradictum ꝙ semper cũ hoc sacramẽtũ agitur corpus christi per partes discrepat. ❡ Ad istd argumentũ quod tangit inequalitatẽ

corporis xpi ad locu panis dupliciter respondet. Primo excludendo impossibilitate. Secundo applicando similitudines. Circa primum dicit q substatia panis directe convertit in substantia corporis xpi Dimensiones aut corporis christi sunt in hoc sacrameto ex naturali concomitantia no aut ex vi conversionis cu dimensioes panis remaneant. sic igit corpus xpi no comparatur ad hunc locu mediantib dimensionib ppriis vt eis oporteat adequari locu: sz mediantib dimensionib panis quibus remanetib loc adequat. hec Thomas vbi supra. Quo aut possunt esse dimensioes corporis xpi cu dimensionib hostie vn alius doctor sic declarat. Na cu ibi prius erat substatia panis z facta sit substantia corporis xpi: sicut cu dimesionib panis vel erat substantia panis ante couersione facta sic couersione facta simul cu eisde dimensioibus erit substatia corpis xpi. Rursum qr dimesiones corpis xpi proprium subiectu non deserunt z ops dimensioes esse vbi z ipm corp. Ideo ex quo ipm corpus est simul cu dimesionib panis: oportet dimensiones corporis xpi esse cu dimensionibus panis. Sed quomo hoc possit ee e videre difficile. Arguit eni philosoph .iiij. phisi. contra ponentes vacuu z dicentes locum esse dimesioes separatas: qr si in hmoi dimensionibus reciperet corpus cotingeret duo corpora simul posse existere qd habet p ipossibili. tota igitur causa quare duo corpora no possunt simul esse est resistentia dimesionu. Sciedu igit q sicut calor z alie qualitates actiue duplice habet coparatione sic dimesioes. calor aute hz vna coparatione ad subiectu sm qua dat sibi esse calidu: z aliaz ad obiectu sm qua est ro calefaciedi ita etia quatitas put coparat ad subiectu dat esse quatu: prout aut coparat ad quantitate alia dat sibi resistere: z esse locale. sicut ergo calor pot dare esse calidu z no calefacere: puta si de coseruet eu in esse z suspederet agere sicut fecit de igne i fornace pueroru: z sic aliqd pot ee calidu absqz hoc qd calefaciat sic z dimesioes poterunt dare ee quatum absqz eo q aliis dimesioib resistat qd ptz. na cu quatitatis sit ro quare quatu resistat quato: ideo oportet vnu quatu alteri quato coparare mediante quantitate: z quatitate esse media iter corp qd resistit z corp cui fit resistetia: sz sublata illa media toe. s. q corp sit alicubi no media te quatitate certu est q sibi aliud corp siue alia dimesio no resistet Na cum tota causa resistetie sit qr coparatur ad ipsum mediante quantitate sublata causa iam no resistet. Per hoc possent et solui instatie de trasitu corporis xpi per corpus virginis ipso manete clauso: z etia de penetratioe celorum quando ascedit in celum cu igitur in sacrameto corpus christi non comparet dimensionibus mediate quatitate: sz magis quatitas mediate substatia cu substa

ta cā resistētie nō sit. Jō sicut nō est cōtra rōnē substātie simul cuꝫ dimēsionib⁹ esse: sic nō est contra rationē dimensionū corporis xp̄i mediāte substātia eē simul cū dimēsionib⁹ panis. Et sic pꝫ ꝙ nō ē īpossibile dimēsiōeꝫ corꝑis xp̄i cū dimēsionib⁹ panis eē. cū ibi sint mediāte substātia q̄ simul pōt cū dimēsiōib⁹ eē. ¶ Aliter soluit p̄dictū īpossibile doctor subtilis i. iiij. suo. Dicit eñ ꝙ est duplex ordo. s. ordo ptiū i toto: et ordo ptiū i loco Ordo aūt ptiū i toto est differētia quātitatꝭ nō ꝓprie cū sit respect⁹ ſꝫ aliquo mō accedēs ad differentiā ei⁹ essentialē. Ordo aūt ptiū i loco est de gn̄e sit⁹ ꝛ ab isto respectu sine ordine ptiū i loco. pōt absolui. Ordo eñ partiū in toto est prior ordine ptium in loco Prius autē pōt absolui a posteriori sibi accidētaliter cōiūcto. Cū ergo ordo partiū in loco accidētaliter cōiūgat ordini partiū i totū igit corpus xp̄i in eucharistia habebit ordinē ptiū i toto absq; illo respectu q̄ est ordo partium in loco. ¶ Adducunt scdo similitudies aliq̄ cōtra iudeos ꝛ īfideles. Et p̄io augu. in lib. de quātitate aīe probat aīaꝫ maiorē eē q̄ꝫ corp⁹: q2 totā mūdi magnitudinē infra se cogitari pōt ꝛ īfra se cōtinere: ꝛ sicut aīa cū sit maior corpore tota ē īfra corp⁹ mō cōsimili corp⁹ xp̄i cuꝫ sit mai⁹ hostia totū est infra eā nō coartatū sed ita magnū ꝛ pfectū sicut in celo cōtinet. Itē in parua oculi pupilla maximi mōtes cōtinētur ꝑ species suas: cur ergo sic corp⁹ xp̄i in parua hostia. Itē videm⁹ i paruo speculo solis ꝛ lune maria rūq; rerū diuersitates. Itē itellectus hominis paru⁹ est ꝛ tn̄ i ipso magna celestiū ꝛ terrestriū sapiētia ꝛ sciētia cōtinet. q̄d ergo īpossibile putàs xp̄m q̄ est dei sapiētia increata sub parua forma hostie i ueniri: nunq̄d vides i paruo lapide p̄cioso magnas ꝛ multas vtutes. nonne vides i paruo corpore p̄ncipis magnā potentiā ꝛ in paruo corpore pape magnā auctoritatē. Quid ergo īpossibile est xp̄o in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata cōp̄hēdūtur. Nōne vides quō i hac parua dictiōe de⁹ tota trinitas cōtinet: scꝫ pater ꝛ fili⁹ ꝛ sp̄ūsanct⁹. quātomagis sub pua hostia pt se ip̄m xp̄s cōcladere si vult. imo ꝙ ap̄li⁹ est videm⁹ ꝙ sub hac pua dictōe ꝛ sub hoc puo signo oē duaꝝ syllabaꝝ ꝛ quatuor literaꝝ cōtinetur oīs creatura celū ꝛ oīa celestia infern⁹ ꝛ oīa infernalia ꝛ breuiter oīa creata. Quid igit impossibile ꝙ in vna hostia cōprehendat tot⁹ xp̄s cum in tā parua dictione cōprehēdat tot⁹ mund⁹: q̄m igitur hec i creaturis credunt iudei erubescāt similia fieri in creatore: lꝫ supradicta nō inducūt oīmodam similitudinē sunt tn̄ aliquales cōformitates q̄ deuoto aīo cōsiderate mirā delectationē adducūt in animo cōtemplantis.

¶ Quia vnicum corpus xp̄i sit simul in diuersis altarib⁹ cū nō possit vnū corpus simul esse in diuersis locis.

Quintūdecimū im possibile est. vos xp̄iani dicitis ait iude⁹ q̄ xp̄us veste ī simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrant̄ h̄ videt̄ ī possibile: qr īpossibile est vnū corpus ī plurib⁹ locis existere. Manifestū ē aūt hoc sacramētū ī pluribus locis celebrari. īpossibile igit̄ vr̄ q̄ corp⁹ xp̄i in hoc sacramento veraciter ꝯtineat̄: nisi forte q̄s dicat q̄ ſm aliquā p̄ticulā ē hic ꝛ ſ3 aliā alibi ad qđ iterū seq̄tur q̄ p̄ celebrationē hui⁹ sacramēti corp⁹ xp̄i diuidat̄ in partes. cum t̄n nec quātitas corp̄is xp̄i sufficere videat̄ ad tot p̄ticlas ex eo diuidēdas in q̄t locis hoc sacramētū pagit̄. ¶ Ex his q̄ dicta sunt superi⁹ pꝫ solutio ad hoc qđ obijcit̄ de pluralitate locoꝝ. q̄ corp⁹ xp̄i p̄ suas dimēsiones existit t̄m ī vno loco. ſ3 mediātib⁹ dimēsionib⁹ panis ī ip̄m trāseuntis est ī tot locis in q̄t hm̄ōi ꝯuersio fuerit celebrata: nō q̄dem diuisuꝫ p̄ partes ſ3 integrū in vnoquoq3. Nā q̄libet panis cō secratus ī itegrū corp⁹ xp̄i ꝯuertit̄ hec est solutio thome vbi supra. ¶ Alij ꝟo soluētes dixerūt q̄ nō est incōueniēs q̄ vnū corp⁹ sit in diuersis locis si in vno est p̄ se: in alijs p̄ accidēs. sic aūt est in ꝑposito q̄ corp⁹ xp̄i est ī celo ſm p̄prias dimēsiōes ꝛ sic p̄ se. In sacramēto aūt p̄ dimēsiōes alienas s. p̄ dimēsiones panis ꝛ sic p̄ accidēs. ſ3 isti difficultatē nō euadūt Diceret eñ iude⁹ ꝛ p̄ se ꝛ p̄ accidēs. esse īpossibile idē corpus eē ī diuersis locis ꝑpter hoc ostendo q̄ corp⁹ xp̄i pōt esse simul ī diuersis locis sic oē corp⁹ qđ ē alicubi rōne substātie nō ratiōe quātitatis pōt esse in plurib⁹ locis simul ſ3 corp⁹ xp̄i est sub dimēsiōib⁹ panis ratiōe substātie nō rōne quātitatis ergo pōt esse in plurib⁹ locis simul. Maior ꝓbat̄ q̄ qđ nō est in loco p̄ quātitatē nō diffinit nec determinat sibi locū. ſ3 qđ nō determinat sibi locū pōt esse ī pluribus locis: ergo qđ nō est in loco p̄ quātitatē pōt esse in pluribus locis simul. ¶ Ad maiorē euidētiā isti⁹ ꝓsilogismi notādū q̄ diffiniri est idē q̄ finiri siue terminari p̄pter qđ ph̄s. v. meta. vocat diffinitionē terminū q̄ in ea ponunt̄ rei principia iter q̄ velut inter p̄mos terminos ꝛ inter ꝓprios fines res diffinita cōcludit̄. Hec aūt diffinitio siue determinatio est duplex: vna q̄ respicit reꝫ vt est substātia: alia q̄ respicit eā vt est quāta. Nā q̄libet res creata siue sit corp̄alis siue sp̄ualis inquātū est substātia finit̄ sic q̄ determinat̄ ad certū genus ꝛ ad certā sp̄em ꝛ ad certū indiuiduationis modū: ꝛ iō sol⁹ de⁹ q̄ est substātie īfinite nō determinat̄ ad gen⁹ neq3 ad sp̄em nec p̄ se nec p̄ accidens: nec etiā ad modū indiuiduatiōis: cū ip̄e sit singularitas quedā formaliter. Res aūt quanta sicut p̄ hm̄ōi quantitateꝫ respicit aliam sic competit sibi determinatio loci nō eniꝫ res creata determinat̄ ad locum siue diffinitur loco inquātuꝫ est substātia q̄ substātie vt substantia est non de

betur locus qr in quãtũ substãtia nõ põt cõmẽsurari vltie sufficiẽt cõtinẽtis. Et iõ si diffinit loco h est rõne quãtitatis ⁊ iõ cũ duplex sit quãtitas. s. molis ⁊ virtutis sicut nõ diffiniũt locũ sibi corporalia nisi p quãtitatẽ molis. ita fm aliq̃s nõ diffiniũt sibi vbi spũalia nisi p quãtitatẽ ṽtut;. ita q̃ dicũt q̃ vbi intelligẽtie operant ibi esse dicũtur: nec sunt in loco, nisi dum operant q̃d vtrũ sit verũ nihil ad ppositũ. Quãtũ igit ad ppositũ. patet q̃ corpus q̃d est alicubi nõ p quãtitatẽ nõ diffinit sibi locũ illũ. si ergo est alicubi solũ rõne substãtie. quãtitas aũt ibidẽ existẽs ppt naturalẽ ordinẽ quẽ ad substãtia; habet ei competit finitas que sequitur natura; substãtie nõ autẽ finitas que sequitur quãtitatẽ put p quãtitatẽ ad aliam cõparat. Et ideo qr ex vi sacramẽti corpus xpi est i altari rõe substãtie solũ nõ rõe quãtitat; nisi ex cõ sequẽti. vt. s. h; naturalẽ ordinẽ ad substãtiã. Ideo ibi sibi cõpetit finitatio ratione generis ⁊ speciei ⁊ indiuidui. nõ aũt ratiõe localitatis cum illa tãtum cõpetat corporib⁹ rõe quãtitatis. Et ideo cũ sibi nõ determinet locũ. certũ est q̃ nõ est ita ibi q̃n posset eẽ alibi. Sic ergo pat; maior q̃ omne corpus q̃d est alicubi nõ rõe quãtitat; cũ nõ determinat sibi locu; illũ põt simul esse alibi. ¶ Minor principalis ẽ manifesta. s. q̃ corp⁹ xpi ẽ in sacramẽto rõe substãtie nõ rõe quãtitatis. qr est ibi p trãsubstãtiationẽ. Nũc aũt certũ ẽ. q̃ quãtitas pãis non trãsubstantiatur i quãtitatẽ corporis xpi cũ maneat i sacramẽto ergo ratione trãsubstãtiatiõis panis i substãtiã corpis xpi cũ ergo sit ibi rõne illi⁹ in q̃d substãtia panis trãsubstãtiat: manifestum est q̃ est ibi rõne substãtie: q̃re sequitur q̃ põt alibi esse rõne sue quãtitatis scilicet i celo. ¶ Similitudines l; nõ omnimode adducuntur ex natura. Idẽ sol i diuersis locis s. in diuersis oculis continet ⁊ videt ⁊ hoc sine sui diuisione. Ide; verbũ numero in diuersis aurib⁹ continet ⁊ auditur ⁊ idem sonus. Occurrit etiam contra istos i fideles hugo de sacramentis dicẽs q̃ ideo isti dicũt corpus xpi nõ posse esse simul in pluribus locis qr deꝰ talẽ legẽ dedit corporibus. Cũ ergo lator legis possit dispẽsare i lege multomagis deus põt dispensare in vniuerso nec mirũ: qr tunc sacerdos gerit psonã ⁊ vicẽ illius q̃ dixit ⁊ facta sunt: ⁊ sic q̃ simul ⁊ semel est in diuersis altarib⁹: hoc est ex potẽtia deitatis cui vnitũ ẽ corpus illud ex virtute verborum xpi q̃bus cõtulit virtutẽ ɔficiẽdi.

¶ Impossibile ẽ q̃ caro xpi ⁊ sanguis sint sub specieb⁹ pãis ⁊ vini cũ sit ĩpossibile duo corpora sil eẽ i eodẽ loco. s. substãtia panis ⁊ vini cũ carne ⁊ sanguine xpi cũ illa accidẽtia vt dicũt nõ sint p se nec i aere nec i carne ⁊ sanguie xpi s; subiectiue i substãtia panis ⁊ vini



Extumdecimum impossibile ẽ. Uos xpiani dicit; q̃ mãifeste post

confecrationez in hoc sacramēto sentitis oīa accidētia panis ⁊ vini.s.colorē. saporē.odorē.figuraȝ quātitatē ⁊ pōdus circa que deci pi nō potestis: qꝛ sensꝰ circa ꝓpria sensibilia nō decipit̄. hm̄ōi autem accidētia in corpe xp̄i esse nō pos sunt sicut ī subiecto vt vos asseri tis. Simil'r aūt nec ī aere adiacen te: qꝛ cū plurima eoꝝ sint acciden tia naturalia requirūt subiectū de terminate nature nō qualis ē na tura corpis humani vel aeris: nec possunt ꝑ se subsistere cū accidētꝭ esse sit iesse. vij. metaphisice. Acci dētia eñ cū sint forme īdiuiduari nō pñt nisi ꝑ subiectū. Connume rant̄ eñ ad cōnumerationē ⁊ idi uiduationē suoꝝ subiectoꝝ. vñ re moto subiecto eēnt forme vniuer sales. Relinquit̄ igit̄ hm̄ōi accidē tia eē in suis determinatis subie ctis.s.ī substātia panis ⁊ vini. Est ergo ibi substantia panis ⁊ vini ⁊ nō substātia corpis xp̄i: cū īpossibi le videatur duo corpa esse simul. ¶ Ad istud rñdet̄ ꝙ nō possumꝰ negare accidētia panis ⁊ vini re manere cū sensus h̄ infallibil'r de mōstrat nec his accidētibꝰ corpꝰ xp̄i aut sanguis afficit̄: qꝛ h̄ sine eiꝰ alteratiōe eē nō possꝫ nec taliū accidētiū capax ē. sil'r aūt nec sub stātia aeris. Uñ relinquit̄ ꝙ illa ac cidētia sint sine subiecto. tñ eo mō quo supra fuit declaratū ī duode cimo īpossibili. vt sc꜌ sola quātitas dimēsiua sine subiecto subsistat ⁊ ipa aliis accidētibꝰ ꝓbeat subiectū nec īpossibile est ꝙ accidēs diuia ꝟtute subsistere posset sine subie cto: qꝛ idē ē indicādū ꝺ ꝓductiōe reꝝ ⁊ de ꝯseruatiōe earū iesse diui na aūt ꝟtꝰ pōt ꝓducere effectꝰ q̄ rūcūq꜌ causaꝝ sine ipsis causis se cūdis. sicut potuit formare hoīem sine semie: ⁊ sanare febrē sine opa tiōe nature qđ accidit ꝓpter infi nitatē eiꝰ ꝟtutis. ⁊ qꝛ oībꝰ causis scđis largit̄ ꝟtutē agēdi. vñ ⁊ effe ctꝰ causarū scđarū pōt ꝯseruare ī esse sine causis scđis: ⁊ h̄ mō ī hoc sacrō accidēs ꝯseruat̄ ī esse subla ta substātia q̄ ipꝫ ꝯseruabat: qđ q̄ dē dici pōt de quātitatibꝰ dimēsi uis quas ēt platonici posuerūt ꝑ se subsistere ꝓpter h̄ ꝙ ꝯm intelle ctū separāt̄. Manifestū ē ēt ꝙ plꝰ pōt deꝰ ī opando q̄ȝ itellectꝰ ī ap prehēdēdo. Et lꝫ de pricipio indi uiduatiōis sit īter doctores nō ꝑ ua difficultas. Uerūtñ in ꝓposito me nō itromitto: qꝛ h̄ non labora mus nisi ad excludendū ea q̄ a iu deis īpossibilia reputant̄. ¶ Dicit ergo sanctꝰ tho ī sūma cōtra gēti les lib. iiij. c. lxv. ꝙ quātitas dimē siua hꝫ hoc ꝓpriū īter reliqua acci dētia ꝙ ipa ꝯm se indiuiduat̄. qđ iō est qꝛ positio q̄ est ordo ptiuȝ in toto in eiꝰ rōne includit̄: esse enīȝ quātitas positionē habēs vbicū q꜌ autē intelligit̄ diuersitas par tiū einsdē speciei necesse est intel ligi indiuiduationē. nā q̄ sunt vni us speciei nō multiplicant̄: nisi se cundum indiuiduū ⁊ inde est qđ nō possunt apprehēdi multe albe dines nisi secūdū qđ sunt in diuer sis subiectꝭ pñt aūt ap̄phēdi mul te linee ēt si ꝯm se cōsiderent̄. Di uersus eñ sitꝰ q̄ ꝑ se linee iest: ad

pluralitatē linearū sufficiens est. Et q2 sola quātitas dimēsiua de sua rōne h3 vnū multiplicatio in-diuiduoꝝ i eadē specie possit acci dere Prīa radix hui⁹ multiplica-tionis ex dimēsione esse vr. q2 z in gñe substātie multiplicatio fit ſm diuisionē materie. q̄ nec intelligi pōt nisi ſm ꝙ materia sub dimen-sionib⁹ ↄsideraꝛ. Nā remota quā-titate substātia ois indiuisibilis est vt p3 p phm ꝑmo phisicoꝝ ma nifestū est autē ꝙ in alijs gñibus accidētiū multiplicanꝛ idiuidua vni⁹ spēi ex pte subiecti. z sic reli-quiꝛ ꝙ cū in hmōi sacramēto po-nam⁹ dimensiōes p se subsistere. z alia accidētia in eis sicut i subie-cto fundari. nō op3 nos dicere qꝺ accidētia huiusmodi idiuiduata nō sint. Remāet em̄ in ipsis dimē sionib⁹ idiuiduatiōis radix. Con cedam⁹ igiꝛ ꝙ sentim⁹ supradicta accidētia z ꝙ illa nō sunt i corpe xpi nec i aere nec i substātia panis q2 nō est. s3 est illa dimēsiua quāti tas hñs eē p se pseitate tercij mo di qꝺ est esse ꝑcisu3 z separatu3 ab oī subiecto z reliqua accidētia in predicta quātitate sunt vt in sub-iecto diuina virtute. Est em̄ cōis propositio apꝺ oēs scotizātes: ꝙ primū indepēdēs pōt terminare depēdētiā cuiuslib3 entitatꝭ crea te z supplere vicē cuiuslib3 deter minātis cū cōtineat eminēter vi-ces cuiuslib3 causalitatis secūda rie cāe. ergo depēdētiā quā h3 ac cidēs ad subiectū pōt de⁹ supple-re z termīare. Itē de⁹ pōt q̄dlibet pri⁹ distinctū essentialr a posterio ri facere sine illo posteriori. Cū ḡ accidētia sint priora inherētia ac tuali z ab ea distīcta essentialr. q2 sunt i diuersis gñerib⁹. ergo deus poterit facere accidētia p se existe re sic ꝙ nō iherebūt actualr i q̄cq̄d sit de inherētia aptitudiali. q2 cu3 hec sit idē essentialr cū subiecto l3 sit posterior ordie nature. ab ea ac cidētia separi nō pñt. ¶ Pōt etiā dici sicut notat magr iohānes cō uersus i libro de cōcordia legū. ri. iij. c. iiij. ꝙ accidētia p se remanere sine iherentia ad subiectū ipossibi le est in trāsmutatiōib⁹ z mutatio nib⁹ naturalib⁹. s3 ista transubstā-tiatio est p miraculū diuina virtu te facta. Et dicit ꝙ iudei cōcedūt aliud miraculū i lege sua sile huic sc3 ꝙ litera mēclausa z chamba q̄ scripta erāt i tabulis legis erāt p se sine aliquo subiecto. z iste lit-tere figurate erāt ex vtraqꝫ pte z erāt rotūde z nulla istarū lfarum ps sustētabaꝛ ab aliq̄ corpe sed p se erāt stātes miraculose z istꝺ di cere est euidēter ꝯ naturā z ipossi bile magis q̄ȝ dicere trāsubstātia-ta est vna substātia in alia3 z acci dentia remanent per seipsa,

¶ Quod i sacramento altaris sit corp⁹ xpi incorruptibile cum pos-sit putrefieri z a murib⁹ comedi.

Decimūseptimum ipossibile ē. Dicūt iudei certū est ꝙ si illud vinu3 vel sc̄m i magna q̄ntitate sumereꝛ ꝙ calefaceret z inebriaret sicut an te sacramētū. panis ēt cōfortaret z nutriret. Videꝛ ēt si diu z incau

te seruet putrescere z a murib⁹ comedi. cōburi etiā pñt. z i cinerē redigi z vaporē q̄ oīa corpi xp̄i ɔuenire nō pñt cū fides nr̄a ipm īpassibilē p̄dicet. Impossibile igit vr̄ ꝙ corp⁹ xp̄i in hoc sacr̄o substātialiter ɔtineat. Rñdet ꝙ h̄ sūt duo ɔsiderāda vnū qđ de facili pōt experiri z aliđ ꝙ maiorē difficultatē p̄tēdit. ꝙ em̄ in hoc sacr̄o eedez actiões appareant q̄ prius in substātia panis z vini apparebāt puta ꝙ simil̄r imutēt sensuz. Simil̄r etiā alterēt aerē circūstātē vel qđlibet aliud odore aut colore satis ɔñs vr̄ ex his que supradicta sunt Dictū est em̄ ꝙ in hoc sacr̄o remanēt accidētia panis z vini inter q̄ sunt qualitates sensibiles q̄ sunt hmōi actionū p̄ncipia. Rursus circa passiões aliq̄s puta q̄ fiunt s̄m hmōi alteratiões accidētiuz non magna ēt difficul̄tas accidit si p̄missa supponant. Cū ei p̄missuz sit z alia accidētia in dimēsionib⁹ fundātur sicut in subiecto p eūdē modū circa hmōi subiectū alteratio alioꝝ accidētiū ɔsiderari p̄t sicut si eēt ibi substātia vt puta si vnuz eēt calefactū z ifrigidaret aut mutaret saporē aut aliud hmōi. Sed maxia difficul̄tas appet circa gñatiōnē z corruptionez q̄ in h̄ sacr̄o vr̄ accidere. Nā si q̄s in magna q̄titate hoc sacr̄m tali cibo vteretur sustētari posset z vino etiā inebuari. s̄m illud ap̄li ad Corin. xi. Ali⁹ esurit alius ebri⁹ est. q̄ quidē accidere non possent nisi ex hoc sacr̄o caro z sanguis gñaret. Naz nutrimētū ɔuertit in substātiā nutriti ꝗuis quidā dicāt hoïez hoc sacramētali cibo nō posse nutriri s; solū ɔfortari z refocillari. sicut cum ad odorē panis z vini ɔfortat. Sz hec quidē cōfortatio ad horā accidere pōt. nō aūt sufficit ad sustentādū hoïez si diu sine cibo permaneat. Experimēto aūt de facili inuenīret hominē diu sacramētali cibo sustētari posse. Mirādū etiā videt cur negēt hoïem hoc sacramētali cibo posse nutriri refugientes hoc sacr̄m in carnē z sanguinē posse ɔuerti cū ad sensum appeat ꝙ p putrefactionē z cōbustionem in aliā substātiā scz cineris z pulueris cōuertat. qđ q̄dez difficile tñ vr̄. eo qđ nec videat possibile ꝙ ex accidētib⁹ fiat substātia: nec cōcedi phas sit ꝙ substantia corpis xp̄i q̄ impassibilis sit i aliā substātiā cōuertat. ¶ Si q̄s aūt dicere velit ꝙ sicut miraculose panis in corp⁹ xp̄i cōuertit. ita miraculose accidētia in substātiā cōuertunt. Prio q̄dē hoc nō vr̄ miraculo hoc esse ɔueniēs ꝙ hoc sc̄r; putrescat vel p cōbustionē dissoluat. deide ꝙ putrefactio vel cōbustio consueto nature ordie huic sacr̄o accidere iuenit. ꝙ nō solet eē in his que miraculose fiūt. ¶ Ad hāc dubitationē tollēdā q̄dā famosa positio est adinuēta q̄ a multis tenet. Dicūt em̄ ꝙ nō cōtingit hoc sc̄m in carnē conuerti aut sanguinē p nutrimētū vel in cinerē p combustionē aut putrefactionē non conuertuntur accidentia in substantiam nec substātia corporis xp̄i sed reddit diuino miraculo substātia pa-

nis q̄ prius fuerit. ꝛ ex ea gñantur illa in que hoc sacrm̄ ꝯuerti inueniṫ. sed hoc q̄dē oīno stare nō pōt ꝯñsuꝫ est ei supra ꝙ substātia panis ī substātiā corpis xp̄i ꝯuertaṫ qḋ eñ in aliq̄d ꝯuersuꝫ est redire nō pōt nisi ecōuerso illud conuertaṫ in ipꝫ. Si igiṫ substātia panis redit sequiṫ ꝙ substātia corporis xp̄i cōuertaṫ in panē qḋ est absurdū dicere. ¶ Adhuc si substantia panis redit necesse est ꝙ vl' redeat speciebꝰ panis manentibꝰ vel speciebus panis iā destructis. Speciebus quidē panis durātibꝰ substātia panis redire nō pōt. q2 q̄diu spēs manēt manet sub eis substātia corpis xp̄i. Seq̄reṫ ergo qḋ simul eēt substātia panis ꝛ substantia corpis xp̄i. ¶ Similiter ēt nec corruptꝭ speciebꝰ panis substātia panis redire pōt. tñ q2 substantia panis nō est sine ꝓprijs spēbꝰ. tuꝫ q2 destructꝭ spēbus panis iā gñata ē alia substātia ad cuiꝰ generationē ponebaṫ ꝙ substātia panis rediret. Cōcludit ergo sctūs thomas libro quo supra. c. lxvj. qḋ melius dicēdū vṫ ꝙ in ipa ꝯsecratione sicut substantia panis in corpꝰ xp̄i miraculose ꝯuertiṫ. ita miraculose accidētibꝰ ꝯferṫ ꝙ subsistant qḋ est ꝓpriū substantie. ꝛ per ꝯñs ꝙ oīa possent facere ꝛ pati sicut si substātia adeēt. vñ sine nouo miraculo ꝛ iebriare ꝛnutrire ꝛ incinerari ꝛ putrefieri pñt. eodē mō ꝛ ordie ac si substātia panis ꝛ vini adeēt. hec ille. ¶ Quare aūt nō opꝫ ꝙ ibi sit nouū miraculū declarat Richardus in. iiij. dis. xij. in tertio principali q̄ōne. ij. dicens ꝙ q̄uis miraculū sit accidētia in sacro altaris ꝑ se existere. tñ qḋ sic ꝑ se ex natura operanṫ in aliud nouū miraculū nō est sicut cecuꝫ natū post miraculosam restitutionē visus videre nouū miraculū nō est ſꝫ naturale. nō eñ intelligēdū est sic accidētia opari in ꝟtutē substātie qḋ necessaria sit eis ad suā opationē aliq̄ ꝟtus substātie q̄ non sit: accidēs supposita eoꝝ exñtia: ſꝫ ꝑ tāto hoc dr̄ q2 nō pñt opari nisi sint ꝛ naturaliṫ nō pñt eē nisi ꝑ substātiā ꝛ q2 ipa accidētia sunt q̄dā virtutes substantie. iō q̄uis eoꝝ existētia sine substātia sit ꝑ supnaturalē potētiā. tñ sic exñtia in aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ē ꝙ corpꝰ xp̄i sit in sacramēto cū illud frāgaṫ in ptes

Decimūoctauū impossibile est. Uos xp̄ianī dicit iudeꝰ frāgitis illud sacramētū in partes ergo impossibile est ꝙ sit ibi corpus xp̄i. ꝓbaṫ ꝯsequentia. q2 fractio illa que sensibiliter apparet non pōt esse sine subiecto. Absurdū etiaꝫ vṫ dicere ꝙ illius fractiōis subiectū sit corpus xp̄i. ergo impossibile est ꝙ sit ibi corpus xp̄i ſꝫ solū substātia panis ꝛ vini. ¶ Rñdeo ad istud patꝫ manifeste ex his q̄ supradicta sūt q2 fractiōis subiectū possumꝰ ponere dimēsiōes ꝑ se subsistentes. nec tñ hmōi dimēsiōibꝰ fractis frāgiṫ substātia corpis xp̄i eo ꝙ totū corpꝰ xp̄i sub q̄libet portiōe remaneat. qḋ q̄dē ꝛsi difficile videaṫ tñ

sz ea q̄ p̄missa sūt expositiōes hȝ. Dictū ē eñ supra ipossibili.xvi.ꝙ corp⁹ xp̄i ē in h̄ sacramēto p̄ suaȝ substātiā ex vi sacri. Dimensiōes āt corpis xp̄i sunt ibi ex naturali cōcomitātia quā hȝ ad substātiā. ecōtrario ei sz ꝙ corp⁹ naturalr̄ ē i loco.nā corp⁹ naturale ē in loco mediātib⁹ dimēsiōib⁹ qb⁹loco cō mēsurat̄. Alio aūt mō se hȝ aliq̄d substātiale ad id in q̄ ē: ⁊ alio mō aliq̄d quātū.nā quātū totū. ita ē i aliq̄ toto ꝙ totū nō ē i pte sȝ ps in pte sicut totū i toto vn̄ ⁊ corp⁹ naturale sic ē in toto loco totū. ꝙ nō est i q̄lib ȝ pte loci. Sȝ ptes corpis ptib⁹ loci coaptāt̄ eo ꝙ ē i loco mediātib⁹dimēsiōib⁹. Si āt aliq̄d substātiale sit i aliq̄ loco totū ēt totū ē in q̄libet pte ei⁹ sic̄ tota nā ⁊ spēs aq̄ est in q̄libet pte aq̄ ⁊ tota aīa ē in q̄libȝ corporis pte.qr igit̄ corp⁹ xp̄i ē in scr̄o altaris rōe sue substātie in quā cōuersa ē substātia panis dimēsiōib⁹ ei⁹ manētib⁹sicut tota spēs panis erat sub q̄libet parte.dimēsionū ita itegrū corp⁹ xp̄i est sub qualibȝ pte earū dē.nō igit̄ fractio illa aut diuisio attingit ad corp⁹ xp̄i vt sit in illo tanq̄ in subiecto.sed subiectū ei⁹ sūt dimēsiōes panis ⁊ vini remanētes sicut ⁊ alioꝝ accidētiū ibidē remanētiū dixim⁹ eas eē subiectuȝ.verba sūt sctī thome libro quo supra.c.lxvij. ❡ Simile ēt inuenit̄ i natura qr imagine in speculo existēte si frangatur speculū non tū fangitur imago ⁊ in quot partes speculū frāgitur in toto integra māet ⁊ resultat ymago. Nō ergo mirandū si hoc in hostia fiat virtute diuina.figura hui⁹ p̄cessit Exod.iij.in rubo q̄ videbatur ardere ⁊ nō cōburebatur.videbatur ignis i rubo ardere ac si deberet rubū frāgere ac comminuere ⁊ incinerare ⁊ tū ab igne nō ledebat̄ nō frāgebat̄.nō vorabat̄.non minuebat̄.nō icinerabat̄.sic nec corpus xp̄i i comedētis ore nō ledit̄ a dēte.nō frāgit̄ vorādo nec cōminuit̄.sed sicut rub⁹ in igne ita corpus xp̄i illesū itegrū remāet sub fractiōe specierū q̄ lȝ non sit i corpe xp̄i vero representat tū sm̄ Richardū illa flagellationē ⁊ pforationē qua fuit flagellatū etiā perforatū in sua passione.

❡ Probāt corp⁹ xp̄i sumi ⁊ ꝯsumi.

Decimumnonum impossibile est.ꝙ istō sacramētū sumat̄ ⁊ nō ꝯsumat̄ sȝ ꝙ vos xp̄iani asseritis. Si eñ eēt mōs olimpi⁹ q̄ ē excessiue magnitudinis iā deberet cē vorat⁹ ⁊ cōsumat⁹ ⁊ cōsumptus.xp̄s vester totiēs mādūcat̄ ergo d̄beret eē cōsūpt⁹. ❡ Respōsio satis ptȝ ex p̄dictis. Nō eī substātia corpis xp̄i sȝ spēs panis cōsumunt̄ sic̄ ēt spēs ille nutriūt inebriāt icinerari ⁊ putrefieri pñt vt dictū est in.xvij.impossibili.ita dicunt̄ frāgi vt ptȝ in p̄cedenti impossibili.sic ēt de eis ꝯcedere possum⁹ ꝙ ꝯsumūt̄ corp⁹ tū xp̄i māet itegrū.⁊viuū. ❡ Sile ēt p̄cessit in nā ⁊scr̄ptura. In nā ē exēplum de scia q̄ data nō d̄crescit.vñ totā meā sciaȝ possū alteri dar̄ ea tota i me

remanēte. Fōs ēt quotidie aquā tribuit ꝛ aq̄ quotidie de fonte sumit ꝛ fons nō ꝯsumitur. Uidem⁹ etiā ꝙ de mari semꝑ fontes ꝛ flumina egrediunt ꝛ tñ mare nō cōsumit nec minuit. Idē videm⁹ ꝙ vna cādela mutuat lumē suū multis cādelis sine diminutiōe sui luminis ita i ꝓposito fili⁹ dei est sapiētia ꝛ ars patris lumē de lumine de⁹ verus de deo vero. fons totius eternitatis ꝛ mare īfinite bonitatis ex⁹s veraciter ī hoc sacramēto quotiēscūq ꝛ a quocūq sū pt⁹ nūq ꝯsumit. Uñ cātam⁹ in ꝓsa. Sumit vn⁹ sumūt mille tm̄ isti quātū ille nec sumptus cōsumit. Simile ēt est cū homo comeditur a leone aīa nō cōsumitur ſʒ soluʒ corp⁹: ita dū hostia sumit a sacerdote xp̄i corp⁹ nō cōsumit ſʒ sole species panis ꝛ vini. vñ sicut corpore hominis corrupto aīa īntegra separat. ita facta corruptiōe circa spēs desinit corp⁹ xp̄i eē ī illo. Uñ dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste postq̄ ē a fidelib⁹ ꝯmestus remanet integer ꝛ viu⁹. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura. qꝛ. iij. Re. xvij. c. legit ꝙ helyas ꝛ mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie ꝛ de oleo qđ erat ī lechito ꝛ tñ ydrie farina nō defecit ꝛ lechit⁹ olei nō est minutus iuxta ꝟbū dñi. ꝑ farinā ydrie corp⁹ xp̄i in pane: ꝑ lechitū olei sacramēta in cōfectiōe vini intelligo: qꝛ sicut tūc sumpta nō cōsumebant in illoꝝ cōuiuio. ita nec nūc corpus ꝛ sanguis xp̄i in isto sacramēto. Itē de quinq panibus satiauit dñs quinq milia hominū. ꝛ xij. cophini sunt impleti. Idō dicebat iob in. c. v. Ad eū ponā eloquiū meū q̄ facit magna. ꝛ mirabilia ꝛ inscrutabilia absq numero.

¶ Qūo māducās ptē ꝫ māducat.

Uicesimuʒ impossibile est: dicunt iudei. Uos xp̄iani dicitis ꝙ ille q̄ māducat ptē hostie illius sacramēti māducat totū xp̄ʒ Istđ est īpossibile cū oīs pars minor sit suo toto. ¶ Respondet ꝙ ita verū est ꝙ sumēs minimā ptē hostie consecrate totū xp̄m sumit Dictū est eīm supra ꝙ partitio illa nō subiectat in xp̄i corpore: sed in dimēsiōibus quātitatis panis q̄ separate sunt ꝛ habēt esse ꝑ se miraculose. Factis igit innumerabilibus fractionibus dū tñ appareant: spēs panis vnicuʒ ꝛ integruʒ corpus xp̄i est sub oībus illis speciebus: ꝛ ideo sumēs vnā particulam sacramenti tm̄ de xp̄o sumit quantū sumens totā hostiam ꝙ vtrobiq totus xp̄s. Nō ergo q̄cūq cōmunicās ptē hostie: ptē xp̄i suscipit sicut iudeus putat: ꝛ hui⁹ est simile in natura de ꝟbo loquētis qđ totum est in parua aure sicut in magna equaliter: qđ etiā figuratū fuit Exo. xvj. vbi legit ꝙ qlibet de manna habebat equaliter: vñ pl⁹ colligens de māna non plus habebat ſʒ putrescebat. Ita in hoc sacramēto: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter ꝛ q̄ plus in maiori quātitate hostie cōsecrate crederet inuenire nō esset nisi pu

fredo infidelitatis: idõ dr Eccl.xi. mirabilia opa altissimi solius z gloriosa z abscõsa z inuisa opera illius: z sic nõ videnr ad sensuz licet visa sint in scriptura z natura secundum intellectum.

¶ Quomodo illud sacramẽtũ sit verus deus lz vna pars maneat i altari z altera cadit in terram.



Vicesimũprimum impossibile est. Qd aliqñ accidit vel accidere põt q vna ps istius sacramẽti manet i altari z altera cadit in terrã z pedib⁹ cõculcat. dicere autẽ q de⁹ cadit in terrã z q pedib⁹ cõculcat est dicere impossibile cũ deus nõ possit cadere nec pedib⁹ cõculcari. ¶ Respõdet si talis casus acciderit ex negligẽtia sacerdotis peccaret z eẽt digne puniẽdus z multoplus si faceret scienter nec tñ ex hoc aliqd sequit impossibile q casus in terrã z cõculcatio pedũ nõ corpori xpi nec deo sed dimẽsiõibus panis z accidentibus illis attribuerent sicut et frangi z incinerari vt dictũz est in precedentibus.

¶ Qd xps in sacramẽto existẽs verus deus non tñ cadens in terrã eleuat se z permittit se ab imũdis contractari.



Vicesimũsecũdu3 impossibile ẽ. Qd si eẽt de⁹ ille xps vester q ẽ in sacramẽto cũ cadit i terrã eleuaret se: nõ dimitteret ẽt se a malis z imundis sacerdotib⁹ tractari oppositũ videt experimẽtalit q ipossibile ẽ eũ eẽ deũ. ¶ Rñdet q vt dictũ est q i hoc sacramẽto ẽ xps verus de⁹ z verus hõ xps aũt p honorẽ z reuerentiaz diuinitatis semetipm hũiliauit i hoc mũdo z seipm ɔtẽpsit intãtũ vt nũq fuerit aliqs hõ in mundo ita hũilis sicut ipe q ipse pmisit suũ corp⁹ flagellari vulnerari: plagari: cõspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle z aceto potari z qcqd voluerũt facere sustinuit etiã z iiurias z cõtumelias z vituperia oĩa sustinuit patiẽter: sic z sacramẽtũ corpis sui honorat z adorat rõne diuinitatz cõcomitãtis z placet sibi ac pmittit q aliq appareãt qsi impotẽtie z defect⁹ vt nõ eleuari p se z tractari nõ solũ a bõis sz ẽt a malis ministris sic dimisit se tractari a malis i vitupijs z morte z a bõis i scriptura z vnctiõe. dic mihi iudee qre archa testi portabat hũeris leuitaz z nõ ferebat p se ipaz. Nũqd si ponebat i terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaret ab eis. Nũqd eã ceperũt philistei q erãt mali z portauerũt ad terrã suã. Dic mihi qre nõ defẽdebat se vl qre nõ rediit p seipaz vl qd fcm fuit d ea cũ fcã fuit pda nabuchodonosor. ¶ Dico q q de⁹ mandauit moysi facere archã nõ vt ipa pliaret p se nec vt ãbularet p se. nec vt staret p se nec vt eleuaret p se sz pcepit vt fieret ad ponẽdũ i ea legẽ z mãna z virgã aarõ z pcepit q poneret i loco pl⁹ deuoto z solẽni z honorabili q erat i tabernaclo vt oẽs ipaz

respiciētes haberēt fidē ꝛ timorē ꝛ reuerētiā deo: ꝛ vt ibi ppl's iret ad petēdū petitiōes suas deo. nec dicebat ppl's. Eam⁹ ad archā sed eam⁹ ad deū: sic ēt cū de⁹ ꝛ homo xp̄s iesus ordinauit istud sctm̄ sacramētū nō ordinauit eū vt ꝑtiare tur nec vt ābularet nec vt faceret ludos ad apostatas ꝛ hereticos maliciosos: sȝ ordinauit ipuȝ vt populus respiciēs ipuȝ haberet maiorē fidē ꝛ i eo diuina maiestas adoraret ꝛ honoraret. Et sic ꝓpheta cū inuitabat ppl'uȝ vt ascēderet in hierusalē. nō dixit ascendam⁹ ad domū arche testi nec legis. Sȝ dixit venite ascēdam⁹ ad domū dī. Si ḡ illa erat dom⁹ dei ꝓꝑ archā ꝛ h' ē corp⁹ dei ꝓꝑ sacramētū. Nō ergo laudēt se iudei i fide dei. qꝛ viderūt mare siccū: solē stātē. iordanē detētū: lucē versaȝ in tenebras: ꝛ aquā i sanguinē ꝛ virgā in serpētē. puluerē in cinipħes. virgā sine radicib⁹ florere mōtē fumigare sine igne. tonitrua sine nubib⁹: voces sine corpore: māna de celo: aquā sine fossiōe: victoriā inimicorū sine gladio: lucē de nocte. qꝛ h' oīa viderūt ꝛ i deo nūq̄ crediderūt: nec i terrā desiderabilē nūq̄ intrauerūt sȝ in deserto mortui sūt. Ppl'us aūt xp̄ian⁹ nihil horū vidit: sȝ in ꝟitate sctm̄ sacramētuȝ fuit ordinatū in cibū. Cib⁹ aūt q̄cūq̄ sit dimittit se tractari ad volūtatē coq̄narij siue sit coct⁹ aq̄: siue sit assus igni siue lix⁹ vel q̄uis alio mō preparat⁹. dimittit se ēt cib⁹ tractari a ministris si volunt portare i auro vel argēto vl' q̄uis alio metallo vel i ligno vel i scisso rio luteo etiā cū pannis ꝛ sine eis Dimittit se ēt cibus tractari a comedente si vult ipsuȝ comedere i mēsa alta vel bassa: siue lacerat⁹ vel scissus: vel admorsus ad volūtatē comedētis. Sic ergo pȝ ꝙ cibus est ordinat⁹ ad voluntatē comedētis ꝛ nō vt saltet vel vt loq̄tur vl' vt eleuet se vl' vt fugiat. Cū ergo xp̄s ordinauerit corp⁹ suū in cibū. Johānis. vj. Caro mea vere est cib⁹ ꝛ sanguis me⁹ ꝛc. Ordinauit ergo eū ad volūtatē sumētiū Non est ergo mirū si cadens i terra nō eleuet se ꝛ dimittat se a malis ministris sicut a bōis tractari.

¶ Impossibile ē ꝙ i illo sacramēto sit ver⁹ deus ꝛ ꝙ descendat in stomachum cum sumitur.

Tricesimūtertium

Impossibile ē. Vos christiani sumitis hoc sacramentū ꝛ comeditis eum oportet ergo ꝙ descēdat ad stomachū ꝛ ad locū digestionis ꝛ intestina ꝛ cetera que omnia impossibilia videntur cuȝ vos ponatis i isto sacramēto esse deū ꝛ deo ista repugnare videant. ¶ Respondetur. Dic mihi iudee cū tu comedis panē q̄s morsus vadit ad cor ꝛ q̄s ad cerebrū q̄sue ad intestina. Oporȝ ꝙ dicas ꝙ de quolibȝ vadit ad q̄dlibet mēbrum qđ cōuenit sibi: qꝛ quodlibet mēbrū recipit quod est suū: sicut epar cibū dulcē: fel acutū vel amarum: splen cibum acetosuȝ: ꝛ omnis cib⁹ salsus vadit ad vrinaȝ Sic ꝛ homo consideratur

in duas partes scȝ in partē corporatem ꝛ in partē spūalē partē corporalē nutriūt ꝛ sustinent cibi corporales: sȝ partē spūalem sustinēt cibi spūales. Cum ergo istud sanctum sacrm̄ sit cibus spūalis ꝛ nō corporales. Ideo sicut i sepulchro xp̄i corpus nō descendit in corruptionē sic nec in hoc sacro cum sumitur a quocūqȝ nō descēdet xp̄i corpus ad locū digestionis nec ad intestina ꝛc. Sȝ vt dicit Hugo de sacramētis. parte. viij. c. xiij. qȝ diu istud sacramētū sentitur in sensu in ore in dētib⁹ in gustu. ibi est xp̄i corpus: cum vero non sentit corporaliter statim desinit ibi esse corp⁹ christi. Cuius verba sunt hec. quādo in manibus sacrm̄ eius tenes corporaliter tecuȝ est. qū ore suscipis: corporaliter tecū est: qū manducas ꝛ gustas corporaliter tecuȝ est. deniqȝ in visu in tactu in sapore corporaliter tecuȝ est qū sensus corporaliter afficit p̄sentia corporalis nō aufertur. Postqȝ aūt corporalis sensus in percipiendo defecit deinceps corporalis presentia querēda nō est sed spūalis retinēda. dispēsatio cōpleta est sacrm̄ intus manet xp̄s de ore ad cor transit: melius est tibi vt eas in mentē tuā qȝ in ventrē tuū: cibus iste anime nō corporis est noli in ipso q̄rere cōsuetudinē cibi corporalis. venit ad te vt comedat non vt consumatur: venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut respōderi nō potuit. cibus sum grādium crede ꝛ manducabis me non vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaqȝ prudēter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi ꝛ prius fuit qȝ per sacramentum suuȝ corporaliter tecum esse incipiet ꝛ vnde non discessit quādo ad te venit hec ille. ¶ Et si dicatur contra quia illud quod vere mānducatur in ventrem vadit ꝛ in secessum emittitur. Respondetur qđ in isto sacramento triplex concurrit mānducatio vna carnalis qua species iste dentibus teruntur. Alia sacramētalis qua corpus xp̄i verū sub speciebus cōtentum sumitur. Tertia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In mānducatione corporali ꝯsueta tria sunt primum in ore masticatio. secūduȝ in ventre sumptio: tertium in mēbris vnio: ꝛ hoc totum ꝯuenit speciebus. secundum vero ꝛ tertium suo modo conueniūt corpori christi: tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico. nam per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite ꝛ cum corpore mystico: ita ꝙ ipse mānducans vnitur ei nō ipse illi. ¶ Ad argumentum ergo dicitur ꝙ illud intelligitur de mānducatiōe carnali. sic vero christus hic non mānducatur. Uel aliter dico ꝙ itelligitur de cibo qui habet aliquid purū aliquidqȝ impurum Impurū vero aliqđ in hoc sacramento non inuenitur: ꝛ ideo nihil

ad secessum emittit: vba sūt petri de tarātasio in .iiij. dist. ix. arti. j.

¶ Quod in illo sacro sit verū corpus xp̄i per miraculū quotidie.



Vicesimūquartū impossibile est. Dicunt iudei. Uos xp̄iani asseritis qd̄ quotidie istud sacramētum in ecclesijs celebrat: istud videt impossibile: qꝛ tūc nō eēt miraculū cū miraculū semel accidere soleat ꝛ si istd̄ semel accidisset in vita xp̄i ad cōfirmationē sue legis nō reputarem⁹ impossibile vt alia miracula q̄ semel vel raro fiūt. sed dicere ꝙ istd̄ miraculū continue in qualibet ecclesia fit ꝛ infinities repetat istud videt apparēter impossibile: qꝛ sapiētes dicūt miraculū nō esse qd̄ cōtinue fit qꝛ talia opa magis nature attribuerentur q̄ȝ miraculo. ¶ Rn̄det ad istud argumētū magister Joānes ꝯuersus lib. de cōcordia legū titu. iij. iiij. c. dicēs qd̄ de fcō sic fuit ꝙ viuēte xp̄o die iouis in cena aū mortē suā ꝛ q̄tidie illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico ꝙ possibile ē deo qū ꝛ vbi sibi placuit mirabilia opari p ut' dr̄ i thalmud ꝙ īter mirabilia q̄ fiebāt in domo scā erat vnū notabile īter alia ꝙ qū tot⁹ ppl's ibi erat stādo erāt valde ꝯuicti ꝛ stricti sȝ qū curuabant nesciebāt se esse i loco magis spacioso: ꝛ istd̄ nō semel sȝ semp asserūt ꝙ fiebat duȝ ibi ppl's sic cōueniebat. Itē dicūt ꝙ in domo scā sanctoꝝ erāt ipsi⁹ mēsura decē cubitoꝝ multiplicatorū p decē ꝛ sic erūt cētū cubiti: ꝛ ꝙ ibi erūt duo cherubī ꝛ q̄libet eorū hēbat decē cubitos sup decem mltiplicatos: ꝛ sic erūt cētū cubiti in q̄libet cherubī ꝛ istd̄ est magnū impossibile ꝛ tn̄ fiebat sp ꝛ q̄tidie dicendo ꝙ erat corp⁹ sine loco: qꝛ vnus cherubi illoꝝ erat tātus in q̄titate quātus erat loc⁹: ꝛ sic totū locū occupabat. Ubi g̃ erat alius cherubī: nō opȝ alid̄ dicere nisi ꝙ vn⁹ cherubin erat sine loco ꝛ istud est īpossibile. hec ille. ¶ Patet ergo ꝙ nō repugnat miraculo pties fieri nūqd ei miraculū fuit māna de celo datū filijs isrl': nō negabit iude⁹. Sȝ ꝯstat ꝙ nō semel pluit illis māna ad māducādū: sȝ xl. ānis sicut dr̄ Exo. xvj. filij autē isrl' māducauerūt māna i deserto xl. ānis donec ventrēt in terrā habitabilē. Sic ꝛ illd̄ pciosum sacrꝫ māducabūt fideles q̄diu fuerīt in deserto hui⁹ vite q̄usq; veniēt in terrā hītabilē: terrā. s. viuētiū: q̄ est ꝓprie terra ꝓmissiōis eterne Ea ergo q̄ a iudeis īpossibilia circa istd̄ sacrm allegant patēt nō esse īpossibilia: sȝ deo valde possibilia sȝ qꝛ iesus xp̄s est ver⁹ messias ꝛ verus de⁹ vt supra ostēsum est: idō sibi oīa supradicta possibilia sunt ¶ Sȝ dicit forte iude⁹ iesus nazaren⁹ quē tu dicis deū vocat se panē. Johā. vj. Ego sum panis. nun qd ex scripturis haberi pōt ꝙ de⁹ deberet eē panis dico ꝙ sic: vn̄ super illd̄ Leui. xxj. Incēsum ei dn̄i ꝛ panes dei sui offerūt: vbi litera nostra habet ꝛ panis dei sui: litera hebraica habet ꝛ panis de⁹ su⁹

⁊ sequit.⁊ panes ppositionis offert:hic habet litera hebraica: panis de⁹ suus:⁊ sequit omnis q̄ habuerit macnlā:de semiue Aaron sacerdotis nō accedet offerre hostias dño:nec panes deo suo:littera hebraica hꝫ panis de⁹ suus.Et sic i toto illo capitulo ponit panis deus su⁹ ⁊ nō dei sui : nec deo suo ad significationē hui⁹ altissimi sacrāmēti. ¶ Itē nō est ptereūduꝫ in fine istius materie ad memoriā reducere de isto sacramēto ea q̄sequunt in maiorē cōfusionē iudeoruꝫ negātiū istud sacramētum.vñ Leuiti.viij.mādauit in lege deus qđ qñ cōsecraretur sacerdos assumeret colirida panis azimi ⁊ poneret in manib⁹ aaron ⁊ q̄ eleuaret eū deū. Itē q̄ prima die penthecostes assumeret panis primitias p sacerdotē ⁊ eleuaret ipm ad deuꝫ sacerdos ⁊ vt dicit pdictus magr iohānes cōuersus libro ⁊ titulo q̄bus supra.c.v. Dixerūt sapientes thalmud q̄ sacerdos eleuabat illū panē sursū ⁊ deorsū ad dexterā ⁊ sinistrā ⁊ istud significabat q̄ tēpore sancti messie debebat p sacerdotes istud sacrificium eleuari de pane cōsecrato ⁊ pter istā satisfactionē mādauit lex mosayca.xv sicut de areis pmitias separabitꝫ ita ⁊ de pulmētis dabitis pmitias dño.Et sequit in littera hebraica de primitiuis pulmētorū vrorum cheruma:id est tortā panis eleuabitis dño ⁊ illđ signabat istud altissimū sacramētum.Tenco firmiter dicit iste doctor q̄ maliciosi sapiētes thalmud babylonie mādauerūt cōburi:q̄r illđ cheruma:id est tortā panis mādauerūt:q̄r significabat illđ altissimū sacrm. ¶ Itē malachie primo hr q̄ sacrificia erāt puuāda ⁊ cōuerti debebāt i oblationē mūdā:q̄r dctm̄ est de isto altissimo sacro q̄ est via recta hominib⁹ ad gloriā paradisi:⁊ pax perpetua in qua oblatione nō fuerat aliqua pollutionū q̄ erāt in aliis sacrificiis.Et ibidem malachie.j. q̄s est in vobis q̄ claudat ostia ⁊ icendat altare in eū gratuito.nō ē mihi volūtas i vobis dicit dñs exercituū:⁊ mun⁹ nō accipiā de manu vrā.Ab ortu enī solis vsq̄ ad occasum magnū est nomē meū i gentib⁹:⁊ in oī loco sacrificat ⁊ offert noī meo oblatio mūda.q̄r magnū est nomē meū in gētibus dicit dominus exercituū:⁊ vos polluistis illud in eo qđ dicitis mēsa dñi cōtaminata est ⁊ q̄ supponit contēptibile est ⁊c. ¶ Ad hoc etiā sacrificiū significādū de⁹ voluit vt nasceret in bethleē iste sanct⁹ messias de quo ppheta malachias in c.v.Et tu bethleē effrata ⁊ c.bethleē hebraice interptatur dom⁹ panis:⁊ ego dicit supradict⁹ magr iohānes conuersus anteq̄ recipe rem istā legem de isto sacramēto diu dubitaui ⁊ sepissime ⁊ locut⁹ suꝫ frequēter de ista materia cū q̄dā puinciali ministro fratrū minorū,i valle olleti noie frater lup⁹. q̄ famusto q̄ erat nimiū litterarus ⁊ nō quiescebat animus meus ex dictis ipsius ⁊ fecit deuota ieiunia ⁊ orones orādo deū assidue vt me dignaret in ista materia plenius

informare et quadam nocte dum dormirem vidi in somnis quendam homines vestibus albis vestitum et domum meam ad instar lune clare lumine replebat et cum interrogassem quis esset respondit ambrosius eps mediolanensis et dixit mihi. Scias amicum meum ministrum deuote deum pro te orasse vt dignaret te in hac materia informare et hoc dubium quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus remouere quod vtique sacramentum sit in memoriam sancti messie et tu recipe deuote et crede quod sic se habet rei veritas et in istis verbis cor meum aliqualiter acquieuit. Sequenti nocte vidi obtenebrare totum mundum et iudei interrogabant si hec obscuritas prueniebat ex ecclypsi solis et lune et ocestimebant et se sub meis vestibus occultabant: et deinde remittebatur illa obscuritas paulatine: et videbam solem pulcherrimum in luce sua: et videbam in ipso quandam feminam et vnum puerum pulcherrimum: et de ore pueruli lux clarissima pullulabat et petebam visionis expositionem et respondebat mihi totum mundum obscurum fuisse ante aduentum huius paruuli: et de ipso exiens lux resplenduit toti mundo. et extinca corde meo omnia dubia sunt ablata et dixi cum anna .i. regum .ii. Exultauit cor meum in domino et exaltatum est cor meum in deo meo: quia letatus sum in salutari tuo: non est sanctus vt est dominus. nec enim est alius extra te et non est fortis: vt deus noster: hec ille. Nec iudei debent habere pro extraneo quod nos xpiani ponimus de conuersione panis in verum xpi corpus et de conuersione vini in verum sanguinem christi: nec quod messias fuit deus et homo cum ipsi non habeant pro extraneo quod ipsi dicunt propter dicta sapientum thalmuth hunc sacratissimum cibum non habent angeli non viderunt patriarche nec comedebant prophete: sed solum est cibus xpianorum qui deducit ad vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de iudeorum crudelitatibus que tribus explicatur punctis principalibus.



Septima consideratio huius libri est de crudelitatibus iudeorum de sua inaudibili seuitia: legimus in gentilium libris vt in troyana hystoria pirrhum achillis filium crudelitatem exercuisse: quia polixenam virginem priami regis troyani filiam dilacerauit et eius sanguine sui patris sepulchrum irrigauit. Legimus etiam in nono libro valerii maximi .c. ii. de crudelitate: sillam romanum crudelem fuisse: quia quattuor legiones mariane partis contra fidem eis datam in campo martio trucidari et in tyberim proici fecit et quia virorum cede non contentus mulieres eorum occidi fecit. Legimus ibidem et hanibalem crudelem: quia de corporibus romanorum pontem in fluuio vergello fecit supra quem traduxit exercitum. Legimus ibidem et barbaros crudeles: qui pecoribus mactatis et in testinis eiectis intermittebant homines preter capita eis cibum et potum ministrando vt a vermibus ex putrefactione nascentibus roderentur. Sed si volumus attendere crudelitates iudaici populi longe seuiores predictis inueniemus et erunt tria puncta pun

cipalia hui⁹ cōsideratiōis. Prim⁹ punct⁹ erit de crudelitate iudeoꝝ erga xp̄m messiā z deū suū. Scd̄s d̄ crudelitate iudeoꝝ erga seipos. terti⁹ d̄ crud̄litate iudeoꝝ erga xp̄iāos

¶ De crudelitate iudeorum erga xp̄m messiam suum.

Primus punctus est d̄ crudelitate iudeoꝝ erga xp̄m q̄ sicut ꝓbatum fuit supra li.j.ē ver⁹ messias eoꝝ z ver⁹ de⁹ z hō. Patuit ēt supra ī isto iij.li.ↄsideratiōe.iiij.v.z.vj.z d̄clarat̄ hec crudelitas q̄druplicit̄. Primo sic crudele est cū q̄s insurgit cōtra minorē se iustū z bonuz. Crudelius cū q̄s insurgit contra suū equalē iustū z bonū. Sz crudelissimū est cū quis insurgit contra dn̄z suū z regē suū iustū z inocētē z bonū. tal̄ fuit crudelitas iudeoꝝ ↄtra xp̄z. Ip̄e ei erat dn̄s z rex su⁹ teste pylato iesus nazaren⁹ rex iudeoꝝ: z iteꝝ.ps.ij. Astitert reges terre z pricipes cōuenerūt in vnū aduersus dn̄z z aduersus xp̄z ei⁹ q̄.ps.ad literā exponit̄ de xp̄o ēt s̄m antiq̄s doctores hebreoꝝ. Vñ rabi salomō ī pn̄cipio p̄dicti psalmi dicit parētes nostri exposuert̄ hūc psalmū d̄ rege messia ip̄e inocēs: q: iniq̄tatē nō fecit nec īuēt⁹ est dol⁹ ī ore ei⁹. Esa.liij. Et iō cū iudei eū d̄ p̄rib⁹ false accusarēt pylat⁹ r̄ndit. Ego āt nullā cāz mortꝪ īuenio ī eo: sz neq̄ herodes Luce xxiij. Ip̄e erat iust⁹ z bon⁹ quā iusticiā ↄfessus ē publice pylat⁹ dicēs Innocēs ego sū a sāguie iusti huius ma.xxvij. itē vxor sua ↄfessa ē dicēs. nihil tibi z iusto illi ibidē.q.d. Nullo mō cōdēnes eū. sz magis dimitte eū. sz lz eēt eoꝝ rex inocēs z iust⁹ n̄ erubuert̄ eū tradere morti z tali morti q̄ nlla ignominiosior nlla crudelior tp̄e illo īueniebat̄ n̄ tm̄ ei miseri iudei odiebāt xp̄m q̄ p̄elegert̄ liberare hoīez pestiferuz barrabā ne xp̄s liberaret̄. ¶ Itē fo crudele ē hūilē z p̄stratū pimer̄. nouim⁹ ei leones p̄stratꝪ z hūiliatis pcē: sz iudei p̄strato iesu corā pylato z pōtificib⁹ n̄ pepcert̄ xp̄s ēt fuit metruz z mesura toti⁹ hūilitatꝪ dixit ei mat.xj. Discite a me: q: mitꝪ suz z hūilis corde. Sz iudei ei⁹ doctrinā ↄdēnātes crudeliores leōib⁹ fuerūt: q: ps.xxj. Apuerūt sup eū os suū sicut leo rapiēs z rugiēs s.ↄ̄ bestiā vl̄ hoiez sibi resistētem. ¶ Itē tertio crudele ē pcutere aliquē eo q̄ veꝝ loq̄t̄ sic fecert̄ iudei cū pcussert̄ eū alapa dicētes: sic r̄n̄des pōtifici: z xp̄s: si male locut⁹ sū testimoniū phibe d̄ malo: si aūt bn̄ cur me cedis.q.d. crudeliter mecū agꝪ. ¶ Itē.iiij. s.vitupa t̄ q̄ reddit malū p malo: z pl⁹ q̄ nō reddit bonū p bono pl⁹ d̄ vitupari q̄si crudelissim⁹ q̄ reddit malū p bono. sic fecert̄ iudei: q: p tātꝪ bn̄ficiis sic̄ xp̄s eis fecit īfirmos eoꝝ curādo. leprosos mūdādo. cecos illuminādo. obsessos a demōib⁹ liberādo: z eoꝝ mortuos suscitādo pcurauert̄ sibi mortē. Iō xp̄s de eis cōq̄rit̄ sicut plāgit eccl̄ia ī ei⁹ p̄sona: dicēs parti illō michee.vj. Popule me⁹ q̄d feci tibi aut ī q̄ ↄtristaui te q: eduxi te de terra egypti parasti crucē saluatori tuo: q: eduxi te p deser-

tis.xl.ãnos ꝛ mãna cibaui te ꝛ itro duxi te ĩ terrã satis optimã q̃d vltra debui tibi facere ꝛ nõ feci. ego q̃dẽ plãtaui te vineã meã speciosam ꝛ tu facta es mihi nimis amara aceto nãq; sitiꝫ meã potasti ꝛ lãcea pforasti lat⁹ saluatori tuo. ego ppter te flagellaui egyptũ cũ primogenitis: ꝛ tu flagellatũ me tradidisti. Ego te eduxi ꝺ egypto demerso pharaone ĩ mari rubro ꝛ tu me tradidisti pricipib⁹ sacerdotũ ego ante te apui mare ꝛ tu aperuisti lãcea lat⁹ meũ. Ego añ te iui ĩ colũna nubis: ꝛ tu me deduxisti ad ptoriũ pylati. Ego te paui mãna p desertũ: ꝛ tu me cecidisti alapis ꝛ flagellis. Ego te potaui aq̃ salutis ꝺ petra: ꝛ tu me potasti felle ꝛ aceto. Ego ppt te cananeoꝝ reges pcussi ꝛ tu pcussisti arũdine caput meũ. ego ꝺdi tibi sceptrũ regale ꝛ tu meo capiti spineã coronã Ego te exaltaui magna ꝟtute ꝛ tu me suspẽdisti in patibulo crucis. Popule me⁹ q̃d feci tibi aut ĩ quo cõtristaui te: respõde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonũ ꝛ tu quasi crudelissimus ĩpẽdis mihi malũ iuxta illud. ps. Retribuerũt mihi mala p bonis ꝛ odiũ p dilectiõe mea. ¶ Fuerũt ẽt iudei crudeliores lamiis sicut hieremias ꝺ eis conq̃rit̃ Trenoꝝ. iiij. sed ꝛ lamie nudauer̃t mãmas suas lactauer̃t catulos: filia ppl̃i mei crudelis q̃si strutio in deserto: sup quo gl. litteralis hystorica sic dicit. Sꝫ ꝛ lamie ꝛc. phariseoꝝ ꝛ scribarũ duritia exprobrat̃. q̃ lamiis duriores lac doctrĩe puulis negauerũt lamia aũt crudelior suis fetib⁹ q̃ cetere bestie ꝺr sic pharisei pplo doctrinã negauerũt ꝛ isup laniauerũt strutionibus similes q̃ oua sua vbi exponũt nec in fetũ calefaciũt lamia hebraice vl̃t noĩa t̃ quã q̃dã hebreoꝝ vnã de furiis suspicant̃ q̃ pce dicunt̃ eo q̃ nulli parcãt q̃bus sũt similes scribe ꝛ pharisei q̃ etiã man⁹ miserũt in filiuꝫ dei plãgit̃ ergo synagoga q̃ quasi strutio nullã sꝑẽ aut primis relinquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeoꝝ erga semetipsos quo ad captiuitatẽ ꝛ dãnationem eternam.



Ecũdus punctus est q̃ iudei non solũ fuerũt crudeles ꝯ xpm messiã regẽ ꝛ deũ suũ: sꝫ etiam fuerũt crudeles ꝯ seipsos se captiuãdo ꝛ ppetuo dãnãdo. vñ cũ pylat⁹ tenẽs locũ cesaris eẽt ĩ iudicio cõstitut⁹ vt audiret allegata cõtra xpꝫ ꝛ cõfessus fuisset publice se nõ ĩuenire cãm mortis in eo sciẽs q̃ p inuidiã tradidissẽt eũ morti: ꝛ cũ ꝯfessus ẽ se eẽ regẽ ꝺclarauit q̃ regnũ suũ ñ erat ꝺ h̃ mũdo añq̃ sñiaꝫ daret ꝯ eũ ꝯfess⁹ ẽ eũ eẽ inocẽtẽ ꝛ iustũ: vt patuit ĩ pcedẽti pũcto. iudei miseri q̃ tñ desiderabãt mortẽ ei⁹ publice se obligauer̃t q̃ culpa ꝛ pẽa mortꝭ ei⁹ eẽt sup eos ꝛ sup filios suos clamãtes: sãguis ei⁹ sup nos ꝛ sup filios nr̃os. mat. xxvij. In q̃ mãifeste ondit̃ pu̾sitas ĩpietatꝭ ꝛ crudelitas eoꝝ q̃ nec sibi timẽt nec filiis: vñ dicũt ꝛ sup filios nr̃os ex q̃ pꝫ q̃ culpã ꝛ penã sibi impcã

tur et sue posteritati hinc pôt acci pi illô ccci.viij. Cû iracûdo nô facias rixã et cû audace nô eas in desertû qm quasi ante illû nihil est sanguis.i.effusio sanguinis tales fuerit iudei effusionê sanguis xpi p nihilo reputãtes hô pctõr sanguini insidiat. hoc est q ipsis iudeis pdixit saluator Luc.xi. requiretur a gñatiõe ista sanguis oim pphetaruz q effusus est etc. qr pfes eox seruos ipsi dñz occiderût. sic ergo iudei quasi frenetici facti in scipsis man' posuerût vt xpm occiderêt dicêtes. Sanguis ei' super nos etc. O magna crudelitas q pr seipsû voluntarie et pprium filiû in captiuitatê et in iraz dei ppetuã tradat qr hec obligatio et iudeorû peccatuz est potissima cã q qdiu mûd' durauerit exñtib' in eo iudeis et filijs eox semp erût captiui vbicûqz sint et ira dei erit super eos. ¶ Itê crudele est furari aliena et crudelius furari sua sz crudelissimum est furari seipm tales fuerunt miseri iudei quia cuz passio xpi se extêderet ad rdeptionê toti' hûani generis sufficiêter et oes hoies naturaliter appetât saluari iudei ab hac redêptiõe et saluatiõe furati sunt seipsos nolêtes pticipes fieri predicte redemptionis cuz voce magna et rabido corde clamauerût. Sãguis ei' super nos et su per filios nostros. O ifelix iudas qr crudelis fuit ptra magrm suû: crudelis fuit 9 seipm laqueo se suspendens crepãs medius diffusis visceribus ei' sic ne miremur si iudei ei similes qr crudeles fuerunt côtra dñm messiaz regê et deû suû quod crudeles fuerunt contra seipsos se et pprios filios perimentes. vnde et pylat' i epla quã misit ad tyberiû cesarez super mortê xpi sic ait. tyberio augusto pilat' salutê. Nup accidit quod ipse probaui iudeos p inuidiaz se suosqz posteros crudeli dãnatiõe pemisse etc. vide supra hãc epistolaz lib.i. thezauro.i. testimonio.iiij. ¶ Itez predicti iudei fuerunt siles neroni crudelissimo q occidit magistrum suum Senecã non volens tolerare timorê ei' a pueritia occidit etiam ppriã matrê et eã fecit scindi vt videret locû in q côcept' fuerat. fecit succêdi ciuitatê romanã septê dieb' et septê noctib' vt expiretur quanta fuerit succensio troyane vrbis. finalr crudelissime occidit seipsum. Sic miseri iudei reddêtes maluz p bono occiderût magistrû et dñz suû propriã matrem suaz scz synagogã pemerût. icêderût igni sanctuarium suû et ciuitatê et seipsos crudelissime eternaliter dãnauerût et qr tã crudeles et viri sanguinû fuerût culpãr penã sanguinis xpi sup se imprecãtes. Ideo eox orones deus nô exaudit vt liberêtur a captiuitate i qua sunt. vnde Esa.i. Cum extêderitis man' vestras auertã oculos meos a vobis et cû multiplicaueritis orationem nô exaudiam manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeoruz erga christianos quarum sunt decemseptem.


Ertius punct⁹ est de crudelitate iudeorum erga xpianos hec generatio praua et exasperans postq̄ seipsam vt pdictum est crudeliter dānauit versa in rabiē cōtra xpianos quorum sunt perpetui serui diuersis in mūdi partibus inaudita crudelia opati sunt. ⁊ cōtinue vt possunt feritatē bestiarū excedentes crudelissime operantur de quibus vt colligere potuit ex diuersis scripturis ⁊ relatione virorum fidelium vsq; in pñs tempus ex eo tunc quo pᵖter peccatū occisiōis xpi sui p orbē in captiuitatē sunt dispersi.xvij.famose crudelitates annotātur: ⁊ nō est dubiū qui sint alie plures nobis occulte cū dato vno inconuenienti plura sequi cōtingat.

¶ In tolethō oēs xpiani gladio sarracenorū trucidati sunt.


Rima crudelitas iudeorum in ciuitate tolethana regni castelle. fctā est post infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorum anno.s. domini illustris viri infantis pelagij i asturijs currēte erat septingentesima a quinquagesima ij.⁊ anno dñi septingētesimo decimo quarto.tūc ciuitas tolethana nobilis ⁊ fortis ac multorum bonorum abundantissima. spāliter i multitudīe nobiliū militū ornata fuit posita in potestate ysmahelitarū ⁊ deuicta sine plio ex pditione ⁊ crudelitate iudeorum in ea habitātiū sicut narrat frater Johēs egidij samoreñ.in suo archano: et lucas epātudeñ.i cronica sua ac planius i generali hystoria hyspanie cōtinetur. ¶ Modus aūt pditionis ⁊ crudelitatis iudeorum fuit talis vt ibidē legit.cū eñi xpiani ecclesiastici religiosi milites ⁊ alij xpiani ciues i dñica oliuarum pᵖter honorem solennitatis magne fm suam cōsuetudinē exissent hoīes extra suā ciuitatē ad ecclesiā sancte leocadie vt diuinū verbū ibi audirēt iudei crudeles qui cū sarracenis posuerunt suam pditionē signatā vt.s.illa die clauderēt portas ciuitatis xpianis et aperirēt sarracenis sic de facto fecerūt. q: venientibus sarracenis ianuas ciuitatis aperuerū t eis: ⁊ ide exeūtes ad xpianos cū essent inermes ⁊ de tā pditioso ac periculoso aduentu nihil cogitātes oēs gladio trucidauerūt. quo facto cariph princeps illorum sarracenorum ex pdictis iudeis ⁊ suis sarracenis pdictam ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occidunt infantes per iudeos.


Ecunda crudelitas iudeorū famosa ostēsa in regno francorum sicut narrat Vincentius magnus in speculo hystoriali li.xxx.c.xxv. vbi dicit q anno domini Millesimo cētesimooctuagesimotertio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audiens nēpe multotiens idem rex a pueris

qui i palatio cũ ipo nutriti fuerãt ꝙ iudei qui parisi⁹ manebant singulis annis xp̄ianum vnum in opprobrium xp̄iane religionis quasi p sacrificio in criptis ꝛ fossis subterraneis latenter in die cene vel in illa sctã hebdomada penosa iugulabãt. ꝛ in hm̄oi nequitia perseuerantes deprehensi multotiens ꝛ igne cõbusti fuerant. Nam ꝛ sanctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocẽtij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ ꝛ cruci affix⁹ feliciter per martiriuȝ migrauit ad deũ: vbi etiaȝ p eius intercessiones operãte deo multa sacra miracula fuisse referunt. Venerabilis ergo philipp⁹ rex q̄d viuente p̄re diu mẽte clausuȝ gestauerat ꝛ ob p̄ris reuerentiaȝ perficere formidauerat: ipo regni sui initio zelo dei flãmatus aggress⁹ est. nã ad ipsius mãdatũ capti sũt iudei p totã franciã in synagogis suis i sabbato. Et p̄mo q̄dẽ expoliati sunt vestibus ꝛ auro ꝛ argento. eo siquideȝ tẽpore multitudo maxia iudeorũ pisius habitabat q̄ de diuersis orbis partib⁹. ob pacis diuturnitatẽ illuc cõuenerãt. Audierãt enim strẽnuitatẽ regũ francorum cõtra inimicos ꝛ pietatem in subditos illuc ergo diu cõuersati in tantũ erant ditati ꝙ fere medietatem vrbis sibi vendicauerãt. Sed ꝛ ɔtra dei ꝛ ecclie decretũ xp̄ianos in domib⁹ suis seruos ꝛ ancillas habebãt qui etiaȝ cum eis iudaizabant: ciues quoq; milites ꝛ rusticos de suburbijs et oppidis ꝛ villis supra moduȝ vsuris grauabant. ꝛ quosdã etiam in domibus suis iuramẽto astrictos quasi captiuos i carcere detiebãt sed ꝛ vasa sacra pro instanti ecclesiarum necessitate sibi noie vadij supposita tã viliter tractabãt q̄d eorũ infantes i calicib⁹ offas in vino factas comedebant ꝛ cũ eis bibebant. Itaq; timentibus illis ne domus illorũ ab officialib⁹ regis scrutarentur quidã ex eis crucem auream ꝛ euangeliorũ codiceȝ auro ꝛ gẽmis deoꝛnatũ cum alijs vasis in sacco reposuit. ꝛ in p̄fundaȝ foueam vbi ventreȝ purgare solebant pch dolor vilissime piecit. Que omnia paulopost dño reuelante sunt inuẽta. datoq; edicto a rege vt oẽs iudei a regno eius exirent quidã ad fidẽ xp̄i cõuersi sũt quibus intuitu xp̄iane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones ꝛ p̄latos ecclesie donis ꝛ promissis allicere ceperunt vt per eorum suggestionem ꝛ infinite pecunie promissioneȝ animũ regis a proposito reuocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum temporalium emolliri potuit. Illis ergo electis eorumq; possessionibus immobilibus ad fiscum regis deuolutis. rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibiq; altaria cõsecrari fecit vt vbi prius xp̄us in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero ꝛ populo laudaretur. hec Vincentius.

¶ Crudelitatē iudei ī regno frā=
cie rp̄ianum quendam flagellatū
z spinis coronatum suspēdentes
exercuerunt.

TErtia crudelitas iudeorum circa idez tempus in p̄dicto regno frā=
cie accidit sicut narrat p̄dict⁹ vin
centius magnus libro.xxx.speculi
hystorialis.c.liij.cui⁹ narratio ta=
lis est. Philipp⁹ aūt rex in frācia
dū esset apud sanctū germanū in
laya.audita cuiusdā rp̄iani mor=
te ignominiosa ab ipsis iudeis p=
petrata rp̄iane religioni ꝯpatiēs
familiarib⁹ suis ignorantib⁹ quo
iret subito arripuit iter apđ brialā
velocissime veniēs positis in por=
tis ipsius castri custodibus cōpre
hensisq; iudeis.lxxxiij.z amplius
cōburi fecit. Comitissa eniz ipsius
castri muneribus eorum corrupta
tradiderat eis quēdā rp̄ianū cui
falso imponebāt furtum z homi=
cidium. Hunc igitur antiquo odio
commoti manibus a tergo ligatis
z spinis coronatum per totā villā
fustigantes duxerunt z postea pa
tibulo suspenderunt.hec ibi.

¶ In vna regni francie p̄uincia
omnes rp̄iani occisi sunt.

QUarta crudelitas iudeorum accidit in eo=
dem regno francie. Cuz
eñ iudei maleficijs vterent z pro
pter hoc sepe fuissent puniti acci=
dit semel q̄ iude⁹ quidā crudelis=
simus volēs vindicari de rp̄ianis
cogitauit modū z fact⁹ est amicus
cuiusdaz ministri iustitie q̄ lingua
nr̄a dicit verdugo: z cū sensit illū
grandi secū amicitia cōiūctū qua
dam die rogauit eū istātissime vt
vnius hoīs daret ei cor. fingēs se
habere necessitatē eiusdem p̄ me
dicina quadā sine quo infirmitas
quedā curari nō poterat: z colorā
do factū suum dixit ei q̄ quidam
homo dabat sibi viginti coronas
aurei si eū sanaret z quod ipse da
ret sibi decē illaruz si ei tribueret
predictum cor:plura etiam alia si=
bi promittēs. Ille ergo miser tuz
ex amicitia tum ex cupiditate mo
tus ānuit p̄misitq; sibi cor hoīs se
daturū.extrahensq; illud p̄dictuz
cor a quodam rp̄iano queꝫ p iusti
tiā in p̄tes diuiserat tradidit vxo
ri sue custodiēdum dicēs ei q̄ de=
cem coronas debebat habere p il
lo a tali iudeo amico suo. Cū ergo
mulier illa cognouisset iudeū illū
maleficum esse:deo inspirante du
re reprehēdit maritum. Ille vero
econuerso rep̄hendebat eā dicen=
do q̄ ipa essz causa q̄ perderet de
cem coronas z plura alia promissa
Finaliter cōsilio mulieris sic fcm̄
est q̄ acceperūt cor cuiusdam por=
ci z tradiderunt iudeo secretissi=
me receperuntq; decē coronas au
rei,quo facto iudeus ille nō modi
cū gaudēs maleficijs suis vtens
sepeliuit predictum cor in quodā
cāpo magno cogitans se cor hoīs
rp̄iani sepelisse. Et fcm̄ est q̄ post
dies paucos cōgregata est ī cāpo
illo innumerabilis multitudo por
corum nō solū domesticorum sed
etiam siluestriū,z tanta fuit lis et

prelium inter eos q oēs mutuo rabidis se morsibus dilacerātes occiderūt sic vt nec vn⁹ remaneret viuus. qd factū a rege francie cognitū iudeo capto apta est vitas qd sic fuisset factū de hoibus xpianis illi⁹ puincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. qre oēs iudei illi⁹ loci ex regis pcepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in frācia accidisse. ¶ Hiis aūt z plurib⁹ aliis maleficiis vtunt iudei q̄ alie natiōes mūdi cū semp fuerint rebelles deo ydolatre z preceptorū dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis phibitū Deuteronomij. xviij. Nō inueniat i te q lustret filiū suū aut filiaz ducēs p ignē aut q ariolos sciscitet. aut obsuet somnia atq auguria. nec sit maleficus aut incantator neq phitones ɔsulat neq diuinos z q rat a mortuis veritatē. hec ei oia abominat dñs. Et iterum Leuitici. xx. vir siue mulier in quib⁹ phitonicus vel diuinatiōis spūs fuerit morte moriat lapidib⁹ obruent eos. sanguis eoꝝ sit super illos.

¶ De crudelitate iudeorū in alemania vbi puellā occiderūt. z qre iudei in omi puincia quā inhabitāt xpianum sanguinē fundunt.



Quinta crudelitas iudeoruz famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas patriarcha barbariensi. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū quod accidit anno ab incarnatiōe domini. M. cclxi. quod factum est in villa teutonie forchin nomie. Contigit autē vt quedaz vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annoꝝ septē a parentib⁹ ablatā venderet occidendā. Hāc igitur in secreto super pulchra et plura lintheamina obstructo ore eius in omnib⁹ fere iuncturis mēbrorum incisionibus vulnerarunt maxio conamine sanguinez exprimētes z in ipsis lintheaminibus diligētissime receptātes. Hāc autē post tormēta defunctā iudei in aquā fluidā ppe oppidū piecerūt z sup eā cōgeriē lapidū posuerūt. Tertia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatorib⁹ est inuenta z in oppidū deportata horrentib⁹ z clamātib⁹ ppłis ab ipsis iudeis tm̄ flagitiū ppetratū. Erat eñ in vicinio marchie princeps q mox audito tanto piaculo puenit ad corpus statimq erectū residēs tetēdit manū ad principem quasi vindictā sanguis ei⁹ vel forte misericordiā imploraret post horam vero dimidiā iterū se deposuit defuncti more suppinā. Adductisq ad h spectaculū ipsis iudeis statī eruperūt ola vulnera corporis z in testimoniū nephande necis copiosum sanguinez effuderūt. mox clamor vulgi attollit z ad vīdictā zeli totalr est aiatus. Ex qbusdā indiciis capta vetula cōuicta est maxime cū filia eius paruula oia pro

diderit q a puero ⁊ ebrio extorq̄-
tur vitas. Iudei quoq capti sunt
q in puellā man⁹ nepharias extē-
derāt: rotatiq ⁊ suspēsi sūt cū ve-
tula. Duo ꝓ mutuo se iugulaue-
rūt hec nobis fr̄es ordinis ꝑdica-
toꝝ Richardus ⁊ egregi⁹ sicut il-
li q in villa fuerāt post triduū quo
hec gesta sunt veraciter retulerūt
¶ Hinc igitur videndū est cur iu-
dei sibi consuetudinē in omni pro
uincia quā inhabitāt xp̄ianū san-
guinē fundāt. Certissime em̄ com
pertū est ꝙ omni anno in qualibet
ꝓuincia sortes mittūt que ciuitas
vel opidū xp̄iani sanguinē aliis ci
uitatibus tradat. Constat quidē
ex sancto euāgelio ꝙ pylato lauā
te manus ⁊ dicēte. mūdus ego suȝ
a sanguie iusti hui⁹ iudei impiissi
mi clamauerunt. Sanguis ei⁹ su-
per nos ⁊c. Sup quo beatus aug.
in sermone quodā q incipit in cru
ce munere dicit. Uidetur ꝙ ex ma
ledictiōe parētū currat adhuc in
filios vena facinoris per maculaȝ
sanguinis. vt per hāc fluidā ipor-
tune ꝓles impia inexpiabiliter cru
cietur quousq se ream sanguinis
xp̄i recognoscat penitēs ⁊ sanet.
¶ Preterea dicit ibidem supradi
ctus doctor ꝙ audiuit suis tēpori
bus quendā literatissimū iudeoꝝ
cōuersum ad fidem dixisse quēdā
quasi ꝓphetā eoꝝ in extremo vite
ꝓphetasse iudeis. certi sitis in ꝗt
nullo mō vos posse ab illo quo pu
nimini verecūdissimo cruciatu sa-
nari nisi solo sanguine xp̄iano qd
verbuȝ ceci semꝑ iudei ⁊ impii ca-
pientes induxerūt omni anno in
omni ꝓuincia fundēdū sanguinē
xp̄ianoꝝ vt tali sanguine conuale
scant. ⁊ addidit male aūt itellexe
rūt verbum sanguinem intelligē-
tes xp̄iani cuiuslibet. sed prorsus
illuȝ sanguinē qui in salutē pecca
minū quotidie funditur in altari
quem si quilibet vestrum ꝯuersus
ad fidem xp̄i sumpserit vt debue-
rit mox sanabitur ab illa maledi-
ctiōe paterna. hec ille in predicto
libro. Ex hoc patet ꝙ iudei q non
ficte sȝ vere accedūt ad baptismū
statim sanantur ab illo fluxu san-
guinis quem patiuntur.

¶ In alemania fuit cū itoxicaue
rūt omnes puteos ⁊ fontes.



Exta crudelitas
famosa iudeoꝝ facta fu-
it sedēte in cathedra pe-
tri. Clemente papa. vj. qui fuit du
centesimus tertius apostolicus. ⁊
imperante henrico romanoꝝ im-
peratore qui fuit. lxxxvj. impera-
tor Anno domini. M.cccxlv. tunc
enim compertum est in alemania
ꝙ iudei intoxicassent omnes fon-
tes ⁊ puteos vt occiderent oēs
christianos dicte ꝓuincie. toti em̄
aliqui eorum id cōfessi fuerunt es
se verum. quare mirantes alema-
ni tantam crudelitatem ⁊ timen-
tes gētem proditiosam habere in
ter se per totaȝ alemaniam iudei
combusti fuerunt. habetur hoc ex
cronicis imperatorum ⁊ summoꝝ
pontificum.

¶ In alemania fuit septima vbi
tres infantes christianorum occi-
derunt.

Septima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatione dñi. M.cccc.xx.i alemania imperante frederico imperatore. Tunc eñi in vienna ciuitate teutonie compertum est q iudei occiderunt tres infantes christianos. Compertũ est etiã q mulier quedã xpiana impijssima vẽdidisset iudeis corpus dñicũ. quare ex precepto predicti imperatoris. ccc. iudei fuerũt igne cremati & mulier illa ducta per ciuitatem predictaz a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata. hec mihi retulit quidã vir illarũ partiuz dictus Arnoldus de almania q me certificauit se pprijs oculis vidisse predictaz executionem iustitie. taz illorum trecẽtorum iudeorũ: q̃z etiã predicte femine.

In ciuitate papie accidit vbi iude⁹ quidam medic⁹ occidit vnũ christianum infantem.

Ctaua crudelitas iudeorũ accidit i ciuitate Ancone. cũ iudeus quidã natione. Januẽsi. nomine emanuel fili⁹ cuiusdã magni medici iudei p̃dicte ciuitatis: cuius nomẽ erat magister Salomõ veniret ad me in cõuentu minorũ valisolitano Anno dñi. M.cccc.lvj. et ostẽderet se cognoscere errorẽ iudaice gẽtis & peteret cũ deuotione baptismo christi emundari. & interrogaui eũ de pluribus. & inter cetera incidẽtaliter quesiui ab eo q ex quo cognoscebat errorem iudeorũ & ꝯfitebaẽ veritatem fidei catholice diceret mihi veritatẽ de hoc q iudeis imponitur. s. q occidunt & sacrificant infantes xpianos cũ eos habere possunt vtrum hoc sit veruz si sciuit determinate vel vidit vt possint xpiani cauti⁹ obseruari ab eis. q motus cõsciẽtia & zelo religionis xpiane narrauit mihi duo crudelissima vnũ qđ audiuit a parẽtibus suis iudeis & a pluribus alijs iudeis: & aliũ qđ proprijs oculis viderat. De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis & ab alijs iudeis q i partibus ytalie erat quidã iude⁹ qui dicebaẽ magister Symõ de ancona medic⁹ qui discurrẽs p varia loca etiã per magnorũ dñorũ palacia ppter officiũ suum. Accidit q habuit familiaritatẽ non paruaz cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem christianuz etatis quattuor annoruz: vt ab eo seruiretur sicut consueuerũt facere gẽtes armorum. Sed q: puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viarũ ex amicitia quaz habebat cuz predicto iudeo tradidit euz: & sibi donauit, nihil mali cogitãs de his que iudeus gerebat in corde: sed vt ei seruiret Jude⁹ ꝓo nõ modicum corde gauisus cepit infantez & cũ eo rediit in ciuitatez papie vbi domicilium suum habebat. & cum ingrederetur domum suam videns horam qua posset desideriũ sue feritatis

explere capto infante sup mēsam extendit ꝛ euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mēsam ꝛ truncū cepit ꝛ in quādam secretā camerā cum eo introiuit vt suū impleret puersum ꝓpositū. Interim ꝟo ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis q̄ inueniēs caput infantis sup mēsam ipm in ore cepit: ꝛ per fenestrā in vicū saltauit. Cū aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt p̄dictū caput tolleret. ꝛ ipm nō inueniret nō modicū miratus: sed ꝛ timore ꝑcussus ꝙ esset discoopertus statim domū suā exiuit ꝛ data nō parua pecunia q̄busdā saccomānis occultatus est ꝛ vsq ad mare secrete perductus ꝛ inde nauigio trāsiuit ad turcos ꝛ sit eua sit manus iustitie ipm diligēter iquirētis. Fuit aūt cognitum predictum factū crudele ꝓpter predictum canem: q2 cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit ministris iustitie q̄ respiciētes nō poterāt bene discernere quid esset illud qđ canis gerebat i ore taliter erat sanguine cruentatū. Finaliter acclamātibus illis dimisit caput: ꝛ vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scʒ ausus esset tā crudele factum ꝑpetrare. Sequentes igitur vestigia sanguinis decurrētis guttatim p vicum vnde venerat canis vsq ad domum predicti iudei peruenerūt ꝛ introeuntes inuenerūt mēsam cruore infectam ꝛ truncum infantis in camera: iudeū ꝟo nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis ꝛ pluribus alijs vt p̄dixi ꝛ de quo est fama publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum ꝛ communicauerunt cum sanguine eius.

Nona crudelitas iudeorum famosa accidit in ciuitate Saone q̄ distat p dietā a ciuitate Januēsi vnū predict⁹ iuuenis emanuel postq̄ mihi retulit p̄dictam crudelitatē vt audiuit. Cōsequēter narrauit id qđ ꝓprijs oculis cōspexit sub forma que sequitur. Cum eni essem in ciuitate quadā subiecta ianue que dicit Saona vt viderem sacrificari quēdam infantem xpianū pater meus deduxit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerūt septem vel octo iudei congregati secretissime ꝛ clausis ianuis diligētissime iuramētum fortissimū oēs fecerunt de celando id qđ facere volebāt. sic ꝙ nullo modo tēporibus vite sue detegerēt quicqd ibi fieri viderent quin immo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt q̄ aliqd tale alicui viuētium reuelarēt quo peracto: ecce deducitur in mediū infantulus quidā xpian⁹ etatis fere duorū annorū: ꝛ deducto vase illo in quo cōsueuerūt recipere sanguinem infantiū circūcisorum posuerunt predictum infantem nudum supra predictum vas ꝛ quat-

tuor iudei illorũ intẽdebãt occisio ni sub tali forma ꝛ ordine. nã vnꝰ tenebat eũ per brachium dextrũ secũdus per sinistrũ: tertius ꝓo tenebat caput eius eleuatũ sic ꝙ isti tres tenebãt eũ in forma crucifixi extensũ. quartus faciebat opus qui infanti xp̃iano sic dispo sito primo posuit in ore eius stup pas fumo plenas ne scilꝫ clamare posset. ꝛ deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis lõgos: ꝛ mit tebat eos crudelissime isra stoma chũ ꝛ latera in fantis versus par tes corporis superioris qui nõ dubi to quin per viscera infantis trãsi rent vsqꝫ ad cor. Sic ergo ille impius iudeꝰ sepe ꝛ celeriter vulne rans infantẽ mittẽs ꝛ extrahẽs predictos aculeos copiosissime vi uus sanguis infantis effundebat in predicto vase. qđ cum viderem exhorrui factũ crudelissimũ nec amplius respicere potui: sꝫ absen taui me aliquãtulũ in eadem do mo. Pater meus ꝓuenit ad me ꝛ dixit mihi multa iter que secretis sime mihi mãdauit ꝙ nũqꝫ alicui viuẽti ea que videram nec que ibi dem visurus eram detegerem. Sed ꝙ antea sustinerem mortẽ vel occi derem meipsum cũ gladio qꝫ ꝙ ali quid huiusmodi secreti reuelarem ꝛ cum redirẽ cum eo ad locũ iam predictus infans expirauerat ca pto ergo corpore eiusdem ꝓiece runt eũ in quandam profundissi mam ꝛ obscurã latrinam que erat in predicta domo: ꝛ deinde fructi bus diuersis. scꝫ pomis: piris: nu cibus: auelanis. ꝛ ceteris que ha bere potuerũt in partes minutissi mas diuidẽtes sanguini illi īfan tis xp̃iani i predicto vase miscue rũt ꝛ de illa confectione horribili omnes illi iudei comederũt ꝛ ego comedi de sanguie illo. qđ postqꝫ gustaui fui ita alteratꝰ in memet ipso ꝙ illa die nec altera sequenti nõ potui aliquid manducare volẽs quasi viscera effũdere ꝓ hor rore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi ꝛ quomodo mãducaui de sanguine ꝓdicti infantis xp̃iani. ¶ Predicta omnia ꝛ plura alia narrauit ꝓdictus iuuenis emanu el iudeꝰ añ me: ꝛ ante venerabilẽ patrem fratrẽ petrum vela ꝓ tunc in supradicto cõuentu valisoletano guardianum. Et iterũ atqꝫ iterum anteqꝫ sacramẽtum perciperet baptismi: ꝛ postqꝫ baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi predicte ville ꝛ vocat franciscꝰ. Eadem omnia corã reuerẽdo in xp̃o patre ꝛ dño gharsia de boamõte lucẽtine episcopo eius patrino in baptismate ꝛ coram venerabili domino petro basques decano ecclesie cõpostelane ac corã aliis pluribus notabilibꝰ viris ecclesiasticis ꝛ laicis: ꝛ publico notario regis audiẽtie ꝓdicti dñi episcopi secretario. s. petro martini de guetaria ꝑ quẽ omnia supradicta de duabus crudelitatibꝰ in scriptis sunt redacta ꝛ signata ꝛ i supradicto conuẽtu minorũ reseruata ad memoriam tanti facinoris: ꝛ dixit ꝙ supradicta acciderãt in predicta ciuitate quasi per quatuor an nos ante cõuersionẽ suam. Et ptꝫ

q perpetrata fuit hec crudelitas Anno domini. M.cccclij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicit thauara vbi iudei seminauerunt aculeos: incenderūt christianorum domos.

DEcia crudelitas iudeoꝝ accidit in regno castelle in quadam villa que dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus autem vt est vox cōis et publica fama fuit talis. Iudeus quidam filius cuiusdā fabri iudei commisit quoddā crimen ꝓpter quod fuit iuridice occisus. pater ꝟo eius pre dolore filij cōcepit dolorem et peperit iniquitatē: vt enim vindicaret se ꝯ xpianis i ꝓdicto loco finxit se stultuꝫ ꝑ multos dies. Modum autē sue fatuitatis publicauit in hūc moduꝫ: vt ab omnibus stultus reputaretur: q2 dieb9 et noctibus incedebat per locuꝫ predictuꝫ clamans et percutiēs portas domoꝝ cuꝫ martello intantum q taꝫ de eius vocibus et ictibus nō curabāt: eum fatuuꝫ totaliter reputantes. In domo ꝟo sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdā laminas ferreas ꝑforatas quib9 posset de nocte omnes portas domoꝝ ꝯclauare: fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra abrojos nominant qui cōmuniter ab inimicis seminātur ꝑ pedib9 equoruꝫ et hominū conclauandis. Cuꝫ ergo habuit sufficiētiaꝫ predictorum nocte quadā intempeste noctis silētio discurrēs celeriter per locū: vt consueuerat cōclauauit portas: aculeos predictos seminauit: vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos inciderēt. Quibus peractis iuuatus nō est dubiū per alios iudeos cogitātes ꝑimere omnes xpianos apposuit igneꝫ domibus et fugit. Cuꝫ ergo habitatores ꝓdicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgētes velociter et vt ignes fugerēt ad portas aperiendas recurrerūt: et cum nō valerēt eas aperire multi igne ꝑierūt: et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderūt grauiter pedibus vulnerati: quare ꝓdicte crudelitatis et malitie inopinate querela ad regeꝫ venit qui secunduꝫ q ē publica fama literas suas dedit predicto loco q quicūq3 iudeus in eo vel eius terminis caperetur statiꝫ occideretur. Accidit autēꝫ q iudeus quidam: iter faciēs prope terminū predicti loci cogitans q a nullo posset videri quasi derisorie intrabat in terminū predictuꝫ et subito exibat dicens hec verba. iudeus in thauara iudeus extra thauarā: sed qui latebāt euꝫ vidētes comprehēderunt et ibidē ignibus cōbusserūt: et ideo in prouerbiū tradunt in illis partibus cōtra iudeos ꝓdicta verba: iude9 in thauara et iude9 extra thauarā nec amplius iude9 aliquis ibi habitauit vsq3 in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum cineribus cordis eius.



Vndecima crudelitas iudeorum accidit in predicto regno castelle circa annum domini. M.ccccliiii. Cum enim de nomine iesu in villa valisolitana vigintiduos sermones facerem et vltimum in illa materia vellem facere: relatum mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerunt. Reuerendus in christo pater et dominus garschias de voamon de lucen. episcopus supra nominatus homo quidam magne scientie et bone conscientie. et Rodericus didaci de mendoca miles vtique strenuus atque timens deum. quod duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnum infantem paruulum christianum furtiue et deducentes eum extra locum in quodam campo occiderant et aperientes eum per medium corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes autem ibidem transeuntes corpusculum illud effodientes extraxerunt et corroserunt. vnus autem eorum brachium cum manu deducens in ore a pastoribus captus est et sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei autem predicti conuocantes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt: et de illo predicti iudei bibentes communicauerunt. Super quo facto predictus didacus de almanica fecit diligentem inquisitionem et inuenit predictos iudeos reos in crimine: capto que vno illorum qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba: quem ego vidi et tormentis expositus confessus est et non negauit. Cumque vellet facere iustitiam de eodem. iudei qui non dormiebant velocissime itinerantes a rege literas habuerunt in quibus aduocabat causam ad se et mandabat militi quod non procederet vltra quousque amplius videretur in causa: et sic cessauit predictus miles ab executione iustitie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictum sermonem in ecclesia sancti Nicolai que est prope iudaismum vbi tota villa conuenerat processionaliter et etiam multi iudei et ibidem aggrauaui hanc crudelitatem mihi noviter relatam: vt dictum est quod verbum publicatum non modicum displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiam pluribus aliis de genere suo illis fauentibus. Propter quod sic factum est quod iudeus ille ductus fuit ad predictam villam valisolitanam procurantibus aliquibus de gente suo qui protunc magnam partem in cancellaria regis habebant: vt colore iustitie ipsum liberarent extrahentes eum a manibus predicti militis. Positus ergo est in carcere publico et tunc supradictus dominus Lucen. episcopus literam quandam recepit a supra nominato milite ludouico de almanca nomine proprio roboratam: quam propriis oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et asserebat omnia supradicta fore vera et quomodo cessauerat ab executione iustitie propter pre-

dictam literam regis recōmēdās eidem predictum negociū ꝓpter honorem fidei: ex quo erat principalis in cōsilio regis. vidit insup predictus dñs eps inquisitionem factā per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia munera ꝛ fauor: timor ꝛ amor corrumpunt iudices ꝛ tres pretores intēdebāt in causa: quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. ꝛ duo illorū erant de genere illo. idō tādiu illi duo dilatauerūt negocium ꝛ dissimulauerūt hec ꝛ alia cauillantes ꝙ nihil vsq̄ nunc in executiōe iustitie factum est vt de iudicib9 illis suo tempore de9 faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thauren. accidit vbi presciderūt carnē cū sanguine de crure cuiusdā paruuli xp̄iani: ꝛ secum deduxerunt.

Duodecima crudelitas iudeorū accidit in ciuitate thauri supradicti regni castelle āno domini. M. cccclvij. Cū enim in ea parte ciuitatis predicte que depopulata est duo infantes xp̄iani fere etatis septem annorum in solatijs puerilibus ambularēt: ecce duo iudei q̄ viderunt eos solos ꝛ a nemine videri predictos infantes capere voluerūt: sed quia timuerūt non habere spacium ad suā maliciā exercendam. currentes post eos vnū acceperūt ꝛ abscindētes frustū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine ei9 recesserunt. ꝛ statim fugientes in ciuitatem zamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex negligentia nulla facta fuerit executio iustitie. hoc mihi narrauit reuerēdus in xp̄o pater ꝛ dominus Alfonsus de viuero episcopus salamantinus certificans me de veritate huius facti. cum paruulus p̄dictus: cuius caro abscissa est. eēt filius cuiusdā scutiferi sui qui dicebatur iohānes de benapharses

¶ Itē de eadē ciuitate anno quo supra vir quidā simplex venit ad me volēs proponere querelā quādam similem predicte in cōsilio regis q̄ talis erat: vt in scriptis ostēdebat ꝙ die quadā iude9 quidā cepit vnū paruulum sub clamide nemine vidēte ꝛ manu posita sup os suū ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero posito clausis portis domus sue temptauit occidere infantem: sed dño disponēte clamauit infans. ꝛ cum clamaret casu quidā operarij veniētes de vinearū culturis ꝛ trāsitum faciētes ante portas domus predicti iudei audientes voces p̄dicti infantis steterunt. percusserūtq̄ portas predictas fortissime cum instrumētis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iudeus necessario habuit aperire. ꝛ inuento infante inquirebāt quidnam esset iste clamor. ꝛ iudeus respōdit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a ludo iudei: qui narrauit eis quomodo ceperat eum iudeus. ꝛ quomodo eū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdez. & deducta est causa ad regis ꝯsiliū quid amplius factum est non noui.

¶ In medicinis vbi assignantur tres rationes: quare non expedit xp̄ianis vti medicinis iudeorum.



Eciatertia crudelitas iudeorum exercetur communiter i medicinis Plurimi enim iudeorum vidētes negligentiam xp̄ianorū in discenda arte medicine virib⁹ laborant pro peritia dicte artis. & cum vigeant astutia serpentina studēt viriliter dn̄is cōplacere vt eos teneant pro parte sua. & intantū iaz dn̄i temporales: immo qḋ flendū est & prelati ecclesiastici eis adherent: vt vix inueniatur aliq̄s eorū qui non habeat penes se dyabolū iudeum medicum qui intantū laudant eos vt dicunt xp̄ianos medicos: licet peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cū ergo iudei p̄dicti cognoscunt circa se fauorē dn̄orum sunt circa inferiores seuiētes. beatus qui ab eorū manib⁹ euadit. ¶ Narrent q̄ ab eis recipiūt purgatiōes & fleubothomiarum consilia. me eñi existente in ciuitate Segobiensi. Iudeus quidā medicus purgationē quandā tradidit vni xp̄iano & casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam pro tūc incipiebat īfirmari modicuz. quod superfuit de purgatione illa qḋ non potuit recipere primus ip̄e accepit cogitans & illḋ sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succēsi facti sunt amētes intantū q̄ post q̄ntam diē primus mortuus est. Alt⁹ vero quasi per miraculū liberat⁹

¶ De similibus autez non est numerus intantū q̄ si vnū curāt quī quagīta occidūt. sicut repertū est iudeos medicos seipsos in suis solēnitatibus laudare cōferētes ad inuicez quis eorum plures occideret xp̄ianos. Et si vis scire causā quare xp̄iani nō debent recipere medicinam a iudeis. Audi testez famosum ex eorum genere. s. magistrū Alfonsum cōuersum in libro bellorū dei. ca. xliiij. vbi dicit. Non expedit xp̄iano alicui medicinā recipere a iudeo triplici rōne. P̄ria est quia iudeus ꝺm veritatem nō cognoscit naturas & complexiōes omniū ciborū qui eis deferuntur nisi ex auditu: nō tñ ex experiētia quā ip̄se p se facere posset. verbi gratia. non cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cirogrilli. & fiscedule. & piscis congri & sic de alijs carnibus p libros sicut cognoscit carnez bouis: arietis: & hyrci. & alios cibos quos habuerit in vsu comedēdi. & iam dixerunt sapiētes medici: qḋ nō sufficit alicui ad hoc q̄ sit bonus & verus medicus. legere in libris quousq̄ vtatur experimētis & probationibus medicinarū & ciborum & infirmitatū & infirmos visitando Medicus autem non potest experiri naturam ciborū sibi vetitorū nisi ī corpore alieno. sicut probāt & experiunt venena in alieno cor

pore parua sapiētia sufficit ad discernēdum cibos: vel ea, que semper sunt nociua: qꝛ sufficit ꝙ sciat de illis solūmodo ꝙ sunt nociua. sꝫ nō sufficit parua sapiētia ad vetandum ea que nō sunt semper nociua. nec semꝑ vtilia. ꝛ ideo qui caret magna sapientia in similibus adducit infirmū ad ꝑiculū vel ad mortē. ¶ Secūda ratio est: qꝛ talis medicus vel timet facere peccatū ſm legem suā vel nō. ꝛ cōstat ꝙ timet facere peccatū: qꝛ sapientes iudeorum dixerunt qđ melior medicorꝫ ibit ad infernū. ꝛ causa huius est: qꝛ intētio medicorū vt plurimū est vt acquirāt diuitias: vel vt acquirāt magnū nomē sibi nō vt seruiāt deo. ꝛ hoc est eis aliquādo cā. ad elōgandū aliquando infirmitates: vel ad peiorādū eas: vel vt infirmos perimant. ꝛ si talis est natura medicorū in generali ꝗ̄tomagis hoc erit de medicis iudeis cū vt cōiter nō sit in eis timor peccādi: vt dictū est. ¶ Tertia ratio est: ꝙ lꝫ medicus iudeus esset timidus in peccādo ſm legē suꝫ. expedit multum vt vnusquisꝗ̄ se custodiat ab eo: qꝛ lex sua ꝑcipit occidere xp̄ianos ꝛ eorꝫ bona accipere. defenditur etiam iudeus a reddēdo xp̄iano ea que ꝑdiderit ꝛ oblitus fuerit. ꝛ soluere ei debitum quod debet: ꝛ facere ei amorem. ꝛ ꝙ est preceptum legis occidere eum. propter que omnia christianus est debitor anime sue si ponit corpus suū in manib⁹ medici iudei. ꝛ quare christianus cō fidat de fide iudeorū cum ipsi non confidāt de xp̄ianis. quia intētio eorum ad maluꝫ prona est ꝛ ad suspitiones habendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinent in cordibus suis: vt faciāt aliis. de hoc suspicantur in aliis. ꝛ sic dixerūt sapientes eorum in thalmuth: ꝙ nō debent recipere medicinaꝫ a christianis: nec ab aliis gentilib⁹ nec debēt eorum cap illi ab illis circinari vel radi: nec habere societatem cū illis in via nec stare soli cū eis in vno loco. sꝫ si christianus catholicus elongauerit se a iudeo ī dando ꝛ recipiendo specialiter ſi elōgauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnā remūerationē a deo: qꝛ ī hoc īplet magna dei precepta cum custodiat animaꝫ ꝛ corpus suum: ac etiam alios xp̄ianos qui eū in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit Deutero. iiii. custodi temetipsuꝫ ꝛ animā tuā sollicite. ꝛ iterū. Hiere. xvii. custodite animas vestras. ¶ Itē si christiani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitiū deo ꝛ iesu christo filio eius seruiētē deo quia cū iudei viderint ꝙ venit eis aliquod damnū: quia non timent deum: nec timēt peccatū erit hoc eis causa ꝛ ratio vt redeant ad timorem dei: ꝛ vt abstineāt a peccato ꝛ in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enim dixerūt sapiētes ꝙ maior est ante deuꝫ ille qui facit alicui facere bonū ꝗ̄ ille qui facit. Seruient etiam iesu christo filio eius: qꝛ cuꝫ iudei viderint ꝙ eis nascitur aliquod dānum propter malos mores eorum: ꝛ ꝓpter

defectus modestie qui habetur in eorum thalmuthica lege erit eis hoc causa et ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis et accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: et modestie. et non est in mundo maius preceptum dei quam predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus et honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In concordantiam horum pot adduci illud prouerbio. xxi. Qui custodit os suum scilicet a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab angustijs aiam suam

De venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorum est in venenis propinandis. Rabies enim iudeorum plurimos vocandi modos circa christianos inueniens non solum circa infirmos sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis: sed etiam cum aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tanquam ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quorum maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnum sepe cohabitarent minor fratris sui mortem excogitauit: vt tota hereditas pueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico: aut almiram predicti regi. qui data pecunia vel promissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenum quo fratrem suum perimeret. Cumque die quadam ad mensam fratris veniret obseruato puncto in vase in quo vinum erat fratri propinandum solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodam colore horribili obfuscata: quod pauidum erat vinum illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste quod venenum erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentum est quod frater eius fecerat proditionem illam. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorundam militum veniam meruit a fratre cum hac conditione quod ingrederetur religionem. de qua nunquam exiret. et sic factum est quia positus fuerat in monasterio monachorum sancti benedicti ville supradicte valli solitani in qua nunc monachus est effectus iudeus vero qui dederat venenum cognito quod proditio erat detecta ne forte captus vi tormentorum hec et alia plurima mala que fo

gerat reuelare et ppter q̄ merito nō solum ipse: sed omnes iudei debe rent perire veneno hausto seipm necauit. ¶ O q̄ periculosa est cō uersatio iudeorum xp̄ianis omni bus specialiter magnatib⁹ et regi bus. Nunquid vero imperator se quens consiliū symonis magi in dei in oībus horribilis fuit et ma la morte finiuit. Nunquid helena Cōstantini mater ex nimia cōuer satione cum iudeis in hierusalem quasi conuersa fuit ad iudaismū: nisi interuenisset filius ei⁹ qui fe cit q̄ congregarent sapientes iu deorū cū sacerdotibus xp̄ianoꝝ rome vbi fuerunt ex parte xp̄iano rū. lxxv. epi. et de iudeis. xii. sapiē tes et centū et nouē sacerdotes. et fa cta fuit disputatio coram Cōstā tino et helena matre ei⁹: et fuerunt omnes iudei deuicti et confusi per solum sanctum Siluestrū papā. et cōuersi ad fidem xp̄i ac regina helena liberata a periculo in quo erat vt pz in chronicis imperato rū et generali hystoria hyspanie. Nonne rex petrus castelle sequēs conuersationem et consiliū duoꝝ iudeorum: quorum vnus dicebat Abensarsal. qui certificauerat eū q̄ deberet lucrari terrā sanctā hie rusalem: q̄r sic inuenerat in signo natiuitatis ei⁹. Alter vero iude⁹ vocabat salomō leui qui erat ei⁹ thesaurarius maior in omnibus i felix fuit crudelissimus: non solū in extraneos: sed etiā in suos fra tres et naturales subditos ac ma la morte finiuit: occisus i mōtiel a rege Henrico. Nōne rex alfonsus ex cōuersatiōe iudeoꝝ in tantam venit cecitatē q̄ tenuerit quādā iudeā in cōncubinā quinq̄ annis in quibus sic fuit aliena ius male ficijs illius iudee q̄ null⁹ poterat habere audiētiam cū eo et regnū destruebat nisi milites succurris sent qui quadā die ipsam occide runt cum seruitricibus eiusdē secū dum q̄ legit in cronica pidaci cā pidocti. Nō ergo possum approba re cōuersationē xp̄ianorum cum iudeis specialiter magnatum pre latorum et regū cum tot mala exē pla et pericula nō solum corporū sed etiam animarum et reipublice legamus et experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo tidie orāt pro destructiōe ecclesie xp̄i et principum xp̄ianorum.



Quintadecima crudelitas iudeorū in orationibus eorum ostēditur nō enim iu dei orant p inimicis et psecutoribus ex charitate et pie tate sicut faciunt xp̄iani: sed sicut in operibus vt supra claret crude lissimi ostēduntur: sic et in oratiōi bus suis spāliter in quatuor. Pri mo i festo mardochei q̄d adhuc ce lebrant. xv. kalēdas martij conte runt ollas in synagogis dicētes si cut contritus est aman sic regnū xp̄ianoꝝ velociter cōteratur. Se cūda oratio iudeorū p̄cipitur eis q̄ fiat cum transeūt ante domos orationis xp̄ianoꝝ. orāt enī sic in sententia scdm hebraicum suū do mus superboꝝ prosternet te de⁹.

Tertiam orationē faciunt cū trā
seunt per cimiteria christianoꝝ
sub tali verborū serie. erit verecū
data mater vestra erit repudiata
illa q̄ vos peperit q2 finis xp̄iano
rū vermis est. Quartam orationē
faciunt quotidie ter in die in qua
maledicūt iesum xp̄z ꝛ discipulos
suos atq3 reges ꝛ principes xp̄ia
nos cuius tenor talis est ſm Hie-
ronymū de sancta fide in tractatu
secūdo libri sui quem composuit
per mandatum pape benedicti in
capitulo quinto. ꝛ vt intelligatur
notandum ꝙ iudei vocant conuer
sos ad fidem christi mesunadin. i.
destructos: dicūt ergo sic mesuna
diu. i. destructis nō sit spes ꝛ oēs
heretici ꝛ oēs qui loquūtur cō
trariū israel in breui sint scissi ꝛ re
gnū superbiosum in breui sit euul
sum cassatum ꝛ destructum ꝛ oēs
inimici nostri sint destructi ꝛ humi
liati ꝛ cōfracti breuiter in diebus
nostris. ¶ Magister Alfonsus cō
uersus i libro ꝺ bellis dei. c. xliiij.
vocat iudeos supbos ꝛ crudeles
quia non orant ex charitate sicut
xp̄iani ꝛ ponit i terminis supradi
ctaz orationē sub hac forma. Qui
conuertuntur ad aliaz legē nō ha
beant spem ꝛ oēs heretici subito
pereāt ꝛ omnes nr̄i inimici ꝛ om-
nes odientes nos ꝛ omnes q̄ q̄rūt
mala nobis subito succidantur ꝛ
omne regnū superbie frange cito
destrue ꝛ opprime cito in dieb⁹ no
stris ꝛ ipsi vocant xp̄ianos regnū
malignitatis. hec ille. Cū3 aūt iu
deis dicit a xp̄ianis ꝙ ipsi faciāt
hanc orationē statim negāt. ſ3 mē
tita est iniq̄tas sibi cū3 hoc fuerit
publice ostensum ꝑ supradictum
magistrū alfonsū3 illustrissimo re
gi alfonso q̄ disputauit cū3 maio-
ribus ꝛ sapientioribus iudeorum
ꝛ fecit eos cognoscere ꝙ dicebant
p̄dictam orationē ꝛ maledictionē
cōtra xp̄ianos propter qđ p̄dict⁹
rex ꝓhibuit iudeis singulis ne illā
orationem dicerēt ꝛ ꝙ eā ab om-
nibus libris suis raderent ꝛ amo
uerēt cui⁹ tenor talis est. Dn̄s al-
fonsus castelle tolethi ꝛ legionis
galicie. hyspalis. cordube. mircie.
gihēnis. ꝛ algarbis Rex. dn̄sq3 mo
line cōsiliis iudeoꝝ oim regnorū
nostrorum. ꝛ ipsorū3 cuilibet gra-
tiā cum salute. Volo vos scire no
bis fuisse relatū per magistrū Al-
fonsum cōuersū3 sacristā maioris
ecclesie valisolitane vos vti a ma
gnis temporibus inter vos quoti
die ab vtroq3 sexu adulte etatis
oratiōe quadā in q̄ maledictionē
omnipotentis dei xp̄ianis ac oib⁹
ad fidē xp̄i conuersis iprecamini
eos censendo hereticos etiā3 ini-
micos capitales: ꝛ ꝙ publice deū
exoratis vt eos ꝺstruat atq3 ꝑdat
ꝛ l3 aliq̄ iudeoꝝ dicēdo negabāt
hoc nō dicere xp̄ianis. disputauit
tn̄ hoc dictus magister Alfonsus
cū sapientioribus valesole qui de
vobis fuerint adinuenti coraz iu-
dicib⁹ vestris ac scribis publicis
ꝛ merinis atq3 ꝓbis viris de p̄di-
catorib⁹ fratribus ꝛ multis aliis
circūstātib⁹ vbi iuramēto legis iu
deoꝝ illi sūme literati inter se cō-
cesserūt dictis libroꝝ suoꝝ iūctū
ab antecessorib⁹ ꝫ fuisse veluti. di

ctus magister alfonsus demõstra bat: et ipsi suis nominib⁹ sup hoc vicce et vicibus roborarũt in hebrai co. vidẽtib⁹ nobis hoc vituperare et derogare fidei xpiane in bonuz duximus per mandatũ ne in ali quo regnorum nostrorum ampli⁹ hoc fiat. q̄ si iude⁹ aliqs vel iudea hoc psumpserit attemptare iudicib⁹ omnibus et merinis atq; potenti bus cuiusq; loci in quo hoc acci derit qui hãc nr̃am literã viderit vel trãsumptum signato notario publico iniũgimus viua voce ibi remediuz ponere: sicut erga illos qui cõtra xpianã fidem pponũt et lr̃am nostram recipiunt in cõtem ptum et q̄ vt ibi scribit cõpleatis et vnus pro alio nõ excuset qd in iungimus ponere in effectu et cu stodiatis et defendatis. Predicte nostre litere vel trãsumpti illius signati notario publico ostensorũ nec permittatis dicto vel facto: ali quem vel aliquos: contra eum p cedere quocunq; modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri do mini centũq; marabetinorũ num mi sine noue cuiuslibet omni vice et qualibet vos hanc lr̃am vel tran sumptũ signatũ notario publico tales vel tales duxeritis adim plenduz cuiq; notario publico cu iusq; ville vel loci qui ad hoc vo catus fuerit imponimus p mãda tũ q̄ hoi hanc lr̃am nostram nun cianti testimoniũ suo signatum si gno pbeat vt nobis cõstet qualiter mandatuz nostrũ duxeritis adim plẽdum et aliud nullus vestrũ au deat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta litera sibi oĩmo do psentetis: datum in vale oleti xxv. die mensis februarij. erat. M. cccLxxiiij. et licz tpe illius regis iu dei de facto illã amouissent tamẽ post mortẽ regis iterũ recuperata ẽ a iudeis sicut dicit magr̃ Johã nes cõuersus i lib. de cõcordia legũ ti. v. c. x. q̄ iterũ ex pcepto regis in ciuitate burgensi corã dño gome cio archiepo toletano cui rex ne gociũ recõmisit disputauit cũ sa pientibus iudeorum et ostendit eis q̄ postq; eis prohibita fuit predi cta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebãt scz de mane i me ridie et in cõpletorio et cã tot eorũ bis hoc dicere obligabat pplo p sente et respõdẽte. Amen. et pdict⁹ doctor tactis sacrosanctis de veri tate dicenda vt patet in ca. supra dicto iurauit q̄ illud qd persona bat predicta oratio erat hoc in for ma. non sit spes destructis et repẽ te heretici deperdantur et inimici nostri subito scissi sint. ac regnum supbie in puncto frangat et in die bus nr̃is submergant et tu de⁹ bñ dicte frange inimicos nr̃os et eorum destrue supbiaz sine mora. ¶ Itẽ q̄ verũ sit q̄ iudei dicant hãc ora tionẽ etiã tẽporibus nostris acce dat singularis testis de eorum gene re scz dñs Paul⁹ burgẽ. eps qui i dialogo suo distinctione. v. ca. vij. declarans cõ iudeos. liij. c. Esaie. Nõ posse exponi nisi de rege mes sia iesu xpo super verbo et pro trãs gressoribus orauit sic dicit. hoc nõ potest exponi de populo iudaico qui nõ solum nõ orat p gentilib⁹

inmo quotidie orat pro destructione romani imperij. et presertim pro destructione ecclesie xpi. et discipulorum eius vt patet per quandam orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter quedam alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant. que verba Rabi salomon et raby moyses et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talibus potest verificari et pro transgressoribus orauit hec ille. ¶ Item sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. z. c. quo supra. Orant iudei quod si aliquis iudeus dederit xpiano quod perdidit vel gentili quod non parcat ei deus et infra adhuc est intentum aliquorum eorum qui orant pro qualibet die quod gentiles adorant et obediunt ebel. berstith quod sonat nihil et vanitas.

¶ In doctrina eorum contra xpianos.

Decima sexta crudelitas iudeorum ostenditur in eorum thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfonsus conuersus in li. z. c. quibus supra vnde dicit quod defendit iudeo ne dicat formosus est iste xpianus quod sonat non des ei hospitium in terra. Item docent quod si xpiano vel gentili aliquis obligatus fuerit quod non tradatur ei. Item dicunt quod quicunque inuitant ad domum suam xpianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatem filios suos. Item dicunt quod quicunque comedunt panem xpiani vel gentilis non gustant gustum panis. Item dicunt quod xpianus vel gentilis qui peccat in iudeum reus est mortis. Item dicunt quod xpianus vel gentilis qui laborauerit in lege meretur mortem quia lex non fuit data nisi generi Jacob. Item dicunt quod secreta legis non debent reuelare alicui gentili. Item dicunt quod peccatum est recipere elemosynam ab homine gentili ne habeant bonam remunerationem a deo et quod non pereant a mundo. Item dicunt quod non est fides nec veritas in gentibus adhuc etiam nec in sepultura. Item dicunt meliorem quem videris de gentilibus occide eum. Unde ad hoc est quod deducit Jeronimus de sancta fide in fine libri sui quod est sententia rabi symeonis filij rabi ioachi quod meliorem xpianorum debet homo occidere et meliori colubrorum debet homo frangere caput. Et declarat rabi salomon quod illud quod dicit rabi symeon meliorem xpianum. i. magis deuotum deo vult dicere. item precipitur in Abodazara et sic narrat rabi moysen de egipto: in libro de mada quod illi qui sequuntur regulam iesu nazareni. Si homo viderit eos inclinatos ad mortem debet eos homo occidere. et si sunt circa puteum debet homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eam possit ascendere. Item dicunt quod est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Item dicunt quod non debent vendere christiano aliquam bestiam nisi pro multo maiori quam valeat. Item dicunt quod christianus qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Item dicunt quod mulier israhelita

committit magnũ peccatum si la-
ctat filiũ xpiani.qꝛ nutrit filiũ ad
ydolatrandum ꝛ ꝙ non debẽt cõ-
sentire ꝙ mulier christiana lactat
filium iudee qꝛ est fama ꝙ suffoca
ret eũ:sed dicunt ꝙ cum custodia
bene potest fieri. ¶ Itẽ dicunt qd
christianus qui obseruat sabbatũ
dignus est morte lʒ faciat sabba-
tũ suũ altera die septimane. Item
expsse mãdat iudeis ĩ thalmuth
ꝙ faciant omne damnum gentili-
bus signanter christianis quia re-
putant eos ydolatras absolutos.
Dicũt enim ꝙ libere ꝛ sine aliquo
peccato iudeꝰ potest recipere bo-
na xpianorũ ꝛ est verbũ valde vsi
tatuʒ inter iudeos ꝙ error cõputi
quem facit iudeus christiano licẽ
tiatur ꝛ est sine culpa. ¶ Et dicit
in libro qui vocat rabaqma in ca-
pitulo qd incipit hacgazel legunt
magistri si iudeus ꝛ xpianꝰ vene-
rint ante te ad iudiciũ. Attende si
potes iustificare iudeum secũduʒ
legem hebraicam iustifica eum di
cendo hoc precepit lex ꝛ si non po
teris iustificare scdʒ ius hebraicũ
potes tamẽ iustificare eum secun
dum ius aliorum gentium iustifi-
ca eum ꝛ dices xpiano hoc pcepit
ius vestrũ. Sed si nõ poteris eum
p vnuʒ ius nec per alterũ iustifica
re obserua eum cauillatiõibus qꝛ
rapere pecuniam xpiano est res li
centiata. Et ideo in libro canhe-
drin in ca. quod incipit artuhabi-
tor ꝙ rancanalia faciebat preco-
nizari ꝙ quicũqꝫ iudeus sciebat
ius esse xpiani ꝛ faciebat testimo-
niũ in iuuamine eius ꝙ esset excõi
catus ꝙ extrahebat pecuniam a
potestate israel cũ suo testimonio
¶ Itẽ dicũt ꝙ peccat iudeꝰ soluẽ
do aliquãdo debitũ xpiano scdm
opinioneʒ rabi ysmael q dixit qd
tribus diebꝰ ante festũ gentilium
ꝛ tribus diebus post ꝛ in ipsamet
die festiuitatis ꝙ nõ debent solue
re debituʒ gentili. Et cũ xpiani ce-
lebrent vna die ebdomade festiui
tatem suaʒ scʒ in die dñica. Ideo
tota ebdomada ingreditur pecca
tuʒ iudeorũ. quia dies dñica cum
tribꝰ diebus precedẽtibus ꝛ cum
tribꝰ diebus sequẽtibus complet
septẽ dies. ¶ Item dicunt aliqui
sapientes iudeorũ ꝙ nõ debẽt sol
uere xpiano nec ei facere aliquem
amorem tribꝰ diebꝰ ante quamcũ-
qꝫ festiuitatem neqꝫ in ipsa die fe
stiuitatis quia iudei vocant illam
diem contritionis siue fractionis
gentiliuʒ. Sic ergo affirmãt ꝛ do-
cent esse peccatuʒ soluere xpiano
debitũ ꝛ facere ei aliquẽ amorem.
¶ Item absoluunt iudeũ qui mẽ
titur xpiano vel falsuʒ iurat sicut
patuit supra argumento.iiii.consi
deratiõis.v. Et itantũ nomẽ xpia
ni est exosum ꝛ immũduʒ veneno
sum inter eos: ꝙ quancũqꝫ rẽ quã
tũcũqꝫ turpẽ vocant noĩe xpiano
sicut de vase vrinarum ꝛ similibꝰ
dicunt istd est vas xpianicũ odor
xpianicꝰ est iste. ꝛ ꝙ peiꝰ est docẽt
ꝙ iesus fuit fornecinus ꝛ factꝰ in
muliere immũda ꝛ ꝙ est iudicatꝰ
in altero mundo missus. ĩ imundi
cia feruẽti hoim. ¶ Itẽ librũ euã
gelioꝝ vocãt iudei ĩ thalmuth vt
maledicãt guylayon qd sonat ihe

braico falsitas incarcata. Item vocant panē sacratū panē venenosū Itē noiant crucē hax qd i hebraico sonat res scissa vocant ēt eā bohena .i. abominationē. Itē vocāt sanctam mariam haria qd hebraice sonat scissura. Vocāt etiā eā temea quod sonat polluta vocāt ēt xpm māzeri. Item de iesu faciunt signum quod ostendit hebraice q eius nomē sit mortuū z sua memoria. Item dicunt quod cōputū iesu est tricentū z sedecim quale est cōputū verbi quod dicit in hebraico veriqz quod est idē q vanitas sicut ꝯpetunt legē sarracenoꝝ per signum verbi qd dr in hebraico hebel qd idē est q nihil. Item vocāt ecclesiā thahuc idest error. Itē vocant preconē iolali idest latrationē. Itē vocāt sacerdotes gallalin idest tresqlados. Item vocant coronam sacerdotis corha idest mesfatura. Vocant diē veneris sancti phael .i. de saborrido. Item vocāt diē festiuitatis nostre horga idest quebronte. Itē vocant paruulos xpianos sakatin .i. serpētes. Oēs supradicte doctrine reperiunt in thalmuth. scdm doctores generis eoꝝ. Et licet christiani sint domini iudeoꝝ z omnia supradicta sciant vel ad eorum aures veniāt qꝫ tuncūqꝫ sunt horribilia z crudelia z falsa non reddunt tamen maluꝫ pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eorum z reducat eos ad verā fidem. Ecce qꝫ manifeste poterit vnusquisqꝫ noscere doctrinā xpianorum z iudeorum qꝛ illa piissima z iudeorum crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliant christianos.

Decimaseptima crudelitas iudeorum ostēditur in vsuris non posset chalamus explicare quot sunt modi z calamitates iudeorum in vsuris exigēdis cum in hoc nō homines sed verius demones dici possint. Repertū est quēdam iudeuꝫ in Samorēsi ciuitate: pro decem milibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Retinent eni vsurarios contractus de generatiōe in generationibus intantum vt nō solū rustici agricultores. sed etiaꝫ plures scutiferi z milites ab eis quasi captiui tenentur non tantū cōtractibus: sed z iuramentis astricti non nascitur rustico pullus vel edulus quin statim sit ꝑsentatus iudeo feneratori. Reges autē z principes vsure hmōi fauorem dantes z non prohibentes sunt in grādi periculo aiarum. vn̄ extra de vsuris post miserabilē scriptuꝫ est iudeos ad remittendas christianis vsuras ꝑ principes z potestates cōpelli precipimus seculares. ¶ Alexā. de lō. dicit q tales dn̄i qui in terris suis vsurarios tenēt lꝫ mortaliter peccēt tn̄ nihil restituere obligant si nihil ad eos de bonis eoꝝ puenerit nec est sil'e de auctoritatib' malis q̄ efficacē cām prestāt z de his q̄ sunt mali cā ꝑ accidēs puta qꝛ tale malū in patria ꝯseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dn̄i cogant debitores dare vsuras scḋm

rodosi. tūc ad restitutionē tenent etiā si nihil de hoc ad eos peruenerit. Sz forte meli⁹ sentit vb. dicēs ꝙ tales qui cum possunt nō cōpellunt ad restituendū vsuras tenent etiā si nihil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest qꝛ sicut supra dictum est habent hoc ab ecclesia in preceptū saltez de iudeis ꝙ si non obseruāt cū ex eorum officio incūbat eis interpretatꝰ consensum se habere iuxta illud. Non caret scrupulo cōcessionis occulte qui manifesto facinori dsinit obuiare. extra de homicidio sicut dignuz. §. iiij. ꝛ hec est intentio beati bernadi in tractatu suo de restitutionib⁹ que mihi placet. ¶ In confirmatione oīm predictarū crudelitatū ꝛ ꝑ fine huius septime cōsideratiōis ꝛ vt vnusq̄sq3 xpian⁹ se custodiat a cōuersatiōe iudeoꝝ narrat aristo. in. iiij. lib. de secretis secretoruz ad alexandrū ponēs ei documētū dicēs. Nunq̄ speres in hoīe qui nō credit legez tuā. Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit duobus hoīb⁹ q̄ dicunt associati fuisse in vno itinere quoꝝ vnus erat magus orientalis: reliquus vero iudeus Magus equitauit mulā quaz nutriuit ad placitū suū que portabat vniuersa necessaria sua q̄bus indigebat. Uiator iudeus ꝟo incedebat pedes non habēs cibū nec alia necessaria. Dū ergo fabularētur in via dixit magus iudeo: q̄ est lex tua: q̄ est fides tua. Rñdit iude⁹ credo ꝙ in celo est vn⁹ de⁹ quē adoro ꝛ expecto ab eo bonū anime mee ꝛ remunerationē ꝛ illis q̄ cōueniūt mecū i lege mea ꝛ fide mea Et credulitas mea est ꝙ q̄ discrepat mecū i fide mea licitū est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suā ꝛ amicū suū ꝛ vxorē ꝛ parētes ꝛ genitores: insup maledictū est mihi si seruo et fidē vel iuuo ipm. vel si facio ei miam vel parco ei. Consequenter inquit mago demōstraui tibi inq̄t legē meā redde ergo me certum de fide ꝛ lege tua. Cui rūdit magus dicēs fides ei ꝛ credulitas ꝛ lex mea hec sunt. In pmis volo mihipsi bonum ꝛ filijs gn̄is mei ꝛ nolo alicui creature dei malum sequentib⁹ legē meam nec discrepantibus mecū in eadem nolo malū. ꝛ credo equitatē ꝛ misericordiā seruādā cuilibet viuēti: ꝛ nulla iniuria placet: videt etiā mihi ꝙ qn̄ aliq̄d mali accidit alicui viuenti ꝙ illud malum me ꝯtingat ꝛ me conturbat. affecto etiā ꝓsperitatem sanitatē ꝛ incolumitatem ꝛ felicitatē accidere oībus hoīb⁹ vniuersaliter. Tūc dixit iude⁹ q̄d si iiuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Magus scio ꝙ in celo est de⁹ iustus. bonus. sapiēs cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil penitus celatur de his q̄ licent in suis creaturꝭ q̄ remūerat bonos iuxta suas bonitates: malos ꝟo ꝛ transgressores iuxta suas trāsgressiōes. Cui iude⁹. Quare ergo nō seruas legem tuam vt quid non ꝯfirmas opibus tuis fidem tuaz. Magus inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus Ego sum de filijs tui gn̄is ꝛ tu vides me ambulare pedes fatigatū famelicū. ꝛ tu es eques saturat⁹ ꝛ

quietus. Cui mag⁹. veritas hec ē ꝛ descēdēs de mula aperuit viati cū suū ꝛ cibauit ꝛ potauit eū. dein de fecit eū eqtare equitaturā suā Postq̃ vero iude⁹ bene firmauit se i equitādo tunxit calcaria festi nādo ꝛ relinquēs magū recessit. tūc magus cepit vociferare ꝛ dice re expecta me: q2 cōfusus sum. Iu deus vero dicebat. nōne indicaui legē meā ꝛ ꝯditionē ei⁹. ꝛ ego vo lo similiter ꝯfirmare eā. Tūc festi nabat mulā ꝛ magus sequēs eius vestigia inqt. o iudee noli me reli q̃re in h̄ deserto ne iterficiar a leo nib⁹ ꝛ moriar mala fame ꝛ doloro sa. age ergo misericorditer mecū si cut ego tecū. Iude⁹ vero nec respi ciebat retro: nec intendebat dictꝫ suiꝫ nec cessauit donec latuit visū ei⁹. qñ ergo magus fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹ fuit ꝑfectio nis sue legis ꝛ fidei sue ꝛ ei⁹ qđ di xerat iudeo: vꝫ ꝙ i celo ē de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultū: ꝛ nihil secretū in creaturis suis latet. Di rigēs ergo caput suū ad celū dixit Deus me⁹ tu nosti ꝙ credidi i te i tua lege i tuis mādatis sanctifica ui te: sicut ꝑpēdisti. Cōfirma ergo apđ iudeū laudē meā i te. His di ctis nō multū iuerat mag⁹: ꝛ ecce inuenit iudeū ꝓstratū: ꝛ electū de mula ꝯfracta tybia. ꝛ leso collo. mu la vero stabat ex opposito a remo tis: q̃ vidēs magū nouit dñm suū ꝛ accessit ad ipm ꝓpter nutriturā suā. equitās ergo ipam ꝛ dereli quēs iudeū i doloribus mortis rece debat iude⁹ vero clamabat. Bōe frater ꝓ deo habe misericordiam de me: q2 confractus sum ꝛ morior. Indigeo pietate ꝛ mīa. Serua le gem tuā: q2 cōtulisti tibi victoriaꝫ qua supasti me. tunc cepit magus increpare eū dicēs: tu male pecca sti in me ꝛ dereliquisti me sine mīa Cui iudeus. noli me reꝑhendere de reꝑterita: q2 ostēdi tibi ꝙ hec est lex mea ꝛ fides mea in qbus nutritus suꝫ ꝛ inueni parētes me os ꝛ senes antiquos i hac lege ꝑ seuerātes. Tūc misertus est eius mag⁹ ꝛ portauit eū post se donec peruenirent ad locū destinatuꝫ ꝛ ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquot expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera il lius magi vocari eum fecit ꝛ con stituit eum baiulum suum ꝓpter pia opera ꝛ pietatem ꝛ bonitateꝫ legis sue. Ecce periculum conuer sationis iudeoꝝ: ꝛ declaratio con ditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeoruꝫ fatuitatibus que sex passibus mensurantur.



Octaua conside ratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatib⁹ ꝛ sua grādi stultitia. ex cecati suis peccatis. miseri iudei nō solū in ea que supradicta sunt inciderūt dicentes falsa ꝛ menda cia innumera contra legem xp̄i ꝛ eius aduētum vt patuit: sed etiā nōnulla alia scripserūt veluti amē tes q̃ eos fatuos ꝛ isensatos ostē dūt a quocunq; sane mētis audiā tur. hec enim est pena aliquid scri bentis contra deum. non eniꝫ per mittit spiritussanctus eos mētiri

nisi ita clare ꝙ ab oib⁹ cognoscatur esse falsuꝫ ꝛ mendaciū. Et sūt sex passus in hac cōsideratione ꝑ tractādi. Primus de his q̄ dicunt contra charitateꝫ. Scd̄s de his q̄ dicūt cōtra legē nature. Tertius de his q̄ dicūt cōtra diuinam perfectionē. Quartus de his q̄ dicūt cōtra legē mosaycā ꝛ ꝯ ꝓphetas Quint⁹ de manifestis īpossibilib⁹ Sext⁹ ꝺ fatua expectatiōe messie

¶ De fatuitatibus iudeorū ꝯtra charitatem.

Primus passus est de fatuitatibus ꝛ falsitatib⁹ iudeoꝝ q̄ dicūt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dāt licētiā ꝙ hō possit maledicere ꝛ blasphemare patrē suū ꝛ matrē suaꝫ. Et adhuc ꝑcutere eos sine onere peccati alicuius. Dicūt enim in canhedrin i ca. qꝺ incipit elluhenamic henaquim. ꝙ ille q̄ ꝑcutit patrē ꝛ matreꝫ suā solū ꝙ non faciat vulnus liber est. Itē dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantiū. c. v. talia verba homo qui ꝑcutit patreꝫ suū ꝛ matrē suā debet mori suffocatus sed nō tenet ad penam si nō fecit eis plagā: sed si eos ꝑcutit ꝛ nō facit in eis plagam nō est aliud nisi sic qui ꝑcuteret vnū aliū hoiem ex israel: ꝛ qui eos ꝑcutit postq̄ sūt mortui liber est. Itē dicit ꝙ ille q̄ maledicit patrem vel matrē suaꝫ nō est culpabilis in aliquo nisi in maledictiōe noiauit aliqꝺ nomē ꝓpriū dei. Et nō solū patri carnali dant licētiā maledicēdi: sed et deo sicut dicūt in cāhedrin: in ca. qꝺ icipit arbamitor ꝙ ille q̄ maledicit deū non habet aliquā culpā nisi declarauerit nomē ꝓpriū dei qꝺ vocatur semhāmesorag. Sꝫ si nominat in hora maledictiōis cū aliquo alioꝝ nominū suoꝝ: sicut adonay ꝛ heloym vel sabaoth nō habꝫ aliquā culpā que oīa q̄ȝ falsa ꝛ q̄ȝ fatua sint clarū est apparet enim manifeste ꝙ sunt cōtra charitatem cum hoc requirat charitatis natura: vt deus diligatur ꝛ ꝓximus non: vt maledicantur.

¶ De fatuitatibus iudeorum cōtra legem nature.

Secundus passus est de fatuitatib⁹ ꝛ falsitatib⁹ iudeoꝝ ꝯ legē nature. vñ ipsi dāt licētiaꝫ occidēdi sine aliqua pena: scꝫ q̄ī i cāhedrin in. c. qꝺ incipit hellu hēhaymi terahym vbi dr̄ sic. si aliq̄s ligauerit manus ꝛ pedes socij sui ꝛ causa huius mortu⁹ fuerit fame liber est ligator a morte. Sed si ligat eū ad solē vel ad frigus ꝛ moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel ꝓijciat eū ante leonē liber est a morte. ꝛ si ꝓijcit eum aū muscas culpabilis ē morte. Et si ꝓijcit eū in puteū in quo est scala et alius remouet scalā qui ipm ꝓijcit liber est. Iteꝫ si decē homines percutiūt vnum hoiem cum decē fustibus: ꝛ occidunt euꝫ oēs sunt liberi. Item si vnus hō alteruꝫ occidit ꝛ postmodū inuenitur ꝙ ille mortuus est trefe hoc est ꝙ habet

pulmones contrictos vel habz ali quaz illarū causaruz quare iudei abhominant̄ carnes ⁊ non comedūt occisor est liber.⁊ glosat Rabi salomon:q̄ interfecit quasi rē moriturā:animal eñ q̄d est trefe dispositū est ad mortē. ¶ Itē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrim in lectionibus canhedrin ca.ix.q̄ si hō criminosus venit ante iudices ⁊ vna voce sunt concordes q̄ ille est dign⁹ morte ⁊ quod ad hoc q̄ talis hō sicut ille sit liber necesse ē q̄ iudices sint discrepātes:⁊ q̄ ps illoꝝ cōdēnet euz ⁊ pars absoluat:⁊ si sunt plures voces cōdēnantiū morit̄. Item dicunt in libro de hulhin.c.j.q̄ si petrus verbigratia facit testimonium falsum contra martinū propter q̄ testimoniū secutū est q̄ dicti iudices cōdēnauerūt predictū martinum ad mortem. Et deinde añq̄ executio predicti martini facta sit pbatur q̄ testimoniū petri fuerit falsuz. Precipit lex q̄ sit liber martinus ⁊ q̄ petr⁹ morīat̄ vt non viuat ad volendū occidere primuz suū cuz suo testimonio falso:q̄r sic dicit tex.deut.xix.⁊ reddet̄ ei sicut fratri suo facere cogitauerit.⁊ propter hoc verbū q̄d dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intricantur ipsi ⁊ dicūt fortuizando.q̄ si mors martini erat iā facta quādo fuit probata falsitas petri q̄ i tali casu petr⁹ est liber. Ecce quomodo dāt iudei manifesteoccasionem:q̄ homines cadant in peccatuz homicidij reddendo eos absolutos in his que non solū secūduz legem scripture:sed etiā secūdū legē nature sunt digni punitiōe. ¶ Itē dicūt in thalmuth in libro qui dicit̄ calla q̄ iude⁹ habet licētiam vtendi cū vxore sua turpiter ⁊ innaturaliter:scz ante ⁊ retro:⁊ dicit ibi liber madarym i.c.quod icipit ellirmatarys q̄ vna mulier venit ante doctores conquerēdo se q̄ vir ei⁹ vteret̄ ea cōtra vsum naturalē:⁊ ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere:q̄r lex dei dedit ei licētiam. Et dixit. Et vū pbatis. Rñderunt ex textu q̄d dicit̄ in leui.c.xx. Ille qui dormierit cū masculo coitu femineo morte moriat̄: videt̄ q̄ q̄r dicitur in hebraico zazyas in plurali. q̄ ideo mulieri cōueniūt duo modi iacēdi siue succūbēdi viro. ¶ Itē dicūt in eodē ca.q̄.si vnus homo iacet cuz vna muliere vxorata vel cū illis:que in lege vetant̄ q̄ si illa in illa hora nō accepit delectationez q̄ ille qui iacet cū ea non peccat. Dicunt etiā q̄ ille qui coit cū masculo nō peccat:si ille q̄ iacet sub altero nō accipit delectationē. Itē dicūt in eodē ca.q̄ ille q̄ coit cū masculo nō peccat nisi sit.ix.annorum ⁊ nō infra. Itē dicūt q̄ qñ lex dicit vir qui fornicatur cū muliere viri moriet̄ ille ⁊ illa. q̄ hoc intelligeret̄ i illo qui est vir:scz q̄ habeat etatē ⁊ similiter q̄ marit⁹ eius sit vir ⁊ declarat rabi moysen q̄ non habet nomen viri quousq̄ transeat.xiij. annū. Sequit̄ ergo ex verbis eius q̄ ille qui est minoris etatis licētiatur in quocunq̄ modo adulterij. Itez loquitur q̄

vir adultus qui facit adulteriũ cũ muliere maritata cuius vir nõ attingit etatẽ.xiij.annorum q nõ peccat. Item dant licẽtiã furãdi homines z vẽdendi:hoc inuenit in libro cãhedrin in.c.qð incipit hel luheym hãhenaquĩ.q si pater furatur filiũ suũ z vendit:vel magister discipulum q nulla est pena. Oia supradicta sunt talis nature q gẽtiles z illi qui viuebant solũ ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima z stulta quantomagis illi qui subijciuntur legi diuine.

¶ Contra diuinã pfectionẽ z ibi explicantur quinq fatuitates.



Tertius passus est de fatuitatibus z falsitatibus iudeorũ contra diuinam perfectionem. Et primo dicunt deum corporeũ.vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo.j. q iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulũ bñdictiones dicũt deũ caput z brachiũ habere:z in cesarie pixidẽ gestare ligatã corrigio ipsi usq corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatũ. Intra ꝯo pixidẽ.iiij. eẽ cartulas iudeorum laudes cõtinẽtes. In sũmo ãt sinistri brachij gestare aliã pixidẽ simili modo corrigio ligatã carthãq ibi esse cõtinẽtẽ omnes laudes que in pdictis.iiij.scripte dicunt. Et dicũt iudei ad hoc se habere auctoritates.vñ de pixide quã gestat i cesarie z de nodo corrigie auctoritatẽ sibi attrahũt ab eo loco vbi dñs ait ad moysen videbis posteriora mea:facies ãt mea non videbitur.thic eñi vt dicũt iudei moyses nodum corrigie vidit:nodum ãũt ipsius alicuius pixidis esse necessariũ est. De ea ãũt quã gestat in brachio auctoritatem proferũt ab Esaia dicẽte iurauit dñs in dextera sua z i brachio fortitudinis sue.per brachiũ fortitudinis:vt dicunt vult itelligi sinistrum in qua virtꝰ illius pixidis cõtinetur. ¶ Sz hoc quãte sit fatuitatis pz:qr cum lex perhibeat deũ moysi dixisse posteriora mea videbis.z qr deũ mẽtiri nõ posse constat.ita postea factũ licz scriptura taccnte nõ dubitemus nusq tñ lex meminit q moyses i eis posterioribus aliquid viderit qualiter igitur eũ corrigie nodum qð sine risu vix dici potest vidisse dicunt iudei. Item cum posteriora nõ solũ ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius itelligi possit:hocqð iudei eũ ceruicem vidisse asserũt:nõ ratione vel legis auctoritate:sed sola probant volũtate:z sic stultã ptz esse explanationem iudeorum predictã. z cum careat ratiõe z scripture iuuamine pgredi licet.nã si cũ dei ceruicem vidisse(qð sane sapienti nephas videt):z etiã hẽre eẽ cõcedã:quomodo eẽ potuit vt moyses nihil in deo pter ceruicẽ viderit aut siquid aliud eũ vidisse fingamus.potuit videre pileum sine corrigie nodũ illius:scilz corone quã dicũt angelũ iudei noie mi-

tratū: singulis dieb⁹ capiti impo nere. ¶ Respōdent iudei q qr vidit corrigie nodū affirmandū est q vidit ceruicē dei. hoc pro destructiōe dcti iudeorū est efficacissimū qr si moysen illū corrigie nodū vidisse mētiamur cū et⁹ faciē nullatenus viderit. vnde deū pixidē in anteriori parte capitis gestare pbauit. Rūdet iudeus qm̄ moyses nodū corrigie vidit pixidē qua illa ligaret in capite dei fuisse. doctores intellexerūt. sed nō oino sanus est hic intellectus quin vt deū aliqd gestare dicamus. potuit illa corrigia ligare cymbalū aut tintinabulū aliqd aut aliud huiusmodi ¶ Verūtamē vt oia fatuitatis iudeorū tollant responsa. Dato q hoc ɔcedamus vnū queso moysen itelligere potuit chartas int⁹ cōtineri. Cū dicant iudei eū scisse nō solum qd in eis scriptū haberet: sed qd ⁊ super hec oia admiratiōe dignissimū est q in illa charta vt credunt nihil aliud scriptum est. nisi vsus quos lōge post mortēs moyses israeliticū populuz docēdo ex semetipso eum laudās edidit. Et post mlta annorū curricula. Salomon deū adorās cōposuit de eorū laude. Nulla ergo est ratio qre iudei capite scriptū esse debeat credi necest fuga iudeorū qd habuit spūsancto reuelante. cum nec ipse moyses vsqȝ scriptū reliquerit nec vllus post eum pphēta pdiderit. ¶ Nec iterum est fuga iudeorū q hoc habēt per antiquorū successiones: qr isto modo omne licebit firmare mēdacium: ⁊ istud est etiam valde indigne ferēdum q suis doctoribus apponāt id qd ipsi forsitan volūt. cum ipsi hoc non a veterum relatione per moysen habuisse fateantur: sed ipsi in versuum explanatione talia ɔuincentur. Patet ergo quante fatuitatis sit dicere deum habere membra corporalia cum hoc nulla auctoritate constet. ¶ Quod iterū naturali ratione ostenditur: quia si verū esset deum caput ⁊ brachia ⁊ totaz corporis formam habere igit necesse est q fateāt deū lōgitudis latitudis ⁊ altitudinis ⁊ dimēsionib⁹ ɔstare ⁊ sic erit tribus dimēsionib⁹ clausus quod est incōueniens. De corrigia autem quā eum in capite habere dicunt duo proponunt: quia vel illa corrigia est de ipso aut aliunde. si de ipso est iam deus a se diuisus est. Si vero aliūde aut creator aut creatura est. Si creator est ergo sunt duo creatores. Si creatura est iam quedam creatura maior est qūadam parte creatoris qd est incōuenientēs. Itē quero hoc qd in capite vel brachio gestat vtrum necessitate aliqua vl sine necessitate id gestet. Si necessitate iā creator idiget creatura quod est aliud icōueniens. Si sine necessitate gestat ergo aliud deus i se gestat superfluū quod est etiā incōueniēs. Et sic aperte ostēsum est quāte fatuitatis sit q credūt iudei de mēbris dei et de corrigia predicta. ¶ Cū vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur: necesse est illud allegorice intelligi: eo quod ad literam si

exponatur nō posset stare sicut qđ ait moyses ad pharaonē locusta inquit operiet oculū oīs terre: nūqđ enī terra oculū hȝ. Itē idem filiis chore aperiēs inquit terra os suū deuorabit illos nūqd terra os hȝ. Itē in libro iudicuȝ.ait gad ad zebul. Ecce ppl'us de vmbilico terre descēdit sed nū quid terra vmbilicū habet. Iterū esayas ait de ala terre laudes audiamus:nūqd terra alam habet. Abacuh quoqȝ propheta ait.lapis de pariete clamabit.ꝛ lignū qđ inter iuncturas est efficacior.respōdebit nūqd lapis clamare aut lignū pōt respōdere. Cū ergo corporea mēbra deo realiter ascribere fatuū sit: vt ostēsuȝ est.ergo que de eo tanqȝ corporea dcā sunt nō cōuenit ad literā solā exponere: sȝ allegorice declarare.

¶ Qđ deus tm̄ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeorum contra diuinam perfectionē dicentiū in suo doctrinarꝝ libro:ꝙ deus est tantū in occidente.auctoritate Esdre cōfirmantes illud dicētis. exercitus celi supplicat tibi. exponētes hoc ita cum oēs stelle in occidentem tendūt. tunc exercitus celi supplicat deo:ꝛqm̄ hec supplicatio fit in occidēte. Ideo deū in occidente asserūt esse. Qui quāqȝ sint a dei cognitiōe alieni si mūdi saltim figuram agnoscerēt nō de deo tam indigna sentirēt. quomō autem ipsi figuram mundi non cognouerāt declaratur sic. Qm̄ nos orientem non dicimus:nisi locum illum. vbi stella prius appet nec occidentē nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qđ qui vult sibi subtiliter demōstrari decet:ꝛ ipm illud subtili oculo intueri ꝙ hoc modo cōsiderari potest. In quocūqȝ vis loco cōsiste ꝛ ab eodē lineā rectaȝ ad oriētis dirige partē que cū peruenerit ad locū vltra quē visuȝ tēdere nequit locum ipsum tibi oriētem esse cognosce. Eodeȝ modo si ab eo in quo cōsistis lineam rectā in occidētem direxeris.cū ad talē perueneris locuȝ qui visui tuo terminū ponit ipsum tibi occidentis cōstitue locū. hora aūt recti ortus ꝛ hora recti occasus sic demōstratur nascēte stella. Predictā lineaȝ vsqȝ ad ipsum stelle locum ptēde ꝛ in cētro ipsius stelle lineaȝ fige. ita vt media supꝑ terrā appareat ꝛ media adhuc lateat ipsamqȝ horā ipsius stelle ortum dices. cuȝ ergo sol tali modo oriri ceperit supꝑ terram.illa hora apud astrologos est verus ortus diei. Eodem modo si occidente stella prefatam lineā vsqȝ ad eam ad occidētis partem dirigēs summitatē linee in stelle fixeris cētro.ita vt media super terram ꝛ media sub terra ꝯsistat illā horā eius esse occasum dices. Cūqȝ sol tali mō occiderit illa hora apud astrologos ver' est occasus diei ꝛ initium noctis. Ex his talis procedit conclusio ꝙ cū pars oriētalis orbis eadem sit omnibus. locus tamen orientis nō idē est omnibus. Ad idem quoqȝ cū occidentalis orbis idē sit omnibus.locus tamen occidentis nō idem est om

nibus neq eadē hora ort⁹ que no bis est. ceteris omnibus est: nec eadem hora occasus est nobis cū ceteris gētibus. sed ꝯm varietatem locorū terre in longitudine variatur locus orientis ꝛ occidentis et hora ortus ꝛ occasus. hec tam subtilis res aperti⁹ similitudine ostēditur. ¶ Constituamus ergo solē in primo arietis gradu: ꝛ ī primo pūcto grad⁹: ꝛ dicamus ꝙ cepit modo oriri ciuitati Aren. que sita est in primo. vij. climatū terre habens viginti gradus ad orientem ꝛ totidem ad occidētem. habens etiā viginti ad polum aquilonarem ꝛ totidē ad australeꝫ. ¶ Cū huic iquā ciuitati sol ceperit oriri quenam hora erit illi ciuitati que. lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis aren. ꝛ patet ꝯm astrologorum libros. ꝙ due adhuc hore de ꝓcedēti remanēt de nocte. ꝛ cū predicti ciuitati occubuerit sol due similiter remanent hore de die. ¶ Cū autē sol illi ceperit oriri orbi. ptꝫ ꝙ arē ciuitati duab⁹ trāsactis horis tertia inchoat hora. ¶ Cūq illi orbi sol occubuerit due iam de nocte ꝯplete sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filū rectū ab aren ꝑtrahas ciuitate ꝛ ꝑducas summitatē vnaꝫ ad orientē aliā ad occidētē. ꝛ simili modo facias in alia ciuitate ꝓferēs ab ea rectā lineā: cuius vna summitas ad orienteꝫ ꝛ alia ptingat ad occidētē. Nūc q̄so an vtriusq linee termini ab vtrauis pte insimul poterūt cōuenire. ꝛ ptꝫ ꝙ non. sed quāto abinuicē ipe distāt ciuitates tanto linearuꝫ in vtraq parte insimul distabunt summitates trib⁹. s. gradib⁹. Ptꝫ ergo apertissime ꝙ loca orientis ꝛ occidentis ꝛ hore ort⁹ ꝛ occasus. nō eedē sunt omnibus. sed variantur ꝓ varijs terre longitudinibus. Itē cū sol aren oritur ciuitati si eadē hora apud alterā quā diximus ciuitatē ab eiusdē ciuitatis oriēte in eiusdē occidētem lineam protendas que celi puncta vtriusq eius summitas cacumen cōtinget. Et patet qđ illa sūmitas que vergit ad oriētem primum punctū primi grad⁹ virginis percutiet. ¶ Rursus si sole Aren ciuitate occidēte apud alterā ciuitatē lineā eo modo quo dixim⁹ ad celū vsq vtriusq tendamus. vtraq summitas ei⁹ quas celi partes continget. ptꝫ ꝙ illa que ad orientem tenditur primo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentē primo puncto primi gradus piscium occurrit. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā apđ Aren ciuitatē ad eiusdem orientē ꝛ occidentem tendētes vsq ad ipsum celum ducamus vtraq summitas quā celi parteꝫ continget. ptꝫ ꝙ illa que ad orientem continget primam particulaꝫ primi gradus thauri percutiet. q̄ vero ad occidētem primo puncto primi gradus scorpionis occurret Si auteꝫ vrbi illi sole occumbēte predictā lineā aren ciuitatis ꝓdicto mō ad celi cardines ducamus quas eiusdem celi partes summitas queq continget. ptꝫ ꝙ oriētis summitas initium primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū

primi gradus thauri ꝯtinget. Nūc ergo cognoscere potest: quia gradus signi qui est in oriēte sole arē ciuitati apparente nō est idem cū eo qui eadem hora alij apparet ciuitati. Sicq; omnibus continget ciuitatibꝰ: put vna distat ab alia in lōgitudine: nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terrarū loco in oriēte apparet. cū eadem q̄ cras eadē hora eodē loco terre in eodē apparebit. Hec graduū in celo variatio cōtingit quotidie sicut ipse sol p eosdē gradus variat quotidie: quiquidē ita esse vt dictū est necessaria cōstat rōne e in totiꝰ terre spacio nō sunt loca orientis ⁊ occidentis equalia: nec hore ortus ⁊ occasus eedē. vñ necessario sequitur stellas dū qbusdam occidūt alijs eadē hora oriri nec in tota celi spera certus est occidētis ⁊ oriētis locus: sed quotidie variatur p varios gradꝰ. multominus credi dz oriētis ⁊ occidētis mutationē celestibꝰ accidere creaturis. quibꝰ nulla vnq̄ iteruenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid propheta dicit. q; tenebre nō obscurabunt a te. ⁊ nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre eiꝰ: ita ⁊ lumē eiꝰ. Et daniel ipē iquit reuelat ꝓfunda ⁊ abscōdita. ⁊ nouit in tenebris ꝯstituta: ⁊ lux cū eo semp erit. Cū etiā nulla in celo ascēsus vel descēsus possit esse mutatio localis apertissime cuiuis pz ꝙ in celo nec oriens sit nec occidēs: quo ꝓbato fatuitas euidēs dicētiū ꝙ dei locus occidēs est vbi stelle supplicāt deo.

¶ Et quia supradictū est de lōgitudine ciuitatū distantiū abinuicē quō hoc cognosci possit vt melius cognoscātur diuersitates horarum eodē tempore super easdē apparentiū breuiter sic ostēditur. Cōstituamꝰ ergo solem in primo arietis puncto: ⁊ icipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatē p̄io puncto septime hore diei erit vtiq; eadē hora primus cācri gradꝰ in ipsius aren oriente. qd si tūc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadē eclipsis apud aliā ciuitatē q̄ prediximus si diligēter inspicias primo qualē hore pūcto inuenias eā ibidem fieri icipere. eodēq; momēto apparebit primū geminorū punctū in illiꝰ ciuitatis ortū. vnde idubitāter apparet. iij. longitudinis gradus iter vtrāq; inueniri esse ciuitatē. ⁊ hoc quidē mō ab astrologis quāta iter duas ciuitates longitudo habetur.

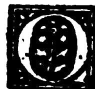
¶ Quod semel i die quotidie deꝰ irascitur.



Ertia fatuitas iudeorū cōtra diuinā ꝑsecutionē ē. ꝙ singulis diebus semel in die irascitur: afferentes in mediū testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie prima etiā diei hora cū irasci afferūt causam huius ire esse. dicētes ꝙ in illa hora reges iniquitatis insurgētes dyademata sibi iponūt ⁊ solē adorāt. O q̄ absurdus est sermo iste: ⁊ q̄ fatui sunt q̄ hoc ꝑtulerūt cū ire descriptionē prorsus

ignorant. quã si nossent nõ hoc de deo sentiret. Si igit vis cognoscere quid ira est. attẽde ꝙ ira est cuꝫ audito aliquo qđ displiceat ꝟbo colera rubea. i. fel feruet ꝛ sup epatẽ diffundit ꝛ sanguini cõmiscet. Inde siquidẽ hõ calescit ꝛ i facie pallescit. hec aũt nulli cõuenit rei nisi q̃ ex quatuor cõponit elementis deus aũt talibus nõ subiacet liniamẽtis. Cũ vero in scripturis inuenit. Irã applicari deo. vt ibi dñe ne in ira tua ꝛc. Intelligẽdũ est ꝙ de⁹ se habet admodũ animi irati qui destruit qđ fecit: nõ tñ ꝙ ira i deo cadat subiectiue: vt dictũ est. nõ min⁹ etiã illud abhorrẽdũ est ꝙ dicũt eũ de tali re irasci. de q̃ nõ possit vlcisci. qđ si posset: ira ꝑfecto eius descetet. Aiũt ꝓterea ꝙ ipsi⁹ hore qua irascit nemo nouerit vnq̃ punctũ nisi balaã fili⁹ beor. In hoc aũt ꝟbo sibiipsis cõtrarij sũt iudei cũ ex vna ꝑte moyses eũ vocet ariolũ: ꝛ iudei iiquũ. ex altera vero parte de deo prudẽtiorẽ eum moyse esse significãt: q2 pũctũ hore nouerit qđ moysen latuit: ꝛ licꝫ hoc dictũ magna admiratiõe vilescat. tñ icõparabiliter maioris fatuitatꝭ ẽ. q2 dicũt gallũ irratiõabile animal ipsi⁹ hore pũctũ quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in die plorat.



Quarta fatuitas iudeoꝝ cõtra diuinam ꝑfectionẽ est. ꝙ deus semel in die quotidie plorat: ꝛ ꝙ ab ei⁹ oculis due prodeuntes lachrime in mare magnũ cõcidũt: ꝛ hoc fulgorẽ esse affirmãt illũ qui tꝑe nocturno de stellis videt cadere. hec aũt ratio deũ ex quatuor elementis cõpositũ ostẽdit esse. Neq3 eñ lachryme fiũt: nisi ex humiditatis abũdãtia descẽdentis de capite. Si vero ita est. ergo elemẽta sunt dei materia. oĩs aũt materia prior est ꝛ simplicior forma. ergo ꝛ hec priora ꝛ simpliciora deo sunt qđ nephas est credere. Itaq3 si de⁹ talis est vt dicunt cũ nec cibo fruat nec potu. ꝛ q̃tidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere. nisi forte de aquis q̃ sup celos sunt iugiter bibat. Ex verbis quoq3 eius intelligit ꝙ ignorent quid ille sit fulgor qđ si ↄ̃sideras nosce fumosus q̃dã vapor ↄ̃ terra surgit nimiũ siccus. vñ ꝛ locũ nubiũ trãsit ꝑueniẽs ad locũ vbi nõ mult⁹ est calor: qm̃ remot⁹ est a motu firmamẽti quo cũ ꝑuenerit ꝛ iã multus in loco vno coierit ipsi⁹ loci calore. lꝫ exiguo paulati crematur ꝛ cremat⁹ euanescit. ꝛ id est qđ per aerẽ discursitare videm⁹. Flet⁹ q3 ipsi⁹ quẽ ↄ̃o idigne ascribũt iudeorũ captiuitatẽ cãm eẽ dicũt qñ ẽt ꝓpter dolorẽ eũ ter i die vt leonẽ rugire asserũt. ꝛ ꝓpter id celũ pulsare pedib⁹ more calcãtiũ in torcularĳ. more ẽt colũbe quẽdã susurri sonitũ dare: ꝛ quaq3 vice caput mouere: ꝛ dolẽtꝭ voce dicere heu mihi heu mihi: vt quid domũ meam in desertum redegi ꝛ templuꝫ meum cremaui ꝛ filios meos i gẽtes trãstuli. heu patri q̃ trãstulit filios suos. ꝛ heu filijs qui trans-

lati sunt de mēsa patris sui. ¶ Dicunt etiā: q quidā doctorū suorū hanc audierit vocē in quodā loco ramoso. Preterea dicūt q tāq̄ prurientes inuidēs collidat pedes et more dolētis manib⁹ plaudat. et q: q̄tidie orat: vt misericordia ei⁹ sit sup irā ei⁹. z vt eat in populo suo in misericordia. hec patēt in libro barahot in. c. j. O insensati iudei dicite cū de⁹ orat quē adorat seipsum an aliū. Si aliū is quem adorat potētior eo est. Si seipsū adorat: aut potēs est ei⁹: propter qd orat aut impotēs. Si ipotens est frustra se orat. Si vero potens aut vult illud pro quo orat. aut nō vult. Si nō vult p nihilo orat. Si autē vult nō est necesse orare. Pz ergo q olno sit hec gēs iudaica aliena a cognitiōe diuina. Si ergo verū est deū pro iudeis orare vt leonē rugire: celum pedibus pulsare. more columbe gemere. caput mouere. z p nimio dolore heu mihi clamare. ipsū preterea pre dolore pedes collidere. manib⁹ plaudere. z q̄tidie vt iudeorū misereatur orare. quid ergo eorū ne liberentur impedit captiuitatē an ab ipo: an ab eis procedit hec mora. Si eñ ab ipo eum ad comprimēdum volūtatē suā minus esse potentem ostendunt euz. id volentē complere: nec valentē pueri more eum plorare asserūt. Si igit nunc impotens dicatur. Utrū in futuro potestatem habiturus sit: an nō. Si nunq̄ habiturus est. ergo z illius z illorū dolor fine carebit sua q oratio ē vacua z spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nōdū habuit: sed in prefixo z certo habiturus est tēpore. q cū habebit eos de captiuitate liberabit aut iā habuit: sed i remotis illud recuperatur⁹ est z de captiuitate eos adducet. Si vo habitur⁹ est tēpore certo restat eos dicere qd sit qd modo phibeat eū habere scz vtrū hoc paucitati ipūtāt annorum eius an debilitati mēbrorū an obstaculo cuiuslibet rei a q̄ nequeāt defendi hec de deo credere nephas est. ¶ Legimus eñ i scripturis sacris quib⁹ iudei nobiscū fidem adhibēt deū antiquis tempoṙib⁹ maiora miracula fecisse q̄ sit eos de captiuitate liberare. velut cū decem plagis egyptū percussit: z tamē eos in manu valida eduxit z tribu[s] mare diuisit in qd pharaonē cū exercitu suo demersit. Māna quoq̄ z coturnicib⁹ de celo in deserto pauit. Aquas etiā iordanis in loco vno mōtis istar cōstituit Solē z lunam Josue p̄cibus fixit. De exercitu Sēnacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie solē gradibus. x. reuerti p̄cepit. Danielē de lacu leonū liberauit. Ananiā Azariam z mizahelē de igne z iudeos de babylonis captiuitate liberauit. z multa alia q̄ numerare lōgum esset mirabilia fecit. Nō ergo dicere possunt q antiquis diebus potēs non fuerit. Si aūt eū potētem fuisse vt equum est cōcedant: sed aliorū interuētu accidētium eū impotētem factum dicāt post quorum abscessum eū posse

tuum recuperaturus credant alterum eorum necesse esse fateant. Illa accidētia aut ex eo aut i eo fuisse vt infirmitas accidens homini donec cōualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis eius potestate priuat donec libertate succedēte recedat q si ex eo et in eo fuisse dicant. deū ergo corp⁹ habere dicūt qd contrarioꝝ susceptibile sit qd de celo sentire nō couenit. Si hō ei ab alio illata dicatur illū qui intulit duo potentiorez esse ostēdūt q nō minus est icōuentēs. Si aūt seipsos sue captiuitatis causaz cē dicāt quasi melius modo in captiuitate quā olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciū. q nūq captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suā libertatē rememorātur sed eo volente eos liberari ipsi ptinaciter eius volūtati obsistūt. s. vt quia ille eos in captiuitate cōsecit. Ipsi ecōtrario plusq ipe velit i ipsa captiuitate perdurēt. deberet vtiq eoꝝ satisfacere volūtati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tātū cōtristari. sz hoc stare nullatenus pōt cum eū quotidie vt ipsos de captiuitate eripiat orēt. Excludere ergo debent iudei tantecircuitiōis ambages a pectore suo. ¶ Dicet ad hec iude⁹ nihil eoꝝ que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotētem fuisse et esse fatemur. nec nos captiuitatē euadere velle negam⁹ sz deū captiuitati nostre certū terminū pfixisse et donec illud quod constituit iurauit et firmauit tps adueniat nos nullo mō liberari posse dicimus. Uere in hoc verbo insciētiam deo ascribit iude⁹. cuz eū tale qd statuisse dicat atq iurasse quod pu⁹ eū iurasse atq firmasse peniteat cui⁹ rei signū ē tot modis ingiter vt dictū est p eis affligitur quod si pscijsset nō antea cōstituisset. Insipiens ergo secūdū iudeos deus fuit q et cū apud eos constet indulgere vtiq ei deberet nec precibus eū inquietare assiduis. Quāto ei frequēti⁹ orāt tanto magis eius dolorē innouāt et quo magis ab oratiōe cessando eū nō inquietauerint tātomagis eum cōsolari pmittent.

¶ Qd de⁹ dimisit vnū foramē i celo nō valēs pficere firmamētum.



Quinta fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinā pfectionez est q cum deus firmamētuz cōstituit perficere penitus nō valēs cuiusdaz foraminis spaciū in septētrionali parte impfectū reliquit. qd ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quis aliquādo exurgēs et ei equalem se faciens deum esse se diceret ipe de⁹ illi⁹ spacij pfectionē ei opponeret dicens. si de⁹ es vt ego: locū illum claude si potes quez apertū reliq ego. hoc aūt q patēs sit mēdaciū nullius oculi aciem latet. Septētrionalis etenīz axē poli altissimū

semper sup nos nec vnq̄ occulta ri ꝯspicim⁹: ip̄mq; totū itegrū ꝑfectūq; videm⁹. Manifeste ergo pꝫ fatuitas erroꝝ istius.

¶ De aliis fatuitatib⁹ plurimis contra diuinam perfectionē ⁊ in eius offensam.

Ponuntur et alia in thalmulth q̄ sūt cōtra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur rabini ⁊ sapiētes acclamant seipsos dei seruitores: ⁊ declaratores legis mosaycc. sed tn̄ inueniuntur loquētes inordinate in his que sunt in magnū vituperiū dei. tollendo eni omnē perfectionē ⁊ applicādo ei omnē defectū. ⁊ ante omnia dat licentiā seruiēdi dijs alienis ⁊ ydolatrādi Unde inuenit̄ i camhedrin i capitulo. qd̄ incipit arbamitot. sup illo qd̄ scribitur in Leuitici. c. xviij. de ydolo qd̄ dicitur moloch. seruitiū cui⁹ erat ꝙ accipiebat hō filiū vel filiā suam ⁊ ducebat eum vel eam ad sacerdotes ⁊ ipsi trāsibāt creaturā aliā ꝑ ignē ante ꝑdictū ydolū. ⁊ lex vetauit hāc ydolatriā signāter specificatā: ⁊ dicit in verbis istis ca. eodē. de semīe tuo nō dabis vt ꝯsecretur ydolo moloch Hic intricantur ipsi ⁊ dicūt ꝙ q: dicit text⁹ de semīe qd̄ itelligit̄ ꝙ nō peccat hō excepto qn̄ dat sacerdotibus patrē sui seminis ꝑ moloch. Sed si ei daret omnes filios suos nō peccaret. Itē dicit q: nō dabis. intelligitur ꝙ nō peccat excepto qn̄ pr̄ dat filiū suū sacerdoti moloch. vt faciat sacrificiū: ſꝫ si ipsemet pater facit nō peccat. itē q: dixit de semine intelligit̄ ꝙ tūc ē pctm̄ qn̄ sacrificiū fit de illis qui ab eo exierunt sed si hō facit sacrificiū de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo non peccat Itē dicit in eodē libro canhedrī ca. eodē. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber ē a culpa. et declarat rabi salomon ꝙ amore itelligitur si ab aliquo dn̄o fuit rogatus vt faceret timore si fuit cōminatus. Sꝫ rabi moysen de egypto ꝺclarat aliter dicēdo ꝙ amore sonat sicut si fuit filo capt⁹ de illa ymagīe q: est bene fabricata. ⁊ timore ē si timet q: potest ei nocere sicut ymaginant̄ illi q̄ eā adorant ꝙ eis pōt facere bonū vel malum si in tali casu adorat liber est ¶ Et multū est mirandū de istis glosatoribus ⁊ etiā de textu thalmuth q: clare venit contra textū legis dei. q: videmus ꝙ cū populus israel iret ꝑ desertū ⁊ fuerūt i sethin ⁊ adorauerunt ydolū phegor q: deus iratus fuit tā fortiter cōtra populū ꝙ occidit. xxiiij. milia. ⁊ tn̄ manifestū est ꝙ illa ydolatria nō fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterū illi tres pueri Sydrac. misag. ⁊ abdenago voluerūt potius intrare fornacē ardētē q̄ adorare ymaginē nabuchodonosor. Et tn̄ si hec opinio eēt vera bn̄ erāt excusati ab illo ꝑiculo ex q̄ faciebāt timore regis nabuchodonosor. ⁊ certum est ꝙ ipsi bn̄ sciebant legē q: ibi fit relatio ꝑ eis ꝙ

erant multū intelligētes ꝛ socij in studio danielis ꝓpter qđ apparet ꝙ snia data ꝑ eos est vera .ꝛ per doctores thalmuth falsa ꝛ fatua. ¶ Item dicūt ꝛ veniūt ꝯ deū volēdo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquib⁹ ordinationibus ꝛ cerimonijs quas ipsi fecerūt q̄s etiā oēs iudei obseruāt sicut est illud qđ in certis noctib⁹ anni mādant ꝙ incendant certe candele ī domibus in memoriā victorie machabeorū. In certo mēse anni precipiunt ꝙ fiat festuꝫ qđ vocat porrim in memoriā mirabili hester et mardochei cōtra Amā In qua ꝑcipit thalmuth expresse ꝙ quilibꝫ iudeus dꝫ inebriari ꝛ illa die legūt in sinagoga hystoriā hester. ꝛ siue cū incendūt ꝑdictas candelas siue cū legunt ꝑdictā hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba.benedictus qui nos sanctificauit cū suis ꝑceptis ꝛ mādauit nobis incendere has cādelas ꝛ ꝑcepit nobis legere hanc hystoriā hester.vide te si hoc ꝑcepit deus in lege .nisi q̄ ipsi se reputant tm̄ sicut de⁹. ¶ Itē nō solū hoc faciūt sꝫ reputant se posse reuocare ꝟba dei hoc ipsi declarāt sup.ca.xvij. Deuter. vbi dicit si aliquid tibi fuerit difficile in legis iudicijs ibis ad sacerdotes ꝛ ad iudicem qui fuerit illo tpe ꝛ petes ab eis ꝛ facies ꝯm cōsiliū eoꝝ.Et dicit talia ꝟba.nō declinabis ad dextrā neqꝫ ad sinistrā Sed ipsi in talmuth scrutantur dicendo ꝙ intētio textus est ꝙ dato ꝙ sapientes dicant ei pro dextera quod est sinistra ꝛ pro sinistra qđ est dextra debet credere. ¶ Itē indicant snia mortis quēcunqꝫ frangentem aliquid de ordinatiōibus eoruꝫ. Dicunt adhuc in libro bera hot in.c.quod incipit misemoco.ꝙ quicūqꝫ homo deridet sapientes thalmuth vel malū dicit est cōdēnatus ad inferos. Et ille qui frangit verba legis dei nō habet a'iaꝫ penā nisi ꝙ sit fractor legis. ¶ Itē reputāt se scire plus q̄ꝫ deus quia dicūt in libro robamechia in.c.qđ incipit hazabā.qđ semel fuit ī studio magna disputatio super vnuꝫ actū legis ꝛ oēs studij vni⁹ opinionis. Sed rabi aliazer qui erat maior eoꝝ erat ꝯtrarie opiniōis qui fecit multas bonas rōnes contra eos ad ꝓbandū suā opinionem ꝛ nunq̄ꝫ voluerūt assentire ei ꝛ in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto dn̄o deo nr̄o. Et illa hora exiuit vna reuelatio vocis ꝛ dixit.nō cōtradicatis rabi aliazer q̄ veruꝫ est qđ ipse dixit . Et surrexit rabi sua ꝛ dixit dn̄e lex nō est in celo sꝫ in terra ꝛ iā precipis in lege tua ꝙ sententia debet declinari ad plures voces: ꝛ illa hora excōicauerunt ipsuꝫ rabi aliazer quousqꝫ assensit opinioni eorum.ꝛ dicunt ꝙ paruo elapso tēpore rabi nathan inuenit helyam prophetam et dixit ei eras tu in celo quādo fuit illa questio. Respondit sic ꝛ dixit ei quid ergo dixit deus illa hora quā sapientes noluerūt obedire reuelationi sue. Respondit ei.scias qđ illa hora de⁹ risit ꝛ dixit. Uicerūt me filij mei.vicerunt me.filij mei. ¶ Iteꝫ glorificant isti thalmudi-

ste seipsos. vnde dicitur in libro tuca.c.iij.q vnus doctor q vocabatur rabi Symeō filij ioahij. Dicebat. Ego sum tā dignus z tam iustus q si vellem ppter bonitatem meā liberarent in die iudicij oēs homies qui venerunt ad mundū a die qua ego nat⁹ suz vsq hodie Et si Jonatā fili⁹ vz sel esset nobiscum possemus liberare totū hūanum gen⁹ a die qua creat⁹ est mūdus vsq ad finē. Itē se reputant pphetas sicut dicunt in rababatera.c.j.a die qua fuit destructio tēpli vsq huc fuit remota pphetia pphetarū z fuit data sapiētibus. Item dicunt in rababatera in.ca. qd incipit hamoher z hascema q raba filius barhana ibat per quādā viā z dixit ei vnus tragenari⁹ Veni z ostidam tibi mōtem synai. Juit cum eo z audiuit primo vnā vocez que dicebat. O misereve mihi q feci iuramētuz z ex quo feci ds me absoluet. Et postq rediit ad studium z narrauit mgris reprehenderūt eū z dixerunt ei: ea hora qua audisti vocē illā debuisses dicere. dñe ego te absoluo ab illo iuramēto. z dixit ipse dubitaui qd dicebat pro iuramēto quod fecit noe de nō dando ampliuf mundo diluuiū. Et glosat rabi Salomō q illud iuramētū d quo petebat deus absolutionē erat captiuitas israel propter quod ipse sustinebat ptē captiuitatis z laboris sicut dixit esaias.c.lxiij. In omni tribulatione eorū nō est tribulatus. Et licet text⁹ verus sit in biblijs hebraicis pro maiori pte eo mō quo posuit hieronymus i sua trāslatiōe. Verūtn i aliqbus dicit sic. In omnibus tribulationib⁹ eorū ipse est tribulatus. z iuxta hoc facit predictā glosaz rabi Salomō. ¶ Item reputant deū ignorātē sicut dicit i barahoth.ca.j.postq fuit destructum templū non remansit deo in toto mūdo nisi solū spacium quattuor cubitorū ad studēdū halaba i.lectionē de thalmuth. Itē dicūt q trib⁹ primis horis dici de⁹ sedet ad studēdū thalmuth. ergo videt q si indiget studio non hz pfectionē sapientie. ¶ Item reputāt deum mendacē sicut dicitur in raba mecia in ca. quod icipit hachoer. Unde dicebat rabi hysmael. Magnū quid est pax q de⁹ dixit mēdaciū vt poneret pacē inter abraham z saram. hoc apparet in geñ. xviij.c.q cum angeli pnosticarūt abrae q sara pareret filium z ipsa erat in tabernaculo z audiuit eos dixit textus q fecit derisionē iter seipsam z dixit quō posset hoc fieri cum sit dñs me⁹ senex. Et postea cū dñs hoc resumpsit abrae apprehēdēdo saraz dixit qd dixerat cum ego sim vetula apparet dicūt isti qd deus mutauit rumores ne abraā q sara vocasset eū senez irasceretur. Sz qui bene attēdit ad textum inueniet q dicit: magnuz mendaciū q etiā inuenitur q qñ ipsa risit seipsam vocauit vetulaz ¶ Item reputant deū peccatorē sicut dr in hullin in ca. quod incipit helucerefoth sup textū. Geñ. vbi dr fecitq deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeō i hora

creatiõis equales erant sol ⁊ luna Et luna venit añ deũ ⁊ dixit. dñe nõ est bonũ ꝙ duo reges fruãtur vna corona. Et illa hora precepit deus ꝙ esset minorata ⁊ dixit illa dñe q² dixi tibi verba rationabilia minorasti me ⁊ sic fuit illa sibi ipsi nimis displicẽs. ſ₃ deus vt cõsolaret eã dixit ei nõ tristeris nec tibi displiceat q² sol nõ apparebit nisi de die ⁊ tu a ppebis de die ⁊ de nocte sed ipsa non fuit ꝯtenta immo dixit dñe candela ante solẽ q̃d pdest. ⁊ dixit ei deus. ego faciã₃ q̃ꝺ ppl's meus israel faciat computa sua p mẽses tuos cũ toto hoc non fuit cõtenta intantũ ꝙ de⁹ cognouit se culpantẽ ⁊ pcepit moysi q̃ꝺ in fine lune isrl̃ faceret sacrificiu₃ vnius hyrci vt de⁹ haberet venia₃ de predicto peccato ⁊ hoc pbant ex Numeri ca. xxviij. vbi dicit̃ hyrcus quoq₃ offeretur domino pro peccatis: videat vnusquisq₃ quot vanitates sunt in predicta auctoritate. ⁊ quomodo textus quẽ ipsi allegãt est in cõtrariũ illi⁹ ꝙ ipi intelligunt. ¶ Item reputant deu₃ pollutũ ⁊ immundũ scđm quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit hacoher ⁊ hapohel dicit rabi Johanam de⁹ sacerdos est q² sic scriptum est. Exodi ca. xxv. Loq̃re filijs israel tollãt mihi primitias. sed pmitie debẽt dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Ite₃ postea recepit pollutionem q² sic scriptũ est. Deute. ca. vltimo. ꝙ qñ moyses mortuus fuit sepeliuit eũ dñs. sed omnis sacerdos q̃ tangit hoie₃ mortuũ est pollut⁹. ergo de⁹ est pollutus ⁊ satisfaciunt dicẽdo ꝙ postmodum balneauit se ⁊ fuit mũdatus ⁊ querũt in quo balneauit se in aqua non q² Esa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas ⁊ satisfacit Rabi ꝙ in igne se balneauit q² sic scriptu₃ est Esa. lxvi. q² ecce dñs veniet in ignem. Ite₃ dicunt ꝙ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca. q̃ꝺ incipit hamopoles. ꝙ deus stat sedendo ⁊ facit venire ante se om̃s guttas sperme exeũtis a quocũq₃ homine israel dicendo ꝙ qñ diminutum fuerit illud sperma gñabitur iustus ex ea. Ite₃ dicitur in libro qui dicitur pinquerabi elezer. quicũq₃ scit quãtitatem creatoris mundi securus est habere seculu₃ venturũ. ⁊ dicit rabi Johanã ego ⁊ raba a quiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohanã ꝙ de⁹ inuoluit se in vno tallet .i. roq̃te ⁊ ostendit se moysi. ⁊ dixit ei omni hora qua israel fecerit sic statiꝫ veniam ꝯsequet̃. ¶ Itẽ faciunt deũ inuidũ sicut dicunt in berhot. c. vltimo ꝙ quinq₃ hoies creauit deus qui ei assimilabant̃ in aliquib⁹ et sunt isti. Sampson in fortitudine. Saul i pulchritudĩe ceruicis. Absalon in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et q² illismet rebus in quib⁹ ei assimilabantur cõdẽnauit eos: ergo apparet ꝙ habuit inuidiã eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis contra legem mosaycã.



Quartus passus est de fatuitatibus falsitati

iudeorum: contra legem mosaicam & contra prophetas Manifestum est qd omnes gentes que tenent legē diuinā vel se dicūt tenere eam affirmant deū creasse mundū de verbo absolute sine aliqua materia cōposita nec simplici de qua illud fieret. & h est qd dicit primū verbū legis mosayce. In principio creauit deus celū & terrā: qr est opinio oīm doctorū latinorum et hebraicorum q istud vocabulū creare significat factionē alicuius rei de verbo: nō est sic de generare. facere vel formare: qr hec vocabula aliquid p̄supponūt in tali operatione & q oppositū hui⁹ asserit hereticus est dicendus qr destruit fundamētum super quod omnia alia miracula sacre scripture fundant Et inuenim⁹ vnū de maiorib⁹ doctoribus thalmud qui vocat Rabi elezer magnus qui venit cōtra hanc opinionē. Et dicit in libro q vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respondet de luce vestimēti dei. & terra de q fuit creata. Rndet de niue q stat sub cathedra dei. Et dicunt glosatores q hanc niuem accipit hic rabi eliezer p illo quod vocat philosophus primā materiā vel yle ex q fuerūt facta q̄tuor elemēta quā nititur pbare philosophus primo phisicorum q est ingenerabilis & incorruptibilis appet q iste doctor erat de opiniōe philosophi. qr vel ipse credit qd creatio pōt fieri de verbo vel nō. Si sic ergo nō oportebat eū querere ex quo facta fuerunt celum & terra. Si nō ergo vel habet ponere aliquā materiā eternā que nunq̄ habuit principiū vel oportet in numeris ire in infinitū qd est impossibile Quare necessario sequitur ex verbis eius q ipse nō credebat textū legis in quo dicitur. In pricipio creauit deus celum & terrā quasi vellet dicere de nihilo nisi q ibi erat aliq res eterna que omni tpe fuit cum deo manifeste hec opinio est heretica et contra omnes qui habent legē diuinā. ¶ Est adhuc al'a autoritas alterius doctoris qui dicitur rabi Symeon qui dicit i litera q ordo temporis fuit anteq̄ mūdus creatur. & qui hoc intelligit sua intentio est q corpa celestia sunt eterna qr tps nihil aliud est nisi numerus motus celi. ¶ Item veniūt cōtra textus sacre scripture. Et pmo dicunt in abodazara. ca. j. q nō recipient tpe messie aliquē aliarum gentiū q velit venire ad legē dei hoc est falsissimum & contra oēs pphetas. Dixit eñ patriarcha Jacob Gen. xlix. loquēdo de messia & ipe erit expectatio gētiū. Item dixit zacharias. ij. ca. Et applicabūtur gentes multe ad domū in die illa erunt mihi in pplm. Itē dixit esa. ca. xj. In die illa erit radix iesse q stat in signū pplorum ipsum gentes deprecabunt & erit sepulchrū eius gliosū. ¶ Itē peccāt dicēdo malū qr dicunt peccatores esse & malos hoīes. quos de⁹ dixit bonos & iustos. Et pmo Adam quē de⁹ formauit & nō est dubium q cum maiori pfectiōe que posset esse in homine carnali & ipsi applicant ei il-

lud pctm carnis tã abhominabile sicut dictũ est supra. Itẽ ꝯ noe de quo dr Geñ.c.vj. Noe vir iust⁹ atqꝫ pfectus fuit ĩ generationib⁹ suis cũ deo ãbulauit. z ipsi dicunt in yama in.c.youi aquiporim sup tex. Geñ.in.c.ix.vbi dr. Euigilãs noe ex vino cũ didicisset q̃ fecerat ei filı⁹ su⁹ iunior. q̃rũt q̃d est qd fecit fili⁹ suus iunior. Responsio est duoꝝ doctorũ qui sunt duarũ opinionũ: quoꝝ vnus dicebat Rau z ali⁹ Symuel Rau dicebat ꝙ illd qd fecit chan Noe patri suo est ꝙ castrauit ipm. Symuel dicebat ꝙ habuit cũ patre copulã carnalẽ z quilibet istorũ rabinorũ ducit rationes ꝓ opinione sua arguẽs cõtra alterã. Sꝫ ꝯclusio ẽ p thalmudistas: ꝙ ambo doctores dicũt ꝟitatez. z ꝙ illa duo fecit patri suo. scꝫ ꝙ castrauit ipm z habuit copulã carnalẽ cum eo. Ecce q̃ꝫ falsissima inuentio z q̃ꝫ turpissima diffamatio p illos inuenta. ¶ Itẽ dicũt falsuz ꝯ patrẽ Abraam. de q̃ dicit tex. Geñ.xxv. ꝙ qñ abraaz mortu⁹ fuit. dedit oĩa sua ysaac. Sꝫ filijs cõcubinarũ dedit munera z misit eos ad terrã orientis. Dicunt ipsi in cã hedrin ca.vlti. que fuerũt illa dona q̃ dedit eis. Respondent ꝙ docuit eos noĩa immũdicie. et declarat rabi salomõ ꝙ hoc est cõuocatiões demonũ. Ecce q̃ꝫ manifeste dicũt cõtra testimoniũ qd dedit de⁹ de abraã.c.xviij. vbi ĩ dicit Scio eñ ꝙ p̃ceptur⁹ sit filijs suis z domui sue post se vt custodiant vias domini: z faciant iustitiã et iudicium: vt adducat dñs ꝓpter abraaz oĩa que locutus est ad euz Quomodo est credibile ꝙ ipse hereditasset filios suos de ꝯuocationibus demonum z quõ hec est via dei. ¶ Itẽ dicũt falsuz cõtra Joseph de q̃ facit scriptura relationez manifestaz sue virtutis cõtra petitionẽ quã ei faciebat dña sua de adulterio. Dicũt ipsi in hulin in ca. qd incipit calhabacat ꝙ de facto intrauit domũ intentiõe copulandi cũ ea z venit angelus gabriel: z rapuit sibi genitalia. z qñ voluit facere peccatuz inuenit se impotẽtem. ¶ Item dicũt cõtra dauid de quo legim⁹ ꝙ ĩ fine dieruz suorum: qꝛ ei deficiebat calor naturalis adduxerũt ei Abisach sunamitem: vt seruiret ei z dormiret cũ eo. iij. Reg.c.j. Sicut probatuz est in medicina ꝙ calor domicille vel iuuẽcule prodest multuz homini antiquo: vt excitetur su⁹ calor naturalis. z textus refert ad literam ꝙ seruiebat regi z dormiebat in sinu suo z rex nõ cognouit eaz: scilicet carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in canhedrin in.c. quod incipit cohẽgadol. ꝙ dauid cõcubuit cum ea in presentia bersabee. xiij. vicib⁹ in modico tẽpore et alia turpissima referunt circa hoc que nõ sunt digna scriptura. ¶ Itez in libro Judicum cap.ij. vbi narratur illud magnũ bonum qd fecit illa honorabilis mulier iahel propter dei seruitium: scꝫ occidendo sisaram inimicuz israel. Et videmus etiã in illo cãtico. ꝙ ordinauerũt ꝓphetissam delbora z barach magnã laudẽ quã com-

mendauit de p̄dicta Jahel. Sed turpissimi thalmudiste dicūt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septē vicibus cōcubuit cū sisara in illo instanti: et postea occidit eū. ¶ Item licet balaam voluerit facere malū populo. et eū malū pnunciare. veruntamē ppheta erat Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonū dei q̄ nouit doctrinā altissime. Sed isti pditores et diffamatores opponūt ei multa turpissima de q̄bus nullā mētionē facit scriptura sacra. et hoc scribūt in libro berahoth. et in canhedrin intricādo se super verba asine q̄ dixit ipsi balaaz qn̄ eaz verberabat dicēdo sic et quō ego nō suz asina tua sup quā equitas oī tēpore. Dicūt ipsi q ābasiatores regis balaas interrogauerūt. quare nō eq̄tas i equo respōdet balaā: q̄ habeo equum meū ad pastū vt pinguescat. Eadē hora dixit asina nō est verū: q̄ ego suz asina tua. Et dixit ipse sic est. ad portādū onera. Respōdit illa nō ē verū nisi sup quā eq̄tas. Et dixit ille verū est i casu q accidit sicut mō qn̄ non est equus ad manū. Rn̄dit asina nō est sic sz omni tpe et adhuc q sum asina tua de die: et tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluūt liguas suas. ¶ Itē dicūt in hulīz in. c. qd̄ incipit calhabacat q̄d voluit dicere tex. in li. iudicum in. c. xiiii. qn̄ dicit de samsone. Creuitq3 puer et bn̄dixit ei dn̄s. dixit rabi Johada. scis i quo bn̄dixit. in sua virga: q̄ sperma qd̄ exibat ab ea erat sicut vnus riuus currēs et qn̄ cōprehenderunt eū philistei et eruerūt oculos eius et faciebāt q moleret i carcere. Dicunt isti turpissimi q istud molere quod dixit textus sonat q q̄libet philistinorum ducebat ei vxorē suā vt cōcumberet cum ea si forte possent ex ea habere hominē ita fortē sicut ipse erat. Itez in aliis locis thalmuth loquūtur modo ɔtrario: q̄ multos viros quos scriptura dixit peccatores et narrat litera peccata eorū ipsi excusant eos: et dicūt q nō peccauerūt. Et primo de ruben filio iacob de quō d' ad literam in tex. Geñ. c. xxxv. Abiit ruben et dormiuit cū bala cōcubina patris sui ppter qd̄ peccatū fuit ei amota primogenitura sicut pz primo Paralip. c. ii. Sed ipsi dicūt falsos oēs textus. Et dicūt in libro sabbat i c. qd̄ incipit Rabina: talia v͠ba dicit rabi yonatha quicunq3 dicit q rubē peccauit nō est nisi peccator Et sic dicūt peccatores pphetas scribētes textus. ¶ Itē iustificāt filios heli. de quibus d'. i. Regū c. ii. filii heli filii belial nescientes etc. Item in eodē. c. heli autē erat senex valde et audiebat oīa que faciebant filii sui vniuerso israeli: et quomodo dormiebant cū mulieribus q̄ obseruabant ad ostiū tabernaculi. Itē iustificāt filios samuelis cōtra textum qui facit mentionem q non ambularent in viis samuelis patris sui: et q vendebant iustitiam p pecunia. Itē dicūt q dauid nō peccauit i adulterio bersabee: nec in morte vrie mariti eius. Itē dicūt q salomō non peccauit

in idolatria quã fecit in fine dierũ suorũ. Finaliter per omnia vident̃ ṽba sacre scṕture reputare falsa
¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: ⁊ hoc dicit rabi salomõ sup hystoriã chore quãdo ipse ⁊ sua familia intrauerũt tabernaculuꝫ ad ponenduꝫ incensum ⁊ mortui sunt ibi oẽs. Dicit rabi salomon scias ꝙ venenũ posuit eis moyses in incẽso cum quo cõbusti fuerũt nadab ⁊ abiud filij aarõ. Item dicunt in li. qui vocat̃ sabbat in in. c. qđ icipit yecioda sabbat ꝙ si duo hoĩes vel plures faciũt simul vnũ peccatũ ꝙ immunes sunt a pena. sicut si duo hoĩes cũ fustib⁹ verberant vnũ alterũ: ⁊ ille moritur nõ peccãt: q2 lex dicit ꝙ quando anima peccauerit habebit talem ⁊ talem punitionẽ nõ dicit anime in plurali. ita ꝙ volunt ꝙ nullus est dignus punitione: nisi quãdo ille qui facit peccatuꝫ est vnus solus.
¶ De fatuitatibus iudeorũ quo ad claues chore.



Quintus passus est de fatuitatibus ⁊ ridiculis ac manifestis impossibilib⁹ iudeorũ. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinarũ suarum ꝙ cũ chore heremũ cũ moyse ⁊ filijs israel pteriret trecẽtos hẽbat camelos onustos nihil aliud ferẽtes nisi solas claues thesauri eiusdẽ ꝗ claues de vaccarũ chorijs facte erãt oẽs: vt leui⁹ ferri possẽt. Cõputemus mõ si placet ⁊ videam⁹ vtrũ hoc stare possit. Dem⁹ adminus libre septẽ claues ⁊ ꝙ quisqꝫ camelus admin⁹. dc. tulerit libras erũt qꝫ claues ꝗs vn⁹ ferebat camelus tria milia. dc. fierent itaqꝫ claues ccc. camelorũ mille milia ⁊. lxxxv. M. Sed cũ queqꝫ claues admin⁹ sit vni⁹ arche ꝗt sunt claues tot idẽ pculdubio erũt ⁊ arche. Detur itaqꝫ cuilibet camelo admin⁹ due arche. ⁊ erũt cameli archas ferẽtes quingẽta. ⁊. xl. milia. Sed ⁊ ƀm consuetudinẽ diuitũ qb⁹ maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnũ habere custodẽ ꝗ thesauros cũ sũma seruaret diligẽtia vix ẽt dormitaret. Inuenirẽturqꝫ custodes camelorũ. cc. sexagita milia: libre autem attestante didicimus: quoniaꝫ exercit⁹ chore p domos ⁊ cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia. dc.
¶ De fatuitatibus iudeorũ dicẽtium dan. prescidisse lapidem magnum: ⁊ similiter og regeꝫ basan.



Non minus ridiculosuꝫ est illđ qđ iudei dicũt filijs scꝫ Iacob patrem suũ ad sepulchrũ portãtibus filios esau sibi patrẽ ad sepl'chruꝫ deferẽtes cũ magno comitatu eis occurrisse. Cũ vtrinsqꝫ magnus esset exercit⁹ ⁊ singule partes sepulchrũ sibi vẽdicare vellẽt Dan mõteꝫ ascẽdisse dicũt ⁊ tãte magnitudinis prescidisse lapidẽ quãta multitudo eẽ poterat toti⁹ exercit⁹ esau. ipsamqꝫ molẽ capiti

impositā attulisse et sup hostium cuneū eā vniciēs oēs vno psterne ret ictu. Cūq; adueniēs iā ābos cuneos ɔcordes inuenisset: molē quā attulerat in mare piecit cui⁹ magnitudine aq̄ maris terminos suos excedēs duas ciuitates sui effusiōe subuertit. Et ipe sunt q̄s lōgo tpe post pharao rex egypti fi liis israel edificare pcepit. Nōne queso hec adinuētio iuste summo risu digna vr. Cū eñ Jacob filij xij. tantūmodo adhuc essent viri esau de tribu sua iam. cccc. existe bāt. tūc igit̄ numero filiorꝫ iacob aucto quāto magis existimari pt filiorꝫ esau numerus fuisse. tātam eñ oportuit eorꝫ esse multitudinē vt ꝛ filijs iacob ꝛ toti egyptiorum gēti q̄ cum ioseph venerat obsiste re potuisset. Nūc igitur vnusq̄q; iudicet quid horū admiratiōe sit dignius. s. vel vbi tantū iuenerit montē. vel quo mōte taꝫ mire ma gnitudinis molē vel quō i capite tanti pōderis gestare potuisset la pideꝫ vt tam magnā psterncre po tuisset cohortē. ¶ Nō eñ minus stupēdū est illud monstruꝫ q̄ Og rex basan vidēs ingentē exercitū israel. dc. scilꝫ milia ꝛ tria milia ꝛ. ccccc. viros a. xxx. ānis ꝛ supra ex ceptis mulieribus ꝛ paruulis qui supputari nō poterāt molē inau dite magnitudinis suo capite im posuit. ꝛ cū ea expeditionē totaꝫ psterneř voluit sꝫ vp pupa auis mi nima moli illi supsedit ꝛ tādiu eā rostro suo cōcudit donec foramīe magno iuxta capitis ei⁹ quātita tē peracto moles caput trāsiliēs in eiusdē humeris subsedit. Capi te aūt sano ꝛ toto corpe incolumi fortassis adhuc a colo subleuasset nisi adauctorū subito dētiū quā titas ipedisset. mox eñ vt lapis i collū descēdit dētes sibi repētes ita sunt adaucte q̄ cū voluit eā suble uare minime potuit. Quē moyses intuēs cui⁹ corpus decē cubitos habuisse asserūt: ꝛ totidē ei⁹ virga le ascribūt se sup terrā i modū saliētis decē cubitos erexit ꝛ cum in aliquo corporis loco cuꝫ virga pcuteret. Si ergo ɔputēt decē cu bitos q̄bus a terra eleuatus est: ꝛ decē cubitos ei⁹ corporis ꝛ decem alios quos virga in altū porrecta habebat a terra ad summitatē vir ge. xxx. inueniēt cubitos: sꝫ cuꝫ iin tantū erect⁹ esset moyses virge tñ summitas qua eū pcutere intēde bat nequaq̄ vlteri⁹ attigere potu it q̄ ad eū modū quo sura iungit̄ pedi q̄ vulgo cauilla dr. In quo q̄ dē cū pcussisset cōtinuo cadēs ex pirauit. In hoc cognoscere q̄libet pōt q̄ a plāta pedis quā terre fi xā tenebat vsq; ad nodū in q̄ pcus sus ē. xxx. cubitos habebat. ab eo igit̄ loco vsq; ad summū nō min⁹ q̄ octingēti cubiti erāt. solūq; ca put facile decē cubitis ɔstare po terat. vnde sequit̄ q̄ auis illa mo leꝫ ipsam deceꝫ cubitis pforauit. In quo facto quot sint mirāda q̄d ve poti⁹ mirer cū cōsidero stupeo vbi eñ vel tm̄ lapidē inuenire vel tm̄ pond⁹ portare aut quō tā par uula auis tm̄ tamdurū tamq; ipis suꝫ saxeuꝫ corpus tamcito valuit penetrare. Quonē pacto dētes ei

tam subito crescere. aut qua rõne tã immẽse ⁊ inaudite magnitudinis credẽdũs est fuisse cũ ꝑ̃sertim lex dicat lectũ eiꝰ ferreũ nouẽ cubitos habuisse. quoue pacto tantꝰ homo tã facili vulnere cecidisse.

¶ Dicũt moysẽ i celũ ascẽdisse et ibi deuictis ãgelis legẽ accepisse.

Dicunt item iudei ꝙ moyses pro lege suscipiẽda in celũ ascendit et ibi cũ ãgelis taliter altricatus sit Dicebãt em̃ inquiũt angeli legem hãc deferre minime sinemus quã nobis plusq̃ filiis isrl̃ necessariam scimus. Ad hoc moyses isolita visione pterritus nihil respõdere ꝑ sumpsit: sed dño se ꝯfortante vt se cure rñderet ⁊ ꝓcipiente angelis ait. Cũ lex hoc regendorũ corporũ ꝓcepta cõtineat nõ satis conside ro qđ vobis q̃ spũalis tãtũ creatura estis sit necessaria. Angeli quid ad hoc dicere nõ habẽtes victi cõ ticuerũt. De moysi igitur victoria deũ risere ⁊ valde letatũ esse dicũt ⁊ ita post triũphũ cũ lege alacrem descẽdisse. Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent̃ lascivia. quomodo ei moyses corpore mole depressus altitudinẽ celi ꝯscendere potuit. Aut quomodo dare deo legẽ volente angeli phibuere. qđ iterũ stolidius est q̃ dicere deũ vno vincente ⁊ alio victo exultare ⁊ puerili more ridere. Itẽ si angeli vt dicũt tam auidi illius legis retinende erãt cur nõ prius à deo eam quesierant vel quid cõ tentionis proderat eis deseruire. poterãt em̃ legem istã etiã cum iudeis obseruare: nec erat ratio cur eã moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeorũ dicentium quendã noie iosue decepisse angelum mortis ⁊ in celũ saltasse ac ibidẽ dei sententia remansisse.



Memorãt et aliã fatuitatẽ iudei q̃ omnibꝰ ridiculũ prestat. Dicunt em̃ angelum mortis cuidã viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori eiq3 dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animã tuã suscipiã ⁊ moriaris. Nequaq̃ iquit ille qđ ꝯmones faciã nisi mihi prius padisum ostẽdis. Susceptũ igitur angelus in alis suis duxit ad locum vnde videret paradisum. Callidus autẽ ille de alis eius elapsus est ⁊ in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolẽs irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaq̃ ait ille vt egrediar. Cũq3 secũdo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret: ⁊ ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergẽs huius rei querimoniam fecit. Deus autem cum redire rogauit vt hoĩem illũ ex dei nomine de paradiso egredi ꝓciperet. Veniẽs itaq3 ãgelus ad padisum ait. deus vt egrediaris ꝓcepit. Jurauit ille: ⁊ ait. Per deũ non egrediar. Redijt angelꝰ ad deũ ⁊ dixit Jureiurãdo se nũq̃ inde egressurum firmauit. Dñs itaq3 iudicium deus respõdit oĩa volumina vite ⁊

actuum eius reuolue et diligenter relege. si quando eum iurasse et periurasse inueneris modo quoque nihil sibi periurasse valebit. Si autem vnque periurum esse probaueris: non in hac vice timebit. Volumina itaque omnia angelus studiose discutiens nunque periurasse inuenit. Dimisit itaque victus qui vt dicunt vsque in presentem diem incolumis permanet atque viuus. ¶ Considerare possunt iudei quam risu dignissima in hoc notari possint sermunculo. Quid enim plus miremur an fatuitatem angeli qui callidam hominis artem prius non agnouit an hominem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiam: quod non nisi per mendacium eum de paradiso potuisset expellere. an ascribamus deo ignorantiam quod non aliter scire potuit vtrum periurus fuisset: nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduentu messie suscitandos: vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.



Asserunt etiam iudei inusitatum miraculum: scilicet mortuos suos post captiuitatis euasionem resuscitari: vt terram incolant quod multis auctoritatibus probare nituntur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deute. xxxij. Videte quod ego sum solus et non sit alius deus preter me. ego occidam et ego viuere faciam. percutiam: et ego sanabo. Cum ergo deus se occisurum promittat et viuificaturum. non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. quia hoc verbum ad ostendendum omnipotentiam suam dixit non quod ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandum quin a die qua se deus promisit hoc facturum vsque in diem presentem concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariam sororem moysi prophete Job: Ezechiam: Naaman. et alios quamplures cum voluit percussit et cum voluit sanauit. Item ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed item econuerso in manu helye filium vidue. in manu autem helisei sunamitis filium suscitauit. Sic ergo omnipotentem mortuos suscitasse non negamus. quin omnes homines in die iudicij ab eo resuscitandos et confiteamur et credamus. Sed quod adijciant quia scilicet denuo terras inhabitaturi sint non credimus. Dicet iudeus hoc non debet videri contra fidem esse cum ab helya vel ab helyseo resuscitatus postea longam vitam duxerit vxorem habuit filiosque genuerit: et pristina humana vite cuncta officia impleuerit. Respondetur quod verum est quod bene potuit esse vel per miraculum vel per preces sancti viri: quia corpus nondum erat dissolutum: quamuis et hoc nequaquam crederemus: nisi testimonium super hoc propheticum haberemus. Verum ea que preter vsum contingere solent fides hominum suscipere facile non solet. nisi talium confirmaretur auctoritate prophetarum

quibus oim fauor applaudat po- pulorũ: et ea ipsi aptissime loquũt pphete. hoc aũt nullus aperte p- nunciauit ppheta. Sed cũ iudeo rũ hoc dixerint doctores: nemo tñ ex his qui ante xpm fuerũt istõ p- dixit. sequaces aũt errorẽ hũc inue- nerũt: vt iudeorũ gens in sua psi- steret infidelitate. ¶ Scdo nitũt pbare intẽtum iudei auctoritate Esaie. xxvi. vbi ait viuent mortui tui: iterfectiq; mei resurgẽt. exper giscimini et laudate qui habitatis in puluere. Sed hec v̄ba nequaq; ostendũt mortuos iudeorũ ad ha- bitandũ terram resuscitari. qm si diligẽter qd dr attẽdam⁹ nec mor tuorũ resurrectionẽ ibi patẽter p̄si gnatã inueniem⁹. alioquin ppthe ta sibimet contrarius esse videbit cũ in superioribus dixerit morien tes nõ viuẽt. gigãtes nõ resurgẽt qd igitur a nature vsu dissentit et sensui pphete ɔtrarietatẽ ingerit nequaq; ẽm libitũ vniuscuiu sq; ad sensũ nature ɔtrariũ dz expo- ni cũ aliter sano sensu possit intel ligi nisi necessaria rõ ita id coege rit accipi. Qd si quis itelligere cu pit attẽdat q p̄dictũ v̄bũ duob⁹ modis itelligi põt. Uno mõ vt vl de extremi iudicij suscitatione di- ctũ credat vel resuscitatiõis noie captiuitatis euasionẽ signauerit Hic aũt sensus magis ad literam ptinere vr cũ paulo superi⁹ pphe ta sue gẽtis captiuitatẽ et afflictio nẽ defuerit. Statimq; diuine pro missiõis et pietatis solatiũ intulit dicẽs. viuẽt mortui: iterfecti resur gẽt. Nec hãc euasionẽ quolibet t- certo tpe: sed post modicũ tẽpus euẽturã p̄nũciat dicẽs: vade po- pulus me⁹ intra cubicula tua clau de ostia tua sup te absccõdere mo- dicũ ac momẽtũ donec ptranseat idignatio mea. hec ad captiuita- tẽ ɔgruenter referunt. ¶ Tertio nitunt intentũ pbare iudei ex ver bis Danielis. in. c. xij. vbi dr multi de his q dormiũt in terre puluere euigilabũt. alij in vitam eternam alij in opprobriũ: vt videãt semp sed hec auctoritas tãto lõgius ab intentiõe iudeoꝝ discrepat supra dicta quãto euidẽtius de vltimo iudicio itelligit fuisse dicta. i illa eni resurrectiõe ibũt vel in vitam eternã: vel in opprobriũ sempiter nũ. ¶ Quarto explicãt ad intẽtũ suũ iudei auctoritate Ezech. in. c. xxxvij. qui cũ plures mortuos di uina suscitasset virtute. de futuris quoq; his vaticinatus est verbis. hec dicit dñs deus. Ego aperiam tumulos vros: et educã vos de se- pulchris vestris populus meus et inducã vos in terraꝫ israel: et post pauca. et requiescere vos faciã sup humũ vestrã. Ecce mortuos susci tãdos. et terras suas ihabitaturos apertissime ppheta atq; idubitã ter ostẽdit. Rñdet q p̄dicta aucto ritas de resurrectiõe mortuorũ in die iudicij intelligẽda est nec est i stãtia illi⁹ qd dr in fine. requiesce re vos faciã sup humũ vestrã: qm requies isto mõ põt accipi: vt ãiaꝫ significet requiescere in corpe qd nõ immerito terre noie: de qua sũ ptũ est exprimit: teste isup scriptu ra q frequẽter illud noie terre ap-

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoiem de limo terre. ecce hō cū ex quattuor elemētorū sit cōiūctione perfect⁹. de terra tm̄ q̄ vnuz est elemētū dr factus: sed nō incōuenienter qr terre noie signat corp⁹ possum⁹ ergo intelligere qd dicit sed qr faciet eos requiescere sup humū suā. q aia redibit ad corp⁹ z judicabit vtrūqz. Hic aūt sensus in illius pphete explanatiōe cōcipi pt sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua nec rō vlla videatur ei ꝯtraria. Quicqd autem in tenebrosis dictis pphetarū multis pt accipi modis. ita vt quis eā exponēs: nec a scripture testimōio nec a rationis exorbitat semita. nihil est incōueniēs si qs eā diuerso: sz iusto exposuerit sensu. Si cui⁹ aūt talis sit expositio q̄ vel a scriptura vel a rōne: aut sit: aut videat extranea ea iusto iudicio carere virib⁹ est estimāda. ¶ Quod āt pdicta iudeorum sententia scripture sacre est contraria diligēs lector attendat. Dauid ppheta de mortuis ita liter inquit. sepulchra eorū dom⁹ illorꝫ in eternū. tabernacula eorū in pgenie. Itē de eadē re itroibit vsqz in pgenies patrū suorꝫ z vsqz in eternū nō videbit lumē Itē alibi spūs ptrāsibit i illo z non subsistet: z nō cognoscet ampli⁹ locum suū. Itē alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quorū nō es memor ampli⁹ z ipsi de manu tua repulsi sunt. Iob etiā idē sentiēs dicit. vij. c. memēto qr vētus est vita mea z nō reuertet oculus meus vt videat bona: nec aspiciet me visus hois. oculi tui i me z nō subsistā. sicut cōsumitur nubes z ptransit: sic qui descēderit ad iferos nō ascēdet: nec reuertet vltra i domū suam: nec cognoscet euz amplius locus eius. Itē alibi vadā z nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit non resurget. ¶ Salomō ēt his ꝯsona sentit dicēs. viuētes se esse sciūt morituros. mortui vero nihil nouerūt amplius: nec habent vltra mercedē: qr obliuiōi tradita est memoria eorꝫ. amor quoqz z odiū z inuidia simul pibūt: nec habēt partez in hoc seculo z in ope qd sub sole gerit. Ecce salomō sapiētissimus ceterorꝫ auctoritatib⁹ concors existit: q mortui ad hoc scz vt terras inhabitēt resuscitandi non sint z tm̄ q q̄sqz resurgant testimonium perhibet dicēs q nō habēt partē in his que sub sole gerunt. s. i terris. Per hoc videlicet innuēs q in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. ¶ Dicet hic iudeus ostēdisti sentētiā meā cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: z dixisti etiā q erat rōni contraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rūdetur nōne tu iudee credis: q cuz vestri resurrexerint mortui a duentēte vncto. adā qqz z seth. matusalē abraā. ysaac z iacob. z aaron. ceteriqz patriarche z pphete z oēs iusti: q ā aduentum ei⁹ obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. z oia humana gña officia agētes z patiētes pstinosqz rerum rit⁹ colentes antiquo more terras sint ihabitaturi. z aarō z fi

lij eius sacrificijs vt oli oblaturi et a moysi: vt oli sacerdotib⁹ vestimētis induendi sint. Hec negare nō valet iudeus. qꝛ doctores sui cuncta affirmant. Tunc ergo quero quisnā erit maxim⁹ pōtifex. dicet iude⁹ qꝫ aarō. Quid ergo de eleazaro phinees multisqꝫ alijs. tunc fiet qui olī oēs fuerūt pontifices summi erūt ne semel oēs vno tpe maximi pōtifices an illi⁹ ordinis dignitate priuabūtur. si dixeris viuēte aaron eos summo sacerdotio fungi nō posse. quid ergo pderit eis resurgere. Plus ei ad dedecus et incōmodū qꝫ ad decus et vtilitatē erit eis resurgere. meliusqꝫ ei fuisset in morte pmanere qꝫ erūnosam ducere vitā: lꝫ et moysi lex i hoc facto destruat: qua pceptū habetur ne qs maiori sublimat⁹ ordine vlteri⁹ ad minorē scdo ducatur. Si aūt oēs in summi sacerdotij ordine equales esse futuros cōcesseris honorē suū adimis. quia nullus inter cōplures equales excellētē pōt habere honorem. Preterea multis pōtificib⁹ multa sūt necessaria tēpla. ex hoc ergo aliud incōueniēs. i. legis destructio seqtur pcipiētis. ne plusqꝫ vnū sacerdotē nec plusqꝫ vnū existere tēplū Ex quo seqtur necessario iudeos aut nouā legē habituros pcedere aut moysi legē neququaqꝫ totā cōsistere posse. ¶ Quero etiam vltra. Nūqd plures reges habituri sūt iudei: an vnū. Rūdere dꝫ iude⁹ qꝫ vnū sicut ppheta ezechiel phibet testimoniū dicēs. vnū pastorē oēs habeunt. qꝛ si plures fuerint concordes esse nō poterūt et regis pacē destruent. ¶ Et tūc quero vlterius a iudeo. Quis erit ille rex. respōdebit qꝫ vnctus: i cuius aduētu captiuitatē se credūt euasuros et suos mortuos suscitādos et eoꝝ moderamē habere sperāt. Vere illud dictū aliquid coloris haberet si vnctū illū hoīem hi crederent et deū. Si vero vt credunt homo tm̄ futurus sit quid tūc abraā. ysaac. et iacob sunt facturi. moyses etiaꝫ cetericꝫ pphete nunqd eius subijcientur ditioni. Rūdet iude⁹ qꝫ sic quia sic samuel subiect⁹ est sauli et helyas achab et elizeus ioran. et alij multi pphete regibus suis. sꝫ hec similitudo nō cōuenit proposito presenti. Nā et si prophete qui minime reges fuerūt regibus subditi fuerūt nō ideo cōuenit aut ē necesse: vt rex ppheta cuiqꝫ terreno regi subijciatur velut abraaꝫ et dauid et iosue quorum quisqꝫ rex fuit atqꝫ ppheta. moyses etiam qꝫ rex et propheta et legis dator toti⁹ extitit populi. cui legis liber tale testimoniū perhibet dicēs. nō surrexit ppheta vltra in israel. sicut moyses quē noscet dñs facie ad faciē i oībus signis atqꝫ portētis qꝫ misit sup eū. nōne cū isti tāti tales qꝫ viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nōne queso multo melius fuisset eis ne suscitarētur ¶ Preterea duo ide icōueniētia pueniūt: si ei minor est eo moyses scriptura mentit. si aūt maior tāto plus vilificat. Si dicat iude⁹ qꝫ ille rex erit moyses. tūc qro. Quid ergo ille vnct⁹ factur⁹ ē. qd etiaꝫ

abraam ysaac et iacob sunt facturi
quos moyses ipse dū viueret i tā-
to pcio habebat cū aliquid a deo
iplorabat p eoꝝ amore se adeptu
rū orabat. Ecce quō sunt positi in
dei in magno discrimie in hac ma
teria. ¶ Quero a te vltra iudee si
nosti. Nunquid illi qui tūc suscitā
di sunt mortui naturā et potestatē
hab ebūt filios generādi. Respō-
debit iudeus: q legis pcepto ad
hoc cōstringent. ergo cū lex pcrea
re filios pcipiat nouā eos legē ha
bituros demōstrat: qd est cōtra fi-
dem suā. Rñdebit iudeus q eis i
hibita est gñatio nō lege: sʒ natu
ra. sed hoc stare nō pōt: qꝛ audit
abhorret et mens refugit credere
animal aliqd modo eē cui natura
le sit generare nō posse nisi aliquo
interueniente accidente: qui vero
homo accidēte aliquo interueniē
te vim generādi amittit: nec sacer
dos esse: nec testimoniū perhibere
nec iudiciū potest facere. q si na
turam ipsam dixerat esse nouam
non debent eos dicere resuscitan-
dos. sed nouaʒ creaturā futurā: si
militer pōt in forma tantū: non in
natura tota comedēt quidaʒ et bi
bent: sed non generabunt. Conce
dit ergo iude q queādmodū ce-
tera hūanitatis officia sic et gene-
randi naturam habebūt adeo: vt
mulierem quotidie concepturaʒ et
quotidie parituraʒ credāt. ¶ Sʒ
hoc quod dicūt iudei est ita fatuū
q vix humane aures audire pos-
sunt. vt enim que dicunt vera esse
fateat. scilicet vt in victum et cre-
dituri sunt omnes et resuscitandi
cum quotidie filios procrearēt p
fecto nec terra eos caperet etiā si
dupliciter maior esset aut pontus
etiā terra fieret adeo loci coarta-
tur angustia. q nō haberēt qui co
lere possent arua. immo ide semp
esset iter eos p terre angustia cer
tamē et rixa. Iteꝝ cū suscitabūtur
oēs redibit quisq vir ad vxorem
suaʒ quā habuit: aut aliā habebit
Respōdet iudeus q quisq reha-
bebit suam: qꝛ hoc erit leticie con
sūmatio. Tūc ergo quero illa mu-
lier q post tres vl plures habitos
maritos est mortua in resurrectio
ne quē ex his est habitura. Nam
si pmū habiturā respōdet lex moy
si destruetur dicētis q post scdm
nō debeat redire ad pmū maritūʒ
Si vo aliuʒ q pimū habiturā re
spondeat in eo etiā est destructio
legis ea nāq legis iub ente primo
viro viuente nec eam repudiante
cuiq nō poterat nubere. Sed ec-
ce cuʒ tot suscitati cū tot post eos
fuerint nati quilibet eorum quan
doq erunt morituri. Respōdet iu
deus q immortales exinde rema
nebunt. sed ratio demōstrat q di-
cit stare non posse cuʒ enim homo
comederit biberit generādi vsuʒ
habuerit necesse est q ex quatuor
elemētis cōpositus sit. quicquid
autem taliter compositū est illud
etiam corrumpi necesse est. ergo et
eos morti corruptioni cuʒ taliter
cōpositi sint subiacere necessario
concludit. Rursus si immortales
fuerint iaʒ nequaq spirituale qd
non est hominū eis conueniat: qꝛ
nec eius subiciētur diffinitioni

Diffinitio eñ hoīs ē aīal rōnale
mortale:sed de imortalib⁹ hoib⁹
diffinitio ista pdicari nō pōt. q̄re
nec spūalis hō. vñ p hoc medium
colligit recte vt quos iudei vocāt
hoies. hoīes nō sint qd est incōue
niēs. Itē sicut supi⁹ dictū est mul
titudini eoꝝ spaciū toti⁹ terre nō
posset sufficē si ipaꝫ ma ximā mul
titudinē imortalē asseram⁹ cū su
pra sine itermissiōe eos gñaturos
esse dixim⁹. Et si ad lapidum mo
dū sibimet supponerent nullate
nus i duplicato terre spacio ꝯclu
derent. ¶ Dicet iude⁹ si nō possuꝫ
eos ōfendere imortales saltē mor
tales cōcedā ꝙ si morituros eos
esse cō cedit volo. Dicat illa resur
rectio vtrū erit eis ad penā an ad
coronā. Rñdet iude⁹ ꝙ ad gloriā
z honorē illa resurrectio erit vt vn
cti gloriā z regnū cōspiciāt z pfe
ctā corporis z cordis habeāt leti
tiam. Dicant ergo iudei qd inte
rim sentiāt de statu bonorum do
nec resurgāt. scꝫ vtrū in penis an
in qete vsqꝫ ad resurrectiōis tps
pmaneāt. Respōdet certissimum
est eos esse cū deo. z beatitudine
pfrui. Si ergo vt asserūt ita est re
surrectio illa poti⁹ ad penā ꝙ ad
coronā futura est. cū eñ nūc eter
ne vite munere gloriētur cur iteꝝ
in corporū ergastulis retrudent.
nisi vt fame siti vigilijs z varijs at
qꝫ innumeris denuo cruciatib⁹ agi
tent. qn insup secūdū eorūꝫ sniaꝫ
secunde mortis timorē z penam
sustinebūt his oīb⁹ satis cuilibet
ptꝫ resurrectionē illā magis illis
ad dedecus ꝙ ad honorē z gloriā
fieri. Rñdet iude⁹: qz si nūc i qete
z delitijs pmanēt de qb⁹ ad cor
pora sint rdituri āgustias: cū tāta
eis exultatio erit vncti pñtiā cer
nere z ei⁹ regno exulare hieroso
limis vt oli habitare. in tēplo ve
teri ritu sacrificare vt z corporꝫ pe
na sit eis nulla z quā mō habēt re
qes habeatur postea p minima.
¶ Sꝫ h qd dicūt a vitatis exorbi
tat semita null⁹ ei pñtis mūdi ho
nor z glia eterne vite qeti z ōlitijs
cōparatōe ꝯuenit aliq: qz nec vno
momēto qsqꝫ hui⁹ mūdi poterit si
ne labore z pēa vti delitijs. Illi⁹
āt beate vite glia nulla itercedē
te molestia pmanet ppes z conti
nua pcipue cū eoꝝ testēt doctores
oēꝫ hui⁹ mūdi honorē z gloriā idē
eē ad illi⁹ vite delitias qd est vnū
ad. lx. Ptꝫ insup cuilibet nisi toti⁹
rōnis sit expers icōparabilr magꝫ
eē gaudiū cernere deū ꝙ talē qlē
ipsi dicūt vnctū q futur⁹ sit hō tm
¶ Dicat ergo iude⁹ qd finalr de
resurrectiōe suorum mortuorꝫ sen
tit. Uere eoꝝ credulitas est z fidei
certitudo ꝙ resuscitādi pfecto co
medendi etiā z bibendi siue gene
rādi z naturā z vsum sint habitu
ri z post mille annoꝝ trāsacta cur
ricula i perpetue beatitudinis z i
mortalitatis regnū sine aliq mor
te transferendi. Sed hoc stare nō
pōt: quia si immortales concedit
ad pristinum inconueniēs redit i
fra mille zeñ annos intantū mul
titudo ppagabitur eorū vt nullo
modo intra terre cōcludi valeāt
ambitū. multo igitur minus ad in
colēdos agros vllū super erit spa

cium. ¶ Insuper et illud qd supra diximus est in qstione q patriarche pphete et oes iusti q iā fulgebāt in gloria nouis denuo penis subdant reducti ad corporea. Itē aliud oē eni qd comedit et bibit et gignit. delectat etiā ac tristat pculdubio ex quatuor elemētis cōpositum non dubitat. Quomodo aūt qd ex his cōponitur et passiōibus pdictis afficit cum eisdē affectionib⁹ sine mutatiōe in regnū illud transferet. Sed vt oia cōcedamus qd nā de his sunt dicturi q adueniēte vncto et post sunt nascituri morituros ne asserent vel nō. Respōdet iude⁹ q morient in xpi regni fine. Quid igit faciēt parentes eorū in morte ipsorū. meli⁹ nāqz illis foret nō resurgere qz tantum dolorē ex eorū morte sustinere. Dicet iudeus cōcedamus ergo eos nō esse morituros: sz hoc stare non potest: quia tunc mentiretur scriptura q dicit dauid i psalmo. Quis est homo q viuet et nō videbit mortē. Undiqz igit si perpendāt iudei eis semite rōnis et diffugij sunt clause. q nullatenus eo mō quo dicūt fieri possit mortuorū resurrectio ergo tāqz fatua positio relinquat credulitas iudaica q sui mortui sint resurrecturi vt iterū terram incolant.

¶ De residuis fatuitatib⁹ iudeorū.

Dicunt etiaz iudei multa vana cōtra deū dicit rabi sadue. Quid ē illud qd nō fuit reuelatū Jacob. cū tñ esset ppheta. Rñdet q ioseph fili⁹ ei⁹ nō erat mortuus et q fratres sui vēdiderāt eū: et dicit q rō est: q i hora vēditiōis eiusdē qrebāt fres ei⁹ aladina. i. maledictionē p qcunqz illud reuelāte et sicut aladina nō pōt poni nisi admin⁹ sint. x. hoies: et qz ipsi nō erāt nisi nouē cōmiscuerūt in pdicta aladina deū secū vt essent decē. et nō dicūt q de⁹ nō esset ausus reuelare Jacob. Itē dicūt in sabba i ca. qd scripit rabi aqba q qñ moyses ascēdit i mōtē q inuenit deū i manib⁹ tenētē rotulū legis et faciebat coronas lrīs et moyses nihil dixit. et dixit ei de⁹ qre me nō salutas. Rñdit ipe qño dñe ē seru⁹ q dbeat salutare dñm suū. et dixit ei de⁹. vere dicis veritatē ex quo venisti adiuua me. Itē dixit i pdicto. c. q i die iudicij dicit dñs ysaac. tui filij peccauerūt volo cōdēnare eos. Et rñdebit ysaac. Dñe etiā sunt filij tui: qz tu scripsisti i lege tua fili⁹ me⁹ primogenit⁹ israel. ego volo q veniam⁹ ad cōputū videam⁹ quāta ē vita hois. lxx. anni. amoue. xx. i qb⁹ adhuc nō est hō in etate i qua debeat sibi iputari pctm̄ ramanēt. l. tolle medietatem temporis scz tēpus noctis in q hoies dormiūt et remanēt. xxv. remoue medietatē tpis q expendit in faciendo orationem et in comedēdo et bibēdo et remanēt. xij. anni cū dimidio hos xij. annos cū dimidio diuidamus inter me et te et faciam⁹ illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deus nesciret pdictū computū āteqz ysaac ostēderet sibi. ¶ Itē dicit in rabba mesiiba in capi. qd

incipit cohel ꝙ in illo tẽpore quo
fuit ordinatũ thalmud ꝙ die qua-
dam deꝰ stabat in magna disputa
tione cũ illis q̇ sunt in studio celi
sup ꝑ certũ casuz lepre. vtrum scʒ hõ
in quo illa accidit debeat iudicari
mũdꝰ vel nõ. ⁊ deꝰ dicebat ꝙ sic: ⁊
illi de studio tenebãt ꝙ nõ. Et di
xerũt. quis examinabit ⁊ cõcorda
rũt ꝙ fieret ad examẽ vniꝰ docto-
ris cuiꝰ nomẽ erat raba filius na-
hami. ⁊ illa hora in vno pũcto fuit
rapta aīa illiꝰ a corꝑe suo ⁊ dedit
sniaʒ sicut deus. Itẽ querũt i abo
dazora .c. j. in quo deus se intromit
tit per totã diẽ ⁊ respõdẽt. Tribꝰ
primis horis studet in lege. ⁊ tribꝰ
horis secundis docet pueros qui
mortui sunt parui. tribus alijs stu
det ad iudicandũ totũ mundum.
Et qñ vidit ꝙ est dignꝰ punitione
surgit a throno iudicij ⁊ sedet in
throno pietatis. tribꝰ vero vltimis
horis sedet ⁊ ludit ⁊ ridet cũ leui-
atan. ¶ Itẽ querũt vlteriꝰ ea que
diximus fiũt de die: q̇d ergo facit
de nocte. Rñdent ꝙ de nocte equi
tat super vnuʒ cherubin velocissi-
mum ⁊ visitat decem. ⁊ . viij. mille
mũdos quos creauit. Itẽ querũt
vlteriꝰ anteq̃ crearet mundũ q̇d
faciebat deꝰ. Respondent ꝙ ibat
creãdo mũdos ⁊ destruẽdo illos
Iteʒ dicunt in raba bachera in .c.
ham moher ⁊ bachosma ꝑparatus
est deus ad faciẽdũ cõuiuium iu-
stis de carne leuiathan. ⁊ quid da
bit eis ad bibendũ. vinum q̇d stat
cõseruatũ in vuis suis a principio
mũdi vsq̃ ad illã horam. Item di
cunt in cãhedrin in .c. q̇d icipit ca
thedine ma moner ꝙ tres fuerunt
q̇ peccauerũt in luxuria cũ fuerũt
in archa noe scʒ canis coruꝰ ⁊ chã.
⁊ ideo omnes tres fuerunt condẽ
nati. Canis fuit condẽnatꝰ i hoc
ꝙ ligat cum femella. Coruꝰ in hoc
ꝙ emittit semen ꝑ os. Chaʒ i hoc
ꝙ maledixit euʒ noe. Itẽ dicit in
iuda in .c. q̇d icipit hamapoleʒ q̇d
interim ꝙ creatura est i vẽtre ma
tris habet quãdã candelã sup ca-
put suum cũ qua videt ab vna ꝑte
mũdi vsq̃ ad alterã ⁊ sic totã legẽ
⁊ oẽs scias: ⁊ in hora q̇ exit de vẽ-
tre venit angelꝰ ⁊ dat ei vnũ ictuʒ
in ore ⁊ facit ꝙ tradat obliuiõi q̇c
quid sciebat. Itẽ dicit in eodẽ li.
iij. c. q̇d incipit aysay ⁊ in barabot
in .c. q̇d icipit harroe ꝙ og rex ba-
san quẽ cõquestauit moyses ante
q̃ moreret fuit in tpe diluuij reser
uatꝰ: hoc est magnũ mẽdaciũ ꝓpt
duo. Primo q2 a diluuio vsq̃ ad tẽ-
pus in q̇ ꝯquestauit moyses ꝑdi-
ctũ og fuerũt non ĩgẽta ãni. Secũ
do q2 est cõtra textũ sacre scriptu-
re vbi ponit ꝙ soluʒ noe ⁊ filij sui
cũ vxoribꝰ eorũ fuerunt reseruati.
¶ Itẽ dicũt in hu liʒ in .c. q̇d inci-
pit helũtherohos ꝙ vnꝰ leo est in
mõtana vlã q̇ est ita magnꝰ ꝙ hʒ
ix. cubitos ab vna aure vsq̃ ad al-
terã: ⁊ dicit rabi toref ꝙ sunt. xv. cu
biti ⁊ dicũt ibi ꝙ semel q̇siuit ipe-
rator rabi osua ⁊ dixit ei quid ex-
cellẽtie est deo ꝙ cõparat euʒ scri
ptura leoni cũ equꝰ vnꝰ sit sufficie-
ens ad occidẽdũ leonẽ. Rñdit ra-
bi osua scilʒ cui leoni comparatur
dico tibi ꝙ leoni de vlaʒ ⁊ dixit ei
imperator multum vellem videre

eum ꝛ illa hora rogauit rabi osua deum ꝛ extraxit eū a mōtana illa ꝛ venit versus romā ꝛ qñ venit in distātia trecentarū leucarū dedit vnū rugitū: ꝛ oēs mulieres q̄ erāt pregnantes in roma abortauerūt ꝛ muri ciuitatis ceciderūt. ꝛ quādo appropiquauit ampli⁹ p.c. leucas sicq̧ distabat .cc. leucis a ciuitate romana dedit alterū rugitū ꝛ illa hora ceciderunt oēs dētes oīm existētiū in roma ꝛ īperator cecidit a throno suo in terrā. ꝛ dixit rabi osue orationē deo vt rederet ad locū suū ꝛ illa hora reuers⁹ est. ¶ Itē dicūt in rabacā in ca. quod incipit hamoher ꝛ hacesma dicit Raba. Ego vidi vnam ranā q̄ erat ita magna sicut vna villa lx. domorū. ꝛ venit vn⁹ coluber et deglutiuit illū colubrum. ꝛ deīde volauit ꝛ sedit super vnū ramū vnius arboris ꝛ dicit rabpapa. si nō accidisset mihi ita fuisse nō crediderā. Item dicit ibi raba. Ibamus per mare ꝛ ambulabat nauis super caudā vni⁹ piscis ꝛ ambulauit super eam tribus diebus ꝛ tribus noctib⁹ nec plus nec min⁹ ꝛ piscis ibat ꝯ oriētē nauis vero ꝯtra occidētē ꝛ q̄d cogitas q̧ nauis nō ibat velociter interroga rabdemi ꝛ dicet tibi in quātū vnus hō posset calefieri ambulabat .xl. leucas ꝛ qñ fuim⁹ ꝓpe terrā vidim⁹ hoīnes ꝓiciētes sagittas cū balistis ꝛ velocius ibat nauis q̄ ille sagitte. Itē dicit rabi seler iuim⁹ ī vna naui ꝛ vidimus vnam auē q̄ erat ī aqua maris ꝛ ibat sibi aqua vsq̧ ad collū. ꝛ ego volui descēdere ibidē ad balneādū cogitādo q̧ nō esset aqua multū ꝓfunda ꝛ audiui vnā reuelationē q̄ dixit. Caue tibi ne descēdas q2. vij. āni sunt q̧ cecidit ibi vnū māubriū ꝛ adhuc nō dū accessit ad terrā. Et dicit rabi cahāna q̧ auis illa vocat̄ cin Itē dicit raba. dixit mihi vn⁹ macellari⁹ veni ostādā tibi vbi osculant̄ terra ꝛ celū iui cū eo ꝛ posui tabargiū meū sup̱ vnā fenestrā celi ꝛ sepaui me vt facerē orationē ꝛ qñ veni ad locū nō inueni tabargiū meū. ꝛ dixi. videt̄ mihi q̧ latrones ambulāt in celo. ꝛ respōdit mihi ille homo nō est nisi rota celi q̄ mouetur. sed venies huc cras ista hora ꝛ inuenies. ꝛ ego veni ꝛ inueni tabargiū meū. Et declarat rabi Salomō. nō cogitetis q̧ duxit eū ad finē mūdi q2 quīgenti āni sunt itineris sed duxit eū ad vnū montem altissimū intātū q̧ poterat tāgere celū. He ꝛ similes fatuitates ꝛ vanitates tenēt ceci iudei ī suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorū thalmuth cōtinent̄ indignū duxi litteris explicare. ¶ Sꝫ ꝛ alia mēdacissima ꝛ fatuissima innumera eorūdē ꝑtrāsiui his paucis enarratis ne librū nugarū fabulis īplerē. Predictū librū thalmuth ī quo tot errores tot mēdacia tot turpissima ꝛ fatuissima ꝯtinēt̄ affirmāt iudei eē doctrinā ꝛ aliā legē datā a deo moysi xbo: q̄ ꝑcepto duorū rabiorꝫ q̄rū vn⁹ dicebat̄ rabina ꝛ alius rabasse fuit posita ī scriptis sup̱ .cccc. annis post passionē xpi

cuius text⁹ excedit in volumie totā sacrā scripturā quasi indecies tm̄ exceptis glosis antiquis ꝛ modernis quas fecerūt sup ip̄m in q̄bus textu ꝛ glosis innouauerūt ꝛ receperūt mādata ꝛ obseruātias ꝛ cerimonias ꝛ q̄ nūq̄ī lege moysi fuerūt nosata per que ipsi regūturvsq̄ in hodiernū diē. Et nō minus p̄dicti ordinatores thalmud vt bn̄ fundarēt suos errores p̄ceperūt in diuersis locis ꝙ oīa p ipsos ordiata in p̄dicto thalmud habeāt tātā efficaciā sicut ordinata per deū in lege moysi ꝛ imposuerūt penā mortis cuicūq̄ negāti aliq̄d de p̄dictis p eos scriptis nō ponētes tā forte penam negāti v̄ba legis. ꝛ adhuc in noīe voluerūt dare excellētiā suo libro vocātes eū thalmud qđ sonat doctria. ꝛ sacrā scripturam biblie vocant mira qđ sonat tm̄ sicut lectura.

¶ De fatua expectatiōe iudeorū circa aduentum messie.



Sextus passus est de fatua expectatatione iudeoꝝ circa aduentuꝫ messie q̄ fatuitas tripliciter ondit. Prio diuisione. Scđo tēporis determiatiōe Tertio exēpli manifestatiōe. Circa primū notādū ꝙ iudei excecati ꝛ obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorū sic sunt in sua excecatiōe obdurati ꝙ nec volūt inq̄rere de peccato p quo sunt in hac diuturna captiuitate nec ēt ipsius captiuitatis terminū inquirere curant. ꝛ ideo quasi fatui dicūt vtrūq̄ eis ignotū. Siles ifirmo q̄ intm̄ icurrit sue sanatiōis desperationē ꝙ nō curat de cognitiōe sue ifirmitatꝫ nec ēt de curatiōe ꝙ est magna fatuitas Affirmāt ḡ isti duo p̄mū qđ pctm̄ p quo sunt in hac captiuitate est ignotū. Scđm ꝙ termin⁹ sue redēptiōis est ēt ignotus. ꝛ lꝫ verū sit quo ad eos vtrūq̄ tn̄ nobis notuꝫ est vt ptꝫ supra lib. j. in aptiōe. xij. thesauroꝝ sed talis ignorantia fatua est nec eos excusat cū sit nō solū crassa sꝫ affectata. Alij sunt qui nō curāt inq̄rere certū pctm̄ pro q̄ in hac captiuitate detēti sunt vł si curāt h̄ attribuūt pctis antiq̄s. vt puta pctō vituli in deserto fabricati vel pctis modernis q̄ nō sunt cōmunia toti eoꝝ cōitati sꝫ singularia quoꝝ vtrūq̄ onsuꝫ est falsuꝫ vt supra dcm̄ est ꝛ satis claret ꝙ hec diuisio iudicij eoꝝ ondit eos non solū cecos sꝫ v̄o iudicio rōnis carētes. Scđo ondit fatuitatem iudeoꝝ tpis determiatio diuersa q̄ꝝ rū vnus termin⁹ fuit determinat⁹ p rabi yoce ī libro caderholā. iste posuit nūerū ebdomadarū Danielis: de quo null⁹ dubitat iā trāsisse. Alius termin⁹ fuit positus per rabi aquiba q̄ secutus est aliq̄ mō cōputationē p̄dictā ꝛ sic credebat messiā vēturū in destructiōe tēpli secūdi. Et iō secutus est quēdā fatuū nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuū secuta est maxima multitudo iudeoꝝ post. xlviij. annos a destructione templi scđi ꝛ hierusalē per romanos. ꝛ ꝯgregati sunt ī q̄dam

ciuitate noie biter ɀ rebellauerūt cū pdicto falso messia cōtra romanū imperiū ppter qđ Adrianus cesar trāsfretauit ɀ obsedit eos cū suo falso messia ɀ capta ciuitate oēs iterfecit cū suo messia vt patz in lib. q dicit demaymdi q incipit bisilosapaguin. ɀ in glo. trenorum hieremie sup illud vbo treñ. ij. dissipauit dñs ꝛc. ¶ Fuit ali⁹ vt ibidē habet q dicit de domo helye q posuit expsse de ordine mūdi q p sex milia annoꝝ debebat mūdus durare diuidēs p duo milia i tres partes sicut patuit supra li. j. i thesauro. j. ɀ assignauit tps messie in iij. binario q scđm hebreoꝝ cōputatione patet trāsisse initiū illius tpis. qꝛ vsqꝫ ad pñtem annū scđm eos a creatiōe mūdi fluxerūt quinqꝫ milia. cc. xx. āni. ɀ sic scđm istos aduētus xpi transiuit in pteritis mille. cc. xx. annis. ɀ isti tres supradicti fuerūt principales de numero eoꝝ q dicūt chanaym. ¶ Post istos fuit quartus ɀ vnus de maioribꝰ eoꝝ qui dicunt emorraym qui vocabat rab. q determinauit in libro canhedrin in deleth q omnes termini assignati de aduētu messie iā trāsiuerāt in pteritū ɀ q nō pēdebat redemptio nisi in ipa penitētia. hec ille. Hec qdē determinatio verissima est si sane intelligat Nā termin⁹ assignatus in pphetis iā trāsiuit in pteritū vt patuit libro pmo in quo termino xps iaz venit ɀ nō pēdet redēptio nisi in penitētia qꝛ quicūqꝫ eoꝝ penitentiā egerit statim habebūt messiaz q habemus p rei euidentiā lz iste rabi nō intellexit ita recte vba q seipm p lata. habemus tñ ex hoc q oēs termini assignati de aduentu messie iā trāsierāt in pteritum. ¶ Fuit qntus hui⁹ cōtemporaneus q ɔsiderās q omes termini de aduētu messie iā trāsiuerāt p ut dixerat soci⁹ suus voluit pcludere viā inuestigādi hmōi terminos ne p hoc aliq auisarent de veritate. Et iō dixit ve aīab⁹ ɔputātib⁹ terminos scꝫ aduētus messie p hoc volēs designare q eēt peccatū inqrere vel inuestigare de huiusmodi termino nō reddēs ad hꝫ aliquā rōnē nec auctoritatē. cui⁹ malicia ɀ fatuitas manifesta est. qꝛ nullus fuit famosus scriptor vl glosator iter eos q de hoc solenniter nō inqreret. Post hunc fuit sextus in asia de his q dicunt gaoni. q dicebat Rabi cahadias q in libro qđ cōposuit quē vocauit librū de credēdis conatus est pbare ex dictis pphetarū q messias nōdū venerat ɀ de termino diligēter inqrens cōclusit certū tps qđ iā trāsiuit in pteritū p. xl. ānos. ꝛ vltra vt ptꝫ aspicietī pdictū librū. ¶ Septimus fuit rabi moysen de egypto q tāte auctoritatis fuit inter eos vt a maiori parte iudeorū pūerbialiter dicatur q a moysi legislatore vsqꝫ ad moysen egyptiū nō surrexit sicut iste moyses. Iste lꝫ in suo deute. libro de iudicib⁹. titu. de regib⁹ determinet q nullus dꝫ ɔputare termios aduētus messie sequēs supradictā quintā opinionē. tñ ipemet in quadam epla quā misit iudeis q erāt in affrica

scripsit q habebat ex certissima traditiõe antiquoꝝ q pphcta futur⁹ erat i israel ꝛ q messias debebat venire ꝛ redimere israel i ãno a creatiõe mũdi quartomillenario 874. ꝛ pꝫ sicut supradictũ est ꝭm cõputationẽ iudeoꝝ q pñs ann⁹ dñi. M.cccc.lxi.ẽ quinqꝫ millen⁹ cc.xxi. ꝛ sic termin⁹ p eũ assignat⁹ iã trãsiuit in pteritũ p.cc.lvij. annos. Predictã cõputationẽ fũdauit in q̃dã auctoritate Num.xxiij. vbi ꝭꝫ trãslationẽ nostrã sic habet̃ tẽporibus suis dicet̃ iacob israeli q̃d opatus sit deus qd verbũ ex traditiõe suoꝝ ãtiquoꝝ sic exponit. q quãtũ tẽpus fluxerat a creatiõe mũdi ꝭm ↄputationẽ hebreorũ vsqꝫ ad tps in quo balaan ista verba dixit tm̃ tẽpus pcise fluere habebat a tpe istiuꝫ dicti balaan vsqꝫ ad tẽpus i q̃ ppheta messias futur⁹ erat i israel. ¶ Octau⁹ post hũc fuit rabi moysen gerũdeñ. q̃ fuit magne auctoritatꝫ iter eos q̃ scribẽs supra penthateucũ in prohemiali pte determinauit cũ magna solẽnitate q messias erat vẽtur⁹ certissime in anno a creatiõe mũdi. quitomillenario cẽtesimo. viij. cũ q̃ concordauit magr̃. Salomon barchin eñ. in li. migala a megala de quo fuit dictũ supra lib. j. ¶ Non⁹ fuit rabi leuibentorson vulgariter dict⁹ magr̃ leo de bõolas de puincia puincie q̃ in expositiõe sua sup dã reddẽs deo gratias q sibi reuelauerat terminuꝫ supradictũ in anno pdicto scꝫ quitomillenario.cxviij. scdm cõputationẽ iudeorum concordans cum predicto moyse gerundeñ. quoꝝ terminus satis patet q iaꝫ transiuit in pteritũ per.c.xxiij. annos ꝭꝫ cõputationẽ eorum in anno pñti supradicto. ¶ Fuerũt ẽt alij duo iudei periti vn⁹ i ciuitate abulensi. alius in villa q̃ dicitur ayllõ. de q̃bus dicet̃ infra cõsideratiõe.x.mirabili.x. Isti assignauerũt terminũ anno a creatiõe mũdi qntomillenarioquinquagesimoquito ꝭm eoꝝ cõputationẽ. Qui quidẽ annus cõcurrit cũ anno dñi. M.cc.xcv. Ex quib⁹ oĩbus manifeste colligit̃ fatuitas ꝛ falsitas iudeoꝝ in determinatiõe ãni aduent⁹ sui messie. cũ oẽs sui termini iã trãsierint in pteritũ vt clare visum est. ¶ Signũ aũt fatuitatis ꝛ mẽtis incõposite est nunqꝫ in vno ↄsistere sed de alio in aliud mutari. Uñ ꝭm Senecã primũ argumẽtũ mẽtis ↄposite ẽ posse cõsistere secũqꝫ morari. Iudei ergo q̃ vsqꝫ nũc cõsistere i vno nõ potuerũt termino Uerisimile est q q̃tidie fatuizando nouos fingẽt terminos predicti aduẽtus. ¶ Tertio probatur eorũ fatuitas in aduentu messie queꝫ sperãt exempli manifestatione. Uñ narrat cesarius q cleric⁹ quidã filiam cuiusdã iudei ipregnauit in ciuitate lemouiceñ. timẽs aũt ille offensaꝫ parẽtũ puelle accepit arundineꝫ nocte prope parietẽ camere i q̃ parẽtes puelle dormiebãt veniẽs ꝛ per foramẽ summitatẽ vnã arũdinis itromittens ꝛ p aliaꝫ insufflans sic est locut⁹. O iusti ꝛ deo dilecti vocans eos noĩbus suis pprijs gaudete

q̄ filia vestra cōcepit messiā ꝓgo
ꝑmanēs: vir expergefact⁹ q̄rit ab
vxore si vocē illā audisset q̄ negā
te orauerūt vt iterꝫ audire possent
clericus eos loquētes audiēs si
cut pri⁹ iterū ē locut⁹. Illi ergo
exultātes ꝛ post repetitionē facti
certiores vix diē expectauerūt vē
trēq̄ puelle aliquātulū iam intu
mescere cernētes ab ea q̄sierūt vtrū
cōcepisset. Illa vero sicut coacta
fuerat a clerico r̄ndit si cōcepi ne
scio sꝫ scio q̄ vir nunq̄ cognouit
ꝓgo sum. At illis ergo non se ca
piētibus p̄gaudio p castella ꝛ ci
uitates diuulgatū est q̄ illa pari
tura eēt messiā. Quid plura affuit
hora pariēdi ꝛ iudeis innumeris
cū gaudio magno expectātib⁹ na
tiuitatē pepit misera illa nō mes
siaꝫ sꝫ filiā cū multꝭ dolorib⁹ ꝛ ge
mitib⁹ ꝛ clamorib⁹. q̄ cognito iu
dei cōfusi sunt supra modū ex qui
bus vnus infantulā accipiēs per
pedes allisit ad parietē. Ecce cō
firmatio per exēplū fatuitatis iu
deorū in expectatione messie.

¶ De iudeorū expulsionib⁹ vbi q̄
tuor p̄cipales expulsiōes notāt



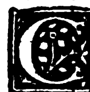
Ona cōsideratio
est de iudeorū expulsiōi
bus ꝛ sua magna igno
minia: nō est mirandū si gēs q̄ tā
graue ꝯmisit delictū q̄le nūq̄ fuit
nec erit ꝑpetratū ab āgelis nec ab
hoīe graues sustineāt penas: ꝛ q̄ð
scel⁹ poterit cōparari morte filij
dei. merito dñs ꝓphetauit suā pe
nā dicēs: expelle eos q̄m irritaue
rūt te dñe. In p̄nti ḡ cōsideratio
ne. iiij. iudeorū expulsiones expri
ment post mortē saluatoris: qua
rū prima fuit a terra sancta: secun
da a francia: tertia ab anglia: q̄r
ta vero ab hyspania.

¶ Pria expulsio fuit a terra sctā
vbi quatuor puncta aguntur.



Rima iudeorū ex
pulsio: a terra sācta fuit.
Pro cui⁹ declaratiōe q̄
tuor erūt pūcta attēdēda sicut no
tat Johānes salibeñ. i. policra
te. li. ij. q̄ optime hanc materiā ex
plicauit. Prim⁹ erit de signis q̄ p̄
cesserūt excidiū hierosolymitanū
nouissimum. Scðs de calamitate
obsessorū ꝛ q̄s fuerit finis obstina
te malitie ꝛ q̄ pietatis tyti. Terti⁹
pūctus erit de muliere q̄ vigente
fama comedit filiū suum. Quart⁹
erit de numero captiuorū ꝛ occiso
rū ꝛ pereptorū fame: ꝛ q̄uō xp̄s ser
uauit suos sub ea tempestate.

¶ Prim⁹ pūct⁹ ē de signis q̄ p̄ces
serūt excidiū hierosolymitanum.



Irca primū pun
ctū vet⁹ refert hystoria
sic dicta q̄ est auctor ei⁹
incert⁹ ꝛ vetera refert q̄ iminēte
hierosolimorū excidio eclipsis lu
ne. p. xij. noctes ꝯtinuas ēt in re
motissimis locis ꝑtacta ē forte si
gnās iudaice ꝑfidē supsticiosi er
roris euersionē q̄ xp̄o p p̄dicatio
nē ap̄licā mūdo illucescēte rectis
sime cōtigit. Scriptū ē eīn stult⁹
mutat vt luna: sapiēs aūt cū sole ꝑ
manet Alia q̄ꝫ q̄plurima diuino
sup icredulos imminēte iudicio ac

ciderūt:q̄ si p singula: put ab an-
ctorib⁹ digesta sūt cepo enarrare
vl' sola h̄ pprīū tēpus ꝯsiderabūt
z ocis pauca tñ auctore Iosepho
cōpēdioso ꝟmone pcurrant.eo ꝙ
ad roborādā fidē nrām pficiūt z
ad reprimēdā obstinatā pfidiā iu
deoꝝ.xl.nāq; post admissū piacu-
lū ꝯtinuis ptracta ānis īpiorum
pēa differt. In qb⁹ z apostoli oēs
pcipue tñ iacob⁹ frater dñi dict⁹
hierosolimis eps ꝯstitut⁹ idesinē
ter ppl'm ꝯmisse īpietatꝭ z feralis
animi de scelere cōmonebat si for-
te possēt cōmissi penitudinē gere
re:si possent flere p scelere z vltri
ces penaꝝ flāmas lachrymarum
vbertate restrigere. Ostendebat
eis nāq; de⁹ p suā patiētiā ꝙ ipo
rū q̄reret penitētiā qͥ nō vult de⁹
tn̄ mortē peccatoris sꝫ ꝙ cōuerta
tur z viuat. Moliri aūt adhuc eo
rū duritiā nitebatur diuina maie
stas signis z pdigijs celit⁹ datis
terroribusq; simul minacē dexteraꝫ
ostēdēdo poti⁹ q̄ īcrēdo de qb⁹
supradicti hystoriographi fides
vt i certis ēt i hoc sufficiēs erat.
¶ Relegam⁹ q̄ qd in sexto hysto
riaꝝ suaꝝ libro de his ipe signa-
uerit iosephꝰ. Sꝫ īfelicē īnqt ple-
bē:ceterū q̄dē hō hoīes z decepto
res falsa vaticināntes suadebāt et
euidētib⁹ signis z iudicijs iracū-
dieꝝ īdignatiōis diuine nō crede
rēt:qb⁹ apte futurū z vrbis z gen
tis ꝑsagiabatꝭ excidiū. Sꝫ velut
afflati z amētes z q̄ neq; oculos
neq; aīas in se haberēt spernebāt
oīa q̄ celit⁹ nūciabanꝭ. Etenī stel
la ꝑfulgēs gladio p oīa silīs imi
nere desuper ciuitati z cometes.
Preterea exicialib⁹ flāmis visa est
ardere p totū ānū Sꝫ z aū excidij
tps ac bellicū ppli diē cū ad dieꝫ
festū ꝯuenirēt.viij.die mēsis xan-
tichi q̄ est aprilis noctis tpe hora
nona tāt⁹ luminis fulgor arā tem
pliq; circūdedit vt putarēt oēs
diē clarissimū factū:z pmāsit spa-
cio dimidie hore qd̄ imptis q̄dē
z ignaris pspeꝝ videbatꝭ. Sꝫ le-
gispitos z pbos q̄ꝫ doctores nō la
tuit exiciale portētū. ¶ In eadeꝫ
q̄q; festiuitate vitula sacrificijs
admota z arꝭ assistētes īter ipas
ministroꝝ man⁹ enixa ē agnā:sꝫ z
ianua īterioris edis q̄ respiciebat
ad orietē cū eēt ere solido induta
ac pinde īmēsi ponderis q̄ vix.xx.
viris summo conatu īpellētibus
clauderetꝭ ferreisq; seris z vectib⁹
munita.ac pessulis in altū dimis-
sis teneretꝭ obstricta repente hora
noctꝭ sexta pria z.xx.die mēsis ap
paruit spōte patefacta. Sꝫ z trās
acto die.vi. post aliq̄t dies pria z
xx die mensis arthemesij q̄ apud
nos may⁹ vocatꝭ pdigiosus appa
ruit visus fidē pene excedens qd̄
vere falsuꝫ putaretꝭ nisi oculoꝝ fi-
des cōfirmasset maloꝝ cōsecuta
pnicies Etenī ppe solis occasuꝫ
visi sunt curr⁹ z q̄drige in oī regio
ne p aerē z armatoꝝ cohortes mi
sceri nubibus z vrbes circundari
agminib⁹ īprouisis in alio. ¶ Itē
die festo q̄ penthecostes appellatꝭ
noctu sacerdotes ingressi tēpluꝫ
ad ministeria ex more complēda
Prio q̄dez mot⁹ quosdā strepit⁹
q̄ senserūt tū subitas voces dein-

de audiãt dicẽtes migrem⁹ hinc ex sedib⁹ istis. Addit his ẽt aliud terribilius. etẽm q̃dã ananie filius iesus noie vir plebe⁹ ⁊ rustic⁹ añ q̃rtũ belli annũ cũ ciuitas ĩ pace ⁊ abũdãtia ꝑduraret ĩ die festo tabernaculoꝝ repẽte clamare cepit vox ab oriẽte: vox ab occidẽte: vox a .iiij. vẽtis: vox sup hierosolymã ⁊ tẽplũ: vox sup spõsos ⁊ sup spõsas: vox sup ppl'ũ ⁊ idesinẽter dic noctuq; p oẽs plateas circuiẽs h̃ clamabat vsq; quo q̃dẽ primiores ex ppl'o viri velut ĩfausti p̃sagii indignatiõe cõmoti correptũ hoiẽ multis verberib⁹ afficiũt. At ille nequaq; p se aliq̃d loq̃ns s; nec eos q̃dẽ q̃ circũsteterãt deprecãs easdẽ voces pari obstinatione ⁊ clamore repetebat. Tũc pncipes itelligẽtes vt res erat numinis eẽ in viro mot⁹ ꝑducũt eũ ad romanoꝝ iudicẽ. Apd' quẽ flagris ad ossa vsq; laniat⁹ neq; p̃ces neq; lachrymas fudit. S; eãdẽ vocẽ miserabiliter ⁊ cũ q̃dã eiulatu emittẽs p singula pene v̾bera ꝓferebat addens ẽt hoc ve. ve. hierosolimis.

¶ Proseq̇t ⁊ aliud idẽ hystoriographus maiore gestũ miraculo dicẽs: oraculũ q̃ddã ĩ sacris literis repertũ qd' p idẽ tẽpus viꝝ designaret ex eoꝝ regiõe ꝓcessurũ q̃ toti⁹ orbis potiret imperio cui⁹ oraculi p̃sagiũ. Itẽ hystoriograph⁹ vespasianũ suspicat declarare. S; vespasian⁹ nõ aliis q̃ illis solis gẽtib⁹ q̃ romano imperio videbant subdite dñat⁹ ẽ. Añ iusti⁹ ad xp̄m hec respõsa referunt ad quẽ dixit pater. Postula a me ⁊ dabo tibi gentes hereditatẽ tuã ⁊ possessionẽ tuã terminos terre: ⁊ cui⁹ p idẽ tẽpus p apostolos suos. In omnẽ terrã exiuit sonus eoꝝ ⁊ in fines orbis terre verba eorum.

¶ De calãitate obsessorũ ⁊ obstinate malicie iudeoꝝ q̃s fuit finis ⁊ que pietas tyti.

De secũdo puncto. s. quãta fuerit calamitas obsessorũ ⁊ obstinate malicie q̃s fuerit finis ⁊ q̃ pietas tyti ꝓsequit idẽ doctor dicẽs. at ne tot ⁊ tãta mediocris plage aut ꝑsecutorie idignatiõis dei aduersus ĩpotentiã iudeoꝝ videant p̃cessisse iudicia calamitatẽ ĩtolerabilẽ excidiũ irreꝑabile reprobate ⁊ excecate gẽtis ĩauditã ⁊ cũctis seclis icognitã futurã successor⁹ s̾mo ꝓcurrat: quãtis q̃ malis tũc vniuersa ĩfectata sit vt quẽ ip̃a iudeoꝝ t̾ra bello fame igni cedibusq; vastata sit quãta ppl'oꝝ milia p̾res simul cũ ꝯiugib⁹ ac puulis liberis absq; numero ⁊ absq; discretiõe trucidati sint q̃ ẽt aduersaꝝ vrbiũ obsidiões s; ⁊ ipsi⁹ magnifice ⁊ famosissime ciuitatis hier'les quãta vastitas et quãta fuerit diuersoꝝ mortuoꝝ strages q̃s p h̃ singl'a belloꝝ extiterit mod⁹ ⁊ vt p; id qd' pphe dixerãt abhomiatio d'solatiõis ĩ ipo q̃dãmõ dei famosissimo collata sit tẽplo vsq; ad vltimũ cũcta de ppl'ata sit ⁊ ꝯsũpserit flãma. Si q̃s plenius nosse vult legat hystoriã iosephi. nos v̾o ex his tñ ea q̃ ad explanatõẽ suscepti opis sufficiũt assumem⁹ In q̃b⁹ refert q ex oi iudea. ppl'i in die solẽni pasche hieroso-

lima velut exicialis quedam manu coge te conuenerant quos tricies centena milia dicunt hominum fuisse. Iusto. s. iudicio dei hoc tempore hoc vltionis electio vt qui in diebus pasche saluatorem suum et saluatorem xpm deum cruentis manibus et sacrilegis vocibus violassent in ipsis diebus velut in vnum carcerem omnis multitudo conclusa feralem penam exitium quod merebatur acciperet. Preteribo sane que in eos vel gladij cede vel alijs belli machinis collata sunt explicare ea tantummodo que diris famis exitio pertulerint supradicti hystoriographi sermonibus proponam ut qui legentes hec intelligant quantum piaculum sit audere aliquid in xpm et quam grauibus ausa supplicijs experiantur Age itaque .v. iosephi hystoriarum liber ponatur in medio. Ex quo omnes eorum luctuosa tragedia cognoscatur diuitibus autem permanere inquit apud patriam vnum atque idem erat. Si enim in vrbe permansissent facultatum suarum causa crimine obiecto quasi de transfugiendo cogitarent perimebantur Necessitas vero famis facinorosorum extollebat arrogantiam et vtrumque simul inedia cum temeritate crescebat: publice quidem frumentum nusquam omnino erat. Sed irruentes vrbis predones per scrutabantur domos et si quid inuenissent tanquam de his qui fefellerant penas sumebant. Si vero non inuenissent nihilominus tanquam eos qui occultius et diligentius abscondera(n)t et cruciabant. Iudicium autem vero habere ab eis pabula capiebant hoc ipso quod adhuc viuerent et subsistere corporibus videbantur profecto tanquam qui iam interijssent nisi absconditos vi pia(?) tegerent cibos. Si quos sane tabescentes macie vidissent hos cum venia preteribant superfluum putantes perimere quos paulo post assumeret fames. mittent tamen in occultis omni censu suo mercati sunt vnum metrum. Si diuites frumenti ordij si inferiores fuerunt et concludentes se in inferioribus quibusque penetralibus domus nonnulli nec in panem confectas fruges edebant. alij vero in quantum vel necessitas vel metus permitteret ex quo coquebant et mensam quidem nullus expectabat apponi sed ex ipso semine mixto ignis rapientes propria velut furtiua deuorabant et erat infelicis illius cibi spectaculum mirabile cum validiores quique inuenta diriperent. Imbecillioribus vero nihil preter luctum superesset ac lachrymas et omnium licet acerbitates rerum superaret fames nihil tamen ita subruit atque subuertit sicut verecundia. Quid enim saluis rebus pudore dignum est id in hac necessitate contemnitur. Denique et vxores de virorum manibus et filij de parentum et quod est infelicius matres cibos de paruulorum manibus atque ore rapiebant et cum dulcissimi liberi in manibus atque ante ora positi tabescerent exigua vite subsidia a dentibus ipsis eximere nemo parcebat. Verum ne ipsos quidem infelices et perexiguos sumentes latebant cibos: sed continuo aderat predonum quis et statim vt clausas cuiusque comprehendisset fores maledictum credebat hoc esse quod intrinsecus positi ederent et repente displicatis foribus precipites irruebant atque ab ipsis vt ita dicam faucibus exprimentes. Si quid forte in sumptum iam fuerat reuocabant: feriebantur senes si cibum vendicare tentassent. Sparsis etiam crinibus mulieres trahebantur occultare nitentes si quid forte dephensum fuisset in manibus nulla senibus reuerentia nulla erga par

nulos miseratio. Sȝ in exiguo pa-
nis fragmēto puulos inherētes ⁊
ex ipo cui inheserant suspēsos eli
debāt in terrā. In eū ɨo q̄ rapto-
res cibo pueniſſent aſſūpto crude
lius seuiebāt: ⁊ excogitabāt dira
supplicia obturātes ifelicib⁹ natu
rales digestionū meat⁹. Alijs ɨo
pacutas sudes p eadē ferēda adi
gētes horresto q̄ gesta sūt referēs
Ad ↄfectionē post h̄ vni⁹ pāis aut
ciathi farie misos purgebāt. Nā
ipi tortores nō patiebāt famē. Est
eñ tolerabili⁹ q̄ dāmō si hec ↄpul
si inedia facere viderēt. Sȝ vt vel
pparārēt sibi iposterū cibos velvt
credulitas exercitio cōualesceret.
In his ēt si q̄ forte furti p statiōes
vl̄ hostiū p colligēdis herbis eru
piſſent occurrētes eis q̄ se hostiuȝ
man⁹ effugiſſe gaudebāt diripie-
bāt q̄cq̄d attulerāt. Supplicātib⁹
aūt ⁊ terribile sibi q̄ddā nomē dei
inuocātib⁹ vt vel ptē aliquā q̄ secū
mortȝ piculo q̄sierāt idulgerēt ni-
hil pſus pbebāt: sȝ hoc bñficij lo
co cesserat si cōphēsuȝ viuū licuis
set euadere. ¶ His aūt post aliquā
ta adiūgit dicēs. Iudeis ɨo cum
egressu vrbis oīs pit̄er spes exclu
debat salutȝ ⁊ iualescēs acerbitas
fames domos sil ⁊ familias gētē-
q̄ȝ vastabāt: ita vt i penetralib⁹ stra
ta iacerēt mulierȝ puulorūq̄ȝ cada
uera. p plateas ɨo ifelicium senum
corpa fame magis q̄ȝ etate ↄsum-
pta. Iuuenes ɨo atq̄ȝ oīs etas ro
bustior velut simulachra q̄dā i viis
oberrabāt ⁊ egressib⁹ corruētes q̄
cūq̄ȝ loci gressū subripuiſſet iedia
Sepelire aūt cadauera proximoruȝ
nec deficiētiū multitudo nec viriuȝ
debilitas pmittebat: sil ⁊ p sui vi
te icerto vnusq̄sq̄ȝ verebat. Deni-
q̄ȝ aliquanti supra eos q̄s sepelie-
bāt aīas emisere. Multi ēt dū pse-
quunt funera pusq̄ȝ ad sepulchrū
pueniret efflabāt: sȝ nec plāct⁹ ex
more defūctis exhibebat aut luct⁹
q̄r h̄ sibi totū vēdicauerat fames:
sȝ nec ariditas inedie humorē cui
q̄ȝ reliq̄rat lachrymarȝ. ¶ Obsede
rāt ciuitatē pfunda silētia ⁊ nox
plena mortȝ cūcta ↄtexerat. Qui-
bus malis oīb⁹ grauiores soli vige-
bāt pdones q̄ nec sepulchra q̄deȝ
diripe ⁊ expoliare cadauera illici
tū dicebāt nō tā pdam petētes q̄ȝ
scel⁹ irrifice cumulātes ⁊ aciē gla-
diorȝ suorȝ i cadauerū obtrūcatōe
pbātes. Interdū ēt i nōnullos ad
huc spirātes mucro exanimādus
agebat q̄d alij semiuiui cū viderēt
supplices dexteras ptēdebāt: vt i
se q̄ȝ bñficij loco cōuerterūt scel⁹.
quo. s. cruciatibus famis velocius
absoluerēt. Sȝ nouo crudelitatis
gñe necē quā spōte inferebāt si ro
garēt negabāt: cū tñ vnusq̄sq̄ȝ de-
ficiētiū cū gemitu retorq̄ret oclos
ad tēplū nō ꝺ morte ppria dolēs
sȝ de ipunitate pdonū q̄s supstites
relinq̄bāt. Et pmo q̄dē sumptu
publico sepelire mortuos iusserāt
fetoris itolerātia vt ɨo oēm sum-
ptū cepit vicere multitudo morien
tiū de muro cadauera pcipitabāt
ac cū tyt⁹ circuiēs pvidiſſet reple
tas mortuorȝ cadauerib⁹ valles ⁊
humani corpis tabo pītā terrā riga
ri cū igēti gemitu eleuatȝ ad celū
māib⁹ deū inuocat testē h̄ sui cā nō

pcenire: sz se ista sustinere inuitus
Et post aliquanta iterū quedam iose
phus talia psequit̄ nō cūctabor i
quit pferre q̄ sentio. Arbitror em̄
q̄ si et̄ aduersus ipsos ciues roma
norū paulisp arma cessent aut hya
tu terre: aut aque diluuio: aut so
domitanis ignib⁹ z flūmib⁹ celit⁹
tortis supplicijs ciuitati depēdis
set q̄ multo ifaustiorē illis q̄ hec p
pessi sunt: z nequiorē virorū psentes
hāc ptulissz etatē p q̄b⁹ oīs gens
pariter extingui. ¶ Sz z i li. vi. li. eius
dē talia scribit. z eorū indīt q̄ p to
tā ciuitatē famis inedia corrūpe
bant̄ multitudo inumerabilis erat
quorū nec explicari miseria pōt p
singulas: nāq̄ domos sicubi aliqd
sibi fuissz reptū bella ptinuo z ce
des īter caros ipsosq̄ parētes ac li
beros nascebant̄. dū nō solū e ma
nib⁹ sz ex ipsis et̄ faucib⁹ inuicē ci
bū rape certabāt. Fides autē nec
mortuis erat: sz z ipsi cū spm̄ iā ex
alarēt pscrutabant̄ a pdonib⁹ ne
cui forte itra gremiū cibi aliqd re
sideret. alij et̄ p mediā hyātes ve
lut rabidi canes huc atq̄ illuc fe
rebāt̄ z q̄si isania q̄dā exagitati i
easdē domos sub momēto tpis ite
rū ac sepi⁹ irruebāt oīa tn̄ necessi
tas pcutiebat i cibus et̄ illa q̄ nec
mutis q̄dē aīalib⁹ edere vsus fuit
Ad vltimuz nec loris q̄dē nec cin
gulis vl̄ et̄ ipsis calciamētis absti
nuerūt. porta z q̄z indumēta detra
hētes pficiēdā dētib⁹ ingerebāt.
nōnulli z feni veteris festucas ede
bāt sz z d̄ q̄sq̄lis collectis pusillimū
pōd⁹ dragmis i q̄ttuor detrahebāt
¶ Quomodo mlier quedā vigēte
fame occidit z māducauit filiū.

De tertio pūcto scs
de maria q̄ vigente fame
comedit filiū suū psequi
tur dicēs. Sz qd op⁹ est p hoc pō
dus famis illi⁹ explicare cū gestū
ibi sit facin⁹ qd neq̄ apd grecos
neq̄ apd barbaros vll⁹ accepit au
dit⁹ horrēdū q̄dē dictu: a uditu ve
ro icredibile. Et q̄dē libēter tam
imane facin⁹ siluissez ne q̄s me cre
deret mōstruosa narrare nisi mul
tos memorie nr̄e viros testes cō
missi sceleris habuissez. Porro vo
aliqd prie mee pstare me arbitror
si subtrahā eorū vba quoz ptulit
fctā. Mulier q̄dā ex his q̄ vltra ior
danis alueū cōmanebāt maria no
mie eleazari filia d̄ vico bethezog
qd interptat̄ domus ysopi: z gñe z
facultatib⁹ nobilis cū cetera mul
titudie q̄ fluxerat hierosolimis re
perta cōem cū oīb⁹ obsidionis ca
suz ferebat. huius reliq̄s quidē fa
cultates q̄s domo in vrbē cōuexe
rat tyrāni inuasere. si q̄d vero reli
quiarū ex magnis opib⁹ fuerat q̄
bus victū quotidianū p tenuē du
ceret irruētes p momēta pdonum
satellites rapiebāt p q̄b⁹ gemens
mlier velut insania iā quadā ex i
dignatiōe fatigabat̄. ita vt iterdū
pdonib⁹ maledictis z cōuitijs ēu ne
cē sui instigaret. Uerū cū neq̄ irri
tatus quisq̄ nec miserat⁹ eā opri
meret: z si q̄d cibi fuissz forte ab ea
q̄situ id ab alijs q̄reret. nec iā vsq̄
reperiē di copia fieret. famis aūt
dira viscerib⁹ ipsi⁹ insisteret ac me
dullis z ad furorem purgeret iam

inedia fame z ira pessimis vsa cō sultoribꝰ ꝙ ipa iam armat iura na ture. Erat nāq3 z ei sub vberibꝰ p tus. Erat nāq3 z ei sub vberibꝰ pꝯ pulꝰ filiꝰ hūc añ oculos ferēs. Infeli cis inqt matris. o infelicioꝛ fili i bel lo fame z direptiōe p̄donu3 cui te reseruabo. Nā z si vita sperari pos set z iugo romāe s̄uitut3 vrgemur s3 nūc ēt s̄uitutē p̄uenit fames: p̄ donec vero vterq3 in grauiores p urgēt. Ueni ḡo mi nate esto mīs cibꝰ p̄donibꝰ furoꝛ. scl'i fabula: q̄ so la deerat cladibꝰ iudeoꝝ: z cū h̄ di xisset sil' filiū iugulabat. eū deīde igni suppositū toꝛret z mediū q̄p pe edēdo ꝯsumit: mediū v̄o reser uat obtectū. Et ecce ꝯfestī3 p̄doēs irruūt ꝯbuste carnis odoꝛe ꝯcepto minat' mortē nisi sine moꝛa cibos quos patos senserāt demōstraret. Tūc illa q̄dē ptē inqt optiā3 reser uaui vobis z ꝯtinuo q̄ supfuerāt mēbꝛa detexit ifant3. At illos re pēte igēs hoꝛroꝛ iuasit z crudeles q̄uis ai diripe vox faucibꝰ inter cl usa ē. Illa v̄o truci vultu z ipsis ēt p̄donibꝰ truculētioꝛ: meꝰ inqt fi liꝰ ē meꝰ ē ptꝰ z facinꝰ meu3 ē: edi te. Nā z ego p̄oꝛ comedi qd̄ genui nolite effici aut mr̄e religiosioꝛes. aut femina molliores q̄ si vos pie tas vicit z execramini cibos meos ego q̄ iā talibꝰ pasta su3 his iteru3 pascar. Post h̄ illi territi tremētes q3 discedūt q̄ hūc solū ex oībꝰ facul tatibꝰ suis misere mr̄i reliqrant ci bū. Repleta est aūt vniuersa ciui tas ꝯfestī3 nepharij sceleris nun cio z vnusq̄sq3 facinꝰ aū oclo sq̄d p petratū fuerat adducēs tanq̄ si ipe h̄ ppetrasset hoꝛrebat. oēs q̄s famis necessitas vrgebat festina bant magis ad moꝛte3: beatos di centes eos q̄bus ꝯtigerit interiꝯ se priusq3 talium maloꝛū polluerē tur auditu. hec q̄dē iosephus.

¶ De numero captiuoꝛū z occisoꝛum z peremptoꝛum fame.

Quartus punctus est de numero captiuoꝛū z occisoꝝ z p̄emptoꝛū fa me. Quē vero tāta calamitas iue nerit exitū eodē auctoꝛe p paucis annectā. Colligēs em̄ supꝛadictꝰ hystoꝛiographꝰ oē3 nūerū p̄empto rū vl' fame vel ferro vndecies cen tena milia designauit. Ceteros ve ro latrones vl' siccarios vel p̄doēs post vrbis excidiū mutuis declara uit iterisse vulneribꝰ. Electos aūt iuuenū q̄s decoꝛ coꝛpis z pce ritas cōmēdabat ad triūphū dicit eē reseruatos. Reliq̄s aūt q̄ supꝛa xvij. ānos agebāt etatis ad opa egypti p metalla destiatos vl' p ce teras puīcias eē dispsos. Aliī q̄dē vt ludos gladiatoꝛū. Aliī vt ad be stias traderēt. Siq̄ v̄o itra decimū septimū etat3 sueānū repti sunt p diuersas puīcias i s̄uitutē distra hi iussi sūt quoꝝ nūerꝰ vsq3 ad no nagita milia p̄ductꝰ est. H̄ v̄o oīa gesta sūt scd̄o āno vespasiani ipe rij iuxta ea q̄ ipe dn̄s z saluatoꝛ nr̄ iesꝰ xp̄s p̄dixerat. q̄ppe cū ea q̄ ge rēda erāt p̄sētia videret. tūc scd̄m euāgelioꝝ fidē vidēs ciuitatē fle uit sup illā z velut i auribꝰ eiꝰ plo ras ait. Si cognouisses inqt cutꝰ ē h̄ v̄ba. Si cognouisses inqt z tu i hac die q̄ ad pacē tibi sūt. nūc aūt abscōdita sunt i oculis tuis: q̄

venient dies i te: et circundabunt te inimici tui vallo: et circundabunt te: et purgent te vndique: et ad solum redigent te et filios tuos i te. In hunc modum quam pluria diuine cominationis tonitrua publice indurat aurib' resonabant quousque sanguis iustorum: sed et ipsi' iusti singularis et vnici qui ab ipsis iniqui effusus est iusto dei iudicio quereret. Attriti sunt ergo plagis bellis strati et a patrijs sedib' diuine indignationis excisi turbine vt i vrbe gloriosissima nec lapis sup lapidem remaneret fuitque ppl'm induratis et quis lapide durioris tribulatio tanta quanta non fuit ex quo gentes esse ceperunt vsque ad diem hanc. Ecclesia vero que fuerat hierosolymis congregata diuinit' transire iussa est transiordanem ad oppidum quoddam noie pellam. que ablatis ab vrbe cultorib' dei celestis vindicte fieret locus qui i vrbem gentemque sacrilegam fuerat exercenda quod et eusebi' cesariensis i ecclesiastica hystoria plenius scribit: et quidem hec oia rectissime passi sunt qui in filium dei man' sacrilegas extendere presumpserunt cum testimonijs scriptorum et virtute mirabilium operum ipsum xpm deum esse constaret sicut fuit dictum supra prio li. i aptione primi thesauri allegando dictum iosephi. ¶ Huic direxit aliquis iudei hyspanie que sunt i ea antequam esset mors xpi. sed quando ab eis si venerit ad hyspaniam suo velle vel coacti. si voluntarie non obseruauerit legem nec cerimonias quas solum i ptib' illis obseruare tenebantur et sic fuerunt vere apostate et non iudei. si vero ducti fuerunt vi et coacti quare si reuersi sunt quasi eis data fuit licentia generalis p regem dariu. qui fecit voce preconis acclamari p oem terram que iudei de omnib' ptib' redirent i hierlm et que edificarent templum. Si ergo ipsi remanserunt illa vice i hyspania remanserunt sicut iudei mali desperati confusi et diuisi a bonis iudeis illi' tpis ne seruarent legem preceptam et ne corrigerent a pphetis et vt essent ydolatre. quia a tpe neronis imperatoris vsque ad constantinum i quo tpe fuerunt. xxviij. iperatores non mansit i hyspania homo qui non adoraret ydola que si occideret diuersis et varijs tormentis: et tamen non legitur de aliquo iudeo que ppter hoc occideretur imo ipsi monebant xpianos que illa adorarent. quanto magis quia in earum terra hoc eis esset phibitum ipsi ibidem adorabant ydola: et ideo non oportebat que i terra aliena ad hoc compellerentur. Et dicunt que sunt de tribu iuda. Alij que sunt de tribu leui. Alij que sunt de tribu manassen. Alij que sunt de tribu effraym. quod cum veritate pbare non possunt: quia si sunt de tribu iuda quare ergo non fuerunt ad suos reges ante christi aduentum. Si de tribu leui quare fuerunt ad suum sacerdotium seruiendum. Si de quacunque alia tribu. quare non redierunt ad suos iudices et prophetas. Sed si ante aduentum christi permanserunt in hyspania ibidem remanserunt sicut rebelles et desperati.

¶ Secunda expulsio facta fuit a regno francorum et anglie vbi tres cause diuisim assignantur.



Secunda expulsio iudeorum facta fuit i regno francorum. Unde imperante henrico romanorum. xcvi. impe-

ratore: ꝛ sedēte in cathedra petri clemēte papa. v. qui fuit vacētesimus papa. necnō regnāte i eoꝝ regno francoꝝ philippo rege. anno dñi. M. cccvi. d ordinatiōe ꝑdicti regis fuerūt i toto regno frācie capti iudei iperceptibiliter vna die: ꝛ confiscata bona eoꝝ ꝛ expulsi ꝛ ad regnū minime reuersuri secūdū ꝙ refert frater iohānes de podio in suo hystoriarū collectario. cām tamē non ponit huius expulsionis. Cūqꝫ studiose inuestigarē cām vnde possē scire ꝑdictā causā. Casu qdā solēnes viri gallici ordinis sancti bñdicti monasterij famosissimi cluniaceñ. tāqꝫ reformatores missi mōasterioꝝ eiusdē ordinis subiectoꝝ predicto monasterio i castelle regno ad villā metine de cāpis me ibidē tūc existēte applicuerūt cū rege cām suā exposituri cōsensum ꝛ fauorē suum qrētes p dicta reformatiōe: quorū vnus doctor in iure canonico: scōs licētiat⁹: terti⁹ vero baccalarius. ꝛ qꝛ singulariter q licētiat⁹ erat vir perit⁹ videbat ꝛ grat⁹ qsiui ab eodē ꝙ mihi veridice cām pādēti ꝑdicte expulsiōis iudeoꝝ a regno frācie si illā sciret. Qui respōdēs eandē vere scire. Rogaui vt ex charitate i scriptis poneret: ꝛ ad plenū exprimeret totū casū. Fecitqꝫ volūtarie sub forma ꝛ serie q seqꝛ. Reuerēde pater qꝛ vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerē cām ꝛ rōnē potissimā electiōis infestissime xp̄iano noī gētis videlꝫ iudeoꝝ a regno francoꝝ xp̄ianissimo faciā que hortat vestra religiosa bonitas stilo scilꝫ rudi ꝛ indigesto. Uero, tñ ꝛ indubitato vt oēs gallie bene nouāt apud quos nota ꝛ manifesta hec sunt. Nā i picturis ꝛ tabulis ecclesiarū multarū ascribi hec solēt nec nō in cereo pascali ann⁹ electiōis iudeoꝝ annotat quē ꝑnūc menti nō teneo plurimeqꝫ circūstātie memorādi miraculi ꝑpter incuriam a memoria exciderūt. Ea vero q legi ꝛ in tabulis vidi fideliter enarrabo. ¶ Eo igit tpe q sordidus iudeoꝝ popul⁹ in opprobriū sempiternū cunctis gētib⁹ a deo dat⁹ sua cōtagiōe christianissimū frācie regnū fedabat. quidam ipsorum vt solēt publice vsurā exercebāt. Mulier qdā parisieñ. necessitate cōpulsa vnā quā solā tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectiōis appropinquāte mulier illa nō habēs vnde vestē suā redimere posset multis blādicijs circūuenire feneratorē temptauit iurās illi ꝛ ꝑmittēs vt si suam illi in die sancto: scꝫ pasce vsui prestaret vestē in crastinū eā supaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionē mulieris cōsiderās lucri qꝫqꝫ cupid⁹ foret mente iā concipiēs facinus detestādū renuit assentire pollicitatiōni mulieris: sꝫ recōuenire illā cupiēs in hec verba ꝑrupit. Scio te tua in lege mulierē honestā ꝛ abūdantē a tuis circūuicinis reputari scio te multas hēre emulas q si i die festo te tua veste adornatā ñ viderit alludēt te risui: cachina-

cionib[us]q[ue] oib⁹ patebis. Si acq̄esce-
re vis cōsilio meo vestē tuā reddā
⁊ pecunias duplicatas tibi dabo.
Tū illa ore inflāmato. Quid vis
inq̄t tibi vt faciā. Nā sūmopere tu
nicā meā reportare cupio. At ille
si sctā tua mihi iures. euomit por
tētū illud mōstruosissimū vt illū
quē adoras p deo tuo quē in tua
pasca receptura p manū sacerdo-
tis es mihi apportab[is] tuā tibi re
stituā vestē ⁊ pecūias duplicabo
Exhorruit h̄ audito v̄bo xp̄iana
mulier. auertat inq̄t id ipse de⁹ a
me. sed mihi crede p ip̄m deū te iu
ro. si illā mihi iudee illo die accō-
modes i crastinū restituā. Ubi in-
quit iude⁹ iportuna mulier nūq̄
id faciā s[ed] acq̄esce ↄsilio meo ⁊ ti-
bi pˀuidebis. Nūq̄d ait mulier scis
tu iudee mihi illud trāsglutiēdū
necessariū fore. Caue inq̄t ne trāſ
glutias s[ed] in os conserua ⁊ mihi
apporta vt q[ui]a variū semp est ⁊ mu
tabile femine gen⁹ acq̄euit tā ne
phādo crimini ⁊ veste recepta re-
meauit ad ppria. Die sacratissimo
resurrectiōis aduenīete vana ⁊ fa
tua mulier iudeo cupiēs cōplace
re pecuniarū amore vbi nephario
ore sacrū dñi nostri iesu xp̄i corp⁹
suscepit festina ad iudei domū p-
rexit. Ecce ecce iudee qd̄ tā ipor
tuno affectu istāter a me req̄sisti.
Ecce deū meū quē hodie p manū
sacerdotis accepi. Ecce eū quem
adorāt xp̄iani mihi pollicitā pecu
niā trade. heu heu ad turpia ducit
pauptas q[ui] auarissimū gen⁹ mu-
lieris fenerator itaq[ue] let⁹ ⁊ gaudē[s]
bñ inq̄t veneris mulier: eū depo-
ne sup thelonariū ⁊ pecunias du-
plicatas fcipe tuas. Tūc iude⁹ il
le isano a[rd]ore furibūdo tot⁹ proter
uia debachat⁹ ⁊ ira ingētē flāmā
i camino dom⁹ succēdit. vnā ma-
gnā aqua ⁊ oleo plenā supponēs
corp⁹ dñi nr̄i iesu xp̄i manibus ne
pharijs inasit dicēs. Es ne tu ille
xp̄ianoꝝ de⁹. Es ne ille iesus xp̄s
quē de virgine natu[m] xp̄ianoꝝ ve
sana crudelitas opinat[ur] ⁊ credit fo
re deū: si tu ille es quē. colaph[is] ce
derūt p̄res mei ego te bullientib⁹
vndis ↄmittā. si te cruci affixerūt
ego te assandū dabo illi viuu[m] te
morti t̄dere ego te iā mortuū mor
ti iteꝝ dabo. Si vis loq̄re si deus
es q̄ tibi i potētia tua ostēde ⁊ ne
igne ↄsumar[is] d̄fende: h̄ ⁊ talia sce
lerato ore euomēs. Corp⁹ dñi nr̄i
iesu xp̄i i mediū bulliēt[is] aq̄ iacta-
uit stetit ↄfestī speciosus forma p̄
filijs hoīu[m] puer pābulās sup aq̄s
bulliētes. Quē vidēs iude⁹ nō tā
ti signi ⁊ miraculi nouitate ↄuer-
sus ad dñ[m] s[ed] iudaico more vt pp̄ls
ille testificāte sctō moysei durato
aīo semper extitit. dura cū ceruice
puerū vt sol rutilantē cum eo in-
strumēto ferreo quod in manib⁹
habebat iteratis vicibus in vnā
bulliētē demergere temptauit: s[ed]
nec illū quouis mō tāgere valebat
diuina eñ sapientia puer iesus sic
ducebat[ur] vt dum iudeus ille i me
dio aque bullientis illū fore arbi
trabat[ur] in dextera parte ipsum cer
nebat existere: sicq[ue] dum i dextra
ferire volebat i sinistra bulliētis
aque cernebat colluctabat[ur] iude⁹
cū puerulo nec ibi eum in causa p̄

nalef poterat. Int eri pueri iudei illi⁹ assistētes pdigij nouitate p territi ad mrem ꝯcurrūt dicētes. En mr pf nr puerulū i aquā bullietē demergere nitit. mat illa ad camerā viri sui gradit pueri alta voce eiulātes ad publicū pcurrūt vicū dicētes ꝛ pclamātes venite venite vere pr nr pueꝝ vnū pditū mirabili forma i aquā bullietē de mergere cupit. Fuit ꝯcursus ppli iudei passim ꝛ xpiani occurrerūt mltiqꝫ ex illis videst puerluū dnꝫ nrm iesum xpm ꝛ iudeū nitētē in pfundū vine ꝯmergere. Denūciatū ē epo parisieñ. Iauditū miraculū q̄ cū toto clero accessit ad iudei domū ꝛ i medio bulliētꝫ aq̄ ꝛ olei vidit hostiā mūdissimā sanā ꝛ ite grā illā assūpsit suis ppriis manibus. ꝛ oi cernēti pplo i ecclia sancti iohānis ꝺ grauia parisi⁹. vbi i eo dē die ꝯsecrata fuerat pcessioāli portauit. In q̄ ecclia i memoriale tāti miraculi vsqꝫ i hodiernū dieꝫ obseruat ꝛ q̄libet die i honore sacratissimi sacramēti altaris missa celebrat. Feria ꝯo quita in q̄ dns nr iesus xps istud sacramētū statuere dignat⁹ est ꝯuenit popul⁹ ꝛ missa solēnissima ibi celebrat. Captus ꝛ icarcerat⁹ fuit iude⁹ vxor iudei ꝛ pueri ꝯfessi sunt q̄ viderāt Iude⁹ ipse oia q̄ p ipm facta fuerāt ꝛ dicta ꝯfessus ē. mulier ad fidē ꝯuersa ē pueri baptizati ipi ēt xpiani q̄ videre meruerūt signuꝫ magnum cōfessi sunt rei veritatē. Iude⁹ ille a deo reprobat⁹ ꝛ derelict⁹ i sua obstinatiōe pmanēs ad iudiciū p prepositū parisiensem duct⁹ ē. Dūqꝫ iter ageret iude⁹ illi le preposito parisiensi voce pturbata dixit: Si librū quē possideo thalmuth ititulatū h̄ vna mecuꝫ haberē: nō esset i tua ptāte vt me morti traderes. qm liber ille vti a parētib⁹ meis accepi talē ꝯtutē a deo rcepit vt hi q̄ frequēter illū legūt ꝛ possidēt a deo imortales reddant: vbi indt pposit⁹ parisieñ. liber ille tāte ꝯtutꝫ ē vt imortales hoīes reddat ꝯsigna locū ꝛ ad illū ꝯstina pedissequū. quo fctō vbi pedissequ⁹ librū thamulth iudeo i q̄driga ligato tradidit ignis q̄ ad tractū baliste pparat⁹ ad ꝯbustiōeꝫ iudei p lictore erat ad iudeū vsqꝫ volauit: cūqꝫ vnacū libro suo thalmuth i fauilla ꝛ cinere i momēto ꝛ i ictu ocli redegit. hec fuit vrgēs cā electiōis gētis iudaice a xpianissimo regno francie. ¶ Quicq̄d sit de h̄ vtrū h̄. s. fuerit potissima cā eiectiōis iudeoꝝ ab illo regno siue illd qd dictū ē. s. ꝯsideratiōe vij. pūcto. iij. crudelitate. iiij. cū. s. oēs porci se mutuo occidert. vl illud qd i crudelitate supdictū ē. s. ꝺ hoīe quē spinis coronatū occidert credēdū ē tn q̄ h̄ ꝛ plra alia crīa eoꝝ ꝯcurrerūt pp q̄ sic pūiti sunt. ¶ Expēsa tn cā fuit ifantiū mors. Quare vniuersalr. Iudei oēs ab illo fuert expulsi vt notat vicēti⁹. vide sup ꝯsideratiōe pdicta ꝛ pūcto i crudelitate. iij. ¶ In ꝯfirmationē pdictoꝝ ē illd qd accidit i ꝯfinib⁹ regis castelle ꝯsus regnū nauarre i villa q̄dā q̄ grauū dr vbi colligunt iura a trāseūtibus de regno in regnū. In pdi

cta villa ꝯsueuerāt iudei predctā iura colligere. Accidit autē ꝙ miles quidā de regno francie trāsitū faceret ꝑ locū prenominatū pegrinans in sanctū iacobū: ⁊ cū predicti iudei inuerecunde explicarēt oīa que deducebat inter cetera inuenerūt quendā librū deuotionū suarum in quo multe erant littere auree. ⁊ cū pro qualibet peterent certū ius. indignatꝰ miles ille ꝑcussit alapa vnū iudeorū qui illico versa vice ꝑcussit similiter militem alapa. ⁊ cū predictus miles euagīato ense volebat iudeū illū perimere occurrit multitudo iudeorum cū armis sic qꝺ nō potuit vīdicare iniuriā sibi factā: ⁊ rediēs in seipsuꝫ cepit cogitare quare deus ꝑmiserat eū a tam turpi: ⁊ nephandissima gēte tā grandem iniuriā pati. recordatꝰ est ꝙ a toto regno francie ꝓpter supradicta iniustissime fuerāt iudei expulsi ⁊ ipse solus remāserat singularis defensor eorū vsqꝫ tūc iudeorū ī terra sua. Et ideo iratus deus cōtra eū ꝑmisit eū sic turpiter offendi. Recedēs ergo a predicto loco promisit ⁊ iurauit ꝙ si deus reduceret euꝫ ad terram suam nullū iudeum relinqueret in eadem: qꝺ ⁊ opere adimpleuit: qꝛ omnes iudeos q̄tquot potuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a regno anglie.



Ertia iudeorū expulsio fuit a regno anglie cuius expulsionis cause due assignantur quarum primā legi ī quibusdam miraculis sub ordine qui sequitꝰ. In liconia ciuitate regis anglie. accidit quoddā miraculū qꝺ deus voluit ostēdere ꝓcibꝰ beate virginis. Unde mulier quedaꝫ vidua ⁊ paupercula filiū quendā noīe alfonsuꝫ habebat: quē tradidit ad docendū primas literas et postq̄ sciuit legere tradidit imbuendū rudimētis grāmaticalibus ⁊ in musica qui lꝫ in grāmaticalibꝰ processerit in musicis tamē gratissimus erat. Et qꝛ predicta mulier paupercula erat recōmendauit illuꝫ cuidā religioso sui generis: vt de victu saltē ipsi ꝓuideret: ⁊ ita factū est qꝛ quotidie post lectiōes suas recipiebat suaꝫ refectionē cū predicto religioso. Erat aūt ꝓdictus puer etatis annorū .x. cuius erat cōsuetudo ordīata: vt primo quotidie iret ad ecclesiaꝫ deinde ad scolas ⁊ hora refectionis vt dictum est ad domū religiosi. Nocte vero ad matris domiciliū se ꝯuertebat Cū aūt sepe in ecclesia illaꝫ preclarā antiphonaꝫ. Alma redēptoris audiret cantare tantaꝫ deuotionē concepit in virgine beata ⁊ sic menti impressit predictam antiphonā ꝙ quocūqꝫ iret de die ⁊ de nocte ꝑ vicos ⁊ plateas more puerorum supradictam antiphonam alta voce dulcissime cantabat. transitus autem eius erat cū iret ad domuꝫ matris vel rediret ab eadem per vicum quendam iudeorum. qui audientes frequēter predictaꝫ virginis cantationē ab ore iuuenis quidā illorū habuit q̄

rere a quodā docto xp̄iano q̄s eēt sensus illi⁹ cātatiōis cū et⁹ cātus tā dulcis esset. Et vt cognouit q̄d illa erat ātiphona q̄dā q̄ ad laudē ⁊ honorē virginis beate marie matris redēptoris iesu xp̄i veri mes⸗sie decātabat a fidelib⁹ i eccl'ia cō cepit dolorē ⁊ pepit iniq̄tatē. q̄ cō filiū habuit cū suis cōplicib⁹ quorū corda diabol⁹ possidebat: q̄uo predictū infantē morti traderēt ⁊ occiderēt. hora ergo oportuna obseruata cū puul⁹ p̄dict⁹ alta voce cātādo p̄dictā antiphonā trāsiret p eorū vicū subito sicut a rugiēti⸗bus leonib⁹ rapit ⁊ reclusus ī domo quadā de mō mortis ei⁹ tractauerūt. Et diffinitū est inter eos q̄d eius lingua cū qua beatā virginē laudabat extraheret p oppositā capitis ptē. secūdo q̄ extraheret ēt ei⁹ cor cū quo cogitabat p̄dictā cātationē ⁊ vltio q̄ corpus ei⁹ proiceret in loco pfundissimo ⁊ imūdissimo fetoribusq̄ pleno. q̄ locus erat eorū cōtinua latrina vt nullatenus signū eius īueniri posset et factū est sic. ¶ Sed virgo beata q̄ mater est misericordie ⁊ pietatis. nec obliuioni tradit seruitium q̄d cunq̄ sibi factū statī sic ille deuotissimus suus cātor in p̄dicto loco fetido fuit piectus. Affuit presens eidem ⁊ posuit in ei⁹ ore lapidem quendā preciosū qui locū lingue suppleret ⁊ statī cepit cantare sicut p̄us predictam antiphonā immo meli⁹ ⁊ altius q̄ primo nec aliquādo cessabat de die nec d̄ nocte a p̄dicto cātu ⁊ tali modo stetit in p̄dicto loco paruul⁹ ille quattuor diebus: cū vero mater eius videret q̄ sicut consueuerat ad domū eius non veniret sceleri gressu ad domū supradicti religiosi puenit ac deinde ad scolas nec poterat inuentre. Discurrebat vndiq̄ p ciuitatē anxia mlier si posset alicubi inuenire filiū suum ⁊ disponente deo in fine quattuor dierū p̄dictorū mulier illa trāsiuit p vicū illū in quo filius su⁹ fuerat occisus et in latrinā piectus. ⁊ ecce vox filij sui cantātis dulcissime cātationē illā virgīs quā sepissime ab eo audierat insonuit in aurib⁹ ei⁹. Quo audito clamorib⁹ magnis p̄dicta mulier clamare cepit ⁊ cōgregate sunt multe gētes ⁊ cū eis iudex ciuitatis. intrauerūtq̄ domū illā in qua vox illa audiebat ⁊ finalr inuentus est iuuenis in loco p̄dicto ⁊ extractus nec vnq̄ cessabat a cātu illo dulcissimo lз mortuus foret Indutusq̄ alijs vestimētis p dominos qui ibidē venerāt notificatū est episcopo ciuitatis qui illico veniēs ad spectaculū p̄cepit q̄ poneret honorifice in quodā lecto. ⁊ sic deductus est cū solēni pcessione ⁊ magno honore ad ecclesiā cathedralē p̄dicte ciuitatis. semp tamen cōtinuabat cāticū suū. conuenientibus ergo in vnum ad predictā ecclesiam dictus episcopus celebrauit ⁊ fecit solennem sermonem precepitq̄ omnibus audiētibus q̄ deuotas funderēt oratiōes vt p̄cibus beate virginis deus dignaret reuelare hoc secretum. Finito vero s̄mōe placuit altissimo ⁊ sue beatissime matri q̄ fuit dete

cta impijssimorum iudeorum proditio et crudelitas. quia eadem hora surrexit paruulus ille et iste et stetit pedes in lecto in quo iacebat et extraxit ab ore suo vnum preciosissimum lapidem dixitque omni populo leta et hylari facie qualiter sibi acciderat sicut dictum est. et quomodo virgo beata ad eum venerat et posuerat dictum lapidem in ore eius vt non cessaret mortuus ab eius laude: et vt ostenderetur gloria filij sui in salutem credentium et perditionem odientium et incredulorum. post hec afit vocauit ad se episcopum et dedit sibi pacem similiter et matri et facta expeditione ab omni populo certificauit eos quod ascendit ad celos in societate virginis gloriose et tradidit predictum lapidem preciosum episcopo vt poneret cum alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sancte crucis se insigniuit et coaptans se lecto animam tradidit saluatori qui honorifice sepultus fuit in quodam sepulchro marmoreo quod multo tempore preciosos lapides vt fertur emanauit quousque quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tam nephandum et horridum iudeorum crimen et propter multa alia que inuenit veridica inquisitione que predicti iudei operabantur in contumeliam et in iniuriam iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato et maturo consilio assignata die precepit quod occiderentur omnes iudei quotquot possent inueniri in predicto regno suo. Et illi qui melius deliberauerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac expulsi a toto regno anglie, et ab illo tempore nunquam amplius ibi habitauit nec habitat nec ausus est apparere aliquis iudeus quia statim occideretur si cognosceretur.

¶ Alia causa in cronicis anglorum antiquis vt fertur assignatur. Cum enim regnum illud continuis bellis fame et peste laboraret miratus rex vnde veniret tanta regni sui continua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quatinus sibi dignaretur reuelare causam tanti mali paratus corrigere et emendare. Illi vero licet indignos reputantes finaliter tamen orauerunt ieiunijs et orationibus se affligentes. Deus autem misericors ostendit quod illa eueniebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei committebant. Cum rex hoc audiret consilio habito deliberauit omnes iudeos facere christianos cogitans ex hoc placare iram dei et factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala cessabant sed semper in amplius crescebant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi quod peiores erant sub nomine christiano quam primo. pauco enim tempore elapso a sua ficta conuersione vsurpauerant modis et astutijs suis omnia fere officia regni in calamo et virga intantum vt veri christiani quasi captiui viderentur eorum. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnum suum a serpentibus illis in hunc modum. Die enim assignata vt omnis populus exiret in campum prope mare fixit duos papiliones vnum in ripa maris. reliquum vero in aliquali distantia conuenienti. In primo posuit torath iudeorum in secundo vero crucem christi. Sedens

ergo rex p tribunali in medio papilionũ ꝯuocauit ad se oẽs predictos ꝯuersos ⁊ voce clara ⁊ hylari vultu dixit eis. ego feci vos oẽs fieri xp̄ianos ⁊ vos acceptastis voluntarie. Sed post ꝯuersionẽ vsq; mala multiplicant in regno meo ⁊ forte hui9 causa est q iuisti ad christianitatẽ venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinq̄re. Ecce in papilione illo ppe mare est thorath iudeoꝝ. In altero ꝟo est crux xp̄i. eligite ptẽ quã volueritis ⁊ ad illã statiꝫ ppate. gauisi sũt ꝙ illi de libertate ꝯcessa oẽs simꝉ cũ vxorib9 ⁊ filijs relicta cruce xp̄i ad thorath cucurrerũt. Et intrãtes papilionẽ vn9 post alterũ iugulabantur i secreto ex altera pte papilionis ⁊ pijciebanꝉ in mari ⁊ sic purgatũ est p̄dictũ regnũ ⁊ ꝯtinuo cessat plaga nec ampli9 iude9 ibi hitauit sꝫ nec hitat vsq; i hodiernuꝫ diẽ videant hyspani si sitis plaga viget ⁊ ꝯtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeoꝝ fctã fuit i regno hyspanie. Unñ legimus i cronicis hyspanie q sisebutus rex gottorũ regnauit in regno hyspanie. Era. dcliiij. q̄ fuit ãno domini dcxvj. ⁊ regnauit ãnis. viij: ⁊ mẽsibus. vj. iste fuit bonus xp̄ianus et statim incepit regnare monuit iudeos q̄ erãt i regno suo q venirẽt ad recipiẽdũ fidẽ xp̄i ⁊ multi eoꝝ cõuersi sunt ad fidẽ catholicã suo lũtarie tñ. Et istꝺ fecit p̄dict9 rex motus ex ꝟbo pauli apl̄i ad philip. j. siue p occasiõe siue p ꝟitate xp̄s annũcieꝉ ⁊ in h̄ gaudio sꝫ ⁊ gaudebo: ceteros ꝟo iudeos ex regnom eiecit ecclĩam scẽ leocadie toleti miro ope fabricauit ⁊ ibi sepultus est. De romanis q̄s his feliciꝉ triũphauit hui9 tpe nephãd9 machometh ab hyspania fugat9 in affricã transfretauit vitisa regnare cepit Era septingẽtis quadragitaquatuor ãnis. ix. regnauit. hic bñ inchoauit sꝫ pessime cõsummauit hic pelagiũ filiũ facilie ducis cantabrie q̄ postmodũ ꝯ sarracenos i astutijs rebellauit ab vrbe expulsit tolletana. Iste itroduxit iudeos i regno q̄s Sisobut9 eiecerat q̄re dat9 in reprobũ sensuꝫ luxuriosissim9 est effect9. Iste mãdauit ecclesiasticis q haberẽt mlieres tot q̄t possent sustẽtare. Iste precepit eis q nõ obedirẽt romano põtifici. Iste p̄cepit muros ciuitatũ ⁊ locoꝝ destrui ne ppꝉ ei9 pctã insurgerẽt ꝯ eũ. Iste p̄uauit oclis theofredũ prẽꝫ roderici. Iste roderic9 fauore romani senatus ꝯ vitisam decreuit publice rebellare q̄ cepit eũ ⁊ qꝺ fecerat prĩ suo fecit ei ⁊ regnũ accepit vitisa. Itaq; plenus abominationib9 cordube vitã finiuit. Hec ex cronicis hyspanie ⁊ ex archiuo fratris iohãnis egydij zamoreñ. Ex quib9 patet p̄speritas p̄mi regis expellẽtis iudeos ab hyspania ⁊ ifelicitas scd̄i deducẽtis eos ad eandem.

¶ De iudeorũ numerabiliũ ⁊ sua obstinata malicia vbi nouẽ mirabilia explicantur.

Decima considera tio est de iudeorũ mirabi lib⁹ z sua obstinata mali cia. Gloriosus de⁹ q̄ vult oēs ho= mines saluos fieri z in agnitionē ꝟitatis venire peccatis z crudeli tatib⁹ iudeoꝝ nō obstātib⁹ ianuā salutꝭ fidei catholice ꝑ mlta mira bilia ei ostēdit ag̃tāvt min⁹ sint ex cusabiles in extremo iudicio z de mltꝭ mirabilib⁹ z ꝓdigijs ꝑ diuer sas orbꝭ ꝑtes eisdē ostēsis. Post q̄s ꝑ mūdū fuerūt dispersi. xj. mirabi lia i p̃nti ꝯsideratiōe explicātur.

¶ De aqua disparēte iudeo ficte ad baptismum accedente.

Primuz mirabile accidit circa annum dñi. ccccxix. Imperātib⁹ the odosio iuniore z honorio. z sedēte in cahedra petri Innocētio papa p̃io. Tūc cum iudeus q̄dā ad ba ptismū q̄stus cā venisset subito ba ptismi aq̄ disparuit. z iterum atq̄ iterū allata disparēs dei ꝟtutē et iudei ꝑfidiā demōstrauit. H̄ ex cro nicis ip̄atorū z summoꝝ pōtificū.

¶ De deceptiōe iudeoꝝ ꝑ diabo lū eis apparentē in specie moysi.

Secūduz mirabile accidit circa annum dñi. ccccliij. ip̄ante theodosio archadij filio q̄ fuit. xlv. romanoꝝ imp̄atore z sedēte i cathedra petri Sixto p̄p̄ t̃tio tūc i terra diabol⁹ appuit iudeo i sp̄ē moysi ꝓmittēs ꝑducere eos ꝑ mare sicco pede ad t̃rā ꝓmissiōis. Cūq̄ diabol⁹ ip̄m⁹ igrederet z videret ab exītib⁹ i lit tore sup vndas iced eē secuti sunt eū iudei q̄b⁹ subito dyabol⁹ disputit mltiq̄ iudei submersi sūt: z ō h̄is q̄ euaserūt aliq̄ fuerūt ad fidē ꝯuersi

¶ De sanguie imaginis xp̄i cruē tātis iudeū telo eū transfigentez.

Tertiuz mirabile accidit circa annū domini ⁊87. iperante iustiniano qui fuit huius romanorū impera tor. z sedēte i cathedra petri Pela gio papa p̃io. Tūc ei iude⁹ q̄daz imaginē saluatorꝭ furtiꝫ ad domū suā delatā telo trāsfixit. z cū se sā guine ei⁹ cruētatū videret z absc ō dit eādē. Sꝫ christiani q̄rētes ꝑ vestigia sanguis inuenerūt z iu= deū lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo q̄ cōicauit cuꝫ xp̄ianis ꝓpter q̄d a patre in forna cē ardētē missus: illesus exiuit.

Quartuz mirabile accidit circa ānū dñi q̄n= gētesimūoctuagesimum octauū supradicto imp̄ante ip̄era tore z. sedēte i cathedra petri vir gilio papa primo Tūc in oriente puer q̄dam iudeus a coeuis suis xp̄ianis ductus ad ecc̄liā vt cōica ret: cōicauit. Qd̄ factū cū eius p̄r cognosceret ꝑp hoc in ardētē for nacē eū proiecit de quo ille sus ex tractus. Dixit mulier illa i ecc̄lia depicta q̄ puerū tenet pallio suo flāmas ignis ventilabat.

¶ De sāguie z aq̄ q̄ exierūt d' latere imagīs xp̄i q̄ lācea iudei apuerūt z q̄no suppositū vas fuit ipletuz.

Quintum mirabile accidit circa annum dñi lxxviij. imperante Cõstãtino quinto q̃ fuit. lxv. romanoꝝ imperator. ⁊ sedẽte i cathedra petri paulo papa p̃mo. Tũc enĩ in syria ciuitate berito q̃dã xp̃ianus sub annua pẽsione hospitiũ habens ymaginẽ domini crucifixi ꝯtra lectuli faciẽ parieti affixerat ⁊ ibi oratiões suas continuo faciebat. Post annũ vero aliam domum locauit ⁊ imaginẽ ibidẽ ex obliuiõe reliquit q̃dam aũt iude⁹ predictã domũ cõduxit ⁊ die quadam vnũ de suis cõtribulib⁹ ad conuiuiũ inuitauit. Inter epulas aũt ille q̃ inuitat⁹ fuerat casu circũspiciens imaginẽ infixam parieti intuetur ⁊ illũ q̃ se inuitauit ira fremens cur imaginẽ iesu nazareni tenere audebat ꝯminat. Ille aũt cũ p̃dictã imaginẽ adhuc nõ vidisset sacramẽtis q̃b⁹ poterat affirmabat ꝙ illã de q̃ dicebat imaginẽ penitus ignorabat. Tũc ille placatũ se simulãs valefecit ⁊ ad p̃ncipẽ sue gẽtis abiens iudeũ illũ de eo q̃d viderat accusauit. Iudei ergo cõgregati ad domũ eius cõueniũt ⁊ visa imagine illã ꝯtumeliis diris afflixerũt: ⁊ extra synagogã feminiuũ eiciunt: ymaginẽ vero pedibus cõculcantes cuncta in ea dñice passiõis obprobria renouarũt. Cũ aũt lat⁹ lãcea pforasset ꝓtin⁹ sanguis ⁊ aq̃ vbertiz exiuit ⁊ suppositũ vas ipleuit. Stupefacti iudei sanguinẽ illũ ad synagogas detulerũt ⁊ oẽs ĩfirmi ex ipo inuncti ꝓtin⁹ curabãt. Tũc iudei ep̃o terre oĩa p ordinẽ narrauerũt et baptismũ ⁊ fidẽ xp̃i vnanimiter susceperũt. Ep̃s aũt sanguinẽ illũ in ãpullis cristallinis ⁊ vitreis cõseruauit: xp̃ianũ etiã illũ accersiuit ⁊ q̃s tam pulchrã imaginẽ cõposuisset inq̃siuit. Et ille dixit nicodem⁹ illã ꝯposuit quã misit gamalieli: gamaliel zacheo. zache⁹ iacobo. iacob⁹ symoni dereliq̃t. Sicq̃ i hierusalẽ vsq̃ ad excidiũ vrbis fuit ⁊ ĩde a fidelib⁹ i regnũ agrippe delata ⁊ ad patriã meã ꝯlata: ⁊ a parẽtib⁹ meis ad me hr̃ditario iure deducit. Tũc oẽs iudei synagogas i ecclias ꝯsecrarũt. Et ex tũc h̃ mos inoleuit vt ecclia ꝯsecraret q̃ aũt tm̃ altaria cõsecrabant. Post illud miraculũ ordinauit ecclesia quĩto yd⁹ nouẽbris memoriã fieri dñice passiõis. Vñ ⁊ rome cõsecrata est ecclia i honore saluatoris vbi ãpulla cũ illo sanguine reseruat ⁊ solennẽ festũ tũc agit.

¶ De iudeo q̃ signat⁹ signaculo crucis a demonib⁹ fuit liberatus.

Sextum mirabile refert Gregori⁹ in tertio libro dyalogoꝝ vbi dixit ꝙ Andreas fundane ciuitatis ep̃s dũ quandam sanctimonialẽ feminã secũ habitare pmitteret antiquus hostis cepit speciẽ illi⁹ oculis mẽtis eius ĩprimere vt nephãda cogitaret. Quadã aũt die iude⁹ q̃dã romã veniẽs cũ iã diẽ declinare cerneret ⁊ vbi manere posset minime repiriẽs i q̃dã tẽplo apollinis ad manẽdũ se ꝯtulit q̃ ipz loci illi⁹

sacrilegiũ ꝑtimescẽs q̃uis fidem
crucis minime haberet signo tñ
crucis munire curauit. Nocte ãt
media euigilãs vidit malignoꝝ
spirituũ turbã q̃si i obsequiũ cuius
dã potestatꝭ ꝑtire. eũq̨ q̇ ceterꝭ ꝑte
rat i eoꝝ medio ꝯsedere q̇ cepit sin
guloꝝ spirituũ sibi obsequẽtium
cãs actusq̨ discutere vt q̇d vnus-
q̇sq̨ ⁊ quãtũ egisset neq̇tie inueni
ret. modũ ãt hui⁹ discussiõis gre
gori⁹ cã breuitatis ꝑ trãsit. Sꝫ ex
sisti in q̇dã exẽplo qḋ legiṫ i vitis-
patrũ innotescere põt. Nã dũ qui
dã in. tẽplo ydoloꝝ itrasset vidit
sathanã sedẽtẽ: ⁊ oẽm ei⁹ militiã
ei assistẽtẽ. Et veniẽs vn⁹ de ma-
lignis spiritib⁹ adorauit eũ. Cui
ille: vñ venis: ⁊ ille: i tali ꝓuincia
fui ⁊ ibi bella plurima suscitaui ⁊
ꝑturbatiões multas feci. ⁊ sangui
nẽ copiosuꝫ effudi ⁊ veni nũciare
tibi. Et sathã ait: quãto tpe hec fe
cisti. Et ille i triginta dieb⁹ q̃si. Et
sathã: q̃re tãto tpe hoc fecisti. Et
ait assistẽtib⁹ sibi. Ite ⁊ flagellis
eũ cedite ⁊ duri⁹ eũ verberate. Et
secũdus veniẽs adorauit dicens.
In mari dñe erã ⁊ cõmotiões ma
ximas excitaui ⁊ naues multas de
mersi hoies q̨ꝫ plures occidi. Et
ait. quanto tpe hoc fecisti. Et ille
in. xxx. dieb⁹ Iussit eũ similiter fla-
gellari dicẽs. In tã modicũ tanto
tpe laborasti. Et terti⁹ veniẽs ait
In quadã ciuitate fui ⁊ rixas i q̇
busdã nuptiis excitaui et multaꝫ
sanguinis effusionẽ feci ⁊ spõsuꝫ
ipm occidi ⁊ vẽi nũciare tibi. Cui
dixit: quãto tpe hec fecisti: ⁊ ille i
viginti dieb⁹. Et ille ait. Nõne plu

ra i tãtis dieb⁹ es opat⁹ ⁊ iussit eũ
a circũstãtib⁹ verberari. Et ali⁹ ve-
niẽs ait. In heremo mãsi. Et ꝑ. xl.
annos circa quẽdã mõachũ labo
raui. Et vix tãdẽ ipm i lapsuꝫ car
nis ꝑcipitaui. Qḋ sathã audiẽs
de solio surrexit. Et deosculãs eũ
coronã de capite suo abstulit ⁊ ca
piti ei⁹ iposuit: ac ipuꝫ secũ ꝯsede
re fecit dicẽs: magnã rem fortiter
egisti ⁊ plus oib⁹ laborasti. Hic g̃
similis põt eẽ modus discussiõis
quẽ gregorius ꝑtermittit Cũ er-
go singuli spiritus exponerẽt q̇d
egissent vn⁹ in medio ꝓsiliuit ⁊ i
quãtã carnis tẽptatiõeꝫ d' illa sci
moniali femina ãdree epi animuꝫ
ꝯmouisset apuit addẽs q̨ heri ho
ra vesꝑtina vsq̨ ad hoc eius aiuꝫ
traxerit vt i terga ei⁹ blãdiẽs ala
pã daret. Tũc malign⁹ spũs cũ hor
tat⁹ ẽ vt ꝑficeret qḋ cepisset vt illi⁹
ruine inẽ ceteros singularẽ palmã
teneret precepitq̨ vt q̃rerẽt q̇snã
eẽt ille q̇ iaceṫ i tẽplo eodẽ ꝑsum
psisset cũ ille vehemẽti⁹ palpitarꝫ
⁊ missi spũs cũ crucis mysterio si-
gnatũ viderũt triti exclamauerũt
ve. ve. vas vacuũ sꝫ signatum. Ad
hãc vocẽ malignoꝝ spũuꝫ turba di
spuit. Iude⁹ ãt ad epm ꝯcitat⁹ ve
nit ⁊ ei oĩa ꝑ ordinẽ enarrauit: qḋ
ille audiẽs vehementer igemuit ⁊
oẽꝫ mulierẽ a domo sua ⁊ vicinita
te sua remouit ⁊ iudeũ baptizauit

¶ De sãguie gutturꝭ imagis xpi
q̇ aspsus fuit iude⁹ ipm ferienteꝫ.



Eptimũ mirabi-
le sic legiṫ i florib⁹ sctõꝝ
accidit apḋ Cõstãtino-

poliz vbi iude⁹ q̄dā ecclīaz sancte Sophie ingressus quādā imaginē xp̄i sibi ↄspexit q̄ se ibi solū cōsiderās: euaginato gladio approppiās imaginē xp̄i p̄dictā i guttur eā pcussit statimq; inde sanguis exiuit z iudei caput z faciem aspsit. Qui territ⁹ imaginē accepit z ipsaz i puteū p̄cipitās statim aufugit: q̄dā āt xp̄ian⁹ ei obuiauit dixitq; ei. Vn̄ venis iudee aliquem hoīez occidisti. Et ille falsū ē. Cui rursū xp̄ian⁹ ille dixit vere homicidiū ppetrasti: z iō sanguie aspsus es. Et iude⁹ vere de⁹ xp̄ianoꝝ magn⁹ ē z fides ei⁹ firma p oīa ↄprobat: neq̄q̄ eū pcussi hoīem s; xp̄i imaginē z ↄtinuo sāguis de eius guttur emanauit. Duxit āt iude⁹ hoīez illū ad puteū z ide sctāz imaginē extraxerūt. plaga āt vt fert i gutture xp̄i adhuc cernit hodie. Et iude⁹ cōtinuo fidelis efficit.

Octauū mirabile de li. i medio rupis solide a iudeo inuēto in ciuitate toletana.

Octauuz mirabile accidit i regno castelle ciuitate toleti circa ānū dn̄i m.ccxliij. Impante frederico ſo q̄ fuit nonagesim⁹ scd̄s impator: et sedēte in cathedra petri honorio pp̄ z regnāte i p̄dicto regno rege fernādo. Tūc iude⁹ q̄dā cōminuēdo vnā rupē p vinea āpliāda In medio lapidis inuenit ↄcauitatez vnā nullā penit⁹ dimēsionē habētē neq; scissurā z i cōcauitate illa repperit vnū libꝛū q̄ si folia lignea habētē. q̄ liber trib⁹ linguis scp̄t⁹ ē vtez habraice grece z latine: tm̄ de litera habebat quātū vnū psal terciū: z loq̄bat de triplici mundo. Ab adā vsq; ad anti xp̄m: pprietates hoīm cuiusq; mūdi exprimendo: pꝛīcipiū ꝟo tertij mūdi posuit in xp̄o sic. In tertio mūdo filī⁹ dei nascet ex ꝟgine maria z p salute hoīm patiet qd̄ legēs iude⁹ statiz cū tota domo sua baptizatus est. Erat ēt i libro scriptū q̄ tpe fernādi regis castelle debebat liber iuenirī. Sile inuenies in cōstātini sexte. hec in cronica martiniana.

De iudea p̄cipitata i ciuitate segobieū. z p ꝟginē mariā liberata.

Nonū mirabile accidit i p̄dicto regno ciuitate Segobieū. Cū ei cuidā mulieri iudee iponeret crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret q̄ vellet. Qui cū eā duceret ad supciliū cuiusdā excelse rupis ciuitati ↄiūcte: vt ex loco illo illā p̄cipitarz ↄcurrētib⁹ ad spectaculū xp̄rib⁹ gētib⁹ p̄dicta iudea q̄ imunis erat a crimine z ꝟuota ꝟgini gl'iose lz occulta. In articulo illo grādi cū ꝟ uotiōe btē ꝟgini se ↄmēdauit. vt si ē imunis erat liberarz pponēs i corde suo si eā liberarz fidē xp̄i recipe. Ac sibi toto tpe vite sue i sua ecclīa seruire. et ecce mox vt p̄cipitata fuit apparuit sibi ꝟgo btā eā suis i māib⁹ recipiēs z illesaz i pfundo vallis ponēs. Cūq; pr̄ie gētes ad locū cucurrissēt iuenert eā illesā gaudētē z laudātē deū. z grās fferētē ꝟgini gl'iose publice affirmās māib⁹ ei⁹

fore liberatã: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionẽ eiusdẽ ad maiorẽ ecclesiam predicte ciuitatis que sctã maria maior intitulatur et ibi sacrũ baptisma recepit et vocata in vulgari nostro marisaltos maria propter virginẽ mariã que eã liberauit et saltos propter saltũ periculosuz quẽ fecit. vixit autẽ in ecclesia multo tempore in timore dñi seruiẽdo laudabiliter resplẽduit spũ prophetie et feliciter cursum suũ cõsummauit predicti miraculi adhuc in predicta ecclesia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

¶ De signaculis crucis in vestimẽtis iudeorum impressis.



Decimũ mirabile accidit in supradicto regno castelle. anno a creatiõe mundi quinq3. M.lv. secundum cõputationem hebreorum: qui quidẽ annus cõcurrit cũ anno dñi. M.cccxcv. In quo anno mortuus fuit rex sanctius filius regis Alfonsi et regnauit rex fernandus eius filius. Ut narrat magister Alfonsus cõuersus in libro de bellis dei. c. xxvij. quod tempore supradicto surrexerũt duo iudei. qui prophete dicebantur: quorum vnus erat in ciuitate Abulensi. et alius in villa que dicitur aylon: qui quidẽ duo tã magnalia loquebantur: et nõnunquam futura pronosticabãt et occulta reuelabãt: et secundum morẽ eorum honeste viuebãt quod ab omnibus iudeis istius regiõis reputabãtur sancti prophete. Et exiuit eorum fama in regnis circũuicinis et dederũt securitatẽ omnibus iudeis et assignauerũt eis terminũ sue redẽptionis. Pro die assignato qui fuit vltima dies quarti mẽsis supradicti anni qui apud eos dicitur chamlim. In qua predixerũt quod iudei debebant habere a deo signũ sue redẽptiõis miraculose factũ scz quod illa die audirẽt oẽs vocẽ magnã cornu. quã vocẽ ipsi attendebãt semper quod debebant audire quando veniret messias et haberẽt exire a captiuitate. et propter hanc magnã famã cecidit magnus timor super iudeos. quia maior pars eorum credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificauerũt se et preparauerũt se fecerũtq3 penitentias in ieiuniis mixtis cũ satisfactionibus et elemosynis quasi ad deũ reuersi orãtes vt sibi predictũ signuz sue salutis ostẽderet. quando venit annus ille mẽsis et dies assignata valde mane surrexerunt veniẽtes ad synagogas suas ad adorãdũ deũ induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiatiõis scz in die decia mẽsis septimi. Et tũc altissimo deo cooperãte qui nullum tempus sine bonitatis sue testimonio relinquit in suis domibus supradictis apparuerũt signa crucis in omnibus et vbicunq3 erant etiã in illis syndonibus que seruabant in eorum apotecis Quo signo viso multi eorum fuerũt turbati quorum quidã dicebãt quod hoc fuerat factum dyabolica arte: et nimirũ cũ predecessores eorum de christo maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eiicit demonia. mat. ix. Alij vero dubitabãt nõ audẽtes loqui nec aliquid iudicare. Alij vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi: et disposueru e

se ad fidē cū baptismo recipiēdā. Isti fuerūt pauci. Iuxta illō Iere. iij.c. Assumā vos vnū de ciuitate ꝛ duos de ꝯgregatione. Saluatoꝛ ēt de via q̄ ducit ad padisum dicit ꝛpauci inueniūt eā. mat. vij.c. Que oīa large traduntur a supꝛa dicto magrō Alfonso. li. ꝛ. c. quib⁹ supꝛa. Qui ex p̄dictis se asserit mlͭa vidisse: ꝛ iō testimoniū ꝑhibet. ¶ Vñ in fine illi⁹ capituli narrat ꝙ cū ipe eēt medic⁹. Aliq̄ p̄dictoꝝ rū petebāt ꝯsiliū medicine vt possent curari a p̄dictis cogitatiōib⁹ qꝛ credebāt parētes eoꝝ ꝙ eis accidebat ex aliq̄ infirmitate ꝛ debilitate cerebri. Dicit ēt ꝙ multo tēpoꝛe ipe fuit in dubio quo ad istō signū: sꝫ illuminante deo credidit istō signū fuisse verū ꝛ manifestuꝫ miraculū ꝛ ꝯuersus est ad fidē xp̄i Et iō sup h̄ in testimoniū ꝟitatis inuocat sup se testes celū ꝛ terrā ꝙ ipe vidit oīa p̄dicta eodē āno quo acciderāt. ¶ De eodē ēt signo facit memoꝛiā magr̄ Iohānes ꝯuersus in lib. suo de cōcoꝛdia legū ti. iiij. c. iiij. dicit eī ibi ꝙ p̄dictū miraculū accidit ī supꝛadicto regno ꝑ xl. annos añ tp̄s suū ꝛ q̄rebat a iudeis q̄ remāserāt quō cū tanto signo poterāt remanere ī iudaismo Et dicit ꝙ rñderūt sibi: qꝛ rabini iudeoꝝ illi⁹ tp̄is publice pꝛedicabāt illud illusiōe dyaboli esse fcm̄ ad iudeoꝝ deceptionē: ꝛ qō oīno vt pꝛius in lege mosayca foꝛtes ꝑmanerēt. Et dicit vlterius ꝙ q̄dā nūcius pape suo tp̄e venit ad partes istas q̄ cū hoc cognouisset per eū fecit ꝑ notariū publicum scribi rei veritate facta diligēti inq̄sitione. recepit eī mltos testes iudeos de visu licite vt decuit adiuratos qui ꝓ certissimo hoc asserebant ꝛ dicit ꝙ oēs alij iudei illi⁹ tp̄is ꝯfitebanł rei hui⁹ veritatē. Sequił ꝛ de hoc facto oībus fidē certā ꝛ iuro ꝑ nomē dei hec oīa p̄dicti miraculi esse vera. ¶ De p̄dicto ēt miraculo dn̄s paulus burgen̄. ep̄s ī suo dyalogo dicit supꝛa. c. iiij. post mlta q̄ supꝛadicta sunt dicit. Ego aūt lꝫ nōdū essem tp̄e istius signi natus. quiquidē terminus p̄cessit natiuitatē meā per. lx. annos fere Testificoꝛ tñ coꝛā deo hoc p̄dictū signū modo p̄dicto cōtigisse sepe ꝛ sepissime audiui ab āntiquioꝛib⁹ iudeis nullo contradicēte in ipso facto nisi solū in causa eius: quia quidam eoꝛū attribuebāt magice arti. quidam vero causam relinq̄bant sub dubio. Ego autē quoqꝫ mirabar quomodo dn̄i illius tp̄is pꝛesertim ecclesie p̄lati de hoc nō fecerunt mentionem in suis hystoriis de quo tñ ratiōabilił debuissꝫ festū imperpetuū celebꝛari ad honoꝛem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationem tollit a me excessiuus iudeoꝛum status in illis tempoꝛibus tantū eīn locū habebant cū regib⁹ ꝛ pꝛincipibus terre tam ecclesiasticis q̄ꝫ secularib⁹ qō hoc potuerūt cauillationib⁹ suis īpedire. hec ille. ¶ Patet ergo testimonio predictoꝝ triū solenniū testiū predictū miraculū foꝛe verū cū in oꝛe duoꝝ vel triū stet oē verū teste scriptura. Nō est dubiū quin plura alia miracula in alijs ꝑtib⁹

orbis iudeis acciderit: ppter que merito in cognitionẽ catholice fidei debuissent venire. Ipsi tñ magis indurant i obstinata malicia. Sicut enim ferrũ p frequẽtes malleationes indurat sic z populus iudeorum per frequẽtia miracula et ostẽsa. Unde de eis scriptũ est Job. xlj. Cor ei⁹ idurabit quasi lapis z stringetur quasi malleatoris inc⁹ Siue ergo videant miracula siue sentiãt castigatiões z flagella nõ ppterea conuertunt: sed i sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos z renuerũt accipere disciplinã Nec mirũ: qr vt dicit Eccle. vij Nemo potest corrigere quẽ ille despexerit z sic ptz tota decima cõsideratio que erat de iudeoꝶ mirabilib⁹ z de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corp⁹ christi emptũ fuit a quodã iudeo z postea visis miraculis redditũ fratrib⁹ pdicatorib⁹: z iudeus trucidatus ppter perpetrata facinora zc.



V Ndecimuz mirabile accidit i ciuitate segobiẽsi. Anno domi. M. cccclv. regnãte dño Johãne itenera etate sub tutrice matre sua domina katheria castelle regia. Tũc iude⁹ quidã medic⁹ emit sacratissimũ corpus xpi a quodaz cupido sacrista ecclesie sancti facũdi eiusdez ciuitatis. Judeus ergo ille sacramẽtũ illud accipiẽs z suis immũdis manib⁹ ptractans ad synagogã cũ aliis suis cõplicib⁹ pduxerũt z in bulliẽtez aquã sepe ppiciẽtes in altũ eleuabat añ oculos eorũ. Qui miraculũ manifestũ cognoscẽtes z timẽtes dãnũ qd eis euẽire posset si hoc ad aures xpianorũ pueniret. Aliq eoꝶ consilio habito corp⁹ dñicũ accipientes z pãno certo i uoluẽtes deduxerũt ipz ad monasteriũ sancte crucis ordinis pdicatoꝶ eiusdẽ ciuitatis et cũ magno secreto z securitate tradiderũt priori cõuent⁹ eiusdẽ narrãtes sibi miraculũ sicut accidit. Recedẽtib⁹ ergo iudeis prior ille cõuocatis fratribus honorifice ad altare mai⁹ sue eccl'ie pdictũ sacramẽtuz deduxit z habito ꝯsilio qd de ista hostia cõsecrata facerẽt. post multa vocat⁹ est vn⁹ ifantul⁹ eiusdem hitus innocẽtissim⁹ q dicebat spinartio z traditũ ẽ sibi corp⁹ dñicũ q deuote recipiẽs post diẽ tertiuz defunct⁹ est. Prior aũt pdict⁹ stimulat⁹ cõsciẽtia tũ ne tm miraculum occultaret. tũ ẽt ne tm crimẽ iudeorũ maneret ipunitũ. Epo pdicte ciuitatis q dicebat dñs Johãnes d' operdesillas reuelauit viro vtiqꝫ strẽnuo ac zelatore fidei catholice z qr ptũc i eadem ciuitate erat supradicta regia reuelatũ est p eosdẽ eidẽ. Facta ergo diligẽti iquisitione i casu pdicto inuẽti sunt aliqui iudei q fuerũt i emptiõe pdicti sacramẽti iter qs fuit vn⁹ q dicebat don mayr q fuerat medicus regis henrici pris supradicti regis Johãnis: h tormẽtis exposit⁹ nõ solũ supradicta cũ aliis cõcessit: sz z declarauit quo ipe occiderat regem hẽricũ ppter q ipe z alii fuerũt p ciuitatẽ arrastrati z finalr mẽbra

sum diuisi. Synagoga vo vbi accidit facta fuit ecclesia et locatur corpus christi vbi omni anno tota ciuitas in memoriam supradicti miraculi in die corporis christi cum solenni processione conuenit et fit ibi sermo ad populum. Et quia predictus episcopus nimium sollicitabat hanc causam vt amplius inquireret cogitans quia maiora mala essent occulta inter iudeos timentes iudei detegi corruperunt pecunia dapiferum predicti episcopi vt eum veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadam cum tempus esset prandendi et coquinarius salsamentum faceret pro domino ingressus est coquinam et eijciens coquinarium a coquina et mittens eum scelerius pro re aliqua ipse subito proiecit venenum in vase vbi salsamentum parabatur et recessit ad mensam domini preparandam. Cumque coquinarius rediret et vellet perficere predictum salsamentum: casu reuoluens illud in vase aliquae gutte salientes ex vna de manibus eius ceciderunt: et subito vbi ceciderunt facte sunt pustule quedam inflate dolorosissime et venenose. Miratus autem venit ad episcopum clamans quod nullus comederet aliquid de his que parata erant in coquina: quia credebat quod omnia erant venenata. Fuit ergo statim diligens inquisitio et suspicatum est super dapifero illo: quia taliter coquinarium eiecerat a coquina. et expositus tormentis confessus est et non negauit: quare curie secculari traditus in quattuor partes fuit diuisus et multi iudei mortui ac alij a predicta ciuitate fugerunt. Haec sepe a patribus audiui: sed specialiter mihi narrauit reuerendus magister martinus cordubensis ordinis sancti au. qui asseruit quod sic narrauerat sibi realiter accidisse frater iohannis de canaleyas ordinis predicatorum qui presens fuit cum iudei apportauerunt corpus domini cum predicto priore et cum supradicta omnia acciderunt.

¶ De iudeorum obligatione ex iure canonico et ciuili et ordinatione regia que octo articulis explicantur.



Vndecia considderatio est de iudeorum obligatione. Non enim vero rationabile quod gens viueret sine lege dei qualis est iudaica vt fuit ostensum supra lib. i. consideratione tertia: articulo. vi. puncto septimo quod in populo christiano qui lege fruitur permittatur viuere sine alicuius legis freno. Ut ergo explicare possim conceptum meum in presenti consideratione. viij. occurrunt articuli declarandi. Primus est quare iudei permittuntur viuere inter christianos. Secundus que sunt illa que permittuntur iudeis de iure. Tertius que sunt illa que non permittuntur eis de iure. Quartus in quibus christiani non debent cum iudeis conuersari. Quintus que sunt illa ad que iudei compelluntur de iure. Sextus de pena iudeorum blasphemantium nomen christi vel attemptantium subuertere baptizatos. Septimus ad que astringuntur iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

¶ Iudei permittuntur viuere inter christianos.



Primus articulus est scire quare iudei permittuntur viuere inter christianos cum sint eorum inimici et tam crudeliter se habeant circa ipsos vt supra ostensum est consideratione septima. Potius enim videtur quod de

beret oēs occidi ꝛ expelli ꝺ mūdo. Dico ꝙ ꝙ iudei ꝑmittunt viuere inter xp̄ianos ꝛ nō occidūt ꝓpt q̄nqꝫ. Primū ē ꝓp ipletionē legꝭ charitatꝭ ꝛc. mat. v. Diligite inimicos vr̄os bn̄ facite his q̄ oderīt vos q̄ lex nō videret ipleri si occideret. Scd̄ꝫ ē ꝓpt fidei catholice cōfirmationē: qꝛ capsarii ꝛ librarii nr̄i sūt ꝛ firmi⁹ ē testimōiū ab aduersario datū. Si ei pagan⁹ ū credit ꝙ virgo ecce virgo ↄcipiet ꝛ pariet filiū ꝛc. mittit ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scp̄tū. Tertiū ē ꝓp diuine iustitie māifestatiōeꝫ vt appareat ex eoꝝ pena ꝙ rei sunt dn̄ice passiōis. Sic ipcati sūt cū dixerūt: sāguis ei⁹ sup nos ꝛ sup filios nr̄os qꝛ multꝭ tp̄ib⁹ trāsactꝭ curriculis culpa obliuiōe ꝺlata ꝛ a nllo mortaliū sciret. Sicqꝫ ꝛ īfamie opprobriū ꝛ maloꝝ euitaret p̄iculū sic ꝛ de multꝭ ↄtigit gētib⁹ quoꝝ gesta tēpoꝝ sūt vetustate ꝺleta. Hui⁹ et rei signū p̄cessit i cayn i q̄ ꝓpt ꝙ ꝙ fr̄eꝫ occidit posuit dn̄s i eo signū s. tremorē capitꝭ ꝛ nō occideret: sꝫ igno sceret ei. Uñ deut. xxviii. Dabit tibi dn̄s cor pauidū ꝛ ꝺficiētes oculos ꝛ aīaꝫ merore ↄsūptā. Sic ꝙ iudei ꝺ morte xp̄i iesu illata p̄hibēt mūdo testimoniū. ꝓ hoc ꝙ i captiuitatē eos detulit sempiternā sicut xp̄s i euāgelio p̄testat Joh. iii. c. Qui credit i filiū dei hꝫ vitā eternā q̄ aūt icredul⁹ ē filio nō habebit vitā scꝫ gr̄e: sꝫ ira dei manet sup eū. s. captiuitatꝭ ꝑpetue. Quartū ē ꝓpt memoriā dn̄ice passiōis sicut scriptū est i eccl̄iastico. xxix. grāꝫ fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videm⁹ iudeos faciliter trahimur i memoriā passionis xp̄i i tuētes eos quoꝝ patres xp̄ꝫ occiderūt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradam⁹ ꝑmittunt iudei viuere īter nos. Quintū est ꝓpter cōplēdā ꝑmissionē: qꝛ ad p̄dicationē helye ꝛ enoch ↄuertent in fine mūdi sicut p̄dixit esayas i cap. iiii. si fuerit ppl̄s israel quasi arena maris reliquie cōuertētur. videbit eñ deus quosdā de semine iudeoꝝ i se credituros atqꝫ saluādos: ꝛ iō ꝓpter eos noluit disperdere oīno eoꝝ stirpeꝫ sicut dixit esayas: qn̄o si inueniat granū i botro ꝛ dicat ne dissipes illud qm̄ benedictio ē sic faciā ꝓpter seruos meos vt nō disperdā totum.

¶ Sequitur de cōseruatione.



Ecūdus articul⁹ est videre q̄ sūt illa i qb⁹ iudei debēt ↄseruari ne dānū patiat a xp̄ianis. Dico ꝙ ꝙ vii. sūt illa q̄ iudeis ex iure canōico ꝛ ciuili ꝑmittūt. Primū ꝑmittitur eis ꝙ teneāt rit⁹ suos citra cōtēptū xp̄iāe legꝭ amissuri sine dubio ꝑmissa nisi ab illicitꝭ cessauerit sic pꝫ. C. ꝺ iudeis. l. iudeos. idē pꝫ ex̄ eo. c. iudei. ꝛ. c. ↄsuluit ꝛ di. xlv. q̄ sincera. i fine. Scd̄ꝫ ē ꝙ in synagogis eoꝝ nemo hospitet sic pꝫ eo. ti. l. synagoga. Tertiū est ꝙ iudei habēt licētiā fulciēdi veteres synagogas. vt pꝫ eo. ti. l. fi. sic tū permittūtur iudei antiquas synagogas reficere eaꝝ tū nō āpliores vel p̄ciosiores solito faciāt. sicut pꝫ extra. eo. c. iudei. ii. c. cōsuluit.

Quartū est q̄ iude⁹ nō debet iniu
riā pati a xp̄ianis nec eoꝝ synago
ge vel habitatiōes sine rōne ledi
debent aut ꝯcremari vt patet. C.
ti. d̄ iudeis. l. null⁹. Itē iudei obe
diētes nō sunt a christianis mole
standi. xxiij. q. viij. dispar. Quintū
q̄ die sabbati null⁹ iude⁹ debeat
cōueniri: nec xp̄iani ēt a iudeis de
bēt ꝯueniri: sȝ nec i alijs festiuita
tib⁹ suis debēt turbari: nec sepul
chra eoꝝ obtētu forte pecūie effo
di. vt pt3 ti. eo. l. die sabati: ⁊ extra
eo. ti. ca. sicut iudei. §. j. ⁊. ij. Sextū
pmittit̄ iudeis vendere sua sicut
xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Se
ptimū est q̄ non cōpellant̄ venire
ad fidē catholicā: q̄ si sincera itē
tiōe extraneos a xp̄iana religione
ad fidē cupiunt rectam adducere
blandimentis debēt nō asperita-
tibus studere ne quoꝝ3 mentē a
plāo reddita ratio ꝓuocare pote
rat pellat ꝓcul aduersitas: patēt
ꝟ dis. xlv. q̄ sincera. ⁊. c. de iudeis.

¶ De. xiij. que iudeis non permit
tuntur vti.

Tertius articulus
ē q̄ sunt illa q̄ iudeis nō
pmittuntur dico q̄ . xiij.
Primū ē q̄ nō isolescāt nec quē q̄
precipites in xp̄ianā reuerentiā
vltionis admittāt: sicut pt3. C. de
iudeis. l. nullus Secūdū est q̄ nō
diffiniunt̄ eoꝝ iudicia per suos se
niores: sȝ p iudices publicos chri
stianoꝝ possunt tn̄ arbitros elige
re etiā iudeos cuius sententiā or
dinarius exequit̄ sicut p3 eo. ti. l.
iudei. Tertiū est q̄ nō pmittit̄ iu-
deis accusatio nec testificatio ꝯ
xp̄ianos cū i accusatōe equalitas
fidei ⁊ cōuersatiōis īter accusan-
tē ⁊ accusatū sēp sit ꝯsiderāda. vt
is q̄ accusat par. vl' supior īuenia-
tur. ij. q. vij. nō pōt ⁊ ca. seq. Quar
tū q̄ d3 rescidi qd̄cūq3 priuilegiū
qd̄ eximat eos ab exactōib⁹ publi
cis: vt p3 eo. ti. l. iussio. Quītū ē q̄
nō pmittunt̄ nouas synagogas fa
bricare: ⁊ q̄ sinagogā nouā extruxe
rit punit̄ pēa. l. librarꝫ: ⁊ synagoga
applicat̄ eccl'ie catholice: vt p3 eo.
ti. l. ij. p3 etiā extra eo. iudei: ⁊ ca.
cōsuluit ⁊ ponit lex regni q̄ appli
cat̄ eccl'ie maiori illi⁹ loci vbi edi
ficata est. Sextū ē q̄ i dieb⁹ lamē
tatiōis ⁊ dñice passiōis nō debēt
ornati in publico ꝓdire ex̄ eo. nō-
nullas. Septimū ē q̄ i die parasce
ues ñ hēant hostia t fenestras ap
tas. extra eo q̄ sup his. Octauū ē
ne xp̄ianū mancipium possideāt
vel circūcidāt nec potest quocūq3
titulo: sc3 emptōis seu donatiōis
vel hereditatis seruū xp̄ianū cōse
qui. Et iude⁹ qui mancipiū chri-
stianū habuerit ⁊ eū circūciderit ca
pite puniat̄: ⁊ seru⁹ libertati dōat̄
hec patēt. C. d̄ iudeis. l. ne xp̄ianū
⁊ di. liiij. mācipia. ⁊ dat̄ ibi cā. s. ne
xp̄iana rligio iudeis subiecta pol
luat̄. de ꝯse. di. iiij. plerīq3. ¶ S3
nunq̄d aliq̄ mō licitū est xp̄ianis
vt seruiant iudeis. Respondit ho
stien. q̄ cū prohibitū sit vt nullus
mancipiū seruiat iudeis multo mi
nus liberi xp̄iani eis seruire debēt
non eñ debent esse assidue intra
domū iudei nec tāq3 famula. aut
nutrix aut obstetrix a'ls ipi xp̄iāi si

ab eis discedere noluerit debet excoicari extra. eo. iudei. z. c. ad h. z c. si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere phibetur fidelibus comercium cum eis. vt in. d. c. z si iudeos. in fi. sz extra domu possunt eis seruitia fieri. Unde possunt hre colonos xpianos. extra eo. multorum. Nonum est q non pmittuntur sartis vel alio furoris genere attemptare aliquem qui eorum fugerit sectam alias contra faciens concremandus est cum oibus suis participibus. vt patz eo. tit. l. zc. Decimum est q non pmittuntur circuncidere xpianos z contrafacientes pscriptione bonorum z ppetuo exilio dampnantur. vt patz eo. ti. l. iudei. Undecimum est q non pmittuntur iter xpianos hre officia publica ne occasionem habeant seuiendi. di. liiij. nulla. z. xvij. q. iiij. constituit. z sacrilegium committit qui eos talia officia publice agere pmittit. Ibidem. q si iudeus talia officia recepit dz ei denegari xpianorum cosortio donec quicquid accipit roe officij fm puidentiam dyocesani convertatur in vsus pauperum z ipse officium dimittat. z intelligitur fm thomam quo ad dignitates de nouo acquisitas secus de dominio pexistenti q illud quoque tolerat ecclesia pter scandalum vitandum sz ordinaria autoritate tollere posset sicut tollit in seruis. Duodecimum est q non habeant nutrices xpianas. Unde dicitur extra eo. c. z si iudeos. Accepimus etiam q iudei faciunt xpianas filiorum suorum nutrices. z q non tm dicere. sz etiam nephandum est cogitare cuz in die resurrectionis dnice illas recipere corpus z sanguinem xpi cotingit p triduum antequam illos lactent q lac mamillarum effundere faciunt in latrinam

¶ Alia insup cotra fidem catholicam detestabilia z inaudita committunt pter que fidelibus est ferenduz ne diuinam indignationem incurrunt cum eos ppetrare patiuntur indigne que fidei nre cofusionem inducunt z infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices habeant vel seruientes xpianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tanquam serui a dno reprobati in cuius morte nequiter coniurarunt se saltem p effectuz operis recognoscant seruos illorum quos xpi mors liberos z illos seruos efficit. z infra. Si vero nutrices z seruientes non dimiserint xpianas sub excoicationis pena inhibeatis districte omnibus xpianis ne cum eis aliquid commercium audeant exercere. Tredecimum est q non permittitur iudeo habitare cum vxore fideli nisi efficiatur xpianus z filij eorum debent sequi fidem z conditionem matris fidelis. Similiter illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus z fidelibus viris xpianam sequuntur religionem non iudaicam supstitionem. patet. xxviij. q. j. c. iudei.

¶ De his in quibus xpiani cum iudeis non debent couersari.



Quartus articulus est videre que sint illa in quibus xpiani cum iudeis non debent conuersari. Dico q de iure in tribus non debent secum conuersari. Primum est q quod non debent cum eis comedere aut eos i

connuiuia recipere neq cuz eis co habitare cũ apud xp̄ianos cõib⁹ cibis nõ vtantur. Indignuz atq sacrilegũ est eoꝝ cibos a xp̄ianis sumi cum ea que ap lo permittẽte nos sumimus ab illis videtur im mũda ac si inferiores esse incipiãt xp̄iani q̄ iudei si nos quẽ ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata cõtẽnant. xxviij. q. j. nullus. z. c. oẽs. Dicit tamen gl. in dicto. c. nullus. ꝙ pȏt aliq̃s ab eis emere alimẽta z postea ꝑpara re. Secundũ est ꝙ infirmi xp̄iani nõ debẽt in suis infirmitatib⁹ vo care iudeos nec ab eis recipeꝛ me dicinas nec se cũ eis in eisdẽ bal neis balneare. xxviij. q. j. nullus. z c. oẽs. Tertiũ est ꝙ nemo pȏt con gregationi iudeoꝝ seu alicui iu deo vel pagano aliquid relinq̃ re in testamẽto z si fecerit etiaz post mortem iudicabiꝛ anathema. ex tra de here. si q̃s ep̄s. xxiiij. q. ij. sa ne. z videꝛ intelligendũ secunduz guilhelmũ nisi legauerit ad suc currẽdum necessitati. Quartũ ꝙ xp̄ian⁹ vel xp̄iana iudaice prauitati carnaliter nõ cõiũgaꝛ. alias a communione ecclesie segregenꝛ xxviij. q. j. caue. z. c. si quis iudaice ¶ Et si q̃ras que sit pena pticipã tium cum iudeis cõtra casus nũc dictos. Respondetur scḋm Ray. ꝙ si clerici sint z admoniti satisfa cere z emendare nolũt debent pri uari officio z b̄n̄ficio. Si laici sũt vt puta principes qui nolunt exe qui p̄dicta. Siue alij qui aliqua impedimẽta afferũt z admoniti nõ satisfecerint debẽt excõmuni cari. xxviij. q. j. nullus. Si vero sũt iudei tandiu sunt xp̄iani ab illoꝝ cõione z cõmercio separandi sub pena excõicatiõis donec illi emẽ dauerint z satisfecerint. vt pꝫ ex tra eodem ca. z si iudeos in fi. z ex tra de decimis. c. de terris. z extra de vsuris. c. cuz tu. Quĩtũ est ꝙ iu dei conuersi ad fidem nullã com muniones habeãt cũ alijs iudeis xxviij. q. sepe. Unde dicit sepe ibi maloꝝ cõsortia etiã bonos corrũ pũt, quãtomagis eos q̃ ad vicia proni sũt. Nulla ergo vltra cõmu nio sit hebreis ad fidẽ xp̄ianã trãs latis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eoꝝ parti cipatione subuertantur. Quicũq ergo ammodo ex his qui baptiza ti sunt infidelium cõsortiũ nõ vi tauerint et hi xp̄iani donẽtur z il li publicis cedib⁹ deputenꝛ. Sex tum est ꝙ iudeoꝝ filij vel filie con uersi ad fidez separari d̄n̄t a con sortio parentum ne eoꝝ inuoluãꝛ erroribus z debent deputari mõa sterijs vel xp̄ianis mulieribus vi ris deum timentibus vt sub eorũ cõuersatione cultũ fidei discãt ac melius instrui taz in minorib⁹ q̃ in fide proficiant. vt pꝫ. xxviij. q. j. iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cõpellun tur iudei de iure.



Quintus articu lus est scire in q̃b⁹ iu dei de iure cõpellun tur. Sciẽdũ ergo ꝙ i quinq debẽt cõpelli iudei. Primũ ẽ ꝙ iudei a fide apo

stātes cogunt ad eā redire etiā si vi vel necessitate fidem susceperūt ne nomē dñi blasphemet ꝛ fides quā susceperunt. di. xlv. de iudeis. ꝛ de cōse. distin. iiij. plerunq;
¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacūq; pena dānati fuerint vtrū a rebus eorū fideles filij excludātur. Dico q non qꝛ scriptū est filius nō portabit iniqtatem patris ꝛ pater nō portabit iniquitatem filij. i. q. iiij. iudei. ¶ Secunda difficultas est qualr est procedēdū cōtra xpianos qui fiūt iudei. Dico q pcedēdum est cōtra eos sicut contra hereticos ꝛ eorū fautores. extra eo. ca. ꝯtra. li. vj. Et intelligitur secūdum glo. siue sint trāseuntes siue redeūtes ad iudaismū: vocat trāseūtes illos q̄ nunq; fuerūt iudei. Redeūtes vero q̄ prius fuerūt iudei ꝛ postea fcti sūt xpiani. ¶ Tertia difficultas est qꝛ videt eis fieri iniuria si coacti receperīt baptismū q redeant. Rñdetur q si talis coactio fuit cōditionalis puta p minas vel per rerum suarū ablationē vel per verbera ꝛ hmōi receperūt baptismū cōpellendi sunt vt dictū est. vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si p violentiā in aquā mersi sunt tales nō receperūt baptismū vt patet extra de bap. maiores. ꝛ cōcordat thomas. ij. scde. q. iiij. ꝛ etiam Hostieñ. Secundū est q sūt cogēdi iudei ad decimas psoluēdas. Intelligendū tñ q decime sūt duplices. quedā psonales ꝛ has nō tenent soluere iudei cū nō recipiāt ecclastica sacramēta nec audiant diuia. imo nec sūt de corpore eccłie. ff. de censi. l. formā. §. si vero quis. Alie sunt pdiales ꝛ has tenent soluere. extra eo. de terris. vñ dr ibidem: de terris quas iudei colūt tue prudētie remittimus. vt eos ad decias soluēdas vel possessiōes penit' renūciandas cū oī districtione ꝯpellas: ne forte occasiōe illa eccłie valeāt suo iure fraudari. ꝛ ibi expresse dicit gl. hoc nō est intelligēdum de psonalib' quia nō sunt de corpore ecclesie sed d̄ predialib'. ¶ Quid si iudei occupant aliquā totā pro chiā emēdo q̄ xpiani solebāt possidere. nū qd pt eccłia hac occasione petere aliqd ab eis. Rñdet qd petere pōt ꝛ soluere tenent decias prediales. ꝛ oēs census siue prestatiōes siue oblatiōes reales quas xpiani de domib' ꝛ possessionib' soluere tenebāt. extra de vsu. quā to. Sed sec' est de decis ꝛ oblationib' psonalib' vt dictum est. Tertiū est q cogunt iudei xpianos testes recipe ꝯ se. ex de testi. iudei. sꝫ iude' nō pōt ferre testimoniū contra christianū. vt ibidē ꝛ patuit supra articulo. iij. Quartū est q cogendi sunt talē habitum cōtinue deferre q manifeste ab aliis discernant. extra eo. in nonnullis. Unde dicit ibidē. in nonnullis prouinciis a xpianis iudeos seu sarracenos habitus distīguit diuersitas sed i qbusdā: sic ꝯualuit qdā ꝯfusio vt nulla differētia discernatur Uñ cōtingit interdū quod per errorem christiani iudeorum seu sar

racenoꝝ. ꝛ iudei seu sarraceni xp̄ia noꝝ mulieribus commiscent. Ne ergo tā damnate cōmixtiōis excessus ꝑ velamen erroris hmōi ulterius excusatiōis possit habere diffugium. Statuimus vt tales vtriusq͂ sexus in omni xp̄ianoꝝ ꝓuincia ꝛ omniū tēporū qualitate habitus ab aliis personis distinguātur. Quintū est ꝙ cogendi sunt iudei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilē. scriptū est iudeos ad remittēdas xp̄ianis vsuras ꝑ principes ꝛ potestates cōpelli. ꝓcipimus seculares ꝛ donec eis remiserit ab vniuersis xp̄i fidelib⁹ tam in mercimoniis q̄ȝ in aliis per excōicatiōis sententiam eis iubemus cōionē oīmodam denegari. vide supra de ista materia vii. consideratiōe crudelitate. xvii

¶ Et si queras vtrum liceat dn̄is terrarū exactionē facere in iudeis Respondetur scdm̄ Thomam in quadā litera ad quandā ducissē missa ꝙ c̄ȝuis iudei ḃm iura merito culpe sue seruituti sunt addicti ꝛ sic eoꝝ res dn̄i possint accipe tā q̄ȝ sua: ita tn̄ nō vt subtrahant necessaria vite qꝛ tn̄ opꝫ nos ambulare honeste etiaꝫ ad eos qui foris sunt ne nomē dei blasphemet hoc seruandū vr̄ vt exactionibus ꝓter quas facere cōsueuerūt nullaten⁹ ꝑgrauent ſꝫ ad cōsuetas cogi pn̄t

¶ Sed q̄d si iudei nihil hn̄t nisi vsuras cui restituent ea que accepta fuerūt ab eis. Rn̄detur scdm̄ thomā in ꝓdicta litera ꝙ cum ea que iudei per vsurā extorserūt nō possint licite retinere cōsequēs est vt si vos illa ab eis recepistis nec licite retinere potestis: nisi forsan essent talia que a vobis vel antecessorib⁹ vr̄is hacten⁹ extorsissent Si que vero habēt que extorserūt ab aliis debēt restitui illis quibus iudei restituere tenebant. si inueniunt. Alioquin in pios vsus scdm̄ cōsilium dyocesani ꝛ alioruꝫ ꝓborum vel in cōmunē vtilitatē terre si necesse est expēdant. nec eēt licituꝫ si vos de nouo exigeritis illā a iudeis seruata tamē ꝯsuetudīe predecessorū vestroꝝ ac intētione vt in pios vsus expenderentur.

¶ Sed nunquid licet recipere donum vel precium laboris ꝛ hmōi a iudeis vsurariis. Respōdet secundum guilhelmum ꝙ si iudeus habet aliquid aliud q̄ȝ vsuras potest accipi ab eo. Si vero nihil hꝫ preter vsuras. tunc aut recipiens certat de damno suo vitando ꝛ sic accipiēdo non peccat. sicut qui a fure vel a latrōe damnificat⁹ est, puta per incendium ꝛ hmōi nō peccaret si recuperaret ab eo dānū suum licꝫ ipse fur vel latro nihil haberet nisi quod esset acquisitū de furto vel rapina. dum tamen non reciperet pro damno suo ī specie ipsas res alienas. ¶ Addit thomas in predicta epistola ꝙ iude⁹ si vltro conferat pecuniam vel exenium expedit recipere vt pecunia sic recepta addatur his quib⁹ de iure debetur. seu aliis vt dictū est.

¶ Sequitur de pena iudeorū blasphemantium nomē xp̄i vel attemptantiū subuertere baptizatos.

Sextus articulus est scire qua pena sunt feriendi iudei blasphemantes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primũ respõdetur ẽm Hosti. ꝙ omnis talis scõz leges decapitaĩ etiã xpianus. Unde pñcipes seculares iudeos xpum blasphemãtes grauiẽ debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habeẽ. Illud autez strictissime iubemus ne in ꝯtumeliã creatoris prosilire presumant Et qm̃ illius dissimulare nõ debemus opprobriũ qui probra nostra deleuit: pcipimus presumptores hmõi per principes seculares cõdigne animaduersiõis adiectiõe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquãtulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ iudeus qui nititur subuertere baptizatos dꝫ publicis flagellationibus deputari. xxviij. q. j. sepe. Ita tñ ꝙ hec pena nõ trãseat in vindictã sanguinis qꝛ talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astringunẽ iudei ex regia siue regali ordinatione.

Septimus articulus est de his ad q̃ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notũ legenti hystorias hyspanie ꝙ rex hẽricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. taꝫ in vrbe toletana q̃ꝫ in multis alijs villis et castris in cõfinibus regni castelle existẽtibus. Et cũ hmõi rex henricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curijs generalibus ꝙ iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. ꝙ tamen nunq̃ꝫ fuit auditũ in hyspania. Sed indistincte cuꝫ fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia ꝛ diuĩe legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohãnes primus felicis recordationis filius pdicti regis hẽrici secundi instituit: ꝙ iudei nulla haberent officia publica nec iurisditiones etiam inter seipsos in criminalibus exercerent. qua q̃ dẽ iurisditione aĩs maxime abutebãtur post quẽ scꝫ regẽ iohãnem regnauit rex hẽricus tertius sancte memorie filius eius in ãno. xj. etatis sue in cui⁹ regis principio de⁹ vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo ppłoꝝ magna ꝛ valida contra iudeos surrexit ꝛ q̃ꝫ plurimi fuerũt ĩterfecti per totã hyspaniam. Quiquidẽ tumultus incepit a ciuitate hyspalẽsi. In cuius eccłia metropolitana quidã dyaconus in literatura simplex ꝛ laudabilis vite cepit predicare cõtra errores iudeorũ ꝛ modos viuẽdi eoꝝ enormes. ꝛ cõtra synagogas eoꝝ nouiter cõtra sacrorũ canonũ tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus incepit. ꝛ consequenter in breuissimo tẽpore p totam hyspaniam ꝛ vsq̃ꝫ vltra pyreneos. ꝛ insulas maioricarum ꝛ sardinie velocissime euolauit. Deus

ãsit qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit quod hac vexatiõe currente ⁊ etiã post ipsius sedationẽ nõnulli iudeorũ ad cor suũ reuersi. Dixerunt illud deute.xxxi.c.vere q2 nõ est mecum deus inuenerũt me hec mala ⁊ sic vexatione durãte intellectũ audi tui scripturas ceperũt scrutari. Et deo illuminante errorẽ suum cognouerunt sic ꝙ ad deum cõuersi nomen xp̃i publice ⁊ deuote predicantes multoꝝ corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterũt que omnia in his regionibus manifesta sunt. ¶ Post predictũ vero regem henricũ tertiũ sancte recordatiõis precessit serenissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cuꝫ esset in secũdo ãno etatis sue. ⁊ sic fuit sub tutoribus vsqꝫ ad tempus prefinitum a patre. In cuius tẽpore tam durante tutela ꝙ̃ post cũ iam regimẽ suoꝝ regnorum accepit: multa fuerũt instituta contra iudaicam impietatẽ que in suis curijs et regnis pro maiori parte seruabãtur que q2 digna sunt memoria pro iudeorum insolentijs cõprimendis. dignum duxi literam eius publicã in qua.xxiiij.ordinationes continent presenti opere fore inserendam. cui⁹ tenor talis est. ¶ Dominus Joãnes dei gratia rex castelle legiõis Toleti.galechie.hyspalis curdue.morchie.cuhemi.algarbie.algezire. dominusqꝫ viscaye.⁊ moline. Cum oĩs rex vel princeps qui regnauit ⁊ dominat̃: ꝑdictum hꝫ dñium singulare q2 est electus a deo ad regẽdum ⁊ ministrandũ suũ populũ. ꝙ̃tomagis regibus ⁊ principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet ⁊ attẽdere debẽt ac querere meliorẽ viã possibilẽ inueniri vt christiani q̃ sunt credẽtes in sancta fide catholica nõ incidãt in errorẽ ꝓpter participationẽ ⁊ ↄuersationẽ cũ infidelibus qui nõ credunt nec obediunt dño nr̃o iesu xp̃o.nec sunt ĩ sua sãcta fide catholica: debẽt amouere ⁊ ꝓpellere omnẽ occasionẽ que in eo euenire põt propter id quod dictum est. Et ego cognoscẽs oĩa supradicta ⁊ ꝙ ĩ meis regnis ⁊ dñijs sunt multi iudei ⁊ iudee. ⁊ saraceni ⁊ saracene ĩfideles ⁊ ꝙ hitãt inter xp̃ianos ⁊ in vnũ ↄuersant̃ ⁊ inde nascebãtur aliq̃ errores ↄ̃ fidẽ catholicã. ⁊ ꝙ possent ad hoc accidere ĩposteꝝ dãna his q̃ sũt de populo meo ⁊ vt tollerẽ ⁊ segregarẽ predictos christianos populi mei ab omni occasione ⁊ zyzania. et vt obseruent̃ ea que precepit sancta mater ecclesia est volũtas mea dominũ ordinare super oĩa ꝑdicta ⁊ ordino ⁊ mando ac pro bono regneo ꝙ seruetur nũc ⁊ deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo ꝙ iudei viuant segregati a xp̃i fidelibus.

Prima ordinatio est ꝙ decetero omnes iudei ⁊ iudee. sarraceni et sarracene meorum regnorum ⁊ dominiorum sint ⁊ viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vel loci vbi

uerint conuicini ꝛ q sint circūdati vno muro in gyrū: ꝛ habeāt solum vnam portam per quā in tali circulo ingrediantur ꝛ egrediātur. Et q in pdicto situ ꝛ circulo eis sic assignato habitēt tales iudei ꝛ iudee. sarraceni ꝛ sarracene ꝛ nō i alio loco vel domo extra eū ꝛ q incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata pdicta loca vsq ad octo dies primos sequētes. Et quicūq iudeus vel iudea. sarracen9 vel sarracena extra predictum circulū habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc q corp9 talis iudei vel iudee. sarraceni vl sarracene sit ad mercedem meā vt detur eis pena corporalis pro eodē sm q merces mea fuerit.

¶ De eo q iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene nō sint apothecarij vel speciarij seu medici ꝛc.

Secunda ordinatio est q nullus nec aliquis iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena sint speciarij nec apothecarij nec cyrurgici nec medici. nec vendant panē nec vinum nec farinam nec oleū nec butyrū. nec aliquid aliud comestibile xpianis. neq a christianis habeant stationē. nec apothecā nec mensam in publico nec in occulto ad vendendū aliquē cibū comestibilem. Et quicūq iudeus vel iudea. sarracen9 vel sarracena contra predicta fecerit p qualibet vice cadat in pena duoꝝ miliū morabetinoꝝ: ꝛ vltra hoc q eorum corpora sint ad mercedē meam: vt precipiā eis dari penā corporalē scdm q bene visū fuit ꝛ mee mercedi placuerit.

¶ Qd volentes baptizari nō detineantur vel impediantur.

Tertia ordinatio est: q si aliquis iudeus vel iudea sarracen9 vel saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam q non detineantur nec impediantur vi vel alio modo. ita tamen q non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusq sexus licet sit pater vel mater seu quecunq alia persona sui generis vel alicuius. ꝛ quicunq contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur cōtra eos ad maiores penas. sic i ciuilibus sicut in criminalibus que secūdum ius inuenientur.

¶ Qd iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordinatio est q null9 nec aliquis iudeus vel iudea saracenus nec saracena in domibus suis nec extra eos comedāt nec bibāt nec iter xpianos nec iter xpianas. Itē q nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneāt scutiferos nec fultores nec pueros nec puellas xpianos ꝛ xpianas vt eis fuitiū ꝛ pceptū nec aliqd aliud op9 in domib9 suis. nec adiuuēt illos

ad preparādam comestibilia. nec vt faciāt eis aliqđ opus in sabbato sicut incēdere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeāt nutrices xpianas que nutriant filios eoꝝ nec habeāt agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniāt nec vadāt ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorū: nec fiant compatres vel cōmatres xpianorum: nec xpiani nec christiane illorum: nec eāt ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant conuersationes insimul in his que dicta sūt sub pena duorum milliū morabetinoꝝ pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquod illorū venerint et fecerint iudei et iudee saraceni et saracene penam istam soluent.

¶ Qđ nullus eorū recipiat redditus regis.

Quinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracenus nec saracena sint arrendatores nec procuratores nec almoxarifes. nec maior deum nec receptores meoꝝ redditu nec alterius dñi nec domie xpiani nec xpiane. nec vtentur predictis officijs nec aliquibus eorū pro xpianis vtriusqꝫ sexꝰ nec iter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarij nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eoꝝ ꝑ ciuitates villas et loca. et quicūqꝫ iudeus et iudea saracenus et saracena qui cōtra hec venerit contrariū faciē do vel contra aliqđ eoꝝ ꝙ soluet in penam ꝑ qualibet vice duo milia morabetinorum. xpianꝰ vero vel christiana cuiuscūqꝫ statꝰ fuerit qui habuerit iudeū vel iudeam saracenum vel saracenam: vel vtatur ꝑdictis officijs: vel aliquo eorū ꝙ soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Qđ non habeant foros advendendum res nec plateas.

Sexta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel saracenus habeant in suis locis vijs et habitationibus plateas nec foros ad vēdendum nec ad emendū aliqua comestibilia vel potabilia xpianis vtriusqꝫ sexus sub pena quingentorū morabetinoꝝ ꝑ qualibꝫ vice cuilibet eoꝝ. possunt tñ tenere vēdere: et teneant et vēdāt ꝑ seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ Qđ nō habeāt iudices īter se.

Septima ordinatio est: ꝙ aliamie iudeorum et saracenorum meorū regnorū et dominiorū non possint habere nec habeāt iudices in deos nec saracenos inter se: vt deliberent iudicia eorū ciuilia et criminalia que accidūt inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas. et renoco eis quācunqꝫ potestatē ꝙ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegiū in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam

ciuilia q̄ criminalia inter iudeos z iudeas: saracenos et saracenas per pretores ciuitatum villarum z locorum vbi habitauerūt. Verum tamen est merces mea q̄ tales p̄tores obseruēt in liberatione placitorum ciuilium mores z ordinationes: que vsq̄ nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. q̄ appareant probate z certe per eos ex longo tēpore vsq̄ nūc.

¶ Quod neq̄ iudei neq̄ saraceni faciāt tributa inter se nec nouam impositionem.



Octaua ordinatio est q̄ nulla aliania nec communitas iudeorum z iudearum: saracenorum z saracenarum audeat ponere nec ponat taliā nec tributum aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunq̄ re sine mea licentia z mandato z domine mee regine matris mee z infantis auunculi mei qui sunt tutores z rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis z saracenis: vel alique impositiones fuerūt vel fuerint posite in predicta ratione tam in cōmuni q̄ i personis singularibus. vel in cibis vel in mercantiis seu alio quouis modo sic p̄ iudices suos sicut per illorum quēlibet dato q̄ teneant priuilegiū vel priuilegia literam vel literas regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere q̄ decetero nō teneātur soluere nec soluāt tales impositiones nec aliquas illarum q̄ ego ex mea regia potestate reuoco quecunq̄ priuilegia q̄ in p̄dicta ratione eis fuerunt data in quantum attinet ad hoc q̄ dictū est. Et mando predictis iudeis z saracenis vtriusq̄ sexus q̄ nō vtātur illis sub pena corporum z omnium que habēt. Et similiter mādo iudeis z saracenis vtriusq̄ sexus: z cuilibet eorum q̄ non cōtribuant nec soluāt in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licētia z mandato expresse pro eo dato.

¶ Quod non diuidant aliquod tributum vel impositionem nouam sine speciali licentia.



Nona ordiatio est q̄ nulla aliania nec communitas iudeorum z saracenorum audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositionem sine mea licētia z mandato z cum aliquod tributū habuerint diuidere p̄ seruitio meo q̄ diuidāt inter se illud quod ego eis mādauero z nō vltra. Et si aliqd vltra imposuerint vel diuiserint q̄ illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutiōe vel eius cōsilio. q̄ ipso facto p̄dant oīa bona: z pro eo occidātur p̄ iustitiam.

¶ Quod non audeant visitare infirmos christianos medicinam sine syrupos dando.



Decima ordinatio est q̄ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena audeant visitare christia-

num vel christianam in suis infirmitatibus nec det eis medicinas nec syrupos nec balneetur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cum dictis feminis christianis. nec mittant eis presentationes fojaldrarum: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarum nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicunque fecerit contrarium vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro quolibet vice tricentos morabetinos

¶ Quod nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est quod nulla nec aliqua christiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecunque mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata quod soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: et si fuerit soluta vel amicata quod perdat rupem qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica quod dentur ei centum flagella per iustitiam: et sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Quod nullus eorum vocet suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est quod nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec verbo et si quis contrarium fecerit dentur ei pro qualibet vice centum flagella.

¶ Quod non ducant capirotes.

Decimatertia ordinatio est quod nullus nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hinc in .x. diebus de cetero ducat capirotes cum chias longis nisi quod sint chie curte ad quantitatem palmi facte ad modum cornu vel ad modum embudi consute omnes circunquaque vsque ad punctam. Item quod ducant semper rupas suas tabargia cum aletis et quod non ducant mantones et quod ducant sua signa rubea consueta que nunc ducant sub pena quod perdant rupas quas habuerint indutas

¶ Quod mulieres eorum ducant longos mantellos.

Decimaquarta ordinatio est: quod omnes iudee et saracene meorum regnorum et dominiorum a predictis .x. diebus in antea ducant mantellos magnos vsque ad pedes absque sandalibus et penis et velamina capitum sine auro: et quod ducant capita cooperta cum predictis mantellis duplicatis. Et quicunque contrarium fecerit ipso facto pro qualibet vice perdat omnia vestimenta sua vsque ad camisiam

¶ Quod non habeant vestes preciosas

Decimaquinta ordinatio est quod omnes iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum a predi

ctis decē diebus inantea non por tent pānos aliquos ꝙ sit maioris ꝗtitatis precij vlne vsq ad .xxx. morabetinos. z idē infra. z ꝗ ꝯtrium fecerit ꝙ ꝑ prima vice ꝑdat oīa vestimēta vsq ad camisiā. Et ꝑ scḋa vice ꝑdat oīa vestimēta sua z dent ei centū flagella z vltra hͦ qḋ ꝑdat oīa bona sua. Uerūtamen est mer ces mea ꝙ de vestimētis que nūc habent factis. ꝙ possint facere tabargia z mantellos si voluerint.

¶ Qḋ nō recedant de valleticis nec de aliqua alia parte.

Decimasexta ordinatio est ꝙ nullus iude⁹ nec iudea sarracen⁹ nec sarracena recedat de valetici: nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in aliqua alia parte. sub pena ꝙ ipo facto ꝑdat omnia bona sua z corpus stet ad mercedem meam.

¶ Qḋ nullus dn̄s neq miles vel scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat: vt secū cōmorentur.

Decimaseptima ordinatio est: ꝙ null⁹ dn̄s nec miles nec scutifer audeat recipe in villa sua iudeū nec iudeā sarracenū nec saracenā illorum ꝗ fugerint ab vno loco i alterū: vt ibi habitēt z sint cōmorantes. Et si aliqs vel aliqui receperūt aliquos iudeos vł iudeas saracenos vł saracenas hui⁹ ville vallisoletane vel alteri⁹ ciuitatis ville vel loci qḋ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cū omnibus que portauerunt. Et si aliqui eos collegerint z receperint in suis locis z nō miserint eos vt dictum est ꝙ ꝑ prima vice cadet in penā .l. milia morabetinorum: pro secūda vice ꝙ cadat in penam .c. milia morabetinorum. Pro tertia vice ꝙ perdat locum vbi talem iudeū vel iudeā seu iudeos vel iudeas saracenū vel saracenā seu saracenos vł saracenas collegerit seu dtinuerit si ē notū ē.

¶ Qḋ non radant barbam sed dimittant crescere.

Decimaoctaua ordīatio est ꝙ decetero oēs iudei z saraceni meorum regnorum z dominiorum nec aliqs eorum faciat nec mandet sibi fieri barbā nouacula vł forcipib⁹. sz ꝙ portēt eas lōgas sicut eis creuerūt nec circuient capillos. z ꝙ ambulent scḋm ꝙ antiquitus solebāt ambulare. Et ꝙ ꝗcūq cōtrariū fecerit ꝙ dent ei centū flagella. z vltra hoc qḋ soluat .c. morabetinos ꝑ qualibet vice.

¶ Qḋ non recipiant christianos ad solidatam vel mercedem.

Decimanona ordinatio est ꝙ iudei z iudee saraceni z saracene meorū regnorum z dominiorum nō recipiāt ad solidatā vel ad mercedem diurnam nec aliq alio modo aliqs xpianos nec christianas vt operētur in suis hereditatibus. nec vineis nec domibus nec in aliquib⁹ alijs edificijs. Et quicunq cōtra-

rium fecerit q prima vice dent ei centū flagella. pro secūda vero q soluat mille morabetinos. et dētur ei alia centū flagella. Et tertia vice q perdat omnia bona sua et dētur ei alia centum flagella.

¶ Quod non sint albeitares nec ferratores.



Vicesima ordinatio est nec nullus nec aliqs iudeus nec iudea. sarracen⁹ nec sarracena sint albeitteres nec ferratores nec carpētarij nec sbitarij nec sartores nec tonsores calderarij nec macellarij nec pelliparij xpianorum nec christianarum nec vendant eis calciamenta nec diploydes nec caligas. nec cōsuant vestimēta sua: nec suas diploydes nec aliquā aliam rem. Et quicunq cōtrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Quod nō trapezete nec portēt mercantias.



Vicesima prima ordinatio est q null⁹ nec aliqs iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meorū regnorū. et dominiorum sint trapezete nec portet mercantias aliquas ad vēdendū christianis vtriusq sexus sicut oleum atricum et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunq contrarium fecerit q habeat et dent ei pene in hac altera lege supradicta contente.

¶ Quod omes christiani possunt accusare delinquentes in his.



Vicesima secūda ordinatio est q oīum supradictarū penarū sit accusator quecunq persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunq persona extranea. et q talis accusatio habeat i premiū tertiam partem morabetinorū penarum supradictarum pro se et alie due partes sint p camera mea: sz est merces mea q nullus nec aliq per seipsos capiāt intreugent aliquē iudeum nec iudeam sarracenū nec sarracenā quousq cognoscentur ad iudicium et sint auditi et conuicti iuridice.

¶ Quod fugientes possunt capi et perdant omnia bona sua.



Vicesima tertia ordinatio est q iudei et iudee. sarraceni et sarracene meorū regnorum et dominiorū qui recesserint extra illa et fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco q perdant ipso facto omnia bona sua que portauerit et sint pro illo vel p illis q eos ceperint et ipsi sint mei captiui imppetuū.

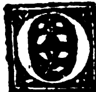
¶ Qd nulle pene nec alique illarū hic expressarum possunt amouere



Vicesima quarta et vltima ordinatio est qd nulle nec alique pdictarū penarū ciuiliū et crimialiū possint amouere nec circa eas vel aliqnam earum dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma

torini nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarũ ciuitatum: villarũ: z locorum. dato etiã q̄ sint domini z habeant merum z mixtũ iperiũ in illo sub pena q̄ perdãt dominium z officia q̄ habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruentur z manuteneãtur eo modo quo supradictũ est. mando oĩbus iudicib⁹ z pretoribus z consilijs z iurats z iusticijs z maiorinis algazelijs z alijs officialib⁹ z iustitijs quibuscũqz meorũ regnorum z dominiorũ. q̄ publicẽt z mãdẽt pconizari in qualibet vna ciuitatuz et villarũ z locorũ meorũ regnorum dominiorũ vnusquisqz ĩ suis iurisditionibus: vt obseruent z adimpleantur eo modo quo dictum est z q̄ supradicta consilia z iustitie z officiales. nec aliqs eorum: nec alique alie persone prelati vel laici cuiuscũqz status z cõditionis existant predictorũ meorũ regnorũ z dominiorũ. q̄ nõ sint ausi facere nec ire contra illud: nec cõtra partem eius ĩ aliquo tẽpore vllo modo sub pena mercedis mee z predictarũ penarũ suprapositarũ. z de his oĩbus pcepi dare literas meas z q̄ternos sigillatos sigillo meo In cõplemẽtũ supradictorũ dats ĩ valleoleti vicesima die ianuarij anno natiuitatis dñi I Millesimo quadringentesimo duodecimo.

De statu iudeorũ ĩ regno castelle.



Ctau⁹ z vltimus articulus est q̄lis status iudeorũ pnunc in regno isto castelle. lz optĩe ordĩata sint et iure canonico z ciuili. ac regia ordiatiõe regni q̄ supradicta sũt. In hac cõsideratione peccatis tamẽ exigẽtibus precipue prelatorũ et pncipũ aliorũqz dñorũ nihil vel modicũ de oĩbus supradictis obseruãt iudei. Quia ex nimia cõseruatione eorum z frequenti munerum acceptione iã venerũt in profundũ malorũ: vt insensibiles facti ad voces predicatorũ z clamores gementiũ non soluz pauperũ. sed etiã pluriũ aliorum in oppositum facti ceci retorquẽtes iudicia sua fauores ad libitum consequũtur. ex quib⁹ plurima mala oriuntur ĩ populo precipue in fide z moribus cum multi xpiani facti sunt iudei vel melius dicam erant occulti iudei. z facti sunt publici. Alij sunt sarraceni facti. Alij vero vtunt circũcisione. Alij cerimõias alias iudaicas obseruãt impune. Ex hoc z tyrannica rabies cõtinue crescit in regno: astutijs z ꝯsilijs iudeorũ qui ad hec z similia inueniẽda inter ceteros homines prompti sũt Et q̄ vereor calamo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dati in reprobũ sensuz multi de pplo qui immaculatus hactenus fuerat ceciderũt in passiões ignominie masculi in masculos turpitudinẽ operantes in eũ vsuz qui ꝯtra naturã est. laudãtes se p vicos z plateas crimẽ pessimũ cõmisisse. vt dei occulto iudicio cũ dixerit pax z securitas tũc eis repẽtinus veniat interit⁹ sicut z iudicia terribilia de⁹ fecit in vindictaz pdicti criminis

per diluuiū generale Gen̄.vi.⁊ p
pluuiā ignis sulphuris sup has ci
uitates Gen̄.xix.⁊ per occasionē
tribus beniamin: ⁊ destructionē
oīm suarū ciuitatū ⁊ locorū iudi-
cū.xix.⁊.xx.capl'is. Et p destructio
nē hyspanie igne ⁊ gladio tpe re
gis roderici vltimi gothoꝝ regis
quia peccata carnis turpissimi re
gis vitise sui predecessoris qui iu
deos introduxit in regno. Et pec
catū regis roderici sui successoris
circa filiā vel vxorē comitis Juli
ani fuerūt potissima causa exter-
minij hyspaniarū: vt colligitur ex
chronica generali hyspanie: vt ex
collectario hystoriarū fratris Jo-
hannis de podio. Auertat dn̄s 3
sentētiā ne pereāt boni cū malis
predicta mala ⁊ plurima alia cogi
to oriri ex nimia conuersatione: et
fauore infideliū in malis. cōtra sa
croꝝ canonū sanctiones nō atten-
dētes pericula q̄ ex predictis oriun
tur. sicut notat Inno.iij. scribens
ep̄o senonen̄.⁊ ep̄o parisien̄. sic di-
cens. Et si iudeos quos ppria cul
pa submisit ppetue seruituti pie-
tas xp̄iana receptet ⁊ sustineat co
habitationē illoꝝ. Ingrati tamē
nobis esse non debent vt reddant
xp̄ianis pro gratia contumeliā et
de familiaritate contēptum q̄ tan
q̄ misericorditer in nostram fami
liaritatem admissi nobis in illā re
tributionē īpēdūt: quā iuxta vul-
gare puerbiū mus ī pera serpens
in sinu ⁊ ignis in gremio suis con
sueuerūt hospitibus exhibere. pa
dent hec extra de iudeis.ca.⁊ si iu-
deos. Vere iudei istius regni sup

oēs iudeos ingratissimi sunt chri
stianis. cum sustentētur tanq̄ do
mini in isto regno qd' alibi minie
fit p̄sertim in francia ⁊ anglia vt
supradictū est.vij. cōsideratiōe vt
impleatur illd' Exo.xxiij.c. Nō ha
bitēt in terra tua ne forte peccare
te faciāt. In alijs tn̄ regnis si ali-
qui sunt vitā captiuitatis ducūt
⁊ non solū inter xp̄ianos qd' iuris
est. sed etiā in regnis machometo
rum vbi xp̄i incarnatio credit p̄o
pter errorē quē tēptauerūt iudei
cōtra xp̄m iter eos ducūt vitā ma
gis miserabilem q̄ inter xp̄ianos
⁊ captiuerij efficacis ac magis ha
bent eos odio ⁊ contēptui q̄ chri
stiani. Cū eñ principiū xp̄ianorū
detestabilis auaricia eos pp̄ter lu
cra temporalia sustineat ⁊ xp̄iana
mancipia ipsis habere permittat
⁊ immoderato vsurarū fauore chri
stianos expoliari cōcedat. Ipsi ta
men iudei apud sarracenos abie-
ctissima ⁊ vilia operantes manci-
pia ⁊ serui sūt paganoꝝ. Et extre
mis cōditionibus inter eos cōmo
rari permittuntur. Et si in aliquo
contingat eos cōtra leges macho-
meti vel in vituperiū ei' aliquid
operari crudeli examinatione con
tra eos procedūt. ¶ Unde legi q̄
quidā iudeus peritissim' hyspa-
nus dictus rabi abraā dela.capa.
sic cognominatus erat. q: ita pau
pererat q̄ nunq̄ habere potuit ni
si illam capā veterē quā ducebat
continue qui multa audiens de se
pultura: ⁊ simulachro machometi
pendēti ꝟtute adamantiū ⁊ q̄ ei'
ornamētū erat innumerabilis va

loris disposuit ire illuc sub habi-
tu sarracenico. et sic factū ē. Et cū
esset circuncisus et linguam sciret
arabicam et caldeā incognitus p
trāsiuit reputatus sarracen⁹. Et
cū veniret in mecā. et ibi si finge-
ret religiosum ſm legē machome
ti et vt talis accept⁹ et quasi facti
confidentes de eo ingrediebat lo
cum illum vbi simulachrum erat:
q̄ omnibus non licebat. et cum vi-
dit tēpus oportunū adhibitis ali
quibus succis aliorum et aliquib⁹
sanguinibus debilitata fuit virt⁹
adamantinā. et cecidit simulachruȝ
fractūq̄ʒ est opus mirabile. et acci-
piens aliquos lapides preciosos
quos voluit fugit in iudeam. et ex
inde in hyspaniaȝ. Cum vero die
quadā magne festiuitatis sarra-
cenorum vellent simulachrū vide
re et venerari. q: non erat eis lici-
tum omni tempore intrare: iuene-
runt fractum et turpiter concúlca
tum requirentes diligenter malefa
ctorem. Inuenerunt finaliter q̄ il
le qui se fingebat religiosum fece
rat et cognouerūt q̄ non sarrace-
nus. sȝ iudeus erat. Querētes er
go euȝ per omnes suas puincias
et nō inueniētes, quadringētas sy
nagogas iudeorum destruxerūt.
quaꝝ vna fuit synagoga toletana
Cuȝ tunc illa ciuitas a saracenis
possideret. ¶ Nūquid horribilia
cōmiserūt in regno isto, speciali-
ter circa sacramentū corporis do-
mini iesu christi. et cōmittunt cuȝ
illud possunt vel furari vel a cupi
dis emere christianis. Non suffice
ret liber magnus capere eoruȝ cri
mina circa hoc. Sȝ dixi vt excecā
tis plātis et principib⁹ alijsq̄ʒ quo
rū interest intendere punitiōi eo-
rūdē. quātū cūq̄ʒ hec vel alia gra-
uissima crimina cōmittāt oblatis
munerib⁹ seu māmona sue iniqui
tatis expert⁹ sum de eis nullā fie
ri vltionē imo cū accusant ab ali-
quibus oēs supradicti et cōiter in
eorū īsurgūt fauorē. In hoc ergo
regno iudeoꝝ nō grauatur capti
uitas cum ipsi terre pinguedineȝ
edant et bona nō laborant terram
nec eaȝ defendūt. Sed malicijs et
astutijs suis labores xp̄ianorū de
uorāt. et coꝝ sunt bonorū heredes
sicut de eis scriptū est. Hier. v. c. si
cut decipula plena auibus: sic do
mus eoꝝ plēa dolo. Ideo magni
ficati sunt. et ditati incrassati et im
pinguati. Sic ergo pditiones et
mala iudeoꝝ vt dictū est trāseūt
sine pena et peccatis exigentibus
semp in regno isto aliqui ipsoꝝ ni
mis valēt cū regibus et ea q̄ ad re
ges ptinēt ptractāt: et talib⁹ se im
miscent: q̄ habent sub iugo et dñio
xp̄iāos. Et ideo i regno isto tēpo
ribus fere oībus obtinent priuile
gia iuxta velle. semp etiā i domo
regia ē vn⁹ magn⁹ miles vel plu-
res q̄ eoꝝ est aduocatus et defen-
sor a quocūq̄ʒ accusante. et sic ceci
iudei cecos efficiūt xp̄iāos regni
istius. Unde accidit pūerbiū anti
quoꝝ vidistis hic cecū q̄ vidētē
excecauit. cum tamē scriptū sit p
uerb. xix. non decēt stultū diuitie
nec seruū dñari principib⁹. ¶ Sȝ
arguet hic iude⁹ si nos viuim⁹ hic
in captiuitate et meli⁹ et illaborio-

sius vt tu dicis. Ex hoc sequitur q magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cum fueritis in terra inimicorum vestrorum. nec odio vos habebo: vt imponam finem federi quod pepigi vobiscum. Respondetur q iudeorum solatium in vita est propter peccata principum istius regni vel subiectorum suorum qui eos adiuuant in hac vita. Sed ad dictum mosaycum cum dicitur q non imponeret finem eis cum in captiuitate essent. dico hoc fuisse duabus de causis. Una ut perpetua captiuitate ipsi maneant propter ingratitudinis memoriam redemptionis messie iesu christi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium sempiternum et ignominiam eternam que nunquam obliuioni delebitur. Secunda causa est non possunt homines se excusare: quin peccatis et aliis malis subiiciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebunt. Nam videmus naturaliter animalia procreari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi in corpore etur. et aer corruptus in talium sustentatione minuatur: vt aer purus remaneat aliis animalibus sine dano. ¶ Censeo et de hoc testimonium perhibeo q summus pontifex et reges ceterique principes christiani deberent adhibere remedium in predictis cum effectu cum imperatores et alii domini antiqui non permiserunt eos viuere inter nos: nisi vt de morte christo iesu illata mundo testimonium perhiberent: quod in captiuitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. j. articulo. Et vt verum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxiij. quomodo moyses eis maledictiones don auit dicens. Seruies inimico tuo quem immittet dominus tibi in fame et siti. et nuditate et omni penuria et imponet iugum ferreum super ceruicem tuam donec te conterat. et sequitur. et erit vita tua quasi pendens ante te timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dices quis mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis et propter ea que tuis videbis oculis: quare videtur q non est intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tanta libertas eis incentiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno nunquam plaga discedat: sicut scriptum est Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit. Incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deum factorem suum: et recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima conside ratio et vltima huius tertii libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tempore permiserit periclitari inuoluti cecitati et criminibus tam horrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui relicti fuerint non peribunt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viij.

explicabitur pñctis. Primus erit quare iudeoꝝ cõitas nõ cõuertit ad fidẽ xp̄i. Secũdus si aliq̃ eoꝝ voluerit cõuerti vtrũ sint recipiẽdi. Tertius q̃s mod⁹ ꝺꝫ teneri in receptiõe iudeoꝝ ad fidẽ. Quart⁹ an iudei sint cõpellẽdi ad recipiẽdũ fidẽ xp̄i. Quit⁹ qua pena sint feriẽdi cõuersi iudei redeũtes ad iudaismũ. Sext⁹ q̃n recipiẽt anti xp̄um ꝛ decipient ab eo. Septimus q̃n cognoscẽt se deceptos ꝛ cõuertent ad viam veritatis iesu xp̄i dñi nostri. Octau⁹ erit an tẽpus antixp̄i quo iudei sunt ꝯuertẽdi possit determinate cognosci ꝛ de signis tp̄is eius aduentus.

¶ Quare iudeorũ cõmunitas nõ conuertit ad fidem xp̄i.

PRimus isti⁹ consideratiõis pñct⁹ ẽ q̃re iudei in pñti tp̄e nõ cõuertunt ad fidẽ iesu xp̄i. Rñdetur ꝙ ad hoc possunt .iiij. assignari causẽ satis efficaces. Pria est icõsideratio veritatis aduẽt⁹ xp̄i. Pro cuius intellectu notãdũ ꝙ in libris thalmuth ꝯsiderant tres species materierũ. quarũ vna est placitorũ siue causarũ ciuiliũ ꝛ criminaliũ ꝛ de aliis dependẽtib⁹ iter gẽtes eoꝝ. ꝛ hec assimilant legib⁹ iperatorũ inter nos. Scd̃a species est eorũ q̃ vetant vel licentiãtur in lege sicut sunt cibi ꝛ alia ꝛ que sunt res mũde ꝛ q̃ immũde ꝛ de sacrificiis ꝛ ordinatiõib⁹ ꝛ festiuitatib⁹ ꝛ hec sunt iter eos sicut decreta iter nos. Tertia spẽs materie est hystoriarum legis siue creatiõis mũdi vt vite antiquoꝝ patrũ ꝛ miraculoꝝ i lege ꝛ de aduentu messie ꝛ cõditiõib⁹ ei⁹: ꝛ de resurrectiõe mortuoꝝ ꝛ de die iudicii: ꝛ de iferno ꝛ padiso: ꝛ hãc pticulã tertiã vocãt iudei agadoth i. annũciatiões ꝛ singulare vocãt agada. i. ãnũciatio. Itẽ vocãt ea idiasor. i. glose morales: ꝛ singulare vocãt idias. Et p̄dicte annũciatiões ꝛ glose morales nõ sunt oẽs diuisim ab vna pte imo sunt disp̄se p diuersas partes librorũ thalmuth intantũ vt post septem vel octo lectiões veniet aliquã auctoritas p̄dictarũ annunciationum. Cũ ẽ rabini scolarũ thalmuth legũt suas lectiões inquãtũ ptinẽt ad primas duas spẽs materiarũ declarãt illa optime cũ oĩbus illis glosis ꝛ expositiõib⁹ ꝛ innouationib⁹ q̃ possunt ad ꝓpositũ suum applicare. Sꝫ cũ accedũt ad locũ q̃ in aliquo tãgit materiã tertiaꝫ scꝫ ãnũciationũ. dimittũt illud ꝛ nolũt legere dicẽtes ꝙ est res de qua nõ exit aliq̃s fructus q̃d ipsi faciũt q2 nõ ẽ itẽtio eoꝝ laborare nec ꝯsiderare nisi materias q̃ sũt de pane lucrãdo ꝑ quib⁹ ppl̄s eorũ vulgaris honorãt eos ꝛ dãt salariũ: ꝛ hic modus obseruat p omnes rabinos in oĩbus terris ꝛ in omnibus tẽporibus ꝛ in omnib⁹ scolis eorũ. Et hec causa pricipalis obstinatiõis eorũ est q2 scꝫ nõ considerãt nec vident ea que ptinẽt ad p̄dictã tertiã spẽm ꝛ vulgaris eoꝝ popul⁹ manet ignorãtia excecat⁹. ¶ Scd̃a causa est in cõferẽtia auctoritatũ sacre scriptu-

re qꝛ dato q̄ꝺ aliquo modo cū occurrit aliq̄d i lectiōib⁹ suis de tertia materia cōsiderēt nō est mirū si vna auctoritas vl̄ due vel tres nō explicēt ad plenū ꝟitatē salutis cū aliq̄n videant̄ aliq̄ auctoritates vel obscure vl̄ cōtrarie ſꝫ deberēt illas scripturas ad inuicēʒ cōferre cū oībus ꝓphetijs tāgētibus illā materiā ꝛ deberēt videre glosas ꝛ trāslatiōes chaldaicas q̄ facte fuerūt ꝑ duos doctores: q̄ inter eos ꝓ magis autēticis habent̄ cū illi sup̱ easdem auctoritates loquant̄ ꝛ nō est dubiū q̄n ſtati illuminarent̄ a spū̄scō si tales cōferētias scripturarū cū eorū circūstātijs facerēt vel viderēt veritatē sole clariorē. Vn̄ augustinus in lib. octuaginta triū q̄stionū. q. lxix. nō pōt inquit oriri error qui palliat̄ noīe xp̄iano nisi de scripturis nō intellectis: ꝛ hoc iō qꝛ antecedētia ꝛ subsequētia nō cōtulerūt vnde ibidē solet circūstantia scripturaꝝ illuminare s̄niam. Vnde hereses sunt orte ꝑ se legēdo q̄ cōferendo repulse sunt qꝛ cōferētes diuersas s̄nias adduxerunt q̄ ex se iuicē mutuo iueniri potuerīt qualiter essent intelligēde: ꝛ hoc mō meruerūt cognoscere veritatē ꝛ venire ad viā salutis. Venerabilis petr⁹ alfonsi ꝛ magister alfonsus ꝛ magister iohānes ꝛ hieronymus de scā fide de q̄bus sepe facta est mētio in isto volumine q̄ solēnia opera fecerunt recognoscentes veritatē fidei catholice ꝛ errorē i quo fuerāt iuoluti. ¶ Tertia causa q̄ impedit conuersionē aliquorum iudeorū est inordinatus amor ad vxores ꝛ filios ꝛ parētes. Unde expertus sum in hoc casu cū venerit ad me quidā de sapiētioribus iudeis isti⁹ regni qui mecū cōferēs de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fidē xp̄i. ꝛ q̄ ad hoc induct⁹ erat diligēti studio scripturarum nō solum biblie sed etiaꝫ thalmuth ꝛ philosophorū. Cūq̄ȝ ab eo quererē quare nō efficiebat̄ xp̄ianus. Respondit q̄ imo summe desiderabat hoc ipsere. Sed qꝛ habebat patreꝫ qui eū tenerrime diligebat cogitās q̄ cū sciret p̄ tristitia moreretur. Dixit q̄ nō vincere poterat seipsum nisi faceret cuꝫ consensu patris. Dicebat etiā q̄ nō erat ali⁹ modus vt predictū cōsensum posset habere nisi q̄ ego tenerē modum cum rege vt ipse caperet̄. ꝛ poneretur in carcere ꝛ ide scriberet patri suo q̄ esset necesse q̄ꝺ efficeret̄ xp̄ianus qꝛ aliter nō posset euadere mortē Mihi autē nō placuit hic mod⁹ palliatus mēdacijs in lege xp̄i qꝛ q̄cquid ipse haberet i corde de veritate fidei. ppl̄s acclamaret i p̄m nō fuisse factum xp̄ianum voluntarie sed cōpulsus carcerib⁹ ꝛ timore mortis q̄ꝺ non est honestum in lege christianoruꝫ qꝛ pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisq̄ȝ patrem ꝛ matrem vxorem ꝛ filios fratres ꝛ sorores ꝛ agros vt centuplum accipiat et vitam eternā possideat. Durauit collocutio predicta inter me ꝛ predictuꝫ iudeū fere per quatuor annos nec adhuc est fact⁹ xp̄ian⁹ du

rante i eo ipedimẽto p̄dicto amoris paterni inordiati. ¶ Nõ min⁹ etiã detinet eoꝝ aios ne ↄuertantur. cupiditas inordinata diuitiaꝝ p vsuras cũ hec sit pinguis q̄dam acq̄sitio diuitiarũ sine labore. Uñ dicit̃ in thalmuth ꝙ quedã dñа dixit vni rabino: q2 vidit ꝙ erat pulcher ꝛ gratiosus. Silĩs est facies tua habẽti gregẽ porcoꝝ vel comprestãti pecuniã suam ad vsuram ¶ Quarta cã que ipedit ↄuersionẽ iudeoꝝ est inclinatio magna ad opiniones ꝛ ↄstitutiões ꝛ cerimonias ꝛ cõsuetudines quas habuerũt ꝛ habẽt in thalmuth. In quib⁹ toto tẽpore vite sue fuerũt nutriti. Uñ p duo exẽpla hoc ostẽdit̃ de iudeis ad litterã Hier. xiij. Primũ exemplũ est de nigredine ethiopis. Uñ dicit̃ i tex. Si mutare põt ethiops pellẽ suã q̄si dicat nõ põt mutare nigredinẽ suã. Secũdũ exẽplũ est de pardo q̄ nõ p̄t mutare varietateꝫ pellis sue. Uñ dicit aut pard⁹ varietates suas q2 vtrũq3 p̄dictoꝝ est a natura: sic est de iudeis ꝙ nõ possunt reuerti ad bonũ ꝓpter cõsuetudinẽ ad malũ q2 cõsuetudo est quedã natura vt dicit phylosoph⁹ in libro d̃ memoria ꝛ reminiscẽtia. ¶ Sciẽdũ tñ ꝙ hec similitudo nõ tꝫ simpl'r: sꝫ tm̃ secũdum q̄d. Illa eñ natura q̄ est cã nigredis ethyopis i nullo subiacet impio rõnis: ꝛ ideo ethiops nõ põt illã immutare quãtũcunq3 conet̃ ad hoc sed habitus ex consuetudine peccandi gñatus ꝛ p modũ nature iclinãs ad malũ cau sat̃ ex iclinatiõe appetit⁹ sensitiui q̄ nat⁹ est obedire rõni. Et ĩõ p conatũ liberi arbitrij ad oppositum põt reuerti ad bonũ. tñ cũ difficultate ꝓpter habitũ iclinãtẽ ad oppositũ: ꝛ h̃ d̃r ĩpossibile sꝫ q̄d put d̃r. v. metha. vno mõ d̃r ĩpossibile qđ vix põt fieri aut cũ difficultate In exẽplis aũt posit' de ethyope ꝛ pdo est ĩpossibile simpl'r scđꝫ naturã. tñ deo nõ est ĩpossibile. Hec sunt nicolai de lyra ĩ p̄dicto passu ꝛ i ꝟitate magna virt⁹ cordis ẽ necessaria vt possit hõ declinare ab his i q̄b⁹ a pueritia fuit nutrit⁹ cũ illa doctrina q̄ a teneris ãnis est ĩbibita sit diuturna: nec oẽs hoies sũt sufficiẽtes violentare ꝓprias volũtates vt sic̃a dimittãt nisi solũ illi q̄b⁹ de⁹ fecit tãtã gr̃iaꝫ vt cõtẽnerẽt gaudia ꝛ bona tpalia cuꝫ nihil sint in cõpatatiõe bonorum sp̃ualiũ ꝛ amplexẽt̃ verã spẽ saluatiõis aiarũ suarum: ꝛ boni finalis eterne beatitudis earũ sicut p̄mittit̃ veniẽti ad xp̄m esa. lviij. Et requiẽ dabit tibi dñs de⁹ tu⁹ semp. Et iplebit splẽdorib⁹ aiaꝫ tuã ꝛ ossa tua liberabit ꝛ eris q̄si hort⁹ irrigu⁹: ꝛ sic̃ fõs aq̄rũ cui⁹ nõ deficient aque: sic ꝛ xp̄s ait mat. xi. Regnũ celoꝝ vi patit̃ ꝛ violẽti rapiũt illđ. ꝛ iohã. vi. Nẽo p̄t vẽire ad me nisi pr̃ me⁹ q̄ misit me traxerit eũ.

¶ Utrum iudei volentes cõuerti sint ad fidem recipiendi.



Ecũd⁹ pũct⁹ est vtrũ iudei sint recipiendi q̄ volũt ad fideꝫ xp̄i ↄuerti hoc dico q2 m̃lti eoꝝ fuerũt ꝛ sũt

ita mali q multa dāna faciū t i ecclesiā dei. Verūtñ facta diligenti examīatiōe de mō aduēt⁹ eoꝝ nō sūt repellēdi ex q̄ volūt itrare sub aliis fidei xpiane ꝛ lꝫ nō faciāt bona itētiōe sꝫ ppter lucrū tpale tales baptizati sunt ꝛ recipiūt sacrā lꝫ nō rē sacramēti q̄ est gra. tales ppe saluationē sūt cū pietate dei pl⁹ q̄ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo itrarēt. Et ppter h̄ dixerūt sapiētes istī q semp dꝫ hō laborare i lege lꝫ nō faciat bona itentiōe: qꝛ ex h̄ poterit venire ad bonā intētionē Et sic iudei talr veniētes poterūt venire ad rectā itētionē fidei cuꝫ dei adiutorio vl ex vsu q̄ exercitabunt i ea. vl qꝛ de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic eā cognoscāt i suis opib⁹ vel qꝛ dabit eis aliq̄s tribulatiōes vt corrigant ꝛ redeāt ad bonū vel qꝛ adiscēt ex h̄ ꝛ filib⁹ libris q̄ osñdūt radicē fidei iesu xpi vt messie diligēter i eis studēdo vl ex eo q ifomabūt ꝯtinue a pdicatorib⁹ euāgelicis fidē xpi nūciātib⁹: ꝛ si tales ifelices fuerīt indurati itrinsec⁹ iudaica pfidia: habebūt forte eoꝝ filij vel nepotes seu alij q̄ ex eis pcedēt cognitionē huius catholice veritatis ꝛ saluabuntur.

¶ Quis sit suandi mod⁹ iudeos ad fidem christi recipiendo.



Erti⁹ punctus est scire q̄s modus dꝫ teneri i receptiōn eiu deoꝝ venire volētiū ad fidē xpiane q̄stū possibile fuerit des occasio maloꝝ q̄ sentimus a spū sancto: mod⁹ ordīatus est a quo qꝛ vt cōiter deuiāt recipiētes nō est mirādum si talr receptos non experiamur veros esse xpianos ꝛ ideo recipiēdi sunt cuꝫ multa deliberatiōe ne ad vomitū redeāt. ꝛ mod⁹ ponit in decretis de ꝯse. dis. iiij. iudei. vbi sic h̄r. Iudei quoꝝ pfidia frequēter ad vomitū redit si ad leges catholicas venire voluerint p octo mēses inter cathecuminos eccl̄ie limē introeant: ꝛ si pura fide venire noscunt tūc demū baptismi grām mereant qꝛ si casu alio periculū infirmitatꝫ intra pscriptū tp̄s incurrerit ꝛ desperati fuerint baptizent. ¶ Et si queras an debeat talis iude⁹ aliquā abstinētiā facere vel cē dies queri signa ad sacrū cōferēdū. Respondet q vtrūq dꝫ fieri vt pꝫ de cōse. di. iiij. ne qd absit. vbi sic dicitur. Ne qd absit lōga dilatio retro possit a ias iudeorum reuocare frē nr̄o epō loci illi⁹ loquere vt penitētia ac abstinētia. xl. dieꝝ idita aut die dñica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos oīpotētis dei misericordia protegēte baptizes. Sic ergo pꝫ q iudei i die dominica vel aliq̄ solēni die dñi baptizari. ¶ Sed nunqd iude⁹ q̄ est seru⁹ xpiani si baptizet fiet liber. Rūdetur q nō: sm Ray. sed remanet seruus qꝛ seruit⁹ introducta est de iure diuino. di. xxvj. dic. vj. ꝛ per ius gētiū ꝛ iure canonico cōfirmatuꝫ xij. q. ij. eccl̄iaꝫ. ꝯcordat gotfrid⁹ ꝛ hostieñ. Addit Ray. q vbi de bōa cōsuetudine nō solēt eē xpiani serui consulerem qd dominus in re

missioné peccatoꝝ manumitteret eũ. vel saltẽ ꝙ pecunia mendicata vel seruitio ad tpˢ pstito secundũ arbitrium boni viri redimeret se. xii.q.ii. Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere.



Quartus punctus est si iudei sint cõpellẽdi ad recipiẽdũ baptismuꝫ: hic sunt duo vidẽda. Primũ est de puulis iudeoꝝ. ꝛ ẽm de adultꝭ iudeis. Ad pmũ rñdet .s. Thomas in scda scde.q.liii. ꝙ nõ lꝫ inuitis pentibꝰ. Sꝫ qñ ad ãnos discretionis puenerit pñt fidẽ suscipere ẽt parẽtibꝰ iuitis. Cõcordat guilel. dicẽs ꝙ nec lꝫ nutricibꝰ occulte baptiȝare puulos iudeoꝝ. Si tñ i articulo mortis puuloꝝ hec facerẽt nõ credo ꝙ peccarẽt. Doctor vero subtilis scotus in.iiii.di.v. dicit ꝙ pueri iudeoꝝ pñt auferri pẽntibꝰ iuitis ꝛ baptiȝari ꝛ hoc p pricipes legislatorẽs. qꝛ legislatorẽs pñt ordinare ad salutẽ vniuscuiusqꝫ sub diti velit nolit. Ita põt princeps ecclie vbi gra. Si respublica indigeret bellatoribꝰ ꝛ iudei filios suos talit differrẽt ꝙ eẽnt inepti ad bellãdũ. tũc pnceps posset eos auferre a parẽtibꝰ ꝛ ipis inuitis posset eos facere nutriri ꝛ instrui ad bellãdũ ita vꝫ in pposito. Alii dicũt ꝙ nõ dꝫ fieri qꝛ ecclia tenet oppositũ sꝫ hoc nihil est qꝛ quotidie pñt ab ecclia noua institui p salute cõi. Alii dicũt ꝙ nõ dꝫ fieri ppꝫ pphetiã Esaie. qꝛ relique israel salue fiẽt sꝫ hoc nõ obstat qꝛ hoc põt intelligi de fidelibꝰ: vel qꝛ ẽt pñt aliq̃ in aliqua isula saluari. ¶ Ad scdm scꝫ ð iudeis adultꝭ vtrũ sint ꝯpellẽdi ad fidẽ suscipiẽdã. hic dicit supradictꝰ doctor scotꝰ vbi.s. ꝙ oẽs ðberẽt ꝯpelli ad fidẽ qꝛ melius est ꝯpelli ad bñ agẽdũ q̃ male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriẽdi sint iudei cõuersi ꝛ ad ppria istituta redeũtes



Quintus pũctus est qua pena sunt feriẽdi iudei ꝯuersi redeuntes ad vomitũ iudaismi. ꝛ lꝫ supradictuꝫ sit de pena q̃ feriri dñt a iure. nũc libet h̃ explicarꝫ duo. Prio q̃ pena sint feriẽdi ex lege regni. Scdo q̃ pena sint feriẽdi ex lege regni per eos istituta. Circa primũ notãdũ. ꝙ in h̃ regno castelle est liber q̃dã antiquoꝝ regũ gotthoꝝ q̃ lingua nra dr el furo iuzgo. vbi libro.xii. ti.ii.c.xvii. ad lrãm pdictoꝝ pena ponit vt sequit sicut xpiani debẽt cõqueri de illoꝝ malis q̃ veniũt ꝯ. sanctã fidẽ iesu xpi. Ita dñt tenere tales modos ꝙ nullus hõ possit hẽre veniã q̃ dimittit meliꝰ pposi tũ ꝛ redit ad peius. Et qꝛ audacia crudelior ꝛ mirabilior dꝫ hẽre crudeliorẽ penã ꝛ maiꝰ tormẽtũ. iõ statuimꝰ hãc legẽ. ꝙ ois xpianꝰ ꝛ maxie illi q̃ nati sunt de xpianis siue sit vir siue mlier. q̃ iuentꝰ fuerit ꝙ circũcidatꝫ vꝫ ꝙ hẽat mores iudeorũ vꝫ q̃ sit inuentꝰ de cetero ꝙ deꝰ nõ mãdet redirꝫ ad iudaismũ. recipiat mortẽ a xpianis vꝫ a nobis et sic punitꝰ crudelissimis penis vt itelligant q̃tum est exosum ꝛ execrã

municatū malū qd̄ fecit. ꝛ oīa bona sua habeat rex talit̄ ꝙ heredes nec ꝓpositi taliū ꝑsonarū nō ꝯsentiāt ī tali errore. hec ibi. ¶ Scdo declarat̄ q̄ pena sunt feriēdi ex lege ꝑ ipsosmet iudeos ꝯstituta. Uñ in supradicto libro. xij. tit. ij. c. xvij. scribit̄. ꝯstitutio q̄dā siue lex. quā iudei toletani miserūt regi. Sisyndo cuiꝰ tenor talis est. Noster dñe potētissime ac honoratissime rex Sisyndo nos oēs iudei ciuitatis toletane q̄ subscribere habemꝰ vl̄ facere signa infra in hac lege salutes. nos recordamur qd̄ bñ ꝛ iuridice alio tp̄e nos ꝯpellabatis qd̄ faceremꝰ fedus ꝛ scriptū ex precepto regis ritilai q̄ iā transiuit qd̄ oēs deberemus obſuare ꝛ tenere fidē xp̄ianoꝝ ꝛ sic nos oēs fecimꝰ Sꝫ qr obstinatio nr̄e duricíei ꝛ antiqtas erroris patrū nostroꝝ nos impedit ne credamus in dño nr̄o iesu xp̄o veraciter nec teneamus fidē xp̄ianoꝝ firmiter. Ideo nunc spōte ꝛ volūtarie rñdemus vestre altitudini sic ꝑ nobis sicut ꝑ nr̄is vxoribꝰ ꝛ ꝑ filijs nr̄is: ꝑ hūc nr̄m scriptū ꝙ de cetero nō faciemꝰ aliquā ꝯsuetudinē iudeoꝝ iudeis. q̄ noluerint baptizari nec habebimꝰ aliquā societatē cum eis vllo mō nō ꝯtrahemꝰ mr̄imonia cū aliqua nr̄i gn̄is vsqꝫ ad sextū gradū non faciemꝰ incestū cū aliqua muliere nr̄i generis nec nos nec nr̄i filij nec nostraqꝫ gn̄atio. sed tā viri q̄ȝ femine de cetero mr̄imonia ꝯtrahemꝰ cū xp̄ianis nō faciemus circūcisionē nr̄e carnis. nō obseruabimꝰ pascha nec sabbata sicut solebāt obseruare ceteri iudei nec alias festiuitates. nō ꝑparabimus cibos secūdū eoꝝ cōsuetudinem nō faciemus aliquā rem quā habēt alij iudei in vsu ꝛ cōsuetudine nec quō ipsi viuunt sed oēs credimus cuꝫ mūda fide ꝛ cū magna volūtate ꝛ cum magna deuotiōe iesu xp̄i filij dei viui ſm ꝙ euāgelia ꝛ ap̄li mādāt. Et illū confitemur ꝛ honoramus oēs tenemus hāc sanctam legē xp̄ianorum veraciter taꝫ in diebus festiuitatū q̄ȝ in matrimonijs ꝛ cibis ꝛ in omnibus alijs moribꝰ nec dolum aliquem nec aliquā rationē tenebimꝰ cōtra eā ex nostra parte quin nō impleamus ꝛ faciamus oīa que promisimus. ¶ De carnibus porci ꝑmittimus obseruare ꝙ si nō poterimus comedere qr non habemus eas in ꝯsuetudine semper tū oīa que cum eis cocta fuerint comedemꝰ sine tedio ꝛ sine oī nausea. Et si aliquis de nobis inuentus fuerit q̄ͥ faciet ꝯ̄ ea que supradicta sunt vel contra minimū eorū vel ꝙ ausus sit aliqua facere cōtra fidē xp̄ianā. vel si moram fecerimus in faciēdo ea que promittimus verbo seu facto iuramus per illummet patrē ꝛ filiū et spiritūsanctū qui est vnus deus ꝛ trinus qd̄qꝫ quecūqꝫ oīm qui inuētus fuerit trāsisse ꝑdicta vel aliquid eoꝝ ꝙ nos eum cōburemus vel lapidabimꝰ. ¶ Et si forte pietas vestra voluerit eius saluare vitā statim sit factus seruus ꝛ ꝙ detis ipsum ꝛ oīa bona sua cui volueritis pro semper. vel qd̄ faciatis de eo ꝛ de bonis suis qd̄ volue

ritis non solū quia habetis potestatem regis sed quia vobis concedimus per hunc nostrum scriptū. ꝛ istud fedus ꝛ scriptū fuit factū transactis.xij.dieb⁹ kalen̄.martij l.vj.āno quo vos regnastis: h ibi. ¶ Ecce vidim⁹ qua pena feriēdi sunt iudei redeūtes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eorū nō solū ex lege regia sed etiā ex lege ꝑ eos statuta. que nō min⁹ dn̄t obligare iudeos aliaꝝ ciuitatū ꝛ locorū toti⁹ regni ꝙ̄ iudeos ciuitatis toletane. cū illa imperialis ciuitas ab antiquo nomineṫ nec maioris cōditiōis sunt alij iudei alibi ꝯuersi ꝙ̄ toletani. Credo ꝙ si vera fieret inq̄sitio ꝑsertim isto tēpore ꝙ innumerabiles ignibus traderētur de his q̄ iudaizare realiter inuenirenṫ. qui si hic non puniantṫ crudelius ꝙ̄ publici iudei eternis ignibus cremabunṫ.

Quō iudei recepturi sūt ātixp̄m.

Sextus punct⁹ est videri quō iudei recipient antixp̄m ꝛ decipienṫ ab eo. Erit ei antixp̄s ꝫ sanctos nequissimus q̄ nascetur ī babylone. siue generabiṫ de tribu dā. Vn̄ sup illō gen̄.xlix. via dan coluber in via Beat⁹ ysidor⁹ supra pentateucū dicit: ꝙ ē hoc ītelligēdū de antixp̄o ꝛ propterea illa trib⁹ non annumeraṫ in numero signatorū Apo.vij. sup q̄ dicit Beda. ꝙ dan. pretermisit q: de illa tribu nasciturus est antixp̄s cuius aduētus vt ait apostol⁹. erit ꝫ operatiōe ſathane q: totū faciet instigante dyabolo q̄ illū possidebit atq₃ cooperāte. nec tn̄ ita possidebit eū ex toto vt veniaṫ ei sicut humanitati diuinitas in xp̄o. nec ita vexabit eū vt careat rōnis iudicio alioq̄n nō imputareṫ ei quicq̄d ageret sicut furibūdo. ¶ Cōmestor q̄dem dicit ꝙ a pricipio cōceptiōis illi⁹ diabol⁹ in vtero matris ei⁹ descēdet cui⁹ virtute deinceps aletur puer ꝛ nasceṫ ꝛ adolescet. Sed dicūt alij ꝛ forte meli⁹ ꝛ veri⁹ ꝙ more ceterorū hominū a die ꝯceptionis sue habebit angelū sui custodē vsq₃ ad annū discretiōis tunc extolleṫ super oē qō dicit eē deus ꝛ angelorū presidio penitus deserto occupabit eu₃ diabolus qui iō tunc soluendus dicitur. quia totā potestatem suam antiquam sibi relaxata₃ per illū exercebit ꝛ pro volūtate sua inclinabit eū ad malū sicut possessor ad libitum suum trahit iumentū ꝛ in cunctis malis artib⁹ instruet eū. Cum ergo venerit iste impi⁹ antixp̄s filij israel q̄ ab alexādro inter montes Caspios in plaga septentrionali sup occeanū vbi nūc est finis iperij magni canis īter duo castra dicta guth ꝛ maguth fuerūt īclusi vt refert magister hystoriaꝝ ꝛ ſm iosephū facto terremotu in conspectu pricipis mōtib⁹ cadētib⁹ sup mōtes ibidē ꝑti mōtib⁹ ꝑti muro īdissolubili ꝛ portꝭ ferreis obserati q̄ adhuc ibi dicūṫ eē īcārati. nudi īcedētes carnib⁹ crudis ꝛ arborū fructib⁹ viuūt ꝛ ī maximo numero cōsistunt intātū vt ꝫ aliq̄s possent.xxiiij. regna īplere. q̄ etia₃

q̄dā celesti virtute ⁊ mōtiū portarū ⁊ murorꝫ firmitate ⁊ īperatoris de catayo scꝫ magni Canis vel regine Amasonum militia obserati exire nequnt: excepto q̄ durarat q̄ p mōstro ip̄e magnꝰ canis aliq̄s de eis q̄n̄qꝫ portꝫ apertis extrahit ⁊ mirabili gr̄ia ī exercitu suo secum pōit. Isti p̄dicto antixp̄o adiūgētur v̄tute quorūꝫ regnabit ⁊ erit mōarcha potētissimꝰ Et ꝯgregatis alijs iudeis q̄ sunt p orbē disp̄si veniēs hierosolimā circūcidet se dicēs iudeis se eē xp̄m ipsis in lege ꝑmissuꝫ: xp̄m v̄o nr̄m fuisse deceptorē ⁊ magū. oēs itaqꝫ iudei accedētes ⁊ ei adherētes cōfluēt ad ip̄uꝫ: q̄z ipsi nimio d̄siderio feruēt de aduētu messie p quē expectāt a captiuitate liberari decepti signis ⁊ allecti ꝑmissis. ⁊ q̄z videbūt eū oī ꝓsperitate ⁊ gl̄ia clarescere regesq̄ꝫ subiugare Ideo illi lōgo excecati errore eū tāq̄ꝫ verꝫ messiā suū recipiēt ⁊ vt deū colēt: ⁊ tā q̄ꝫ rex ⁊ dn̄s ab ipsis metuet. Et ꝓpterea ap̄lus. ij. ad Thes. ij. vocat eū hoīeꝫ peccati. filiū p̄ditiōis q̄ aduersat ⁊ extollit supra oē q̄d d̄r deꝰ. Aut q̄ colit ita vt in tēplo dei ip̄e sedeat q̄d edificabit ī hierusalē s̄ꝫ q̄sdā: vel vt veriꝰ loquar s̄m alios ipse se dicet templū dei: ostēdēs se tāq̄ꝫ ipse deꝰ sit. hoc est q̄ dicit beatꝰ Aug. xx. de ci. dei. c. xix. q̄ illd̄ q̄ nos habemꝰ de antixp̄o in tēplo dei sedeat. greci h̄nt ī tēplū dei sedeat. tāq̄ꝫ inq̄t aug. ip̄e sit tēplū dei. i. eccl̄ia. ex q̄ dicto accipit argumētū q̄ antixp̄s erit falsus xp̄ianꝰ ⁊ finget se virꝫ ecclesiastici adcōmodatiꝰ nocēdū q̄z s̄ tēplū dei. i. ī modū eccl̄ie. alr̄ aug. hoc idē vult frāciscꝰ de maronis. ī iiij. di. xlviij. q. ij. allegās aug. vbi s̄. ipse ēt vt faciliꝰ xp̄ianos ⁊ iudeos ad ritū suū attrahat diē dn̄icū in fauorē xp̄ianorū. ⁊ diē sabbati in fauoreꝫ iudeorū faciet custodiri vt patet in decretis de cōse. di. ij. ꝯuenit. Sic ergo pꝫ quō iudei decipient ab antixp̄o ⁊ quō recipiēt eū vt messiaꝫ suum et colent.

¶ Quomodo cognoscēt se per antichristum deceptos.



Septimꝰ pūctꝰ est scire quō iudei cognoscent se deceptos per antichristum quomodo conuertent finaliter ad fidem catholicaꝫ Notādum ergo q̄ postq̄ꝫ iudei receperint antixp̄m tāq̄ꝫ messiā suū decepti ex his q̄ dicta sunt in p̄cedēti p̄ūcto tūc mittet deus ad eorū ⁊ aliorum multoruꝫ conuersionē helyaꝫ ⁊ enoch q̄d erit iter occultū aduentuꝫ antixp̄i qui est p natiuitatē ⁊ manifestuꝫ eiꝰ aduētū qui est per predicationeꝫ ⁊ apertaꝫ persecutionē. Tunc ergo predicti helyas ⁊ enoch q̄ viui adhuc ī padiso terrestri reseruant venient ⁊ manifeste se ostēdēt ī hierl̄m ⁊ īcipiēt publice p̄dicare cōtra antixp̄m destruētes eius ꝓcessuꝫ ⁊ declarātes manifeste eiꝰ deceptiōes ⁊ astutias dyabolicas. Ipsumq̄ꝫ coram oī populo arguent mendacē ⁊ fallacem ostendent: ⁊ aperiēt thezauros abscōditos iudeis de veritate salutꝫ fidei iesu xp̄i: et sic

vt dr Malachie vltimo. Conuertet corda patrũ i filios. Glosa ad instructionẽ posteriorũ de fide saluatoris in quẽ z ipsi crediderũt. z corda filiorum ad patres eorum glosa q̃ pcipiẽt fidẽ quã illi habuerũt. A si iudei z xp̃iani pari religione tũc in xp̃m cõsentiẽt. Sic ergo iudei cognoscẽtes se fuisse deceptos in xp̃m credẽt pro ipso mori parati erũt vt dicit Methodi⁹.c.xliiij. milia virorũ ex omni tribu israel pro xp̃o interfecti. ¶ De predicatiõe aũt helye z enoch z facta cõuersiõe eorum scribit Apoca.xj. Dabo duob⁹ testib⁹ meis scz helye z enoch z pphetabunt id est predicabũt diebus mille ducẽtis sexaginta. glosa id est tribus annis sicut ipse xp̃s predicauit: amicti saccis i.p̃dicantes penitentiaz z exẽplo ostendẽtes: hi sunt due oliue id ẽ spiritu sancto vncti: z duo cãdelabra idest lumẽ dantes alijs. Tũc videns antichristus se confusuz z q̃ detecta est ei⁹ malitia exibit i publicã psecutionẽ z occidet eos in hierusalẽ z iacebũt corpora eorum in plateis trib⁹ dieb⁹ z tribus noctib⁹ z dimidio q2 null⁹ audebit sepelire corpora eorũ metu antixp̃i vt q̃cũq3 viderint timeãt eis cõformari. Occisores aũt eorum leti erũt ppter mortẽ eoru3. S3 post tres dies z dimidiũ resurgẽt z occisores audiẽt voces angelorũ dicentiu3 helyas z enoch attẽdite huc z ipsis videntibus ascendẽt in celu3 in nube z istud multũ cõfirmabit iudeos cõuersos ad fidẽ christi per eos Sed z amplius cõfirmabunt p mortẽ antichristi qui scdm̃ q̃ dicit glosa super apostolũ trib⁹ annis z dimidio regnabit. Aũ danielis.xij. Jurauit angel⁹ p viuẽtẽ in eternũ q̃ i tẽpus scz vnius anni: z tẽpora scz duorũ annorũ: z dimidiũ tẽporis.i. dimidij anni scz regnabit antichrist⁹: z idẽ dicit glo. q̃ hoc spacio dr desolatio duratura sub antichristo Quare aũt ita modicu3 regnabit declarat a xp̃o Mathei.xxiiij. vbi dicit q̃ nisi breuiati fuissent dies illi nõ fuiss3 salua oĩs caro: super quo dicit glosa q̃ hec tribulatio quãto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregori⁹ q2 eũ z supbus z infirm⁹ aspicit eos dies quos singulariter mal⁹ intulit misericorditer breuiabit. In finẽ vero p̃dicti tẽporis collocabit papilionẽ z soliũ suũ antichristus in monte oliueti. Et tũc dñs noster iesus xp̃s: vt ait Ambrosius ostendet se ei z interficiet eum spiritu oris sui: idest virtute precepti sui. Ipso nãq3 iesu clamãte in aere morietur antichristus per michaele3 vt dicitur fulminatus, maxima quoq3 pars suorũ vt legitur a michaele interficietur z hoc vniso erit finalis z totalis cõuersio siue cõfirmatio cõuersionis iudeorũ ad fidem christi. ¶ Et si q̃ras vtrũ occiso antichristo statim christus veniet ad iudiciũ. dico q̃ nõ sed secundũ glo. danielis.xij. concedentur.xl. dies ad refrigeriu3 sanctorũ z penitentiam subuersorum Quantũ autem sit spacium inter istos quadraginta dies z finẽ mũ

di nemo scit. Sed qd fiet de mini stris antixpi q remanserit post ei⁹ morte dicit q gaudebut ducetes vxores z dicetes lz priceps noster mortuus sit tn habem⁹ pace z pro speritate zcu talia dixerint repen tin⁹ sup eos veniet interit⁹: z ex tuc ecclesia vsqz ad finez mudi co quiescet pacificata. quia extunc fraudulentia et seuicia dyaboli cessabut. ¶ Visuz est ergo quo iu dei cognoscet se deceptos z quo couertent finaliter ad fidem iesu xpi. ¶ Sz dicet alids nunqd hec finalis iudeoru couersio fuit a p phetis prenuciata dico q sic. Et primo hec prenuciauit Esaias. i. c. x. vbi sic habet si fuerit popul⁹ tu⁹ israel sicut arena maris relique co uertentur ex eo: sup quo dicit tar gu. Si fuerit ppls tuus israel mul tus sicut arena maris residuuz q neqz peccauit: vel q penituerit de peccato couertet. glos rabi. Etia si fuerit israel sicut arena maris pre multitudine ego cosfabo eos vt argetu z redigent in modicuz residuu. Residuu vero illi⁹ modi cu conuertetur ad bonum. Causa vero couersionis in fine mudi po nit in pereth heleus capi. Causa vero couersionis scriptu est aba cuch. ij. quonia adhuc visio ad ter minu z loquetur ad finem et non mentiet si tardauerit rex scz mes sias expecta eu quia veniens ve niet z no tradabit. Et forte dices q nos sum⁹ expectantes z ipe no [illegible]nmo sicut dictu est Esaie. xxx. p pt[illegible]rea expectat dns vt misereat ve stri. [illegible]x quo igit ipse est spectans z nos sum⁹ expectates q retardat re gula iudicij e retardas nos cur ex pectam⁹ ad recipiedu mercede si cut dictu e Esa. xxx. Beati oes q spectat eu. dicit rabi. Cosummati sunt oes termini vel fines z no pe det res nisi i penitetia z in bonis opib⁹ Rabi elyazar dicit si israel fecerit penitetia redimetur: si aut no: no redimetur: sed de⁹ sanct⁹ z bndict⁹ costituet eis rege cui⁹ sta tuta erut durissima sicut ama z re ducet eos ad bonu huc vsqz thal muth trasumptiue i pugioe i par te finali. c. vlti. ¶ Scdo introduci tur oseas ppheta q i. c. iij. sz expo sitione magistri Nicolai de lyra declarat duo. scz statu iudeoz ab ascesioe xpi vsqz ad fine seculi zeo ru couersione finale. De primo di cit dies multos expectabis me h dicit in signu q plebs iudaica spe ctaret messia z adhuc spectat no fornicaberis hoc dicit qz no seruiunt ydolis z no eris cu viro. i. cu xpo a q est mo sepata ppter sua i credulitate hic est ille vir de quo di hier. xxxi. Femina circudabit vi ru gremio vteri sui: sequit sz ego expectabo te. loqtur i psona dei q expectat iudeoru finale couersio ne cosequenter hec declarat p p digiale factu dices qz multos qsi dicat factu predictum designat q dies multos sedebut. i. manebut filij israel sine rege. i. sine pricipe sic videm⁹ q non habent de se re ge nec principem sed alienis regi bus z principibus seruiunt z sine sacrificio. i. sine altari qz non pos sunt sacrificare extra hierusale a

qua sunt expulsi ztēplū destructū z sine ephot.i.sine veste sacerdotali q sublatis sacrificijs cessat vsus vestis z sine serephin.i. imaginib⁹ in quib⁹ demones solēt dare rñsa apud iudeos nō sunt talia ecce iudeorꝝ status ab ascēsione dñi vsqꝫ ad finē. Sequit scdm scꝫ iudeorū finalis conuersio z post hec.i.post iudeorꝝ abiectionē z excecationē reuertent filij israel scilꝫ ab errore suo: z querēt dñm deum suū scꝫ de uote z dauid.i.dei filiū iesum xp̄m z ꝙ sic debeat intelligi ptꝫ ꝑ translationē chaldaicā apud hebreos autēticā q̄ sic hꝫ.post hec reuertētur filij israel z querēt cultum dei sui z obediēt messie filio dauid regi suo. Sequit in textu z pauebūt ad dñm scꝫ ip̄m reuerēdo z ad bonū ei⁹ scꝫ timēdo declinare ab eo qđ bonū est in oculis ipsius z subdit tp̄s in nouissimo dierū.i.circa finē mundi implebit istud. Patet ergo quđ finalis cōuersio iudeorꝝ fuit a ꝓphetis prenūciata ac etiā inter medium tempus.

¶ Utrū certis iudicijs z quib⁹ antichristi cognosci pōt aduentus.



Ctauus et vltim⁹ punctus huius consideratiōis vltime tertij libri est an tp̄s antixp̄i quo iudei sunt conuertēdi possit determinate cognosci. Respōdetur ꝙ ꝓsumptuosum est hmōi viatori quocūqꝫ modo hoc velle inuestigare cū ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus Augu.xviij.de ci.dei.c.lij.declarans dicit de antichristi tempore qñ erit importune oīno querit: si ēt nobis hoc nosse ꝓdesset a quo melius quā ab ipso deo magistro interrogātib⁹ discipulis diceretur: non eñ siluerunt inde apud eū sed a ꝑsente quesierūt dicētes: dñe si in tempore hoc restitues regnū israel. At ille non est inquit vestrū nosse tempora vel momēta q̄ pater posuit in sua potestate: nō vtiqꝫ illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt qñ istud acceperūt respōsuꝫ Frustra igitur ānos qui remanēt huic seculo computare vel diffinire conamur: cum hoc scire. nō esse nostrū ab ore veritatis audiamus quos tñ alij quadringentos. Alij etiam mille ab ascēsione dñi vsqꝫ ad eius vltimū aduētum cōpleri posse dixerūt. quemadmodū autē quisqꝫ eorꝝ astruat opinionē suaꝫ longum est demonstrare z non necessariū: cōiecturis quippe vtunt humanis nō ab eis aliquid certuꝫ de scripture canonice auctoritate profertur. Omnium eñ de hac re calculantiū digitos resoluit z quiescere iubet ille qui dicit nō est vestrū nosse tēpora vel momēta. hec ille. ¶ Huic sentētie Augu. cōcordat falsitas eorꝝ qui tēpus certuꝫ determinauerūt cum tam supradicti: ꝙ etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa noua q̄ in tractatu quē fecit de fine seculi determinat ꝙ antichristus erit vēturus in quartodecimo cētenario a natiuitate christi. z ptꝫ ꝙ sumus iā vltra per.lxxxv.annos. Quidā etiā alius magnus ꝓdicator ꝑ or-

bem discurrēs circa annū domini M.il.ccccx.in sermōe.Ecce h̄ positus est in ruinā: declarauit tēpore suo iā natū eē antichristū p plures visiones ⁊ exēpla cuius oppositū pz. Unus alius parisiē. ɔclusionē posuit affirmatiuā qđ anno dñi. M. ccccviij. ⁊ dimidio debebat apparere ⁊ publicari mūdo et anno dñi. M.ccclxxviij. ⁊ dimidio erat nascitur⁹. patet manifeste in assignatione tpis aduentus antichristi oēs istos defecisse ⁊ deficient quicūqz alij presumpserint predictū tēpus assignare. ¶ Sed dicet aliquis diligēs scire licet tps determinatū presumptuosum sit assignare. nō tamē erit illicitum signa īquirere vt his cautiores reddantur fideles. Dico q̄ verū est nō tamen inquiri debent talia signa curiositate sciēdi: sed animo seipsum ⁊ alios edificādi ī timore dei. ¶ Sed nūquid aliqua talia inueniūtur certa ppinqui eius aduentus. Dico q̄ in sacra scriptura inueniūtur prenūciata noue signa precipua ppinquitatis aduētus antichristi. Primū signū est totius mūdi gñalis perturbatio: de quo Daniel pphetauit in.c.xij. veniet tempus quale nō fuit ab illo tēpore quo gētes ceperūt esse vsqz ad tps illud qđ exponēs xps Matt. xxiiij. dicit qđ erit tribulatio magna qualis nō fuit ab initio mūdi ⁊ ibidem declarādo que erunt iste tribulatiōes: dicit q̄ surget gens ɔtra gentem ⁊ regnū aduersus regnū. pestilētie ⁊ fames ⁊ terremotus erūt p loca terroresqz de celo ⁊c. Scdm signū est scisma ecclesie crudelissimū de quo dicit apostolus.ij.ad Thessalo.ij. Qui tz nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augu.xx. de ciuitate dei.c.xix. dicit quid dixerit.s. apostolus me prorsus fateor ignorare ⁊ ibi recitat Augu. multorū suspitiones circa istud. quidā enī dicūt ipm paulū voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandū calūniam. alij autē credūt neronē antichristum futurū ⁊ resurrecturum. Alij aūt nōdū mortuū sed occultatū donec suo tpe reuelet ⁊ restituatur in regnū. dicit tn̄ ibi Augustinus q̄ mira est sic opinātiū temeritas. Sed istud dictū difficile ibidē pertractās dicit sic non absurde intelligit qui tenet scz imperiū teneat donec de medio fiat idest tollat de medio per antichristū. ipm imperiū vel aliter inqt. donec de medio ecclie exeat ministeriū iniqtatis qđ scz nunc est occultū. ¶ Ex prima aūt expositione accipit argumētū q̄ antichristus pugnabit cōtra romanum imperium ⁊ tunc oportet q̄ ille impator sit fidelissimus qui resistet ei. Ex scda sequit q̄ malum illius persecutionis orietur ab ecclia vt infra tpa sit prius pugna intestina. Has duas illatiōes ponit frāciscus maronis in suis florib⁹ de ciuitate dei. ca. quo supra: Et predicta malicia nihil aliud vr̄ esse nisi scisma grauissimū in ecclia dei siue discessio a fide. Istud est ergo signū precipuum quod debet preuenire antichristū iuxta illđ.ij.ad Thessa.ij.

Nisi venerit discessio primum et reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis etc. quod exponunt doctores de discessione a fide: quod autem sit istud signum manifestatiuum eius aduentus patet: quia postquam dixit qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit: et tunc reuelabitur ille iniquus. ¶ Tertium signum est multiplicatio vitiorum de quo christus ait. Mat. vicesimoquarto et quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit. ii. ad Thimo. iii. c. In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa et erunt omnes seipsos amantes cupidi elati blasphemi: parentibus inobedientes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace. criatores incontinentes. Immites sine benignitate: proditores: proterui: tumidi: voluptatum amatores magis quam dei. habentes speciem quidem pietatis. virtutem eius abnegantes. ¶ Quartum signum est neglectio siue contemptus sane doctrine de quo. ii. ad Thi. iiii erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. ¶ Quintum signum est perturbatio omnis prelature spiritualis et terrenalis iurisdictionis de quo Dan. iiii. In tempore illo non erit princeps. neque propheta: neque dux in populo meo qui scilicet obseruet veritatem vite iustitie et doctrine ¶ Sextum signum est vindicatio diuinalis per flagellum et correctionem de quo Ezechie. vii. Uenit tempus prope est: dies occisionis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum. ¶ Septimum signum erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur: deuiantibus ostenditur salutis via et errantibus manifesta fit semita veritatis: hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum diuini verbi de mentibus hominum dispericbunt sicut notat beatus bernardus in suo euangelio eterno non in solo pane viuit homo: allegans illud Apoca. viii. Et cum agnus aperuisset septimum sigillum factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum namque sigillum vt dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum. quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuersationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi apparent predicare. verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum iesum christum Sed notanter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine et vite: et difformitatem auersionis et dyabolice cecitatis quam auertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia variis modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti euidentiam incipit exclamare sicut in Gen. xviii. ca. de sodomitis et gomoreanis scriptum est. Clamor sodomorum et gomorreorum multi-

plicatus est. Gomorra em̄ cecitas & sodoma pecus silens iterpretatꝛ Ex hac nanq̄ abisso ignorātie dei & malitie mundi successum sumet & prosperabitꝛ antixp̄s sicut Apocaly. xi. ca. scriptū est. bestia id est bestialis & crudelis. antixp̄s ascēdet de abysso id est prosperabitur & successum habebit ex ignorantia mundi que abyssus poterit appellari q2 mūdus tunc ꝑpter defectū diuini verbi ignorātia plenꝰ erit in cūctis bōis ꝑpterea. Iob. xx. capi. ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia nō est in me lumē scilꝫ alicuius necessarie veritatis hoc ibi. ¶ Octauū signum est dubitatio in fide & pullulatio erroris & deceptionū de quo dicitꝛ prima ad Thimo. j. In nouissimis tēporibus discedent quidā a fide attendentes spiritibus erroris: & doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendaciū. ¶ Nonū signuꝫ est destructio ecclesie ad tēpus de quo ꝓphetauit. Iohānes Apoca. xij. q2 mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: & tempora & dimidiū temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat & cōtempletur diligēs lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibꝰ de predictis signis vulneratū: & recurrat diligentissime ad fortissimū defensorē iesum xp̄um dn̄m nostrum qui est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari p̄sidio fides xp̄ianoruꝫ inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quartus de saracenorū bello.



Similiter ut deus tradidit dissoluto iam experiri opꝫ in hoc libro iiij. sarracenorum vires quid scꝫ cōtra nostrum fidei fortalicium possint Pro cuius claro intellectu.xij. considerationes occurrunt intellectui pertractande: quarum prima erit de origine machometi. Secunda de vita ꝛ moribꝰ machometi. Tertia de qualitate doctrine ꝛ legis machometi. Quarta de fundamēto legis machometi. Quinta de concordātia ꝛ discordātia legis machometi cum lege christi in articulis fidei ꝛ sacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de successoribus machometi. Octaua de bello sarracenorum per rationes contra nomen christianum ꝛ contra veritatem vtriusqꝫ legis scilicet christi ꝛ moysi. Nona erit de bellis ꝛ triumphis sarracenorum ꝛ christianorum per arma corporalia vsqꝫ in presens tempus. Decima est de possessione terre sancte per sarracenos. Undecima est de his ad q̄ compelli debent sarraceni viuētes inter christianos de iure ꝛ de his ad que cōpelli debēt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ꝛ de eorum perpetua seruitute sub iugo xp̄ianorum.









¶ De origine machometi.



Prima cōsideratio huiꝰ quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. Primꝰ est de origine machometi quo ad genus ⁊ locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorem. Tertius de origine vtriusqꝫ quo ad tempus.

¶ De origīe machometi quo ad genus ⁊ locum.

Primus articulus est de origine machometi quo ad genus ⁊ locuꝫ. Circa quod notanduꝫ ꝙ machometꝰ originē traxit ex hismaele filio patriarche abrahe. ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimꝰ quē deꝰ eiecit a domo paterna iussitqꝫ morari ī dserto pharā Gen. xxi. cū vocatꝫ. Hic fuit palustꝰ sagittariꝰ īfra eo. c. Habuitqꝫ vexillū altissimū in quo scriptū erat superbia vite sub quo ipē militauit cōtinue ⁊ innumerabiles hoīes ab eo decepti. Hic genuit cedar de q̄ Gen. xxv. q̄ genuit hamel. q̄ techich. q̄ hamessa. q̄ adech q̄ aduc. q̄ adne. q̄ machack. ydolatrā pessimū q̄ sacrificia fecit filio suo nisar vt pꝫ in libris gnatiōis mahurith. Iste nisar fuit scd̄s angelꝰ sathane post hismaelē habēs vexillū altissimū in q̄ scriptū erat vanitas mūdi sub quo ipē ꝯtinue militauit ⁊ inumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. q̄ alien. q̄ emosera. q̄ melich. q̄ vain. q̄ luhe. q̄ galibē. q̄ caph. q̄ mirra q̄ coidai q̄ abdemenoph. ydolatrā pessimū q̄ habuit artē hismaelis ⁊ vexillū nigris ⁊ claues oīū ydoloꝝ meqꝫ vt pꝫ i lib. gnatiōis mahurith. Abdemeneph vero genuit abdedemutaliph. qui abdalam: q̄ machometū ex enima vxore q̄ fuit filia hañop. q̄ ꝯcepit ⁊ peperit pdictū machometū in villa quadā q̄ dicit̄ htrarip. q̄ ē ppe mequā i arabia. Iste fuit tertiꝰ dyabolicꝰ angelus p cōfusiōe generis humani q̄ habuit vexillū altissimū in q̄ scriptū erat concupiscētia carnis sub q̄ ipse militauit vsqꝫ ad mortē Qēsqꝫ sectatores sui dānatissime sue secte nec mirū si pessimꝰ fuit: qꝛ scd̄m apl̄uꝫ si radix sancta ⁊ rami ⁊ p oppositū. Si radix pessima q̄lis fuit hismael ⁊ ramꝰ. s. machometus pessimus fuit. Et sic pꝫ origo machometi q̄ ad genꝰ ⁊ locū.

¶ De origine secte machometi q̄ ad auctorem.

Secūdus articulꝰ est scire q̄ auctore secta machometi originē habuit Circa qd̄ aduertēdū ꝙ pdictus abdala pr̄ machometi hēbat magnā familiaritatē ⁊ societatē cū q̄dā iudeo astronomo: q̄ valde peritꝰ erat i scia astronomie. erat ēt doctꝰ nō solū i lege iudeoꝝ sꝫ ēt xp̄iāoꝝ ⁊ accidit sic illo āno q̄ enima ꝯcepit machometū fuit magna siccitas p oēꝫ trā arabie itā ꝙ trā nō poterat arari nec seminari sic ꝙ iā oino deficiēte pāe nihil aliud comedebāt nisi herbas ⁊ radices campoꝛuꝫ. Cum vero venit tēpus quo enima peperit filiū p-

dict⁹ iude⁹ aspexit ⁊ signauit con cordātiā stellarū ⁊ planetarū sup natiuitatē pueri. ⁊ itellexit p illaȝ ꝙ puer ille debebat esse hō fortis ⁊ potēs in regno ⁊ lege. Et cū hoc accidit abdolla nō erat ī terra illa qꝛ ierāt in hierusalē ad faciēdū orationē sicut tūc erat cōsuetudo Sed cū redijt narrauit sibi iude⁹ ille astronom⁹ qcq̄d intellexerat de facto pueri. post hec dieb⁹ paucis elapsis mortuus fuit abdolla ī eadē villa de itrarip. ⁊ eo tēpore quo natus est machomet⁹ erāt. Arabiani ⁊ affricani in magno cogitatu qꝛ nesciebāt certitudinaliter ad quā credētiarū se attinerēt si ad credentiā xp̄ianoꝝ vel iudeoꝝ seu ad sectā arrianoꝝ. Et cū esset machomet⁹ quatuor annoꝝ dixit iude⁹ astronomus mētiēdo ꝙ venerāt duo angeli ⁊ extraxerāt cor machometi ⁊ eo diuiso p mediuȝ ꝙ extraxerāt ab eo vnū coagulūȝ sanguinis ⁊ deinde ꝙ lauerāt eū multū bene cū aqua clarissima ⁊ pulcherrima ⁊ post hoc ꝙ pōderauerāt illud cū cordib⁹ decē hoiuȝ q̄ erant sue gētis. ⁊ deinde cū mille cordib⁹ alijs ⁊ ꝙ semp inuenerūt ꝙ cor machometi pōderabat plus q̄ oīa alia ⁊ ꝙ vnus angel⁹ illoꝝ dixit alteri si istud cor fuerit positū in pōdere cū oībus cordib⁹ oīum hominū qui sunt in arabia excedet in pōdere oīa alia. Et ille iude⁹ dixit mētiēdo ⁊ ꝙ hoc dixerit sibi archāgelus gabriel ī visione. Cū aūt machomet⁹ esset octo annoꝝ mortua matre. ⁊ auo eius. Abdemuthaleph cepit cū ī custodia Abutalip auuncul⁹ ei⁹ frater p̄ris sui ⁊ h̄ Abutalip tradidit eū docēdū p̄dicto iudeo astronomo q̄ instruxit eū ī sciētijs naturalib⁹ ⁊ in legib⁹ iudeoꝝ ⁊ xp̄ianoꝝ. ex q̄ doctrīa tūc habita cepit ea q̄ postea īterposuit ī illa mala secta quā cōposuit ad pditionē aīarū in eo credētium ordinatā. ¶ Addit ēt huic ꝙ cū eēt machomet⁹ .xxv. annorum tēdēs in egyptū p quibusdā mercācijs exercēdis morabat ibidē cū iudeis ⁊ xp̄ianis ibi existētib⁹ aliquo tpe anni specialiter cū quodā monacho de antiochia cuius nomē erat iohānes quē ī specialē amicū habebat q̄ erat hereticꝰ ⁊ ab illo malo monacho habuit multa tā de noua lege q̄ d̄ veteri ad defensionē sui contra iudeos ⁊ xp̄ianos quomō disputaret cuȝ illis qꝛ quicquid eum docebat predictus monachus totū erat cōtra deū ⁊ legem eius ad moduȝ heretici. Fuit etiā discipul⁹ Sergij monachi. q̄ fuit heretic⁹ arrian⁹. Hic Sergius in errorē nestorij icidēs dū a monachis fuisset expulsus ī arabiā venit ⁊ machometo adhesit Cūq; de veteri testamēto ⁊ nouo plura edocuit vt tradūt: ex quibus satis patet vnde traxit ortuȝ secta pestifera machometi qꝛ a iudeo: ⁊ monachis hereticis ⁊ dyabolo p̄ncipaliori magistro.

¶ De origine machometi ⁊ sue secte quo ad tempus.


Erti⁹ articul⁹ est de origine machometi ⁊ sue secte q̄ ad tp̄s. Et lȝ

multi multa dicant: tñ cōmunius tenet ꝙ incepit circa finem tpis Eraclij. qui impauit post focā et habuit victoriā de filio cosdre circa flumen danubij z interfecit bestiam illāq̄ h ibebat capita septē z septē diademata z decē cornua de qua dicit Apocalipsi. xij. bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuēs. habebat ei capita septē. i. sex reges sibi subiectos z ipe erat septim⁹. Septē diademata erāt isignia regia illoꝝ regū. cornua decē erāt decē acies i suo exercitu. Unū pmo machabeoꝝ acies ordinata ad bellādū vocat cornu vbi dicit bachides aūt erat i dextro cornu. Hic cosdre fecerat turriꝫ argēteā in qua intermicātibus gēmis posuit thronū suū ex auro. posuit etiā ibi quadrigā solis z lune z p occultos meat⁹ z fistulas aquas adduxerat vt quasi de⁹ pluuiā videret infundere z cū subterraneo specu equis in circuitu trahētib⁹ circūacta turris fabrica moueri videbat z quasi quodā mō rugitū tonitrui iuxta possibilitatē artificis mentiebat. Occisa est aūt ista bestia p eracliū filio deuicto. qꝛ noluit salutiferis monitis xpianissimi principis acquiescere: argentū vero turris illi⁹ dedit militib⁹ suis. Aurū vero ac gēmas. i. vasa z reliq̄ vtēsilia ad restaurationē ecclesiarū quas tyrānus destruxerat reseruauit. z lignū sancte crucis qd̄ pdicta bestia in pdicta turri tenebat hierosolimā reportauit Unde ipse rapuerat vt pꝫ in hystoria exaltationis sancte crucis.

¶ Circa finē vero huius pclarissimi pncipis venit machomet⁹ z signat tps Apo. xiij. Ubi dicit q̄ habet intellectum cōputet numerū bestie id ē machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicet. numerus eīn hominis est z numer⁹ ei⁹ est. dclxvj. scilicet anni. Sꝫ ad q̄d referat iste numerus patet ꝙ non referat ad numerum annoꝝ vite ipsius qꝛ non tantum vixit. sed sexaginta tribus ānis vt pꝫ in speculo historiali propter qd̄ alij dixerunt ꝙ refertur ad durationē legis eius q̄ tantum debet durare. Sed hoc non videt verum quia lex illa fuit data circa finē temporis eraclij vt dictū est q̄ cepit imperare anno dn̄i sexcentesimodecimotertio z iperauit trigita annis a fine autē hui⁹ tēporis vsq̄ ad presentē annū qui est. M. cccclix. fluxit maior numerus vt patet cōsideranti. z tamē adhuc durat lex machometi. propter qd̄ alij dicunt ꝙ post mortē machometi lex eius fuit correcta p sapientes sarracenos z ab illa correctione dꝫ incipere numerus annoꝝ duratio nis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tuꝫ qꝛ nō diceretur lex machometi. sꝫ sapientum: tum qꝛ illi sapientes dicunt fuisse discipuli machometi z sic eius correctio non fuit post dationē a machometo p tempus notabiliter magnū z sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illū vt pꝫ intuēti. z tamē lex machometi non videt ita propinqua cessationi: cū noujter gēs ei⁹ occupauerit

fere totā greciā propter quod sal- uo meliori indicio videtur ꝙ iste numerus annorū: sit incipiēdꝰ ab incarnatione domini: ꝛ terminan dus ī morte machometi. De quo ꝓphetisse loquitꝰ iohānes euāge- lista qđ sic declarari pōt. Nam ab anno incarnationis dñi vsqꝫ ad fi nem imperij eraclij fluxerūt anni sexcēti. xliij. vt dictum est: ꝛ isti nu meri simul iuncti faciūt septingē- tos ꝛ sex annos quibꝰ oportet sub trahere annos quibus machome tus vixit cū eraclio. Aliter ānī bis cōputarentꝰ vt ptꝫ intuēti. Isti ve ro estimātur ꝓbabiliter fuisse. liij. quia machometꝰ primo fuit pau- per postea inualuit per mercātias ꝛ postea per rapinas ꝛ fraudes añ ꝗꝫ attemptaret se regē facere ꝛ le gē dare vt dicetꝰ quā legem dedit circa mortē eraclij. Et sic de vita machometi videntꝰ ꝓbabiliter flu xisse. liij. anni añ tempus mortis eraclij quibꝰ dēptis de septingen tis sex remanēt precise. dc. lxvj. ab incarnatione domini vsqꝫ ad mor te machometi: ꝛ secundū hoc pōt congrue hec littera ꝓphetica ex- poni. Numerꝰ enī hominis scꝫ xp̄i qui fuit ꝑfectus sciētijs ꝛ virtuti- bus ab instāti incarnatiōis: ꝛ nu- merus eius: scilicet machomet est dc. lxvj: quia tātus numerus āno- rum fuit ab anno quo dominus fa ctus est homo vsqꝫ ad terminū vi- te machometi: vt predictum est.

¶ Sciendū ꝙ liber Apocaly. fuit scriptꝰ in greco vbi habentur hec nomina. Antumnos. Arnoyme. Deuitarij. vbi nos habemꝰ. dc. lxvj cuiꝰ significatū propriū de antu mnos est cōtrarius qđ ꝓprie [illegible] nit machometo qui fuit ꝛ est [illegible] rius xp̄o. significatum propriū de arnoyme est nego. quia ipse nega uit eius diuinitatē ꝛ ipsum esse fi- lium dei. vt infra dicetꝰ. significatū propriū deuitarij est sol gigas. Dixit enī christum nō fuisse solem iustitie nec gigantē exultantē ad currendaꝫ viam a summo celo: sed significatum accōmodatū istorꝫ vocabulorum est. dc. lxvj. ¶ Ad cu ius intellectū sciendum ꝙ sicut in latino alique littere accōmodate sunt ad significanduꝫ numeros si cut littera. c. ponitur ꝑ centū. l. ꝑ quinquaginta ꝛ sic de alijs Ita si militer ī greco litere alique ponū- tur pro numeris ꝛ ille quibꝰ scribū tur hec nomīa antumnos ꝛc. ī gre co significāt hoc modo. dc. lxvj. ꝑ qđ in aliquibꝰ biblijs ponitꝰ sic nu merus enim hominis ꝛ numerus eiꝰ est diclux que dictio significat apud latinos numeruꝫ predictuꝫ ꝑ litteras quibus describitꝰ: quia littera. D. ponitur ꝑ quingētis. i. pro vno. c. pro centum. l. pro quin- quaginta. v. pro quinqꝫ. x. pro decē ꝛ hec simul iuncta faciunt sexcen- tos sexaginta sex qui numerꝰ com petit machometo modo ꝑdicto ꝛ quia ista ponuntꝰ velate ꝛ obscure Ideo premittitur antedictū ver- bum hic est sapiētia: id est res oc- culta. et sic patꝫ origo machometi ꝛ eius secte quo ad tempus quia incepit anno incarnationis domi- nice sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita ꝛ moribus machometi

... considerationes ... de vita z morib⁹ machometi. q̃ trib⁹ expli ... tis. Primu⁹ est q̇ vita ma ... fuit bestialis z libidinosa ... us est q̇ eius vita fuit am ... ia. Tertius est q̃d ei⁹ vita fu ... morbo epilentico monstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestialis z libidinosa.

Primus punctus est q̇ vita machõeti fuit bestialis z libidinib⁹ plena. Hã si machometus eẽ illa bestia de q̃ pphetauit iohã. apoc. xiij. dicẽs. Et vidi aliã bestiã id est machometũ. vitã voluptuosã z q̃ bestialis dr̃ p̃io ethicoꝝ habẽtẽ. q̃ fuit luxuriosⁱ z libidĩs ardoꝛe succẽsus sup oẽs hoĩes oꝛiẽtalis regionis. iactãs se solũ supra q̃dragĩta hoĩes ex diuino munere virtutẽ generatiuã coercẽdi ptãtẽ haberevt scribit historie oꝛiẽtalis ecclie li. j. ca. v. qui aliter appellat liber episcopi Achoñ. qui fuit auctoꝛ hui⁹ libri. Posuit ẽt machomet⁹ in suo alchoꝛano azoara. xlij. q̇ de⁹ secũ dispensauit de foꝛnicatiõe z adulterio z sibi soli hoc cõcessisse. Nã sicut certũ est oĩbus sarracenis machometus diligebat quãdã z que dicebat maria iacobina quã p̄sẽtauerat ei machoqueus rex iacobioruz due añt vxoꝛes machometi scz vna dicta anosse filia hebeboꝛ nobilissima inter oẽs z ahassa filia homoꝛ mouebant zelotipia. q̃ cuz quadã die intrarẽt ad eũ inuenerũt dictã iacobinã ꝯcũbẽtẽ cũ eo z dixerũt ei. decet ne sic facere pphetã q̃ erubuit z iurauit se de cetero nõ facturũ z sic placate sunt ad iuramẽtũ ei⁹. Cũq̃ modicũ tp̃s pertrãsisset nõ se potuit abstinere ab ea z fecit de hoc legẽ q̃si ex oꝛe dei reuelãtis sibi. Et tũc dixit: i alchorano in. ca. helmetearte. q̃d interp̃tat vetatio vel anathema. O propheta q̃d petis q̃d de⁹ ꝯcessit tibi placari vxoꝛes tuas postules iã legem posuit vobis de⁹ vt soluatis iuramẽta v̄ra z itex cognouit illã z dixit q̇ de⁹ dispẽsauit cũ illo in iuramẽto z super hoc testes sunt michael. z gabriel. z dixit illi vna de vxoꝛib⁹. O machomet he de⁹ festinauit i tuo desiderio voluit p hoc dicere foꝛsitã id est i collo se tuo ꝓpiauit icestui. Et addidit nũq̃d deus p̃cepit tibi hmõi facere cũ etiã in tẽpo hoc ꝟboten⁹ de ceterꝫ foꝛsitã q̃rit de⁹ te placare p hmõi et appropinquare tibi. Ipse ꝟo duabus vxoꝛib⁹ totũ legit q̃d sequit i ca. vetatiõis. z ait q̃si ex psona dei penitemini corã deo q̇ declinauerit coꝛda v̄ra q̃si diceret de hoc q̇ calũniate sunt eũ de icestu sequit q̃ ꝯtinuo si foꝛte de⁹ vos repudiabit z dedit ei p vobis vxoꝛes melioꝛes sarracenas fideles. locupletes penitẽtes. adoꝛãtes. laudãtes. agiles. z virgĩes. q̃ audiẽtes dixerũt penitemur. ¶ Simile fecit qñ accepit vxoꝛẽ zeiħ nutricij sui: dixit sniaz q̃ est in ca. helizabet. q̇ de⁹ dixit ei tu celas in aĩa tua q̃d deus propalat z foꝛmides hoĩes sed iustum est q̇ deum foꝛmides. cũ eũ

eam respuerit zeich maritauimꝰ eā tibi. o machometē dixit zeich Nūquid duxisti eā nūcia dei. Rñdit ve tibi. deꝰ maritauit eā mihi. que postea iactauit se q deꝰ maritauerat eā. z nō parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitā suā blasphemauit cōtra deum imponēdo sibi q dispēsauerat secum in iuramēto z fornicatione z adulterio. cū tñ ipsemet dicat nullum esse maius pctm̄ q̄ꝫ imponere deo mēdaciū. ¶ Itē infra i alchorano azora. lxv. dicit q paradisus suus hꝫ irriguos ortos. z vxores z cōcubinas virginesqꝫ pulcras. z ciphos aureos z argēteos z ꝯmestibilia optia. Vñ in libro de doctria sua q̄ est autenticꝰ apud eos dicit q primū ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Cōsequēter fructꝰ arborū: ꝯcludēs q ibi cūcta essent frustra si voluptas luxurie nō sequit̄. ¶ Itē in suo alchorano ca. de baca ꝯcedit zodomiā tā cū masculo q̄ꝫ cū femina ꝓpter qd̄ solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex oībus supradictis q vita machometi fuit vita bestialis. qꝛ fuit luxuriosus icestuosus adulter z in crīe pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit superbissima. z ambitiosa.



Ecundus pūctus est q vita machometi fuit vita ābitiosa. qꝛ ex inordinata ambitiōe dominādi ascendit ꝑ gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarū

cum [illegible] mercator [illegible] pergeret cum camelis suis [illegible] palestinā cū iudeis z xpianis cōicās: nō solū nouū testm̄ z vetꝰ didicit. sꝫ z magus ꝑfectissimꝰ est effectꝰ: z cū curru canā igrederet̄ ꝓuīciā cuiꝰ ꝓuīcie dña tadiga vocabat̄ z diuersas spēs q̄s machometus secū attulerat dicta dña miraret̄ cepit ei dicta mulier familiarꝰ adherere quā machometꝰ icātationū suarū viribꝰ cepit paulatim inducere i errorē dicebatqꝫ se eē messiā quē iudei adhuc expectāt futurū. suffragabant̄ quoqꝫ vbis ipius tā incātationū ꝓstigia q̄ꝫ calliditatis eiꝰ igenia copiosa. q̄ opiniōe nō solū dcā mlier est decepta sꝫ oēs iudei ad q̄s fama eiꝰ ptingere potuit ad eū cū sarracenis tāta rerū nouitate attoniti caternatim cōfluebāt qbꝰ cepit leges nouas fingere z eis trader̄ adhibēs eisdē legibꝰ testimonia noui ac veterꝫ testamēti q̄si q̄ndā colorē sui veneni. vsus ꝯsilio illius pessimi Sergii monachi hr̄tici arriani. q̄s leges hismahelite seu sarraceni suas appellāt eūqꝫ suū legislatorē eē fatent̄. Prefata q̄ꝫ mulier vidēs hoīem iudeorū z sarracenorū pariter testimonio approbatū pōpa. z secl̄a volatum existimabat i eo diuinā latere maiestatē: z cū eēt vidua accepit eum sibi i maritū sic q machometꝰ totius illiꝰ ꝓuīcie obtinuit ꝓncipatū. z incepit eē diues z potēs ꝓm ambitionē sui desiderii: trāsiuitqꝫ dissimulatꝰ in hyspaniā anno vltimo regis Richardi: z venit in ciui

tate Cordubeñ. [illegible] isidez suã malã doctrinã, dicẽdo φ iesus xp̃s fuit nat⁹ de virgine õpe spũssã cti sz tñ φ non erat de⁹. Qð cũ au diuit btũs pr̃ ysidor⁹ archieps̃ hi spaleñ. q̃ tũc veniebat de curia ro ma. statiz misit hoies suos ad p̃dictã ciuitatẽ vt eũ viculatũ sibi adducerẽt. Sz diabolus appuit sibi z dixit φ recederet ab illo loco et stati exiuit z fugiẽs nauiglo trãsiuit i affricã in q̃ z i arabia decepit innumeras gẽtes. q̃ oñs et adherẽtes psarũ regnũ ifestare cepert. totũqz iperiũ orietis iuaserũt. tñ qz p̃ualuit hostiũ multitudo φ eraclius impator resistere nõ potuit. Vñ coact⁹ est oĩa sacra q̃ erant in hierl̃z z p̃cipue p̃ciosũz lignũ sctẽ crucis apð Cõstãtinopoliz apportare. ¶ Iã eñ pse cũ arabibus z aliis p̃dictis natiõib⁹ cõiũcti duce machometo siriã occupauerãt z maximã ptẽ palestine qð fuit ipii eraclii ãno. xx. Quõ aũt tã subito tãtã gẽtiũ multitudinẽ potuit ad se trahere iter cetera vsus fuit quadã astutia vulpina. Cũ eñ videret φ a p̃dictis natiõib⁹ tanqz sũmi dei pp̃ha z nuncius coleret. cepit ardẽtissima ambitiõe grandia cogitare i corde suo. s. quõ posset eẽ d̃ñus romanoꝝ impatoꝝ et quõ posset gentes a dñio suo subtraher. Et deide cũ suis deceptionib⁹ putauit virib⁹ suis cõmouere oẽs pplos p̃dictarũ gẽtiũ in h̃ facto. ostẽdẽdo eis quõ erãt oppressi grãdi z amarissima huitute in dãdo reddit⁹ z tributa sine mõ romanis. Et φ pptera venerãt iã ad magnã paupiatẽ z miseriã z φ ab hoc dãno z piculo futuro poterãt exire p viz z timorẽ z p ptãtẽ multarũ gẽtiũ. z vetare tributa ac huitutẽ tollere: affirmauit tñ eis piucipatũ tener nõ posse nisi xp̃ianorũ fide oĩno diuerterent. suasqz dotrina hararẽt. Simulãsqz vt p̃dictũ est aliqd diuini numis i se hẽre. z p̃stigiis multis p ipm ostẽsis hoies decipiẽs pp̃ha maxim⁹ ab oibus i ocð pplo habebat iudeos etiã multos vt dictuz est ita decepit vt ipm crederẽt eẽ suũ messiã. z sic accidit φ post qz p̃dict̃z suggestiõibus cõmouit p̃dictas gẽtes. misit eracli⁹ impator nũcios suos p colligẽdis tribut̃z i affrica. Qð cũ sciuit machomet⁹ exiuit ad eos cũ illis q̃s cõmouerat. dixitqz eis φ nolebãt dare impatori romano. pũ tributa. z deide pugnauit cũ illis z iterfecit illos z tũc eleuatũ ẽ cor ei⁹ z venit i arabiã z i siriã z in mesopotamiaz. q̃s suo dñio subiugauit. Et deide cõqstauit ceteras puicias circũ quaqz pl⁹ deceptiõibus qz virib⁹ aiando eos φ pugnarẽt z defẽderẽt se a romanis vt ab eoꝝ huitute liberarẽt qð z fecert. z tũc sõniauit eracli⁹ ipator qð put mures nascebant i affrica q̃ rodebãt fimbrias vestimẽti sui. z post h̃ cũ cognouit φ machomet⁹ cũ ei adhẽrẽtib⁹ occiderãt nũcios suos in affrica z φ nolebãt dar̃ d̃sueta tributa d̃gregauit magnũ exercituz z misit cũ eo theodoꝝ frẽz suũ q̃ tenebat ipiũ oriẽtis de manu ei⁹ vt pugnaret cũ illis rebellãtib⁹ i affrica z reduceret terrã sub suo dñio.

Cũ ergo predictus theodosius venit in affricã: pugnauit cũ illis et fuit pmittẽte deo vict⁹ ab illis ⁊ fugit q̃ satis afflict⁹ rediit ad p̃dictũ impatorẽ. ⁊ narratis oĩbus q̃ acciderãt petiuit iterũ maiorẽ exercitũ vt iret ꝯ illos rebellantes. ⁊ tũc imperator narrauit sibi somnium mirũ qđ viderat nec ꝓpter hoc dimisit exercitũ suũ mittere: imo maiorẽ q̃ prius cũ eodẽ theodoro destinauit. Sꝫ lꝫ romani essent multi qñ puenerũt i terrã illã ⁊ viderũt potestatẽ machometi ⁊ audaciã quã secũ habebat dubitauerũt multũ de eo. ⁊ pauore magno cõcussi voluerũt se retrahere ad quoddã castrũ qđ dicebat gabatin. qđ cũ sensit machomet⁹ venit post eos plures eorũ occidẽdo ⁊ vulnerãdo. Romani vero vidẽtes ꝙ sic moriebant pusillanimitate resumptis virib⁹ cõuersi sunt ad eos ⁊ habuerũt ibi p̃liũ magnũ sꝫ finalit̃ victi fuerũt romani ⁊ occisus theodor⁹ frater ipatoris. Omnesq̄ ibi perierũt paucis exceptis q̃ in mõtibus se abscõderũt ⁊ ex tũc sublatũ fuit romanoꝝ dñiũ in affrica ⁊ iugũ seruitutis affricanorũ cessauit. Cũ ergo viderũt Agareni ꝙ deuicerant romanos vltra modũ facti leti redierũt ad terrã sirie ⁊ venerũt i ciuitatẽ damasci q̃ ab antiquo fuerat caput regni xp̃ianoꝝ ⁊ ibi de bñ placito ⁊ volũtate omniũ p̃dictorũ eleuat⁹ fuit i regẽ machomet⁹ qꝛ multũ eũ diligebãt ⁊ appreciabant. qꝛ sic extraxerat eos de seruitute romanoꝝ ⁊ regnauit. x. annis. ¶ Hec ex gñali historia hispanie. Ex qb⁹ manifeste pꝫ quõ vita machometi fuit ambitiosa. qꝛ vt efficeret rex ⁊ dominus ⁊ vt haberet tanq̃ ver⁹ ꝓpheta dei fuit totũ studiũ vite sue ¶ Qđ vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.



Tertius pũctus est ꝙ vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa. Sicut enim vilis machometus libidinib⁹ ⁊ ambitiõibus fuit plenus. sic etiã vt ei⁹ turpitudo anime ostenderet exterius mõstruosus fuit in corpore. laborans caduco morbo siue epilẽtico. ⁊ cũ die q̃dã p̃sẽte Cadica regina vxore sua caderet in terrã spumãs velut porcus illa cernẽs nõ modicũ tristabat eo ꝙ homini spurcissimo iũctã mrimonio se videret. quã ille placare desiderãs surgẽs eã talib⁹ sermonibus demulcebat. dicebat eñ cũ gabriele archãgelo se habere colloquiũ nec vultus eius ferre posse splẽdorẽ. sꝫ i eius aspectu mirifico virtutẽ carnis oĩno deficere. ⁊ pp hoc ipsuꝫ cadere oportebat. vt cũ hec dixit laborauit vt suis incãtatiõibus ⁊ magicis artibus ac diabolo cõcurrẽte q̃ dirigebat facere aliqua mira q̃ miracula videbant añ illã. Et qꝛ aliq̃ mõ teste scriptura diabolus i ãgelũ lucis se trãsfigurat diabolus intrabat i eo ⁊ faciebat eũ aliqua futura p̃dicere ⁊ per istũ modum decipiebat gentes. Credidit ergo predicta mulier eius falsis assertionibus et illusionibus credide-

rūt ꝛ alie supradicte natiões eo ꝙ gabriel archangel⁹ sepe a deo ad sanctos hoīcs destinatur ꝙ ex ore gabrielis archangeli machomet⁹ leges illas susciperet quarū eis obseruātiam imperabat.

¶ De qualitate doctrine ꝛ legis machometi.



Ertia cōsideratio est videre q̄lis ē lex machometi Et lȝ ex supiori bus satis clareat ꝙ hō tā bestialis ꝛ imūdus nō potuit dare nisi legē sibi corespōdētē. Veruntñ vt fideles cognoscāt falsitatē ei⁹ ꝛ quō nō est lex dei sed diaboli septē passib⁹ explicat. Prim⁹ erit de mō fallaci quō dedit legē suā populo ei credēti. Scđs de erroib⁹ sue legis. Terti⁹ de fatuis sue legis fabulis. Quartus de malicijs sue legis Quint⁹ quō mille miraculis fuit cōfirmata. Sext⁹ quō ē lex ɔ̄dictiōis. Septim⁹ ꝙ ī pluribus ē p hoīeȝ reuocata ꝛ a diabolo tāq̄ a pricipali auctore ɔstituta

¶ De modo quo fuit data lex machometi.



Rimus passus ē videre modū q̄ secta ista machometi fuit data circa/q̄ notādū ē ꝙ sicut fert ē libel l⁹ q̄dā ī partib⁹ trāsmarinis de ei⁹ fallacijs ī q̄ legit ꝙ ipse volēs sibi ɔsiliare aīos pplo⁊ dicebat se eē ppḣetā ad eo⁊ salutē diuinit⁹ destinatum vȝ vt legē iudeis ꝛ xp̄ianis datā q̄ nimis rigida erat ꝛ seuera mitiorū pceptoꝝ pmulgatio ne tēperaret ꝛ vt ei⁹ missiōi ad instar moysi attestari q̄dā signa ꝛ pdigia videret assignata die ad certū locū pplm ɔuocauit legē diuinit⁹ missaȝ ī signis ꝛ pdigijs acceptu⁊: tūc eo smocināte ad pplm colūba cādida q̄ in vltio loco erat ad h̄ fallaciter edocta euolās sup humeꝝ ei⁹ stetit ꝛ ī ei⁹ aure iuxta moꝛē solitū grana ī aure reposita comedēs ꝟba legis ei suggerere videbat. Thaur⁹ q̄q₃ siliter ad h̄ ipm ɔsuetudine q̄dā edoct⁹ vt de manu ei⁹ pabulū acciperet ad vocē ei⁹ corā pplovenit ꝛ q̄si noue legis mādata celit⁹ missa q̄ ipe cornib⁹ ei⁹ alligauerat detulit. Sȝ ꝛ vasa q̄dā lacte ꝛ melle plena. q̄ ipe ī certꝫ vēis terre artificiose ac latē ter īmiscuerat q̄si p diuinā reuelatiōeȝ fecit effodi ꝛ pplo velut ī signo future abūdātie q̄s p eiusdē legis obseruātiā mereret ostēdit. Sicq̄ miraculis ꝛ magnalib⁹ diuinis ɔgratulātes ꝛ acclamātes se duxit atq̄ ad legē suā q̄si diuinā recipiēdā pertinaciter animauit.

¶ De erroib⁹ legis machometi.



Ecundus passus ostēdit erroꝛes legis machometi. Vñ oīm antiquoꝝ feces q̄s diabol⁹ sparsim seminauerat simul ī machometo et ei⁹ lege recollegit ac renouauit. Ipe nāq̄ cum sabelio negauit trinitatē psonarū in diuinis. Scđo docuit xp̄ȝ eē purā creaturā cū ario. Vñ ꝛ Sergi⁹ monach⁹ q̄ fuit magister machometi vt dictū est fuit heretic⁹ arrian⁹. Tertio asse-

q iudei nõ occiderũt xp̃m sȝ quẽ-
dã ei similẽ: ꝛ i hoc ꝯuenit cũ ma-
nicheo. Quarto dixit ꝙ de⁹ trãstu
lit xp̃ȝ ad se sȝ appebit circa fineȝ
mũdi: ꝛ occidet ãtixp̃ȝ ꝛ postea fa
ciet eũ de⁹ mori. ꝛ qꝛ negat xp̃i paſ
ſionẽ oĩa sacra ecc̃lie q̃ a paſſiõe
xp̃i sumpſerũt efficaciã ꝛ i hoc cõ-
uenit cũ donatiſtis h̃rtic꜄. Quinto
dicit ꝙ demões. poſſunt saluari p
alchoranũ ꝛ ꝙ ipſi audito alcho-
rano m̃lti ex eis facti sũt sarrace-
ni ꝛ i hoc aliq̃liter imitat̃ origenẽ
q̃ dixit ꝙ adhuc demones salua-
bunt̃. Sexto dicit ꝙ qñ de⁹ misit p
eo gabrielẽ ꝙ ipe iuit ad deũ ꝛ de⁹
iposuit ei man⁹ ꝛ tãtã frigiditatẽ
sensit ex tactu man⁹ dei sup hũe-
ros ei⁹ ꝙ frigiditas ꝑuenit vſqȝ
ad medullã spine dorsi ꝛ i h̃ ꝯue-
nit cũ acronio forti q̃ ponũt deuȝ
corporeũ. Septĩo dicit sp̃m sãctũ
eẽ creaturã ꝛ i hoc ꝯuenit cũ ma-
cedonio. Octauo dic̃ ꝙ aliq̃ ãge
li facti sũt dmões qꝛ noluerũt ado
rare adã ꝛ i hoc oĩno neminẽ imi-
tat̃. Nono põit ꝙ vltia hoĩs bti-
tudo ẽ i ꝯmedẽdo ꝛ luxuriãdo ꝛ i
vestib⁹ p̃ciosis ꝛ i ort꜄ irriguis ꝛ i
h̃ ꝯuenit cũ cherinto h̃rtico ꝛ cũ q̃
busdã paganis. Decĩo põit in. ca.
de mẽsa ꝙ familia sua nihil oĩno
vȝ nisi ꝯpleat legẽ ꝛ euãgeliũ ꝛ li
brũ sibi reuelatũ scȝ alchoranũ: ꝛ
sic docuit gẽtes iudaisare: ꝛ iõ do
cuit circũcisiõeȝ eẽ tenẽdã ꝛ i h̃ cõ
uenit cũ vierne h̃rtico. Undecimo
docuit indifferenter accipe vxores
alioꝝ ꝛ i h̃ vr̃ ꝯuenire cũ nicholai
tis h̃rtic꜄. Duodecimo docuit lici
tũ eẽ h̃re plres vxores ꝯ apl̃uȝ pri
me cor. vij. ꝛ ꝯ cõstitutiões ꝑfecta
legis nature erũt duo i carne vna
geñ. ij. ꝛ i hoc ꝯuenit cũ nazarẽis
h̃rtic꜄ licitũ ponẽtib⁹ i noua lege
articulum de pluralitate vxorũ.
¶ Xiij. docuit vti lotiõib⁹ p bapti
smatib⁹ i remiſſionẽ peccatoꝝ ꝯ
apl̃m ad ephe. iiij. vna fides vnũ
baptisma: ꝛ i hoc ꝯuenit cũ noua-
cianis ꝛ donatiſtis h̃rticis baptiſ
ma reiterãtib⁹. ¶ Xiiij. docuit lici
tũ eẽ sodomiã tã cũ masculo q̃ cũ
femina vt pȝ i alchorano capitulo
de vacca. ꝛ i hoc cõuenit cũ sodo-
mit꜄ h̃rticis lȝ sarraceni palliẽt h̃
q̃busdã honest꜄ expositiõib⁹. Hec
aũt fuit tota ĩtẽtio machometi vt
scȝ resecaret q̃cq̃d erat arduũ i cre
dẽdo ꝛ q̃cq̃d erat difficile i operã
do: ꝛ cõcederet cõia ad q̃ mũdani
hoĩes ꝓni erãt ꝛ maxĩe arabes scȝ
gulã ꝛ luxuriã ꝛ rapinã. ¶ De vir
tutib⁹ aũt puta de hũilitate vl̃ de
pace. vel abſtinẽtia. vel de carita-
te dei ꝛ ꝓximi vl̃ ð vltio fine nihil
notabile dixit ꝛ qꝛ de oĩb⁹ his po
tera ei⁹ facilitas ꝛ malicia depb̃ẽ
di tã p nouũ q̃ p vet⁹ teſtamẽtũ
q̃ ẽt p dicta philosophoꝝ q̃ de vir
turib⁹ ꝛ vltimo fine hoĩs tractaue
rũt mãdauit oĩno ꝙ nihil crede-
rẽt qð eẽt cõtrarium huic legi: sȝ
q̃ aliud crederet occideretur.

¶ De fatuitatibus ꝛ fabulosis le
gis machometi.


Ertius paſſus eſt de fatuitatib⁹ ꝛ fabulo-
sis dict꜄ leg꜄ ꝛ doctrine
machometi. Ex q̃b⁹ sat꜄ appare-
bit qð nõ ẽ lex dei. Nõ eñ lex dei

fabulosis et ridiculosis clarificat q̄ potiꝰ ꝯuertūt hoīes ī risū q̄ ī deuotionē. talis ē lex machometi vt certū ē oībꝰ eā legētibꝰ ⁊ de mltis q̄dā pauca lꝫ magis notabilia referant̄ dr̄ ei in ca. de lenemelle ꝙ ī terp̄tat̄ formica ꝙ Salomō ꝯgregauit magnū exercitū āgeloꝝ vcꝫ hoīm ⁊ aīaliū. ⁊ qn̄ ibāt īueneīt fluuiū formicaꝝ. ⁊ tūc formica dixit O vos formice itroite ī habitacula vestra ne iterimat vos Salomō ⁊ milites eiꝰ ⁊ subrisit formica. Et post pauca qn̄ reassignabant̄ oēs aues ī exercitu inuētū ē ꝙ deerat vpupa ⁊ dixit Salomō. q̄d ē ꝙ h̄ nō video vpupā: puniā illā ⁊ decollabo eā vl̄ assignabit rōnē q̄re defuit ⁊ stetit vpupa nō mltū lōge ⁊ ait. didici ꝙ vos nescitis ⁊ veni ad vos de sabea cū ꝟis rumoribꝰ inueni ī q̄dē mulierē regnātē iter eos ⁊ ꝯperi pp̄lm suū coler̄ solē absq̄ deo. Itē in ca. de elchamar qđ dr̄ ī tp̄e lune appropinquit luna hora ⁊ fracta ē luna. qđ exponētes doctores eoꝝ dicūt ꝙ machometꝰ stabat cū socijs suis ⁊ cū viderꝫ lunā appropiquātē ꝯiūctiōi dixerūt ei ōnde nobis aliq̄đ p̄digiū. ⁊ tūc ipse iuuit lune duobꝰ digitis scꝫ idice ⁊ medio ⁊ tūc fracta ē ī duas ptes ⁊ vna medietas cecidit supra mōtē elikatis q̄ iminet ciuitati meq̄ ex vna pte: ⁊ alia meditas sup aliū q̄ mons rubeꝰ appellat̄ sitꝰ ex alia pte ciuitatis: ⁊ cū sic fracta eēt luna venit ⁊ itrauit manicā camisie machometi ⁊ ip̄e integrauit eam Itē ī capitulo seba dr̄ ꝙ vermis īdicauit mortē salomōis vbi dicit glosa ꝙ salomō dū staret ī nixꝰ super baculū suū subito tātus dolor eū arripuit ꝙ expirauit nec tn̄ corruit diuino miraclo. demones aūt q̄ ei seruiebāt vidētes eū stare credebāt eū viuere ⁊ natꝰ ē q̄dā vermis de terra ⁊ corrosit baculū cui īnitebat̄. ⁊ tūc fracto baculo corruit salomō ⁊ ꝯcurrerūt demōes ⁊ īuenerūt eū mortuū ⁊ extūc ceperūt hoībꝰ nocere p posse Itē ip̄e machometꝰ ī libro narratiōnū reddit cām q̄re vinū sit illicitū ⁊ dixit ꝙ deꝰ misit āgelos duos ī terrā vt bn̄ regnarēt ⁊ iuste iudicarēt ⁊ fuerūt isti āgeli Aroth ⁊ mareth. cūq̄ venissꝫ mulier q̄ habebat cām īuitauit eos ad prādiū ⁊ dedit eis vinū bibere. qđ eis deꝰ mandauerat ne biberēt: ⁊ iebriati req̄sierūt eā de luxuria ⁊ ꝯsēsit h̄ pcio ꝙ vnꝰ doceret eā ascēdere ī celū ⁊ aliꝰ descēder̄. Cūq̄ eā docuissꝫ ascēder̄ in celū ⁊ deꝰ illā videret audita cā ⁊ mō fecit eā luciferꝫ ꝙ eēt ita pulcra īter sidera sicut erat in terra īter mulieres. Data aūt optiōe angelis q̄ peccauerāt vbi vellēt puniri hic vel in futuro elegerūt magis puniri in p̄senti q̄ ī futuro et tūc deꝰ suspēdit eos p pedes ī puteo babilōis cū cathena ferrea vsq̄ ad diē iudicij. Hec ⁊ silia mlta cōtinent̄ in p̄dicta lege per q̄ qlibet sapiens poterit cognoscere fictionē ꝙ nullo mō sit lex dei. Nō eīn lex diuina cōsueuit loq̄ hoībꝰ p tales fabulas: sūt eīn seq̄ntes machometū illi de quibus pphetauit paulꝰ a veritate quidē auditū auertēt, ad fabulas autem con

hertētur. Itē dicit in libro narrationū q celū creatū fuit de fumo et fumus de vapore maris et mare de mōte quodā qui vocat caph q cingit totū orbē et sustinet celū. Dicit etiā q sol et luna erant eq̄lis luminis et virtutis et nō erat distinctio inter diē et noctē. quadā aūt vice volabat Gabriel et accidit vt ala sua tāgeret lunam q obtenebrata est sicut modo cernim⁹. Preterea dicit q nat⁹ est sus de stercore elephātis et mus de stercore porci et cattus de fronte leonis: qd̄ narrat in hūc modū. Nā cū eēt noe in archa cū filijs et aīalib⁹ q̄n ibāt ad secreta nature inclinabat archa et maxime cū ibat elephas et cū vehementer timerēt ꝯsuluit noe dn̄m q ait vade et inclina culū ei⁹ ad foramē stercorarie: et fecit sic q et stercorisauit et natus est sus grādis satis de stercore elephātis. Cū aūt rostro fossorio reuolueret feces vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tūc marie timuerunt et consulto dn̄o noe pcussit leonē in frōte et egressus est cattus p nares ei⁹ et hec est cā vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterū i eodē q de⁹ in fine mūdi occidet omnes creaturā etiā angelos et archāgelos et nihil remanebit viuū nisi deus et mors q est quidā āgelus qui dr̄ adriel. et tūc pcipiet de⁹ adrieli q occidat seipm quo facto dn̄s insultabit voce grādi et dicet vbi sūt satrape mūdi et pricipes et post hec resuscitabit oīa. Ipse etiā machomet⁹ scripsit librū vbi posuit. xij. milia vba stupēda et cū admirārent quererēt vtrū oīa illa essent vera. Rn̄dit q solū tria milia veritatem habebāt oīa alia falsa erāt. Cum igit in pdicto libro aliq̄d falsitatis dephendit dicūt sarraceni q hoc dic machomet⁹ qr nō erāt oīa vera et istud est de illis residuū totū semper ī suo robore pseuerat. ita etiā faciunt sarraceni de alchorano qr cū multa falsa in eo et mēdacia cōprehēdant tn̄ ppter quedā vera q cōtinet quasi verbū dei ab eis tollitur. Nō est sic de euāgelio xp̄i qr si in eo vnū solū verbū falsū inueniret qd̄ absit de euāgelio vt dicit Augustinus causa iusta esset q totum euāgeliū friuolū reputaret et vanū qr modicū fermētum corrūpit totā massam secūdum apostolum. et hinc est q literati et magni sapiētes inter sarracenos non adhibēt fidem sed fictionē doctrine aduertūt i pdicto libro. Cui⁹ sunt duo signa. Primū q renuūt disputare cū alijs sapientibus publice. Scd̄m q nolūt adduci alchoranū in publicū et dolēt vehemētissime cū ab alijs legit et nullomō vellēt q ī linguas alias et literas trāsferret. Scimus eñ q verū aurū neq lumē timet neq ignē. Et ideo qr xp̄iani de veritate cōfidūt q fortissima est et manet in eternū libēter cū alijs nationib⁹ de euāgelio cōferūt gaudētq cū ab alijs natiōibus credit et desiderāt q omnib⁹ publicet et in linguas alias trāsferat et nō solū scripturis sz etiā picturis et colaturis publice xp̄i passionē ondūt q ab alijs nationib⁹ ludibriū et ignominia reputatur.

¶ De malicijs legis spurcissime machometi.

Quartus passus est de malicijs legis machometi. Cū de⁹ sit summe bonus & optimus scit optima adducere ſm dionysiū si mala ꝯtinet lex aliqua cōstat illā nō esse a deo talis est lex machometi vt pꝫ p totū alchoranū. Dicit ei in cap. elhacaph & etiā in ca. elcem qd̄ interp̄tat demones ꝙ ipꝫ alchoranū placet demonib⁹ & in eo delectant. Demones aūt sunt praui & dānati in volūtate qb⁹ nō placet nisi qd̄ malū est igit alchoranū est malū. Preterea alchoranū est cā oim maloꝝ vt occisionis & rapine & periurij et hmōi queqdē mala sunt. Alchoranū nō solū ꝑmittit: sed mādat occisionē: nec est excusatio ꝙ mādat ꝙ occidant increduli. Dicit em̄ sine dubio ꝙ fideles nō debēt occidere fidelē: ipos aūt ifideles p̄cipit occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributū est integra cā ꝙ occidant vel nō occidant. Preterea sicut vt i Alchorano in plurib⁹ locis legit nullū est maius maluꝫ q̄ꝫ imponere deo mēdaciū. Alchoranū aūt deo imponit mēdacia multa p̄ter illa q̄ dicta sunt supius q̄ oīa redūdāt in deum quō ergo alchoranum est sermo dei vt dicūt. Possumus aūt ondere plura alia Nā in ca. eleniphaal qd̄ interp̄tat lucra d̄r ꝙ lucra sunt dei & nūcij: & ꝙ dꝫ deo quintā partē de his q̄ lucrant. Sꝫ nunqd de⁹ est ita maius ꝙ ꝑmittit rapinā vt inde isequat partē suā scꝫ quintā partē. An est ita paup ꝙ nō habet vn̄ alat pauperes suos scꝫ viduas & pupillos & pegrinos de quib⁹ ibi loquit nisi ꝑmittat rapinaꝫ vt inde lucret. Certe iā fecit machomet⁹ deū cōsorte sibi in malū quē nō pōt hēre cōsorte i bono. ¶ Qd̄ aūt p̄cipiat rapinā pꝫ asana. xij. vbi loquit sarracenis i hūc modū viri boni deū timētes factis per q̄ vosipsi ꝓpinqui sui sitis studeatꝫ ipsiusqꝫ nois vsqꝫquo vos meliores & elatiores efficiamini p̄datores & expugnatores estote. Propterea licꝫ alchoranū aliquomō ꝓhibeat rapinā vel piuriū vel q̄dā alia mala. tn̄ ipa ꝓhibitio est quedā ꝑmissio dicit ei ne faciatꝫ talia mala q̄ deo nō placēt: sꝫ si feceritis ipe est misericors & miserator: qꝛ idulgebit vobis de facili. De rapina aūt nihil mādat vnq̄ꝫ ꝙ restituat nec ipi talē ꝯsuetudinē hn̄t. Sꝫ sufficit sarraceno ꝙ dicat nō est de⁹ nisi deus & machomet⁹ est nūcius ei⁹. De piurio vero exp̄sse dicit in capi. elemēde ꝙ interp̄tatur mēsa nō imputabit vobis de⁹ fraudationē iuramēti: sꝫ moderationē ei⁹ quasi dicat ꝑiuriū nō obligat ad culpam: sꝫ ad penā: & postea subdit ꝓ transgressione xo ei⁹ decē miseroꝝ cibatio seu eoꝝ vestitio: aut vnius captiui redēptio: qui aūt hoc nō valet tribus vicibus ieiunabit. Ex istis sequunt oīa mala nō em̄ timent rapere vel fraudare nec piurare: nec seruant fidē tn̄ christiani tenēt ꝙ fides seruāda est hosti: & etiā infideli. Ex supradictis satis pꝫ ꝙ lex

machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias z mul-ta falsa z criminosa.

¶ Quod lex machometi nō est cō firmata miraculis.



Quintus passus est q̄ lex machometi nō est cōfirmata mira culis ex quo q̄cunq̄ sani intellect⁹ poterit aduerter̄ q̄ nō ē lex dei. q̄n ei moy sen misit de⁹ ad pharaonē ondit magna miracula. helias elizeus z alij pphete fecerūt magna z inaudi-ta miracula z illi p̄cipue oēs qui aliq̄d nouitatis attulerūt mūdo xp̄s aūt venit pprie cū pdigijs z signis maximis sicut ēt ī alchora no dr. Si aūt dicāt sarraceni q̄ plu ra z magna miracula fecit macho metus sicut est illō de integratio-ne lune fracte z de fonte aq̄ quem cū digitis suis fecit emanare hec friuola sūt z cōtra alchoranū eorū phibet eīn machomet⁹ q̄ nihil de eo credāt nisi q̄ scriptū est ī alcho rano de oīb⁹ inq̄t philosoph⁹ mētia mētiti ī sūt q̄ ne de me verū teneat q̄ alchorani auctoritate fulcit̄ qui cū miracula nō faceret ondere vo lēs cāz deū cōsequēter itroducit dicēs dn̄s dixit ad me: idō te mira-cula facere nō pmitto q̄z ne tibi scʒ cōtingat sicut ī alijs pphetis ī mi raculis timeo suo ergo testimō io cōuincit̄ nullū fuisse miraculū seu signū. Itē ip̄e machomet⁹ ī alcho rano frequēter recitat q̄ cū hoīes ei dicerēt onde signa q̄ fecit moy-ses z xp̄s z alij pphete. Rn̄debat q̄z moyses venit cū signis z nō cre ceteri z marie xp̄s q̄ venit cū ma-ximis pdigijs z mund⁹ nō credit eis: sʒ dicebāt q̄ erāt maleficia. idō nō pmittit me de⁹ facere miracula nō eīn crederēt: sed veni in virtu-te armorū. Sed hoc cōuincit̄ ip̄ sum esse mēdaciū. quō eīn nō cre-derēt ei si faceret miracula q̄ cre-diderūt ei sine miraculo. Talia ei mādauit eis ad q̄ mūd⁹ pnus est z currit sine aliquo miraculo z mā dato: scʒ q̄ occiderēt z raperent z mlieres plurimas īpregnarēt z q̄ dentē p dēte z oculū pro oculo ex traherēt. Ad hec aūt oīa ita pni sunt mūdani hoīes vt vix z cū ma gnis vltionib⁹ z iudiciarijs penis ab istis valeāt coerceri. Qō aūt in duxit p signo q̄ sit missus a deo ī virtute armorū expssa ʒ ptinet fal-sitatē nō eīn semp fuit victor sicut moyses z iesus enoch z helyas q̄s angel⁹ dn̄i semp ptexit z victores fecit machomet⁹ aūt vincebat ali q̄n z aliq̄ mō vincebat̄ sicut z alij tyrāni. nā dētes ei⁹ in bello ptriti sunt z facies collisa sicut hr̄ ī bel-lo qō vocat̄ gasime tobor vbi fuit vulnerat⁹ ī ore z amisit vnū dētē de porib⁹ corruit quoq̄ ī foueā et fuit valde turpiter vict⁹ q̄uis in p̄cedēti nocte ex pte dei sui cōtra riū pmisisset hec ī pugione z alia sifia parte scda. c. viij. Ex quo etiā ptʒ q̄ nō est miraculū illō qō p si-gno īducunt vcʒ q̄ subito magna pars mūdi ei adhesit. Talē eīn le gē ptituit: z talia mandata dedit ad q̄ oēs pni sunt etiā sine māda to vt superi⁹ patuit. Dixit eīn ius-

sit mihi de⁹ terrere gētes gladio donec testificent̄ q̄ nō est de⁹ nisi de⁹ ꝛ q̄ ego sum nūcius eius q̄d si fuerint ꝯfessi sanguiē ꝛ pecuniā suā saluauerūt ꝛ inde sarraceni dicunt̄ saluati. Nā q̄cūq̄ recipiebāt mandatū machometi ip̄e ꝛ sui sal uabāt eū ꝛ nō occidebāt nec expoliabāt. ¶ Vn̄ ꝛ sarraceni nō sarraceni vocant̄ sed messalam: q̄d interpretat̄ saluati ipsi aūt vere credūt se esse saluatos ꝛ deridēt xp̄ianos q̄ nolunt dici messalami. i. saluati vt ipsi s; volūt dici xp̄iani. Dū aūt pluref a machometo talē saluationē acciperēt ex p̄dicta cā. Postea fecit p̄conizari q̄cūq̄ dixerit nō est de⁹ nisi de⁹ intrabit paradisuȝ ēt si latrocinat⁹ fuerit ꝛ fornicat⁹. venit aūt q̄dā ad machometū dict⁹ hebidorda ꝛ q̄siuit ab eo si hoc esset v̄uȝ. Et r̄ndit q̄ sic: ꝛ addidit ēt si cū p̄cedētib⁹ biberit vinū ꝛ ēt si occiderit ꝛ adiecit machōetus ēt si torserit nasum hebidorda ad ea aūt oīa ꝯfirmāda nō ostendebat miraculū s; nudabat gladiū. Idē habet̄ expressius in ca. p̄phetarū vbi sic legit̄. Dixerūt de machometo. s. auscultasti sōnia seu blasphemias vel certe poetizas fiāt ad nos saluantē cū miraculo vno ostende quēadmodū missi sunt ꝛ priores. R̄ndit destruxit inq̄t deus ciuitates aū eos q̄ nō crediderūt ꝛ qui p̄cesserūt vos nō crediderunt: nec ēt vos miraculis credetis nisi per gladiū sicut in ca. prophetarū narratur. Ait ve querētib⁹ miracula fieri ab eo ꝛ dixerūt ei. Auscultasti somnia ꝛc. R̄ndit sicut supra vsq̄ per gladiuȝ. Audite ergo machometici si alchoranū visitastis ipse est qui affirmat machometū mille fecisse miracula longe aūt plures sunt quos cōsumpsit gladi⁹ ꝙ̄ qui gratis eū secuti fuerūt. Declarat̄ ergo ex supradictis legeȝ machometi nullo miraculo fundatā esse ꝛ sic non dicēda lex dei. ¶ Fides aūt xp̄iana q̄ p̄cipit ardua tota est fundata i miraculis vtilib⁹ ꝛ manifestis que nō solū xp̄s fecit s; ēt apostoli post eū: ꝛ ēt doctores qui euāgeliū ꝛ apostolorū dicta expo suerunt ꝛ vsq̄ ad ista tēpora durauerūt miracula: sc; de effugatione demonū ꝛ curatiōe lāguoꝝ ꝛ resurrectione mortuoꝝ. Hec mirabilia faciūt xp̄iani ꝛ fecerūt q̄ dicūt xp̄m crucifixū eē verū ꝛ solū deū. ¶ Et si dixerint sarraceni q̄ ista nō credūt nec facta sunt ostedem⁹ eis miracula magis. ¶ Cōstat eīm q̄ totus mūdus colebat idola ꝛ maxie romani q̄ tenebāt monarchiā mūdi hi receperūt fidē xp̄ianā ꝛ non solū acceptauerūt xp̄m crucifixū eē verū deū: s; ēt expulerūt oēs alios deos qui tāto tēpore in idolis dabant eis rēspōsa: nec īponebāt eis aliqua grauia cū fides xp̄iana taȝ ardua ꝛ insolita mundo imponat̄ vt contemnere mūdū: contēnere seipsuȝ diligere inimicos orare p̄ p̄sequētib⁹ b̄n̄facere malefaciētibus aliena nō appetere p̄pria largiri. ¶ Hec oīa mūd⁹ acceptauit ꝛ ritū p̄stinū dimisit. Aut iḡ t̄ pp̄ sufficiētia miracl̄a āt sine miracl̄o mat⁹ aūt miraculū fuit si sine miraculo: ꝛ p̄ hoīes impotētes simpli-

pes z pauprimos pcurari potuit z hec fecerũt xpiani non alios oc cidendo:sed mortẽ ab aliis equa nimiter tolerando. Constat autẽ modis oibus fidẽ christianã stu pendis miraculis esse fundatã le ge3 etiã machometi nullo fulciri miraculo nõ eni idiguit:z maxie quo ad carnales homines z mun danos. Alij vero scilicet intelligẽ tes literati z virtuosi viri ei nulla tenus adheserunt.

¶ Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Sextus passus est q lex machometi est lex cõtradictiõis. Sũt eni i eo innumere cõtradictiones de q̃bus pp̃ter breuitatẽ octo subiũ gunt. Primo se dicit esse generalẽ p phetã. z tamẽ dicit q alchoranus dat9 est ei arabice. z q nescit aliã linguã nisi arabicã. Itẽ secũdo di cit in ca. de delbachara q interp̃ tat vacca q iudei z xpiani z sab bei saluabunt z capitulo ad mirã. dicit postea q nullus saluabitur nisi in lege sarracenorũ. Item ter tio mandauit eis q non altricent cũ hoibus alteri9 secte v̄bis aspe ris:sed verbis mãsuetis. nõ eni p tinet ad hoiez dirigere:s3 ad deũ solũ z vnusquisq3 h3 de se solo red dere rõnẽ z nõ de aliorũ postea mã dauit i plurib9 locis q occidant z expoliẽt q̃ nõ credũt donec credãt vt soluãt tributũ p̃terea ip̃e dicit i ca. libẽ q illi q̃ recipiũt sine deo dñ3 aliũ tu nõ es patron9 z pcura tor eorũ:s3 de9 reseruat sibi. est igit notabilis cõtradictio q̃ z vna pt̃e autoritate dei totiẽs mãdat q oc cidant icreduli z ex alia pte deus mãdat q etiã p tãto scelere null9 ẽ pcurator ad puniẽdũ:s3 soli deo reseruant. Itẽ quarto machome tus i ca. 3o. lt teneũti in fine iactat se q ip̃e nõ est de cõpellẽtib9:sed q̃ũ nõ est de cõpellẽtibus:q̃ mã dat q nõ credẽtes occidãt z expo lient. Itẽ in hoc ca. de vaca conce dit sodomiã tã cũ masculo q̃3 cũ fe mina dicit eni sarracẽis q nõ pol luant se cũ infidelib9 nisi credãt: z õ mulierib9 dicit mulieres v̄ras aratura v̄ra arate eas vt vultis:z tñ in eodẽ capitulo prius dicit q illi sodomite tẽpore loth operati sunt abhominabile vitiũ: z p̄cis natiõib9 insuetũ. Itẽ vi. ipse dicit q noe abrahã ysaac z iacob z filij eorũ fuerũt sarraceni:z tñ ip̃e dicit q mãdatũ est ei q ip̃e esset prim9 sarracenus. Preterea cõstat q nõ fuerunt sarraceni quãtũ ad ritũ: nisi postq̃3 fuit data lex sarraceno rũ. lex aũt sarracenorũ est alchora nũ qđ q̃dẽ fuit datũ post legẽ moy si z euãgeliũ sicut habet in alcho rano:imo nõ sunt adhuc septigẽ ti.xcv. anni q fuit machomet9 cũ ip̃e venerit ãno dñi. sexcẽtos. lxvi. sicut patuit supra ↄsideratiõe pri ma arti. iij. Cõstat tñ q noe habra hã ysaac z iacob fuerũt ante legẽ moysi z euãgeliũ. itẽ. vij. ip̃e dic̃ q de9 phibuit auguriũ. z tñ ait augu riemini si alit nõ potestis i scissu ra datili z q̃ h̃ fi fecerit anathema sit. itẽ. viij. ip̃e dicit se missu3 arabi b9 q2 nũciũ nõ habuerũt dicit eni

q alchoranū datū est eis solū in lingua arabica, dicit ei se nescire aliā linguā nisi arabicā. Unde cū adhesissent ei qdā bacheria iacobinus z salon persa z abda alba de pside filius scleā iudeus z qdā diceret q ipsi instruebāt eū: ecce cecidit in faciē suā z cōtracte sunt manus eius z pedes z socij cooperuerūt eū vestibus suis z ad se rediēs dicit deus misit me corripere vos de sermone quē dixistis q tales me docerēt legit q eis vnā lectionē alias sniam q est i fine lectiōis elnael qd iterptaē palma q sic dicit. Scimus q ipsi dicēt q instruit eū hō lingua aūt q loqret ei pfecta hec aūt arabica patēs est: z ex hoc dicit quō pōt esse q illi istruāt me quorū vnus psecutus est z alter hebreus q dixerūt ei pōt esse q lingua sua tibi loquaē z exponūt tu lingua tua oia notifica hāc iuenit rīsiōez: sz q nō poterat instrui ab hebreo z psa q sunt ppi q quō poterat alius valde remote lingue istruere. Ipse tū post dicit se eē missuz ad vniuersitatē gētiuz. Sz quō ibit ad oēs gētes i septuagīta linguis q nescit recitare suum sermonē nisi i lingua arabica. Dicit tū vnū habeē i li. pphetarū q dicit ei deus nō misimus te nisi ad vniuersitatē gētiū est igiē manifesta cōtrarietas z apertū mēdaciū q sit missus solis arabibus z oibus gētibus. Nō igiē alchoranū est lex dei in qua tot cōtradictiōes iueniuntur. Unde snia est machometi in ca. elnesa qd iterptaē mulieres q si iste alcoranus nō esset a deo inuenirenē vtiq i eo ptrarietates multe Sua igitur sententia sit in destructionē sue legis qr ex quo vt visuz est multe manifeste cōtrarietates sunt in eo non est lex dei.

¶ Qd lex machometi non est lex dei: qr in multis est p hoīem reuocata z q dyabolus fuit principalis actor alchorani.

Septimus passus est q lex machometi nō est lex dei: qr est in pluribus p hominem reuocata. Unde nō ē tale examē legis sarracenorū inter eos qle iter xpianos sepe fit p cōcilia generalia vbi veritas fidei repetitis vicibus luce clarior innotescit. Cū sarraceni qui eius noticiā habēt p autētico tenēt actū factū p machometū adhulha qui q erat alpharā in ciuitate q dicitur malaga q refert i suo libro versuū reuocatorū q cū ipse vidissz multos locutos fuisse i mō quo aliq vsus alchorani reuocabanē z q nullus i hec fecerat finē q pcedēdo a pdicta ciuitate pgregauit doctores regle q ei auxiliū dederīt cū auctoritatibus z libris ātiquorū magistrorū z q sic pposuit breuiariū certissimū d eo q breuiariū reputaē inter doctos magnū onus legis machometi z nō minus piudiciū: qr ostēdit allegādo sup eo alios passus alchorani. q i ipomet alchorano qd teneē ab oibus sarracenis p lege sua data a deo sūt reuocati. cc. z. xxvij. vsus d qbus rōne guerre sūt reuocati cētū xxiiij. vsus ita q sarraceni faciendo guerrā ptra nō sarracenos ipi pdicūt legi sue in. cxxiiij. passibus

verbum est magni põderis dicere sunt reuocati. Aliud est ↄcordare vnũ passum cũ altero exponẽdo ⁊ declarãdo quõ in suo casu intelligit̃ vnus passus ⁊ ĩ alio ali⁹ sicut cũ in multis passib⁹ videt̃ esse cõtrarietas ĩter doctores xp̃ianos fit studiose ⁊ auctẽtice p̃ gñalia cõsilia ⁊ sctõs patres habita examinatione lõgo tp̃e cũ cardinalibus patriarchis archiep̃is ep̃is ⁊ doctorib⁹ ac multis literatis sue curie ⁊ extra. Sȝ q̃ď aliq̃ď cõsiliũ vel papa dicat q̄ aliq̃s passus euãgelij sit reuocat⁹ alienũ est a suo proposito ⁊ oĩm xp̃ianorũȝ q̄ in lege dei fiat sicut in legib⁹ ciuilib⁹ vel in aliq̃bus canonib⁹ seu decretalibus sp̃aliter in regulis cãcellarie p̃ quas expediunt̃ bulle exeūtes a romana curia quaꝝ seq̃ẽs papa approbat q̃s vult reuocat. vel sicut foris regni castelle ⁊ ordinationib⁹ q̄ aliq̃ reges faciũt aliquas ordinatiões ad quas magis attẽdũt q̃ȝ ad ãtiquos foros ⁊ hoc est q̄ reuocare legẽ spectat ad suum factorẽ vel ad equalẽ seu maiorẽȝ potestatẽ habentẽ. Quomodo ergo põt reuocari lex q̃ putat̃ eẽ dei p̃ aliquẽ aliũ q̄ si verũ est q̄ esset dei nõ dico p̃ hoĩem sapientẽ sed nec p̃ diabolũ vel aliquẽ angelũȝ nec p̃ oẽs diabolos hoĩes ⁊ angelos simul in vnũ cõiũctos. Sȝ ad reuocãdũ tot versus libri alchorã non fit mentio q̄ fuit facta ↄgregatio vniuersalis ex p̃te oĩm sarracenoꝝ ⁊ q̄ maiores eoꝝ ↄgregarẽtur req̃siti. sȝ habẽt p̃ autẽtico dictũ vni⁹ alfaq̃. q̃ dicit ⁊ nõ p̃bat nec forte suo tp̃e fuit manifestũ q̄ petierit cõsiliũ sup̃ eo a doctorib⁹ regule ex q̃bus satis clare p̃ȝ legem machometi nõ eẽ legẽ dei. q̄ nec auctẽtice examinat̃. immo p̃ vnũȝ sarracenũ ĩ plurib⁹ reuocata: ⁊ si vnus dyabolus. lȝ sit hoĩbus contrari⁹: q̄ eos respicit vt inimicos cũ hoc sit ei⁹ p̃priũ officiũȝ non tñ est cõtrari⁹ alteri dyabolo: q̄ si sic iã esset in se diuisus beelȝebub nõ posset stare regnũ ei⁹ cum omne regnũ in seip̃ȝ diuisũȝ nõ sit stabile. Quõ ergo põt dici q̄ sũt tot ꝟsus alchorani reuocati cũ ab oĩb⁹ sarracenis dicat̃ liber a deo reuelatus cũ ergo vn⁹ diabolus nõ sit alteri cõtrarius ⁊ min⁹ vn⁹ angel⁹ alteri multo min⁹ de⁹ sibĩp̃si Et cũ oẽs sarraceni habeãt p̃ autentico q̄ quedã dicta alchorani sunt alijs cõtraria. ⁊ iõ multa illorũ reuocata nec debeat eis dari fides videãt sapiẽtes sarracenorũ p̃ quẽ doctoꝝ lex eoꝝ dȝ dici composita: cũ nõ a deo p̃pt̃ ea q̃ dicta sunt. ¶ Relinquit̃ ergo q̄ a dyabolo magistro machometi cui⁹ officiũ ẽ falsa veris imiscere. ⁊ dulci melli venenũ. q̄ si sic ẽ q̄ ẽ ĩ se cõtraria cõtẽto ĩ ea ĩ p̃te existẽte vero ⁊ ĩ p̃te mẽdacio dici poterit auctor ei⁹. nõ verax sȝ mẽdax ⁊ q̄ dȝ attẽdi mẽdacium est multum periculosum: q̄ ⁊ talib⁹ tã magnis ⁊ tã p̃iudicialibus ⁊ dãnosis mẽdacijs sicut sunt multa cõtẽta in alchorano cõdẽnãtia animas suorũ credentium in sp̃ali hoc q̄ non obstãte quacũq̃ cõtraria ratione in alchorano lȝ dicta per michae-

lem per gabrielē perdē per suos angelos z nūcios precipiunt fieri guerrā cōtra oēs q̄ non tenēt par tē suā z nō specificat hic qd contineāt alij versus reuocati in multis grauissimis z piculosissimis. Sed cū hoc sit certissimū q̄ deus p suā naturā nō pōt esse mendax. angelus bonus similiter q2 cōfirmatus i grām dei. s3 pōt esse z est mēdax dyabolus z hō. ¶ Si ergo lex machometi ſm dictū illius al faquir doctorū regule est cōtraria sibiipsi z iō nō data a deo nec ab angelo bono. sequitur conclusio ex hac rōne quadrimēbri sufficiēti z hanc rationē facit dominus cesariēsis magister iohānes de Segobia in tractatu cōtra sarracenos. ¶ Est ergo pncipalis actor alchorani non homo sed diabolus qui ex inuidia ppria z ex pmissiōe diuina propter peccata populi preualuit seboare solēniter z efficaciter perfidiā antichristi q2 vidēs diabolus fidē xpi crescere in partibus orietis z q̄ idolatria ia3 deficiebat deuicto cosdroe rege psarū z medorū per eracliū regē xpianissimū z q̄ ipse eraclius destruxerat excelsa3 turri quā ipe cosdroe edificauerat ex auro z argēto z lapidib9 pciosis. z q̄ crux xpi ia3 tātum erat per eraclium exaltata z amplius exaltanda z cum nō posset ipse diabol9 ia3 amplius defendere plures deos nec totaliter negare legē moysi z euāgeliū xpi qd diuulgatū erat p totū mundum. cogitauit pfectionē legis q̄si medie inter nouū z vetus decipe mūdū z ad hō exequēdū assumpsit quēdā hoie3 diabolicū noīe machometū ritu idolatrā fortuna pauperē mēte superbissimū z maleficijs famosu3 vt supra visum ē. Et quidē libēti9 assumpsisset diabol9 hoie3 bone fame. si fuisset pmissus sicut z libenti9 primū attēptasset hoie3 p aliud aīal i quo ipsi9 malitia celaret q̄3 p serpentē si fuisset pmissus: s3 nō pmisit diuina sapientia nisi vt talē assumeret z p tale3 hominē mūdū inuaderet vt mūd9 de facili aduertere posset q̄lis esset lex data p talem legislatorem.

¶ De fūdamēto leg3 machometi

Quarta considera- tio est scire in quo sarraceni firmāt sue legis fundamētū. Et patebit q̄ nihil reale habēt s3 totū est fictitiū z fabulosum z tā manifeste mendaciū qd vnusquisq3 rōne capax aduertere poterit hāc legē nulli9 firmitatis existere. Unde dicit in alchorano in capi. filiorū israel laus ei9 sit q̄ trāsire fecit seruum sub vna nocte ab oratorio elharā q̄ ē dom9 mee queusq3 ad oratoriū remotissimū q̄ est domus sancta in hierusale3 quā bndiximus. ¶ Expositio huius sn̄ie est in libro q̄ dicitur arabice alma herig qd latine interptatur in altū ascēdere z ideo vulgariter dicit scala machometi in q̄ sunt octuaginta q̄ nq3 capitula i qb9 narrat fictionē quādā sui ascēsus z dscēsus. Ex q̄ b9 oib9 breuil simula cōpilauit itētū suū circa sue legis fundamētū. Dixit ḡ narrās

Actionē suā sic. Cū ego machome tus essez mecqua in domo mea ꝛ ia cerē in lecto ꝓprio iuxta vxorē me am post multā vigiliā in lege dei cogitādo aliquātū dormire cepi: ꝛ statim venit ad me gabriel angel⁹ q̄ sub hac forma se mihi ostēdit: q2 facies ei⁹ erat alba plusq̄ lac: aut nix aliq̄: ꝛ capilli erāt rubicundio res corallo mixto ēt rubicundo ha bebat supcilia valde ampla ꝛ os pulcherrimū ꝛ bñ formatū: dētes quidē albos ꝛ valde claros ꝛ īdu tus vestibus oī re albioribus ac di tissime ornatis cū plis ꝛ lapidibus preciosis: cinctus erat duabus zo nis auri purissimi ꝛ earum q̄libet amplior grādi palmo: man⁹ ipsius rubicūde queadmodū ignis ꝛ tale ac pedes viridiores oī smaragdo dixitq3 mihi. Machōete surge ve ni post me stringēs te zona: ꝛ circū uoluēs caput tuū atq3 corp⁹ tuel la tua alba: q2 de⁹ vult tibi multa sue potētie ac secretoꝝ suoꝝ mira bilia ostēdere ī hac nocte. Cū ergo surgerē ac venirē ad portā domus mee respiciēs vidi ꝙ gabriel tene bat p habenas quādā bestiā quā mihi adduxerat cui nomē erat al borac q̄ talis erat forme. Erat eñ grādior azino ꝛ puior mulo: hēbat faciē hoīs ꝛ crines ei⁹ erāt de per lis: pect⁹ aūt de smaragdo: cauda de rubino: oculi clariores sole: pe des: ꝛ vngulas hēbat ad modum cameli. Hec bestia erat sellata q̄ dā sella: sic mirabilr cū plis ꝛ pre ciosis lapidibus orata ꝙ nullus est qui dicere possit. Multa alia di cit de ornamēto huius bestie. Se quit. ꝛ hec bestia tota circundata erat angelis q̄ custodiebant eam. Tūc dixit mihi grabiel. machome te ascēde sup bestiā istā ꝛ eq̄ta: et cū appropiquarē. bestie vt equita rē noluit sustinere. Et angelus di xit ei Alborac morare q̄ete ꝛ susti ne ꝙ hic equitet sup te: q2 iuro per nomē dei ꝙ nūq̄ te hō talis eq̄ta uit adhuc nec ēt hoc durāte secu lo equitabit. Tūc bestia illa dixit q̄s ē ergo iste. Et gabriel r̄ndit ei dicēs: hic est machomet⁹ dei nūci us ꝛ ꝓpheta magnus: ꝛ cū bestia hoc audiret statī q̄eta māsit ꝛ eq̄ taui: gabriel vero mihi scādile te nuit siue staffam ꝛ cōfestī alborac ire cepit ita cito atq3 suauit ꝙ nul lum os hoīs ℞ dicere valeret. ego namq3 respiciēs passus eius vidi ꝙ ita magni erāt ꝙ inter vnū pas sum ꝛ aliū erat tantū spaciū quā tum possit homo longius propriis oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templū hierosoly mitanū ꝛ gabriel veniebat a dex tris meciī. Et audiui quādam vo cem bis mihi dicētem. ha. ha. ma chomete expecta me: ꝛ ego nihil r̄ndi. Deinde vidi quandā do minam pulchriorē quam vnq̄ vi di que tribus vicibus dulciter cla māns dixit. ha. machomete aliquā tulū me expecta: ꝛ ego cū appro pinquassē ꝛ vellet mihi loqui nō modicū dedignatus reliqui eam Dixitq3 mihi gabriel: nō cogno sco magnā in te sciētiā fore: ꝛ dicā tibi q̄re scias ꝙ vox illa q̄ p̄mo te vocauit erat lex iudeoꝝ ꝛ si r̄ndis ses oēs tue gētes iudei fctē fuissēt

Uox vero scōa [illegible] fuit cui si respōdisses oēs tue gētes fi dei xp̄iane adhesissent sȝ dn̄a illa cunctis iduta coloribus q̄ postre mo te vocauit est mūdus iste q̄ de licijs omnib⁹ plenus extat ꝛ quia expectasti eā scias vero quia gentes tue pl⁹ solaciorū plusq̄ delicia rū habebūt q̄ȝ oēs alie gētes que vnq̄ȝ in p̄terito fuerit vel sint i futuro sed q̄ dedignatus reliquisti eā nec sibi rūdere curasti tu magis sine peccato eris q̄ȝ fuerit oēs alij p̄phete hacten⁹ vel q̄ in posteruȝ subsequant̄ quo dicto tacuit ꝛ duxit me in tēplū. ꝛ postq̄ȝ fuimus ante portā tēpli p̄cepit mihi vt descenderē ad quēdā nigrū lapideȝ vbi soliti erāt p̄phete descēdere ꝛ descendi ꝛ cū descēdisseȝ gabriel angelus p̄ habenas ligabat alborac ad lapidē p̄notatū ꝛ accipiēs me p̄ manū duxit in tēplū in quo inueni oēs p̄phetas stātes in circuitu tēpli deint⁹ quos de⁹ illuc venire pro me honorādo ꝛ exire de eoruȝ fecerat sepulchris. stabāt q̄dē oēs me expectādo erecti super pedes suos ꝛ cū viderunt me cuncti orones facere ceperunt. Tūc gabriel mihi dixit. Ueni machomete ꝛ fac oronē p̄usq̄ȝ alij q̄ tu es rex p̄phetarū oīum ꝛ cunctarū gentiū dn̄s qd̄ audiēs misit me ante ꝛ feci duas orones satis leues. Deinde erexi me sup pedes ꝛ statiȝ oēs p̄phete me salutauerūt gaudētes ꝛ mihi magnū honorē ꝯtulerūt ꝛ āplexātes me dixerūt mihi bona noua de mario bono qd̄ deus mihi prepa rauerat ꝛ meo p̄p̄lo vniuerso ꝛ pro me deinde oēs deū rogauerunt. ¶ Alibi dicit in .ij. li. doctrine sue q̄ inuenit ibi Abraā moyseȝ ꝛ iesuȝ filiuȝ marie ꝛ dicit q̄ moyses obtulit sibi vnū vas plenū vino. ꝛ abraā aliud plenū lacte. ꝛ iesus aliud plenum aqua. Et tūc ego ait machōet⁹ audiui vocē quādā corā oīb⁹ astātib⁹ celit⁹ dicētē mihi. Si vas vini cepis tu cū p̄p̄lo tuo pibis. Si autē gerīs tu cū oīb⁹ tuis submergeris. Si vero vas lactis elegeris tu cū oīb⁹ tuis vas aque ad deū imppetuū dirigeris Et cū machomet⁹ p̄dicaret h̄ fundamētū i hierusalē cūctis astātib⁹ i ꝯfirmatiōe sue fictiōis addidit moyses erat ruphus ꝛ crisp⁹. iesus filius marie erat flau⁹ capillis ꝛ medie stature ꝛ videbāt ab ei⁹ capite aque p̄silire ꝛ tū aqua nō erat ibi Abrahā erat p̄ certo mihi similis ¶ Sequit̄ i p̄dicto libro scale machōeti peractis orōnib⁹ i tēplo vt supra. ¶ Ecce gabriel p̄ manū me accipiēs duxit extra tēplū ꝛ ostēdit mihi quādā scalā q̄ durabat a primo celo vsq̄ȝ ad terrā vbi stabant. Erat em̄ scala illa pulcrior res q̄ȝ vnq̄ȝ visa fuerit ꝛ ipsi⁹ pedes incessunt ad lapidē illū ad quē descenderā ego prio ꝛ prim⁹ grad⁹ erat de rubino. ¶ Secūd⁹ de smaragdo. Terti⁹ de pla albissima: ꝛ quilibȝ aliorū de lapide p̄cioso iuxta naturā suā cū p̄lis operato ex auro purissimo tā ditissime q̄ nullū cor hominis cogitare h̄ possit: ꝛ erat circūdata angelis q̄ custodiebāt euȝ Gabriel quoq̄ me p̄ manū accepit ꝛ eleuans a terra posuit me super p̄mumȝ gradum scale ꝛ dixit mihi

¶ Ascēde machomete & ascēdi & gabriel mecū sicr. angeli ꝓo cūcti associabāt me qui erāt ad scale custodiā deputati. & ꝓcedēs ꝑ scalā vidi quēdā angelū valde magnū qui sup cathedrā sedēs tenebat ī manu sua tabulā quandā que ab oriēte durabat vsqȝ ad occidētē: q̄ vna hora tabulā respiciebat & alia mūdū & ꝓcepit mihi gabriel ꝙ salutarē eū qr magnū tenebat locū corā deo. salutaui & ipse reddidit mihi salutationē capite suo & nō tm̄ ore. ¶ Et dixit illi gabriel quō nō salutas hoīem meliorē de mūdo & ille q̄siuit a gabriele dicens. quis ergo hic est gabriel rn̄dit hic machomet⁹ nūcius dei nostri. Et ille es ne ipe iā missus. ¶ Et gabriel dixit vtiqȝ sine dubio & statim me salutauit angelus dicēs valde bona noua de magno bono qd̄ deus mihi ꝓparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille ꝙ ego erā altior & honorabilior nuncijs oībus & de iure cūctoꝝ dn̄s ꝑploꝝ. ¶ Et addidit. Scias machomete ꝙ ppl's tuus erit ille q̄ in hoc mundo manebit posterior & plus durabit quā oēs alij ppl'i vniuersi qr deus multū diligit gentē ppl'i eo ꝙ vitant malū & faciūt quidē bonū & sic ab illo expeditus. Gabriel mihi dixit ꝙ ille erat āgel⁹ mortꝭ. ¶ Quo audito mox ꝓsus ipm iui & dixi. Es tu angelus mortis qui rn̄dit vtiqȝ Postea q̄siui ab eo rogans ꝙ diceret mihi quō ipse de corporib⁹ hominū aīas extrahebat. Qui rn̄dit Scias machomete ꝙ ab illa hora qua Adam qui fuit primus hoīm creatus est a deo & positus sup terrā dedit mihi deus hoc officiū vt extrahā aīas de corporibus hominum vsqȝ ad venturā iudicij diem magnā: ita ꝙ nemo viu⁹ remaneat excepto solū deo & me etiam cum eodē debet namqȝ postea deus mihi aīam meā extrahere ac ipe postmodū sine fine solus in vita ꝑdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret q̄ aīe iture essent in paradisum & que in infernum. Et respōdit machomete nōne vides tu ꝙ nomina cunctorum hominum qui quondā fuerunt et qui modo sunt & erunt vsqȝ in finē presentis seculi oīa in hac tabula scripta patent. Et etiā mors quaȝ habiturus est ipsoꝝ quilibet nec nō est bonum & maluȝ quod deus tā illis preparauit iuxta meritum singuloꝝ. & ideo bene scio qui eorum in paradisum & q̄ in infernuȝ sunt ituri. ¶ Narrat etiā ibi modū quō mittit angelos bonos ꝓ bonis & malos ꝓ malis & quomō extrahit aīas bonorum cuȝ dextera & animas malorum cuȝ sinistra. ¶ Sequitur & profectus inde vidi alium angelum ita magnum ꝙ tenebat caput suum supra celū: et pedes ei⁹ in abissuȝ q̄ factus erat ad modū galli cui deus ostēderet oēs horas quibus fieri orationes debebāt. ¶ Nam cū tempus erat orādi veniebat quedam vox de celo dicēs tu creatura q̄ deo es obediens precipio tibi ꝙ laudes deū & mox ille angelus alta voce dicebat: benedicat deus rex sanctissimus angelorum & animarū & crea

turarū oīm quo dicto galli q̄ sunt in terra hoc audiētes ɔfestim cā-tabāt oēs ⁊ deū cātādo laudabāt dicētes in cātibus suis vos oēs q̄ obediētes estis deo surgite ⁊ lau-date ipsum qm̄ idē potens est sup̄ oēs res ⁊ ipse fecit eas etiā ⁊ crea uit. Et p̄fectus inde vidi quēdaȝ aliū angelū cuius medietas erat ignis ⁊ medietas niuis: nec tamē ignis destruebat niuē nec ecōtra q̄ etiā laudabat deū orans q̄ sicut in eo ɔiunxerat ignē ⁊ niuē sic cō iungeret corda gētiū que sibi obe diētes essent. Et p̄cedēs inde vi-di aliū angelū ita magnuȝ q̄ eius magnitudinē dicere nō auderem salutaui eū. sed ipse in orationib⁹ existēs nō mihi r̄ndit dixitq̄ sibi gabriel. Quare nō salutas melio-rē hoīeȝ vniuersi seculi. Et ille q̄s est ille de quo dicis. Et gabriel an gelo. hic est machometus quē vi-des. Et ille. Est ne ipse missus ad huc. Et gabriel r̄ndit vtiq̄ vere. Et ecce statim angelus ille ac alij quos prio viderā salutauerūt me ⁊ dixerūt mihi valde bona noua de marito bono qđ p̄parauit mihi de us. Et p̄fectus inde vidi aliū an-gelū mirabili modo magnū qui se debat sup̄ sedē ⁊ tenebat itra ma-nus suas pilā q̄maximā cū qua si ipse solū vnū ictū daret celum de strueret atq̄ terrā: ⁊ cū gabriel p̄t-lā respiceret eandē: statiȝ plorare incepit ⁊ dixit ei. Cur ploras. Et ille machomete. Hic angelus the saurarius est inferni. Quo audito iui v̄sus eū ⁊ ip̄m salutaui. Uerū-tamē ipse mihi nō r̄ndit. Gabriel aūt dixit. quomodo nō respōdes meliori homini q̄ vnq̄ fuerit ad-huc missus. Et r̄ndit sicut supra dictū est de alijs. Et addit q̄ illi q̄ de p̄plo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt q̄ alij vniuersi ⁊ rogaui eū vt mihi dice-ret quō infernus factus est. et sta-tim sic mihi narrare icepit. Scias machomete q̄ quomodo īfernus primo factus est. de⁹ fecit accendi ignē super eum septuaginta mili-bus annorū quousq̄ factus est to tus rubēs igne illo. ¶ Postea v̄o super illū ignem fecit superaccen-di p̄ tantūdem tēporis aliū donec totus factus est alb⁹. ⁊ post hunc ignē fecit adhuc aliū superaccen-di similiter p̄ alia septuaginta mi lia annorū ita q̄ totus niger fact⁹ est ⁊ plusq̄ aliq̄ res obscur⁹ ignis aūt ipse semper in seipso ardet mi rabili modo fortiter sed tñ flāmā aliā non emittit. ¶ Quesiui iterū ab eo similit̄. quomodo facti sunt angeli inferni ⁊ quā vitā ducunt. Et respōdit scias q̄ deus creauit eos oēs de igne ⁊ sunt in igne nu-triti ⁊ si hora sola de igne exirent subito morerent̄ nec possent sine igne viuere: sicut nec piscis etiā si ne aqua. Et sil̄r creauit eos deus mutos ⁊ surdos ⁊ misit ī corde eo-rum tm̄ duriciei ⁊ crudelitatis qđ hoc nemo recitare valeret nesciūt eīn quicquid aliud facere p̄terq̄ torq̄re crudeliter ⁊ affligere pctō res ⁊ ideo fecit eos deus mutos ⁊ surdos ne audirent voces seu la-mēta peccatorum cum ipsos affli-gunt. ¶ Et similiter fecit eos ita

crudeles q si forte videát peccatores aliq signa hũilitatis pretẽdere ipsi neqȝ de peccatorib⁹ neqȝ de illorũ hũilitate curã habeãt aut vllã etiã pietatẽ. ¶ Nã pter penã ignis ĩferni quã sustinẽt peccatores hñt penã aliã valde crudeleȝ qr angeli q̃ sunt ibi maximis malleis ferreis torquẽt ⁊ malleãt duriter peccatores ppter maximaȝ crudelitatẽ q̃ in eis est vt in alchorano loquit̃ de⁹ dicẽs. misim⁹ quidẽ in infernum angelos nr̃os fortes ⁊ duros atqȝ crudeles vt nr̃a mãdata faciant ⁊ obseruent: ipi quoqȝ nobis obediũt in oĩbus q̃ mãdamus. ¶ Et cũ thesaurari⁹ mihi hec oĩa retulisset ego ⁊ gabriel ab eo recessimus timore pauescẽtes nõ modico. ¶ Et vltra pfecti sum⁹ quousqȝ venim⁹ ad primũ celum ⁊ hoc dicitur celuȝ lune qđ totum erat ferreum ⁊ habebat tã tũ spissitudinis in soliditate quãtum possit homo ire in quinqȝ annis ⁊ tantumdem spacij erat iter ipsum ⁊ alium secundum celum. ¶ Gabriel auteȝ pulsauit ad portam ⁊ statim venit ad nos quidaȝ angelus ita magnus q ipse in lõgitudine habebat spacium itineris hominis per mille annos. ⁊ tãtumdem in latitudine vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant ⁊ multos etiam angelos custodientes eos qui erãt valđ bñ ac ditissime pornati. Tũc gabriel venit ad vnã portarum vt intraret. qđ cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel qđ vis ⁊ quis est tecũ. Qui respõdit. mecũ est machometus prophetarũ sigillum omnium ⁊ cunctorum dominus nunciorũ ⁊ volumus ibi intus ĩtrare. Hoc autẽ dicto mox nobis porte aperte sunt ⁊ intrauimus ⁊ cũ introissemus omnes angeli q̃ erant ibi salutauerũt me ⁊ dixerũt mihi valde bona noua de quib⁹ non modicuȝ sum gauisus. Et respiciẽs vidi q ipsi habebãt facies hominuȝ ⁊ corpora ad modũ vaccarum habebant etiam ad modũ aquilarum alas: ⁊ erant hi angeli numero septuagita milia: quoꝝ quilibet: habebat septuaginta milia capita ⁊ quodlibet caput septuaginta milia cornua. ⁊ quodlibȝ cornu septuagita milia nodorũ: ⁊ itervnũ nodũ ⁊ aliũ erat spaciũ itineris hoĩs p q̃dragintа annos. Uidi adhuc plus q in quolibet p̃dictoꝝ capitũ erãt septuagita milia facierũ ⁊ q̃libet facies habebat septuagita milia orũ ⁊ qđlibet os septẽ milia liguaꝝ. ⁊ q̃libet ex linguis illis sciebat septeȝ milia loq̃laꝝ ⁊ ẽt laudabãt deuȝ septuaginta milib⁹ horarũ ĩ die. Uidi ẽt inter angelos illos duos homines sedẽtes sup duas sedes claritatis q̃ nimis pulchri erant tã statura corporum q̃ȝ facierum forma: habebãt eñ capillos suos oẽs albos ad modũ niuis: ⁊ barbas etiã magnas in eundem modũ albas: ⁊ vestimẽta ipsoꝝ erãt ita albissima q vix poterat hõ respicere ipa. Nã circa ipsoꝝ capita valde maximã claritatẽ habebãt Et quesiui a gabriele q̃ illi essent: qui respondẽs ait. Scias macho

mete q ille q sedet in inferiori se- devocat iohāna ibui zacharia qd interptat iohānes filius zacharie Est cū hic ex dei pphetis vnus. Ille tn̄ alius q altius sedet vocat ysa ibnmarie: qd interptat iesus fili9 marie. Hic em̄ iesus spūs dei est z ipsius etiā genitus vbo fuit. Quo audito iui visus eos z ipos ēt salutaui Ibidē tādē qsierūt a gabriele qs ego eēm: gabriel aūt nomē meū dixit eisdē ac ipsi cōfe stitȝ salutauerūt me z dixerūt ēt mi hi valde bōa noua de maxio bono qd deus mihi pparauerat. Quib9 visis pcessimus inde quousqȝ p- uenimus ad scdm celū qd totū erat ereū z habebat in spisso tn̄ spacij quātū posset hō ire in quingētis annis z tantūdē inter ipuȝ z aliud celū erat. Gabriel vo pulsauit ad portā z cōfestim venit ad nos qui dā angelus q apuit nobis eā z hic angelus ita magnus erat q tene- bat caput suū vsqȝ ad celum septi mū z pedes suos ēt vsqȝ ad fundū terre. ¶ Hic narrat q vidit ange los q septuagesies millesies habe bāt maiora corpora q habuerunt alij āgeli qs viderat i alio pꝰio ce lo z quō salutauit eos z qliter ipsi pcognito suo noie p gabrielē salu tauerūt eū sic supradictū est. Nar rat ēt q vidit iter eos ioseph filiū iacob etate senē z sedētē i clarita tis sede quē cū salutaret z a gabrie le cognosceret q eēt machomet9 dixit q ipse ēt salutauit eū z dixit ei bōa noua zc. Profecti g inde p uenerūt ad tertiū celū qd totū di cit fore argēteū z q habebat i spis so spaciū itineris hōis p quingē tos annos z tantūdē ēt inter ipm z quartū celuȝ. ¶ Narrat hic quō vocāte ad portā gabriele venit ad eos qdā āgelus ita magnus z for tis q si aliqs poneret sup palmaȝ eius totū mūdū cuȝ oibus q i eis sunt nihil ide sentiret. Dicit ēt q vidit ibi angelos valde magnos habētes facies vaccarū z manus claritatis ordinati p acies z ita stricti z cōiūcti q hō nō posset so- lum pilā mittere inter eos z quō eos salutauit vt supra. Dicit ēt q vidit iter eos enoch z helyā sedē tes sup sedes claritatis z quō ga briel notificauit eis nomē macho meti z ipsi suo nomine audito qli ter eū salutauerunt vt supra. Per uenientes ad quartū celū dicit q erat totum de auro purissimo z q habebat tn̄ de spisso quantuȝ ho mo posset ire in quingētis annis z tn̄ inter ipsuȝ z aliud quintū celū ¶ Dicit etiā q pulsante gabriele ad portā venit ad eos vnus ange lus q ita magnus erat q sup pol licē dextre sue man9 tenebat oēs aquas dulces z sup pollicem sini stre amaras. Dixit iteȝ q vidit ibi septuaginta milia angeloꝝ q oēs habebāt facies aqlaruȝ z eorū qli bet septuagīta milia alaꝝ z qlibet ala septuagintamilia pennaruȝ z qlibet penna in lōgitudine habe- bat septuagintamilia cubitorū in ter qs dixit se vidisse aaron seden tē i sede claritatis diademate splē dido coronatū z quomodo saluta uit eū vt supra. ¶ In quinto celo qd dicit totum esse de perla z ha

bere tm̄ spacij i spisso sicut ē itine ris hois p quingētos annos ⁊ tā tūdē inter ipsum ⁊ celū sextū vocā te gabriele asserit q venit ad eos qdā angel⁹ q totus erat de igne⁊ habebat septē milia brachiorū et in quolibet brachio septem milia manuū ⁊ in qualibet manu septē milia digitoꝝ ⁊ q qlibet illoꝝ di gitorū laudabat deū septē milib⁹ horarū in die. Dicit ēt se ibi vidis se multitudinē angelorū quoꝝ fa cies erāt ad modū vulturū ⁊ quō salutauit eos vt supra Et iter eos narrat se vidisse moysez pulcher rimū sup sedē claritatis sedētē ⁊ quō salutauit eū ⁊ qualiter cogni to ei⁹ nomine a gabriele eis dicit Scias machomete q de⁹ te vult⁊ populum tuū magnis ieiunijs et nō paucis orationibus onerare: tu aūt roga ipsum vt alleuiet ea tibi qr popul⁹ tuus aliter sustinere nō posset In sexto celo qd̄ dixit totū eē de smaragdo ⁊ habere i spisso iter quingētoꝝ annorū ⁊ tātūdez itineris iter ipm ⁊ septimū celum Narrat etiā q gabriele pulsante ad portā venit ad eos quidam an gelus q septuagesies milies erat maior q̄ aliqs ex alijs quos prio viderat et q talis erat ei⁹ magni tudo q si ipe vellet facere celū ab sorberet atq terrā ⁊ null⁹ qppe p sentiret. Dixit ēt se vidisse ibi ali os angelos q septuagies milies maiores erāt oib⁹ prius visis ⁊ q omnes erāt de smaragdis ⁊ perlis ⁊ de rubinis auro ⁊ argento inter mixtis ⁊ equus gabrielis erat sīli ter iter eos Dixit q salutauit eos ⁊ ipsi noīe suo a gabriele cognit⁹ etiā salutauerunt euz ⁊c. vt supra ⁊ inter eos se dixit vidisse Abrahā in sede maiestatis fulgētē plusq̄ sol. ⁊ quō salutauit euz ⁊ ipe a ga briele cognito ei⁹ noīe dicit q salu tauit eū ⁊ dixit ei inter cetera.

¶ Scias machomete q de⁹ mltū te diligit ac te inter alios nūcios suos pcolligens amore tui valde ppl̄m tuuz amat dico naq tibi q paradisus tot⁹ ē plen⁹ his ꝟbis sez zoghay halla bille dille halla: qd̄ interptaꝛ sit honor ⁊ laus deo ⁊ sibi grās reuelam⁹ qr nō est de⁹ alius pter eū nec est virt⁹ aut pote stas alia nisi ipsius dei altissimi atq magni ⁊ dicit q rogauit eum abrahā q moneret ppl̄m suū ⁊ di ceret frequēter ꝟba illa ⁊ q dice ret ēt pplo suo q muri padisi sūt de auro purissimo: ⁊ menia de au ro puro ⁊ calx de musto ⁊ q h para disus erat pparat⁹ sibi ⁊ oib⁹ cre dētib⁹ ⁊ tenētib⁹ legē eius. In se ptimo celo qd̄ totū dicit eē de ru bino clarissimo ⁊ rubicūdissimo ⁊ hre in spisso iter qngētoꝝ annoꝝ ⁊ tātūdē inter ipm ⁊ octauū celū. Narrat q pulsāte gabriele ad por tā vēit ad eos qdā angelus quez nemo qlis erat recitare valeret ni si solū de⁹ q ipm fecit ⁊ creauit Di xit ēt q cū itroisset vidit qsdā an gelos quoꝝ magnitudinē ⁊ formā recitare nō audet: qr deus sibi in hibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tm̄ q habebāt oēs oculos ele uatos ad deū ⁊ laudabāt deū ⁊ q surrexit iter eos vn⁹ q erat celi al mocadē qd̄ interptaꝛ arabico elo

quo velut ille q̄ vocat sarracenos cū orones suas facere debēt: tā ci to cū surrexit ad orones vocare i cepit dicēs halla huha kibar qđ i terptatur magn⁹ ē de⁹. Post hoc āt dixit le hille halla illala qđ iterp tatur nō ē de⁹ ali⁹ nisi de⁹ Dixit ēt adhuc hersedu le hialla hilla la. qđ iterptatur testificemini similiter machometū nūciū dei eē: dixit ēt postea haya lasala hahya lasphala qđ interptatur venite ad orones vestras ꝛ ad pfectū vestrū: ꝛ dixit ꝙ ipe fecit simul cū illis angelis duas orones pmas ꝛ gabriel dixit sibi qđ de⁹ pfecerat eū sup oēs ali os nūcios ꝛ sup oēs q̄s viderat i septē celis supius enarrat. ¶ Dixit ēt ꝙ iter illos āgelos vidit adā senē i sede claritatis sedētē coronatū corona claritatꝫ purissime ꝛ quō eū salutauit ꝛ adā ci⁹ cognito noīe a gabriele q̄liter ēt ipm salutauit ꝛ iter cetera dixit Scias machomete tu q̄ pr es filiorū meorū ꝙ padisus claui⁹ ē ꝛ ꝙ neqꝫ pphe ta neqꝫ hō alius itroibit q̄usqꝫ tu ibi sis ꝛ ppl's tu⁹ statuit qꝫ dn̄s ita eē. ¶ In. viij. celo qđ dicit totū eē de vno topasio pulcherrimo ad vidēdū mortalib⁹ icognito qđ habebat i spisso iter q̄ngētorū annorū Narrat ꝙ pulsante gabriele ad portā vēit ad eos q̄dā āgel⁹ de claritate tot⁹ cui⁹ claritas septuagesies milies maior erat q̄ⱥ claritas solis ꝛ ꝙ habebat āgel⁹ ille se ptuaginta milia capitū ꝛ q̄libet caput septuagita milia facierū ꝛ q̄libet facies septuagita milia oculorū ꝛ q̄libꝫ ocul⁹ septuagita milia pupillarū ꝛ q̄libꝫ pupilla tremebat septuagita horarū i die territa dei metu. dixit ēt ꝙ vidit ibi alios āgelos q̄ erāt septuagies milies maiores oīb⁹ aliis supradictꝫ ꝛ vidit ibi q̄sdā kartinas q̄ sepabāt iter āgelos ꝛ deū: nūerū āt illorū āgelorū dic̄ ꝙ nemo nouit nisi sol⁹ de⁹. Al teri⁹ dic̄ ꝙ itrauerūt pmā sepatione kartinarū q̄ erāt septuagita ꝛ venerūt ad aliā sepatione aliarū septuagita diuersorū colorū ꝛ sic de septuagita i septuagita q̄usqꝫ puenerūt ad alias septuagita sepationes q̄ erāt oēs de plis. ¶ Et dixit ꝙ inenerūt alias septuagita sepationes aq̄ ꝛ totidē niuis ꝛ totidem grādinis ꝛ totidē nebularū ꝛ totidē tenebrarū ꝛ totidē ignis ꝛ totidē claritatꝫ ꝛ totidē glie dei ꝛ totidē celorū oīm quos hō cogitare valeat ꝛ iter oēs sepatiōes erant tot āgeli ꝙ a nemie possꝫ dici nūerus eorūdē q̄ nunqꝫ laudare deū cessabūt circa eas eūdo ꝛ veniēdo ꝛ dicit ꝙ ibi reliqt eū gabriel solū ꝛ ꝙ assūpto vigore cordis trāsiuit oēs illas separatiōes q̄usqꝫ puenit ad illā q̄ erat glia dei. ꝛ ꝙ cum ibi appropinq̄sset audiuit vocem quādā dicētē sibi bago peeodem ya. ab ibi ya muhagmeth qđ iterptatur appropinq̄te mihi amice machomete. Et dic̄ ꝙ h̄ audito appropinquit sibi magꝫ ꝛ ꝙ audiuit vocē aliā illud idē sibi dicētē ꝛ ppinq̄us accedēs audiuit illđ idē h' supaddēs. ¶ Scias machomete ꝙ tu es apđ me magꝫ honoratus q̄ⱥ oēs alij nūcij ꝛ magꝫ exaltat⁹ ēt q̄ⱥ oēs alie creature q̄s fecerim

sine sint āgeli hoīes aut diaboli ¶ Et dixit q̄ mox appropinquās tm̄ profectus est q̄ inter deū ⁊ ip̄s nō erat nisi spacium duarū balista rū ⁊ q̄ tūc salutauit deū ⁊ deus eū Et qđ deus q̄siuit ab eo quō populus suus faciebat ⁊ qđ ipse r̄n̄derat qđ erāt multū sibi obedientes ⁊ qđ de⁹ sibi dixit. Machome te p̄cipio tibi q̄ facias p̄p̄l'm tuū ieiunare sexaginta dieb⁹ āno quo libet ⁊ orationes quinquagita facere oīn die quo dicto dicit q̄ recessit a deo ⁊ rediēs iuenit gabrielē ⁊ respiciēdo mirabilē māsionē dei dicit qđ vidit cathedrā dei intra quā erāt .iiij. elemēta ⁊ vtrūq̄ seculū ⁊ paradisus ⁊ ēt infernus ⁊ celū ⁊ terra q̄ oīa creauerat de⁹ intra cathedrā illā. Dicit etiā q̄ habebat .iiij. pedes quoꝝ q̄lib; habebat septuagesies milies plus longitudinis q̄̄ sit a celo vsq̄ ad terrā ⁊ q̄ illā cathedrā portāt in humeris suis .iiij. āgeli quoꝝ q̄libet h̄; .iiij. facies scȝ añ ⁊ retro ⁊ a dextris ⁊ a sinistris ⁊ vna facies erat homīs alia aq̄le alia leonis ⁊ alia thauri: ⁊ corpa eoꝝ plena oculis ⁊ q̄ in fine mūdi angel⁹ ex̄n̄s ī figura hoīs rogabat deū p̄ hoībus vt misereat̄ eis ⁊ pctā dimittat. Ali⁹ existēs ī figura aq̄le rogabat deū p̄ auib⁹: alius ex̄n̄s in figura leonis rogabat p̄ bestiis siluestrib⁹ ⁊ existēs in figura thauri p̄ bestiis domesticis. Innumera alia fatuissima narrat de septē p̄adisis q̄s narrat se vidisse inter q̄ dicit q̄ ille q̄ est in inferiori gradu superioris paradisi h̄; ad opus suū p̄ oīn̄s partes circa se tm̄ spacij q̄̄tum homo posset ire in quinq̄ cētū ānis ⁊ q̄ donat ei de⁹ quingētas feminas ī vxores ⁊ .iiij. milia virginū ⁊ octo milia aliaꝝ q̄ nō sunt v̄gines ad ei seruiēdū in oīb⁹ reb⁹ suis ⁊ q̄ q̄libet die venit ad eos q̄dā angel⁹ q̄ dicet eis cētū alpholia q̄ sunt velut pāni aurei ad vestiēdū et post multa dicit q̄ reliquerunt eū Gabriel ⁊ aridu hā thesaurari⁹ padisi ⁊ iterū rediit p̄ eādē viā ad deū ⁊ q̄ tūc de⁹ dederat ei librū alchorani quē accepit de manu dei ⁊ dicit q̄ abstulit de⁹ visum ab oculis eius ⁊ reddidit cordi ⁊ q̄ sic vidit eū ⁊ q̄ ipse de⁹ posuit manū suam super caput suū; ita quod ipsius manus frigiditatē in corde p̄sensit ⁊ q̄ mox ei oēȝ sciētiā docuit ⁊ q̄ sciuit oēs res q̄ fuerūt hacten⁹ ⁊ q̄ imposterū sunt future ⁊ dicit vlterius q̄ rogauit deū vt alleuiaret supradictas quīquaginta orationes p̄p̄l'o suo nō ausus erat aliq̄d dicere de ieiunio ne sibi reputaret̄ gulositas ⁊ q̄ de⁹ amore sui alleuiauit eas deducēdo ad quinq̄ oratiōes quas diceret p̄p̄l's machometi oī die: sic q̄ tres de die et duas de nocte dicerēt ⁊ q̄ vn⁹ almocaden vocaret ad dicēdū eas ⁊ cū vocaret q̄ mitteret digitos suos vbi decet: sequit̄ q̄ petiit licentiā a deo ⁊ recessit ⁊ cū veniret ad celū vbi erat moyses enarrat is superiorib⁹ de alleuiatione orationū dicit q̄ eius cōsilio iterū rediit ad deū pro alleuiatione ieiunij sexaginta dierum et primo reditu obtinuit decem dies. Secūdo alios

decē. Et tertio alios dese quousq̄ nō remāserūt nisi .xxx. dies ⁊ sic dicit q̄ p̄ verecūdia nō fuit ausus ampli⁹ redire ad deū. Et finaliter post innumera alia mēdacia q̄ ꝓpter vitandā ꝓlixitatē omitto. dixit q̄ gabriel reduxit ip̄z ad scalā ꝑ quā ascēdit ⁊ descēderūt sil̄ vsq̄ ad lapidē p̄notatū ⁊ q̄ eq̄tauit alborac expedit⁹ a gabriele ⁊ venit ad domū suā ⁊ inuenit vxorē suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa q̄ ei acciderant. Et postmodū p̄dicauit eadē in meq̄ partib⁹ suis caroixis ⁊ alijs gētibus.

¶ Hec pauca sunt collecta ex maxio pelago mēdacioꝝ p̄dicti libri q̄ d̄r scala machometi. ¶ Alibi legit̄ q̄ cū p̄dictā visionē narrasset machomet⁹ gētib⁹ vniuersis in illis ꝑtib⁹. Sexaginta milia hoīm cognoscētes fictionē a lege ei⁹ recesserūt ⁊ cū dicerēt ei ascēde ī celū de die nobis cernētib⁹ ⁊ videamus angelos occurētes non recognouit falsitatē suam: s₃ ait laus deo meo nūq̄d aliud sum ego quā vnus hō ⁊ nūcius. Ecce visum est fundamētū legis machometi. Uere hec sola fictio visiōis d₃ sufficere ad cōfutādū q̄cquid machometus fecit. Nā nō ꝑmisit eis sp̄ūsāctus mentiri: nisi ita manifeste vt hō clare aduerteret fictionē₃: nec inde reprobationē ꝓpt̄ claritatē₃ sue falsitatis nō solū apud theologos: s₃ etiā apud naturales philosophos q̄ vo nō vt hoīes: s₃ vt bestie viuūt inoluti cecitate delitias carnis sequētes velocissimo cursu in dānationis p̄cipitiū miserabiliter cadūt. O infelix homo innumerabiliū aīarū dānatiōis causa. O rabies ambitionis ⁊ luxuria maledicta machometum decepisti vt alios deciperet. O dei ꝑmissio et iudiciū abscōditū ⁊ tā spurcissimo atq̄ bestiali hoī vt tā apertis mēdacijs hoīes firmissime adhereāt ēt vsq̄ ad mortē. Ipse em̄ se dixit aliquo mō plusq̄ angelum aliqñ celi nūciū: aliqñ q̄ ꝑ angelis intercedit ⁊ quō potuit tot angeloꝝ splēdores sustinere in celis q̄ dicebat q̄ qñ apparebat ei angel⁹ Gabriel semꝑ cadebat ī terrā ⁊ expumās agitabat̄ ⁊ incuruabant̄ manus ⁊ pedes ei⁹. Nec em̄ in p̄dicta visiōe dicit se raptū sicut fuit paulus. s₃ dicit q̄ ascēdit sil̄ in corpe ⁊ aīa: cui⁹ signū est vt supra patuit: q̄ dicit q̄ de⁹ tetigit eū manu sua ⁊ sensit frigiditatē ei⁹ vsq̄ ad medulā spine dorsi ei⁹ ⁊ vsq̄ ad cor: ergo deū ⁊ angelos ponit corꝑaliter dimensuratos q̄ est heresis dānata vt supra patuit libro .iij.

¶ De concordia ⁊ discordia legis machometi cū₃ lege xp̄i in articulis fidei ⁊ in preceptis.



Uinta cōsideratio est scire ī quo ꝯcordant ⁊ discordant lex xp̄i ⁊ lex machometi quo ad articulos fidei ⁊ p̄cepta: lex cnī xp̄i q̄ excellentissima est vt fuit declaratū lib. p̄rio nō inordinata est ī suis credibilib⁹: nec in suo ꝓcessu sicut ē lex machometi ex q̄ satis cōuincit̄ nō esse a deo: q̄ q̄ a deo sūt ordīata sunt vt dixit ap̄ls

ad ro.xiij.sicut in opib⁹ nature et sacris scripturis p3 cuilib3 intuenti:qr em̄ lex moysi data a deo fuit ordiatissime icepit a creatiōe mūdi. ¶ Deinde psecut⁹ est ordinē3 tpis z hystorie:vt p3 cuilib3 ituēti p totū penthateucū pphete etiā in suis scripturis ordiate pcesserūt ēt ordie tpis oñdētes quo tpe vel sub quib⁹ regib⁹ semp ēt seruātes ordinē hystorie. vł ad min⁹ ordinē materie euāgeliū ēt xpi ordiatissime pcedit ordie tpis z hystorie z materie deinde ēt vita z doctria z miracula xpi. ¶ In alchorano āt null⁹ est ordo nec tps qr non dicit sub quibus regib⁹ vel q̄ tēpore nec ibi seruatr ordo hystorie. ¶ Nā primū capłm aquo incipit dicit rubrica vel aptio libri i quo sine dubio cōueniēter icipit ab ofone z laud dei:s3 imediate post breuē ofonē3 psequitr op⁹ z est capłm scdm de vacca rufa quā imolauit moyses cui⁹ hystoria est in leuitico. Tertiū capłm est de familia nr̄a q̄ fuit pr̄ moysi z aarō z statī3 sequitur. Quartū capł3 de mulierib⁹ z sic de aliis ita iordiate q nō est hō i mūdo q̄ possit de ordie hystorie z capitulo⁊ reddere rōnē3.nec ibi seruatr ordo materie.nā nūq̄3 vnam materiā psequitr ordiate:s3 statī3 de vna materia se trāsfert ad alterā oīno extraneā recte sicut arreptici⁹ nec ēt ibi seruatr ordo argutionis vel alicui⁹ pbatiōis:s3 tota doctrina est ex suppositiōe:z pōit vnā ppositionē p se verā z ex illa cōcludit quādā aliā q̄ nihil h3 facere cū ea sicut frequētissime dicit

q de⁹ est excelsus z bon⁹ z alchoranū est lex saluatiōis z q de⁹ est de⁹ z q null⁹ est ali⁹ nisi de⁹ z machomet⁹ est ppheta veridic⁹ seru⁹ dei z q null⁹ est de⁹ nisi de⁹. S3 q̄ sit ista cōclo q macomet⁹ est veridic⁹ seru⁹ dei:z qr de⁹ est de⁹ z sic de plurib⁹ aliis dictis iordinatissimis q̄ cā breuitatis omitto. Est igitr lex machometi discordās i ordie a lege xpi q vt clari⁹ videatr z an sit aliqua cōcordātia iter eas ad ordinatissimā seriē articulorum fidei xpiane descēdo vbi tria pambula pmittuntr. ¶ Primū est q articul⁹ in pposito nihil aliud est q̄ veritas de natura diuia cū gr̄a s3 hugonē de scō victore:z h notificatio datr de articulo stricte z pprie sumpto put trahitr ad ptes symboli apostolo⁊ cuilib3 em̄ articlo cōuenit:z est sens⁹. Articul⁹ artat nos ad credēdū de deo nō solū q̄ dicātr d deo p naturā vt credo i deū pr̄e3 oīpotētē h ei ad naturā diuia3 ptinet sed ēt q̄ p gr̄a3 dicūtr vt q̄ cōcept⁹ est de spū scō:hoc em̄ ptinet ad gr̄tiā:vn sens⁹ est articul⁹ est veritas de deo ptinēs naturā z gr̄a3. Scdm pambulū est q symbolū s̄m naturalē philosophiā d̄r conuenientia. Sic igitr ppter cōueniētiā intellectuū i vitate vna z ppter cōueniētiā aplo⁊ siue pr̄ u3 i symbolo cōponēdo ac ēt ppter cōueniētiā scriptura⁊ ex qua⁊ aggregatiōe scm̄ est nō imerito symbolu3 fidei appellatr a syn q est con vel simul et bole q est snia q̄si snia multo⁊ simul. S3 qr tria sunt symbola op3 cās istitutiōis assignare. Unicā in

stitutiõis symboli apostolox fuit fidei istructio respectu credẽdox ad salutẽ necessariox. Causa vo symboli athanasii fuit erroris exclusio pp multiplices errores pullulãtes. Vo ãt siuccã symboli prim fuit fidei explanatio circa dubitatiões emergẽtes. Itẽ symbolum aplox submisse dr vt status aplorũ z fideliũ pmitiue ecclie repsentet qñ apli z fideles nõ audebãt fidẽ xpi vsquaqz zfiteri in manifesto. Symboliũ vo athanasii in pria cãtat vt designet q fides est pria mẽtis illũinatio. Sz Symbolũ patrũ i missa cãtat vt i zfessiõe fidei z deuotiõe pparet ad receptionẽ dñici corpis cui9 pticipes p fidẽ efficimur. Tertiũ pambulũ est q si habeat respect9 ad ea q̃ credẽda sunt radicalr articuli fidei sunt xiiij. quox septẽ spectant ad diuinitatẽ z septẽ ad hũanitatẽ z hec signata sunt Apoc. j. in septẽ stellis z septẽ cãdelabris aureis i quox medio filius hois ambulat. Sz si habeat respect9 ad eos qui symboliũ priuz ediderũt tũc fidei articuli sunt xij. iuxta numerũ xij aplox q̃ scto spũ edocti nõ ẽ dubium aliqd potuisse latere de his q̃ spectãt ad fidei zplemẽtũ z vt maiorẽ hẽrent firmitudinẽ singli apposuerũt ibi suas pticulas z oẽs insimul singlas approbauerũt z hoc fuit vt vna ecclia q̃ sup aplos fundari debebat hẽret vnã fidei credulitatẽ q̃ fides catholica diceret h ẽ fides vniuersal z ab vniuersis aplis q̃ erãt fundamẽtũ ecclie vniuersalis z hoc añ dispsionẽ. Et iõ q: paul9 z barrabas electi fuerũt ad aplatuz post dispsionẽ aplorũ siue diuisionẽ ad pdicãdum sicut pz actuũ. xiij. in symbolo nihil apposuerũt: z sicut xij. apostoli sunt xij. fundamẽta ecclie vniuersalis. sic xij. articuli fidei sunt xij. fundamẽta muri ciuitatis hierusalẽ superne quasi xij. lapides pciosi q̃s enũerat beatus iohãnes in apocali. xxj. dicẽs z mur9 ciuitatis habẽs fundamẽta xij. z in ipsis xij. noia xij. aplorum. Sequit fundamẽtuz primũ iaspis zc. z isto ordine psequar in declaratione articulorũ z in cõferentia cõcordantie legis et discordãtie legis xpi z machõeti.

¶ De primo articulo fidei z de cõcordẽtia z discordãtia sarracenorum cũ xpianis in eodem.

Rim9 articul9 fidei xpianeẽ. Credo i deũ prem oipotẽtez creatorez celi z terre. Hunc in symbolo apposuit petr9 pricepsapostolorum. Et hic est pmũ fundamẽtuz muri ciuitatis hierusalẽ supne figuratũ p primũ lapidẽ pciosuz q̃ dicit iaspis Apo. xxj. Hic eñ lapis oculos purgat: visuz acuit z cõfortãt vt dr in lib. de pprietatib9 rerum. Et sic iste articul9 ptinẽs ad diuinitatẽ q̃ est de vnitate dei est pncipiũ oib9 credẽtibus tollẽdi varios errores gẽtiliũ plures deos ponẽtiũ z acuẽdi ac zfortãdi visuz mẽtis. Itẽ p iaspidẽ figurat pria virtus theologica q̃ ẽ fides q̃ nũq̃ i sanctis marcessit: sz sp manet i viro

re bōi opis sic iaspis viridis colo ris ē. In illis qdē marcidia ē imo mortua q̄ fidē habēt ⁊ nō cū fide opa. Vñ greg. i psona dñi. A me fi de discrepat q̄ opib⁹ nō cōcordat Hec est pria i edificio spūali qr si ne fide ipossibile ē placere deo ad hebreos.xi.⁊ nihil retīct q̄ fidē p didit vt dīc seneca ⁊c. Et illō pru dētij pria petit cāpū dubia sub sor te duelli pugnatura fides. dr āt p ma vt⁹ fides: qr ex ipa ceterē gnan tur vt dīc gl. sup illō mat.j. Abra hā genuit ysaac. ysaac genuit ia cob Glosa fides. spē: ⁊ spes chari tatē ⁊ h̄ est itelligēdū nō de habi tib⁹ q̄ simul oēs īfunnt a deo. Sz de morib⁹ quoꝝ vn⁹ gnāt ab alio In p̄dicta etiā pricula q̄ꝫ beat⁹ pe tr⁹ posuit i simbolo tres articuli continēt loquēdo de articulis vt habēt respect⁹ ad ea q̄ credēda sūt radicalr. s. articul⁹ de vnitate di uinitatis: ⁊ articul⁹ de psona pa tris ⁊ articul⁹ de creatiōe. Credo i deū. Iste articul⁹ exponit i sym bolo maiori vbi dr. Credo in vnū deū vbi excludit error gentiliū q̄ nō credūt i deū: sz i ydolū vel ali quā creaturā. Vel excludit error mānicheoꝝ q̄ dicūt eē plures deos seu plura pricipia: ⁊ accipit arti cul⁹ iste deutero.v. Vbi dicit audi israel deus tu⁹ vn⁹ ē. Sz nūqd exi stēs in pctō mortali dicere pōt si ne pctō Credo i deū. videt ꝙ nō: qr dicit augu. ꝙ credere in deū est credēdo i eū tēdere: credēdo euꝫ amare: ⁊ credēdo ei icorporari. Et ita vr ꝙ talis mētit cū dicit. Cre do in deū. Ad hoc rńdet magister alexāder de ales in fine sui tertij ꝙ sicut existēs i odio fraterno pōt dicere orationē dñicam sine pctō qr dicit eā i psona ecclesie sicut p batur per illud. Esdre.vj. obtule rūt.xij. vitulos p populo dei. Glo sa null⁹ i oratiōe sibi aliqd petat vel p se: sz p oībus q̄ habent vnū cōmunē patrē deū. Similiter exi stēs i pctō mortali pōt dicere cre do i deū sine pctō nec mētit cū nō sit s̄mo ipsi⁹: sz ecclie p̄cipue cum symbolū i psona ecclesie dicat sit oratio quedaꝫ. Idem dicit frater iohānes. Ascen. i secūdo lib. sum me sue tit.lv. ꝙ cōfessio fidei dicit in symbolo quasi ex psona toti⁹ ec clesie: fides aūt ecclie est fides for mata que est in oībus a liis q̄ sunt de ecclia numero ⁊ merito. Et io cōfessio fidei tradit i symbolo se cundum ꝙ cōuenit fidei formate. Unde existens in peccato morta li nō mētit dicens. Credo in deū Cū non sit sermo eius: sed eccle sie. Sed quid dicendū si qs intui tiue videret deū nunquid mētire tur dicendo. Credo in deū: cum fi des sit secundum apostolū argu mētū nō apparētiū ⁊ iterū fides ē credē qd nō vides s̄z augu. Dico pro illo tunc cum qs videt ītuiti ue deū dicere nō p̄t veraciter. Cre do in deū sicut p̄z de beatis i glo ria paradisi scꝫ in q̄bus iā nō ma net fides: nec spes: sz charitas so la q̄ nūq̄ꝫ excidit. Si qs vero i ra ptu ītuitiue videt deū trāsiuit qꝫ il la visio ⁊ certitudo remāsit illi⁹ vi siōis: si respect⁹ habeat ⁊ illō tūc visiōis illi⁹ nō pōt etiā veraciter

dicere. credo i deũ sicut potuit eẽ i paulo ⁊ sic legim⁹ i cronicis bti pris nr̃i beati frãcisci ꝺ fratre egidio layco viro vtiqꝫ ꝑfectissimo. Qui ex eo ꝙ i q̃dã raptu viderat deũ dicebat ꝙ cũ sana ꝯsciẽtia nõ poterat dicere. Credo i deũ: sꝫ si post raptũ nõ haberet respect⁹ ad deũ visuꝫ: sꝫ ad deũ q̃ nõ vr̃: sꝫ spectat vider i tũc certissime nõ mẽtitur q̃ dicit credo in deũ: sꝫ fideliter verũ ꝓfert. ¶ Scd̃s articulus in hac ꝑticula ẽ patrẽ oipotẽtẽ ħ ꝓbant plura alia cõsequẽtia. Si em̃ ẽ omp̃s põt creare celũ ⁊ terrã ⁊ p̃t dimittere pctã: ⁊ sic ꝺ aliꝭ deo ꝓpꝛiꝭ vt patuit i ꝓhemio huius fortalicij fidei: sꝫ oipotẽtia sit cõmunis toti trinitati: tñ p approꝑiationẽ attribuit pr̃i. Et ꝺm Richardũ hec oipotẽtia icludit oẽꝫ sciẽtiã ⁊ bonitatẽ summã ⁊ ex ꝯsequẽti ꝓuidẽtiã respectu oiꝫ. Tercti⁹ articul⁹ est Creatorẽ celi ⁊ terre hoc exponẽs mai⁹ symbolũ addidit visibiliũ oim ⁊ iuisibiliũ. Celũ em̃ sumit dupliciter: est em̃ celuꝫ qꝺ videt ⁊ est celũ ꝙ nõ videt vt ꝓbat p illud psalmi. Celũ celi domino: qꝺ nihil esset dicere nisi admin⁹ essent duo celi vtrũqꝫ ꝙ creauit de⁹ cũ vtrũqꝫ sit celum vt dicit scriptura. In pꝛicipio creauit de⁹ celũ ⁊ terrã similiter ⁊ cõtenta ab eis. Celũ iuisibile cõtinet iuisibilia vt angelos. Celũ vero visibile cõtinet visibilia ⁊ corꝑalia. Jꝺ cõgrue scd̃ꝫ quod exponit symbolũ mai⁹ p celũ itelligunt inuisibilia oia q̃ nobis celant ⁊ p terrã oia visibilia. sicut vr̃ psalm⁹ dicere: terrã aũt dedit filiꝭ hoiꝫ ⁊ lꝫ creatio sit cõis toti trinitati cũ opera trinitatis ad extra sint indiuisa tñ p appropꝛiationẽ attribuitur patri. Et si queras quare ħ dicit creatorẽ ⁊ in maioꝛe symbolo dicit factorẽ. Respõdet ꝙ creare est de nihilo aliqd facere. facere vero vt communiter dictũ ẽ cõmune ẽ ad operari aliqd de nihilo ⁊ ad oꝑari aliqd de materia. Ut ergo ostendat operatoꝛ nõ tm̃ factorũ de nihilo vt angeloꝝ aiarũ ⁊ pꝛime materie sꝫ etiã oim ꝓductoꝛum ex aliquo. Ideo ꝓfitemur nõ tm̃ creatorẽ: sꝫ etiã factorẽ. Secta machometi cõcoꝛdat cũ lege iudeoꝝ ⁊ xp̃ianoꝝ i vnitate dei ⁊ reꝝ creatiõe. Ait em̃ machomet⁹ i alchoꝛano. Asoara pꝛia ⁊ in pluribꝫ sequẽtib⁹ de⁹ re ster vnus est: nec est ali⁹ p̃ter ip̃m pius ⁊ grat⁹ q̃ creauit celũ ⁊ terrã: terrã i ymo celũqꝫ i summo disposuit ⁊ ymbꝛes ac arboꝛes coꝛũqꝫ fruct⁹ ꝓducit: ⁊ lꝫ i his duob⁹ sint nobiscũ cõcoꝛdes sarraceni ex sua secta stati tñ venenũ infundẽs discoꝛdat a lege xp̃i negãs deũ creatorẽ celi ⁊ terre esse patrẽ: qꝛ scd̃m sarracenos null⁹ fit pater sine coitu. Huc erroꝛem ipsi traxerũt a iudeis q̃s secũ machometus habuit cõsoꝛtes vt supꝛa patuit cũ de ei⁹ oꝛigine ageret: excecati ergo cũ cecis iudeis negãt esse patrẽ creatorẽ celi ⁊ terre. Quod aũt xp̃iani tenẽt fideliter in vnitate essentie eẽ tres ꝑsonas realiter distinctas p relatiões oꝛiginis sarraceni cũ iudeis nõ credũt quoꝛuꝫ cecitas infra per alchoꝛanum ostendetur.

¶ De scdo articulo fidei ꝛ de tota li discordia sarracenoꝝ in eodē ꝛ q̄ꝫo in alchorano ostēditur ꝙ iesus christus est filius dei.

Secūdus articulꝰ est. Et ī iesuꝫ xp̄ꝫ filiū eiꝰ vnicū dn̄m nostrū. Hunc apposuit ī symbolo andreas apl's Iste articulꝰ est scdm fundamentū ciuitatis hierl'm supne ꝛ est figuratꝰ p. s̄m lapidē p̄ciosum q̄ dr saphirꝰ cuiꝰ ꝓprietas ē ꝙ corpꝰ humanū vegetat ꝛ itegra mēbra cōseruat sic credere iesuꝫ xp̄ꝫ eē filiū dei viui augmētat corpꝰ eccl'ie misticū qd̄ priꝰ erat ī vna gēte modica iudeoꝝ sꝫ mō p hāc fidē p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gētiliū cōuersoꝝ. Itē p hūc lapidē p̄ciosuꝫ figurat scda vtꝰ theologica q̄ est spes sctōꝝ q̄ p celicā ꝯuersationē celo sereno sūt siles sicut saphirꝰ ꝛ veri solis radijs ꝑcussi q̄ radij sunt amoris īsignia. q̄ in sua ꝯuersatiōe ꝛ ī sua passiōe resurrectiōe ꝛ ascēsiōe osīdit ī se oēm terrenitatē reprimūt ꝛ fulgorē eternitatis emittūt dicētes cū aplo ad philipē. iij. nr̄a ꝯuersatio ī celis ē. Et ad idē alios trahūt dicētes id esa. ij. Uenite ascēdamꝰ ad mōteꝫ dn̄i ꝛ ad domū dī iacob vn̄ eccl'. xliij tripl'r sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās ꝛ fulgēs radijs suis excecat ocl'os. mōtes eccl'ie. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dn̄s in tria facit idoneos. s. ad fidē ꝛ ad opatōē ꝛ ad p̄dicationē vtriusqꝫ. ꝛ exufflat ab eis ignē ꝯcupiscētie ꝛ refulgēt ī eis radij amoris q̄ excecāt oculos noctue. i. maloꝝ. Est ḡ h̄ scds articulus. Credo in iesum xp̄m filiū eiꝰ. i. patris vnicū dn̄m nostrū. Unde augustinꝰ libro de simbolo cū audis dei filiū cognosce deū si eīn est verus filiꝰ est illud qd̄ est pater. Si ergo pr̄ est deꝰ filiꝰ est deꝰ vnicū. i. vnigenitū. In quo ostēdit ꝙ lꝫ a patre ꝓcedat filius ꝛ sp̄ūsctūs tñ est tātū vnus filiꝰ q̄ ꝓcedit a pr̄e p modū gn̄atiōis iesum xp̄m dn̄ꝫ scꝫ iure creatiōis gubernationis ꝛ vlteriꝰ redēptiōis. Est aūt dn̄m increatū: ꝛ hoc nō appropiat filio cū dicat athanasiꝰ dn̄s pr̄: dn̄s filiꝰ dn̄s sp̄ūsctūs. Et est dn̄m creatū. ꝛ h̄ appropiat vt ēt incr̄tū hō credat dn̄s creature. Math. vltio data est mihi oīs ptās in celo ꝛ in terra psalmista. Oīa subiecisti sub pedibꝰ eius. Glosa ptāti eius oīa subiecisti vt oēs eū adorēt. Nostrū dicit ꝓpter participationē nostre nature scꝫ humane ꝛ ꝓpter executionē misterij redēptiōis ī assumpta carne quā sibi vniuit ī vnitate ꝑsone nō pater nec sp̄ūsctūs. Ad huiꝰ autem articuli expositionē matꝰ simbolū addit plura dicēs. Et ī vnū dn̄m iesum xp̄m ꝛ cetera

¶ Exprimunt aūt ibi de filio scdm diuinitatē quinqꝫ ad excludēdū q̄nqꝫ errores arrianoꝝ Primus ē ꝙ nō ē eiusdē substātie cū pr̄e ꝯ id qd̄ ibi dicit: ꝛ in vnū dn̄m repete deū cū patre. Scds error est ꝙ filius est minor patre contra quod dicitur dominū nostruꝫ iesum xp̄m id est equalē patri ꝛ spiritui sancto in dn̄io ꝛ potētia Ter

tius est q nō est filius naturalis sz adoptiuus cōtra qd dicit filiuz dei vnigenitū. Quartus ē q est natus ex tpe non ab eterno cōtra qd dicit z ex pr̄e natū añ oia secula. Quintus error est q est pura creatura. dicit eī q si filius esset a pr̄e z filius naturalis cū nullus pr̄ sine sui diminutione z decisiōe generet filiū equalē sibi. z illud de deo dicere sit absurdū. restat q deus pater nūq̄ habuit filiū naturalē cōtra qd dicit deuz de deo lumē d lumine. sicut eñ lumē sine sui diminutiōe gñat aliud lumē: sic pater filiū. Causa erroris eoꝝ ē q2 qd est creature attribuūt creatori. Ex predictis aūt erroribus inciderūt in pfundū erroris vt dicerēt xp̄m esse purā creaturā z nō esse deū naturaliter sed adoptiue z per gratiā. cōtra qd dicit deū verū de deo vero genitū nō factū cōsubstātialē pr̄i. i. eiusdez substātie cū pr̄e per quē oia facta sunt. Augustinus si p ip̄m facta sūt oia iā nō est factus iam nō est creatura. dicit tñ filius factus sm hūanitatē ad romanos pmo: z in pluribus aliis locis. Et q2 machometus fuit hereticus arrianus instructus vt supra patuit p Sergiū monachū arrianū hereticū. Ideo in hoc cōcordās cū arrianis z iudeis dicit iesum xp̄m purā creaturā: z sic discordās a xp̄ianis asserit xp̄m nō esse filiū dei nec deū. Unde azoara. ca. xxi. Cōstāter dic deū vnum esse necessariū oibus q nec genuit nec est generatus nec habet quēq̄ similem sibi. Itē azoara. xii. dicit oēs qdē dicentes xp̄m iesum marie filiū deū existere mēdaces z increduli repti sunt. cū xp̄s ip̄e dixisset filiis israel in deū dn̄m meū atq3 vestrū credite cui qsqs sociū atq3 participē posuerit igressuz paradisi illicitū sibi repturus i ignē ibit eternū z i pluribus aliis locis similia verba pfert: sz mētita est iniqtas sibi: q2 veraces oēs q cōfessi sunt iesum xp̄m esse verū deū z dei filiū repti sunt. Et ne hec veritas periret plures q̄ cētū mille volūtarie morte passi sunt. Probatio vero sua est hois insensati z nihil intelligētis de diuina natura nec de eius eterna emanatiōe: z lz cōcedat xp̄um dixisse filiis israel in deū meū atq3 vestrū credite: nō ex hoc sequit ip̄m nō esse deū z dei filiū. cū ip̄e dixerit creditis i deū z i me credite sociū āt se pticipē deo nō damus sicut ip̄e putat: q2 cū dicimus xp̄3 eē deū z nō aliū deū a pr̄e sz vnū z eūdē deū fideliter cōsitemur aliū tñ i psona: z lz ex dictis i pmo libro cōsideratiōe. iii. clare appareat ex qdruplici examie. Hec veritas catholica q iesus xp̄s est verus filius dei. Ad cōfusionē tñ sarracenoꝝ oppositū asserētiū ex eoꝝ lege volo illud ostēdere vt ppriis armis vulnerent. Et sic cōfusi vel credāt vel obmutescāt. Dicit ēt i alchorano in capi. amirā. Dicūt angeli bt̄e marie: maria deus ptulit te z purificauit te sup oēs mulieres z post dixerūt āgeli maria deus euāgelizat vl āñūciat tibi de verbo suo z nomē eius iesus xp̄s filius marie. Et in capitulo elneza dicit non dicatis de deo nisi verita-

tem: qz ipe xps fili⁹ marie est nūcius dei z verbū dei qd ipe posuit i ea p spm̄ sanctū. Asserit igit̄ oīno q ipe xps sit verbū dei. ¶ Querit̄ ergo qd sit istd verbū dei. An verbū dei accidētale vel pot⁹ psonale z reale. Si dicūt sarraceni q est verbū dei vocale tm̄ z accidētale hoc nō pōt dici. loquit̄ em̄ de deo alchoranū z ēt euāgeliū singulariter vt de vno verbo tm̄. Uerbū aūt dei vocale z accidētale qd a deo ē nō est vnū: sz multa oīa vba bona z scā z vera possunt dici vba dei. Itē nō esset excellēs cā mēdacio xpi q̄ alchoranū intēdit singlariter cōmēdare q vbuz dei dicat̄: qz vba dei dicit naz nō solū xps: sz ēt alij pphete dixerūt verba dei. Si aūt accipiat̄ substātialr̄ z pprie z psonalr̄ sic vbū dei est eternū z verus de⁹: sicut verbū qd egredit̄ de ore corruptibilis hois corruptibile eē necesse est. Sic verbū qd ab eterno pgredit̄ de ore dei p qd creauit celū z terram z iter media vt vbo vtar alchorani necesse est eē icorruptibile z eternū. quicqd autem ex deo processit essentialr̄ est de⁹. Unde cum verbū aliquo modo differat a dicēte z concipiente verbū z in dei essentia nō pōt esse diuisio vel distinctio: oportet qd ibi sit differētia psonalis z q verbum a dicēte ppriis z solis relationibus distinguat̄ hoc est autez verbū quo deus oīa fecit dicit fiat z fit sicut in alchorano dr̄: z in hoc cōuenit alchoranū cum euāgelio iohānis qd dicit oīa p ipsuz facta sunt: qz igit̄ a dicēte verbū ɔcipit̄ z intellectualiter gn̄atur z illud qd ab aliquo gn̄atur i similitudīe nature z speciei d̄ z filius. ¶ Hinc est q verbū dei dicim⁹ filiū dei sicut si sol de se gn̄aret talē splēdorem qui esset sol illū solē z splēdorem diceremus filiuz solis z i hoc tn̄ est differētia q creaturis i qb⁹ differt esse z essentia non possunt mltiplicari supposita sine mltiplicatiōe nature vt hō generat hoiez de⁹ aūt i quo est idē esse z essentia cū ex se gn̄at verbū qd deus est vt dictū est nō generat aliū deū: qz diuina essētia nec diuisibilis est nec multiplicabilis aliquo mō ppter summā simplicitatē z pfectionez z ratio potissima quare diuia essētia nō est mltiplicabilis: qz est de se hoc: z quodlibz qd est de se hoc sicut sortes est incōicabile z i plurificabile. Natura vero hūana: qz nō est de se h̄: sz ɔhit̄ p hecceitates iō plurificat̄. ¶ Dicam⁹ ergo q deus gn̄at verbuz suū qd de⁹ est. sed nō ali⁹ deus. bn̄ est alia psona: sed nō ali⁹ de⁹. Machomet⁹ aūt quō audiuit q xpiani dicebāt deū hr̄e filiū nesciuit cogitare q possz eē filī⁹ nisi d̄ mlīere. ¶ Et iō nullū aliud argumētū iduxit nisi q de⁹ nō pt hr̄e filiū: qz nō hz vxorē z hoc p efficaci argumento frequentissime repetit. Hoc argumētuz est simile ac si diceret q de⁹ nō est substātia: qz nō habet accidēs vel q de⁹ nō viuit: qz nō comedit vel respirat z talis ymaginatio fantastica est z fatua z hoīs itellectu z rōne carētis nō eī xpiani dant deo filiū tāq̄ ex mlīere sz sic ē calor ab igne z splēdor

a sole et verbū a dicēte vt dicit q̄ oīa nasci vere et gnari dicunt et nō ex femīa vel mliere: fili⁹ eñ splēdor est et verbū eterni pr̄is coetern⁹, et ꝯsubstātialis et coeq̄lis ei machomet⁹ ēt nō recoluit. q̄d dō quē tñ cōmēdat dicit deū habere mltos filios adoptiuos pter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dij estis et filij excelsi oēs et tñ nō ex mliere. Itē machomet⁹ dixit q̄ vgō maria potuit habere filiū sine viro nunq̄d ergo potuit cogitare q̄ de⁹ potuerit habere filiū sine mliere. Preterea dicit machomet⁹ de deo in ca. elminiū: q̄ si de⁹ haberet filiū totus mūd⁹ esset i piculo. esset eñ inter eos scisma sed hec suppositio ē falsissima supponit eñ q̄ de⁹ nō haberet filiū nisi malū et ꝯtumacē et inobediētē et nos q̄dē dicim⁹ q̄ fili⁹ dei est verbū dei et ars pr̄is per quē oīa opaf verbū aūt ꝯceptū et ars opatoris ēt i hoīe nūq̄ discrepāt ab ītellectu ꝯcipiēte. nisi forte machomet⁹ blasphemādo dicat q̄ de⁹ a semetipso discordat a suo intellectu et sua ꝯceptio ꝯtradicit ei ¶ Itē cū iesus fili⁹ marie sit vbū dei vt dicit machomet⁹ et vbū dei vt declaratū est fili⁹ dei. q̄re ergo nō dicit machomet⁹ q̄ de⁹ nō pōt habere verba q̄r nō hȝ vxorē sicut dicit q̄ nō pōt habere filiū q̄r vxorē nō hȝ igif verū dixit machometus q̄n dicit q̄ iesus xp̄s est fili⁹ marie et q̄ est verbū dei sed nō intellexit. si intellexisset dixisset ex quo ē fili⁹ marie est ver⁹ hō et ex quo est verbū dei est verus de⁹. ¶ Nō eñ est de⁹ ꝯposit⁹ vel iperfect⁹ vt hō cui⁹ vbū et ꝯceptio mētis et ars et opatio est inherēs siue accidēs. et iō nō hō: verbum aūt dei est subsistēs et q̄cq̄d ē dei de⁹ est. Vñ vbuȝ dei est de⁹ Intellect⁹ dei est de⁹ et opatio dei est de⁹. Ptȝ ergo ꝯ sarracenos q̄ño de⁹ pōt habere filiuȝ lȝ nō habeat vxorē et q̄ño ēt iesus fili⁹ marie ē ver⁹ fili⁹ dei natural.

¶ De tertio articulo fidei et de ppietatibus calcidonij.



Ertius articulus fidei est. Qui concept⁹ est de sp̄usancto nat⁹ ex maria vgine. Hūc apposuit in simbolo iohānes euāgelista. Iste articulus est tertiū fundamētū ciuitatis hierusalē supne et est figratus p tertiū lapidē p̄ciosuȝ qui dr calcidoni⁹ Hic eñ lapis vȝ ꝯ illusiones demonū et virtutes ꝯseruat vt dr in lapidario. Sic et fides huius articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q̄ sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄m in lege pmissuȝ sicut patuit latissime i pmo et tertio libro. xp̄iani vero hāc fidē amplexātes nunq̄ inueti sūt illusi aliū q̄ iesuȝ xp̄m in messiaȝ recipiētes: et sicut nō patif illusionē sic ēt nō patif destructionē virtutū sȝ eas firmissime cōseruat in aīalib⁹ fideliū. Predict⁹ lapis fm ysidorū ē ex lapidib⁹ ardētib⁹ sił pallēti lucerne vt dicit h̄ glosa. Calefact⁹ aūt a sole vel digitoꝝ attritu paleas et kartaꝝ fila a se rapere dicif et significat tertiā virtutē theologicā q̄ est caritas sanctorū

hec ei ab ipis celata q̄si palet i lu
cerna.s3 cū ad alioꝝ vtilitatē exu
cogit lux ei⁹ appet q̄ nō sculpit q̄z
aduersis nō secat.j.ad coꝛ.xiij.ca
ritas oīa suffert vt vanā gl'iā; nec
recipit nec retinet h̄ amoꝛe xp̄i in
carnatōis accēsa ꝛ digiti a spūsā
cti igne īflāmata pctōres sibi ꝯiū
git cū nō solū amicos s3 etiā inimi
cos ꝓpt deū cara vnitate cōiūgit.
¶ Itē pdict⁹ articul⁹ sumit ex il
lo Matt.j.inuēta est i vtero hñs
de spūsctō.¶ Et nota q̄ ambꝛosi⁹
dicit li.de spūsctō q̄ illō q̄d est ex
aliq̄ aut est ex ei⁹ substātia vt fili⁹
ex pr̄e aut ex eius ptāte vt ex deo
oīa ꝛ sic sumit h̄.q̄z de ptāte ꝛ opa
tiōe spūsancti ꝯcept⁹ est xp̄s. Jō
xp̄s nō dr̄ fili⁹ spūsct̄i. In simbo
lo ꝟo maioꝛi explicat iste articul⁹
sic.Qui ꝓpt nos hoīes ꝛc.vsq3 ibi
ꝛ hō fact⁹ est.¶ Ubi nota q̄ descē
dere dr̄ de filio dei non ꝓpꝛie sed
trāssumptiue ad significādū icar
natiōnē.sicut ei q̄ descēdit de sur
sum i deoꝛsu3 tēdit sic cū de⁹ fact⁹
est hō deus q̄ est sup oīa infimā si
bi naturā vniuit: nihil ḡ aliud est
hic descēdere q̄3 in carne hūili ap
parere i h̄ articulo cōcoꝛdāt sarra
ceni cū xp̄ianis q̄ntū ad hoc q̄ xp̄s
iesus fuit ꝯcept⁹ de spūsctō ꝛ nat⁹
de maria ꝟgine ꝛ q̄ est messias in
lege ꝓmissus q̄d vt clari⁹ videat.
¶ Notādū q̄ fuit q̄dā iude⁹ tole
tan⁹ noīe samuel q̄ quandā dispu
tatiōnē singularē habuit ꝯ quen
dā sarracenū noīe albucalē apud
sctā3 ꝯmoꝛantē. Isti eñ ꝯferētes
de ꝟitate vtriusq3 legis cōicauert
inter se libꝛos suos.sic q̄ iude⁹ le
git sarraceno bibliā ꝛ tradidit sibi
trāssumptū ꝟm q̄ veracit habetur
apō iudeos ꝛ sarracenus legit al
choꝛanū iudeo ꝛ tradidit sibi trās
sumptū ꝟm q̄ veracit habet apud
sarracenos.¶ Deīde ipsis absen
tib⁹ adinuicē l'ras disputauert de
ꝟitate vtriusq3 legis ꝛ iter cetera
pdict⁹ iude⁹ ꝯ sarracenū nitit ꝓ
bare q̄ xp̄s iesus est ver⁹ messias
sarracenoꝝ ꝛ q̄ sarraceni false ꝛ ꝯ
ꝟitat ēviuūt sic dicēs p alchoꝛanū
quē mihi legisti cui⁹ transsumptū
in arabico ꝯcessisti quē appoꝛtaui
ꝛ apō me recōditū habeo tibi duo
ꝓbare intēdo.¶ Pꝛio q̄ xp̄s quē
colūt xp̄iani ē vester ver⁹ messias
ꝛ sibi credere debet3 ꝛ ipm tāq̄3 ve
rū deū ꝛ hoīem adoꝛare ꝛ recipere
ꝛ cū h̄ ꝓbauero leuit ꝟm iferā sc3
vos nūc flere ꝛ ꝯ ꝟitatē viuere nō
tñ istis ꝓbatiōib⁹ p me nec p me
is itēdo adherere. Quātū ad pri
mū scit q̄ oīa q̄ dicā habeo i alcho
rano ꝟo q̄z tu dixisti mihi q̄ mlta
erāt i alchoꝛano ꝯ vos iō erant de
medio sublata.S3 ista q̄ sequunt
de iesu quē colūt xp̄iani recitabo
fidelr ꝓut habēt in sachara de fa
milia.dicit ei machomet⁹ de iesu
heic.i.iesus ē messias quē ꝓpha di
xit eē futuꝝ heic.i.iesus ē fili⁹ ysa
ac ꝛ ꝓphetaꝝ iustoꝝ ꝛ sctōꝝ in re
cta linea vsq3 ad mariā ꝟginē heic
i. Iesus messias habuit ptāte3 a
deo faciēdi mirabilia sanādi oēm
lāguoꝛē ꝛ ifirmitatē eijciēdi de
mones suscitādi moꝛtuos:ꝛ credi
tis expsse oīa miracl'a q̄ euāgeliū
xp̄ianoꝝ ꝯmemoꝛat.heic.i.iesum
fecisse vt alchoꝛanus expsse testat

in zachara. pdicta [illegible] q̄ heic. i. iesus sciuit [illegible] se creta cordiū. Uñ vba machometi sunt ista in forma. heic. i. iesus sciuit oēs libros ꝛ oēm sapiam moysi ꝛ pdicationē ꝛ sciebat qd hoies comedebāt in domib⁹ suis ꝛ quid reponebāt in thesauris suis ꝛ hoc modo cōtēpsit diuitias ꝛ abiecit carnales ꝯcupiscētias nec habuit delectatiōes q̄ sunt occasio peccādi ꝛ cā inobediēdi. ꝛ introducitur in alchorano illō euāgelij vulpes foueas hñt etiā eodē zachara qđ iesus fuit ꝯceptus de spūscto absq; virili semie ꝛ nat⁹ de maria virgine ꝛ de maria dicit machomet⁹ qđ angelus Gabriel dixit O maria deus elegit te ꝛ decorauit te gr̄a. ꝛ ornauit ꝛ pelegit super oēs mlieres oīm filioꝝ mr̄es. ꝛ posuit te quasi vnū mediū inter hoies et angelos dei in paradiso delitiarū. dr̄ ēt zachara. xxvij. q̄ heic. i. iesus verbū dei ita q̄ intellectus nō vocaꝫ hoc noīe nisi q̄ vocabiꝫ arabice heic. i. iesus ego sum sufficiētia tua ꝛ ego eleuabo ad me ꝛ purifi cabo te ab īfidelib⁹. Et in zachara de familia dr̄ q̄ nullus est quē nō tetigerit sathan pter heic. i. iesum ꝛ mariā. Scis eñ q̄ hec oīa supra dicta cōtinenꝫ in zacharis pdicta vero alchorani ꝛ oīa fideliter ꝛ veraciter sine diminutiōe nec additione recitaui. Nunc ex istis colligo sic. iesus est de spūsctō cōcept⁹ sine virili semine de sanctis pphetis natus de virgine cōcept⁹ ꝛ natus sanctus innocēs omnem hñs scientiā scrutās corda hoīm hñs potestatē curādi: sanādi resuscitādi mortuos ꝛ messias pmissus in lege a pphetis ergo inq̄tum scrutās corda hoīm est de⁹ ꝛ cōsequēter adorādus ꝛ colēdus inq̄tum sctūs ꝛ de sanctis natus ꝛ messias ꝛ credēdus ꝛ recipiēdus antecedētia oīa habetis in alchorano vero ꝛ ꝯceditis ꝛ vere ꝛ recte ergo ex eisdē ꝯsequētiā recipere debetis ꝛ nō solū recipere sꝫ fideliter opari: oppositū faciētes sub palliato colore false ꝛ mēdose viuitis dixi sub palliato colore q̄r vos dicitis q̄ verū est q̄ iesus fuit messias pmissus sꝫ machomet⁹ fuit ab ipso deo ꝛ de bñplacito iesu missus ad declarādū doctrinā datam ab ipso iesu quā p falsos scriptores xp̄iani falsi hñt ꝛ machomet⁹ fuit plenus spū dei viui ꝛ missus ad corrigenda corrupta ad declarādū vitatē vt ipe iesus dixit discipulis. Ego mittā vobis de pr̄e spm̄ vitatis ꝛ docebit vos oēm vitatē ꝛ suggeret vobis oīa q̄cūq; dixero vobis. Uolo aūt ōndere p alchoranū ꝛ p ꝯceptionē ipius machometi ꝛ per natiuitatē ꝛ genealogiā ꝛ p eius nutritionē q̄ talis non potuit nec dbuit ad h̄ eligi. Nā manifestū est q̄ vos ꝯcedit̄ q̄ machomet⁹ est d̄ gn̄e hismaelis filij Abrae ꝛ agar ancilla. ꝛ in h̄ dicit̄ q̄ iesus est ex ysaac ꝛ sara q̄ erat vxor legitima ipsius abrae ꝛ iō de legitīs. Machometus vero de ꝯcubina q̄r de agar eadē zachara dicitis q̄ machomet⁹ fuit ꝯcepe⁹ de pctōribus ꝛ natus eo q̄ parētes sui erāt ydolatre ꝛ gētiles de genere sarrace-

norũ q̃ erant puersissimi peccatores vt asseritis. Cõceditis etiã q̃ cũ eẽt.iiij.annorũ nutriuit eũ ĩ villa q̃ dr biatris quidã puersus iudeus geneatic⁹ q̃ nutriuit eũ ꝛ docuit eũ testamẽtũ vetus seu legẽ mosaicã ꝛ ĩstruxit eũ arte seu sciẽtia geneatica. Postea fuit tradit⁹ hierusalẽ a quodaꝫ patruo suo q̃ dicebaẗ sicut tu abucul⁹ cuidã falso xp̄iano q̃ erat monach⁹ scti bñdicti ordinis q̃ monach⁹ ĩstruxit ip̄m false in naturali sciẽtia ꝛ ĩ lege xp̄ianorũ ꝛ docuit ipsuꝫ puertere oẽs text⁹ vtriusq̃ legis ꝛ sic ef fect⁹ geneaticus ꝛ ĩ duobus testamẽtis puerse ac false nutritus ꝛ instructus secessit in egyptũ q̄ȝ fames valida oppresserat totã arabiã ꝛ iũctus ẽ cuidã regine vidue nõie Cadiga q̃ postea extitit causa regni sui apud damascũ. Ecce aspicias q̃liter ꝛ a q̃bus cõceptus ꝛ quõ natus ꝛ nutritus a q̃bus instructus ꝛ quã doctrinã secutus ꝛ nũq̃ a deo purgat⁹ nec illustratus q̄ȝ de eius electione a deo nec de plenitudine sp̄us dei ĩ eo vos nõ habetis aliquã scripturã sicut tu asseris in q̃dã glosa quã tu vocasti elemab nisi q̃ dicitis q̃ ip̄e de se ipso dixit q̃ oĩa q̃ mãdabat p̄dicabat ꝛ docebat archãgel⁹ gabriel p̄dicabat ꝛ reuelabat sibi de celo. quãtus ergo sit iste scꝫ machometus ꝛ q̃lis sit rogo velis aspicere ꝛ clare videbis sana cõsciẽtia q̃ talis ad tãta minime eligi valuit hec inde⁹ ille. Sꝫ addunẗ ad hec rõnes alie cõuincẽtes. Prĩa quia sp̄ũsanct⁹ nõ põt eẽ vilissime vite ꝛ vilissime secte dator q̃lis est machometus ꝛ ei⁹ lex vt supra visuꝫ fuit in secũda ꝛ tertia cõsideratio nib⁹. Scda q̄ȝ paclet⁹ sp̄ũsanct⁹ docuit apostolos iohannis.xiiij.ꝛ xvj. docebit vos omnem veritatẽ. Machometus aũt nõ vidit apostolos vt cõstat q̄ȝ fuit post eos vltra sex cẽtos ãnos vt patuit supra cõsideratiõe p̄ia articulo. iij. scꝫ de origine machometi quo ad tẽpus. Tertia rõ est q̄ȝ paclet⁹ sp̄ũs sanctus nũq̃ fuit nũcius missus diabolis sꝫ machomet⁹ fuit nũci⁹ missus hoĩbus ꝛ diabolis ipso teste ĩ alchorano azachara.xvj. nõ ḡ fuit sp̄ũs v̄itatis missus a iesu. Et sic pꝫ q̃ iesus xp̄s bñdictus nõ solũ est verus messias xp̄ianoꝝ ꝛ iudeoꝝ sicut in p̄io libro ostensum est: sed ẽt est verus messias sarracenorũ vt nũc ex alchorano deductũ est cõcept⁹ de sp̄ũsancto. ꝛ de maria v̄gine natus. Sũt tñ discordes a xp̄ianis in hoc q̃ exponit in maiori simbolo scꝫ q̃ propter nos homines ꝛ p̄pter nostrã salutẽ descẽdit de celis ꝛ ĩcarnatus est ꝛc. vsq̃ ꝛ hõ factus est. q̄ȝ cuꝫ ipsi negẽt xp̄m esse filiũ eternaliter generatũ vt supra patuit negãt ꝯsequẽter incarnationẽ filij dei. Dicũt eñ q̃ non fuit aliqua necessitas q̃ p̄p hoiẽꝫ de⁹ ĩcarnareẗ. sꝫ q̃ ip̄e hõ q̃ peccauit ageret penitẽtiã ꝛ satisfaceret p̄ pctõ. Opꝫ ḡ istis bestijs ostẽdeẗ necessitatẽ ĩcarnatiõis. ꝛ q̃ nec ãgel⁹ nec oẽs ãgeli bõi ꝛ mali. nec p̄m⁹ hõ nec oẽs homies puri siẗ ĩcti p̄ẽitẽtiã agẽtes potuerũt satisfaceẗ p̄ pctõ p̄mi ho

minis sicut [...] i suo tractatu [...] ca ptiu⁹ itellect⁹ sarracenoꝝ obūbra tus caligine peccatorum non pōt itelligere iustitiā icarnatiōis filij dei Hec est ei ppria excellētia le gis euāgelice sup legē moysi scʒ manifestare iustitiā dei q̄ facta nō fuit tpe legis moysi.sʒ fuit facta ⁊ ipleta tpe euāgelij Et cū res post q̄ꝫ facte sūt oibus rep̄sentanᷣ ma nifestius q̄ꝫ antequā ipleāᷣ ppie ppriūest legis grie mā ifestare iu stitiā dei:quā venit iplere i seipo: suus ppri⁹ filius iesus xp̄s Sic ei declarauit ipe iohāni baptiste qñ venit ad suū baptismū q̄ cū iohā nes diceret sibi.Ego a te debeo baptizari⁊ tu venis ad me Rñdit ei dicēs:sine mō sic decet nos im plere oēm iustitiā mat.iij. Sʒ q̄s pōt exprimere q̄lis ē ista iustitia Quis pōt pōere linguā in tā altū misteriū p̄sertim cū cognoscā isuf ficientiā mei intellectus ad expli cādū:sʒ ꝯfidēs de diuina pietate q̄ illuminat accedētes ad se ⁊ ꝙ qñ cū hūilitate accedit hō ad cor altū manifestaᷣ ei deus plus exal tatus breuiter ⁊clarius quā pote ro exponeᷣ diuina iustitia q̄ p le gē euāgelicaʒ declaraᷣ nō icipiē do in gradu altiori q̄ est redēptio sanctorū angelorum sed hominuʒ qui erāt in dura seruitute ppter peccatū primi hominis ex quo vo luit plus obedire diabolo q̄ꝫ deo comedēdo de arbore nō cōcessa:⁊ q̄ non seruauit paradisum terre strē in quo positus fuit operareᷣ ⁊custodiret illud sicut fit de illo q̄ dato sciēter castro p̄.q̄ fecit hom giū inimico suo cōmittit pditiō nē suo pricipi ꝙ ipse ⁊ sui filij tra dunᷣ exilio eᷣ regnū positi extra griaʒ dñi sui sic fuit iustitia ꝙ pri mus hō ⁊ oēs ab eo descēdentes eēnt serui p naturā volo dicere ꝙ nascerenᷣ in peccato p naturā si cut eoꝝ pr volūtate deliberata vo luit esse ipsi fuissent filij ire.sed si postq̄ꝫ creuissent:⁊ fuissent intelli gētes ꝙ in eoꝝ arbitrio fuisset vel le sicut nati fuerāt manere ⁊ pma nere filij ire vel eē filij grie tales nouit facti volēdo audire doctri nā dei ⁊ seruādo mādata eius ⁊ñ obedissent diabolo sic̄ eoꝝ pr fe cit plusq̄ꝫ deo adiplendo sua car nis desideria ⁊nō spūs ꝙ semp p manerēt filij ire sicut nati fuerāt nō digni hr̄e regnū dei ex quo sūt filij pditoris:⁊ vltra q̄ deliberatē voluerūt plus societatē diaboli q̄ꝫ dei q̄ꝫto tpe vixerūt in h̄ mūdo:ꝙ siliter habeāt societatē i alio dā nari cū eo ad penas ifernales.In h̄ tñ fit filijs ade maior misericor dia q̄ꝫ filijs militꝫ pditoris: q̄ lʒ nō cōmittāt pditionē sicut pater fecit:ymmo displicet eis q̄ sūt to to tpe vite sue extra regnū exilio relegati:tali pena existēti iusta q̄ est in sola priuatiōe sui amoris: ⁊ gratie nolēdo ꝙ habitēt in suo re gno filij sui pditoris Hec ē pena filioꝝ ade ꝙ sicut ipse fuit exclu sus a paradiso ita descēdētes ab eo solū mō q̄ sūt filij sui ex eo eēnt idigni regno dei. Et q̄ h̄ pena est tā grādis cum sit tam preiudicia le exiliū hominum a paradiso ⁊ si

militer qr est tã vniuersalis exten dẽdo se ad oẽs hoĩes q̃ fuissent ĩ hoc mũdo geniti sicut adã suos ꝓ ꝓrios filios gñauit ostẽdit magni tudinẽ peccati.pp qḋ taz grãdis pena fuit imposita. Ne oẽs hoĩes ꝑirẽt necessaria fuit recõciliatio ꝑ quã hoĩes fuissent in grã dei q̃ ꝑ naturã nascebant in ira sua: et cũ recõciliatio reqrat cõdignã sa tisfactionẽ ⁊ satisfactio cõdigna ẽ ꝙ reparet dãnũ restituẽdo abla tũ: ⁊ vltra hoc rõne offense ꝙ det aliqd de suo qḋ pri⁹ añ offensam nõ debebat. sicut ĩ lege ꝑcepit de⁹ restituere q̃nqȝ boues ꝓ vno ⁊.iiij. oues ꝓ vna exodi.xxv.pp qḋ in re gno tenẽt ꝑ ista lege septẽnaꝝ q̃ libȝ ꝑ seipm põt ĩtelligere ex quo q̃litas satisfactiõis dȝ esse ẜm cõ ditiõeȝ peccati grãde peccatũ grã dẽ requirit satisfactionem Cũ er go peccatũ primi hominis fuit tã magnũ comprehendẽs oẽs ab eo descẽdentes ꝙ ipse nõ poterat sa tisfacere ꝑ seipo qr ad satisfacien dũ nõ habebat q̃d daret de suo qḋ pri⁹ nõ deberet deo qm̃ qr ab ipso recepat deo debebat totũ qḋ suũ erat. Cũ si ꝑ seipo nõ poterat sa tisfacere mulꝺ̃ minus ꝓ toto gñre hũano facto seruo diaboli rõe sui peccati: ergo vt recõciliatio fieret reqrebat satisfactio debita resti tuẽdo q̃ꝫtũ fuit qḋ accepit vel q̃ꝫ tũ fecit de dãno ⁊ vltra h̄ aliquaȝ rẽ suã nõ debitã pri⁹ deo pp offen saȝ quã fecit hoc nõ potuit facere adã nec aliq̃s suorũ filioꝝ ex quo debebãt deo q̃cq̃d habebãt. Et q̃ libet vt saluet vel nõ seu cũ maria difficultate est sufficiẽs sua ꝓpria iustitia manifestãte sacra scriptu ra ꝙ si fuerint ĩ ciuitate tres viri iusti Noe daniel: ⁊ iob Isti sua iu stitia liberabũt aĩas suas sȝ nõ po tuerũt liberare aĩas filiorũ ⁊ filia rũ suarũ Cũ ergo satisfactio req̃ rat ꝙ in illo qui hȝ satisfacere sint duo scȝ ꝙ sit ille q̃ dȝ satisfacere ⁊ sit ille q̃ põt satisfacere quarũ vna sine altera nõ sufficit opȝ intelli gere ꝙ ille q̃ habebat satisfacere ꝓ peccato ade cũ adã fuerit hõ ꝙ fuisset nõ angel⁹ q̃ nõ debebat sa tisfactionẽ sȝ ꝙ fuisset hõ ex quo hõ fuerat q̃ peccauerat. Itẽ req̃ rebat secũdo ꝙ fuisset talis hõ q̃ posset satisfacere ⁊ cũ purus hõ sa tisfacere nõ posset ex quo deo de bebat totũ ꝙ ĩ eo erat ⁊ satisfactio reqrit rõne offense quã peccãs fa cit ꝙ det vltra ⁊ ampli⁹ q̃ꝫ accepit vł fecit de dãno peccãdo Cũ hac eadem rõne quilibet angeloꝝ nõ poterat satisfacere cũ vnusq̃sqȝ eo rũ deberet deo q̃cq̃d habebat ex quo ab ipo deo receperat q̃s esset ille q̃ nihil deberet deo vt sic possȝ satisfacere: certũ est ꝙ in oĩb⁹ crea turis non põt inueniri vna sola q̃ deo non debeat aliquam rem cuȝ oẽs ipse debeant deo quicq̃d ha bent ex quo ab ipso receperunt ꝓ pter qḋ deus sol⁹ est qui nihil dȝ deo cũ deus a seipso habeat suuȝ esse ⁊ nõ ab aliquo alio qr interro gatis oĩbus intellectum partici pantib⁹ siue sint homines siue an geli boni ⁊ mali si ipsi dederũt eẽ deo vel aliquã rem propter quaȝ anteq̃ꝫ deus daret eis esse qḋ ha

bent de⁹ eis ali[illegible] re
sponderēt ipē[illegible] ꝛ nō
ipsi nos. Et tō[illegible] ei qc
qd habem⁹ [illegible] ꝙ recipim⁹
ꝛ ipē nobis nihil dꝫ qꝛ nihil ei de-
dim⁹. Hac ergo rōe clara existen-
te: ꝙ sol⁹ de⁹ est ille q̄ nihil dꝫ alte
ri nec sibiipsi cū ille q̄ debebat sa-
tisfacere ꝑ peccato pmi hoīs ꝛ
oīm alioꝝ reqrebat qd̄ nihil dꝫ
deo ꝛ sol⁹ de⁹ est iste ergo necessa
riū fuit: ꝛ sic oīb⁹ modis expedie
bat ꝙ satisfactoꝛ pro gñre hūano
foret de⁹ ꝛ hō: homo qꝛ hō fuerat
q̄ peccauerat ꝛ sic hō satisfacere
debebat: de⁹: qꝛ ipse sol⁹ est: qꝛ ni-
hil dꝫ deo ꝛ sic ꝑ satisfactiōe hoīs
peccati: poterat dare de grā dan
do de suo qd̄ nulli debet. hoc itel-
lecto debem⁹ cōsiderare: ex q̄ ho-
mines nō poterāt esse deo recōci
liati nisi ꝑ ipsummet deuꝫ qꝛ non
erat q̄ satisfacere posset nisi ipē so
lus: q̄ fuit illa iustitia q̄ deū obli-
garet vt ipē deberet satisfacere ꝑ
peccato pmi hoīs cui⁹ demerito
oēs ab eo descēdentes erāt serui
diaboli opꝫ ad cognitionē hui⁹ vi
dere ꝛ attēdere pricipiū ꝛ cōditio
nē peccati qd̄ fecit pm⁹ hō Ecce
ꝙ in hoc facto cōcurrūt tres scilꝫ
de⁹ q̄ dedit ꝑceptū primo homini
ꝙ seruaret paradisuꝫ ꝛ ꝙ nō come
deret de arboꝛe vetita Cōcurrit
hō q̄ peccauit qꝛ fecit cōtrariū ꝑ-
cepti ꝑ deū ei dati. Cōcurrit Ter
tio diabol⁹ qui astutia sua ꝛ dece-
ptiōe ꝑ mediū mulieris tēptauit
hominē ꝛ fecit ꝙ transgrederetur
preceptū. de istis duob⁹ scꝫ homi-
ni ꝛ diabolo sic est ꝙ in casu expli
cato nulli eoꝝ facta fuerat ali[illegible]
fensa ipleta voluntate cuiuslibet
eoꝝ faciendo quilibet quod vole
bat qꝛ homo cōplacuit sue vxoꝛi
plus appetēdo ꝑmanere i gratia
sua ꝛ amoꝛe q̄ȝ deo obedire. Dia-
bol⁹ siliter impleuit volūtatē suā
habita victoꝛia ꝑ euꝫ desiderata.
Verūtamē hoc est verū ꝙ q̄libꝫ eo
rū fecerat grādē offensaꝫ deo con-
tra cui⁹ volūtatē ambo fecerunt.
Prim⁹ homo qꝛ voluit pl⁹ obedi-
re sue vxoꝛi q̄ȝ deo faciēdo volūta
tē diaboli ꝛ diabolus qꝛ cum dece
ptione cōtra volūtatē dei tulit ser
uum ei⁹ ꝛ fecit seruuꝫ suuꝫ: ꝛ sicut
deo fuerat facta offensa ꝑ vtrūqꝫ
si ābo voluissent recōciliari opoꝛ
tebat ꝑ ambob⁹ fieri satisfactiōeꝫ
Sed cū diabolus noluisset deo re
cōciliari ymmo placebat sibi sem
ꝑ inimic⁹ dei ꝑmanere qꝛ nolebat
recognoscere peccatū suū: qd̄ non
erat i hoīe cū desideraret liberari
a dura ꝑuitute quā sētiebat stādo
in potestate diaboli. Ergo cū sol⁹
hō peniteret de peccato ꝑ eū fcō
vt fieret reconciliat⁹ deo pōt dici
vno de duob⁹ modis vel ꝙ pmo
fuisset facta debita satisfactio deo
q̄ offensus erat: ꝛ ꝙ diabol⁹ ꝑ iusti
tiā ꝑderet dñiuꝫ quod sup ipsum
tenebat. Vel ꝙ de⁹ de potestate
sua absoluta sine aliq̄ satisfactiōe
remitteret ade offēsaꝫ sibi factā ꝛ
ꝑ vim ex quo est potentioꝛ diabo
lo liberaret pmū hominē a sub-
iectiōe sua qꝛ ab eo victus fuerat
iuste erat ei⁹ seruus nō reputarēt
tanq̄ȝ dubiū aliqui ꝙ deus posset
per talē modum liberare primum

hoiem a subiectiõe diaboli z recõcillare sibi sed tñ qr cuicũqꝫ pricipi magne ptãtis plus reputat ad laudẽ ꝙ sit iustus q̃ꝫ ꝙ sit potens ptãte siue iustitia tyrãnidi reputata cũ deus nõ solũ iustus sed etiã necessario est iust⁹ z tali forma iustus ꝙ nõ põt dici deus nisi intelligat iustus. Oportet ergo intelligere ꝙ in recõciliatiõe hois interueniret iustitia q̃ prio poterat itelligi si deus sicut magnus dñs potẽs z iustus dyabolo z homini ex quo quilibet eoꝝ offenderat eum dedit penã z tormẽtũ scdm demeritũ pcti p eos cõmissum diabolo in penã peccati qd ꝯmiserat tollẽdo hoiem p vim z ꝯtra totã suã voluntatẽ a suo dñio z homini sicut proditori nolẽdo eũ vnq̃ꝫ videre i suo palatio neqꝫ in regno suo sꝫ ꝙ remaneret exilio religatus p semper. Sed cũ deus sit non solũ dñs potens sꝫ iudex iustus z pater misericors. Ex quo homo penitebat de pctõ per eũ cõmisso z p seipsuꝫ nõ poterat satisfacere mie dei ptinebat dare ei succursum z iuuamẽ vt liberaretur a diaboli potestate. Sic tñ ꝙ talis liberatio ita tẽperaretur iustitia ꝙ diabolus tenẽs hoiem in sua seruitute non posset reclamare ꝙ ei eẽt facta iniustitia nec facere aliquã q̃relam q̃ fuisset iusta cũ hec fuerat veritas ꝙ ipsemet deus attẽdẽs vidẽs z permittẽs diabolus z homo sicut illi qui intrant in campũ certauerãt vn⁹ cõtra alterũ z cõditio certãtiũ est si iã vn⁹ alterũ nõ occidit ꝙ vict⁹ sit seruus victoris: z cũ arma hoīs vt defenderet se eẽnt fortiora ad defendẽdũ se q̃ꝫ arma diaboli in cõmittẽdo siue tẽptãdo fortitudo etiã hois z v̄tus incõparabiliter erat maior q̃ꝫ ꝯto diabol⁹ cũ oĩbus suis artib⁹ z viribus etiã si fuerãt mille vicib⁹ plus non poterat hoĩeꝫ vicere nisi ipe volũtarie voluisset vici. Ex q̃ ergo su⁹ inimicus erat min⁹ fortꝫ q̃ꝫ: ipe z ipe voluit ab eo vici: dictabat iustitia ꝙ fuisset eius seruus: facto ergo seruo diaboli z ꝯsequẽter oẽs ab eo descẽdẽtes ad habendũ liberationẽ de taꝫ mala seruitute ex quo p iustitiam hõ erat seruus diaboli: oportebat ꝙ non p vim sed p iustitiã fuisset liberat⁹ de ptãte. Et sic vt liberaret a diabolo reqrebat vt interuenirret iustitia nõ minus reqrebat vt esset recõciliatus i grã dei exñte deo pri pijssimo z iudice iusto. vñ vt cã fieret reconciliatus deo ꝯ quẽ fuerat cõmissum pctm̃ reqrebat ꝙ fieret p hoiem q̃ tanti valoris vel pl⁹ eẽt sicut p̄mus hõ z oẽs ab eo descẽdẽtes q̃ daret tã tã z maiorẽ laudẽ z honorẽ z gloriã q̃ꝫ ꝯtra fuerat offensa ꝯ eũ cõmissa. Tali ergo satisfactiõe reqsita vt gen⁹ hũanũ recõciliaret deo vt dictũ est ꝙ fuerat fctã offensa deo p vtrũqꝫ scꝫ diabolũ z hoiem non opꝫ dicere ꝙ diabol⁹ vellet facere hanc satisfactionẽ ex quo nolebat hoiem liberari ab ei⁹ ptãte z recõciliari deo: qr talẽ satisfactionẽ facere erat pdere dñiuꝫ sup oẽs homines per eũ nimiũ desideratũ: et idõ displicẽs erat corde si essent recõciliati cũ ipo facto perderet do

minũ suũ qđ super ipsos tenebat. Itẽ hãc satisfactionẽ ipe nõ poterat facer cũ ad satisfaciẽdũ fuisset necessariũ rogare deũ ꝙ vellet ꝑcere offensam et factã ad qđ requirebat ꝙ talis itercessor eẽt deo gratus: qꝛ si iimicus vel is ꝗ displicet roget ꝑ iniuriãte plus ꝓuocat ad irã eũ ꝗ͂ rogat: ꝛ hoc est manifestũ ꝙ dyabolus volũtarie erat inimicus dei ꝓcurãs semꝑ ꝙ et fiãt offense ꝗ͂tũ plus põt. Sic ergo pꝫ ꝙ ꝑ dyabolũ ꝗ peccauerat ex quo ipe nõ reqrebat: imo sibi displicebat ꝛ abhorrebat hoĩs reconciliationẽ ꝛ nõ min⁹ suã nõ poterat fieri satisfactio hoĩs. Ex alia ẽt ꝑte si oẽs angeli nõ poterãt facere talẽ satisfactionẽ: qꝛ nihil habebãt de suo ꝙ darẽt deo quõ dyabolus poterat ꝗ vltra hoc abhorrebat ꝙ aliq̃ tpe talis satisfactio fieret. Videam⁹ ergo de hoĩe ꝗ fuit scđs in pctõ cõmisso huic nõ deficiebat sicut dyabolo volũtas vt eẽt recõciliatus: qꝛ sentiebat seruitutẽ eius durissimã deficiebat tñ ei ptãs sicut supra oñsum est. Ipse ergo et oẽs hoĩes ab eo descẽdẽtes angeli etiã nõ potẽtes implere reqsitã satisfactionẽ ꝗd ergo restabat ex quo nõ erat alius ꝗ posset satisfacere nisi solus de⁹ nisi ꝙ ꝑmus hõ ꝛ oẽs aliꝫ ex toto remanerẽt ꝑditi si iã deus nollet satisfacere ꝑ eis ex quo ipe solus poterat ꝛ nullus alius. Itẽ ꝯueniẽs fuit deũ incarnari vt tãta humilitas in redẽptore esset quãta fuit superbia in preuaricatore. Sed sup̃bia tãta fuit ꝙ homo voluit esse de⁹ ergo tãta debuit esse humilitas vt de⁹ fieret homo. Iteꝫ hoc debuit facere de⁹ vt vitaret incõueniẽs qđ seq̃bat: qꝛ si de⁹ nõ esset incarnat⁹ vt satisfaceret ꝑ hoĩs pctõ hoc est: vel qꝛ nõ potuit vel qꝛ nesciuit vel qꝛ noluit. Si nõ potuit impotens fuit. Si potuit sꝫ nesciuit ignorãs fuit Si potuit ꝛ sciuit sed noluit ergo ꝛ iuidus fuit ꝗ oĩa sunt magna inconueniẽtia in deo scꝫ impotẽtia ignorãtia inuidia. Patet ergo ex ꝑhabitis necessariã ꝛ valde fore cõuenietẽ incarnationẽ dei vt doceret se potius vincere ꝑ iustitiam ꝗ͂ ꝑ potẽtiã ꝛ vt oñderet tãta humilitas in redẽptione quãta fuit in sup̃bia in preuaricatiõe. Et ne aliqđ inconueniẽs attribuat deo cũ in eo minimũ inconueniens sit maximum impossibile.

¶ De q̃rto articulo fidei ꝛ de discordãtia machometi in eodem.



Quartus articulus est. Passus sub põtio pylato crucifixus mortu⁹ ꝛ sepult⁹. Hũc apposuit i symbolo Iacobus maior. Et hic articulus est quartum fundamẽtũ ciuitatis hierusalẽ superne figuratus per quartũ lapidem preciosum qui dicitur smaragdus: cuius ꝓprietates precipue sunt quatuor. Prima ꝙ iclinat ad castitatem. Nã expertũ est frangi in partes cũ ipm gestans fornicat Secunda est ꝙ morbũ caducũ curat. Tertia est ꝙ tẽpestatẽ auertit Quarta est ꝙ in causis ꝟba ꝓsua foria dat. Sic ꝛ vera hui⁹ articuli

fides carnales voluptates repri-
mit ẜm augus.in quodā sermōe de
xl.sic dicētē. Cōgruit deuotiōi no
stre vt qui dñi crucifixionē celebra
turi sumus reprimēdarū carnaliū
voluptatū crucē ēt nobis faciam⁹
Morbū caducū tollit: q2 xp̄s mor-
tē nr̄az moriēdo destruxit: vt dicit
gregori⁹ in p̄fatiōe pascali. Tēpe
states nō solū carnis: s3 ēt mundi
z dyaboli auertit q2 nihil a deo ꝙ
nō eq̄nimiter toleret si xp̄i passio
ad memoriam reducat Grego.in
omelia.x. Bernard⁹ sup cātica in
sermōe.xxi. passio tua dñe iesu vl
timū refugiū singulare remediu3
deficiēte sapiētia iustitia nō suffi
ciente succūbētib⁹ meritis illa suc
currit. cū tn̄ defecerit virt⁹ mea nō
ↄturbabor nō diffido scio q̄d faciā
Calicē salutaris accipiā dat ēt in
causis fidei ↄtra tyrānos ↄtra he
reticos z ↄ̄ quoscunq3 alios p̄secu
tores verba p̄suasoria veritate at-
testāte. Ego dabo vobis os z sapi
entiā cui nō poterūt resistere oēs
aduersarij vr̄i fides em̄ passionis
xp̄i dedit Stephano ꝙ oēs ei⁹ ad
uersarij quātuncūq3 periti non po
tuerūt resistere sapiētie z sp̄ūi qui
loquebat: sc3 in ore ei⁹ vt p3 i acti-
bus. Itē de smaragdo dicit ysido
rus ꝙ a nimia viriditate dr̄ amar⁹
q2 oē satis viride amarum dr̄ oēs
herbas z frōdes viriditate supat
aerē ēt vicinū ex repercussione vi
rescere facit nulla gemma gratior
oculis cui⁹ corp⁹ extersu3 sicut spe
culū ymagines reddit. Angrifes
q̄ corp⁹ pedes z caput habēt leo-
nū: currētes sup terrā vt leones z
alas h̄nt aq̄le q̄b⁹ volāt i aere z ian
ferūt hoib⁹: s3 ad imasc⁹ pp̄rs: scil3
vnū habēs oculū pugnās contra
eos eis aufert hec moral'r ē. Quar
ta virt⁹ q̄ dr̄ castitas vl' virginitas
q̄ virorū carnis ītegre seruat z in
amaritudine penitētie motus ma
los castigat hec ē gratior angelis
z oculis xp̄i: q2 virgines z casti se
quunt agnū quocūq3 ierit: Apoc.
xiiij. z i se portat ymaginē angelo
rū z xp̄i Angrifes.i.demōes mul-
tū nitunt auferre: sed mēs z itēn-
tio indiuisa a deo resistit z ↄtradi
cit z eā custodit illesa3. q̄ em̄ tales
sunt indiuisi sūt sicut dr̄.j.cor.vij.
Nō em̄ habēt duos oculos vnū i
terrenis z aliū ad deū: s3 vnū tm̄ z
illū figūt i deū dicētes illd̄ ps Si
cut oculi ancille i manib⁹ dn̄e sue
ita oculi nr̄i ad dn̄m deū nr̄m zc.
Huic articulo nihil addit symbo-
lū maius. Cōcordat cū p̄dicto ar-
ticulo machomet⁹ in h̄ ꝙ cōcedit
iesu3 xp̄3 sub pontio pylato fuisse
cōdēnatū morti. Discordat aūt a
p̄dicto articulo passiōis z mortis
xp̄i i alchorano azoara.v. z i pl'ib⁹
alijs locis vbi in sn̄ia dicit ꝙ q̄dā
iudei voluerūt xp̄3 occidere z ipe
callide se subtrahēs euasit nescio
quē loco sui crucifixerūt putātes
esse xp̄3. Creator aūt leuauit xp̄m
ad se z est secū vsq3 ad diē iudicij
tūc sc3 sicut alij hoīes moritur⁹ z re
surrectur⁹. S3 tamē nullū incōue
niēs est sarracenis ↄcedere mortē
xp̄i cū ipsi teneāt ꝙ nō est fili⁹ dei
viui sicut nec nobis xp̄ianis q̄ ip3
ↄfitemur verū filium dei ꝙ sit mor
tuus secundū humanitatem: q2 di

ainitas mortalis non est nec vnq̃ morietur.

¶ De quito articulo ⁊ de proprietatibus sardonicis.



Quintus articulus est. Descēdit ad inferos tertia die resurrexit a mortuis. Hūc apposuit in symbolo beat⁹ thomas. Et hic articulus est quintū fundamētū ciuitatis hierusalē supne figuratus p quintū lapidē p̄ciosū qui Sardonic⁹ dicitur cuius cōpositio ex duob⁹ lapidib⁹ est scilicet ex sardio ⁊ onice ⁊ est rube⁹ ex sardio ⁊ alb⁹ ⁊ niger ad colorē vnguis ex onice. Inter ceteras hui⁹ virtutes mirabilis est vna potissima q̄ accēdit animū ad gaudiū q̄d trahit ex sardio Sic ⁊ fides hui⁹ articuli accēdit animos sanctorū patrū in limbo cū illuc xp̄s descēdit liberās vinctos de lacu in quo nō erat aqua ⁊ hoc in sanguine testamēti vt patet zacharie.ix. Uere magnū gaudiū illorū fuit cū beatificati fuerūt in visione deitat ⁊ btā captiuitate ducti a miserabili captiuitate īferni: accēdit ēt aīos discip̄lorū ⁊ sctārū mulierū xp̄s resurgēs q̄r gauisi sunt discipuli viso dn̄o. Iohā. xx. Omnes ēt fideles in fide hui⁹ articuli iocundant cōtēplātes potestatem inferorū nō potuisse resistere saluatori descēdēti nec potestatē nature eidē resurgenti gaudentq̄ sperātes resurgere: q̄r christus resurrexit. Itē predictus lapis tricolor est subt⁹ niger medio cādidus superi⁹ rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signādo nihil cere auellit: p quod moraliter quinta virtus que est sanctorū patientia figuratur p quā ab inferiorib⁹: id est a mūdanis hoīb⁹ in despectu sunt nigri: sed im medio scilicet in corde suo cādore cōsciētie sunt lucidi ⁊ ardore martirij quo citius ad superiora puenīāt sunt rubei. Hec etiā virt⁹ nihil auellit qui a suis psecutoribus plene ⁊ ex toto corde remittit sciēs q̄d dicit dn̄s. Lu. vj. dimittite ⁊ dimittetur vobis. ⁊ Eccl. xxviij. relinque primo nocēti te. ⁊ tūc deprecāti tibi peccata soluent: ⁊ hec virt⁹ bn̄ q̄nta dr̄ quia moleste circa quos est virt⁹ patiētie corpus exprimit q̄d quinq̄ sensibus agit. huic ēt articulo nihil addit symbolū maius ad eius explicationē: verūtn̄ cum dicit descēdit ad inferos intelligēdum est secūdum aīam diuinitati cōiunctā corpe in sepulchro manēte etiā diuinitati coniuncto: q̄r q̄d semel assumpsit nunq̄ dimisit secus est de toto resultante ex corpore: ⁊ ex aīa: q̄r ꝓpter eorū separationē xp̄s in triduo nō fuit homo secūdū doctorū cōcordiā ī tertio sententiarū: ⁊ q̄r nullus error circa hoc fuerat exortus. Jō ī symbolo cū dicit descēdit ad inferos nō fuit explicatū secundum aīam.

¶ Sed orit hic difficultas: q̄r nō videt hic esse articulus fidei cum iohānes baptista de hoc dubitauerit. dubitare aūt de articulis fidei infidelitas est. Cū ergo cōstat ipm fuisse fidelē ⁊ sanctū ⁊ de hoc

dubitauerit videt q nō sit articu lus fidei. q aūt dubitauerit pz p glosam sup illud Mat.xj. tu es q̄ vētur⁹ es dicit ibi glosa cū ab herode sim occidēd⁹ z ad īferna descēsurus debeo te nūciare īferius sicut te nūciaui supis an ꝯueniat filiū mori an aliū ad hoc sacramētū missurus es Ad hoc rīdet alexāder ibi supra q est dubitatio īfidelitatis qua nō dubitauit iohānes z est dubitatio pietatis: z sic dubitauit iohānes q̄rens ex amore z pietate: tu es q̄ vēturus es lz nō dubitaret sicut mater vidēs filiū mortuuz dicit es ne mortu⁹ fili mi: z hoc est qd̄ dicit glosa nō fide: sz pietate dubitauit Crisostomus q nō p se. sed p discipulis q̄siuit huic articulo nō ꝯcordat machometus q cum nō ꝯcedat xp̄m mortuū fuisse sz aliū sibi similē vt dictū est ī articulo p̄cedēti. Ideo negat euz descēdisse ad īferos z resurrexisse tertia die.

De sexto articulo z de ꝓprietatibus sardij.


Extus articul⁹ est Ascēdit ad celū sedet ad dexterā dei patris oīpotētis. hūc apposuit ī symbolo beatus iacob⁹ minor: hic articulus fidei est sextū fundamētū ciuitatis hierusalē supne figurat⁹ p sextuz lapidē p̄ciosuz q̄ dr̄ Sardius cui⁹ virt⁹ mirabilis est q gaudiū accēdit z pellit timorē ac etiā īgeniuz acuit talis est fides hui⁹ articuli: q xp̄i discipuli ex hac fide amore accēsi timore excusso z īgenio illuminato hāc xp̄itatē vbilibet p̄dicauerūt. Et iō p hūc sextū lapidē optime figurat sexta xp̄i⁹ sctōrū q̄ ē ꝯstātia martyrū. Dicēm lapis sm ysidorū ē īter gēmas vilissim⁹ z rubrū spissumq̄ hz colorē: z iō bene martyrū ꝯstātia p hūc signat: q ipsi q̄ si vilissimi a mūdo reputāt. ipsiq̄ a deo tāq̄ īfirmi mūdi electi q̄ q̄ fortia ꝯfundēda facti rubri fluuio sanguīe laureis ditāt bn̄ fulgidis. Et ne mirū q lauerūt stolas suas ī sanguīe agni. Apo. vij. Et bn̄ sexta virt⁹ h̄ ponit q prim⁹ hō sexta die format⁹ eadē die peccauit z eadē die de padiso eiect⁹ est. z xp̄s sexta etate venit z sexta die martyriū sua passione ꝯsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolū mai⁹. Sz occurrūt h̄ tres difficultates quarū p̄ia ē sm quā naturā ascēdit xp̄s ī celū. Rūdet q si li sz designet ꝯditionē ascēdētis sic ascēdit sm q hō siue sm naturā humanā q̄ loco ꝯtinet z motui subijci pōt nō aūt ascendit sm naturā diuinā q̄ est altior vniuersis z est imobilis z illocabilis. Si aūt designet cām ascēsiōis ascēdit nō sm q hō sz scd̄z q de⁹ q̄ ascēdit ex virtute diuinitatis: sz nō hūanitatis. Vn̄ aug. ī smone d̄ ascēsiōe d̄ nr̄o fuit q fili⁹ dei ī cruce pepēdit de suo q ascēdit. Ascēdit aūt xp̄s ad summā partē celi supmi: q cū sit nobilissimū locatū debet esse ī nobilissimo loco q̄ est superior locus celi summi. z sic ītelligi debet istud ps. Ascendit sup celum celi z illud ad ephe.iiij. Ascēdit super oēs celos non tātum aūt ascēdit

corpus xpi sup oēm creaturā corporalē: sed etiā sup oēm spūalē q2 ꝓpter dignitatē vnionis eas oēs excellit ad ephe.i. Cōstituit illu3 sup oēm principatū ⁊ ptātē ⁊ sup oē nomē qd noiat̄ i hoc seculo siue i futuro pōt etiā exponi ꝙ xp̄s ascēdit in celū secūdū gl. ad ephe. iiii. q descēdit ipe est q ascēdit in gloriā ad eq̄litatē patris scd̄m diuinitatē nō in re s3 in notitia: tūc ēm inotuit hoībus eū equalē esse patri. ¶ Et si q̄ras vtrū xp̄s scd̄3 ꝙ hō in loco supradicto resideat ita ꝙ nunꝙ alibi ad modicū tp̄s se trāsferat. Dico ꝙ nō est asserendū ꝑm Richardū cū post ei⁹ ascēsu3 narret̄ aliq mō apparuisse aliqb⁹ i hac vita nec apparet aliq rō vrgēs ꝙ nūꝙ ad aliā partē celi se trāsferat tpie etiā credi pōt ꝙ xp̄s i celo nullū habeat retro se s3 oēs electi respiciūt i faciē eius. ¶ Secūda difficultas ē qd ꝑ dexterā intelligit̄. Dicēdū ꝙ ꝑ dxterā itelligit̄ glia vl̄ honor deitatis. ꝑm damascenū in. iii. vl̄ btitudo patris ꝑm augu. i lib. de symbolo scd̄m illud ps. delectatiōes ei⁹ i dexteris vl̄ iudiciaria potestas ꝑm augu. i qdā sermone de symbolo. Sessio vero ꝑm augu. ibidē designat vel habitatiōe3 siue q̄etē vel regiā vl̄ iudiciarā ptātē. Si igit̄ li scd̄3 designat cōditionē nature xp̄s secūdū ꝙ de⁹ sedet ad dexterā patris: id est in equalitate patris. Scd̄m aūt ꝙ hō sedet ad dexterā patris id est i potiorib⁹ bonis patris ꝑ ceteris creaturis: id est i maiori btitudine habēs iudiciarā potestatem. Si vero designat vnitatē suppositi sic etiā scd̄m ꝙ hō sedet ad dexterā patris secūdū equalitatē honoris: sc3 inquātu3 in eodē honore venerant̄ filiū dei cū natura assumpta. ¶ Ex ꝑdictis p3 ꝙ quocūꝙ predictorū modorū sumat̄ sedere ad dexterā significat habere beatitudinē quādā demōstratiua ptāte ꝙ nulli alii nec angelo nec homini cōuenit nisi soli xp̄o. Un̄ ad hebreos primo. Ad quē aliqn̄ dixit angelorū sede a dextris meis id est secundū gloriam in potioribus bonis: pōt tamen dici ꝙ omnis sanct⁹ q est in beatitudine est constitutus ad dexterā dei secundū illd̄ Mathei. xxv. statuet oues a dextris. ¶ Tertia difficultas ē vtrū posset dici patrem sedere ad dexteram filii. Respondet̄ ꝙ non q2 li ad denotat cum personali distinctione ordinē originis. fili⁹ autē ⁊ spiritus originantur a patre ⁊ nō est ecōuerso. sed ⁊ spiritussanctus pōt proprie dici sedere ad dexteram patris vel filii: licet secundum quandā appropriationē attribuat̄ filio cui appropriatur eq̄litas. Un̄ augustin⁹ dicit ꝙ in patre est vnitas: in filio equalitas: i spūsancto vnitatis equalitatisꝙ connexio. Predicto articulo concordat machometus: q2 concedit ꝙ iesus christus ascēdit ad celos in corpore ⁊ anima: vt patet in alchorano azoara quarto: nō est rei veritas ꝙ mortu⁹ fuit: s3 deus eū assumpsit sibi. Sed discordat in hoc scil3 in sessione scilicet ad dexterā patris cū asserat ipsum collo

catū in primo celo ꝛ ibi sedētē in altiori sede. q̄ꝫ iohannes baptista hos etiā duos narrat se vidisse in p̄dicto celo primo cū ipse ascēdit vt visitaret deum ꝛ q̄n̄o secum locutus est vt patet i libro qui dicit̄ scala machometi distinctione.xv. de quo dictū ē supra cōsideratiōe iiij.cū d̄ fundamēto legis machometi inquirebatur.

¶ De.vij.articulo ꝛ de natura crisoliti.



Eptimus articul⁹ est. Et inde venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimum fundamētū ciuitatis hierusalē superne figuratus per septimū lapidē p̄ciosum qui dicitur crisolit⁹. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt ꝙ cōfortat intellectū ꝛ per consequēs naturā humanā distictā ab aliis animalibus p intellectū. vt dicit̄ primo metha. ꝛ pellit timores nocturnos q: fugit fantasmata. sic ꝛ fides huius articuli cōfortat itellectū in cognitione iustitie diuine finaliter adimplēde p xp̄m: q: pater omne iudiciū dedit filio. iohānis.v. Pellit etiā timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei subeūdū ne ꝓpter ei⁹ ꝯsiderationē pereāt cū fantasmatibus infernalibus qd̄ p̄uidēs xp̄s dicit Mat.xxiiij. Ideo ꝛ vos estote parati q: qua hora nō putatis fili⁹ hois vēturus est. Et q: p̄dictus lapis auro similis est cū marini coloris similitudine vt dicit ysodor⁹ ꝛ sicut h̄ dicit glosa videt̄ scītillas emittere ita vt sub aq̄ ad oculū solis stella aurea videatur dictus a crisis qd̄ est aurū. Ideo optime p eū pōt intelligi septima virtus sanctorum qua securi ꝑuenerūt ad iudiciū. s. innocētia baptismalis. mare enī significat baptismū. apo.iiij. in cōspectu ei⁹ tanq̄ꝫ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū probatū q: de filiis ire filii gr̄e ad ephe ij. q̄ꝫ multi sctōrum illesam seruātes scītillas boni exēpli aliis p exhortatiōes bonas emittūt. quib⁹ eos ad amorem dei ꝛ ꝓximi accēdunt que virt⁹ bene ponit̄ septimo loco ꝓpter dona sp̄ūssancti q̄ collata sunt in baptismo. glo. tn̄ dicit ꝙ p auri fulgorem cū scintillis significat̄ p̄dicatio sanctorum cū miraculis. sapientie. iij. fulgebūt iusti. s. p candorē baptismalis innocētie. ꝛ tāq̄ꝫ scintille i arūdineto discurrent. ¶ Et si q̄ras q̄ sunt illi viui iudicādi cū dicitur inde vēturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Dico ꝙ illi q̄ in eius aduentu viui reperientur q̄ in momento morient̄ et postea resurgent cū eis qui primo erāt mortui. Huic articulo addit simbolū maius. Cuius regni nō erit finis: s̄m illud luce primo. ꝛ regni ei⁹ nō erit finis. Predicto articulo nō cōcordat machomet⁹ quo ad iudiciū viuorum ꝛ mortuorum. negat enī xp̄m iudicē venturū. Sꝫ dicit i alchorano azoara.v. ꝙ de⁹ liberauit xp̄ꝫ ab incredulis ꝛ supposuit eos q̄ secuti sunt eū. eis q̄ nō cre-

diderint verbo eius usque ad diē publi ce resurrectiōis et quod tūc deus ad se ipsum reditu xpi facto cōtrouersiā suā atque litē discutiet. est ergo finis sue sniē ibidē quod iesus xps circa tps diei iudicij est moriturus et sicut alij hoīes resurrecturus et quod tūc deus discutiet ꝯtrouersiā suā. s. quis veriora de xpo dixerit vz xpiani an machometus et quod tūc deus faciet iudiciū ꝯ incredulos et dabit bñficia fidelibus. Alibi tñ in alchorano tractādo supra diē mortis. ac super diē qua viuēs missurus est tenet deū esse vēturū ante diē iudicij annis. xl.

¶ De octauo articulo et de ꝓprietatibus berilli.



Ctauus articulus fidei est. Credo in spm̄sctm̄. Hūc apposuit in simbolo beatus bartholomeus. Et hic articulus est octauū fundamētū ciuitatis hierusalē superne figuratus per octauū lapidē ꝓciosū qui dr berillus cuius virtutes mirabiles sūt quod ꝯliteś inuictū reddit et mitē facit atque benignū: sic et fides huius articuli quis enim fecit sansonē inuictū a leone nisi spūssanctus vt patet iudicū. xiiij. Irruit spūs domini in sanson. et lacerauit leonē quis nō erit victus a dyabolo mūdo et carne nisi fidē huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiā: quasi dicat vbicumque fuero victus ero a spūsancto per fidē diuisus. Quis fecit inuictos apl̄os agnos xpi ꝯ innumerabiles lupos iudeos gētiles et tyrānos nisi spiritussanctus. ante quam. enim acciperēt spm̄sctm̄ clausi erant timidi et quasi victi. Sz repleti spū sancto per fidē et amorem effecti sunt oīum iu porum iudeorum gentiliū tyrannorum victores vt patet ex actibus apl̄orum et gestis omniū martirū. ¶ Fides etiā huius articuli facit homines mitē et benignū quia spūssanctus bonus et suauis est atque benignus vt patet sapientie. j. et. xij. tales efficit. et efficit spūssanctus credētes intantū vt nō solū mites et benigni afferant sz etiam filij dei. Unde ad romanos. viij. Quicūque spū dei aguntur hi filij dei sunt. Itē ꝓdictus lapis gignitur in india nomē habens a lingua gētis sue. Similis smaragdo ex viriditate sz cū pallore: politur aūt ab indeis in sex angulares formas vt hebetudo coloris repercussu angulorum excitetur. Aliter politus nō hz fulgorē. et significat octauā virtutē que est sanctorum vita actiua in qua seruatur viror gratie sz tñ cum pallore et hec exerceri nō pōt sine aliquo veniali offuscatiōe sed per sex opera misericordie quibus insudāt ex charitate spūssancti calorē recipiāt quia in fructu recōpēsatur. latitudo lye Geū. xxj. Et bene ponitur octauo loco quia isti mercedē hic nō recipiūt sz expectant in octaua resurrectiōe sm cōsiliū dñi. Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia nō habēt vñ retribuere tibi. retribuetur enim tibi in resurrectiōe iustorum vel retributiōe. Predictū articulū scz. Credo in spm̄sctm̄.

ctū exponit simbolū mat⁹ addēs dñm z viuificantē qui ex patre filioqȝ pcedit qui cū pře z filio simł adoratur z ɔglorificatur q̄ locut⁹ est p pphetas vbi exprimūł hȝ de spūsancto pŕo ptās ibi dñm.scdo bonitas ibi.z viuificantē.iohānis vj.spūs est q̄ viuificat ex quo seq̄tur q̄ q̄ caret spūsancto mortu⁹ est Ex hȝ trahiť auctoritas Aug.sicut aīa est vita corporis ita de⁹ ē vita aīe.Tertio distinctio psonalis ibi q̄ ex pře filioqȝ pcedit.Quarto est qualitas ibi q̄ cū pře z filio simul adoratur z ɔglorificať.Et p hec iiij.pdicta excludiť hrsis euticis z nestorij q̄ dixerūt spūsanctū esse seruum patris z filij z q̄ dr̄ filioqȝ addiderunt latini propter errorē grecoꝝ.Quinto exprimiť doctria ibi qui locut⁹ est p pphetas ɔtra errorē quorundā qui dixerūt q̄ p phete locuti sunt sicut phanatici vt montanus z quidā alij.Cū predicto articulo ɔcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spūsanctū suū sup nunctos suos z sup credētes:ī eū discordat tū in hoc q̄ nō credit spūsanctuȝ esse deum nec tertiā in trinitate p sonaȝ sed flatum dei vt dicetur in quinta consideratione.

¶ De nono articulo z pprietatibus topasij.

Nonus articulus fidei est.Credo sanctam ecclesiam catholicā z est sensus.Credo in spiritūsanctū facientē sanctam siue sanctificantē ecclesiaȝ catholicā idest vniuersalē.Hūc apposuit in simbolo beat⁹ matheus.Et hic articul⁹ est nonū fundamentū ciuitatis hierusaleȝ superne figuratus per nonuȝ lapidem pciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet cōtra iram z contra lunaticā passionē que frequēter p demones iratos excitanť vel augmētantur.Expertū est etiā de eo q̄ si mittatur in aquā bullentē ita eā defluere facit q̄ statim manu imissa extrahiť.Sic fides pdicti articuli ardorē furie demonuȝ z tyrannorū hereticorū z quorumcūqȝ psecutorum subito extinguit Ideo dixit xp̄s petro Math.xvj. Et porte iferi nō pualebūt aduersus eā Portas iferi vocat furios demonū hereticorū tirānoꝝ z quoruncūqȝ psecutoꝝ q̄ preualere nō possunt ɔ̄ fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleuȝ ardēs defluere ī tm̄ q̄ iohānes euāgelista missus ī doliū ardētis olei nō adustus sȝ illesus exiuit.Item hic lapis scdȝ ysidorū est omni colore resplendens.z scdm glosaȝ supra ca.iiij.Exo.cuius sit omniū colorum maxime tū est aurei z dicit topasium quasi topadtū idest omnium colorum a pan quod est totū secundū glo.¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureuȝ ethereum cum splendore solis tangiť: omnium gemmarū claritates superat z in aspectum suum singulr prouocat aspicientes quē si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est z nihil clari⁹ est regibus inter diuitias qui quo clarior est eo pciosior est.Etiam oim gem

marū amplissima est p hāc ergo si gnificat nona virt⁹ sanctorū q est vita ꝯtēplatiua hec ex caritate est aurea z ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantū hō singulari⁹ trahit z qui tales sunt se honorib⁹ seculi polluunt obscurant qꝛ turbantur erga plurima si cut Martha.cū vnū nō teneāt: qd necessariū est sicut maria. Lu.iiij. ꝙ aūt h lapis oīm colore resplēdet hoc est ꝙ q tales sunt omniuꝫ vir tutū lucē gerunt ad exemplum ta bernaculi qd eis monstratum est in monte Exo.xxv.omnia fac secū dū exemplū qd tibi mōstratum est in monte. Hec est gēmaruꝫ latissi ma qꝛ maxime cor dilatāt z bñ no no loco ponit qꝛ q tales sunt ange lis q sunt nouē ordines pro modu lo suo in dei cōtēplatiōe assimilā tur: de quib⁹ dꝛ Math.xix. Ange li eorū semper vidēt facieꝫ patris loco predicti articuli sanctā eccle siā simbolū maius. Et vnā sanctā catholicā z apostolicā ecclīā: vbi ponunt duo effectus gñales spūs sancti. Prim⁹ est vnitas itellectuū in fide. Secūdus est affectuuꝫ vni tas i caritate que due vnitates no tant cū dicitur. Et vnā sanctā ca tholicā. vnā in fide z caritate. ca tholica eñ grece idē est ꝙ vniuer salis. apostolicā dicit. i. super apo stolorū fidē fundatā. Huic articu lo machometus nō ꝯcordat qꝛ cū neget fidem catholicaꝫ negabit z vnitatē fideliuꝫ in fide z caritate q est ecclesia catholica z āpostoli ca cui⁹ signū est qꝛ affirmauit suis sequacibus pncipatū tenere nō ex posse nisi a xp̄ianorū fide omnī no diuerterētvt patuit supra ꝯside ratione scda in secundo puncto.

¶ De decimo articulo z de ppuetatibus crisopassi.



Ecimus articu lus est. Credo sancto ruꝫ cōionē peccatorū remissionem. z est sen sus Credo in spm̄ san ctū facientē sanctā siue sanctificā tē ecclesiā in qua est ꝯmunio san ctorū z remissio peccatorū. Hunc apposuit i simbolo beatus symon chananeus. Et hic articul⁹ est de cimū fundamētū ciuitatis hieru salē supne figurat⁹ p decimū lapi dē pciosuꝫ q dꝛ crisopassus cuius virt⁹ est ꝙ valet cōtra leprā ꝙ non solū peccata carnis sed etiaꝫ aiē designāt: sic z fides huius articuli vꝫ cōtra leprā peccatoꝝ carnis et aīe q pcipue in sacramētis baptis mi z penitētie auferunt. Hic lapis scd̄m ysidorū.xvi.ethimolo. est in colore q̄si sit ex succo porri coagu lat⁹ habēs auri guttas intermicā tes ppter quas tale nomē accepit qꝛ crisos aurū sonat i greco z mul tā similitudinē hꝫ cū crisolito. z si gnificat per eā decima virtus san ctorū q est desideriū celestis pr̄ie z hoc per colorē. ppessio vero tri bulationū p aurū z quāto pl⁹ san cti patiunt propter deū plus accē dit z inflāmat eoruꝫ desideriuꝫ qꝛ vt dicit gregorius ꝙ flatus carbo ni hec tribulatio caritati. ¶ Et be ne decimo loco ponit ppter obser uātiā decalogi. vel qꝛ isti festinant

venire ad decimũ ordinẽ ãgelorũ qui est ex hoibus repãdus z dicit decimus ordo cecidisse non qr fuerunt vnq̃ decẽ ordines: sed qr tot de diuersis agminibus ceciderũt q̃ possunt facere vnum ordinẽ. loco p̃dicti articuli dicit symbolum maius. Cõfiteor vnũ baptisma in remissionẽ peccatorꝝ. Johãnis. iij. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua et spũsancto nõ põt introire i regnũ dei. ¶ Nota q̃ baptism⁹ dari põt ab oibus in necessitate. Ideo fit magis mẽtio de eo q̃z d̃ alio sacramento in symbolo fidei quod ptinet ad omnes. nec fit hic mẽtio de cõione sanctorꝝ qr intelligit p hoc q̃ ibi dicitur vnã. Una eñ ecclesia non tñ fide z charitate s̃z etiã sacramentorꝝ participatiõe q̃ est cõmunio sanctorꝝ. ¶ Uñ ad hunc articulũ reducit fides de sacramentis qr in eis cõicant fideles z sunt instrumẽta sc̃tificãdi z ex ꝯsequẽti peccata remittendi. Itẽ notanter d̃r vnũ baptisma ꝓpter hereticos qui dicũt quotiens hõ peccat baptismum debere repeti ꝯ quos apostolus ad Ephe. iiij. vna fides vnũ baptisma. Huic articulo non cõcordat machomet⁹ qr remissionẽ pctõꝝ nõ ponit sacramentũ ecclesie sed per hoc q̃ q̃s dicit z cõfitet nõ est de⁹ nisi de⁹ z machometus est ei⁹ nũci⁹. Affirmãt etiã sarraceni solã corpis ablutionez per aquã factã sufficere ad pcti remissionẽ sine ꝯtritione z ꝯfessione. negant etiã vnũ baptisma sed multiplicãt baptismata sua vt dicet ĩfra ¶ De. xj. articulo z proprietatib⁹ iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionẽ. Hunc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus est vndecimũ fundamẽtũ ciuitatis hierusalẽ superne figuratus p vndecimũ lapidẽ p̃ciosum qui d̃r iacint⁹ cuius virtus est q̃ dat mẽbris vigorem z salutiferũ facit saporẽ z cõtra pestiferas regiões ꝓuocat ẽt somnũ ꝓpter suã frigidã ꝯplexionem z valet ꝯ toxicũ. Sic z fides huius articuli dat mẽbris vigorẽ cũ ꝓpt fidẽ future resurrectionis fortissimi facti milites xp̃i vicerũt regna z crudelissima tormẽta quasi suauissimos sapores gustauerũt quietũ somnũ acciptẽtes quẽ de⁹ dat dilectis suis. Ualet etiã ꝯ omne dyabolicũ toxicũ h̃ticorꝝ aliaz vitã z resurrectionẽ negãtiũ. Hic lapis sc̃dꝫ ysidorũ ceruleũ h̃z colorẽ z tũc optimus est q̃ nec rar⁹ est nec densitate obtusus s̃z vtroq̃z tẽperamento luce purpuraq̃z refulgẽs. ¶ Hic aũt nõ lucet eq̃liter sereno eñ p̃spicuus gratus est nubilo corã oc̃lis euanescit atq̃z marcescit. in os missus frigidus est in sculpturꝫ durissimis nec tñ inuict⁹ ¶ Nã adamante scribitur z signatur. z p hoc significatur vndecima virtus sanctorꝝ que est eorꝝ discretio z ꝯpassio qua sc̃dm deũ oĩbus z in omnib⁹ se cõformãt vt oẽs lucrifaciãt. Unde paulus p̃dicãs fidẽ resurrectionis dicit pria ad corinth. ix. oĩa omnib⁹ factus sum vt

omnes lucrifacerē. Et ad romanos xij. Gaudere cū gaudētibus flere cū flentib⁹. significat enī circūspectionē p̄dicatorū qui attēdunt q̄d z q̄bus est p̄dicādū vt maioribus maiora z puulos lacte potēt minorū. ¶ Hunc articulū explicat simbolū maius cum dr. Et expecto resurrectionē mortuorū. z s̄m alexandrū in fine sui tertij est cōgru⁹ ordo. Nā remissio pctōr est resurrectio aie que est resurrectio prima. Ad istā vero sequitur resurrectio corpis gloriosa in bonis qua est resurrectio scd̄a sicut dicit ad romanos. viij. Scimus qm̄ si sp̄us eius qui suscitauit iesum inhabitat corpora nr̄a resuscitabit z nos pp̄ter inhabitantē sp̄m zc. tene tn̄ q̄ dicit apostolus pria corint. xv. oēs q̄dem resurgem⁹ zc. Huic articulo ꝯcordat machomet⁹. Unde dicit i alchorano de⁹ viuificabit mortuos z ꝯsurgēt existētes in sepulcris sine dubio. Scd̄a hora qua venerit q̄ autem his ꝯdixerint in die iudicij punitione ignea eos puniet. Hoc est vnū q̄ in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. q̄ q̄ impugnauerit dicta sua i die iudicij deus iudicabit eū. similiter dicitur azoara. xxi. qui cū aliquo dctā sua disputare voluerit q̄ dicat de⁹ nouit facta vestra q̄ in die iudicij iudicaturus est vos. Dicitur etiā azoara. xxiiij. q̄ i die iudicij clamabūt mali dicētes q̄s huius pp̄hete notitiā habuerat in via z iam q̄ nūq̄ fuisset noiatus nec nat⁹ z ēt q̄ demōes acriter punient eos z q̄ dicet machomet deo iā dn̄e pp̄ls iste meus recta facie alchoranū recipere properauit.

¶ De. xij. articulo z pprietatibus ametisti.

Duodecimus z vltimus articul⁹ est vitam eternā amē. Et est sensus Credo q̄ de⁹ resuscitabit nos z dabit bōis vitā eternā. Hūc apposuit simbolo btūs Mathias. Et h̄ articul⁹ est. xij. fundamētū z vltimū ciuitatis hierl̄m suprne figuratus p. xij. lapidē p̄ciosum q̄ dr̄ ametistus. Cui⁹ ꝟtutes mirabiles sunt q̄ facit hoiem vigilē z repellit malā cogitationē z vt dicit aaron q̄d valet ꝯ ebrietatē. Sic z fides hui⁹ articuli facit hoiez vigilē vt in tremēdo iudicio finali d̄ factis dictꝫ z cogitationib⁹ suis possit reddere rōnem z sic vita perfrui eterna. ¶ Predictus lapis s̄m ysidorū inter purpureas gēmas principatū tꝫ purpure⁹ ē pmixto violato colore z q̄si rose nitore z leuēs quasdaꝫ flāmulas fūdēs nō ex toto igneuꝫ sꝫ vini colorē h̄ns z ē sculpture facilis p hūc significat duodecima ꝟtus sctōr q̄ est hūilitas z ꝯtēpt⁹ mūdi. cū d̄siderio tn̄ martyrij sicut fuit i ꝯfessorib⁹ quor multi nō defuerūt martyrio sꝫ martyriū defuit eis sicut legitur de beato martino q2 si martir nō fuit palmā tn̄ martyrij nō amisit. z de beato frācisco canit eccl̄ia. O martyr d̄siderio zc Uñ sctī ifūdūt flāmulas ꝯsolationis z visitatiōis īfirmor viduar z pupillor z largitōis elemosinar q̄ b⁹ iflāmāt alios ad amorē xp̄i. de

psalmo Esa.lxi.vt consolarer oēs lugētes et ponerē consolationē lugētibus syō.de scdo Jacobi.i.religio mūda et imaculata hec ē. visitare pupillos et viduas in tribulatiōe earū et imaculatū se custodire ab h.seculo. Deut.iiij. Luce.xi. Date elemosynā et oīa mūda sūt vobis. Vel s3 glo.flāmule significāt virtutē illam q̄ p inimicis orat:q̄ est virtus virtutū celorū varietas virtutū mltiplicitas Math.vj.Orate p psequētibus et calūniātibus vos et bene vltimo loco ponit: qr hūilitas est custodia oīm virtutu3 Dicit eñ gregorius:q q̄ ceteras virtutes sine humilitate cgregat quasi puluerē in vētū portat. Vñ et paulus q̄ interpretat modicus sc3 hūilis.thronū.xij.meruit possidere.s.i vita eterna.loco dicti articuli dicit simbolū mai⁹.Et vitā vēturi seculi.Ex quo deus tanq̄ iustus iudex remunerabit bonos vita eterna.cseqnēs ē q ēt reprobos puniet pena eterna.Et iō nō pōit specialē articulū de punitione maloꝝ.Hec ei ē natura oppositorū:vt vno dicto itelligatur reliquū.Huic articlo ccordat machomet⁹ et discordat i h:qr pmitt bonos ibidē corporales delicias obtinere dic ei i alchorano q̄ i me crediderūt i ortos eos pulcherrimos mittā vbi aq̄ decurrūt placide et vbi absq3 labore reqescēt. nubent ēt limpidissima nuptiōe. Et itex dic q dabit eis riuos lacteos sine sapo3 alteratiōe et clarū melvinū q3 sapidissimū alibi ēt dic i alchorano q ibi pānis sericis iduātur ornati mōilib⁹ aureis atq3 armillis p̄ciosis.Dicit ēt ibi:q hēbunt sedes ppetuas et q pteget eos arborū vmbra nec frigore affligētur nec calore oīm fructuū oi3 ciborū vescent gnībus q̄cq̄d appetitus cuiq3 suggesserit corā se cōfestim inueniet.accubabūt in delitijs et āgeli pincernarū ministerio iter eos cū vasis aureis et argēteis deambulabūt in aureis lac.in argenteis vinū afferētes et dicētes comedite et bibite in oī leticia et q vobis deus pmisit ecce cōpletu3 est iungent virginibus quas nec human⁹ nec diabolicus violauit contract⁹ iacincti corallicq3 splēdore formaq3 pstātioribus.Hec bōa repromittit machometus suis credētibus p vita eterna.Quō aūt finalis btitudo vite eterne nō cōsistit in cibo tali nec etiā alijs corporalibus ostēdet infra cōsiderati ōe.viij.arti.v. ¶ Et notandum hic finaliter est cā q q̄re machometus cōcessit aliq̄s articulos fidei xpiane et aliquos negauit cu3 iudeis cautela fuit vt quō in aliq̄bus loqueret cōtra xpianos hebreoꝝ rōnibus iuuaret similiter cū loqueret cōtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in p̄ceptis.



Non solū in articulis fidei discrepat machometus a christianis sed etiam in preceptis et cerimonijs.Licet ego in presenti libro ānotare p̄cepta machometi

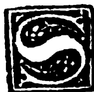
⁊ contra naturã vt habitu eorum cla ra noticia euidẽter pateat cuilibz intelligẽti q̃ irrationaliter se obli gãt saraceni obediẽtie talis legis.

¶ De discordia in orationibus.



RImũ pceptuz machometi ẽ q quin quies tantũ in die sa raceni orent. Uñ aũt habuit hũc numeruz orãdi quinariũ patuit supra cõsi deratiõe quarta. In illa fatua vi siõe: sed tñ vt veritatẽ dicam⁹ hoc vtiq3 machomet⁹: iõ pcepit: q2 cõ silio doctorum suorum mediatricez in ter iudeorum ⁊ xpianorum legez effici voluit suã nõ pbitatis sue neq3 ad iutorio dei. Judei eñ sz legẽ ter i die orãt. xpiani vero septies: sz iste nec ter nec septies sz qnquies orã do terminũ inter vtrũq3 posuit.

¶ De precepto machometi in ab lutionibus suis ⁊ anteq3 orent.



Ecundum prece ptum machometi est q anteq3 orent: vt pfectaz mundiciã habent culum veretrũ man⁹ brachia os aures nares ocu los capillos decentissime ad vlti muz pedes lauant qđ pcipit fieri post coitum ⁊ egestionem nisi fue rint egroti vel in itinere. Et si for te fit eis ĩpossibile aquã reperire tũc pcipit eos mũdari puluere ter re mũde quasi aqua tergẽdo quã ablutionẽ pcipit etiaz fieri modo verso: sed talis ablutio mẽbrorũz nõ ptinet ad orõnẽ. ¶ Ad oratio nẽ quidẽ ptinet mũdari intrinse cus nõ extrinsec⁹. Mũdicia ãt de ablutiõe mẽbrorum ptinebat culto ribus stelle veneris q volentes eã orare ad modũ femine se aptabãt ora ⁊ oculos tingentes: q2 vero pũ ctus stelle veneris rex effect⁹ est ideo pcipit hoc. Discordat ãt hec ablutio a baptismate xpianorum multiplicter. Primo q2 baptisma xpianorum solũ semel fit. Una ẽ eñ fides ⁊ vnũ baptisma scđm apl̃m. Baptisma vero saracenorum multipli catur. ¶ Scđo q2 baptisma xpia norum nõ solũ mũdat corpus: sed etiam aiaz cũ sit aqua spũssancti. Baptisma vero saracenorum soluz se extendit ad ablutionez mẽbrorũz propter immũdiciaz eorum ex coitu vel egestione: vt pz in alchorano.

¶ De tertio precepto machometi in preconisatione alte vocis.



Ertium prece ptuz machometi est: q facta pdicta ablu tione publica voce p conizentur vnum cõ fitentes deum qui nullũ vel simi lẽ habeat vel equalem eiusq3 ma chometũ esse pphetam. talẽ pre conizationem precepit non iõ: q2 cõueniebat orationi sed q2 aliud nouũ nequiuit imponere signuz.

¶ De precepto machometi in ie iuniis.



Uartuz preceptũ machometi est q sarace ni in quolibet anno men sem integrum ⁊ ramadem ieiunẽt in quo alchoranum datum celi

tus asserit machomet⁹ ieiunātes ꝗ̄t tpe nocturno comedāt diurno abstineāt ita vt ab ea diei hora q̄ nigrū ab albo distinguere p visuȝ poterūt filū vsq; ad solis occasuȝ nemo comedere bibere aut vxoȝ cōmixtione se presumat fedare. ¶ Post solis autē occasuȝ donec ad sequētis diei crepusculū semp eis cibo ꝛ potu ppriȷsq; vxoribus put cuilibet liceat vti. Si aūt īfirmitate ꝗs fuerit ꝑgrauat⁹ aut in via erit ꝗ̄diu aut lāguoris aut itineris durauerit tp̄s concedit eis ꝗbuscūq; voluerint ꝛ vesci simul ꝛ vti. Sic tn̄ vt ꝙ vel egritudinis vel vie vel necessitate min⁹ impleuerit postea emēdēdū quō licuerit ꝛ dicūt saraceni ꝙ istud ieiunium est ad restringēduȝ vitia carnis ꝓceptum qđ est initiū penitētie. Sed quid ꝓdest per diem ieiunare ꝛ nocte ter vel quater comedere ꝛ bōis carnib⁹ optimisq; frui ꝛ mulierib⁹ vti hec non debilitāt sed poti⁹ corroborāt carnē ꝛ incēdunt ad illicitos motus ꝛ actus.

¶ De precepto machometi in obseruatione pasce.

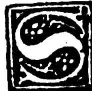
Quintuȝ preceptū machometi est ꝙ obseruent pasca. ¶ Notandū vero ꝙ sicut hebrei ita ꝛ isti meses secundū lunā computant Vn̄ ꝛ pasca eorū qđ ipsi post ieiunium faciunt nō semp vno tpe cōtingit pascha aūt suum qđ dicunt nihil aliud est ꝙ q̄dā memoria vel celebratio noctis cuiusdā q̄ est in ipo mense ī qua alchoranū descēdisse dicūt In ea quippe nocte vigilātes p ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saliūt bibūt ꝛ isaniūt. discordāt aūt a xp̄ianis ꝛ iudeis: qꝛ ī lege moysi ꝓceptū est obseruari pascha in memoriaȝ exitus de egypto. ¶ In lege aūt xp̄i ꝓceptū est obseruare pascha ī memoriā resurrectiōis xp̄i Machometus aūt pascha celebrari iniunxit in memoria arietis ostēsi abrahe ī sacrificiū celebrādi loco filiȷ sui: ꝛ cū eoꝝ rex celebrat istud pascha ꝓcinct⁹ lintheo mittit gladiū p guttur arietis ꝛ statiȝ sup aliqđ iumētū deducit ad reginā. ꝛ si regina cuȝ videt anteq̄ moriat asserūt se bonā fortunā consecuturos anno illo q̄ presens fuit ꝛ ppriȷs oculis vidit mihi narrauit. Sȝ et pro expeditiōe pasce eoꝝ faciunt aliā supstitionē qm̄ milites cū rege equitātes veniūt in campū magnuȝ: ꝛ ibi facta quadā fouea currētes pcutiūt cū lāceis suis itra illā foueā ꝛ sic expediūt suū pascha.

¶ De precepto machometi in peregrinatione ad mecham.

Sextū preceptum machometi est ꝙ oēs saraceni p singulos ānos semel vadāt ad domū dei q̄ est in mequa vidēda pp solam recognitionē ꝛ ibi ꝓcipiunt adorare eā q̄ ī cōsutilib⁹ tegumētis īducti circuire ꝛ lapides put lex ꝓcipit p media. f. fimbria iacere retro p lapidādo diabolo hāc domū dicunt adā cū de padiso exulasset domū extruxisse ꝛ oībus filiȷs ei⁹ donec

abrahā aduenit locū fontis fuisse abrahā añ tdei ku⁹ eam roborauit z istaurauit z i ea dño vota vouit z sacrificia obtulit filioqꝫ suo noīe hismaeli post mortē reliqt eiqꝫ z oīb⁹ filijs ei⁹ p mlta ānorū curricula donec machomet⁹ nat⁹ ē oradi dom⁹ pmāsit. q nato eādē de⁹ sibi cūctisqꝫ gñatiōib⁹ suis hērditariā vt ipsi ꝓhibēt pmisit. sꝫ hꝫ saraceni nō ex auctoritate hñt. sꝫ q̄si cōmentū aliqd fingūt. Anteqꝫ eñ legeꝫ p̄dicasset dom⁹ hec ydolis plena erat: z volēti scire qualis erat dom⁹ illa: z ꝙ ibi secretū iceēt z cur illuc machomet⁹ ire z q̄ in lege iueniūt iussit facere: venerabilis petr⁹ alfonsi i suo dyalogo tit. v. declarat dicēs. ¶ Duo filij loth s. amon z moab hāc domū honorabāt z duo ydola ab eisdē ibi colebāt alterū ex albo alterū ex nigro lapide patratū nomē qdē illi⁹ qd ē i nigro lapide erat merculicius. dicebat nomē ꝓo alteri⁹ chames. Alterū ꝙ ex nigro erat lapide in honore saturni alterū ex albo i honore martꝭ erat edificatū bis i āno cultores eoꝝ ad ipsa ascēdebant adorāda ad martē qdē qñ sol in primū gradū arietꝭ itrat: qz aries honor ē martꝭ i cui⁹ discessiōe ꝑut mos erat lapides iaciebāt. Ad saturnū ꝓo quō sol p̄mū gradū libre itrat: qz libra honor saturni est ꝙ thurificabāt nudi tōsisqꝫ capitib⁹ q̄ vsqꝫ i hodiernū diē i iudea celebrāt: vt dixi Arabes ꝓo cum amō z moab ydola adorabāt machomet⁹ āt post lōgū tp̄s veniēs pristinā ꝯsuetudinē nequit auferre. Sꝫ q̄si qdāmodo more insitꝰ to i cōsutilib⁹ tegumētꝭ cooptos domū circuire ꝑmisit. Sꝫ ne videret p̄cipe ydolis sacrificare simulacrū saturni ꝯstruxit i pariete in āgulo dom⁹. z ne facies appereret dorsuꝫ erat tm̄ exteri⁹ positū alterū martꝭ. s. ydolū. qz sculptū vndiqꝫ erat subt⁹ terrā z lapidē supraposītū misit hoīb⁹ ꝓo q ad adorādū ibi ꝯueniūt lapides istos osculari p̄cipit z hūiliatis tōsisqꝫ capitib⁹ iter crura lapides retro iactare q hūiliātes dorsa denudāt qd ē signū legꝭ pristine. Ecce q̄ itētione p̄cepit supradicta machomet⁹. In libris qꝫ illoꝝ scriptū ē ꝙ homat qdaꝫ ex. x. socijs machometi more solito lapides deosculās sic exorsus ē vobis inqt lapidib⁹ dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestꝭ scyō Sꝫ qz machomet⁹ fecit illius morē exeqr. ¶ Qd āt dicūt lapidibus iaciēdis demōes effugare nō ꝯsis rō vr eē: qz qd nō aliq pcipit sensu corporeo effugare leuiter nequaqꝫ p̄t noīe ꝓo dñi fugāt demones. Et si dicāt saraceni audiuisse aliqs dicētes demōia se vidisse z ea audisse z collocutus fuisse: z sic possunt sensu pcipi corpali. Dicēdū ꝙ lꝫ āgeli corporeo sēsu nō possint pcipi illis tñ q fꝫ mādata dei icedūt visibiles fiūt. silr diabolus amicis suis visibilis apparet.

¶ De p̄cepto machometi in p̄datiōibus captiuatiōibus z occisionibus contrariorum.



Septimum preceptū machometi est ꝙ ad

uersarios ei⁹ ꝛ eoꝝ ꝓphetas ꝑdē
tur captiuēt interficiēt ꝛ oib⁹ mo
dis ꝑsequant atq; deleāt nisi resi
piscāt ꝛ ad eoꝝ fidē ꝯuerti volue
rint aut futuris indictū cēsum ꝑ
soluerit. ꝛ ptꝫ manifeste ꝙ hoc ꝑce
ptū nō est ex dei opib⁹ neq; ꝓphe
taꝝ qb⁹ nūq; iussit cogere aliquē
credere. Sꝫ machomet⁹ hoc cupi
ditate ꝑcepit pecunie vt inimicos
suos destrueret. ꝛ talis coactio nō
dꝫ fieri: imo si qs aliquē ꝯuertere
velit nō ꝑ violentiā: sꝫ diligēter ꝛ
dulciter hoc facere dꝫ sicut ipe ma
chometus in suo testat alchorano
sub ꝑsona dn̄i ita ad ipm dicētis.
Si vellet dn̄s de⁹ tuus ꝛ toti⁹ scī
gētes crederēt. cur ergo vt credāt
cogis: qꝛ null⁹ nisi volūtate dei cre
dit ꝛ ī alio loco. vobis inqt gētib⁹
ꝟitas dei iā venit q̄ crediderit ꝑ
semetipso fecerit q̄ ꝟo errauerit ꝑ
semetipso: ꝛ ego nō sum supra vos
baiul⁹ sequere vero de⁹ inquit qd
reuelat tibi ꝛ expecta donec iudi
cet de⁹ q̄ sup oēs iudex est. ¶ Itē
in eodē dn̄s īquit de⁹ tu⁹ sub vna
lege si vellet cūctos sine discordia
poneret. Itē in alio loco tāq; sibi
de⁹ loquat nō inqt violētia ī lege
dꝫ esse iā iustitia ꝛ ꝟitas apparet
q̄ voluerit spōte sua credat itēꝫ in
alchorano s vos īcreduli. nō ꝙ oro
oratis. nec quē oratꝭ oro ꝛ quē ado
ratis non adoro mihi lex vobisq;
discors: ꝛ ī alio loco ait. nō altrice
tis cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mol
libus ꝟbis quare ergo ꝑdicari ca
ptiuari: ꝛ gentes vi cogere ad cre
dēdū iussit hec oīa semitas dei eē
fatet. ¶ Cū ergo h̄ lex sibi ipsi cō
tradicat nulli⁹ ē firmitatis vł mo
mēti. Sꝫ ideo machomet⁹ ꝑdari
captiuare: ꝛ gentes interficere ius
sit vt arabes q̄ deū ignorātes ī de
serto manebāt in ꝑdationib⁹ dele
ctarent: ꝛ vt magis illi crederent.

¶ De ꝑcepto machometi in licen
tia comestibilium.

Octauum ꝑceptuꝫ machometi est ꝙ sarrace
ni edāt absolute de oib⁹
carnibus preter carnē porci ꝛ san
guinē necnō morticinū. Unde di
cit in alchorano vos credētes eda
tis quicqd vestre fuerit volūtatis
ex bona parte sequit a morticinis
vero ꝛ porco ꝛ sanguine ꝛ ab aīali
quolibet ꝑempto nō in creatoris
noīe vos abstinete de suffocatis ꝛ
cōbustis ꝛ interfectis ꝑ lupos nisi
vos mādaueritis vel vt debēt fue
rint iugulate minime comedatis
qd fecit machomet⁹ vt in hoc a le
ge sua non solum iudei sed ꝛ nos
xp̄iani differrem⁹ quō iudeis car
nes suille ac leporine aliorūq; aīa
lium nō ruminantiū sunt prohibi
te ꝛ similit̄ pisces absq; squamis
lex vero xp̄i christianis in esuꝫ hu
manum oīa concedit absolute.

¶ De precepto machometi circa
pluralitatem vxorum.

Nonum preceptuꝫ machometi est circa vxo
res. Unde cōcessit sarra
cenis ꝙ eodem tempore. iiij. legiti
mas possunt habere vxores ꝛ qua
libet repudiata aliaꝫ semp accipe
ita tn̄ quod nūq; quaternariū nu

merū trāseant. In repudio quoq; precepit obseruari: vt vsq; tres et quālibet repudiare eandē rursus recipere liceat. sed taliter tertio relicte sprete nequaq; vsq; quo maritis alijs nupserit: et ab illis relicte fuerint recipere mādat. tunc autē ipe volētes prioribus maritis ante bene recōcilient. et sic recipiant

De emptitijs uo atq; captiuis quodcunq; voluerit habere dicit eis licitū esse et easdē vēdendi de nuoq; emēdi liberā potestatem habeāt. sic tñ vt postq; grauidam semel fecerit nequaq; eā alteri9 sui tutis iugo astringere possint. Sz q licear capere. iiij. vxores et quālibet repudiata aliā ducere h nulla qdē precipit rōne. neq; eñ nisi cā filios pcreādi pceptū est vxorē recipere. q aūt emptitias et captiuas quodlibet possunt habere hoc qdā cstñ ad sarracenos adulteriū q multotiēs emit aliquā stupratā a filio et ecōtra fili9 vel frater a patre corruptā vel a fratre. et sic pz discutio inter pcepta machometi q re aūt machomet9 talia imūda fieri iussit: causa fuit. q ipse valde feminas diligebat: et p nimiū luxuriosus erat: et sicuti ipsemet professus est vis luxurie hoiz. xl. i eo manebat et maxie q arabes valde luxuriosi erāt voluntati eoꝝ satisfecit vt credcrēt i hoc pceptovoluit machometus ponere differentiaz inter legē suā et legē moysi. q lex mosayca mandauit viros posse libellū repudij dare mulierib9 suis quo recepto si ipa nupsisset alteri viro q primus marit9 iā nō posset eā ducere in vxorē. Oppositū mādauit machomet9 vt patuit. Discordat ēt a lege xpi q phibet vxore viuēte marito alteri nubere. q qui ipsam duxerit mechaf oppositū dicit machometus: vt visum est

De precepto machometi circa phibitionem aliquaꝝ mulieꝝ de propria cognatione.

Decimū preceptuz machometi est q sarraceni non recipiāt in vxores cōsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unde dicit i alchorano omes he mulieres vobis interdicte sunt. et illicite vestre scz matres et filie sorores et neptes atq; matertere: nutrices atq; germanas collactanee matres et filie mulierū vestrarū si a vobis tacte fuerint sin autē licite sunt. hoc autem fecit machomet9 vt a lege sua differret lex moysi. in qua iniūgitur nō accedere ad certas feminas et posse nubi cū cōsobrinis feminis: germani vel germane filijs et vt ēt a lege sua differret lex xpi in qua vsq; ad quartū gradū prohibitio facta est. Sed ex quo tantam voluptatē voluit ostendere in hoc pcepto bonū fuisse nō vti alterutrum sodomia: nec iniūgere p mādatuz sicut ipse facit in alchorano in capitulo. de vacca. Alibi tñ mandat de ppria cognatione habere vxores vt sanguis ples accrescat et forti9 iter eos amicitie viculū vigeat scdm q mos erat oibus tūc tpis.

De precepto machometi circa obseruationē die veneris.


Ndecimū preceptū machometi est q sarraceni obseruēt inquietē diē veneris qd ipse fecit propter duo. Primū est quia sbe pūcto stelle veneris rex effect⁹ fuit. vt supra patuit pcepto secūdo. Secūdū vero ē vt a lege sua differret lex moysi q pcepit sabbatum obseruari z lex xpi q precepit diē dominicaz.

¶ De precepto machometi i orādo versus meridiem.


Uodecimū preceptū machometi est qd sarraceni faciunt orationem versus meridiem vbi est mecha Unde dicit in alchorano in persona dei sibi alloquentis z suis credentibus tibi tū. Nunc huc illuc inspicienti tuisqꝫ ad meorum propriorum noticiaz que sue sunt mediatores gentium testes sum prophetam proprium testem habentes orationis locū veracem z ydoneū deo testificante: vcz vt versus mequā tēplīqꝫ sui mediū qd abraham prio fundauit firmaboqꝫ semper vbicūqꝫ fuerit faciē tuā orādo vertas talē locum orādi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orāt versus occidētem z a nobis xpianis qui oram⁹ versus oriētem. quia ad oriētez crucifixus est xps. z ad orientē ascēdit in celuz Et intantū volunt esse discordes a xpianis q in nullo penit⁹ vellez cōfirmari. vnde nos sedentes honorifice sup mensas manducam⁹ ipsi vero super terrā iacētes: nos cuz mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignē: ipsi vero per caput eas accipiūt z caudas aduersus ignes mittunt. z sic de alijs innumeris que secum cōuersantes experimento cognoscunt.

¶ De precepto machometi circa iudicialia.


Ertiūdecimuz preceptuz machometi est: qd in possessionibus repetendis petitum testibus cōprobet z negator iuramento semet expurget. testes autē nullos: nisi valde ydoneos probatasqꝫ personas z quibus sine iuramento credere possint producant. In quibusdaz etiam alijs mosayce legis morem custodiunt. vt qui hois sanguinez fuderit eadē pena plectatur z qsquis in adulterio deprehēsus fuerit: cum adultera pariter lapidet. Qui autem cum qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit: furi talis idicta est pena. vt prima z scda vice octoginta flagella sustineat. Tertia manuz. Quarta pedē amittet: z qui cuilibet hominū membrū abstulerit digno pcio redimat. Et sic patet qd i iudicijs faciēdis quo ad aliqua moysi consentiūt legi. In quibusdam vero dissentiunt qd z machometus fecit: vt in hoc ēēt aliquātulū diuersa eēt lex sua a lege moysi

¶ De precepto machometi z abstinentia a vino.


Uartudecimū preceptum machometi est qd̄ sarraceni abstineāt a vino: qm̄ fomes est z seminarium hominis peccati z illud bibere dicit maximuȝ peccatū esse: vuas tamē comedere. z mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit ꝓhibitū: ipsi tamen in occulto īmoderate bibunt z inebriātur. Causa autē precipua quare a vino semper abstinere iubent est ne forte socij inebriati patefacerēt ruinā ppl'i. Et si tn̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso promittit riuum vini. sicut supra patuit cōsideratione. iiij. z .v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

¶ De precepto machometi circa modum heredandi.


Uintūdecimuȝ preceptum machometi est ꝙ in hereditate due filie vnico filio coequent qd̄ fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi z xp̄i. qm̄ lex moysi iniūgit ꝙ filie cū filijs nō sint hr̄des. xp̄s aūt in hr̄ditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia.


Ecimumsextū preceptū machometi est circa testimonia. Uā p̄cepit ī alchorano. ꝙ duarū mulieruȝ testimoniū p̄ualeat testimō'io vnius viri. in quo differt a lege moysi in qua iniunctū est ꝙ nullo modo mulierū testimōia accipient. z a lege xp̄ianorū: in qua in certis casibus earū testimōia capiuntur.

¶ De precepto machometi circa ꝓhibitionē disputationis cū quocunqꝫ extraneo a lege sua.


Ecimumseptimū preceptū machometi est qd̄ nullus sarracenus p̄sumat in lege sua cum aliquo disputare vel discutere qd̄ fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis noctue fugienti lucē: z oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostēsa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xp̄i manifestauit: quā p̄cepit xp̄us super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mūdo. z in occulto nihil. sicut supra patuit. libro primo. cōsideratione. iij. articulo primo.

¶ De precepto machometi circa circuncisionem.


Ecimumoctauū preceptum sarracenoruȝ est qd̄ circuncidunt pueros. Istud autem non habent ex precepto machometi cum nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordāt etiam in circuncisione a iudeis qꝛ ipsi circunciduntur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum z suggunt caput

veretri: sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramētum circūcisionis dictū est supra lib.j.consideratione tertia.articulo.vj.puncto.j. Hec sunt pcipua legis machometi mādata ab omni sarracenorum gente maxima celebratiōe habita. Alia vero plurima sunt que enumerare lōgum requirēt sermonē ꝛ in tantā dementiam: hic dyabolicus machomet⁹ venit vt ausus fuerit affirmare ꝙ quātiscūq3 peccatis q̄sq3 obligat⁹ fuerit ꝛ in die mortis sue deo ꝛ sibi crediderit. dicit ꝙ in die iudicij ipso interueniēte saluus erit vsq3 tunc.ergo maneāt sui credētes in inferno expectātes redemptionē vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat ð vilissima morte machometi.

Sexta considera tio huius libri est de morte machometi.dignū enim erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita ꝛ doctrina. Unde cum implerentur.x.anni regni sui ab illo scilz anno quo fuit eleuatus in regem in damasco cō putando.quidā3 discipulus eius cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitā sicut ipse ð dixerat. Dixerat enim qð postq̄3 decem anni sui regni essent impleti q̄ð debebat mori ꝛ resurgere tertia die: corpusq3 suum ea die deferendum ad celum. Et ideo ꝙ nō credent sepulture quare predict⁹ discipulus eius distē perato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius.et ideo intellexit qð mors sua appropinquauerat.ꝛ dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo ꝙ per aquam saluarentur ꝛ veniam inuenirēt. quo dicto subito. dedit aīam dyabolo magistro suo. discipuli autē sui diligenter seruauerunt corpus expectādo ꝙ resurgeret die tertia vt dictu3 est. Sed postq̄3 ipsi viderūt ꝙ nō resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare nō possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit.ꝛ post.xj.dies mortis eius venit pdict⁹ discipulus ei⁹ albunor vt videret quomodo iacebat: ꝛ sm ꝙ narrat lucas tudēsis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tūc albunor collectis ossib⁹ sepeliuit in ciuitate quadam que dicit arabice meduiarazjel. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehēsa seductoris falsitate omnia quecunq3 dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.

Septima cōsideratio est de successorib⁹ machometi.licet enī turpissima ei⁹ mors ꝛ falsitas sue. pphe

tie clarissime indicauerũt falsitatẽ sue doctrīe ꝛ immūdiciã sue doctrine verũtamẽ occulto dei iudicio ꝛ dyabolo pcurãte incremẽtũ accepit. Quatuor ergo pũcta in presenti cõsideratione occurrũt ptractãda. Primus punct9 est de astutia dyaboli post morte machometi ne eius doctrina periret. Scđs vero erit de successorib9 ei9 caliphis egyptio orietali ꝛ mirammo molino occidẽtali. Tertius de diuersitate gẽtiũ qui sectã machometi suscipere noluerũt. Quart9 de diuersitate paganoꝝ qui i aliquib9 imitãtur sarracenos ꝛ in alijs differunt.

¶ De astutia dyaboli ne periret secta machometi.



Primus pũctus huius cõsideratiõis est de astutia dyaboli post mortẽ machometi ne periret eius doctrina. vñ cũ ad exemplũ predictorum viroꝝ prudẽtiũ discedentiũ a lege machometi: q2 ipm mendacẽ ꝛ immũdũ in vita cognouerãt vt dictum est in precedenti consideratione oẽs fere alij vellent discedere tunc cognati machometi ꝛ socij q prius in honore ꝛ reuerẽtia apud populũ habebãtur occasione legis multa lucrabantur mesti ꝛ confusi cũ multis blanditijs ꝛ p missiõibus ceperũt oibus modis simplices attrahere ꝛ ad sectã predictã eoꝝ animos inclinare specialiter aũt dyabolus astutia sua vsus est quasi quodã instrumẽto s. quodã sarraceno pessimo qui dicebat halt. Hic erat fili9 habitari vn9 ex decẽ machometi socijs qui post mortẽ ipsius regnũ adeptus est q blãde pdicauit ꝛ callide amonuit ad credendum gentes ꝛ dixit illos nõ bene intelligere machometi sermonẽ machometus ĩ dt nõ dixit ꝙ ante sepulturaꝫ vel vidẽtibus hoibus subleuaret ĩ celũ. Dixit qppe ꝙ post sepulturam corpis angeli eũ nesciẽtibus cunctis delaturi essent in celũ. Unde q2 statim eũ nõ sepelierũt. Idcirco fetere cepit: vt statim sepeliret hac igit causa gẽtem in errore pessimo parumper detinuit duo vero fratres scriptoꝝ machometi filij noie basan ꝛ hozaꝫ ieiunijs ꝛ vigilijs fortiter corpa macerantes pene ad mortẽ deuenerunt pater vero eoꝝ sepe filios ãmonebat ne p tam lõgam maceratiõnẽ sua fatigarent corpora. Ipse aũt vidẽs illos stultos esse ꝛ ad mortis hostiũ pre nimio labore iã deuenisse de machometo vti erat rem patefecit. Cognita autem nequitia illi9 a patre ceperũt comedere et bibere vinũ. ꝛ sicut in sua lege fortiter antea pstabant ita deniqꝫ legẽ ꝙ uis non ex toto dimitteẽ ceperũt sed ꝛ quedam pars gẽtis istos in cõsuetudine insecute sunt.

¶ De successoribus machometi in oriente ꝛ occidente.



Secundus pũctus est de successoribus machometi scđm qđ narrat Rcosi. eps in libro de re-

bus et statu terre orientaliũ post mortẽ machometi. Sarraceni quẽdã ex discipulis machometi loco ei⁹ elegerũt quẽ vocauerũt calephã .q̃.si successorẽ siue heredẽ eo q̄ dignitatis ꝛ principatus machometi successor existeret qui dignitatẽ ꝛ potestatem adeptus cepit parti blãditijs ptĩ cõminatiõe ꝛ metu pp̄los ad se reuocare ꝛ multitudinẽ hoĩz cõgregare. Sz q̄dã Ascali nomine cõtra p̄dictũ calephã inuidia cõcitat⁹ ꝛ indignatiõe ꝯmotus ꝯcupiscẽtia lucri ꝛ ambitiõe secularis dignitatis tract⁹ modis quibus potuit per se ꝛ suos eidẽ se opposuit ꝛ multipliciter expugnans nõ cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hũc ergo q̄daz patruelis machometi nomine alij cũ obtinuisset pricipatũ vehemẽter cõmoueri cepit ꝛ indignari q̄ successor machometi vocaret: cũ se digniorem ip̄o machometo reputaret ꝛ ꝓphetã eximiũ cui dñs familiari⁹ q̄ȝ machometo fuisset locut⁹ se vellet ab omnib⁹ existimari hic ergo ꝛ cõplices ei⁹ legi machometi maxime detrahebãt ꝛ in ipsum multa maledicta ꝓferebãt. ¶ Alios rit⁹ ꝛ alias institutiões ꝛ aliũ orandi modũ quaȝ tradidisset machomet⁹ p̄dicãtes. ¶ Illi aũt qui legem machometi tenere voluerũt in partib⁹ orientis. Calepham baldesensez statuerunt qui in tanto honore ꝛ reuerẽtia a suis habetur q̄ nisi mãdato auctoritate eius nullus quãtũcũq̄ȝ potens aut nobilis appellaret soldan⁹. ꝛ oẽs ei⁹ subditi tã reges q̄ȝ alij. pedes ei⁹ ad terrã vsq̄ȝ prostrati reuerenter osculantur. Successores aũt halij de q̄ supra fecim⁹ mentionẽ cõtra singularẽ oriẽtis calephã sedeȝ suã erexerũt in terra egypti inumeris diuitijs ꝛ delitijs affluẽtes. ¶ Unde iter egyptios ꝛ oriẽtales populos magna semp extunc fuit dissensio ꝛ odiũ implacabile ꝛ in lege discordia ꝛ cõtradictio sarracenorũ populis ĩ duas ꝑtes diuisis. q̄dã ꝑte halij ꝛ eius successoribus adherẽte. maiori tñ parte cõsentiẽte machometo ꝛ successoribus eius. postq̄ȝ vo soldanus tpalẽ administrationẽ egypti sub dño suo calepha egyptio adept⁹ est. timẽs sibi eo q̄ calephe nõ imerito multis accusantibus erat suspectus vt ip̄e saladinus ad vllum superiorẽ haberet respectũ sȝ ipsi sibi ꝛ soldan⁹ eẽt ac calepha accessit ad dñm suũ calephã egyptiũ tanq̄ȝ ei debitã ꝛ solitã vellet exhibere reuerentiã. et claua ferrea quã gestabat ĩ manibus ex improuiso ipsum ad terrã ꝓstratum eiecit. ꝛ ꝑ proditionem occidit. oẽs aũt filios ei⁹ ꝛ cognatos ꝛ speciales amicos vel interfi cere iussit. vel carceri ꝑpetuo mãcipari. extunc soldan⁹ baldasi. solus monarchiã ꝛ dignitatẽ tã sup egyptios q̄ȝ sup omnes alios orientales obtinuit: saladino ꝯpellẽte egyptios vt ei concorditer obedirẽt ꝛ nullũ calephã alium instituere p̄sumerẽt. nec ritus alios q̄ȝ halij orientales obseruarẽt. Princeps aũt orientalium sarracenorũ omnium qui legẽ machometi ob

eruāt potissimus q̄ caput imperij sui et dignitatem z regni sui soliū ī ciuitatē marrochque:q̄ quondam carthago dicebaꝛ collocauit.z nō solū ethyopie z affrice.sʒ etiaʒ hyspanie ī magna parte dominatur orientali caliphe cū vniuerso populo suo subiectus esse recusauit Sed z ipm regem z calephā reputans miramamolim id est regem gentiū se z oēs successores ꝑcepit appellari ligua eoꝝ mira idē est ꝙ rex mamolim aūt gētiū īterpretatur vnde inter orientales z occidētales sarracenos magnū ē scisma.z dissensiōis ꝗ plurimū vtilex xp̄ianis. eo ꝙ isti illis in ꝑlijs z expeditiōib⁹ ꝯtra nos renuūt ꝑstare subsidiū regno ipsoꝝ in seipso diuiso z ex magna pte dissoluto

¶ De diuersitate gētiū que legē machometi suscipere noluerūt.

Tertius punct⁹ est de diuersitate gētiū que legem machometi suscipere noluerūt. Narrat supradict⁹ doctor libro quo supra ꝙ multitudo gentiliū z idolatraꝝ copiosa,z maxime hi q̄ septētrionaleʒ inhabitāt regioneʒ circa paludes meothidas z ī ptib⁹ vulgarie z cormanie vsq3 ad fines hūgarie z qui in cōfinio regni dacie z alijs ptibus adiacētibus cōmoraꝛ machometi legem recipere noluerūt z q2 ab alijs sarracenis orientalibus z occidētalib⁹ valde remoti sūt ꝑ metū vl violētiā nō potuerūt ꝯpelli vn̄ vsq3 hodie q̄dā eoꝝ errorē vetustū retinētes ydola colūt venerāꝛ adorāt. Alij aūt more pecudis nec legē nec scripturā nec lr̄as vllas habētes arbores z arbusta et pecudes z generaliter quicq̄d ī mane casu aliquo pꝛimū eis occurrit illud ꝓ deo reputātes ꝑ totū diē colūt z adorant. Quidā aūt ex eis se veꝝ z summū deū ignorare ꝯsītentes putātes deū tn̄ ignotū aliquo placare sacrificio z obsequio venerari carnes vel panē seu aliā hmōi oblationē ī altū ꝓijciūt ī honorē illius qui deus est z habitat in excelsis clamantes z dicentes ei⁹ sit oblatio hec q̄ sup oēs ē z sūme diuinitatis iter alios obtinet principatum.

¶ De diuersitate paganoꝝ in ꝑte sarracenos imitantium.

Quartus pūct⁹ est de diuersitate gētium q̄ in aliq̄ imitanꝛ sarracenoꝝ legem differunt.z in alijs. et pꝛimi dicunꝛ torcomani q̄ in terra turcoꝝ īhabitāt hi traxisse credūtur originē a septērrionalib⁹ sarracenis supradictʒ.Vn̄ noīe ꝯposito a turcis z comanis appellanꝛ turcomani De turcis siq̄dē ex āti quis orīetaliū histoꝛijs certū habem⁹ ꝙ ex septētrionali regiōe exeūtes ꝑsarum fines ingressi nō solū regioneʒ illā sʒ vniuersas fere oriētales ꝓuīcias armata manu occupauerūt violēter.extūc autē gēs illa prius rudis z inculta nec habēt certā mansionē sed passim cuʒ vxoribus z filijs z pecoribus vagās z pascuarū cōmoditatē sectans regē sibi prefecit:ciuitates

z oppida possidere incipiẽs agri-
culture dãs operã que pri⁹ de pe-
culio tamẽ viuebat ac iura sibi ci-
uilia constituens. Hi aũt qui suaru
dita te permanẽtes priorẽ viuẽdi
modum deserere noluerũt appel-
lati sunt turcomani. In mltis aũt
imitãtur illos sarracenos qui be-
duini dicũt. Isti beduini ex arabũ
gente principaliter ceperũt origi
nem: de quorũ stirpe dicunt descẽ
disse machometũ. Hi aũt dogma
tizantes ꝙ diem mortis a deo sibi
constitutũ nec preuenire possunt
nec preterire. nunq̃ ad pugnã ar-
mati ꝓcedunt sed solummodo ca
misiati pepulis more feminarum
capita inuoluẽtes lanceis z ensi-
bus tantũmodo vtẽtes. z licz leui
ter z de facili ꝯuertanť in fugam
alios tãtũ sarracenos timidos z
ignaros reputãt: q̃ spicula z sagit
tas a lõge iaculanť sunt aũt non
solũ xp̃ianoꝝ sed z ẽt sarracenoꝝ
z ꝓditores mẽdaces z cõstãtes z
amici fortune z duplici via gradi
entes his quos cernũt ꝓualere li-
bẽter adherẽtes. Portãt ẽt ĩ capi
tibus pilleos rubeos cũ pepulis ĩ
tentorijs de pellib⁹ animaliũ ha-
bitantes: ouinis ẽt pellib⁹ z capri
nis plerũq; vestiunť nullã aũt ha
bentẽ certã mansionem in campe
strib⁹ z pascuis turmatim ptibus
incedẽtes vagi habitãt pascũtur
vbertatẽ sectãtes diuersas regiõ-
nes circũeũt lacte viuentes z ala-
lium copiosaz multitudinẽ secuz
trahẽtes. ¶ Ipsi autem penitus
ociosi taz equorum q̃z pecoruz vxo
rib⁹ suis procurationẽ relinquũt

Sunt z alie gentes ex orientalib⁹
ptibusque legẽ machometi custo
diunt excepto ꝙ more xp̃ianoruz
ad ortũ solis adorant eo ꝙ patres
eorũ qui xp̃iani fuerũt hũc moduz
orãdi eis reliquerũt ab alijs sar-
racenis hr̃tici z prophani reputã
tur: ex quib⁹ nõnulli ipsum solum
deũ summũ reputãt eo ꝙ ĩter om-
nes creaturas visibiles ꝓcellentẽ
habet pulchritudinẽ. Sũt aũt q̃-
dam alij miserabiles homines in
montanis circa iuga libani in pti
bus tripolitanis cõmorãtes qui
lz ex parte legẽ machometi obser-
uent. dicunt tñ se legem alterã oc
cultam habere quã nõ licet alicui
reuelare nisi filijs eorũ cũ iã adul
te sint etatis: vt secreta pueriliter
nõ. reuelẽt vel mortis articulo im
minente cum patres in extremis
laborantes spẽ euadendi non ha-
bent. Vxores aũt eorum z filie in
lege maritorum z parentũ suoruz
ignorãtes legẽ illã dicũt se crede
re ꝙ si forte fili⁹ leuitate illã legẽ
quam vocant occultam matri sue
reuelant. vxor a marito z filius a
patre absq; vlla retractatiõe neca
rentur. Hi aũt ꝓter morẽ aliorum
paganoruz vinum bibũt z carnes
porcinas edunt ab omnibus alijs
tanq̃ hr̃tici legis reprobanť. Ipi
etiaz pessima z abhominabilia et
serui femineo cõtraria in occulto
turpiter operantur sicut illis nar-
rantib⁹ q̃ ab illis recesserũt cogni
tuz est timẽt ne vxores eoꝝ eos re
linquerent vel contemptui habe-
rẽt si execrabiles ritus eoꝝ z imũ
dicias secte peruersissime cogno-

scerēt. Est etiā in puincia fenicis circa fines ciuitatis Enthadēsis qui hodie vulgariter appellat tortaza quidā popul⁹ scopulis z mōtib⁹ vndiqꝫ circūclusus ihabitans habēs castella .x. fortissima. z ppt viaꝝ angustias z rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis z vallib⁹ oīm fructuū z frugū fertilitate fecūdissimis z amenitate iocūdiss. hoꝝ aūt hoīuꝫ q̄ azissimi nuncupant multitudo numerū .xl. M. excedere dicit. Preficiūt autē sibi capitaneuꝫ nō successione hereditaria sed ꝓrogatiua meritoꝝ quē ipsi veterem seu senem appellant nō tam prouecte etatis rōne: q̄ prudentia dignitatis ꝓeminētia. ¶ Prim⁹ autē z summ⁹ infauste religionis eoꝝ abbas z locus vnde principiū habuerūt in partibus est orientaliū valde remotis versus ciuitatē baldorensē z ptes persidis puincie. Ibi autē vngulā nō findētes neqꝫ factū a pphano discernētes oēm indifferēter obedientiam superiori suo exhibitā sibi credūt esse vite eterne meritoriā. Unde tante subiectiōis z obedientie vinculo magistro suo quē senē nomināt astringunt q nil ita piculosū est aut difficile q ad mādatum domini sui hilari animo z ardēti voluntate amplecti z perficere vereant. Senex aūt dñs eoꝝ pueros de populo suo in locis secretis z delectationibus facit nutriri z diuersis ideomatū gñribus diligenter imbutos z īstructos ad varias puincias mittit cū cultellis vt potētes hoīes tam ex xpianis q̄ ex sarracenis vel q ex aliq̄ causa habet eos odio vel ad p̄ces amicorum suoꝝ seu etiam ppter immēse pecunie p̄cium sibi datū mādat occidi pmittēs ppter huiusmodi mādati executionē lōge maiores delicias habituros i paradiso sine fine post mortē q̄ fuerit ille in quib⁹ fuerāt nutriti. q̄d si ppter huiusmodi obediētiā eos mori cōtigerit martyres a suis iudicant z inter sanctos ab illo populo deputati i summa habent reuerētia. ¶ Parentes vero eoꝝ a magistro qui senex dicitur multis munerib⁹ ditant. z si serui erāt de cetero liberi dimittūt. Uñ miseri adolescētes seducti de cōuētu p̄dictoꝝ fratruꝫ ad varias partes mūdi trāsmissi cū tanto gaudio et desiderio legationē mortiferā suscipiūt z cū tāta diligentia z sollicitudine pficiunt se se variis modis trāsfigurātes z aliarū nationū ritus z habitū sibi assumētes aliquādo in specie mercatoꝝ q̄ñq in specie clericoꝝ seu monachorū z īfinitꝫ aliis modis se se occultantes q vix aliquis in vniuerso mūdo adeo caut⁹ ē q̄ sibi possit ab eoꝝ insidiis precauere ꝯtra īferiores ꝑsonas aliquid machinari dedignant. Potētes aūt quib⁹ ipsi aduersant vel p̄cio magno se redimunt vel armati incedētes cuꝫ caterua satellitum cum suspitione z metu mortis semper incedūt. Ibi aūt super oēs alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligēter z artissime seruauerunt vsqꝫ ad tempora cuiusdā magistri

fuit qui naturali preditus ingenio diuersarū scripturarum excitatus studio xpianorum legē ꝛ xpi euangelia cepit cum omni diligētia legere ꝛ pscrutari āmirans xpi miraculoꝝ virtutē ꝛ doctrine sanctitatē ex quoꝝ cōpassione vt irrationabilē cepit abominari machometi doctrinā ꝛ tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatim reuocare. Unū exhortatus est eos ꝛ mā dauit ꝙ vinū cū modestia biberēt ꝛ carnes porcinas māducarent. Tādē vero post multas amonitiones et varias doctoris sue ṗdicatiōes in hoc oēs cōcorditer cōsenserūt qđ relicta machometi ꝑfidia ꝓcepta baptismatis gr̄a efficerentur xpiani. Ita tñ ꝙ eiusdē conditionis essent ꝛ libertatis vt alij xpianorum lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus militie tēpli tributarij duo milia bisanciorū eisdem annuatim ꝑsoluētes ꝓ securitate cuiusdā terre sue q̄ in ꝯfinio terre ṗdictoꝝ fratrū sita erat: qui multas eis molestias occasione ciuitatis inferre cōsueuerant. Prefatus autē assissinoꝝ magister vnū de familiaribus suis virū eloquētem prudētē ꝛ strenuū de quo plurimū cōfidebat misit ad regē hierosolimitanū. Rex autē intellecta cā legationis pro tanti populi visitatiōe ꝛ animarū a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agēs. Nūciū sensis cū summo honore ꝛ gaudio magnifico recepit ꝛ ipm ad ꝓpria reuertētē vt dn̄o suo bonā regis ꝛ xpianoꝝ voluntatē ꝛ magnū desideriū denunciaret ꝛ vsq ad fines terre sue deduci ṗcepit que dū fines suos iā fere ingressurus tripolim pertrāsisset: quidā ex nr̄is vir belial ꝛ iniquus dei timorem ante oculos suos nō apponēs hoīem de regio ducatu ꝛ fidei xpianoꝝ sinceritate cōfidētē improuisum nil aū sibi metuētē i detrimētū xpiani nominis ꝛ maxime ecclesie oriētalis occidit. Unū ppl's ille q̄ tāq̄ planta nouella nondū radicatus erat in fide cum ira magna ꝛ indignatione fidem nr̄am respuēs et nroꝝ cōsortiū suspectū hn̄s a tam sctō ꝛ honesto ꝓposito resiliuit et vsq ad temp' pn̄s xpianos ꝛ dei ecclesiam ꝑsequi ꝛ infestare nō ṗtermisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras īterfecit. His igitur ꝛ alijs innumeris mōstruosis hominibus miserabilis regio oriētalis corrupta est ꝛ alie q̄plures eius ꝑnicioso exēplo sunt coinquinate contagio.

¶ De bello sarracenorum ꝑ argumenta cōtra fidei fortalicium.



Octaua considera tio huius libri est de bello sarracenoꝝ ꝑ rōnes ꝯ nostrū fidei fortaliciū suo ceco iudicio nimiū efficaces nō attēdentes ꝙ est turris fortitudis a facie inimici. ꝛ vt colligere potui ex diuersis libris .x. sunt argumēta quibus insultant ꝯtra nos. Primum cōtra nomē xpianū. Scdm cōtra xpi conceptionē. Tertiū ꝯ xpi diuinitatē. Quartū cōtra xpi mortē

Quintū ꝯ trinitatē ꝑsonaꝝ. Sextū cōtra beatitudinē eternā in visiōe dei. Septimū cōtra matrimoniū vnius vxoris tm̄. Octauū contra baptismū quo ad ablutionē interiorē. Nonum cōtra adorationē imaginū. Decimū contra veritatē vtriusq legis quas dicit esse corruptas ꝑ iudeos ꝛ xp̄ianos ꝛ nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

¶ Contendit ostendere xp̄ianos non esse xp̄ianos.

PRimum argumentū sarracenoꝝ est ꝯtra nomē xp̄ianū. Dicunt em̄ ꝙ illi qui vocant xp̄iani nō sunt christiani nec debent vocari xp̄iani qꝛ sunt cōtrarij oībus dictis ꝛ factis que operabat ꝛ dicebat iesus xp̄s qꝛ xp̄s erat iudeus ꝛ seruauit sabbatum. Et ipse dicit in euangelio Matth. xv. nō sum missus nisi ad oues q̄ perierūt dom⁹ israel. Itez erat circūcisus sequitur ergo ꝙ nihil habēt facere cū eo in pauco vl̄ in multo immo sunt sui ꝯtrarij totaliter. ¶ Ad hanc venīferā oppositionē dupliciter respōdet. Primo eius oppositū ex operib⁹ oñdēdo Secundo ꝙ saraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostēdit qꝛ experientia teste possunt videre sarraceni qui habitant inter xp̄ianos q̄tam gloriā ꝛ honorez ꝛ q̄to corde xp̄iani faciunt ꝛ offerūt iesu xp̄o edificantis tam solennissimis ꝛ magnificētissimis ecclesijs in suo nomine ꝛ sue beatissime matris ꝛ suorum sanctorū ditatis in crucibus ꝛ calicibus patenis candelabris lampadibus ꝛ imaginibus ex auro ꝛ argento deaurato. ꝑsit iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt xl. ob reuerētiā .xl. dierū q̄s iesus xp̄s in deserto ieiunauit. ꝛ sicut dicit lex saracenoꝝ de mēse romadā qꝛ in eo descēdit ꝙ ipsum ieiunēt saraceni data ratiōe ꝙ qui mēsez ꝯfitetur ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelib⁹ ꝙ nō sunt xp̄iani ex quo .xl. ieiunāt ꝛ sic cōfitentes vitā iesu xp̄i sequunt suum exēplū. Ieiunant similiter .iiij. tēpora anni ꝛ vigilias festiuitatū iesu xp̄i sue matris: aplōꝝ: ꝛ multorū aliorū sanctoꝝ quoꝝ festa solēnizant non solum cantādo in multa gloria laudes deo ꝛ illis sꝫ ꝛ ēt diebus illis cessando a corporalibus laborib⁹ lucratiuis. Possunt etiā videre q̄tā deuotionē ꝛ honorem deferunt nomini suo cū multi ex xp̄ianis cū audiūt ipsum nominare inclinant sua capita ꝛ aliqui flectendo genua ꝛ qualiter etiam eūdē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniuntur. nō facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibus nec de lachrymis q̄ de eoꝝ oculis sepe emanant in magna abundātia memorādo suā doctrinā suas ꝑdicatiōes suos nobilissimos act⁹ ꝛ virtuosissimos suam vitam suaz mortem suū ad inferos descēsum suaz resurrectionē a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Itez memorando etiam post suam resurrectionem suam familiarem cum apostolis conuersationem

p dies.xl.anteq ascenderet ad celos. In qbus sup oes angelos sedet ad dexterā patris semp orando p suis fidelib9 memorādo etiā quō in mūdi fine veniet i maiesta te sua z sui patris z angelop iudicare viuos z mortuos: z q dabit existētib9 ad dexterā suāvitā eternaz: z existētibus ad sinistraz tormenta sine fine. ¶ Quis ergo sarracen9 viuens inter xpianos pōt dicere nō eē xpianos: nec taliter debere vocari illos quos cū tāta fide cū tanta deuotione cū tāta reuerētia. z cū tāta gloria ɔstat adorare iesuz xpm. ¶ Scdo declaro q sarraceni hoc dicētes sunt ɔtra suā legē nō dico solū illi qui habitāt inter xpianos z nouerūt supra pdicta sed etiā existētes i mequa loco securo eis ꝑm alchoranū. cuz ipsummet alchoranū in multis locis vocet eos xpianos latine arabice noiauit eos nazarenos. qd i idem redit. s. discipuli nazareni sicut xpiani discipuli xpi q est magister oim fideliū. z qn apparuit paulo sic se vocauit nazarenū. Dicēs ego suz iesus nazarenus quē tu psequeris. Sic ergo sarraceni nō possunt iponere fingere negare vel affirmare de xpianis qcqd eis placuerit: qn lex eorum vocat eos christianos. ipsi dicunt q nec sunt xpiani: nec debēt ita nominari. Vn̄ bn̄ possunt ɔsiderare sarraceni de xpianis sic dicētes. cui9 alterius legis volūt esse: qn nolūt affirmare esse xpianos. q tamē publice dicit lex eop. Et ideo ex quo suaz voluntatē supponūt legi sue negādo q ipsa affirmat. nō est mirādum si similia faciūt de sancta scriptura xpianop negādo taz irrationabiliter iesuz filium marie esse filiuz dei. quē sacra scriptura in plurib9 locis veteris z noui testamēti p tali nominat q sit fili9 dei suus filius primogenitus su9 ppriꝰs fili9. verus suus filius vnigenitus sic q vnus solus est fili9 pprius dei genitus de sua substātia ppria z natura z non multi. de quo vt nemo dubitaret dicēdo iste est vel ille. de9 pater suū esse de nube eē loquēdo dixit eū ostendēdo hic est fili9 me9 dilectus. z si sarraceni negant sacrā scripturā quam habēt xpiani negāt legē suam in multis passibus q affirmāt q eaz debēt credere: qz facit mētionē de scriptura moysi: z psalmista dd. de multis etiam pphetis z euangelijs affirmat eī alchoranuz q illi sunt credētes in deuz qui credūt ea q de9 iussit anteq machomet9 esset in mūdo. Ad ea autē que dicunt q ideo nō sumus christiani quia nō obseruamus sabbatū nec circūcisionem que z q manifeste sint rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicationez legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserūt cessauit impletis per iesum mysterijs in ipsa contētis ad plenum in primo libro fuit declaratuz z reduco hic ad memoriam saltē vnū dictū quod multuz debēt attendere iudei z saraceni vtentes circūcisiōe q quādo rex impleuit suum promissum si post aliquis ducat p di

missio illud qd ipse ordinauit bñ pôt intelligere q̃ ei facit iniuriã q: ducẽdo tale p dimisso dat itel ligere nõ eẽ impletũ qd promisit in tpe iaz pterito p euz assignato sic ẽ de circũcisione quã deus de= dit abrahe p signo cõfederatiõis inter deũ: z euz quousq̃ de suo se mine nasceret ille q̃ habebãt esse oĩm gentiũ bñdictio messias pro missus deus z hõ: q: ergo sarace= ni vtuntur circuncisione cõtinuo sunt i ira dei sicut iudei faciẽtes deuz mendacẽ z periuruz non im plẽtem qd promisit z iurauit tpe determinato. Respõdent ad hoc saraceni ex vno falsissimo funda= mẽto psupposito: q̃ cõtempta le ge scripture z gratie debẽt serua= re solũmõ legẽ nature quam abra haz obseruauit ex quo ipsi non le gez moysi nec xpi: sz datã abrahe solũ tenẽt p vera q̃ debẽt esse si= cut z ipe circũcisi: ita q̃ postq̃ ha bita est lex pfectiõis redeant ad legẽ nature in qua vixerãt ab ini tio mũdi quoniã hoies non erant capaces maioꝝ legis sicut si post q̃ homo creuit i etate z est factus homo intelligẽs dicat q̃ ei conue nit loqui. sicut qñ erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogi tare sicut puer: ludere potest sicut puer cuz hoc sit certum oibus ho= minibus cumveniũt ad etatem p fectaz debere facere illud qd per tinet ad talẽ etatẽ z dimittere ea q̃ faciebãt cũ paruuli erãt. ¶ Sz querẽdũ est a saracenis quare cir cũcidunt vt cũ nesciuerint respon dere remaneãt confusi in circũcisio ne sua nõ eni inuenit expsse dictũ in alchorano p magistruz macho meti q̃ circũciderũt se z sui credẽ tes. sz isti sui credẽtes addiderũt se dicẽdo q̃ ex q̃ fuit data lex abra he z ipe fuit circũcisus q̃ necessa ria est eis circũcisio cũ dicant pro fessores z obseruatores legis abra= he. q̃ machometus fuit circũcisus nõ legit in alchorano: sed in libro sue gñatiõis z vite narrat q̃ ipso nato circũcidit eũ Gabriel qñ bal neauit cor eius z apuit z post hec pba statim sequit. Et dicũt q̃ na tus est circũcisus. ¶ Ex quo ergo de sua circuncisione dicunt duas opiniões nullã earum affirmãdo apparet q̃ de eius circũcisiõe nõ sũt certi nec talis circũcisio sicut ipsi dicũt fuit circuncisio Abrahe que fuit nõ pangelum: sed manu hois facta. q̃ Machomet⁹ natus sit circũcisus hoc dicere est ad be neplacituz potuit machomet⁹ de facto si rex fuit arabũ vel pŕiceps vel subditi sui iter se vel ex parte sua nõ dei. dare suis dimissaz. qd tñ in libro suo nõ continetur sic ac cidisse. Sed qd mysterium circun cisiõis datũ abrahe quõ iam tota liter cessauerat z fuit annullatum potuerit iuste ordinari z cõtinuari claꝝ est q̃ nõ qm iudei sicut dictũ est qñ ea vtũtur sunt i cõtinua ira dei z odio de q̃bus sic datur itelli gi in eo q̃ narrat de vita macho= meti nõ fuit filius iter eos patre eoꝝ nõ expectãte q̃ angel⁹ circun cidat puerũ qñ die octaua facit eũ statim circũcidi. ergo machomet⁹ fuit filius gẽtilis vel xpiani: si gẽ

illis videat q̄ tale affirmat i qua reputatiōe teneret euȝ mater sua vidēdo eū dissimilē patri ꝛ suo generi toto. si prio nō habuerat de ea reuelatiōeȝ de qua tñ nihil narratur. ꝛ quō pōt dici per angelum circūcisus statiȝ sicut natus fuit. si nat⁹ fuit circūcisus hoc nihil est dicere qm̄ est ꝯtradictio in terminis. Si iā forte dicat ꝙ circūcidit eū angel⁹ in vētre matris sicut si a sua conceptiōe fuisset sanctificatus: ꝛ in grā dei cui nō cōcordant ꝟba psalmi claritatis. Ubi magister machometi quē diabolū itelligo iurādo p claritatē noctis qñ colligit seu occidit dicit sic. an nō te inuenit dñs tuus orphanū ꝛ appropinquabit. inuenit te deuiū ꝛ direxit. inuenit te pauperē: ꝛ ditauit ecce sanctitas tā p saracenos laudata religiosi machometi quē ſm ꝙ ipsi itelligūt de⁹ inuenit deuiū ꝛ direxit. ꝛ ad q̄d direxit statiȝ declarat ꝙ de paupere euȝ ditauit ꝛ quid dicat in libro suo cōtra diuitias euȝ illas ꝛ luxurias ꝑmittat diabolus suis nō dicit. Sed hoc est certū ꝙ difficile est ꝙ diuitias habēteṡ ingrediātur paradisum dimittēdo ergo hoc ex q̄ illud qd̄ dicitur de circūcisiōe machometi nō legitur in libro suo p eos reputato p autētico illd̄ est magis apparēs ꝙ ipse ꝛ sui primi credentes p maiori vel mīto magna parte fuerūt xp̄iani non circūcisi sed baptizati. Uerūtamē cū in alchorano dicat de magna istātia p eū ad iudeos: vt eēnt sui credentes existenti maiori labore ꝛ principaliori intētione sua faciendi semꝑ suū pricipatū maioreȝ p eum tm̄ desideratū p cōcordia eoꝝ q̄ sibi adherebāt forte fuerit introducta circūcisio q̄ leuiter potuit itroduci cū in illis partibus esset multitudo iudeoꝝ ꝛ ē verisimile ꝙ multi eoꝝ erāt neophiti ꝛ cū in multis istoꝝ magno tēpore duret affectio ad legē moysi sicut ꝟba p eos habita ꝛ suos patres habēdo fiduciā dñi tpalis. multi illoꝝ non cōtradicūt circūcisioni. dicūt iteruȝ aliqui ꝙ durauit adhuc i illis partib⁹ heresis pharisеoꝝ qd̄ ad saluationē reqrebat cum euangelio obseruare legē moysi ꝛ nō minus pēsandū est. ex quo labor machometi ꝛ suoꝝ successoꝝ erat adiūgere principatui sic xp̄ianos sicut iudeos ꝛ gentiles per ipsuȝ ꝛ suos fuisse ordinatū ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent elataher quo vtunt quādo ingrediūtur suas mesquitas. pōt ergo alꝑ haquini saracenoꝝ p seipsos intelligere quāte efficacie est ꝙ argūūt cōtra xp̄ianos ꝙ circūcidūt se sicut fuit xp̄s qñ ipsi seipos reputātes ꝛ tenētes se pro magnis zelatoribus ꝛ imitatoribus ei⁹ nō nascūtur circuncisi nec expectant ꝙ angel⁹ circuncidat eos sicut dicunt de machometo. Forte respōdebūt ꝙ alia est ratio i machometo ꝛ alia i eis. sed ex quo i eis non verificat ꝙ in sua prophetia non est mirū si imponēt xp̄ianis debere circūcidi ex quo xp̄s fuit circūcisus sicut hoīes ceci vel debiles visu loquētes i eo ꝙ nō vel paucū

vident q̄ sequitur ea que pedib⁹ calcāt vel manib⁹ palpāt. sed de eo ꝙ dicunt nō vident qđ est ante vel retro ad dexteraꝫ vel sinistraꝫ supra vel infra volo dicere ꝙ non cōsiderāt causaꝫ quare fuit iesus xp̄s circūcisus nō habēs locuꝫ in suis fidelibus postq̄ cessauit lex moysi ꝛ fuit euacuata a ꝟtute que primo in eo erat qñ fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortē suā: q̄ fuit p eaꝫ obseruata lex moysi faciēdo pascha agni. Unde ex quo fuit mutata substātia ꝛ natura illarū rerū in quibus principaliter stabat veritas legis moysi lꝫ inueniantur scripta ꝛ ꝙ iudei teneant eā cū multa diligētia in suis synagogis ex quo deficit eis virt⁹ nō obligat vt seruet. immo poti⁹ obligat vt nō obseruet. Quoniaꝫ hoc est certū ꝛ notoriuꝫ oībus hoībus mūdi ꝙ nō existente virtute rei significate p signū si ille qui signū habebat vult ea vti sicut prius ꝙ ip̄e factor reputatur falsus ꝛ mendax vel stultus sine sensu vt cū sit spālis diuisa militibus a non militibus quomō aliq̄s eorꝫ suis demeritis priuat a militia si ducat eādeꝫ diuisam quā primo ex quo substātia ꝟitatis habuit mutationeꝫ est reputatus mēdax ꝛ datur ei pena p eo nō minus est de illis dignitatibus taꝫ ecclesiasticis q̄ secularibus quib⁹ possunt priuari possidētes vl si nūq̄ habuerit ꝛ vocātur tales. eadē ratio cōcurrit circa mulieres existētib⁹ aliis signis virginū ꝛ vxoratarū corruptarū: q̄ iste facerēt iniuriā suis maritis si ambularēt in habitu in quo primo ambulabāt: sic facerēt iniuriā regi milites si facta pace in se ducerēt signū qđ primo erat guerre vel ecōtra signo ip̄o facto existēte falso qñ non est cōformeret p illud significate pprīū. Exemplum circa materiā de qua loquimur est de muliere que alio habitu vtit quādo est virgo despōsata ꝛ alio quādo iā peperit: ꝙ si postq̄ peperit filiū vult ducere sicut prius anteq̄ pareret oēs vidētes deriderent eā reputātes eam mulierem insensatam. spāliter si ipsamet occidit suū ppriuꝫ filiuꝫ ꝛ se vellet ostēdere ac si nūq̄ peperisset: q̄ iaꝫ non solū mulier insensata sed etiaꝫ reputata sicut veraciter falsa ꝛ sine aliqua excusatiōe plena oī malicia. hic est ꝓprie casus synagoge societatis descendētis ex semine abrahe qua aliis omnibus dimissis generationib⁹ de⁹ accepit in fide pro sponsa sua quādo abraham credidit ꝛ fuit ei reputatū ad iustitiā. Unde ex illo tēpore semper vixit in fide ꝛ spe qđ ex illa debebat nasci messias ꝙ nō erat in aliqua alia generatione ꝛ i signū predicte fidei abrahā sicut dictum fuit accepit circuncisioneꝫ nato. ergo messia ex semine iudeorū ꝛ impletis per ipsum omnibus mysteriis sic est ꝙ vt maneret in statu quē primo tenebat occidit filiū ex ea natum quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter sine sensu ꝛ plena oī malitia postea potuit vti circūcisiōe pro diuisa ei data quousq̄ ex ip̄a nasceretur fi

lius ei promissus hec ratio nõ mi-
nus culpat saracenos cõfitentes
natiuitatem iesu xpi ex maria vir
gine descẽdẽte ex genere iudeorum
Q ñ impleto mysterio circũcisiõis
statim cessauit que primo erat di-
uisa z signũ specialis amoris illi⁹
populi. Item circuncisio tenebat
locum z conditionẽ vnius suppli
cationis ꝯtinue ad deum vt recor
daretur sue misericordie scdm qd
locutus fuit abrae z alijs patrib⁹
iudeorum ꝙ veniret ad medendum
cõtritos corde z ad predicandum
captiuis indulgẽtiã z clausis da-
ret apertionem z consolationẽ la
chrymantibus: impleto ergo z de
ea habita perfecta notitia circun-
cisio que iudeis erat sicut quedã
supplicatio primo redit in abomi-
nationẽ z odium quanto plus du
cunt eam tanto se faciũt magis in
dignos diuina ꝯsolatione de quo
tps pteritum. M.cccclx. annorum est
eis plus ꝙ satis testimoniũ existẽ
di cõtinue in ira dei z vt nunꝙ ha
beant misericordiam sicut circun-
cisio dabat eis spẽ quam totaliter
perdiderũt quãdo mutata substã
tia z notificata ỽitate mysterij cir
cũcisione que erat signũ voluerũt
vti sicut prius: bene potest hic dici
illud brocardicum istius regni ca
stelle athilodigonuera enthiẽdo-
lo tusnegra. Supradictis rationi-
bus comphẽdẽtibus saracenos
plusꝙ iudeos quando ipsi postꝙ
cessauit suum mysterium eã rõne
qua fuit data abrae vtuntur circũ
cisione qui si attente voluerunt co
gitare in secretis sacre scripture
possunt sane intelligere ꝙ in quã-
tum vtũtur circũcisione sicut moy
ses continue accusat iudeos ante
deũ: quia non crediderunt dictis
eius sic abrahã accusat saracenos
false suã diuisam deducẽtes post
impletionem promissionis sibi fa
cte z alijs patribus cui⁹ impletio
nis ipsimet sunt testes positi ĩ pa-
radiso post mortem iesu xpi accu-
sat eos iterũ nõ minus abrahã: qui
confitẽtes se venire de hismael cõ
tradicunt eis diuina verba z men
dacia dicũt: quia non in hysmael:
sed in ysaac semine est benedictio
omniũ gẽtium. z dicũt seipsos esse
illos de benedictione ysaac pmis
sa vix sufficeret tẽpus si scriberẽ
rationes z causas occurrẽtes ad
intellectũ iniustitie totaliter irra
tionabilis quã saraceni cõmittũt
in vsu circũcisionis non habendo
autẽticum z expressum testimoniũ
qd suo magistro: scilz machometo
fuerit mãdatum. Q crũtamẽ si ta-
le pceptũ fingas nõ potest esse dei
qr de⁹ nõ põt dare falsum testimo
niũ sicut est circũcisio mutata veri
tate z substãtia illius qd significa
bat totalit veritate existẽte princi-
paliter in hoc ꝙ sit cõformitas in-
tellectus cognoscẽtis rei q̃ cogno
scitur: potest aliqs dicere ꝙ intel-
ligit ꝙ sol sic relucet nobis z illu-
minat de nocte sicut de die. Sed
qr natura rei nõ est cõformis sua
cognitio nõ est vera sitr z eius di-
ctũ z si illud qd dicit ponat in scri
pturis z eadẽ rõne illa scriptura
erit falsa vt notat dñs Cesariẽsis.
in tractatu suo contra sarracenos

¶ Contra christi cõceptionẽ per spiritumsanctum.



Secundũ argumẽtũ sarracenorũ est contra xpi cõceptionẽ quã nos xpiani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate psona: qd ipsi nõ intelligẽtes licet asserant xpm de virgine natum z mariã virginem pmansisse non tamẽ intelligunt spm dei tertiã in trinitate personã: sed potius materialẽ flatũ qualẽ reperimus in hoie z alio animãte. Dicunt eñ deo insufflante beatã virginẽ de illo flatu virginem concepisse qd volunt auctoritate z ratiõe probare. scz q flatus sit i deo. z q de tali flatu cõceperit virgo. vñ dicitur in ps. flauit spũs eius z fluẽt aque. spiritũ istum intelligunt materialem dei flatum. Item Geñ. j. inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite. q sic intelligũt deus suo flatu insufflauit in corpus ade. z ita creatus est spiritus in corpore ade illo flatu diuino. de eodẽ flatu intelligũt qd legit in euãgelio. Insufflauit xpus in discipulos suos. z ait. Accipite spmsanctũ zc. Sic etiã intelligũt q gabriel dixit ad mariã. Spũsſãctus superueniet in te. z illud qd de xpo dicitur. conceptus de spũsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idemvolunt astruere sic. Uirgo maria xpm genuit p se nõ alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodã medio inter rationalem creaturã z deuz Sed quid est mediũ super hoiem z infra deum nisi flatus diuinus quo isufflata peperit virgo maria Si flatus materialis impregnat terrã z germinare eam facit. quid mirũ si flatus diuinus infecundauit mariã. ¶ Ad hec respõdet alanus in suo quadripertito. lib. iiij. ca. j. q illi qui hoc conãtur asserere indigent pena z sensu qz in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumẽta flandi vt fauces z huiusmodi. Si eñ deꝰ corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco incircũscriptibiliter esset. q autem deus incorporeus sit ratione nõ indiget: cum omnis ratio tam humana q̃ diuina. hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus eñ dei siue spũs dei dicit spũssanctus qui procedit a pr̃e z filio. de quo dicit spũs dñi ferebat sup aquas Geñ. j. z xpus dicit spũs vbi vult spirat Si spũssanctus aliqua voluntas est. rationalis est. z ita materialis flatus non est. Item apls dicit q spũssanctus postulat p nobis gemitibus inenarrabilibus. xpus ẽt ait. ¶ Ite predicate euangeliũ oi creature. baptizantes eos in noie patris z filij z spũssancti. Hic spũs sanctus cõnumeratur patri z filio z ita vna est in trinitate psona. de hoc spũ dicitur flauit spũs eius z fluent aque. Cum eñ spũsscz per gratiam inspiratur peccatoribus qui dicuntur aque propter fluxuz peccatorum a que fluunt idest peccatores conuertunt fluunt pp̃ter fluxum lachrymaruz p penitentie

lamentū. q autem dicit dñs inspirasse spiraculum vite in corp⁹ adē sic intelligēdum est spm̄ hominis creando cū corpori hominis īfundit. per hoc autem qd̄ xp̄s insufflauit in apostolos significatū est q gratiam spūssanctus infundebat i eos. Superuenit autem spiritus sanctus in virginē gloriosā: q2 ei infundit gratiam suā. ¶ Eadē ratione dicitur cōcepisse de spūsancto. i. opere spūssancti non de substantia ipsius: ipsa eñ virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄m cōcepit sine alterius rei pmixtione nec aliqs debet itelligi flatus materialis: vt iam dictū est a deo pcedens rationalē creaturam excedens: quia si aliquis materialis flat⁹ pcederet a deo: aut esset eiusdem nature cū deo aut nō. Si eēt eiusdem nature cū deo. ergo esset deus. z ita de diuina natura cōcepit virgo. q dictu z intellectu est horribile asserere. Si vero ille flatus nō est diuine nature. queritur ergo cuius nature sit. si in corpore nature est z nō diuine erit angel⁹ vel anima cū spūs sit. z ita beata virgo de āgelo vel anima pcepit. Si autē corporalis est nihil aliud q̄ aer eē videtur. z ita absurdissimū est q sequitur vt dicam⁹ virginem ex aere cōcepisse hominē. ¶ Querit iterū a sarracenis vtrū ex solo flatu facta sit illa pceptio si ex solo flatu conceptus est xp̄us quomodo ex solo flatu flat⁹ est homo: vel ipse flatus fact⁹ est homo. Fuit ille flatus anima xp̄i vel vnit⁹ anime xp̄i. si fuit vnit⁹ anime xp̄i spūs sophisticus esse videtur. cōrpus etiā q xp̄s habuit fuit de carne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis nō fuit. Unde ergo carnem habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnit⁹ carni: vt ex illis duob⁹ fieret conceptio z illo flatu animaret caro ad hoc vt xp̄s fieret hō. ¶ Sed obijcit sarracenus veritatis inimicus si xp̄s nō fuit de substantia diuina vel de flatu dei pceptus quomodo ergo fuit dei fili⁹. Ad quod respōdetur q xp̄us s̄m humanam naturam fuit filius virginis. z s̄m diuinā fili⁹ dei ab eterno a patre natus s̄m diuinitatē. In temporalei vero de virgine s̄m humanitatē. q autē christus fuerit deus z homo supra libro primo latissime pbatum est.

¶ Qd̄ christus non sit deus.



Ertium argumentum sarracenorū est contra xp̄i diuinitatem. Arguunt enī contra nos si xp̄s eēt deus ipse de se hoc in euangelio declarasset. sed hoc est falsū: quia nunq̄ hoc de se asseruit nec dixisse legitur se esse deū. quicquid sit de argumenti sequela addit qd̄ insipienter dicunt. s. qd̄ nunq̄ de se xp̄s asseruit se esse deum. Respondetur multiplici testimonio ipsi⁹ xp̄i oppositum esse verum. Unde Mar. xiiij: habetur q cū sacerdos interrogaret iesum dicens. tu es christus filius dei benedicti. Respondit iesus z dixit illi. Ego sum

est manifesta confessio: q xpus est deus: pp̃ter q summus sacerdos scidit vestimenta sua ꝛc. Item iohannis. vi. Ego sum panis vite q̃ de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternũ Item iohãnis. viij. Ego sum lux mundi qui sequitur me nõ ambulat in tenebris: sꝫ habebit lumẽ vite. Iteꝫ ex pluribus alijs locis. Ego sum resurrectio ꝛ vita. Ego sũ via veritas ꝛ vita. Ego suꝫ ostium per me si quis introierit saluabit. ego principiũ qui ꝛ loquor vobis. Ego sum alpha ꝛ o. principium ꝛ finis: que omnia nõ possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In cõfirmationẽ huius iudei allegantes causam corã pylato. quare deberet mori xps. dixerũt quia filiũ dei se fecit. Et sic patet q̃ insipiẽter ꝛ stulte locuti sũt sarraceni in preallegato argumento

Contra christi mortem.

Quartum argumentum sarracenorũ est contra christi mortem. Ipsi enim asserunt christum immortalem ꝛ impassibilẽ fuisse qui conceptus de dei flamine. ꝛ ideo dicũt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatũ. sed asserunt loco eius alium hominẽ posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. q ita nituntur probare si xps de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xps impassibilis. Preterea indecẽs esset xpm de flatu diuino cõceptum ꝛ quodam modo dei filium crucis subire patibulum. Respondetur q xpus s̃m q dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed sꝫ infirmitatẽ humane nature quaꝫ assumpsit de virgine. quia xps si carneꝫ assumpsit aut passibilẽ habuit aut impassibileꝫ. Si impassibileꝫ. vnde eam assumpsit. Si passibileꝫ ꝛ pati ꝛ mori potuit: ꝛ ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilẽ carnem assumpsit. ꝛ sic passibilis fuit. q autẽ xps fili⁹ dei fuerit: ꝛ s̃m hoc imortalis ꝛ filius virginis. ꝛ s̃m hoc mortalis diligẽter superius libro primo pbatum est. ꝛ etiã q xps passus mortuus ꝛ suscitatus fuerit. ibideꝫ latissime probatum est in apertione. xij. thesaurorũ. Et si dicat sarracenus miserum esse xpm subijsse mortẽ sꝫ infirmitatẽ. Respõdetur q hoc non reputamus christi miseriã: sed dignationeꝫ: quia ex summa misericordia fuit ꝛ dignatiõe: q christus carnem assumpsit ꝛ morteꝫ subijt non q meruisset hoc cum peccatũ nõ fecerit: vt ꝛ ipsi sarraceni fatẽtur. sed vt a morte nos per morteꝫ redimeret. Si enim rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto in luꝫ intraret vt seruũ liberaret nõ hoc ascriberetur miserie regis: sꝫ dignationi. Ex verbis etiã ipsius alchorani elicitur predictus error Unde ait i capitulo. xxviij. in persona xpi duꝫ inter homines cõuersaret iniũxit mihi. scilicet de⁹ nec me virum difficilem: sed malorum

expertem creauit. z super me est diuina salus in die mee natiuitatis z mortis z a qua iterū viuus accedam hec ibi.

¶ Contra trinitatem personarū.



Quintū argumentum sarracenorū contra trinitatem personarum. Cū enim audiuit machomet⁹ qđ christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit ꝙ ponebat tres deos. z ideo negauit trinitatē in deo. z ideo dixit in alchorano. in capl'o elenesa non dicatis tres: quia de⁹ est de⁹ vnus licet pluralitas personarū in deo posset ostendi ex sacra scriptura z rationibus. sicut supra probatum est contra iudeos. libro. iij. consideratione. iiij. articulo. xxiij. quia tamē primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secūdum vero audire nolūt cum nolint credere nisi his q̄ tradita sunt eis a suo magistro in alchorano. Jđ ad eorum cōfusionem ex eodez alchorano volo ostendere pluralitatez personarum in diuinis ad qđ cuz non poterit respondere compellatur intrare conuiuium veritatis.

¶ Queram⁹ ergo a sarracenis q̄d sibi voluit alchoranū. quia totiēs induxit deū de pluralitate loquētem. Dicitur etiam in capi. elbalkara in persona dei diximus angelis adorate adam zc. Et hoc continuauit postea vsq̄ ad finez libri aliquo modo loquēdo đ deo i singulari: aliquando in plurali. z certissimum est omnibus christianis iudeis z sarracenis ꝙ de⁹ est vn⁹ z solus z simplex z non habet nec potest habere cōsortem. quare igitur de se loquit̄ pluraliter nō possunt dicere ꝙ deus loquitur de se z angelis dicit̄ enim ibi diximus angelis hec ergo locutio dei ē nō angelorum: sed ad angelos. Jtez secundo in capitulo sad dicitur ꝙ omnes angeli adorauerunt adaz nisi dyabolus. ergo omnib⁹ angelis dixit deus Tertio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutiōes de deo in plurali in talibus actionibus. in quib⁹ angeli nullomodo cōmunicāt sicut in creatione mundi. in iustificatione impij. dicit̄ in alchorano in pluribus locis in persona dei nos nō q̄s creauimus celuz z terram z inter media pro ludo. z nos iustificamus hominem zc. z nos misimus christum filium marie z dedimus ei spiritum z euangelium z miracula z talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cū deo angeli enim creati sunt a deo z non creatores cum deo creante celum z terram z intermedia. nec possunt dicere sarraceni. ꝙ vox illa pluraliter sit excellētissimi creati. per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim ꝙ quicquid est preter deum est creatura a deo creata z nulla creatura potest esse concreatrix cuz deo. Jtē. iiij. capitulo. ¶ Non potest etiam dici ꝙ de⁹ pluraliter de se loquit̄ propter diuersas quidditates q̄ sunt in co

sicut potentia: iustitia. z huiusmo di quas arabes appellāt saphat. Ista enim sunt in deo nō accidētia: sed sunt ipsa diuina essentia. ¶ Unde in deo nullam cōpositionem: nec pluralitatem faciūt vt ꝑ illa de⁹ de se loquatur pluraliter cum tamē in angelo z homine illa accidentia aliquā cōpositionē faciāt z certe talis modus loquēdi. s. ꝙ deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a moyse introductus in Gen. nā in formatione hominis deus locut⁹ est dicēs. faciamus hoīem zc. Et dicūt iudei ꝙ est vox dei ad angelos qd̄ est cōtra sacrā scripturam que nunꝗ̄ dicit hoīem creatū ad imaginē angeli: sed ad imaginē dei. z hoc est ꝙ stati subiūgit moyses post ista verba dicēs. Et creauit deus hominē ad imaginē z similitudinem suā. ad imaginē dei creauit illū. Est igitur vox dei patris ad filiū: vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui est vn⁹ z simplex i essentia. est trin⁹ in ꝑsonis. z alchoranū illud simpliciter dixisset: nisi quia tenuit ꝙ nō posset esse distīctio personarū sine distinctione essentie. Ideo dicit i capi. elneza. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra: z nō dicatis de deo nisi veritatem: q꞉ xp̄s iesus marie filius est nūcius dei. z verbum dei qd̄ in ea posuit per spm̄ sanctū suū. Ecce hic nominat deum verbū dei spm̄ sanctū suū. Sed timēs ne ꝑ hoc diuina essentia diuideretur vel multiplicaret vel determinaretur statiꝫ subiūxit z nō dicatis tres: q꞉ de⁹ est deus vnus. Ecce quātū appropinquauit ad illud qd̄ maxime arduū est in fide vt quasi cū iohāne diceret pater verbū z spūssanctus hi tres vnū sunt. Induxit igit in alchorano machomet⁹ deū loquentē pluraliter z nescit causam. teneamus igitur cū eis cōiter ꝙ de⁹ est vn⁹ z solus simplex z ipsi habēt in alchorano ꝙ de⁹ est deus vnus z ꝙ habet verbuꝫ suū z spm̄ sanctū. et sic tenemus ꝙ ipse q̄ est vere de⁹ vn⁹ z simplex ꝓprie de se loquit̄ singulariter: z q꞉ est trinus i ꝑsonis aliquādo loquit̄ de se pluraliter. Sed q꞉ late dictū est de patre z filio dicamus aliquid i spāli de spiritusancto contra sarracenos z queramus ab eis: q꞉ alchoranum frequentissime facit mentionē de spū sancto quis est iste spūssanct⁹. Nam in caelbakara in ꝑsona dei dicit dimisimus z dedimus iesu filio marie ꝙ faceret ꝓdigia z miracula manifesta z ꝑfecimus eū per spm̄ sanctum: z idem repetit ꝑ oīa infra in eodē ca. Itē dicit in cap. elembra de maria insufflamus in ea de spiritusancto: z in pluribus aliis locis loquit̄ similia de spiritusancto. ¶ Queritur ergo q̄s est iste spiritussanctus: z nō possunt dicere sarraceni ꝙ sit ali q̄ creatura pura vel aliquis angelus bon⁹ q꞉ loquitur de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi z oēs sunt dei. q̄ esset igitur causa: vt d̄ eo singulariter diceret nostro z sancto. Et ꝑ̄terea nō esset magna cōmēdatio

de xp̄o quē alchoranū intelligit singulariter cōmēdare q̄ deus dedisset ei angelū custodē q2 quilibȝ homo hȝ angelū custodē. nā deus facit sp̄us angelos z nūcios nr̄os sicut dicitur in alchorano i capitulo elmelatȝe. Et p̄terea angeli nō sanctificāt hominē. sȝ deus immediate z solus. sicut solus de⁹ pōt dimittere peccata vt dicit̄ i alchorano. Si aūt predictus sp̄ussanct⁹ sit vere de⁹ sȝ verus deus qui de sp̄usancto loquit̄ dicens. dedim⁹ sp̄msanctū z insufflauimus de spiritu nostro. cū igitur diuina essentia sit vna z simplex z non posset diuidi nec distingui z ibi sit dans z datū. dans qui dicit dedimus. z datus sp̄ussanctus. qui dicitur datus z insufflatus z inter dantē z datum requiratur distinctio oportet q̄ deus dans z insufflans z spiritussanctus insufflatus z dat⁹ distinguant̄ z differant hec est distinctio sola quā nos christiani ponimus in diuinis personis z quā vocamus distinctionem realē p̄ relationes originis stante vnitate indiuisibili diuine essentie. Patet ergo declarata trinitas personarū in diuinis cōmunitate essentialiter ex alchorano machometi quā sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

¶ Contra beatitudinē eternā q̄ in dei visione z non corporali refectione consistit.


Extū argumētuȝ sarracenoꝝ est cōtra beatitudinē eternam et nos xp̄iani intelligimus z firmiter credimus. scȝ q̄ cōsistit in dei beatissima visiōe z illa est sp̄ualis refectio finalis beatorum. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiēdos materiali cibo z potu q̄d sic auctoritatib⁹ nituntur probare. Deus eīn p̄misit iudeis si bene agerēt terrā lacte z melle manātē sȝ hoc intelligi nō pōt de materiali terra p̄missiōis q2 illa non manat lacte z melle. ergo in alia vite eterne. Item christus p̄mittēs suis credētib⁹ eternam refectionē dicit vt bibatis z edatis super mēsā meā in regno patris mei. Itē post resurrectionē legitur xp̄m de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret q̄ post resurrectionē oēs reficiētur melle ¶ Ad hoc dicēdū est istis bestiis q̄ i eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sȝ spiritualis. q2 tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigētia q2 sicut attestat̄ xp̄s hoīes in p̄adiso neq3 nubēt neq3 nubent̄: sȝ erūt sicut angeli dei in celo cibo z potu non indigētes z apostolus ait quod esca z pot⁹ nō sunt regnū celorū caro etiā et sanguis regnū dei nō possidebunt. i. alimenta carnis z sanguinis i regno dei locū nō habebūt ad litterā de terra p̄missiōis intelligi nō pōt q̄d dictuȝ est de terra lacte et melle manante. terra enim illa sterilissima est sed per terrā manātē lacte z melle paradisus celestis i̇telligitur q̄ manare melle z lacte dicit̄ p̄pter eterne z interne refe-

ctionis dulcedinem. Mensa3 aūt
xp̄i que est in regno patris sui vo
cat spiritualiu3 bonoꝝ refectionē
q̄ spiritualis refectio nihil aliō ē
q̄3 diuina fruitio. Unde ī psal. tor
rēte voluptatis tue potabis eos
Que aute3 maior insania poterit
esse q̄3 asserere hec sunt bonoꝝ p̄-
mia scilicet esum mellis ꝛ potū la
ctis nūq̄3 sustinuerūt martires tot
persecutiōes vt ad has deuenirēt
refectiōes. voluit laurētius vri ī
craticula vt ad hec puenirct gau
dia. suspēsus est vincētius in ecu
leo vt hoc frueref cibo: certe si de⁹
datur⁹ esset sua materialis fercu-
la credo ꝙ elegātiora daret eis ci
baria. xp̄s aūt post resurrectionē
nō ideo comedit vt per hoc īsinua
ret resuscitatis necessaria esse sed
vt probaref eius resurrectio vera
eiusdē in numero nō solū per au-
ditum cū dixit eis pax vobis. Lu
ce. vltio: q2 xp̄s habebat talē mo-
dū salutādi: spiritus eñ malign⁹
non cōsueuit annūciare pacē sed
discordiam nec solū per visu3. cu3
dicit discipulis videte man⁹ meas
ꝛ pedes meos q2 ego ipse su3. Lu
ce vltimo. Nec solum per tactū cū
dixit palpate ꝛ videte q2 spiritus
carnem ꝛ ossa non habet sicut me
videtis habere. Luce vltimo. S3
etiam probauit suā resurrectionē
esse veram ex gustu. q2 corpus fan
tasticū ꝛ sine anima comedere nō
potest. Hac ergo ex causa dixit di
scip̄lis suis habetis hic aliq̄d ad
manducādū. illi tulerunt partem
piscis assi ꝛ fauū mellis. Unde ci
bus ille nō fuit cōuersus ī carnē
s3 resolutus in p̄iacentē materiā
Sed ne hec causa comedēdi erit ī
resurrectiōe generali. ea ergo q̄ ī
sacra scriptura de vita eterna re-
periuntur vt cibus ꝛ mensa per si
militudinē vel exēplū posita sunt
Nō sic aūt de secta machometi q2
ipse de vera beatitudine ꝛ de vi-
sione dei nulla3 omnino facit mē
tionem. q2 nec desiderauit nec ap
prehēdit ea sola que desiderauit
ꝓmisit in quo apertissime fuit cō
trarius non solū christo sed omni
bus prophetis ꝛ omnibus philo-
sophis ꝛ oībus ratiōe vtētib⁹: q̄
oēs cōmuniter cōcordant ꝙ vltia
hominis felicitas sit ī cognitiōe
solu3 dei iuxta illud quod dicitur
Johānis. Hec ē vita eterna vt co
gnoscant te solum deū verū ꝛ quē
misisti iesum xp̄m. ꝛ Aristoteles ī
quarto ethicoꝝ. ꝛ. xii. metaphisice
dicit ꝙ vita q̄ est scd̄m intellectu3
est optima igif gulosa ꝛ luxurio-
sa est pessima vita que impedit in
tellectum hominis. S3 obmissis
auctoritatibus sacraꝝ scripturaꝝ
quā nō recipiūt sarraceni l3 reci-
pere deberēt cū ipse valde laudet
ꝛ cōmēdet lege3 dei ꝓphetaꝝ sā-
ctoꝝ doctrinam ac euangeliū xp̄i
fiat ratio ꝯtra eos qua ostendaf ꝙ
ī illa felicitate eterna nō erūt act⁹
gule ꝛ luxurie. et arguit sic. Ad h̄
sumim⁹ cibos vt corruptio q̄ pos
set accidere ex ꝯsumptiōe natura
lis humidi nō sequaf vt ēt cibos
sumim⁹ ꝛ augmētū. s3 ista duo nō
erūt ibi. Nā oēs ī debita quātita
te resurgēt nec ampli⁹ poterūt mo
ri nec aliq̄ mō deficere. Na3 sicut

dicit machomet⁹ in sua doctrina vt patuit supra ꝯsideratione. iiij. postꝙ oia mortua fuerint deus occidet mortē ⁊ postea resurgēt immortales ⁊ integri: ergo cibi sumptio nō est necessaria aliquomō: ⁊ eodē mō nec vsus venereoꝝ quia nec tūc est necessariū ꝙ cōseruet̄ in spē. qđ nō pōt cōseruari in indiuiduo. Item hoies resurgētes iperpetuum viuent. ergo si cibo semꝑ vterent̄ i infinitū augebunt̄ eoꝝ corpora: aut erunt ibi digestiones aut alie fidelitates vt tantū resoluat̄ quantū cōuertitur quoꝝ vtrūꝗ est incōueniēs. Ad hec rn̄det machometus in libro de doctrina sua dicēs ꝙ nō erit ibi egestio sordiuꝫ sed purgatio per sudorē. Et ponit exempluꝫ de puero in vtero matris qui vt dicit̄ nutritur ⁊ non egerit. Sed exemplū ⁊ ratio eius nihil soluit sicut patet inspiciēti Naꝫ quedā sunt de perfectiōe imꝑfecti que in re ꝑfecta essent impfectio magna. Iteꝫ ista euasio machometi nihil valet qm̄ corpa resurgētiū ita erūt icorruptibilia ꝙ nihil poterit resolui ex eis ⁊ sic nō est simile de vno ⁊ de altero de ꝑfecto ⁊ iperfecto: Itē si i istis actibus esset vltima hominis ꝑfectio vt videtur machometus expresse dicere. quid igitur nūc oportet abstinere ab istis ⁊ nō magis die ac nocte luxuriari ⁊ comedere vt hic ēt felices simus sꝫ apđ oēs hoies etiaꝫ apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his ⁊ etiā ipsi sarraceni habēt viros ꝯtēplatiōis ⁊ cōtinētes quos marie laudant. Itē si i istis actib⁹ est vltia hominis felicitas q̄d faciet anima separata ante resurrectioneꝫ que nec comedere nec luxuriari pōt. nec angeli etiā vnꝗ poterūt eē felices qꝛ istis omnino carēt. Preterea si habēdo multas vxores ⁊ infinitas cōcubinas ⁊ adolescētulas est vltia viroꝝ felicitas vt patuit supra ꝯsideratiōe. iiij. Quomodo ergo mulieres poterunt vnꝗ esse felices nisi habeāt multos viros. Erit igitur aut mł̄ier felix aut vir felix ⁊ mł̄ieres adolescentule infelices ⁊ miserc. Rationabiliter ergo cōcludit̄ qđ oēs taꝫ viri ꝙ mulieres eoꝝ infelices erunt ⁊ miseri sequentes id qđ debetur porcis ⁊ asinis. s. gulam ⁊ coitum.

¶ Contra matrimonium vnius vxoris tantum.

Septimū argumētum sarracenoꝝ est ꝯtra matrimoniū vni⁹ vxoris tm̄. Cū eñ sit illicitū i lege xp̄i plures vxores simul vno tēpore habere. Sarraceni oppositū asserentes dicūt licitū esse plures vxores simul hēre sicut supra patuit ꝯsideratione. v. ꝑcepto. ix. H̄ nitunt̄ probare auctoritate pꝛuꝫ veterꝫ testi q̄ duas vxores simł̄ habuisse legūtur vt Iacob ⁊ dauid ⁊ alii multi ergo q̄ rōne licitū fuit eis hēre plures vxores eadē rōne ⁊ modernis Sꝫ hoc nō affirmāt sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaciāt. tota eñ eoꝝ vita i fetore luxurie ē vt supra patuit. Dicēdū ergo ꝙ vna dꝫ esse vni⁹. Vñ ⁊ de⁹ vnā dedit ade vxo

rem z nō plures. que etiam sacramento deseruit qz per hoc significatur q̄ vna est sponsa xp̄i. s. ecclia vnde z lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aūt testamēto licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandū gen⁹ hūanum ad cultum diuinū tūc terraz replebat fecunditas. nūc aūt celū replet castitas. a tempore eniz iohannis baptiste: regnū celorū viz patitur z violēti rapiūt illud. In veteri aūt testamento a matrimonio nō excipiebant nisi. xj. psone. in nouo excipiuntur infinite. z vbi apostolus ait. j. Cori. vij. q̄diu viuit mulier alligata est viro vt non possit alij nubere similiter vir mulieri vt nō possit aliaz ducere. Unde vir si plures vxores hēat adulter est. z sicut vna mulier non pōt simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus q̄ vir nō hz potestatez corporis sui sz mulier. sic z vir vxore sua viuente nō pōt accedere ad aliā. Cuz ergo sarraceni dicant xp̄m magnū prophetā fuisse quomodo audēt ei⁹ verbis cōtradicere que dicit mulierē nō esse relinquendā nisi causa fornicationis. Ipsi autē multis de causis relinquunt vxores. sunt etiā inter eos qui dicunt mulierē relictā a marito nō debere ad eū regredi donec alter cū ea conueniat: sicut patuit supra ɔsideratiōe quita p̄cepto. ix. Et sic p̄uaricatores legis z euāgelij facti sunt. In lege enim scriptū est vt si quis vxorē suā q̄libet ex causa dimiserit z voluerit. ad eaz quoq3 regredi ipsius est. sine dubio si tamē eam alter nō sordidauerit. si alter eaz tetigerit ab illo imperpetuum p̄hibita est: in euāgelio tamē nō est licitū homini vxorez suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissaz alterius in vxorem receperit adulter et mechus iudicetur. Item si christuz credūt tantū fuisse p̄phetam. z de virgine natum z de flatu diuino conceptū vt supradictū est cur non celebrant eius conceptum vel eius ortum.

¶ Contra baptismū quo ad ablutionem interiorem.



Octauum argumentū sarracenorū ē ɔ baptismum quo ad ablutionē interiorez nos eni solā ablutionē corpis dicim⁹ z fidelr ɔfitemur nō sufficere ad remissionē peccatorū: sz exterior z interior p aquā spūs sancti. Sarraceni vero affirmant solā corpuz ablutionē p aquā fctāz sufficere ad peccati remissionē q̄ volūt multiplici auctoritate p̄bare. Ait eni Ezechi. xxxvj. Effundā super vos aquā mūdam z mundabimini ab oībus inquinamētis vestris. z iohannes baptista fuit baptizans i aqua tantū. Mathe. iij. Mar. j. Jo. j. Naamā etiaz ablut⁹ septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiij. Reg. v. p q̄d significat q̄ aliquis p solā ablutionē liberat a peccatis ade. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni

asserūt quodlibet peccatū morta le homini remitti p solā aque ablutionem sine cōfessione z ↄtritione. Dicēdū ergo ꝙ non sufficit ablutio discreto z adulto sine contritione z confessione nec puero sine trinitatis inuocatiōe. Ezechiel vero aquam illā vocat mundam que sanctificatur per verbū. iuxta illō Augustini. Accedit verbuȝ ad elementū z fit sacramentū. Johānes aūt nō baptizauit ī peccati remissionem z sanctificationem sed in assuefactiouem vel significationē nec peccata baptismo eius remittebanť. Ablutio autē aq̄ qua naamā purgatus erat a lepra significabat baptismū xp̄i quo q̄s liberatur a culpa. Ablutio autē aque q̄ fit peccati remissio ī baptismo iterari nō pōt vel debet q꞉ significat passionem xp̄i z mortem que iterāda nō est nec sacramēto baptismi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio. i. baptismus puero vel adulto iterata nō ꝓdest. Errāt ergo pagani qui singulis ablutionibus corporū suoꝝ credunt sibi remitti mortale peccatū q꞉ si tale esset videreť esse peccati incentiuū. Isti etiā multa de lege veteri obseruant z ita quodāmodo iudaizāt q꞉ vt supra patuit porcum nō comedūt: plures vxores simul ducūt zc. Et iā in primo libro ostēsum fuit legē moysi abolitā fuisse q꞉ veniēte veritate cessauit vmbra z figura. xp̄s etiā eam ostēdit consummatā z in se impletā cum pendēs in cruce dixit cōsummatū est vt patuit ibi supra.

¶ Cōtra venerationē imaginum

Nonū argumentū sarracenoꝝ est ↄtra imagines q̄ habētur in ecclesiis ipsi em̄ cum iudeis insultātes cōtra nons dicunt hec nobis non licere q꞉ facimus contra diuinum preceptū. Exo. xx. Deu. xxvij. z Leuiti. xxvj. scȝ nō facies tibi sculptile nec omnē similitudinē zc. Derident etiā xp̄ianos q꞉ effigiāt deū sublimi sedentē solio z circa eum magno dignitatis fastigio aq̄laȝ hominem vitulū z leonē. Ad hoc dicendū est ꝙ si lex mosayca prohibuit nullo mō sculptile fieri: peccauit moyses qui fecit imagines cherubin. Exod. xxv. z. xxxvij. z posuit in templo. quotienscūq̄ etiaȝ thurificabant ante archam z adorabant similiter faciebāt ante cherubin. Salomon fecit etiam vt dicitur. iij. Regū. vj. duo alia cherubin maiora z oēs cortine q̄ erāt in tabernaculo erāt intexte multitudine cherubin. Et si dicas illud p̄cepit deus z erant imagines angeloꝝ non hoīm. dico ꝙ verum est q꞉ tūc nō erāt hoīes tales vt mererētur adorari z imagines eoꝝ quia erāt increduli z rebelles nec erat honestū ꝙ sue aīe essent ī inferno z ꝙ eoꝝ imagines adorarenť ī terra. sed postq̄ de⁹ assumpsit carnē humanā factus figurabilis z anime sanctoꝝ sunt in paradiso non est incōueniens ꝙ eoꝝ imagines sint in ecclesiis z venerenť ab hominib⁹. ꝙ aūt dicit nō facies sculptile zc. Legislator declarat dicēs

nō adorabis ea neq̄ coles.nō eñ prohibetur in illo precepto facere quancūq̄ sculpturam vel similitudinem: sed facere ad adorandum. Ideo subditur: nō adorabis ea neq̄ coles eo sc₃ modo quo gentiles faciebant in veneratiōe deo℞ suorū.i.demonū q̄ erant dij alieni q̄s phibet colendos esse dicēs. Non habebis deos alienos corā me.q̄li aūt specie adoratiōis deus adorat̄ z quali xp̄i crux z imago virginis ac sancto℞ z de institutiōe imaginū oīm errore excluso latissime dictū est supra lib.iij.cōsideratiōe iiij.argumēto.xxiiij.vide ibi.q̄ autē deꝰ pingit̄ a xp̄ianis in throno cū.iiij.animalibꝰ nō est irrationabile q₂ cū ezechiel ppheta viderit illā similitudinē z scpsit pñt xp̄iani ad memoriam pingere.

¶Quod lex mosayca z lex euangelica sunt corrupte per iudeos z christianos.

Decimum argumētum saracено℞ est cōtra veritatem vtriusq̄ legis sc₃ xp̄i z moysi: quas dicūt esse corruptas per iudeos z xp̄ianos. Ad quod declarandū. Notādu₃ est q̄ inter cetera ex quibus pōt manifeste videri q̄ alchoranū nō est lex dei eo q̄ ei non attestat̄ lex vetus nec euāgelium que ambo alchoranū testatur q̄ sint vere lex dei. S₃ ipse machometus seipsum cōmendat ipse de se testimoniu₃ phibet. nos autē inuenimus legē dei esse quandā cautelā cōtinuā ab eodē artifice fabricatā vt vnus aut nullus alteri cohereat z correspōdeat. Et vnus ppheta de altero pphetat z mentionē faciat z omnes alij pphetauerūt de xp̄o sicut patuit in libro.i. Si igit̄ lex saraceno℞ esset lex dei z vocatio ad legē illam nō esset puersio s₃ ꝯuersio: vt ipsi dicūt quō oēs alios prophetas latuisset q̄ nullus de eo dixisset aliquid.nos aūt non inuenimus q̄ moyses vel aliquis pphetarū vel ipe xp̄s aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi qñ dixit de pseudo prophetis cauēdis.dixit etiam xp̄s q̄ lex z pphete vsq̄ ad iohānem pphetauerūt vt mundus sciret q̄ gñalis ppheta nō esset vēturus vlterius. machometꝰ aūt se dixit generalē pphetam q̄ aūt ipse nō sit ppheta vtiq̄ scimꝰ. Ad hoc aūt respōdēt sarraceni dicentes q̄ Moyses z alij pphete prophetauerunt de machometo z q̄ etiam xp̄s pphetauit expressiꝰ omnibus q₂ dixit etiam nomē eiꝰ. Unde dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei z nomē eiꝰ machometus. Sed cum talis scriptura non inueniatur in euāgelio christi dicūt sarraceni q̄ iudei corruperunt lege₃ moysi z propheta ru₃ z christiani corruperunt euangeliū z nō remāsit nisi quantū est in alchorano de ꝟitate legis euāgelij. S₃ q̄ hoc nō possit stare. Primo probo per alchoranum eorum Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de h̄ q̄ reuelamus vobis petatis ab illis qui legerūt librū priusq̄ nos. Illi autē qui prius legerint librum q̄ sarra

tenti sunt iudei z xpiani q̃ recepe=
rūt penthateucū z euāgeliū sicut
expōit machometus.ergo macho
metus dicit sarracenis:vt petāt a
iudeis z xpianis de dubijs:sz si vt
ipsi dicūt,ppheta veridicus esset
machometus quomō eos ad mē=
dacia testimonij mitteret:nō igit
erāt,viciati libri iudeoꝝ z xpiano
ruz tēpore machometi:nec possūt
dicere ꝙ postea fuerūt viciati.naz
dicitur,in capl'o helgagar:quod i
terp̄tatur recordatio.Nos inquit
in persona dei descēdere fecimus
recordationē dei.z nos eādem cu
stodiemus.lex moysi z euangeliū
apud eos dicitur recordatio. igit
de⁹ semper apud suos fideles te=
stimoniū sue creature seruauit an
te machometum: z cōseruabit ēt
Post primo in capi.helmaijde:qđ
interpretatur mēsa.Dicitur ꝙ iu=
dex quidaz dixit machometo quo
modo iudei q̄rebant iustitiā z iu=
diciū ab eo si venerint ad te:iudi=
ca iter eos iuste:qꝛ de⁹ diligit iusti
tiaz facientes.z quomodo ab ipo
peterēt iustitiā cum sit apud eos
vetus testamentū in quo est dei iu
stitia.Preterea talis corruptio scri
pturarū nō potuit esse generalis
seu manifesta:qꝛ sic alie nationes
sciuissent:nec particularis z occul
ta:qꝛ sic aliqui codices integri z i
corrupti remāsissent: sed in omni
lingua z in oī puincia inuenit lex
z euāgeliū eodē mō scripta. Pre=
terea quatuor euāgelia nō sūt scri
pta nec eodē tpe nec eodem loco
nec eodē idiomate nec ab eodem
scriptore.Sz matthe⁹ i hebreo i iu
dea.Joānes in greco in azia.Lu
cas in greco i achyaa.Marc⁹ i la
tino in italia euangeliū scripsit.z
eoꝝ trāslatio facta est in latino p
hieronymū z per alios ante tēpo
ra machometi z remāserūt exem=
plaria in oibus linguis.ergo non
potuerunt p aliquos falsarios vi
ciari qui manifeste sciret. Preter
ea nihil est i fide xpiana ita maxi=
me arduū sicut icarnatio dei.s.ꝙ
homo ille sit de⁹.Et istud fuit ma
xime difficile suadere mūdo. Vñ
z romani z alij pagani ppter hoc
psecuti sunt xpianos trecētis an=
nis cōtinuis generaliter z distule
runt recipere fidē z euangeliū: qꝛ
dicebāt ꝙ hō ille erat de⁹: non qꝛ
nō recepissent homīes z mulieres
plures deos z deas:sed qꝛ xps fu
it dictus deus absqꝫ licētia roma
norum qm̄ ipsi phibuerant ꝙ nul
lus diceret de⁹ sine auctoritate se
natus.z etiam qꝛ iste deus nō pa
tiebat cōsortem.:Nā si istuz deum
recipent cogebāt oēs alios relinq̄
re qđ etiā erat ꝯ pacta puincioꝝ
z leges z ꝯsuetudīes rōanoꝝ,sic
supra patuit lib.j.ꝯsideratiōe.iij.
artic.j.in examine.iij.Quō igitur
xpiani i dānationē suā z detrimē
tū fidei z puocationē rōanoꝝ pri
cipū mūdanoꝝ h̄ maxie arduū et
min⁹ suasibile in suis scripturis z
euāgelijs addidissent:oēs eñ cō
sentiebāt hāc legez esse sanctissi=
mā z rationabilissimā hoc solo ex
cepto ꝙ ratione hoim excedit.s.ꝙ
ille hō sit verus de⁹ z ver⁹ hō. ma
gis igit xpiani si aliquid de euan
gelio mutassent qđ erat arduuz z

min⁹ suasibile a principio subtraxissēt vt plures ad fidē accederēt et addidissent aliqd suasibile ꝙ econtrario. Preterea quō xpiani cū iudeis potuerūt ꝯuenire a qb⁹ odio tā antiquo discōueniūt nec eñ iudei dicūt xpm esse deuz nec bonū hoīem. Uñ ꝗtuz ad hoc magis cōueniūt xpiani cū saracenis q dicunt ad minus xpm fuisse sanctissimuz hoiez. Preterea xpiani ante aduētū machometi fuerunt diuisi i diuersas sectas ꝛ pcipue orientalis in iacobinos et nestorinos: nestorini aūt maxime cōueniunt cuz saracenis ꝛ machometus mādauit eos singulariter honorari. ꝛ quomodo cōuenissent nestorini cum iacobinis qui tāto odio dividūtur ad viciādum euangeliuz ꝙ adinuicez occidunt ꝛ tñ inueniuntur apud vtrosqꝫ euāgelium oīno idē sicut ꝛ apud nos. Preterea nomē machometi quare xpiani subtraxissent de euāgelio cū ipse tñ cōmendauerit xpm ꝛ matrē suaz ꝛ euāgeliū: vt dicit in alchorano ꝙ in euāgelio xpi est directio ꝛ pfectio ꝛ nō subtraxerūt idē nomē pylati q flagellauit euz ꝛ nomen iude q pdidit eū ꝛ nomē diaboli ꝛ quare xpiani posuissent in euangelio ꝙ xps sit vere mortu⁹ ꝛ crucifixus q nūc videt̄ ei cōuenire cū sit vere deus vt in euāgelio habetur ꝛ quō videtur consequēs ꝙ duo tā diuersa posuissent de xpo scꝫ ꝙ sit vere deus ꝛ vere mortu⁹ Preterea dato ꝙ potuissent i omnib⁹ libris ponere: sed qs potuit oībus suadere: et in cordibus gentiuz scribere ꝙ hunc occiderunt ꝛ tamē hoc suasuz est toti mūdo: vt susciperēt illud pncipes ꝛ tyranni philosophi ꝛ sapiētissimi hoies ꝛ etiā idocti ꝛ paupes ita vt etiā calipha de baldaco moreret̄ xpianus: ꝛ fuit inuenta crux ad colluz eius vt attestaret̄ facto ꝙ ipe dñs saracenoꝝ mortuus est vere xpianus. Et ideo iudicauerūt eū saraceni ꝙ sequestrat⁹ sepeliretur ab aliis caliphis q vidit sepulchruz testimoniū perhibuit. Et scimus quia veꝝ est testimoniū ei⁹. Omnibus igitur modis constat ex auctoritate alchorani ꝛ rōnib⁹ validis ꝛ apertis ꝙ euāgeliū est inuariabile ꝛ nō viciatū nec corruptuz Cuz igit̄ machometus super oēs alios libros cōmendat euāgeliū ꝛ post illud vetus testamētum cogūtur saraceni recipe auctoritatē euāgelii ꝛ veteris tēstamēti. Preterea i alchorano in ca. helmeide qō interpretatur mēsa dicitur ꝙ familia liberi nihil oīno sunt nisi compleant legez ꝛ euangeliū. Familia ꝓo liberi sunt saraceni sicut ibidē ostenditur. Unde dicit nisi compleant legē ꝛ euangeliū ꝛ qō reuelatuz est sibi. Istud autez qō reuelatū est accipit̄ alchoranū qō reuelatū est solis saracenis vt ipsi dicūt. hoc idem ostēditur in multis locis in alchorano scilicꝫ ꝙ familia liberi sunt saraceni secūduz intētionez machometi dicit̄ enim saracenus in. c. elneza qō interpretatur mulieres circa finē ꝙ nō vacillent i lege sua. Unde ibi scribitur. O familia liberi nolite vacil

lare in lege vestra ꝛ non dicatꝭ de deo nisi veritatē ꝛc. hoc idem: scꝫ ꝙ familia liberi sunt saraceni ostē dit exp̄sse in capitulo.loꝫ.i fine li bri. Si aūt oīno voluerint dicere ꝙ est lex vetus ꝛ euāgelium corru ptuꝫ ostēdāt integrū ꝛ icorruptū ꝛ maxie si vniforme ostēderint et in oib⁹ linguis sicut ꝛ nos ostēdi mus eis ꝛ recipiem⁹. qđ tn̄ eis im possibile est ostēdere. Patet igi tur dictuꝫ saracenoꝝ insipiens ꝛ falsuꝫ eē. scꝫ ꝙ testamentū vetus ꝛ nouū sunt corrupta. Queram⁹ iteruꝫ a saracenis quare nō legūt nec habēt libros istos ꝑ maxime cū machometus in alchorano fre quētissime ꝯmendet legē moysi ꝛ iob ꝛ dauid. ꝛ dicit psalterium li bruꝫ luminosum ꝛ sup oēs alios libros cōmēdat euangeliū in quo dicit ꝙ est salus ꝛ directio: vt di ctum est: q꞉ enim xp̄s cōmēdauit moysem ꝛ alios ꝓphetas et xp̄ia ni eos nō habebāt acceperūt eos a iudeis ꝛ fecerūt trāsferre de di uersis linguis ꝛ habēt eos autēti cos ꝛ legūt i suis scolis. Non ha bēt aliud qđ respondeant sarace ni nisi sicut dictū est dicere ꝙ illa sunt corrupta. Sed quomodo tā tus ꝓpheta q̄lem reputāt macho metuꝫ tantū cōmendasset exem plaria corrupta ꝛ dixisset ꝙ in eis esset salus ꝛ directio vel quō non predixisset imposterū corrūpēda sed poti⁹ dixit cōtrarium ꝙ si sa raceni erāt in dubio de alchorano ꝙ peterēt ab illis qui ante recepe rant libros: scꝫ a xp̄ianis ꝛ iudeis sicut supra dictū est in .c. de Jona poti⁹ aūt dixisset nō credatis eis q꞉ habēt libros corruptos. Nō est alia causa quare nō legūt sarace ni p̄dictos libros nisi q꞉ sciunt sa piētes ꝙ de facili dep̄henderetur falsitas alchorani. Si libros san ctos ꝛ veraces legerēt. Unde al choranus sibi maliciose ꝓuidit ꝛ posuit quattuor remedia ne dese rerēt a suis ꝛ nē falsitas eius dep̄ hēderetur. Primū ē: q꞉ mādauit eos occidi q̄ contrariū alchorano aliq̄d dicerēt. Scđm ꝙ cū alteri⁹ secte hoībus nō disputarēt. Ter tiuꝫ ꝙ ꝓhibuit ne eis crederēt di cit eñ in .c. vestra nō credetis ni si illi qui sequūt legē vestraꝫ cū tn̄ dicat ꝙ in euāgelio est sal⁹ ꝛ dire ctio. Quartū ē ꝙ ab eis totaliter separētur ꝛ dicāt mihi lex mea et vobis vestra ꝛc. Et post vos ab eo liberi ꝙ operor. ꝛ ego ab eo liber ꝙ opamini. ꝛ hec dicit in .c. Jone Si igitur saraceni bn̄ acciperent cōsiliuꝫ alchorani ꝓculdubio diri gerētur. haberēt eñ euangeliuꝫ ꝛ legē moysi ꝛ alias scripturas san ctas maxie cuꝫ ipsuꝫ alchoranum cōmēdādo moysen dauid salomo nem ꝛ alios ꝓphetas frequētissi me dicat ꝙ nō p̄fert vnum alteri.

¶ De bellis ꝛ triūphis saracenoꝝ ꝛ xp̄ianorum ꝑ arma corporalia a tp̄e machometi vsq ad p̄sens.

Nona cōsideratio huius libri est de bellis et triumphis saracenorum ꝛ christianoruꝫ per arma cor poralia a tempore machometi di scurrendo vsq ad presens tēpus.

Sicut enim ante incarnationem populus electus et peculiaris dei erat populus iudeorum et propterea eis prouidit tamquam filijs de flagello correctionis.s.populum gentilium a quo sepe captiuabantur et occidebantur cum diuina precepta transgrediebantur sicut dicitur Amos.iij. tantum modo vos elegi ex omnibus cognationibus terre. Idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.et apoc.iij. Ego quos diligo arguo et castigo.sic et post xpi incarnationem populus electus et peculiaris dei est populus xpianorum. Reprobato ergo populo iudeorum propter xpi mortem et in captiuitatem perpetuo ducto prouidit deus electo suo populo xpianorum de flagello correctionis: scilicet populum saracenorum per quem sepe captiuantur et occiduntur cum dei precepta transgrediuntur et veritatem sue legis relinquunt.piissimus tamen pater eternus sic a paganis permittit flagellari filios suos quod eos non sinit omnino deleri vt in tam paruo populo respectu inumerabilis multitudinis saracenorum qui sunt velut arena maris sicci et infructuosi reluceret euidenter eius potentia et clementia infinita et sicut gentiles non semper vincebant iudeos: sed sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum precepta altissimi custodiebant sic et saraceni non semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xpianorum cum scilicet diuinam voluntatem deuotissime conabantur implorare.zelo sue sacratissime fidei succensi.et vt ex diuersis scripturis et cronicis colligere potui.clviij.bellis famosis:presens consideratio explicabit:vt habeant in quo contemplentur principes xpiani:qui videntes gloriosissima facta aliorum principum. rationabiliter debent animari propter honorem sacratissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videmus quod plurimum feruet rabies infidelium vt deleant de terra nomen xpianum.

¶ Uincunt saraceni fugato theodoro et auferunt tributum romanorum.

PRimum bellum inter saracenos et christianos factum fuit in affrica circa annum domini sexingentesimum.lix. tempore eraclij imperatoris et bonifacij pape.iiij. Causa autem predicti belli fuit:quia cum machometus astutijs suis peruertisset gentes illius terre et plurium aliarum elatus non modicum in superbiam suam cogitauit quomodo posset contrariari romanorum imperatori et gentes extrahere ab eius dominio in seruitute:et accidit quod predictus imperator eraclius misit nuncios suos ad predictos affricanos pro colligendis tributis vt moris erat.quod cum machometus sciuit:venit ad eos in manu forti et negato tributo eos occidit propter quod eraclius imperator congregauit magnum exercitum et prefecit ei ducem fratrem suum theodorum qui imperium orientis de manu eius tenebat. Ueniens ergo in affricam pugnauit cum machometo et deo permittente victus est theodorus et fugit:regressusque est ad im-

peratorem eraclium sine honore.

¶ Uincunt saraceni et aufert obedientia imperatorum romanorum in affrica.


Ecundum bellum saracenorum contra christianos factum fuit circa idem tempus in affrica cum enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem suum rediret et omnia ut acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometum rebellantem subiugare maiorem exercitum cum predicto fratre suo destinauit. Sed licet romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatem machometi pauore concussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum quod dicebatur gabatin. quod cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidendo et vulnerando: et licet resumptis viribus christiani contra eos facies ostenderent: finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt omnesque ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderunt. nam centum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic permittente prostrati sunt et extunc sublatum fuit romanum dominium in affrica et iugum seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra consideratione. ii. in secundo puncto cum de ambitione machometi ageret. Et si queras cur deus permisit sic christianum populum dilectum suum per saracenos flagellari. Respondetur quod sepe deus iuste flagellat populum suum propter peccatum principis sicut patet. ii. Reg. de flagello quem misit deus in populum suum propter peccatum regis dauid sic in proposito. Nam ut alique hystorie tradunt predictus imperator predictum conflictum euticis errore fuit maculatus et cum filia sororis sue martina nomine matrimonio coniunctus. alie autem hystorie dicunt quod erat auersus a fide catholica: et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum. Nam quamdiu tenuit veram fidem omnia sibi prospere successerunt. sicut patet de victoria quam habuit contra cosdroe regem persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem: sicut plene habetur in hystoria exaltationis sancte crucis. Nihil enim est quod ita nequeat occasui subiacere quam vera religio: nihil quoque lumine clariore perfulget quam recta fides in principe.

¶ Uincunt christiani et rex saracenorum captiuatur.


Ertium bellum saracenorum et christianorum tempore eiusdem eraclii imperatoris accidit. Causa autem quare illud bellum accidit ut ferunt quedam hystorie saracenorum fuit hec: quia dum quidam miles eraclii imperatoris distribueret togas siue quitationes militibus et inter alios etiam saraceni sub imperatore militantes venissent ad accipiendum togas: predictus miles sine spada illis saracenis indignanter dixit vix

sufficit imperatori dare togas militib⁹ christianis q̃tomagis istis canibus. Illi dolore ⁊ pudore incitati recesserunt sine vale. ⁊ cum venerũt vltra mare narrauerũt omnia sarracenis. ⁊ sic eos immouerunt q̄ oẽs venerunt vno corde vt pugnarent cõtra xp̄ianos. Postq̃ ergo maria trãsiuerũt cõmissum est terribile preliũ. ⁊ multi ceciderũt ex vtraq̃ parte. Uerũtamen victoria cõcessa est xp̄ianis: ⁊ rex sarracenorũ captus est in prelio: ⁊ multi alij sarraceni milites cũ eo. Circa idẽ tp̄s fuit terremotus magn⁹ in terra: ⁊ apparuit in celo signum ad modũ ensis triginta dieb⁹: qd̄ ostendebat dominium qd̄ sarraceni debebant habere.

¶ Uincunt sarraceni: ⁊ trãsfertur lignum sancte crucis a hierusalē in constantinopolim.



Quartum bellũ sarracenorum ⁊ xp̄ianorum accidit post p̄dictũ bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris. ⁊ sedente in cathedra Petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraq̃ parte. ⁊ sarraceni acceperũt terram syrie et damasci ⁊ egypti. Eo tẽpore eraclius imperator cũ esset astronomus vidit regnum vastandum a gente circuncisa quare mandauit dagoberto regi francorum: vt oĩs iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod ⁊ factũ est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circuncisa fuit gens sarracena: non iudaica. vtraq̃ enim circũcisionẽ obseruat siquidem sarracenis: vt dictum est: romano imperio rebellãtibus ⁊ vastata syria damasco atq̃ egypto compulsi sunt christiani crucem domini a hierusalem Constantinopolim apportare: cuius maior pars post multa tempora ad instantiam Ludouici regis francorũ xp̄ianissimi ãno domini millesimo ducentesimo sexagesimoseptio. parisius est translata. Predictus ergo eraclius imperator p̄pter ĩfidelitatẽ destitut⁹ a deo. xxx. imperij sui anno diẽ clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni ⁊ capiũtur syracuse.



Quintum bellũ sarracenorũ ⁊ xp̄ianorũ accidit circa annũ dñi sexingẽtesimũ sexagesimũ. Imperãte constãte eraclij nepote ⁊ sedente in cathedra Petri theodorico p̄mo. Predicto eñ tp̄e audientes sarraceni xp̄ianorum discordiã capta alexãdria subito cum multis nauib⁹ ceciliã inuaserunt: ⁊ syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperũt stragem magnam per totam ceciliam fecerunt populorum vix paucis euadentibus qui per iuga mõtiũ ⁊ munitissima castra fugerunt sarraceni quoq̃ fctã magna cede hominũ recesserũt predã magnã secũ apportãtes vna cum ornamẽtis que constans de vrbe secum tulerat. Si autẽ queratur cur deus permisit populũ suũ tam aspere

flagellari. Rationabiliter respon deri potest: q ppter peccatũ prin cipis. sicut dictũ est de eraclio im= peratore. Unde iste imperator cõ stans fuit pessimus. in omnib9 im pius & crudelis cõtra catholicos. Cũ eñ acephalitarũ heresi laps9 esset qui cum eutice vnã solã na= turã vnãq3 voluntatẽ in xpo dño cõtra veritatem catholice fidei as seuerant plures catholicos eo q sue nolebãt acqescere heresi: ver= berauit crudeliter exulauitq3 ini= ste: et per diuersa loca carceribus mancipauit qui cũ omnibus esset exosus: vt pote qi erat reprobatus a dño cogitauit italiã de manib9 & potestatibus lõgobardorum eri pere. & ibidẽ dñm suum dilatare suãq3 sedem imperialem cõstitue= re in eadem. Et licet quod conce= perat executiõi demãdauerit cũ proficisceret cõtra longobardos recedentes de neapoli versus ro= mã. & cũ p. xij. dies in vrbe resedis= set inuidẽs & dolẽs romã tã pul= chris tamq3 mirabilibus edificijs adornari cõtra ciues & vrbem ini quitatis sue venena diffundẽs in maiorẽ partẽ eorũ que ad ornamẽ tũ & decorẽ vrbis ɔstructa fuerant ab antiquo ornamenta. s. marmo= rea erea: & multa alia bona ipse de poni mandauit adeoq3 pcessit sa crilega eius & pphana ipietas vt etiã ecclesiã beate dei genitricis marie & olim martyrũ que pãtheõ vocabat antiquitus discooperiri ereis tegulis fecit. & dicta ornamẽ ta inuexit in tyberiz: fecitq3 cõstã= tinopolim apportari. iniquitas er go huius iperatoris causa fuit fla gelli populi xpiani: s3 tantarũ ini quitatũ merito penam luit. Nãq3 impius imperator secreto in bal= neo lauaretur suiq3 milites eius se uiciam ferre non volentes occide runt eũ. Diligẽter est ergo hic at tendẽdũ qualia sunt premiã im= piorũ q3diu eñ bon9 fuit & sancte ecclesie debitã reuerẽtiã exhibuit sibi pspera successerunt. Sed cũ se auertit a fide catholica mox in= feliciter vixit. & fine infelicissimo diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni & fugit impe rator romanorum.

Sextum bellum in ter arabes & xpianos vt narrat generalis hysto= ria hyspanie accidit circa annum domini sexingentesimũ sexagesi= mũ octauũ. Imperante constanti= no pdicti constantis filio. Hic cõ gregauit plusq3 mille naues & trã siuit maria vt bellaret cũ moabia rege arabũ. Ille vero cognito ei9 aduentu misit cõtra ipsum quen= dã militẽ strenuũ noie andallam & cõmisso duro certamine vict9 est imperator. & relicto cãpo fugit ad naues & regressus est cõstantino= polim cum paucis: qi multi de suo exercitu perierãt & captiuati sunt in hoc imperatore nõ min9 admi= randum est iudiciuz dei q3 in pce= dentibus. quia illi suo peccato pu niti. hic vero nõ: qi malus victus est ab infidelibus: sed vt in dei ti= more cõseruaretur & malis prebe ret exemplum ne desperent in tri=

bulationibus qui bonos pmittit tribulari: vt de iob z thobia sacra scriptura exemplariter ostēdit vel forte quia indiscrete se cōmisit p̄dicto certamini non tantū de deo q̄ʒtum de sua potētia ꝯfidēs. Unde predictus imperator bonus catholicus fuit z modestus. Primuʒ quoqꝫ qđ fecit iusta z debita vidicatio patris sui: qm̄ omnes quos in morteʒ patris conspirasse comperit: crudeliter interfecit. z ecclesias que a tēpore eraclij paui sui imperio ab hȩ̄ticis destructe fuerant reparauit cōtra omnes clericos z laicos principes z prelatos achephaloꝝ z monachilatarū heresi maculatos tanq̄ʒ verus catholicus z zelator fidei catholice sue sine repromissiōe pcessit: z p istuʒ s̄m omēs hystorias reparata est fides in grecia: que tempore patris sui tota corrupta fuerat z itegrata est etiā pax z fideo iter latinos z grecos extirpatis hȩ̄ticorum ziȥanijs per principem memoratum In quo est mature ac pꝫuide attēdendū q̄ʒtum facit bonitas principis ad soliditatem fidei: z bonuʒ z quietem statum ecclesie z cōtra malicia z infidelitas principis q̄ʒtum nocet, quod ostēdunt isti duo principes pater z filiꝰ. pater enim quia malus z īfidelis fuit z vilis hereticus fideʒ in oriēte corrupit statūqꝫ ecclie annihilauit. Filius vero quia bonus iustꝰ verusqꝫ catholicus erexit ecclesiam z fidem catholicam reparauit.

¶ Uincunt sarraceni z perdiť totaliter nomē xp̄ianoruʒ in affrica.



Septimū bellū inter arabes z xp̄ianos circa idē tēpus accidit i affrica i qua lʒ sarraceni nimiū essent multiplicati xp̄iani tñ nōdū erāt totaľr deleti. Unū supradictꝰ abdalla de quo in precedēti bello fecimus mentionē veniēs in affricā: vt cā subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursu zelꝰ comes Gregorius q̄ tūc ibidē morabať. z bellauerūt simul ambo: sʒ finaliter victus fuit comes perditiqꝫ ibi multos de suis ac relicto cāpo fugit. z extunc perdiderunt xp̄iani honorē suū qui i affrica habitabāt z tota illa terra fuit posita sub infideli potestate.

¶ Uincunt christiani z sarraceni efficiuntur tributarij.



Ctauū preliuʒ iter sarracēos z christianos accidit circa annū dn̄i sexingētesimū septuagesimū septimū tempore predicti imperatoris. Tūc eñ sarraceni z romani vt in generali hystoria hyspanie contineť: magnū prelium habuerant z cesa sūt de sarracenis tria milia pugnatorū. quo anno mortuus est papa deodatus. Sarraceni auteʒ eo tempore posuerūt treugas cuʒ romanis p. xxx. annos sub hac tamen conditione q̄ sarraceni darēt romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

¶ Uincūt xp̄iani z cremāť naues sarracenorum sub rege bamba.


Onuz prelium inter sarracenos & christianos accidit circa annū dñi sexingētesimum octuagesimum quartū. Imperāte iustiniano pdicti imperatoris filio & regnāte in hyspania virtuosissimo rege bāba tūc enī applicuerūt ad littora hyspanie. cclxx. naues sarracenorum & percurrētes terrā illā maritimaz fecerūt magna dāna. & plurimos xpianos occiderunt. Sz statiz vt cognouit pdictus rex bamba misit velocissime suos exercitus & ceperūt naues. & ignibus cōcremauerūt: ac maiorē partē arabū occiderūt ense. Aliosq; captiuos duxerūt. & sic regressi sunt cum honore ad predictum regem bambam.

¶ Vincūt xpiani multis militib9 sarracenorum occisis in syria.


Ecimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum dñi octuagesimū tricesimuz. Imperante supradicto iustiniano: & sedēte in cathedra petri sysinnio. tūc enī romani syriā peruagantes bello terribili multa milia sarracenorū occiderunt vt in chronicis imperatorum continetur

¶ Vincut sarraceni in hyspania & occiditur consobrinus regis roderici.


Ndecimuz bellū inter sarracenos & christianos accidit in hyspania imperante leone. iij. & sedente in cathedra Petri Constātino primo. & regnāte in regno castelle rege Roderico. tūc muca rex affrice precepit Cariph cuidā capitaneo suo q; auxiliū & fauorē proditori comiti iuliano daret cōtra xpiāos q. xij. milia electorum ad pugnā ei tradidit. & ipe secrete in nauibus mercatorum hyspanie trāsduxit postq; ergo oēs fuerūt i hyspania congregati sunt in quodā mōte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla cariph: & ligua nostra nominatur gybraltar: q; cū rex roderic9 sciuit misit illuc quēdaz consobrinū suū qui dicebatur migo cū magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis: sz semper fuit victus & finaliter iterfectus est a sarracenis qui discurrētes p beticā puinciā q est terra hyspalen. ciuitatis multa dāna fecerūt & nō potētib9 gotthis bella sustinere terga sunt coacti ostēdere inimicis suis: nec ex fuga liberati sunt: sed fere ibi oēs perierunt

¶ Vincunt sarraceni & perditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gotthorum


Uodecimum bellū inter sarracenos & christianos fuit in hyspania circa pdictū tps. s. post supradictū bellū. Cū ei supradict9 muca videret strēnuitatē comitz iuliani i victoria pcedētz belli certificat9 de ei9 fidelitate itez cū maiori exercitu ipm comitē vna cū carph misit in hyspaniā qui cū applicuissent inceperūt stati destruere puinciā

beticam q̄ est gnadalquenire pro uinciam lucene. Cuȝ ergo rex rodericus predicta cognouit omnē exercituȝ gotthoꝝ qui cū ipo erat congregauit: quorum numer⁹ vltra centum milia armatoꝝ se extēdebat: ⁊ intrepide iuit cōtra eos. inuenit ꝑpe flumē quod dicitur gnadalete: quod est ꝑpe ciuitatē assidonie: que nunc dicitur xeriȝ ⁊ xp̄iani erant ante. Sarraceni ꝓo vltra flumē. Aliqui tamē dicūt ꝙ istud belluȝ fuit in campo: qui dicitur de sangonera q̄ est iter murciam ⁊ lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue i lecto eburneo indutus pānis pōderis aurei ⁊ corona aurea coronatus. sicut mos tunc erat regū gottorum cōmissum est ergo bellum: ⁊ durauit dieb⁹ octo: scȝ a die dn̄ica vsqꝫ ad diē dn̄icam sine intermissione mortuiqꝫ fuut de exercitu sarracenorum vbi precedebat cariph sexdecim milia hominuȝ. Comes tn̄ iulianus ⁊ qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter ꝙ cōfregerūt acies xp̄ianorum: cadētibus ergo plurimis ex vtraqꝫ parte. ⁊ dispersis xp̄ianis ac rege roderico q̄ magni cordis erat: aliquādo fugiēte aliquando furibundo impetu cōtra inimicos reuerente: finaliter xp̄iani non potentes sufferre prelium terga verterūt inimicis suis fugientes. de morte autem predicti regis in eodem bello dubitaꝰ Ueruntamen corona et indumenta ei⁹ ac calciamēta aurea equusqꝫ eius qui dicebatur orella inuēta sunt in quodā tremedali apud supradictuȝ flumē gnadalete absqꝫ corpore nec postmodū de eo aliqd scituȝ est nisi ꝙ in regno portugalie in quadā ciuitate q̄ dicit̄ visio inuēt⁹ fuit lapis vnius sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum defecitqꝫ in eodē bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post hec saraceni nō obstātibus viribus gottorū totā hyspaniam ferro flāma fame attritam suo dn̄io mancipa- rūt ⁊ gētem quā per p̄terita secula valde timuerāt ꝓstrauerūt. Si quis diligēter voluerit inestigare cur de⁹ ꝑmiserit tam graue flagellum in hyspania breuiter dici pōt ꝙ ꝓpter peccata principū Roderici: scȝ ⁊ sui predecessoris vicise. Uicisa em̄ fuit ꝓbrosus ⁊ flagitiosus multaqꝫ flagitia ꝑ hyspaniaȝ seminauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicationibus multis cōtulit plebēqꝫ suā ad lasciuiam ⁊ luxuriā inclinauit sȝ ⁊ ep̄i ⁊ ecclesie ministri a spernabantur ecclesiastica officia ⁊ clausis foribus ecclesiaꝝ despiciebāt ecclesiastica sacramēta ⁊ ne aduersus eū parens vniuersalis xp̄iani ꝓgeniei insurgeret. Ep̄is ceterisqꝫ ecclesie ministris vxores lasciuus rex habere precepit. Et ne romano obed irēt pōtifici sub interminatione mortis prohibuit Hec qd̄ē causa pereūdi hyspanie fuit tota em̄ gottoꝝ nobilitas in cōsuetis libidinibus ⁊ vitiis immersa altissimū ad iracūdiaȝ ꝓuocauit. Itaqꝫ vicisa datus est in reprobū sensum intātū vt muros ciuitatū

vrbium sui regni subuerterit ne possūt ei resisteř ciues paucis exē ptis quas nō ausus fuit destruere pcepit etiam ꝙ destructis armis vomeres ⁊ falces facerent ad colēdum terrā quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: lꝫ dicat Rodericus tudēsis ī cronica sua ꝙ rex rodericus fuerat ille qui pcepit arma destruere. Rodericus vero successor vicisse fuit vir belliger ⁊ durus: ⁊ ad omne negociuꝫ expeditus. vita tamē ⁊ morib⁹ vicisse non dissimilis quia cuꝫ vxore vł filia comitis Juliani peccauit cū ipse suā ī affrica faceret legationem. qr ergo xp̄m reliquerant pdicti principes cuꝫ populo suo ⁊ cōcubinali luxurie fetore se subderāt. Jd eo merito deus pmisit eos dari in reprobuꝫ sensum ⁊ ꝙ pdictus comes iulian⁹ pditorie se īsi geret sarracenis ⁊ totā hyspaniā vt predictū est delerent. Hystoria aūt pdicte destructiōis lati⁹ habeť in generali hystoria hyspanie

¶ Vincunt xp̄iani in aquitania ⁊ perimiť aldramānus cū.lxxv.milib⁹ saracenorum.

Terciūdecimū bellū īter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit in aquitania galliarū puincia. Cū em̄ sarracenı hyspaniā subiugassent accidit circa idem tēpus regnante in frācoruꝫ regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat ꝙ ipse karolus ligerim fluuium trāsiēs endonēq ducem aquitanie bellando victū fugaret. Endo ergo dux p oīa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cōtra karoluꝫ inuitauit. Sarraceni aūt de tali inuitatiōe nō modicū gaudētes cū omnibus eoꝝ familiis galeas habitaturi fluuiū garenā trāsierunt oīaq ī ore gladii deuastātes ecclesias dei cremauerūt ⁊ omnia sine delectu etatis vł sex⁹ sanguine implēt quibus karolus pnceps strēnuus dei fretus auxilioqui sperātes in ip̄m nō deserit animose ac potenter occurrı ⁊ tex ip̄is sarracenis.ccclxxv.milia vna cū ipsoꝝ regio aldramāo victoriose pemit de suis vero nō nisi mille quingētos amisit. Tūcendo dux ad corrediēs karolo recōciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eorūq reliq̄as toto posse destruxit.

¶ Vincūt christiani ⁊ capitur ciuitas auinionensis de potestate saracenorum.

Quartumdecimuꝫ bellum īter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit post predictū bellū Auiniōe: intm̄ ei saraceni pualuerūt ī occidētali plaga capta hyspania ꝙ ciuitatem ceperant Auinionem. cōtra quos ipdictus princeps karol⁹ marcellus veniens bellum maximum cū eis habuit ⁊ ciuitatē Auinioneū aggrediť animose. Unde sicut d hiericho legitur cum strepitu ⁊ sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit ⁊ hostes fidei nostre vsq ad interfectionē contriuit: vt latius

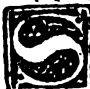
continetur in hystoria regũ fráciẽ

¶ Vincũt xpiani peréptis duobus regibus saracenoꝝ ⁊ capitur narbona ⁊ plures alie ciuitates ⁊ loca a karolo marcello.



Quintumdecimus bellũ inter sarracenos ⁊ xpianos accidit post pdictum bellum in vrbe narbona in qua presidebat achinunam rex saracenorum cõtra quẽ veniẽs predictus prĩceps karolus marcell⁹ predictum regeꝫ obsidet. In cui⁹ obsessi regis subsidiũ amorrea rex ex hyspania cũ sarracenorum graui multitudine venit: cuꝫ quibus karolus strennuissimus animoso bello congreditur ⁊ ambob⁹ regibus bello pemptis captoqꝫ virib⁹ ciuitate reliquias sarracenoꝝ vltimo contriuit extermínio. Ubi eñ qui euaserant karolo ĩsequẽte fugientes in profundũ maris dimersi sunt. Demum karolus victoriosus princeps. Remeãs agothesi. Aliasqꝫ gothie regionis vrbes a saracenis inuasas triũphando cepit ⁊ in totũ destruxit. Igitur arelatens. vrbe que a sarracenis capta erat ⁊ omnibus alijs in circuitu captis saracenos exterminauit in totum et sic saracenis qui pene totam asiam totam libiam maioremqꝫ partem europe inuaserãt karolus strennuissimus princeps dei fretus auxilio ⁊ romana eccl̃a sibi fauente oẽm spem sibi abstulit galeas inuadẽdi predict⁹ etiã karolus marentinũ prouincie ducem qui saracenos inuitauerant ad galeam inuadendum bellãdo deuicit totamqꝫ puinciã sue subdit ditioni.

¶ Vincũt xpiani ⁊ incipit recuperatio hyspanie cũ mirabilib⁹ dei occisis plusqꝫ. lxx. milibus saracenoꝝ prope ouetum.



Sextumdecimum bellus inter saracenos ⁊ xpianos accidit ĩ hyspania prope ciuitatem ouetens. Licet enim deus pmiserit tam aspere hyspaniã flagellari qr tamẽ diuina pietas quos pcutit tãdẽ sanat surrexit quidã nobilis ex cantabua nomine pelagius filius ducis famille quẽ rex egita baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup: pdictũ pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui elenatus in astutijs cuꝫ illis paucis xpianis qui ibidem remãserãt factus est eoꝝ rex ⁊ in secundo anno regni sui qui fuit anno ab ĩcarnatione domini septingentitrigita sex imperãte leone. iij. ⁊ sedẽte in cathedra Petri cõstãtino. viij. multitudo quasi inumerabilis saracenoꝝ venit cõtra eum quod cũ rex pelagius sciuit in quãdã spelũcam circa predictam ciuitatem ouetenũ. que dicit lingua nostra cueua douga cuꝫ mille viris se reclusit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca vndiqꝫ ex rupe scissa naturaliter cõstructa taliter quod nullo ingenio hominũ potest debellari. Est eniꝫ locus ita securus, sicut side⁹

fecerit ipsum scienter pro illo casu. Predictus ergo rex cum omni animositate de saluatione patrie et sponse xpi agere festinauit credens facile esse deo multos concludi in manu paucorum. cum ergo circundarentur vndique a saracenis in predicta spelunca et vellent ipsi saraceni violenter speluncam intrare xpianosque perimere omnes lapides omnes sagitte: et quecunque alia iaculabantur valide flamine venti retorta: mox reuersa iacientes saracenos alios que existentes vulnerabant sic quod breui spacio vltra.xx.milia saracenorum vnacum eorum duce opa propriis armis pro magna parte perierunt. Alii vero fuerunt ita excecati vt nescirent quid facere deberent. Uidens autem predictus rex pelagius miraculum tam manifestum exiuit confidenter a predicta spelunca cum suis et interfecit aldamam capitaneum saracenorum et plures alios milites eiusdem. sed nec sexaginta milia que remanserant fugientes a bello vindictam diuinam euaserunt. Nam cum secus vnum flumen quod ibi prope est graderentur quoddam supercilium montis a fundamento corruens totam illam multitudinem sub aquarum vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit ciuitatem legionensem.que asturiis nimium est propinqua predictus rex pelagius regnauit.xix. annis et mortuus est in loco qui dicitur cangas: et successit ei in regno fauila filius eius qui solum regnauit duobus annis interfectus a quadam vrsa cum qua voluit solus pugnare: et successit ei in regno alfonsus primus gener regis pelagii qui fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco suo.

¶ Uincunt xpiani in aquitania et perimunt.ccclxxxv.milia saracenorum.



Decimumseptimum bellum inter saracenos et xpianos accidit sub predicto leone imperatore et sedente in cathedra petri gregorio.iii. Tunc innumerabilis multitudo saracenorum cum vxoribus et filiis aquitaniam intrauerunt vt ibidem habitarent quibus occurrit karolus marcellus et ex eis.ccclxxxv.milia interfecit nec fuerunt isti illi saraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum est supra bello.xiii.

¶ Uincunt xpiani perempta innumerabili multitudine saracenorum et destructis tribus milibus nauibus quinque solum exceptis .liberatur constantinopolitana ciuitas.



Decimumoctauum bellum inter saracenos et xpianos accidit circa idem tempus supra ciuitatem Constantinopolitanam. tunc enim saraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictam ciuitatem obsederunt et triennio obsessam tenuere: constantinopolitani quoque ad auxilium ascitis vulgaribus contra saracenos congrediuntur orationibus vero sanctis viris in re-

gia ciuitate.xxxii.milia ex sarrace nis sine suorum lesione psternunt sarraceni quoque residui quorum erat innumerabilis multitudo p oratio nem sanctorum virorum fame frigore bello et pestilentia perierunt. Unde iiii.anno confusi ab obsidione reces serunt nauibus ptim igne cosum ptis partim dimersis itaque ex tan ta nauium multitudine vix quinque naues ad propria redirent infra ci uitatem tn.xxx.milia hominum pe stilentia pierut quod deus fecit vt suam ptatem et clementiam homi nibus ostenderet.

¶ Uincut christiani in aquitania et perimitur: rex sama cordubensis cum suis.

Decimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit tem pore supradicti imperatoris le onis circa ciuitatem tholosanam Tunc enim sama rex cordubesis cum magno exercitu aquitaniam intras terra destruebat et obsedit ciuitate tholosana qd cu francige ne cognouerat venerut i succursu ciuitatis cu endone duce eorum. Rex vero sama cotra eos exiuit et bello letali comisso cecidit sama sarra cenorum rex mortuique sunt ibi plu rimi sarraceni: alii vero fugietes euaserunt.

¶ Uincut xpiani et perimitur ab darramen dux sarracenorum i aqui tania a karolo marcello

Uicesimum bellum inter sarracenos et xpia nos accidit duobus annis post pdi ctu bellu. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitatus ab endone duce cotra rege karolu marcellum cum multitudie graui trasierunt flumen garronam qd trasit iuxta tholosam et ignibus cobusserut et destruxerunt magna terra karoli regis francoru. Cu aut pdictus rex karolus sciuit de misericordia al tissimi cofisus venit sup eos et bel lo asperrimo comisso victi sunt sar raceni et rex karolus interfecit pre dictu abdarrame duce sarraceno ru pluresque sarraceni ibi ceciderut Alii aut dare sut terga coacti. Fue rat aut numerus sarracenorum qui ibi venerat tricetasexagintaocto mi liu.captiuauit aut mille qngetos quos dimisit inter milites suos si cut narrat Sigebertus qd cum vi dit pdictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo venia humiliter de errore quem fe cerat. Rex vero karolus qui erat pissimus clemeter pepercit ei quo facto predictus dux insecutus est sar racenos fugientes qui euaserant in prelio et multos ex illis quasi si ne numero interfecit.

¶ Uincut sarraceni fugato endo ne duce fracorum et perempta multi tudine xpianorum in francia.

Uicesimum primu bellu inter sarracenos et xpianos accidit circa an num dni septingentesimum trice simu sextu. Tuc ei abdarramen rex saracenorum collecto magno exerci tu pposuit debellare terra regis

Karoli francorꝫ ⁊ fecit fieri pōtes in fluminibus in quibꝰ non erant ⁊ applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partē fluminis rodani per alueos extraxit vt posset leuiꝰ ipsum pertransire ⁊ veniens sup ciuitatem orlienēsem eā obsedit cōtra quē venit endo dux: de quo supra dictum est cuꝫ magna potestate francorꝫ bellauitqꝫ cū eo ⁊ ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte sꝫ finaliter victi fuerūt christiani ⁊ fugerunt. Saraceni vero insequentes eos vsqꝫ ad rodanū puenerūt ibi franci timore mortis cogitātes liberari flumen predictū intrauerūt ⁊ mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce ⁊ paucis cum eo vbi vsqꝫ in hodiernū diē apparent sepulchra mortuorum.

¶ Uincunt xpiani ⁊ fugat̃ secūdo endo dux in francia.

Uicesimū secundū bellum inter sarracenos ⁊ xpianos post predictū subsequēter accidit. Cū predictꝰ abdarramen cū esset nimium letꝰ ppter victoriam supradictā cogitauit vlterius pcedere ⁊ destruere terram frācie: ⁊ pertransiuit flumina gorgodomā. quod cuꝫ sciuit endo comes pduxit iterum cōtra eum exercitū magnuꝫ ⁊ pugnauit cum eo scdo. Sed iterū deo pmittēte victꝰ fuit ⁊ fugit ⁊ mortui ibi fuerunt multi francī fideles.

¶ Uincunt xpiani ⁊ punit̃ pdictꝰ abdarramē i frācia cū multitudine sarracenorꝫ p karolū marcellū.

Uicesimūtertiuꝫ bellū inter saracenos ⁊ xpianos post predictū bellū subsequēter accidit. Cū eīn pdictus abdarramē elatus in corde suo ppt victorias habitas. qs sue attribuebat industrie ⁊ potestati voluit vlteriꝰ procedere per terrā Francorꝫ insequēdo predictum endonē ducē vt eū interficeret. ⁊ pertrāsiuit petragoricam destruendo ⁊ cōburendo quicqd inueniebat. destruxit etiā ⁊ cōbussit ciuitatē que dicitur turres ⁊ ecclesiā sancte Marie ac regis palatia. Sed qꝛ deo nūqꝫ placuit supbia ⁊ ipse ponit terminos vite humane voluit qꝫ ibi veniret ille maledictus abdarramen. Cū cū supradictus dux endo fugiens a prelio veniret ad regē karolū et oīa q̄ acciderāt: enarrasset karolꝰ q̄ erat vir belliger ⁊ sapiens in armis cōgregauit magnū exercituꝫ germanorꝫ ⁊ gepidarū ⁊ francorū venitqꝫ animose ꝯtra abdarramē ⁊ pugnauit cū eo septeꝫ diebus in quibus neuter alterū vincere potuit sed bellū vltimū durauit p totam diem vsqꝫ ad noctem ⁊ finalr mortuus est ibidem abdarramē ⁊ multi saraceni. Alij vero nocte fugiētes in galeam gotthicam se receperunt: mane aūt facto viderūt christiani tētoria saracenorum homines vero nō videbant. Euntes ergo quasi ad pugnaꝫ dispositi et neminē inueniētes expoliauerūt cāpū vbi maxias diuitias īuenerūt

¶ Uicūt xpiani ⁊ fugat̃ rex abde

malech cordubens. p fracos pem pta multitudine saracenorum.



Vicesimũquartũ bellũ inter saracenos z christianos accidit circa annuz dñi septingẽtesimũquadragesimũprimũ. Tunc em̃ abdemalech rex cordubens. collecto magno exercitu ꝓposuit debellare fracoꝝ regnũ: z veniẽs nõ transiuit mõtes pyreneos. Fracĩ ꝟ o cũ audierũt ꝙ abdemalech veniebat ꝯtra eos circa mõtes pyreneos preparauerũt se ad pugnandũ. Venientes ergo pugnauerunt cũ eo z interfecti sunt multi saraceni z rex abdemalech fugit z recollegit se in celsiberiã ꝗ est in littore yberĩ fluminis.

¶ Vincunt christiani in regno castelle z occiditur thebã rex cordubeñ. z omnes saraceni qui cum eo venerant.



Vicesimumquintũ belluz inter saracenos z xp̃ianos accidit circa annũ dñi septingẽtesimũquinquagesimũ. Tunc eĩ thebã rex cordubeñ. habuit bellũ cũ xp̃ianis regni castelle z finaliter victus fuit z mortuus ibidez z omnes saraceni qui cuz eo venerant ibi perierunt.

¶ Vincunt christiani z claret rex alfonsus catholicus.



Vicesimũsextuz bellum inter saracenos z christianos accidit circa annum domini septingẽtesimumquinquagesimumtertium. Imperante supradicto leone z regnante in regno legiõis rege alfonso catholico supradicto ꝗ ideo dictus fuit catholicus ꝗ optime custodiuit precepta dei et ecclesie catholice: fuit etiam serenissimus zelator fidei et refector christianorum sancto exemplo: et iste fuit primus rex qui vocatus fuit Alfonsus z fuit filius ducis petri de cãtabria z gener regis pelagĩ. Eo ergo tempore p̃dictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram camporum que clauditur quatuor fluminibus scilicet desta carrione. pisouca et dorco: et bellans cum sarracenis conquisiuit illaz deuictis saracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a saracenis portũ et betambragam viseum et flamã. habuitq; post h̃ plurima bella cũ saracenis semper victoriosus existens. lucratusq; est vltra predicta a saracenis ledismam salmanticã numanciam que nunc dicitur samora z omnem maritimam terrã Galechie rediẽs in castellum bellauit cum saracenis z deuicit eos obtinuitque senem septem mansas dominas saldañanque amaiham mirandam segobiam abulã ozomam: sepuluedam argautam vianam occani et rinerendicam carboueram aluegiam cisimeram alexancum transmiream subuertam tenicam bardulliam: que nũc dicitur castella antiqua. alana ordimam vicaiam aĩcõpomphenã

besoriam que nunc dicitur vicoria. nauarram rucomampancorensi et tarraciu quousque peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit: necessariisque muniuit. et reduxit ad terram propriam multos christianorum populos. qui timore saracenorum fugerant per montes et deserta vagantes: extraxitque plurimos christianos captiuos de potestate saracenorum: cum quibus terram populauit. ecclesias auro et argento ac lapidibus preciosis decorauit. In cuius obitu audite sunt voces in aere dicentes. ecce quomodo iustus moritur: et nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis: et anima sua et memoria est in pace. regnauit. xix. annis et sepultus est in loco qui dicitur cangas. et successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Vincunt christiani fugato nicaph rege cordubensi. et perimunt. liiii. milia saracenorum sub rege fruela.


Vicesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos. accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimumquartum. regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubensis cum magno exercitu iuit: vt percurreret regnum galechie. et cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predictus rex fruela. et congregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph et fugit a campo cum paucis de suis: et perierunt in illo bello. liiii. milia saracenorum et extunc rex fruela habuit regnum galechie quod ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiii. annis et mortuus est: et successit ei in regno aurelius frater eius qui regnauit sex annis: et nihil famosum fecit contra saracenos. successit ei in regno donus sylo et nihil singulare fecit contra saracenos: regnauit. vii. annis et mortuus est. successit ei in regno alfonsus secundus qui fuit filius regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

¶ Vincunt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana per karolum magnum.


Vicesimumoctauum bellum inter saracenos et christianos: accidit circa annum domini septingentesimum sexagesimum primum. Imperante constantino sexto. Tunc infans karolus: quia in aliquibus contra dicebat patri suo francorum regi pipino venit in hyspaniam: et declinauit ad regem galafram qui tunc erat rex toleti. Quare autem ad ipsum declinauerat hystoria narrat quod propter eius filiam galianam que mire pulchritudinis erat recepto ergo honorifice predicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidam potentissimus saracenus cuius nomen erat bramante cum multitudine graui venit super dictam ciuitatem toleti et fixis tentoriis in valle someriam obsedit eam. aggredienti

bus ergo saracenis a pdicta ciuitate cū francigenis illis qui venerāt cū ifante pugnauerūt cū brāmāte ꝛ intātum fuit vigor frācoꝝ accēsus ꝙ vicerūt saracenos brāmātis. Illi ꝟo iterū redeūtes contra Frācos vicerūt eos qd videntes frācꝫ timuerūt valde. Sed comes eoꝝ dux qui dicebaꝭ don ibi morāte animauit eos dicēs. Scriptuꝫ est ꝙ cū deus vult pauci vincunt multos qd verbū audientes animati sunt: ꝛ iterū redeūtes cōtra saracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerūt eos. Sed resumptis virib⁹ saraceni pugnauerūt cōtra francos: ꝛ durauit pugna magna parte diei sic ꝙ aliquādo vincebātur frāci aliqn̄ saraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat. Inter hec oīa pdict⁹ infans karolus in palatio suo dormiebat: ꝛ cū euigilasset a somno ꝛ neminē ī palatio videret mirat⁹ est valde ꝛ cogitauit ꝙ sui tradidissent euꝫ. Incepitꝫ pre ira ambulās p palaciuꝫ secū loqͥ noīabatꝫ nomē suuꝫ patris ꝛ matris ac totū genus suum vnde ipse veniebat. q̄ oīa audiēs galiana de loco alto ꝛ secreto. Unde eū contēplabaꝭ ornauit se festināter ꝛ sola ingressa est ad infantē certificata ex auditis ꝙ hͨ erat karolus dn̄s francoꝝ: ꝛ lꝫ infans karolus vidit eam solā intranteꝫ nō ei assurrexit: qꝛ nō habebat in cōsuetudine alicui mulieri īclinare nisi solū imagini virginis gloriose ꝛ suo nomine. Dixitꝫ galiana. karole: Si ego scirem vbi merces datur p dormitione lꝫ sim mulier ego ireꝫ illuc: ꝛ si vultis scire quare hec dico: qꝛ videtur mihi ꝙ nō est vobis cura succurrēdi gēti vestre q̄ est in magna pssura in pͣlio subvalle somerīē bellās cōtra saracenū brāmantē ꝛ si rex pater meus sciuerit ꝙ vos nō estis ibi nō habebitis bonū premiū. Tūc dixit ei karol⁹ Galiana si ego posseꝫ habere vnū equum ꝛ arma cū quib⁹ posseꝫ ire illuc cito succurrereꝫ eis. Et ait Galiana. karole. si dederitis mihi fidē ꝙ me deducetis ī franciā vobiscū ꝛ me facietis xp̄ianaꝫ ꝛ ꝙ me in vxorē recipietis dabo vobis q̄cunꝫ petitis. Promisitꝫ karolus oīa predicta qd audiēs galiana sciēs ꝙ nō frāgeret sibi fidē nimis gaudens ex pmisso deduxit arma ꝛ ipsa manu pp̄ria armauit infantē tradiditꝫ sibi equū qui dicebatur brāliete ꝛ enseꝫ qui dicebaꝭ gulosa q̄ in donis miserat sibi supradict⁹ saracenus brāmante ꝛ celeri cursu venit in locū pugne ꝛ īgressus est bellū animose ꝛ primo impetu peremit manu pp̄ria. xij. de melioribus militib⁹ brāmantis ꝛ multos alioꝝ Uenit autē ꝟbū ad brāmāteꝫ vbi residebat ī tētorio suo de nouo milite ingresso pugnā qui tāta dāna fecerat: ꝛ irato animo exiuit ī pugnaꝫ querēs militē illuꝫ. cūꝫ eū īuenisset ꝛ cognouisset ꝙ ille erat equus queꝫ miserat galiane amplius est iratus ꝛ irruens in eum ꝛ nō minori animo karolus ī brāmanteꝫ lancee eoꝝ cōfracte sunt p pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus multiplicabāt ꝛ mi

fatus saracenus de fortitudie militis xp̄iani quesiuit ab eo q̄s eēt et de quo genere q̄ omnia karolus fideliter sibi aperuit et.tunc cepit ipsum timere saracenus s3 resumptis viribus dixit sibi.ego faciam q̄ nunq̄ redeas ad terram tuā.et karolus respondit sibi q̄d dicis i manibus dei est.et dixit brāmāte ego te occidā.et eleuato gladio q̄ dicitur durādarte:percussit karolum grādi ictu.Et precidit galeam cum magna parte capillorum et cum magna ēt parte armorum corporis sed tamē nō tetigit carnem ei⁹.De quo ictu karolus mirat⁹ eleuato suo ense pcussit p̄dictū saracenum brāmantem et amputauit eius brachium dextrū q̄ in terram cecidit simul cū gladio durandarte. Uidēs aūt se letaliter eē pcussum fugit a facie karoli:s3 et karol⁹ subito descēdit de equo et cepit gladiū predictū:et ascendēs equum cum vtroq̄ gladio:insequēs predictū brāmātē plurimos saracenos ante se repertēs peremit.Cūq̄ attinxisset p̄dictū saracenū brāmantem fugiētem eleuato ense qui guiosa dicebat pcussit ipsum quodā ictu terribili sic q̄ ipsum duas diuisit i partes:et cecidit mortuus in terram:quo facto descendit de equo et p̄cidit caput eius et accepit vaginam gladij durādarte et omnia arma eius que omnia deduxit galiane.Uidentes autē saraceni dominum suū mortuum terga sunt dare coacti christiani p̄o expoliauerūt campum vbi multū aurum et argētum inuenerunt tentoria multa et plurimas alias diuitias.Post hāc victoriam audiuit karolus mortē patris sui et secrete recessit.Deductaq̄ est galiana etiam furtim in frāciam factaq̄ est christiana et accepit eam in vxorē:vt plenius cōtinetur in hystoria hyspanie.

¶ Uincūt christiani perēptis pluribus regibus sarracenorū ac pluribus ciuibus captis per karolum francorum regem.



Uicesimumnonum bellū inter saracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum septuagesimum septimum. Tunc enim predictus rex karolus rex francorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus cōgregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam et cesaraugustā quas tūc saraceni possidebāt pugnauit cōtra reges eorum et occidit eos prostrauitq̄ muros ciuitatum et cepit plres alias ciuitates saracenorum ac sub ditione sua cōstituit:quas paucis elapsis dieb⁹ saraceni recuperauerunt.Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanum imperium et fuit strēnuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani et perimunt lx.milia saracenorum p regem alfonsum castum.



Tricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum octuagesimum

septimum regnante in regno castelle alfonso secundo filio regis fruela qui dictus fuit castus eo q semper castitatem seruauerit licz habuit vxorem que secunduz aliquos fuit soror karoli magni supradicti. Tunc quidã potẽs saracenus cui⁹ nomẽ mechati cũ multitudine graui intrauit asturias z incepit destruere totam terrã cõtra quẽ ṗdict⁹ rex alfonsus cast⁹ collecto exercitu xp̄ianorũ celeriter iuit bellauitq̧ cũ eo ĩ quodã loco qui d̃r ledos z deuicit euz ac occidit z periert̃ in bello.lx.milia saracenoꝝ multa alia bella vicit z loca plurima obtinuit sicut ĩfra dicetur z abstulit timorẽ a cordibus christianorum contra saracenos z regnauit.xlj.annis dilectus a deo z hominibus sepult⁹ est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

Vincunt saraceni z portãt saracenoruz terraz a narbõa vsq̧ ad ciuitatem cordubẽsez pro mesquita saracenorum construenda.



Tricesimum primum bellum inter saracenos z christianos accidit circa annũ domini septingẽtesimum nonagesimũ primũ. Tũc irez amiramamolim misit vnũ potẽtem saracenũ cuius nomẽ erat abdemalech cuz exercitu magno vt destrueret terrã xp̄ianorũ. Ille ergo direxit iter suum ꝯ ciuitates gerundã z narbonã quas cũ obsedisset post multa certamina obtinuit eas z multa alia loca circumquaq̧ posuitq̧ eas sub ditiõe sui dñi irez z tot fuerũt spolia que habuit q quita pars deputata irem amiramamolim fuit.xlv.mille du planoꝝ auri: z cũ his diuitijs perfecit ṗdictus irem mesquitaz cordubeñ. quam suus pater ĩchoauerat q̃ nũc est ecclesia maior ibidẽ z intãtũ ṗdictus abdemalech oppressit xp̄ianos illi⁹ patrie q fecit memoria illi⁹ facti z dñij q deduceret in curribus in ṗdicta ciuitate narbone vsq̧ ad ciuitatẽ cordubensez tãtaz multitudinẽ terre q ex ea ṗdictus irem fecit fieri vnã mesquitã intra fortaliciuz ṗdicte ciuitatꝭ cordubeñ. pluresq̧ alias mesq̃tas renouauit z d̃ nouo fecit

Vincunt christiani z capiũt barchinona a karolo magno.



Tricesimum secundum bellum inter saracenos z christianos accidit circa annũ dñi septingẽtesimũ nonagesimũ quartũ. Tũc karolus magn⁹ rex francoꝝ de quo supradictũ est in bellis.xxviij.z.xxix. ꝯgregauit magnũ exercitũ z venit contra ciuitatem barchinoneñ. q̃ saraceni eam violenter ceperant cum esset sub ei⁹ dominio bellauitq̧ cũ eis z obtinuit ciuitatem: sed paucis elapsis diebus pdidit eam.

Vincunt christiani z perimuntur duo duces exercitus saraceno

tium sub rege alfonso casto.



Ricesimumtertium bellum inter saracenos z christianos accidit circa annum domini octingentesimum decimū tempore supradicti regis Alfonsi casti. Tunc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebatur abobales: dux vero alterius melchi. Sz sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter: quia potestas predicti regis Alfonsi casti pugnauit cum eis victique sunt saraceni z multi eorum mortui. Alij vero fugerunt: sed christiani insequētes eos occiderunt vnū ducem eorum in loco qui dicitur naron Alterum vero ducem peremerunt in flumine qui dicitur cepha.

¶ Vincunt christiani z perimitur orès rex meride per regem alfonsum.



Ricesimūquartum bellum inter sarracenos z christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo. Tūc enim rex orès meride cōgregauit magnum exercitum z venit vt per curreret terram regis Alfonsi fixitq3 sua tentoria super benauentum quod cum sciuit predictus rex Alfonsus castus venit sceleriter contra eum bellauitq3 cum eo z occidit eum plurimiq3 de exercitu saracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis sancij oldaci quia multos ex saracenis peremit.

¶ Vincunt xpiani z occiditur rex badayos per regē alfonsum castū



Ricesimūquintum bellum inter saracenos z xpianos accidit anno domini octigētesimo duodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samoraz z obsedit eam. Rex autē alfonsus castus predictus preparauit se potentissime z venit contra eum bellauitq3 cum eo: et occidit eum ac plurimos saracenos cum eo z qui potuerunt euadere fugerunt: sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter z multos eorum interfecit sic: q3 paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt.

¶ Vincunt christiani z perimunt vltra duodecim milia saracenorū per regem alfonsum castum.



Ricesimumsextū bellū inter saracenos z xpianos accidit anno sequēti scz octigētesimotridecimo. Tūc intrauit vnus magn⁹ exercit⁹ saracenorum i terrā supradicti regis alfonsi casti. Et cū saraceni gloriarēt i multitudine sua diuisi fuerūt in duas partes quarū vna iuit cōtra locū illū vbi erat pdictus rex alfonsus Cū ergo sciuit rex alfonsus cast⁹ audacter iuit contra poluezeran. Altera pō ɔtra eos cum exercitu

suo: et fecit similiter duas ptes sui exercitus et cum vna misit bernardum. de quo supradiximus cōtra illos saracenos qui ibant versus poluezerā. et ipse iuit cū altera parte ɔtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cū pte sua et habuit prelīū magnū cum illis saracenis in loco qui dicitur valde moro. qui est in fontaria portugalie. et deuicit eos: et plurimos ex illis interfecit. Sed rex Alfonsus inuenit se cū altera parte que ibat cōtra eū et pugnauit cū illis ꝓpe flumē de ornesō. et interfecit ibi. xū milia saracenoꝝ: et deinde insequēs eos tot fuerūt occisi ꝙ paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus redijt de illo bello ditissimus ex spolijs saracenorum.

¶ Vincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte christine capitur per regem alfonsum castum.



Tricesimū septimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi octigentesimo decimooctauo. Tunc saracenus quidam nomine machometus qui cum multitudine magna saracenorum venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cum eo predictus rex benigne cum recepit in vasallum: et iurauit illi saracenus ꝙ pro semper esset fidelis regi alfonso ꝓpter quod predictus rex ꝓcepit qđ habitaret cum multitudine sua in galetia. Sȝ qr predictus saracenus erat ꝓditor sicut bellauit cōtra abdarramē filiū alharrēaramolim regis cordubeñ. et vidēs ꝙ nō poterat eū occidere ex timore cōcepto venit ad ꝑdictum regem alfonsum sic transactis duob⁹ annis postq̄ fuit i galetia assumpsit eū dyabolus: et elenatus in superbiā voluit similiter facere ꝓditionē cōtra regē alfonsum: q̄obrem ɔgregauit magnū exercitū saracenorū: et incepit percurrere et destruer totā terrā. ꝙ cū rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illū saracenū: et lȝ ipse nimiū cōfideret in multitudine militie sue qū sciuit ꝙ rex alfonsus veniebat super eū ꝑdidit cor: et ɔcepto grādi timore eleuauit se cū suis in q̄dam castro qđ dr̄ sctā xp̄iana. et rex Alfonsus obsedit eū ibidē: et fecit fieri multas foueas circūquaq₃: et ꝑforauerūt castrū i mltis locis. Cū ergo ille saracen⁹ vidit ꝙ tm̄ āgustiabant: et ꝙ nihil aliud restabat sibi nisi mors cū multitudinem saracenoꝝ hēret resūpto corde exiuit extra castrum: et pugnauit cum rege alfonso. sed in fine fuit vict⁹ saracenus ille cū oībus suis et ipse fuit captus: et caput ei⁹ abscissum est. Sed et rex statim castrum illud cepit et mortui sunt in bello illo vltra. L milia saracenorum: et plures eorum deducit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouetū magnis cum diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit xlj. ānis et mortuus est. Successit ei in regno Ramirus primus fili⁹ regis bermudi.

¶ Vincunt christiani: et capitur iterum ciuitas barchinone.



Ricesimumoctauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingentesimo decimonono. Tunc multitudo xpianorũ venit sup ciuitatẽ barchinone quã ceperãt saraceni. Postq̃ karolus magn⁹ ipsam cõquestauit. Cũ ergo pdicta multitudo xpianorum venit: obsedit ciuitatẽ: et post multa certamia capta ẽ ciuitas a xpianis: et tota terra circunquaq̃. mortuiq̃ sunt ibi plurimi saracẽi. Alhaca vero amiramamolĩ cũ ex iuit ꝯgregauit exercitũ suũ vt veniret ad recuperãdũ terrã perditã. et cũ se pararet ad viã pcussus est q̃dam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Vincunt xpiani occisis. lxx. milibus sarracenorum.



Ricesimum nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo secundo imperãte. Ludouico Karoli magni filio: et sedẽte in cathedra petri Eugenio. Ac regnãte in regno legiõis ramiro rege filio regis barremudi. Hic autem rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius pcepto i morte. Cum ergo audierunt sarraceni quod iste regnabat: miserunt sibi nuncios q̃ si volebat hẽre pacem et amorẽ cum eis. quod daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quib⁹ matrimonio copularentur. sicut fecerat olim rex mauregacus: et q̃ quinquaginta illarum essent filie nobilium. Alie vero quinquagita filie ciuium et burgensium: quã ambasiatam cũ rex ramirus audiuit nõ modicum displicuit sibi: quia rẽ tam inhonestam et excomitatã sibi nunciabant: et ppterea congregauit statim magnũ exercitum ciuit ad percurrẽdum subito terrã sarracenorũ: pueniti q̃ vsq̃ ad nattaram destruẽdo et ꝯburẽdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̃ cum peruenit ad notitiam saracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eũ quasi innumerabiles et habuerunt pretiũ cũ eo in quodam loco qui dicit alnella et xpiani fuerũt i bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahẽdo se a saracenis quousq̃ peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clanno: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo xpiani essent cõgregati in colle illo multis lachrymis oratiões fundebãt ad deũ ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret ꝯtra illos inimicos suos: permanẽtib⁹ ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit. et in somno illo apparuit ei apostolus iacob⁹ dixitq̃ sibi. Scias rex ramire q̃ cũ dominus noster iesus christ⁹ diuisit omnibus fratrib⁹ meis apostolo

lis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totam hyspaniam: vt eam custodirem a manib[9] inimicorum fidei: et postq̄ hec dixit sibi appropinquauit eidem et accedit eum per manum dixitq̄ ei sis fortis animo et bene firmus: quia ego sum apostolus xp̄i iacob[9] et scias q̄ venio ad te iuuandum contra inimicos tuos et i veritate certitudinaliter scias q̄ deuinces eos cum adiutorio dei. Dico et̄ tibi q̄ multi de tuis: quib[9] preparata est eterna quies recipient ibi mortē et vt in nullo istorum que tibi dico dubites. videbis me tu in bello ambulantē in equo albo magnū vexillū gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnib[9] peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri iesu christi: que postq̄ feceritis: in nullo dubitetis intrare prelium barbarorum vulnerando illos: et inuocādo nomen dei et meum: quia certitudinaliter scies q̄ omnes deuinces: quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex aūt ramirus excitatus a somno surrexit: et p̄cepit q̄ vocarētur episcopi et abbates: et oēs alij nobiles sui palacij. qui cū ipso erant et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus. perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine: et apostoli iacobi ante se. et statim cum ingrederētur p̄lium apparuit eis apostolus iacob[9] sicut promiserat cōfortans eos ad bellum. sed et ipse terribiliter persequebat saracenos. xp̄iani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantē et magnā cedem in saracenos facientem irruerunt viribus viriliter i hostes confidētes in adiutorio dei: et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes. deus adiuua et sancte iacobe. et statim saraceni fuerunt victi: et mortui sunt ex eis septem milia: et qui euadere potuerūt p fugam liberati sunt. Tūc cepit rex ramirus calagurrā et plura alia castra: et deinde rediit legionem diues et honorat[9] et ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum saracenis inuocare dicēdo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti iacobi. Unde saracenis insecuta est infelicitas. ex illo etiā tunc nō q̄ fuerūt ausi petere a christianis redditus neq̄ pariaf domicellarum cū nimium opprimeret eos predictus rex ramirus in fortitudie dei et apostoli iacobi. Predict[9] rex ramirus fuit mitis et pius bonis sed terribilis et fortis malis: quia latronib[9] extrahebat oculos: diuisatores et incantatores ignibus comburebat.

¶ Uincunt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo nonagesimoquarto. Imperante pre-

dicto ludouico: et sedente in cathedra petri valētino papa. Tūc applicuerūt ad portū galetie normani qui erant gentes crudelissime et pagane: neqꝫ vnqꝫ fuerūt vise in terra illa: Et venerunt ibi in multitudine magna nō solum hominum sed etiam nauium. q cū p̄dictus rex ramirus audiuit statim congregato suo exercitu iuit illuc cōtra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicit delpharo. Sed licet normani essent gētes aspere et fortes. victi tamē fuerūt et multi ibi perierunt: et qui euadere potuerunt p mare fugerunt et perdiderunt ibi. lxx. naues: quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratiqꝫ sunt ibi christiani magnas diuitias. et reuersus est p̄dictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitijs et honore. Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter: ac sepultus est in ciuitate oueteū. et successit ei i regno ordoneus eius primus filius.

¶ Vincūt christiani occisa plurima saracenorum multitudine.

Quadragesimū primum bellum inter saracenos et christianos. accidit anno dn̄i octingentesimo uicesimo sexto. imperante supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio .iiij. ac regnāte i regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia q̄ ei rebellauerat i p̄ncipio regni sui. et post occisionē plurimū illorū illā subiugasset. nunciatū est ei qm̄ magnus exercitus saracenorū veniebat cōtra eū q̄ audito animose venit cōtra eos pugnauitqꝫ cū eis: et deuicit eos plurimis eorum trucidatis. reliq̄ vero fugerūt: et reuersus est cū victoria et honore: ac cū plurimis diuitijs: et multitudine captiuorū. Iste rex fuit mitis et pius et zelator iustitie: et populauit multas ciuitates: ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos. et extunc manserunt deserte.

¶ Vincunt xp̄iani captis duobus ducibus saracenorum.



Quadragesimū secūdū bellū inter saracenos et xp̄ianos. accidit anno sequēti scilicet octingentesimo uicesimo septimo. Tūc eñ dux quidam saracenus noīe muca ab eucatim cum multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna: deinde transiuit in prouinciam et franciam pcurrens et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos xp̄ianos i bello occidit: et cepit duos christianorū duces: quorū vnus dicebat sancius. Alius vero petrem: et oneratos ferro carceribus mancipauit

¶ Vicūt christiani peremptis innumerabilibus saracenis.



Quadragesimū tertiū bellum inter saracenos et christianos accidit anno dn̄i octingentesimo uicesimo nono. Tūc predictus muca saracenus eleuatus

in superbiam cuꝫ exercitu magno venit vt pecurreret terram regis ordonei predicti ꝛ cepit vnū locū qui dicebat albaida ꝛ circūdedit eam muro forti et turribus pluri- mis quod cū sciuit predictus rex ordoneꝰ congregato exercitu suo venit velociter ꝛ obsedit ꝑdictū castruꝫ tunc predictus muca non erat ibi sed statiꝫ cū audiuit ꝙ ve nerat rex ordoneꝰ ꝛ obsederat ca struꝫ albaide venit citius quo po tuit vt succurreret castro ꝛ cum ꝑ uenit ad montem qui dicitur gar dusio fixit ibi tētoria sua. Rex au tē ordoneus cū cognouit hec diui sit exercitum suum in duas ꝑtes quarum vnā dimisit in obsidione castri ꝛ cum altera occurrit predi cto muce sarraceno. bellauitqꝫ cū eo ꝛ perēpti sunt ibi gladio xpia- norum vltra duodeci milia de mi litibus sarracenoꝝ exceptis pedi cibus quorum cedes fuit quasi in numerabilis: mortuus est etiā ibi quidam gener muce qui dicebat ban. Sed ꝛ ipse muca tribus vul- neribus lancearum percussus cū paucis qui remāserūt fugit a bel lo dimisit ī bello q̄cūqꝫ habebat collegerunt ergo xpiani spolia cā pi ꝛ inuenerūt diuitias vltra mo- dum ꝛ regressi sunt cuꝫ rege ordo neo in castrum. Et post septē dies cepit ipsuꝫ ꝛ interfecit omnes sar racenos quos intꝰ inuenit ꝛcapti uabat mulieres cū paruulis eaꝝ. Destruxitqꝫ castrū vsqꝫ ad funda mentū ꝛ reuersus est in terrā suā cū diuitiis ꝛ honore. Cū predicta q̄ acciderāt muce cognouit q̄daꝫ eius filius cuiꝰ nomen erat lupꝰ q̄ ꝑsidebat toleti: timore magno ꝑcussus cepit quecunqꝫ habebat ꝛ venit ad regeꝫ ordoneum factus ꝙ est eius vasallus qui postea ꝑ regis ordonei ſuitio multa bella cōtra sarracenos supauit semper victor existens.

¶ Vincūt xpiani occiso rege Co rie saraceno.



Quadragesimū quartum bellum in- ter saracenos ꝛ xpia- nos accidit anno se- q̄nti. s. octingentesi motricesimo. Tūc em̄ ꝑdictꝰ rex ordoneus produxit exercitum su- um magnū ꝛiuit ad percurrendū terram sarracenorum que dicitur geste ꝛ corea. Rex autem sarace- nus predicte ville que dicebatur sext exiuit contra eū ꝛ cōmissum est durum bellum nimis: sꝫ finali ter victus fuit rex sarracenꝰ ꝛ mor tuus ibidē cum multitudine sara cenorum: ꝛ rex ordoneus cepit tūc villam ꝛ inuenit intus multitudi nem sarracenorū cuꝫ mulieribus ꝛ filiis quos oēs deduxit capti- uos ꝛ muniuit villam illam ac di misit in fideli custodia.

¶ Vincunt xpiani ꝛ capitur ciui tas salamantina a rege ordoneo.



Quadragesimū quintum bellum in- ter saracedos et chri- stianos accidit codeꝫ supradicto anno: q꜡ cuꝫ supradictus rex ordoneus re

dixet de pdicto ibello victoria ha bita venit cum exercitu suo super vnū saracenū qui dicebatur moyseios z dicebat se regem salamantinum habuitq bellum cū eo z victus est rex saracenus cum omnibus suis z cum cede plurima saracenorum z tunc rex ordoneus ingressus est ciuitatē z captiuabat saracenos plurimos: cum mulieribus z paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cuz magnis diuitijs z honore.

¶ Vincunt saraceni et occidunt prope toletū octo milia xpianorum.



Quadragesimūsextum bellum inter saracenos z xpianos accidit anno domini octingentesimotricesimoquinto. Tunc saraceni ciuitatis toleti audientes qd abdarramen amiramamoli hyspanie erat mortuus qui reliquerat.xv.filios z.xij.filias z q machometus ei⁹ fili⁹ regnabat p eo rebellati sunt z miserūt veloces nuncios predicto regi ordoneo q daret eis adiutorium cōtra euz.rex aūt ordone⁹ noluit ire illuc in persona s3 misit eis vnū filium suum cū magno exercitu asturianorum z nauarrorum Cum aūt predictus machomet⁹ hoc sciuit pparauit se cū multitudine grādi et venit super toletum posuitq insidias in quodā torrēte qui dicitur tolete z ipse cū paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autez qui erāt extra ciuitatem, cum viderent eū venientem cum paucis gentibus cogitauerūt q nō erāt plures z notificauerūt existētibus in ciuitate.xpiani ergo z saraceni toletam venerunt cōtra eum z commisso plio exierunt illi qui erāt in insidijs z mortui sunt d christianis octo milia d toletanis vero.xiij.milia.Sz z pro memoria illius victorie canis ille machomet⁹ fecit amputari plurima capita illoruz z trāsmisit illa cordubam z in maritimas partes z in affricam. Predict⁹ autez rex ordoneus regnauit.x.ānis z mortuus est ex quadaz infirmitate que dicitur podagra i ouet o z ibi sepultus est.successit ei in regno filius alfonsus tertius.

¶ Vincunt saraceni z capit Roma ac magna ps thuscie a soldano babilonie deuastatur.



Quadragesimūseptimum bellum inter saracenos z xpianos accidit circa mortē predicti Gregorij pape.iiij.qui fuit secūdū quosdā hystoriographos anno dñi octingentesimotricesimo octauo. His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum thauri cucurrit ibiq se figens globuz igneum emisit iubarumq plixitatez deposuit imperator quoq ista diligenter examināscū egmardo philosopho contulit sed eiusdem portēti effectū exprimere noluit. Tūc imperator subiūxit q regni mutationem principisq mortē ptēdebat. Tunc egmardus ad cōfortationē

P

principis prophete testimoniũ introduxit dicens. a signis celi nolite metueritis que gentes pauēt. et ait imperator nō aliū timere debem⁹ nisi illum qui nostri et huius creator est syderis sz eius clemētiam laudare tenemur qui nostrā inertiam talibus amonere dignat͂ indicijs. qui ergo talia portenta cū apparent omnibus cōmuniter tāgunt. Ideo omnes p posse ad meliora festinare debemus vt miam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tūc impssio illa imperatorem nō tetigerit: tetigit tñ totuz statū ecclesie ex aduētu sarracenorūz ad partes romanas. q̄r tunc quidaz scelerati xp̄iani miserunt ad soldanū babylonie vt veniret romam asserētes q̄ leuiter possit totam ytaliā possidere. Tāta igitur saracenorum multitudo superueniēs intrauit ytaliā vt totam superficiem terre quasi locuste viderent͂ implere ac per portā cenrelensem intrans vi armorum romam cepit ciuitate q̄ leonina expoliatur omnino et ecclesia sancti petri stabulum equorū efficitur: et non solū per saracenos roma tūc capta fuit: sed et magna pars thuscie deuastatur.

¶ Vincūt christiani et expellūtur a Roma et thuscia sarraceni.

Quadragesimum octauū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit statim post predicta. Nam ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti gurgo marchio lōbardie cum lombardis et ludouicus rex francorū cū gallicis veniētes post plurima bella saracenos cuz multa effusiōe sanguinis a roma et tota illa terra fugauerūt q̄r dict⁹ gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodē tēpore decesserunt Ideo sunt notāda que circa finē vtriusq̄ cōtigerunt. Unde appropinquātibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tātū q̄ fuit obscuratus aer et tenebrat⁹ sicut de nocte ita q̄ sydera apparebāt. itē luna sic recessit a sole q̄ lumē recipere videbatur sicut in nouilunio Post hec egritudo īperatorē grauiter inuasit qui statim puide de imperio et regni et anime sue saluti disposuit et ecclesiastica sacramēta suscepit multaq̄z cum deuotiōe migrauit ad xp̄m. et Gregorius papa quasi in eodez tēpore diē clausit extremū h̄ ex hystoria collecta fratris iohānis de padua.

¶ Vincūt xp̄iani occisa saracenorū magna multitudine. Et ecclia sancti Jacobi edificatur per regē alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimum nonum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi octingentesimotricesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici et sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnāte in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dict⁹ magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonci de q̄ supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti iacobi ex lapidibus muro et forti opere fabricata. quia prius erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfonsus magnus congregauit exercitum suum ex prouincialibus et gasconibus et nauarriis venit contra terram saracenorum confregit et destruxit quecunque inuenit et cepit per vim villam quandam que dicebatur tunc letificia quam ignibus concremauit et occidit omnes saracenos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cum diuitiis et honore.

¶ Vincunt xpiani pereptis pluribus saracenis per regem alfonsum



Quinquagesimum bellum inter saracenos et xpianos accidit sequenti anno scilicet octingentesimo quadragesimo. Tunc magnus exercitus saracenorum regis toleti venit ad percurrendum et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei victique fuerunt saraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex saracenis quingenti. xl. Alii vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfonsus secutus est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusque est ouetum cum magnis diuitiis et honore. In predicto bello fuit strennuissimus miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est consobrinus regis alfonsi casti. multas enim cedes in saracenos fecit non solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem didacum sauci de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suam de qua predictum vt est bernardum habuit sed licet propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regem et fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamanticam et aluam de tormes: tamen nunquam potuit ipsum videre nisi mortuum dato castro regi cogitans ipsum recipere viuum vt plene continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicunt xpiani sub bernardo delcarpio. Et capitur balbastrum cum aliis locis.



Quinquagesimum primum bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patrem suum mortuum fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo et venit in regnum francie: sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam: et tunc habuit cum saracenis tria magna prelia et semper fuit victoriosus: occidit enim plurimos eorum et habuit ex spoliis innumeras diuitias cum quibus postea

conquisiuit ex illo loco vbi predi-
cta prelia habuit vsq barbegal et
lucratus est barbastruz et segorbe
et montem album.

Vincunt xpiani sub rege alfon
so. et liberatur coymbra ab obsidio
ne saracenorum.



Vinquagesimū secundū bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimoquinquagesimoquarto. Tunc pdictus rex alfonsus magnus cōgregato exercitu suo iuit ad succurrendū coymbriam quā tenebāt saraceni obsessam et pugnauit cum eis et deuicit eos cepitq eam et posuit sub dñio suo et psecut⁹ est saracenos pcurrens plures alias ciuitates.

Vincunt xpiani sub rege alfon
so magno et p tuitiōe patrie edifi
catur castrum magnum.



Vinquagesimū tertium bellū inter saracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimosexagesimo imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris. et sedente in cathedra petri Nicolao papa primo Tūc supradictus rex alfonsus magnus cōgregato exercitu magno xpianorū iuit ad pcurrendam terrā toleti et cremauit ac destruxit quecūq inuenire potuit pstrauitq multa castra et fortalitia q̄ saraceni possidebāt et captiuauit plurimos saracenos qđ videntes saraceni timore magno percussi miserūt ei nuncios suos nunciātes eidē q sibi darēt tributū si cōcederet eis pacē. Rex aūt alfonsus cōcessit eis treugas per tres annos et reuersus est in terrā suaz cū magnis diuitijs et honore. Sed cū reuerteretur cepit vnū castrum qđ tenebant saraceni qđ dicebat quinqualuber Istud castrū nō intrauerat i treuga et occidit ibi multos saracenos et post hoc fecit vnū castrū magnuz in maritimis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigātes inimici illaz destruerent et nomen illius castri dicitur gordon. Et intra castruz fecit vnā ecclesiaz sub nomine sancti saluatoris quam fecit consecrari a duobus archiepiscopis et vno epo quā multis donis decorauit specialr dedit illi ecclie quādam crucez de puro auro ornatam pluribus lapidibus quam ipse mandauerat fieri. Fecit etiā in ecclesia sancti iacobi quandaz capellam mire pulcritudinis et dotauit predictā ecclesiam plurimis hrditatibus ac ornauit illā auro et argēto necnon ornamētis et lapidib⁹ pciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfonsus sup corpa sanctoꝝ facūdi et pmitiui. ecclesiam mire magnitudinis et pulchritudinis circa littus cey quam etiam dotauit et honorauit multis necessarijs.

Vincūt xpiani p regē alfonsuz
magnū in senectute sua.



Vinquagesimum quartū bellum inter sar-

racenos et xpianos accidit circa annum dni octigentesimum secundum. Cum enim predictus rex alfonsus magnus .xlvi. annis regnasset reliquit regnum et dedit illud filio suo garchie et peregrinatus est in sanctum iacobum et cum reuerteretur rogauit filium suum regem garchiam q traderet sibi gentes cum quib' adhuc semel vel bis posset ire contra saracenos in senectute sua qd rex garchias concessit eidem. Iuit ergo cum exercitu magno et cremauit et depredat' est et destruxit magnam terram saracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum et multis diuitijs et honore. Post hoc venit samoram vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis ouetti cum vxore sua regina domina xymena.

Christiani p regem Garchiam vincunt capto ayolas rege saracenorum.



Quinquagesimum quintum bellum iter saracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimumoctuagesimumtertium. Cum enim pdictus rex garchias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui congregauit magnum exercitum suum et iuit ad percurrendam terram saracenorum confregitque multas villas et cremauit eas prostrauitque multa castra et pugnauit cum quodam saracenorum rege qui dicebat ayolas et deuicto bello cepit illum regem et reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum ac cum magnis diuitijs et honore sed cum reuerteretur ex culpa illorum qui regem saracenum obseruabant solutus a vinculis fugit. Rex predict' garchias anno tertio regni sui mortu' est feliciter i ciuitate zamore et deductum est corpus eius ad ciuitatem ouetti vbi honorifice sepultus est.

Lvi. bello vincunt xpiani sub rege ordoneo secundo. Et capitur ciuitas rogel.



Quinquagesimum sextum bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tepus Mortuo enim pdicto rege garchia regnauit p eo frater ei' ordoneus scds filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tpe pris sui congregauit magnum exercitum et intrauit terram saracenorum et pcurrit illam. percurrit etiam puinciam beticam q est terra degnaldetque nir et confregit multas ciuitates cremauitque eas et destruxit ac plurimos saracenorum captiuauit. cepit etiam in illo primo ingressu vnam de nobilioribus et fortiorib' ciuitatibus saracenorum que tunc dicebatur roges et reuersus est in terram suam diues et cum honore.

Isto bello vincunt xpiani sub rege ordoneo scdo et capta talauera ignibus crematur.



Quinquagesimum septimum bellum inter saracenos et xpianos accidit

anno dñi octingẽtesimooctuagesimosexto. Tunc predictus rex ordoneus scõs cõgregato exercitu suo iuit z obsedit talaueram. Saraceni vero cordubenses z alij circũuicini cũ hec audierũt venerũt ad succurrendum ad predictã villã. Sed cũ adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cũ eis z deuicit eos. pempti sunt etiam ibi multi saraceni. Alij vero per fugã euaserunt z tunc rex ordoneus cepit illam villã z depredatus est quicquid ibi iuenit ꝓstrauitq͡ȝ muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam dines: z cuȝ honore deduxitq͡ȝ captiuum ducem exercitus cordubens. Alij tñ dicũt ꝙ predictam cõquistam fecit iste ordoneus tẽpore regis garchie fratris sui.

Per regeȝ ordoneũ scõm capit castrum alhamẽ: z xp̃iani vincunt



Quinquagesimũ octauũ bellũ inter saracenos z xp̃ianos accidit anno dñi octingẽtesimononagesimo. Tũc eñ p̃dictus rex ordoneus timẽs ꝙ perderet tp̃us suũ si desisteret ab oppugnatiõe inimicoꝝ fidei xp̃iane ꝓduxit exercitũ suũ magnũ: z iuit vt pcurreret terrã meride z cõfregit ac destruxit igne z ferro quicquid inuenit. Cepitq͡ȝ vnũ castruȝ qd dicebat calabri: z nunc dicitur alhame. sic ergo post plurima certamina z victorias reuersus est in terram suaȝ cũ multitudine captiuorũ vtriusq͡ȝ sexus. z anteq͡ȝ egrederet de terra saracenorũ venerũt ad eũ potẽtiores meride ac terre lucene. ac etiã rex passensis q̃ dicitur bedadios petentes ab eo treugas ꝓpter quas concedẽdas multitudinẽ innumerã pecunie obtulerũt eidẽ z reuersus est legioneȝ cuȝ magnis diuitijs z honore. Et tũc fecit mirificũ illud tẽplũ ecclesie maioris in eadem ciuitate vbi prius erat suũ regale palatiũ. Jacet sepult⁹ rex in ecclia p̃dictã retro altare mai⁹ in pariete: vbi trãsitus gentiũ efficit circularis. Successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq͡ȝ annis sed nihil magnifici fecit cõtra saracenos. Hic motus quadã leuitate voluit ordinẽ itrare z de facto sic fecit renuncians regnum suũ fratri suo ramiro z cum pauco tempore remaneret in religiõe in monasterio sancti Secundi prope ceyam exiuit ab ordine z venit legionem z rebellauit cũ eadem ciuitate fratri suo volens iterum regnare. quod cũ frater ei⁹ rex ramirus cognouit venit super eum cũ magno exercitu quẽ ꝯ saracenos pauerat z obsedit cũ i eadẽ ciuitate duob⁹ annis. finaľr dedit se rex alfonsus fratri suo regi ramiro q̃ eũ cepit z posuit i carcerib⁹ z alios duos filios regis frucle q̃ rebellauerant ei extraxitq͡ȝ oculos eoꝝ. z post duos ãnos rex alfõsus p̃dict⁹ cec⁹ mortu⁹ est z sepult⁹ ibi legionis in monasterio sancti pauli.

Vincũt xp̃iani p regẽ ramiruȝ secũdũ: occisis. lxxx. milibus saracenorũ z captiuato rege Cesar an

gustano proditore.



Uinquagesimum nonum bellum inter saracenos et christianos accidit circa idē tēpus. Tunc abdarramem rex cordubeñ. et albenyhaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cum terra sua cum multitudine graui venerunt vt percurrerent terram regis predicti ramiri: et accesserūt vsq; ad locum qui dicitur smianchas. qd cum rex ramirus sciuit. exiuit contra eos cū exercitu suo: et commissum est durū bellū. Sed cū adiutorio altissimi victi sunt saraceni et albenyhayo pditor fuit captus: mortuiq; sunt de saracenis lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti pastoris. ceteri vero saraceni fugerunt et recollegerunt se in quodaz castro cū abdaramē Sed rex ramir9 insequēs eos obsedit eos: et captiuauit plurimos eorum abdarramē furtim euadēte. et reuersus est predictus rex collectis spoliis campi innumerabilibus. et cum rege pditore vinculato ac cum multitudine captiuorū in honore in ciuitatez legionensem.

¶ Bello. lx. Uincūt xpiani sub rege Ramiro secundo.



Exagesimū bellū inter saracenos et christianos. accidit anno dñi octingētesimo nonagesimo sexto. Impante hērico primo et sedēte in cathedra petri Joh. xix. Tūc pdictus rex ramir9 scds cōgregauit exercitū suū et obsedit quoddā castrū qd antiqtus dicebat agraui: nūc vo dr calatrana. Saraceni autē alio castrorum circūuicinorū cum exiuerūt: venerūt vt succurrerent pdicto castro de caldrana et cōmissuz est duruz bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerūt saraceni pempta multitudine saracenoruz: et reuersus est in terram suam cū magnis diuitiis et honore. Iste rex ramir9 cuz infirmaretur grauiter oueti pcepit se deferri ad ciuitatez legionensem vbi expoliauit se a regno qd receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus suz ex vtero matris mee: et nudus reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo: qd faciat mihi homo. Quibus dictis animā dedit i manib9 creatoris et sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis qd ipse fecerat p filia sua dña eluira: et regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Uincūt christiani hoc bello. lxi et capitur castruz de tharaco p comitem fernandum gundisalui.



Exagesimum primum belluz inter saracenos et christianos accidit circa annū domini nongentesimum. Tunc regnante in regno legiōis supradicto ordoneo tertio. [illegible]citauit deus quendam virum in armis strenuū sibiq; dilectū comitez: scz fernandum gundisalui cuius filia scz domina viraca vxor

supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiēdi deo incepit bella durissima cōtra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrū qđ dr de tharaco qđ est situatū i altitudie cuiusdā rupis precisse. Vñ saracenis euenit tribulatio magna.

¶ Uincunt christiani z almāsor cū.xij.legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandū gundisalui cum.ccc.equitib⁹ ex reuelatione quadam sibi facta.



Exagesimuz secūdum bellum inter saracenos z xp̄ianos accidit anno dñi noningentesimo p̄io. Tunc almansor qui erat potētior saracenus existentium citra mare sub abdarramē amirama moliz hyspanie z regis cordubensis cuz audiuit q̄ comes fernandus gundisalui ceperat p̄dictum castrū de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnā potestatē reguz saracenorū z militū aliarūq̄ gentium quorum numerus.xij.legionū militū. Una legio est sex milia sex cētuz sexaginta sex. Cū vero predictus comes fernādus gundi salui cognouit q̄ almansor veniebat cōtra eum in multitudine tam graui z q̄ mirabatur dicēs: q̄ non esset locus in quo nō quereret eū misit statim nuncios suos per totā castellā vasallis suis dicēs q̄ venirent ad eū quia nimiū eis idigebat qui visis literis parato animo vnanimiter venerūnt ad eū cum quibus habuit consiliū suū quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare eū: z inter alios miles quidam dictus gūdisalu⁹ didaci sic locutus est. O domine nō mihi videtur tempus bellandi cū istis saracenis. Sed si aliquā viam possemus inuenire per quā istud bellū impediretur haberē ego pro bono cōsilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere p̄ inconueniēti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset p̄ quod possemus mitigare irā saracenorū z lucrari treugas eorum: q̄r in multis alijs rebus expēduntur diuitie: i hoc ergo nō debem⁹ excusari: quia in bello pōit homo aliquotiēs animaz z corpus z nihil ei prodest aurum z argentum: z quicquid aliud. Item saraceni sunt m̄lti z bene armati: nos vero sumus pauci z armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti z tota castella perdetur: z ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud bellū non daretur haberem pro bono cōsilio: z pro meliori q̄ nos possemus facere vt nō p̄deremur sic ex nostro defectu nec aliq̄d nobis p̄dessz sine adiutorio domini nostri iesu xp̄i. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. z dicet vnusquisq̄ illud qđ sibi meli⁹ videtur. Istud cōsiliū nō placuit predicto comiti fernando gūdisalui: z quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono gundisaluo didaci. z enarrādo queciq̄ dixit ostēdā q̄ non solum non sunt

dicēda sed nec audiēda. Ipse dicit primo q excusemus bellū: sed cum homo no possit excusare nec fugere mortē: debet mori honorificentius quo poterit z sic treugas lucramur contribuēdo eis aliqd cū simus dñi efficeremur servi et vnde deberemus castellū extrahere a pena z oppressione in qua est amplius ei duplicaretur. Cuz ergo omnes vnde nos descēdimus fernēti fidelitate decorati: z in eius observatione gloriabātur. Idō nō curaverūt de morte sua z isto modo impleverūt qcquid voluerunt z pugnaverūt viriliter ne aliquid indecēs facerēt ppter qd reputari possunt nec voluerūt habere hereditatē vnde ipsi minus valerēt q̄ omnes alij vivētes in toto mūdo: z ppter eorum magnam fidelitatez vicerunt semp inimicos suos quia propter mortis timorē nūq̄ errorem aliquez facere voluerunt nec aliquid qd eis inhonestū eēt z isto modo ipsi vicerūt inimicos suos. Qd ergo illi fecerūt debet i memoriam nostrā venire z concordādo nos cuz eis ac eorum facta observādo nunq̄ errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parētū magnalia z redeamus ad factum nostrū. preparemus nos vt eamus ad bellū z propter mortis timorē nullatenus dimittamus: quia cū dei adiutorio z nostre fidelitatis vincemus inimicos nostros z extrahemus castellum a pena z confractiōe in qua est nec eorum multitudinem pavere debemus: quia plus potest vnus leo q̄ decē oves, z occident triginta lupi triginta milia agnos. Sitis certi amici q nos vincemus almansor hac vice z erit magnus honor meus, vester autem maior ac de me facietis meliorem homine z totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finivit orationem suam movit se cuz exercitu suo de loco qui dicit muneon vbi tunc erat z venit in locū qui dicitur lara: z inde ascendēs equum suū intravit montez vt venationi vacaret. Invenitq3 aprum quēdā: z secutus est eū solus aper vero fugiēs eum recollegit se in quadā spelūca in qua solebat manere. sed non secutus ibi intravit quādam ecclesiā parvam ibi propinquam z posuit se retro altare. Ecclesia autez illa tota erat exterius cooperta quadaz herba que dicitur edera: sic q nihil eius videbatur i qua tres monachi pauperrime vivebant: z vocabatur ecclesia illa sanctus petrus. Comes autem pdictus insequēs aprum nō potuit in equo pre arborum spissitudine intrare post aprum descendit ergo de equo z ligavit eum ad arborē securē: ipse vero secutus est vestigia apri pedes z igressus est ecclesiā pdictaz z accessit vsq3 ad altare vbi porcus iacebat. cuz aūt respexit locū z vidit q erat ecclesia: timuit z noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multū bñ poterat illuz occidere z ait. Dñe deus quem timēt omnes res mūdi. si ego i hoc erravi tu debes mihi veniā dare cū ego nihil scirē huius sanctitatis: q si ego

sciuissez nō intrassem ibi vt talia facerē quinimmo venissez in pegrinationem ꝛ oblatiões tribuissem. Sed parce mihi tu pater potētissime filii virginis marie ꝛ da mihi vigorē ꝛ adiuua me contra gētez paganā que venit ad destruēdaz castellā: qꝛ si tu non seruas eā ego pro pdita illaz habeo tu ergo dñe illaz obserua ꝛ custodi eam. Cum aūt finiuit pdictus comes orationem suā venit ad eū vnus triuz illorum monachoꝝ qui dicebat pelagiꝰ ꝛ interrogauit eū quis eēt ꝛ quid peteret. Comes ꝟo ei nihil celauit. Dixitqꝫ ei ꝙ segregauerat se a gente sua ꝛ intrauerat ibidez post illū aprum. Tūc monachꝰ dixit ei. Rogo te pter deum ꝛ propter tuā bonitatē ꝙ sis ista nocte meus hospes: ꝛ dabo tibi panē ordei vt comedas qꝛ de tritico non habeo: ꝛ dabo tibi de aliis q̄ potero habere. Qđ cū comes audiuit nō refutauit: sed cōuiuiū acceptauit ꝛ māsit ibidē illa nocte. Altera ꝟo die de mane dixit monachꝰ ille pelagiꝰ comiti. Certissime credas ꝙ diriget deꝰ negocia tua ꝛ deuinces oēm potestatē illius almāsor. ꝓlium magnū habebis cū eis sed certissime vinces eos: ꝛ tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Itē scias certissime ꝙ recupabis vnā magnam partē terre ꝛ effundes sanguinē regum ꝛ magnatuz ꝛ felicitas tua erit tā magna ꝙ p totuz mundū exibit sonus militie tue. Veruntamē scias p certo ꝙ eris captus bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed ante tertiā diem sequentem eris positus i magno cogitatu: quia videbis totam gentez tuā vltra modū pauore percussaz propter vnū terribile signum quod videbūt nec erit ibi aliquis tā fortis ꝙ nō languescat timore. Sed tu statiz cōforta eos melioribus verbis q̄bus poteris exponēdo signū: ꝛ ipsi statiz perdēt timorem. ꝛ exnunc vade feliciter inuenies qꝫ omnes tuos tristes: plāctꝰ ꝛ luctus propter te faciētes ꝛ cogitātes ꝙ sis captus vel mortuus a saracenis: ꝛ ꝙ maneant sine dño ꝛ sine aliquo tutore. Sz rogo te ꝛ peto istud donū ꝙ postq̄ deuiceris campū: recorderis huius paupcule societatis: ꝛ huius tā pauperrimi loci: ꝛ tam pauperis hospitalitatis sicut recepisti: qꝛ nos tres monachi sumꝰ soli faciētes paupérez vitā. ꝛ si deꝰ nobis non mitteret suā mercedē. deuorarēt nos bestie fere huiꝰ mōtis. Comes ꝟo respondens ei dicit. frater pelagi amice nō timeatis pdere seruitiū qđ mihi fecistis: quia si deus cōcedat mihi hanc litē vincere: ego pmitto huic loco totā meaz quintā partē omniū que lucratus fuero. ꝛ vltra hoc cū mortuꝰ fuero: hic p̄cipiaz sepeliri corpus meū vt hic locus factus pter me sit melioratus ꝛ magis honoratus: faciamqꝫ alterā ecclesiā maiorē hanc q̄mmodo: vbi possint manere plures monachi ꝛ maior cōuētus: ꝛ dabo eis in quo viuant ꝛ omnia que eis necessaria fuerint. Sic ergo facto vale: venit predictus comes in pdi-

ctus locum delera: et inuenit suos sicut dixerat pelagi⁹ monachus: sed eorum tristitia versa est in gaudiū et letitiam. Narrauitque eis omnia que sibi acciderāt cū monacho pelagio. Altera autē die precepit moueri gētes eius que ita pauce erant quod mille saraceni erāt pro vno xpiano. Sed licet essent pauci erāt tamen optimi milites et habebāt bonū cor adiuuandi dominū suum. Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se videbant xpiani et saraceni et tāta erat multitudo saracenorū quod montes et valles videbant cooperti eis. veniebantque sonantibus tubis et anāfilis et faciētes magnū tumultum: ac cum grandi letitia cogitantes quod vincerēt et caperent omnes illos xpianos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum quod videbat quod totus mūdus veniebat ibidē. Comes autē fernādus gūdisalui existēs in loco suo omnia circūspiciēs cupiebat se iā videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signum quod sibi predixerat monachus pelagius: quia vn⁹ de militibus eius fortissimis ascēdit vnum equum pulchrum et velocem vrgensque eum calcaribus vt exiret ante eos aperta fuit terra et deglutiuit eum cum equo suo. Tūc ruerunt oēs percussi timore magno dicētes propter peccata nostra istud accidit nobis: et bene apparet quod deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius cōsiliū si reuersi fueramus: quia oculariter videmus quod deus vult iuuare saracenos quō ergo nos poterimus ire contra eos. Sed tunc virtuosus ille comes dixit eis. Amici non faciatis sic nec velitis lucrari nomē malū pro semper nec perdatis cor sine vulneribus nec ostendatis in vobis talem pusillanimitatem: quia ego volo vobis ostēdere. quid vobis ostēdit istud signū. Unde ex quo nos facimus terram submergi cum sit tā dura et tā fortis quid aliud erit: quod nos possit sufferre. Et vos oēs estis hoīes alte nobilitatis: et video nūc corda vestra languētia timore cōtra gētes que non sunt nisi vmbra et ideo vos nolite timere: quia ego hac die desiderabā me videre cum almāsor in campo: et experiri quō scitis castellam custodire dominū vestrū. Postquam ergo predictus comes finiuit sermonē suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiēs in bello precepit deuolui vexillum suū et iuit virili animo et sine timore percutere saracenos. ibāt que castellani clamātes. Castilla castilla. Cōmissum est ergo durū bellū: et milites xpiani intātū fuerūt accēsi desiderio pugnandi et adiuuandi dominū suum quod nihil cogitabāt de morte sua: tā strennuissimi ergo fuerūt quod vicerūt potestatem saracenorum: et fugit almāsor cum paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatē in hoc quod tres centi milites xpiani tantā multitudinem saracenorum et tam potentē virū sicut erat almāsor vicerūt. Victis ergo saracenis fugerunt a campo. Sed et comes fernādus gundisalui secutus est eos cū aliquibus de suis et occidit plu

res eorum: et expoliauerunt campū victoria habita. et inuenerūt in tētoriis multitudinem auri et argenti et vasa et arma et alia plura. sic q facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictū monasterium sancti petri. et dedit ibi multa donaria que inuenerat in tētoriis saracenorum: deditq multitudinē diuitiarū monacho pelagio amico suo. Et reuersus est i ciuitatē suam cum Burgeñ. cū omnibus suis: vbi aliquibus diebus stetit pp̄ter vulnera sanāda illorum qui in bello vulnerati fuerant.

¶ Hoc bello. lxiij. Vincūt xp̄iani per comitem fernādum gundisalui plurimis saracenis captis et trucidatis.

Sexagesimumtertium bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tūc saraceni dolentes de victoria quam habuerat p̄dictus comes fernādus gundisalui. et scientes q ipse cum rege ordoneo. iij. supradicto erat vinculo amoris colligatus cōgregauerūt exercitum magnū: et venerunt super sanctum stephanum de gormatio qui est in littore dorij et obsederūt castrū illud: et percurrerunt totā terrā vsq ad burgis qd cū sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose cōtra eos cū militia regis: et sua secutusq est eos vsq ad doriū bellās et occidens plures eorum deuictisq saracenis reuersus est in terram suam cū multitudine captiuorum diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹. iij. zamore: et sepultus est in ecclesia sācti saluatoris ciuitatis legionēsis: quā construxit pater eius et regnauit post eum sanxius prim⁹ q dictus fuit grossus: ex eo q pre pinguedine equitare nō poterat: nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cum saracenis: quia curauerūt eū a pinguedīe sua regnauit octo annis: et occidit eū quodā venenato pomo: comes gundisaluus q dominat vltra dorium. et sic iste qui nihil gloriosum fecit contra saracenos: male finiuit. Jacet sepult⁹ apud legionē in ecclesia sācti saluatoris. iuxta p̄rēm suū. Et regnauit p eo ramirus terti⁹ fili⁹ eius.

¶ Vincunt xp̄iani per comitē fernandū gundisalui: et fugatur secūdo almāsor perēpta innumerabili multitudine saracenorum.

Sexagesimumquartū bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i noningentesimodecimoquinto. Tūc supradictus almāzor dolens nimis q eū defecerat comes fernandus gūdisalui. sicut dc̄m est supra. lxi. transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram saracenorum. q venirent ad adiuuādū eū cōtra xp̄ianū hyspanie: et ad defendēdū terrā quā sui predecessores lucrati fuerant. Saraceni aūt audiuerunt hāc predicationem per totam terrā diuulga

tam venerũt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiã cruciate quã nos xp̄iani fideliter accipimus tũ sedes apostolica debitis circunstantijs compensatis illã cõcedit ⁊ vltra predictas gentes innumeros cõgregauit. etiaʒ ille almanzor totam potestatẽ andaluzie. ⁊ sic venit cũ exercitu q̄si innumerabili contra castellam vt destrueret totam terraʒ: ⁊ vt caperet predictũ comitẽ ⁊ occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui: congregauit similiter oẽs Castellanos: ⁊ venit ad locuʒ qui dicitur predraulta. Saraceni vero erãt in vacinas. Comes autem reliquit gentem suam in eodeʒ loco de predrauita: ⁊ ipse soluscum duobus militibus iuit velociter ⁊ secrete: vt videret monachum pelagium amicũ suũ supradictũ qui ei dixerat altera vice. q̃d vinceret certitudinaliter almanzor ⁊ signa que accidere habebãt: ⁊ cuʒ accessit ad locũ dc̃m est ei quomodo iã discesserat a presenti vita. q̃d cum comes audiuit cõtristatus est valde: ⁊ ingressus est ecc̃iaʒ illam vt rogaret deuʒ: vt secum faceret misericordiaʒ. flexis ergo genib⁹ ante altare fecit hãc orationẽ in abũdantia lachrymarũ dicens. Domine cũ magno amore tibi seruiẽdi ego sustinui multa aduersa: ⁊ dimisi multa solatia ⁊ sum in maxia inimicitia cuʒ saracenis ⁊ xp̄ianis quia reges hyspanie timore saracenorum obliti sunt tui qui es dominus coruʒ: ⁊ facti sunt vasalli. ⁊ cũ ego vidi q̄ timore mortis errabãt male cõtra me. Ego nunq̄ȝ volui societatem: nec amoreʒ eorũ. et sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui vidẽtes me segregatuʒ ab omnibus vt inimicũ me respexerũt. Et cũ saraceni cognouerunt q̄ nolebam eis obedire. congregauerũt exercitus vltra mare et citra mare. et venerunt super me. Et ego cuʒ tuo adiutorio deuici almanzor ⁊ omnem eius potestatem: ⁊ occidi ibi plures eorum. Tu domine dixisti per Esayam ꝓphetam. q̄ nunq̄ȝ deficeres tibi seruientibus. ego auteʒ oẽs alios reliqui: vt tibi seruirem Peto ergo domine ꝓ mercede. q̃d habeã ego tuũ adiutoriuʒ. ⁊ vt defendas castellã: quia tota terra affrice venit super me. ⁊ da mihi sensum ⁊ fortitudinẽ: vt ego vincam hunc saracenum almansor: ⁊ oẽm eius potestatem: ⁊ cum faceret augurationem captus est quodã dulci somno: ⁊ dormiuit ibi ante altare. Apparuitq̄ȝ sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestib⁹ cãdidis sicut nix. ⁊ dixit ei domine fernãde gundisalui. surge ⁊ vade ad gentem tuaʒ: quia deus concessit tibi quicquid postulasti ab eo ⁊ scias certitudinali̾r q̃d vinces saracenum almanzor ⁊ omnem eius potestatẽ ⁊ perdes ibi multos de gente tua. ⁊ adhuc dixit tibi plus dominus noster. q̄ quia tu es eius vasallus ⁊ ei facis seruitium toto corde q̄ mittit tibi apostoluʒ iacobum: ⁊ me cũ multitudine angelorum ad adiutorium tui: ⁊ appare-

bimus omnes in bello cum armis albis: z quilibet nostrũ ducet crucem in suo vexillo: z cum saraceni viderint nos: vincentur z dimittent tibi campum. Amice dixi tibi qđ mihi mandatus fuit: decetero volo recedere. z sic recessit a predicto comite: vigilans ergo ipẽ z cogitans in illa visione orãdo deuz humiliter audiuit quandã voceз dicẽtem sibi. surge z vade in viaз tuam: quia iniuste contra me agis cum tantum demoraris: z nõ des treugas almanzor: nec facias cuз eo pacẽ aliquam: facies autem de gente tua tres acies z intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis z in illa acie ego ero tecum. precipies etiaз q secunda acies ingrediatur ex parte occidẽtis. z in illa acie erit beat⁹ iacobus. Tertia vero acies intrabit ex parte aquilonis. z si sic omnia feceris nõ dubites quin deuicas almanzor: z ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare: z scias q durabit bellũ tribus dieb⁹. Postq̃ sanctus emilianus p̃dicta nunciauit exiuit comes a sancto petro: z venit velociter in p̃dictum locuз de predrauita vbi dimiserat gentẽ suam quaз inuenerat iratam ꝯtra se: dixerũtque ei. domine sine modo facis magnum maluз: z si erraueritis iuste accidet vobis: quia sicut latro qui egreditur ad furandũ segregamini. z lз vos queramus inuenire nõ possum⁹ z sumus i hoc valde mali: quia tantũ vos sufferimus. Unde petimus pro mercede q nõ faciatis nos proditores: quia nunq̃ fuerũt patres nostri: nec parẽtes nostri: nec vnq̃ fuerũt in mũdo fideliores: q̃ illi vnde nos venim⁹. Comes aũt fernandus gundisalui respõdit. Amici rogo q me audiatis: q: non resipisco de hoc qđ feci. z cuз sciueritis non iudicabitis q tantum erraui: q: ego iui ad heremitoriuз sancti petri vt viderem amicũ meũ fratrem pelagiuз z cũ accessi audiui q erat mortu⁹ z ostenderunt mihi locum vbi iacebat sepultus. Et deĩde intraui ecclesiam z fudi orationeз z venit ad me p̃dictus monachus vbi iacebã dormiẽdo: dixitque mihi exurge amice: q: hora est. excitatus autem nihil patuit venire. z sic existẽs audiui vocem magnaз mihi dicẽtem de celo ſm intellectum meuз. Comes fernãde gũdisalui surge vade viam tuaз: quia die tertia vinces almanzor z omneз eius potestatem. reprehẽdit etiam me: quia tantũ tardabã. z q ille cui⁹ amore pugnabã adiuuaret me: z quia in heremitorio illo alia vice fui bene consultus sic q deuinceres almanzor. Ideo nũc iterũ iui vt haberem consiliuз cũ illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos oẽs ne ꝓpter defectum meum erraretis: quia necessariuз est vobis consiliuз dei z hominuз: q: ex quo almanzor tam magnũ exercitum cõgregauit multũ interest nobis vt taliter faciamus: q deũ habeam⁹ ꝓ nostra parte. Et ideo simus omnes boni milites: quia non possumus fugam accipere ex aliqua parte. Et lз velimus ire in aragoniaз

vel nauarraz vel ad omnes alios vicinos nostros oib⁹ sumus odio si. ꝛ si peccatis nostris exigētib⁹ victi fuerimus omnes vindicabū tur de nobis: ꝛ erim⁹ captiui ꝛ mi seri filijq̄ nostri capientura sarra cenis. Qui aūt iacet captiuus pri uaē omni bono ꝛ vellet plus mor tez q̄ vitā cuz videt sua heredita ri ab inimicis suis: q̄ vobis dico omnia bene itelligitis. ꝛ si ꝓpter peccata nūc sumus victi nūq̄ no stra recuperabimus. Dico aūt vo bis ex parte mea q̄ cogito facere ꝙ licet ipsi vellēt me accipere ad vitā scitote ꝙ citius occiderē me ipsum q̄ me tradā captiuitati. et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos q̄d quicūq̄ fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis ꝙ sit proditor: ꝛ cū mortuus fuerit ꝙ sit cū iuda in inferno i ppetuū. Cū autem castellani audiuerit q̄ dixit predictus comes placuit eis omnino: ꝛ oēs inierūt fedus inter se ꝙ ante se exponerēt morti q̄ se tradere captiuitati. Altera ergo die de mane ꝑ cepit ꝑdict⁹ comes ꝙ omnes armarenē: vt darent bel lum saracenis. ꝛ ordinauit acies suas sicut ei preceptū fuerat in ec clesia sancti Petri: mādauitq̄ do nogustio gundisalui de salas ꝛ fi lijs suis: ac duob⁹ consobrinis co mitis ꝙ irēt in prima acie: in qua fuerūt ducēti milites. deditq̄ eis sex millia peditum de mōtan͛is q̄ oēs erāt homines veloces ꝛ va lentes. In secūda acie posuit pro duce donuz lupum de viscaya cū illis de terminamya ꝛ de birnana ꝛ de castella veteri de castro ꝛ de astutijs fuerūt. fueruntq̄ in sum ma ducent i milites: ꝛ sex milia pe ditum. comes vero fernandus gū disalui fuit in tertia acie ꝛ cuz eo Rodericus de conia ꝛ numos de cama ꝛ belas: qui quos ipa die co mes fecerat milites viginti etiaz scutiferi sui quos etiaz eadem die fecerat milites. summa oīum isti⁹ aciei fuit quinquaginta militū ꝛ trium milium peditum: ꝑcepitq̄ omnibus ꝑdictus comes ꝙ si pri ma die non possent vincere sarra cenos cum audierint buccinā suā ꝙ retraherēt se a prelio: ꝛ omnes congregarentur sub vexillo suo. Postq̄ ergo oīa sic ordinauit ve nerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quēdam serpentez veni re sanguine cruētatū: ꝛ quasi vul neratum emittētem tam fortes si billos. ꝙ null⁹ fuit ibi tā audax quin timeret ꝛ tā magnos ignes emittebat per os ꝙ oēs de exerci tu se videbāt adinuicē. Cum aūt hec viderēt excitauerūt comitē q̄ iam dormiebat: sꝫ tū cum ipse sur rexit i serpēs ille trāsierat. Atten dens aūt predictus comes popu lum suū pauore ꝑcussum: quia ex illa visione conceperant ꝙ erant vincendi a saracenis. Precepit ꝙ omnes congregarētur ad eum. Di xitq̄ eis. Amici isti saraceni sunt incantatores ꝛ nigromantici: et suis inuocationib⁹ vocant dyabo lum qui pro eis facit multa pauo rosa. Aliquis autem saracenus q̄ ista scit facere fecit illam visionez

per aera apparere: vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligētes bene debetis scire: q̄ dyabolus nihil vobis facere potest: q2 bene noscitis q̄d dominꝰ noster iesus xp̄s potestatez eis abstulit. cōmēdemus nos ergo deo qui omnia fecit: q2 ipse potētissimus est dādi z tollēdi quicquid voluerit. z nihil ꝑpter talia signa demꝰ. Eat ergo q̄sq3 in hospitiū suum: z de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuuabit eñ nos deꝰ pater sua pietate z de h̄ sitis certissimi q̄ vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt z in gallicantu surrexerūt omnes z audiuerunt missam suā. orauerūt: ac de peccatis suis contriti z confessi fuerunt: z rogauerunt deum: q̄ adiuuaret eos cōtra sarracenos. Post hec equitauerūt omnes bene armati omnibus armis suis z cū venit aurora parauerunt acies suas. sicut eis mādauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas: z commissuz est bellum magnum: mortuiq3 sunt multi ex vtraq3 parte. occiditq3 predictꝰ comes quēdam regem affrice sarracenuz: z impletus est campus corporibus mortuorum. tam ex xp̄ianis: q̄3 ex saracenis. nec alteri partium cōcessa est victoria eodē die. Uerūtamē expulerūt xp̄iani saracenos a tentorijs suis: z māserūt ipsi illa nocte in eisdē: in quibꝰ inuenerūt oīa necessaria. steterūtq3 ꝑ totā noctē armati. Altera aūt die ordiate sūt acies ī cāpo ex vtraq3 parte z venerunt sarraceni cōtra xp̄ianos magnis vocibꝰ acclamātes intantū q̄ videbatur q̄ totus mūdus descēdebat in ꝓfundum xp̄iani similiter audita missa crescentes cōtra eos inceperūt ꝑliū z durauit per totam diē: nec tamē vna pars alterā partē vincere potuit. Fuerūt z in hoc secūdo bello etiā multi mortui ex vtraq3 parte z plurimi vulnerati z reuersi sunt xp̄iani superueniēte nocte in tentorijs suis ceci tristes z vulnerati. Et ꝑma vigilia noctis precepit comes ꝑdictus vocari oēs suos ad se dixitq3 eis. Amici rogo q̄ sitis fortes q̄ non lāgueatis ꝑpter angustias ꝑteritas. Dico eñ vobis in ṽitate: q̄ cras vsq3 horaz nonā habebitis maximū succursuz taliter q̄ vincetis belluz istius saraceni almansor. Si ergo vultis q̄ vincamus nos: simꝰ cras bono mane in campo oēs ante solis ortum z viriliter animo in eos irruētes: nō demꝰ eis spacium: quia scitote q̄ ꝑ vim dimittēt nobis campuz: z dico vobis q̄ euadere non poterunt: quin sint mortui vl' victi. ibimusq3 post eos z vīdicabimur de malis que nobis intulerūt. Sum eñ bene securus de nobis q̄ nō erimuꝰ victi Citius eñ nos ꝑmitteremꝰ mori q̄3 talia pati. Post verba comitis vnusquisq3 iuit in mansionē suam dormierunt z quieuerunt. Surgētes aūt bono mane sicut eis precceptum fuerat armauerūt se z saraceni similiter a cexterūt in campū vt bellarēt. Cōmissuz est ergo durissimū bellū inter vtrosq3 z xp̄ianis

ducebāt ante se signum crucis domini nostri iesu christi orantes toto corde vt deus iuuaret eos contra inimicos suos ⁊ tāgrādis erat sonus lancearum ⁊ ictus ensiū ac aliorum armorū ꝙ longissime audiebātur ⁊ licet multi xp̄ianorum īterissent de saracenis tn̄ nō erat numerus ītm̄ vt hēant ꝙ enarrāt viuentes. Et predictus comes vidit ꝙ altiores hoīes sue aciei erāt mortui ⁊ ꝙ alii erāt deordinati ⁊ tristes ⁊ ꝙ cito possent deuinci si non succurreretur. irruit in sarracenos viriliter animans suos ad victoriam sȝ tot fuerūt mortui de xp̄istianis ꝙ nō cogitabat iā amplius redire in castellā. Cū ergo esset in maxima pressura incepit mente orare deū manib⁹ pugnās ⁊ dicens. Domine ex quo nō possum hanc litē eradicare nolo liberare vitam meā licet possim quia intrabo talem locū prelij vbi occidar qꝛ si euaderē mortem postmodum morerer pre dolore vidēs castellam sub potestate saracenorū Et licet nos sumus magni peccatores cōtra nos nolite irasci ne velitis totā hāc terrā destruere eēt etiam magnū malū si perderetur terra tam honorabilis ⁊ taȝ bona O domine iesu xp̄e ⁊ quare nō implestis que mihi misistis nūciari ꝙ scilicet succurreretis ī hoc bello ⁊ si ego non defeci vobis quare vos deficitis mihi ⁊ quia sic est ꝙ vos non estis contentus de me in aliquā culpā ego cecidi. Recipite ergo hunc comitatum meū in vestra custodia alias totū destruere tur radicit⁹. Cū ergo comes p̄dictus talia inter se ⁊ deuȝ loqueretur querulose licet semp̄ pugnās viriliter audiuit vocem quādā de celo dicētem sibi fernāde scias ꝙ crescit tibi magnū adiutoriū magnus enī succursus accedit ad te Cū aūt predict⁹ comes eleuauit oculos suos in altū vt videret qs esset q̄ secū loquebat. Et ecce vidit apostolum iacobū stantē sup̄ se cū multitudine militū ⁊ militarib⁹ splendētib⁹ armis crucis signo insignitis secūdū ꝙ sibi videbatur qui omnes ibant potētissime percutere saracenos aciebus suis ordinatis. Quos cū viderūt saraceni timore magno percussi sunt nescientes quid facerēt: mirabant etiaȝ multū vnde venerāt ille gentes armate ⁊ insignite oēs vno signo. Dixitq; almāzor. Quid potuit hoc eē vl̄ vnde potuit euenire tāmagna potestas comiti fernando. Et cū xp̄iani qui iam erāt quasi victi viderūt apostolū iacobum iam fortificati sunt ⁊ resumptis viribus irruerunt in sarracenos ⁊ occiderūt multitudinē magnā eoꝝ. Alij vero terga sūt dare coacti fugientib⁹ ergo saracenis a cāpo secut⁹ est eos comes predictus duobus dieb⁹ ⁊ duab⁹ noctibus ⁊ occidit plures eoꝝ alios āt captiuauit. Quarta aūt die reuersus est cum gente sua ad locū p̄dicti belli de acinas ⁊ q̄sierūt christianos mortuos inter saracenos mortuos volebat eniȝ vnusquisq; ducere mortuū suum in locū suū. Sȝ nobilis comes dixit eis. nō ha

deo pro bono vt ponatis dolorem in oculis vestris qꜫ planctibus ꝛ lachrimis non poterimus aliquem eoꝝ ad vitã reducere. Accipite ergo consiliuꝫ meũ. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis ꝛ habereꝫ ego pro bono ꝙ sepelirentur ibi. Ego etiam promisi ꝙ corpus meuꝫ ibi sepeliet cum mortuꝰ fuero et pugnabo vt locum illũ diuitijs ꝛ honore cõpleam feceruntqꝫ oẽs iuxta consiliũ comitis ꝛ sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nũc locꝰ ille sanctꝰ. Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctꝰ monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisqꝫ in locum suum cuꝫ magnis diuitijs ꝛ honore.

Uincũt xp̄iani ꝛ angelus dn̄i pugnat pro milite missas audiẽte cum deuotione.

Sexagesimumquintum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit circa annum domini noningentesimumoctauum. Tũc mortuo supradicto rege saucio ꝛ nobili comite fernando gundisalui ꝛ regnante ramiro tertio filio predicti regis cum comes garsias fernandi filꝰ predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio quẽ ipe vi lucratꝰ fuerat a saracenis ibi existens habuit multa bella cum sarracenis sed vnũ signãter hic annotabo ꝑpter vnum singulare miraculum qđ ibi accidit. Dolentes enim saraceni de perdito castro quadam die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadũ qui dicitur elcastalal. Quod cũ predictꝰ comes sciuit exiuit ad eos cũ suis audita vna missa ꝛ cõmissuꝫ est durum bellũ inter vtrosqꝫ. miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernãdus cuotobinos remansit armatus genibus flexis ĩ eccl'ia ꝑdicti castri audiẽs alias missas que dicebãtur a mõachis quos ibi deduxerat comes a mõasterio sancti petri de arlãcha. habebat enim miles ille in consuetudine nõ exire ecclesiã quousqꝫ omnes misse essent finite. Angelꝰ autẽ domini eius figura in persona armis ꝛ equo assumptis apparuit in bello qui tã fortiter bellauit ibidem ꝙ nullus ei similis fuit. Nã iste occidit militẽ illum saracenũ qui ducebat vexillũ saracenorum propter quod factum eradicati ꝛ victi fuerunt saraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes ꝑ illo milite fernãdo cuotobinos qui tã viriliter se habuerat ꝛ non potens ipm reperire in campo miratus venit in castrum ꝛ iuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecũdia non ausus apparere quia non fuerat in bello ꝛ sic vocato ad se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui eq̃ omnia signa ictuũ que sibi in bello dederant saraceni sicut ipsi viderãt et intellexerũt oẽs ꝙ propter deuotionem quã ille miles habebat in auditiõe missarũ deꝰ miserat ãgelũ suũ i eiꝰ effigie vt suppleret vi

cem eius in campo tpe illo ꝛ dederunt omnes propter tam manifestum miraculum gratias deo ꝛ virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt xp̄iani percussis grauissima infirmitate saracenis.



Exagesimum sextum bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i noningētesimotricesimotertio. Tūc quidā rex saracenorū cuius nomē alidraxi cū multitudīe paganorū itrauit regnū portugalie ꝛ puenit destruendo quicquid inuenire poterat vsq̄ ad sanctuꝫ Jacobum. Sed propter honorem apostoli iacobi cū xp̄iani resistere nō possent bellauit deꝰ cōtra saracenos pcussit enim deus oēs saracenos quadaꝫ infirmitate grauissima sic q̄ꝺ oēs perierunt intantū q̄ꝺ non remaneret qui noua alijs nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirꝰ tertius ꝛ mortuꝰ est in ciuitate legionensi. regnauit. xxv. annis ꝛ successit ei in regno donus beriundo filius regis sauch cōsobrinus regis predicti ramiri.

¶ Vincunt christiani per regē beriundo ꝛ iteruꝫ a saracenis vincūtur eodem bello per almanzor.



Exagesimum septimum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i nonigentesimotricesimoquinto. Tunc almanzor vidēs discordiam magnaꝫ inter christianos congregauit exercitum suum magnum saracenorum ꝛ christianorum qui cum eo se defederauerant ꝛ intrauit terram christianorum. Incepitq̄ destruere prouincias legionis ꝛ castelle ꝛ nauarre christiani autem erant sic discordes q̄ nullus erat qui alteruꝫ vellet adiuuare ꝛ intantum processit illa vice q̄ a flumine dorij q̄ꝺ erat tunc signum diuisionis inter saracenos ꝛ christianos peruenit destruendo vsq̄ ad flumen q̄ꝺ dicit estolā ꝛ ibi fixit tentoria sua. Q̄ꝺ cum sciuit rex beriundo exiuit cōtra eum cuꝫ exercitu suo bellauitq̄ cum eo viriliter et mortui sunt plurimi saraceni. Peruenit rex beriundo bellās ꝛ occidens vsq̄ ad tentorium almanzor: Quod cū vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureuꝫ quod ferebat in capite secundum morem saracenorum in signum corone. Erat enim consuetudinis saracenorū reguꝫ mittere in terram predictum pileum in signum magni doloris ꝛ ire respectu suorum quia nō vincebant inimicos. Q̄ꝺ videntes saraceni resumptis viribus irruerūt viriliter in xp̄ianos i tātum q̄ secuti sunt eos vsq̄ ad portas ciuitatis legionensi. ꝛ post paucos dies cepissent ciuitatē nisi fuisset multitudo pluuiaꝝ hyemis ppter quā necessario hūit recedere almāzor ꝛ sic reuersus est i ciuitatē cordubensi. cū diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincunt saraceni ꝛ capitur ciuitas legionensi. per almanzor.



Exagesimũoctauum bellũ inter saracenos ꝛ christianos accidit ãno dñi nongentesimotricesimo sexto. Tunc supradictus almãzor venit cũ multitudie graui ꝛ obsedit predictã ciuitatē legionēs. ꝛ tãta fuit violẽta expugnatio vrbis ꝙ cõfregit murũ in duab9 partib9 scꝫ ex parte occidentis ꝛ ex parte meridiei Comes aũt galetie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tũc in lecto multum infirmus ꝛ cũ sciuit ꝙ murus erat ruptus i dupli ci parte fecit se armari omnibus armis ꝛ deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis confract9 quia ibi erat maior ꝑfsura ꝛ periculosior locus hoc autē ipse faciebat vt ibi occideretur anteꝗ̃ videret ꝯfractiõeꝫ ciuitatis. Ipse ergo iacẽs i lecto tribus diebus defendit locũ illuꝫ ruptũ ꝛ mortui sunt pl'es ex vtraꝗ pte sed finaliter occisus est ibi ꝛ statim capta fuit ciuitas. ꝛ ꝑcepit almanzor ꝙ frangerentur oẽs porte ciuitatis ꝛ ꝙ destruerentur turres que erãt ibi ex marmorib9 mirabiliter fabricate. Et cũ ꝑdictus almanzor destructa ciuitate voluit intrare monasteriuꝫ monachorũ sancti claudij extra muros vigẽs cũ calarib9 equũ suum non potuit ipsum mouere ab eodẽ loco sed equus ibi crepuit medi9 ꝓpter quod predictus almanzor destitit a destructione ꝑdicti monasterij ꝛ dedit ibi multa donaria fecundũ ꝙ in eodẽ conuẽtu presente illustrissimo rege currico q̃ nũc regnat a priore eiusdẽ audiui. Asserebatꝗ se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum ꝛ reuersus est almanzor cordubaꝫ cũ magnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincunt saraceni ꝛ occidũtur proditorie septẽ infantes de lara.



Exagesimum nonum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit circa predictũ tempus. Tunc quidam miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum saracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomõ mortj traderet septem fratres qui dicebant septeꝫ infantes de lara cũ eorum patre gundisaluo gustios qui erãt fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterãt i mũdo. Causa autẽ quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua ꝛ ipse se reputabãt recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis ꝓbis blãdis proditorie cum exercitu magno vsꝗ in campũ de almenara ꝛ ꝑmisit illos ifantes vt depredarent campum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeuntes subito apparuit multitudo innũerabilis saracenorũ veniẽs super eos ꝛ factũ est preliũ magnum sic ꝙ interfecerũt multos ex saracenis. sꝫ de christianis mortui sunt in illo certamine illi ducenti milis

tes sic q̄ nō remanserūt nisi septē infantes predicti. Et cū viderunt q̄ ibi nihil restabat nisi vincere vl' mori commendauerūt se deo ꝛ inuocauerunt apostolum Jacobū ꝛ irruerunt virili animo in saracenos interfecerūt plures ex eis sic q̄ nullus erat qui ante ausus eēt expectare eos sed tanta erat multitudo saracenorum q̄ pre lassitudine retraxerunt se ad quēdā collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. ꝛ cū ibi peruenissent inuenerūt q̄ vnus eorū deficiebat scilicet fernādus gundisalui q̄ in bello mortuus fuit: propter cuius mortem nimiū doluerunt. Existētes ergo ibi habuerunt verbū suū cum saracenis petentes treugas quousq̄ nunciarēt predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare ꝛ concesserunt eis. Miserūt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatē illius proditoris ꝛ factum est q̄ mille equites qui erāt cum predicto roderico belasquas mouerunt se vt venirent ꝛ succurrerent infantibus. Sed cū cognouit proditor ille qui erat eorū capitaneus verbis suis fallacib⁹ impediuit aduentū eorum non tamē sic potuit impedire quin tricēti illorū transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cū eis vidētes proditionē sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secundo in saracenos ꝛ factum est preliū asperrimum tale quale nūq̄ quis audiuit in tam paruo numero ꝛ tanta fuit cedes saracenorū q̄ anteq̄ aliquis eorū occideretur peremerūt vltra duo milia saracenorū. Sed finaliter bellādo intra multitudinem tā grauem mortui fuerūt illi tricenti milites ꝛ remāserunt soli p̄dicti sex infantes ꝛ tā fessi erant q̄ iam nō poterāt leuare brachia ensibus suis. Cum aūt viderunt eos ita fessos capitanei saracenorum scilicet viara ꝛ galue propter eorum strenuitates traxerūt eos a pressura belli ꝛ duxerūt eos ad tentoria sua ꝛ fecerunt q̄ deponerentur arma eorū: dederuntq̄ eis ad comedendū panem ꝛ bibendū vinū. Sed cū proditor ille rodericus belasquas hoc cognouit misit nūcios suos capitaneis illis dicēs q̄ ipi malefaciebāt ꝯcedētes vitā talibus hominibus sicut illis ꝛ q̄ de hoc posset eis malū euenire. ꝛ q̄ si sic facerent q̄ ipe non rediret amplius in castellam. s; iret ad almanzor ꝛ faceret q̄ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliqd̄ malū eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cū armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt saraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo ꝛ factum est prelium crudeli⁹ q̄ prius fuerat sic quod breui tempore occiderunt duo milia et.lx. ꝛ vltra saracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gūdisalui terribiliora ꝛ mirabiliora su-

per alios faciebat. sed tanta erat multitudo saracenorum quod nō potuerunt eos tolerare. et intantum fessi erāt quod nullo modo poterāt iā moueri nec equi eorū. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam cōfracte enses eorum m. Cum ergo saraceni viderūt quod non habebant arma occiderūt equos eorum et ceperunt eos: et expoliantes eos armis suis decapitauerūt eos vnū post alterū sicut nati fuerūt in oculis predicti pditoris roderici belasquas. Et cū puenerunt ad gundisaluū qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illū qui decapitauerat fratres suos pcussitque ipsum in gutture et mortuus est cepitque subito eius ensem et occidit cum eo vltra .xx. saracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce qd fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam saracena qui dictus fuit mudaica gūdisalui postmodum occidit illum et .xxx. milites eius cum eo et vxorē eius ignibus cremauit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt saraceni et comburitur ciuitas sancti iacobi ab almanzor et deducūtur campane ad mesquitam cordubensem pro lāpadibus in signum victorie.



Eptuagesimus ix. bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi nongentesimoquadragesimoquinto. Tūc almanzor congregauit exercitū magnū et intrauit prouinciam que dr portugalia destruxitque villas et castra loca et cum puenit ad mare pcurrit et destruxit terrā galletie et puenit vsque ad ciuitatē sancti Jacobi quā cōbussit. intrauitque sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt cōfringeret eius monumentū. Sed factus fuit quidā sonus terribilis circa eum quo territus fuit. Ueruntamē accepit cāpanas minores quas secum deduxit. in signū victorie quas posuit pro lampadibus i mesquita cordubeñ. vbi magno tēpore steterunt. Sed anteque almāzor recederet de terra illa percussus fuit ille cū exercitu suo a deo propter peccatū presumptionis et feditatum quas fecerat in ecclia sancti Jacobi quadā terribili et fetida infirmitate quam dicūt medici detiarea sic quod quasi omēs sui exercitus fuerūt ibi mortui et cōfusi et qui euaserūt postea mala morte scz subitanea finiuerunt. Et cū hoc sciuit rex bertrūdo misit plures gētes ad mōtana vbi se eleuauerāt saraceni remanētes et oēs ibi occisi sunt sic quod vnus ex eis nō remansit et almāzor reuersus fuit in terram suā cum paucis.

¶ Vincunt xpiani perēpta multitudine saracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.

Septuagesimũ pri-mum bellum inter sara cenos z christianos acci dit anno domini noningentesimo quadragesimoseptimo. Tũc qui-dam saracenus qui dicebatur ab demelique filius almanzor cõgre gauit exercitum suum: vt percur-reret z destrueret terram christia-norum. Qui perueniẽs vsq; ad ci uitatem legionẽ. destruit quecun q; reliquerat almanzor pater eius taz in muris q; in turrib⁹ vsq; ad pauimentum: vt non possent am-pli⁹ illud edificare christiani. Sz supradict⁹ comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra eũ cum multitudine militum z pedi tuz: qui fecit predictum saracenuz eleuari a pdicta ciuitate. secutusq; est eũ fugientem: z iterfecit plu res saracenos. sic q; ille saracen⁹ cuz magna pena z periculo reuer sus est in ciuitatem cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare p currere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincũt christiani mor tuo almanzor: ac peremptis innu merabilibus saracenis per regem berlundo.

Septuagesimũse-cundum bellum inter sa racenos z christianos ac cidit anno domini noningentesi-moquadragesimooctauo. Tũc su pradictus rex legionis donus be rmundo. videns mala que saraceni continuo iferebãt christianis scri-psit regi garsie nauarre z predicto comiti castelle garsie gundisalui z pp̄ter fidẽ z salutẽ patrie cõfe-derati sunt cõtra saracenos: z pro duxit exercitũ suũ magnũ. Rex p dict⁹ berñudo z lz infirmus esset fe cit se deduci i lecto cui cõiũct⁹ est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exerci tum suum. Omnes ergo predicti coniũcti sunt in quodam loco pro pe sctiam qui dicitur arabice ca-nantaasor: quod nostra lingua di cit arcamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxe-rat exercituz suum magnum: et in trans p castellam destruxit q̃cq̃d inuenire poterat. Cuz ergo perue nit ad eos habuit cum illis preliũ suũ magnum q̃d durauit per totã vnaz diez vsq; ad noctẽ. sic q; vna pars alteram deuincere non pote rat. mortui tamẽ sunt ex parte sa-racenoꝝ q̃si sine numero: z dimis-sum est bellum propter noctez su peruenientez: alias ibi fuisset ca-ptus vel mortuus almansor. Cuz ergo vidit pdict⁹ almansor destru ctionez gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei z fugit de nocte. cũq; peruenisset ad locuz qui dicitur bolgaccorax pre dolore z tristitia infirmat⁹ est: nec vltra amplius comedit z bibit et sic mortu⁹ est: sepultusq; est in me dina celi. Rex autez predictus cũ omnibus alijs christianis sequen ti die parauerũt acies suas ad bel landum cogitantes saracenos sta re in tẽtorijs suis. z cuz hora diei spectarent: z nullum saracenũ in

uenerũt accesserũt ad eorum ten‑
toria ⁊ expoliauerũt campũ. ¶Co
mes vero garchias fernandi secu
tus est saracenos qui tot ex eis in
terfecit ꝙ paucissimi remanserũt
viui: ⁊ reuersus est cũ multitudi
ne captiuorũ. Sic ergo ꝯuersus
ille almansor qui sepe ĩ bellis con
tra christianos fuerat victoriosus
miserabiliter illa die a xpianis fu
it victus ⁊ mortuus. Illa aũt die
quã almansor fuit vict⁹ ⁊ mortu⁹
fuit visus quidã homo sub figura
pastoris ĩ litore galda quenir. ¶Cla
mans ac magnũ planctũ faciẽs.
Dicebat enim primo in arabico: ⁊
deinde lingua castellana. Incanã
tarazor ꝑdidit almansor potesta‑
tem ⁊ fastũ suũ ac letitiã. ¶Cordu
besi. autẽ quando volebant ire ad
illũ hominẽ ⁊ ab eo querere quis
erat ⁊ cur plorabat eleuabatur an
te oculos eorum: ⁊ non videbant
eum. Iterum apparuit in alio lo
co dicẽs in lingua nostra en canã
tarazor perdio almãsor elãtabor.
¶Creditur ꝙ ille diabol⁹ in figura
hominis q̃ dolebat de destructio
ne saracenorũ propter mala que
inferebãt xpianis sub duce pessi‑
mo almansor. Sequẽti anno mor
tuus est feliciter predictus rex be
riundo: ⁊ sepultus est in ciuitate
legionesi. in ecclesia sancti ioãnis
baptiste regnauit. xxvij. annis. ¶Et
successit in regno rex alfonsus qui
tus filius eius: ⁊ incepit regnare
cum esset etatis quinqꝫ annorũ.
¶Hoc bello vincũt saraceni ⁊ ca
pitur ciuitas Abulesi. moriturqꝫ ĩ
carcerib⁹ comes Garsias fernãdi

Septuagesimũ ter
tiũ bellũ ĩter saracenos
⁊ christianos accidit ãno
domini noningentesimo quiqua‑
gesimo nono. ¶Et regnante in re‑
gno legionis alfonso quinto ꝓdi‑
cto. ¶Tunc propter discordiaꝫ ma‑
gnaꝫ inter predictum comitẽ gar
siam fernandi: ⁊ filium eius sanci
um saraceni congregauerũt exer
citum magnum: ⁊ venerunt vt ꝑ‑
currerent terram christianorũ ce
peruntqꝫ abulam que tunc popu‑
lata fuerat. ¶Deinde venerũt boro
mam: ⁊ sanctum Stephanum de
struxerunt. Destruxerũtqꝫ villam
⁊ per totaꝫ illam terram crudeli‑
ter occidebãt christianos. ¶Cũ au‑
teꝫ ꝓdictus comes sciuit amaraꝫ
destructionẽ non potuit sustinere
⁊ licet gẽtes sue essent diuise ĩter
se: ⁊ filiũ eius proposuit mori ꝓ
defensiõe patrie. ¶Venit ergo viri
liter contra saracenos bellauitqꝫ
cum eis animose. sed deo permit‑
tente victus fuit in bello ⁊ capt⁹
a saracenis: sꝫ paucis elapsis die
bus mortuus est in carceribus de
vulneribus que receperat ĩ bello
⁊ successit in comitatu castelle ꝓ‑
dictus filius ei⁹ sancius qui post
modũ optime defendit terram su
am ⁊ lucrat⁹ est penãfial: ⁊ sepul
nedaꝫ maderuelum moteion ⁊ re
cuperauit gormactum ⁊ sanctum
Stephanum ⁊ ozomaꝫ que perdi
ta fuerant cũ eius pater esset in
carcere. Iste fuit primus qui de‑
dit libertatem militibus castella
nis ꝙ non contribuerent nec irẽt

in exercitū nisi dñs daret eis soli-
duʒ suū quia ante cōtribuebant ꝛ
ibant in exercitu sine solidata.

¶Bello.lxxiiij.vincūt xp̄iani per
regem alfonsum quintū ꝛ vidica-
tur mors comitis Garsie fernādi.



Eptuagesimuʒ quartum bellum iter saracenos ꝛ christia-nos accidit anno domini nongētesimo septuagesimo tertio. Tunc predictus rex Alfonsus quintus et comes castelle sancius non potētes sufferre iniuriam quā fecerant saraceni in occisiōe comitis Garsie fernandi congregauerūt exercitū magnū vna cuʒ adiutorio nauarrorum ꝑpter fedus qđ interat pater regis alfonsi cum eis ꝛ peruenit ad regnum toleti comburēs ꝛ destruēs quicquid inuenire poterat. Et pertransiēs inde peruenit vsqꝫ ad ciuitatē cordubeñ. depredādo ꝛ destruendo gladio ꝛ igne quicquid īuenire poterat. Quod videntes saraceni vt eos dimitteret in pace dederūt ei magnū thezaurū ꝛ plurima dona. Similiter rex toleti ꝛ cordubeñ. ꝛ reuersi sūt in terraʒ suā vindicata morte predicti comit ꝛ cū magnis diuitijs ꝛ honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros ꝛ turres ciuitatis Legioneñ. q̄ destruxerat almāsor ꝛ filius eius. regnauitqꝫ.xxvij.annis ꝛ mortuus est in portugalia. Cōgregauerat eñ exercituʒ suū magnum ex desiderio seruiēdi xp̄o. ꝛ iuerat in predictaʒ terram: vt caperet villā illaʒ que dicitur viseo que tunc erat saracenorum. ꝛ cum die quadā in armis respiceret hincinde murum vt videret portaʒ debilliorē ad conquirendū percussus fuit sagita ī spatulis ꝛ sentiens se vulneratuʒ ad morteʒ facto testamēto ꝛ ꝑceptis sacramētis feliciter migrauit ad dominum: ꝛ sepultus est in ciuitate legioneñ. apud patrē suū supradictum. Regnauitqꝫ pro eo filius eius donus berumdo tertius.

¶Vincunt xp̄iani ꝛ liberaē Pampilona a manibus saracenorum.



Eptuagesimūquintum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit circa idem tempus. Tunc eniʒ tempore hiemis venerunt saraceni in multitudine graui: vt caperent ꝛ frangerēt ciuitatem pampilone. Rex aūt sancius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur derontes valles: ꝛ cū sciuit doluit vehemēter: ꝛ collecto exercitu suo disposuit se magno periculo ꝑpter niues magnas q̄ erant in partibus illis. Et cum vidit ꝙ aliter transire nō poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotulartum pro se ꝛ pro omni gente sua: ꝛ sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cū magna pena ꝛ propterea dictus fuit postmodū rex sanciꝰ abarca. Cū ergo fuit mane apparuit subito irruens sup saracenos qui obsesiaʒ tenebāt ciuitateʒ: ꝛ tot interfecit ex eis ꝙ vix remāsit qui posset re-

nunciare in partibus suis que acciderant ibidē. Iste rex ambulās cu3 suis abarcis fecit multa bella cum saracenis: ꝛ cōquisiuit mlta loca in celtiberia ꝛ in carpētania que vsq3 in hodiernum diē dicuntur donisanctij abarca. Regnauit xxv. ānis: ꝛ successit ei in regno nauarre filius ei⁹ donus garsias tremerosus sic dictus: quia cū ingrediebatur bella: tremebat valde in principio. licet post ingressu3 esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pat. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dict⁹ sancius maior. Hic duxit in vxorē dominā elnira3 filiā comitis sancij castelle ex qua habuit duos filios quorū vn⁹ fuit dictus domus garsias ꝛ alius donus fernand⁹. Quoru3 pater nō remanēte prole infantis garsie filij comitis sancij castelle cepit comitatū castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernādus filius ei⁹ qui duxerit in vxorē dominā sanciam sororem regis legionis doni beriundi de quo supradictū est de ei⁹ cōsensu in ei⁹ nuptijs dictus est rex castelle. Rex autē p̄dictus donus beriundo regnauit in regno legionis decem annis: ꝛ mortuus est in quodā bello qd̄ accidit sibi cū predicto rege fernando ꝛ fratre eius rege garsia nauarre qd̄ bellū fuit celebratum prope Cariorē in quoda3 loco qui dicit̄ nantada in valle tamaron: sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie: ꝛ sepult⁹ est in ciuitate legioneñ. cum vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernādus collecto exercitu suo iuit legionē ꝛ obsedit eā: ꝛ finaliter receptus est in rege3 legionis: quia ei pertinebat. ꝛ sic coniuncta sunt ista duo regna. ꝛ ipse dict⁹ rex castelle ꝛ legionis: ꝛ vocat⁹ fuit rex fernandus magnus.

¶ Vincūt xp̄iani ꝛ capiunt̄ quinq3 reges saracenorum per rodericū.



Eptuagesimū sextum in bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. xvj. Regnante in regno castelle ꝛ legionis supradicto rege fernando magno. Tunc excitauit deus quēdam virum sibi dilectum ꝛ armis strenuum dictum rodericum devivar. Iste fuit fili⁹ cuiusdam nobilis militis qui dicebatur Numus laynes quē genuit ex vxore sua legitima terasia. Numēs filia comitis Numi aluaros de maya. l3 alii qui alia asserant: tamen hec est rei veritas: sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cū ergo ingrederētur eo tēpore quinq3 reges saracenorum: vt pcurrerent castellam transierūt super ciuitatē burgeñ. ad montes doca: ꝛ percurrerūt ville foratū ꝛ sanctu3 dominicū delacalsada ꝛ lucromū ꝛ nayarā totamq3 illam terrā ꝛ extrahebat magnā prisam captiuorum bestiarū gregum ꝛ armētorū Dum ergo ipsi irent cu3 tāgrandi preda: predictus rodericus cōuocauit totam illa3 terram: ꝛ dedit illis saltū in montibus doca. bel-

lauitque cum eis et deuicit eos. cepit que predictos quinque reges viuos: et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus: et cum tota preda venit ad matrē suam et diuisit spolia nobilibus et oībus aliis qui fuerunt cū eo in bello: et facta est letitia magna ac laudauit deū propter victoriam et mercedē quā sibi fecerat. Dixitque non habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terrā suam. Soluit ergo illos quinque reges saracenos et precepit quod abirent. sed et ipsi regratiati sunt propter tantū beneficium venientesque in terram suā, benedicebant ei: et miserūt ei parias cognoscētes se volūtarie suos eē vasallos. Hic rodericus peregrinās in sanctum iacobum recepit beatum Lazarū sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quē inuenit iacētem in luto ī via horrētibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret roderic⁹ insufflauit ille lepros⁹ flatu magno per spatulas roderici sic: quod flatus ille puenit vsque ad pectus: et euigilās nō inuenit leprosum illū apud se: nec amplius eum videre potuit licet a lecto surgeret: et eum diligēter quereret. Reuersus ergo ad lectum: et luminaribus incēsis cum diligēter cogitaret in his que sibi illi leproso acciderant post paululum. Ecce apparuit vir quidam albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tūc respōdit et dixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate et odore venis? Tunc ille respōdet. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti et cui multa bona fecisti sub specie graui ex dei amore. et propter honorem et bonum quod mihi fecisti: cōcedit tibi deus vnū magnū donū quod cum flatus ille quē sensisti tibi euenerit. scias pro certo quod omnia que inceperis in bellis vel alias omnia feliciter cōsummabis. Tuus honor crescet de die in diem: et erit timor tuus sup saracenos et xp̄ianos: sed et inimici tui tibi nūque nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunque eris victus: sed semper victor existēs: quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonū. et sic disparuit. Ille autē surgēs a lecto genibus flexis in terra: fudit oratione suam ad deū gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suā intrauit in campo cum Martino gundisalui: defecit et occidit eum propter quod lucratus est ciuitatē calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio sup eadem inter predictum fernandum regem et regem ramirū arragoni cuius esset et facta est concordia inter eos: quod illi duo milites pugnarēt et parti victoris ciuitas concederet.

¶ Hoc bello vincūt xp̄iani et occidit alymaymon rex saracenorum.


Septuagesimūseptimum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit āno dn̄i millesimo decinono

Tūc rex garsias nauarre ꝛ rex saracenoꝝ Alymaymon ꝯgregauerūt exercitus magnos: ꝛ in loco q̄ dicitur recurna seta factum est prelium magnū ꝛ mortuis plurimis saracenis victus est rex alymaymon: ꝛ mortuus in bello a ꝑdicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericū de viuar peremptis plurimis saracenis.

Eptuagesimum octauum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno dñi Millesimo. xxvij. Tunc cum supradictus rex fernādus magnus eēt in galechia venerunt saraceni cū exercitu magno vt conquirerēt excrematurā. gentes vero illius terre miserūt veloces nūcios ꝑdicto roderico viuar vt eis succurreret: qđ cū audiuit non detinuit se: sed misit statim ꝑ parētibus ꝛ amicis suis: et venit cōtra predictos saracenos qui deducebāt predā magnā captiuoꝝ gregū ꝛ armentoꝝ. ꝛ inuenit eos inter achensiā ꝛ sanctū stephanū de gormatio. Irruit ergo in eos viriliter animo: ꝛ commissum est bellū cāpale asperrimū: vbi plurimi ceciderunt saraceni. Deuicitq꜠ saracenos: ꝛ secutus est fugiētes ꝑ septem leucas occidendo ꝛ vulnerādo eos: ꝛ reuersus est honorifice cū tota preda quā ducebāt saraceni: ꝛ tot fuerūt spolia cāpi in eo ꝙ valuit. quinta pars fuit ducētoꝝ equoꝝ. ꝛ valor centū miliū marcarū argētei: q̄ oīa diuisit sine cupiditate bellatorib⁹ suis: ꝛ reuersus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani ꝑ regem fernandum magnum ꝛ capitur viseum.

Eptuagesimū nonū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos. accidit anno dñi. M. xxxiij. Tunc predictus rex fernādus magnus cōgregauit exercitū suū magnū: ꝛ iuit ꝯtra saracenos portugalie ꝛ meridie et badayus: q꜠ oīa hec tūc possidebāt saraceni: et cepit viribus ceam ꝛ guneā q̄ sunt in portugalia: et plura alia castra q̄ erāt circūcirca. ꝛ lꝫ in illis remanerēt saraceni ꝑ vasallis suis. fortalicia tñ semꝑ permanserūt in regis potestate. ꝛ obsedit viseū vbi mortu⁹ fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta. de quo supradictū est: ꝛ in tanta pressura tenuit eam obsessam ꝙ cepit eā: ꝛ cepit illum saracenū qui interfecerat sagitta regē alfonsum. Extraxitq꜠ oculos eius ꝛ prescidit etiā ei⁹ manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strennuissimus miles.

¶ Vincunt xp̄iani: ꝛ capitur lamegum ꝛ plura alia loca per fernandum magnum.

Octuagesimum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos. accidit anno dñi Millesimo. xxxiiij. Tunc supradict⁹ rex fernād⁹ magn⁹. cōgregato exercitu suo iuit suꝑ lamegū

z licet ciuitas esset fortissima. sta=
tim tñ obsedit eã: z tot igenia ac=
castra lignea posuit circunquaqz z
taz fortissime cõquestauit eã ꝙ vi
armorũ cepit eam. in qua inuenit
multitudinẽ diuitiarũ: z cepit ca
ptiuos oẽs saracenos quos intus
inuenit: quorũ maiorẽ partez reti
nuit ꝓ edificatione ecclĩarũ que
ꝓstrate fuerant. z post hec iuit su=
per castrũ sancti martini. qđ iacet
super riuum de malua: z cepit euz
ac deinde obsedit terrasam z cepit
eam. Reuersusqz est in terram suã
cum diuitijs z honore.

¶ Isto bello vincũt christiani: et
post septem annos capitur conu=
bia p regẽ fernãdũ magnũ aperiẽ
te sancto Jacobo portas ciuitatis



Octuagesimũpri=
mũ bellũ inter saracenos
z xpianos. accidit anno
domini Millesimo. xxxv. Tũc pre
dictus rex fernandus magnus cõ
gregato exercitu suo voluit habe
re conubiã z cõsilio ꝑdicti roderi
ci de viuar peregrinat9 est in san=
ctum iacobũ. dixit enĩ sibi ꝙ deus
iuuaret eũ ad capiendũ illã z insu=
per ꝙ in reditu volebat ꝙ eũ face
ret militem: z qđ credebat se rece
pturũ militiã cõtra conubiã. Ac=
quieuit ergo illustris rex consilio
eius multas elemosynas ꝑ viam
distribuẽs: z mãsit ibidẽ in orone
trib9 dieb9. petẽs a deo adiuuari
in eo ꝙ desiderabat meritis apo=
stoli iacobi. Uenit ergo post hoc
cũ exercitu suo magno z obsedit
conubiã posuitqz ingenia z castra
lignea circunquaqz: sed villa erat
fortis z tã magna: ꝙ septẽ annis
stetit in ei9 obsidione: z ꝓpter tã=
tam dilationẽ tẽporis z inopiam
victualiũ iã volebãt xpiani dimit
tere obsidionẽ. sed monachi cuiusa=
dam monasterij qui vsqz i hodier
nũ diẽ dr̃ larmano viuẽtes de la=
bore manuũ suarũ. ex longo tpe fe
cerant magnã ꝓuisionẽ victualiũ
secrete. hẽbãt enĩ multitudinẽ tri
tici z ordei: milij z leguminũ. senti
entes ergo ꝙ rex volebat recedere
venerũt velociter ad regẽ: z dixe=
runt ei ꝙ nõ amoueret obsidionẽ
qz ipsi darent cibaria ex his q̃ lon
go tpe cõgregauerãt: z factuz est
sic. Nã dederũt sufficientiã exerci
tui quousqz saraceni deficiebãt fa
me fames ergo z pugna sine inter=
missione deduxerũt saracenos ad
hoc ꝙ venerũt: z ꝓcidentes añ re
gẽ fernandũ petierũt ꝓ mercede
solã vitã. z ꝙ darent ei villã z oĩa
bona q̃ habebãt. Pius ergo rex cõ
cessit eis vitã: z ipsi dederũt ei vil
lam quãdã die dñica hora tertia.
Sed interiz ꝙ ꝑdictus rex erat in
ꝑdicta obsidiõe. accidit ꝙ quidaz
eps grecie dict9 Astian9 peregri=
natus est i sanctũ iacobũ: z cũ eẽt
ibidẽ audiuit ab hoibus ciuitatis
ꝙ sanct9 iacobus apparebat sicut
miles i bellis xpianorũ succurrẽs
eis qđ verbuz displicuit sibi z di
xit nõ vocetis eũ militẽ: sed pisca
torẽ. Et cũ i hoc pertinaciter per=
mãeret placuit deo ꝙ eidẽ dormi
enti apparuit sanct9 iacobus por
tans in manibus quasdaz claues
z dixit ei hylari vultu tu teñes in

dersum q me dicũt militẽ xp̄iani ꝛ asseris q non sum miles. Ideo nũc veni ad te: vt hoc tibi ostẽdaꝫ nec ampli⁹ dubites d̄ militia mea quia suꝫ miles iesu xp̄i ꝛ adiutor christianoꝝ contra saracenos: ꝛ cũ hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in queꝫ apostolus ascẽdit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus admodũ militis: ꝛ dixit ei q volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriã iam septem annis eam obsidentẽ: ꝛ vt sis magis certus. dico tibi: q cũ his clauibus quas in manib⁹ teneo cras hora tertiarum aperiã ei portas ciuitatis conubre: ꝛ dabo eã regi fernãdo: quib⁹ dictis disparuit. euigilans ergo a somno predict⁹ ep̄s assyanus bono mane ꝯuocauit clericos: ꝛ omnes habitantes in ciuitate. dixitq; eis que viderat ꝛ audiuerat diem: ꝛ horam signatã apertionis conubre: ꝛ sicut dixit veridice sic repertũ est. Et tunc predict⁹ rex cepit predictam ciuitateꝫ: ꝛ fecit militẽ predictuꝫ rodericum de viuar i maiori mesquita conubre cingẽdo sibi ensem ꝛ dando ei pacem in ore: ꝛ fuit vocatus ruidas ꝛ reuersus est rex per sanctum iacobũ in terrã suam cum honore.

¶ Uincũt xp̄iani ꝛ capiunt ac destruũt pluria loca p regẽ fernãdũ magnũ ꝛ efficit tributari⁹ rex toleti



Octuagesimum secundum bellum inter saracenos ꝛ christianos. accidit ãno domini Millesimo. xliiij

Tunc predictus rex fernand⁹ magnus. congregato exercitu suo magno ad percurrendam terram saracenorum conquisiuit quedaꝫ castra. Unde plurima mala eueniebant xp̄ianis. s. gormatio vadũ regis aguileram barbygnam ribaꝫ sanctũ moraꝫ. ꝛ multas alias turres. Unde speculabant sarraceni ꝑpter quas xp̄iani erãt discooperti cũ intrabãt terrã illã quas oẽs destruxit. Destruxit ẽt plura alia fortalitia que erãt in valle de bargeterus: ꝛ i circuitu tirazone vsq; medinã celi. ꝛ exinde venit in cantabriam: ꝛ expulit inde saracenos posuitq; eã sub dominio suo ꝛ oĩa montana oieꝫ destruxit igne ꝛ ferro. Et exinde venit toletuꝫ ꝛ peremit plurimos saracenos: ꝛ captiuauit. destruxitq; salamancam. alcalam. oredaꝫ: ꝛ lucratus est plurima alia loca regni toleti ꝛ multitudinẽ diuitiaruꝫ que oĩa dimisit cũ militib⁹ suis. Et exinde venit sup gnadal ꝛ faiariam. ꝛ obsedit eã: nec requies dabatur habitantib⁹ in ea pre multitudie ingeniorum ꝛ machinarũ: quare illi saraceni habuerũt mittere nũcios suos ad regẽ toleti: vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaimõ mltitudinẽ auri ꝛ argẽti multosq; pannos preciosos misit regi fernãdo petẽs treugas vt venirẽt ad eũ secure. q ei cõcessum. Uenit ergo rex ille saracenus: ꝛ fact⁹ est vasallus regis fernandi. sic q quolibet anno dabit ei parias: ꝛ reuersus est rex fernandus in terrã suã cum magnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincunt xpiani per regē fernādū magnū: et efficitur tributari⁹ rex hyspaleñ: ac defert corpus bti Isidori in ciuitatē legionēsi.

Octuagesimumtertium belluz inter saracenos et christianos. accidit anno dñi Millesimo. l. Tunc predict⁹ rex fernandus magnus. congregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montē maiorem vbi plurima damna recipiebat conimbria et tā fortiter expugnauit eam machinis suis q̄ breui tēpore habuit eā. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar qui vadens vt obseruaret colligētes herbam tres lites saracenorū deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suū in algarbiū comburens et destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: et occidendo saracenos quousq̄ peruenit ad ciuitatē hyspaleñ. Et tūc benabamech almumcanus rex hyspaleñ. vidēs predā et magna dāna q̄ per suū regnum rex fernādus faciebat misit ei nūcios suos cū magnis diuitijs: et fact⁹ est ei⁹ vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autem fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallum et dona petiuitq̄ ab illo rege saraceno corpora sanctorū iuste et ruphine. Si volebat ei⁹ amorē habere. Respōdit rex saracen⁹: q̄ nesciebat vbi erāt illa corpora. Verūtamē q̄ si ipse sciret vel quicūq̄ alius q̄ sibi placebat: et non solum illud sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tūc reuersus est rex fernādus ī(n) moras cū magnis diuitijs et honore: et populauit eādem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: scz legionēsi. et astoriceñ. et comitēminiū ac duos diuites viros ad regē hyspaleñ. p honorabilibus illis corporib⁹ sanctarum iuste et ruphine. Qui cū puenerūt ad pdictā ciuitatem hyspaleñ. recepit eos ille rex saracenus cū honore: et exposita ābasiata rex habito suo consilio respōdit q̄ de corporibus illis nihil sciebāt. Verūtamē q̄ darent eis parias. Episcopi aūt illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus dieb⁹ et ieiunijs: quibus sic in oratione permanētibus apparuit sanctus Isidorus dicēs eis. Serui dei nō est volūtas dei: q̄ corpora beatissimarū virginū iuste et ruphine extrahātur ab hac ciuitate: q̄ hec ciuitas debet conqueri a xpianis. et vult q̄ hic maneāt p cōsolatione eo(rum). Sed deus habet p bono semper vestrā sanctitatē. et ppt honorē regis fernādi a q̄ recepit multa fuitia q̄ ducat(is) corp⁹ meū i ciuitatē legioneñ. et cū audiuerūt timuerūt timore magno. et steterūt p aliquā morā attoniti et muti ppt magnā claritatē et sētiētes mirabilem et nō assuetū odorē: et tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. et statim redierūt in seipsis: et interrogauerūt eum quis esset. Qui rñdit ego suz ille isidorus qui fuit archiepis

hyspalen. tūc facta gratiarū actione perierāt ab illo q eis ostēderet locū sepulture: et ostēdit eis dādo certa signa eis quō iacebat i sibilia veteri: et disparuit ab oculis eorū. Illi vero venerūt ad regē dicētes q volebant ei ostēdere: qd petebāt placuit regi: et venit cū militib⁹ suis ad locū signatū: et fodiētes p̄sente rege iuenit sepulchrū sancti confessoris. et aperientes sepulchrū exiuit odor mirabil' i modū aluusqui et balsami qui p̄fuit in salutē nō solū xp̄ianoꝝ: sꝫ etiā saracenoꝝ. et extracto corpe honorifice iuoluerūt ossa illa nobilib⁹ pannis: et rex ꝑpter miraculū qd viderat doluit de ꝯcesso: et voluit accipere illud si potuisset. Sꝫ cū hec cogitauit amplius corp⁹ illud videre nō potuit et motus est itellectus eius i aliud. sic q obliuiōi tradidit q̄ cogitauerat: et post hec mouerūt se ep̄i ac alij ābasiatores cū precioso illo corpore per viam suā plurimis miraculis choruscā do. et cū peruenerūt legionē et rex fernādus sciuit iuit ad eos cū solēni ꝓcessione. et cū magno honore posuit illud sanctū corp⁹ i quodā monasterio quod ipse fecerat i monumēto aureo sup altare maius. et extūc ecclesia illa vocata est sāctus Isidor⁹ quā dotauit lapidibus preciosis auro et argēto ac plurimis possessionibus. Est aūt monasteriū illō qd ego vidi canonicarū regulariū: vbi sūt sepulture multoꝝ reguꝫ: quoꝝ imagines tenent cruces in manib⁹ sinistris et in dextris enses euaginatos.

¶ Vincunt xp̄iani per regem fernandum magnum: et subiugatur celtiberia et carpētania ac liberat hyspania a subiectione imperatorum romanorum.



Octuagesimum quartum bellū inter saracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tūc enim p̄dictus rex fernandus magnus ad requisitionē regine domine saucie. vxoris sue congregauit exercitum suum magnum contra saracenos carpētanie et celtiberie q̄ sibi rebellauerāt dedit q ei p̄dicta regina d̄ suis thesauris magnas diuitias ꝓ stipēdijs militum. Cum ergo p̄dictus rex peruenit ad terras illas intātum cōfregit illas et tot saracenos occidit et captiuauit q per vim et cōtra eorum volūtatem reduxit terras illas ad pristinaꝫ seruitutē. et reuersus est in terraꝫ suam cū magnis diuitijs et honore dedit q regine i recompēsationē eoꝝ que sibi pro exercitu suo dederat omēs parias illorum saracenoꝝ. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex parte occeani maris i directū vsq mare cesarauguste qd est mare mediterraneū et ex flumine ybero vsq ad regnū morcie vocatur carpētanea. Iste rex fernandus liberauit regnū ne eēt subiectuꝫ imp̄atori: nec recognosceret supiorem in tēporalib⁹ et hec fuit causa quare fuit vocat⁹ magnus sicut plenius cōtinet in generali

hystoria hyspanie. Huic illustri regi beatus ysidorus reuelauit diez mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori z genib⁹ flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dñe iesu xpe cui⁹ est omnis potestas z omne regnũ quia tu es rex oium regnoꝝ. z rex omniũ gentiũ. domine reddo tibi nunc regnũ quod mihi dedisti sz peto p mercede q anima mea sit posita in luce cui⁹ nõ est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis z abstulit coronã quã tenebat i capite z posuit eam super altare z indutus est cilitio circa carnez. z iterũ fecit orationem ad deum z absolutus est ab episcopis de peccatis suis: z statim ibi recepit vltimam vnctionẽ: sparsitq cineres sup se z precepit se deduci in peregrinationẽ ad sanctã mariã d almasaz que est prope cabeson vbi nouem dieb⁹ stetit z appropinquãte morte fecit se deduci in cabeson et ordinato testamento suo diuisoq regno trib⁹ filijs scz Sancio alfonso z garsie: post penitentiã lachrimabilez triũ dierũ die quarto fuit dies sancti iohãnis baptiste hora sexta data benedictiõe filijs suis migrauit ad dominũ: sepultus est in eccl'ia sancti ysidori ciuitatis legioneñ. iuxta patrẽ suũ quem ipse deonã fecerat d duci. Regnauit viginti duobus annis. z sex mẽsib⁹ z successit ei i regno castelle Sancius filius ei⁹ primus Alfonsus in regno legionis z garsias in galecia z portugallia.

¶ Vincũt xpiani z efficitur tributarius rex cesaraugustan⁹ p regẽ saucium castelle z qño proditore p vellido dolpho occidit rex iste saucius secũdus rex castelle.

Octuagesimũquintũ bellũ inter saracenos z xpianos accidit anno dñi. Millesimosexingentesimo septuagesimo. Tunc predictus rex Sauci⁹ videns q rex fernãd⁹ pater suus pro honore fidei xpiane ɔquestauerat puĩcias portugalie z lucitanie hyspaleñ. corduben. toleti celtiberie z carpentanie sunt qs reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit sup ciuitatẽ cesaraugustanã z obsedit eam ac cũ ingenijs z machinis pluribus de die z nocte eã fortissime expugnabat pp ter qd post multa damna que receperũt saraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinẽ magnã auri z argẽti ac lapidũ p ciosoꝝ z fact⁹ est eius vasallus cũ tota terra sua z tributarius cũ oib⁹ ei⁹ sic q quolibet anno darent ei certũ quid z firmata hac pace. Reuersus ẽ rex sauci⁹ in terrã suam cũ diuitijs z honore. Iste rex sauci⁹ nõ fuit cõtentus de diuisione regnoꝝ quaz fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habẽdi oĩa regna. lz penã ɔditiõis posuisset pater cuicunq eoꝝ frãgenti dispositionẽ eius. Congregauit exercitũ magnũ. z iuit primo cõtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

portugalie z galecie z post plurima bella deuicit eum z captū carceribus mancipauit: Deinde bellauit contra regem alfonsum fratrem suum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atq; capto posuiteum etiaȝ in carceribus .licet precibus aliquorum fuerit solut⁹ cum conditione q̧ efficeretur monachus z sic factū est. quia in monasterio sancti facūdi accepit habitum monachalem sed non pmāsit qȝ dimisso habitu recessit z venit ad regem alymaymō toleti cū quo morat⁹ est honorifice vsq; ad mortē fratris sui regis sancij. Sicut ergo m āsit rex sancius rex castelle legionis z portugalie. ſȝ adhuc non contentus voluit capere Samorā quā dederat pater su⁹ sorori sue dn̄e vrrace. venit ergo sup candem ciuitateȝ z post plurima bella exiuit proditor quidaȝ de ciuitate q̄ dicebat vellido dulpho qui factus priuatus regis qȝ pmisit sibi dare modū quomodo ciuitas caperet. Rogauitq; regeȝ die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circū quaq; ciuitatem z q̧ ei ostenderet locuȝ ingressus. Cuȝ ergo iuissent z cuȝ rex locū vidisset descēdit ab equo circa flumē vt solatiaretur. tradiditq; venabulū quoddaȝ deauratum quod manu gestabat pdicto vellido dulpho: ipse vero secessit ad secreta nature que cū proditor ille ex aduerso cerneret inclinatū percussit regē per spatulas sic q̧ venabulum per pectora eius exiuit. subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic pdit orie moreretur. Jacet sepult⁹ in monasterio deonam. z successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu⁹ etiā fuit in vinculis vt plenius ista cōtinētur in generali hystoria hyspanie.

Uincūt xp̄iani per regē alfonsum sextum z ostendit cōfirmatio iuramēti in libertate.

Octuagesimumsextum bellum inter saracenos z xp̄ianos accidit anno domini millesimooctuagesimotertio. Tūc pdictus rex alfonsus sextus qui dictus fuit brano post mortem regis sancij fratris sui qui decesserat sine ple habuit omnia regna eius pacifice z in tāta pace z iustitia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter q̄dam federa z iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cū fuit in eius potestate scilicet nunq̄ eē di contra eum nec contra filium eius et adiuuandi euȝ contra quē cunq; contrarium cum audiret q̧ erat obsessus a rege cordubenſ. congregauit exercitum suum magnum et venit in eius succursum Cū ergo cognouit rex cordubē. q̧ rex alfonsus in multitudine graui veniret z esset in ellas timore magno pcussus fuit z tunc iteruȝ rex alfonsus firmauit federa predicta tenēs in potestate sua regē toleti in tentorio suo inuitatum z circundatum quingentis mili-

bus armorū sicut ⁊ ipse tenuerat eū in ciuitate toleti ne videretur iuramēta seruare que fecerat. Existens in alteri⁹ potestate sed libere ⁊ post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se cōtra terram regis cordubeñ. cremātes ⁊ destruentes villas loca ⁊ castra ac quecunqꝫ inuenire poterant: ⁊ reuersus est rex alfonsus in terrā suā cum diuitijs ⁊ honore.

¶ Vincūt xp̄iani ⁊ efficiuntur tributarij oēs saraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Octuagesimum septimum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit āno dn̄i Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus b[illegible]ano tertius rex castelle cōgregauit exercitū suū magnum ⁊ intrauit terram saracenorum comburens ⁊ destruēs quicquid inuenire potuit ⁊ tantum timorem incussit saracenis qđ omnes saraceni totius hyspanie facti fuerunt tributarij.

¶ Vincūt xp̄iani ⁊ imponitur nomen roderici de viuar Cid adruidas campeatore.

Octuagesimum octauum bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit anno dn̄i Millesimooctuagesimoquinto. Tūc predictus rex alfonsus sext⁹ terti⁹ rex castelle misit rodericū didaci qui a quinqꝫ regibus quos deuicerat vt supradictū est fuit cognominatus lingua arabica Cid: qđ idē est ꝙ dn̄s ad regē hyspaleñ. corđubeñ. ⁊ granate. Inter quos tūc magna versabat̄ discordia ⁊ inimicitia ⁊ multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regē granate cū potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret ꝯtra regem hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit ⁊ destruxit vsqꝫ ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cū cognouit predictus adruidas cōgregauit omnes saracenos ⁊ christianos quos tunc habere potuit ⁊ iuit virili animo cōtra eos. Sed dicentes cum milites qui erāt cum rege granate nunciauerūt ei ꝙ nō exirēt cōtra illos propter eū nec ꝑpter alios sibi similes. Quo audito cogitauit ꝙ nō esset ei honor si nō cōuinceret eos. venit ergo ꝯtra eos ⁊ bellauit cū eis in cāpo ⁊ durauit bellū ab hora tertia vsqꝫ ad sextā horā ⁊ ceciderunt multi ex ꝑte regis granate ac deuicit eos fugerūtqꝫ ꝑ vi[illegible] a cāpo saraceni ⁊ cepit in bello comitē garsiā ordoneū ⁊ alios milites q̇ iuuabāt saracenos tenuitqꝫ eos ī vinculis trib⁹ dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹ ⁊ dimisit eos ꝑcepit ꝙ victoria habita spoliari cāpū ⁊ reddidit ꝑdā quā portabat regi hyspaleñ. sic vt vnusq̄sqꝫ cognosceret q̄ sua erāt ⁊ reuers⁹ est ad regē alfōsū cū magnis diuitijs ⁊ honore. ⁊ cum parijs ꝑdicti

regis hyspalen. Et extunc saraceni z xpiani vocauerunt eũ adruidas campeator que omnia multũ placuerunt regi alfonso.

Uincunt christiani z capiuntur septem milia saracenorũ per cid campeatorem z quomodo per inuidiam expellitur a regno.



Octuagesimum nonum bellum inter saracenos z xpianos accidit post predictũ bellũ paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Cõgregauit exercitũ suũ magnũ z intrauit terrã saracenorũ in vuandalia vbi plurima damna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans cõgregati fuerunt ex aduerso plurimi saraceni z itrauerũt p regnũ castelle obsederuntq; gormatiũ z fecerũt in terra illa multa mala z dãna. Cid autẽ adruidas cãpeator qui remãserat infirm⁹ in recessu regis etiã conualescebat audito dãno quod saraceni faciebant ꝯgregauit oẽs gentes quas potuit z iuit cõtra terrã toleti z ꝑcurrit illã destruens quicq̃d inuenire poterat z deduxit secum preter alias diuitias septem milia saracenorũ inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellã cũ honore. Istud factũ seminariũ inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerũt modũ cũ rege alfonso ꝙ cũ cãpeator eẽt expulsus a regno z sic factũ est z cũ recederet nocte quadã cũ dormiret dictũ est ei i visione. vade audacter z noli timere semper tibi bene erit dum vixeris eris q; diues z honoratus z in suo recessu cepit vnũ castrum saracenorũ qd̃ iacet super henares z dicitur castreyũ gẽtes vero sue percurrerũt terrã illã vsq; guadalfalariã. Et ꝯgregatis omnib⁹ spoliis quinta pars deputata ipsi cũ fuit vendita saracenis precio triũ milium marcharum argenti.

Uincũt christiani z capiũt alcozar per Cid campeatorem.



Nonagesimũ bellum inter saracenos z xpianos accidit sequẽti die. Cũ eñ ꝑdictus Cid adruidas cãpeator iret in cõfinib⁹ regni bellauit cũ saracenis de alcozar z occidẽs plurimos eorũ cepit locũ illũ z quadã arte mirabili ibi inuenit plures diuitias z istud factũ magnũ intulit timorẽ saracenis oĩb⁹ terolis z calataiubis ꝑpter qd̃ scripserũt regi valencie abucar q̃ acciderãt dicẽtes ꝙ si nõ succurreret eis z etiã caperẽt terrã eorum.

Uincũt christiani fugatis z vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.



Nonagesimũ priũ bellũ inter saracenos z xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictũ bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas litteras z misit duos reges cum tribus millibus armatorum z cum omnibus aliis genti

bus illius frōtarie veneruntq̄ supra locum deacozar ꝛ obsederunt ibi ipsum Cid adruidas cāpeatorē cū militia sua tenuerūtq̄ ibi eū obsessum tribus ebdomadibus ꝛ abstulerunt ei aquam. gentes aūt quas secū habebat i numero erāt pauce quia solū erant quadringēti equites ꝛ tricenti pedites. Uidēs autem q̄ aquam perdiderāt die quadam parauerūt arma sua ꝛ armauerunt se secretissime ꝛ subito apertis ianuis exeūtes irruerūt viriliter in saracenos ex inspe rato. Sed ꝛ illi vidētes eos venire parauerunt se vt melius potuerunt ꝛ statim factum est prelīū magnum cecideruntq̄ plurimi saraceni. Sed ꝛ inter cetera strenuissima que ibi fecit Ipse cid quendā militē saracenū feriēs ense nudo diuisit in duas partes vt equū suū daret cuidā militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo ꝛ vnū regem illoꝝ duorū qui dicebatur feris percussit letaliter ꝓpter qđ dedit terga. Alius vero rex qui dicebat gnalue fuit etiā percussus in capite a martino antolmes milite strenuo propter qđ etiā dedit terga. Uidentes ergo saraceni q̄ reges fugiebāt ꝛ omnes ibi timore percussi relicto campo fugerūt ꝛ secuti sunt eos christiani occidētes ꝛ vulnerantes eos sine numero quousq̄ peruenerūt ad portas teroliꝫ ꝛ calambiꝫ quia rex feris fugit terolium ꝛ gnalue calatambiū ꝛ inde reuersus est cum bellatoribus suis ad locum vbi fuerat bellum ꝛ expoliauerunt campū vbi multas diuitias inuenerūt ꝛ iter cetera de equis saracenoꝝ postq̄ cōgregauerūt eos quia erāt sparsi inuenerūt quingētos ꝛ decē deferunt de equis christianoꝝ quindecim ꝛ intrauerunt castrū suum de alcozar cū magnis diuitijs leticia ꝛ honore. de equis veró quos habuit ꝓ parte sua ꝟtuosus Cid misit .xxx. cū sellis ꝛ frenis ꝛ singulis ensibus pendētibus ex arzonibus in donū regi alfonso castelle predicto vt haberet amorem eius q̄ irat⁹ erat ab eo vt supradictū ē.

¶ Uincūt xp̄iani ꝛ fugatur rex de me: ac comes cromani capitur ꝑ Cid campeatorē.



Nonagesimum secundum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini Millesimooctuagesimoctauo. Tunc p̄dictus Cid campeator cū esset eius timor super omnes saracenos cesar augustanos valentinos ꝛ super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad ꝯcurrendū terrā saracenoꝝ ꝛ peruenit vsq̄ ad locū qui dicitur huerta ꝛ vsq̄ ad montem aluanū spacio quinq̄ dierū ꝛ exiuit sonus eius inter omnes saracenos ꝛ christianos. propter quod comes remon berēgel barchinonen̄. qui in sua recommēdatione habebat illos saracenos cōiunct⁹ fuit benalphale regi denie. Qui magnis exercitibus congregatis secuti sunt p̄dictū Cid campeatorem cogitātes q̄ ab eorum manibus euadere non posset

ipse aũt tunc deducebat magnã predam. peruenerũt ergo ad eum nupmar de tonar nec pdictus comes remon voluit acceptare vba honestã ipsius Cid sibi nũciãtis q nihil ducebat de suo ꝛ q dimitteret eũ in pace. Uidens ergo virtuosus Cid eorum superbiã qui tollere volebant ea que ipse lucratus fuerat ab inimicis dei ꝛ legis nostre irruit in eos viriliter ꝛ ceciderunt multi ex pte aduersa. Alij vero quasi innũmeri fuerũt vulnerati ꝛ deuicit eos cepitq predictũ comitẽ vnum ꝛ lucratus est illa vice enseꝫ q̃ dicebatur colada. Sed post tertium diẽ virtuosus Cid liberauit comitem predictum ꝛ remisit eum ad partes suas cũ duobus militibus.

¶ Uincũt xpiani ꝛ fugatur iterũ rex denie per Cid cãpeatorem.



Nonagesimum tertium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo octuagesimonono. Tũc predictus benalfaie vna cum predicto comite remon venerunt cum multitudine graui ꝛ obsederunt castrũ de almenar regis cesar augustani qui erat valde cõfederatus ipsi Cid cãpeatori misit ergo rex cesaraugustanus pro Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaq est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos Cid qui nunquam victus fuerat et fugerunt a campo rex abenalfaie. ꝛ predictꝰ comes secutusq est eos per tres leucas occidẽs ꝛ vulnerans plurimos eorum ꝛ reuersus est cum multitudine captiuorum et cum magnis diuitijs et honore in ciuitatem cesaraugustanam: vbi honorifice ꝛ cũ magna letitia fuit receptus.

¶ Uincunt christiani et capitur castruꝫ de rudea per Cid campeatorem qui obtinuit priuilegia magna pro nobilibus et ciuibus castelle.



Nonagesimum quartuꝫ bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimononagesimo. Tũc predictus rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle venit in succursum cuiusdã vasalli sui saraceni cõtra vnum vuandalum qui se eleuauerat cũ castro de rueda qđ est ppe cesaraugustã. Saracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens q volebat dare castrum predicto regi alfonso ꝛ exiuit colloquẽdo cum rege: inuitauitq eum ad prandiũ intra castrum sed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo qr erat conuiuium proditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuiũ predictus infans ꝛ comes garsias q cum fuerunt intra castrum occisi

sunt lapidibus quod factũ nimis displicuit regi: ⁊ cogitando vituperium q̄d sibi fecerat ille saracenus misit p̄ Cid ruidas cãpeatore qui libẽter venit ad mandatuꝫ eius. ⁊ recepit eum rex honorifice. Narrauitq̄ sibi dãna q̄ receperat ab illo saraceno. Tũc pepercit ei ⁊ inuitauit eũ q̄ veniret secũ i castellã: sed noluit acq̄escere quousq̄ cõcessit sibi sequẽtia. s. q̄ cũ aliquis nobilis haberet exire de regno q̄ daret ei spaciũ. xxx. dieruꝫ. Secũdo q̄ nihil faceret cõtera aliquẽ nobilẽ: nec ciuẽ: nisi p̄rio eẽt exauditus sicut debet esse de iure. Tertio q̄ nihil faceret ꝯtra foros ⁊ priuilegia ad bonoꝫ vsus villarum ⁊ locoꝝ. Quarto q̄ nõ faceret impositiões inordinatas. Quito q̄ si ꝯtra hec faceret: q̄ ꝑpter hec tota terra posset rebellare ⁊ eleuari quousq̄ fieret emẽda per regeꝫ que oĩa rex cõcessit sibi ⁊ iterũ inuitauit eũ: q̄ secũ veniret: ꝫ ipse noluit quousq̄ vindicaret ipsum de illo saraceno ꝓditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: ⁊ reuersus est in castellam. Virtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: ⁊ in tanta pressura posuit euꝫ quousq̄ moriebãtur fame: nec poterant iam bellare p̄e fame: et volebant sibi dare castrum si saluaret vitaꝫ eoꝝum: sed ipse noluit vt vindicaret regeꝫ. cepit ergo viribus castrum: ⁊ captiuauit saracenum illum aliuofalas: ⁊ omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter aliuofalas proditore: ⁊ aliquib⁹ suis quos misit regi alfonso. Placuit ergo regi cum vidit presentẽ siue dominiũ ipsius Cid campeatoris: ⁊ fecit magnam iusticiam de isto proditore et socijs eius: ⁊ regratiatus ẽst ipsi Cid: q̄ vindicauerat eum.

Vincũt christiani ⁊ fugatur rex denie: ⁊ capitur rex aragonuꝫ per Cid campeatorem.



Nonagesimum quintum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit anno dñi Millesimo nonagesimo primo. Tunc predict⁹ Cid campeator congregatis militib⁹ suis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie: q̄ cuꝫ rex ille sciuit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus q̄ veniret ad adiuuandũ eũ cõtra Cid campeatorẽ qui etiam dolens: quia cuꝫ intrauerat terrã suaꝫ similiter congregauit exercituꝫ suum: ⁊ ambo reges venerunt super eũ qui erat edificãdo quoddam castruꝫ super modella quod dicobatur alcola. parauerunt ergo ibi acies suas: ⁊ commissuꝫ est durum bellum ⁊ ceciderunt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duob⁹ regibus: ⁊ fuit captus rex aragonie cum multis comitibus ⁊ militibus suis. Alij vero dederunt terga. ⁊ cum hac honorabili p̄da reuersus est cesaraugustam vbi cuꝫ magna letitia ⁊ honore: receptus

fuit a rege ꝛ filijs eius. Sed virtuosus Cid cōpatiēs regi petro ꝛ suis militibus: quia xpiani erāt soluit eos ꝛpermisit eos ire libere in terraꝫ suam. Et post hec venit Cid campeator in regnum cuꝫ diuitijs ꝛ honore qui recept⁹ fuit a rege alfonso honorifice deditqꝫ sibi multas villas ꝛ castra ac priuilegia ꝙ quēcunqꝫ locuꝫ caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario ꝛ successorum suorum.

¶ Uincunt christiani ꝛcapitur toletum ac plurima loca per regem alfonsum sextum.


Onagesimūsextū bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimononagesimoquinto Imperante henrico et sedente in cathedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus briano terti⁹ Rex castelle congregauit exercitum suū magnum: ꝛ venit super toletuꝫ. Erat enim iam solutus a iuramento qđ fecerat alymaymon regi toleti ꝑpter eius mortem ꝛ filij sui yseñ. Uenit ergo predictus rex ꝛ cogitauit quomodo capere posset ciuitatem illam taꝫ magnaꝫ ꝛtam fortem: ꝛ recordatus est verbi qđ audierat cum esset sub arbore i orto regis ꝑdicte ciuitatis quādo erat cū ꝑdicto rege alymaymon. Querebant enim inter se cōsiliarij predicti regis ipo presente rege quomodo possit capi ciuitas illa tāfortis: ꝛ respondit vnus illoꝝ ꝙ non poterat capi nisi septem annis esset obsessa: sic ꝙ nulla ꝓuisio posset intrare ꝛ tūc in octauo anno posset capi pre fame. Istud verbū audiuit rex alfonsus lꝫ ipsi cogitarēt ꝙ dormiebat. sic ergo cuꝫ venit ex hoc verbo abstulit eis paneꝫ ꝛ vinum ꝛ fruct⁹ per quatuor annos. ꝛ hoc vndiqꝫ per totam terrā ꝛ tenuit eam obsessam alijs quatuor annis ex quadruplici parte ciuitatis. ꝛ cuꝫ intra ciuitatem esset populus sine numero defecerūt eis iam victualia: ꝛ sub quibusdā pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mēsis maij. ꝛ capta ciuitate illa q̄ quondā fuerat honor ꝛ gloria gottorꝫ exiuit inde ꝛ percurrit omnes terras circūquaqꝫ ꝛ cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam alhanam argancaꝫ scalonam ozedam butragam atensiam ozaman berlāgam ꝛ medinaꝫ celi ꝛ plurima alia loca: ꝛreuersus est toletuꝫ vbi collocauit thronū suū ꝛ fecit ibi habitationeꝫ suam ꝛ facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria ꝛ fecit ꝙ eligeret archiepiscopus qui esset primas hyspaniaruꝫ ꝛ dotauit ecclesiam illā pluribus villis castris locis ꝛpossessiōibus honorifice sicut ꝛ nunc est: ꝛ in die consecrationis ecclesie obtulerūt rex ꝛ regina de thesauris suis ꝛposuerūt in illa ecclesia reliquiaꝝ multitudinem quas habebant ꝓpter quas venerandas ꝛ indulgētias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiscopatu certis temporibus anni.

¶ Vincunt christiani cruce signati transeuntes terram sanctam et capiuntur ciuitates ricia et laudicia



Nonagesimum septimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimononagesimoseptimo sedente in cathedra petri vrbano scdo predict⁹ papa ano dni millesimononagesimo sexto apud clarū montē aluernie in mēse nouembris cōsiliū celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus xpi et obprobriū nūciatur cōsilium et auxilium postulatur. Vñ occidētis populi innumerabilis multitudo duces: comites: et nobiles: ignobiles: diuites et pauperes episcopi: clerici: et religiosi. senes: pueri: et puelle. dolētes loca sancta pphanari a gētibus et thurcis ab appula puincia ligua occitana hyspania: Acquitania: britania: normania: Scocia: flādria: frācia: germania: lothorigia: borgūdia: lombardia. aliis puinciis regnis et terris nullo vnq̄ angariante: sz omnes pari fide et voto et deuotione iniurias xpi vlturas ire se parantes signo cruci signati pace firmissima vtq̄ terrarū composita de terris suis egredientes nullū in tāta multitudine regem habētes nisi xpm sepulchrū ipsius tāto tēpore sub seruitute redactum pponunt reddere libertati: et quanto quisq̄ pronior erat prius ad mundi militiā tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendaz. Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabāt. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerūt. Alij credere se simulātes post ad iudaismuz relabebant. Et si queratur quis incitauit pdictum vrbanum papā vt crucē predicaret: et quis tantaz multitudinē cōmouit. Respondetur q̄ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidā pauperi religioso viro gallico qui dicebat petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchruz vidēs loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. vidēs etiam venerabilem symonē ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: et pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemēter: et cepit anxius contristari et cogitare si cōmode posset afflictis subuenire. Cum aūt quadā nocte dominice resurrectiōis in ecclia lachrymis et orationibus dño supplicās pernoctaret longo vigiliarū labore fatigatus supra pauimētuz ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare domin⁹ aūt iesus xps apparuit ei i somnis iniungens ei legationē ad dominū papam. et ad principes occidentales p liberatiōe terre sancte: quaz legationē ipe fideliter adimpleuit veniēs ad predictuz papam et omnes alios principes xpianos cuz literis predicti patriarche et aliorum fidelium hierosolymis cōmorantiū. Sic ergo congregati sunt oēs supradicti cū petro heremita.

Erāt autē huius sancti exercitus eminentiores. Adamar⁹ podiesi. episcop⁹. Godefridus dux lotorin gie. eustacius z baldoni⁹ fratres eius. Robertus comes flandrien sis. Rodolphus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis franco rū. Stephanus comes blesensis Raymūdus comes tholose z san cti egidij destimūdus dux apulie. Robert⁹ comes normanie Anshel mus de aboldumōte. Raymūdus torene. fertur autē q̄ Cid ruidas cāpeator fuerat inuitat⁹ ab istis principibus pro isto passio faciendo ꝓpter eius magnā famā. Sed ipe occupatus cum rege Alfonso contra saracenos in expugnatiōe toleti z aliorū locorū vt infra dicet se ab illo cōuiuio facto excusauit exposita etiā sua sancta occupatiōe: z creduntur tunc transisse plusq̄ ducēta milia xp̄ianorū iter quos Gulfreri⁹ de turrib⁹ multos insultus hostibus īferēs atq̄ damna vna die rugitū leonis a serpēte circūligati audiuit qui socijs dissuadētibus accedēs audacter serpentē truncauit leonē liberando cuius rei leo memor eū dem seq̄tur vt leporari⁹: et q̄diu in illa terra fuit multa fecit ei cō moda in venationibus z bellis: z quēcunq̄ vidit domino aduersari subito ꝓsternebat nec dn̄o redeūte in naui positū derelinquere voluit: sed nautis nolētibus eum recipere vt pote animal crudele se cut⁹ est dn̄m suum natando p maria quousq̄ defecit. Anno ergo ꝓdicto scz Millesimo nonagesimo septimo. exercit⁹ dn̄i fines paganorum attigit: z factū est primum bellū magnū cū saracenis ad pontes fluminis pharphar nono kalē das martij: vbi multo saracenorū sanguine effuso victi sūt a xp̄ianis Et capte sūt ciuitates nicea z laodicia: z lz eēnt tāti in exercitu tāta fuit rerū oīm abundantia: vt aries vno denario. bos potantum nummis duodecim venderetur.

¶ Vincunt christiani z capiūt antiochia.

Nonagesimūocta uum bellū inter saracenos z xp̄ianos accidit an no ꝓdicto: scz Millesimo nonagesimoseptimo. Cū em̄ exercit⁹ dn̄i ꝓdicta obtinuisset loca: z i manu īperatoris Cōstantinopolitani reliquisset ꝓfect⁹ inde varijs trāscursis regionibus z prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mēse septembri ante ciuitatē antiochie. nam tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autē per mēses vero nouē in obsidiōe ciuitatis cōtinue laborarēt: z varijs tribulationibus essent oppressi: vz fame frigore yemalibus ymbribus et mētimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate cōmorantibus sibi illatis parum profecissent: nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimā ciuitatem ꝓualerent. Aspexit deus afflictionē populi et ꝑ quēdam fidelem christianū in ciuitate sub infidelū dominio com

morantem: qui de nocte per scalā dominum boamundum principē tarētinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi pro portas vi aperientes interfecto eius duce nomie Acciano cū aliis fere .xi. milibus quibusdā aliis vinculis mācipatis ciuitatem nobilē multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim z mediatricē diuino munere possederunt.

¶ Vincūt christiani z fugatur corboran⁹ cū exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberaretur z inuenitur lancea qua perforatū fuit latus christi in cruce.



Nonagesimum nonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimooctauo. Capta enim antiochia: vt predictū est: mox superuenit Corroboranus magno cum exercitu paganorum: z christianos obsidēt tāta q₃ fame afflicti sunt vt vix se aliq ab humanis carnibus abstinerēt inedia ergo perurgente z fame intolerabili compellēte de necessitate facientes virtutem pauci cōtra multos ad preliū coacti sunt exire lācea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum q paulo ante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedēte exercitu christianorū innumeram infideliū multitudinē audacter ingrediēs: z brachio extento viriliter pugnans diuino ptectus adiutorio gloriose de hostibus obsidētibus triumphauit aliis gladio trucidatis: aliis terga vertētib⁹ equoꝝ velociū presidio fuga elapsis expoliauit: ergo campum exercitus dñi z tantū auri z argēti equorum z victualium copiā inuenerunt vt omnes cumulatu diuitiis z victualibus supra modum abundantes cū hymnis z laudibus ciuitatē ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hūc modū reperta. Apparuit ēm sanctus andreas cuidā rustico prouinciali dicēs: veni ostendam tibi lanceam christi. z rusticus isdē capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostēso presente raymūdo comite tholosano z capellano suo lanceam inuenit. Dubitātibus aūt plerisq₃: quidā bartholomeus nomie xpo sibi apparente certificatus ignem: l₃ pedum quem fieri iussit illesus trāsiuit cum lancea: z sic exercitus domini fiduciam habens in christo z lancea a tempore apostolorum in uisa intrepidus processit.

¶ Vincunt christiani cruce signati: z capit ciuitas sancta hierlm.



Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo nono. Tunc exercitus domini dominium ciuitatis antiochie boamūdo predicto concedentes ordinatis ecclesiis z clero ac patriarcha et stipendiis

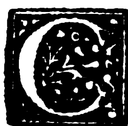
vnde sustētari possint: Siricios p ficiscentes marchiam z barrā multaqȝ castella regionis illius expugnant tanta fame afflicti: q corpora saracenorū fetentia edere compelluntur. z inde profectus exercitus dñi ad īteriora syrie larga dei manu refocillatus est: z tandem montana hierosolymorū conscendens ante sanctā ciuitatē puenit tentoria figēs z castra: fm militarem disciplinā collocans ex omni parte ipsam vrbem obsidione vallauit. Est aūt hierusalē ciuitas in montanis sita riuis fontibus z fluuiis carēs: excepto siloe vbi aqua sufficiēter habet. legitur q priusq̄ exercitus dñi hierusalē applicuisset: quedā colūba desup exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quaȝ reperte sunt litere: quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutē. generatio cantina venit gens contentiosa ꝯtra quā per te z p alios defendas tuam legem indica idē vrbibus aliis. erectis ergo petrariis: z aliis bellicis instrumentis: z scalis muro applicatis: multum laborātes parū in principio pfecerūt. quibusdā eñi ex nostris sagittarū imbre grauiter sauciatis. Aliis vero molariū immissione pemptis machinis ēt ligneis ex magna pte igne succensis ab his qui in ciuitate erāt maxime ledebant. Dum etiā in eadē obsidione p victus z etiā aque penuria laborarēt ex pdicto communi omnes quotidie nudis pedib⁹ orando: septem diebus circuierūt ciuitatē. Eadē die octauo q̄ fuit idus iunii feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succēsi z crucis signo muniti prompto animo p illo parati mori: qui pro ipo eodē die mortu⁹ est. Strēnui dñi pugiles scalas muris immittētes p sagittas: z spicula p lapides desuper veniētes z ingentia saxa per gladios z lāceas z ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalē a christianis capitur: z in porticu Salomonis paganos egredientes tot occiderūt vt in sanguine occisorum vsqȝ ad equorum genua equitarēt. sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capit: z libertati eoꝝ est reducta. que per annos circiter. ccc. sexaginta postq̄ secūda vice ab imperatore eraclio fuit capta ab immūdis saracenis fuerat possessa gratias referētes saluatori nostro domino iesu christo patriarcham latinum z tam clerū q̄ ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militem strennuum. z virum deo z hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt: qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari: nec coronā auream deportare: vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

¶ Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus saracenorum.



Entesimuz primum bellum inter saracenos z christianos accidit paucis elapsis dieb⁹ a captione sancte ciuitatis hierusalē. Tunc enim cum principes de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorum cuz centum milibus equitum. z. cccc. milibus peditū ad bellādos xpianos ascalonam venit: quibus exercitus domini in quo nō erant nisi quinqꝫ milia equitū. z quindecim milia peditum occurrēs deo pro eis pugnāte: z nube ab estu solis protegente saracenos solo impetu territos proiectis armis ꝛ eos in fugā cōuertit. z in hoc bello facto. vi. kal. augusti cesi sunt cētuz milia paganorum. In portu vero ascalone vsqꝫ ad duo milia suffocant: eorū vero qui in mari z iter spineta consumpti sunt: numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs z honore. z mansit ibidem supradictus godefridus electus in regez. Alij vero principes ad propria cuz honore sunt reuersi.

¶ Vincunt saraceni in hispania: z occiditur infans sancius alfonsi perditur concha z plurima alia loca. z destruuntur oīa balnea regni



Entesimum secundum belluz inter saracenos: z christianos. accidit supradicto anno domini Millesimononagesimonono. Tūc rex alfonsus sextus tertius rex castelle de quo dictum est supra cōsilio Aben. habet regis hyspalēsi. cui⁹ filiam caydam nomine ceperat in vxorem factam christianaz que vocata fuit maria: vt nihil esset ī hyspania: quod eis non subiugaret. misit in affricaz pro saracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores: z placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso. z misit ei militiam magnam illorum quibus prefecit capitaneum vnum Algnaselum suum maiorem: qui dicebatur haliabenaxa. Hunc predicti almorandes tūc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: z reuersi sunt in optatam partē: quia cōgregati sunt cū alijs saracenis z expugnauerunt regē hyspalensi. qui dederat filiam suam in vxorez occulte xpiano: z quia erat amic⁹ regis xpiani. Venerit ergo cōtra predictum regē z ipe occurrit eis non tam pparatus ad bellūz sicut poterat z debuerat: z occisus est ī bello. quo facto eleuatus in superbiā ille saracen⁹ qui se fecerat vocari myramamolim venit cuz sua multitudine graui cōtra terrā regis alfonsi. z obsedit hucles. Tūc aūt rex alfonsus predictus erat infirmus: z doluit vehemēter: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suū vnigenitum quē habuerat ex illa predicta cayda vxore sua xpiana qui dicebatur infans donus sanci⁹ alfonsi. z erat adhuc puer: z cū commisit comitē donū garsiam de cabrā

qui nutriret eũ ꝛ multos alios comites ꝛ nobiles cum exercitu magno: ꝛ venerũt ꝓpe villesium. Cũ ergo saraceni obsidẽtes viderũt xpianos dimiserũt obsidionẽ: ꝛ venerũt contra eos. ꝛ ordinatis aciebus cõmissũ est durũ bellũ: ꝛ permittẽte deo ac peccatis forte exigẽtibus victi fuerũt xpiani. ꝛ ibi vbi maior erat potestas christianorũ cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans aũt sentiẽs equũ suũ vulneratũ: dixit nutricio suo comiti. pater vulneratus est equ⁹ meus: ꝛ dixit comes. fili sitis firmus: q̃ si vos eritis vulneratus. ꝛ cecidit statim equus mortu⁹ cũ eo: quod cũ vidit predictus comes timens mortẽ infantis. descẽdit subito de equo suo ꝛ cooperuit infantẽ cũ scuto. ꝛ ibi defendens infantẽ plurimos saracenos cũ ense suo occidit: sed tanta fuit eorũ multitudo: ꝙ non potuit sustinere: quia absciderũt ei vnum pedẽ quodã ense. ꝛ quando vidit ꝙ nõ poterat se cõtinere dimisit se cadere super puerũ: vt moreretur prius ꝙ ipse. ꝛ ibi occiderũt comitẽ illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem ꝛ fugiebant cũ eo q̃ntum poterant cogitantes euadere mortẽ Sarraceni autẽ vidẽtes eos insecuti sunt eos: ꝛ q꞉ nõ poterãt tã cito fugere cũ puero sicut voluissẽt attinxerũt eos: ꝛ trãseuntes vltra eos occiderũt ibi infantẽ: ꝛ comites. ꝛ in memoriã illi⁹ victorie posuerunt saraceni nomen loco illi⁹ septẽ porci: sed postmodũ mutat⁹ est loc⁹ ille ꝛ vocatus est septem comites. Alii autẽ qui euaserunt venerũt toletũ ad regẽ: ꝛ fact⁹ est planctus magnus a rege pro filio suo. sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tũc fuit ꝑdita concha quã habuit cum vxore sua carda. habuerũt etiã saraceni tũc buete ꝛ buclesenz quesiuit rex alfonsus a sapiẽtib⁹: quare milites sui nõ poterãt tolerare bella sicut solebãt. Et rñsũ est ei qd erat: quia sepe intrabant balnea: ꝛ quia nimis vacabãt delitiis ꝛ extunc rex alfonsus fecit qd destruerẽtur omnia balnea regni sui et fecit milites laborare multis exercitibus.

¶ Vincunt christiani sub principe godefrido de bullion. ꝛ capiuntur plurime ciuitates.



Centesimumtertium bellum inter saracenos ꝛ xpianos. accidit anno domini Millesimocẽtesimo Tunc victoriosus princeps Godfridus de bullion expeditis aliis principibus collecto exercitu suo attendens qd ciuitatem sanctam non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare: ꝛ hostes vicinos a se longius propulsare: licet eẽnt paucissimi respectu circunstantiũ nationum: quia habebant ab oriẽte arabes moabitas ꝛ amonitas. a meridie vero ydumeos egyptios ꝛ philisteos ab occidente autẽ ciuitates maritimas per olomaydam siue accon ꝛ tiron ꝛ tripolim ꝛ oẽs alias vsq ad anthiochiam.

a septentrione vero tyberiadã ꝛ cesareã philippi et regionẽ decapoleos ꝛ damascum. in aluerũt tamẽ pro xp̃o animas suas morti exponere q̃ missa manu ad aratruꝫ retrospicere ꝛ negociũ imperfectuꝫ relinquere: non ergo cõfidẽtes in sua fortitudi͞e: nec ĩ multitudine sed in sola dei protectione spẽ habẽtes ꝛ salutifere crucis vexilluꝫ semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partiꝫ trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas ꝛ castra inexpugnabilia christo subiecerũt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppẽ in littore maris sitã Et ciuitatẽ ramata nobileꝫ populosam muro valido circundataꝫ ꝛ turribus excelsis in campestrib⁹ sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi militib⁹ quatuor ab accon distãtes et ciuitatem tyberiadem in galilea que est supra stagnuꝫ genezareth sita. Quib⁹ subiugatis reuersus est gloriosus princeps ĩ sanctã ciuitatẽ cũ letitia ꝛ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus: ꝛ elect⁹ est concorditer ꝛ in regẽ inūct⁹ Baldouinus frater eius miles strenuissimus q̃ postmodũ diuino fret⁹ auxilio regnũ suũ dilatauit. nã ipse expugnauit azur ꝛ cesareã philippi ꝛ accõ: q̃ alio noĩe dr̃ tolemaydaꝫ ciuitatẽ berid: ꝛ ciuitatẽ Sydõis ꝛ montẽ regalẽ: ꝛ plurima alia loca cepit: ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliĩs successorib⁹ multis bellis ꝛ multa effusiõe sanguinis dilatatũ fuit regnũ hierosolymitanũ in ciuitatibus villis ꝛ castris. sicut latissime narrat acconeñ. ep̃s in libro de reb⁹ ꝛ statu terre orientalium que ꝑpter breuitatem relinquo.

¶ Uincunt christiani ꝛ obsidetur ciuitas corduben̄. ac membratim diuidiẽ proditor saracenus qui regem hyspalen̄. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Centesimumquartum bellum inter saracenos ꝛ christianos, accidit paucis elapsis diebus post p̃dictum bellum: Tunc enim predictus rex alfonsus. vj. iij. rex castelle ex ira magna quam habebat cõtra saracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia damna que fecerãt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terraꝫ saracenorum directe contra illuꝫ saracenum qui se fecerat vocare myramamolim: qui tunc erat in ciuitate corduben̄. ꝛ obsedit eum ibi: qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi: nõ fuit ausus exire contra eum. Cum ergo sic esset obsessus: quidam saracenus nobilis: cuius nomen erat abdallar venit de nocte cum multitudine magnã sarracenorum: et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capientes celeriter arma sua bellauerunt cum eis ꝛ occiderunt maiorem parteꝫ

eorum ꝛ ea ptinuauerũt saracenum predictum abdallar qui ꝛ interfe cerat regem hyspaleñ. predictum patrem regine domine marie cay de. Ceperũt etiã plures alios cũ eo. Precepit ergo rex alfonsus: ꝙ duceretur saracenus ille ante eũ. ꝛ mandauit ꝙ duceretur ad locũ vbi possent eũ videre saraceni de ciuitate. ꝛ ꝙ cõsideraretur corpus mẽbratim in frusta. quia interfe cerat socrũ suũ: vt dictum est. Pre cepit etiam ꝙ ducerẽtur alij nobi les saraceni qui fuerant cũ eo: ꝛ ꝙ comburerẽtur viui i eodẽ loco qđ cum viderũt saraceni de ciui tate timore magno percussi firma uerunt pacem cũ eo ꝙ darẽt ei tri butum omniũ terrarum quas pos sidebãt circa mare: ꝛ miserũt mul tũ aurũ ꝛ argentũ ac multitudinẽ lapidũ preciosorum ac alia pluri ma dona. Et tunc rex alfonsus cõ tentus de his que fecerat in cursu illo: ꝛ quomodo confregerat ꝛ ho norauerat illum saracenum. Aliũ qui se vocauerat myramamoliz re uersus est in terram suam cũ ma gnis diuitijs ꝛ honore. ꝛ extũc p̃ dictus rex alfonsus tenuit regnũ suum in pace: ꝛ dederunt ei sarra ceni citra mare quolibet anno tri buta siue parias suas.

¶ Vincũt sarraceni sub nicha re ge marrochiorũ: ꝛ vulneratur rex alfonsus sextus.

CEntesimumquin tum bellum inter sarace nos ꝛ christianos. acci dit anno domini Millesimo cente simo primo. Tũc nicaph rex mar rochiorũ qui erat myramamolim ꝯgregato magno exercitu almora uidum trãsiuit mare cui congre gati sunt ꝛ vniti omnes saraceni vuandalie venit ergo sup regem hyspaleñ. ꝛ obsederũt ciuitatem atq̃ ceperunt eam ꝛ inuenerunt ibi illum proditorẽ qui se fecerat vocari myramamolim ꝛ prescidit caput eius: ꝛ exinde venerũt supra cordubam ꝛ ceperunt eam ꝛ factũ vnũ dominium saracenoꝝ citra ꝛ vltra mare quod prio nõ erat quo facto intrauit myramamolim cũ suo exercitu magno per terram re gis alfonsi: ꝛ peruenit vsq̃ ad ba dayos. Rex autem alfonsus pre dictus. tũc erat super cesaraugu stã ꝛ tenebat eam obsessam. Cum ergo sciuit ingressum predicti my ramamolim in terram suam eleua uit se ab obsidione ꝛ venit cũ exer citu suo. ꝛ cũ multitudine franco rum qui venerant in adiutorium eius: ꝛ commissum est bellum asperrimũ prope badayos. In quo daz loco qui dicitur arabice cella que et ligua castellana sathallias dicitur: ꝛ pmittẽte deo victi sunt christiani: ꝛ multi dederunt terga nemine persequente. Rex autẽ al fonsus sustinuit bellũ cũ illis qui secum remanserant vsq̃ ad noctẽ ꝛ tam viriliter bellabat rex ꝙ nul lus saracenus erat qui ausus eẽt ponere ante eũ. ꝛ mouet eos de lo co illo retraxitq̃ eos vsq̃ ad tẽto ria nicaph q̃ bene erat fortificata fossatis. et cum cogitaret fortissi me pugnans eos inde extrahere

Superuenit quidam nuncius qui dixit ei quod insidie quas posuerant saraceni venerunt ad depredandum tentoria sua quod cum audiuit dimisit bellare illos et reuersus est ad suos. et cum reuerteretur inuenit se cum illis qui depredabantur tentoria bellauitque cum eis sed fuit victus et perdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicem bellantes et illi pauci christiani qui remanserunt coniuncti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Saraceni similiter recesserunt ad terras suas et nicaph transiuit in affricam. Istud bellum fuit feria sexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Vincunt xpiani per regem alfonsum sextum destructa saracenorum terra.

Entesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo secundo. Tunc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum et intrauit terram saracenorum et peruenit vsque ad ciuitatem hyspalensem. destruens quicquid inuenire poterat et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valentie per Cid campeatorem.

Entesimumseptimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo centesimo tertio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeatorem multitudine christianorum obsedit ciuitatem valentie et tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tam christianorum quam sarracenorum: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame quod compulsi sunt saraceni comedere canes murilegos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum et tot moriebantur fame quod platee erant plene sepulchris et non erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem saraceni. Alij autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manibus christianorum sed cum comedebant statim moriebantur. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerentur fame et si aliquem ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum comburi vt timerent exire. Videntes autem maximam pressuram famis fecerunt conuenientiam suam firmatam cum predicto roderico didaci vt mitterent nuncios suos ad regem morsie et ad regem cesarauguste: qui si infra .xv. dies non succurrerent eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci et transiuit cum hac conditione quod nullus illorum nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit quod nauta cum quo transire debebant teneret eos quousque ipse iret ad eum. Fuit ergo sta

S

tiim z mandauit q inquireretur si plus ducebat quã .l. morobetinos z inuentũ est q portabãt multitudinem auri argenti z lapidum preciosorum z omnia cepit z diuisit cuilibet .l. morobetios sicut pacta tunc fuerat. Cũ ergo transiuit tps z non habuerunt succursuz predictorum reguz tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiũ z delicie saracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandẽ eleuato vexillo suo ante eaz cũ magna letitia z honore z precepit q poneref vexillum suuz in altiori turri fortalicii ciuitatis. Et ex illa die oĩa fortalicia que erãt dominiij ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate z p honore fidei catholice. omnes mesquite saracenorum facte sunt ecclesie z posuit ibi sedem episcopalem z redditus necessarios et facte sunt nouem parrochie. maior aũt eccl'ia dedicata est sctõ petro.

¶ Vincũt christiani fugato z vulnerato rege hyspalen. ac p emptis quasi. xxix. milibus saracenorum p Cid campeatorem.



Entesimũocta uum bellũ inter saracenos z xpianos accidit anno dñi millesimo centesimo quarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras saracenorum peruolaret inter ceteros rex hyspalenf. dolens vehementer congregauit exercitum suum magnum scilicet. xxx. milium hominuz armorũ z velocius quo potuit venit super ciuitatem valẽtie z obsedit eã. Virtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua z habuit bellum cũ eo circa ortum qui dicitur de villa noua z deuicit eum plurimis saracenis interfectis. Ipse vero rex hyspalenf. cum tribus vulneribus fugiens euasit et percussus est saracenos vsq atibaz: suffocatiq sunt in flumine quasi tria millia saracenorum z tanta fuit cedes eoruz q de. xxx. milibus qui venerant non euaserunt vltra mill e quingẽtos z reuersus est virtuosus Cid i locum vbi fuit bellum z expoliatis tentoriis tanta fuit multitudo diuitiaruz q pars que cecidit in sortem peditorum fuit quinq milliũ marcarum argenti z ingressi sunt ciuitatem nobilem valẽtie cũ magnis diuitiis z honore. Numerus aũt exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erãt nobiles genere z. iiij. milium peditum. z tũc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in purũ presentem z donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortez centum equos cum sellis z frenis mirabiliter adornatos z rogauit q mitteret sibi vxorem suaz dominam ximenã cum duab' filiisfuis q manebãt in sancto petro de cardenã. Rex autem illustris gaudẽter recepit donũ z honorifice misit sibi vxorẽ z filias quas postmodũ tradidit i vxores comitib' garriõis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas victi pp ter hoc ante predictuz regem

in cãpo ante garrionẽ tradite fuerunt postea per eundem regem in vxores infantibus nauarre ꝛ arragonie filijs regum sicut plenius continetur ĩ generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xp̃iani fugato ꝛ vulnerato omnes myramamolij ac ꝑemptis xl. ꝛ octo milibus ꝛ quingentis saracenis per Cid Campeatorem.

Centesimumnonũ bellum inter saracenos ꝛ xp̃ianos accidit anno domini Millesimocentesimoquinto. Tunc cũ predictus virtuosus Cid cum vxore sua ꝛ filiabus suis dña elmira ꝛ dña sole in pace ꝛ solacijs essent ĩ predicta ciuitate valentie ꝛ quidã nunciauit ipsi certitudinaliter quõ ymes myramamolim rex marrochiorum dolens de ꝑditione valentie cũ quinquaginta milibus armatorũ veniebat ad obsidendum predictã ciuitatẽ Quod cũ cognouit predict⁹ Cid ꝑcepit ꝙ omnia castra sui dominij ꝑpararent ꝛ ponerent in eis oĩa necessaria ad pugnã similiter ĩ ciuitate. Congregauitq̃ omnes gẽtes quas potuit habere tã de sarracenis q̃ de christianis ꝛ omnia hec facta sunt breuissimo tempore Uenit ergo multitudo ꝑdicta saracenorum ꝛ fixis tentorijs suis steterũt supra ciuitatem ꝛ tantus fuit eorũ tumultus cum suis atãboribus ꝛ vocibus ꝙ domĩa ximena cum filiabus suis que nunquã similia viderãt timuerunt valde. Sed virtuosus Cid dixit eis dña ximena ꝛ mee filie non timeatis. Ego enim cogito deuincere hos saracenos ꝛ cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice ꝛ ditissime maritabo et illos atemborẽs faciam venire ante vos buccinas vero ꝑ honore ecclesie faciam reseruari. Congregatis ergo bellatorib⁹ suis ad signũ campane exierunt in campum cũ insidijs ꝛ ordine virtuosissimi Cid campeatoris quos videntes saraceni ordinatis etiã suis aciebus cõmissum est durissimum bellũ sic ꝙ vndiq̃ videbanť exire eq̃ sine dñis suis. Et cũ saraceni essent multi tenebãt xp̃ianos iam in magna pressura. Et tũc virtuosus Cid animans milites suos clamauit dicens. de⁹ adiuua ꝛ beate Jacobe. ꝛ cũ dixisset exiuit aluarhanes q̃dã miles strenuus cum trecẽtis militibus ꝛ insidijs ꝛ percusserunt saracenos ex aduerso scꝫ ex parte maris Cogitãtes autẽ saraceni ꝙ erãt multe gẽtes timuerũt valde ꝛ inceperũt dare terga ꝛ secuti sunt fugientes occidẽdo ꝛ vulnerãdo vsq̃ ad q̃dã castrũ q̃d diciť torquera ꝑcusso ymes myramamolij ab ip̃o Cid ꝛ tanta fuit cedes saracenoꝝ q̃d de quinquaginta milib⁹ ꝑdictis non euaserũt vltra q̃ millequingẽti ꝛ reuersus est virtuosus Cid cũ militia ad locũ belli vbi inuenerunt spolia multa nimis ꝛ iter cetera inuẽtũ est vnũ tentoriũ illi⁹ miramamolim nobilius q̃ vnquã aliquis viderat ꝛ reuersus est in ciuitatẽ valentie brachijs vsq̃ ad cubi-

tus plenus sanguine ꝛ vulneribꝰ occisorum ꝛ cum magnis diuitijs ꝛ honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto ex quinta sua parte ducentos equos cū sellis ꝛ frenis pendentibꝰ singulis ensibꝰ ex singulis sellis eorū. misit etiā sibi in donum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

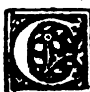
Uincūt christiani ꝛ fugatur bucar. rex marrochiorum vulneratꝰ cum alijs. xxx. regibus per Cid cāpeatorem.



Entesimumdecimum bellum inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini Millesimocētesimo sexto tūc rex bucar rex marrochiorum cū. xxx. regibus saracenorum subito apparuit spacio vnius leuce prope valentiam ꝛ factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. ꝛ ascēdit virtuosus Cid supra turrim altiorē fortalitij cum cōsiliaribus suis vt videret eorū exercitū. quē vidēs incepit ridere ostendēs magnū gaudium descēdens ergo de turri facto signo campane ꝯgregati sunt omnes sui bellatores. quibꝰ dixit virtuosus Cid quomodo volebat dare bellū regi bucar ꝛ illis. xxx. regibus ꝛ hilariato placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati: secundum modū suū. Eo tempore quo tempore saraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria saracenorū precepit vt irent lentis passibus ꝛ ipse ibat cum suo equo qui dicebat bauieca quos cum viderunt saraceni ordinauerūt subito acies suas ꝛ venerūt cōtra eos satis inordinati cū non cogitarent de aduētu ipsius Cid super eos. Cū ergo vidit eos inordinatos p̄dictꝰ Cid precepit vexillum suum celeriter ire cōtra eos ꝛ factum est prelium magnum sic ꝙ ceciderūt multi ex vtraqꝫ parte ꝛ durauit bellum de mane vsqꝫ ad horam nonā nec poterant saracenos eradicare ab illo loco p̄ multitudine ꝛ tāta erat multitudo mortuorū peditū etiā christianorū ꝙ non poterant cum equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona iceperūt saraceni dare terga ꝛ secuti sunt eos christiani occidendo ꝛ vulnerando ꝛ in illa sequella vidit ipse Cid regem bucar ꝛ euaginato ense secutus est eū vt eum occideret sed qꝛ ille ducebat velocem equū cū cognouit ꝙ Cid sequebat eum fugit velocius ꝛ nō potuit eū attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope ipm iret ꝛ tūc emisit a manu ensē suū supra bucar percussitqꝫ eum sed ille percussus intrauit subito nauē. ꝛ Cid descendit ꝛ accepit ensem suum ꝛ spatam regis bucar que ei ceciderat quā vocauit tysonam ꝛ reuersus est ad locū belli deuictis saracenis vbi tot spolia habuerūt ꝙ solū de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricento

rum equorum. Deuictoq̧ bucar rege marrochiorum cū alijs .xxx. regibus reuersus in ciuitatem valētie cum magnis diuitijs letitia et honore. Et tūc misit regi alfonso castelle in donū ex pdictis spolijs Centum equos cū sellis suis ꝛ frenis mirabiliter adornatos ꝛ .lxxx. saracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oliueti gaudēter recepit. Tunc etiam soldanus persie videns ꝙ sanctam ciuitatem hierusalem ceperāt xpiani ꝛ multas alias ciuitates ꝛ loca timēs ꝙ tota eius terra perderet si trāsiret pdictus virtuosus Cid in partes illas pro iuuamine xpianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset cōfederare. misit ei ambasiatorē suū per mare ꝛ cum puenit valentiam receptus est honorifice ab ipo cid et presentauit sibi dona q̄ sibi mittebat soldan⁹ scȝ multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico ꝛ auro mirabilis contexture: ꝛ multa alia que non sunt in ista terra. presentauit sibi etiam vnā libram mirre ꝛ balsami preciosi cū quo postmodū fuit corpus ipsius Cid balsamatuȝ in eius morte: dedit etiaȝ sibi vnū archidrichem de nobilioribus qui fuerūt in mūdo qđ vsq̧ in hodiernum diē manet in monasterio sancti petri de cardenam ꝛ his omnibus receptis remisit eum cum honore ad pdictū soldanū cū suis ēt donarijs inito federe inter eos.

¶ Vincūt xpiani fugato rege bucar. cū alijs .xxxvj. regibus viginti eorū interfectis p Cid cāpeatorē non viuum sed mortuum.



Centesimumdecimum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quō sic turpiter victus a Cid campeatore ꝛ quomō interfecerat ꝛ captiuauerat eius gētes ꝛ quō expoliauerūt eū a tā magnis diuitijs. Ipse in ppria psona pdicauit in affrica puocans oēs populos sicut nos facim⁹ tēpore cruciate ꝛ cōgregatus est ad eum populus innumerabilis cuȝ quo transiuit mare vt ventret sup valentiam ꝛ se vindicaret. Cuȝ ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera pcepit ꝙ oēs saraceni habitātes intra ciuitatē egrederent foras: ꝛ ꝙ habitarēt in alcudia quo facto cū nocte illa iaceret in lecto suo pdictus Cid hora medie noctis cogitās quomō se haberet in aduētu tante multitudinis saracenoꝝ Ecce subito impletum est palaciū illud claritate magna ꝛ quodā mirabili odore. Et cum ipse miraret illius insolite claritatis et odoris apparuit ei vir quidā indutus vestib⁹ albis sicut nix q̄ canus ꝛ crispus videbat in manib⁹ suis claues gestās. Dixitq̧ ei. dormis roderice vel quid agis. ꝛ ille respondit. quis estis vos qui a me hec q̄ritis. Et ait illi ego sum sanct⁹ petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum celeriori mandato

q illud qd tu cogitas de rege bucar. scz q habes dimittere hunc mundum et ire ad vitam vbi non est finis et prefigitur tibi terminus. xxx dierum a presenti die. Veruntamen vult tibi deus facere hanc gratiam q tu mortuus cum gentibus tuis habeas victoriam de rege bucar propter honorem tui corporis quod erit cum adiutorio apostoli Jacobi quem deus mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiam de peccatis tuis et saluus eris. hec omnia concessit tibi dominus iesus xps propter amorem meum et propter reuerentiam quam semper habuisti ad ecclesiam meam monasterij sancti petri de cardena. Que cum audiuit virtuosus Cid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram et cecidit ad pedes apostoli volens osculari pedes eius et dixit ei apostolus. Non labores in hoc quia non poteris accedere ad me. sed sis certus q omnia que dixi tibi sunt tibi concessa et sic disparuit ab oculis eius: et remansit in palatio illo quidam magnus et suauissimus odor cuius qualitas effari non potest. et predictus Cid remansit fortificatus et ita certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto conuocauit ad fortalitium suum omnes milites suos et narrauit eis visionem illam cum lachrymis nihil eis occultans faciet is ergo secundum consilium meum et deuincetis regem bucar et triginta sex reges qui veniunt cum eo. Perceptis ergo sacramentis et facta penitentia peccatorum suorum cum non remanerent nisi septem dies de spacio prefinito precepit vocari ad se vxorem suam dominam ximenam et mandauit q adducerentur ei vasa illa argentea in quibus erat balsamum et mirra que sibi miserat soldanus magnus persie. Et cum vidit ea ante se precepit adduci quandam cupam auream in qua ipse bibebat et accepit de illo balsamo et mirra mixto cum aqua rosea ad quantitatem vnius cocliaris et bibit et sic per illos septem dies fecit nihil aliud comedens nec bibens. Et factum est corpus eius pulchrius et recentius q ante excepto q continue deficiebat sic q non poterat se mouere in lecto. penultima ergo die ante q deficeret vocauit vxorem suam et venerabilem episcopum ciuitatis hieronymum et alios milites parentes et amicos quibus confidebat. Dixitque eis. scitis q rex bucar erit hic vna istarum dierum et circundabit ciuitatem cum sua potestate magna ea ergo que vos habetis facere vt vincatis sunt hec. ¶ Primo postque fuero mortuus lauabitis corpus meum quod satis intrinsecus mundum teneo laudetur deus vt crastina die que est dies vltima vite mee recipiam corpus dominicum et lauato corpore abstergatis bene et vngetis ipsum totum caput et os pedes et omnia alia membra cum balsamo et mirra quod superfuit in his vasculis argenteis et nullus sit ausus propter mortem meam clamare nec ostendere dolorem ne forte saraceni sentiant mortem meam et cum venerit dies vt appropinquat ciuitati rex bucar precipietis q omnes gentes ascendant super muros et q sonent tubas anafiles et faciant maiores letitias q potuerunt

fieri per homines et cum fuerit dies qua volueritis ire cum corpore meo in castellam facietis quod egrediantur omnes gentes secretissime. sic quod non intelligant saraceni qui sunt in suburbibus: et precipietis onerari gerulas: aliasque bestias cum omnibus illis diuitijs que sunt valentie. sic quod non remaneat ibi aliquid quod sit alicuius valoris: et cum factum fuerit precipietis incellare equum meum babmeca: et armabitur bene corpus verο meum ornabitis optime: et ponetis me super equum taliter quod non possim cadere. ponetis etiam in manu mea ensem meum tyson: et eant semper ante me episcopus dominus hieronymus et gildias priuatus meus: vnus ad dexteram: et alius ad sinistram. qui dirigant equum meum. et vos petre berfidem portabitis vexillum meum. sicut consueuistis. vos vero aluarhanes ordinabitis acies. et ite ad belladum cum rege bucar. sitis enim certi et non dubitetis quod habebitis victoriam me existente mortuo. sicut mihi deus concessit. Sequenti vero die facto testamento suo hora tertiarum recepit corpus dominicum de manu episcopi genibus flexis: et cum multis lachrymis. quo percepto reclinauit se in lecto dicens domine iesu christe: cuius est omnis potestas et cuius sunt omnia regna. tu es super omnes gentes: et omnia sunt ad preceptum tuum. Ideo domine peto hanc misericordiam: vt anima sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit animam in manibus creatoris. Post tres autem dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiam: et sixa sunt tentoria. xv. milia sicut narrat analfaxar hystoriographus saracenorum: et bellabant continue contra ciuitatem quantum poterant. et illi de ciuitate defendebant ciuitatem cum magna letitia sicut eis precepat Cid quod durauit per nouem dies: quia christiani preparabant omnia sua ad ducendum in castellam sicut preceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex videns quod Cid tanto tempore non egrediebatur ad eos cogitauit quod non erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiendum viribus ciuitatem. Sed die duodecima omnibus preparatis et posito ipsius corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositione quod videbatur viuus hora media noctis aperta est vnica porta ciuitatis que tendit versus castellam et ordinatis aciebus cum omnibus oneribus exeuntes secretissime et in magno silentio: sic quod videbatur quod non essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inuenientes eos inermes nec potentes pre confusione magna ordinare seipsos: quia videbatur regi bucar et illis. xxxvi. regibus quod veniebant ex parte christianorum super eos vltra sexaginta milia militum qui erant albiores niue: et ante eos viderunt virum militem super equum album sedentem in manu sinistra gestantem vexillum album: et in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Videntes ergo Bucar et reges predicti cedem maximam saracenorum suorum quam faciebant isti milites timuerunt valde et dederunt terga fugientes vsque ad mare: christiani autem insequen-

tes eos occidendo z vulnerãdo p uenerunt vsq3 ad mare z tãta p̃s- sura: vt ingrederẽtur in nauibus q̃ scd̃m hystoriam viginti illorũ reguz fuerunt ibi mortui: z deces milia saracenorum suffocati. Rex vero bucar cũ alijs qui euaserant pressurã illaz eleuatis velis nun- q̃ amplius sũt reuersi. christiani autez victoria habita reuersi sunt ad tẽtoria: z expoliato cãpo vbi innumeras diuitias inuenerũt: re ceperunt eas quas portare potue rãt. relictis ibi pluribus alijs sine numero: z sic venerunt cum corpo re ipsius Cid in castellam cuz ma gna leticia z honore: z sepelierũt sicut ipe precepit in sancto petro de cardenã. Saraceni võ q̃ erant in alcudia vidẽtes q̃ omnes chri- stiani recesserãt a ciuitate: z nihil dimiserãt in eadem ingrediẽtes iterum populauerãt eaz. Fuit au- tez predictus virtuosus Cid dñs p̃dicte ciuitatis quinq3 ãnis. Rex autez alfonsus sextus supradict9 cuz audiuit victoriam quam Cid cãpeator habuerat mortu9 z quo modo ducebat̃ in equo suo bame ca ac si esset viuus venit persona- liter ad sanctuz petrũ de cardena celeriter de toleto: et honorauit eũ in sepultura sua in q̃ etiaz fue- rũt infantes arragonie z nauarre cum suis vxoribus q̃ filie fuerunt ipsi9 Cid. Predictus vero rex al- fonsus sext9 hyspano regnauit. xliij. annis z septez mensibus z perce- ptis sacramentis feliciter migra uit ad dominuz anno dñi Millesi mo cẽtesimo vicesimooctauo. Ja cet sepultus in monasterio sancti facundi in cuius morte ex medio lapiduz qui erant ante altare san cti ysidori ĩ ciuitate legionẽ. tri- bus diebus manauit aq̃ qd̃ fuit signũ lachrymaruz regni propter damna secuta post eius mortem. Ipe non reliquit filium heredem Veruntamen q2 ipse dederat filiaz suaz dominã orracam in vxorẽ co miti Raymũdo tholosano q̃ erat de genere gotthoꝝ: z in illa predi ctus comes habuit vnũ filium cũ proficisceret̃ in hierusalẽ in pas- sayo supradicto quem baptizauit in iordane: z ideo vocauit eum al fonsuz iorday. Ideo iste post mul ta damna que acciderãt in regno fuit eleuatus in regem: z post fa- ctus est imperator.

¶ Vincunt saraceni z occiditur rex alfonsus arragonie: quia spo- liauit ecclesias.

Centesimũ duode cimum bellum inter sa- racenos z christianos ac cidit post mortẽ regis predicti al- fonsi pauco elapso tempore. Tũc enim regi arragonũ alfonso cum esset cum exercitu suo in regno ca stelle facta concordia z pace inter eum z regem alfonsum paruuluz dimittẽs ei quicquid ĩ regno suo tenebat. Nunciatuz est quomodo magna multitudo saracenoꝝ in- trauerat regnũ suuz arragonie: q̃ nimis dolẽs recessit statim: vt oc- curreret illis z inuenit eos ĩ quo dã loco regni sui qui dicit̃ efferga z bellauit cũ illis dure: z q̃ nunq̃

fuerat victus. ibi vict⁹ fuit a sarracenis z mortu⁹. Alij dicunt q non fuit mortuus ibidē: sed duxit post hec vitā peregrini p mundū incognitus. Et dicit i cronicis q hoc accidit ei: qz expoliauit ecclesiam sancti ysidori: z plures alias ecclesias castelle post mortē regis alfōsi sexti bisano volens ipe regnare.

Uincunt christiani cruce signati z capitur ciuitas vlixbona.



Entesimumtredecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo cētesimo quadragesimo sexto. Tūc cum ludouicus rex francorum audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotanee compatiens ab Eugenio papa. iij. apud berselia cum cruce signatus est cum principibus peregrinationem proponens transmarinam anno sequēti Millesimo centesimo quadragesimo septimo. Sanct⁹ Bernardus chorardo regi apud frāchonburg constituto z principibus fere cunctis signum crucis affixit z socij peregrinationis vltra modū multiplicant. naualis exercit⁹ de anglia. flādria: et de lothoringia collecto. ij. idus aprilis de tremundo portu anglie cuz ducētis nauibus pfectis. iiij. kal. iulij. vlixbonam applicuit: z illā post. iiij. mensiuz obsidionem capiunt hostesqz quoruz numerus erat ducenta milium. z quingētos deuincūt lz christiani. xiij. millia vix essent. Chorardus rex cū innumera multitudie peregrinationez egreditur mēse mayo: z vt ad expugnādū yconiū incōsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus redijt: z psequētibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouic⁹ etiam aggreditur peregrinationez z euocatus ab imperatore grecoruz manibus eius hierosolimis euenit. Anno millesimo. cxlviij. franci p deserta asye dolo: et astutia grecorū qui calcem farine miscuerunt crebro insultis tharcoruz patiētes fame cruciati: ita vt quidam equorū z armorum carnibus vescerētur tandez multis fame pereūtibus cecilā veniunt: et inde antiochiam in palestinaz nauigio petierunt hay medius comes marianeū. in cipro: z alfonsus comes tholose z sancti Egydij apud cesaream palestinam obierunt: et adeo tūc male successit regi frācoruz q a grecoz manibus captus impatori grecorum tursolium obsidenti ducitur psentandus. Quē roger⁹ rex cecilie expoliata grecia vastata vsqz constantinopolim a captione liberauit.

Uincūt christiani z capitur ciuitas baecie p impatorez hyspanie alfonsum septimum.



Entesimum decimum quartum bellum inter saracenos z christianos accidit anno domini Millesimo cētesimo septuagesimo Tūc supradictus rex alfonsus septim⁹

rex quartus castelle: et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetuȝ posita tota hyspania sub eius dominio fact⁹ fuit impator ꝛ coronatus in ciuitate legionensi. ꝛ confirmatus per papam: vt de cetero vocaretur impator hyspaniaruȝ. Postq̄ ergo regnuȝ arragonie castelle ꝛ legionis pacifice tenuit: ꝛ omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tanq̄ vasalli remāserunt due ciuitates que nō recognoscebāt eum dn̄m scȝ boetia ꝛ almeria: ꝛ ppter illas subiugandas cōgregauit exercitū magnū ꝛ venit primo sup boetiaȝ: ꝛ obsedit eā ꝛ aliqui nō seruantes eidē fidelitateȝ recesserunt qd̄ cum cognouerunt saraceni omniū illarū partiū congregati sunt ꝛ venerūt ibi statim vt facerent imperatoreȝ alfonsuȝ cessare ab obsidione. Sȝ cum hec a saracenis agerent: apparuit sanctus ysidorus in visiōe pdicto imperatori confortans eū ꝛ dicēs. Crastina die dabis bellū istis saracenis viriliter: ꝛ ego veniaȝ in adiutorium tuū. suos ergo dū sol emitteret radios sup terrā preparauit se imperator alfonsus cū sua militia ad bellādum. Venerunt ergo animose ad locū belli irrueruntq̄ in saracenos: ꝛ factū est durū bellū ac ex vtraq̄ parte plurimi ceciderunt. Rex aūt sancius filius impatoris strennuissime se habuit i illo bello: ꝛ vidit imperator beatum ysidorum ambulantē i bello ex parte sua ꝛ cognouit eū ppter qd̄ viribus resumptis confortantes milites suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Cū ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis: et pro eis cōfortati sunt nimis. Sed ꝛ saraceni pusillanimes effecti nō potētes sustinere bellū terga sūt dare coacti: christiani autem vidētes eos fugiētes secuti sunt eos ꝛ mortui sunt omnes q̄ venerant in adiutorium boetie. Videntes aūt saraceni qui erant intra villam q̄ nō poterant resistere imperatori alfonso aptis ianuis ciuitatis receperunt eū omnia fortalicia sibi submittentes. ꝛ propter miraculū qd̄ in illo bello fecit beat⁹ ysidor⁹ statiȝ impator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honoreȝ sancti ysidori sub conuētu canonicoruȝ regulariū datis honorifice oībus necessarijs tā in crucib⁹ q̄ in calicib⁹ vestimentis ꝛ libris q̄ etiaȝ in possessionibus ꝛ hereditatibus: sicut necessarium eis erat.

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas almerie per imperatoreȝ alfonsum septimum.



Entecimumdecimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo septuagesimo primo. Tunc predictus imperator capta boetia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit sup almeriā. Est ei ciuitas in litore maris mediterranei ꝛ in terminis granate. fixis ergo tētorijs super eandeȝ ciuitatē cū aliquibus diebus in obsidione

permansisset venerūt in eius auxi lium. Comes raymūdus barchinonēn. ꝛ ianueñ. cum classe sua ꝑ mare. Qui fideliter adiuuātes impatorē habita victoria cepit almeriā oēm aūt predam ciuitatis: ꝛ terminorū eius dedit impator alfonsus ianuēsibus ꝛ inter spolia inuentū est vas lapidis ꝓciosi vnius elmo ralde q̄titate vnius scutelle. Et ianuenses dixerūt impatori ꝙ daret eis illud vas: ꝛ qḋ omnia alia distribueret eis q̄bus vellet: qꝛ ipi cū illo vase essent cōtenti. placuit aūt imperatori ꝛ concessit eis vas qḋ ꝛ ipsi vsq₃ in hodiernū diē pro magno iocali obseruāt sicut audiui vocātes illud vas sanctū grial e Alia aūt spolia dedit raymundo comiti barchinoñ. Capta ergo ciuitate ꝛ relicta in securitate: vt decebat reuersus est in castellā: ꝛ cū iret per viam infirmatus est ex laboribus belloꝝ ꝛ viarū. ꝛ cum veniret ad locum qui dr̄ delas fesnedas vidēs quādam arborē que dicitur ensina magne q̄titatis ꝛ virentibus folijs placuit ei descēdere sub eadē arbore vbi perceptis sacramentis: ꝛ facto testamento feliciter migrauit ad dn̄m. Inter cetera laudatur imperator ꝓdictus alfonsus de iustitia. Vñ legitur i sua cronica ꝙ cū quidā agricola de regno galicie cōquereret eidē ꝙ infans q̄dā in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit literas suas illi īfanti ꝙ restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de literis eius. Iterū redijt predictus agricola ad imperatorē cum querela. tūc predictus imperator secretissime cū duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti ꝛ velocissime itinerauit q̄usq₃ ꝑuenit ad locum: facta ergo diligēti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domū in fantis: ꝛ ꝓcepit ꝙ vocaretur diceretur q₃ ei ꝙ erat ad portā imperator qui eum vocabat. Ille autē nō modicū mirat⁹ de tam subito ꝛ inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est ꝛ interrogatus ab impatore de illa iniustitia: ꝛ quare literas suas non impleuerat obmutuit. Quare cōtinuo mādauit ipm̄ suspēdi in porta dom⁹ sue: ꝛ reuersus est imperator in ciuitatē toleti. Iste autē imperator reliquit duos filios quorū primogenitus dicebat sanctius: ali⁹ vo fernādus. Primo dedit regnū castelle. Scḋo autem regnū legiōis Sepultus est aūt in ecclia maiori ciuitatis toletane. regnauit ꝛ imperauit. xl. ānis. ꝛ successit ei in regno filius sancius quintus rex castelle qui tāte virtutis fuit: ꝛ tam iustissime gubernabat: ꝙ vocatus fuit a pplo rex sancius desiderat⁹ regnauit solū anno vno q̄ feliciter finiuit ꝛ sepult⁹ est toleti apud imperatorem patrē suū: ꝛ successit ei in regno fili⁹ ei⁹ alfonsus octau⁹ vi. rex castelle. Qui icepit regnare cū eēt paruulus. s. etatis. iiij. annorum: ꝛ orta est diuisio magna īter milites castelle ꝓpē eoꝝ interesse q̄s sc₃ eū haberet in potestate sua tāq₃ tutor quousq₃ eēt etatis. xv. annoꝝ ꝓpter qḋ plurima dāna in

regno euenerunt vsq ad prefinitũ tempus receptis premijs tyrãnorum iusto dei iudicio: vt latius cõtinetur i generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

¶ Vincũt xpiani trucidatis plurimis saracenis. et liberatur ciuitas roderici ab obsidione saracenoꝝ per regẽ fernãdũ legionis.



Entesimumdecimũsextũ bellũ inter saracenos et xpianos. accidit anno dñi millesimocẽtesimo octuagesimoseptimo. Tũc quidã miles qui dicebat fernãdus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq ad tempus prefinitum .xv. annoꝝ cũ tempus fuit impletũ. tradidit omnia fortalitia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad saracenos accepta ergo multitudine saracenoꝝ dispo suit venire super ciuitatẽ roderici que tũc edificabatur a rege fernãdo legionis fratre regis alfonsi pdicti. Erat eñ loc9 adhuc sine muris. et ideo leniter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo i visiõe beatus Isidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: et ostẽdit ei aduentum fernandi roderici cũ multitudine arabum. et pcepit ei q iret velociter et nunciaret regi legionis fernando. Uenit ergo et nũciauit pdicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrẽdũ christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a saracenis: et cuꝫ non haberent muros: acceperunt tã viri q̃ femine currus et quadrigas et vasa magna vinaria: archas lectos: ligna: ac oĩa alia que habere potuerũt. et posuerũt circũquaq loco muri quousq veniret rex fernãdus. Uenit ergo ad locũ predictus rex fernandus qui nunq̃ fuerat victus. et confidẽs in dño ex diuina reuelatione beati Isidori irruit viriliter in saracenos bellauitq cũ eis. et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum saracenorum. q nõ erat qui eos dinumerare posset: aliqui autẽ euaserunt per fugã. Alij vero iugo captiuitatis sunt traditi. Et tunc murata fuit ciuitas roderici: et reuersus ẽ rex fernãdus cũ letitia et honore. Post mortẽ huius regis fernandi legiõis successit ei in regno eodeꝫ filius ei9 alfonsus qui in senectute sua habuit bellũ magnũ cum albehuc qui erat dominus vnãdalie et deuicit eum. et tunc lucratus est meridam: montages: badayos: et casseres atq alcantecã et populauit plurima alia loca propẽ que regnum suum erat dilatatum.

¶ Uincunt saraceni: et vulneratur rex alfonsus octauus.



Entesimumdecimũseptimum bellũ inter saracenos et christianos. accidit anno dñi Millesimocẽtesimooctuagesi

monono. Tunc erat i affrica mira mamolim saracenus quidã nomine iustet malcendo. Hic eleuat⁹ in superbiã trãsiuit mare cũ potestate magna. ꝛ venit ispolim: ꝛ ibi mouit exercitum suum ꝑ campaniaꝫ corduben. trãsiuitqꝫ portũ que dicitur delmiradel. qđ cuꝫ rex alfonsus octauus cognouit cũ iam transierant. xv. anni etatis sue ꝛ pacifice possideret regnũ suum. sic ꝙ reges arragonie ꝛ nauarre erant ei⁹ vasalli. Cõgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit ꝛ venit in locuꝫ de alarchos: nec voluit expectare reges arragonuꝫ ꝛ nauarre: nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius. Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circunuicinis ꝛ cum didaco domino viscaye nec erãt ibi nobiles regni. dixerat enim ꝙ ita boni erant milites strenuture sicut nobiles qui lingua nostra dicunt fids dalgue. Et idõ illi ꝓpter hoc vituperium non venerunt ad bellum. Cum ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortaliciuꝫ preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna saracenorũ: quorum nõ erat numerus ꝛ cuꝫ rex alfonsus esset magni cordis irruit in saracenos: ꝛ cõmissũ est durũ belluꝫ. Et noluit deus ꝙ xp̄iani exirẽt ex illo bello cum honore cũ non essent vnius anni: neq tradiderãt dñо suo auxilium sicut debuissent. victi ergo fuerunt ibi christiani: ꝛ multi eorum mortui. ꝛ rex alfonsus fuit i bello vulnerat⁹ ꝛ extractus a suis violenter: quia ipse voluit ibi mori ꝛ cognouit rex alfonsus ꝙ hec ei acciderant propter errorem quẽ ipse fecerat contra deuꝫ. sicut ei reuelatum fuerat per angelum: ꝛ proposuit in corde suo decetero seruire deo. intellexerat enim ꝙ potestas dei castigauit eũ crudeꝙ sibi multũ profuit: qꝛ seruiens deo nunqꝫ aliqd postmodũ cepit ꝙ nõ gloriose finiret: vt pꝫ i chronicis hyspanie latissime.

¶ Uincunt saraceni ꝛ perdit ciuitas sancta hierusalẽ. ꝛ plures alie ciuitates ꝛ loca.



Entesimumdecimumoctauuꝫ bellũ iter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimocentesimo octuagesimo septimo. tempore friderici imperatoris: ꝛ vrbani pape iij. Post eniꝫ hyerosolimitanũ per christianos valde fuerat dilatatũ post multa bella ꝛ gloriosas victorias de saracenis. in quibus semꝑ pauci de pluribus triumphabat sicut breui cathalogo regum terre sancte postqꝫ habita fuit a christianis potest ãnotari: qꝛ godefridus de bullon primus qui ibi principatum tenuit anno vno cum paucis principeꝫ militie soldani egyptiorum cum infidelibus innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouoinus qui ei successit primus latinorum in hierusalem. hic cum tricentis septuaginta militibus ꝛ tricentis perditibus principe militie caliphe egypti qui secũ

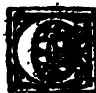
xi.milia equitum.z.xxx.milia peditu3 adduxerat superauit: vbi peditum principem cum quinq3 milibus saracenis interfecit.alij autē per fugam euaserunt. Et iterum cum quingentis equitibus.z duobus milibus peditu3 presidē ascolicarum venientem cum innumera multitudine deuicit cesis ex eis iiij.milibus.alijs in fugam cōuersis regnauit ānis.xviij. Et successit ei alius baldouoinus de burgo qui in primo regni sui anno cu3 sexcentis equitibus cum gario principe turchorum potentissimo qui se cū innumerā multitudine3 turchorū habebat: bellauit z deuicit eum.iiij milibus saracenis interfectis.alijs vinculis mācipatis cum reliquis vero saracenus ille vix euasit. Aliud autem bellu3 habuit cū rege damascenorum: cuius exercitus erat.xv.milium equitū ipse vero baldouoin9 habebat mille.c.equitu3: z duo milia peditum hūc etia3 deuicit duobus milibus saracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij autem cum principe suo terga dederūt.de xpianis aute3 ceciderūt.xxiiij. Regem etiam ascalanitarum qui cu3 multitudine egyptiorū venerat in bello cu3 suis paucis prostrauit. Ite3 dolo quinū damascenorū regem qui venerat cū exercitu magno in bello. Quarto cōtriuit duobus milibus ex hostibus interēptis.de xpianis vero ceciderūt equites.xxiiij.pedites autem.lxxx. Hic baldouoinus regnauit.xiij.ānis.z successit ei in regno gener eius fulco comes.hic cum paucis militibus suis cōtra innumerā turchorū multitudinē que de psīde ebulierat triūphauit trib9 milib9 peremptis.z multis alijs in captiuitate detentis regnauit.xi.ānis.successit ei i regno baldouoinus primogenitus eius filius q̄ nono regni sui anno quosdā nobiles turchorum satrapas cū vniuerso exercitu suo circa partes gerocontianas in prelio superauit.interfectis ex eis quinq3 milibus: reliq̄s cū ignominia z cōfusione fugiētibus. In.xv.etiā regni sui āno cu3 principe damasci noradino pgrediens fugiēte noradio cū pte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campu3 obtinuit.regnauit.xxiiij.ānis sine liberis.z successit ei in regno frater eius Almaricus Hic primo regni sui anno partib9 egypti cum dargan principe militie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cū paucis diuinitus victoriam obtinuit. In secūdo autē prelio habens secum.ccclxx.milites.pugnauit cu3 principe soldani damasci.q̄ secu3 ducebat.xij.milia turchorū. Arabō autē vndecim milia.z iterfecit ex hostib9 mille quīgētos.de christianis vero cētū ceciderūt.regnauit ānis.xij.z successit ei in regno baldouoinus filius et9. Hic diuino iudicio lepra percussus regnu3 nihilomin9 rexit.qui anno.ij.sui regni cum.ccclxxv.equitib9 circa partes ascalone occurrēs saladīo qui cū.xxvi.milib9 equitu3 veniebat supauit ipo saladino cū parte exercitus fugiēte.alijs trucidatis

aliis vinculis mancipatis. De xpianis aut. iiij. aut quinque dicunt cecidisse. In alio aut prelio circa tyberiadem cum septingentis equitibus occurens salamino. qui. xx. milia eqtum secum habere dicebat ipsum superauit mille hostibus interemptis de xpianis vero paucissimi ceciderunt. Cum aut predictus rex propter eius egritudinem vxorem ducere noluisset duas sorores: quas habebat sibillam primogenitam. et yzabelem iuniorem. duobus viris nobilibus gsie: vxores dedit sibillam vxorem bernardo de longa sparta marchioni montis ferrati. yzabellem vero tradidit dno eufrido de throno mortuo aut dicto bernardo et relicto quodam paruulo filio cui nomen baldouoinus rex predictam vxorem suam tradidit cuidam adolescenti de pictauensi comitatu guidoni fidelissimo: cui etiam eo quod infirmitate nimium grauabatur totius regni administrationem commisit. sed regis indignationem incurrens procurationem et administrationem amisit. et tunc rex conuocatis regni maioribus nepotem suum paruulum baldouoinum regem inungi fecit: et tam ipsum quam regem negocia prouidentie tutele comitis tripolitani commisit. non multo aut tempore post baldouiono rege leproso viam vniuerse carnis ingresso: minore etiam baldouoino defuncto prefatus guido procurante vxore sua sibilla ad quam regnum iure hereditario ptinebat: sublimatus est in regem non requisito assensu comitis tripolitani. qui totius regni tunc procurator erat. Unde valde indignatus presertim cum ipse ad regnum aspiraret absque regis consensu cum quo rancorem et inimicitias extruxerat cum saladino treugas fecit. et vt maiorem in regno et contra ipsum regem defensionem haberet et nocendi manet cum dna tyberiadis: et totius galee matrimonium cotraxit. Unde factum est in regno periculum et perniciosa discordia quibusdam comiti fauentibus aliis regibus adherentibus: quam diuisionem cum saladinus cognouit cogitans quod immenso foramine discordie facile pateret insidiantibus ingressus ex omnibus sibi subiectis regionibus multitudinem pugnatorum. congregauit ex egypto arabia et mesopotamia tam equites quam pedites contra christianos conuocando. Dicitur autem. l. milia equitum: exceptis peditibus in comitatu suo secum traxisse. et premisit ante faciem suam decem milia electorum militum. qui per terram comitis tripolitani. qui tunc treugas cum saracenis habebat per partes. s. tyberiadis et nazareth vsque ad suburbia accon transierunt vt more suo christianos prouocarent si forte incauter inordinate persequentibus possent eos perimere vel captiuos retinere nec effectu caruit astuta impiorum imaginatio: quia magister militie templi cum fratribus suis plusquam. lxx. incaute egredientes cum magistro hospitalis. qui de castello suo beluet reuertebatur cum decem fratribus interclusi sunt ab eis iuxta casale roberti. et aut non nisi centum viginti mil

tes in comitatu suo haberet.x.mi libꝰ saracenoꝝ mirabiliter resistētes multis ex eis īterfectis ipsi tā dem fere oēs īterfecti sunt vel retenti. magistro aūt templi cū paucis fuga elapsis. magistro vero hospitalis trucidato primo die maij cruentā de xp̄ianis reportarūt victoriā. Ex quo facto audaciores sarraceni effecti mēse Julio sequēti oībus viris suis in vno congregatis regni xp̄ianoꝝ.ex parte damasci ciuitatem.s.tyberiadez obsederūt. Jam eīn comes tripolitanus cuius erat ciuitas a saracenis captꝰ treugis recesserat eo ꝙ iponeretur sibi ꝙ contra regē ꝛ regnuz mala plurima machinās saracenis cōfederatus fuisset. Munita igitur predicta ciuitate contra saracenos vxore sua ī presidio relicta. Dn̄s aūt guido rex hierosolymitanus ꝛ raymūdꝰ comes tripolitanus cū oībus fere totius regni nobilibus cū equitibꝰ ꝛ peditibus quotquot habere potuerūt diuino auxilio dei ǒstituti saladino ꝛ suos occurrētes tētoria sua circa fontē tephoritanū locauerūt de multitudine sī qdē sua plusq̄ de diuino auxilio ꝯfidētes. A primo eīn introitu latinoꝝ in terraz sanctā christiani tot milites ī vno prelio cōgregare nequierūt. Erāt enim mille ducēti milites loricati pedites autem cum armis ꝛ arcubus ꝛ balistis circiter.xx.milia in fausti expeditiōi interfuisse dicūtur. Die aūt sequenti cū de xp̄ianorum exercitu versus obsessaz ciuitatē leuiter pgrederet̄ copiosa eqtū multitudo exercitus saladini a dextris ꝛ a sinistris xp̄ianos proterue nimis infestās sagittis ꝛ spiculis tam equos q̄ eqtes sine intermissione vulnerans in loco arido: ꝛ inaquoso exercitum christianorum castra locare ꝛ tētoria figere coegit ꝙ prudenter attendens Saladinus sequenti die priusq̄ ad aquas exercitꝰ xp̄ianus peruenire potu isset iuxta thronū ethin ordinatis secūdum militarē disciplinam aciebus christianoꝝ tam equitibꝰ q̄ equis sitiētibus. Saladinꝰ dimicaturus hostiliter occurrit. Erant aūt eī dies feruētes valde. Mense autem iulio.iiij.nonas eiusdem in festo translatiōis sancti martini anno incarnatiōis domini supradicto: scʒ Millesimo cētesimo octuagesimo septio tradidit dominus populuz xp̄ianoꝝ infinitis peccatis eorum exigentibus in manibus impioꝝ a deo ꝙ christiani subito terga dantes ab inimicis fere oēs a maximo vsq̄ ad minimuz trucidati sunt: vel in captiuitate detēti intantā eīn formidinem ꝛ pusillanimitatē humiliauit eos dn̄s ꝙ vnus ex hostibꝰ versa vice cētū psequebat̄ ex xp̄ianis. ꝛ qdaʒ arma sua turpiter proiicientes in manibus inimicorum se gratis tradebant: facta aūt magna strage cesoꝝ. Guido etiā rex hierusalem ꝛ magister militie templi cū multis alijs tam maioribꝰ q̄ minoribus ordinis ī captiuitate detētis abierūt ab fōꝝ formidine ante faciem subsequētis: vt autem certis indicijs ꝛ euidentibus

signis deum visibiliter offensum agnoscerent et diuine protectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent. ligni salutifere crucis quod die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infortuniis amiserunt et post paucos dies Saladinus ille inimicus christi non solum ciuitates plures a calia loca regni sed et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit: cuius excidii tota causa fuit. quia vt dictum est tota terra erat facinoribus plena et rarus erat in monasterio et rarior in seculo quem non morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Dum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captam esse hierusalem ab inimicis christi pre dolore post modicum obiit.

¶ Vincunt christiani cruce signati et efficitur secundum passagium ad terram sanctam sine consecutione finis capitur tamen ciuitas accon.


Centesimumdecimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.c. octuagesimonono. Tempore clementis pape tertii tunc crescente rumore lamentabili de terra sancta plerique assumpte crucis signo hierosolymam ire proposuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex anglorum et federicus octuagesimusoctauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberum fecit et a piratis et thurcis per margaritum classis sue ducem. fit ergo ingens commotio partium diuersarum gentium per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenaten. et pisanen. archipresules: cum magno de ytalia agmine tyrum appulsi sunt Federicus imperator fines imperii aggreditur cum multitudine infinita de frisia vero et dacia naues .l. de flandriis quoque triginta septem. de francia etiam campania quamplures illustres militie tituli glorie etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motionem populorum. Philippus et Richardus francie et anglie reges apud masanam vix appulsi non valentes progredi ibidem hyemarunt ad quos Abbas Joachin veniens vocatus ab eis de calabria sciscitatus de futuris respondit quod mare quidem transirent sed parum proficerent nedum adesse tempora quibus recuperanda foret hierusalem quod et ita contigit. Nam solum accon ciuitatem de cursu fere biennio quando ceperat obsideri fuerit capta per reges predictos vbi philippus rex francie fuit infirmus et ideo apparatu suo duci burgundie commisso rediit e partibus transmarinis. Imperator vero ad quedam loca angusti aduenientes repit multitudinem thurcorum cum quibus bellans triumphauit postquam fluuium quendam transiturus mergitur: et vix extractus paulo post moritur fuit quidam vir magnanimus qui post karolum magnum in gestorum magnificentia parem non habuit cuius exercitus antiochiam venit vbi venit fixa corpora reficiunt et epulis intendunt tot obruunt vt de tanto exercitu pauca milia remanerent. Richar

dus anglie rex post multa naufra gia rediens p haustriaȝ trāsire se crete deliberās a duce captꝰ tradi tur imperatori a quo p annum de tentus exactione maxima reddit suo regno.

¶ Uincūt xp̄iani ⁊ capit ciuitas damyata peremptis .lxxx. milibꝰ saracenorum.

Centesimum uicesimum bellum inter sarace nos et xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo ducētesimo decimoseptimo tp̄e honorij pape tertij. Tūc cōgregat exercitꝰ accō cū regibus hierusalē cipri hunga rie ⁊ ducibus haustrie bauarie frā cisqȝ q̄ pluribꝰ ⁊ germanis rede untibꝰ vero hūgaris aliq̄ egiptū applicātes damyatā capiūt peiit qȝ tā ferro q̄ fame octuaginta mi lia saracēor̄ deniqȝ captis cardia li tēplarijs ⁊ hospitalarijs totoqȝ exercitu excepto rege q̄ a cardina li discordās recesserat damyataȝ q̄ p ānū a xp̄ianis fuerat possessa p eor̄ redēptiōe fuit reddita pa ganis: hoc tempore ab eodē papa beatus pater noster franciscus re gulam confirmauit.

¶ Uincunt christiani peremptis cc. milibus sarracenorum per re gem alfonsuȝ octauū in nauibus tholose.

Centesimum uicesimum primū belluȝ inter saracenos ⁊ christianos accidit anno domini Millesimo ducētesimo tricesimo tertio. Tūc p̄dictus rex alfonsus .viij. nepos imperatoris cum regnasset quin qȝ annis videns dāna que sarace ni ɔtinuo inferebant xp̄ianis nec tradēs obliuioni quādo fuerat vi ctus ab illo myramamolim affri cano supradicto cōsilio habito cū magnatibus regni sui diffinitum fuit q̄ melius erat q̄ ponerent se in fortuna belli q̄ sufferre ɔtinuo tanta dāna saracenorū ⁊ factum est q̄ īfans fernādus regis p̄dicti filius misit ad papā pro cruciata vt succursuȝ haberet pater eiꝰ cō tra saracenos qui loca eius cepe rant ⁊ insuper minas dederant. s. veniēdi ad ɔ̄struēdū regnū. papa aūt vidēs q̄ erat iusta petitio cō cessit ⁊ mandauit q̄ p̄dicaretur p omnia regna xp̄ianor̄ p annū an te terminū prefiniti belli affirma ti tam p saracenos q̄ p xp̄ianos ⁊ interī q̄ crux p̄dicabat predicto habito consilio cōgregauit rex al fonsus exercitū suū ⁊ iuit vt percur reret terrā saracenorū ⁊ cepit tūc alcalam ⁊ turquerā ⁊ grandiȝ et cubas ⁊ reuersus est in terrā suaȝ ꝓpter tēpestatem hyemis. Et tūc in mēse februarij cū esset in maiori loco mortuus est filius eiꝰ infans fernādus de quo valde doluit q̄ vnicus ei erat licet filias haberet ⁊ sepultus est ī monasterio monia liū ciuitatis burgeñ. qd̄ dicit las huelgas. Illud enim monasteriū cū quodā solēni hospitali ꝓpe eū edificauerat predictꝰ rex alfonsus viij. ⁊ mirabiliter dotauit omnibꝰ necessarijs. Cuȝ ergo tēpus veris veniret quo solent reges ad bella

pcedere congregatis exercitibus suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gētes cruce signatas diuersarū nationū ⁊ linguarū ⁊ tunc etiam accessit ibidē rex petrus arragonie cum toto exercitu potestatis sue ac alie multe gētes regni francorum. venerunt etiam ibi omnes prelati magnates milites scutiferi ⁊ ciues regnorum suorum: gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia ⁊ portugalia ⁊ precepit rex alfonsus ꝙ cōputarent oēs gentes que venerunt extra regnū suū ⁊ inuenti sunt. x. milia equitū. c. milia peditū ⁊ locutus est virtuosus rex alfonsus cum omnibus capitaneis ⁊ principibus omnium exercituū ⁊ dedit eis omnia necessaria qui nimis cōtēti de eo pmiserūt sibi ꝙ vel vincerent vel morerent cū eo. Dato ergo solido illis quibus dandū erat datis etiā plurimis armis nō hn̄tibus ⁊ bestiis plurimis ad portādū necessaria inuent⁹ est numer⁹ bestiaꝝ. lxx miliū. Egressus est ergo alfonsus rex cū exercitibus suis a tholeto die lune. xxi. mensis Junii ⁊ appropinquātes ad terrā saracenorū ceperunt statī malagon ⁊ calathrianam vetera. Et tūc appropinquauit ibidē rex sanctus nauarre cū toto exercitu ⁊ inde pcedētes venerunt ad locum qui dicitur gnadahyra: qui est sub mōte delmuladar ⁊ inde accesserunt ad locū q̄ dicit laloza: ex quo loco viderunt tentorium ipsius miramamolis ꝙ erat totum coloris rubei: saraceni autē ceperunt totum illum transitum. ⁊ ideo christiani transire nō poterāt ad miramamolis sine maximo periculo propter asperitatē ⁊ artitudinem vie. Cum ergo predicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angelus dn̄i sub forma pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ipse ostenderet ei viam per quam secure possent transire ⁊ insuper pascua virētia ⁊ fontes delectabilissimos ad bibēdū ⁊ sic factum est. Venerunt ergo per viā quam eis ostendit ⁊ inuenerunt in altitudine illa quā ascēderunt planiciem magnam ⁊ omnia que dixerat eis angelus domini. Illū autem amplius videre nō potuerunt ex quo cognouerunt illum fuisse angelū dn̄i. ⁊ cum cognouerunt saraceni ꝙ christiani transirent ad pdictū locū doluerunt valde. Fixis ergo ibi tētoriis suis i loco vn̄ poterāt videre saracenos ⁊ ecōtra māsert ibi trib⁹ dieb⁹ vt requiescerēt modicū a laborib⁹ suis. In pdictis aūt trib⁹ dieb⁹ semp tenuert saraceni suas acies ordiatas. Die aūt dn̄ica hora medie noctis q̄ erat. xvi. dies Julii audita est vox q̄dā de celo ab oīb⁹ existētib⁹ i exercitu xp̄iano꜍ dicēs. Surgite serui dei armamini ⁊ ite ad bellū q̄ voce ab omnibus audita ꝯfortati sūt nimis perceptis ergo salutarib⁹ sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercit⁹ dn̄i armat⁹ ⁊ ordinat⁹. Saraceni similiter ordinauerūt acies suas. Erat autē exercitus eo꜍ octuaginta milia equitū: peditū vero nō erat numerus qr nō remansit aliquod re

gnum saracenorū de quo nō fuerunt ibi saraceni inter quos erant multi reges ⁊ pricipes ⁊ vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamoliȝ fecit fieri circulū magnū quasi curraile cōstructū vndiq; ex hominibus armatis circūligatis cathenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quoꝝ numerus erat vltra centū milia saracenorū nigrorū qui oēs hēbant a tergo enses ⁊ lanceas ⁊ intra circulū illuȝ erant multi reges ⁊ alij magni domini quasi trigita milia ad seruādū miramamoliȝ intra erāt etiam sagittarij inumeri ⁊ multitudo arcaruȝ que plene erant sagittis. extra circulum vero predictuȝ erant tot acies terribiles ordinate ꝙ pauor erat ad videndū ⁊ tanta videbatur multitudo ꝙ null⁹ poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat predictus miramamolim armatus ⁊ indutus desuper quadā nigra almosia ⁊ super illam alia inconsutilis tenēs enseȝ ad collum ⁊ librum alcorani ante se. Cū ergo reges christiani inceperunt mouere se cōtra inimicos xp̄i subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multorū ⁊ mirabiliuȝ colorū quā oēs xp̄iani viderunt vt narrat i cronica sua rodericus archiep̄s propter quod signum oēs xp̄iani fuerunt nimiū confortati ⁊ irruerunt viriliter et ordinatissime in saracenos ⁊ fctm̄ est prelium magnū. Die eadem dominica que fuit. xvi. dies Junij. et post plurimā cedē saracenorū confractū est curraile ex multiplici parte ⁊ victi sunt saracēi miramamolim vero cū paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die ⁊ tota nocte saracenos fugiētes occidētes ⁊ vulnerātes eos ⁊ reuersi sunt in locū belli qui dicit vulgariter lasnanas de tholosa inuēti sunt mortui saraceni. cc. milia de xp̄ianis vero solum. cc. ⁊ xxv. persone. ⁊ steterunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu suo octo dieb⁹ expoliantes campū ⁊ tātā multitudinē auri et argenti ibi inuenerūt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfōsus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud ꝯbustū est pro cibarijs ꝑparādis in toto exercitu nisi solum haste lancearum ⁊ sagittaꝝ saracenorū: sȝ nec tertiaȝ partē cōburere potuerūt ⁊ dedit rex alfonsus regi arragonū tentorium illius miramamoliȝ ⁊ ꝑcepit dono didaco dn̄o viscaye ꝙ diuideret campū qui in hunc modū diuisit dicens. Dn̄e oēs diuitias quas nos ⁊ vos milites vr̄i habere debemus huius belli miramamoliȝ eo modo quo sum itra curraile oēs sunt regis arragonum ⁊ regis nauarre. Uobis aūt dn̄e honorē belli do qȝ vos habere debetis. Alie vero gētes gaudeāt de his q̄ habuerūt qđ verbū placuit omnibus regibus ⁊ ꝓcesserunt inde cū leticia magna ⁊ ceperunt castrum de bilkes ⁊ ferrabanos: ⁊ castrum qđ dicit lasnanas de tholosa. Et īde venerūt baccios ⁊ nemineȝ intus inuenerūt. Progredientes ꝓo vltra irruerūt in ciuitatē vbetēsam q̄ plena erat saracenis fugiētibus

vltra.xl.milia & obsederunt ciuitatē & breui spacio capta est ciuitas sic q nullus saracenus euasit quin fuerit mortuus vel captiuus vbi etiā plurimas diuitias inuenerūt & destruxerūt ciuitatē vsq ad fundamētū. Quo facto reges arragonū & nauarre ppter infirmitates varias exercitus inualescētes felici expeditiōe in regna sua sunt reuersi. Rex vero alfonsus cū magna letitia & honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos & extraneos. hic magnificus & virtuosus rex alfonsus. viij. post plurima bella & gloriosas victorias cū iret vt se videret cū rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco ppe areuelū qui dicitur garsiminus vbi perceptis sacramentis & facto testamēto feliciter migrauit ad dominū anno. liij. regni sui & successit ei in regno filius eius hēricus primus. vij. rex castelle. Jacet aūt sepultus in supradicto monasterio monialium burgeū. qd ipse ꝯstruxerat. Regnauit aūt rex hēricus pdictus. xiij. ānis q ambulās ludēdo cū pueris suis i ciuitate paleū. casu pcussa quadā tegula cecidit & pcussit regē in capite de quo mortuus est & sepultus est in pdicto monasterio burgeū. apud fratrē suū infantē fernādū & successit ei i regno rex fernādus filius regis alfonsi legiōis et dñe berēgarie filie supradicti regis alfonsi nepotis impatoris q: pdictus rex hēricus nō reliqt ples & i hoc rege fernādo mortuo patri suo regi legionis ꝯiuncta sunt regna castelle & legionis pro semper.

¶ Vincūt xpiani & capitur regnū maioricarum per regem Jacobū arragonie.

Centesimūuicesimūsecundū bellū inter saracenos & xpianos accidit anno dñi Millesimoducentesimotricesimo. tpe gregorii pape. ix. Tunc Jacobus rex arragonū ꝯgregata classe sua p mare venit sup maioricam & deuictis saracenis cepit ciuitatē & totum illud regnum.

¶ Vincunt xpiani & capit ciuitas valētie p regē Jacobū arragonie

Centesimūuicesimūtertiū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimoducentesimotricesimo octauo. Tūc Jacobus rex arragonū congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis saracenorum deuictis.

¶ Vincunt saraceni vastatis pluribus prouinciis.

Centesimumuicesimumquartum bellū inter saracenos et christianos accidit circa annū dñi Millesimūducētesimū quadragesimūsecundū. tēpore celestini quarti tūc tartari cū magno exercitu hungariam et poloniam vtranq armeniam ruciam & alapiam vastant & vsq ad fines germanie puenerūt

Cum aūt timerent responsum ha buerunt ⁊ dictum est eis. Ite secu ri q2 spiritus dissidij ⁊ incredulita tis ⁊ discordie precedūt vos. sicqʒ factū est. Ante eñ introitum eorū rex pńcipes clerus ⁊ populus dis cedebāt. ⁊ ideo in introitu eoꝝ pa rare se nolebant: ⁊ cū tartari se de fenderēt per regnū hungari timo re ꝯfusi fugerūt ⁊ multa milia hū garorum sunt occisa.

¶ Vincūt xp̄iani cruce signati et capit ciuitas damiata per regem Francoꝝ Ludouicum.

Centesimumui cesimumquitum bel lum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno domini Millesimoducentesimo quadragesimonono. tempore Innocentij quarti. Tunc rex franco rum Ludouicus qui postmodum fuit sanctus ⁊ canonizatus zelo fi dei succensus tribus fratrib⁹ suis cruce signatis et congregata ma gna classe nauigans per mare ap plicuit portum cipri vbi hyemauit In sequenti autem vere veniens damiataʒ littora nili plena sarace nis inuenit defendētibus sibi ter ram: sed bellans cum eis viriliter cum balistis fugauit ⁊ terruit eos adeo qđ ciuitatem munitissimam liberā dimiserūt fugiētes quā rex ⁊ sui mirātes intrauerūt estate ac sequenti hyeme tenuerunt.

¶ Vincunt saraceni ⁊ captiuatur rex Francorum Ludouicus cū fra tribus suis.

Centesimūuice simūsextū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi mil lesimoducētesimoquinquagesimo. Tūc p̄dictus rex ludouic⁹ cū ex ercitu suo ꝯ soldanum babylonie egredit sequēs p̄dictū nili alueū. sʒ saraceni p̄lurī cū eo formidan tes trāsitū p̄cluserunt sʒ robertus frater regis suspicans qꝫ eodē cur su vltima rñderent primis in qua dā aggressiōe villā occupat almo serā vbi inito certamine saraceni plurimos pimunt xp̄ianos. Inter quos frater regis fuit pditus nec inuētus. Cōsequēter regis exerci tus tātū fuit subiectus infirmita tib⁹ qꝫ coci ⁊ alij armis nō visitati assumebātur ad excubias ⁊ diur nas custodias loco egrotātiū dño rū qđ saraceni p̄sentiētes regē in sequūtur ⁊ in quodā loco interclu sum cū fratrib⁹ suis karolo ⁊ alfon so capiūt ⁊ alios plures iterficiūt ⁊ p̄les retinēt captiuos sʒ tractu habito cū soldano rex cū captiuis magna interueniēte pecunia libe rat ⁊ damyata reddit saracenis p pter quā pecuniam soldanus fuit postea a suis iterēptus vasallis ⁊ damiata dirupta ne ad manus ite rato p̄ueniret xp̄ianorum. Rex ve road ciuitatem rediēs Acconeñ. quinquēnio illic māsit in partib⁹ multaqꝫ loca muniuit ⁊ captiuos plurimos redemit. Quo tp̄e facta est subito crucis signatio pastor il loꝝ ⁊ pueroꝝ in Frāciavsqꝫ ad nu merū circiter. xx. miliū: dicentium

angelos vidisse et ad vlciscendum regem missos esse. Inter quos ali qui magistri vocabantur signantes more episcoporum aquam benedicentes matrimonia coniungentes: religiosos vero et clericos spoliantes interdum verberantes: et interdum occidentes: et nullus resistit seu compescuit malignantes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris scilicet marsiliam et brandusiam peruenientes inanes et vacui redierunt sic quod in breui tempore: vt fumus euanuerunt. ferebatur autem quod vetulus de monte qui arsacides dicitur a pueritia duos clericos cismarinos in carcere detinuerat: nec vnquam eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabantur benedicti pueri quibusdam falsis visionum rumoribus atque promissionibus ad se cruces signandos electi.

¶ Vincunt christiani cruce signati. et fugantur saraceni et tyranni de patrimonio ecclesie.

Centesimumuicesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos. accidit anno domini millesimoducentesimosexagesimotertio. tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnum cecilie exercitum magnum saracenorum in eundem patrimonium introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus per crucem signatos victoriam reportauit et de patrimonio ecclesie ipsos fugauit. et tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie predictum regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas murcienensis. per regem Jacobum arragonie.

Centesimum vicesimum octauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo sexagesimo quarto Tunc iacobus rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum que regi castelle tributaria erat obsedit et expugnauit et cepit.

¶ Vincunt christiani occisa multitudine saracenorum per infantem alfonsum filium regis fernandi secundi.

Centesimumuicesimum nonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo sexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernandus secundus octauus rex castelle anno regni sui. xv. precepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram ciuitatis cordubensis. et cepit plonam et venit contra terram hyspalensis. et xerisensis. et destruxit quicquid inuenit fixitque tentoria

sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abẽhuc. cũ hec sciuit: conuocauit clamoribus totam terram ꝛ venit ad locuꝫ deperit: posuitq̃ regale suum inter villas ꝛ xp̄ianas fecitq̃ septeꝫ acies in quarũ qualibet adminus erãt mille equites peditũ ꝯo nõ erat numerus christiani vero etiam ordinauerunt acies suas: ꝛ inuenti sunt mille equites ꝛ duo milia peditũ. ducebãt autem secum quingẽtos saracenos q̃s captiuauerat hos statim decapitauerũt. cõmissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosq̃. ꝛ cum adiutorio altissimi ꝛ sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni ꝛ tot fuerũt mortui ex eis: ꝙ non fuit numerus eorum estimatus.

¶ Vincunt saraceni et capit antiochia per soldanum babylonie.

Centesimumtricesimum bellum iter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini supradicto Millesimo. cc. sexagesimo septimo. Tunc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiam obsedit quã post aliquos dies captã occisis ꝛ captiuis viris ꝛ mulieribus in solitudinem redegit.

¶ Vincũt xp̄iani ꝛ capitur vbeda per regem fernandum secundum:

Centesimumtricesimum primuꝫ bellũ iter saracenos ꝛ christianos accidit ãno domini millesimo. cc. lxix. Tũc predictus rex fernãdus secũdus octauꝰ rex castelle cõgregato exercitu suo obsedit vbedaꝫ cepitq̃ eaꝫ viribus ꝛ reuersus est cum honore in ciuitatem toleti.

¶ Vincũt christiani ꝛ capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunici regno francorum.

Centesimumtricesimuꝫ secũdũ bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo. cclxx. Tunc supradictꝰ rex francorum ludouicus nõ territus laboribus preteritis et expensis de quibus supradictum est Johãnesq̃ comes niuernensis philippus ꝛ petrus liberi eius pictauie frater eius attribatensis quoq̃ ꝛ britanie comites theobaldus rex nauarre multiq̃ milites atq̃ plebes ꝛ ecclesiarum prelati veniunt ad mare. vj. kal. Julij ab aq̃s mortuis incipiunt nauigare insidiisq̃ eis consilium: vt regnum tonicij quod transfretãtibus dabat christianis impedimentũ primo subijcerẽt sue potestati. Eodẽq̃ mẽse circa festuꝫ beate marie magdalene ad portũ carthaginis repulsus saracenis littꝰ tuẽtibus applicuerunt: et ciuitatem capiunt in instanti. ac castra cõtra tonicium posuerũt quã cum per mensem obsedissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic ꝙ filiꝰ regis comes niuernẽs. Johãnes ꝛ post eũ legatus cardinalis eps

albenesi. obierunt. Deinde benedictus rex ludouic⁹ in vigilia sancti bartholomei obijt videnscꝫ exercitus christianorum q̄ tute nō valebat hyemare in partibus trāsmarinis primit⁹ rege tontcio facto tributario regi cecilie: ⁊ christianis captis libere dimissis: ⁊ q̄ fides christiana per predicatores ⁊ minores libere predicaret remeauit.

¶ Uincit xp̄iani ⁊ capit ciuitas cordubensi. ⁊ plura alia loca per regem fernandum scdm ⁊ remittuntur cāpane ad sanctum Jacobuꝫ.

Centesimmum tricesimum tertium belluꝫ inter saracenos ⁊ christianos accidit anno domini millesimo cc.lxxi. Tunc rex predict⁹ fernādus cupiēs seruire xp̄o cōgregauit exercitum suū ⁊ venit super ciuitateꝫ cordubensi. obsedit qꝫ eaꝫ ⁊ post multa bella data ē sibi ciuitas: ⁊ tūc virtuosus rex fernādus remisit cāpanas ad ecclīā sancti iacobi q̄s duxerat almansor: sicut supradictum fuit. Post hec cepit Arionam ⁊ pegalgaiar ⁊ metixar ⁊ carthenam cepit etiam illorum quaꝫ ignibus cremabat ⁊ obsedit granataꝫ: propter q̄d rex granate factus est eius vasallus tributarius: ⁊ tradidit tunc regi fernando quemā deinde cepit carmonaꝫ ⁊ constantinam ⁊ acalamdelrio.

¶ Uincunt saraceni ⁊ pditur trypolis ciuitas.

Centesimū tricesimumquartuꝫ bellū iter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit ānō dn̄i Millesimo.cc.lxxxix. tempore Nicolai pape.iiij. q̄ primo fuerat gn̄alis ordinis minorū. Tunc soldanus babylonie cōgregato magno saracenorum exercitu tripolsim ciuitatē obsedit ⁊ dn̄i letanie fierēt sancti marci capta fuit ciuitas occisis captiuisqꝫ xp̄ianis pluribus xp̄ianitatꝫ nomē deletū fuit i eadē.

¶ Uincit christiani ⁊ capitur ciuitas hyspalensi. per regem fernandum secundum.

Centesimūtricesimumquintum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit anno domini millesimo ccl xxxix. Tūc p̄dict⁹ rex fernādus scd̄s octauus rex castelle considerans q̄ ciuitas hyspalensi. erat de principalibus mūdi: quia recepta culuꝫ terre: ⁊ maris desiderio magno cōcupiuit habere illaꝫ. Uocato ergo raymūdo bonifacio tunc almiranti p̄cepit sibi q̄ statim cōgregaret maiorē classeꝫ per mare quaꝫ posset ⁊ veniret sup̄ ciuitatē hyspalensi. ⁊ factuꝫ est ita. Rex ipo per terraꝫ cū exercitu magno venit: ⁊ sic per mare ⁊ per terraꝫ obsessa est p̄dicta ciuitas hyspalensi. xvi. mēsibus in q̄bus fuerūt bella multa in aqua ⁊ in terra effusus plurimus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius cōtinetur in gn̄ali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cum essent nimis continuo

angustiati tradiderūt regi fernā-do nobilissimā ciuitatē hyspalēsi. ex pacto q extraherent oia bona sua. Intrauit aūt predictā ciuitatē virtuosus rex fernādus secundus in die sancti clemētis āno domini Millesimo.ccxc. Et post hec lucratus est villaꝫ q̄ dicitur xeres dela frontera ⁊ medinā delalbohera: ⁊ alcalā delos gonzales ⁊ becer ⁊ calis ⁊ sant lucar de barrameda ⁊ archos ⁊ librixā ⁊ oia alia vsq ad mare octo ānis stetit hic ꝓtuosus rex fernādus in frontaria saracenoꝝ q nō venit in castellaꝫ ⁊ postq̄ lucratus fuit ciuitatē ꝑdictā hyspalēsi. ordinabat iā trāsire in affricā: ⁊ multi reges affricani concordauerant se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in ꝑdicta ciuitate hyspalēsi. ⁊ sic vidēs se infirmū ⁊ declinātē ad morteꝫ vocato ad se filio suo ifanti alfonso primogenito queꝫ habuerat ab vxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terram citra mare lucratā vel tributariam: ⁊ si tu sustinueris regnū sicut ego tibi dimitto: eris talis sicut ego. ⁊ si plꝰ acquisieris: eris melior me. ⁊ si de hoc aliq̄d ꝑdideris non eris talis sicut ego. Et data bn̄dictione predicto filio suo alfonso facta cōfessiōe ⁊ ordinato testamento petijt corpꝰ dominicū. Et factum est cū quidaꝫ religiosus intraret ad euꝫ cū xp̄i sacratissimo corpore in manibus suis videns virtuosus rex precepit se expoliari vestibus regijs ⁊ idui alijs vestimētis pauci valoris descenditq de lecto in terraꝫ cum maxima humilitate ⁊ genibus flexis sup terraꝫ restē quādaꝫ ligauit ad guttur suuꝫ ⁊ accepta cruce in manibꝰ suis adorauit eam lachrymosis gemitibus ⁊ dicēdo verba magne fidei ⁊ deuotionis. Quo facto petijt veniā ab oībus circūstantibus: ⁊ cuꝫ omnes ei pepercerūt recepit corpꝰ dominicum cū magna reuerentia ⁊ dei timore. ⁊ cū reclinatus iterū esset in lecto: mādauit sacerdotibus q cantarēt letaniam ⁊ te deū laudamus. ⁊ sic tenēs candelam incensaꝫ in manibus feliciter migrauit ad dn̄m anno domini Millesimo cc.xcij. Regnauit.xxxv. annis ⁊ sepultus est honorifice i ecclesia maiori hyspalēsi. Et successit ei in regno: vt dictum est filius eiꝰ alfonsus.ix. qui fuit.ix. rex castelle.

¶ Vincunt christiani ⁊ capiūtur plura loca ꝑ regē alfonsuꝫ nonū.



Centesimū trīcesimūsextū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i Millesimo.cc.xcvj. Tunc ꝑdictꝰ rex alfonsus.ix. cōgregato exercitu suo venit in terrā saracenoꝝ ⁊ obsedit quandā villā q̄ dicit xereda ⁊ cepit. post hec cepit villā cericēseꝫ bis cepit etiā inebaꝫ ⁊ algarbiū ⁊ gibra leō ⁊ hueltaꝫ ⁊ septam ⁊ moram ⁊ alcabim ⁊ castrum marin ⁊ tamram ⁊ faru et laule: ⁊ edificauit de nouo villā regaleꝫ. Regnum etiam murtij qd̄ ab eius subiectiōe fuerat elapsū iterum sibi subiecit. Ipse etiꝫ ob

sedit alleziram per terrã & p mare multis diebus: & posuit ducem sui exercitus infantẽ petrũ filiũ suũ & non fuit cõsecutus finis: q2 soluta fuit classis maris p saracenos vltramarinos. qui quadã astutia nouerunt galeas & naues xpianorũ esse vacuas ppter infirmitates inualescẽtes erant fere omẽs xpiani in terra cũ infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerũt in galeis: & sic breui spacio soluta fuit classis xpianorum ppter qđ infans petrus cũ exercitu suo habuit dimittere obsidionẽ cum per mare libere saraceni mitterẽt iam puisiones in ciuitatẽ. Predictus rex alfonsus .ix. fuit tante magnificentie q2 veniẽte ad eũ quadã imperatrice constantinopolitana: vt eam adiuuaret ad redimendũ maritũ suũ imperatorẽ quẽ captiuũ tenebat soldan9 babylonie & erat preciũ .l. quantala argenti cuius precij duas partes tenebat imperatrix quarũ vnã sibi dederat papa. Aliã vo rex francorũ. Ipse solus soluit totã redẽptionẽ eo pacto q2 restitueret pape & regi francorũ partes quas receperat ppter qđ regnũ tunc remansit in magna paupertate. Fuit etiã tãte fame qđ mortuo imperatore almanie fuit electus i imperatorẽ in discordia tamen de qua electiõe fuit certificatus p lras pape & p ambasiatores almanie: q2 tamẽ multũ tardauit in dispositione in viam: vt pacificaret regnum suũ: licet arriperet viam nõ obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanorũ: & de ingressu saracenorũ in regno suo reuersus est. cũ esset ppe antonionẽ vt succurreret regno suo: q2 hic fuit rex magne sapiẽtie: & fecit librũ qui dicit lacpertidas. Unde regitur regnum castelle & est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinã bene attenderent reges successores & attenderẽt & executioni mandarẽt ordinẽ regiminis illius libri: q2 si hoc fieret crederem nullum regnum xpianorũ i regimie regno castelle eqparari. abũdantia tamẽ & delitie rerũ huius regni & inordinata cupiditas tyrãnorũ ponũt velamen ante oculos presidẽtium: vt non solum predictum librũ sed nec honorẽ legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nullũ regnum fere christianorum est sic in bono regimie offuscatũ sicut est regnũ castelle.

¶ Uincunt saraceni & occidit donus ramirus per abenyncaf regẽ vltra marinum.



Entesimũtricesimũseptimũ bellũ inter saracenos & xpianos accidit circa idẽ tps. Cũ eñ pdictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiũ suscipiẽdũ & dimisisset regnũ sub dñio filij sui infantis fernãdi tũc abenyncaf rex vltramarinus trãsiuit mare cũ mltitudie graui vocat9 & iuitatus p regẽ granate donus nunus aũt psidebat in frõtaria: & notificauit pdictũ transi-

tum infanti fernãdo. z interim ipse occurrit cuz gentibus frontarie saracenis ex parte ecne erãt autẽ pauci xpiani in cõparatione potestatis saracenoꝝ. sed qꝛ videbant se iaz acies a dinuicẽ ne forte dicerctur ꝙ fugiebant: Irruerunt viriliter ĩ saracenos. z mortui sunt plures ex vtraqꝫ parte. Cecidit etiam ibi predictꝰ preses donus numus cuius caput abscisuz immisit abenyncaf presentatum regi granate et sic ea die concessa est victoria saracenis.

Uincunt saraceni z occidit infans saucius archieps toletanus



Entesimumtricesimumoctauuz bellum inter saracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Cum enim per totũ regnum castelle diuulgaretur. ingressus predictus saracenoꝝ omnes preparauerunt se vt irent ad frontariam. Inter quos primus q̃ accessit fuit infans saucius archiepiscopus toletanus cum aliquali multitudine militũ xpianoꝝ: et qꝛ fuit sibi nunciatũ ꝙ multitudo saracenorũ ppe martos cũ preda magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebãt: sed ipse cum suis occurrit saracenis: z bellauit cum eis. Sed quia saraceni incõparabiliter erãt multi victi fuerũt xpiani: z captus est pdictus archieps z denudatus lãcea occisus est. z abscisum caput eius z manus dextera in qua annulum tenebat. de morte predictoꝝ suoꝝ scz doni numi z archiepi toletani valde doluit predictꝰ rex alfonsus audiuit enĩ eoꝝ mortez cũ esset in via imperij. z ideo veniẽs guerraz magnaz fecit saracenis. regnauit xxxij. annis: z abstulit sibi regnuz in vita filius eius saucius ppter quod maledixit eũ: verũtamen in morte reuocauit maledictionem suã z dedit lr̃as sigillis aureis sigillatas p ciuitatibus villis z castris ne posset ãnotari de pditiõe post eius mortez. quia eleuauerũt se contra eum. Legitur etiaz in chronicis ꝙ hic rex alfonsus. ix. dixit quandã blasphemiã ɔtra deũ scz ꝙ si ipẽ fuerat cũ deo quñ mũdũ creauit ꝙ multi defectus q̃ ibi fuerunt facti non trãsissent. ppter quod verbum cũ die quadã oraret in oratorio suo ante imaginẽ ṽginis appuit sibi angelus ex parte dei z reuelauit sibi sententiã mortis prefixo sibi termino ab illa die vsqꝫ ad. xxx. dies inclusiue. z factũ est sic: qm̃ in pfixo termino ab angelo discessit ab hac vita et sepultus fuit apud patrẽ suũ regem fernandum in ecclesia maiori hyspalesi. z successit ei in regno saucius filius eius decimus rex castelle q̃ regnauit. ix. annis: nihil fecit ɔtra saracenos. Et successit ei ĩ regno fernãdus tertius filius eius vndecimus rex castelle. q̃ regnauit. xv. annis. z mortuus est. Causa autẽ mortis eius fuit: quia precepit occidi duos scutiferos de carnayal z nõ fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iniustitiã citauerunt re-

gem. ut compareret coram deo infra .xxx. dies ad dandum rationem huius iniustitie. et sic factum fuit: quia in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater eius ceperat alcadete quam obsessam tenuerat pluribus diebus et successit ei in regno filius eius alfonsus .x. rex castelle .xii. Jacet autem sepultus predictus rex fernandus tertius in ecclesia maiori cordubensi.

Vincunt saraceni et perditur ciuitas accon.



Entesimum tricesimumnonum bellum inter saracenos et xpianos. accidit ano dni Millesimo .ccxci. Tunc accon nobilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur .xiiii. kal. Junii occisis plusquam .xxx. millibus christianorum utriusque sexus Causa autem amissionis predicte ciuitatis dicitur dnorum et nationum diuersitas facientium ibi contrariam voluntatem.

Vincunt christiani et capitur insula rodi: ac destruitur ordo templariorum.



Entesimumquadragesimum bellum inter saracenos et xpianos. accidit anno dni Millesimo .cccx. tpe clementis pape quinti. Tunc hospitalarii cum exercitu xpiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulam rodi capiunt que caput est vicinarum insularum. et ex tunc redacta fuit sub dnio xpianorum. Inde apparuit in terram sanctam transitus xpianus sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorum: qui in sua pphana pfessione abnegabant xpm et expuebant super crucem in opprobrium crucifixi: et adorabant dyabolum sub specie cati. sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt.

Vincunt xpiani et occisis plurimis saracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum.



Entesimum quadragesimumprimum bellum inter saracenos et xpianos fuit circa annum dni Millesimum .ccc xiiii. regnante i regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tertii pdicti sub tutoribus positus qui paruulus. Tunc infans petrus auunculus unus de tutoribus supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbetensem. et cum esset ibi die martis nona die maii bono mane appropinquauit sibi militia regni granate. Infans vero petrus confisus de adiutorio altissimi. exiuit ad eos: et factum est prelium magnum sed victi fuerunt saraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti saraceni et qui erant iter eos hoies signati et magni domini et secutus est fugientes saracenos per quinque leucas: occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et albanar. cepitque eos. et reuersus est cum honore in ciui-

tatem cordubensem.

¶ Uincūt xp̄iani fugato rege granate: & pluribus cesis saracenis per dominum iohannē manuel.


Centesimūquadragesimū secūdū bellū iter saracenos & xp̄ianos. accidit āno dn̄i Millesimo cccxliii. Tūc dn̄s iohānes manuel sup p̄dicto regi alfonso.x. &.xi. regi castelle cū eēt in frōtaria granate. Audiuit quomō rex granate mittebat quēdā saracenū q̄ dicebat hosom. cū tota sua ptāte ɔtra ciuitatē cordubeñ. & q̄ destrueret totā terrā vsq̄ ad portā ciuitatis Exiuit ergo hoc audito p̄dictus dn̄s iohānes manuel cū exercitu suo & cū magistris ordinū & ɔsiliis frontarie & venit ea die vsq̄ ad flumen qd̄ dicit gnadelquenir. & ibi fuit factū hoc bellū. Et iter vtrosq̄ victus est hosom & plurimi saraceni trucidati qd̄ cū rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita. dixitq̄ se voluisse in p̄dicto bello.

¶ Uincunt xp̄iani. & soluitur classis saracenorum per alfonsum infre admirandum maris.


Centesimūquadragesimūtertiū bellum inter saracenos & xp̄ianos. accidit anno dn̄i Millesimo ccc xvii: Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris militans supradicto regi alfonso cum sex galeis & sex nauigiis que dicuntur lenonis. & cum octo nauibus bellauit cum. xxii. galeis saracenorum: deuicitq̄ eos & cepit tres galeas: & submerse sunt i aqua quattuor & captiuati sunt ac mortui quasi mille ducenti saraceni.

¶ Uincunt christiani. & occiditur infans picato cū multitudine saracenorum.


Centesimumquadragesimum quartum bellum inter saracenos & christianos. accidit anno domini. Millesimo. cccxxxix. Tunc infans picato filius regis belamari transiuit mare cum septē milib⁹ equitum. & triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcança: & gundissaluus martini de oucto hoc nouerunt: coniunctiq̄ fuerunt cū gētibus ciuitatis hyspaleñ. & serisseñ. qui occurrentes predictos saracenos cum duobus milibus equitum. & ccc. peditibus irruerunt fortiter in saracenos et factum est preliū magnum in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt saraceni a predicto infante picato: & quasi oībus aliis saracenis qui cum eo transierunt.

¶ Uincunt saraceni & occiditur alfonsus infre admirandus maris.


Centesimūquadragesimum quintū bellum inter sarracenos & christianos. ac

cidit anno domini millesimo.ccc. xl. Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris bellauit cum classe saracenorū corā aliezira ꝛ ꝑmittente deo fuerunt victi christiani et perierunt ꝛ capti fuerunt a saracenis octo gallee et sex naues: mortuusq; est ibi admirand⁹ ꝛ maior pars xpianorum.

Uincunt christiani cesa innumera multitudine saracenorum, ꝛ fugatis regib⁹ bellamarini tunicis ꝛ burgie per regē alfonsum nonū.



Entesimūquadragesimum sextum bellum inter saracenos ꝛ christianos. accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maij incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmare mediterraneum cū quo veniebant rex tunicis ꝛ rex burgie: durabatq; transitus eorum vsq; in finem octobris. Numerus autem equitum qui trāsierunt fuit vltra octuaginta milium: peditum autē propter eorum nimiam multitudinem nō erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in .xi. galeis: ꝛ vna naui coram carisa cum tempestate maris tenētes ꝑdicti saraceni obsessam predictā villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eā sine intermissione. Uenit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septē milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carisam venit vox hec ad regem alfonsum nonum.xij. regem castelle predictum: ꝛ ad regem alfonsū portugalie qui diuina clemētia in vnum congregati cum . xiij . milibus equitum: ꝛ.xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent ꝑdicte ville obsesse: ꝛ cum peruenerunt ad vadum carise miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per horam maris transeuntem intrauerūt nocte carisā ignorantibus saracenis. Altera vero die de mane venerunt saraceni aciebus suis ordinatis ad transitū predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerūt in tentoriis sarracenorum occidentes ꝛ expoliantes totum regale eorū: quia non erāt qui resisterēt eis. Quod audiens rex almoasen cum aliis regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filiis subito redierunt ad tētoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: ꝛ dederūt post eorum terga: ꝛ sic placuit altissimo: ꝙ saraceni victi fuerunt: ꝛ fugientes tot fuerunt mortui ex eis ꝙ non est aliquis qui posset eorū numerū estimare: ꝛ mortua est ibi horra vxor regis bellamarīs ꝛ ipse rex fugit in aliezeram in quadā equa que non bibebat nisi lac ca-

mclorum et comedebat annonam mundatam: z passas mundatas q̄ sicut a q̄la currebat tanta erat eiᵘ velocitas. z expoliātes xp̄iani tē toria saracenorum z campū inuenerunt tantū de auro z argēto: q̄ non est aliqs qui excogitare posset. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaiz z eductus est ad regem alfonsum. habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis saracenorum in signum victorie p̄dictus rex castelle vexillum suū dño pape benedicto. xij. misit quod vsq; i hodiernū diez in capella pape cammone cō seruat. Fuit autē predictū belluz in die oim sanctoruz. anno quo supra. z reuersi sunt predicti reges xp̄iani in regnis suis cuz magnis diuitijs z honore. Sequenti vero anno p̄dictus rex alfonsus castelle obsedit alcalam de beucayre q̄ nunc dicitur alcaria real. cepitq; eam z locomō z carcaboy z priego z rute z benamixi matreya que a magnis temporibus fuerāt sarracenorum.

Uincūt christiani. z soluit classis magna saracenorum sub rege alfonso quarto.

Centesimūquadragesimum septimū bellum inter saracenos et christianos. accidit anno dñi Millesimo. cccxlij. Tunc bellauit classis christianorum: scilicet castelle que erant quinquaginta duaruz galearum. z xxx. nauium cū classi saracenorum que erat galearum z nauigeorum q̄ dicunt lenōs. xcvj. ducebāt etiā saraceni multitudinē caparū: sed dño coopante vicit classis castelle z soluta est classis saracenorum submersaq; sunt in mari. xxxvj. galee saracenorum z ceperūt. xxij. Alij vero fugerunt: perierūt q; in bello nauali vltra q̄. xx. milia saracenorum. Eodem etiā anno bellauerūt galee xp̄ianorum cum xij. galeis saracenorū que ferebāt victualia allezere victiq; fuerunt saraceni z soluta classis eorū.

Uincūt xp̄iani z capit allezira per regem alfonsum quartum

Centesimūquadragesimumoctauuz bellum inter saracenos z christianos accidit anno dñi Millesimo. cccxliij. Tunc supradictᵘ rex alfonsus. x. z rex. xij. castelle volens augmentari in corona regni sui attendens etiam quomodo gibralter fuerat sua z steterat super eam cum maximis laboribus z expensis: nec potuit eum recuperare propter mala z damna que sui vasalli z natales i regno suo faciebant volens quasi emēdam accipere p gibralter. Cōgregato igit exercitu suo magno intrauit terram saracenorū: z obsedit allezirā z vt leuius eam accipet fecit prope eā aliā villam et circundedit eam muro ac populauit eam z vocauit eam allezirram nouam: quo facto elapsis. xx. mensibus sue ob

fidióis in vigilia oliuaꝝ.xxvij.die martij cepit aliezirã eo pacto qḋ dimitteret saracẽos extre salua eoꝝ vita ꝛ sequẽti anno dñi Millesimo.cccxlviij.fuit p̄ria pestilẽtia i regno castelle ꝛ q꞉ habita aliezira vidit ad oculũ p̄dict⁹ rex gibralt. que sua erat ꝛ cõcupiuit reducere eã ad regnũ suũ si posset.ideo collecto exercitu suo magno obsedit eã p mare ꝛ terrã ãno dñi Millesimo.cccxlix.Et sequẽti ãno q̃ fuit annus iubileus cũ p̄dict⁹ rex teneret p̄dictaꝫ villam obsessam in die veneris sctã.xxvj.die martij.cũ esset in plano ppe mare fuit sibi ppinatũ venenũ ꝛ mortuus est sibidẽ ꝛ vbi p̄ditio illa tractata fuit nunq̃ȝ ampli⁹ nata fuit herba neq̃ȝ nascet vt narrat hysto.hyspanie. Et sepult⁹ est in ecc̃lia maiori cordubẽ.regnauit.lx.ãnis ꝛ successit ei in regno petrus fili⁹ ei⁹.xiij.rex castelle Iste fuit vir sanguinũ et amic⁹ saracenoꝝ quẽ occidit rex henricus secundus in montiel et successit in regno.

¶ Vicũt saraceni ꝛ ꝑdit aliezira.

Centesimumquadragesimũnonũ bellũ inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit ãno dñi millesimo.ccclxix. Tũc rex machomat granate ꝯgregato exercitu suo venit sup aliezirã ꝛ obsedit eã ꝛ vndiq̃ȝ ãgustiãs sine intermissiõe cepit eã die lune que fuit.vj.augusti occisis plurib⁹ xp̄ianis.Et deinde ãno dñi Millesimo.ccclxxv.destruxit eãdẽ villã vsq̃ȝ ad fundamẽta p̄dict⁹ rex machomat granate.

¶ Vincunt xp̄iani ꝛ soluit classis saracenorum.

Centesimũquiquagesimũ bellũ iter saracenos ꝛ xp̄iãos accidit anno dñi q̃ supra.Tũc enĩ i mẽse septẽbri sequẽti qdã capitane⁹.q̃ dicebat mucerleo bellauit viriliť cũ classe saracenoꝝ q̃ exibat de aliezira ꝛ ducerẽt ibi vxores suas ꝛ pẽ pt; ibi plurimis saracenis victoria hita soluta fuit classis saracẽoꝝ.

¶ Vincunt saraceni ꝛ ꝑditur vitrea ꝛ machena.

Centesimumquinquagesimũprimũ bellũ inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit ãno quo supra.Tunc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreã ꝛ marchenã ꝛ deduxit secũ plurimos captiuos.subsequẽter ãno dñi millesimo.ccclxix.die lune.x.maij fuit eclipsis solis ꝛ sequẽti die mart; mortu⁹ fuit p̄dict⁹ rex hẽric⁹ scd̃s.ix.rex castelle i sctõ dñico de lacalcada ꝛ lꝫ fuerit sepult⁹ p̄io in ciuitate burgeñ.finaliter tñ deduct⁹ ẽ toletũ ꝛ ibi ẽ sepult⁹ in ecc̃lia maiori i sua capella.Predict⁹ rex nihil famosuꝫ fecit cõtra saracenos.Regnauit.xiiij. ãnis ꝛ successit ei i regno iohãnes fili⁹ ei⁹ p̄im⁹ q̃ fuit.xv.rex castelle h̃ etiã nihil famosum fecit ꝯtra saracenos fuit vict⁹ a portugalię exercitu i bello qḋ dicit de alubera ta ãno dñi.millesimo.ccclxxxvij intrauit regnũ castelle dux ꝺ albẽ

castre cũ ducissa vxore sua filia regis petri pͤtendẽs hẽre regnũ. Intrauit et cũ eo rex portugalie ꝛ subsecuta ẽ pax anno dñi Millesimo ccclxxxviij. q̄ tradita fuit i vxorẽ dña katherina filia p̄dicta ducis i fanti henrico filio regis iohãnis. P̄dict⁹ rex iohãnes currẽs quẽdã equũ i alcala ꝺ heuenares cecidit equ⁹ sup eũ ꝛ occidit eũ anno dñi millesimo. cccxc. regnauit. xij. ãnis ꝛ successit ei i regno p̄dict⁹ rex hẽricus scd̃s fil⁹ ei⁹ cũ esset etatis ix. annoꝝ hic fuit. xvj. rex castelle.

Vincũt xp̄iani peremptis duob⁹ milibus saracenorum sub rege hẽrico tertio.

Centesimũquiquagesimũ secũdũ bellũ iter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit ãno dñi millesimo. cccc vj. tũc cũ eẽt firmata treuga p̄dicti regis hẽrici tertij cũ yucaf rege granate scã fuit p saracenos q̄ veniẽtes ad villã q̄ dr̄ q̄sada ignib⁹ eã cremauerũt. Eo tp̄e erãt i vbeda petr⁹ mãriq̄ roidac⁹ fauci de benãdes ꝛ alfonsus de aualos ꝛ i baeca erat senescal⁹ ꝛ alij multi milites xp̄iani q̄ simul ꝯgregati egressi sunt ꝯ saracenos ꝛ acceperũt ãteriorita tẽ eoꝝ q̄ recedebãt cũ preda bellaueruntq̃ cũ eis in cãpo qui dr̄ de los coletares. ꝛ lꝫ nũer⁹ saracenorũ eẽt. vj. milia eq̃tũ ꝛ. x. milia peditũ xp̄ianoꝝ vero vsq̃ ad nũerũ mille ducẽtoꝝ eq̃tũ ꝛ peditũ ꝯcessit de⁹ tñ victoria xp̄iãis trucidatꝫ ex saracenis q̄si duob⁹ milib⁹. de xp̄ianis ꝟo mortui sunt q̄si. c. iter q̄s mortu⁹ fuit senescall⁹ ꝛ dñs alfonsus ꝺ aualos capitane⁹ comitꝫ stabil castelle ꝛ dñs martin⁹ lupi ꝺ aualos. Regnauit p̄dict⁹ rex hẽric⁹ terti⁹. xvj. ãnis ꝛ mortu⁹ ẽ ac sepult⁹ i ciuitate toleti. Hic fuit ꝺuotissim⁹ btõ patri nr̃o francisco intãtũ vt arma regia cordis mioꝝ circũdaret ꝛ fuit ꝺ iustitia laudat⁹ successitq̃ ei i regno fili⁹ ei⁹ iohãnes. ij. qui fuit. xx. rex castelle.

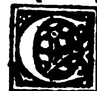
Vincũt xp̄iani ꝛ capit cepta p regẽ Johannem portugalie.

Centesimũquiquagesimũtertiũ bellũ inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo. cccc ix. Tunc rex iohãnes portugalie cũ haberet quinq̃ filios scꝫ duarte q̄ post eũ regnauit petrũ henricum iohãnẽ ꝛ fernãdũ quos desiderabat facere milites infantẽ petrũ ꝛ hẽricũ q̄ erãt iã in etate ad militiaꝫ dispositi. Et cũ magnã festiuitatẽ ordinaret i vlixbona ciuitate ad suũ desiderium implẽdũ cõsilio cuiusdã numeratoris p̄dicti regis i aliud ẽ mutatũ q̄ affirmauit q̄ cũ illa pecũia q̄ i illis festiuitatib⁹ exponeret pauca addita alibi possent ifãtes effici milites cũ magno dei seruitio ꝛ honore grãdi regie dignitatꝫ ꝛ filioꝝ suoꝝ. q̄d exposuit de captiõe cepte vl alicui⁹ alteri⁹ ville maritime i affrica. placuit regi ꝯsiliũ ꝛ approbatũ ẽ ac celeri expeditiõe negocij ꝺcimi vl⁹ ẽ p̄dict⁹ rex duplici anisatõe: q̄ primo misit ãbasiatores suos p duas galeas in ceciliã sub colore ꝯct⁹ ma

trimonij q̄ eūtes ⁊ redeūtes explo rauerūt diligēter ciuitatē cepte in trātes in eā cū securitate ac si vel lēt solicitari ⁊ modicū a laborib⁹ maris recreari. Qui redeūtes ad p̄dictū regē nūciauerūt oīa quō erāt disposita ī predicta ciuitate. Scd̄a auisatio fuit: q̄r habita p̄dicta cognitiōe ne ea q̄ fieri debant cognoscerēt q̄ eēt ꝯ eos misit ꝯtinuo ambasiatores suos ꝓpter aliquas cās ad deuastādū ducē britānie ⁊ erat secretū q̄ p̄dict⁹ dux acceptaret deuastatiōē: illā certificat⁹ q̄ nō erat regis ītētio ire ꝯ eū sȝ ī alias ꝑtes vbi eēt magnū seruitiū dei. Acceptauit ergo p̄dict⁹ dux ⁊ redeūtib⁹ ambasiatorib⁹ exposita acceptatiōe statīȝ diuulgatū est quomō rex volebat ire ꝯtra ducē britanie ⁊ parata est magna classis ī qua fuerūt cū rege ⁊ filijs fere .lx. milia pugnatoꝝ ī quoꝝ recessu vlixbona ciuitate scā ē magna pestilētia ⁊ mortua est regia philippa ⁊ paro honore sepulture fact⁹ est eclipsis solis magn⁹ ꝓpt̄ q̄ signa mlti timuerūt: sȝ tubis ac clamātib⁹ statīȝ oēs classes ītrauerūt aīati ꝑ regē ⁊ venerūt ad finē scti vīcētij ⁊ miserūt anchoras suas ī berrafaroȝ q̄ loc⁹ est regni algarbij portugalie ⁊ ibi exeūte rege cuȝ filijs suis duarte petro ⁊ hērico: q̄r alij remāserāt ī regno cū essent puuli cū alia filia sua q̄ nūc ē ducissa burgūdie ⁊ audiuit missā ī ecclia scte marie p̄dicti loci q̄ audita expositū est de publico quō via sua erat ꝯ saracenos incepta erāt eīm ꝑ̄ io admirātes cū viā opposita duceret duci britānie. Ingressi ḡ sunt classē iterū eleuatis velis ꝓspero vēto venerūt añ ceptā paucis dieb⁹ lȝ distaret fere ꝑ l. leucas ⁊ sic accedētes circuierūt mōtē almiue q̄ vndiq̄ circundat mari sic q̄ nō pȝ aliq̄s īgress⁹ nisi ꝑ mare vl̄ ꝑ ipsāmet ciuitatē ⁊ miserūt anchoras ī portu q̄ dr̄ barbasote q̄ est ex vna ꝑte ciuitatis ad ꝑteȝ occidētis vbi īceperūt hēre cōsiliū quō possent terrā accipere ⁊ qualr̄ possēt situar̄ regale ad expugnandū ciuitatē. Qō vidētes saraceni exierūt a p̄dicta ciuitate ī mltitudīe graui qō mirū erat ad vidēdū ⁊ tūc fact⁹ est vēt⁹ magn⁹ sic q̄ sine ꝑiculo classis nō poterat ibi ꝑmanere q̄re necesse fuit eis eleuare anchoras in ellexirā ī regno castelle ⁊ capiētes terrā iuenerūt ibidē ꝑl̄imos delectabiles fruct⁹: ⁊ recreati sunt ⁊ ibidē habito ꝯsilio multi dicebāt qō redirēt in portugaliaȝ vel ad aliū locum quē leui⁹ possent capere: q̄r non erat possibile ceptā caꝑe secundū multitudinē saracenorū quā viderāt añ ciuitatē: ⁊ q̄r oēs saraceni maritimi recurrerēt ad ciuitateȝ ⁊ q̄r etiā fortalitium ciuitatis erat magnū. Rex vero cū eēt animos⁹ noluit retrocedere ab incepto spērans in dn̄o ciuitatē obtinere. Cū ergo hec agerēt felix aura flauit ⁊ ingrediētes classes velis eleuatis. Altera die ī aurora die memorabili scȝ vigilia assumptiōis v̄ginis gl̄iose q̄ in mēse augusti cadit venerunt iterū mittere anchoras añ ceptā ex parte gibraltaris q̄ est

ex parte orientis z ordinauerũt q̃d missis anchoris statim extraherẽtur batelles quos in nauibus deducebãt z q̃d i eis prio i quolibet eorũ irent certi homines armorũ z q̃ galee cum eis ostẽderẽt q̃ volebãt ire ad capiẽdum terram ex parte castri q̃d est ad partem cerasanarum vt omnes saraceni irent in illã partem. z q̃d postq̃ saraceni eẽnt nimiũ multiplicati ad illã partẽ alinne q̃d est factũ z ceperũt terrã inuitis saracenis saltãtes a batellis z galeis sicut meli⁹ poterãt sic q̃ aliq̃ erãt in mari vsq̃ ad pectora z alij pl⁹ vel min⁹ tañ q̃d bellãtes cũ saracẽis z saraceni defendẽdo terrã sic bellũ est iceptũ cũ his saracenis q̃ ibi erãt i pte illa z cũ alijs q̃ ꝯtinuo sucurrebãt de ciuitate z sic bellãdo cũ eis retraxerũt eos quousq̃ fecerũt eos ĩtrare p portã ciuitat z intãtũ angustiauerũt eos sine itermissione q̃ nõ habuerũt saraceni ptãtẽ claudẽdi portas ciuitatis z sic ĩtrauerũt xp̃iani mistim cũ eis i ciuitatẽ ad bellãdũ i vicis z carerijs z durauit die illa bellũ ĩtra ciuitatẽ vsq̃ ad horã vespertinã quousq̃ se retraxerũt saracẽi ad fortaliciũ ciuitatis z alij ad villã q̃ ẽ ex altera pte ciuitatis que dr fex. Sz ĩtãtũ xp̃iani angustiauerunt castrũ z p̃dictã villã q̃ eadẽ die captũ est castrũ z villa illa tañ q̃ eadẽ die tota ciuitas cũ castris suis fuit posita i potestate xp̃ianorũ z dimissa a saracenis. Mortui autẽ sunt ibi plurimi saracẽi z alij facti sunt captiui alij vo p rupes fugerũt. Perdẽtes aũt xp̃iani domos ciuitatis inuenerũt multitudinẽ diuitiarũ et multas saracẽas coquẽtes panes z p̃parantes ollas p saracenis cũ bandis. De xp̃ianis aũt sol⁹ vnus mortu⁹ iuẽtus est q̃ dicebat basc⁹ fernãdi de cayde ex ictu cuiusdã saxi missi de castro cum iret ad succurrendũ infantẽ hẽricũ q̃ cũ saracenis aũ oẽs bellabat in porta cuiusdã dom⁹. Eadẽ die qua predicta ciuitas capta fuit rex p̃dict⁹ cũ filijs suis i pane z aqua ieiunabant nec aliquid manducauerũt quousq̃ tota ciuitas fuit capta.

¶ Uincũt christiani z capitur antequera per infantem fernandum



Centesimumquinquagesimumquartũ bellum inter saracenos et christianos accidit circa annũ domini Millesimum.cccc x. Regnãte in p̃dicto regno castelle rege iohãne secũdo q̃ incepit regnare anno dñi Millesimo.cccc v. z fuit positus sub tutorib⁹ scilz matre sua illustre regina domina katerina: z infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni p infantẽ fernandũ congregato magno exercitu venit in terrã saracenorum z obsedit antequeram quã mirabili machina murum excedẽte viriliter cepit occisa sarracenorum multitudine. Predict⁹ infans fernandus post hoc cepit regnũ Aragonie z factus est rex aragonum.

¶ Uincũt xp̃iani z fugantur saraceni per regẽ Johãnẽ secundum occisis pluribus saracenis.



Etresimũquiqua gesimũquintũ bellũ iter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit ãno dñi Millesimo.ccccxxx. Tũc p̄dictus rex Johãnes scd̄us ꝯgregato magno exercitu itrauit terram saracenoꝝ ꝛ posuit regale suũ ꝑpe ciuitatẽ granate vbi .xix. dieb⁹ stetit. Egrediẽtibus ergo saracenis die quadã a predicta ciuitate multitudine magna ꝯstipati ex inspato cõiũcte sunt acies vtrorũqꝫ ꝛ factũ est preliũ magnuꝫ plurimisqꝫ saracenis trucidatꝫ alijsqꝫ in fugã versis victi sunt saraceni. Quidam autem saraceni specialiter sagittarij multitudine nõ pauci alijs fugiẽtib⁹ sub qbusdã ficulneis remãserũt cogitãtes se ibidẽ posse defendi ꝛ nõ parua damna posse inferre xp̄ianis quasi ex latibulo pugnãtes. Ad quos milites xp̄iani equis dimissis pedes itrauerunt quoꝝ gladijs perierũt. Illa die vt fertur capta fuisset granata si debitus ordo pugne obseruatus fuisset. Tẽpore predicti regis iohãnis secũdi plurima castra saracenoꝝ p christianos capta fuerũt cũ multa effusione sanguinis saracenoꝝ. Regnauit autẽ. xlviij. annis ꝛ mortu⁹ est in villa valisoletana anno dñi Millesimo.ccccliij ac sepultus in monasterium cartusiẽsiũ de miraflores ciuitatis burgẽ. Hic tenuit quẽdam prenatuꝫ a pueritia sua qui dicebaẽ aluar⁹ de luna quem intãtum honorauit ꝙ ipm fecit magistrũ sancti Jacobi cum quo multas tribulationes passus est ꝛ multo tempore a militibus regni ꝛ finaliter ꝑpter nonnulla q̄ sue maiestati circa eũ idũcẽtia videbãẽ fecit eũ publice p iustitiã i supradicta villa decapitari Cuius caput nonẽ dieb⁹ stetit affixũ clauo in palo alto: corpus vero in medio platee tribus dieb⁹ inhumatũ remãsit. Et cũ eẽt vir tante potentie ab oĩbus tñ suis in fine relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad dominũ accessit corde contrito ꝛ humiliato ꝛ pedib⁹ nudis licet idignis, se per generalem cõfessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum ẽm signa q̄ vidi miam dei ꝯsecutum fuisse. qꝛ scriptum est in quacũqꝫ hora ingemuerit peccator omniuꝫ iniquitatum eius non recordabor. Et successit p̄dicto regi iohãni in regno filius eius henricus quartus qui nũc regnat. xviij. rex castelle ꝛ vtinam feliciter ad dei gloriã regnet ꝛ vtilitatẽ rei publice. Hic primo regni sui anno cũ exercitu suo magno intrauit terrã saracenoꝝ ꝛ obtinuit viriliter villã que dicit ximena ꝛ destruxit stiponã habuit etiã bullam cruciate cõtra saracenos ꝛ continuauit guerram. iiij. annis In quibus nõ modicum saraceni sunt fame afflicti in signũ etiã voluntatꝫ expugnatiõis regni granate cepit diuisam malogranatoruꝫ pro ornamento armorum regaliũ Quid eriti. de⁹ nouit. cui⁹ est causam ꝛ finem bellorum agnoscere. multa eñ impedimenta efferũtur specialiter diuisio militũ in regno cõtra ipsum. propter que tam hoc

anno.lx.plus timetur guerra i regno.q̄ꝫ contra infideles qđ deus sua pietate auertere dignetur.

¶ Uincũt saraceni ⁊ pdũtur ciuitates pera ⁊ cõstãtinopolis. ⁊ de tribus mirabilib⁹ q̄ precesserũt.

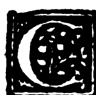


Entesimũquinquagesimũ sextũ bellũ inter saracenos et xp̄ianos accidit ãno dñi Millesimo.ccccliij.tpe Nicolai pape quinti. Tũc eñi imꝑator turchoꝝ cõgregato magno exercitu per terrã ⁊ magna classe.propo suit nomẽ delere xp̄ianuꝫ viribus suis. In p̄mo ergo ip̄e obsedit ciuitatem que pera dicit̃ quam post plurima certamia cepit.xxviij.die maij ⁊ intrãs eãdẽ ciuitatẽ crudelissime occidit om̄s xp̄ianos a sex annis ⁊ supra ⁊ sequẽti die.s.xxix. intrauit portũ ꝯstantinopolitane vrbis vigore belli ⁊ pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatẽ cõstãtinopolitanã ꝑ mare ⁊per terram potentissime ⁊ eam angustiãs sine intermissiõe finalit̃ eam deuicit ⁊ cepit ⁊ igressus ciuitatẽ indicibilem cedẽ fecit in xp̄ianos Alij vero pedibus ⁊ manib⁹ ligatos in captiuitatem duxit monachos etiã ⁊ monachas ꝯsecratas vituꝑose ex monasterijs extractas ac si meretrices ⁊ ꝓstibulo institute essent trahebat ꝯ eas peragẽs tãta ⁊ talia qualia de pecudibus q̄s sine rubore vix dicere auderet Adolescẽtulos ꝟo a decẽnio ⁊ infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerũt thurci in illo eximio et claro tẽplo sancte sophie ⁊ sacratissimas imagines sctõꝝ ⁊ sanctarũ ꝑedib⁹ cõculcauerũt ⁊ om̄e genus vituperij sup eas fecerũt ⁊ in sacra altaria ascẽdẽtes saliebant vociferãdo iubilãtes ⁊ machometũ hymnis ⁊ laudib⁹ extollentes. Ascẽderũt etiã illi nephãrij thurci ad sublime tegumẽ eiusdẽ alte ⁊ famose ecclesie sancte sophie et crucẽ ei⁹ cacumini infixã deiecerũt ⁊ diruperũt. Sacra ꝟo corpa sanctoꝝ laniabãt ⁊ deuastabãt.plurima ẽt vituperia fecerũt in sacris crucib⁹ ⁊ calicib⁹ ⁊ intm̄ eoꝝ vesana rabies exarsit qđ a p̄ma hora diei vsq; ad meridiẽ totã vrbẽ nudatã ⁊ desertã reliq̄runt sic vt nõ latinũ nõ grecũ nõ armeniũ nõ iudeũ nec aliũ quẽuis hoiem de habitatorib⁹ ciuitatis intra eã dimiserũt. Hec ex epistolis ysidorj cardinalis rutenẽ.q̄ p̄sens fuit in excidio ciuitat̄ ⁊ francisci rossarij ducis venetoꝝ trãsmissis ad Nicolaũ papã quintũ.vt de remedio in futurũ ꝓuideret ꝯ hunc turchorũ imꝑatorẽ q̄ se vocat inimicuꝫ crucis xp̄i ⁊ intãtũ odio habuit xp̄ianosq; cũ aliquẽ videret existimãs se in visu deturpatũ ⁊ sordidatũ ꝓprios oculos abluit ⁊ abstergit vt dicit p̄dictus cardinalis. Et est diligẽter aduertẽduꝫ ad tria singularia que desolationẽ predicte ciuitatis p̄cesserũt quoꝝ duo p̄dixit quidã antiqu⁹ philosophus grecus qui leo dicebat̃. Unde in ecclia sancti demetrij p̄dicte ciuitatis vt mihi quidã grecus qui

proprijs oculis sepe vidit: narrauit
Erat quedã colũna marmorea to
ta operata ad modũ scacorũ sic or
dinata q incipiẽdo a pricipio in
vno scaco ponebat nomẽ imperato
ris z in sequẽti nomẽ patriarche
qui psidebant z predixit philoso
phus pdictus q cũ facta fuisset i
pletio oim scacorũ illius colũne
tũc perderet ciuitas constantino
politana z sic de facto accidit. qz p
sidẽtibus Cõstantino imperatore
z gregorio patriarcha in quorum
tpe capta fuit ciuitas predicta fa
cta fuit ipletio vltimorũ scacorũ
colũne secũdũ qd predixit predi
ctus philosophus leo fuit q tẽpo
re Cõstãtini debebat pdi ciuitas
cuius verba in predicta columna
erãt hec. Cõstantinus me fecit z
Cõstantinus me dissoluet. et sic
impletũ est. Istud enim fuit mira
bile preuideri tali excidioni a phi
losopho qd esse non potuit nisi a
spũ dei. Primus enim qui imperauit
z nobilitauit pdictã ciuitatẽ fuit
vocatus Cõstantinus. q dedit pa
trimoniũ ecclesie. mater sua fuit
vocata helena. z prim9 patriarcha
fuit vocatus gregori9. Vltim9 aũt
qui ibi imperauit z perdidit ciuita
tẽ mortu9 in bello dicebat etiam
cõstantinus z mater sua helena z
patriarcha etiã gregorius vocaba
tur. Tertiũ vero mirabile quod p
cessit captionẽ ciuitatis fuit visũ
per turchos. christianis nihil vi
dẽtibus. Vñ cũ quadã nocte vigi
lantes turchi in obsidionem respi
cerẽt versus ciuitatem viderunt
subito multitudinem luminũ ad
modũ candelarũ vndiqz sup tur
res z muros ciuitatis qd respiciẽ
tes z admirãtes. timuerũt valde.
Arguẽtes ex hoc miraculo ciuita
tẽ eẽ sub diuina protectione z cũ
retulissent q viderãt imperatori tur
chorũ ipe simulauit p tũc. Altera
vero nocte apparẽtes pdicte can
dele sup turres z muros vise sunt
eleuari in celũ. Et tũc turcus ille
magnus interptãs visionẽ illã: di
xisse fert. Cãdele q appuerũt de
scendẽtes significauerũt q deus
in tpibus pteritis protegebat hãc
ciuitatẽ. sed cãdele eleuate in ce
lũ designãt q deus recessit ab ei9
custodia. Nũc ergo ait: est tps de
bellãdi eam z sic ardenti rabie ir
ruerũt in ciuitatem nobilissimam
z ceperunt eã vt dictũ est. Et vo
co illam ciuitatem nobilissimam:
quia secundum ysidorũ in libro
ethimologiarum. xv. Cõstantino
polis est i tracia quã edificauit ex
nomine suo constantinus solaz ro
me meritis z potẽtia adequataz.
Hanc cõditaz primo a pausma re
ge spartanorũ z vocatam bisan
ciũ vel q tãtũ patet inter adria
ticum mare z propontidem vel q
sit receptaculũ terre z maris. Vn
de z cã constantinus aptissimam
condere iudicãs vt receptaculũ.
sibi mare terraqz fieret. Vñ z nũc
romani imperij sedes z toti9 caput
est orientis sicut roma occidẽtis.
hec ille. Sic ergo hec nobilissima
ciuitas immo qsi totũ grecie im
perium occulto dei iudicio tradi
tũ est in manus impiorã sicut etiã
methodi9 martyr prophetauit in

ter cetera dicēs: grecia ī captiuita te ꝛ occisiōe erit sicut plenꝰ dicet īfra ꝯsideratiōe .xij. in p̄mo passu.

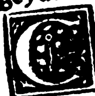
¶ Uincūt xp̄iani cruce signati. fugato thurco ꝛ cesis .lxxx. milibus thurcorū Johāne de capistrano nomē iesu deuotissime inuocāte.



Entesimum quinquagesimūseptimū bellū iter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo. ccccclvij. sedēte in cathedra petri Calixto papa tertio q̄ ī memoriā huiꝰ belli īstituit festū duplex trāsfiguratiōis dn̄i nr̄i iesu xp̄i cū gratijs ꝛ indulgētijs solēnitatis corporis xp̄i: ex cuiꝰ bulla plumbea quā oculis p̄prijs vidi ordinē istiꝰ belli ꝛ victorie diuine ad p̄positū annotaui vbi sic p̄dictꝰ papa iter cetera ait. Cū pater ille misericordiarū ac p̄ijssimꝰ xp̄ianoꝝ p̄tector ꝛ vite nostre defensor oīpotēs deꝰ: postq̄ȝ in die celebri beatorū apostolorū petri ꝛ pauli dū sacra missarū solēnia ī eoꝝ basilica ageremus literas nostras super gn̄ali oratiōe p̄ vniuersos xp̄i colas faciendā lectas ꝛ fauēte dn̄o vbiq̄ȝ obseruatas fecimꝰ publicari p̄ijs orōībꝰ ꝛ opibꝰ suis afflicti pp̄li aliquātulū mitigatꝰ feritatē ipsiꝰ vipere ꝛ īmanissimi turchi cultoris execrabilis machometi p̄xia estate decursa cū suo pene innerabili in q̄ plurimū ꝯfidebat exercitu īfideliū ꝛ turchoꝝ cōtriuit castri balgradi ī regno vngarie ad ripā danubij situati qd̄ vndiq̄ȝ obsessū ꝛ coāgustatū dirūpe satagebat obsidiōe soluta p̄ cruce signatos ꝛ vngaros ad modū pp̄lares ꝯsuis paucioꝛes nūero ꝛ inermes ex nr̄a ordinatiōe ꝛ īstitutiōe dilecto filio legato nr̄o de latere illuc destinato inflicta ac nūcijs ꝛ literis sepiꝰ repetita ex sincera fide quā gessimꝰ in ip̄o saluatore nr̄o cuiꝰ ē res adunare dispsas ꝛ despatas p̄tegere ac supboꝝ p̄cipue infideliū ꝛ xp̄iane fidei inimicoꝝ potētiā cōterere ꝛ ēt debellare sub strenuo vaynoda iohāne celebris memorie fidei nr̄e catholice acerrimo defensore ꝛ p̄ ea atq̄ȝ fidelibꝰ p̄pugnatore xp̄ianeq̄ȝ cohortiū duce dignissimo cui neq̄ȝ fides neq̄ȝ spes victorie defuere militātibꝰ presente p̄ter iohāne quodam de capistrano ordinis fratrū minoꝝ p̄fessore viro q̄dē optio ꝛ meritoꝝ apd̄ deū ꝛ homies eximio ꝛ nomē iesu xp̄i in quo salꝰ nostra cōsistit fiducialiter ꝛ assidue cū oī pp̄lo circūcepto voce vnanimi inuocāte vexillo q̄ȝ sacratissime crucis cū magnis clamoribꝰ ꝛ vocibꝰ eleuato ad celū. Uā n̄ īeffabile vrt a cūctis dī aduenit auxiliū Mira res die memorabili beate marie magdalene celesti p̄sidio cōmunitꝰ pp̄ls fideliū īpetu ī hostes viriliter facto eūdē ferū turchū cū suis sacrilegis cōplicibꝰ in turpē ꝛ dānosam fugā ꝯuertit: deditq̄ȝ ip̄e miserator dominꝰ ꝛ fidelis in manu paucorū tā ferocis inimici ꝛ innumerabilis exercitus cum maxima strage victoriā vltra q̄ȝ mens estimare posset humana: dominꝰ enim potēs ꝛ sup̄ exercitus ꝛ tyrannos qui ma

diãr oriẽtales populos ad nume
rũ locustarũ in manu tradidit ge
deonis. Ante etiã sacerdoti con
tra eliodorum ciuitatẽ sanctã hie
rusalẽ pphanare molientẽ presi
diũ prebuit z iuuamen pro nobis
cõtra insolẽtissimos hostes mira
culose pugnauit. O bone iesu dux
z saluator noster fortitudo vera et
tutissimũ certũq̄ presidiũ ad te cõ
fugiẽtiũ xpianorum q ipsos pprio
sanguinẽ redemisti: gladiũ tuũ su
per inimicorũ capita fugientium
intromittẽs nõ pauciores sese mu
tua cede necarũt quã a nostris in
prelio interempti fuissent. Nã vt
a fidedignis accepim9 i ea pugna
xl. milia occisi totidẽq̄ supstites
in turpẽ fugã vbi se se mutuo tru
cidãtes defecerũt. Castra incensa
machine z instrumẽta bellica oĩa
direpta sunt: vt cõfusus abiẽs ipe
tyrannus z pre timore iam multis
mẽsibus nõ apparens inter late
bras seu munita oppida se rece
pisse dicat z diuinã psentiẽs vltio
nẽ in suã perditionem futuram in
tra Constantinopolitanã peraq̄
ciuitates se reclusit. Illasq̄ mu
ris z antemuralib9 munire frustra
decertat min9 attẽdẽs q̄ nisi dñs
custodierit ciuitatẽ frustra vigilat
q custodit eã: hec ex pdicta bulla.

¶ Uincũt xpiani in affrica per re
gem alfonsum portugalie.


Centesimum quin
quagesimũ octauum bel
lum inter saracenos et
christianos accidit anno dñi mil
lesimo. cccclviij. Tũc rex alfõsus
portugalie armata magna classe
trãsiuit in affricam z obsessa qdã
villa forti maritima q dr alcacar
tagner ac fortissimo bello ãgustia
ta cepit eã z xpianis populauit ac
muniuit armis z victualib9 neces
sariis. Dolẽtes aũt saraceni affricã
bis iã duorum annorum interual
lis cũ innumerabili multitudine
bellatorũ venerunt vt eam obtine
rẽt sed plurimis eorũ peremptis
vacui semp redierũt. Et q2 iter p
dictã villam z mare erat aliquale
spaciũ vbi veniẽtes saraceni sepo
nebãt ne per mare posset succur
sus dari eidẽ. Rex predictus in re
gno portugalie fecit qdrari lapi
des in tãta multitudine quãta ne
cessaria erat pro duplici muro cõ
struẽdo a pdicta villa vsq̄ ad ma
re: lapidib9 ergo predictis ac suffi
ciẽti calce per nauigia in pdictum
locũ deductis tãta fuit multitu
do lapicidarũ q̄ paucis dieb9 fa
cti sunt muri cũ turribus necessa
riis sic q̄ cũ saraceni cognouerũt
op9 quasi finitum erat z factus est
loc9 quasi iexpugnabilis a sarace
nis in magnũ subsidium z vtilita
tem xpianorũ transeuntium per il
lud secretũ mare mediterraneum
distat aũt pdicta villa a cepta sex
leucis z a portugalia vt fert fere
centũ leucis z a tarifa q est ẽt lo
cus xpianorũ istius regni castelle
ex altera pte maris stricti tribus
leucis z sic ista duo loca sunt qua
si claues maris stricti.

¶ Decima cõsideratio est de pos
sessione terre sancte p saracenos
que duobus explicatur punctis.

Decima cōsidera-
tio hui⁹ libri q̄rti est de
possessiōe terre sācte p
saracenos vbi duo pūcta occurrūt
declarāda. Prim⁹ ē scire cām q̄re
saraceni tenēt terrā sāctā. Scđs
ꝓo pūct⁹ erit. Si xp̄iani vellēt fa
cere guerrā saracenis ad terrā sā
ctā capiēdā q̄s loc⁹ eēt eis ꝯueniē
tior i orbe ad incipiēdū talē guer
rā. Extollūt ei se saraceni dicētes
se tenere ꝟitatē legis q2 possidēt
terrā sanctā. Insultant ēt iudei ꝯ
xp̄ianos dicētes q̄ lex xp̄ianoꝝ
nulla ē nec iesus nazaren⁹ ē mes-
sias i lege ꝓmissus q2 nō possidēt
terrā sanctā hierusalē. Jō ad hec
declarādū tres rōnes assignant p
fratrē vincentiū sctm̄ in sermone.
Ecce ascēdim⁹ hierosolimā. Pria
est ad excusatiōez xp̄ianoꝝ. Scđa
ꝓpter cōfusiōez saracenoꝝ. Ter
tia est ꝓpter cōuersionē iudeoꝝ.
¶ Circa primū notādū est q̄ nul
lus xp̄ian⁹ est ita sanct⁹ quin pec
cēt excepto xp̄o ꝛ virgine maria.
Vñ ecclīastes septimo nō est hō
iust⁹ in terra q̄ faciat bonū ꝛ non
peccet: ꝛ de⁹ nō vult q̄ xp̄iani pec
cēt in illa terra in qua fili⁹ dei pas
sus est p peccatis hoim q2 hoc re
putaret ad maximā iniuriam: de
agarenis vero nō ita iniuriat̄ q2
canes sunt. multū eñ displiceret
regi ꝛ idignaret̄ si filij sui vel mili
tes mingerēt in camera sua: si aūt
canis minget nō curat. Jdē in ꝓ-
posito de terra sancta: mltū displi
ceret xp̄o si nos filij p baptismuz
faceremꝰ in ea corruptiōes ꝛ pctā
sed de agarenis tāq̄ de canib⁹ nō
curat. ꝛ cōcordat auctoritas xp̄i ꝙ
cētis hierusalē calcabit a gētib⁹
donec impleant̄ tēpora nationū.
Luce. xxi. tunc enim cum oīs ple-
nitudo gentiū intrauerit oīs israel
salu⁹ erit: vt habet̄ ad romanos.
xi. Et sic ꝑz prima ratio scz q̄ ꝓ-
pter excusationē xp̄ianoꝝ ne pec-
cem⁹ in camera sanctificata regꝭ
regū iesu xp̄i nō possidemus terrā
sanctaz. Vnde sic patuit supra bel
lo cētesimo. hierusalē capta fuit
per cruce signatos christianos et
quādiu vixerūt in sanctitate ꝛ sine
offensa xp̄i possederūt terram san
ctā. Sz cū multiplicata fuerūt in
eis mala ꝛ offense xp̄i cōtinuo ex
pulsi fuerūt a terra illa ꝛ introdu
cti fuerūt cāes saraceni ad seruā-
dū illaz sicut patuit supra cōside
ratiōe nona hui⁹ libri bello. cxvij.
Scđa ratio est propter confusio-
nē saracenoꝝ: ipsi enim sunt fi-
lij xp̄ianoꝝ q2 vix sunt octingēti
anni q̄ sunt turchi. Vñ beat⁹ au-
gustin⁹ fuit episcop⁹ yponeñ. Sy
machomet⁹ a sergio decept⁹ dece
pit eos ꝛ iō agareni sunt xp̄iani re
negati ꝛ ꝓpterea retinent adhuc
aliq̄d de fide xp̄iana ꝛ credunt et
aliq̄d nō. Credunt nāq̄ vt xp̄ia-
ni q̄ vnus est deus creator oim̄ sz
non credunt q̄ ille deus sit tres p
sone in confusione ipsoꝝ ipsi met
ostendunt locum in quo xp̄s fuit
baptizat⁹ vbi tota trinitas appa-
ruit. Scđo credunt q̄ fuit homo
purus ꝛ ver⁹ ꝛ sanctus de spiritu
sancto in maria ꝟgine cōcept⁹ sed
nō credūt q̄ sit deus ꝛ in confusio

tiem sue credẽtie oñdunt locũ vbi
suscitauit lazarũ ꝓprio imꝑio qḋ
nõ potuisset si nõ fuisset deꝰ. Ter
tio credũt ꝙ est in celo sed nõ cre=
dũt ꝙ est in sacro altaris: ꝛ in ꝯfu
sione eoꝝ ostẽdũt xp̄ianis locũ ce
naculi in quo xp̄us illud sacrm̃ in
stituit. Itẽ non credũt xp̄i passio=
nem: tñ in eoꝝ cõfusionẽ ostendũt
vbi xp̄s fuit crucifixꝰ ꝛ sepulchꝛuꝫ
vbi corpus fuit sepultuꝫ. Itẽ aga
reni baptizanť sed nõ cum forma
verboꝝ ꝛ ipsi oñdunt locũ vbi xp̄s
constituit sacramẽtũ baptismi cuꝫ
forma illa. In nõie patris ꝛ filij et
sp̄ussancti in eoꝝ cõfusionẽ. Ideo
dicit dauid. fac mecũ signuꝫ in bo=
nũ vt videant qui oderunt ꝛ ꝯfun
danť. Unde sicut custodes porta=
rũ in domibꝰ regũ xp̄ianoꝝ cũ ha
beri possunt sunt hoies difformes
vt ethiopes sic ꝙ nullꝰ intrare põt
nec filꝰ neqꝫ milites nisi ꝑ manus
illoꝝ sic xp̄us in palatio suo terre
sancte ꝑmittit ꝙ custodes portaꝝ
illius patrie sunt hoies difformes
scꝫ bestiales machometici. ne scilꝫ
filij sui milites xp̄iani ad īteriora
secretoꝝ terre sancte admittãtur
nisi per manus illoꝝ: nec ex hoc se
quiť honorabiliores eẽ ianitores
difformes filijs ꝛ militibꝰ caris im
mo hoc cedit in cõfusionẽ ianito=
rum ꝛ honorẽ filiorum ꝛ militum.
Nũquid etiã in domibus magno
rum in castris in nauibꝰ maris im
mo etiam in domibus rusticoꝝ cu
stodes ꝛ vigiles sunt canes ne qs
ingrediatur nisi homo pacis ꝛ ad
honorẽ talis loci: ꝛ ptꝫ ꝙ sic etiaꝫ
custodes ꝛ vigiles terre sctẽ sunt
canes saraceni ne si qs ingrediať
ad interiora secreta vbi xp̄s in hu
mana natura ambulauit nisi fue=
rit hõ pacis. ꝛ ad honorẽ illius lo
ci quales sunt peregrini xp̄iani vi=
sitantes terrã sanctã ꝛ ptꝫ ꝙ istd̉
cedit in cõfusionẽ saracenoꝝ ꝙ as
similanť canibus custodiẽtibꝰ do=
mos. Item in cõfusionẽ cuiuscuꝫ
qꝫ virtuosi est sustinere aliqḋ fal=
sum ꝓpter auaritiã. Cũ ergo sara
ceni se reputẽt virtuosos ꝛ credãt
falsum eẽ ꝙ iesus nazarenus fuit
mortuus ꝛ sepultus ꝛc. ꝛ tñ hoc su
stinent ostẽdentes ꝑdicta loca vt
dictũ est cũ magna diligẽtia ꝓpť
auaritiã qꝛ ꝓpter interesse qḋ re=
cipiũt a peregrinis xp̄ianis: ergo
possessio terre sancte ꝑ saracenos
saracenos est in eoꝝ cõfusionẽ. nõ
eñi permitterẽt ꝑncipes xp̄iani
pro toto auro mũdi si inter eos es
set sepulchꝛũ machometi ꝙ visitã
reť ꝛ honorareť a sarracenis sicut
faciũt xp̄iani in terra sancta cum
hoc nõ solũ cederet in confusionẽ
xp̄ianorum sed etiã in cõtumeliã
creatoris sciẽtes falsum esse ꝙ ho
nor debeat exhiberi bestiali ꝛ spur
cissimo machometo: qꝛ honor secũ
dum philosophum est premiũ vir
tutis: que in machometo locũ nõ
habuit propter abyssum criminũ
in eo contentorum sicut patuit su
pra cõsideratiõe prima huiꝰ quar
ti libri ꝛ quasi per totum est ergo
in confessionem saracenorum pos
sessio terre sancte: ꝛ honorem chꝛi
stianorum. Tertia ratio est ꝓpter
conuersionem iudeorum. Iudei
nãqꝫ secundum quod ex lege moy

si sunt assueti & nutriti terreni sūt & sperāt q messias ducet illos ad illā terrā & dicūt itra se ecce habe bimus hierosolymā ppter hoc Ie sus xp̄s verus messias voluit qd̄ nec xp̄iani nec iudei habeāt illam terrā: q2 nō venit vt daret illā ter rā: sʒ celestē de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuē tium: sed illa est terra morientiuʒ. Ideo apostolus ad hebreos vltio nō habemus hic ciuitatē manētē sed futurā inquirim⁹. Cessent er go saraceni ab excellentia sua: si lcāt iudei & conuertanᵗ a miseria sua. Cōsolenᵗ xp̄iani in filiatione & militia sua: q2 xp̄s dedit eis ptā tem filios dei fieri his q̄ credūt in noīe eius. Iohā. primo. Sed que harū gētiū habet vel tenet veram legē. ¶ Licet supra libro pmo sit latissime declaratū pōt tñ hic exē plariter declarari p parabolā illi⁹ diuitis qui habet vnū lapidem p̄ ciosum magni valoris & tres filios &c. dominus iste diues est xp̄s de⁹ & homo: & tres filij tres sunt popu li iudeorūʒ agarenorū & christiano rum: dicit primogenitus scʒ popu lus iudeorum. Ego habeo lapidē idest legē veram: q2 eam dedit mi raculis cōfirmatā. Dicit populus xp̄ianus non: immo ego habeo le gem veram: quia mea lex cōfirma ta est miraculis q̄ non possunt nisi per deum fieri. Demones poterāt facere miracula moysi. Pp̄ls aga renus dicit: immo ego habeo legē verā. Nunc ponderemus lapideʒ primo ponderenᵗ in sanctitate lex moysi & eā ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittūtur in lege moysi: vidi cuncta q̄ fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas Ecclesiastes primo. modicū pōde rat idō nihil valet. Videam⁹ sectaʒ machometi quantū pōderat qui pmittit riuus lactis mellis olei vi ni mulieris &c. Hec est vita porcoꝝ nihil ponderat. Vere magnus do lor esse dʒ prelatis eccl̄ie & doctori bus fidei xp̄iane si attente. cōside rent sectam maledictam saraceno rum videre tātam multitudinem animarū rationabiliuʒ sicut sunt saracenoꝝ que redempte sunt san guine iesu xp̄i esse inuolutas in er rore dānationis: q2 non intelligūt scripturā diuinā: & quod peius est nec volūt intelligere neqʒ audire: sed inclinanᵗ ad ea & sequenᵗ que debētur porcis & azinis. lex xp̄ia norum que promittit gloriam cele stē que est infiniti ponderis & valo ris: q2 plus pōderat vna dies glo rie q̄ oīa bona huius mūdi. Ecce pmissio quicūqʒ fecerit voluntatē patris mei qui in celis est itrabit in regnū celorum. Mat. vij. Pona mus ergo in celū cor nostruʒ & spē omnia terrena despiciēdo: q2 secū dum apostolū. ij. Corint. iiij. quod in presenti est momentaneuʒ est: & leue tribulatiōis nostre supra mo dum in sublimitate eternū glorie pondus operatur in nobis non cō templantibus nobis ea que vidē tur: sed que non videnᵗ: que eñ vi dentur temporalia sunt q̄ aūt nō videntur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnandi contra terram sanctam.


Ecundo dictũ huiꝰ cõsiderationis scꝫ qs locꝰ esset cõuenientior in orbe ad capiẽdũ terram sanctã. Videt̃ ꝙ si xpiani vellẽt incipere guerrã ad terrã sanctã capiẽdã: ꝛ alia loca que amiserũt nullꝰ locus nulla terra conueniẽtior est ꝙ̃ hispania ꝙ sic declarat̃. Certũ est ꝙ in vniuerso quinqꝫ loca possunt cõsiderari sicut notat magister Raymundus lulli in quodã tractatu suo ꝑ que posset incipi talis guerra sicut sepe attẽtatũ fuit. Primus locꝰ est in terra iperatoris cõstantinopolitani ꝛ i terra turchorum. Deinde ꝑ terrã armenie quousqꝫ ꝑueniret̃ in siriã ꝛ hec via non est multũ laudabilis: qꝛ est valde grauis ꝛ difficilis ꝛ nimis lõga ꝛ sic reqrit magnũ exercitũ ꝛ multas expẽsas. Secũdꝰ locus est insula quedã q̃ raycet appellat̃ situata ꝓpe alexandriã. Posset eñ illa insula cũ galeis ꝛ militibꝰ capi ꝛ detineri: sed hic locꝰ etiã nõ est laudabilis quo ad ꝑ̃sens: tũ qꝛ via ẽ nimis longa: nimis ẽt reqrit expẽsas ꝛ bellatores cõtra illã. Tertiꝰ locꝰ est regnũ cipri ꝛ terra hermenie: sꝫ ista via ẽt nõ est laudabilis tũ qꝛ ille terre nõ sunt oībꝰ sane sicut experti sũt q̃ trãsierũt. tũ etiã qꝛ illa via est nimis lõga ꝛ cõiter reqrit nimis de nauigantibꝰ ꝛ pugnãtibꝰ ꝛ expẽsis. tũ tertio qꝛ ꝑ cipriũ ꝛ hermeniã nõ possent sufficere victualia neqꝫ equi. Quartꝰ locus est tunitiũ: sꝫ nec iste locꝰ laudabilis est eo ꝙ multe gẽtes i eo cõmorant̃ ꝛ cõsequẽter nimis reqrit de exercitu ꝛ de eqs ꝛ de h̃ satꝫ ꝓbabile experimẽtũ datũ fuit qñ sanctꝰ ludouicꝰ rex francoꝝ transfretauit sicut supra patuit cõsideratiõe .ix. huiꝰ .iiij. libri bello .cxxij. Quintꝰ locꝰ est hyspania in ꝑte eius q̃ dr̃ andalusia vbi est almaria malica granata algersia tarisa ꝛ hic est locꝰ amenissimꝰ ꝛ cõgruẽtior oībꝰ ꝑdictis eo: qꝛ facilior ad acqrendũ ꝓpter quattuor rõnes Prima rõ est qꝛ predictꝰ locus est circũdatꝰ ꝑ mare mediterraneum ex vna ꝑte: ꝛ ex alia ꝑ regnũ aragonie ꝛ castelle ꝛ istud ĩpediret ꝙ nõ possent iuuare eos alij saraceni Secũda rõ est qꝛ multũ iuuat ad guerrã faciẽdã fertilitas terre et multitudo equoꝝ de ꝓpinquo in quibus abũdat inter ceteras mũdi ꝑtes hispania. Tertia rõ est qꝛ est terra sana: ꝛ iõ timore ĩfirmitatũ nõ solueret̃ exercitꝰ sicut alibi factũ esse dr̃. Et ꝑtꝫ ẽt ꝙ est ꝓpinquissima respectu alioꝝ locorum Quarta est rex bellator cũ paruo exercitu posset guerrã incipere ꝑ suppositis supradictis: ꝛ qꝛ hꝫ terga secura ꝛ sic accipiendo modo vnũ castrũ: ꝛ deinde vnã villã ꝛ sic successiue deducẽdo saracenos semper añ se ꝛ multiplicãdo continue exercitũ ꝛ hito regno granate rex bellator cũ suo exercitu ampliato ad maiorẽ barbariã scꝫ in affricaꝫ poterit leuiter trãsire scꝫ i regnuꝫ cepte qđ nõ distat nisi ꝑ septẽ miliaria ꝛ in aliq̃ loco nisi ꝑ tres leucas solũ ꝑ̃sertiꝫ isto tꝑe talis locꝰ

esset cõuenientissimus cū cepta et villa alia que dicit alcater tagner sint in potestate regis portugalie. Et sic ex illa pte inciperent debellare saracenos tergis securis deducēdo eos añ se modo lucrādo vnā villā mō aliam ꝛc. quousqꝫ peruenirent tonitū semper multiplicando exercitū ꝙ optie ꝛ securissime fieri pōt vt dictū est propter ꝓpinquitatē hyspanie ꝛ eius fertilitatem: ꝛ qꝛ retro se nihil timerēt et sic paulatiue bellator rex posset facere guerrā sanā saracenis ꝛ acquirere terrā sanctā hierusalēꝫ: ꝛ totū regnū egypti: pꝫ ergo clarissime ꝙ nulla terra in mūdo est cōuenientior christianis ad incipiendum guerrā pro terra sancta capienda qꝫ hyspania. beat⁹ ergo rex bellator qui ꝓpter zelū fidei catholice hec cogitauerit ꝛ in ope posuerit sperās oīa ꝑdicta acqrere per iesum xp̄m in cui⁹ manu sunt oīuꝫ potestates ꝛ iura regnorum.

¶ Quomodo christiani habere se debeāt de iure ꝛ ordinatiōe regni erga saracenos viuētes inter nos

Undecima cōsideratio hui⁹ quarti libri est de his ad q̄ cōpelli debēt saraceni viuētes inter nos de iure ꝛ ex ordinatiōe regni. Circa prīuꝫ notandū ꝙ vt tradit in titulo de iudeis ꝛ saracenis in clemētinis pricipes xp̄iani sub obtestatione diuini iudicij a duob⁹ debēt cōpescere saracenos sibi subiectos: scꝫ ab inuocatiōe publica nomis machometi ꝛ a peregrinatione quaꝫ facere solēt ad sepulchrū cuiusdā saraceni. Unde sacrū conciliū ibidē sic ait cedit quidē in offensam diuini noīs ꝛ opprobriū fidei christiane ꝙ in quibusdā mundi partibus principib⁹ xp̄ianis subiectis, In quib⁹ interdū seorsuꝫ interdū vero pmixtim cū xp̄ianis habitāt saraceni sacerdotes eorū zabzaba nuncupati vulgariter in templis seu mesquitis suis ad que ijdē saraceni cōueniūt vt adorent ibidē perfidē machometum diebus singulis certis horis i loco aliq̄ eminenti eiusdē machōeti nomē christianis ꝛ saracenis audiētibus alta voce inuocāt ꝛ extollūt ac i verba quedā in illius honore publice ꝓfitentur. ad locū insup vbi olim quidā sepultus extitit saracenus quē vt sanctum alij saraceni venerantur ꝛ colunt magna saracenorum eorūdēꝫ partiū ꝛ aliaꝝ ꝯfluit publice mltitudo ex quib⁹ nostre fidei nō modicū detrahit ꝛ graue in cordibus fidelium scandalum generatur. Cum autem hec diuie maiestati displicētia nō sint aliq̄tenus tolerāda sacro approbāte concilio ipsa in terris christianoꝝ fieri deinceps districtius inhibemus vniuersis ꝛ singulis principib⁹ catholicis sub quoruꝫ dominio saraceni morant ꝛ fuerīt predicta sub obtestatiōe diuini iudicij obnixi⁹ iniūgētes: quaten⁹ ipsi tanqꝫ veri catholici ꝛ xp̄iane fidei seduli zelatores opprobriū qd taꝫ ipsis qꝫ ceteris christicolis per ꝑmissa ingeritur debita consideratione pensantes ipsuꝫ: vt prouide

eterne beatitudinis premium asse-quant de terris suis omnino aufe-rant a suis subditis auferri procu-rent inhibendo expresse ne prefata inuocatio seu professio nominis ip-sius sacrilegi machometi publice: aut peregrinatio prelibata ab aliquo in eorum existente dominio audiant attemptare decetero vel quomodo libet sustineri. Ubi vero qui secus pre-sumpserint taliter ob diuinam reue-rentiam castigent ab ipsis quod alii eorum exemplo perterriti a presumptione sibi ar-ceant hec ibi sanctissime ordinatis: sed ne gligenter custoditum specialiter pri-mum cum altis vocibus de die et de no cte tales proclamationes faciant sa-raceni: et non solum non castigant a pri cipibus verumetiam et defendunt et ratio est quia propter fidei honorem reclamet contra eos quia nimmo tanta est ignoran tia predicte inhibitionis in principi bus et clero ac populo quod non cogitant predictas inuocationes siue proclama tiones esse in offensa diuine maiesta-tis quod non sine culpa est ante deum cum talis ignorantia non excuset. quia igno rantia facti non iuris excusat. De aliis autem ad que compellendi sunt sara-ceni tam de iure quam ex ordinatione re gni sufficiant que dicta sunt libri. iiij. consideratione. xj.

¶ Ista duodecima consideratio tra cta de fine legis saracenorum et de eo-rum perpetua seruitute sub iugo christia-norum sub quatuor passibus.

Duodecima et vlti ma consideratio huius libri quarti est de fine legis sa racenorum et de eorum perpetua ser uitute sub iugo christianorum iam finem oportet dare huic. iiij. li. de bello sa racenorum in hac vltima consideratio ne ad quam explicandam. iiij. passus conuenit pertransire. Primus est de ca stigatione finali fienda per sarace-nos. Secundus est de cessatione sue le gis. Tertius est de tempore quo debet ces sare. Quartus vero erit de perpetua seruitute saracenorum sub iugo chri stianorum.

¶ De castigatione finali fienda per saracenos in populo christianorum.

Primus passus est quod per saracenos fiet di-uina castigatio terribilis in omnibus regnis mundi propter peccata populi secundum quod predixerunt: et primo methodius martyr quem beatus hieronymus in opusculis suis lau-dat loquens de fine seculi cuius pro phetia sequitur. In nouissimo au tem sexto millenario seculi exient filii hysmaelis de heremo et erit aduentus eorum castigatio sine mensura et sine mia et tradet deus in manibus eorum omnia regna gentium propter peccata que operata sunt contra precepta dei. Ideo tradet nos deus in manus bar-barorum quia obliti sumus precepta domini facient enim christiani mul ta illicita: quia maculabunt seipsos adeo quod turpissimum est ad dicendum propterea tradet illos deus in mani-bus saracenorum per sida erit in capti uitate et occisione capadocia et in ca ptiuitate et occisione cilicia. In tri bulatione erit terra syrie et in solitu dine et eius habitatores captiui du cent. Sicilia similiter et habitatores eius

in gladio peribūt. Grecia i capti-
uitate erit ꝛ occisiõe affrica erit ſi
milr egiptꝭ orientales ꝛ Asia sub
graui tributo i auro ꝛ argēto erit
Hispania gladio pibit ꝛ captiui
ducēt habitatores ei⁹. Gallia ger
mania agatonia variis plīs erūt
deuorate multi ex eis ducēt capti
ui romani in occisiõe erūt ꝛ cõuer
si i fugā. Insule maris erūt i deso
latiõe ꝛ obtinebūt filii hysmaelis
introitū ab aqlone ꝛ oriēte ꝛ meri
die ꝛ occidēte ꝛ replebit hierosoly
ma cūctis gētib⁹ q̄ captiui ducēt
ꝛ replebit terra pmissiõis oībus
gentib⁹ ꝛ erit iugū eorū graue su-
per oēs gētes ꝛ erūt oīa sub iugo
eorū ꝛ tributo ꝛ omnia ornamēta
diuitiā eoꝝ erūt ꝛ q̄ fuerūt in eccle
siis sanctoꝝ siue aurū aut argētū
siue lapides pciosi ꝛ oīa ornamē-
ta eoꝝ erūt ꝛ distribuēt misteria
dei ꝛ erūt sacerdotes sicut ppls:
qr ecclie incēdio cremabunt ꝛ erit
tribulatio magna ꝛ multa corpora
pciēt i plateis eo q̄ nõ sit q̄ se-
peliat ea ꝛ erit saracenorū iter a
mari vsq; ad mare ꝛ erūt regiões
in viā ꝛ vocabit via eorū vie angu
stie ꝛ gradient simul iuuenes ꝛ se
nes diuites ꝛ paupes ꝛ cū gemi-
tu ꝛ afflictiõe dicēt bti sunt illi q̄
nos de hac luce pcesserūt: h̄ btūs
paulus pdixit nisi venerit disces-
sio pmū ꝛ reuelat⁹ fuerit ꝛ cetera.
Quid eñ aliud ē discessio nisi dis
ciplina q̄ corripient vniuersi habi
tatores terre a filiis hysmaelis p
pterea onagrū appellauit de⁹ hys
maelē patrē eoꝝ. pp̄ter hoc in de
solationē tradet oēm terrā ꝛ erūt
multe vrbes deserte nō ei sunt ho
mines isti sicut alie gētes: sꝫ sunt
filii hysmaelis de heremo venturi ꝛ
sunt hoīb⁹ odbiles. Audi igit imi
tatores eorū q̄ de heremo exituri
sunt mulieres vteris pgnātes habē-
tes: pgnātesq; cū mulierib⁹ simul iter
ficiēt i eccliis sanctoꝝ cū mulieri
bus cõcubēt ꝛ sacratis vestimētis
ecclie induēt seipsos ꝛ vxores eo-
rū. Iumēta sua ligaturi sūt ad se-
pulchra sanctorū tāq; ad psepia ꝛ
erit maxima tribulatio sup xpia-
nos q̄ habitāt sup terrā: ꝛ tūc ap-
parebūt fideles q̄ fuerit i christo
credituri: nō eñ propterea mittet
de⁹ has tribulationes supra chri-
stianos vt iusti deleant q̄ in chri-
sto sunt credituri. sꝫ vt manifestē
tur q̄ in ipso erūt fidelissime credi
turi sicut ipsa veritas dicit beati
eritis cū psecuti vos fuerint ꝛ di-
xerint oē malū aduersus vos mē-
tiētes pp̄ter me gaudete ꝛ exul-
tate ꝛc. sicut eñ psecuti sūt pphe
tas q̄ fuerūt ante vos ꝛc. sed q̄ p-
seuerauerit vsq; in finē. hic saluꝰ
erit. hec ille. Eandē sniam tradit
magister in hystoriis scholasticis
sup idē Gen. xvi. Hic erit homo
fer⁹ vbi nos habem⁹ ferus hebre⁹
habet phara qd̄ sonat onager de
hysmaele dictū allegās predictū
methodiū dicentē onagri ꝛ capre
a deserto oēm bestiarū supergra
dientur rabiem ꝛ mansuetorū nu
mer⁹ cõterēt ab eis. dixit eñ de fi
liis hysmael. futurū est autem vt
exeāt adhuc semel ꝛ obtinebūt or
bē terre per octo ebdomadas an-
norum: ꝛ vocabit iter eorū via an-

gustie q2 patrē eorum ysmael vocauit dñs onagrū. in sacris locis īterficiēt sacerdotes ꝛ ibidē cū mulieribus dormiēt ad sepulcra sctōꝝ religabūt iumēta ꝛ hoc p neqtia xp̄ianorū q2 tūc erūt d qb⁹ dr ī nouissimis dieb⁹. erūt hoīes se se amātes ꝛc. ꝛ tūc īplebit q dictū est p ezechielē fili hoīs voca bestias agri ꝛ exhortare illas dicēs. cōgregamini ꝛ venite eo q sacrificiū magnū īmolo vobis mādūcate carnes fortiūꝛ bibite sāguinē excelsoꝝ hec ille. ¶ Secūdo p̄dictā castigationē xp̄ianorū p saracenos p̄dixit abbas ioachī ī speculo visionū li. viij. c. xlj. dicēs q aues nigre habētes nomē duab⁹ literis ꝯfectū vcȝ alphabeti latinoruȝ p̄ia atq3 octaua future sūt ī discrimīe atq3 destructōe crucissignatoꝝ qd exponens doctor pegrin⁹ dixit q p̄ia litera ē a octaua uo lr̄a ē. h. Aues igit̄ nigre sūt mauri sic dicti ppt̄ habitū nigrū cappe nigre quē habēt a nicolao apostata eoꝝ doctore nomē āt ipsoꝝ ex duab⁹ lr̄is ꝯfict̄. s. a ꝛ h. qm̄ agareni ab agar m̄re ꝛ hysmaelite a filio ipsi⁹ nūcupati sunt. ¶ Tertio p̄dictā castigationē xp̄ianoꝝ p̄dixit sctissima femīa hyldegardis q̄ pphetauit āno dñi Millesimo. lxxix. ī lib. reuelationū dei pte tertia ca. xiiij. dicēs vētura sūt mala guerre ꝛ belloꝝ victorie sup populū xp̄ianorū ppter tyrānidē p̄ncipū ꝛ cupiditatē p̄latoꝝ ei⁹. Sed q̄ cadet q3 pp̄ls xp̄ian⁹ ī manu hircoꝝ capraꝝ ꝛ bestiaꝝ p q̄s bestias ītelligit bestiales ꝛ fetidos saracenos ¶ Quarto predictā castigationē xp̄ianoꝝ p̄dixit cirill⁹ ī ep̄la de occurrētib⁹ malis ī orbe symbolo. xxix. dicēs ī sexta die magna scli vētur⁹ ē hyrc⁹ violator castitatis a plaga meridiōali ꝛ ītrabit limites occidētales ꝛ viuā ouē comedet ꝛ dētib⁹ suis carnes agnoꝝ crudas dilacerabit arietes pedib⁹ ꝯculcabit ꝛ agnū ouis filiū cornib⁹ vētilabit ¶ Qd expōit venerabilis abbas ioachī sup trenoꝝ vltīo sic dicēs hirc⁹ machomet⁹ ē agn⁹ ouis fili⁹ xp̄s fili⁹ vgīs cornib⁹. i. ptātib⁹ suis xp̄ianū pp̄l3 vētilabit. i. m̄ltiplici flagello guerra vexabit. ouē viuā comedet. i. sanctā matrē eccl̄iā catholicā virib⁹ frāget ꝛ episcopat⁹ ꝛ dioceses q̄s p̄res pēit⁹ cassabit ꝛ dētib⁹ suis carnes crudas agnoꝝ dilacerabit q2 puuli ēt adulti vtriusq3 sex⁹ relicta fide xp̄i. sectā machometi assumēt ꝛ vbi nomē xp̄i ꝛ nomē vgīs venerabāt̄ blasphemabūt ꝛ nomē machometi ī magna veneratiōe habebit̄ a plaga meridionali venire dicunt̄ q2 in eadē pte mauri florēt ꝛ imperāt. Limites aūt occidētales ptes. i. extremitates xp̄iane credunt̄. hec autē ioachī. Quid aūt sit de veritate p̄dictarum pphetiarū deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

¶ De cessatione legis saracenoꝝ

SEcūd⁹ passus ē q lex saracenoꝝ nō est ppetuo duratura. s3 dbet cessare q sic ostēdit̄. Certū ē q nullū violētū ē ppetuū vt pꝫ. iij. phisi. nemo ēt diu ꝯtinuit violēta ī pīa scd̄m senecā tragedia. vj. Cū ergo

imperium z dominiū sarracenoꝝ sit in orbe violētū ptz qꝛ ꝑ arma z violētiā itrauit vt latissime decla ratū est supra ꝯsideratiōe secūda hui⁹.iiij.libri in scdo puncto ergo impiū z dñiuʒ saracenoꝝ nō est ꝑ petuū nec diu duraturū z ꝯseque̅ ter nec lex eoꝝ qđ ē itētū. ¶ Iteʒ et hoc qđ obtinet trepida manu nō est diu duraturū sʒ tale ē ipiuʒ saracenoꝝ ptʒ qꝛ ē raptū ꝑ arma violētoꝝ vt dictū est.z dicit Sene ca tragedia pria.rapta sceptra tre pida obtinent manu.ergo impiū saracenoꝝ nō ē diu duraturū z cō sequēter nec eoꝝ lex. ¶ Itē tertio sic illđ impiū cui⁹ ius solū ē in ar mis nō ē diu duraturū sʒ iperiū sa racenoꝝ ius solū ē in armis pʒ qꝛ machomet⁹ nō ostēdit aliqđ mi raculū q̇ ius sui imperij z veritas ostēderet legis.sʒ nudabat enseʒ z eleuabat i manu.ac si diceret nul lū aliđ ius vr̄i impij z dñij z legis habetis i orbe nisi i armis. Sic di cebat lit⁹ raptū tenēs ipiū hercu lis z timēs eū ꝑdere tragedia pri ma senece.ius ē i armis:ꝙ ꝯcludit ꝙ impiū saracenoꝝ nō est diu du raturū z sic lex eoꝝ cessare dʒ. Vñ z doctor subtilis scot⁹ in.i. sentē. q.ij.ꝓlogi via septia obijciēs de ꝑ manētia secte machometi dicit ꝙ ꝓphetia ē apud eos:z ꝙ secta eoꝝ ē finiēda. Vñ z añ captionē ciuita tis damiate liber q̇dā inuēt⁹ fuit arabice script⁹ cuius autor ꝓdixit quēdā regē xp̄ianū in etham ciui tatē debere destruere z ossa ma chometi dispergere:qđ erit signū destructionis sue legis.

¶ Quo tpe lex machometi z ei⁹ dñium deb et cessare.



Ertius passus est de tpe quo lex machome ti z ei⁹ dñium dʒ cessare. Circa qđ dici posset saluo meliori iudicio ꝙ tūc cessabit qñ ppl̄s xp̄i anus fuerit debite castigat⁹. Vñ scđm augustinū z fuit iā dictū in ꝑcipio none ꝯsiderati ōis hui⁹ li bri.iiij.añ incarnationē dñi ꝑ plus dei elect⁹ erat ppl̄s iudeoꝝ post icarnationē xpo ē ppl̄s xp̄ianoꝝ z sic ille erat ppl̄s di elect⁹ z tñ ꝺdit ei flagellū ifideliū gētiliū.ita nūc religioni xp̄iane sibi dilectissime dedit flagellū ifideliū saracenoꝝ nūc āt ꝑʒ pliniū l.iij.li.sue philoso phie flagellū seu xga nō cōburet ꝙdiu pctōr z seru⁹ inutilis nō cor rigit. ¶ Hic refert ipe ꝙ socrates sciscitat⁹ q̄re manipulū xgarū nō cōbureret post magnā z lōgā ver berationē ꝑdini discipuli sui filij magni ꝓpositi:r̄ndisse dicit ꝙ nec cōbureret q̇usqꝫ correctū z emēda tū ꝑsensisset. ¶ Refert etiā plato magn⁹ philosoph⁹ ꝺ doctrina an tiquoꝝ lib.ij.c.xlij.ꝙ dū vna die rū montē pigamū ascēderet subi to tremuit z mugit⁹ horribiles emi sit:arbor es sciscitabāt q̄re tremuit z mugit⁹ ꝺderit mōs r̄ndit qm̄ pa stores vigilātē z custodiētē gregē suū ego video.z arbores dixerunt z tu cum sis mons alt⁹ valde z ma gn⁹ vnū times pastorē. Qui r̄ndit timeo z mugeo qꝛ ignē portat in pera q̇ medio flatu ignis incenso me destruet vosqꝫ oēs ad radices

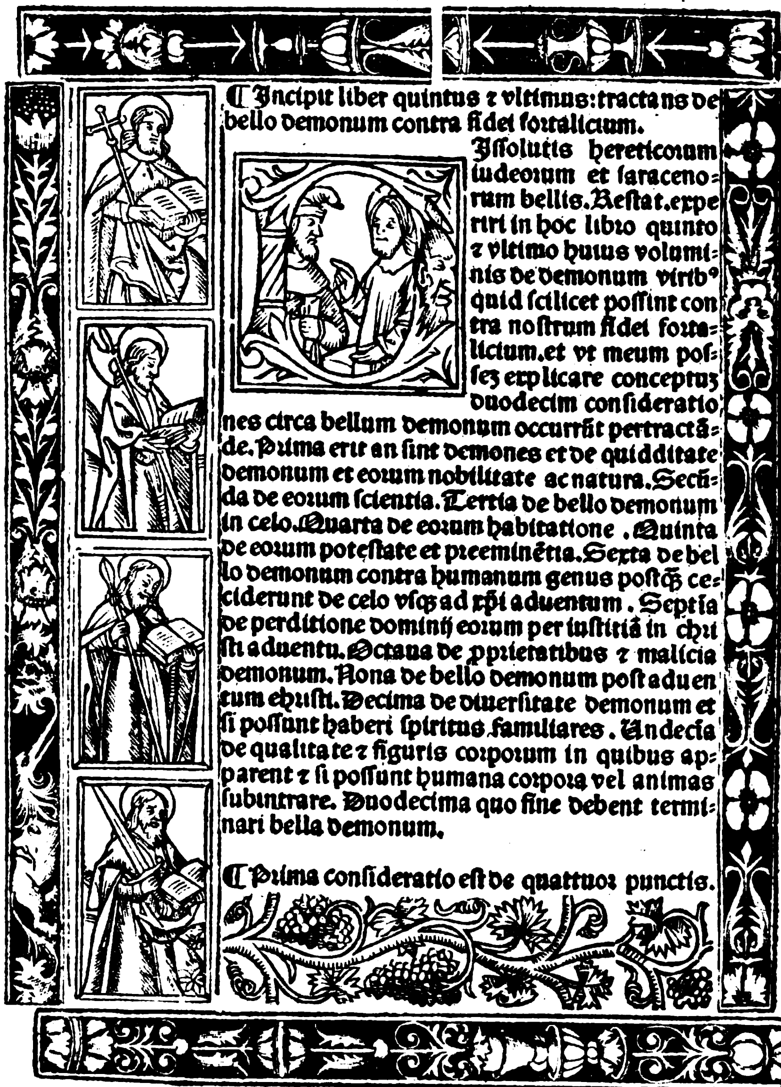
cōburet: qđ futurū ɔsiderās, malū in orbe venturum cū lacrimis. tractatū q̄ de lamentationū mira breuitate de malis ī seculo futuris descripsit p quē dicūt greci aristotelē alexandrū in multis instruxisse ꝛ deū pastorē ignem in pera fuisse alexādrū in grecia toti⁹ mūdi monarchā primū. mōs magnus tot⁹ mund⁹ iste arbores ciuitates. villa ꝛ castra ꝛ reges vellētes existētes in ipsis hec plato. ¶ De⁹ ergo semp flagellū ponit sicut pius pater suis filijs dilectis qb⁹ sufficiēter castigatis flagellū igne cōburit scđm ꝙ notat btūs aug. ī lib. de verbis dñi ī tracta. xix. Ubi sic ait nō leteris ipse vel tyrāne qm̄ virga vel flagellū efficeris nouit em̄ prudēs doctor nec ignorat pi⁹ pater post castigationē ꝓmouere discipulū ꝛ post debitā emēdationē paternali hrēditate ꝑficere filium flagellū quoqꝫ siue virgā incēdio flāmarū ɔburere. hec augusti. Ps ergo ex ꝓbabitis ꝙ fctā condigna castigatiōe ppli xp̄iani destructur īperiū saracenoꝝ: ꝛ sic cessabit eorum superstitiosa secta siue lex.

¶ Quartus iste passus est de ppetua saracenorum seruitute sub iugo christianorum.



Quartus passus ꝛ vltim⁹ est de perpetua captiuitate seu seruitute saracenoꝝ sub iugo xp̄ianorum. Hāc aūt s̄uitutē ꝓdixit methodi⁹ martyr loqns de fine sclī. Ūn post ꝙ ꝓnūciauit castigationē xp̄ianorꝫ p saracenos. Subsequēter dixit ꝛ post tribulationē dieꝝ q̄ fctā erit a filijs hysmaelis d̄solata erit oīs terra ab eis ꝛ erūt oēs amicti ornamēt̄ꝫ ex auro ꝛ purpura ꝛ splēdidis vos vestimēt̄ꝫ tāqꝫ spōsi dicētes. Ecce vicim⁹ terrā ī fortitudine nr̄a ꝛ oēs q̄ hītant ī ea. Tūc recordabit̄ dn̄s de⁹ ſm suā miam quā ꝓmisit dilligētib⁹ se ꝛ eis q̄ in xp̄o sunt credituri ꝛ liberabit eos de manu saracenorū. Surget aūt xp̄ianoꝝ gēs ꝛ ꝓliabit̄ cū eis ꝛ occidet eos gladio ꝛ captiuas ducet mlieres eoꝝ ꝛ īterficiet infantes eoꝝ ꝛ descēdēt filij hysmaelis in gladiū ꝛ tribulationē ꝛ afflictiōeꝫ ꝛ reddet illis dn̄s mala q̄ ipsi alijs fecerāt ꝛ irruet sup eos malicia septies tm̄ quātū ī alijs gessert ꝛ occidet illos dn̄s ī man⁹ xp̄ianoꝝ et erit regnū xp̄ianorū exaltatū sup oīa regna ꝛ iponēt xp̄iani iugū super eos s̄ue ꝛ erūt s̄ui q̄ remāebūt ꝛ tūc pacificabit̄ terra q̄ ab eis fuerat destructa: ꝛ q̄ captiui fuerāt ab eis reuertent̄ ī terrā suā ꝛ mltiplicābūt̄ hoīes sup terrā ꝛ erit indignatio magna regis romanoꝝ sup eos q̄ xp̄ꝫ negauert ꝛ erit pax ꝛ trāquillitas magna sup terrā q̄lis nō fuit antea nec erit filijs post illā ꝑ eo qđ ī fine sclorū erit letitia ꝛ pax sup oēꝫ terrā ꝛ reqescēt a laborib⁹. Hec erit pax de q̄ dicit ap̄ls. j. ad tessa. v. Cū fuerit tranqllitas magna ꝛ securitas tūc veniet repētin⁹ interit⁹. a q̄ liberari mereamur feliciter p iesuꝫ xp̄m dn̄m nr̄m q̄ est turris fortitudinis a facie inimici cui sit honor ꝛ glīa sine fine. Amē

¶ Finis. X ij



¶ Incipit liber quintus et ultimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Dissolutis hereticorum iudeorum et sarracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et ultimo huius voluminis de demonum viribus quid scilicet possint contra nostrum fidei fortalicium. et ut meum possem explicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractande. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorum nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postquam ceciderunt de celo usque ad christi aduentum. Septima de perditione dominii eorum per iustitiam in christi aduentu. Octaua de proprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.

Prima consideratio est an sint demones ⁊ de quiditate demonuȝ et de eoꝝ nobilitate ac natura: quatuor ergo pūcta ī hac cōsideratiōne sunt vidēda. Primo an sint demones. Scdo qd est diabol⁹. Tertio qualis est ei⁹ nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones in mūdo ⁊ si sunt que sunt eorum nomina.

Primus pūctus est an sint demones ⁊ q̄ nomina eoꝝ. Quo ad p̄muȝ nō discrepāt iudei ⁊ saracēi a christianis qr apud iudeos scriptū est eē diabolos ⁊ de pricipib⁹ eoꝝ husa ⁊ azael eē appellatos. dicebāt etiā iudei ī euāgelio insultātes ꝯ xp̄m demoniū hȝ ⁊ īsanit Johā.x. Et iterū in beelzebuth pricipe demonioꝝ eiicit demonia. Mat.xij. qd nō affirmarēt nisi diabolos crederēt esse. Nō eni pñt negare qui scriptū sit ī primo Regū.xvj. ꝙ spūs malus agitabat saul. Saraceni ēt ꝯcedūt demones esse ⁊ illos p̄ncipes demonū. qs vocāt iudei husa ⁊ azael. Ipsi vocāt ī lingua arabica aroth. ⁊ maroth. nos v̄o xp̄iani de hoc certā fidē habem⁹ cū euangelica doctrina hoc exp̄sse in plurib⁹ locis exp̄mat. Et iō de hoc nulli dubiū esse dȝ sed cū certitudine affirmare demones esse in mūdo. Demones v̄o nō noīam⁹ nos xp̄iani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos reperim⁹ fm modū suarum tēptationū. Vñ cū tēptat de superbia vocat diabol⁹. i. deorsum fluēs apo.xx. qñ de iuidia dr sathā. i. aduersari⁹ Mat.xvj. qñ de ira dr extermiator. i. coꝝ.x. qr ira ponit animā extra termios suos. qñ de accidia dr demoniū. i. sufficiēs iniquitas Mat.vij. qr sufficit ad pimēdū hoīem. qñ de auaritia dr leuiathā. i. additamētū. iob.iij. qñ d̄ luxuria dr asmodeus. i. facture iudiciū Thobie.iij. qr ppt luxuriā las dñs mūdū iudicauit diluuio gen.vj. qñ d̄ gula dr Behemoth. i. aīal iob.xl. qr gula reddit hoieȝ bestialē. Itē vocat belial qd iterp̄tatur absq3 iugo vl absq3 dñio. Jud.xix. qr ꝓposse pugnat ꝯ euȝ cui dȝ esse subiect⁹. Itē vocat beelzebuth lu.xj. qd iterp̄tat vir muscaꝝ p īmūdicia ⁊ sordib⁹ ydolatrie ⁊ sāguīs eis imolati ad quē m̄ltitudo muscaꝝ ꝯueniebat. pȝ ḡ dmōes eē ⁊ q̄ noīa eoꝝ fȝ xp̄ianos iudos ⁊ saracenos

¶ De demonum quidditate.

Secūdus punctus est scire qd est diabolus. Pro cui⁹ declaratiōe notādū ꝙ fuit opinio platonicoꝝ p̄ci pue apulei fm ꝙ refert btūs augustin⁹ octauo de ciuitate dei. c.xvj. allegās varronē q̄ fuit platonic⁹ ꝙ demōes sunt gñe aīalia aīo passiua. mēte rōalia. corpe aerea. tpe eterna. Si aūt obiciat ꝙ demōes nō pñt dici aīalia cū sint substātie icorpee. Dicēdū ē ꝙ nō loqt h̄ augustin⁹ fȝ mētē ꝓpriā vt dcm̄ ē. sȝ fm opinionē platonicoꝝ. Et iō irrōnabilr loqūt sic diffiniētes demones cū h̄ attribuūt angu. Vñ

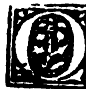
idē augustinus ſm mentē ꝓpriā z rectā fidē diffiniēs demōes lib. eodē.c.xxij.dicit ſic demōes ſpūs nocēdi cupidiſſimi.a iuſticia penitus alieni.ſuꝑbia tumidi.inuidia liuidi fallacia callidi. Quidā ali⁹ dicit ꝙ demōes ſūt ſubſtātie rōnales īcorporee: īgrate deo: dānationis hoīm cupidiſſimi.

De nobilitate demonum.



Ertius pūctus eſt qlis eſt nobilitas demonū. Pro cui⁹ noticia sciēdū ꝙ loqui poſſum⁹ de demonib⁹ dupľr vľ quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature. Si loquamur de bonitate morali boni hoīes meliores z nobiliores ſunt demonib⁹. Vn̄ augu.de ciui.c.xv. loquēs de demonib⁹ ſm opinionē platonicoꝝ ꝙ vniunť corporibus naturalib⁹ z phiſicis ſic aīe nr̄e: z ꝙ illa corpa demonū ſunt incorruptibilia dicit nō iō demōes meliores ſunt hoībus ꝙ hn̄t corpa meliora.ſ.incorruptibilia. Alioqn mľtas beſtias hoīb⁹ ꝓferem⁹. Quis eñ inqt hoīm vidēdo equabiť aq̄lis z vulturib⁹. Aut qs odorando canib⁹.qs velocitate lepoꝛib⁹ ceruis z oīb⁹ auib⁹.qs multū valēdo leonib⁹ z elephātib⁹.qs diu viuēdo ſpentib⁹ q̄ ēt depoſita tunica. ſenectutē deponere: z in iuuētutē redire ꝓhibenť. Sed ſicut his oībus meliores ratiocinādo ſumus Ita etiā demonib⁹ honeſte viuendo meliores eē debem⁹. Hec aug. ptꝫ ergo ꝙ ī moꝛib⁹ nobiliores ſūt boni hoīes demonib⁹. Si ꝟo loq̄mur de nobilitate nature.nobiliores ſunt demōes hoīb⁹ q̄tuncū q̄ ſctis ſicut deduciť ex dictis auguſtini.ix.de ciui.dei.c.ix.vbi dicit ꝙ aīal ex aīa z corpe ꝯſtat.q̄rū duuꝫ aīa q̄tūcūq̄ vitioſa eſt melior corpore.q̄tūcunq̄ bn̄ diſpoſito ſicut dicit ꝙ aurū lꝫ ſoꝛdidū.argēto q̄uis puriſſimo cari⁹ eſtimať. Ex q̄ dicto elicit frāciſc⁹ de maronis in floꝛib⁹ſuis duas ꝯcluſiones. Pria eſt ꝙ demōes ſunt meliores hoīb⁹ q̄tūcūq̄ ſctis qꝛ ſicut aīa vitioſa excellit corp⁹ q̄dcūq̄ ꝓpť excellētiorē naturā.ita ſubſtātia ſpūalis oēm ſubſtātiā corpalē. Scōa concluſio ꝙ meliores ſunt āgeli q̄buſcūq̄ aīab⁹ ſepatis.q̄tūcūq̄ beatꝫ qꝛ maior eſt excellētia nature ſcōꝫ quā āgeli ſupāt ipos cū maior ſit excellētia ꝺ gn̄e ſubſtātie.q̄ excellētia gr̄e.q̄ eſt q̄dā forma accidentalis. Et iſto modo ponunť etiam meliores anima chriſti. Hec ille.

De natura demonum.



Uartus punctus eſt q̄lis eſt natura demonū. Ad qd̄ breuiter rn̄detur dupľr. Pmo ꝙ eoꝝ natura non eſt mala ſꝫ bona. Uidit eñ de⁹ cūcta q̄ fecerat z erāt valde bona gene.i.ꝙ aūt diabol⁹ ſit mal⁹ non hꝫ ex natura ſed ex vicio. Scōo dr̄ ꝙ eoꝝ natura eſt mortalis z diſſolubilis ſed ex dei gr̄a eoꝝ natura eſt immortalis z indiſſolubilis ſicut z bonoꝝ angeloꝝ. Vn̄ plato ī libro thimei loquens in perſona dei ad angelos dicit.dij deoꝝ quoꝝ opifex z magiſter ego ſum: vos veſtra

nã corruptibiles estis: mea ãt vo-lũtate incorruptibiles pmanetis. Istd dictũ allegat aug.xiij.de ci ui.dei.c.xvj.dicẽs. Sñia fuit platonis deos z ãgelos eẽ mortales sʒ suã nãm z dissolubiles qr sũt facti a deo: tñ diuina volũtate idissolubiles. z qr diuinũ ɔsiliũ z voluntas sũt validiora q̃ȝ sit eoꝝ natura Idõ dicit plato ꝙ nõ dissoluẽt. Et hec vr̃ fuisse intẽtio porphirij qui fuit platonic⁹ in ca.de differẽtia vbi dr̃ Sum⁹ ei rõnales nos z dij .i. angeli. sed mortale additũ nobis separat nos ab illis. q̃si dicat mortales erãt ãgeli sicut z nos ex natura sʒ diuina volũtate imortales facti sunt z sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

Secũda cõsideratio est videre q̃lis est sciẽtia demonũ. Hic sũt tria pũcta declarãda Prim⁹ est de scia demonũ. Scđs est cuius scientia artes magice exercent z si pñt sine pctõ exerceri. Terti⁹ ẽ de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonũ ante casuʒ z post casum.

Prim⁹ pũctus est de scia demonum. Circa qđ notãduʒ est ꝙ dupl'r possum⁹ loq̃ de scia demonũ. Uno mõ đ illa scia quã habuerũt añ casuʒ suũ de celo z sic dicit magr̃ sentẽtiaꝝ in scđo distinctiõe.iij. ꝙ triplicẽ cognitiõeʒ nãlẽ habebãt scʒ ꝙ facti erãt. a q̃ facti erãt z cũ q̃ facti erãt. s. cuʒ celo ẽpireo. materia prĩa z tpe. notitiã ẽt habuerũt bõi z mali z qđ appetẽdũ z respuẽdũ illis eẽt: dicit ẽt btũs augustin⁹ loquẽs de noticia ãgeloꝝ añ casuʒ xj. de ciui.dei.c.vij. z.viij. ꝙ cuʒ sit alia noticia. ãgeloꝝ matutĩa z alia vespertina q̃rũ prĩa ẽ reꝝ i vbo z sa reꝝ in gñe pprio qñ fuit dictũ factũ ẽ vespe z mane dies vn⁹ Geñ. prĩo. Ibi accipit mane p noticiã matutinã: z vespe p vespertina. Et sʒ hoc ponunt dies sex sʒ ꝙ angeli illa sex gña creaturaꝝ q̃ ibi nñerant cognouerũt noticia matutina z vespertina in prĩo instãti q̃ oĩa fuerũt sil' creata: sʒ illud ecclesiastici.xviij. q̃ viuit i eternũ creauit oĩa siml'. Si vo loq̃mur đ noticia demonũ post casuʒ dic̃ magr̃ in scũdo sniaꝝ disti.vij. ꝙ demões lʒ sint obstinati i malo triplici tñ sentẽtie acumie vigẽt scʒ subtilitate nature: tpm expiẽtia: z reuelatiõe spũuʒ supnoꝝ. Prĩo intelligũt nãlia pñtia. Scđo mõ naturalia futura sicut tpa pluuiosa vel sicca z eclipses solis z lune z hmõi. Tercio mõ itelligũt volũtaria sʒ de cognitiõe futuroꝝ ɔtigẽtiũ. dic̃ dñs bõauẽtura in scđo sñiarũ ꝙ lʒ demões nõ pñt p se scire futura ɔtigẽtia certitudial'r tñ frequent pdicũt qr euẽtũ futuroꝝ aliq̃ mõ pñsentiũt.iiij. modis sʒ augustinũ sup geñ. ad literã qr aut pñsentiũt talia igenij aut sensus acrimõia: vt qñ vidẽt aut cõsiderãt diligenter ad q̃d iclinet affectio mea vel q̃ sint iducẽtia vel retrahẽtia aut presciunt talia tpm expientia scʒ ꝙ ex talib⁹ viderũt accidere simi-

lia. Aut tertio talia p̄sciunt demones cautela dolosa vt qn̄ proponūt aliqd facere et prio p̄dicūt q̄si sit aliqd futurū. Aut q̄rto talia p̄dicūt demões aliena doctrina vt qn̄ scz diuino iudicio pmittūt aliqd a bōis angelis addiscere. Un̄ patz q demones futura ꝯtingētia et si possint pbabiliter opinari neque unt tn̄ certitudīaliter scire. De cognitiōe v̄o tp̄aliū et mutabiliū dicit beat⁹ augustin⁹. viij. de ciui. dei capi. xxj. q angeli boni certi⁹ ista tp̄alia et mutabilia nouerāt q: eorū p̄cipales cās in v̄bo dei sapiētia cōtēplant sz quorūdā signorū nobis occultorū maiorū experientia multo pluraq̄ hoies futura p̄spiciūt. Deniq̄ aūt isti sepe nūq̄ illi oīno fallunt q ibidē declarās dicit. Aliud eīm est tp̄alib⁹ tp̄alia mutabilibus mutabilia scire eisq̄ tp̄alē et mutabilē motū sue voluntatis et facultatis inserere q demonib⁹ certa rōne pmissū est. Aliud aūt in eternis atq̄ icōmutabilib⁹ dei legib⁹ q̄ in ei⁹ sapiētia viuūt mutatiōes rerū p̄uidere dei q̄ volūtatē q̄ tā certissima q̄ potētissima est spūs eius participatiōe cognoscere q sanctis angelis recta discretiōe donatū ē. ¶ Ex q̄b⁹ sequunt duo documēta. ¶ Primū est q sancti i dei legib⁹ eternis cōtēplant futura q: hic hoc dicit expresse. Scd̄m: documētū est q sancti in diuina volūtate cognoscūt ista futura cōtingentia q: dicit q dei volūtatē q̄ certissima est et oīpotēs ista nouerūt. ¶ Sed remanēt due difficultates. ¶ Pria ē si demones habuerūt noticiā pphetiarū aduentus xp̄i dicēdū q sic: cognouerūt ēt q xp̄s in lege et pphetis pmissus deberet eē verus deus et ver⁹ hō et q debebat p humano genere de virgine nasci et pati in gn̄re: nūq̄ tn̄ in specie cognouerūt q in hoc hoīe xp̄o ista complerent. Sciebat enim diabol⁹ p scripturas et pphetas q xp̄s vēturus erat verus de⁹ et ver⁹ hō. Etiā sciebat tp̄s natiuitatis xp̄i eē iple tū per ebdomadas danielis: tn̄ ne sciebat certitudīaliter q iesus nazarenus esset ip̄e xp̄s. Ueruntn̄ p pter eminētiā sāctitatis habebat quandā coniecturam q ipse esset verus xp̄s et hoc voluit experiri p tēptationem et per illam illum inducere ad peccatū si inueniret purus hō sed neutrum obtinuit licz tēptauit eum de cōcupiscētia superbia et auaritia. Un̄ licet ille demon qui xp̄m in deserto tēptauit fuerit inter demones acutioris ingenij. nūq̄ tn̄ scire potuit per certitudinē vtrū iesus esset q̄ erat p missus in lege ad salutē mūdi et delectionē dyaboli nisi per quādaz cōiecturaz et ideo pcurauit xp̄i captionē per iudeos intelligēs per aliq̄ signa q ip̄e eēt verus xp̄s et per cōsequēs q per eius mortem expoliaret infernus hoc ppendit per eius patiētiā et per scripturarū impletionem et forte per sanctorū patrū in limbo existentiū exultationē. Ideo mortē eius impedire voluit per vxorē pylati cui⁹ preces efficaces credebat in ꝯspectu viri sui vt notat Nicola⁹ de lyra su-

per math. ¶ Scda difficultas est
si demões cognoscát cogitatiões
nostras. Respõdet φ soli deo co-
gnite sunt secundũ cõmunem opi
nionẽ doctorũ z hoc videtur per
illud quod dicit primo Regũ de⁹
aũt intuetur cor: z pmi paralipome
nõ vi. tu solus nosti corda filiorũ
hoim. dicit tamen hic Nicola⁹ de
lira sup illõ ad hebreos. iiij. viu⁹ ẽ
sermo dei zc. Et discretor cogita-
tionũ z intentionum cordiũ φ li-
cet aliqui doctores dicãt ipsaz co
gitationẽ nostram esse cognoscibi
lẽ pure substantie spũali tamẽ de
intẽtiõe cogitationis ipsi ↄcedũt
φ est cognoscibilis soli deo verbi
grã si cogitẽ de muliere dicãt φ
hoc põt cognoscere angelus bon⁹
siue malus. Etiã ex naturalibus
sed si cogitẽ de muliere intentiõe
decipiẽdi ipsaz vel ad bonũ infor-
mandũ cognoscit solus deus. Et
propter hoc subdit apostol⁹ z intẽ
tionem cordis quia cognitio xpi
non soluz se extendit ad ipsas co
gitationes sed etiaz ad cogitatio
nũ intentiones quod vt patet de
montibus nõ cõuenit. Ad istud ẽt
ppositũ loquitur augustinus de
diffinitiõib⁹ sic dicẽs. Internas
animi cogitationes dyabolũ non
videre. Certi sum⁹ sed motu eas
concipi ab illo z affectionũ indi
ciis colligi experimẽto didicimus
secreta autẽ cordis solus ille no-
uit ad quẽ dicimus tu sol⁹ nosti
corda filiorum hominum.

¶ Qd artes magice demonum
sciẽtia exercentur.

Secund⁹ punctus
est cui⁹ sciẽtia artes ma
gice exercent z si possunt
sine pctõ exerceri. ¶ Ad pmũ rñ-
det φ artes magice exercent sciẽ
tia demonum sicut tradit in scdo
sniarũ distinctiõe septima. Unde
ibidẽ dr φ eorũ scientia z virtute
artes magice exercent quam sciẽ
tiaz z virtutez huiusmodi operan
do a deo demones acceperũt vel
ad fallẽdũ fallaces vel ad monẽ-
dũ fideles vel ad exercitandam z
probãdã iustorũ patientiã. ¶ Ad
secũduz dicit φ artes magice: vel
diuinatiões nõ possunt exerceri
vel a demonib⁹ cõsilium vel auxi
liũ requiri absq; peccato nisi forte
in h casu vbi de⁹ diabolũ subiice
ret hoi iusto sicut de aliqb⁹ viris
sanctis narrat. Uoluntario aũt cõ
mertio non põt sine peccato Naz
aut est ibi peccatũ infidelitatis vt
pote si hõ demoni credendo attri
buit ei aliquid diuinuz: aut est ibi
peccatũ ydolatrie vt pote in obla
tiõib⁹ z sacrificiis. Aut est ibi pec
catũ inobediẽtie saltẽ qz facit cõ
tra prohibitionem dei z ecclesie.
ratio huius prohibitiõis est qz ta
lis peccat in deũ dum recurrit ad
dyabolũ quasi nõ sit oipotẽs de⁹
christianorũ z omnino sufficiens z
benignus. Item peccat in seipsum
dũ se cõmittit discrimini corporis
z aie. Itẽ peccat in ecclesiã dũ hz
cõmertiũ cũ illo q est oino presci
tus z ecclie aduersarius z ĩõ i ca
racterib⁹ magnũ peccatũ ẽ qz est
ad ministeriũ demonũ inuocãdũ.

qr huiusmodi ex se nō hñt virtutē sed solū ex pactione diaboli. Sic em̄ pādit diabolus illis q̄ fiunt ei familiares φ talia signa recognoscant ꝛ ad ea se p̄sentes offerant. Ostēdūt em̄ demones se p illa cogi vt aliq̄d ꝟtutis ostendāt se hñi ūhmōi artibus in q̄bus sūt mlta nephāda p q̄ abducit hō a fide ꝛ cultura dei. Et iō hec facit diabolus nō qr in illiꝫ delectet s; poti⁹ in infidelitate faciētiū. Sūt autē he magice artes: nigromātia: piromātia aeromātia ydromantia geomātia ꝛ ciromātia q̄ sunt diuinatiōes in mortuis: quo ad primā in igne quo ad scḋaꝫ: in aere: quo ad tertiā in aq̄: quo ad quartā in terra: quo ad quintā ꝛ in manib⁹ quo ad sextā. tales magici malefici vulgo nūcupant ob facinoꝝ magnitudinē nigromātici dicunt q̄bus precātatiōibus videntur resuscitaturi mortui ꝛ ad interrogata respōdere. Alij dicūt cātatores qui artē verbis peragūt. Alij dicunt arioli qui circa aras ydoloꝝ nepharias p̄ces emittūt ꝛ funesta sacrificia offerūt hisq; ebrietatib⁹ demonū responsa accipiūt. Alij dicunt aruspices quasi horarum inspectores dies em̄ ꝛ horas in agēdiꝫ negocijs op[er]ibusq; custodiūt ꝛ quid p singula tēpora obseruare debeat hō intendunt exta etiā pecudū inspiciunt ꝛ ex eis futura p̄dicūt. Alij dicūtur augures q̄ volat⁹ auiū ꝛ voces intēdūt Aliaq; singula rerū vel obseruatiōes improuisas hoib⁹. Alij dicunt astrologi eo φ in astris augurant Alij dicunt geneatici ppter natalium cōsiderationes qr p cursum syderū nascētiū mores actus euētusq; predicere conant q̄ vulgo mathematici dicunt. ydromātici ab aq̄s dicti sunt. Est em̄ ydromancia in aquarū inspectiōe vmbras demonū euocare ibi q̄ ab eis aliena audire p̄nunciāt. Etiā demones interdū p aliquas figuras vl̄ signa q̄ in rebus inaīatis apparēt: q̄ si fiāt in aere vocat aeromantia: si in igne piromātia: si in visceribus aīaliū immolatoꝝ in aris demonū vocat aruspicia. si p sternutationes hominū vel membroꝝ saltus vel motus quoꝝcūq; animalium dicit augurium. Si vero fiat ex aliquib⁹ signis in spatula alicui⁹ animalis apparētis vocatur spatulātia q̄ sub nomine ficte religiōis p quasdā quas vocant sanctoꝝ sortes diuinatiōis scientiaꝫ profitetur. Aut quarūcūq; scripturarum inspectiōe futura p̄mittuntur. Si vero tales figure vel signa fiāt in terra dicit geomātia a geos φ est terra. Si ꝟo in palmis manuū dicit ciromātia a ciros φ est manus talibus portētis per demonū fallacias illudit curiositas humana quomō id impudēter scire appetit qḋ nulla ratiōe inuestigare et conuenit. Ab̄ vitanda sunt a xp̄iano ꝛ hoim penitus execratiōe repudiāda qr in istis omnibus vel expresse demō imploratur aut pter petitionē hois: se occulte demon ingerit hanc maledictam artē primus Zoroastes inuenit qui solus natus est ridēdo: hūc un⁹

fex assiriorum bello interfecit. Et si
queras qd tales magi facere pos
sunt. Rndet q ipsi pmissione dei
elemēta cōcutiunt mētes turbāt
hoīz min⁹ in deo ɔfidētiū sensus
illudunt ac sine vllo veneno hau
sto violētia tm̄ carminis ledunt τ
interdū perimunt. ¶ Magi ergo
scđm priuatos ɔtractus quos ha
bēt cum demonib⁹ agūt artē eorū
que ars magica nō est supra ordi
nem naturalium causarū imo fit
virtute actiuorum naturaliū: tn̄ est
supra cōprehensionē hoīm τ facul
tatē propter tria. ¶ Primo qꝛ demo
nes magis cognoscūt actiuorum na
turaliū virtutē q̄ hoīes. Secūdo
qꝛ celerius possunt ea cōgregare.
Tertio q actiua naturalia q̄ assu
munt vt instrumēta se possunt ex
tēdere ad maiores effectus ex vir
tute aut demonū arte q̄ ex ꝟtute
seu arte hoīm. Jnde hoībus vidē
tur miracula τ stupēda q̄ p aliqs
artifices fiūt τ sic pz q magi veri
tatē spnētes τ mēdacia credētes
seducti a demōib⁹ eis coaptāt cū
quib⁹ sine fine pibunt: hec τ plura
alia de magicis artib⁹ ex libro de
ciuitate dei trāsūptiue in decretis
xxvi. q̄stione. v. ca. nec mirum.

¶ Ars notoria est illicita et a de
monibus inuenta.


Ertius punctus
est de arte notoria si est a
deo vel a demonib⁹ et si
pōsit demones infundere sciam ali
quā. ¶ Ad primū rn̄det scđm fra
trē Johannē astenxeñ. in summa
sua q ars notoria est illicita τ in

efficax. Vn̄ arguit a demonib⁹ in
uēta. Jllicita eīm est qꝛ vtit qbus
dā ad sciētiā habēdā q̄ nō habēt
scđm se virtutē causandi sciam si
cut in inspectiōe quarūdā figura
rū τ platione quorumdā verborū
ignotorum τ aliis hmōi. Et ideo hu
iusmodi ars nō vtit his vt causis
sed vt signis. Nō aūt vt signis di
uinitus īspiratis sicut sunt sacra
mēta lia signa. Vn̄ restat q sunt si
gna vana τ supstitiosa τ p ɔñs cō
tinentia quedā pacta significatio
nū cum demonib⁹ p̄habita τ fede
rata. Ars igit notoria quasi a dya
bolo inuēta. est a xp̄iano penitus
repudiāda τ fugienda sicut τ alie
artes nugatorie τ noxie supstitio
nis vt augu. dicit scđo de doctriā
xp̄iana. Est etiā hmōi ars ieffica
ad sciētiā acqrēdā: cū eīm per hu
iusmodi artē nō attēdat acqsitio
sciētie scđm modū hmōi conatu
ralē scz in adueniēdo vel adiscen
do cōsequēs est q iste effectus ex
pectatur a deo vel a demonibus.
¶ Certum est autē aliquos a deo
sapientiā τ scientiā per infusionē
habuisse sicut de salomone legit
iii. reg. iii. τ ii. paralip. primo. xp̄s
eīm dixit discipulis suis luce. xxi
Ego dabo vobis os τ sapiētiam τ
scientiā cui nō poterūt resistere τ
cōtradicere omnes aduersarii ve
stri: sed hoc donū datur quibuscū
q cum certa obseruatiōe sed secū
dum arbitriū spūssancti scđm illō
prima corinth. xii. Alii datur p spi
ritum sermo sapientie τc. τ postea
subditur hec omnia operat vnus
atq idē spūs diuidens singulis

prout vult. Ad demones autē nō ptinet illuminare intellectū. Acq̄sitio aūt sapiētie ꝛ sciētie fit per intellectus illuminationē ꝛ nullus vnq̄ȝ scientiā per demones acq̄siuit: ꝛ sic patet solutio ad secūdū. ¶ Possunt tñ demones hominibus colloquēdo aliquarū sciētiarū exprimere documēta: sȝ hoc nō queritꝛ p artē notoriā. Et si dicas ꝙ danielis primo pueris abstinentib⁹ dedit de⁹ sciētiā in omī libro ꝛ sapiētiā. Sȝ obseruātia artis notorie est scdm̄ q̄dā ieiunia ꝛ scdm̄ quasdā abstinētias ergo p artem illā potest haberi talis sapiētia ꝛ sciētia. Rn̄detur ꝙ illi nō abstinebāt secūdū vanā obseruātiā artis notorie sȝ scdm̄ auctoritatē legis diuine nolentes cibis gētiliū inq̄nari. Jdō merito obedientie a deo scientiā ꝯsecuti sunt secundum illud psalmi sup senes intellexi: qꝛ mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Tertia cōsideratio est de bello demonū in celo. Cū em̄ angeli fuerūt creati i celo empireo vt dixit beda. ꝛ allegat magister in secundo sentētiarum distin. ij. omnes angeli fuerunt boni creati ꝛ sine vitio. Unde innocētes sunt creati non tamen virtutibus prediti que stātibus apposite fuerunt vt patet ibidem non tñ fuerunt apposite cadētibus. boni em̄ fuerunt ad deum conuersi qd̄ est deo adherere. mali autē fuerūt auersi a deo qd̄ est odio habere vl inuidere. Jnuidie em̄ mater est superbia qua voluerūt se partificare deo. vt patet eodē lib. distin. v. Et cum esset inter om̄s angelos lucifer excelsior. nec iter stātes aliq̄s fuit eo dignior eminētiam sue nature ꝛ profunditatē sue sciētie perpendēs in suum creatorē superbiuit tātum ꝙ voluit deo se equare vt patet libro eodē distin. vj. dixit em̄ i corde suo illud Esa. xiiij. Ascēdam in celū: vbi dicit magister distin. ij. libro. ij. ꝙ celum vocat equalitatem diuinam deo em̄ se partificare volebat: qꝛ breuissima mora illa fuit vt dicit magr̄ sn̄iarꝫ. mox ergo vt creati fuerunt angeli quidā deo adheserunt per charitatē. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem ꝛ sic inter vtrosq̄ȝ factum est preliū magnū in celo Michael ꝛ angeli ei⁹ ꝛc. ꝛ nō preualuerunt draco ꝛ angeli ei⁹ neq̄ȝ locus inuētus est amplius eoꝝ in celo apocalypsis. xij. Hoc autem prelium in celo nō est intelligendum materiale: sed spirituale quod factum fuit qñ boni ꝛ mali diuersos effectus ꝛ consensus habuerūt quādo dixit lucifer Ascendam in celum ꝛ ero similis altissimo vbi magister dicit non p imitationem: sed per equalitateȝ potentie vbi supra. Ecce affectus ꝛ consensus superbie. Et econuerso boni angeli humilē habuerūt affectum. Unde Michael dicitur preliasse cum dracone: quia Michael interpretatur quis vt deus. Ecce humilitas ꝛ reuerentia. vñ psalmo. lxxxij. Domine d̄s similis

erit tibi: quasi dicat nō lucifer sup bus nec quicūq3 alius: sic ergo mi chael cum angelis suis facto plio magno haberūt victoriā de supbo lucifero: z ei adherētib9 q̄ pcipita ti sunt de celo. Et vt dicit Franci scus de maronis in tractatu ange lorū duplex fuit ibi pugna. quarū prīa sumpsit initiū a lucifero: sicut enī nūc ipellit hoīes ad peccādu3 sic z tūc impulit sanctos angelos ad ɔsentiēdū sibi sed viriliter resti terūt. ¶ Secūda pugna sumpsit initiū ab archāgelo michaele vi dēs aūt q͞ alter deliq̄rat z q͞ mor te dign9 erat z q͞ i celo cū sanctis angelis habitare non debebat ex pulit eū viriliter z in istū aerē ca liginosu3 fm petrū apostolū dele cit. ij. petri. ij. licet lucifer restiterit quātu3 potuit: sed non pualuit vt dictū est. Et si querat quāta fuit mora inter creationē angeloru3 z casum eoꝝ de celo. Doctores com muniter dicunt q͞ fuit morula par ua scil3 a principio aurore vsq3 ad creationē lucis vbi dicit: de9 diui sit lucē a tenebris. Sed tamen ge raldus odonis i suo secūdo sentē tiarū distictiōe quarta questione quarta dicit q͞ fuit mora septē die rū ad min9 inter instans creatiōis z auersiōis bonoꝝ z inter instans creatiōis z auersiōis malorū q͞ si ne piudicio sentētie melioris pro bat duplici rōne pro cui9 pbatio ne supponat ad presens q͞ angeli fuerūt creati prima die hoc dicit magister. Tūc arguit sic mali an geli post lapsum non fuerūt valde boni. id est optimi q2 post lapsum nunq3 fuerunt boni: sed septima die a primo instāti creationis sue fuerūt valde boni: ergo ad minus inter primū instās creationis z la psum malorū fuerūt septem dies, minor pbat p textū q2 vidit deus cuncta que fecerat z erāt valde bo na z factū est vespere z mane sext9 dies: septimo vero diei benedixit de9 Gen. ij. Ex quo sic pōt secun do argui. Angeli mali post lapsu3 nunq3 receperūt bñdictionē dei: s3 die septimo receperūt bñdictio nē dei ergo aū diē septimū nō fue runt lapsi pbat in ɔtrariū per tex tum Gen. ij. c. Et bñdixit de9 diei septimo glo. id est omnib9 creatu ris ergo oēs creature receperunt bñdictionem dei die septimo. Et si dicat q͞ natura spiritualis opa tur in instātia fortiori q3 sol qui ra diu3 in instanti producit. Cum er go prima opatio angeli fuerit cō uersio vel auersio ergo in instanti fuerūt ɔuersi vel auersi. Rñdet p dictus doctor q͞ prima opatio nō fuit cōuersio vel auersio: sed fuit admiratio: q2 in illis septem die bus steterūt in admirationib9 stu porosis operū sex dierū z istud vi detur pbabile nisi aliquis sanct9 expresse diceret oppositu3. S3 die vij. cū deus benediceret illi diei be nedixit cūctis operibus z benedi ctione accepta quasi licētia z mā dato accepto q͞ oīa facerent debi tum suū angeli diuisi sunt in tres partes. omnes eīn firmauerūt se in amore: quidā in amore bonita tis q̄dā in amore diuine iustitie: q̄ dam in amore ppie potestatis z

excellẽtie: ꝛ hec tertia pars vitia corruit: de qua dicit Johannes in apoca. xij. ꝙ draco de celo cadens secũ traxit tertiã partẽ stellaꝝ. hõ-nes vero nihil faciebat nisi qꝺ sta-bat i admiratiõe stupenda. Uide bãt eñ subito celũ extẽdi: ꝛ de ni hilo ꝑduci ꝛ sic de alijs opib⁹ de quib⁹ oẽs hoies possũt mirari oĩ-bus dieb⁹ vite sue. ¶ Et si vlteri⁹ querat̃ qꝺ fuit illꝺ peccatũ tante grauitatis qꝺ illud nõ potuit su-stinere celũ. Rñdetur ꝙ quãdoqꝫ fuerũt peccata q̃ prim⁹ cõmisit an gelus i celo. ꝑmuꝫ fuit peccatũ lu xurie nõ carnalis sꝫ spiritualis ꝺꝫ scotũ i secũdo sentẽtiarũ distictio ne. vj. q̃stio. ij. hec autẽ spiritualis luxuria nihil aliud est q̃ȝ amor in-ordiatus sui ĳpsi⁹: ꝛ sic lucifer se su ųmqꝫ priuatũ bonũ excecatus ior-dinate dilexit intm̃ ꝙ ꝓcessit vsqꝫ ad contẽptũ dei. Uñ beat⁹ augu-sti. xij. de ciui. dei. c. j. ponẽs differẽ tiam iter bonos angelos ꝛ malos dixit ꝙ in mũdi principio boni an geli a malis fuerũt diuisi: qꝛ illi in cõmuni bono qꝺ est de⁹ ꝑstiterũt Alij poti⁹ sua ptãte delectati ve-lut summũ bonũ sibĳpsis esse a cõ muni bono ad ꝓpria defluxerunt Ex quo dicto accipiunt̃ duo docu mẽta theologica. primũ est ꝙ prin cipiũ oĩs boni moralis ẽ amor bo ni cõis: qꝛ boni angeli in hoc ꝑmo meruerũt. Scꝺm est ꝙ principiuꝫ oĩs mali moralis est inordiata di-lectio boni ꝓprij q̃ i demonib⁹ fuit pria radix peccati. Secũdũ fuit pe catũ supbie ꝛ ꝑsumptiõis videns eñ se lucifer nobilissimũ in donis naturalib⁹ nõ dedit honorẽ deo sed inaniter gloriat⁹ est in seipso. Uñ apostolis gloriãtib⁹ de ptãte eis data sup demones xp̃us dicit Luce. x. videbã sathanã ꝓpter ei⁹ inanẽ gl'iaꝫ quasi fulgur ꝺ celo ca dentẽ de qua supbia dicit̃. Eccle. x. Initiũ oĩs peccati superbia est. Tertio peccauit pctõ auaritie et ambitiõis: qꝛ vidẽs se pulcherri muꝫ sup oẽm creaturã quẽ de⁹ cõ diderat oib⁹ cõcupiuit ꝑesse seipꝫ reputãs ad hoc dignũ ad qꝺ atti-gisset si stetisset ꝺm Anselmuꝫ. sic eñ i ꝑmanẽdo. xij. excellẽtias ha-buisset. qꝛ fuisset optima creatura fuissꝫ deo acceptissim⁹ fuisset feli-cissim⁹ fuisset deo sĩimus fuisset pulcherrim⁹ fuissꝫ deo familiaris-sim⁹ fuisset dulcissim⁹ fuisset potẽ tissim⁹ fuisset oĩꝫ põtifex fuissꝫ oĩꝫ pñceps fuissꝫ oĩꝫ doctor ꝛ fuissꝫ oĩ um pr̃. Sꝫ qꝛ sine meritis ꝓpria au ctoritate ꝯcupiuit ꝑesse deliq̃t no lẽs deo subesse Esa. xiiij. sup astra celi exaltabo soliũ meũ. Quarto peccauit pctõ iuidie ꝛ emulatiõis Uñ inuidia ẽ tristitia de appatẽti ꝓsperitate alteri⁹: sꝫ lucifer cõtri-stat⁹ est: qꝛ de⁹ oibus ꝑerat ꝛ nulli suberat ergo iuidit: de q̃ iuidia ꝺꝛ sapi. ij. Inuidia dyaboli mors itra uit i orbẽ terraꝝ. Quito peccauit pctõ ire ꝛ idignatiõis: qꝛ vidẽs se deiectũ a padiso delitiaꝝ. Ascen-dit ei⁹ malicia vsqꝫ ad odiũ dei. et tũc cadens de celo bellauit cõtra hoieꝫ: vt dicet̃ infra cõsideratiõe vj. Et fact⁹ est homicida. Unde Io hã. viij. Ille erat homicida ab ini tio ꝛ i veritate nõ stetit. Nõ ẽ ergo

mirādū si sic miserabiliter lucifer cū sibi adherētibus vict⁹ cecidit de celo cū tā grauissime peccauerit cōtra creatorē suū. Et si q̄ras quot demones ceciderūt. Rūdet q secundū q notat in summa veritatis theologice lib.ij. In quolibet ordine angeloꝝ sunt tot legiones quot sunt vnitates in legiōe ꝛ sic i quolibet ordine sunt sex mille sexcente sexaginta sex legiones angeloꝝ. Et cū tertia pars angelorū ceciderit sicut notat a magistro dist.vj.lib.secūdi ca.j.q cecidit draco ꝛ traxit secū tertiā partē stellarū celi. Apoca.xij.sequit qd erit summa legionū oim angeloꝝ lix.milia ꝛ nouēcent ꝛ.iiij.legiōes ꝛ diminuēdo pl⁹ summa oim erit trecenta nonaginta nouē computat ꝛ nouē centa viginti milia ꝛ q̄tuor angeli. Sequitur etiam q demones q̄ ceciderūt de celo scd̄m cōputationē nouē ordinū angeloꝝ sunt decē nouē milia nouē cētenonagitaocto legiōes demonū q̄rum summa scd̄m verā cōputationē est cētū trigintatria cōputa ꝛ tricētasex milia ac sex cēta sexagitaocto demonia sicut pꝫ dis.xiiij. secūdi cap.notādū. ¶ Opinio tn̄ cōmunis doctorū est q tot ceciderūt quot possunt vnū angelorū ordinē constituere ꝛ cōmuniter numerus angeloꝝ cadētiū ē sexmille sexcēte sexaginta sex legiones: q totidē sunt legiōes in quolibet ordine quot sunt vnitates i legione vt dictū ē. Erit ergo vera summa demonū cadētiū scd̄m hāc cōputationē.xliiij.cōputat.iiij.cēta triginta quinq milia ꝛ q̄ngēta q̄nquagita sexagita sex demōia. Ex q̄bus manifeste pꝫ excessus numeri bonoꝝ angeloꝝ scd̄ȝ vtrāq viā expellentiū p̄dictos demones de celo ꝛ iubilantiū ante deum in secula seculoꝝ: pꝫ etiam ex p̄dictis numerus saluandorū. Ad hoc eīn venit filı⁹ dei q vt ait paulus ad ephe.j.pposuit in eo ꝛ dispēsatiōeȝ plenitudinis tp̄is instaurari oia q̄ in xp̄o i terris ꝛ i celis sunt scilicet supplēdū numeꝝ angeloꝝ cadentium in celo ꝛ renouādo oēs peccatores in terra. Nunc aūt de saluādoꝝ numero fuit duplex opinio doctoꝝ. Augustin⁹ vult q tot saluabunt quot ceciderūt: ꝛ sic dic sicut supra dictū est Gregorius vero dicit q tot saluabunt q̄t remanserūt: ꝛ allegat illud. Constituisti terminos populoꝝ iuxta numerū filioꝝ dei: tenēdo ergo q due partes angelorū remāserunt scilȝ sex chori cū i qualibet legiōe sint sex milia sexcēte sexagita sex legiōes patet: diminuēdo q eorū summa est ducēta sexaginta sex cōputa ꝛ sexcēta tridecim milia ꝛ trecēti triginta sex angeli totidē ergo anime erūt saluāde. Quibusdā vero placet q in paradiso erūt duo parietes sic q numerus supplebit per v̄gines: ꝛ i altero piete tot erunt aīe saluandorū quot angeli sunt in altero pariete: quiq̄d sit de numero saluandoꝝ deus determinate nouit q̄ solus numerat multitudinē stellaꝝ: ꝛ eis oibus nomina vocat: ꝛ hoc videt mihi securi⁹ dicendū cum ecclesia hoc videatur

tenere vt ptz in collecta. De⁹ cui soli cognit⁹ est numerus electoꝝ in superna felicitate locādus.

¶ De hītatōe demonū post casuz



Quarta considera-tio est de habitatione demonum. Circa ꝙ notan-dum ꝙ locus demonū post suum lapsum a celo vsq₃ ad diem extre-mi iudicij nō est loc⁹ subterrane⁹ quem vocamus infernū sed aer ca liginosus ī quo multitudo demo num inhabitat ⁊ hunc locū seque stratum ꝓuidit diuina clementia ne nimis acriter nos tētarēt. Nō tamen nimis longinquum seu re motum vt possent nos exercitare. Vnū ꝙ habitent in aere caliginoso hoc diuine sentētie est. ꝙ vero ad nos veniūt hoc diuine ꝑmissiōis est. ⁊ cū duplex interstitium sit ꝓ-babile videt̄ ꝙ ipsi sint in medio vbi est turbulētia ⁊ varietas īpres sionū ⁊ hīc est ꝙ frequenter com-mouent vētos pluuias ⁊ tēpesta-tes: vtrū vero aliq̄ detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis ī-uenio determinatū hoc autez be-ne credo ꝙ aliq̄ tendunt illuc ad torquēdas animas secundū ꝙ ha bēt deputata īter se maledictiōis officia verba sunt dn̄i bonauentu re in secundo sententiarū. Magi-ster etiā loquēs de loco habitatio nis demonū. lib. ij. distinctione. vj. dicit ꝙ lucifer ⁊ illi q̄ peccauerunt de celo empirco ceciderunt in istū aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsq₃ ad diem iudicij ⁊ hoc propter nostraz probationē ⁊ sub sequēter dicit ꝙ demones alterna tis vicibus tendunt in infernū: qꝛ illuc aīas detinent atq₃ cruciant Huic etiā sentētie concordat bea tus augustin⁹. viij. de ciuitate dei ca. xxij. vbi dicit ꝙ demones ī hoc aere habitant: qꝛ de celi sublimi-tate dei ꝛcti merito ingressibilib⁹ transgressionib⁹ in hoc sibi ꝯgruo velut carcere dānati sunt. Ex quo dicto accipit̄ documentum ꝙ de-mones vsq₃ ad diē iudicij sicut di cit magister in inferno nō sunt in clusi: s₃ in hoc aere caliginoso cō-muniter detēti. S₃ est dubitatio vtrū vbicūq₃ sint demones puniā tur igne materiali. q̄ daz voluerūt dicere ꝙ sic l₃ dicant ꝙ minus in tense q̄₃ post vltimā damnationē ⁊ hoc ꝓbant ꝑ quandam glosam sup illud Jacobi. iij. inflammata a iehenna q̄ dicit sic. Jehenna est dyabolus ꝓpter quem facta est: si cut eī iehēna semꝑ ardet sic dya bol⁹ vbicūq₃ sit siue ī aere siue sub terra secū fert semꝑ tormenta flā-marū sed hoc non videtur intelli gibile ꝙ ignē cremātem vbicūq₃ sint secū circumferant. Et ideo di-cunt alij ꝙ demonib⁹ differtur pe na ignis vsq₃ ad diē iudicij. tū vt eorū exercitium non obmittatur. tum etiaz vt diuina clemētia ostē dat̄ que sustinet vasa ire apta ī in teritū in multa patiētia qua retri buet omnibus secundū fructū ad inuentionum suaruz. Et hec posi tio videt̄ probabilior ⁊ illa glo. si inspiciantur sequentia nō intelli gitur de flamma ignis materialis sed de flāma vitiorum scil₃ super-

bie irez inuidie quibus cōtinue tor quētur. hec de mēte dn̄i bonauenture in scđo sentētiarum.

¶ De ptāte demonū z sup quā gē tem maiorē principatū obtinent.

Quinta considera tio est de ptāte demonū cum enī habitū sit q̄ demones habitāt vt cōiter i aere caliginoso videndū est de eoꝝ ptāte quanta sez est. Ad qđ r̄ndet beat⁹ Job in capi. xli. Dicēs de dyabolo q̄ non est potestas super terraz que cōparetur ei. z dicit super terram ad differētiā ptātis q̄ in celo est q̄ est dei z sanctorū angeloꝝ. si tamen loquamur q̄tum ad cōditionē nature non est potestas nec in terra nec i celo equalis sue potētie. Vn̄ de lucifero scribitur eze chie. xxxi. omne lignū padisi nō ē assimilatū ei z pulchritudini eius qm̄ speciosum eū feci. Sed oritur difficultas q2 si nō est ptās super terrā que cōparet ei vt expositu3 est. sequit ergo q̄ sua potestas est infinita q2 infinitum finito est cōparabile infinito vero nō. Respōdet q̄ hic accipit compatio p eq̄tione. cōparet. i. equet. nec loqtur de cōparatiōe sed de eq̄litate. Vn̄ gregori⁹. xxxiiij. moraliū: ptās ei⁹ sup terrā cunctis eminentior p hibetur q2 z si actionis sue merito inter homines cecidit naturā tn̄ sue magnitudinis nō amisit. cui⁹ adhuc virib⁹ hūana omnia supat licet sanctis hominibus meritorū suoꝝ deiectiōe subiaceat. Vn̄ z ei s dē sanctis cōtra hūc decertātib⁹ z retributiōis sue meritū crescit q̄ ille ab eis vincit q̄ per nature potentiam quasi iure se hominib⁹ superesse gloriatur: hec grego. Sic ergo l3 loquēdo de fortitudine naturali nō sit potestas sub deo sup terrā que comparet dyabolo. si tamē loquamur de potestate q̄ dat a gratia: iusti hoīes potētiores sunt demone. Et sic intelligit dictū augustini q̄ nihil est forti⁹ animo habente charitatē: z illud canticorū. viij. fortis est vt mors dilectio. Notandū est scđm magistru3 in secundo distin. vij. q̄ demones multa possunt per nature subtilitatem que tamen nō possunt per dei vel bonorū angeloru3 prohibitionem quedā etiam non possunt facere licet a superiorib⁹ angelis permittant q2 a deo id facere non permittūtur: pmissa tamē fuit eis ptās detrudēdi sanctos patres i limbo ante aduētū xp̄i quia licet deleret i eis culpa originalis peccati z actualis q̄tū ad maculā z q̄tū ad diuinā offensa3 z q̄tū ad maculā z q̄tū ad reatū gehenne. non tamē q̄tum ad reatū visiōis diuine vt notat a lex. i tertio sentētiarū. Et si queras vtrū demones aliquid timeant videtur q̄ nō q2 de dyabolo dicit iob. xli. q̄ factus est vt nullu3 timeat glosa nec deū nec q̄ passur⁹ est. Respondetur q̄ glosa illa itelligit de timore filiali vl' initiali q̄ nō est in demonib⁹: nō de timore naturali q̄ naturalr timēt tormēta q2 isto modo dicit iacobi scđo: dmōes credūt z cōtremiscūt: z math. viij. z luce. viij. Ti

mebant puniri ab eo. Licet ergo magna sit demonū ptās nō tñ sic qui sit alia supior quā timēt. Unñ augustinus sup ps. diabolus vult plurimū nocere et nō pōt quia ptās sua est sub ptāte. Nam si tantū posset nocere dyabolus quātū vult aliquis iustorum nō remaneret. Querunt in dei exo. viii. quare magi pharaonis nō potuerūt facere cynifes et rñdent quod causa ē: quia demones nō habent ptātem sup aliquod corpus minus grano ordei quod apparet ex ratiōabiliter dictū quia qui hz ptātē supra maius habet potestatē supra minus lz nō econuerso. Sed causa potissima quare nō potuerūt facere illud signum est quia nihil possunt nisi quantū voluntas diuina pmittit et eius bonitas infinita. Ad istud etiā ppositū loquēs ambrosius sup lucā dicit sine pmissione dei diabolū nō posse nocere cognoscas. nec potentiā diaboli magis timeas quā dei offensam. Et chrisostomus sup mattheū dicit. In primis grauis et insustinibilis est impetus diaboli quē si quis forti aio sustinuerit in scdo inueniet eū infortiorez. quāto eīn plus pcussus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut se ingerūt demones peccatoribus vt faciāt eos ruere in pctm sic refugiunt qñ vident peccatorez a deo exauditum et liberatuz et dicit magister in scdo distin. vi. quod diabolus qui de aliquo vicio aliquē tē ptauit hominē cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominē de illo vicio de quo superatus est tē ptare nō licebit. Sic ergo ptz quā titas et defectus potētie demonū. Dicet forte desiderās scire quē gēs est in mundo supra quā dyabolus maiorē potestatē habet. Respondet quod hec est gens iudeorū. Unde sciēdū sicut notat Nycolaus de lyra supra mattheū quod ptās dyaboli fuit electa quādamodo a populo iudaico per legislationem quē excludebat cultū demonum et inducebat ad colendum vnū deum verū et sic electus trāsijt ad possidē dū gentiles sine lege et prophetarū oraculo viuētes. Et ideo eos tenebat i idolatria subiectos: sz aduenietē xpi pdicatione et apostolorū: iudei pro maiori pte fuerunt icreduli: gētiles aūt deuote fidē xpi ad pdicationē xpi et apostolorū acceperunt et sic dyabolus electus ab eis p fidez xpi reuersus ē ad possidendū populū iudaicum errore excecatū: et sic facta sunt nouissima huius ppli peiora prioribus Math. xii. quia status populi iudaici peior est mō quā fuit a principio añ legē datā et sic maiorem ptātē super eū demones habent quā sup alterum. quia regressus dyabolus ad populum iudaicū assumit septē spiritus nequiores se et ingressi habitāt ibi Math. xii. per quos septē spiritus vniuersitas viciorū intelligit. Sed remanent due difficultates. Prima est si dmones possunt facere miracula. Respondet quod solus deus pōt facere miracula. Unde cū aliqua virtus finita pprium effectuz operat ad quem determinat nō est miraculum licet posset esse mirum alicui quē illā virtutem

nō cōprehendit sicut mirū videt
ignaris ꝙ magnes trahit ferrum
vel ꝙ aliqs paruus piscis sit reti-
nens nauē. Cū ergo dyabolus sit
creatura ꝛ notū est ꝙ oīs creature
potētia est limitata ad aliquē de-
terminatū effectū vel ad aliquos.
quicqd ergo virtute dyaboli vel
cuiuscūqꝫ creature fit nō pōt dici
miraculū ꝓprie. Et si sit mirū crea
ture virtutē illi⁹ nō cōprehēdēti.
Quod autē fit virtute diuina cuꝫ
sit infinita vere miraculū est cum
de se incōprehēsibilis est. Unde ꝛ
Aug.ij. de ciuitate dei.c.xviij. lo-
quens de grauitate persecutiōis
antixp̄i scilꝫ per que illa m opera-
bitur dicit. tūc soluet sathanas: qꝛ
per illū antixp̄us in omni sua vir
tute mirabiliter quidē: sed mēda
citer operabit. Sequitur eñ deus
dyabolo ista ꝑmittet facere iusto
suo iudicio: quis facit ille iniquo
malignoqꝫ cōsilio. Demones ergo
non faciunt miracula: sꝫ qdaꝫ mi-
ra. Et si dicant miracula sunt fal-
sa: qm̄ mortales sensꝰ ꝑ fantasma
ta decipit vt qd nō facit facere vi-
deat ꝛ talib⁹ signis ꝛ falsis miracu
lis seducent q seduci merebuntur
ꝓ eo qd dilectionē veritatis non
receperūt vt salui fierēt. Et id di-
cit apostolus.ij. thessa.ij. mittit eis
deus operationē erroris vt credāt
mēdacio. Demones tñ ꝓprie vir
tuti dimissi possunt facere ea que
causari possūt ex motu locali: ꝛ cō
seqnter possēt ignē de celo aereo
inferius emittere ꝛ vētū turbinis
cōmouere sicut pꝫ Job.j. Et isto
modo antixp̄us faciet ignē de ce-
lo descēdere ꝑmittēte deo demo-
nis ꝑtāte: vt pꝫ Apoca.xiij. Sci-
endum etiā ꝙ secundū ꝙ dicit hie
ronim⁹ ꝙ licꝫ virtute magica pos-
sint aliqua miracula fieri vt illa q
pertinēt ad curiositatē tantum ꝛ
vanitatem sicut symon magus fa
ciebat statuas ambulare loqui et
ridere ꝛ similia vt habet i itinera-
rio clemētis. Sed illa q sunt salu
bria vt curatio languidorum illu-
minatio cecorū ꝛ huiusmodi non
possunt magicis artib⁹ siue a de-
monib⁹ fieri. Et ideo talia cū fiūt
debēt attribui virtuti diuine qua
lia xp̄s faciebat. ¶ Et si dicas ꝙ i
vita sancti bartholomei legim⁹ ꝙ
quidam demō curabat infirmita-
tes. Rñdetur ꝙ hoc faciebat non
sanādo: sed a lesione quā faciebat
cessando. Secūda difficultas est
si demōes sunt differētes potesta
te volo dicere si īter demōes sunt
principat⁹ quibus alij alijs potē-
tiores dicant. Respondetur qd sic
quia de dyabolo dicit Job.xli. ꝙ
ipe est rex super filios superbie: et
magister sententiarum secundo di-
stinctione sexta. capit.iiij. dicit qd
durāte mundo angeli angelis ho
mines hominib⁹ demones demo-
nibus presunt. ꝛ secundū gradus
sciētie habēt gradus presidētie.
Item super illo Matth.xxv. Ite
maledicti in ignē eternuꝫ qui pa-
ratus est dyabolo ꝛ angelis ei⁹ di
cit ei⁹ ratione subiectionis secun-
duꝫ glo. Sed obijceret aliqs si ꝑn
cipatus ꝛ ꝑlatio est inter demōes
aut erit in eis per naturam aut ꝑ
violentiam aut de iure. Non per

naturā quia tñ c in iudicij die iterū eos prelatio nō cessaret qd est contra sacrā scripturā qr tūc euacuabit xp̄s oēm principatū z potestatem. Nec p violētiā qr tūc semp essent discordes cū tamē semp concordent ɔtra hoiem impugnāduȝ Nec etiā de iure quia semp pcipe rent ɔtra deū in quo nō est obediendū. Itē seruitus est introducta ppter pctm̄ vt dicūt theologi ergo si est seruitꝰ inter demōes tunc lucifer cū sit sūmus peccator debe ret oībꝰ subijci. cuiꝰ ɔtrū dicit Iob scȝ ꝙ ipse est rex sup filios supbie. Rndetur ꝙ sicut multi latrones pn cipi latronū voluntarie se submittūt vt in vnū cōueniāt scȝ in rapina sic oēs demōes lucifero se volūtarie subijciūt vt in vnū ɔueniant ɔ hoieȝ impugnādo. Vn̄ z eadē prelatio est inter demones assumpta volūtarie sicut īter angelos de iure diuino rōne preeminētie naturalis vt diuine institutiōis z sicut cuilibet regno z puincie pfigitur vnꝰ angelꝰ bonꝰ tanꝗ pnceps. vt colligitur ex illo daniel. x. princeps regni psarū restitit mihi. xxj. diebꝰ z nunc reuertar vt prelier aduersꝰ persarum principeȝ. z paulo post. Cum eñ egrederer apparuit princeps grecorum zc. Sic etiam cuilibet regno z prouincie pfigitur a demonibus vnꝰ demō tanꝗ pnceps Ex quo etiam sequitur ꝙ sicut cuilibet ciuitati z cuilibet castro pfigitur a deo vnus angelus bonus de negocijs cōibꝰ curam habēs ꝗtū sibi possibile est sic etiā cuilibet ciuitati z castro pfigitur a demonibus vnꝰ demō ad negocia cōmunia pturbanda ꝗtuȝ sibi possibile est. Sequitur etiaȝ tertio ꝙ sicut cuilibȝ archiepo z epo z sacerdoti parrochiali prefigitur a deo vnus angelus bonus curam hñs de negocijs ad salutē aiarū pertinentibus. Sic cuilibet pdictoruȝ pfigitur a demonibꝰ vnꝰ demon curaȝ hñs de perturbatiōe salutis aiarum z quāto sanctior est psona tāto potētior est diabolus ei assignatus. Et nisi deꝰ gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelū omnia cōmunia officia demones impedirent. Infertur etiā ex pdictis ꝙ non solū vnus demō est pnceps aliorum demonū sed etiā malorum hominuȝ Unde in euangelio diabolꝰ semp vocatur pnceps huiꝰ mūdi qr dñatur hoibus mūdialiter viuentibus in quātū se ei subijciūt per peccatū.

De bello demonū post casū d̄ celo

Sexta cōsideratio est de bello demonū post ꝗ ceciderūt de celo vsqȝ ad aduētuȝ xp̄i. Uidēs eñ diabolus se expulsum a celo in magna tamen ptāte relictū cogitauit quō possit displicere deo z i oibus sibi cōtrariari. z quia vidit primū hominē in terrestri padiso collocatū innocētia decoratū ac oim bestiarum piscīū z volatiliū dñm necnō possessurū in celo sedes quas ipse cū sibi adherentibꝰ p supbiā amiserat. doluit vehemēter z inuidēs eiꝰ felicitati pposuit ipm debellare z totaliter inficere cognoscēs qd ex putrida radice nō possunt nisi

poma ꝑniculosa gñari. Bellauit ergo cū hoīe p̄io p̄ mediū mulieris ⁊ miser hō lȝ esset fortior demone p̄ inocētiā: p̄iectis tñ armis innocētie sue vt mulieri cōplaceret relicto deo ⁊ tradito padisi castro sibi cōmisso inimico dei scȝ diabolo negata obediētia regi supno .s. deo libere se tradidit proditor factus in manib⁹ diaboli. ⁊ sic habita victoria de hoīe p̄io indignat⁹ de⁹ ꝓpter ꝓditionē ⁊ ꝙ sic armis innocētie p̄iectis captiuū diaboli se fecerat cuȝ posteritate sua eiecit ip̄m de terrestri padiso. geñ. iij. ⁊ misit ip̄m in exiliū locū bestiarū ⁊ lachrymaꝝ vallē. Expulso ergo hoīe p̄io de paradiso gaudēs nō modicū diabol⁹ cogitauit quō amplius possit displicere deo ⁊ videns duos filios adā .s. abel ⁊ caym q̄rū p̄rim⁹ erat a deo dilectus. Bellauit ꝯ eos p̄ artē diuisiōis ⁊ inuidie ⁊ deuicit Cayn q̄ fratrē suū Abel occidit geñ. iiij. Bellauit etiā ꝯ filios Seth p̄ carnis ꝯcupiscētiā ⁊ deuicit eos cū scȝ acceperūt filios hoīm scȝ descēdētiū de cayn ex q̄bus ꝓcreati sunt gigantes a sclo viri famosi Geñ. vj. ⁊ cum viderat multiplicatū genus humanū. Bellauit ꝯ eū per luxuriā ⁊ tā viriliter pugnauit ꝙ deuicit eū sic ꝙ ī toto gñe humano solū octo ꝑsone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes. De alijs aūt scriptū est ꝙ oīs quippe caro corrupat viā suam ꝓpter qđ indignatus est deus mundū castigauit diluuio gñali intm̄ ꝙ solū dicte. viij. ꝑsone ī archa noe liberate sunt vt p̄ȝ Geñ. vij. ⁊. viij. Per quas iterū ꝓpagatū est gen⁹ humanū. Bellauit ꝯ filios noe et deuicit cham cū ꝯ paternuȝ honorē verēda p̄ris discooperuit geñ. ix. ꝓp̄t qđ meruit maledici. Bellauit ꝯtra caldeos p̄ ydolatriaȝ ⁊ deuicit eos cū igneȝ adorauerunt geñ. xj. Bellauit ꝯtra genus filiorū noe ⁊ deuicit eos p̄ superbiam volētes turriȝ edificare q̄ vsq; ad celū ꝑtingeret ꝓpter qđ indignatus de⁹ vnū labiū qđ ante erat: diuisit ⁊ cōfudit vt p̄ȝ geñ. xj. Bellauit ꝯtra sodomas ⁊ gomorreanos ⁊ deuicit eos p̄ pctm̄ ꝯtra naturā ꝓpter qđ indignatus de⁹ igne celesti destruxit illas q̄nq; ciuitates cū habitatorib⁹ eoꝝ ⁊ cūcta terre virētia exceptis solū loth vxore ⁊ filiab⁹ suis vt p̄ȝ geñ. xx. Bellauit ꝯ filios abrae scȝ ysaac ⁊ ysmael. ⁊ deuicit ysmael cū fuerit vir superbus onager palustus sagittarius ⁊ ydolatra pessimus vt p̄ȝ geñ. xxij. Bellauit ꝯ filios ysaac .s. iacob ⁊ esau ⁊ deuicit esau per gulā vendidit eīn primogenita ꝓpter lenticulā geñ. xxvj. De his ī ꝑsona dei dicit ꝓpheta. Jacob dilexi. Esau aūt odio habui. Bellauit etiā ꝯ filios iacob q̄ cū eēnt duodecim deuicit. xj. eorum p̄ crimē pessimum ⁊ inuidiam ⁊ facti sunt vēditores fratris sui innocētis Joseph geñ. xxvij. ꝓpter quod indignatus est deus tradidit eos in captiuitateȝ quadringētis ānis ⁊ vltra in egyptum. Bellauit etiam contra egyptios per crudelitatem intantuȝ vt affligerēt filios israel in luto ⁊ latere ꝓpter quod permisit deus

indurari cor pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur: et indignatus deus contra egyptios occidit primogenita eorum et submersit eos in mari rubro filijs israel liberatis Exod. xiiij. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriam et deuicit eos cum scilicet fecerunt vitulum et adorauerunt propter quod et alia crimina quibus vulnerauit eos indignatus deus peremit eos in deserto gen. xxxiij. Sic quod de sex centum milibus qui exierunt de egypto solum duo scilicet caleph et iosue intrauerunt terram promissionis. Bellauit etiam contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eorum per murmurationem scilicet dathan et abiron et chore propter quod indignatus deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernum sicut patet nume. xvi. Bellauit iterum contra filios israel per homicidium et deuicit eos cum scilicet occiderunt prophetas amicos dei et impleuerunt hierusalem sanguine eorum vsque ad eos propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie. lxx. annis. Bellauit contra saul primum regem israel et deuicit eum per inobedientiam propter quod indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. primi Regum. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Regum vltio. Bellauit contra regem dauid per superbiam luxuriam et homicidium et deuicit eum cum scilicet numerauit populum. ij. Regum vltimo. Accepit bersabee vxorem vrie et interfecit vriam secundi regum. ix. propter quod indignatus deus licet penituerit percusso populo non edificauit sibi templum siue domum quam cogitauerat. Bellauit contra salomonem per luxuriam et ydolatriam et deuicit eum quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydolorum vt patet. iij. Regum xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eum propter quod indignatus dominus recessit israel a domo eius vsque in presentem diem vt patet iij. Regum. xij. Bellauit contra hieroboam per ydolatriam et deuicit eum quia peccare fecit israel vitulos aureos adorando vide. iij. Regum. xij. Bellauit contra sennacherib per superbiam et deuicit eum cum blasphemauit contra deum israel. propter quod indignatus deus percussit per angelum suum in castris assiriorum centum et octuaginta quinque milia et ipsum occiderunt proprij eius ydola in templo suo adoraret: patet esa. xxxviij. Bellauit contra nabuchodonosor per superbiam et deuicit eum cum fuit glorificatus in edificio babylonis. propter quod indignatus est deus et proiecit eum a regno et septem annis cum feris habitabat sicut bestia Danielis. iiij. Bellauit contra olofernem principem militie nabuchodonosor per superbiam gulam et luxuriam et deuicit eum propter quod indignatus est deus tradidit eum in manus sancte mulieris Judith que precidit caput eius Judith. vi. Bellauit contra Aman per superbiam et deuicit eum cum presumpsit perimere israel propter quod indignatus est deus permisit quod suspenderetur patibulo et quod deleretur genus eius

hester.v. Bellauit cõtra regez anthiochũ per superbiam et deuicit eũ cum dixit se facturum hierusalẽ congeriem sepulchri iudeorũ propter qd indignatus est deus et percussit eũ plaga isanabili viscerũ suorum primi machabeorũ.ix. Bellauit cõtra vniuersũ populũ gentiliũ per ydolatriam et deuicit eũ sicut patet sapientie.xiiij. cum per vniuersũ orbem romani imperantes ydola adorarẽt. Vñ et tũc rome tẽplum pentheon erat constructũ sic dictũ: quia simulachrũ erat omniũ deorum. Cõtra alios innũerabiles bellauit et varijs vulnerib9 peccatorũ infixis de eis viriliter triũphauit et eorũ animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quã captiuitatẽ et miseriã deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilib9 clamabant ad deũ vt mitteret liberatorẽ dicẽtes veni ad liberandũ nos domine deus virtutum. et ps. lxxix. ostende faciem tuam id est filium tuũ humanatũ et salui erimus. et iterũ Esaie.lxiiij. vtinã dirumperes celos et descẽderes a facie tua montes defluerent: et cũ gemit9 humani generis audiret altissimus misertus est super eũ et misit in tẽpore plenitudinis filiũ suũ redemptorem et liberatorẽ et tunc diabolus finaliter bellauit cõtra filios israel per maliciã et inuidiã et deuicit eos cũ scilicet occiderũt redẽptorẽ messiã suũ propter qd idignat9 de9 tradidit eos in ppetuã captiuitatẽ sicut supra declaratũ fuit libro primo et tertio

¶ De perditiõe dominij demonũ in aduentu christi.



Septima cõsideratio ẽ q demones in aduẽtu xpi p iustitiã perdiderũt dominiũ suũ quod sup genus humanum habebant. fecerat eñ grandẽ offensam diabol9 deo tã deceptorie et fraudulẽter c̃ dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruũ suũ: quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro hoie satisfecisset noluit tamen. immo et placuit semper permanere inimicus dei peccatũ suũ nõ recognoscẽs q non erat in homine. imo dolebat de peccato vt deo recõciliaret. ¶ Et idõ ne diabolus possit cõqueri de iniustitia si forte de9 de sua potestate absoluta et violẽter sine aliq̃ satisfactione liberasset hoiem p iustitiã. Debuit pdere dñiũ qd supra hoiem tenebat qui hõ ex eo q ab eo vict9 in padiso terrestri fuerat iuste seruus su9 erat. q aũt deus in tali hois liberatiõe debuit vti iustitia et nõ absoluta potẽtia pt3 p tãto q2 de9 ẽ necessario iust9 et talit iustus q nõ pt dici de9 si nõ itelligatur iust9. ¶ Et iterũ q2 laudabilior ẽ priceps q vtit iustitia q̃ potẽtia solũ. Nõ aũt pm9 hõ nec oẽs hoies nec oẽs ãgeli bõi nec ẽt oẽs demõẽs sil' nõ potuerũt satisfacere p hoie s3 solũ de9 et hõ vt declaratũ ẽ sup li.iiij. cõsideratiõe.v. in tertio articlo fidei nõ ei tot9 mũd9 soluere valebat debitũ primi hois

vt apo. v. Nemo poterat i celo nec in terra neq3 subt⁹ terrā apire librū neq3 videre illū idest iplere redēptionē hūani gñeris q̄ ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositiōis vt p xp̄m solū impleret librū ergo ipse sol⁹ aperuit q2 sol⁹ penā crucis nobis mortis debitorib⁹ tulit. Vñ dixit ps. lxviij. q̄ nō rapuit sc3 xp̄s tūc exsoluebat. Mirabant aūt hoies potestatem magnā dyaboli z ei⁹ dñiu3 sup homines z dicebāt illud Esaie. xlix. nū q̄d tollet a forti p̄da idest hūanū gen⁹ a dyaboli potestate aut q̄ captū fuerit a robusto saluū esse poterit. Et Respōdet de⁹ ibidē hec dicit dñs equidem z captiuitas a forti tolletur z quod ablatum fuerit a robusto saluabit sc3 per xp̄m Vñ sequitur ibide3 quasi musto: sanguine suo inebriabūtur z sciet oīs caro q2 ego domin⁹ saluāste redemptor tuus fortis Jacob. Et cōfirmatur per dictum saluatoris Johannis. xij. Nunc iudiciū scilicet discretiōis est mundi nūc princeps huius mūdi eiciet foras sc3 a dñio z potestate tyrannica super homines. Vñ ipse dyabolus dicebatur princeps mundi q2 dominatur in hominibus mūdo deditis: z sicut dicit paul⁹ ad colosen. scđo expoliās scil3 xp̄s principatus et potestates traduxit cōfidenter id est dyabolū exterminauit lōge a potestate quā habebat. Et si queras de mō quē xp̄s tenuit vt vinceret dyabolū z eius dominium auferret. Respondet q̄ fuit modus quo piscis capit hamo sub esca absc ōso q2 volēs capere escā non vidēs hamū capit ab hamo. sic christus volēs prelīari cū dyabolo in sua passiōe abscōdit suā fortitudinē suā pulchritudinē suā sanitatē suā dignitatē in cruce Cu3 eñ per virtutē fortitudinis deberet cū dyabolo p̄liari totā eā abscondit tenēdo man⁹ fixas z clauatas in cornibus crucis Vñ abacuc. tertio capi. loquēs de cruce christi dixit: cornua sc3 crucis i manib⁹ ei⁹ ibi abscōdita est fortitudo eius: z p3 fortitudo sua ibi abscōdita: q2 p eā vicit fortissimā mortem z fortissimū dyabolū Nam sequitur in illo eodē aū faciē eius ibit mors egredie t dyabolus aū pedes ei⁹ sc3 victus z nudus a suo dominio z potentia quam primo tenebat. Abscōderāt eni3 demones laq̄os mortis pedib⁹ nostris i ligno sciētie boni z mali. Et iō xp̄s [illegible]n dit eis laqueū Unde capi[illegible] in ligno crucis Et iō dixit psalmista vēiat illi sc3 dyabolo laque⁹ quē ignorat ei z c. Abscōdit etiā in cruce suā pulchritudinē in turpidinē cū eēt p̄ciosus forma p̄ filijs hoīnū ps. xliiij. ibi nō erat ei species nec decor abscōditus vult⁹ eius z despectus. Vñ nec reputauim⁹ eū Esaie. liij. Abscōdit tertio sua3 sanitatē in infirmitate quia vt dicitur Esaie capi. eode3 nos reputauim⁹ eu3 quasi leprosu3 percussu3 a deo z humiliatum viru3 dolorū z sciētes infirmitate3 Abscondit. iiij. suā dignitatem in contemptū z vilitatē: quia cum latronibus z homicidis cū iniquis z sceleratis

deputatus est: Esa. capit. eodem cũ tamẽ esset summe dignitatis et excellentie q2 verus deus et verus homo sicut fuit declaratũ supra. j. libro Sic ergo i xpi passiõe egressus est dyabolus victus añ pedes eius pdita potestate et dominio liberato hoie ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur. j. Regũ. xvij. q dauid occidit leonẽ et predã eius tulit ab ore hui9 leonis. Petebat propheta liberari dicẽs salua me ex ore leonis ps. xxj. Et i signũ victorie habite legauit xps humani generis inimicũ scilz dyabolũ et sic ante faciẽ tuit mors dyabol9 victus et ligatus sicut i triũphis victi solent ire añ victorẽ ligati. Uñ apo. xx. Apprehendit draconem serpentẽ antiquũ q est dyabolus et sathanas et ligauit eũ per ãnos mille. i. vsq3 ad tẽpus antichristi et ponit ibi tẽpus determinatũ pro indeterminato. Et q2 tũc resumet violentã potestatẽ et exiet per affluẽtam malignitatẽ vt mittat populos in errorẽ. Ideo tunc dicit soluĩ Signũ autẽ manifestum perditiõis dñij demonũ fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mũdo ad predicationez xpi et apostolorũ per quam ydolatriã fere vniuersũ orbẽ captiuum tenebat cũ ydolis vt de9 coleret.

¶ De ppietatibus et malicia demonum.



Octaua considera tio ẽ de ppietatib9 et malicia demonũ Circa primũ it notat Joh. viij. Christ9 assignauit tres ppietates pcipuas dyaboli. ¶ Prĩa q est homicida ab initio: q2 hõ in specie humana ponit p animã Jõ ille magis proprie est homicida qui aĩam interficit p peccatũ mortale q̃ iste q̃ interficit corp9 per qd̃ hõ conuenit cũ brutis hoc añt fecit dyabol9 a principio mũdi q2 per suggestionẽ ei9 primũ peccatũ homini cõtigit et in hoc officio continue pseuerauit. ¶ Secũda proprietas dyaboli ibidẽ est q in v̾itate nõ stetit. i. in debita obediẽtia ad deuz: res eñ dicuntur vere in quantũ cõformant veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatũ superbie. ¶ Tertia ẽ q mẽdaciũ ex proprijs loquit. i. ex habitu malo i quo est obstinat9 idest subdit causa q2 mendax est pater eius. i. ipsi9 mẽdacij qui eñ mẽdacia ab alijs inuenta solũ refert mẽdacia dicit sed q̃ ea facit mẽdax dicitur et propter hoc dyabolus dicit pater mendacij quia primuz mendaciũ adinuenit dicẽs mulieri Gen. iij. nequaq̃ moriemini. Sz est difficultas cũ sint mẽdaces si possint demones cõpelli ad dicendum veritatẽ. Dicitur q sic. Compelluntur eñ fallaces spiritus ad dicendũ veritatez et salubria nobis sicut exẽplificat beatus augustin9. viij. de ciui dei. c. xxvj. de dolore demonuz qui loquebãtur per hermẽ ante xpi aduentũ de suis futuris penis apud memorias sanctorũ martyrũ q̃s iminere cernebant. ¶ In multis eñ ait augusti. talibus locis torquẽtur et confitentur: et de

possessis hoim corporibus efficia-tur. ¶ Sūt & alie viginti due de-monū pprietates quarū viginti numerant in secūdo libro: summe veritatis theologice scꝫ ꝙ sūt spi-ritus impuri hūani generis inimi ci mente rōnales neqtia subtiles nocendi cupidi p sup biā tumidi semp in fraude nouiter immutāt sensus indnāt effectus vigilātes turbāt dormiētes p somnia inque-tāt: morbos inferūt tēpestates cō citant in angelos lucis se trāsfor māt semp īfernū suū secū portāt. ¶ In ydolis diuinū cultum sibi vsurpāt semp bonis dominari ap petūt: magice artes p eos fiūt bo nis ad exercitiū dant semper fint hois insidiant hec ibi. ¶ Vicesi-maprima demonū proprietas est ꝙ semp ambulant in circulo. Vñ ps. de demonib⁹ ait. In circuitu impij ambulāt. Itē cū dñs quere ret a sathan Iob. j. Unde venis. Respondit circuiui terram & perā bulaui eā qđ qdrupliciter itelli-gi pōt. ¶ Primo sic. Circuiui ter-rā. i. data est mihi vniuersalis tem ptādi diligentia q pauci sunt in qb⁹ nō habeāt locū vestigia mea ¶ Scdo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suū peccatū cognoscēdū. Circuiui terrā idest in hoc me ostēdo remotū a virtu te & obstinatū in malo q semp suꝫ in circūferētia & nunꝙ possuꝫ ve nire in lineā per quam veniaꝫ ad mediuꝫ qđ est virt⁹. ¶ Tertio sic circuiui terrā propter anxietateꝫ laborū. Unde gl. sathan laborans terrā circuit q; quietus in dei cul mine stare cōtēpsit. ¶ Quarto sic circuiui terrā ppter hoc ꝙ dyabo lus serpēs ē tortuosus. Vñ Esa. xxvij. Uisitabit dñs sup leuiathā serpētē tortuosuꝫ & sicut mot⁹ cir cularis q̄stū ē de se nūꝙ cessat sic & dyabol⁹ nūꝙ deficit & q; semp in circulo est id nūꝙ rectus sed ma-gis tortuosus ē. ¶ Recte ergo dr de demonib⁹ recte in circuitu im-pij ambulāt. Et si qras qualiter circuit dyabol⁹. Rñdet glo. super illo verbo. j. Petri. v. Circuit que rēs quē deuoret dicens. Circuit tāꝙ hostis obsidēs muros clau sos explorat an sit ps aliq̄ muroꝝ min⁹ stabilis cui⁹ aditu ad inte-riora penetret. Offert oculis for mas illicitas & faciles voluptates vt visu destruat castitatē aures p canora tēptat & mollit xpianū in-iurijs lacescētib⁹ ad cedē istigat. honores terrenos pmittit vt adi mat celestes & cū latēter non pōt fallet aptos addit terrores ī pace subdol⁹ ī psecutiōe violētus: ꝯtra quē tn̄ anim⁹ dꝫ esse patus ad re sistēdū quātū ille pat⁹ est ad repu gnādū: hec ibi. ¶ Vicesima scda demonū pprietas est ꝙ sunt cru-deles imo seuissimi & ē crudelitas demonis in tribus. ¶ Prio in pu dēdo vñ Esa. xix. Tradā egyptū ī manu demonioꝝ crudeliū. Scdo demō ē crudelis ī puniēdo: pzer bioꝝ. xvij. Semp iurgia qrit mal⁹ angel⁹ aūt crudelis mittet ꝯ eū. Tertio est crudelis ī nō miserēdo hieremie. vj. Crudelis ē & nō mise rebit &. j. pet. v. Aduersari⁹ vester tanꝙ leo rugiens circuit quērēs

quem devorat. Est eñ figuralr̄ be stia illa de qua dr̄ Gen.xxxvij. Fe ra pessima devorauit filiū meū io seph. multe alie sunt proprietates demonum q̄s nō sufficerē calamo explicare idō hec sufficiāt p p̄senti.
¶ Uidēdū est ergo de scdo scz de malicia demonū q̄ quadrupl'r ex plicari pōt. Primo demones aliquo mō suadēt bonū s3 nō ppt bonum s3 ppt malū finē vt cū in instabili bus hoib⁹ i bonū suadēt igressuz religiōis sciētes q̄ nō pmanebūt sed apostatabūt. Nō aūt talia sua dēt stabilib⁹ hoib⁹ in bonū. ¶ Se cūdo demonū malicia ōndit cum decipiūt hoīez suadēdo malū sub specie boni vt piurare z iuramētū falsum facere p reb⁹ alteri⁹ cōser uādis. ¶ Tertio dmonū malicia ōndit cū decipiūt hoiem dissuadē do bonū tā͡q̄ nociuū vt cū dissua det pbo z stabili viro igressum re ligiōis ne de hoc peniteat z ingre diēs cōfundat. In cui⁹ psona ber nardus sic loquens ait. Noli inq̄t p̄cipitāter agere diu cōsidera dili gēter intuere magnū est qd̄ propo nis z opus agēs magna delibera tiōe: experire q̄ possis amicos cō sule ne post fctā penitere ɔtingat. ¶ Cōtra cui⁹ consiliū bernardus subiūgit hec est sapiētia mūdi aia lis z dyabolica inimica salutis suf focatrix: vite mater tepiditatis eiusq̄ solet deo vomitū pcurare. Cū eñ verbū dei esse nō dubites q̄d opus est deliberatiōe vocat te magni ɔsilij angelus q̄d ergo ad huc ɔsiliū p̄stolaris: qs eñ sapien tior z fidelior illo. ab ore putei ge hēne exploi z ɔsiliū petā amicos consulat q̄ non legit inimici hoīs domestici eius michee. vij. Supra dicto mō dyabol⁹ malicia sua ali qñ dissuadet aliquib⁹ oratiōnē vl' elemosynā ne p hoc incurrāt vanā gloriā. Quarto demonuz malicia ōndit cū decipiūt hoīez dissuadē do malū vt ducāt ad penas. aliqñ intēperātiā in victu z in somno vt īducāt īdiscretā abstinētiā qd̄ est pei⁹ z sic ei⁹ malicia mille nocēdi modos h3. xvi. q. ij. c. vi. sis semper Rugit aduersus hoīes q̄ q̄deztrū git⁹ nihil aliō est q̄͡ ei⁹ volūtas z ardētissima cupiditas nocēdi. vñ glo. supra hoc v̄bo tā͡q̄ leo rugiēs dicit. Sicut rugit⁹ leonis ipedit aures ne aliū sonum recipiant: sic dyabolus fideliū mētes terrendo vel illicita ingerēdo a via v̄itatis ne vocē xp̄i audiant auertit. Et si queras nūquid semp crescit mali cia diaboli. Ad qd̄ rn̄dit doctor se raphicus bonauētura in. ij. sniarū q̄ in dyabolo crescit malicia volū tatis q̄͡tū ad vim administratiuā qua cōuertitur ad hominē sed nō q̄͡tum ad cōtemptiuā qua est sim plex z auersus a deo q2 q̄͡tum ad hāc nō est in statu demerēdi. Sed nunquid malicia demonū aliqua via ipediri pōt dicit q̄ sic. ¶ Qua drupliciter eñ impediri pōt. Pri mo p terminum peccati positu3 a deo. Scdo per resistentiā bonoru3 spirituum habet eñ angelos vnū bonum ad custodiam: z vnum ma lum ad exercitiū. Tertio per libe rum arbitriū hominis nō cōsentiē tis quia dyabolus neminē vincit

nisi volentē ab eo vinci. Unū Ambrosius de vita beata ꝛ po mt.xvi. q.i.c.nō est voluntariū militē elegit sibi xp̄s voluntariū sibi seruuz dyabolus actionat. neminem iugo seruitutis astrictū possidet nisi se ei prius peccatoꝝ ere vendiderit. Quarto ꝑpter peccati abominationem: qꝛ demones nobilioris nature detestanē pctā vilia. Hec sufficiāt pro presenti de proprietatibus ꝛ malicia demonum.

¶ De bello demonū post aduētū xp̄i vsqꝫ ad diem iudicij.

Nona cōsideratio est de bello demonū post xp̄i aduentū vsqꝫ ad diez iudicij. Unū licz demones perdiderāt potestatē quā primo super humanū genus habebāt ꝛ eoꝝ princeps victus ꝛ ligatus vsqꝫ ad pñtiū xp̄s sit in inferno vt supra declaratum est ꝯsideratiōe quarta: ꝑmittunē tñ demones habere consilia sua cū suo principe lucifero ꝛ tēptare hoīes pro eoꝝ exercitio et vt istud bellū possimus intelligere imaginemur ecclesiā fidelium tm̄ vnā ciuitatez dei q̄ dicaē fidei fortaliciū vł ciuitas iustificatiōis siue bone ꝯscientie q̄ duodecim ꝑfectionibus decoraē. ¶ Primo est in situ cōgruēti: quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scꝫ vitijs ꝛ peccatis. ¶ Secundo est pulchra ꝛ excellens: qꝛ maior pulchritudo hoīs est in bona conscietia. ¶ Tertio est in securitate qꝛ non timet aduersa. ¶ Quarto est sana qꝛ in bona ꝯscia nō potest habitare īfirmitas pcti. ¶ Quinto est situata in loco delectabili qꝛ nūqꝫ est vera delectatio vbi nō est quies ꝯscientie. ¶ Sexto est ī bona dispositione qm̄ in circulo edificata est per operum perfectionē ¶ Septimo habet ꝯcordiā ciuiū qꝛ semꝑ homo in statu iustificationis diligit pximū suū sicut seipm ¶ Octauo habent priuilegiorum abundātiā qꝛ nō est sub lege pcti. ¶ Nono quia habent victualium abūdātiam qꝛ nihil ibi deficit vbi grā abūdat. ¶ Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subijciatur. ¶ Undecimo est libera a captiuitate per christū ꝛ etiā qꝛ bona ꝯscientia nō est sub seruitute dyaboli. ¶ Duodecimo habet amorem ꝛ charitatez quod pulchrificat totaz ciuitatem. Ista est illa ciuitas hierusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra ꝛ excellens vbi ip̄e habitat per gratiam de qua Apocali.xxi. ¶ Huic ciuitati pulcherrime vt fortissima esset xp̄s posuit murum antemurale ꝛ fossatū. murus est charitas q̄ omnia sustinet hunc custodire debēt prelati ecclesie episcopi ꝛ clerici q̄ stare debent ad portam ciuitatis: vt si venerit aliqs de pugna dyaboli vulneratus per peccatuz dent sibi medicinam penitētie: ꝛ si venirēt pauperes indigentes tribuāt eis de bonis eccłie qꝛ bona clericoꝝ pauperum sunt. ¶ Scd̄o posuit antemurale qꝫ est iustitia ꝛ equitas q̄ sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire de-

bent principes xpiani qui positi sunt p iustitia ministrāda in mundo. Un̄ sapiētie.i.dr. Diligite iustitiā qui iudicatis terrā Ibi ēt dn̄t ponere ad portas antemurale vt si forte inimici venerint z voluerint impugnare murū cū fuerit inter murū z antemurale eos capient z faciāt iustitiā expediētes. ¶ Tertio posuit xps predicte ciuitati fossatum pfundum qd̄ est humilitas ¶ Istud custodire debent religiosi q̄ debēt esse fundati in vera humilitate z eā oībus venientib⁹ pdicare. Quid dicā de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa z habitās in cōfidētia. sophonie. Secūdo gloriosa quātum ad pulchritudinē z habitās in cōfidentia quātū ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei ps teste. Talis fuit hec ciuitas i primitiua ecclesia qñ ipsis fidelib⁹ erat cor vnū z aīa vna vt legit in actib⁹. ¶ Uidens ergo dyabol⁹ felicitatē z gloriā predicte ciuitatis doluit vehementer cognoscēsq̄ i ea multe aīe liberate a manibus eius ad sedes celestes vn̄ ipse ceciderat angelorum manib⁹ cū gaudio ferebātur nō curās debellare iudeos saracenos nec hrīticos z alios obstiatos iuxta dictū gregorij: q2 illos tēptare negligit quos quieto iure se posidere sentit. Cogitauit q̄ pdictā ciuitatē debellare posset: z prio inter cetera excitauit ɔtra eā persecutionē gētiliū q̄ durauit toto tēpore apostolorū z ducētis annis vltra. In qua psecutione z bello vltra ducēta milia hoīm vtriusq̄ sexus p veritate fidei z zelo ciuitatis iustificatiōis siue bone ɔsciētie martyrio coronati sunt sicut libro.i.ɔsideratione.ij. articulo.i.i examie.iij. latissime declaratū fuit in quo bello nihil lucrat⁹ est dyabol⁹: s3 poti⁹ miserabilr vict⁹ ab illo bello cessauit cū p talē psecutionē pl⁹ multiplicarent fideles z fortior efficiebat ciuitas iustificationis vere fidei z bone ɔsciētie. Suscitauit ēt bella hrīticorū quorū hereses p diuersa cōsilia examinate dānate sunt z plrimi eorū igne cremati sic q̄ eorū3 in publico nō est vox neq̄ son⁹ l3 in occulto nimiu3 seuiat ista pestis sicut supra li.ij. declaratū est: q̄re cu3 sit maliciosissimus vt i pcedēti ɔsideratiōe dcm̄ fuit nō valēs q̄escere. Cogitauit cōtra pdictā ciuitatē aliā edificare q̄ dicet ciuitas babylonie.i.ɔfusionis z dyabolica cui⁹ fundamētū posuit ɔtēptu3 dei sup qd̄ edificauit.xij abusiōes q̄ sunt priceps iniust⁹ curialis adulator miles sine fide ɔsiliari⁹ sine veritate commissari⁹ sine pietate plat⁹ sine charitate. aduocat⁹ de rapacitate. cleric⁹ ignorās: religios⁹ supb⁹ mercator falsus. Iuuenis sine verecūdia popul⁹ sine amicitia: mur⁹ pdicte ciuitatis dyabolice dr animositas z diuisio. Antemurale dicit iniustitia z oppressio. Fossatū vero dicit supbia z ambitio z sic in oībus ista ciuitas cōtrariat prime ciuitati. ¶ De his duab⁹ ciuitatib⁹ dicit augu. de ciuitate dei. duo amores fecerūt sibi duas ciuitates: q̄r

ona incipit a contéptu sui vsqȝ ad
amoré dei. ⁊ hec est ciuitas iustifi=
cationis alia vero incipit a conté
ptu dei vsqȝ ad amoré sui: ⁊ hec est
ciuitas dyaboli ⁊ distructiõis. Cū
ergo ex diuina pmissiõe vidit dya
bol⁹ se potété ad expugnãdū ma
gna pte p̄dictã ciuitaté ordinauit
exercitū suū i triplici acie. ¶ In p̄
ma posuit capitaneū sathã. ¶ In
scda beelzebub. ¶ In tertia vero
mãmonã. ¶ Prim⁹ capitane⁹ bel
lauit ⁊ ꝯtinuo bellat ꝯtra religio=
sos q̄ custodiūt fossatū ⁊ p̄dictus
dyabol⁹ portat p armis suis sup=
biã simulationé ⁊ ãbitioné cõmit
tit q̄ iter vtrosqȝ durū bellū ⁊ vul=
nerati sūt ac trucidati spãliter plu
rimi religiosi q̄ fecerūt hirtuȝ hūili
tatis i corpe ⁊ leoné supbie in cor
de. exteri⁹ apparét hoībus humi=
les capite i terrã iclinato: sȝ corde
sunt altiores celo. Vñ vidi tpib⁹
meis duos religiosos duoȝ ordĩuȝ
informatorū q̄ a mūdo segregati
scti viri mūdū ꝯtẽnentes exterius
videbant se victos a demõe q̄ sua
claustra relinquétes mūdanis fa
uorib⁹ adherétes ep̄i facti sunt nõ
vocati: sed vt erūnas fugerét ordi
nū suoȝ q̄ fuit i magnã ꝯfusioneȝ
p̄dictaȝ religionū ⁊ cã multaruȝ
murmurationū. Ipsi vero facti in
uerecūdi ac si nihil eoȝ statui ide
cens fecissent vt surdi i oīb⁹ ꝯtrã=
sibãt. Bellat ēt dyabol⁹ cuȝ aliis
religiosis p ambitioné ⁊ intantuȝ
vulnerat eos ambitiõe miserabili
q̄ cū nõ efficiunt p̄lati in ordie in
ter dei seruos viuere nõ p̄nt: imo
exeūtes ad alios se transferūt vbi
possunt suas ambitiões īplere nõ
attédétes q̄ cū populi xp̄m volue
runt facere regé fugit i mõté. Jo=
han. vi. Charitas etiã nõ est ambi
tiosa. i. Cor. xiii. sup qd dicit aug.
Ociū sanctū q̄rit charitas v̄itatꝫ
negociū suum suscepit necessitas
charitatꝫ quã sarcinã si null⁹ ipo
nit vacãdū est veritati. si aūt ipo=
nit suscipiéda est pp̄ter charitatꝫ
necessitaté. Alios aūt religiosos
inuenit dyabol⁹ desiderãtes visio
nes ⁊ reuelatiões ⁊ qi raro tale de
siderū absqȝ radice supbie ⁊ p̄sum
ptiõis seu vane curiositatis inueni
tur iustitia dei pmittéte veniūt in
illusiões ⁊ deceptiões dyaboli p
qué modū seminat dyabol⁹ i maio=
ri pte téptatiões spūales hui⁹ té=
poris ⁊ idicat i corde illoȝ q̄ sunt
ministri antixp̄i: ⁊ sic cadūt p̄rimi
religiosi vulnerati supbia a ōmo
nib⁹. Ea pp̄ter fugiédū est tale de
siderū sicut venenū cū nõ ꝯcedãt
visiões ⁊ reuelatiões vere pp̄ter
tale desideriū: sȝ solū pcedūt ex pu
ra bõitate dei ⁊ i aia existéte i ma
gna hūilitate timore ⁊ reuerétia ⁊
feruéti amore dei. Alios aūt reli=
giosos vulnerat ⁊ pcipitat dyabol⁹
cū i orõib⁹ q̄s faciūt sustinét ali=
quã ꝯsolatiõeȝ q̄ fundat i p̄sūptiõe
siue existimatiõe supba sui ipsius
aut iducéte ipos i ambitioneȝ sui
pp̄iȝ honoris ⁊ glorie. Aut i vita
ista aut in padiso cū talis consola
tio principalr icludat saturitateȝ
⁊ refectioné sue pp̄ie affectiõis.
Ex quo sequit multitudo maxia
pessimoȝ vitiorum ⁊ erroȝ: ⁊ iõ ta
lis consolatio fugienda est omni=

no & solũ illa est sustinenda q̃ seq̃tur ꝓpriam cognitionẽ tui & ꝑfectã sensibilitatẽ tue nihilitatis & tue impfectiõis cũ magna subiectiõe tue magnitudini & altitudini dei ꝑ altã reuerẽtiã & cũ magno desiderio honoris dei: q2 i talib⁹ vl' similib⁹ d3 fundari talis cõsolatio. Cauere etiã summe debent deuoti religiosi ab oi sentimẽto & visiõe quãtũcũq3 alta & quãtũcũq3 appareat certa si ducat eo2 cor in opinionẽ aut affectionẽ cõtra aliquẽ articulũ fidei: aut cõtra bonos mores & bonas honestates cũ sine dubio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est doctrina illi⁹ illuminati & sc̃i viri fratris Petri sc̃toyo i q̃b⁹ suis notabilib⁹ de remediis cõtra tẽptatiões sp̃uales q̃ fuit vn⁹ de p̃ricipalib⁹ reformatorib⁹ ordinis nostri i hoc regno castelle. O q̃3 debilitatũ est fossatũ ciuitatis dei & q̃3 pauci veri religiosi hũiles inueniũtur i orbe ꝯserti cũ multi cadũt ex simulata sanctitate q̃ s3 hieronymũ duplex est iniq̃tas. tales eñ sepulchra dealbata plena spurcitia mortuo2 nũcupari d̃bẽt S3 l3 innumeri cadãt & peant de fossato victi a dyabolo aliq̃ tamẽ semper manẽt q̃ viriliter resistũt quos de⁹ cognoscit & reseruat pro defensione sue ciuitatis dilecte. ¶ S3 accidit sc̃da acies bellato2 dyaboli beelzebub & dat sc̃d3 ꝓliũ antemurale quo2ũ arma sunt oppssio distractio iniustitia indignatio & cõmittit hoc bellũ forte sic q2 multi p̃ricipũ & militũ inuẽti sunt vulnerati in capitib⁹ noĩa vulne2 ab armis dyaboli nuncupant opp̃ssio populo2 destructio impotentũ. Iniustitia & indignatio de talib⁹ p̃ricipib⁹ & militib⁹ dicitur Ezechie.xxij.ca. principes eius in medio eius quasi lupi rapiẽtes p̃dã: ad effundendũ sanguinẽ & ad ꝑdẽdas aĩas & sic antenumerale iustitie & eq̃tatis rũpit: q2 vigiles sc3 curiales & ꝯsiliarij dormiũt: nõ vigilãt ꝓ bono ciuitat3. s3 ꝓ bono ꝓprio ꝯsulẽdo p̃ncipib⁹ iniustitias oppssiones adulãdo eis & laudãdo eo2 malu3 regimen. De talib⁹ principib⁹ dicit dñs ꝑ propheta3 osee.viij. Ipsi regnauerũt & nõ ex me p̃ricipes extiterũt & nõ cognoui eos. ¶ Uere isto tp̃e magnã victoriã & grande3 p̃dã de principibus & militib⁹ reportat dyabol⁹. Cũ vix inueniat q̃ nõ studeat tyrãnice p̃sidere potius q̃3 recte in suo regimine facere. Nec q̃runt iã principes cõsiliarios virtuosos & honestos s3 hoĩes vulpinos astutissimos & fraudulẽtos q̃b⁹ possint suas militias & tyrãnides colorare per adinuẽtiones dyabolicas exq̃sitas cũ q̃bus captiuati a dyabolo peribunt sine fine. Iam vicarius xp̃i nihil fere põt in eccl'iis prouidere nisi q̃d principibus placet: & sic sepe prouident de dignitatib⁹ & beneficiis ecclesie viri insipiẽtes viri scelerati. puuli lactãtes: & qui nõdu3 a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totũ videt diruptum: & expugnatum ꝑ demones l3 aliquos deus suo occulto iudicio semper reseruet in

quib⁹ seruet veritas iustificatio-nis q̄ ita paucissimi sunt q̄ ĩ tāta multitudine maloꝝ nō apparent semꝑ tñ ad numerū septē reseruā tur. Juxta illud .iij. Reg. xix. reser uaui mihi ĩ israel septē milia viro rū q̄ nō curuauerūt genua añ ba-al ꝑ quos ītelligunt viri fideles septē donis spūssancti pulchrifor miter illustrati q̄ non curuāt ge-nua dyabolo bellatori ꝑ cōsensuʒ ¶ Accedat ergo tertia acies de-monū bellatoꝝ volētes murū ca-pere violenter: sʒ nō possunt q̄r vt dictū est murus est charitas q̄ for tissima est. charitas eñ nūq̄ exci dit Coꝛ. xiij. qđ vidēs capitane⁹ hui⁹ aciei q̄ mā mona dicit triū-phare de custodib⁹ muri armauit milites suos fortissimis armꝭ aua ricie ꝛ symonie ꝛ cū murus nimiū angustiaret venerūt ꝓla ti nō pau ci ad parlamētū cū māmona ꝛ res catati sunt. ¶ Dic mihi q̄s est in eccl̄ia q̄ nō sit rescatat⁹ ꝑ māmo-nas vis tu aliq̄d in eccl̄ia opꝫ qđ ꝓ̄o roget ꝑ te māmona. vis epi scopari habeas ꝑ te aduocatū mā monā: q̄r a maiori vsq̄ ad minorē oēs auaricie studēt ꝛ a ꝓpheta vsq̄ ad sacerdotē cūcti faciūt do lū Hiere. vi. Jā nihil valēt electio nes canonice in eccl̄ijs cathedra-libus: sʒ fauor ꝛ pecunia: nihil sciē tia ꝛ sctā vita sed astuta māmone malicia: ꝛ sic rupt⁹ est mur⁹ ciuita tis iustificationis ꝑ magna ꝑte ꝛ multi vigilātes occisi sunt q̄r nō vigilāt illi tales ꝓpter curā aīa rū sʒ bursarū. Jđ dicit bernardus quē dabis de numero ꝓlatoꝝ qui nō magis studeat bursis euacuā-dis q̄̄ vitijs extirpādis. plus stu-dent in salmone. q̄̄ in salomone Merito ergo de his conq̄rit dn̄s Ezechi. xxij. Sacerdotes ei⁹ cōtē pserūt legē meā polluerūt sanctu aria mea inter sctm̄ ꝛ ꝑ phanū nō habuerūt distātiā ꝛ inter pollutū ꝛ mundū nō ītellexerūt ꝛ a sabba tis meis auerterunt oculos suos ꝛ coinquinabar in medio illorum ¶ Rupto ergo muro ꝛ pēptis ta-lib⁹ custodib⁹ iniq̄s ex vulnerib⁹ auaricie ꝛ symonie ingrediunt de mones ciuitatē sctificatiōis ꝛ oc-cidūt filios: scʒ cogitatiōes eoꝝ capiūt mulieres affectōes ꝛ viros scʒ cōsensus quos captiuos in dā nationē ꝑpetuā abyssi infernalis deducūt ꝑ magna ꝑte ꝛ ciuitateʒ ignib⁹ exponūt: vt non remaneat lapis sup lapidē: q̄r quasi nihil iu stitie nihil humilitatis nihil cha ritatꝭ remanet ĩ illa ciuitate. Sic ergo incēderūt electā ciuitatē san ctitatis ꝛ desertas fecerunt vias ipsi⁹: eccle. xlix. hāc desolationē ꝓ uidēs saluator noster dolēs de ta lium animarū dānatione suo san guine redēptarum fleuit super il lam scʒ ciuitatē iustificatiōis q̄si ei diceret o ciuitas mea dilecta o spūalis habitatio mea q̄s te sic de struxit q̄s te in abissum mersit: o ciuitas meli⁹ tibi fuisset nūq̄ fuis se vbi sūt muri charitatꝭ vbi est an temurale iustitie vbi ē fossatū hu militatꝭ vbi sunt tui ꝓlati charita tiui: vbi ꝑncipes iusti: vbi sunt hu miles religiosi oīa submersa sunt ꝛ q̄s poterit ꝯtinere lachrymas ꝯ

cum deuotiõe voluerit cõtemplari quot aīe principū: quot aīe platorꝝ: quot aīe pereūt religiosorū quot aīe subditorū sub vtroqꝫ brachio ex eorū malo exemplo ꝛ regimine re illis. Sꝫ lꝫ quasi. vij. numeri in hoc demonū bello cadāt religiosi pncipes ꝛ milites plati ac ecclesiastici subditi etiā sub vtroqꝫ brachio semꝑ tñ manent aliq̄ in q̄bus saluat᷑ veritas fidei ꝛ iustifitio bone cõsciētie. ꝛ si nõ nisi duo viri fideles remanerēt in mūdo ī eis saluaret᷑ ecclesia q̄ ē vnitas fideliū. charitatis vīculo adunata. nõ est aūt dubitādū q̄n aliq̄ tales sint in mūdo. q꞉ ẜm chrisostomum iusti sunt in mūdo sicut medulla. ī arbore qua deficiēte deficit seu perit arbor ergo si nõ essent aliq̄ iusti periret mūd⁹ fluctuat ergo nauicula petri sꝫ nõ mergit᷑ bellorū turbinib⁹ q̄buscūqꝫ q꞉ porte inferi. i. demoniū furie nõ preualebūt aduersus eā cuꝫ sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attēte intuendū est ꝙ istud bellum diaboli nunq̄ꝫ cessat imo cõtinuo crescit ꝛ aggrauat᷑. Unde dicit ysidor⁹ li. j. de summo bono ꝙ quāto ꝓpinquius finē mūdi diabol⁹ videt tāto crudelius ꝓsecutiones exercet q̄ se continuo dānandū conspicit socios sibi multiplicat cū q̄bus gehēne ignibus abdicat᷑. ¶ Resumptis ergo viribus ꝛ captis armis christiane militie de quib⁹ supra libro. j. cõsideratione. j. dictū fuit vigillandū est ꝛ viriliter pugnandum cū demonib⁹ q꞉ vt dicit apostolus ephe. vj. nõ est nobis colluctatio aduersus carnē ꝛ sanguinē i. aduersus hoīes qui sunt caro et sanguinis ꝛ ꝑ cõsequēs visibiles sꝫ aduersus principes ꝛ ptātes. i. demões q̄ sunt hostes inuisibiles ꝛ dicit pricipes ꝛ ptātes q꞉ angelorū ordīes nõ solū sunt ꝑ gratiā sed etiā per naturā: ꝛ sic de singulis ordinib⁹ ceciderūt aliq̄ in q̄b⁹ naturalia ꝑmanserunt integra vt dicit dyonisi⁹ ꝛ īferiores obediūt supioribus vt possint nocere hominib⁹. ꝛ per principes ꝛ potestates ītelligūtur aliȷ ordines demonū. ¶ Sequit᷑ aduersus mūdi rectores: hic noīe mundi nõ intelligitur vniuersitas creaturarū que non regit᷑ a demonibus sed a deo ꝛ angelis sibi ministrantib⁹ sed ītelligit᷑ vniuersitas malorum hominū sic dicitur. Joh. j. mūdus eū nõ cognouit q̄ per demones regūtur in quātū ꝑ eos ad peccata mouentur ꝓpter q̄ꝺ subditur ad declarationē huiusmodi ītellect⁹ tenebrarū harum dicunt᷑ enim mali homines tenebre q꞉ sunt inuoluti tenebris ignorātie ꝛ culpe cõtra spiritualia neqtie. i. cõtra spirit⁹ neqꝫ siue malignos quod dicit᷑ ad ostendendū ꝙ per rectores mūdi hic demones ītelligunt᷑ in celestibus idest ī hoc aere caliginoso q̄ꝺ frequenter in scriptura celū nominat᷑ in quo demones habitāt vsqꝫ ad iudiciuꝫ: vt supra dictum fuit. propter q̄ꝺ etiam aues celi nominant᷑. Matthei. xiij. vbi dicit᷑ q̄ꝺ aues celi comederūt semen q̄ꝺ cecidit secus viam. Sic exponit predictuꝫ verbū Nicolaus de lira sa

per epistolam ad Ephe. ppterea accipite armaturã dei scilicet virtutum vt predictuꝫ est vt possitis resistere insultibus demonũ in die mala.i.in presenti vita vbi iminet tẽptationuꝫ pugna vsqꝫ ad diem iudicij que etiã erit dies mala malis ꝛ amara valde. Vñ ꝛ iohãnes papa scribens ysaac Syracusano episcopo.xvi.q.ij.capitu. visis de astutia diaboli ꝛ bello cõtra ecclesiã catholicam ac de munitiõe nostra dicit sic. ¶ Nec ignoram' astutiam eius.conat nãqꝫ a principio ruine sue vnitatẽ ecclie rescidere charitatẽ vulnerare sanctoꝝ operũ dulcedinẽ inuidie felle inficere ꝛ oĩbus modis humanũ genus ꝑuertere ac perturbare. Dolet eñ satis ꝛ erubescit charitatẽ quam in celo nequiuit habere: homines cõstantes ex lutea materia i terra tenere. Unde opoitet quantũ fragilitati nostre cõceditur ꝛ omnes adit' nocẽdi ei' versutie muniamus ne mors ingrediat per portas nostras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonũ ꝛ si possunt habere spiritus familiares.

Decima considera tio: est de diuersitate demonumꝛ si possunt habere spũs familiares: ¶ Pro declaratiõe primi notãdũ est ꝙ sicut boni angeli sunt distincti in nouẽ ordinibus ꝛ cuꝫ eis aĩe sancte sic ẽt demões qꝛ a nouẽ ordinib' ceciderũt sũt distincti i nouẽ ordinib' ꝛ cũ eis aĩe dãnate. Et illi demones q erãt altioris hierarchie facti sũt peiores inferiores in meridionali pte quoꝝ pñdẽtẽ vocauit dauid demonẽ meridianuꝫ. Est aũt vox communis multoꝝ ꝙ sunt.x.differentie demonum quidam dicunt fata. Alij dicunt vulgariter duen de causa. Alij dicunt incubi ꝛ succubi. Alij faciũt prelia. Alij comedunt ꝛ bibũt cũ hominibus apparent in somnis. Alij vt dicũt fiunt ex spermate ꝛ odore viriꝛ mulieris cũ cõiũgunt vel ex radijs planetarũ. Alij sunt masculiꝛ femine Aliq sunt mũdi ꝛ aliq imũdi Alij illudũt viros ꝛ feminas q turgut ne siue buꝛ vulgariter nũcupant Multi asserũt se talia vidisse ꝛ qsi tenent quasi certa sꝫ qd veritatis cõtineat cõsequẽter declarabit.

¶ De fato.

Prima differentia demonum est de fatis voluerunt qdam simplices dicere ꝙ fata sunt qdam femine quas dãt spiritus super creaturã nouiter natã. Unde ꝛ seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdã sorribus siue deis que sic disponũt vitam humanam ꝙ null' potest pertransire ordinem ab eis dispositũ sic dicens. dura peragunt pensa sorres nec sua retro fila reuoluũt ad gen' hominum fertur rapiduꝫ obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce.i. sorres ille q disponunt vitã humanã nulli iusso cessare lꝫ nulli scriptuꝫ ꝑferre dicet. ꝙ aũt fata sint tales femie vl dee disponẽtes vitã hũa

nam error est. Unde dicit augusti nus sup Johā. sermōe tertio qui edificant ad credēda fata scilꝫ ta lia fiunt corda eorū fatua. Et secū dum veritatē si alicui nomen fati tribuat nulli nisi volūtati dei tri buendū est ꝑm august. v. de ciuita te dei ca. viij. qꝛ ille summus deus optie ꝛ verissime creditur cuncta scire anteq̄ꝫ fiant ꝛ nihil inordina tū relinquere. Quia ergo diuina volūtate cūcta disponunt cum sit prima regula in cōtingētibus. idō fatum nō mulieres nō dee nō vis positionis syderū: sed diuina volū tas fatum appelabit. Unde fatuꝫ isto modo dicit a for faris: ꝛ sic fa tum dicitur quicquid deus fatur. Si plura vis videre de fato ꝛ fortu na ac diuina ꝓuidētia vide i dya logo fortune libro. j. capi. ix. vbi la tissime de hac materia locut⁹ sum Sed q̄d dicenduꝫ est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respō detur ꝙ si talia accidāt nō femine sed demōes sunt qui volūt imita ri ꝛ deridere illud qđ de⁹ dixit per āgelū abrahe de natiuitate ysaac ꝛ illud qđ dixit angel⁹ matri sam pson ꝛ illud qđ dixit angelus za charie patri Johannis baptiste: ꝛ qđ dixit angelus marie virgini de christo anteq̄ꝫ conciperet.

¶ Secunda differentia demonū.



Secunda diffe rentia demonum est illorūꝫ q̄ dicunt duen de casa. Experiuntur sepe hoies de nocte i domib⁹ suis vigilantes in lectis suis ꝙ ambulat aliquis ꝑ domum mutādo frāgēdo res aliquas ict⁹ magnos dādo specialr in vasis vi narijs amouēdo etiā capitib⁹ hoiꝫ birreta sua ꝛ tollēdo omnes rupas quas in lectis sup se habēt i quo rū aliquib⁹ ego expertus sum. Cū enī iuuenis essem ꝛ iacerē in qua dā domo quadrata. cui⁹ soluꝫ vni ca erat porta ab intus bn̄ clausa cuꝫ alijs trib⁹ socijs in eodē lecto. ec ce subito in tēpeste noctis silētio audiuim⁹ extra portā quasi sonuꝫ quē apothecarij faciūt i mortario lis ereis in fracturā specierū. eui gilantes ergo ꝛ mirantes q̄d hoc esse posset tali hora cessauit modi cum sonus ille ꝛ post paululū sensi biliter audiuim⁹ intra domū sub mēsa quadā que ibi erat sub qua mēsa erat cophin⁹ q̄dā quasi ple nus nouis nucib⁹ ꝛ tāt⁹ ibidē sen tiebat a nobis sonit⁹ nucum cōfra ctarū ac si ibidē plurimi porci gro folantes nucesq̄ꝫ cōfrāgentes am bularēt de quo nō modicū stupefa cti eramus cū ianua optime ab in tus esset clausa: ꝛ nullus ali⁹ esset ingressus. Post paululuꝫ vero ces sante sonitu illo in angulo ꝑdicte quadre nobis opposito. subito ap paruit quidā paruus splendor. et nunq̄ꝫ amplius vidim⁹ nec aliq̄d sensimus. Quidā autem ex socijs qui maioris etatis erat ꝛ vir satis perit⁹ dixit nobis ꝙ nō timerem⁹ qꝛ erat quidam spiritus malus no bil hierarchie q̄ alia mala nō ope rabat nisi ludos illos sꝫ die facto nuces sicut dimisim⁹ iuenim⁹. Fa ciunt etiā luctā cū hoibus ꝛ plura

alia aliquib⁹ pauorosa ⁊ ſm veritatem tales nõ ſunt homines nec mulieres ſed ſunt quidã demões qui volũt deridere homines volẽtes imitari angelũ qui luctat⁹ eſt cum iacob ⁊ angelũ qui locut⁹ eſt cum moyſe ⁊ angelũ quẽ vidit ioſue in campo hierico ⁊ licꝫ multa damna de nocte in domib⁹ videãtur egiſſe nihil tamẽ damni de die reperiẽ nec res aliqua mutata de loco ſuo ſed quelibet ĩ ſuo ordine ſicut prio erat. Eſt ergo illuſio q̃dam taliũ demonũ deriſorum que ad nihil aliud extendi põt niſi ad talem hominum deriſionem.

¶ Tertia demonum differẽtia eſt



Tertia differentia eſt quorũdã dmonũ q̃ incubi ⁊ ſuccubi nũcupanẽ q̃ hoĩes generare dicunẽ. tales eñ demones ĩ ſpecie hoĩum virorũ aliquo mõ. Aliquãdo incũbũt feminis ⁊ aliqñ in ſpecie femiarũ ſuccũbũt viris. Quomõ autẽ talis gñatio efficiaẽ declarat doctor ſeraphicus bonauentura ſuper ſm ſentẽtiarũ in ſcripto ſuo. dicẽs qđ in actu gñationis ſunt duo ſcꝫ ſeminis decisi ꝯſtitutio ſm neruos ⁊ virtutes celorũ talis ſpeciei cõpetẽtes ⁊ ſic eſt ſoli⁹ illi⁹ cui dedit deus viꝫ gñatiuã vel ꝑpagatiuã ⁊ hoc nullo mõ cõpetit demonib⁹ aſſumẽtib⁹ corp⁹. ¶ Itẽ eſt ibi ſeminis pfecti tranſfuſio ⁊ trãſfuſi ſuſceptio ⁊ hoc põt competere demonib⁹. ¶ Primo eñ demões ſuccũbũt viris in ſpecie mulieris ⁊ ex eis ſemen pollutionis ſuſcipiũt ⁊ quadã ſagacitate nature ipſiuꝫ ſemẽ in ſua virtute cuſtodiũt ⁊ poſt modũ deo ꝑmittẽte fiunt incubi ⁊ in vaſa mulieris trãſfundũt ex q̃ tranſfuſione hoĩes generari poſſunt nõ tñ ſic generati ſunt filij demonũ ſed hoĩs. Hec ille. Iſto modo ferẽ generatũ fuiſſe merlinum ¶ Unde legiẽ in hyſtorijs britãnoruꝫ ꝙ rex bortegeris q̃ britãniã regebat toti⁹ inſule in ſe odia conſiderãs. Inito cõſilio cũ ſapiẽtib⁹ quid agere deberet ad tutamẽ ſui iuſſit ꝯuenire artifices qui caſtrũ fortiſſimũ fabricarẽt. ſed cũ opus terra abſorberet ſuaſuꝫ eſt ei a magis ⁊ cõiectorib⁹ vt hoĩeꝫ ſine pr̃e natũ quereret ⁊ ei⁹ ſanguine lapides ⁊ cemẽta aſpergi ꝑciperet et ſic ſuum edificiũ ſtare poſſet. Queritur ergo merlinus qui illis temporib⁹ nat⁹ erat cuius ortus traditur fuiſſe mõ ſubſcripto. Quidam eniꝫ dicũt eũ fuiſſe filiũ cuiuſdam monialis filie cuiuſdaꝫ regis que clemẽtia vocabaẽ. Ricardus vero dicit eã nõ fuiſſe monialẽ ſed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit ĩ eccl'ia beati petri de vrbe baemadiꝫ. Huic aũt demõ apparebat in ſp̃e pulcherrimi iuuẽis quã ſepi⁹ alloquẽs deoſculabaẽ tãdẽ eam cognoſcẽs grauidam dereliquit. Cumqꝫ hui⁹ facti noticia ad predictum regẽ borteherium perueniſſet ſtupefact⁹ rex a magis perquirit vtrũ hoc poſſibile videretur: q̃ reſpõderũt ꝙ ſic quia philoſophorum hyſtorie hec affirmant. ¶ Refert enim apuleius inter lunam ⁊

terrã esse demões incubos quod nec beatus augustinus discordat vt in.xv.li.de ciui.dei ptz. Hic merlinus a nūcijs regis requisitus cum inuētus fuisset corã rege cum matre adducit. Qui regē interrogauit cur ipse cū mr̄e sua vocati fuissent. Cui rex cām vocationis aperuit dixit quoq3 q̄ vnū castruz seu turriz edificari mādauerat s3 fundamēta i loco firmari nō poterāt quia qcquid in die edificabat in nocte totuz absorbebat. Cūq3 magi ⁊ cōiectores de causa requisiti fuissent. Rñderūt nullo mō posse in loco fundamēta firmari nisi inueniat hō sine prē cuius sanguie lapides ⁊ cemēta aspergantur tu aūt dicens esse talis ⁊ p̄pter hoc te pquiri fecimus. Ad hec verba merlinus rñdit dicēs magos ⁊ cōiectores fuisse mētitos causamq3 aperuit p̄pter quā nō poterāt firmari fundamenta: asseruit quoq3 stagnū sub fundamēto eē q̄ totuz qd̄ struit absorbet. Queritur ergo fodiēdo ⁊ sic inuenit. Tūc mādat merlinꝰ euacuari stagnū p riuos ⁊ incepit tūc aperire mysteriū futurox sicut plenius cōtinet in collectatiōe hystoriax fratris iohānis de podio. Nō ergo sm̄ ea q̄ supradicta sunt mirandū est si sic hoīes generātur p demones incubos et succubos l3 istud raro ineniat. frequēter tn̄ experiūtur alique femine etiā deo dedite ⁊ nimiū deuote tales demones ad se venientes q̄ eas vigilātes a lectis extrahunt vel orātes amplexātur ⁊ quadam dulcedine somni soporate euigilātes inueniūt se pollutas ac si cū viris miscerētur nec remediū se habere posse dicūt nisi solū cū ligno vere crucis xp̄i i cuiꝰ p̄sentia accedere nō possunt tales demones sicut istis tēporibꝰ experte sunt que hoc bello tribulant. De viro etiaz quodā deuoto audiui q̄ semel cū esset in orōne sentiebat i aere quādā dulcedinē cātus venire ad se qua appropinquāte soporabat et euigilās inueniebat se pollutum. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum esset enarrare. tales eñ demones volunt deridere hoīes ⁊ volūt imitari angelos qui loquebātur cum daniele ⁊ cū zacharia. ⁊ cum sancto iohāne qui quasi semper erāt cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones vidētur facere prelia.



Quarta differentia est aliquox demonū q̄ vigilātibꝰ pvias apparent quasi exercitus magni cū magnis tumultibꝰ icedere videnť ⁊ vulgo dicit huesta antiqua. Aliqñ etiaz vidēt facere plia magna tales eñ volūt imitari plia regis sennacherib ⁊ cōstātini ⁊ alia multa de qbꝰ supra libro.iiij.cōsideratiōe.ix.dictū est. In qbꝰ ipsi lucrati sunt nō paruam multitudinē animarum.

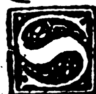
¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.



Quinta differentia est aliquox demonum q̄ inter hoīes se apparent

comedētes z bibētes q̄si associan tes se eis. Tales volunt deridere hoīes z volūt imitari angelos qui cū abraā comederūt z p viā fuerūt z raphaelē angelū qui socius fuit thobie iunioris qui cū eo comedere z bibere videbat z xpm q̄ sociatus est per viā lucā z cleophā z ad mēsam cū eis fuit. Un̄ legit in vita beati germani q̄ cū3 p̄dict9 sanctus quadā nocte hospitatus fuisset in vna domo z post cenam mēsa iterū paret admiratus quesiuit ab hospitib9 cui denuo mēsa pararet qui cū dicerēt q bonis illis viris z mulierib9 q̄ nocte incedūt p̄pararēt. nocte illa statuit sanctus german9 vigilare. z ecce vidit multitudinē demonū ad mēsam ī formis viroꝝ z mulierum venientem qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit z q̄siuit si personas illas cognoscerēt. qui cum oēs vicinos z vicinas dicerēt esse misit ad domos singuloꝝ z ecce in suis lectulis sunt inuenti adiurati ergo p sanctū germanū demones se esse demones dixerūt q̄ sic homines illudebant.

¶ Quō in somnis terrent hoīes.



Sexta differentia demonum est eoꝝ qui in somnis hoībus apparēt eos īquietātes diuersis modis sōnioꝝ. terrent etiā dormiētes in tātū vt euigilans hō sentiat se totū3 horribilitatū z alteratū ex presentia sp̄us maligni. Unde Job. iiij. In horrore visiōis nocturne quomodo solet sopor occupare hoīes pauor tenuit me z tremor z oīa ossa mea pterrita sunt. z cū spirit9 me p̄nte trāsirēt inhorruerūt pili carnis mee. nec mirū q magnum pauorē z tremorē sequit̄ piloꝝ erectio z si hoc sequat̄ ad p̄sentiā spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob appuit z terruit multo fortius sp̄us malus terrorem z pauorē inducet. Quomodo em̄ sit sp̄us malus signū est q cū3 hoīes sic euigilant z nomē iesus cū deuotione semel nomināt facto signaculo crucis securat̄ statim anim9 a tali alteratiōe demone fugato. tales em̄ demones volūt deridere hoīes et appetūt imitari qui apparuerunt in somnis pphetis. z ioseph sponso ꝟginis ac alijs plurib9 sanctis.

¶ Falsū3 est demōes fieri ex odore vel ex planetarū radijs.



Septima differentia demonum est s̄m aliquos insipientes qui dicere voluerūt q sunt aliqui demones siue sp̄us qui fiūt odore aeris cū hō accedit ad mulierē z q aliq̄ etiā fiunt ex radijs planetarū cū3 mutuo repcutiūtur. Et dicūt q illi qui meliores sunt veniūt in somnijs hoībus z faciūt q somniēt. q dormiūt cū mulieribus z recipiūt illud semen ex quo nouiter efficit̄ vnus spiritus. que omnia sunt falsa z erronea cum a principio facti sunt oēs angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio alicui9 maligni spiritus postq̄ ceciderunt a celo sicut nec postea creat9 est aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparēt in spē ma
sculi vel femine.

Octaua differētia
demonū est eorū q̄ in spe
cie virorum ⁊ feminarū
apparent qui secundū veritatem
nec sunt masculi nec femine. Ue
rumtamen aliquibus eorum pla
cet plus societas virorum ⁊ aliis
mulierum. Et causa huius diuer
sitatis ⁊ secundum dispositiones
diuersas quas inueniunt in viris
vel feminis ad suas deceptiones
credēdū sicut legimꝰ de eua ⁊ phi
tonissa ⁊ pluribꝰ aliis mulieribus
cū quibus diabolus lucratus est
multū. Et ideo tales demones ad
heserūt mulieribus. ⁊ nō adhese
rūt helye. nec samueli. nec nathā.
nec heliseo. nec aliis pluribꝰ sctis
propter quos ipsi pdiderunt mul
titudinē animarum. nec tales de
mones adheserunt virgini marie
nec susāne. nec sācte lucie. marga
rethe katherine. nec aliis pluribꝰ
virginibus ⁊ feminis sanctis. pro
pter quas multū demones perdi
derūt. Un de isto modo plus dia
bolꝰ q̄escebat cū egea q̄ cū vxore
sua maximilla ⁊ plus cum datia
no q̄ cum vxore sua alexandra et
plus cū marētio q̄ cū vxore sua
⁊ sic de pluribus aliis.

¶ Quō dicunt mūdi ⁊ immundi.

Nona differentia
demonū est eoꝝ q̄ mūdi
⁊ immundi dicunt. Un
⁊ luce. xi. saluator dixit. Cum im
mūdus spūs exierit ab hoīe ⁊c. Di
cit autē spūs imūdus ppter tria.
¶ Primo ppter immundiciā pro
prie iniqtatis. ezechielis. xxviii. re
pleta sunt interiora tua iniqtate
⁊ peccasti. s. pctō supbie ⁊ eieci te
de mōte sancto dei. i. de celo empi
reo tanq̄ leprosuz. ¶ Secūdo p
pter immundiciā suggestionis q2
feda ⁊ imunda suggerit. est eīm dia
bolus ad modū leprosi. q̄ statīz in
ficit corpꝰ hūanuz cuz se ei applicat
p consensuz Ideo orat ecclesia in
collecta. Da q̄sumꝰ dn̄e pplo tuo
diabolica vitare cōtagia ¶ Tertio
dicit immūdus ppter imundiciā
habitationis q2 nō habitat nisi in
imundo loco. i. in existēte in pecca
to mortali. Ad similitudinē vppupe
q̄ nidificat in stercore. Un demo
nes dicūt dn̄o Math. viii. si eiicis
nos hinc mitte nos i gregē porco
rum. ¶ Aduertēduz tn̄ q̄ proprie
diabolꝰ habitat i ypocritis. Luc.
xi. ⁊ ingressi habitant ibi sedet in
auaris diuitibus ps. sedet in insi
diis cuz diuitibus. dormit in volu
ptuosis Job. xl. sub vmbra dormit.
regnat aūt in superbis iob. xli. ipe
rex sup filios superbie. Aliqui eo
rum dicuntur mundi q̄ sic intelli
gendū est q̄ illi demones qui fue
rūt de altiori ordine volunt plus
decipere limpidiores ⁊ puriores
creaturas sicut pꝫ de lucifero qui
tēptauit primum hominem ⁊ chri
stum in deserto ⁊ sic de pluribus
aliis sanctis. Un alexander pa
pa. iii. q. prima. c. nulli dicit diabo
lus non cessat circuire querens
quem deuoret: ⁊ querere quos ex
fidelibus perdat. et maxime il-

los quos ardētiores i seruitio saluatoris eiq familiariores inuenerit ꝛ intm̄ desiderat īpugnare seruos dei mūdos ꝛ sanctos ꝙ nō solū vn⁹ mittit cōtra vnū sꝫ sepe plurimi. Uñ in cronicis minorū legit ꝙ cū semel demones tpe beati frācisci cōgregarent cū pricipe suo vt deliberarēt quō possent ordinē sancti frācisci nouiter icīpiētē destruere septē milia demonū fuerūt electi cōtra quinqꝫ fratres quos beat⁹ frāciscus ad vnū heremitoriū destinauerat vt illos a mundicia vite cōtemptu mudi ꝛ vera humilitate auerterent qꝛ ergo tales demones plus sequunt hoīes mūdos ꝛ sanctos. Jō denominatiōe extrinseca demōes mūdi appellare possunt lꝫ i se immūdissimi sint peccatis vt dictū est. Demones vero inferioris ordinis licꝫ non possunt decipere psonas altioris vite placet tamē eis cūꝫ immundi efficiunt ꝛ turpes in peccatis presertim delectātur demones cūꝫ auertūt aliquē a vera fide iesu xp̄i domini nostri qꝛ de alijs virtutib⁹ parū curāt sine fide. Ideo dicit prima petri.v. cui resistite fortes i fide Sobrij ergo estote ꝛ vigilate.

¶ Quomō illudūt feminas q̄ bruxe vel xurgumine nuncupantur.

Decima differētia demonū ē eoꝝ q̄ decipiūt mulieres aliquas vetulas maledictas q̄ xurgumine siue bruxe nūcupant. ¶ Sciēdū ergo est ꝙ sunt qdā male gētes viri et mulieres apostate in fide ꝛ heretice creature ꝛ false q̄ seipsos dant volūtarie dyabolo ꝛ dyabol⁹ recipit eos ꝛ dat eis ꝙ p suas artes falsas eis appareat ꝙ ābulāt ducētas leucas: ꝛ ꝙ redeūt spaciuꝫ. iiij. vel quinqꝫ horaruꝫ: ꝛ destruūt creaturas suggētes sanguinē eorū ꝛ ꝙ faciunt alia maleficia q̄ volūt scdꝫ diaboli volūtatē qđ est eis ꝛ illis qui eis credūt magna deceptio ꝛ illusio diaboli. Ueritas aūt hui⁹ facti est ꝙ quādo iste male psone volūt vti his pessimis fictiōibus cōsecrant se cuꝫ verbis et vnctionib⁹ diabolo: ꝛ statim dyabolus recipit eos i ope suo ꝛ accipit figurā earuꝫ ꝛ fantasiā cuiuslibet earū ducitqꝫ illas per illa loca p q̄ desiderabāt: corpora vero earuꝫ remanēt sine aliqua sensibilitate ꝛ coopit illa diabol⁹ vmbra sua ita ꝙ null⁹ illa videre possit: ꝛ cū dyabolus videt in fātasijs earū ꝙ impleuerūt que volebāt non amouēdo ab earū fātasijs: diabolicas fātasias q̄ viderūt reducit illas imaginatiōes cōiungens cū suis proprijs motib⁹ ꝛ corporibus ꝛ tollit vmbrā suam de super corporibus earū ꝛ statiꝫ videre possunt existētia tamē illorū nunqꝫ ab illo loco absens fuit sed solū actio cuꝫ ydolo ꝛ fantasia fuerūt illis reb⁹ que diabolus eis presentauit ꝛ q̄ fecit pro q̄libet eoruꝫ: ꝛ ꝙ hoc facit diabolus nō est mirū qꝛ illa operatur vt derideat miseras aīas volens imitari ea q̄ deus verissime p angelos bonos fecit. sicut quādo deduxit abacuc prophetā per capillū de iudea in babylonē realiter

cũ sua p̄sentiali existẽtia ⁊ actiõe. Sz q̄ diabolus habeat potestatẽ mutãdi existentiã alicuius creature nec facere q̄ trãseat vnũ corp⁹ p̄ aliud sine dãno vni⁹ vel ambo⁊ vel q̄ trãseat mat⁹ corpus p̄ spaciũ ꝓportionatũ loco vt videlz q̄ ingrediant̄ tales p̄sone p̄ paruũ foramĩa domo⁊ vl' q̄ sit simul vnũ corp⁹ in diuersis locis vel diuersa in vno ⁊ similia hec demões facere nõ possũt cũ hec repugnẽt naturali philosophie ⁊ solũ p̄ miracula aliq̄ talia a deo sunt possibilia fieri vt dictũ fuit supra cõsideratiõe quinta hui⁹ libri cuz de potestate demonũ ageret. ¶ Illõ tñ q̄d dyabolus põt facere q̄ vnũ pro altero videat̄ ⁊ q̄ illud q̄d natura põt facere in vno mense ipse põt facere in pũcto. ¶ Et cã est q̄ scit applicare actiua passiuis sicut patet in his que fecerũt magi pharaonis: q̄ tñ diabolus faciat q̄ vnus homo conuertat̄ in serpẽtẽ vel auem vel plantam hoc est sibi impossibile: ⁊ iõ in hoc multi p̄uersi christiani alchimiste sũt decepti habẽtes pacta cũ demonibus cogitantes q̄ per eo⁊ artem ferrũ conuertent in aurum: q̄ autem vna res sit ⁊ videat̄ altera hoc bene potest diabolus facere deo permittẽte. Sic enim sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat. Sic eñ legit̄ in hystoria sancti clementis ⁊ sancti cypriani ⁊ sancti germani ⁊ alio⁊ multo⁊ q̄ accipiebat figuras aliquo⁊ viro⁊ et mulierũ ad decipiendum populũ ⁊ ad diffamãdũ creaturas dei. Et ideo nõ est credendũ q̄ homines vel mulieres cõuertant̄ ĩ anseres vel aliis similibus. Ea ergo q̄ scelerate mulieres credũt ⁊ ꝯfitent̄ scz cũ diana dea pagano⁊ nocturnis horis ⁊ cũ herodiade ⁊ nimia mulierũ multitudine eq̄tare sup̄ quasdã bestias ⁊ multa terrarum spatia intẽpeste noctis silẽtio ptrãsire: eiusq̄ iussiõibus obedire velut dño ⁊ cunctis noctibus ad eius seruitiũ euocari ⁊ q̄ ab illis possunt aliq̄ creature in meli⁹ vel in deterius cõmutari. Aut in specië vel similitudinẽ aliã transformari oĩa sunt falsa ⁊ erronea ⁊ nõ a diuino spiritu sed a maligno vt dictũ est talia fantasmata mẽtib⁹ earuz irrogantur: quia cum alicuius animã per talem credulitatez subiugauerit sibi trãsfigurans se in angelũ lucis ⁊ transformans se in diuersarũ personarum species atq̄ similitudines mentẽ quaz captiuã tenet multipliciter deludit ⁊ nullus debet venire in tãtã stulticiã vt credat hec oĩa que in somniis ⁊ spiritu tantũ fiunt etiam in corpore accidere cũ etiaz Paulus nõ audeat asserere q̄ fuerat rapt⁹ in corpore. Quicũq̄ ergo talia crediderit scz postq̄ sup̄ talibus audierit veritatẽ vel asseruerit scilicet ptinaciter proculdubio infidelis est ⁊ pagano deterior. xxvi.q.v. episcopi ⁊. quia nimium abundãt tales peruerse mulieres ĩ delphinatu ⁊ in gaschonia vbi se asserũt concurrere de nocte in quadã planicie deserta vbi est aper q̄daz in rupe q̄ vulgariter dicit̄ elboch

debiterne et quod ibi conueniunt cum candelis accensis et adorant illum a prius osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et conuicte ignibus comburunt. Signa autem combustarum sunt depicta qualiter scilicet adorant cum candelis predictum apud in domo inquisitoris tholosani in magna multitudine camisearum sicut ego propriis oculis aspexi.

¶ De spiritibus familiaribus.

Circa secundum principale huius decime consideratiois scilicet vtrum possint haberi spiritus familiares Respondet ad hoc beatus augustinus. viij. de ciui. dei. c. xiiij. quod apuleius platonicus scripsit quod socrates habuit deum vnum ex illo genere numinum qui dicunt demones cum quo habebat amicitiam et consilium a quo prohibetur inquit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agendo quomodo illud quod agere volebat non prospere fuit euenturum. Ex quo satis clare videt accipi argumentum quod ille philosophus habuit familiarem spiritum: sed est difficultas si ille spiritus erat bonus vel malus: videretur alicui quod esset angelus bonus quia ceteri futura pronunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit supra. declaratum consideratione secunda huius quinti libri. nec obstat quia dicit augu. quod dicebatur demon quia apud grecos idem significat quod plura cognoscens: dixit tamen doctor illuminatus francisscus de maronis in floribus suis super isto passu quod magis credit quod fuit malus angelus quia socrates paganus et infidelis erat. Sic ergo patet quod demones tanquam familiares spiritus possunt haberi in damnationem tamen illorum qui suam familiaritatem habere contendunt. Cauendum est etiam ab incauta inuocatione demonum. Unde greg. in libro dyalogorum narrat quod stephanus presbyter de itinere rediens mancipio suo negligenter precepit dicens veni dyabole discaltia me: ad hanc vocem ceperunt caligarum corrigie cum summa velocitate solui quod vt presbyter sensit expauit. et magnis clamoribus dicit recede miser non ei tibi sed mancipio. sum locutus: sicque ex magna parte solute suarum caligarum corrigie remanserunt et sic patet quod licet aliqui nolunt habere demones familiares ex mala tamen consuetudine loquendi de diabolo ipsi efficiunt familiares ei vt subito faciant que incaute mandant.

¶ De qualitate corporum in quibus demones apparent.

Undecima consideratio est qualia sunt corpora in quibus demones apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Iuxta ergo tria que querunt tribus punctis presens consideratio explicabitur. Primus erit de qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent. Secundus erit de subintratione demonum in corporibus obsessorum. Tertius erit si possunt demones essentie anime illabi quod est animam subintrare.

¶ De qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent.


Rimus pūctus est d̄ qualitate ꝛ figuris corpoꝝ in q̄b⁹ demões apparēt. Circa qd̄ notat seraphic⁹ doctor Bonauētura dicēs in suo scd̄o loquens de angelis bonis ꝛ malis ꝙ in angelis duplex est vis scʒ cōtēplatiua qua ꝯuertunt ad deū ꝛ fruunt eo. ꝛ administratiua ꝓ scd̄m quam descendunt ad nos: ꝛ condescendunt nobis :ꝛ vt congruētius nobis cōdescendāt indigēt solatio corporis assumpti qd̄ assumūt angeli sicut organū vel instrumentū ad operādū ꝛ sicut signū ad seipsos manifestādū ꝛ sicut operimentū vel habitaculū ad ꝯuersandū vel ad nos letificādū ꝛ ꝯfortādū ꝛ si corpus assumptū cōiungit angelis sicut instrm̄ motori. Hoc enī magis req̄rit exigētia ex ꝑte nr̄a q̄ ex parte sua. Et est sciendū qd̄ corpus effigiatū humana effigie. magis cōpetit opatiōi spūs rōnalis. Ideo angelus bonus assumit corp⁹ nō qualecūqꝫ. sꝫ humana effigie isignitū. Et istud corpus sic assumptū d̄r eē corpus elemētare Nō q꜡ sit ex q̄tuor elemētis plena mixtione cōmixtū sicut est corpus cōplexionatū nec q꜡ sit ex puro et simplici elemēto formatū: sꝫ q꜡ ꝑncipalr̄ formaꝫ ex aere cū mixtione aliqua alterius elemēti sicut videmus i nube q̄ nō est corpus plene mixtū habet tn̄ in se naturas pluriū elemētoꝝ ꝑ hūc aūt modū est corpus ab angelo sumptū q꜡ principaliter ab aere eē formatū intelligiꝫ cōcurrēte ad hoc natura alicui⁹ vaporis aquei vel terree que quidē facit tā ad ꝟitatem cōdensatiōis q̄ ad multiformitatē coloris. hāc aūt nō oportet angelū de longinquo cogitare cū aer ꝑ magna sui ꝑte sit cōmixtus vaporib⁹ Scd̄ꝫ ꝟitatē aūt tenēdū est ꝙ angeli tā boni q̄ mali assumunt corpora nō de natura celesti sꝫ elemētari non simplr̄ nec plene mixta sꝫ medio mō vtpote ex aere vaporabili āgel⁹ tn̄ mal⁹ accipit ex ꝑte inferiori bonus ꝟo ex supiori. ¶ De figuris ꝟo corpoꝝ in q̄b⁹ demōes appent vt plurimū sūt turpissime Et iō si scd̄m eius difformitatē in peccādo ꝑmitteret de⁹ ꝙ correspōderet figura corpis assūpti nō eēt aliq̄s hō viuēs q̄ eius visionē horribilē posset tolerare. Vn̄ ꝛ virgo gl̄iosa ꝑ singulari dono petijt a filio ꝙ i morte sua nō appareret ei dyabol⁹ credēdū est ꝙ xp̄s ei⁹ dulcissim⁹ fili⁹ reuelauit sibi turpitudinē ei⁹ ꝛ hic ē ꝙ pictores oēs deformitates serpētinas ꝛ brutales q̄s vidēt ꝛ q̄s excogitare pn̄t depingūt in figuris demonū. Vn̄ legiꝫ de quodā pictore ꝙ quotiēscūqꝫ depigebat imaginē ꝟginis cuꝫ omi studio ipam pulcherrime effigiebat sꝫ cū pingebat dyabolū cū oī diligētia difformi⁹ quo poterat describebat ꝓpter qd̄ indignatus dyabolus ꝯ eum ꝓcurauit quō pictor ille haberet verbū cū vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatꝭ vbi erat finaliter tantū ardorē posuit inter eos ꝙ ꝯcordauerūt se mutuo ꝛ nocte q̄dā acceptis ꝑlurimis iocalib⁹

auri z argẽti recesserit. dyabolus aũt cũ vidit q erãt extra ciuitatẽ ascẽdit cãpanile eccłie z pulsauit cãpanã sicut cõsueuit pulsari pro igne vel p accipiẽdis armis: exeũtes aũt hoies p totã ciuitatẽ q̃rebãt quid hoc esset. Rñdit dyabolus qui pulsabat q pictor ille portabat extra ciuitatẽ vxorem talis militis: exeuntes ergo ꝓpter illaz vocẽ ceperunt pictorẽ illũ cum militis vxore z posuerũt eos in carcere: maritus ṽo qui presens erat in captiõe eius sperãs q altera die ambo p iustitiã perimerent dolẽs de pulchritudine capilloꝝ vxoris presciditcapillos ei⁹ quos secum duxit ad domũ suã. Cum ergo valde angustiati z timore cõcussi ambo nocte illa manerent in carcere recordat⁹ est pictor de ṽgine beata quã ipse summe pulcherrimam depingebat z cũ magna deuotiõe recõmisit se sibi quatenus dignaret eos liberare a piculo illo. Et ecce regia angeloꝝ dei mater pulcherrima appuit eis ĩ carcere soluitq eos a vinculis z aperuit portas carceris precepitq pictori q iret in domũ ac si nihil sibi accidisset ꝑcepit etiã mulieri illi q iret in domũ suã z secrete iuxta maritũ suuz qui in lecto erat accũberet z disparuit virgo beata. Illi vero impleuerũt oĩa sicut eis ꝑceperat Cũq euigilaret miles iuenit apd se vxorẽ suã z mirat⁹ quesiuit qs esset: que rñdit quasi admirãs et qs debeo esse nisi vxor vrã. Et ille nunquid ego te cepi cũ pictore et dimisi in carcere heri z deduxi capillos tuos quos manu ppria a capite tuo ꝑscidi. Rñdit illa somniasti illud dñe. Ille ergo surgẽs a lecto quesiuit capillos z nõ inuenit ostẽdẽs z illa caput suũ nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir eius ad alios ciues q secũ fuerãt in captione z q̃siuit ab eis si recordabant de tali facto q acciderat die ꝑterita. Dixerunt q sic. Narrauit quõ vxor sua erat in domo cũ omnib⁹ suis capillis z dicebat q erat somniũ. venerũt etiã in domo pictoris z inuenerunt eũ ac si nihil male fecisset occupatuz in picturis suis z finaliter meritis virginis gloriose oẽs in vnũ ↄcordauerunt q illud fuerat somniũ Ecce ergo q̃ta demonis malicia propter picturã sue difformitatis

¶ Et notandũ q licet dyabolus vt cõiter sicut depingitur in talibus deformibus figuris se presentet sicut cũ decepit euam sub figura serpentis sepe tñ deo permittẽte vt leuius decipiat transfigurat se in angelum lucis secũdum apostolum sicut etiã legitur apparuisse in figura crucifixi. Sed diceres in quo tũc põt cognosci q sit angelus malus. Respondetur q in: iiij

¶ Primum est: quia licet in talib⁹ figuris se representet semper tñ si diligẽter inspiciatur ducit aliquã difformitatem vt caudã vel quid simile. Scdm est q si apparens in principio letificat z post recessum tristem hoiem dimittit non sic angelus bonus: q in pricipio turbat sicut patet de gabriele cum apparuit danieli. Danie. viij. Et cũ ap-

paruit virgini. Luce.j. quia turbata est in sermone eius: sed post recessuz dimittit hoiem cum magno gaudio z letitia. Tertiũ est φ idu rat hoiem i malo φ suggerit sicut declarauit beat⁹ pater noster frãciscus fratri rufino in hoc periculo laborãti: vt pʒ in cronicis minoruʒ. Angel⁹ autẽ bon⁹ nõ indurat in maluʒ: sed auertit a malo z mollificat ac inclinat ad bonũ. Quartum est φ si aliqd ei turpe rñdeat per illũ cui apparet in eius contẽptum z derisionẽ statim euanescit sicut pʒ in dicta cronica minoruʒ qꝛ cũ beatus franciscus vellet liberare predictũ fratrẽ rufinum inter cetera dixit sibi vt itelligas φ ille tibi appuit in figura crucifixi non est xp̃s sed dyabolus dices ei cuʒ tibi apparuerit z dixerit ego sum xp̃us aperi os tuũ z ponam tibi fe ces: qđ cuʒ faceret frater rufinus indignatus dyabol⁹ cũ magno tumultu recessit cõfringens lapides z rupes. Unde z vsqꝫ in hodiernũ diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

¶ De subintratiõe demonũ i corporibus obsessorum.



Secundus punctus est đ subintratione demonũ in corporibus obsessoruʒ z de expulsione eorũ. Circa hoc notandũ est φ nõ est ponẽdum in dubiũ φ sit obsessio corporum p demones cũ euangelia hoc manifeste exprimãt in plurib⁹ locis. Sed diceres quomodo demones possunt itrare corpora z ea obsidere. Respondet φ demões per naturã subtilitatis sue z spiritualitatis possũt quecũqꝫ corpora penetrare z i eis sine obstaculo z impedimẽto sustinere. Itẽ p rationẽ sue potestatis possunt ea corpa in quib⁹ sunt cõmouere z cõturbare z ideo demões subtilitate z potestate nature possũt corpora humana penetrare: z ita intrare. possũt etiã vexare nisi phibeantur a virtute superiori z cum permittitur a deo introire z vexare dicitur corpora obsidere. Et si qras qre hoc permittit de⁹. Respõdet φ pter tria vel ad sue glie ostensionẽ vel ad peccantis correctionem vel ad nostrã instructionẽ. Szet quã ista rũ causarũ determinate hoc deus pmittat latet humanã industriaʒ ppter hoc: qꝛ occulta sunt dei iudicia. verba sunt dñi Bonauentu re in secũdo sententiarum distinctiõe.ix. Et si velis scire sup quos habet dyabol⁹ maiorẽ potestateʒ ad obsidendũ eos post christi passionẽ. Respondetur φ super excõmunicatos precisos ab ecclia habet dyabol⁹ ptãteʒ vexãdi corporaliter. Unde.j. Cor.v. Judico illum qui hmõi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis autẽ potestatẽ nõ habet dyabolus nisi quantũ a deo permittitur vt dictũ est vel ad peccati punitionẽ vel ad aliorũ terrorẽ z correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorũ coronã z exercitationẽ. Et si dicas nũquid ante passioneʒ christi habebat pote-

tatem etiā vexandi homines. Respondet q habebat potestatē vexandi corporalr oēs preterq̄ illos solos qui priuilegio solo tuebant a dño. Job .i. Nonne tu vallasti eū nō tamen vtebat dyabolus semp potestate puniēdi vt haberet maiorē potestatē seducēdi p culpam sicut z nūc excōmunicatis z infidelibus sic eīn dyabol⁹ obmittit aliquando mala facere: vt peius fiat quia nō vexando excōmunicatos vt in primitiua ecclesia tales sententias min⁹ vitāt hoies z minus timēt. Et hīc est q sunt multi precisi excōicati q̄ nō essent si eos vexaret. ¶ Et notandū q cū aliquē vexat dyabolus pōt pro volūtate sua p linguā hois diuersa formare verba. Et ideo arreptici aliq̄n loquunt idioma ignotū sicut pur⁹ layc⁹ latinū q est manifestū signū demoniaci. Unde z demon quidā rusticū obsidens requisit⁹ a quodam magistro coniurāte quare nō recte loquebat latinum. Respondit nō possum domare labia illius rustici. Et si queris causaȝ quare demōes aliq̄n ſm varietatē lune magis affligūt hoies q̄ alio tēpore. Respondet q est duplex causa sicut notat Nicola⁹ de lyra super Matheum. c. xvij. declarans quare discipuli nō potuerūt curare lunaticuȝ. ¶ Prima causa est vt per hoc creatura dei: sciłȝ ipsa luna infamet vt Hyeronim⁹ z Chrisostomus dicūt. ¶ Secunda est: qr propter molliciē cerebri in nouilunio quando abūdāt humida sup que luna habet dominiū: cerebrum est aptius vt demon in ipo aliq̄d operetur hinc demones secūdū certa augmēta lune perturbāt hoīs fantasiam quādo cōsiderant cerebrū ad hoc esse dispositū. ¶ Nūc vidēdum est de eorū expulsione. Circa qđ notandū est q demones nō nisi virtute diuina possunt a corporibus expelli imediate vel mediātibus angelis qui frequenter i talibus sunt executores diuine volūtatis: nec aliqua res sensibilis aut virtus corpalis pōt in eis aliquid agere directe vel indirecte cū sint oīno spirituales substātie per qđ possunt ad aliq̄d cōpelli nec p cōsequēs ab obsessis corpib⁹ expelli. Uerūtn̄ ex euangelio christi duas doctrinas habem⁹ ad demōes expellēdos. ¶ Prima est vniuersalis scȝ p nomē iesu. Matt. vltimo. In nomine meo demonia eĳcient. Alia est particularis qr est quodā gen⁹ demoniorū qđ nō eĳcitur nisi in oratione z ieiunio vt patet Mat. xvij. Unū sicut in diuersis rebus corpalib⁹ administrandis diuersi angeli a deo preparant z diuersorū ordinū. sic etiā in diuersis tēptationib⁹ demōes habent specialem affectū: qr aliqui potētissime tēptant de diuitĳs cōgregandis aliq̄ de honorib⁹ appetendis. Unū z aliqui dicunt spirit⁹ supbie z aliq̄ spirit⁹ luxurie. ¶ Iste autē demō de quo loquit xp̄s habebat virtutē tēptandi potissime de vitio carnis qđ vitiū potissime refrenatur p orationē z ieiuniuȝ: z per consequēs demon in talibus temptās p talia superatur. ¶ Radix

tamen expulsiōis demonum vera credulitas ē vt declarat a christo capitulo eodem. Cū eni̅ quererēt discipuli q̄re nō potuissent expellere illū demonē. Christus respō dit ꝓpter incredulitatem vestrā. ¶ Et si q̄ras an aliquo modo virtute herbarū vel armonie possint expelli demones. Respōdetur ꝙ ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penit⁹ expelleret̄ qđ facerēt nō agendo in demonē cū sit spiritus separatus: sꝫ agēdo in ipsum vexatū a demonio. Uexat eni̅ dyabolus scd̄m dispositionem maiorem vel minorem melancolicaꝫ vel colericam ⁊c. Herbe autē ⁊ armonie multū possunt immutare dispositionem corporis cum quedā inclinent ad letitiā quedā ad tristitiā ꝙ etiā patet de armonijs vt ptꝫ .o c tauo pollitice vbi aristoteles vult ꝙ diuerse armonie habent ꝓuocare diuersas passiones in homine. ¶ Hoc etiam refert boetius ī musica sua ⁊ auctor de ortu scientiaꝝ vbi loquēs de vtilitate musice dicit ꝙ valet ad curādū vel alleuiādū diuersas īfirmitates: ⁊ ita ptꝫ ꝙ herbe et armonie causare possunt in hoīe dispositionē cōtrariā illi vexationi qua dyabol⁹ vexare conatur hominem. ¶ Ex quo seq̄tur ꝙ ceteris paribus sit vexatio debilior nō videt̄ tamen quomō herbe vel armonia possunt in homine dispositionē aliquā causare ꝓpter quā homo nullo mō vexari posset a demone si permitteret̄: ꝙ dyabolus mouendo solū localiter vapores ⁊ ipsos spirit⁹ inordinato motu possent hominē multum vexare herbe aūt vel armonie nullam dispositionē causare possunt in homine sua naturali virtute ꝑ quā prohiberetur demon ꝓdictaꝫ commotionem facere. ¶ Contingit tamen quādoqꝫ ꝙ dyabolus nō ꝑmittitur hominē vexare nisi vexatione ita parua ꝙ ꝑ aliquam fortem dispositionē ad contrariū totaliter tolleret̄: ⁊ tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrariū disponere ꝙ illa vexatio totaliter amoueret̄ verbigratia dyabol⁹ quādoqꝫ posset hominē vexare vexatiōe tristitie: ita debiliter ꝙ ꝑ aliquas herbas vł armonias q̄ haberent causare dilatationē ⁊ diffusionem spirituū qui sunt motus cōtrarij tristitie totaliter amoueret̄ illa tristitia. ¶ Qđ aūt dicit̄ primo Regū. xvj. ꝙ saul q̄ vexabatur a demone alleuiabat̄ quādo dauid cytharā ꝑcutiebat coram eo ⁊ ꝙ recedebat spiritus malus. ¶ Dicendū est ꝙ bene verū est ꝙ per tactum cythare virtute naturali illius armonie alleuiabat̄ aliquantulū afflictio saulis inquantū illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitū ei⁹ per auditum per quaꝫ dulcorationem reddebat̄ minimus act⁹ ad illam vexationem. Sed ꝙ spiritus mal⁹ recederet a saule quādo dauid cytharizabat corā eo h̄ erat ꝓpter vī crucꝭ ꝙ satꝫ expꝭsse dꝛ ī glo. vbi dꝛ. sic erat dd̄ canticis musice erudit⁹. diuersorū sonoꝝ rationabilī moderatoqꝫ cōcept⁹ vnitatē eēntie significat q̄ varijs modis q̄

ridie resonat dauid ī cythara sua
malignū spiritū cōpescuit non qꝛ
tāta esset vis in cythara: sz ī signo
crucis q̄ ī ligno ꝛ cordarū extēsio
ne gerebat que iam tūc demones
effugabat hec de mēte Richardi
in questionibꝰ de quolibet sinē p̄-
iudicio sñie melioris. Ex p̄dictis
excludit vnus error in quo istis
tpibus incidūt aliq̄ exorciste quo
modo cōiurāt obsessos a demoni
bus ꝛ illi demoniaci r̄ndent ꝛ di-
cūt ꝙ sunt hoīes mortui vel viui q̄
ambulāt ibi ꝛ hec est alia species
deceptionis dyaboli: qꝛ bene scit
dyabolꝰ oēs q̄ male viuunt: ꝛ vt
ponat eos in desperatiōe ꝛ audiē
tes in errore. ¶ Dicūt ego sū ta-
lis homo vł talis mulier q̄d tñ est
falsum: qꝛ vna substātia existētis
vel assistēs non pōt esse in altera
nec minꝰ in duobꝰ locis ꝛ vt dya-
bolus celet ꝛ coloret suā deceptio
nē dicit ego sū talis hō ꝛ ambu
lo ī hac pena ꝑpter talia peccata
q̄ feci ꝛ fingit modū loquēdi eiꝰ ꝛ
modū ambulandi: ꝛ ideo faciatis
ꝙ dicant ꝑ me tot misse ꝛ similia
vt exeā ab hac pena ꝛ totū est fal-
sum ꝛ deceptio magna: qꝛ si exorci
sta sapiēs ꝛ virtuosus ꝯiurauerit
eū recte ipse dicet si est spiritꝰ etiā
si sibi displiceat qꝛ nūq̄ legimꝰ ꝙ
xp̄s vel sancti tales spiritus inue
nerint in hoībus quos sanauerūt
Sz demones cābiūt ꝛ alterutrāt
nomīa q̄d citiꝰ possunt facere q̄z fi
guras cōstat aūt ꝙ ipsi laborant
vt alterutrēt figuras ad ī honora-
tionem ꝛ diffamationē seruorū et
creaturarum dei vt supra dictū est
ergo multo fortius ꝛ leuiꝰ alterū-
trahūt noīa ꝛ decipiuntur simpli-
ces in hoc ꝙ p̄cipiūt eis ꝙ faciāt
dicere missas ꝛ facere alia bona
cū multotiēs dyabolꝰ suadeat bo
nū ꝑpter malū finē sicut supra pa
tuit octaua ꝯsideratiōe cū de ma
licia demonū ageret. sic hic p̄eci-
piūt bonū propter malū finē scilz
vt tales si viuūt desperēt ꝛ vt alij
audiētes ī errorē suo luant. ¶ Nū
quid in vitis patrū sepe legimus
ꝙ diaboli mouebāt antiq̄s senes
ꝙ facerēt sancta opa. O īsipiētes
exorciste nunq̄d legistis in euāge
lio. Luc. xi. ꝙ erat iesus eiciēs de
moniū fortassis inuenistis ī euāge
lijs ꝙ erat iesus eiciens hoīes de
corporibus obsessorū nunq̄d dās
doctrinā xp̄s eiciendi demones ī
fine euangelij marci dicit. Signa
aūt eos q̄ crediderint hec sequen
tur. In noīe meo demonia eiciēt
nō dicit homines eiciēt ab homi
nibus. Respōdeat insipiens exor-
cista si verū est ꝙ petrus est in cor
pore iohānis q̄s dedit ei talē po-
testatē ad expellendū eum inde
qꝛ christus non dedit potestatem
nisi ad expellēdū dmones. Errāt
ergo nimis exorciste cū sua igno
rātia credentes dyaboli mēdacia
ꝛ faciētes ꝙ alij simplices credāt
ꝛ ideo digni sunt magna pena apud
deū ꝛ hoīes. ¶ Sz remanet vna
magna difficultas si verū ē ꝙ ho
mines mortui nō possunt ambula
re ī hominibus viuis sicut demo-
nes: quomodo ergo dicunt illi q̄
transpassant vel rapiunt de hoc
mundo ad alterū ꝙ viderunt ali-

quos hoīes vel mulieres qui adhuc viuebāt in p̄senti vita sustineri graues penas in alio mūdo. Sicut ergo isti sunt hic ꝛ illic vt viuāt hic ꝛ ibi puniant̄ ita nō erit mirū ꝙ homines viui vel mortui licet sint in suis existentijs alibi ꝙ ambulant sicut demones in hoībus.

❡ Pro solutiōe huiusmodi notādum ꝙ nulla persona pōt videri ī duobus locis naturaliter qꝛ absentia presentie priuat visionē in omni loco ab actione sua. Reqrit em̄ notitia intuitiua .iiij. scilicet presentiā existentiam causationē ꝛ motionem potētie: sicut notat Franciscus de maronis in plogo sui primi presentia x.q.xvij. Tenēdum ergo est tanꝗ verū ꝙ nec angelus bon⁹ nec mal⁹: nec hō sctūs nec mulier sctā: nec hō peruersus nec mulier puersa pn̄t eē simul in diuersis locis: qꝛ cū gabriel erat cū daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria pro tūc non erat in alio loco sic etiam demones qꝛ cū azmode⁹ de quo thobie.iij. erat in domo sare nō erat in alio loco ita etiam nec viuētes possunt hic viuere ꝛ esse simul in alio mundo qꝛ impossibile est ꝙ sint p assistētiaꝫ hic ꝛ ibi. qd ergo est dicendum ad ea que dicunt̄. Respondetur ꝙ est vna cōsideratio talis cū homo viuus trāsit ante speculū vel ponit se ante eum tūc speculum ostēdit imaginem suam non diminutā in sua assistentia ꝛ cū inde amouet̄ nō apparet imago ī speculo sic homo q̄ viuit ꝛ est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali q̄si in speculo antequod est: ꝛ cū iustus etiam viuit imago sua vel nomen videtur in li. vite ꝛ in conuiuio eternali. qd autē hoc posset esse ptꝫ qꝛ xp̄s dixit de talibus luce .x. Gaudete qꝛ nomina vestra scripta sunt in celis ꝛ sic ēt nomina maloꝝ scripta sunt in inferno ꝛ tn̄ maioris efficacie sunt nomina ꝙ imagines ī speculo nō est ergo verū ꝙ homines male viuentes sint in inferno sꝫ bene eoꝝ nomina vel figure.

❡ Quod demones nō possunt essentiam anime intrare.



Ertius punct⁹ huius considerationis est an demones possint illabi essentie anime ꝙ est animā penetrare vl̄ an possunt malas cogitationes immittere. Ad primū dicitur ꝙ ista est ppꝛietas soli⁹ dei. solus enim qui creauit animam potest essentie eius illabi ipsam substātialiter intrare ꝛ penetrare Ideo ecclesia cātat ī hymno vsqꝫ sol illabitur. et in colleeta amorē pectoribus nostris purificādum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie aīe vt intret substantialiter in ipsam per essentiam penetrādo. Sic ergo demones nō possunt intrare coꝛ hominis .i. animaꝫ hominis p essentiam sed tantum potētiā scilicet per suggestionem quā extra operat̄ sicut dicit̄ Osee.vij. Oēs adulterātes quasi clibanus succēsus a coquēte. ꝙ autē magister in

quirit.viij.dist. secundi sententia
ruz an demones substãtialiter in=
trãt corpora obsessoꝝ vel ideo di
cant intrare vel exire: q: ibi mali=
cie sue opus exercent dei ꝑmissio
ne vel nõ exercẽt ⁊ determinat ꝙ
nõ substãtialiter itrãt corpa hoīꝫ
sꝫ ꝑpter malicie sue officiũ itrare
dicunt de q̃bus pellere dicunt tñ
non nocere sinunt: sed hoc non fa
cit ad ꝑpositũ: q: ipse ⁊ beda ibi lo
quunt de corde ⁊ ptꝫ ꝙ ibi cor acci
pitur ꝑ spũ rõnali. Unde ⁊ addu=
cũt illud Hester. v. cur tẽptauit sa
thanas cor tuũ de q̃ cõstat ꝙ erat
obsessus a demone. Sꝫ est difficul
tas: q: aliq̃ libri habẽt anama cur
ipleuit sathanas cor tuũ. Si ergo
dyabolus iplet cor vestrũ ꝙ possit
aie illabi. Respõdit sanct⁹ Tho.
in summa cõtra gẽtiles lib. iiij. ca.
xviij. ꝙ cũ dyabol⁹ sit creatura nõ
implet aliq̃d ꝑticipatiõe sui nec
põt mentẽ inhabitare ꝑ suã sub=
stantiã sꝫ dicit aliquos implere ꝑ
effectũ sue malicie. Uñ ⁊ paul⁹ di=
cit ad quẽdã actuũ. xiij. O plene
oi dolo ⁊ oi fallacia non est sic de
spũsancto qui cũ sit de⁹ ꝑ suã sub
stãtiã mentẽ inhabitat ⁊ implet.
¶ Tenẽdũ est ergo ꝙ demones i
trare possunt corpora sꝫ nõ corda
i. nõ pñt illabi aiabus. Necobstat
ꝙ dyabol⁹ ratiocinetur ⁊ formet
verba ꝑ os obsessi cũ hoc non ve=
niat ex defectu anime: sꝫ ex debili
tate corporis ꝙ sic accidere solet
qñ spũs imũdus sedet in illis par
tibus seu mẽbris in quibus cõti=
net fortificatio anime imponit in
eisdem magnaꝫ ponderositatẽ cu
iusdã oneris qḋ sustinere nõ pos=
sunt: ⁊ sic quasi cõfrigens sensus
qui sunt ianue intellectus quadã
obscuritate nigra accipit ꝑtãtem
in illis quod sepe cõtingit ex cor=
ruptiõe vini vel febris vel magni
frigoris vt ex alijs debilitatib⁹ q̃s
cognoscim⁹ euenire ab extrinse=
co ⁊ ne dyabol⁹ hoc ꝓbaret i Job
quando habuit a deo potestatem
sup carnem suam fuit ei inhibitio
posita a deo ꝑ hec verba. ecce i ma
nu tua est: verũtamẽ animam illi⁹
serua Job. ij. quasi diceret sibi de⁹
solũ modo obserua quod nõ amo
ueas ei itellectum debilitãdo me
moriã anime ipsius opprimendo
eius intellectũ ⁊ sapientiam cor=
dis ei⁹ suffocãdo eius principalẽ
habitationem oneris in cõpeten=
ti: lꝫ ergo dyabolus immisceat se
carni. nõ tamẽ potest anime misce
ri sic ꝙ ipsam penetret cũ hoc sit
soli⁹ deitatis vt dictũ est. Hec eñ
sola potestatem habet penetrãdi
naturam anime taliter: ꝙ nõ solũ
eam apprehẽdit ⁊ vndiqꝫ eam cir
cuit sed ipsam sic penetrat ꝙ inti
mior est anime q̃ꝫ anima sibi ipsi.
¶ Circa secundum vero an scilꝫ
demones possint imittere malas
cogitatiões ⁊ videtur ꝙ sic quia
dyabol⁹ misit in cor iude vt trade
ret dominũ Johã. xiij. In contra=
rium est Beda q̃ super illud euã=
gelij Mat. xv. De corde exeũt ma
le cogitatões furta homicidia ⁊c.
dicit ꝙ dyabol⁹ nõ est imissor ma
larũ cogitationũ sꝫ incẽsor. ¶ Di
cẽdũ ergo ꝙ dyabol⁹ pt dici imis
sor cogitationũ vno modo ꝑ hoc

sed q imagines rerum sensibiliū delectantiū imprimit instrumento imaginatiōis qr data est ei potestas vt misceat seipsū sensibili ⁊ immutet ipsū. qñq sicut pmittit immiscere imaginibus rerū delectabiliū ⁊ sic immittit cogitationes de reb⁹ delectabilib⁹ sicut aliquis ponēs ante me speculū imittit mihi visū rei q̄ resultat in speculo. Scit em̄ dyabolus q delectabile apphēsū mouet: ⁊ io īmittit apphēsionem rei delectabilis: vt apphēsio rei delectabilis moueat hominē ad cōcupiscendum rē delectabilē ⁊ sic potest dicere immittere cogitationē sed non pōt immittere cogitationē malā que sit peccatū que est mala voluntas.

¶ Et ideo bñ dicit beda q dyabolus non est immissor malarū cogitationū id est malarū voluntatū qr nō eas immittit proprie nisi p actionē vel causam voluntariā ⁊ sic apphēsio delectabilis generat malā voluntatē non tanq causa necessaria sz tanq occasio. imittit ergo dyabol⁹ cogitationē mali p modū cōsulētis sicut angel⁹ bonus imittit cogitationē boni ⁊ talis imissio pprie dicit suggestio.

¶ Quo fine debet terminari bellum demonum.

Duodecima ac vltima cōsideratio oportet iam finem ponere huic libro que tribus passibus mensurabit. Prim⁹ erit de causa quare demones sunt in mundo. Secūdus de cessatione sui belli ⁊ principatus. Tertius de eorum perpetua reclusione ⁊ punitione in inferno.

¶ Quare demones sunt in mūdo



Primus passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondetur q cā quare demones sunt in mūdo est propter exercitium bonorū ⁊ propter decorem vniuersi. cōsistit enim decor vniuersi in quadā difformitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet et in deformitate elementorum volatilium. pisciū. serpentū. brutorum ⁊ facierum hominū. patet etiam in diuersitate tēporum ⁊ lucis ac tenebrarū. ¶ Similis questio fieri pōt quare mali hoīes sunt in mūdo cū tantum noceant bonis. Et patet causa qr oīs malus sm Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceat. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad ppositū augustin⁹. in. xi. de ciuitate dei capi. decimooctauo. dicit q deus nō crearet vllū angelorum vel hominū quem malū esse futurū prescinisset nisi pariter nosset quibus eos bonorū vsibus cōmodaret atq ita ordinē seculorū quasi pulcherimū carmen ex quibusdā quasi antitetis honestaret. Et si querat quid vocat augustinus antiteta dicit q sunt quedam locutionis ornamēta que fiunt per cōtraria sicut loquitur apostolus secūdo Chorinthio. vi. p gloriā et ignobilitatē per infamiam ⁊ bo-

nũ famam. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitiõe mali ⁊ bõitas angelorum ex malicia demonum.

¶ De cessatiõe principat⁹ ⁊ belli demonũ contra genus humanum.



Ecundus passus est de cessatione belli demonũ contra genus humanũ. Cum enim fuerit cõpletus numerus electorum ⁊ vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit oĩs presidentia ⁊ principatus demonũ sic ꝙ non remanebit nisi principatus eternus iesu xp̄i domini nostri. Unde dicit prime Corin. xv. Cum euacuauerit omnem principatum ⁊ potestatem ⁊ virtutem oportet autem illum regnare donec ponat oẽs inimicos sub pedibus eius. sup quo dicit glo. dum durat mũd⁹ angeli angelis p̄sunt demones demonibus: hoĩes hominibus ad vtilitatẽ viuẽtiũ vel deceptionem: sed oĩbus collectis iam oĩs prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc aũt prelationem dicit christus euacuare: qꝛ suos oẽs exaltabit in regno qui hic fuerunt hũiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatũ dicit maiores: potestatẽ minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciũt vel fortes homines. sed tunc cessabit oĩs creature prelatio in angelis ⁊ hoĩb⁹: cessabit timor rẽgnabit charitas: nõ erit inter presidẽtes ⁊ subditos vlla dissensio. Oportet autẽ illũ: id est christum regnare. tũc scilicet aperte interim autẽ regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones ⁊ dãnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedib⁹ eius: id est sub plena subiectiõe vt ipm hominem deum ⁊ regem omnium agnoscãt. Et ẽ sensus interim opꝫ regnum eius manifestari donec eũ regnare fateãtur omnes inimici eius. tũc eũ impij eum regnare ipsa regni eius manifestatiõe cõfusi fatebuntur. nec est intelligendũ ꝙ tunc christus desinet regnare. qꝛ li donec non facit exclusionẽ futuri regni sicut Mathei. i. dicitur de ioseph ⁊ maria ꝙ nõ cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomõ ergo angeli manebũt euacuato principatu: dic ꝙ manebũt ordines angelorũ distincti quãtũ ad eminentiam glorie secundũ hierarchias ⁊ ordines: ⁊ sic etiã demones manebũt distincti quantũ ad magnitudinem pene secundũ hierarchias ⁊ ordines vñ ceciderũt

¶ De reclusione perpetua demõnum in inferno.



Ertius passus ⁊ vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Unde cessante bello demonum, in facie iudicis magni

domini nostri iesu xpi audient demones vna cum dãnatis illaʒ terribilem sniam. Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignẽ eternuʒ q paratꝰ est dyabolo ꝛ angelis eiꝰ Et sequit: ibunt hi in supplicium eternum. ¶ Sup quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spõdet liberationẽ post multos annos malis hominibꝰ ꝛ ipsis demonibus. ¶ Dixerat em̄ Origenes ꝙ post hãc sniaʒ ite maledicti i ignẽ eternū post multos dies: id ẽ post mille annos visitãdi ꝛ liberãdi sunt: sed hoc ecclesia nõ recipit: dictuʒ est em̄ ibũt impij i suppliciū eternum: qd autem eternum est omni fine caret: Et sicut gaudium eternū ita ꝛ suppliciū. hec ex literali glo. sup illd esa. xxiiij. Et ꝯgregabũt i ꝯgregationẽ vniꝰ fascis i lacū ꝛ claudent ibi in carcerẽ. nūꝗ ergo liberabunt: sʒ in momẽto in ictu oculi dabit executioni snia xpi. ¶ Sic ergo subito data sententia demones cum condẽnatis detrudent perpetuo ignibus infernalibꝰ. Unde apo. xviij. Hoc impetu mittet babylon ꝛ vltra iã nõ inueniet. Et iterum Apo. xx. Dyabolus q seducebat eos missus est in stagnū ignis ꝛ sulphuris vbi ꝛ bestia ꝛ pseudo pphete cruciabuntur die ac nocte in secula seculoꝝ. ¶ Et sicut demones cū dãnatis ibunt in ignẽ eternū sic angeli boni cum electis ibunt cum christo rege seculoꝝ in vitã eternã quaʒ nobis cõcedat iudex ille sumus verus deꝰ ꝛ homo iesus xpus saluator noster alpha ꝛ o principiū ꝛ finis: q dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo presentẽ librū pn cipiare ꝛ finire. Tibi ergo iesu dulcissime q dedisti notitiã fidei illis quos traditurus ante mūdi initiū nosti. Tibi cuiꝰ magnitudo incõprehensibilis: cuius gloria inestimabilis cuiꝰ iussio fortis. cuiꝰ dispositio iusta: cuiꝰ iudicia vera: cuius clemẽtia sup oĩa opera tua extẽta. Tibi quẽ nemo nisi corde attingit purgatꝰ: quẽ nullꝰ nisi operibꝰ inuenit probatus cui nullus adest nisi mẽte ꝛ corpore castꝰ. Tibi q es cecoꝝ oculus infirmãtiuʒ verissima salus pes claudoꝝ: lingua mutoꝝ: fortitudo omnium seculoꝝ. Tibi q es vite via salutis vita: ꝛ omniū te postulantiū inuictissima dextera. Tibi q es diuitie pauperū consolatio tribulantium erector humiliū ꝛ destructor extollentiū. Tibi a quo incrementū accepit iustus: sanctificat perfectus ꝛ coronat in bono opere consummatus. Tibi q odis iniquos dãnas iniustos: deiicis elatos. ꝛ cõfundis supbos. Tibi q das penitẽtibus veniã. pctõ mortuis vitã nec abnegas te rogãtibus misericordiam consuetaʒ. Tibi q peccatores non despicis: sʒ delicta condẽnas non odis peccãtes: sed peccata detestaris non hominẽ: sʒ scelera infectando consumis: ꝛ non creaturã sed culpã extirpas. Tibi cuius iustitiam iniqtas nostra cõmendat scelera nostra te iustuʒ affirmant: qꝛ vnde iustus es inde iniustos odis. Unde sanctꝰ es: inde peccãtes punis. Unde verꝰ es

inde mēdaces condēnas. ⁊ vnde mitis es inde superbos detestaris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potētiali virtute regis ineffabili cōsilio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum non despicis preces nec deprecantium te puro corde spernis clamores. Tibi qui frigidas mētes igne tui amoris incendis ⁊ initium boni operis plerunq3 nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum ⁊ augmentum ac perficitur inchoatum. Tibi bone iesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor ⁊ gloria bñdictio ⁊ gratiarum actio sine fine. Amen.

¶ Fortalicium fidei quosq3 religiōis christiane aduersarios aptissime confutans. Jamdudū in plerisq3 passibus multipliciter viciatum. Nunc vero magna cū diligentia castigatū: ⁊ fideliter emēdatum. Per venerabilem magistrum nostrum guillelmum totani: in sacra pagina professorem: ordinis predicatorum: conuentus Lugdūn. Ad laudem gloriam et honorem cunctipotentis dei intemerate christifereq3 virginis marie: simul etiam ad defensionem ⁊ propagationem prememorate fidei orthodoxe feliciter explicit. Impressum lugd. Per Johannē moylin als de chambray. Anno salutis nostre. 1525. Impēsis spectabilis viri magri stephani gueynart. Die. xx. mensis Octobris.

¶ Registrum.

+ ++ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA Omnes sunt quaterni pter AA ⁊ ++ qui sūt duerni.

